






6
17 K
26



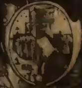
BRITANNIA



OCEANVS DEVCALI-
OCEANVS
GERMANI
CVS
CALEDO
NII
HIB
ERN
IA
Oceanus
Hiber
nicus
Sabrina
Londinium
OCEANVS BRITAN
NICVS







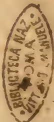


SERENISSIMAE POTENTISSIMÆQVE

Principi ELIZABETHAE, *Angliæ, Franciæ, &* Hiberniæ Reginæ, &c.



VOties ad celsissimum Serenissimæ Maiestatis tuæ fastigium ex infima conditionis meæ valle suspexi, toties quod maximè volui, minimè ausus sum vel cogitare. Volui enim sæpius BRITANNIAM *tuam penicillo meo leuiter delineatam ad Maiestatis tuæ aram lubens meritò suspendere, & augustissimo tuo nomini consecrare. Sed detinuit pudor, deterruit metus; vbi enim maxima obseruãtia, ibi pudor vnà cum maximo metu subesse solet. Et erat illa sane, vt quod res sit verè dicam, iam anteà exilis, sine succo, sine sanguine, & quasi primis lineamentis adumbrata. Ego etiam obscurus sine re, sine spe in face plebis ignotus latitabam: adeò vt nec illa digna tunc temporis quæ tantæ Principi consecraretur, & ego prorsus indignus qui consecrarem. Nunc verò cùm ego erectior, è tenebris enim regia tua benignitas me præter spem extraxit, & illa suis coloribus paulò nitidior succiq; plenior (Horæ enim quæ Musarum & Mercurij nutrices paulatim aluerunt) gestit, & quasi se obtrudit vt te adeat, templiq; tui limina osculata, supplex ad aram tuam aduoluitur, & demisissimè vt inter alia admittatur obsecrat, vtq; admittas sperat. Cui enim magis meliusq; conuenit vt Britanniæ tabella offeratur & cõsecretur? quàm tibi Serenissima* ELIZABETHA *Britanniarum* DIVAE, DOMINAE, *&* MATRI INDVLGENTISSIMAE, *Quæ enim est Britanniæ ora? quod littus, qui portus, quis sinus, quis fluuius, quæ ciuitas, quod oppidum,*









BRITANNIA


OCEANVS
GERMANI
CVS
CALEDO
DONIVS
HIB
ERN
IA
Oceanus Hiber nicus

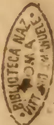




SERENISSIMAE POTENTISSIMÆQVE Principi ELIZABETHAE, *Angliæ, Franciæ*, & Hiberniæ Reginæ, &c.



QVoties ad celsissimum Serenissimæ Maiestatis tuæ fastigium ex infima conditionis meæ valle suspexi, toties quod maximè volui, minimè ausus sum vel cogitare. Volui enim sæpius BRITANNIAM *tuam penicillo meo leuiter delineatam ad Maiestatis tuæ aram lubens meritò suspendere, & augustissimo tuo nomini consecrare. Sed detinuit pudor, deterruit metus; vbi enim maxima obseruātia, ibi pudor vnà cum maximo metu subesse solet. Et erat illa sane, vt quod res sit verè dicam, iam anteà exilis, sine succo, sine sanguine, & quasi primis lineamentis adumbrata. Ego etiam obscurus sine re, sine spe in face plebis ignotus latitabam: adeò vt nec illa digna tunc temporis quæ tantæ Principi consecraretur, & ego prorsus indignus qui consecrarem. Nunc verò cùm ego erectior, è tenebris enim regia tua benignitas me præter spem extraxit, & illa suis coloribus paulò nitidior succiq; plenior (Horæ enim quæ Musarum & Mercurij nutrices paulatim aluerunt) gestit, & quasi se obtrudit vt te adeat, templiq; tui limina osculata, supplex ad aram tuam aduoluitur, & demississimè vt inter alia admittatur obsecrat, vtq; admissa sperat. Cui enim magis meliusq; conuenit vt Britanniæ tabella offeratur & cōsecretur? quàm tibi Serenissima* ELIZABETHA *Britanniarum* DIVAE, DOMINAE, *&* MATRI INDVLGENTISSIMAE, *Quæ enim est Britanniæ ora? quod littus, qui portus, quis sinus, quis fluuius, quæ ciuitas, quod oppidum,*





quis viculus, ager, campus & locus, cui prudentia & prouidentia tua radijs salutaribus non illuxit, & à quo tenebras, & dubias tempestates certa serenitate non dispulit? Ex quo enim te ad regni huius gubernaculum Diuinum numen euocauit, ita gubernaculum tractasti, vt nec boni habeant quod requirant, nec mali quod calumnientur. Prorogabitur in omnem æternitatem, nec vlla vnquam intercipiet obliuio te Principem non solùm fuisse OPTIMAM, *quod est virtutis, sed etiam* MAXIMAM, *quod est fortunæ, quam diuinis tamen tuis virtutibus tibi effinxisti. Optimis enim, & maximis Principibus in sua cuiusque laude præcellere contestantur omnes. Verissimumq; illud agnoscunt quod Eumenius ille ad Constantinum Maximum olim de hoc tuo regno exclamauit:* Dij boni quid hoc est quòd semper ex supremo fine mundi noua Deûm numina vniuerso orbi colenda descendunt? *Sed me reprimam, nam vt qui apud diuinum numen preces concipiunt, vocem, verba, & vultum reuerentia quadam adhibita moderantur: sic & me decet consecraturum hanc tabellam ad tantæ Diuæ aram, mente potiùs adorare, quàm oratione laudare. Habe igitur,* PRINCEPS OPTIMA MAXIMA *Britanniam imperio tuam, habe & me mancipio tuum. Illam, quod hactenùs fæliciter fecisti,* DEO *Duce,* VIRTVTE *comite, contra hostiles furores & insidias domesticas protege: Me etiam quē maximis hactenus beneficijs deuinxisti, deinceps regia benignitate tueri digneris. Summus & cælestis ille Pater Maiestatem tuam Britanniæ, & tibi Britanniam diutissimè conseruet florentissimam, virtutisq; tuæ gloriam infinitis seculorum reuolutionibus perpetuet, vt maximas maiorum omnium laudes æques, annos superes; imò quod summi, medij, infimi quotidiè acclamantes comprecamur:*

De nostris annis tibi Christus adaugeat annos.

Serenissimæ Ma. tuæ

omni obsequio deuotissimus,

GVILIELMVS CAMDEN.

In Britanniam à Guil. Camdeno illustratam F. Aderb. Carmen.

PICTVS atrox Hebridas, glacialem SCOTVS Hibernem
Mouerat, ATTACOTVS Vararim, SAXóque Visurgim,
Coniunctis armis, animísque excindere gentes,
Subruere eximias cumulatis cladibus vrbes,
Atque Britannorum nomen demergere bellis.
Vt tamen emergant quæ sunt immersa ruinis,
Et decus antiquum rediuiua Britannia cernat,
Ecce vetustatem Camdenius eruit omnem,
Magnarum rerum scrutatus magna sepulchra,
Submouit cineres, nigrantes dispulit vmbras;
Inque prius retrò studijs se contulit æuum;
Contulit atque decus patriæque, sibíque labore.

In antiquam Camdeni Britanniam
H. N. L. χιλίασμα.

Prisca Britannorum deleuit nomina Tempus,
Antiquas vrbes exitióque dedit.
Cuncta triumphato Camdenus tempore reddit,
Ingenio priscum restituítque decus.
Ingenio cedat tempus, cedátque vetustas:
Ingenium maius Tempore robur habet.



BRITANNIA.

SI iactare licet magnorum munera diuûm,
Sibique veris fas placere dotibus;
Cur mihi non videar fortunatissima tellus?
Digna est malis, bona quæ parùm nouit sua.
Vltima lanigeris animosa est India lucis,
Suis superbus est Arabs odoribus.
Thuriferis gaudet Panchaia diues arenis;
Ibera flumen terra iactat aureum.
Ægypto faciunt animos septem ostia Nili,
Laudata Rheni vina tollunt accolas.
Læta nec vberibus sibi displicet Affrica glebis;
Hæc portubus superbit, illa mercibus:
At mihi nec fontes, nec ditia flumina desunt,
Sulcive pingues, prata nec ridentia.
Fœta viris, fœcunda feris, fœcunda metallis;
Ne glorier, quòd ambiens largas opes
Porrigit Oceanus, neu quòd nec amicius vllâ
Cœlum, nec aura dulciùs spirat plagâ.
Serus in occiduas mihi Phœbus conditur vndas,
Sororque noctes blanda ducit lucidas.
Possem ego laudati contemnere vellera Bætis.
Vbi villus albis mollior bidentibus?
Et tua non nequeam miracula temnere Memphi.
Verùm illa maior, iustiorque gloria,
Quòd Latijs, quòd sum celebrata BRITANNIA Graijs,
Orbem vetustas, quòd vocârit alterum.



Alphabetum Anglo-Saxonicum, hîc apponendum curauimus, vt Saxonica nomina *quæ passim in libro occurrunt* faciliùs legantur.

A	*a*	ꞃ	*r*
b	*b*	Ꞅ	*S*
c	*c*	ꞅ	*s*
ꝺ	*d*	ꞇ	*t*
Ɛ	*E*	u	*u*
e	*e*	ƿ	*w*
ꝼ	*f*	X	*X*
ᵹ	*g*	x	*x*
h	*h*	ẏ	*y*
ı	*i*	Æ	*Æ*
l	*l*	Æ	*æ*
M	*m*	Đ	*Th*
n	*n*	ð	*th*
o	*o*	þ	*th*
p	*p*	⁊	*and*
q	*q*	ꝥ	*that*

Publius Ouidius Naso.

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.



SIVE
FLORENTISSIMORVM REGNORVM,
ANGLIÆ, SCOTIÆ, HIBERNIÆ, ET
Insularum adiacentium ex intima antiquitate
Chorographica descriptio.

Authore GVILIELMO CAMDENO.

Nunc postremò recognita, & magna accessione post Germanicam aditionem adaucta.

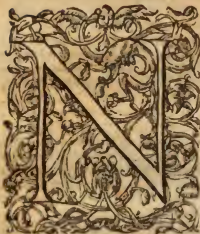
HONI SOIT QVI MAL Y PENSE

DIEV ET MON DROIT

LONDINI *impensis Georg. Bishop.* 1600.



Beneuolo Lectori S.



Æ ego parùm prudens, & minùs verecundus videar, (humanissime lector) qui cùm bene latêre potuerim, in eruditissimi huius sæculi theatrum, inter varios ingeniorum, & iudiciorum gustus prodierim. Sed vt quod res est, liberè ac ingenuè dicam, patriæ charitas, Britannici nominis gloria, amicorum consilium verecundiam meam expugnârunt, & velim nolim, etiam aduersus iudicium meum me personam hanc suscipere coëgerunt. Iudicia enim, præiudicia, censuras, obtrectationes, reprehensiones confertim quasi sub signis in procinctu vndique me circumstare prospicio. Alij sunt qui totum hoc rei antiquariæ studium vt curiosam in præteritum diligentiam omninò aspernantur, & reijciunt. Quorum authoritatem vt non penitùs totam contemno, ita sanè prudentiam non valde admiror. Nec mihi rationes desunt, quibus bonis, & cordatis hominibus, qui patriam illustratam cupiunt, hoc institutum facilè probare, & in his studijs suauissimam animorum oblectationem, & libero homine non indignam docere possim. Si qui verò sint, qui in vrbe sua hospites, in patria sua peregrini, & cognitione semper pueri esse velint, sibi per me placeant, sibi dormiant, non ego illis hæc conscribo, non illis vigilo. Sunt alij qui mihi tenue dicendi filum, & horridulam ac incomptam orationem obijcient. Agnosco sane, nec enim aurificis statêra (quod iubet Varro) verbum vnumquodque appendi, nec orationis omnes vndiq; flosculos carpere decreui. At quid hæc obijcient, cùm ipse eloquentiæ parens Cicero hoc argumenti genus *ἀνθηρογραφεῖσθαι* posse neget, & vt inquit Pomponius, *facundiæ minimè sit capax.* Complures etiam vel eo nomine forsitàn insultabunt, quod coniecturis subinde antiquorum nominum origines venari, & indagare ausim. Qui si coniecturas omninò pergent porrò excludere; vereor ne magna politioris literaturæ, atque adeò humanæ cognitionis pars pulsa tandem exulet. Mentis enim nostræ acies ita plerunque est hebes, vt multa in omnibus artibus coniecturis persequi & explicare cogamur. In re medica *σημεῖα, τεκμήρια, εἰκότα*, qui nihil ferè aliud sunt quàm coniecturæ, locum obtinent. In Rhetorica, Iure ciuili, & alijs artibus, coniecturæ suam sedem habent, eámque tuentur. Cùm autem coniecturæ rei latentis sint indicia, & (vt inquit Fabius) rationis ad veritatem directiones, inter *ἀντλίας* quibus TEMPVS VERITATEM in Democriti puteo demersam haurire, &

ſubducere ſolet,ego ſemper numerandas exiſtimaui.Quod ſi animum inducant aliquem coniecturis locum tribuere,vt mihi etiam veniam tribuant,non dubito quin modeſtia,& moderatio mea in his tractandis facilè impetrauerit.Plato in Cratylo iubet vt nominum origines ad Barbaricas linguas , vtique antiquiores reuocemus : ego ad Britannicam ſiue Wallicam(vt iam vocant) linguam, qua primæui,& antiquiſſimi huius regionis incolæ vſi ſunt,in etymis,& coniecturis ſemper recurro. Iubet ille vt rei nomen, nomini res conſonet : ſi diſſonet, ego minimè admitto. In rebus,inquit illè,eſt φωνὴ, σχῆμα, & χρῶμα : ſi hæc nomine non exprimantur cum contemptu vbiq; reijcio. Etymologias obſcuriores,duriuſculas,ægrè detortas,& quæ in varias partes duci poſſint,hiſce noſtris commentariolis intexere non ſum dignatus.Denique in coniecturis adeò parcus,& prouidè cautus fui(vt niſi me fallam)æquo lectori ſi non εὔτολμος,certè τολμηρὸς videri non potuero. Licèt verò ſemel atque iterùm in hoc ſuaui ingeniorum proluſione , vnam & alteram coniecturam in vna eadémque re attulerim; VNITATEM tamen VERITATI conſecratam eſſe interim non obliuiſcor. In cæteris ferè omnibus aut tabulæ,aut authorum fide digniſſimorum teſtimonia in rem præſentem proferri poſſint. Fieri tamen poteſt vt à nonnullis, quibus fidem adhibui,perperàm ſim edoctus. At inſimulabunt iam Mathematici, & in crimen vocabunt quaſi in Geographicis Latitudinis,& Longitudinis dimenſionibus toto cœlo aberrarim. Audi quæſo,tabulas Aſtronomicas, nouas, antiquas,manuſcriptas,Oxonienſes, Cantabrigienſes,Regis Henrici Quinti diligenter contuli. In Latitudine à Ptolemæo plurimùm diſcrepant, inter ſe ferè conſpirant : nec tamen terram è ſuo centro dimotam eſſe cum Stadio exiſtimo. His igitur vſus ſum. In Longitudine autem nullus conſenſus,concentus nullus. Quid igitur facerem ? Cùm recentiores perpendiculum in nauigatoria pixide magnete illitum inter *Aſores* inſulas rectà Polum Borealem reſpicere deprehenderint, inde Longitudinis principium tanquam à primo Meridiano cum illis duxi,quam nec vbique λεπτομερῶς permenſus ſum. Ab Heraldis, ſiue Fæcialibus, tantùm abeſt, vt reprehenſionem metuam ; vt etiam me gratiam ab illis initurum ſperem,adeò parcè,adeò lentè, quæ ad illorum artem ſpectant paſſim tractaui. Obſcuritatis,fabularum,aut vagæ narrationis culpam non eſt, vt ſpero,cur deprecer. Ab obſcuritate nullùm eſt periculum niſi illis,qui literas antiquas,& hiſtorias noſtras primoribus labris non guſtârunt. Fabulis ne tantillum quidem tribui,& ne digreſſionibus hinc inde vagarer,titulum(quod monet Plinius)ſæpiùs legi, & identidem me interrogaui quid ſcribere incœperim. Nonnulli fortaſſe erunt qui tabulas Chorographicas hic expectent, quas lenocinante pictura oculis eſſe iucundiores, & in his Geographicis ſtudijs plurimùm intereſſe fateor,maximè, ſi mutis tabulis literarum etiam lumen accedat. Hoc tamen præſtare facultatis non eſt noſtræ, & Angliam accuratiſſimè in tabulis ſeorſim ornatiſſimus vir Thomas Secfordus Regiæ Maieſtati à Supplicum libellis,ſuis impenſis,& Chriſtophori Saxtoni optimi Chorographi opera, magna cum laude deſcripſit.

Sed ne nimis in procemio excurrat oratio,& vt vela iam contraham.Ad hoc opus elimandum,id eſt,ad antiquiſſimam Britannorum,& Anglorum originem indagandam, & vetuſtas Britanniæ vrbes , quarum meminerunt Ptolemæus, Antoninus, & alij,è tenebris eruendas, omne induſtriæ meæ curriculum, hos aliquot annos ſubciſiuis operis elaboratum eſt. Angliam ferè omnem peragraui; ſcriptores Græcos, Latinos , patrios ſtudioſè euolui; linguæ Britannicæ

Gloſſaria,

Glossaria, & peritissimum quemque sedulò consului. In omnibus pertinaci diligentia, & fide antiqua syncerè sum vsus. Gentem nullam in calumniam rapui, nullius famam læsi, nullius in nomen lusi, nullius fidem imminui, ne Galfredi quidem Monumethensis, cuius historia, (quam magnoperè confirmare velim) inter omnes eruditos habetur sanè suspectior. In plurimis tamen me errare posse fateor, nec erroribus indulgebo, quis totam diem iaculans semper collineet? multa sunt in his studijs, vt inquit ille, *cineri suppoSTa doloso*. Errata possint esse multa à memoria. Quis enim in memoriæ thesauro omnia simul sic complectatur, vt pro arbitratu suo possit expromere? Errata possint esse plura ab imperitia, Quis enim tam peritus, vt in cæco hoc antiquitatis mari cum Tempore colluctatus scopulis non allidatur? Hæc tamen à te, Humanissime lector, tua humanitas, mea industria, patriæ charitas, & Britannici nominis dignitas mihi exorent, vt quid mei sit iudicij, sine aliorum præiudicio liberè proferam, vt eadem via qua alij in his studijs solent, insistam, & vt erratis, si ego agnoscam, tu ignoscas. Quæ vt ab æquis, & bonis magis speranda, quàm petenda sentio: ita iniquos, & malos, qui omnes in conuiuijs rodunt, in circulis vellicant, inuident, calumniantur, obtrectant, nihil moror. Obtrectationem enim stultorum esse thesaurum, quem in linguis gerunt, è Comico didici; & Inuidiam (dicam Inuidia adstante) non in alio, quàm degeneri, minuto, & ieiuno animo domicilium sibi collocare exploratè cognoui. Me autem & mea scripta omnia piorum & doctorum iudicio in singulis, ea qua par est reuerentia demississimè submitto & subijcio.

Vale, faue, & fruere.

Terentianus Maurus.

VERITATEM
Dumos inter, & aspera,
Scruposis sequimur vadis.
Fronte exile negotium,
Et dignum pueris putes:
Aggressis labor arduus,
Nec tractabile pondus.

Pro captu lectoris habent sua fata libelli.





Ad Guil. Camdenum, Edw. Grant *sacræ Theologiæ Doctor.*

Ergóne priscorum lustras monumenta virorum,
Vt possis facili contexere singula filo,
Quæ latuere diu cæcis immersa tenebris,
Antiquata vsu, priscum sumptura nitorem?
Vnde Britannorum nomen? quo cœperit ortu?
Incola quis primus celebres habitauerit oras?
In quauis regione doces, quæcunque vetusta
Sunt vrbes, quæ vera simul Comitúmq;, Ducúmque
Stemmata: quæ terræ dotes: quis limes agrorum,
Ordine perspicuo perstringis singula plenè.
Egregium moliris opus, vel iudice Momo,
Quod semper præsens, quod postera prædicet ætas;
Te patriæ stimulauit amor, te docta vetustas
Excitat, vt cunctis patriæ spatiêris in agris,
Multi multa canunt, tu multum scribere tentas,
Hoc multo multos superas, qui multa tulerunt.
Tu Camdenus eris seros celebrandus in annos,
Ergo age, quo tendis gressu, patriámque venusta,
Ne labor iste tuus desit cupientibus ista.

Εἰς Βρεταννικὴν ἀρχαιολογίαν Γ᾽λέρμου
Καμβδήνου, ἐξάστιχον
Β. Δωδιγκτῶνε.

Πρηΰμενής, φιλαληθής, πολυμαθής τε παρελθὼν,
Καμβδηνὸς πάτρῃ φωσφόρος ἐξεφάνη.
Πύρχει κ᾽ ἀμφίβολον λάχαλεος εἶτα ποθεινῷ,
Τηλυγέτῳ μῦθον καὶ φάτο Βρετανίη.
Χαῖρε γεραιὸν ὃς διὸς ἀναβίωσιν ἀπέδειξας,
Κοινωνὸς τιμῆς ἔσεαι ἀθανάτης.



Εἰς τὴν Βρεττανίαν Γουλιέλμου τοῦ Καμδήνου.

Θεῖε Σόλων, ὡς καλὰ δίδαξας λαὸν Ἀθηνᾶς,
Ἀντιπελαργῆσαι πατρίδι, ἠδὲ φίλοις:
Πειθόμενος θεσμοῖσι τεοῖς θρεπτήρια ταῦτα
Ἤγαγε Καμδῆνος πατρίδ' ἄγαλμα φίλῃ.
Εἰπὲ Σόλων, ὅγε πλεῖον ὀφείλει πατρίδι γαίῃ,
Ἢ ἄρα Καμδήνῳ πλεῖον ὄφελλε πάτρις;

H.C.

In antiquam Guilielmi Camdeni Britanniam.

De te, deque tuo libro dum ſcribere carmen
Mens congeſta velit, meritaſq; intexere laudes,
Inſonuit mea Muſa mihi, quid carmina quæris?
Sit ſcripſiſſe ſatis, quod ſcripſit Horatius olim.
Hic meret æra liber Soſijs, hic & mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat æuum.

I.W. Gen.

Ad eundem.

Errabat quærens ANTIQVA BRITANNIA lumen,
At, Camdene, tuam venit vt illa domum;
Inuenit lumen, manſit, cupienſque poliri;
Hoſpes ait mihi ſis, qui mihi lumen eris.

I.W.



In Guilielmi Camdeni Britanniam.

Nescia penè sui, generísque oblita prioris,
Anglia cùm iacuit, semisepulta situ,
O quis, ait, tantum aut animis, aut arte valebit,
Vindice qui tractet vulnera nostra manu?
Camdenus patriæ lugentis imagine motus
Ingenium, artem, animos versat: opémque tulit.
Mortua restituit veteris cognomina gentis,
Mortis & eripuit se patriámque metu,
Æternùm per te, Camdene, Britannia viuit,
Cúmque tua æternùm, tu quoque gente manes.

G. Carleton.

Ad eundem.

Quæ vix nota sibi fuit antè Britannia, vtrique
Nunc Camdene, orbi munere nota tuo est,
Ignotæque velut fuerat non vlla cupido,
Sic modò sic notam mundus vterque cupit
Sed tamen incassum: nimia nam dote superba
Indignum nullum non sui amoris habet.

Ianus Gruterus I. C.

Camdeno suo BRITANNIA.

Vt quando Eoum fulgore cacuminat vdo
Æthere sol, rutila ditantur & arua nitela,
Nox petit Oceanum, vultusque enascitur orbi,
Sic Camdene tuum iubar, vt fulgere per Anglos
Seu Phœbi cæpit, nox aufugit hispida dudum,
Et multùm heu squallens radiare BRITANNIA cæpi,
Non mea nunc Thetis cùm deserit alba profundum,
Gratior exurgit, pallentes murice viuo
Instaurata genas, pigro nec sydus ab Orco,
Nec dux astrorum de sero vesper Olympo,
Illa ego quam lima cruciata Britannia mira
Mi Camdene tua, noua nunc magno INSVLA ponto,
Exero nunc vultus, exhaustos ante ruinis,
Et nunc flore meo marcores pello victos,
Verum erit illa dies cùm quæ micat ANGLIA, forsan
Nebula quæretur, cinere occultata situque,
Atque alios lychnos dabit. Id Camdene negato.
Ista tibi meritò lætata Britannia cantat.

Edmundus Bolton.

BRITANNIA.



RITANNIA, quę & ALBION, Græcis ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΗ, ΠΡΕΤΑΝΙΣ, ΑΛΒΙΩΝ, ΑΛΟΥΙΩΝ, insula totius orbis longè celeberrima, interfuso Oceano ab Europæ continente discreta, Germaniæ & Galliæ figura triquetra obiacet, tribus nimirùm in diuersa procurrentibus promontorijs: BELERIO, quod solem occidentem, CANTIO, quod orientem, TARVISIO, siue ORCADE, quod Septentriones prospectat. Ab occasu, quà Hibernia sita est, Vergiuius Oceanus irrumpit, à Septentrione, vastissimo & apertissimo Hyperboreo mari pulsatur, ab ortu, quà Germaniæ prætenditur, Germanico, à Meridie, quà Galliæ opponitur, Britannico vrgetur. A circumuicinis illis regionibus commodo vndique interuallo disiuncta, patentibus gremijs vniuersi orbis commercio opportuna, & tanquam ad iuuandos mortales auidè in mare omni ex parte se proijciens. Inter Cantium enim, & Caletum Galliæ, ita in altum se euehit, & adeò in arctum mare agitur, vt perfossas ibi terras anteà exclusa admisisse maria opinentur nonnulli, opinionísque suæ assertores adferunt Virgilium in illo versu,

Et penitus toto diuisos orbe Britannos:

Quia, inquit Seruius Honoratus, *olim iuncta erat continenti Britannia*; & Claudianum, qui illum imitatus cecinit

Nostro diducta Britannia mundo.

An hoc verum sit, & an insulæ fuerint ante Diluuium, non est in animo hîc disputare, nec de diuinis operibus sententiam supinè ferre libet. Diuinam prouidentiam diuersas res ad vnum finem

diſpoſuiſſe noui: & ſanè ſparſas in æquore terras, non minùs ad vniuerſi ornatum facere, quàm lacus in terra diffuſos, & montes ſublimè extructos & Theologi & Philologi ſemper exiſtimauerunt.

Liuius & Fabius Ruſticus oblongæ ſcutulæ, ſiue bipenni huius formam aſſimulauêrunt, & ea certè facies eſt ad Auſtrum (vt habet Tacitus) vnde in vniuerſam fama tranſgreſſa eſt. Sed ad Arctum enorme ſpatium proiectarum extremo littore terrarum veluti in cuneum tenuatur. Tantam támque immenſam circuitu crediderunt veteres, vt Cæſar ille, qui primus Romanorum aperuit, *Alium ſe orbem terrarum ſcripſerit reperiſſe, tanta magnitudinis arbitratus, vt non circumfuſa Oceano, ſed complexa Oceanum videretur.* Iulſúſque Solinus Polyhiſtor ſua amplitudine penè alterius orbis nomen mereri prodiderit. Noſtra autem ætas ex multis multorum itineribus certam quodammodo totius inſulæ iam tandem deprehendit dimenſionem. A Taruiſio enim circumactis curuatiſque littoribus per occaſum ad Belerium plus minùs DCCCXII. mill. paſſ. numerantur, inde conuerſa in Auſtrum littoris fronte ad Cantium CCCXX. mill. paſſ. Hinc ſecundum Germanicum mare anguloſis receſſibus per DCCIIII. mill. paſſ. ad Taruiſium protenditur, vt hac ratione totius inſulæ ambitus M. DCCCXXXVI. mill. colligat. Quæ menſura, vt Plinij multò, ſic etiam Cæſaris aliquantò minor. Schitinium autem Chium non eſt cur memorem, qui cùm apud Apollonium in Mirabilibus fabulatus fuerit, fructus ſine nucleis, vuáſque ſine acino in Britannia naſci; eius circuitum CCCC. tantùm ſtadijs definierit. Multò verò meliùs Dionyſius Afer in ſua orbis deſcriptione de Britannicis inſulis i. Britannia & Hibernia.

Panegyricus Conſtantio dictus & falsò Maximiano inſcriptus.

** Harum ſanè magnitudo præcipua: neq; vlla alia Inſulas inter omnes Britannicas æquipollet.*

* Τάων τοι μέγεθος περιώσιον· οὐδέ τις ἄλλη
Νήσοις ἐν πάσῃσι Βρεταννίσιν ἰσοφαρίζει.

Qui verò cœli ſpacia terræ tractibus accuratiùs comparârunt, Britanniam octauo Climati ſubiecêrunt, Parallelis decimo octauo, & viceſimo ſexto incluſêrunt. Diem maximum horarum Æquinoctialium XVIII. cum ſemiſſe putant. At Belerium in conuexo terræ ſitu ab vltimo occidente XVI. temporibus I. ſcrupulis. Cantium XXI. temporibus ſecundum longitudinem deſcribunt. Latitudinem in auſtrali ora L grad. X ſcrupulis. Taruiſium LIX grad. XL. ſcrup. metiuntur: vſqueadeò vt hic ſitus Britanniam definiat cœlo, & ſolo iuxtà fœliciſſimo, & mitiſſimo. Cœlum enim ita mite, & temperatum eſt, vt æſtates minùs feruidæ

dæ ſint, calores enim mitigant perennes auræ, quæ cùm terræ naſcentia recreant, tùm homini pecorique ſaluberrimè, & iucundiſſimè adblandiuntur: & hyemes ſint clementiſſimæ, frigoris etenim vim (vt taceam aërem craſſiuſculum) frequentes & ſedatæ pluuiæ ſic diſſoluunt, maréque circumfuſum ita moderato tepore terram fouet, vt multò remiſſius ſit apud nos frigus quàm in nonnullis Galliæ, & Italiæ regionibus. Vnde Minutius Fœlix, cùm docet diuinum numen ſua prouidentia non ſolùm vniuerſitati, ſed & partibus conſulere, *Britannia*, inquit, *ſole deficitur, ſed circumfluentis maris tepore recreatur.* Quò etiam ſpectaſſe videtur Ceſcenius Getulicus, Poëta inprimis vetuſtus, cùm de Britannia cecinerit.

Non illic Aries verno ferit aëra cornu, *Probus in Virgilij Georg.*
Gnoſia nec Gemini præcedunt cornua Tauri,
Sicca Lycaonius reſupinat plauſtra Bootes.

Cæſar etiam, *Loca ſunt in Britannia temperatiora, quàm in Gallia remiſſioribus frigoribus.* Corn. item Tacitus, *Aſperitas frigorum abeſt.* Addit etiam, *Solum præter oleam vitémque & cætera calidioribus terris oriri ſueta, patiens frugum, fœcundum, tardè miteſcunt, citò proueniunt, eadem vtriuſque rei cauſſa, multus humor terrarum, cœlique.* *Aer enim* (vt habet Strabo) *imbribus magis eſt quàm niuibus obnoxius.* Ab omni tamen frugum genere ita beatum, vt Cereris ſedem fuiſſe dixerit Orpheus. Nam de hac noſtra inſula intelligendum illud eſt

* ἴδ' εὐρέα δώματ' ἀνάσσης ** Cereris regalia ſunt hic ampla Deæ.*
Δήμητρος

Et Occidentalis imperij quaſi horreum, & cella penuaria fuerit, vnde DCCC. nauibus, quæ lembis maiores erant, magnum frumenti numerum in Germaniam ad limitaneos exercitus alendos quotannis exportauerint Romani. Sed ne in patriæ laudes effuſior laſciuire videar, audi pro me veterem oratorem eius laudes pleno ore celebrantem. *O fortunata & omnibus beatior terris Britannia, quæ Conſtantinum Cæſarem prima vidiſti: meritò te omnibus cœli, ac ſoli bonis natura donauit, in quâ nec rigor eſt nimius hyemis, nec ardor æſtatis, in qua ſegetum tanta fœcunditas, vt muneribus vtriuſque ſufficiat, & Cereris & Liberi: in qua nemora ſine immanibus beſtijs, terra ſine ſerpentibus noxijs. Contrà pecorum mitium innumerabilis multitudo lacte diſtenta & onuſta velleribus: certè, quod propter vitam diligitur, longiſſimi dies, & nullæ ſine aliqua luce noctes, dum illa littorum extrema planities non attollit*

Zoſimus. Eunapius περὶ πρεσβειῶν.

Panegyricus Conſtantio dictus.

 vmbras

vmbras, noctisque metam cœli, & syderum transit aspectus, vt sol ipse qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire. Et quia nostra Britannia ab optimis principibus semper fuerit fœlicissima, nec minùs nunc fœlix, Sereniss. DIVA ELIZABETHA regnante, quàm tum temporis fuerat Constantino Maximo imperante, adiungam & clausulam subsequentem, quæ fœlicissimo nostro tempore, de DIVA nostra verissimè vsurpari possit, *Dÿ boni quid hoc est, quod semper ex aliquo supremo fine mundi noua Deûm numina vniuerso orbi colenda descendunt?*

D. Elizabetha.

Panegyricus Constantio dictus.

Alium item si placet, Constantium Constantini Magni patrem sic alloquentem audi. *Et sanè non sicut Britannia nomen vnum, ita mediocris iactura erat Reipub. terra, tanto frugum vbere, tanto læta numero pascuorum, tot metallorum fluens riuis, tot vectigalibus quæstuosa, tot accincta portubus, tanto immensa circuitu.*

* Singularem etiam & maternam Naturæ beneuolentiam in hanc insulam sic expressit Poëta satis antiquus hoc Epigrammate, quod luce non indignum quidam iudicarunt:

Anglia terra ferax, tibi pax secura quietem,
Multiplicem luxum merx opulenta dedit.
Tu nimio nec stricta gelu, nec sydere feruens,
Clementi cælo, temperieque places.
Cum pareret Natura parens, varióq; fauore
Diuideret dotes omnibus vna locis,
Seposuit potiora tibi, matremq; professa,
Insula sis fœlix, plenaq; pacis, ait.
Quicquid amat luxus, quicquid desiderat vsus,
Ex te proueniet, vel aliunde tibi.

Opulenta hæc Britanniæ vbertas, & beata amœnitas fidem fecit nonnullis Fortunatas illas, siue Beatorum insulas, in quibus omnia perpetuo vere ridere scribunt Poëtæ, apud nos fuisse. Hoc enim Isacius *Tzetzes* non minimi inter Græcos nominis affirmat, maioresque nostri ad veritatem credidisse videntur. Cùm enim, vt est apud Robertum Auesburiensem, Clemens VI. Pontifex Romanus Lodouicum de *Hispania* Fortunatarum Insularum Principem designasset, & in eius subsidium delectus in Gallia & Italia haberet, persuasissimum nostris erat illum Britanniæ Principem designatum fuisse, & in Britanniam, quasi vnam de Fortunatis, vt inquit ille, omnem istum apparatum fieri. Ipsique viri prudentissimi, nostri apud Pontificem legati, ita hanc opinionem imbiberunt, vt statim se Roma subduxerint,

In comment. ad Lycophronem.

1344.

rint, & in Angliam, vt ſuos certiores facerent, aduolârint. Nec aliud nunc iudicarit, qui fortunatas, & beatas Britanniæ dotes penitiùs nouerit: eſt enim naturæ gaudentis opus, quam quaſi alterum orbem, extra orbem ad delicias humani generis conſtituiſſe, & tanquam formam quandam ad eximiam pulchritudinem, & vniuerſi ornatum egregiè depinxiſſe videatur. Ea varietate gemmea, & deſcriptione amœna oculi quocunque inciderint, reficiuntur. Vt incolas taceam, optima corporis habitudine, commodiſſimis moribus, mitiſſimis ingenijs, & maximis animis, quorum virtus rebus domíq; bellíque geſtis eſt vniuerſo terrarum orbi teſtatiſſima.

Qui verò vetuſtiſſimi, adeóque primæui inſulæ huius incolæ fuerint, quæ item Britanniæ nominis originatio, variæ ſubinde enatæ ſunt opiniones, & multos (vt inquit ille) incertos certare hanc rem vidimus. Quidam primos incolas Aborigines fuiſſe cenſent, non aliunde aduectos, ſed ipſa terra æditos, quos Gigantes noſtri hiſtorici vocant, referúntque Brutum quendam parricidam, origine Troianum, Æneæ magni ex Syluio Poſthumo nepotem vel abnepotem, exiguas Troianorum reliquias ſecum trahentem huc tandem, peragrata Græcia, & alijs regionibus, ex Dianæ oraculo delatum, Aborigines illos deuiciſſe, & à ſuo nomine Britanniæ nomen indidiſſe. Th. Eliotta vir equeſtris dignitatis & ſingularis eruditionis à Græco fonte repetit, Πρυτανεῖα ſcilicet, qua dictione ſuos redditus publicos vocârunt Athenienſes. Lhuyddus qui in antiquitatis cognitione familiam quodammodo inter noſtros ducit, ad Britannicam dictionem PRID-CAIN, id eſt, forma candida, confidentiùs refert. Pomponius Lætus Gallo-Britones ex Armorica nomen dediſſe contendit: Goropius Becanus Danos hîc ſedes quæſiuiſſe & BRIDANIAM, id eſt, liberam Daniam, Brye pro Free denominâſſe. Alij à PRVTENIA Germaniæ regione, ~~Bodinus~~ à BRETTA Hiſpanorum dictione, quæ terram ſignificaret, nominatam arbitratur: Forcatulus à BRITHIN, quo, vt eſt apud Athenæum, pro potu vſi ſunt Græci. Alij à BRVTIIS Italiæ, quos Βρέττιους Græci dixerunt, deducunt. Faceſſant Grammaticaſtri qui à brutis moribus Britanniam dictam blaterant.

Primi Incolæ.

Brutus.

Hæ ſunt omnes (quod ſciam) quæ de Britanniæ nomine inualuere diuinationes. Sed vt in hac re exterorum commenta non poſſumus non riſu excipere, ita noſtratium non omnes comprobant. Nam præterquam quòd abſurdum ſit huius nominis

rationem ex aliena lingua petere; Lætum conſpirans omnium meliorum hiſtoricorum conſenſus refellit, qui docent illos Galliæ Britones hinc demigrâſſe & nomen ſecum detuliſſe. Britannia item hoc nomine multis ſeculis floruit, ante Daniæ & Pruteniæ nomina enata. Quid autem Britanniæ cum Hiſpanorum *Bretta*? quod dubito an ſit Hiſpanicum, & cur magis hæc inſula ſic dicatur, quàm quæuis alia terra? *Brithin* in vſu noſtris fuiſſe vix doceri poſſit, & genti noſtræ à Græcorum potu nomen facere ridiculum. Brutios verò Italiæ, qui Βρέττιοι dicti erant à Lucanis, teſte Strabone, quaſi transfugæ, in Britanniam tranſfugiſſe nunquam probari poterit. Quod ad noſtratium verò coniecturas attinet. Eliottæ Πρυτανεῖα haud probabile videtur, cùm illud fuerit peculiare Athenienſium vocabulum, & Græci hanc inſulam Βρεταννίαν non Πρυτανεῖαν dixerint. Lhuiddi *Prid-Cain* pro Britannia, tùm altiùs repetita, tum duriuſculè deducta videtur, vt taceam *Cain* illud ex Latinorum *Candido* in prouincialem Britannorum linguam ſubrepſiſſe. Illam autem de Bruto hiſtoriolam, ad quam ſuffulciendam omnes ingenij neruulos ſubinde intendi, conuellere planè nolo. Illud enim eſſet Χρόνῳ πολεμεῖν, & receptæ opinioni reluctari. Egone tantillus de tanta re cognoſcere, & ſtatuere auſim? Rem integram ad Antiquitatis Senatum refero: Brutum interim non nego. Suum cuique liberum eſto per me iudicium, quicquid exiſtimârit lector, haud equidem in magno ponam diſcrimine. Detur hæc venia Antiquitati, vt miſcendo falſa veris & humana diuinis, primordia gentium & vrbium auguſtiora faciat: &, vt inquit ille, *ſicut vetuſtioribus ſæculis gentes originem ſuam ad Herculem, ita poſterioribus ad Troianos retulerunt*. Hæc tamen præmonere liceat, quod Cæſari huius Troiani nomen omninò ignotum, tantùm indigenas interiora Britanniæ tenuiſſe creditum erat; quòd Tacitus ſcribat ſua ætate. *Qui mortales Britanniam initio coluerint, indigenæ an aduecti vt inter barbaros minimè compertum erat.* Gildaſq; ſapiens dubitet an veteres Britanni aliqua monumenta vel ſcripta habuerint, cùm profiteatur ſe ſcribere, *ex tranſmarina relatione, non ex ſcriptis patriæ ſcriptorúmve monumētis, quæ, vel ſi qua fuerint aut ignibus hoſtium exuſta, aut ciuium exulum claſſe longiùs deportata non compareant.* Nonnulliq; obſeruârunt Bruti illius nomen non priùs mundo auditum, quàm barbaro ſeculo, inter denſiſſimas ignorantiæ nubes, Hunibaldus ineptus ſcriptor Francionem Troianum Priami regis filium Franciæ gentis fuiſſe conditorem

fabulatus

fabulatus fuisset. Cùm enim nostri Francos vicinos à Troianis genus ducere accepissent, deforme existimârunt ab ijs origine superari, quos virtute æquarent. ~~Galfredus~~ itaque ~~Arturius Monumethensis~~ Brutum istum origine etiam Troianum quasi Britannicæ gentis authorem, ante annos plùs minùs quadringentos, Britannis nostris primus, vt multi sentiunt, progenuit. Anteà verò homo planè nemo de Bruto illo, vt aiunt illi, meminerit.

Sub id quoque tempus Scoti ne in postremis consistere viderentur, Scotam Pharaonis Ægyptij filiam suæ nationis conditricem ementiti sünt. Tunc etiam Hibernis suum Hiberum, Danis suum Danum, Brabantijs suum Brabonem, Gothis suum Gothum, Saxonibus suum Saxonem, quasi gentium authores, homines quidam ingenio & otio intemperanter abusi, affinxerunt. Sed cùm nostrâ ætate, quæ è fatalibus illis ignorantiæ tenebris emersit, Franci suo Francioni tanquam ementito patri renunciauerint; *Quòd autem Franci*, inquit literatissimus Turnebus, *se stirpe Troianorum satos prædicant, id æmulatione Romanorum faciunt, quos cum eo stemmate & ea nobilitate insolescere viderint, idem decus sibi voluerunt arrogare*; Cumq; Scoti sanioris iudicij suam Scotam reiecerint, Hiberum etiam, Danum, Brabonem, & eius farinæ cæteros vmbratiles heroas veritas ipsa fugauerit: cur Britanni suo Bruto vt insulæ denominatori & Troianæ origini adhærescant doceant alij.. Fatendum tamen quod Plinius dixit, *Mentiri clarorum imagines est aliquis virtutum amor.* Ego verò vt eiusmodi virum huc aduenisse non negem, nomen tamen regioni indidisse cum Humfredo Lhuiddo non affirmem. Video enim Boccatium, Viuem, ~~Hed. Iunium~~, ~~Buchananum~~, Polidorum, ~~Bodinum~~, & alios magno iudicio viros coniunctis sententijs hunc in rerum natura extitisse denegare, & ex nostratibus quàmplurimos eruditos, vt suppostitium non agnoscere. Inter quos vnus Ioannes de *Wheathamsted*, Abbas S. Albani, vir summi iudicij, instar omnium erit, qui olim hac de re in suo Granario sic scripsit. *Iuxta historias alias quibus quorundam iudicio, maior adhibenda est fides, totus processus de Bruto isto poëticus est, potiùs quàm historicus, opinatiuusque magis propter causas varias, quàm realis, tùm primò quia nec de interfectione patris, nec de generatione, aut de abdicatione prolis fit alicubi mentio in historijs apud Romanos: tùm secundò, quia Ascanius iuxta varios, nullum talem filium genuit, qui Siluius proprio nomine dictus erat. Solùm enim secundum*

Floruit anno Christi 1440.

filium genuit vnicum videlicet Iulum, à quo posterius familia Iulia sumpsit suum ortum,&c. Tertióque Siluius Posthumus de quo forsan intelligit Galfredus, Æneæ ex vxore Lauinia filius fuerat, filiúmq; Æneam generans in anno sui regiminis 38. morte naturali vitæ stadium consumebat. Non igitur vt volent varij, ex Bruto filio Siluij regnum quod iam vocatur Anglia, dudum dicta erat Britannia. Est igitur secundum illos, opus vanitatis, & satis plenum ridiculi vendicare dignitatem sanguinis, & carere vendicationis probabili fundamento. Sola enim virtus facit gentem nobilem, solúsque est animus, & ratio perfecta quæ reddunt hominem generosum. Quare è Platone scribit Epistola. 44. *Seneca in suis Epistolis: Neminem regem non ex seruis oriundum, neminem non seruum ex regibus. Sufficiat igitur Britannis pro nobilitatis suæ origine, quòd sint fortes, & potentes in pralijs, quódque vndique debellent aduersarios, nullúmque penitus patiantur iugum seruitutis.* Hæc Abbas ille. Statimq; ac prodierit iste Galfredus Gulielmus Nubrigensis asperiùs illum his verbis conuellit. *Quidam nostris temporibus scriptor emersit ridicula de Britannis figmenta contexens, eosque longe suprà virtutem Macedonum & Romanorum impudenti vanitate attollens. Galfredus hic dictus est agnomen habens Arturij: pro eo quòd fabulas de Arturo ex priscis Britonum figmentis sumptas, & ex proprio auctas per superductum Latini sermonis colorem honesto historiæ nomine palliauit. Qui etiam maiori ausu cuiusdam Merlini diuinationes fallacissimas, quibus vtique de proprio plurimum adiecit dum eas in Latinum transfunderet, tanquam autenticas, & immobili veritate subnixas prophetias vulgauit.* Et paulo post, *Prætereà in libro suo quem Britonum historiam vocat quàm petulanter & impudenter fere omnia mentiatur, nemo nisi veterum historiarum ignarus cum in librum illum incidit ambigere sinitur. Nam qui rerum veritatem non didicit fabularum vanitatem indiscretè admittit. Omitto quanta de gestis Britonum ante Iulij Cæsaris imperium & aduentum homo ille confinxerit, vel ab alijs conficta tanquam autentica scripserit.* Alij Galfredi Arturij ineptias, & delicias in historiâ istâ excutiunt, totámq; ex absonis, & absurdis consarcinatam persuadere volunt, notantque illum ab Ecclesia Romana cum eius Merlino inter prohibitos libros interdici. Alij obseruant quomodo isti qui Brutum maximè admirantur, de suo Bruto æstuant, & fluctuãt. Ille, inquiunt, qui Gildę nomen, & personam induit, primùm Brutum hunc fuisse consulem Romanum, inde Siluij, & demum Hessicionis cuiusdam filium comminiscitur. Nec deest (vt audiui) Comes quidam Palatinus qui hunc nostrum

strum Brutum Brotum appellandum contendit, quia scilicet matri partu mortifer erat, quasi Βροτὸς idem Græcè sonet. Aliorum iudicio magis probabilem, & minùs humilem Britannorum originem reliquissent si vel à Britone Centauro, cuius meminit Higinus, genus ementiti fuissent; vel à Bretano illo, ex cuius filia Celtice, Parthenius Nicæus author in primis antiquus Herculem Celtum Celtarum patrem suscepisse prodit, & à quo Britanniam deducit Hesichius. Quod igitur ad nominis notionem, & primorum incolarum originem attinet, haud quisque facilè certum narrauerit; nobis tamen bona cum lectoris venia, qui primi illi incolæ fuerint, quamuis in vltimo vetustatis recessu lateant, quoad poterimus, inuestigare liceat. Illis enim inuentis, fœliciùs & faciliùs nominis rationem, vt speramus, expiscabimur. Bretanus.

Vt verò altiùs rem repetamus, & Cæsarem cum Diodoro omittamus, qui Britannos Αὐτόχθονας & Aborigines, i. sine origine, nec aliundè aduectos fuisse voluerunt, hominésque blittarum, & fungorum instar è terra, in principio germinâsse suspicati sunt: Ex sacra Mosis historia docemur, à diluuio tres Noachi filios, Sem, Cham, & Iaphet, numerosiore prole adauctos, ab Armeniæ montibus, vbi arca hæserat, in diuersos terræ cardines secessisse, & per orbis vastitatem gentes propagâsse. Ad nostram etiam insulam, disseminatis paulatim familijs, ex eorum posteris quosdam peruenisse cùm ipsa ratio, tùm Theophili Antiocheni authoritas comprobat. *Cùm*, inquit ille, *priscis temporibus pauci forent homines in Arabia & Chaldæa, post linguarum diuisionem aucti & multiplicati paulatim sunt: hinc quidam abiêrunt versus Orientem, quidam concessêre ad partes maiores continentis, alij porro profecti sunt ad Septentrionem sedes quæsituri, nec priùs desierant terram vbique occupare, quàm etiam ad Britannias in Arctois climatibus accesserint.* Nec minùs disertè hoc docet ipse Moses, cùm scribat à Iapheti posteris insulas gentium in regionibus suis diuisas fuisse. Insulæ gentium Theologis vocantur, quæ sunt remotissimæ, & [redacted] existimat gentes & familias, quę à Iapheto profluxerunt, primùm occupâsse insulas Europæ, quales sunt, inquit ille, Anglia, Sicilia, &c. Iapheto autem huic & eius proli Europam cessisse præter Theologos, etiam Iosephus alijque meminerunt, & in Europæis illam Noachi benedictionem *Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan seruus eius*, adimpletam vidimus. Europa enim victoris omnium gentium Genesis 9.

populi,

populi, vt inquit Plinius, altrix, de reliquis orbis partibus, quæ Semo & Chamo obtigerunt, non semel triumphauit, & Iapheti prosapia in hac parte longè lateque se diffudit. Eius etenim filij *Magog* Massagetas, *Iauan* Iones, *Thubal* Hispanos, *Mesech* Moschos procreauit. *Gomerus* verò filius natu maximus *Gomeris*, qui posteà *Cimbri* & *Cimerij* dicti, in his vltimis Europæ finibus & originem dedit, & nomen imposuit. *Cimbrorum* enim siue *Cimeriorum* nomen hanc orbis partem quodammodo oppleuit, nec solùm in Germaniâ, sed etiam in Galliâ latissimè patuit. *Qui nunc sunt Galli*, vt habet Iosephus, & Zonaras, *Gomari, Gomerai, & Gomeritæ à Gomero vocabantur*. Ab his Galliæ *Gomaris*, siue *Gomeris* Britannos nostros originem deduxisse, & nomen in originis argumentum detulisse semper existimaui; ipsúmque proprium, & peculiare Britannorum nomen idem persuasit. Ipsi enim se *Kumero, Cymro, & Kumeri*, mulierem Britannicam *Kumeraes*, & linguam *Kumeraeg* appellitant. Nec alia agnoscunt illi nomina, licèt ex his scioli quidam *Cambros*, & *Cambriam* procuderint. Immò Grammaticus ille quem in suis Catalectis Virgilius perstringit & Thucididem Britannum vocat, Quintilianus Cimbrum fuisse dicit. Et vnde quæso hæc nomina profluxisse existimemus, quàm à Gomero illo, & *Gomeris* in proximâ Galliâ? quæ priscorum Gomerorum sedes. Germanos ab Aschenaz, Turcas à Togorma Gomeri filijs prognatos credunt eruditi, quòd hi *Togormath*, illi *Aschenaz* hodie Iudæis vocentur. *Thraces*, *Iones*, *Riphaos*, *Moschos*, *&c.* à Thirax, Iauan, Riphat, & Moschi oriundos nemo inficiatur, propterea quòd nomina non discrepant: *Æthiopas* item à Chus, *Ægyptios* à Misraim Chami filijs proseminatos fuisse, quòd ijsdem nominibus, suâ ipsorum linguâ dicantur, nemo non fatetur. Cur ergo non fateamur Britannos, siue Cumeros nostros ipsissimos esse Gomeri posteros, & à Gomero nominatos. Nomen enim optimè consonat, & in confesso est illos extremos Eu-[redacted]od etiam ipsum Gomeri nomen non temerè, sed diuinitùs datum innuit. *Gomer* etenim lingua [redacted] *Finiens* interpretatur. Nec quis detrahendi studio nostris Cumeris, siue Cimbris obijciat quòd Cimbros linguâ Gallicâ latrones dici Sextus Pompeius scripserit. Licèt enim Cimbri, inter quos, etiam nostros Cumeros fuisse probabile est, in illa ϑυμικῇ mundi ætate, qua fortitudo bellica excelluit, ab his Europæ finibus errabundi, vt author est Posidonius, ad Paludem vsque Mœotidem

Gomeri, Cimerij, Cumeri, &c.

*

Lib. 8. cap. 3.

[redacted]

Mœotidem latrocinando militiam agitarint: non tamen *Cimber*, magis latronem significat, quàm Ægyptius superstitiosum, Chaldæus Astrologum, & Sibarita delicatulum. Sed quia tales fuerunt illæ nationes, de earum nomine, qui tales sunt vocantur: & in hoc iuxtà mecum sentit eruditionis lumen Iosephus Scaliger. Nec quis miretur quòd Berosum hîc in partem non vocem, vnde tantum instrumenti scriptores hodie habent. Certè (vt semel dicam) acies authoritatis Berosi illius qui circumfertur, ita apud me hebescit, vt nihil aliud, quàm tenebrionis, & impostoris alicuius ridiculum commentum, cum eruditissimis nostri seculi hominibus Volaterrano, Viue, Anthonio Augustino, Melchiore Cano, & in primis cum Gaspare Varrerio existimem. Qui in sua de Beroso Censura Romæ impressa, insitum illum de hoc scriptore errorem facilè ex animis euellere potest.

Ad Sextum Pompeium.

Censura de Beroso.

Hæc mea est de Britannorum ortu sententia, & hic ortus à Gomero, & è Galliâ, quàm à Bruto, & Troia grauior, antiquior, & verior videtur. Imò ad veritatem propendere, nostrósque Britannos veram esse Gallorum propaginem, è nomine, situ, religione, moribus, & lingua comprobabo, quibus omnibus antiquissimi Galli, & Britanni quasi communione quadam coniuncti fuerunt. Hoc vt probem, liceat mihi quæso, cum bona lectoris venia, liberiùs paulisper exspatiari.

Nomen.

De nomine verò, cùm superiùs dictum sit, hoc solummodò repetam, quòd, vt prisci Galli *Gomerai, Gomeritæ*, & contractè *Cimbri*, sic etiam Britanni nostri *Cumeri*, & *Kimbri* dicuntur. Gallos autem Gomeros dictos fuisse Iosephus & Zonaras, vt dixi, comprobant, Cimbros etiam appellatos fuisse è Cicerone & Appiano colligi possit; Barbaros quos Marius oppressit, Cicero planè Gallos vocat, *C. Marius*, inquit, *influentes in Italiam Gallorum copias repressit*. At historici omnes Cimbros fuisse contestantur, loricáque Belei regis illorum ad Aquas Sextias, vbi Marius illos fudit, effossa hoc docuit, peregrinis enim literis inscripta erat Beleos Cimbros. Qui Delphos item Græciæ, duce Brenno diripuerunt, Gallos fuisse vna voce, & mente scriptores consentiunt omnes; hos tamen Cimbros vocatos fuisse testatur in Illyricis Appianus. *Celtæ, siue Galli*, inquit, *quos Cimbros vocant*. Neque hîc in partem vocabo Lucanum, qui percussorem ad Marij cædem immissum *Cimbrum* vocat, quem Liuius & alij *Gallum* fuisse asserunt, nec ~~Reinerum Reineccium~~

De Proconsul.

Forcatulus ex Galanuel. 1235.

Reineccium hiſtoricum eximium adducam, qui ex Plutarchi Sertorio Gallos & Cimbros eadem lingua vſos fuiſſe conſtanter affirmat.

Situs. Cùm igitur antiquiſſimo nomine hæ gentes conuenerint, vnde hoc nomen in hanc inſulam enauigauit, niſi cum primis incolis è vicinâ Galliâ exiguo diuortio ſeparatâ? Non enim ſimul, & ſemel orbis cultus, ſed regiones, quæ Armeniæ montibus propiores ſunt, priùs habitatas fuiſſe fatendum eſt, vtpote Aſiam minorem, & Græciam ante Italiam, Italiam ante Galliam, & Galliam ante Britanniam. *Erasmus Michaelius de re nautica.* Quâ in re ſuauiſſima eſt conſideratio, ſummum conditorem ita regiones coniunxiſſe, & inſulas ſparſiſſe, vt inter nullas tantum interiectum ſit interuallum, quin, quæ maximè diſtat è vicinâ aliqua conſpici poſſit, & quaſi oculis ſignari. Nec alio conſilio hoc factum, niſi vt gentes cùm exundarent, cernerent, quò ſe exonerent; donec orbis terrarum vniuerſitas, incolis ad conditoris gloriam compleretur. Par igitur eſt vt credamus *Gomeros* antiquos, vel ab alijs inſequentibus protruſos, vel multitudinis minuendæ cauſa eiectos, vel vlteriora viſendi innato mortalibus ſtudio incenſos in hanc inſulam ſibi proximam quam è continente deſpicere poterant, primùm tranſmiſiſſe. Ratio etiam dictat vnamquamque regionem primos incolas potiùs è vicinis, quàm diſiunctiſſimis locis accepiſſe. Quis non exiſtimet Cyprum è proxima Aſia, Cretam & Siciliam ex vicina Græcia, Corſicam, ex vicina Italia, & ne longiùs abeam Zelandiam è proxima Germania, Iſlandiam è Norwegia primos incolas potiùs habuiſſe, quàm à remotis Tartariæ vel Mauritaniæ tractibus? Itidem cur non exiſtimemus Britanniam noſtram potiùs à vicinis Gallis, quàm vel à Troianis, Italis, Albanis, & Brutijs tanto interuallo ſemotis, primò fuiſſe occupatam? Nec aliunde quàm è vicina Gallia Britannorum incunabula acceſſunt ſcriptores. *Britanniæ pars interior*, inquit Cæſar, *ab ijs incolitur, quos natos in inſula ipſi memoria proditum dicunt, maritima pars ab ijs qui belli inferendi cauſa ex Belgio Gallia tranſierant, qui omnes ferè ex nominibus ciuitatum appellantur, quibus orti ex ciuitatibus eò peruenerunt, & bello illato ibi remanſerunt.* Fuerunt enim in Britannia ſicut & in Gallia Belgæ, Atrebatij, Pariſi, &c. Tacitus item, *In vniuerſum* (inquit) *æſtimanti Gallos vicinum Britanniæ ſolum occupaſſe credibile eſt.* Beda etiam inter omnes noſtros ſcriptores veritatis amicus, *Inprimis*, inquit, *hac inſula Britones ſolùm, à quibus nomen accepit, incolas habuit, qui de tractu Armericano,*

Armoricano, vt fertur, Britanniam aduecti, australes sibi partes illius vendicârunt. Armoricanum tractum vocat ille maritimas Galliæ regiones insulæ nostræ oppositas. In rem etiam præsentem facere videtur, quòd Cæsar memorat sua memoria Diuitiacum Gallum, cùm magnam partem Galliæ, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuisse; & quòd maximum est inter maritimos Galliæ populos ex opposito Britanniæ iuxta Bononiensem Comitatum *Britannos* numerauit Plinius, ac qui illo antiquior Dionysius Afer his versibus, * *Britanni in Galliæ.*

Τῆς ἤτοι πυμάτην μὲν ὑπὸ γλωχῖνα νέμονται
Ἄγχι στηλάων μεγαθύμων ἔθνος Ἰβήρων,
Μῆκος ἐπ᾽ ἠπείροιο τετραμμένον, ἧχι βορείου
Ὠκεανοῦ ψυχρὸς κέχυται ῥόος, ἔνθα Βρεττανοὶ
Λευκά τε φῦλα νέμονται ἀρειμανίων Γερμανῶν.

Ad verbum.

* *Huius videlicet extremum quidem sub angulum degunt* **Europa.*
Prope columnas magnanimorum gens Iberûm,
Secundū longitudinem ad continentē versa, vbi Septentrionalis
Oceani frigidus fusus est fluxus: vbi Britanni
Candidaq; gentes habitant Martiorum Germanorum.

Illud enim ἔνθα Βρεττανοὶ planè respicit μῆκος ἐπ᾽ ἠπείροιο, & de Britannis in Gallia intelligit qui in hunc Commentarios ædidit Eustatius Τῶν δὲ Βρεττανῶν τούτων παρώνυμοι αἱ ἀντιπέραν Βρεττανίδος νῆσοι.

Eadem etiam religio vtrique genti colebatur. *Apud Britannos*, inquit Tacitus, *Gallorum sacra deprehendas superstitionum persuasione. Galli detestabili sacrorum ritu*, inquit Solinus, *non ad honorem, sed potiùs iniuriam religionis, humanis litabant sacris.* Idem Britannos fecisse præter alios, author est in Nerone Dio Cassius. Vtramque etiam gentem suos Druidas habuisse Cæsar & Tacitus authores sunt locupletissimi. De quibus integrum è Cæsare locum percurrere ne pigeat, Druidæ *rebus diuinis intersunt, sacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adolescentium numerus disciplinæ causa concurrit, magnoque iȷ sunt apud eos honore. Nam ferè de omnibus controuersijs publicis priuatisque constituunt, & si quod est admissum facinus, si cædes facta, si de hereditate, de finibus controuersia est, iȷdem discernunt, præmia pœnasque constituunt. Si quis aut priuatus aut populus eorum decreto non stetit, sacrificijs interdicunt. Hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus ita est interdictum iȷ numero impiorum & sceleratorum habentur* *Religio.* *Druidæ.*

bentur, ab ijs omnes decedunt, aditum eorum sermonemque diffugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant: Neque ijs petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur. His autem omnibus Druidibus præest vnus qui summam inter eos habet authoritatem. Hoc mortuo, si quis ex reliquis excellit dignitate, succedit: at si sunt plures pares, suffragio Druidum adlegitur. Nonnunquam etiam de principatu armis contendunt. Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quæ regio totius Galliæ media habetur, considunt in loco consecrato. Huc omnes vndique qui controuersias habent, conueniunt, eorumque iudicijs decretisque parent. Disciplina in Britannia reperta, atque inde in Galliam translata esse existimatur: & nunc qui diligentiùs eam rem cognoscere volunt, plerumque illò discendi causa proficiscuntur, Druides à bello abesse consueuerunt, neque tributa vnà cum reliquis pendunt, militiæ vacationem omniumque rerum habent immunitatem. Tantis exciti præmijs, & sua sponte multi in disciplinam conueniunt, & à propinquis parentibusque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur. Itaque nonnullos annos in disciplina permanent, neque fas esse existimant, ea literis mandare, cùm in rebus ferè reliquis publicis priuatisque rationibus Græcis literis vtantur. Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quòd neque in vulgus disciplinam efferri velint, neque eos qui discunt, literis confisos, minùs memoriæ studere: quod ferè plerisque accidit vt præsidio literarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant. In primis hoc volunt persuadere, non interire animas, sed ab alijs post mortem transire ad alios, atque hoc maximè ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto. Multa prætereà de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac potestate disputant, & iuuentuti tradunt. Vnde eos sic affatur Lucanus.

Druidum disciplina in Britannia reperta.

Et vos barbaricos ritus, moremque sinistrum
Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis.
Solis nosse deos, & cœli sydera vobis,
Aut solis nescire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis. vobis autoribus, vmbræ
Non tacitas Erebi sedes, Ditisque profundi
Pallida regna petunt, regit idem spiritus artus,
Orbe alio longæ, canitis si cognita, vitæ
Mors media est. certe populi, quos despicit Arctos
Fœlices errore suo, quos ille timorum

Maximus

Maximus haud vrget lethi metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis: & ignauum est reditura parcere vitæ.

De his si plura desideras, ad Cæsarem, Plinium, Lactantium, Eusebium in Præparatione Euangelica, & Pseudoplauti Aulul ariam remittimus. Quocunque nomine hi suis Celtis, & Britannis innotuerint, mihi persuasissimum est hoc Druidum nomen à Græco fonte scilicet Δρῦς, i. Robur, siue quercus, profluxisse, non solùm quòd visco è robore nihil illis fuerit sacratius, vnde Ouidius, *Robur etiam Britannicè Derw.*

At viscum Druidæ, Druidæ clamare solebant,

vtique qui roborum lucos incolerent, nec vlla sacra sine ea fronde conficerent: verùm etiam quód Diodorus Siculus hos Gallorum sacerdotes eodem sensu σαρωνίδας vocârit, quod vocabulum quercus, siue robora sonare sciunt omnes qui Græcè sciunt. Maximusque Tyrius prodat *Celtas, i. Gallos Iouem colere, cuius signum altissima quercus.* Cæterùm ab his Druidibus videatur, quòd Saxones nostri, vt apud Alfricum legimus, Magum Dрÿ sua lingua vocarint. *Saronidæ.*

Bardos item inter suos religiosos habuerunt Galli, qui fortia virorum illustrium facta versibus composita lyræ modulis cantitarunt. Vnde ad eos idem ipse Lucanus *Bardi.*

Vos quoque qui fortes animas, belloque peremptas
Laudibus in longum vates dimittitis æuum,
Plurima securi fudistis Carmina Bardi.

Eosdem etiam eodem nomine, etiamnum Britanni nostri habent, *Bard* enim indigitant, qui præterquam quòd eo munere funguntur, etiam pertexendis Genealogijs operam inprimis studiosè nauant. An verò Britanni, vt Galli, se à Dite patre prognatos crediderint proditum non est. Quòd eam ob caussam, spatia omnis temporis non numero dierum, sed noctium finierint Galli, vt noctem dies subsequatur: idem planè obseruarint nostri Britanni. Quod enim Latini septimanam, & duas septimanas, dicunt; illi *Wythnos*, id est, octo noctes, & *Pethefnos*, i. sedecem noctes appellant.

Reipub. formam etiam eandem vtraque gens sibi descripsisse videtur. Non enim vnius imperio regebantur, sed vt Gallia, sic quoque Britannia plures reges habuit. Vtque Galli in rebus difficilioribus publicum gentis concilium egerunt, & vnum imperatorem *Respublica.*

ratorem designârunt: idem Britannos præstitisse ex his Cæsaris verbis elici possit. *Summa imperij belliq; administrandi communi consilio permissa est * Cassiuellauno.*

Cassibellinus. Nec dissimiles moribus, & institutis hæ gentes fuerant, nam, vt taceam vtramque gentem bellicosissimam fuisse, cædis auidissimam, ad conferenda prælia, deposcendáque pericula eandem audaciam, quod ex Strabone, Tacito, Dione, Herodiano, & alijs constat. *Moribus,* inquit Strabo, *partim Gallis similes sunt Britanni,* & statim subiungit, *instar Gallorum quorundam in bellis gerendis sunt vt plurimùm immanes.*

Mores.

Britannorum ædificia ferè Gallicis consimilia, & syluis circundata fuisse docet cum Cæsare Strabo.

Britannos dimicasse Gallicè armatos prodit Mela.

Gallos & Britannos in medio digito vsos fuisse annulo, author est Plinius.

In more fuit vtrique genti, in bello ita aciem per nationes struere, vt discreta virtus clariùs elucesceret. Hoc Gallos fecisse his verbis testatur Cæsar. *Galli distributi in ciuitates vada obtinebant.* Quod de Britannis sic confirmat Tacitus in prælio Caratací. *Cateruæ nationum pro munimentis constiterant.*

Galli, inquit Strabo, *ingenio docili, & ad doctrinam prompto fuere,* nec minùs Britanni, quorum ingenia studijs Gallorum anteferebat apud Tacitum Agricola, *vt qui modò linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent.*

Mente candida & simplici fuisse Gallos tradit Strabo, quod Tacitus de Britannis innuere videtur, cùm scribat illos delectum, tributa, & iniuncta imperij munera impigrè obire, si iniuriæ absint.

Mobilitate & animi leuitate nouis imperijs studuisse Gallos refert Cæsar; Britanni similiter factionibus, & studijs trahebantur, inquit Tacitus.

Ex hac Gallorum mobilitate, quam infirmitatem honestiùs Cæsar vocat, credulitas tanta in eorum animos irrepsit, vt Gallica credulitas in prouerbium cesserit, & Poëta cecinerit.

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Necdum in ea Britanni nostri degenerârint, qui vel Milesijs fabulis auidam aurem admouent, & ineptissimis vaticinijs superstitiosa vel spe, vel sollicitudine statim credunt.

Gallos propinquis, quos violatos viderint maximè indoluisse legitur apud Strabonem. Eandem sympathiam nostris Britannis

nis præ cæteris gentibus inesse, notius est quàm dici possit, & vulgò cantitatum.

Galli, vt est apud Cæsarem, *vti quisque genere, copijsque amplissimis, ita plurimos circum se Ambactos, i. seruos & clientes habuerunt: hanc vnam gratiam, potentiámque nouerunt.* Nec aliam hodie nobiles nostri Britanni gratiam nouerunt, à quibus, vt existimatur, Angli tanta assectantium famulorum agmina secum trahere didicerunt; qua in re Europæis omnibus longè nuper antecelluerunt. *Ambacti.*

Galli, vt testis est Strabo aureos torques collo gesserunt, & Bunduica Britanna (inquit) Xiphilinus) *aureum torquem tulit, induta tunicâ varijs coloribus distincta.* Nec alibi hodie illud ornamentum magis est in vsu, quàm in hac insula, & apud nostros Britannos.

Gallos comas aluisse, memorat idem Strabo, & Britannos promisso fuisse capillo testatur Cæsar.

Apud plures extat authores Gallos vestimentis quibusdam vsos fuisse, quæ Brachas patrio sermone dixerunt: hæc & nostris Britannis communia fuisse docet Martialis versiculus, *Bracha.*

Quàm veteres Brachæ Britonis pauperis,

Omitto quod de Gallis scribit Silius Italicus,

Quin etiam ingenio fluxi, sed prima feroces,
Vaniloquum Celtæ genus, ac mutabile mentis.

Hæc enim plurimis gentibus sunt communia. Alia attexerem quibus hæ gentes inter se conuenêrunt, sed illud mihi perplacet. *Omnia modicè & intra modum*; & infirmius forsitan videatur, quod hinc ducitur argumentum.

Nunc ad linguam ventum est, in qua maximum est huius disputationis firmamentum, & certissimum originis gentium argumentum. Qui enim linguæ societate coniuncti sunt, originis etiam communione fuisse coniunctos homo opinor nemo inficiabitur. Quod si omnes omnium historiæ intercidissent, & nemo literis prodidisset nos Anglos è Germanis, genuinos Scotos ex Hibernis, Britones Armoricanos à nostris Britannis prognatos fuisse: ipsarum linguarum communitas hoc facilè euinceret, imò faciliùs, quàm vel grauissimorum historicorum authoritas. Si igitur priscos Gallos, & nostros Britannos eâdem vsos fuisse lingua docuero, eiusdem etiam originis fuisse, vt fateamur, ipsa vis veritatis extorquebit. Nec moror quód ipsos Gallos lingua discretos scripserit Cæsar, Dialecto tantùm discre- *Lingua.*

 passe

passe docet Strabo. *Eadem*, inquit, *non vsquequaque lingua omnes, sed paululùm variata*. Cæterùm veterum Gallorum linguam eandem cum Britannica fuisse (nisi fortè Dialecti varietate) docet ipse Cæsar, qui scribit moris fuisse, vt Galli qui Druidum disciplinam diligentiùs cognoscere vellent, in Britanniam ad nostros Druidas proficiscerentur. Cùm autem illi libris nullis vterentur, consentaneum est eos eodem, quo Galli, vsos fuisse in docendo sermone. Quod Cornelius Tacitus disertiùs affirmat. *Britannorum*, inquit ille, *& Gallorum sermo haud multùm diuersus.* Vnde in hanc opinionem concesserunt Beatus Rhenanus, Gesnerus, Hottomannus, Petrus Daniel, Picardus, & omnes qui venerandæ antiquitati litarunt, præter pauculos qui Gallos Germanicè loquutos volunt, & contendunt. Sed ne quis hac in re nobis puluerem ob oculos spargat, ex authoribus quæ possumus, veterum Gallorum verba, tanquam tabulas è naufragio (cùm ea lingua obliuionis fluctibus iam submergatur) colligamus, & conferamus. Plurima enim non ægrè, & violenter, sed facillimè, & nullâ ferè conuersione, cum nostris Britannicis & sono & sensu consonare videbimus.

Vsi sumus in his dictionibus Britannico Glossario Guil. Salusburij & alio veteri M.S.

Diuona. *Diuona* Deorum fontem Gallica lingua significâsse author est Ausonius in illo versu, de fonte apud Burdigalam.

Diuona Celtarum lingua fons addite Diuis,

Deum verò *Dyw* & fontem *Vonan* vocant Britanni nostri, ex quibus coalescit *Diuonan*, & Latinâ analogia metri gratia *Diuona.*

Taranis. Iouem, qui à tonitru Græcis Βρονταῖος, & Latinis Tonans, sub *Taranis* nomine Gallis cultum fuisse non pauci scriptores memorarunt. *Taran* autem Britannis tonitru denotat, qua etiam significatione Germani Iouem **Thonder** dixisse videntur. Diem enim Iouis **Thonderdach**, i. Tonantis diem vocant.

Heus. Deum alium habuerunt Galli *Hesum* Lucano, *Heum* Lactantio dictum, Anubim latrantem author Queroli vocauit, quòd caninâ forma pingeretur, & *Huad* canem Britannis nostris significat.

Teutates. Mercurium sub *Teutatis* nomine Gallos vt artium inuentorem, & itinerum ducem coluisse certissimum est, & *Dw taith* itineris Deum Britannicè sonat. De his tribus Gallorum Dijs, tres habe, si placet, Lucani versiculos,

Lib.1.

Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrénsq; feris altaribus Hesus,

Et Taranis Scythicæ non mitior ara Dianæ.

Dæmonas incubos à Gallis *Dusios* nuncupatos fuiſſe quia aſſiduè immunditiam illam peragant, authores ſunt Diuus Auguſtinus,& Iſidorus: quod verò aſſiduum & diurnum *Dyth* Britannis etiamnum dicitur. *Dusij.*

Scribit Pomponius Mela. Antiſtites cuiuſdam Gallici numinis perpetua virginitate ſanctas Galli *Senas* vocant. *Lenas*,ego ſi auſim, legere malim. Virgines enim ſacras, quas Moniales, & ſanctimoniales nunc dicunt, Britanni (vt eſt in antiquo Gloſſario) *Leanes* vocarunt, vnde vetuſtiſſimum inter Britannos Monialium monaſterium *Lean-minister*, nunc Lemster dictum nomen traxit. *Lenæ.*

Galli,inquit Polibius, milites conductitios *Gæſſatas* ſua linguâ nominarunt: ſeruos verò conductitios *Gueſſin* Britanni nunc appellant. *Gæſſatæ.*

Viri fortes, ſcribit Seruius, Gallis *Geſſi* nominabantur, & *Guaſſdewr* idem Britannis ſonat,quod Latinis fortis & ſtrenuus. *Geſſi.*

Huc etiam referri poteſt *Geſum* quod proprium fuit telum Gallorum,vt pilum Romanorum,& framea Germanorum. Sed de hoc ſtatim. *Geſſum.*

Vt Phalanx Macedonum,ſic *Caterua* propriè Gallorum legio erat,vti videre eſt apud Vegetium. Nec hoc Britannis exoleuit, qui turmam *Caturfa*,& bellum *Kad*, & belli robur quod in legione poſitum *Kaderne* vocitant, & *Caterna* in nonnullis Vegetij exemplaribus concipitur. *Caterua.*

Ad hoc *Kad* etiam Cateia quod teli bellici apud Gallos genus erat, vt habet Iſidorus, non incommodè referri poteſt. *Cateia.*

Geſſa telum Gallicum, haſtam virilem interpretatur Seruius, cui affine Britannum *Cetbilou* videtur, quod ſudes præuſtas, & ſemen bellicoſum interpretatur Nennius. *Geſſa.*

Galli, quos Brennus in Græciam duxit, equeſtris pugnæ inſtitutionem quæ ex tribus equis conſtabat, *Patriâ voce*, inquit Pauſannias, Trimarciam *nominarunt, equum enim* Marcam *appellarunt:* quod purum putum Britannicum eſt eâdem ſignificatione. *Tri* enim tres & *March* equum ſignificat. *Trimarcia.*

Eodem libro prodit Pauſannias, Gallos ſcuta patria *Thireos* vocaſſe,quæ hodie etiam *Tarian* Britanni nominant. *Thireos.*

Cæſar in Ephemeridibus ſuis ſcripſit, vt eſt apud Seruium. Cùm ab hoſte in Gallia raptus equo eius portaretur armatus oc-

Cetos. currit quidam de hostibus qui eum nosset, & insultans ait, *Cetos Cæsar*, quod Gallorum lingua dimitte significat, & *Geduch* idem Britannicè denotat.

Rheda. *Rheda* Gallorum vocabulum, inquit Quintilianus, eiusdem est significationis, cuius apud Latinos Caruca, id est, currus. Hoc Britannica lingua nunc non agnoscit, in vsu tamen Britannis fuisse *Rhediad* pro cursu, *Rhedec* currere, & *Rhedecfa* curriculum demonstrant, quæ ex eadem esse traduce, non est cur quispiam dubitet. Nec absurdum erit *Eporediam* Salassorum ciuitatem hinc deducere, quam sic dictam ab equorum domitoribus scribit Plinius.

Eporedia.

Couinus. Aliud vehiculi genus vtrique genti in vsu fuit, quod vno vocabulo *Couinum*, eiúsque aurigam *Couinarium* dixerunt. Licèt verò hoc nomen cum ipso vehiculo euanuerit, eius tamen primitiuum, vt ita loquar, apud Britannos remanet, quibus *Kowain*, in vehiculo vehere significet.

Essedum. *Essedum* item Gallicum erat vehiculum vel potiùs currus bello accommodatus, quem Propertius etiam cum Cæsare Britannis tribuit.

Esseda cælatis siste Britanna iugis.

Circius. *Circius*, ventus est nomine notissimus, cui Diuus Augustus templum in Gallia & vouit, & fecit. Vocem autem esse Gallicam Phauorinus Gallus apud Agellium ostendit. *Nostri*, inquit, *Galli ventum ex sua terra flantem, quem sæuissimum patiuntur, Circium appellant à turbine, opinor, eius & vertigine.* Hunc omnium ventorum impetuosissimum & violentissimum esse constat: *Cyrch* autem impetum & violentiam Britannis significat, vt ex eorum Litania videre est.

Penninum. *Alpibus Penninis*, quæ Cæsari summæ sunt Alpes, nomen inditum scribit Liuius, non ab Annibale Pœno, sed ab eo quem summo sacratum vertice *Penninum* montani Galli nominarunt; *Pen* verò summitates montium etiamnum Britannis vocantur, vnde *Pen-mon maur*, *Pendle*, *Pen*, & *Pennigent* montes apud nos æditissimi nomen inuenérunt, nec aliundè nomen est Appennino Italiæ.

Appenninus.

Armorica. Ciuitates Galliæ quæ Oceanum attingunt, *Aremoricas* Gallorum consuetudine appellari scribit Cæsar, quibuscum Britanni eâdem voce eadem in re conspirant; *Ar-mor* enim ad mare, vel supra mare illis significat, & eodem planè sensu Παρωκεανίτας vocat Strabo.

Dioclesiano

Dioclesiano imperante, tumultum rusticani in Gallia concitarunt, factionique suæ *Baucadarum* nomen imposuerunt, & *Beichiad* Britannis subulci, rusticique nominantur. *Bachaudæ.*

Indigenas latrunculos *Vargarum* nomine Galli inquit Sidonius lib. 4. Epistola 6. nuncuparunt, & latrones Britannicè *Veriad* olim dictos fuisse in Glossario Ecclesiæ Landauensis inueni. *Varga.*

Ideò *dicti sunt Allobroga*, inquit vetus ille & egregius Iuuenalis Scholiastes, *quoniam Broga Galli agrum dicunt, Alla autem aliud, Dicti igitur quia ex alio loco translati.* At *Bro* regio, & *Allan* extra, vel externum est Britannis, vt Etymologia in vtraque linguâ optimè constet. *Allobroges.*

Simile Plantagini Glastum in Gallia vocatur, inquit Plinius, quo Britannos se infecisse testantur scriptores. Hæc herba est quam **Woad** dicimus, & cæruleum efficit colorem, qui color hodiè Britannis **Glas** appellatur, *Isatis* hæc fuit Græcis, vt Plinius, & infectoribus *Vitrum*, vt author est Oribasius. Vnde Pomponius Mela facilè emendetur si *Vitro* reponas pro *Vltro*, vbi ille *Britanni incertum ob decorem an ob quid aliud Vltro corpora infecti.* *Glastum Isatis.* *Vitrum herba Luteum Cæsari.* *Pomp. Mela emendatus.*

Gallathæ quibus eadem lingua cum Gallis veteribus (teste D. Hieronymo) fruticem paruum habuerunt *Coccum*, ex quo coccineus color efficiebatur, & hunc ipsum colorem *Coch* vocitant Britanni. *Coccus.*

Brachas communes fuisse Gallorum & Britannorum vestes antè docuimus, vestes intonsas varijque coloris Diodorus Siculus vocat: vestes autem squallidas & laceras *Brati* nunc Britanni appellant. *Bracha.*

Si *Laina* vox fuit Gallica, quod indicare videtur Strabo cùm scribit, *Ex Lana densâ saga texunt Galli, quas Lainas vocant:* non longè ab ea abierunt Britanni, qui Lanam sua lingua *Glawn* appellant. *Laina.*

Bardocucullum Bardorum Gallicorum fuisse ex Martiale, & alijs docemur: vt verò *Bard*, sic etiam altera verbi pars integra Britannis manet, quibus pallium *Cucul* dicitur. *Bardocucullus.*

Galliæ, inquit Plinius, *suum genus farris dedere, quod illi Brance vocant, apud nos sandalum nitidissimi generis.* Apud Britannos item candidissimi grani far, *Guinenth vranc* nominatur, & in Norfolcia apud nos **Branke.** *Brance.*

Quæ Græcis *Pentaphyllon* à quinque folijs, *Pempedulam* Gallis dictam docet Apuleius. *Pempt* autem Britannis, quinque & *Deilen* *Pempedula.*

len folium denotat.

Petoritum. Vt *Pempt* quinque, sic *Petor* quatuor, Gallis designasse è Festo discimus, qui *Petoritum* Gallicum fuisse vehiculum à quatuor rotis sic dictum tradit, & vox *Pedwar* Britannis quatuor significat.

Guuia. *Betulla.* Inter instrumenta lignaria Canterium quod nobis **a Leauer**, *Guuiam* Gallicè dictum scribit Isidorus, & nunc *Gwif* Britannicè dicitur. *Betullam* quam nos **Birch** vocamus, Gallicam arborem vocat Plinius. Britannicam etiam iam vocaret: in Britannia enim lætissimè prouenit, & *Bedw* Britannicè nominatur.

Ratis. *Sconies.* *Vetonica.* *Marga.* *Gliscomarga.* *Tripetia.* *Candetum.* *Becco.* Sic, ne omnia consecter, apud Dioscoridem, quæ Latinis Filix, Gallis priscis *Ratis*, Britannis *Redin*. Quæ Latinis Sambucus, Gallis *Sconies*, Britannis *Iscaw*. Quæ Italis *Serratula*, Gallis *Vetonica*, Britannis & nobis *Betany*. Quæ apud Plinium Latinis terra adeps, Gallis *Marga*, Britannis *Marle*. Quæ Latinis candida Marga, Gallis *Gliscomarga*, Britannis *Gluysmarl* dici potuit. *Gluys* enim illis splendidum sonat. Quæ Latinis Sellula tripes, Gallis *Tripetia* apud Sulpitium Seuerum, Britannis *Tribet*. Quod Latinis centum pedes, Gallis *Candetum* apud Columellam, Britannis *Cantroed*. Quod Latinis auis rostrum, Gallis apud Suetonium *Becco*, Britannis *Pic*.

Galba. *Bulga.* *Soldurij.* *Planarat.* *Taxea.* *Zythum.* *Ceruisia.* *Ala potus.* Nec Goropij insaniam insanirem, si reuocarem *Galbam* Suetonij pro prępingui, ad *Gallus* Britannicum, quod prægrandem significat. *Bulgam* Verri Flacci pro sacco scorteo, ad *Butsiet* Britannicum, *Soldurios* Cæsaris pro deuotis hominibus ad *Sowdiwr*. *Planarat* Plinij, pro aratro ad *Arat*, quod aratrum significat. *Taxeam* Isidori pro lardo ad *Tew*. *Zithum* Diodori Siculi ad *Sider*. *Ceruisiam* ad *Keirch*, i. auenam, è qua potum illum Britanni multis in locis conficiunt, vel potius ad *Cwrwf*, i. quam *Alam* dicimus.

Hæc omnia Gallorum veterum fuisse verba, ex authoribus illis constat, & vides quàm apposite, & sono, & sensu cum nostris Britannicis conueniant.

Nominum locorum terminationes. Huc accedit, quòd cùm locorum nomina antiqua apud vtramque gentem eadem terminatione clauderentur scilicet in *Duno*, *Briua*, *Rito*, *Duro*, *Mago*, *&c.* has gentes minimè diuersas fuisse colligi possit. Equidem vel hinc argumentum non leue arripi potest nos Anglos à Germanis ortos esse, quod recentiora oppidorum nomina desinant in **Burrow**, **Berry**, **Ham**, **Sted**, **Ford**, **Thorp**, & **Wich**, quæ Germanorum terminationibus **Burg**, **Berg**,

Berg, Heim, Stadt, Furdt, Dorpe, Wic, pariter æqualitérque respondent.

Viciſſim nominum quorundam Gallicorum ratio ita commodè poſſit ex Britannica noſtra lingua reddi, conſentiente rei natura, vt vel à Britannis impoſita, vel Britannos Gallicè loquutos fuiſſe neceſſariò fateamur. Sed ſufficiat vnum & alterum in medium adferre.

Tertiam Galliæ partem incolunt, inquit Cæſar, *qui ipſorum lingua Celtæ, noſtra Galli appellantur*, à Græcis verò Gallathæ, vnde autem Celtæ & Gallathæ dicti fuerint eruditiſſimi Galli nondum dixerint, ſed viderint an non à Britannica dictione *Gualt* quæ Britannis etiam-num comam denotat, & *Gualtoc* Comata, vnde *Celtica* & Gallathæ & Galli varia elatione emollita videatur. Celtas verò Comatos dictos fuiſſe à promiſſis comis quas ſtudiosè aluerunt, in confeſſo eſt apud omnes eruditos; & C.K. Q.G. à vi & ſoni indole quomodò diſcriminés? * *Celtæ.* *Lipſius p. 66. de pronunciatione.*

Nobiliſſimum Galliæ flumen *Garumnam* torrentiùs, & quaſi exaſperatis vndis ferri notiſſimum eſt, vnde poëtis *Validus* Garumna, *Æquoreus*, *Rapidus*, & hoc *Garw* Britannicè deſignat. *Garumna.*

Flumen *Arar* incredibili lenitate fluit, ita vt oculis in vtram partem fluat, iudicari non poſſit, hinc apud Poëtas Araris *tardior*, & *lentus* Arar; *Ara* verò Britannis lentum, & tardum ſignificat. *Arar.*

Rhodanus, cui Arar ſe infert, prærapida celeritate decurrit, vnde *incitus*, *celer* & *præceps* dicitur, quod à *Rhedec*, quæ celeriter currendi ſignificationem habet, non multùm abſonat. *Rhodanus.*

Gebennas montes perpetuo dorſo longè in Gallia procurrere memorat Strabo cum alijs: *Keuen* verò montis dorſum Britannis noſtris ſonare ex Lexico Britannico conſtat, & productum montis dorſum iuxta *Otteley* in Eboracenſi Comitatu vidi, quod accolis *The Kevin* appellatur. * *Gebenna.*

Cùm ſaxa, ad viarum interualla ſingulis 1500. paſſibus in Gallia olim erigerentur & *Leuca Gallica* vt habet Iornandes tot paſſus contineat, & *Leach* ſaxum Britannicè ſignificat, dixerint eruditi Galli ſi *Leuca* non inde nomen inuenerit. *Leuca.*

Ad littus Galliæ Narbonenſis, vbi Herculem, & Albionem concertaſſe fabulantur, lapides adeò multi paſſim, & latè iacent, vt lapides pluiſſe credas; vnde *Littus lapideum*, & *Campus lapideus* ab authoribus nuncupatur, Gallis hodie *le Craux* dicitur. Nominis tamen rationem neſciunt, at lapides *Craig* Britannica lingua *Campi lapidei.*

gua nominantur.

Morini. Qui maritimam Galliæ regionem nobis proximam olim insederunt *Morini* sua lingua dicebantur : & mare *Mor* Britannicè vocatur, vnde illud profluxisse videtur. Maritimos enim *Morinwyr* appellant, vt *Aremorica* ad mare olim Gallicè, & nunc Britannicè denotat. Sic Arelate celeberrima Galliç vrbs quç solo vliginoso & humido posita, ab ipso situ nomen sumpsisse videatur, *Ar* enim Britannis super, & *Laith* humida significat.

Arelate.

Vxellodunum. Vxellodunum inquit Cęsar oppidum erat vndique pręruptum & in monte eminenti situm, *Vchell* verò Britannis excelsum significat, & Dunum veteribus Gallis eminentem locum vel collem denotare nos docuit ex Clitiphone Plutarchus in libello de Fluminibus.

Cytharistes. Cytharisten promontorium in Gallia propè Massiliam vbi nunc *Tolon* oppidum cernitur ponit Plinius; si verò Britannos nostros interroges, quid sit in illorum lingua Cythara statim *Telen* audies.

Rursus, vt nullus in hac re scrupulus relinquatur, cùm constet recentem linguam Gallicam Latinæ & Germanicæ ita esse propaginem, vt in ea tamen plurima è veteri Gallica supersint : accepi ab illis qui vtriusque linguæ periti sunt, plurima ex illis Gallicis dictionibus, quæ nec ad Latinam nec Germanicam originem referri possint, & proinde ex antiqua Gallica videantur arctissima affinitate Britannica attingere, exempli gratia. Galli hodie *Guerir*, Britanni *Guerif*, pro sanare, Galli *Guaine*, Britanni *Gwain*, pro vagina, Galli *Derechef*, Britanni *Derchefu*, pro denuò, Galli *Camur*, Britanni *Cam*, pro incuruo, Galli *Bateau*, Britanni *Bad* pro cimba, Galli *Gourmond* pro nimium edace, Britanni *Gormod*, pro nimis, vel supra modum, Galli *Baston*, Britanni *Pastwn*, pro baculo, Galli *Accabler*, Britanni *Cablu*, pro opprimere vsurpant, quòd Galli portum *Havre* Britanni Aber, & *Comb* vtrique genti adhuc in vsu pro conualle. Sunt & id genus plurima alia, quæ lectori fortasse minùs sapiant, licèt ad hanc rem inprimis faciant.

Quod verò Tacitus scribit Æstiorum gentibus in Germania, *ritus habitúsque esse Sueuorum, linguam autem Britannicæ propiorem:* assertioni nostræ non aduersatur. Linguæ enim remotissimę in nonnullis conueniunt. Et nuper Busbequius plurima Germanica & Anglica in Taurica Chersonesso obseruauit.

Epist. 4.

Hinc

Hinc concludi possit Gallos veteres & Britannos eâdem vsos fuisse lingua, & ex necessaria consecutione Britannorum originem ad Gallos referendam. Fatendum enim est Galliam, vt iam diximus, priùs habitatam, vtpote Armeniæ propiorem, vtque frugum feracem, sic teste Strabone, hominum feraciorem. Cumque in Italiam, Germaniam, Thraciam, & Asiam Galli colonias diffuderint, multò magis in Britanniam tam vicinam, nec minùs fœcundam, par est vt existimemus. Nec honori non summo Britannis esse possit, à priscis illis Gallis originem duxisse, qui bellica fortitudine inprimis excelluerunt, quíque, vt Poetæ potiùs, quàm meis verbis vtar,

Per omnem
Inuecti Europam, quasi grando Aquilone, vel Austro
Importata, graui passim sonuere tumultu.
Scit Romanus adhuc, & quam Tarpeia videtis
Arx attollentem caput illo in monte superbum,
Pannones, Æmathij norunt, scit Delphica rupes.

Et paulò pòst:

Intrauere Asiæ fines: prope littora Ponti
In gentem creuêre nouam, quæ tenditur vsque
Ad iuga Pamphilûm, Garamantica sydera contra,
Inter Cappadoces posita, & Bythinica regna.

Nec silentio hîc prætermittenda quæ alij ad probandam Britannorum originem à Gallis adduxerunt. Georgius Buc non minùs maioribus quàm bonis studijs clarus notat ex Mekerco *Wallon* Gallum dici Germanis. Cùmque Germani Saxones huc venissent, & Britannos Gallicè loqui audirent, eos *Wallos*, i. Gallos appellasse. ~~Buchananus~~ adijcit *Walch* non simpliciter Germanis peregrinum, sed potiore intellectu Gallum significare: simulque innuit Gallos hodie regionem illam quam nos *Walles, Galles* appellare, & veteres Scotos diuisisse omnes Britannicas nationes in *Gaol*, & *Galle*, i. vt interpretatur, in Gallæcos, & Gallos.

Sin autem Britanni nostri, velit nolit veritas, origine Troiani esse velint, me sanè repugnantem non habebunt, per Gallos tamen se commodissimè, vt mihi videtur, Troianis imputabunt. *Aiunt enim quidam*, vt est apud Ammianum, *paucos post excidium Troiæ fugitantes Galliam tunc vacuam occupasse.* In hac verò linguarum consideratione non possumus non maximè admirari, & prædicare diuinam summi creatoris benignitatem in nostros Britannos

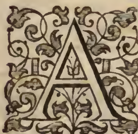
Lingua Britannica.

Britannos

Britannos antiqui Gomeri posteros, qui quamuis à Romanis, Saxonibus,& Normannis deuicti & triumphati fuerint: auitum tamen nomen, & primigeniam linguam sartam tectam hactenus conseruârint; quanquam etiam latis legibus abolere studuerint Normanni. Vt non ab re respondisse videatur nobilis senex Britannus, qui ab Henrico II. Anglorum rege interrogatus, quid sibi videretur de viribus Britannorum, & regio in eos apparatu, *Grauari*, inquit, *plurimáque ex parte destrui, vel debilitari vestris, Rex, aliorúmque viribus, nunc vt olim, & pluriès gens ista valebit. Ad plenum autem propter hominis iram, nisi & ira Dei concurrerit, non delebitur. Nec alia, vt arbitror, gens quàm Cambrica, nec alia lingua pro parte maiori in die districti examinis coram supremo iudice, quicquid de ampliori contingat, pro hoc terrarum angulo respondebit.*

Giraldus in Topographia Walliæ.

BRITANNIÆ NOMEN.


AT inquies, si *Cumero* sit primæuum incolarum nomen, vnde *Albion*, vnde *Britannia?* quæ ita inualuit, vt illi quodammodo tenebras offuderit. Audi quæso, quod mihi persuasissimum quia verissimum. Et res eædem varijs possunt circumstantijs considerari, varijsque adeò nominibus designari, vt docet in Cratylo Plato; & si recentia, & antiqua percurras singula, obseruabis singulas gentes, diuersis ac ipsi vsi sint nominibus, ab alijs denominari. Sic, qui patria lingua Israëlitæ vocabantur, Græcis *Hebræi*, & *Iudæi*, atque Ægyptijs *Huesi* (teste Manethone) nominabantur, quòd reges pastores habuerunt, sic Græci eos *Syros*, qui se (vt author est Iosephus) *Aramæos* dixerunt, Qui se *Chusios*, Græci ab atro vultu *Aethiopes* vocârunt. Qui sibi sua lingua *Celtæ*, Græcis *Galatæ* dicti, à lacteo forsitan candore, facies enim (vt nonnulli volunt) incretabant. Sic qui seipsos sua lingua Teutsch, *Numidas*, & *Hellenas* nuncuparunt, à Romanis *Germani, Mauri, Græci*, appellantur. Sic hodie ne plura persequar, qui suo ipsorum idiomate *Muselmanni, Magier, Czechi, Besermanni* dicuntur, ab Europęis omnibus *Turcæ, Hungari, Bohæmi*, & *Tartari* nuncupantur. Et nos ipsi Angli, qui nobis nostra lingua Englishmen vocamur,

Britannis,

Britannis, Hibernicis, & Syluestribus Scotis *Sasson* appellamur. Eadem ratione iudicandum est, maiores nostros, qui se *Cumero* dixerunt, alia de causa, vel à se, vel ab alijs *Britones* dictos fuisse, vnde Græci Βρεττανίαν conflarunt, & quasi per manus Romanis tradiderunt. Hoc posito, in insulæ nostræ nomina nunc inquiramus.

De nomine *Albion* non multum laboro, quod huic insulæ *Albion.* imposuerunt Græci ad differentiam, cùm circumvicinæ insulæ omnes Britannicæ & Britanniæ vocarentur. *Britannia insula,* inquit Plinius, *clara Græcis nostrisque monumentis, inter Septentrionem & occidentem iacet Germania, Gallia, Hispania multò maximis Europæ partibus magno interuallo aduersa. Albion ipsi nomen, cùm Britanniæ vocarentur omnes.* *Britanniæ.* Vnde in Cæsarem Catullus. *Hunc Galliæ timent, timent Britanniæ.* Qui in eodem etiam carmine, vocat hanc *vltimam occidentis insulam.* A Græcorum vanitate, fabulositate & desultoria illa in fingendis nominibus leuitate, quam ipsi ἄφατον εὑρεσιλογίαν dixerunt, hoc nomen *Albion* enatum videatur. Cùm enim illi Italiam ab Hespero Atlantis filio Hesperiam, Galliam à Polyphemi filio Gallatiam, &c. fabulosè dixerint: non possum non credere, quin hanc insulam ab Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulosè denominarint, quod Perottus & Lilius Giraldus prodiderunt. Nisi quis malit ab Ἄλφον deducere, quod teste Festo, album Græcis sonat, vnde & Alpes appellatæ. Albicantibus enim rupibus, quas *mirificas moles* Cicero vocat, coronatur, vnde in Antonini Pij, & Seueri nummis Britannia muliebri habitu rupibus insidens figuratur, & ipsis *Britannia figura.* Britannis poëtis *Inis Wen*, id est, *Insula alba* indigitatur: vt taceam *Inis Wen.* Orpheum in Argonauticis insulam proximè Hiberniam siue Iernin, quæ necessariò sit hæc nostra, Λευχαῖον χέρσον, id est, albicantem terram dixisse, quam ante pauculos versus Νῆσον πευκήεσσαν pro λευκήεσσαν vocasse videatur. Fracastorius etiam dum pestilen- *Lib. 1. de morbis contagiosis.* tem illam Ephemeram Britannicam (quam Sudorem Britannicum vulgò dicimus) soli ratione quasi gypseum esset, contingere scribit, à gypseo solo, insulam hanc *Albion* appellatam fuisse suspicatur. Nec est cur anxiè inquiramus qua de causa Britannia, *Insula Cæruli* in Parodia illa antiqua contra Ventidium Bassum *Insula Cæruli.* dicatur, cùm circumfusa sit Oceano, qui *Cærulus*, & *Cærulum* poetis vocatur, vnde de Britannia Claudianus

cuius vestigia verrit

Cærulus.

Sed

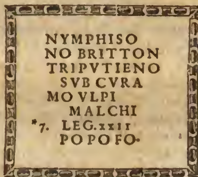
Sed de Britanniæ nomine & originatione valdè dubia pro hominum ingenijs fluctuat veritas. Qua in re, vt mihi meam interponere liceat sententiam, Britannis nostris præfabor, vt linguis animísque faueant, vt dum cognoscere cupiant, ignoscere velint, & non mihi intercludant eam viam, qua Eliotta, Lelandus, Lhuiddus, & alij institerunt. Si enim Humfredo Lhuiddo eruditissimo Britanno sine præiudicio Bruti, fas fuerit, imò laudi vertitur, aliunde quàm à Bruto Britanniæ nomen deducere, non sit mihi piaculo qui Bruti historiam oppugnare nolo, aliunde si potero, paucis repetere. Nimirum ex ipsa Britannica lingua, quę vt minimè permista, & longè vetustissima, ita huic negotio multum instrumenti allatura videtur. Linguæ enim antiquæ ad origines perscrutandas inprimis necessariæ censentur, & prima nomina longo temporis situ obsoleta in Barbaris linguis, vt anti-
In Cratil. quioribus, conseruari docet Plato. Quanquam verò his rebus à memoria propter vetustatem remotis tanta offusa sit caligo, vt vota potiùs facienda, quàm veritas speranda videatur; elaborabo tamen veritatem limare, & quod mei iudicij sit, quàm possum breuissimè, proferam, nemini quicquam præiudicati allaturus, sed si quis probabilius attulerit, libentissimo animo exosculaturus. Non enim in meipso, magis quàm alio veritatem amo, complectárque quocunque videro.

Primùm hoc mihi pro concesso & probato, cum bona lectoris venia sumam, vetustos populos principio sua nomina habuisse, & ex illis posteà in analogiam deflexis Græcos, & Latinos nomina regionibus indidisse. i. vt planiùs dicam, populos ante regiones nominibus suis fuisse notos, & à populis regiones denominatas. Quis neget *Iudæorum, Medorum, Persarum, Scytharum, Alamanorum, Gallorum, Getulorum, Saxonum, Anglorum, Scotorum, &c.* appellationes priùs extitisse, quàm *Iudæa, Media, Persia, Scythia, Alamannia, Gallia, Getulia, Saxonia, Anglia, Scotia, &c.* Et hæc vocabula ex illis superioribus enata quis non videt? A Samnitibus, Insubribus, & Belgis Liuium & Cæsarem ipsas regiones *Samnitium, Insubrium, & Belgium* primùm nominasse legimus. A Francis Constantini Maximi temporibus, vt in nummis videre est, *Francia* primùm deducta est, & à Burgundis *Burgundiam* primus efformauit Sidonius Apollinaris. Eadem ratione necessariò credamus hanc nostram insulam Britanniam ab incolis denomina-
Brit. tam esse, quos *Brit*, vel *Brith* barbarè dictos fuisse persuadent nonnulla; Inprimis vetustissimus ille Sybillæ versus.

* Ἔσσεται ἐν Βρύττοισι καὶ ἐν Γάλλοις πολυχρύσοις
Ὠκεανὸς κελαδῶν πληρέμενος αἵματι πολλῷ.

* In Gallis auro locupletibus, atque Britannis, Oceanus multo resonabit sanguine plenus.

Præterea Martialis, Iuuenalis, Ausoniique authoritas. Procopius etiam cui insula hæc BRITIA appellatur, inscriptiones item veteres ab ipsis Britannis positæ, in quibus leguntur *Brito, Britones, Brittus*. COH. BRITON. ORDINIS BRITTON, & Romæ ad S. Mariam Rotundam, NATIONE BRITTO. & in hac quæ cernitur Amerbachij in Germania, quam subiungam cùm meminerit Triputij ignoti in Britannia loci.



* Centurionis.

Ipsi etiam Saxones, Britones Bꝛiꞇꞅ sua lingua dixerunt, & Witichindus Saxo pro Britannis vbique *Britas* concipit, vt procul dubio BRIT sit φερώνυμον, vnde *Brito* deducitur, & vnde lumen huic nomini Britanniæ exoriatur.

Quum verò gentes nomina ex eo inuenerint, quo reliquis vel præstarent, vel à reliquis internoscerentur, siue pro primi conditoris dignitate, vt *Iones* à Iauan, *Israëlitæ* ab Israële, *Chananæi*, à Chanan filio Chami, siue pro naturæ, morum, & studiorum ratione, vt *Iberi* Hebraica origine, quòd fossores, *Heneti* quòd vagabundi, *Nomades* quòd rei pecuariæ studerent, *Alamanni* & *Germani*, quòd viri strenui censerentur, *Franci* quòd in libertatem se assererent, *Æthiopes*, quòd atri essent, *Pannones*, quòd manicatis è panno, vt placet Dioni, vterentur tunicis. Cúmque nostrates qui communi cum vicinis nomine, *Cimbri* & *Cumeri* dicerentur, nullam notam habuerint, qua internosci & secerni à finitimis meliùs poterant, quàm ritu illo corpora sua pingendi: Britannos enim se glasto (*Glass* cæruleum etiamnum illis significat) depinxisse grauissimi quíque authores Cæsar, Mela, Plinius, &c. doceant: quid si à depictis corporibus Britones dictos fuisse coniectarim?

Glass.

Britones vnde dicti.

Brith quid. coniectarim? Quicquid enim depictum & coloratum, *Brith* patria & antiqua lingua appellant. Nec est cur quis hanc duriusculam aut absurdam esse Britonum etymologiam existimet, cùm quæ in etymis maximè requiruntur, & voces consonent, & nomen, tanquam rei imago, rem ipsam exprimat. *Brith* etenim & *Brit* optimè consonant, & *Brith* illud Britonibus denotat, quod Britones re ipsa erant, i. picti, depicti, infecti, colorati, vt Latinis Poëtis dicuntur, & Αἰολόνωτοι, i. variegatum tergum habentes, vt Oppiano in Cynegeticorum primo nominantur.

Veterum Britannorum nomina à coloribus facta. Nec alienum erit, quantulumcunque sit, hîc adnotare quod obseruaui, in vetustissimorum Britannorum ferè omnium nominibus aliquam coloris significationem apparere, quæ ab hac pingendi ratione proculdubio sit enata: Ruber color Britannis *Coch* & *Goch* dicitur, quod in his nominibus meo iudicio subest. *Cogidunus, Argentocoxus, Segonax*. Iisdem ater color *Dû* vocatur, quod se quodammodo ostendit in *Mandubratius, Cartimandua, Togodumnus, Bunduica, Cogidunus*. Albus color *Gwyn* appellatur, cuius nominis expressa quasi vestigia videre videor in *Venutius* & *Immanuentius*. *Gwellw* illis est quod Latinis color aqueus, & hoc in nominibus *Vellocati* & *Caruilly* & *Suella* se ostendit. *Glas* cæruleus Britannicè nominatur, quod *Cuniglasi* regis nomine cernitur, Gildas enim *fuluum* vel vt alia exemplaria habent *furuum lanionem* interpretatur. *Aure* quod aureum colorem sonat in *Cungetorix*, *Aruiragus* & *Arturus* sese prodit. Color floridus illis *Teg* appellatur quod in *Prasutagus* & *Carattacus* se subindicat. Si verò mistorum colorum nomina cum ipsis coloribus Britannos desumpsisse à Romanis credamus: certum enim est illos *Werith* pro viridi & *Melin* pro melino colore à Romanis hausisse; Prasini coloris in *Prasutago*, Minij coloris in *Adiminio* regis Cunobelini filio notationem latere, si puto, nemo vt spero, aduersabitur. Rufina etiam Britanna eruditissima à rufo colore nomen retulit, vti Albanus primus Britanniæ Martyr ab albo. Si reliqua Britannorum nomina quæ sunt tantùm quatuor vel quinque apud veteres, quispiam eius linguæ veteris peritus excutiat, suspicari licet illum in pauculis illis nominibus aliquam coloris significationem inuenturum. Nec omittendum vulgatissima hodiè Britannorum nomina, *Gwyn*, *Du*, *Goch*, *Llwid*, ab albedine, nigredine, rubedine, & rauo colore esse imposita. Vt minùs mirum videatur gentem ipsam a pingendi ratione nomen traxisse, vtique quæ se pinxerit, & incolæ

ipsi

ipsi cùm olim tum nostro tempore à coloribus sibi nomina imposuerint. Sed ad rem, si hæc præter rem.

Certum etiam est Britonem *Brithon* Britannicè in historijs dici. Aspirationis notam nihil moror, cùm Britanni quibus, vt inquit Chrysostomus, lingua erat sibila, aspirationibus gaudeant, quas Latini studiosè vitarunt. Iam vt à *Brith* Brito, sic etiam Britannia, vt mihi videtur promanauit. *Britannia*, inquit Isidorus, *à vocabulo suæ gentis cognominata est*. Cùm enim Græci vetustissimi (hi namque primi huius insulæ nomen sic concepêrunt) vel piraticam, vel mercaturam exercentes, disiunctissimas regiones, littora legendo, vt ait Eratosthenes, adierint, & hanc gentem vel ab ipsis incolis, vel à Gallis quibus vna eadémq; lingua, *Brith* & *Brithon* appellari accepissent, illi ad BRITH, TANIA addiderunt. Quod vt est in Glossarijs, regionem Græcè significat, vnde Βρεττανία, id est, Britonum regio, conflarunt, pro qua Βρετανία perperàm scripserunt, sed rectiùs Lucretius & Cæsar *Britannia*, qui primi Latinorum eius meminerunt. Hanc rem ita se habere firmiùs credo, quod in spatiosissimo orbis terrarum theatro tria tantùm præter nostram Britanniam, maiorum regionum nomina reperias, quę in TANIA terminantur, & illæ quidem in Occidua hac orbis plaga MAVRITANIA videlicet, LVSITANIA, & AQVITANIA, quæ nomina Græcos fecisse, & Latinis tradidisse minimè dubito, vtpote qui has terras primi perlustrauerunt. A Mauris enim *Mauritaniam* quasi Maurorum regionem fecerunt, quam indigenę, teste Strabone, Numidiam vocarunt, à Luso Liberi filio *Lusitaniam* quasi Lusi regionem, & *Aquitaniam* forsitan, vt Iuoni Carnotensi videtur, ab aquis, quasi ad aquas regionem, quo sensu, vt habet Plinius, priùs *Armorica*, id est, *ad mare* dicebatur. Turditania verò & Bastitania minorum regionum nomina huc possunt reuocari, quæ in hoc etiam tractu occidentali fuerunt, scilicet in Hispania, & Turdorum Bastorúmque regiones significare videantur. Nec nouum est, vocabulum aliquod ex peregrino & Græco componi: *Componuntur*, inquit Quintilianus, *nomina aut ex nostro & peregrino, vt Biclinium, contrà Epitogium, Anticato; aut ex duobus peregrinis, vt Epirrhedium*. Et receptissima est hæc compositionis ratio in regionum nominibus, Nonne **Ireland** ex Hibernica *Erin*, & Anglica **Land**, nonne *Angleterre* ex Anglica dictione, & Gallica, nonne *Franclond* (sic enim Saxones nostri Franciam vocarunt) è Francia, & Saxonica, nonne *Poleland*, è Polonica

In serm. Pentecost.

Tania.

Sic hodie Germani Landt, regionum nominibus adiungunt.

Lib. 1.

ca

ca & Germanica, nonne *Danmarch*, è Danica & Germanica *March*, quæ limitem significat, compositione coaluit? Sed in re tam perspicua non pluribus vtar. Nec est cur Gręcam hanc adiectionem TANIA miremur, cum per omnia Europę littora, & insulas vsque ad hanc nostram Gręcos fuisse accolas ex antiquissimis authoribus doceat Beatus Hieronymus in Quęstionibus ad Genesim. *Legamus*, inquit, *Varronis de antiquitatibus libros, & Sisinnij Capitonis, & Græcum Phlegonta, caeterósque eruditissimos viros, & videbimus penè omnes insulas, & totius orbis littora, terrásq; mari vicinas, Græcis accolis occupatas: qui vt suprà diximus, ab Amano & Tauro montibus omnia maritima loca vsque ad Oceanum possedère Britannicum.*

Græcos Britanniam adijsse.

Græcos sanè ad nostram hanc regionem appulisse, & situm eius naturámque explorasse, extra dubium ponetur; si obseruemus quæ Athenæus scripsit de Philea Taurominite (de quo statim) qui fuit in Britannia centesimo sexagesimo ante Cæsaris aduentum anno, si aram Græcis literis Vlyssi inscriptam in memoriam reuocemus. Si quæ Pytheas ante Romanorum tempora, de distantia Thules à Britannia tradidit notemus. Quis enim Græcis Britanniam, Thulen, Belgicas regiones, earúmque inprimis littora aperuisset, nisi Græcorum naues Oceanum Britannicum & Germanicum intrassent, & eius descriptionem ad suos Geographos retulissent? An verò Pytheas nauigationem sex dierum vltra Britanniam nouisset, nisi Græcorum quisquam eam indicasset? Quis eos docuit, Scandiam, Bergos & Nerigon ex qua in Thulen nauigetur? quæ nomina Græcis vetustissimis notiora videntur fuisse, quàm vel Plinio vel vlli Romanorum. Vnde Mela *Graijs carminibus Thulen celebratam* fuisse testatur, & Plinius *Britannia insula, clara Græcis nostrisque monumentis.* Hac ergo ratione, tam multa Græcorum vocabula in linguam Britannicam & Gallicam irrepserunt, simul & Belgicam. Quòd si aut Lazarus Bayfius, & Budæus glorientur suos Gallos ab antiquo φιλέλληνας fuisse, argumento paucarum vocum eius idiomatis, quæ Græcæ linguæ vestigia conseruent, nec minùs gaudio gestit ~~Hadrianus Iunius~~ quòd in Belgicis vocabulis Græca ἔτυμα lateant, etiam Britannis gloriari licet, in quorum sermone plurima sunt nomina à Græcis deriuata. Hoc tamen Thomas Smythius Eques auratus sereniss. nostræ Reginæ à Secretis, vir vndiquaque doctissimus inde euenisse credit, quòd reliquâ Europâ bello exagitatâ, Græcorum plurimi huc tanquam in asylum confluxerunt.

Græca verba in lingua Britannica.

Libro Orthographia Anglica.

confluxerunt.

Hæc mea est de Britonum originatione sententia, & Britanniæ nomine, siue error, siue coniectura, cui, si à vero aliena sit, vtinam veritas ipsa intercedat. In tortuoso hoc antiquitatis studio laudi ducitur nonnihil errare, & meminerimus intereà quòd quæ parùm cogitantibus falsa, diu multùmque contemplantibus vera sæpe videantur. Si quis me pro veritatis tribunali sisteret, non aliud est quod respondeam. Britannos autem nostros doctiores vel precibus omnibus oro, & obtestor, omnem operam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in hac disquisitione tantisper figant: vt veritas tandem aliquando inuenta omnes coniecturarum nebulas sua luce discutiat.

Quid verò Britanni primis temporibus gesserint, quam Reipublicæ formam habuerint, quibus institutis vixerint, vir optimus & eruditione ornatissimus D. Daniel Rogersius optimè de me meritus suis scriptis nos docebit. Quod tamen ad mores antiquos attinet hæc paucula ipsis antiquorum verbis habe. *Britannorum mores.*

Cæsar. *Vtuntur Britanni nummo æreo, aut * annulis ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo: leporem, & gallinam & anserem gustare fas non putant: hæc tamen alunt, animi, voluptatísq; causa. Ex his omnibus longe sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quæ regio est maritima omnis, neque multùm à Gallica differunt consuetudine: interioros plerique frumenta non serunt; sed lacte & carne viuunt: pellibúsq; sunt vestiti: omnes verò se Britanni luteo inficiunt: quod cæruleum efficit colorem, atque hoc horribiliore in pugna aspectu, capilloq; sunt promisso, atque omni parte corporis rasa, præter caput, & labrum superius: vxores habent deni, duodeniq; inter se communes, & maximè fratres cum fratribus, & parentes cum liberis: sed si qui sunt ex his nati, eorum habentur liberi, à quibus primum virgines quæque ductæ sunt. In prælijs plerunque vti consuêrunt essedarijs. Primò per omnes partes perequitant, & tela conijciunt, atq; ipso terrore equorum & strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: & cùm se inter equitum turmas insinuauêre, ex essedis dissiliunt & pedites præliantur. Aurigæ interim paulùm è prælio excedunt, atque ita se collocant, vt si illi à multitudine hostium premantur, expeditum receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in prælijs præstant, ac tantum vsu quotidiano & exercitatione efficiunt, vt in decliui ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, & breui moderari, ac flectere, &*

** Alij legunt Laminis.* *Lutum.* *Essedarij.*

per temonem percurrere, & in iugo insistere, & inde se in currus citissimè recipere consueuerint. Illi etiam consultò plerumque cedunt, & cùm paulùlum à legionibus nostros remouissent, ex essedis desiliunt, & pedibus dispari prælio contendunt. Equestris autem prælij ratio & cedentibus, & insequentibus par atque idem periculum inferebat. Accedebant huc vt nunquam conferti, sed rari, magnísq; interuallis præliarentur: stationésq; dispositas haberent, atq; alij alios deinceps exciperent, & recentes defatigatis succederent.

Pugna Essedaria.

Strabo. *Britanni Gallos proceritate superant, minúsq; flauos habent crines: laxioribus autem sunt corporibus: magnitudinis argumentum esto, quòd nos ipsi, adolescentes Romæ vidimus, qui etiam semisse pedis superarent altissimos homines: erant autem pedibus male suffulti, & reliqua corporis lineamenta constitutionem non elegantem referebant. Ingenio Gallorum partim similes sunt, partim simpliciores, & magis barbari, adeo vt quidam eorum ob imperitiam caseos nullos conficiant, cum tamen lacte abundent: alij hortos colendi, & aliarum partium agriculturæ ignari sunt. Complures apud eos sunt dominationes. Ad bella essedorum vtuntur multitudine, vt & quidam Gallorum. Vrbium loco ipsis sunt nemora. Arboribus enim deiectis vbi amplum circulum sepserunt, ipsi casas ibidem sibi ponunt, & pecori stabula condunt, ad vsum quidem non longi temporis.*

Diodorus Siculus. *Britanni priscorum more vitam degunt, vtuntur in pugna curribus velut antiquos Græcorum heroas vsos in bello Troiano ferunt. Domos ex calamis vel lignis, vt plurimum, habent compactas, frumenta cum aristis sub tecta reponunt, inde quod satis in diem sit vsui terentes. Moribus simplices integríque sunt, longè à nostrorum hominum astutia & versutia remoti, cibo simplici victúque vitam degunt, atque a diuitum delitijs alieno. Multitudinis hominum insula plena est.*

Pomponius Mela. *Fert Britannia populos regésque populorum, sed sunt inculti omnes, atque vt longiùs à continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantùm pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, * vltro corpora infecti. Causas autem bellorum ex libidine contrahunt, ac se frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studióq; ea prolatandi quæ possident. Dimicant non equitatu modò, aut pedite, verùm & bigis, & curribus, Gallicè armatis, Couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur.*

Glasto vel vitro. vide pag. 18.

Cornelius Tacitus. *Proximi Gallis, & similes sunt Britanni, seu durante originis vi; seu procurrentibus in diuersa terris, positio cœli corporibus habitum dedit. In vniuersum tamen æstimanti, Gallos vicinum*

num solum occupasse credibile est. Gallorum sacra deprehendas superstitionum persuasione. Sermo haud multùm diuersus, in deposcendis periculis eadem audacia; & vbi aduenere, in detractandis eadem formido, plus tamen ferocia Britanni praeferunt, vt quos nondum longa pax emollierit: nam Gallos quoque in bellis floruisse accepimus, mox segnitia cum otio intrauit, amissa virtute pariter ac libertate: quod Britannorum olim euictis euenit, caeteri manent quales Galli fuerunt. In pedite robur, quaedam nationes & curru praeliantur: honestior auriga, clientes propugnant: olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studijs trahuntur: nec aliud aduersus validissimas gentes pro Romanis vtilius, quàm quod in commune non consulunt. Rarus duabus tribúsq; ciuitatibus ad propulsandum commune periculum conuentus: ita dum singuli pugnant, vniuersi vincuntur.

Dio Nicæus ex Xiphilini epitome de Britannis in Septentrionali insulæ parte. *Agros nullos colunt: de praeda & venatione, fructibúsq; arborum viuunt: nam pisces, quorum ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustant. Degunt in tentorijs nudi & sine calceis: vtuntur communibus vxoribus, liberósq; omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatum tenet: latrocinantur libentissimè: militant de curribus: equos habent paruos & celeres: pedites currunt celerrimè: dum stant, firmissimi sunt. Horum arma sunt scutum, & hasta breuis, in cuius inferiore parte pomum ex aere, vt, dum concutitur, hostes sonitu perterrefaciant. Pugiones quoque habent: sed in primis famem, frigúsque, ac labores omnes perferunt. Nam mersi in paludibus capite tenus, per multos dies inediam sustinent: in syluis autem, corticibus atque radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est vnius fabae magnitudo, minimè esurire aut sitire solent.*

Herodianus. *Vestis vsum non cognoscunt, sed ventrem atq; ceruicem ferro incingunt, ornamentum id esse, ac diuitiarum argumentum existimantes, perinde vt aurum caeteri barbari. Quin ipsa notant corpora pictura varia, & omnifariam formis animalium, quocirca ne induuntur quidem, videlicet picturam corporis ne adoperiant. Sunt autem bellicosissima gens, atque auidissima caedis, tantùm scuto angusto, lanceáque contenti, praetereà gladio nudis corporibus dependente, loricae ac galeae penitùs ignorant vsum, impedimentum id esse transgrediendis paludibus arbitrantes, quarum vaporibus, aestúque coelum ibi semper caliginosum.*

Reliqua, quæ paucula sunt hinc inde carpam & delibabo. Plinius de Magia. *Sed quid ego haec commemorem in arte Oceanum*

Magia Britannorum. *quoque transgressa, & ad natura inane prouecta? Britannia hodiéque eam attonitè celebrat tantis ceræmonijs, vt dedisse Persis videri possit.*

Glastum. Idem, *Simile plantagini glastum in Gallia vocatur: quo Britannorum coniuges nurúsq; toto corpore oblita, quibusdam in sacris & nudæ incedunt Æthiopicum colorem imitantes. Lautiores epulas non nouit Britannia quàm* * *Chenerotes fero ansere minores. Annulos in medio digito gestarunt Britanni, Marga terras Britanni stercorarunt.*

Chenerotes. * Grœne Gœse.

Tacitus, *Solitum Britannis fœminarum ductu bellare, hominum fibris Deos consulere.*

Certis notis se inurere, quas *Britonum stigmata vocat* Tertullianus, docet Solinus. *Regionem,* inquit, *partim tenent Barbari: quibus per artifices plagarum figuras, iam inde à pueris variæ animalium effigies incorporantur, inscriptísque visceribus, hominis incremento pigmenti notæ crescunt: nec quicquam magis patientiæ loco nationes feræ ducunt, quàm vt per memores cicatrices, plurimum fuci artus bibant.*

Pingendi ratio.

Andates. Dio. Andatem i. Victoriam, & Adrasten Deas colebant.

Nauigatio Britannorum. Cæsar, & Lucanus. *Naues habebant quarum carinæ ac statumina ex leui fiebant materia: reliquum contextum corijs integebatur.* Solinus. *Quantocunque tempore cursus tenebat, nauigantes esus abstinebant. Potu ex hordeo vtebantur,* & nos hodie vtimur, vt habet Dioscorides, qui *Curmi* perperàm pro *Kurw*, sic enim Britannis quod nobis Ale dicitur. *Plurimi vnam tantùm vxorem habuere,* vt author est Eusebius Præparat. *6. Centenos & vicenos vixisse annos, quòd obrigefacta loca calorem introrsus arceant,* prodit Plutarchus.

Tyranni Britannia. Qui fuerint illi *vetusti immanium tyrannorum anni,* de quibus Gildas, me latet, nisi illos innuat, qui in hac regione imperium sibi contra Romanos arripuerunt, eóque tempore Tyranni vocabantur. Subiungit enim ille. *Porphyrius rabidus orientalis aduersus ecclesiam canis dementiæ suæ, ac vanitatis stylo hoc etiam adnexuit. Britannia, inquiens, fertilis prouincia tyrannorum.* Nec de prisca eorum religione verba faciam, quæ ne religio quidem, sed tristissimum superstitionum chaos. Cùm enim Diabolus cumulata caligine veram doctrinam demersisset, Britanniæ *portenta erant,* inquit ille Gildas, *ipsa Diabolica, penè numero Ægyptiaca vincentia, quorum nonnulla lineamentis adhuc deformibus, intra vel extra deserta mœnia, solito more rigentia toruis vultibus intuemur.*

Religio Britannorum.

Quòd verò Britannos vnà cum Hercule in Hesiones raptu adfuisse colligatur ex his Cornelij, vt existimant, Nepotis versibus, dum nuptias Telamonis & Hesiones describit,

& in aurea pocula fusi
Inuitant sese pateris plebs mixta, Britanni, &c.

Planè Poeticum est, & illius authorem non fuisse Cornelium Nepotem, vt Germani volunt, sed Iosephum Iscanum, siue Exoniensem dilucidè & quasi obsignatis tabulis probare possum. Vtique qui Henrici nostri Secundi & Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi meminerit.

An Vlysses huc penetrârit, quem in Caledonia appulsum ara Græcis literis inscripta, vt habet Solinus, manifestauit, dubitat Brodæus: & potiùs in Vlyssis honorem, quàm ab Vlysse positam iudicarim: etiamsi Vlyssem illum Elizzam Iapheti nepotem fuisse contendant. Ex historijs enim liquet, & iam diximus, Græcos antiquissimos peregrinationes longinquas terrâ marique suscepisse: vnde mirum videri non debet, si nomina quædam & monumenta eorum varijs locis reperiantur: Sæpè autem ea nomina, non tam de suis deriuarunt, quàm de heroum nomenclaturis, quorum apud eos vel par, vel maior erat reuerentia, quàm apud Christianos, aut Confessorum aut Martyrum. Sicut igitur à S. Iohanne, à S. Dominico, à S. Francisco, & alijs innumeris Diuis, nomina regionibus recèns inuentis imponuntur; ita quoque olim apud Græcos contigisse, quis volet negare? At quis inter omnes heroas pelagi erroribus, aut pluribus, aut diuturnioribus fuit exercitus quàm Vlysses? Non igitur mirum frequentissimum nauigantes illi votum nuncupasse, & locis quibus appellabant nomina votiua ab illo accepta consecrasse: Hinc Vlyssipo super Tagi fl. ostijs. Hinc alibi, alia Vlyssis & Laertæ, & sociorum monumenta, quæ non ad Vlyssem, vt conditorem sunt referenda, sed existimandum à Græcis peregrinas oras explorantibus, honori Herois, qui plurima inter omnes perlustrasset, dedicata fuisse.

Brodæus lib. 3. cap. 4. Miscel.

Vlysses nunquam in Britannia.

Quòd Ioannes Tzetzes in varijs historijs scripserit Reges nostros Britannicos Catonem illum maiorem, qui cum Populi Romani moribus bellum gessit, muneribus virtutis ergò affecisse, longè antequam Britanniæ nomen Romanis innotuerit: fidem ipse suam liberet, quàm fabulosus sit scriptor, nôrunt omnes.

Nec credas Alexandrum Magnum ex India Orientali ad Ga-

Alexander Magnus nunquam in Britannia. des & Britanniam perueniſſe, quamnis ſcribat Cedrenus refragantibus Hiſtoricis ; ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Ἄρκτον καὶ Γάδειρα, καὶ τὰ Βρεττανικὰ ἔθνη γενόμενος, χιλίας ὁλκάδας κατασκευασάμενος. Eiuſdem eſt farinæ quod ex Hunnibaldo Trithemius refert Baſſanum regem filiam Orcadum regis repudiaſſe anno ante Chriſtum natum 284. regiſque Britannorum auxilijs bellum Baſſano intuliſſe.

Hannibal nunquam in Britannia. Nec quis putet Hannibalem in Britannia militaſſe, quòd apud Polybium vndecimi libri eclogis legatur, τοῦτο δὲ ἦν ἐν ὀλίγῳ συγκλεισθὲν τῆς Βρεττανίας εἰς πάνυ βραχεῖς τόπους ἀννίβα. Mendoſus etenim eſt locus, & pro Βρεττανίας, Βρετιανῆς legendum, vt etiam apud Dionem lib.42. Agitur enim vtrobíque de Brutijs in Italia: Græcos tamen circa hæc tempora inſulam noſtram adijſſe non diffiteor. *Nauis Hieronis.* Dum enim Athenæus nauem illam Hieronis, cuius magnitudo & artificium cunctis miraculo fuit, è Moſchione vetuſtiſſimo authore deſcripſit, præcipuum eius nauis malum difficultèr in Britanniæ noſtræ montibus à ſubulco inuentum, & à Philea Tauromenite mechanico in Siciliam deductum prodit.

Britones in expeditionibus cum Cimbris. Triadum liber. Britannos autem cum Cimbris & Gallis permiſtos fuiſſe in expeditionibus illis in Italiam & Græciam videtur. Nam præter nomen commune, in Britannico Triadum libro vetuſtiſſimo, vbi tres maximi exercitus, qui è Britannis conſcripti erant, memorantur, proditum eſt, exterum quendam ducem longè maximum exercitum hinc contraxiſſe, qui, populata magna Europę parte, tandem ad Græcum mare (forſitan Gallatiam innuit) * conſederit. *Brennus.* Brennumque illum Græcis & Latinis ſcriptoribus Regem celeberrimum Britannum fuiſſe facilè ſuo loco conuincam; nomen illud necdum apud Britannos exoleuit qui regem *Bremin* appellitant.

Britomarus Brito. *Britomarum* item ducem inter illos militarem, cuius meminit Florus & Appianus, Britonem fuiſſe nomen euincit, quod Britonem magnum ſignificat. Nec torquebo illud Strabonis, qui Brennum natione Prauſum fuiſſe ſcribit, vt natione Britonem faciam. Nec quod Ottho Friſingenſis tradit ad Draui ſcaturiginem *Lib.2.cap.13.* Cimbrorum prolem *Briones* ſediſſe, in Britones conuertere auſim, etſi quid non audeant temporis noſtri Critici ?

Verumenimuerò, vt ſemel dicam, quod ſentio. Vt Romani qui in eam potentiam emicuerunt, nec Herodoto nec Græcis antiquioribus innotuerunt, Gallique & Iberi priſcis Hiſtoricis planè

planè fuerunt ignotissimi: sic Britannorum nomen serius Græcis & Romanis auditum fuisse semper existimaui. In caussa verò fuisse videatur cum disiunctior Insulæ situs, tùm quòd veteres illi Britanni sibi viuentes non magna commercia cum alijs gentibus habuerint. Et hac quidem in re Dio iuxtà mecum sentit. *Primis Græcorum*, inquit, *Romanorúmque ne esse quidem Britanniam compertum fuit, posteriores in controuersiam adduxerunt, Continens ne ea terra, an verò insula esset, multáque de vtraque opinione conscripta sunt ab ijs qui certi quidem nihil nouerant (quippe qui nec vidissent, nec ab indigenis qualis esset, accepissent) sed coniecturis tantum, quantum vel ocij vel studij singulis aderat, niterentur.* Latinorum autem primus quòd sciam Britanniæ meminit Lucretius his versiculis de aëris differentijs.

Britannia serius Græcis & Romanis cognita.

Nam quid Britannum cœlum differre putamus,
Et quod in Ægypto est, quà mundi claudicat axis.

Lucretium autem Cæsare paulò antiquiorem fuisse in confesso est, quo tempore Diuitiacum Suesionum Regem totius Galliæ potentissimum, Britanniæ imperium obtinuisse ab ipso Cæsare edocemur.

Quamuis Diodorus Siculus scribat, *Britanniam nullius aduenæ imperium expertam, neque enim Dionysium, neque Herculem, neque heroa aut Deum quempiam accepimus eos bello tentasse. Nunc C. Cæsar qui propter res gestas Diuus est appellatus, primus omnium Britannis subactis certum eos dare tributum coëgit.*

Quia verò & locus exigere videtur, & sequenti narrationi lux maxima inde exoriatur, liceat mihi hîc Romanorum in Britannia historiam non è fabellis quas vani esset scribere, & stulti credere; sed ex incorruptis priscæ antiquitatis monumentis summatim, & carptim perstringere; nec ego gloriæ segetem illis præcidam, qui hoc argumentum moliuntur.

ROMANI.



CVm virtus & fortuna ita conuenissent, aut potiùs diuinum statuisset consilium, vt Roma iugum omnibus terris imponeret; Caius Iulius Cæsar Gallias iam victorijs emensus, vt quas natura diremerat victorijs committeret, anno ante Christum natum quinquagessimo quarto in Britanniam

Iulius Cæsar.

Caussa belli in Britanniam. niam proficisci contendit, vel quòd in omnibus Gallicis bellis inde auxilia subministrata fuissent, vel quòd Bellouacos profugos suscepissent, vel, vt Suetonius scribit, Margaritarum Britannicarum spe illectus, vel potiùs gloriæ cupiditate flagrans, quod facilè credo, cùm reiecerit legatos Britannicos qui cognito eius consilio obsides dare, atque imperio populi Romani obtemperare polliciti fuerunt. Contractis itaque nauibus L x x x. onerarijs ad duas legiones transportandas, alijsque octodecem quas In Cæsaribus. equitibus distribuit, Britanniam appulit, ipseque (si Iuliano credimus) primus omnium è naue egressus in terram descendit, sed aspera pugna exceptus, in qua Sceuæ qui decimæ legionis aquilam ferebat, virtus inprimis emicuit, posteà vno & altero prælio Britannos eò adegit, vt obsides darent. Quo facto, statim ab insula discessit, tùm quòd hyems instaret, nec satis copiarum secum haberet, quòdque pars reliqua exercitus tempestate disiecta cursum non tenuisset, motúsque in Gallia propter absentiam iam tum concitarentur.

Anno autem insequente, primo vere cum quinque legionibus & duobus equitum millibus nauibúsque D c c c. Britanniam denuò accessit, eò quòd obsides quos promiserant non omnes ad se missi fuerant, Cassibellinum quem bello Britanni communi consilio præfecerant, multis detrimentis fregit, vt alibi dicemus, partem aliquam Insulæ in deditionem accepit, obsides imperauit, quid in annos singulos Romanis penderetur, constituit: reuersúsque ad mare Calendis Septemb. ad vj. Calendas Octob. soluit, & exercitum in Gallias reportauit. Vnde antiquus de illo Poeta,

Vis inuicta viri reparata classe Britannos
Vicit, & hostiles Rheni compescuit vndas.

Tantáque hæc censebatur victoria, vt pro primæ expeditionis fœlici successu viginti dierum supplicatio à Senatu decreta fuerit. Sed hæc fusè persequutus est ipse Cæsar, & etiam Cicero vt videtur, in poemate amisso quod Quadrigas inscripsit, in quo Quadrigæ opus Ciceronis. Cæsarem ob res Britannicas per medias laudes poeticis quadrigis vexit, (vt nobis persuadet Ferrerius Pedemontanus.) Scribit enim ipse. *Pingam Britanniam coloribus tuis, penicillo autem meo.* Veruntamen, aliorū iudicio Britannos tantùm prospera pugna terruit, vel vt Lucanus cecinit, qui Cæsarum familiæ iniquior,

Territa quæsitis ostendit terga Britannis.

Grauissimúsque scriptor Tacitus scribit illum Britanniam tan tùm-

cùm ostendisse, non tradidisse Romanis, Horatius haud tetigisse innuit cùm Augusto adblandiens Britannum dicit *intactum*.

Intactus aut Britannus vt descenderet
Sacra catenatus via. Et Propertius,
Te manet inuictus Romano Marte Britannus.

Tantùm abest vt verum sit illud quod Aulicus ille Historicus Velleius Paterculus scripserit. *Bis penetrata Britannia à Cæsare*, cùm vix ab illo intrata fuerit. Annos enim viginti ab hoc Cæsaris ingressu, nostra insula, *suis regibus concessa, & suis legibus est vsa*, vt ex Dione colligi potest. *Lib. 53.*

Cæsar Augustus consultò Britanniam neglexisse videtur cùm *concilium* id vocaret, vt inquit Tacitus, fortasse quia consultissimum videbatur *imperium Romanum intra terminos coërceri*, Oceanum scilicet Istrum & Euphratem limites à Natura datos, vt adamantinum esset imperium, (sic enim ipse Augustus apud Iulianum loquitur) ne mole laborans sua statim subsideret & corrueret, quod magnis accidere solet: vel vt Straboni placet, spreuit cùm videret neque vllum metum à Britannis esse, neque multum vtilitatis, nec parum incommodi videbatur ab alijs insulam circumiacentibus oblatum iri. Quæcunque verò causa fuit, certè post Iulium & versa in ipsam Rempub. Romanorum Principum arma longa erat Britanniæ obliuio, etiam in pace. Tandem tamen ab vrbe profectus est vt in Britanniam bellum transferret. Quo tempore ad Fortunam Antianam Horatius.

Augustus. Vita Agricolæ. Lib. 1. Annal. Augustus cur Britanniam neglexit. In Cæsaribus.

Serues iturum Cæsarem in vltimos
Orbis Britannos.

Verùm postquam in Galliam venit, Britanni ad eum pacem petitum miserunt, & reguli quidem Britannici legationibus & officijs, amicitiam eius consecuti, donaria in Capitolio dedicarunt, *Familiarémq;* (sic habet Strabo) *Romanis totam penè insulam redegerunt vt vectigalia tolerent iam non difficilia è rebus quæ à Gallia & Britannia vltrò citroque vehuntur: sunt autem eburnea frena, & torques, & electrina atque vitrea vasa, aliaque id genus viles ac promiscuæ merces. Itaque nullo ad eam insulam opus est præsidio. Requireretur enim ad minimũ vna Legiò & aliquid equitatus, si tributa indè essent auferenda, atqui tributum æquarent sumptus in præsidium faciendi; necessariò enim vectigalia imposito tributo minuerentur, & vi facta, aliquid impenderet periculorum.* Anno itidem sequente alteram in nostram hanc insulam expeditionem animo agitauit, quia de pacto non conuenit, sed Cantabri alijque in Hipania noua

ua molientes impedierunt. Nec est cur quispiam Landino aut Seruio aut Philargyro credat, qui Augustum de Britannis triumphasse ex his Maronis carminibus prodiderunt.

Et duo rapta manu diuerso ex hoste trophaa,
Bisque triumphatas vtroque à littore gentes.

Ob deditionem sanè illam cecinit Horatius,

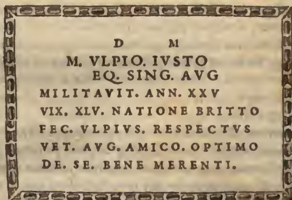
Cœlo tonantem credidimus Iouem
Regnare: præsens diuus habebitur
Augustus, adiectis Britannis
Imperio, grauibúsque Persis.

Tiberius. Tiberius etiam immoderatæ dominandi cupiditati cedens Augusti consilio acquieuisse videtur, librum enim protulit ipsius

Tacitus lib. 1. Augusti manu perscriptum, in quo *opes publicæ continebantur quantum ciuium sociorúmque in armis, quot classes, regna, prouinciæ, tributa, aut vectigalia, additúmque consilium coercendi intra terminos imperij,* quod ipsi præcipuè (vt habet Tacitus) adeò placuit,

Vita agricolæ. vt nihil in Britannia tentauerit, nec aliquid præsidij habuerit. Vbi enim Tacitus percenset numerum legionum, & quas oras tutarentur, Britanniæ nullam omnino facit mentionem. Romanorum tamen amicitiam Britanni coluisse videntur, cùm enim hoc tempore Drusus Oceanum nauigasset, quidam in hanc insulam vi tempestatis rapti, à Regulis fuerunt remissi. Nec omnino alienum erit hîc notare Britannum quendam sub Augusto vt videtur meruisse, quod lapis antiquus Romæ ad sanctam Mariam rotundam sic inscriptus docet:

In pariete porticus Sanctæ Mariæ Rotundæ.


D M
M. VLPIO. IVSTO
EQ. SING. AVG
MILITAVIT. ANN. XXV
VIX. XLV. NATIONE BRITTO
FEC. VLPIVS. RESPECTVS
VET. AVG. AMICO. OPTIMO
DE. SE. BENE MERENTI.

Caius Caligula. Agitâsse Caium Cæsarem de hac insula intranda satis constat, ni velox ingenio, & mobilis pœnitentia, & ingentes aduersus

Germaniam

Germaniam conatus frustrà fuissent. *Nihil autem amplius, quam Adminio Cunobellini Britannorum Regis filio, qui pulsus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto: quasi vniuersa tradita insula, magnificas Romam literas misit, monitis sæpe latoribus, vt vehiculo ad forum vsque, & curiam pertenderent, nec nisi in æde Martis, ac frequente Senatu, COSS. traderent. Posteà* (vt habet Dio) *ad Oceanum profectus, tanquam in Britanniam bellum translaturus, in acie omnes milites suos propter littus collocauit, ipse triremi conscensa, paululum à terra auectus redijt, ac deinde alto in suggesto considens, signum pugnæ militibus dedit, classicúmque canere iussit, ac subitò mandauit, vt conchylia legerent. His partis spolijs (nimirum exuuijs hostium ad triumphum indigens) animum sustulit, quasi ipsum Oceanum subegisset, donatisque militibus, conchylia hæc Romam attulit, vt ibi quoq; prædam suam ostentaret. Et in indicium victoriæ altissimam turrem excitauit, ex qua, vt ex Pharo, noctibus ad regendos nauium cursus, ignes emicarent.* Cuius ruinæ conspiciuntur aliquando recedente æstu in Hollandiæ littore, & **Briten huis** accolis nominatur, qui inscriptos lapides sæpe reperiunt ex quibus vnus habuit has literas C. C. P. F. quod interpretantur *Caius Caligula Pharum Fecit.* Sed nos de hac fusiùs in insulis Britannicis

Adminius.

Suetonius.

Expeditio Caligulæ in Oceanum.

Arx Britannica in Hollandia.

Iam inde interior Britannia magis ciuilibus bellis, & partium studijs, quàm Romanorum viribus attrita, post varias clades vltrò citróque illatas, in Romanorum potestatem paulatim concessit. Dum enim singuli pugnabant vniuersi sunt victi, sic in mutuam pernitiem ruentes vt non nisi oppressi senserint omnibus perire, quod singuli amiserunt. Claudius his discordijs fretus, & transfugas non redditos causam belli prætexens, traductis legionibus huc accessit, operáque Plautij, Vespasiani, Titi Rubri Pollionis, Ca. Sydij Getæ, Valerij Asiatici, inprimis verò Ostorij Scapulæ australem partem paulatim in ditionem redegit, *Camalodunum* Regiam Cunobellini cepit, eóque Coloniam veteranorum in agros captiuos subsidium aduersus rebelles, & imbuendis socijs ad officia legum deduxit, de Britannis triumphauit, Caratacum Britannum cepit. Ipse verò in Britannia quindecem dies mansit, quo tempore victis arma ademit, bonorum publicationem Britannorum primoribus remisit, pro quo beneficio eius in Britannia templum Britanni coluerunt, & vt Deum orârunt. Hanc de nostris victoriam inter præclarissima monumenta, & testimonia Romanæ virtutis habuerunt scriptores.

Claudius.

Vide in Trinobantibus.

tores. Vnde Seneca, *Primus Claudius deuicisse Britannos gloriari potuit, Iulius enim Cæsar ostendit eos Romanis tantùm*, & alibi de Claudio,

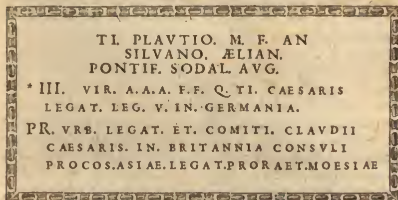
Ille Britannos
Vltra noti
Littora ponti,
Et cæruleos
Scuta Brigantes
Dare Romuleis
Colla Cathenis
Iussit, & ipsum
Noua Romana
Iura securis
Tremere Oceanum.

Ægesippus item de Claudio, *Testis est Britannia extra orbem posita, Romanorum virtute in orbem redacta, quos ætas superior ignorauit, didicit Romanorum victoria, seruiunt & ipsi, qui, quid esset seruitus ignorabant, soli sibi nati, & semper sibi liberi, qui à superiorum potentia interfuso Oceano secreti metuere non poterant, quos nesciebant. Plus itaque transisse ad Britannos, quàm triumphasse de Britannis.* Et alibi, *Britanniam quoque inter vndas adhuc latentem Romano imperio armis acquisiuerat, cuius triumpho opibus Roma ditior, Claudius consultior, Nero fortunatior æstimabatur.* & Iosephus in persona Titi in Iudæos, *Qui maior Oceano murus atque obstaculum? quo septi Britanni adorant arma Romanorum.* Poeta item antiquus inter alia in Claudij Imperatoris laudem.

Oceanus iam terga dedit, nec peruius vlli,
Cæsareos fasces, imperiúmque tulit.
Illa procul nostro semota, exclusáque cœlo,
Alluitur nostra victa Britannis aqua.

Nec credas Eusebio, eiúsque sectatoribus, qui Claudium Orcadas insulas in suam potestatem redegisse falsò scriptitant. Cæterùm Claudius *Britannicus* hinc dictus: & ob victoriam triumphus, ludi annui, arcus trophæa ferens in vrbe, alter in Gallia vnde traiecerat, filio etiam nomen *Britannici*, (vt quasi proprio nomine sic diceretur) Messalinæ primus in consessu locus, & vt carpento veheretur, illi decreta fuerint à Senatu. Sed hæc plenius in Midelsexia & Essexia. Hîc in corrolarium interim accipe inscriptionem antiquam in honorem Plautij, qui huic bello interfuit, sed non Auli illius Plautij cuius virtus in hoc bello præcipuè

puè eluxit, ex tabula marmorea in agro Tiburtino ad pontem Lucanum.



* Triumuir.
* Auri, Argenti, Æris flati feriundi.

Nero. Nero Claudio succedens nihil omnino in re militari ausus est, exercitúmque è Britannia deducere cogitauit: nec nisi verecundia, ne obtrectare parentis gloriæ videretur, destitit. Didius Veranius tunc temporis insulæ præfuit, qui nihil præstitit intra annum extinctus. Suetonius Paullinus huic suffectus biennio prosperas res habuit, nationibúsque subactis, ad Monam vsque penetrauit, cùm interim Britanni, bonorum publicatione quam à Claudio remissam Decianus insulæ procurator renouare cœpit, *Vide in Icenis.* vsurísque Senecæ grauissimis oppressi bellum funestissimum excitauerunt, Bunduica regina duce, præsidijs expugnatis, Romanorum Colonia Camaloduno excisa, plurimis interfectis, Romanorum penitus excussissent iugum, nisi vnius prælij fortuna prosperè subuenisset Paullinus. Verùm cum ille arrogantior in deditos esset, & suæ iniuriæ vltor, missus est à Nerone Petronius Turpilianus, vir faciliori ingenio, qui rebus compositis, nihil vltrà ausus, (vtique qui honestum pacis nomen segni otio imposuit) Trebellio Maximo prouinciam tradidit, qui cum exercitum otio lasciuire pateretur, eò à suis adactus est, vt sine authoritate vlla precariò præesset, tandémque ob iracundiam militum ex Britannia profugeret. Quo tempore quartadecima legio ferocior a Nerone hinc euocata, vt ad claustra Caspiarum præmitteretur.

Galba. Otho. Vitellius. Flagrante ciuili inter Galbam, Othonem, & Vitellium bello, Vectius Volanus erga hostes iners, maiori cum charitate, quàm authoritate prouinciam administrauit, adeò vt iam

missam

Tacitus explicatus. *missam Britanniam*, id est neglectam, dixerit Tacitus, nec enim amissa erat, vt aliqui noua lectione reponunt. Hoc tamen ciuili motu in Britannico exercitu nihil irarum. Non sanè aliæ legiones per omnes ciuilium bellorum motus innocentiùs egerunt: seu quia procul & Oceano diuisæ, seu crebris expeditionibus doctæ potiùs hostem odisse. Trebellio Maximo è Britannia ad partes Vitellij egresso, Roscius Cælius legatus xx. legionis hîc mansit: quiésque prouinciæ, quanquam remoto consulari, mansit. Rexere legati legionum pares iure, Cælius audendo potentior. Nec aliud mihi legenti occurrit de Britannia hac tempestate, nisi quod & quartadecima legiò quæ in Britannia fuerat pro Othone pugna Bedriacensi stabat, quam Vitellius in Britanniam remisit cum Batauorum cohortibus, ob veterem aduersus quartadecimanos (quibus malè voluit) discordiam, statímque contra Vespasianum eandem reuocauit.

Vespasianus. Cùm autem Vespasianus imperium suscepisset secunda legio in Britannia ab eo stabat (quòd ille olim legioni isti à Claudio præpositus summa cum industria & gloria præfuisset. Tricies enim in Britannia sub Claudio cum hoste conflixit, duas validissimas gentes, supérque xx. oppida & Insulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: vnde triumphalia ornamenta illi decreta) legionésque reliquæ sunt adiunctæ, non sine motu tamen cæterarum legionum in quibus plerique centuriones ac milites à Vitellio prouecti, expertum iam principem anxij mutabant. Quo tempore Agricolam vicesimæ legioni tardæ ad sacramentum transgressæ præposuit Mutianus. Sed vbi firmato imperio cum cætero orbe Vespasianus & Britanniam recuperasset, magni hîc duces, egregij exercitus, minuta Britannorum spes; & terrorem statim intulit. Petilius Cerialis, Brigantum ciuitatem, quæ numerosissima prouinciæ totius, aggressus, multa prælia, & aliquando non incruenta gessit: magnámque *Vide in Brigantibus.* Brigantum partem aut victoriâ amplexus, aut bello. Qui anteà militum discordia, & crebris belli ciuilis rumoribus sustulere animos, auctore Venusio: qui super insitam ferociam & Romani nominis odium, proprijs in Cartismanduam reginam stimulis accendebantur. Petilij successor Iulius Frontinus pugnacem Silurum gentem armis subegit. Ob horum victorias & suam ipsius egregiam operam sic præfatur Vespasianum Valerius Flaccus

Túque ô pelagi qui maior aperti

Fama,

Fama, Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos.

Cùm verò Titus (ille orbis amor) mortuo patri succederet, qui v: tribunus militum summa cum industria, nec minori modestia in Britannia meruisset, *sicut apparuit* (teste Suetonio) *ex imaginum eius multitudine ac titulis per prouinciam* (patrem enim obsessum in Britannia fortiter liberauit) Sic iam Imperator fœlicissimum & fortissimum Ducem in Britannia habuit Iulium Agricolam, paulò ante patris mortem huc remissum. Qui Ordouices debellauit & Monam subegit, vnde Titus IMPERATOR XV. dictus, quod Xyphilinus scribit, & nummus antiquus contestatur cum eadem inscriptione & trophæo.

Titus.

Iulius Agricola.

Sub Domitiano idem Agricola bellica prudentia longè clarissimus Britanniæ præfuit, qui Calgacum iusto prælio profligauit: extremis gentibus iam domitis, & vltima Britannia penetrata, totáque insula circumnauigata, primus Romanorum insulam esse deprehendit. Sed ille sua ipsius virtute & Taciti generi sui scriptis æternitati inseritur. A Domitiano tamen qui hominis virtutibus & gloriæ infensior erat, reuocatus successorem habuit, vt alijs placet, Cn. Trebellium, vt mihi videtur, Salustium Lucullum, quem Domitianus statim quòd lanceas noua forma Luculleas appellari passus sit occidit. Qua etiam tempestate Aruiragus in hac insula floruit, non Claudij tempore, vt fabulatur Galfridus Monumethensis. De Domitiano enim Iuuenalis ille versus intelligendus

Domitianus.

Britanniam insulam esse certò deprehensam.

Aruiragus Britannus.

Omen habes, inquit, magni, clarique triumphi,
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
*Excidet * Aruiragus.*

** Arbila dicitur Scholiastæ antiquo Iuuenalis.*

Floruit etiam Romæ Claudia Rufina fœmina Britanna, eruditissima iuxtà ac Christianissima, cuius Diuus Paulus meminit, & Martialis his versibus laudat,

Rufina Britanna.

Claudia cæruleis cùm sit Rufina Britannis
Edita, cur Latiæ pectora plebis habet?
Quale decus formæ? Romanam credere matres
Italides possunt, Atthides esse suam.

Ita imperante Domitiano, vlteriori illa parte, vt aspera & infrugifera, Barbaris relicta, hęc citerior planè & plenè in prouinciam fuit redacta. Quæ nec *Consularis*, nec *Proconsularis*, sed *Præsidialis*, & Cæsarum censebatur. Vtpote quæ Romano imperio post diuisionem Prouinciarum ab Augusto factam, accessit, & suos Propr-
prætores

Britannia Prouincia.

Britannia Præsidialis prouincia.

prætores habuit. Posteà cùm nouam Reipub. formam descripsisset Constantinus Maximus, sub Præfecto Pretorio Galliarum, Vicarius præficiebatur, & cum illo in rebus bellicis Comes Britanniarum, Comes littoris Saxonici per Britanniam, & Dux Britanniarum, præter Præsides, Rationales, &c. Tribus etiam legionibus è XXIX. quas Romani per imperium constituerant, coercebatur: Legione Secunda Augusta, Legione Sexta Victrice, & Vicessima Victrice. Sed hoc de Seueri tempore capiendum, anteà enim & aliàs, & plures fuisse ex authoribus discimus. Quamuis enim scribat Strabo ad Britanniam continendam non plus vno ordine militum opus fuisse: sub Claudio tamen locatæ hic fuerūt præter illas, quas dixi, Legio IX. Hispaniensis, & Legio XIIII. Gemina Martia Victrix, imò sub ipsa Vespasiani tempora, quatuor Legiones in hac insula militasse docet Iosephus: *Britannia*, inquit, *circundatur Oceano, & penè non minor quàm noster orbis est, habitantes Romani redegerunt in ditionem suam, quatuorq; legiones tantæ multitudinis insulam tuentur.* Et proculdubiò stationes, & prætenturæ Legionum & Romanorum militum fuerunt sæpenumerò quasi genituræ vrbium & oppidorum cùm in alijs prouincijs, tùm in hac nostra Britannia. Sic Britannis iugum impositum primùm præsidio militum qui semper cùm terrore impenderunt incolis, inde tributo & vectigali, eoque nomine Publicanos habere cogebantur, id est, Harpyiæ & hirudines qui eorum sanguinem exugerunt, bona publicarunt, & mortuorum nomine tributa exegerunt: nec legibus suis patrijs vti permissi sunt, sed magistratus à populo Romano, cum imperio & securibus missi, qui ius dicerent. Habebant enim prouinciæ proprætores, legatos, præsides, prætores, & proconsules, singulæ etiam ciuitates habebant municipales magistratus. Prætor conuentum singulis annis indicebat, & maiores lites dirimebat: excelso in suggestu superba iura reddebat, stipatus lictoribus, virgæ populi tergo, securis ceruicibus intentabantur, & quotannis alium atque alium dominum sortiri cogebantur. Nec hoc satis, discordias inter eos alebant, & quosdam indulgentiùs fouebant, vt ipsos suæ seruitutis instrumenta haberent.

Quæ legiones in Britannia. Dio. 55.

Vrbium origo.

Romanorum iugum.

Romanorum in Prouincialibus.

Hoc Romanorum iugum quamuis graue, tamen salutare fuit. Salutare enim IHESV CHRISTI lumen Britannis vnà affulsit, de quo posteà, & clarissimi illius imperij lux barbariem à nostrorum animis fugauit. Traductis namque Colonijs, & conuocatis in ciuilis vitæ societatem indigenis, ita legibus temperārunt,

runt,& moribus excoluerunt, vt victu, cultúque cæteris prouincijs non concederet: ita ædificijs & magnificis operibus instruxerunt, vt eorum reliquiæ & rudera maximam iam intuentibus admirationem commoueant,& vulgus nostrum opera Romanorum, Gigantum fuisse dicant quos sua lingua in Septentrionali plaga *Eatons*,pro *Heathens* quasi *Ethnicos* ni fallor,vocitant. Summæ certè sunt admirationis & magnificentiæ,inprimis verò *Murus Picticus*,de quo suo loco,& viæ illæ admirando opere per omnem regionem,alicubi desiccatis paludibus, alibi aggeratis vallibus munitæ & constratæ, ea latitudine, vt occurrentia sibi inuicem vehicula liberè exciperent. Cuiusmodi hæ fuerunt, te doceat Galenus, *Vias Traianus refecit, quæ quidem earum humidæ ac lutosæ erant partes lapidibus sternens,aut editis egestionibus exaltans, quæ senticosæ & asperæ erant, eas expurgans, ac flumina quæ transiri non poterant pontibus iungens, vbi longior quàm opus via videbatur aliam breuiorem excindens: sicubi verò propter arduum collem difficilis erat per mitiora loca deflectens: iam si obsessa feris, vel deserta erat, ab illa transferens, ac per habitata ducens, tùm aspera complanans.* Verùm hæ nostræ nunc alicubi interscissæ,rusticis inde glaream effodientibus,vix apparent,alibi per auia & pascua ducentes alto aggere sunt conspicuæ. Has illi vias *Consulares,Prætorias, Militares*, & *Publicas* vocarunt, vt videre est apud Vlpianum, & Iulium Frontinum, & Ammianus Marcellinus *Aggeres itinerarios & publicos* dixit. Historici nostri, in hoc proculdubio falsi, quatuor tantùm huiusmodi vias fuisse volunt, quarum primam **Watlingstreat** & **Werlamstreat**,quòd per Verolamiũ duxerit, quæ etiam alibi *High dike,High ridge,Fortie foote way*,& *Ridge way* ab accolis appellatur. Alteram **Ikenildstreat**,quòd ab Icenis initium habuerit,tertiam **Fosse** quòd fossa,vt putant,vtrinq; munita fuerit,& quartam **Erminstreat** Germanico vocabulo appellitant,à Mercurio (vt author est mihi vir eruditissimus I. Obsopæus) quem sub nomine *Irmunsull*, id est, *Mercurij columna*, Germani maiores nostri coluerunt. Illum autem vijs præfuisse ἐνόδιος nomen apud Græcos satis innuat,eiusq; statuæ quadratæ Hermæ dictæ olim vbique per vias dispositæ fuerunt. Creditum est Mulmutium, nescio quem, multis ante Christum natum sæculis, has fecisse, sed tantùm abest, vt ego fidem adhibeam, vt confidenter dixerim Romanos paulatim substruxisse. Dum Britanniæ præesset Agricola, inquit Tacitus: *Diuortia itinerum, & longinquitas regionum indicebatur, vt ciuitates à proximis hibernis,*

Romanorum in Britannia opera.

Vallum siue Murus Picticus.

Viæ militares Actus,& cursus publicus Iurisconsultis.

Galenus lib.9. cap.8 Methodi.

* *in remota & auia deferrent*, & conquesti sunt Britanni vt habet idem, quòd Romani ipsorum *corpora & manus sylvis ac paludibus emuniendis verbera inter & contumelias contriuerunt.* In Schidis etiam antiquis legimus. *Diebus Honorij & Arcadij facti sunt in Britannia calles à mari ad mare.* Romanorúmque opus fuisse docet ipse Beda. *Habitabant*, inquit, *Romani intra vallum, (quod Seuerum trans insulam fecisse commemorauimus) ad plagam meridianam, quod ciuitates, fana, pontes, & strata ibidem facta vsque hodie testantur.* Huiusmodi vijs struendis Romani soliti sunt milites, & multitudinem exercere, ne otiosi nouis rebus studerent. *Stratas*, scribit Isidorus, *Romani per omnem penè orbem disposuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs esset otiosa*, & ad huiusmodi viarum munitiones rei sæpe damnati fuerunt vt ex Suetonio in Caio colligere licet. Videnturque in Hispania via Salamantica, siue Argentea, & in Gallia viæ quædam militares à Rom. constratæ, vt taceam viam Appiam, Pompeiam, Valeriam & alias in Italia.

Lib. cap. 11.

Cap. 27.

Nerua. *Traianus.* *Adrianus.*

Sub Nerua, Britanniæ mentionem intermiserunt scriptores. Sub Traiano, defecisse videantur Britanni, & subactos fuisse ex Spartiano constat. Imperante autem Adriano, Iulius Seuerus Insulæ præerat, qui cùm contra Iudæos tunc tumultuantes euocatus esset, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, nisi ipse Adrianus adijsset, * qui cùm tertiùm Consul esset anno Christi 124. virtute exercitus hostes fudisse videtur. Vidimus enim in nummo eius Imperatorem cum tribus militibus quos tres Britanniæ Legiones repræsentare iudico cum inscriptione EXER. BRITANNICVS, & alium inscriptum RESTITVTOR BRITANNIAE. Hic per insulam multa correxit, murumque per LXXX. pass. primus inter Barbaros Romanosque duxit. *Stipitibus magnis* (vt ex Spartiano docemur,) *in modum muralis sepis funditùs iactis atque connexis.* Ob quam expeditionem Florus Poeta in illum sic lusit,

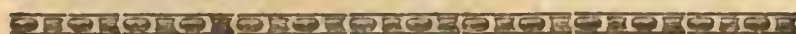
Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Cui Adrianus rescripsit

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Hoc tempore M. F. CL. PRISCVS LICINIVS Proprætor fuit

fuit Britanniæ, qui fuit in expeditione Iudaica cum Hadriano, vt apparet ex hac Inscriptione antiqua in mutilo marmore

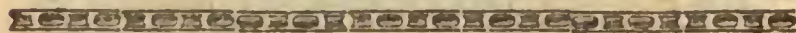


M.F.CL. PRISCO.
ICINIO. ITALICO. LEGATO. AVGVSTORVM
PR. PR. PROV. CAPPADOCIÆ
P.R. PR. PROV. BRITANNIÆ. LEG. AVG.



LEG. IIII GALLICAE. PRAEF. COH. IIII. LINGONVM. VEXILLO. MIL
ORNATO. A. DIVO. HADRIANO. IN EXPEDITIONE. IVDAIC.

Q. CASSIVS. DOMITIVS. PALVMBVS.



Sub Antonino tamen Pio hoc bellum denuò exarsit, quod per Lollium Vrbicum legatum, barbaris submotis, alioque muro cespititio ducto ita restinxit, vt BRITANNICVS diceretur, laudemque meruit singularem quòd Brigantes infestos socijs mulctasset. Et hoc tempore vt ex Iaboleno colligimus, Seius Saturninus Archigubernus erat ex classe Britannica. An verò fuerit classis Præfectus vel primarius gubernator aut Nauarcha dixerint Iuris periti. *Antoninus Pius.* *Capitolinus.* * *Digest lib. 36.* *Archigubernus.*

Britanni bellum ex bello serentes, res sub Antonino Philosopho mouere cœperunt, ad quas componendas missus est Calphurnius Agricola, & fœlici exitu confecisse videtur: *Quum Fronto Romanæ eloquentiæ non secundum, sed alterum decus, belli huius confecti laudem Antonino principi dederit, quamuis ille in ipso Vrbis palatio residens gerendi eius mandasset auspicium, attamen veluti longæ nauis gubernaculis præsidentem totius velificationis & cursus gloriam meruisse testatus est.* *Antoninus Philosophus.* *Eumenius.*

Quo tempore discussis superstitionum nebulis diuinus Christianæ lucis fulgor regioni nostræ Lucij regis opera illuxit, qui alicubi Romanorum permissu (illi enim & reges seruitutis instrumenta habuerunt) hîc regnauit. Antoninus enim, teste Capitolino, *confecto bello regna Regibus, Prouincias Comitibus suis regendas permisit.* De hoc Nennius, *Lucius rex agnomine* Leuer Maur, *i. magni splendoris, propter fidem quæ in eius tempore venit.* Sub hæc, inquam, tempora, historiæ nonnullæ veram religionem *Religio Christiana in Britannia recepta.* * 156.

* *in remota & auia deferrent*, & conquesti sunt Britanni vt habet idem, quòd Romani ipsorum *corpora & manus sylvis ac paludibus emmuniendis verbera inter & contumelias contriuerunt.* In Schidis etiam antiquis legimus. *Diebus Honorij & Arcadij facti sunt in Britannia calles à mari ad mare.* Romanorúmque opus fuisse docet ipse Beda. *Habitabant*, inquit, *Romani intra vallum,(quod Seuerum trans insulam fecisse commemorauimus) ad plagam meridianam, quod ciuitates, fana, pontes, & strata ibidem facta vsque hodie testantur.* Huiusmodi vijs struendis Romani soliti sunt milites, & multitudinem exercêre, ne otiosi nouis rebus studerent. *Stratas*, scribit Isidorus, *Romani per omnem penè orbem disposuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs esset otiosa*, & ad huiusmodi viarum munitiones rei sæpe damnati fuerunt vt ex Suetonio in Caio colligere licet. Videnturque in Hispania via Salamantica, siue Argentea, & in Gallia viæ quædam militares à Rom. constratæ, vt taceam viam Appiam, Pompeiam, Valeriam & alias in Italia.

Lib. cap. 11.

Cap. 27.

Nerua. *Traianus.* *Adrianus.*

Sub Nerua, Britanniæ mentionem intermiserunt scriptores. Sub Traiano, defecisse videantur Britanni, & subactos fuisse ex Spartiano constat. Imperante autem Adriano, Iulius Seuerus Insulæ præerat, qui cùm contra Iudæos tunc tumultuantes euocatus esset, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, nisi ipse Adrianus adijsset, qui cùm tertiùm Consul esset anno * Christi 124. virtute exercitus hostes fudisse videtur. Vidimus enim in nummo eius Imperatorem cum tribus militibus quos tres Britanniæ Legiones repræsentare iudico cum inscriptione EXER. BRITANNICVS, & alium inscriptum RESTITVTOR BRITANNIAE. Hic per insulam multa correxit, murumque per LXXX. pass. primus inter Barbaros Romanosque duxit. *Stipitibus magnis* (vt ex Spartiano docemur,) *in modum muralis sepis funditùs iactis atque connexis.* Ob quam expeditionem Florus Poeta in illum sic lusit,

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Cui Adrianus rescripsit

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

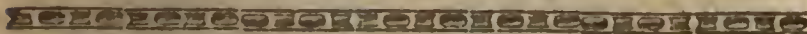
Hoc tempore M. F. CL. PRISCVS LICINIVS Proprætor fuit

fuit Britanniæ, qui fuit in expeditione Iudaica cum Hadriano, vt apparet ex hac Inscriptione antiqua in mutilo marmore



M.F.CL. PRISCO.
ICINIO. ITALICO. LEGATO. AVGVSTORVM
PR. PR. PROV. CAPPADOCIÆ
PR. PR. PROV. BRITANNIÆ. LEG. AVG.
- - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - - - - - -
LEG. IIII GALLICAE. PRAEF. COH. IIII. LINGONVM. VEXILLO. MIL
ORNATO. A. DIVO. HADRIANO. IN EXPEDITIONE. IVDAIC.

Q. CASSIVS. DOMITIVS. PALVMBVS.



Sub Antonino tamen Pio hoc bellum denuò exarsit, quod per Lollium Vrbicum legatum, barbaris submotis, alioque muro cespititio ducto ita restinxit, vt BRITANNICVS diceretur, laudemque meruit singularem quòd Brigantes infestos socijs mulctasset. Et hoc tempore vt ex Iaboleno colligimus, Seius Saturninus Archigubernus erat ex classe Britannica. An verò fuerit classis Præfectus vel primarius gubernator aut Nauarcha dixerint Iuris periti.

Antoninus Pius. *Capitolinus.* *Digest lib. 36.* *Archigubernus.*

Britanni bellum ex bello serentes, res sub Antonino Philosopho mouere cœperunt, ad quas componendas missus est Calphurnius Agricola, & fœlici exitu confecisse videtur: *Quum Fronto Romanæ eloquentiæ non secundum, sed alterum decus, belli huius confecti laudem Antonino principi dederit, quamuis ille in ipso Vrbis palatio residens gerendi eius mandasset auspicium, attamen veluti longæ nauis gubernaculis præsidentem totius velificationis & cursus gloriam meruisse testatus est.*

Antoninus Philosophus. *Eumenius.*

Quo tempore discussis superstitionum nebulis diuinus Christianæ lucis fulgor regioni nostræ Lucij regis opera illuxit, qui alicubi Romanorum permissu (illi enim & reges seruitutis instrumenta habuerunt) hîc regnauit. Antoninus enim, teste Capitolino, *confecto bello regna Regibus, Prouincias Comitibus suis regendas permisit.* De hoc Nennius, *Lucius rex agnomine* Leuer Maur. *i. magni splendoris, propter fidem quæ in eius tempore venit.* Sub hæc, inquam, tempora, historiæ nonnullæ verant religionem 156.

Religio Christiana in Britannia recepta.

Vide in agro Somerset. onem ad nos primùm perueniſſe produnt. Certum tamen eſt, Britannos in ipſa eccleſiæ infantia Chriſtianam religionem imbibiſſe. Nam vt Ioſephum ab Arimathæa quem nobilem Decurionem Baronius vocat, traditque è Gallia in Britanniam nauigaſſe, & Claudiam Ruſinam Britannam Rufi Pudentis vxorem omittam, cuius D. Paulus in poſteriori ad Timotheum meminit, & Martialis poëta tantopere laudat. Dorotheus Tyri Epiſcopus in ſua Apoſtolorum Synopſi, Simonem Zelotem qui Mauritaniam peragrauit, in Britannia tandem occiſum, & ſepultum tradit: nec non Ariſtobulum cuius meminit Paulus in Epiſtola ad Romanos, Britanniæ Epiſcopum factum fuiſſe. Petrus etiam ipſe (ſi Lippomano credimus Simeonis Metaphraſtis Græculi fide ſuffulto) huc penetrauit, & diuini verbi lumen diffudit. Et quid ni credamus? Cùm Nicephorus idem de Petro prodat. *Eandem*, inquit, *doctrinam ad Occidentalem Oceanum, Britannicaſque inſulas perfert.* Paulus etiam teſte Sophronio, & Theodoreto, poſt ſecundam Romæ incarcerationem hanc noſtram regionem adijt, vnde de illo Venantius Fortunatus.

(Baronius pag. 286. Tomi 1.)

Tranſijt Oceanum, vel quà facit inſula portum,
Quaſque Britannus habet terras, quaſque vltima Thule.

Huc etiam facit tùm Origenes in 4. ad Ezechielem, tum Tertullianus contra Iudæos. Hic enim intimas Britanniæ regiones, & inacceſſa Romanis loca ſua ætate Chriſtum amplexas fuiſſe tradit; ille verò Britannos in fidem conſenſiſſe, & ad Deum per Druidas viam ſibi muniuiſſe oſtendit, qui vnum eſſe Deum ſemper inculcârunt. Chryſoſtomus item, *Britannicæ Inſulæ extra hoc mare ſitæ, & quæ in ipſo Oceano ſunt, virtutem verbi ſenſerunt (ſunt enim etiam illic fundatæ eccleſiæ & erecta altaria) illius inquam verbi, quod & in omnium animabus, nunc omnium labijs plantatur.* Idemque in Sermone Pentecoſtes. *Quoties in Britannia humanis veſcebatur carnibus? nunc ieiunijs reficiunt animam.* Gildas etiam noſter Britannos Chriſtianam ſuſcepiſſe fidem ab ipſo ortu prodit. *Glaciali*, inquit, *frigore rigenti inſulæ, & velut longiore terrarum receſſu ſoli viſibili non proximæ verus ille non de firmamento ſolùm temporali, ſed de ſumma etiam cœlorum arce tempora cuncta excedente, vniuerſo orbi præfulgidum ſui coruſcum oſtendens, tempore vt ſcimus ſummo Tiberij Cæſaris (quo abſque vllo impedimento eius propagabatur religio Senatu nolente à principe morte dilatoribus militum*

(In Apologet. — 2. — Locus corruptus.)

militum eiusdem) radios suos primùm indulget, id est, sua præcepta Christus.

Sub Commodo omnia bellorum, seditionúmque per Britanniam plenissima erant. Barbari enim Britanni murum transgressi multa vastârunt, Romanum ducem, & milites obtruncârunt, ad quos reprimendos missus est Vlpius Marcellus, qui eorum audaciam adeò fœliciter contudit, vt eius virtutem iam inuidia laceraret,& reuocatus esset. Hic Dux vt habet è Dione Xiphilinus, *omnium vigilantissimus: cúmque vellet cæteros qui cum ipso erant vigilantes esse, duodecem tabulas, quales ex tilia fieri solent, quotidie perscribebat vesperi, mandabatque vni ex suis, vt alias alijs atque alijs horis perferret ad diuersos milites, quo Imperatorem suum vigilare semper rati, ipsi minùs dormirent.* De cuius etiam temperantia hoc adiungitur, *Et quanquam somno alioqui resisteret natura, tamen quò magis id facere posset, inedia perfecerat. Nam vt ne pane repleretur, eum Roma ad se iubebat exportari, ne paulò plus quàm esset necesse, propter vetustatem comedere posset.* Verùm illo reuocato, petulantia in castra irrupit, & laxatâ militari disciplinâ, Commodi imperium Britannici exercitus recusârunt, quamuis BRITANNICVS ab adulatoribus sit appellatus. Miserunt etiam qui in Britannia militabant, mille quingentos sui ordinis in Italiam, qui conquesti Perennium militibus equestris loci viros præfecisse amotis senatoribus, simulque illum Imperatoris vitæ insidiatum esse. Credidit Commodus, virumque illis tradidit, qui indignè cæsus verberibus, obtruncatus, & hostis patriæ declaratus. Has tamen seditiones Heluius Pertinax compescuit, nec sine ingenti periculo, ipse penè occisus, certè inter occisos relictus. Pacatam iam Britanniam accepit à Commodo Clodius Albinus, Cæsareumque nomen posteà ob res in Britannia præclarè gestas: verùm statim, quòd Cæsarum imperium liberiùs concione exagitasset, Iunius Seuerus datus est successor. Commodo autem interfecto, & Pertinace ad imperium iam assumpto, in Britanniam remissus est Albinus. Summum deinde orbis terrarum fastigium Septimius Seuerus consequutus ad Britanniam obtinendam primùm Heraclianum, deinde Virium Lupum Britanniæ legatum, proprætorem & Præsidem (vt ex saxis & Vlpiano constat) constituit. Qui coactus fuit à Mæatis magna vi pecuniarum pacem redimere, pauculis receptis captiuis, cùm Caledonij promissis non starent qui ad defendendos Mæatas parati essent (vt ex Eglogis à Iohanne Constantinopolitano è Dione

Commodus. * Capitolinus. * Seuerus. *

ne excerptis docemur) dum finitimo bello implicaretur Seuerus. Paulò pòst deuicto in Gallia Albino, qui cùm delecto Britannici exercitus robori se obiecerat, Britanniam ipsam adijt. Quamuis Britanni legatos de pace miserint quos ille cum longa mora detinuisset, dimisit cupidus nominis BRITANNICI, ingressus est Caledoniam, syluis cædendis & pontibus faciendis occupatus nullum prælium gessit, nihilominùs quinquaginta millia ex insidijs interceptos amisit. Tandem Britannos ad fœdus faciendum coëgit ea conditione, vt non parua regionis parte cederent, dum verò ille bello occuparetur Geta filius (quod adnotandum existimo) relictus erat in ea parte insulæ quæ Romanis subiecta, vt iuridicundo, rebúsq; administrandis præesset. Deinde murus eius iussu per transuersam insulam ductus est, de quo suo loco. Post hæc Britanni illi vlteriores iterum defecerunt, sed in ipso belli apparatu mortuus est Eboraci Seuerus. Res verò ab eo in hac regione gestas singulas suis locis sparsim per librum inseremus.

Vide in Eboraco.

Antoninus Caracalla.

Huius filius Antoninus Caracalla belli reliquias persecutus est, séque BRITANNICVM vocauit, quod ex numismate cognoscitur: sed statim pacem fecit, agris, castellísque hosti cessit. * Fraterque eius Geta BRITANNICI etiam titulo vsus est, vidimus enim eius nummum inscriptum IMP. CAES. P. SEPT. GETA PIVS. AVG BRIT. PONTIF. TR. P. III. COS. II. P P.

Alexander Seuerus.

Deinceps res Britannicas longo silentio præteruecti sunt scriptores, nec enim Alexander Seuerus in Sicilia Britanniæ vico, vt aliqui volunt, sed in Gallia erat occisus. * Tantùm ex antiquo saxo constat Nonium Philippum sub Gordiano Iunore hîc Proprætorem fuisse.

Gallienus.

Gallieno verò in omnem luxum diffluente, siue incuria rerum, siue inclinatione quadam fatorum omnibus ferè membris truncata erat Respublica Romana, tristeq; fuit huius prouinciæ * à Romano duce discidium, vt habet antiquus Panegyristes. Triginta enim Tyranni imperium sibi diuersis in locis arripuerunt, è quibus Lollianus, Victorinus, Posthumus, Tetrici, Mariusque in hac insula, rerum (vt opinor) potiti sunt, eorum enim nummi quotidie hîc eruuntur. Sub Aureliano, Bonosus ille bibacissimus, origine Britannus, imperium cum Proculo inuasit, omnésque Britannias, Hispaniam, & Braccatam Galliam (quibus Florianus duos menses præfuerat) sibi vendicauit, sed longo grauíque certamine à Probo superatus laqueo vitam finiuit, iocúsq;

Triginta Tyranni.

Aurelianus. Bonosus.

iocusq; extitit; *Amphoram, non hominem pendêre.* Probum tamen nouæ in Britannia turbæ exceperunt. Quidam enim (vt habet Zosimus) defectionem meditatus erat, quem ipse Probus Victorini Mauri familiaris sui commendatione adductus ad magistratum euexerat, vnde cum Victorino expostulauit; qui impetrata ad illum abeundi potestate, se Imperatorem fugere simulans amanter à Tyranno susceptus, noctu illum occidit, ad Probum rediit, simulque prouincia ex hac turba emersit. Et vites plantandi vinumque conficiendi libertatem Probi beneficio accepit, qui Burgundos Vandalósque quos in potestatem redegerat huc misit, & sedes concessit, quotiesque deinde seditionem aliquis moliretur, vtiles Romanis fuerunt. Ob hos in Britannia Tyrannos exclamauit Porphyrius qui hoc seculo vixit, *Britannia fertilis prouincia Tyrannorum.* Carus Augustus deinde Carino filio, hanc regionem cum Gallijs, Hispanijs, & Illyrico decreuit. Illum bella hîc gessisse quidam ex his Nemesiani versibus colligunt. *

Probus.
Vites in Britannia.
Zosimus.
Burgundi & Vandali in Britannia.
Carus.
Vopiscus.

Nec taceam quæ nuper bella sub Arcto
Fœlici Carine manu confeceris, ipso
Penè prior genitore Deo.

Sub Diocletiano persecutionis turbo huc peruasit, pluresque qui Christo nomina dedissent martyrio sunt affecti, inter quos præcipui Albanus, Iulius & Aaron, de quibus suo loco. Hac etiam tempestate Caius Carausius qui propulsandis Germanis mare infestantibus præfectus erat, cùm parùm multos opprimeret, neque prædam omnem in ærarium referret, Maximiani metu à quo se cædi iussum compererat, Britanniam nostram, assumptis imperatorijs insignibus, occupauit, classem quæ Gallias tuebatur abduxit, naues plurimas in Romanum modum ædificauit, peregrinorum militum cuneos interclusit, mercatores Gallicanos ad delectum contraxit, non mediocres Barbarorum copias per spolia prouinciarum in societatem illexit, Francos præcipuè quos ad munia nautica erudiuit, & omnia circumquaque littora infesta habuit. Ipsique aliquandiu remissum est insulæ imperium postquàm iussu & munimento incolarum contra gentes bellicosas opportunior est habitus. Contra barbaros enim murum *inter Cludi, & Caruni ostia reædificauit*, vt scribit Nennius Eluodugi discipulus, *& septem castellis muniuit, domumq; rotundam politis lapidibus super ripam fluminis Caruni, qui à suo nomine nomen accepit, fornicem triumphalem in victoriæ memoriam erigens construxit.* Quem

Persecutio in Britannia.
Vide Verulamium.
Carausius qui Menapia Crassus sed perperàm.

Vide in Midlesex. tamen Termini fuisse templum credit ~~Buchananus~~, vt in Scotia
Allectus. dicemus. Sed octauum post annum, Carausium familiaris eius C. Allectus (cuius plures nummos vidimus) dolo interemit & purpuram induit.
Constantius Chlorus. Contra quem Constantius Chlorus à Dioclesiano
Vide Londinum. missus est, ille vbi primum Britanniæ littora appulsus nauibus suis iniecit ignem, Allectúmq; in fugam coniecit, qui tamen post paucos dies ab Asclepiodato præfecto prætorio iusto prælio occisus est, Francíq; qui Londino direpto fugam capessere cogitarunt, passim tota vrbe ad internecionem deleti sunt. Hac victoriâ postquam prouincia septem plùs minùs annos sub Carausio, & tres sub Allecto occupata fuisset, recuperata est, & magna cum laude administrauit Constantius ille Chlorus Christiani
Eutropius. nominis admodum studiosus, breuique Eboraci diem obijt, *Vir egregius & præstantissimæ ciuilitatis, diuitijs prouincialium ac priuatorum studens, fisci commoda non admodum affectans: dicensque, Melius publicas opes à priuatis haberi, quàm intra vnum claustrum reseruari: adeò autem cultus modici, vt festis diebus, si amicis numerosioribus esset epulandum, priuatorum eis argento ostiatim petito*
Constantinus Max. *triclinia sternerentur:* Paucis ante huius Constantij mortem diebus Constantinus eius filius per dispositos equos Roma Eboracum aduolauit, equos stabularios quos alebat Respublica toto itinere ne quis persequeretur, mutilauit: cúmque patris spiritum excepisset, à militibus quasi coactus, sed præcipuè Eroci Alamannorum regis opera, qui illum auxilij gratia comitabatur, in Imperatorem euectus est. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *milites vtilitati publicæ, potiùs quàm affectibus seruientes, illi iniecerunt lachrymanti, equumque calcaribus incitanti, vt deposcentis exercitus fugeret conatum, sed modestiam eius vicit Respub. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nũc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.* Ille etenim & Rempublicam Romanam in libertatem asseruit, & Christianam pietatem maximè instaurauit.
Beda. *Iam enim vbi turbo perse-*
Religio Christiana in Britannia propagata. *cutionis quieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis syluis ac desertis abditisque speluncis occultauerant, renouant ecclesias ad solum vsque destructas, basilicas sanctorum Martyrum fundant, construunt, perficiunt, ac veluti victricia signa passim propalant, dies festos celebrant, sacra mundo corde atque ore*
Ariana hæresis. *conficiunt. Mansitque hæc in ecclesijs Christi, quæ erant in Britannia pax, vsq; ad tempora Arianæ vesaniæ, quæ corrupto orbe toto, hanc etiam insulam, extra orbem tam longè remotam, veneno sui infecit*

fecit erroris. Et hac quasi via pestilentiæ trans Oceanum patefacta, non mora, omnis se lues hæreseos cuiusque, insulæ noui semper aliquid audire gaudenti, & nihil certi firmiter obtinenti infudit. Quinto imperij anno quo tempore Pacatianus Vicarius erat Britanniæ, Constantinus collectis copijs ex redactis in potestatem barbaris, Germanis, & alijs Celticis nationibus, itemque de Britannia coactis militibus, qui omnes erant ad nonaginta millia peditum, & octo millia equitum: ex Alpibus in Italiam mouebat, Maxentiumque Romæ Augustum nuncupatum vicit, Italiaque potitus est. Redijsse tamen in Britanniam innuit Eusebius, *Constantinus*, inquit, *tandem traiecit ad Britannos Oceani littoribus vndique conclusos, quos cùm vicisset alias mundi partes animo complecti cœpit, vt his qui ope indigerent subsidio maturè veniret.* Et alibi, *Cùm mansuetis & modestis pietatis præceptis exercitum muniuisset, in Britanniam, vt eos qui fluctibus Oceani solis occasum suis quasi oris terminantis vndiq; circundati habitant, inuasit.* Et de Britannia intelligendi sunt hi versus Optatiani Porphyrij, *

Lib. 1. de vita Constantini cap. 19.

Omnis ab Arctois plaga finibus horrida Cauro
Pacis amat cana & comperta perennia iura,
Et tibi fida tuis semper benè militat armis,
Resque gerit virtute tuas, populosque feroces
Propellit, ceditque lubens tibi debita rata,
Et tua victores sors accipit hinc tibi fortes,
Teque duce inuictæ attollant signa cohortes.

Optatianus Porphirius in Panegyrico Constantino M. dicto.

A plurimis laudibus hic fuit fœlicissimus Imperator, in hoc tamen desideratur eius prudentia quòd barbaris in Britanniam, Germaniã, Galliam aditum aperuit. Cùm enim gentes boreales ita contudisset, vt iam nihil ab illis timeret, atque ad Persarum opes qui Romano imperio in Oriente imminebant, frangendas nouam vrbem Constantinopolim condidisset: Legiones quæ limites tuebantur in orientem transtulit, quorum loco castella & munitiones condens debili præsidio limites firmatos reliquit, adeò vt statim post eius obitum, barbari oppida & castella eius expugnantes in prouincias irruerint.

Onuphrius.

An ille in Britannia natus fuerit quod Historici nostri asserunt, Græci & Romani scriptores negant qui Drepani ad Nicomediæ vicum natum volunt; an etiam Helena eius mater fuerit Coylli Britannorum regis filia vt nostri omnes contendunt, an Græca & stabularia vt Sozomenus, Nicephorus & diuus Ambrosius scribunt aliorum esto iudicium. Manasses verò Annalium

Constantius & Helena an Britanni.

um ſcriptor conatur docere Helenam hanc non fuiſſe concubinam Conſtantij ſed vxorem, quam tamen ſuperinducta Theodora ob metum Imperatoris repudiauit.

* Cùm verò Conſtantinus formulam Romani imperij immutârit non alienum erit hîc ſummatim adnotare quomodò ſub eo & ſuccedentibus annis Britannia fuerit adminiſtrata. Quatuor conſtituit præfectos Prætorio, ſcilicet Orientis, Illyrici, Italiæ, & Galliarum, & duos militum magiſtros, alterum peditum, alterum equitum Occidentis quos *Præſentales* dixerunt.

Politia Romana in Britannia ſub poſterioribus imperatoribus.

Quoad ciuilem adminiſtrationem præfuit Britanniæ Præfectus Prætorio Galliarum, & ſub eo Vicarius Britanniæ qui eius vices agebat, & *Spectabilis* dictus, cui parebant pro numero Prouinciarum duo conſulares, & tres præſides, qui cauſſas ciuiles & criminales audiebant.

Quoad rem militarem imperauit Magiſter peditum Occidentis, ſub cuius diſpoſitione erant Comes Britanniarum, Comes Littoris Saxonici per Britanniam, Dux Britanniarum.

Comes Britanniarum interioribus inſulæ partibus præfuiſſe videtur, qui ſecum habuit ſeptem Numeros peditum, & nouem vexillationes Equitum.

Comes littoris Saxonici qui littora contra Saxones tuebatur, & Comes tractus maritimi ab Ammiano dicitur, ad tuendam oram maritimam habuit ſeptem Numeros peditum, duas vexillationes Equitum, Legionem ſecundam, & cohortem vnam.

Dux Britanniarum qui limites contra barbaros tuebatur, imperauit XXXVIII. præſidijs in quibus ſtationes egerunt 14000 Pedites, & 900. Equites. Ita vt eo ſeculo ſi Pancirolus rectè rationes ſubduxerit aluerit Britannia 19200. pedites & 1700. Equites plus minùs ordinarios.

Præter hæc Comes ſacrarum largitionum, qui donorum & liberalitatis Imperatoris curam gerebat habuit ſub ſe in Britannia *Rationalem ſummarum Britanniæ, Præpoſitum Theſaurorum Auguſtenſium in Britannia & Procuratorem Gynegij in Britannia*, in quo Principis, militumque veſtes texebantur. Comes etiam rerum priuatarum ſuum etiam habuit rei priuatæ Rationalem in Britannia, vt taceam Procuratorem Ludi gladiatorij per Brit. cuius meminit vetus Inſcriptio, & alios ſubſellij inferioris.

Conſtantinus. Conſtantino defuncto, obtigit Britannia filio eius Conſtantino, qui cùm dominandi libidine percitus in aliena irrueret, à *Conſtans.* fratre Conſtante interfectus. Qua victoria ille tumidior Britan-

niam

niam & reliquas prouincias occupauit, huc accessit, *& hieme tumentes & sæuientes vndas calcauit Oceani Britannici*, vt refert Iulius Firmicus Christianus. Sed in vitia iam præceps à Magnentio scelere circumuentus interficitur. Hic Magnentius patre Britanno natus, occiso Constante, regium habitum in Gallia induit, Britanniamque in suas partes pellexit, iámque per triennium acrioribus prelijs à Constantio exagitatus sibi manus intulit. Cur verò Magnentius iste Taporus dicatur in antiquo lapide Romæ iampridem effosso inquirant alij. Sic enim legitur de Obelisco, in Circo erecto loquens. * *Zonaras.*

Intereà Taporo Romam vastante tyranno, *Angelus Roccha*
Augusti iacuit, donum studiumque locandi.

Hoc tempore præfuit rei castrensi per Britanniam Gratianus cognomine *Funarius*, qui pater Valentiniani Augusti. *Funarius* autem ille dictus vt hoc obiter Ammiani verbis notem, *quòd non adultus venalem circumferens funem, quinque militibus eum rapere studio magno conatis nequaquam cessit: hic cùm ad Larem reuertisset sacramento solutus bonorum mulctatione à Constantio afflictus est quòd Magnentium hospitio suscepisse dicebatur.* *Funarius.*

Magnentio sublato Britannia nostra Constantio se submisit, qui protinus Paulum Hispanum cognomento *Catenam* huc misit, vt quosdam Magnentiani sceleris conscios ad se pertraheret, qui cùm omnium fortunis torrentis instar irruens grauissimè grassaretur, etiam Martinum Britanniarum Vicarium blandis verbis hominem lenire conatum, in communem periculorum sortem traxit, & ita exagitauit, vt abrepto ferro Paulum illum peteret, sed cùm languente dextra non læthalia ferire poterat, in proprium latus mucronem impegit. *Constantius.* *Paulus Catena.* *A. Marcellinus.*

Deinde (Marcellinum legis) *In Britannijs cùm Scotorum Pictorumque gentium ferarum excursu, rupta quiete, condicta loca limitibus vicina vastarentur, & implicaret formido prouincias præteritarum cladium congerie fessas, hyemem agens apud Parisios Cæsar, distractúsque in solicitudines varias, verebatur ire subsidio transmarinis, vt retulimus antè fecisse Constantium, ne rectore vacuas relinqueret Gallias, Alamannis ad sæuitiam etiam tum incitatis & bella. Mittere igitur ad hæc loca ad rationes componendas Lupicinum placuit, ea tempestate magistrum armorum, bellicosum sanè, & castrensis rei peritum, sed supercilia erigentem vt cornua, & de tragico, quod aiunt, cothurno strepentem, super quo diu ambigebatur, auarus esset potius, an crudelis. Moto ergo velitari auxilio, Herulis scilicet & Batauis,*

numerisque

numerisque Mæsicorum pluribus, adulta hyeme dux antedictus Bononiam venit: quæsitisque nauigijs, & omni imposito milite, obseruato flatu secundo ventorum, ad Rutupias sitas ex aduerso defertur, petitq; Londinum: vt exinde suscepto pro rei qualitate consilio, festinaret ocyùs ad procinctum.

Iulianus. Constantio posteà defuncto Iulianus ille Apostata, qui Augusti nomen assumpserat, Palladium primum ex magistro officiorum in Britanniam exterminauit, Alipiumque qui Britanniam pro Præfecto curauerat, ad Hierosolymam instaurandam misit, sed metuendi flammarum globi propè fundamenta erumpentes ab incepto deterruerunt, multaque millia Iudæorum ruinis sunt oppressa qui frustra contra Dei decretum reluctati sunt. *Marcellinus.* Discinctus hic Augustus, & barbam tenus philosophus, veritus est Britannis afflictis auxilio venire, cùm tamen ad Germanicos *Zosimus.* exercitus alendos magnam frumenti vim hinc quotannis exportauerit.

Cùm Valentinianus Augustus ad Romani imperij gubernacula sederet, bellicum per vniuersum orbem canentibus buccinis, *Valentinianus.* Picti, Saxones, Scoti, Attacoti Britannos ærumnis vexauêre continuis. Fraomarius Rex Alamannorum huc translatus & *Ammianus.* tribuni potestate præfectus erat Alamannorum numero qui multitudine, viribusque ea tempestate inprimis floruit. Nectaridius maritimi tractus Comes interfectus, & Bulchobaudes hostilibus insidijs circumuentus, strepitusque inter milites fuere seditiosi, quòd Imperator gregariorum etiam leuia puniret errata, ducum verò flagitia progredi sinebat in maius, ad querelas obsurdescens. Quibus magno cum timore compertis, Imp. primò Seuerum Domesticorum Comitem, posteà Iouinum, & demum Theodosium magno cum exercitu huc misit, qui *cum milite industria comparato solerti, versis turbatisq; Britannorum fortu-* *Ammianus Marcellinus.* *nis opem maximam tulit: opportuna vbique ad insidiandum barbaris praueniens loca, nihil gregarijs imperans cuius non ipse primitias alacri capesseret mente. Hocq; genere cùm strenui militis munia, & praeclari ducis curas expleret, fusis varijs gentibus & fugatis, quas insolentia nutriente securitate adgredi Romanas res inflammabat, in integrum restituit ciuitates & castra, multiplicibus quidem damnis affectas, quiete temporis longi fundata, recuperatamq; prouinciam quæ in ditionem concesserat hostium, ita reddiderat statui pristino, vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & VALENTIA de-* *Valentia.* *inde vocaretur arbitrio principis.* Valentinianum etiam Pannonium

nium hîc res nouas affectantem, antequam negotium efferuefceret, oppreffit, vnde Equeftris ftatuæ honore decoratus, vt docet nos Symmachus ad eius filium Theodofiũ Auguftum, *Familiæ,* inquit, *veftræ & ftirpis authorem, Africanum, quondam & Britannicum ducem, ftatuis equeftribus inter prifca nomina confecrauit ordo ampliffimus.* Et Claudianus in eius laudem poeticè effufus,

Ille Caledonijs pofuit qui caftra pruinis,
Qui medio Libyæ fub caffide pertulit æftus,
Terribilis Mauro, debellatorq; Britanni
Littoris, ac pariter Boreæ vaftator & Auftri,
Quid rigor æternus? cœli quid fydera profunt?
Ignotumq; fretum? maduerunt Saxone fufo
Orcades, incaluit Pictorum fanguine Thule,
Scotorum cumulos fleuit glacialis Hiberne.

Alibi etiam de eodem

quem littus adufta
Horrefcit Libyæ, ratibufq; impervia Thule,
Ille leues Mauros, nec falfo nomine Pictos
Edomuit, Scotumq; vago mucrone fequutus
Fregit Hyperboreas remis audacibus vndas;
Et geminis fulgens vtroque fub axe trophæis
Tethyos alternas refluas calcauit arenas.

Gratianus deinde imperium fufcepit, qui etiam Theodofium Theodofij de quo dixi, filium, Auguftum declarauit, quòd Clemens Maximus vel potiùs vt ex eius nummis conftat Magnus Maximus eius æmulus, qui Britannico exercitui iam præerat, ægrè ferens purpuram arripuit, primùm *incurfantes Pictos, & Scotos ftrenuè fuperauit,* vt author eft Profper Tiro Aquitanus: Inde ad oftia Rheni cum omni ferè Britanniæ robore appulit, omnefque Germanicos exercitus fibi conciliauit, Treueris imperij fedem ftatuit, vnde *Treuericus Imperator* Gregorio Turonenfi dicitur: alanque, vt inquit Gildas, alteram ad Hifpaniam, alteram ad Italiam extendit. In quem cùm ftatim Gratianus mouiffet, poft quinque dierum velitationes à fuis defertus, in fugam coniectus, & ab Andragathio ad Sigugum pontem occifus. Qua victoria elatus, filium fuum Victorem Cæfarem declarauit Maximus, & in Gratiani duces fęuijt, Valentinianus Auguftus Gratiani filius Diuum Ambrofium legatũ ad Maximum de pace mifit, quam obtinuit. Theodofius etiam Auguftus qui Orienti pręfuit, ex poftulatis, fiue potius mandatis legatorum Maximi,

Gratianus.

Maximus.

mi, ipſum Imperatorem agnouit, & imaginem eius Alexandrinis conſpiciendam exhibuit. Iam per omnium fortunas graſſatus publica paupertate cupiditatem ſatiauit, Priſcillianiſtas hæreticos acerbiùs exagitauit, Tyrannidi defenſionem religionis catholicæ prætendit. Tanto deinde terrore Italiam ingreditur, vt Valentinianus cum matre ad Theodoſium confugerit, Italiæ vrbes illum admiſerint, omnique honore ſint proſecuti, pręcipuè Bononienſes apud quos extat adhuc Inſcriptio.

Priſcillianiſtæ.

DD. NN. MAG. C. MAXIMO, ET FL.
VICTORI PIIS FELICIBVS SEMPER
AVGVSTIS BONO. R.P. NATIS.

Theodoſius tandem Valentiniani precibus fatigatus ſigna in Maximum mouit, qui illi in Pannonia occurrit, vbi vno & altero aduerſo prælio fractus fugam capeſſit, & Aquileiam petit, ibi à militibus ſuis dum pecuniam diſtribuit, captus & Imperatorijs inſignibus nudatus ad Theodoſium perducitur, qui carnifici ſtatim tradidit, cùm quinque iam annos purpuram geſſiſſet. Vnde in Aquileiæ laudem Auſonius.

Aquileia.

Non erat iſte locus: meritò tamen aucta recenti,
Nona inter claras Aquileia cieberis vrbes.
Itala ad Illyricos obiecta colonia montes,
Mœnibus & portu celeberrima: ſed magis illud
Eminet, extremo quòd te ſub tempore legit,
Soluerat exacto cui iuſta piacula luſtro
Maximus *armigeri quondam ſub nomine lixa:*
Fœlix qui tanti ſpectatrix læta triumphi,
Puniſti Auſonio Rutupinum Marte latronem.

Et ad hunc referendi ſunt hi verſus ex columna quæ eſt Conſtantinopoli. Nam cùm Theodoſius moueret in Maximum teſte Zoſimo, Proclus erat prætor vrbanus.

Difficilis quondam dominis parere ſerenis
Iuſſus, & extinctis palmam portare tyrannis,
Omnia Theodoſio cedunt, ſobolíq; perenni.
Terdenis ſic victus ego, domituſque diebus,
Iudice ſub Proclo ſuperas elatus ad auras.

Andragathius cùm iam eius ſpes eſſet deploratiſſima è naui ſe in mare præcipitauit, Victor Maximi filius in Gallia ſuperatus, captus & occiſus, Britanni verò qui Maximi partes ſequebantur

in Armorica Galliæ sibi sedes viribus acquisiuerunt. Theodosius statim à victoria sic edixit, *Nullus sibi honorem audeat vendicare, quem tyrannica concessit audacia, sed ad pristinum statum damnata præsumptio reuocetur.* & Valentinianus. *Omne iudicium, quod Maximus infandissimus Tyrannorum credidit promulgandum, damnamus.* Ambrosius verò in funere Theodosij exclamat, *Maximum & Eugenium miserabili exemplo apud inferos testari quàm durum sit principibus suis arma irrogare.* Vt semel dicam, hæc victoria adeò magna & memorabilis visa, vt testante Procopio, Romani deinceps illum diem quotannis festum agitârint.

Theodosio successit in occidentali imperio filius Honorius, sub quo & Pelagius Britannus venena suæ perfidiæ contra diuinę gratię auxilium dispersit, & Stilico Britanniam contra Pictos, & Saxones communiuit, vnde Britannia de se apud Claudianum. *Theodosius.* *Pelagiana hæresis.*

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Muniuit Stilico, totam quum Scotus Hybernem
Mouit, & infesto spumauit remige Thetis.
Illius effectum curis, ne bella timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne littore toto
Prospicerem dubijs venientem Saxona ventis.

Satisque tuta ab hostibus Britannia tunc videbatur. Alibi enim canit ille Poeta

domito quòd Saxone Thetis
Mitior, aut fracto secura Britannia Picto.

At cùm Barbari vndique prouincias affligerent, Britannicis exercitibus adeò erant formidabiles, vt ad Tyrannos eligendos se conuerterint, primùm Marcum in Regio solio collocârunt, eique tanquam rerum in his locis potienti paruerunt. Eo deinde necato, veluti moribus illorum non respondente; Gratianum municipem in medium producunt, purpuráque & corona cinctum, ceu principem obseruantes comitantur, verùm & huic neglecto post quatuor menses imperium abrogant, vitam eripiunt, & Constantino cuidam auspicati nominis omine rerum summam tradiderunt; qui in Galliam profectus cùm paucos annos rerum potitus esset, Arelati captus, & trucidatus, de quo alibi fusiùs. Interim Honorius ciuitates Britanniæ auxilium postulantes literis hortatus est, vt sibi cauerent, & consulerent. His temporibus Chrysanthus Episcopi Martiani filius, qui cùm Consularis Italiæ sub Theodosio fuisset, Vicarius Britanniæ factus fuit, in Rerumpub. administratione eam admirationem, & laudem meritus, vt *Marcus.* *Zosimus.* *Gratianus.* *Constantinus.* *Vide in Hauerfordwest.* *Zosimus.* *Nicephorus.*

Historia tripartita.

inuitus factus fuerit Episcopus Constantinopolitanus, qui vt legitur, nihil ex redditibus Ecclesiasticis capere solitus nisi dominico die panes duos. Victorinus etiam Britanniam sub hoc tempus rexit. In cuius laudem apud Rutilium Claudium hi extant versiculi.

Conscius Oceanus virtutum, conscia Thule,
Et quaecunque ferox arua Britannus arat.
Quà praefectorum vicibus frenata potestas
Perpetuum magni foenus amoris habet.
Extremum pars illa quidem discessit in orbem,
Sed tanquam medio rector in orbe fuit.
Plus palma est illos inter voluisse placere,
Inter quos minor est displicuisse pudor.

Reliquos Britanniae praefectos eruissem fortasse omnes, si quod promisit, praestitisset Ausonius, qui dixit se memoraturum illos qui

Aut Italûm populos, Aquilonigenasque Britannos
Praefecturarum titulo tenuere secundo.

Romanum imperium nunc quasi aetate ingrauescente barbaricísque bellis praepeditum, planè mancum, & omnibus membris captum iacuit. Britannique acceptis Honorij Augusti literis excitati arma sumpserunt, vt vrbes suas tuerentur, verùm cùm barbaris vndíque superinfusis pares non essent, *Mittuntur*, vt inquit Gildas, *queruli legati scissis (vt dicitur) vestibus, opertísque sablone capitibus, impetrantes à Romanis auxilia, ac veluti timidi pulli patrum fidissimis alis succumbentes, ne penitus misera patria deleretur, nomenque Romanorum quod verbis tantùm apud eos auribus resultabat, vel exterarum gentium opprobrio obrosum vilesceret.*

Vide Murum Picticum.

Blondus.

Quibus subinde auxilium submisit Aetius qui Galliae praeerat, legionemq; sub ductu Gallionis, qui murum primùm è cespite, deinde è saxo viuo construendum curauit. Post decimum sextum annũ rursum miseri Britanni epistolam ad Aetium miserunt hoc modo loquentes.

Gildas.

AETIO. III. COS.
BRITANNORVM GEMITVS.

Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros. Inter haec duo genera funerum aut iugulamur, aut mergimur.

Romani à Britannia recedunt anno Christi 446. iuxta Bedam.

Iam confecta erat in Britannia Romanorum imperij periodus, quingentesimus nimirùm à Caesaris ingressu annus, cùm Theodosio Iuniore imperante, Romani transuectis ad Galliam defendendam

defendendam legionibus, & defossis (vt habet Florentius Vigorniensis) thesauris, Britanniam sua iuuentute crebris delectibus exhaustam, omnique præsidio nudatam Pictorum & Scotorum immanitati reliquerunt. Vnde Prosper Aquitanus verè scripsit. *Hac tempestate præ inualetudine Romanorum vires funditùs attenuata Britannia.* Et noster Malmesburiensis historicus. *Cùm Tyranni nullum in agris præter semibarbaros, nullum in vrbibus præter ventri deditos reliquissent: Britannia omni patrocinio iuuenilis vigoris viduata, omni exercitio artium exinanita, conterminarum gentium inhiationi diu obnoxia fuit. Siquidem è vestigio Scotorum & Pictorum incursione multi mortales cæsi, villæ incensæ, vrbes subrutæ, prorsus omnia ferro incendioq; vastata. Turbati insulani qui omnia tutiora putarent, quàm prælio decernere: partim pedibus salutem quærentes fuga in montana contendunt, partim sepultis thesauris, quorum plerique in hac ætate defodiuntur: Romam ad petendas suppetias ire intendunt.* Sed vt Nicephorus verè scripsit, *Valentinianus III. non solùm Britanniam, Hispaniam & Gallias quæ eius imperio auulsæ fuerant, recuperare non potuit, sed Africam etiam perdidit.* Non sine causa igitur hoc seculo exclamauit Gildas. *Britannia omni armato milite, militaribus copijs, rectoribus licèt immanibus, ingenti iuuentute spoliata.* Nam præter eos quos Maximus ille, & vltimus Constantinus abduxerunt, ex Inscriptionibus antiquis, & Noticia Prouinciarum constat quòd hi subscripti militabant Romanis dispersi per prouincias, qui continuò ex Britannia suppleti.

Legio IX. *Britannica.*
Legio XI. *Britannica.*
Legio XIIII. *Britannica.*
Legio XX. *Britannica.*
Legio XXXIIII. *Britannica Pia Fidelis.*
Ala Britannica Milliaria.
Cohors Prima Ælia Britonum.
Cohors III. *Britonum.*
Cohors VII. *Britonum.*
Cohors XXVI. *Britonum in Armenia.*
Britannicsani sub Magistro peditum.
Inuicti iuniores Britannicinai } inter auxilia
Exculcatores iun. Britann. } Palatina.
Britones cum Magistro Equitum Galliarum.
Inuicti Iuniores Britones intra Hispanias.
Britones Seniores in Illyrico.

Ala IIII. Britonum, &c.

Hinc minimè mirum si Britannia delectibus exhausta, barbaris fuérit exposita; & verum illud Taciti probatur. *Nihil validum in Romanis exercitibus nisi externum.*

Saxones euocati. Haud longo pòst tempore *Saxones* à Britonibus in auxilium euocati in hospites exitiabile bellum conflârunt, misellósque Britannos post ancipites bellorum euentus, vberiori insulæ parte, & auitis sedibus exuerunt.

Britones Armoricani. Eodem tempore Britannorum nonnulli saluti suæ consulentes in Armoricam se contulérunt, (vbi etiam alij, qui Constantino Max. si Malmesburiensi fides, & Maximo militârunt, iam antè consederant) noménque nouum imposuérunt, vnde Iul. Scaliger in Vrbibus.

Vicit Aremoricas animosa Britannia gentes,
Et dedit imposito nomina prisca iugo.

Nec ante hæc tempora Britanni in Gallia habitarunt, nisi illi quos in Picardia Plinius locare videtur. Nam si quis ex 4. Strabonis existimet cum Volaterrano Britanniam vrbem fuisse in Gallia, codicem Græcum vel inspiciat, & se facilè docebit illum de Britannia insula non de vrbe loquutum fuisse. Illum autem Dionysij Afri versiculum.

ἤτοι μὲν Βορέης
Ὠκεανοῦ κέχυται ψυχρὸς ῥόος, ἔνθα Βρεττανοὶ
Λευκά τε φῦλα νέμονται ἀρειμανέων Γερμανῶν.

In Vrbibus. Malunt nonnulli cum Stephano de nostris, quàm cum Eustathio de Armoricanis intelligere, maximè cùm Festus Auienus vetustus sanè scriptor ita reddiderit.

Cauris nimium vicina Britannis,
Flauáque cæsariem Germaniæ porrigit ora.

Armorica. Ante Britannorum nostrorum aduentum hæc regio primùm *Armorica* dicta erat, i. ad mare sita, deinde Britannicè *Llydaw* i. littoralis, Latinè *Letauia* apud nostros mediæ ætatis scriptores, vnde Letos fuisse suspicor quos in Gallia nominat Zosimus, po-
Leti Galliæ. stremò *Britannia Minor* à Britannis nostris. Qui vt est apud Nennium tenuerunt regiones *à stagno quod est super montem Ionis vsque ad ciuitatem quæ vocatur Cantgine, & ad cumulum occidentalem* I. *Cruc occhidient.* Hi (vt ex Rutilio Claudio, & Ægidio Masserio colligi possit) qui quasi serui primò erant, libertatem in Armoricanos erexerunt, translata in se Repub. quam fortissimè primò sub regibus, posteà sub Comitibus, & nuper sub Ducibus

cibus contra Gothos & Francos propugnarunt. Quid de his fabulatur Nennius, accipe ipsius Nennij verbis. *Britones Armorici qui vltra mare sunt, cum Maximo Tyranno hinc in expeditionem exeuntes, quum redire nequierant, occidentales partes Galliæ solo tenus vastauerunt, acceptisque eorum vxoribus & filiabus in coniugium, omnes earum linguas amputauerunt, ne eorum successio maternam linguam disceret, vnde & nos illos vocamus in nostra lingua* Lhet Vydion, *id est, semitacentes, quoniam confusè loquuntur.* Sed reiectis fabellis, Hi quibus, vt inquit Glaber Rodolphus, *solæ fuerunt diuitiæ libertas fisci publici, & lactis copia,* in eam potentiam 470
statim excreuerunt, vt Gothis, quò minùs Galliam totam occuparent obstaculo fuerunt, vt videre est apud Procopium, qui *Arboricos* pro *Armoricos*, & apud Sid. Apollinarim, qui *Britannos super Legerim sitos* appellat, & Riothimus Rex horum Britannorum XII. millia in auxilium Romanorum contra Gothos 470
eduxerit, vt apud Iornandem legimus, cùm Euricus Visigothorum Rex iam Gallias esset occupaturus. Britannosq; hos etiam prælio contra Attilam interfuisse testatur Callimachus Experiens. Bella autem quibus posteà Carolum Magnum, & Francorum reges exercuerunt, Rhegino, & alij satis fusè explicârunt.

Arborici pro Armorici.

Sigebertus.

Reliqui Britannorum, qui patriam in patria quæsiuerunt, in Occiduos insulæ tractus naturæ munimentis, montibus & æstuarijs obseptos, scilicet in *Walliam*, quam nunc dicimus, & *Cornwalliam* se subduxerunt. Huius incolas Saxo Cornpealer, illius Bꝛitpealer nuncupauit. Quod enim exterum & peregrinum, Walsh illis dicitur, vnde etiam *Wallones* in Belgica, & *Vallachi* ad Danubium nomina traxerunt. Hi Britowalli bellicosissima gens, multis seculis libertatem sub suis regulis tutati sunt, licétque fossa admirandi operis, quam Offa Rex perduxit, ab Anglo-Saxonibus fuerint disclusi, eorum tamen vrbes ferro flammâque subinde vastârunt, itidémque ab illis grauissima quæque pertulêrunt. Tandem Edwardo Primo regnante, vt ipse de se scribit, *Diuina prouidentia quæ in sui dispositione non fallitur, inter alia suæ dispensationis munera, quibus nos & regnum nostrum Angliæ decorari dignata est, terram Walliæ cum incolis suis priùs nobis iure feodali subiectam, iam sui gratia in proprietatis nostræ dominium, obstaculis quibuscunque cessantibus, totaliter & cum integritate conuertit, & coronæ regni prædicti, tanquam partem corporis eiusdem annexuit, & vniuit.* Subsequenti tamen ætate nullo modo induci potuerunt, vt seruitutis iugum subirent, nec vllâ ratione res componi, & funestissimum

Cornwalli.
Britwealer.
Walsh.
Walli.

Statutum Walliæ

nestissimum inter gentes odiũ restingui potuit, donec HENRICVS VII. ab illis oriundus salutarem manum iacentibus Britannis porrexerit, & HENRICVS VIII. in parem iuris libertatisq; conditionem, atque nos ipsi Angli sumus, acceperit. Ex quo tempore, & non paucis antè annis immobilem eorum fidem, obsequiúmq; Angliæ reges sunt experti. Illi verò *Cornwalli* licet vires omnes ad patriæ salutem tuendam animosè contulerint, citò tamen in Saxonum potestatem concesserunt, vtpote nec numero valuerunt, nec regio satis à natura munita eos tutari potuit.

Hæc de Britannis & Romanis dicta sufficiant. Sed cum de incolis agatur non tacendum est, quod Zosimus libro primo tradit, Probum Imperatorem *Vandalos*, & *Burgundos*, quos deuicerat, in Britanniam misisse, qui sedes hîc nacti vtilem operam Romanis præstiterunt, quoties aliquis seditionem moliretur. Vbi verò sederint nescio, nisi in agro Cantabrigiensi. Geruasius enim Tilburiensis meminit antiqui valli in illo agro, quod Wandelsburg vocat, Vandalorumque opus fuisse dicit.

Vandali & Burgundi in Britannia.

Nec suspicetur quispiam Constantij temporibus Pœnos hîc sedes habuisse ex his Eumenij Rhetoris verbis, *Nisi fortè non grauior Britanniam ruina depresserat, quàm si perfuso tegeretur Oceano, quæ profundissimo Pœnorum gurgite liberata ad conspectum Romanæ lucis emersit.* Vetustus enim codex qui fuerat Humfredi Ducis Glocestrensis, nunc est honoratissimi Baronis Burghlæi summi Angliæ Thesaurarij *pœnarum gurgitibus* legit. De calamitatibus enim & pœnis loqui videtur, quibus sub Carausio fuit affecta.

Quod Agathias in historiarum secundo habet, *Hunnica natio Britones sunt*, ne quis inde Britannos in calumniam trahat, vel Hunnos existimet. *Bittoρες* etenim Græco codice, non Britones legi, testatus est mihi iampridem vir eruditissimus Franciscus Pithęus, & nunc prodidit I. Lewenclaius de re historica meritissimus.

Cùm verò inter omnes doctos in confesso sit plurimum lucis ad historias antiquas illustrandas ex antiquis nummis exoriri, placuit numismata quædam cùm Britannorum qui primùm Romanum iugum subiere, tùm etiam Romanorum Imperatorum præcipuè quæ ad Britanniam faciant, lectori hîc exhibere ex thesauro Roberti Cottoni de *Connington* qui hæc studiosè vndique conquisiuit, & nobis pro sua humanitate libens lubensque communicauit.

Nummi Britannici antiqui.





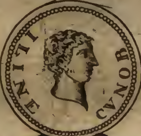










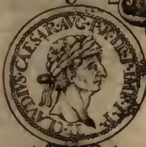




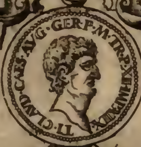




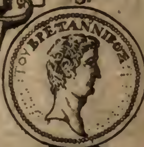
Nummi antiqui Romanor. qui ad historiã Britannicam præcipue spectant.





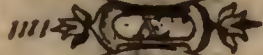





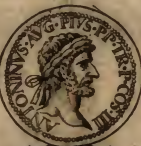







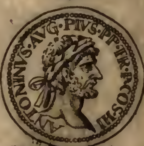


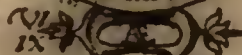






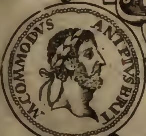


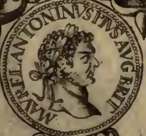






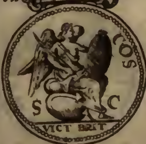
Nummi antiqui Romanor: qui ad historiā Britannicam præcipue spectant.

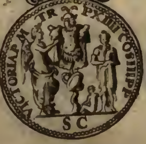




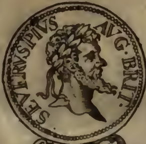


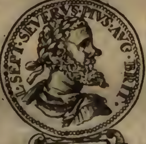
vii AE viii AE ix AE









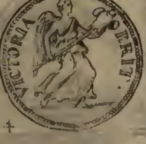




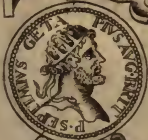
x AE xi AE xii AE

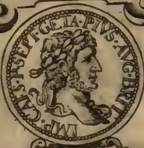






Nummi antiqui Romanorum qui ad historia Britannicam præcipue spectant.



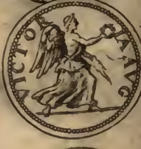


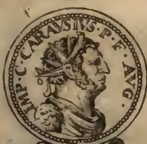


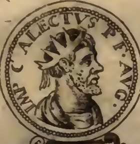
XI AE XI AE XIII AE





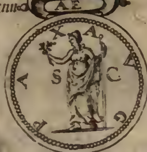








XIIII AE XV AE XVI AE

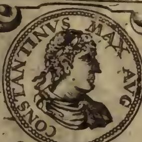


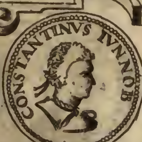




Nummi antiqui Romanorum, qui ad historiam Britannicam præcipue spectant.

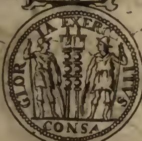




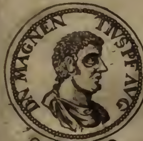


XVII AE · XVIII AE · XIX AE





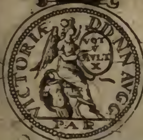


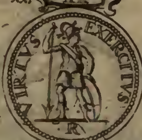


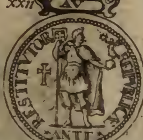




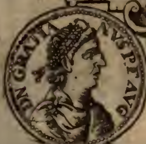
XX AR · XXI AR · XXII AV

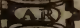


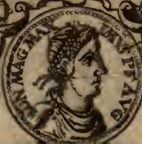


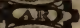


Nummi antiqui Romanorū qui ad historiā Britannicam præcipue spectant

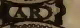




xxiij




xxiiij

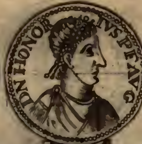
xxv



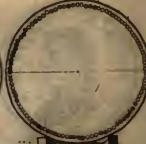


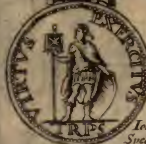




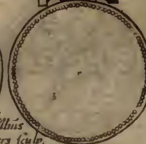

xxvj




xxvij


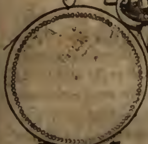
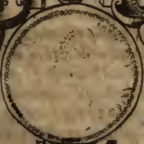
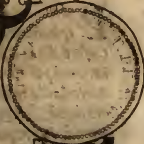
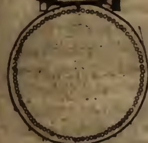
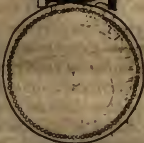
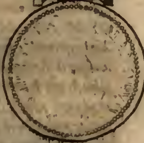
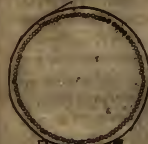
xxviij


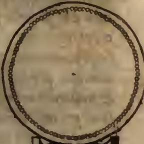


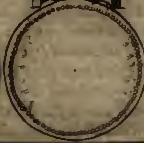
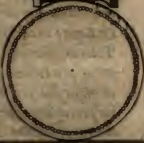


Iohannes Speed excud. Willus Rogers sculp.

Nummi antiqui Romanorum qui ad historiam Britannicam præcipue spectant.



Notæ ad antiquos Romanorum nummos.

PRiſcos Britannos nummo æreo aut annulis, ſiue laminis ferreis ad certum pondus examinatis vſos fuiſſe iam antè ex Cæſare dixi. Cùm verò ille quidin annos ſingulos vectigalis Britanni penſitarent conſtituiſſet, & ſub Auguſto vectigalia Portoria illa in euehendo aut inuehendo tolerarent, vt Strabo nos docuit, ſtatim etiam Tributa in capita ſunt impoſita: Britanniq́; Principes qui iam quaſi ſocij Romanorum in illorum mores paulatim (quod victis vſuuenit) abiere, & Romano more & pondere pecuniam ſignare, nomenq́; nummis inſcribere incæperunt. Primusq́; quod ſciam fuit Cunobilinus qui ſub Tiberio Iani bifrontis caput cum CVNO *inſculpſit, fortaſsè quòd tunc temporis Britannia barbariem exuere incæpit. Ianum enim ſylueſtrem humani generis cultum in ciuilem mutaſſe primùm traditur, ideoq́; bifrontem depictum tamq́; alteram ex altera forma reddiderit.* CAMV *ex altera parte Camulodunum ſiue Camalodunum, vtrumque enim variante lectione concipitur, locum vbi pecunia fuit ſignata, notare videtur: Camalodunum enim regia fuit Cunobilini. Porcum cum arbore, vectigalem fuiſſe nummum fortè innuit pro paſtione, Penſitarunt enim prouinciales pro ſatiuis, plantarijs, arboretis, paſtionibus minorum & maiorum animalium.* Appianus. *In eumq́; vſum nummos cuſos opinatus ſum, pro maioribus animalibus cum equo, pro minoribus cum porco, pro ſyluis cum arbore, pro ſatiuis cum ſpica. Vt in illa Verulamienſium, cum ſpica qui inſcribitur* VERV. *Et in altero, quem dum hæc ſcribimus vidimus* TASCIA *cum ſpica legitur & Eques in auerſa parte cum* CEARETI, *vt Carataci de quo Tacitus, opinemur. Illi autem cum capite humano, ſignati videantur pro tributo* Capitationis *quod perſonale erat & capiti cuiuſque ſiue perſonæ imponebatur, ad quod certum genus nummi percuſſum videatur, cùm in ſacris literis* Nomiſma *cenſus diſertè appelletur. Firmiusq́; hoc credo quod in nonnullis Monetarius*

tarius pecuniam signans exprimitur cum TASCIA, *quod apud Britannos Denarius tributi significat.* D.Powell.

Notæ ad Romanorum Numismata.

Primus Romanorum post Cæsarem Claudius seriò Britanniam cogitauit, transmissoq; exercitu australem partem in prouinciæ formam redegit, Quo tempore signatus hic primus nummus videatur qui compendio inscribitur. TI. CLAVD. CAES. AVG. P. M. TR. P. VIIII. IMP. XVI. *id est Tiberius Claudius Cæsar Augustus Pontifex Maximus Tribunitia potestate ix. Imperator xvi. Vt semel autem adnotem. Post Iulium Cæsarem, qui Romanæ Monarchiæ fundamenta iecit, omnes successores in eius honorem dici voluerunt Cæsares, & Augusti quasi hominum naturam excederent, quæ enim sacrosancta Augusta dicuntur, Pontifices Maximi, quòd omnibus sacerdotijs essent consecrati, sacrisq; præessent, Tribunitiamq; potestatem vsurpârunt (Tribuni enim dici noluerunt) vt essent inuiolabiles. Hac enim authoritate si quis eis malediceret, aut vim afferret, indemnatus vt sacrilegus occideretur, potestatemq; Tribunitiam quotannis renouarunt, vnde summa annorum imperij concipi solebat. Postremò* Imperatores *sunt dicti, quòd amplissimum esset eorum imperium, eoque nomine Regum & Dictatorum potestas contineretur. Totiesq; Imperatores sunt dicti quoties aliquid præclarè pro se aut duces in prælio gessissent. Cùm verò in auersa huius nummi parte arcus sit triumphalis cum equestri figura inter duo trophæa cum titulo* DE BRITANN. *duplicem victoriam nono Claudij anno ex numero Tribunitiæ potestatis, reportatam fuisse iudicarim.* I. Dio Cassius.

Ex numeris & inscriptione in secundo numismate quod etiam Claudij, docemur illum duodecimo imperij anno, re bene in Britannia gesta decimo-octauò Imperatorem fuisse acclamatum & Coloniam Camalodunum Augusti eo tempore deductam, quod innuit expressus colonus cum vacca & tauro. Romani, *inquit Seruius,* II.

Cato in Brig. *Seruius*, condituri enim ciuitates, taurum in dextra, vaccam intrinsecus iungebant cincti ritu Gabino, id est togæ parte caput velati, parte succincti, tenebant stiuam incuruam, vt glebæ omnes intrinsecus caderent. Et ita sulco ducto, loca murorum designabant, aratrum suspendentes circa loca portarum.

III. *Claudij filius cuius est tertius nummus charactere Græco ob res à patre fœilciter gestas* BRITANNICI *cognomine quo quasi proprio vteretur Senatus-consulto ornatus erat, Quid verò velit dimidiata in illo nauis cum inscriptione Metropolis Etiminij Regis. Sanè mihi non liquet quis ille Etiminius nisi lubeat suspicari illum ipsum fuisse Adminium Regis Cunobilini filium quem ad C. Caligulam transfugisse diximus.*

IIII. *Qui ordine quartus est Hadriani nummus cum scriptura* HADRIANVS AVG: CONSVL III. PATER PATRIAE. *& in altera parte* EXERCITVS BRITANNICVS *per tres milites representatus, iudicarim denotare tres legiones anno Christi* 120. *tunc enim ille* III. *Consul, in Britannia egisse, scilicet Secundam Augustam, Sextam Victricem, & Vicesimam Victricem.*

V. VI. *Quintus & sextus qui sunt Antonini Pij, inscripti* Antonius Augustus Pius pater patriæ Tribunitia potestate Consul tertiùm, *& in auersis partibus habent alter Britanniam rupibus insidentem cum signo militari, hasta, & scuto, alter eandem globo insidentem, signati videntur in Antonini Pij honorem à Prouincia Britannia cùm ille imperium auspicaretur anno Christi* 140. *Ille militaris prouinciæ Britanniæ habitus denotat Britanniam tunc temporis militari gloria floruisse, vt quem Italia in eius honorem eo tempore percusit, habet figuram insidentem globo cum Cornucopiæ, ad omnium rerum copiam, quem Sicilia, habet figuram cum spicis ad fæcunditatem,*

quam

quam Mauritania figuram hastilia tenentem cum equo, ad equestrem eius prouinciæ gloriam denotandam. Huc etiam referendus est nonus qui eiusdem est Antonini, sed non suo loco positus. IX.

Septimus nummus qui Commodi, tantùm docet illum ob victoriam contra Britannos BRITANNICI *nomen sibi assumpsisse: In altera enim parte victoria cum palma scutum tenens, & deuictorum Britannorum scutis insidens cum* VICTORIA BRITANNICA *cernitur.* VII.

Octauus qui est Caracallæ & non suo loco hic ponitur, signatius ostendit ex numeris illum deuicisse hostes in Britannia anno salutis 214. *& ex trophæo, quod meliùs quàm sculptor depinxit his versibus Virgilius* VIII.

Ingentem quercum decisis vndique ramis
Constituit tumulo, fulgentiaque induit arma
Mezenti ducis exuuias, tibi magne trophæum
Bellipotens: aptat roranteis sanguine cristas,
Telaque trunca viri.

Idem sentiendum est de duodecimo, qui est eiusdem Caracallæ. XII.

In illis verò Seueri, & Getæ nihil est obscuritatis. X. XI.

AElianus quis hic fuerit nondum constat, A Pomponium AElianum inter XXX. *tyrannos aliqui enumerant C. L. AElianum alij inter* VI. *tyrannos sub Diocletiano statuunt. Sunt etiam qui opinantur hunc illum ipsum fuisse tyrannum in Britannia sub Probo Imperatore cuius suppresso nomine meminit Zosimus & de quo suprà. Certè quocunque fuerit tempore, in Britannia Augustum appellatum existimamus, cùm eius nummi solummodò in hac Insula reperiantur qui inscribuntur* IMPERATOR CL. AELIANVS PIVS FOELIX AVGVSTVS. *In altera parte* VICTORIA AVGVSTI, *quod innuit illum barbaros aliquos deuicisse.* XIII.

Carausij

XIIII. *Carausij nummus cum inscriptione* Imperator Caius Carausius Pius Fœlix Augustus, *& in altera parte* PAX AVGVSTI *eo tempore percussus videtur, cum mare Britannicum piraticis infestum pacâsset.*

XV. *Cùm Allectus qui Carausium è medio sustulit purpuram induisset, & viriliter se contra barbaros gessisset, hunc nummum cum* VIRTVS AVGVSTI *percussit, literæ* Q. L. *alij Quartarium Londini cusum, alij Questorem Londinensem denotare volunt.*

XVI. *Cùm Constantius Chlorus diem Eboraci obijsset & iam in diuos solenni consecratione relatus esset, in eius honorem & memoriam hic nummus signatus, quod ex inscriptione constat, & templo inter duas Aquilas. Notæ subiectæ* P. LON. *Pecuniam Londini signatam euincunt.*

XVII. *Vxor eius Flauia Helena natione Britanna vt tradunt historiæ nostræ, & confirmat maximus ille historicus Baronius, cùm filius Constantinus Maximus Tyrannum Maxentium fudisset, & titulum* Fundatoris Quietis, *&* Liberatoris orbis accepisset, *parta Reipublicæ securitate, hunc in eius honorem signatum habuit pecuniam Treueris, vt ex literis* S. TR. *constat, i. Signata Treueris.*

XVIII. *Constantinus Maximus magnum Britanniæ ornamentum, hunc cum* GLORIA EXERCITVS *ad milites deliniendos penes quos, non imperatorem eo seculo fuit imperium, percusit Constantinopoli, vt ex literis subiectis* CONS. *docemur.*

XIX. *Constantinus Iunior filius Constantini Maximi, cui cum alijs regionibus obtigit Britannia hunc nummum signauit patre superstite, Nobilis enim Cæsar tantùm dicitur, quod nomen designatis imperij Successoribus tribui solitum, Ex ædificio &*

PROVI-

PROVIDENTIAE CAESS. *illum cum fratre aliquid opus publicum extruxisse, vti ex* P. LON. *percussum fuisse Londini hunc nummum intelligimus.*

A Magnentio qui patre Britanno natus hoc percussum videatur numisma quod inscriptum, Dominus noster Magnentius Pius Fælix Augustus, *& ad ineundam gratiam cum Constantio videatur postquam publicum aliquem hostem profligasset, Notæ enim* DD. NN. AVGG. *i. Domini nostri Augusti, duos tunc innuit fuisse Augustos. Illud* VOTIS V. MVLTIS X. *denotat quòd populus vota tunc nuncupabat, vt* V. *annos floreret Imperator, & numero multiplicato multa decennia faustis acclamationibus comprecabantur. Huc facit illud in Nazari Panegyrico.* Quinquenalia beatissimorum Cæsarum occupatos in gaudijs habent, sed in destinatis decennijs iam vota properantia & spes volucres constiterunt. P.AR. *Arelati hunc denarium signatum denotat.* XX.

Constantius Magnemio fuso & Britannia recuperata, in honorem Exercitus hunc signandum curauit, R *in basi notat esse ex officina monetaria quæ erat Romæ.* XXI.

In Valentiniani honorem cum Britanniam collabentem restituerit, & recuperatam partem de suo nomine VALENTIAM *diceret, hic Antiochiæ vt ex literulis subiectis colligatur.* XXII.

Ad Gratiani nummum nihil occurrit quod adijciam nisi quod ad Maxentij modo dixi. XXIII.

Cùm Magnus Maximus ab exercitu Britannico creatus esset Augustus, eiusque itidem filius Victor: in militum gratiam & gloriam hos nummos signarunt, Theodosiusque cum illos sustulisset eadem de causa illum cum VIRTVTE EXERCITVS *percussit.* XXIIII. XXV. XXVI.

XXVII. *In illo aureo Honorij nihil est quod adnotem nisi ex illo* AVGGG. *tres fuisse ea tempestate Augustos.* CONOB *verò illud denotat Obrizum esse aurum Constantinopoli signatum. Nusquam enim nisi in aureis legitur illud* CONOB. *quantum hactenus obseruaui.*

Nummos antiquos tùm Britannorum, tùm Romanorum cùm iam suis typis dederimus, Lectoris etiam interesse putamus Chorographicam Britanniæ tabellam (cum fuerat Romanorum prouincia) priscis nominibus hoc in loco interserere, non quidem illam accuratam. Quis enim præstabit? sed è qua si nihil aliud hoc tamen ediscas, quotidie aliquid in hoc orbe mutari, noua vrbium fundamenta iaci, noua gentium nomina extinctis nominibus prioribus exoriri, & quod ait ille,

Non indignemur mortalia corpora solui
Cernimus exemplis oppida posse mori.

PICTI.





dare,& quaſi obruere, quod poſteà, cùm Scoti aduenissent, factum nouimus. Sed quia Beda ſcripſit,vt alij illo tempore *perbibuerunt*, credam ego cum illo Pictos illos ex Scythia ad Britannos illos Septentrionales acceſſiſſe. Ne quis tamen probabili mendacio me fidem accommodare opinetur: quòd Picti ipſi Britanni fuerint,videor probare poſſe ex Pictorum more,nomine, & ſermone, quibus optimè cum Britannis conueniſſe videbimus.

Mos. Vt verò inter alia omittam, quòd nec Picti, vt prodit Beda, nec Britanni, vt ſcribit Tacitus, ſexum in imperijs diſcreuerint, aut fœminas à ſceptris excluſerint: ritus ille pingendi,& coloribus ſe oblinendi vtrique genti communis erat. De Britannis iam anteà docuimus, de Pictis pro nobis docet Claudianus, qui canit.

Nec falſo nomine Pictos
Edomuit.

Et alibi *Perlegit exanimes Picto moriente figuras.*

Nec minùs diſertè Iſidorus. *Non abeſt genti Pictorum nomen à corpore,quòd minutis opifex acus punctis,expreſſos natiui graminis ſuccos includit, vt has ad ſui ſpecimen cicatrices ferat Pictis artubus maculoſa nobilitas.* Iam exiſtimabimus-ne hos Pictos, Germanos fuiſſe, qui hoc pingendi more nunquam ſunt vſi, aut Agathyrſos Thraciæ tanto ſpatio diſſitos? vel potiùs ipſos Britannos, cùm in eadem ipſi fuerint inſulâ, & eundem pingendi morem retinuerint.

Nomen. Nec alio nomine, quàm *Britanni*, Dioni, Herodiano, & Vopiſco vocantur barbari illi, qui ex Septentrionali illa ora Romanos exercuerunt. Auſonius illos *Caledonios* Britannos vocat (forſitan quod duri, & aſperi, id enim *Kaledion* Britannicè ſignificat) dum viridi muſco glareâ diſtincto eorum colorem aſſimulat in illo verſu

Tota Caledonijs talis pictura Britannis.

Tacitus etiam paſſim Britannos vocat, quòd tamen ex rutilis comis, & magnis artubus eorum originem è Germania coniectat,rectiùs mea opinione diuinaſſet, ſi rubedinem illam,& magnitudinem in Septentrionalem cœli inclinationem retuliſſet. Sub *Septentrionibus*, inquit Vitruuius, *nutriuntur gentes immanibus corporibus,colore fuſco, directo capillo,& ruſo.* Caledones item, qui ſine controuerſia erant Britanni, eandem cum Pictis fuiſſe gentem quodammodo innuit Panegyricus, cùm ſcribit *Caledo-*

num

num, aliorúmq; Pictorum ſyluas, &c. quaſi etiam Caledones Picti fuiſſent. Cæterùm vt hi longo iam tempore, non alio quàm Britannorum nomine innotuerunt, idque à depictis corporibus: ſic poſteà circa tempora Maximiani & Diocleſiani (nec anteà Pictorum nomen apud ſcriptores occurrit) cùm Britannia tàm diù prouincia fuiſſet, vt incolæ prouincialem Latinam imbibiſſent, PICTI, vt videtur, dici cœperunt, ad diſtinctionem eorum, qui ſocij Romanorum erant, Britannique dicebantur. Et vnde Picti dicerentur? niſi quòd ſe depingerent. Si quis verò ſit, qui non credat Britannos noſtros linguam Latinam prouincialem vſurpaſſe, næ ille nouerit, quantoperè Romani laborârint, vt Prouinciæ loquerentur Latinè, nec viderit quanta vis Latinarum dictionum in Britannicam linguam irrepſerit, vt Taciti authoritatem non vrgeam, qui ſcribit Britannos Domitiani tempore, Latinæ linguæ eloquentiam concupijſſe. Quantum verò ad Pictorum nomen attinet, hunc ſcrupulum Flauij Vegetij authoritas facilè eximat, qui quodammodo demonſtrat Britannos hoc vocabulo *Pictæ* eodem planè ſenſu, quo Latini, pro re colorata vſos fuiſſe. Britannos enim noſtros ſcribit PICTAS vocaſſe ſcaphas illas exploratorias, quarum vela & funes Veneto colore erant intincta, & quarum nautæ, & milites Venetam veſtem induti erant. Certè ſi naues ob vela Veneto *Lib.4.cap.37.* colore infecta PICTAS vocarint Britanni, quid impedit, quo minùs populum varijs coloribus depictum & inprimis Veneto (is enim glaſtinus eſt è glaſto) PICTOS appellauerint.

Ex lingua quò minùs pluribus argumentemur in cauſa eſt, *Lingua.* quòd Picticæ linguæ vix verbulum ex authoribus colligi poſſit: eandem tamen cum Britannica fuiſſe videtur. Beda ſcripſit, vallum incipere in loco, qui Pictorum ſermone *Penuahel* appellatur, & *Pen-gwall* Britannis caput, ſiue principium valli expreſsè ſignificat. Toto etiam illo inſulæ tractu, quem Picti tenuerunt (erat ea pars Scotiæ Orientalis) plurimorum locorum nomina originem Britannicam ſapiunt, vt *Morria*, *Marnia*, quòd regiones ſint maritimæ, à *Mor* Britannico. **Aberden**, **Aberlothnet**, **Aberdore**, **Aberneith**, i. oſtium Deni, Lothnetti, Dori, Neithi; ab *Aber* quod Britannis oſtium denotat. **Strathbogy**, **Strathdee**, **Strathearn**, i. vallis Bogy, Dee, & Earne, à *Strath*, quod Britannicè vallis eſt. Ipſa etiam primaria Pictorum ſedes non aliam, quàm Britannicam originationem agnoſcit, Edenburgum dico, quam CASTRVM ALATVM vocat Ptol. *Aden* enim

ala Britannicè dicitur. Nec in argumenti locum arripiam, quòd nonnulli Pictorum reguli Bridij sint dicti, id est Britannicè, vt sæpiùs diximus, depicti. Nec quòd Ninianus Britannus illos ad Christi fidem, & religionem conuerterit. Ex his vtique quicquid Beda dicit, linguam Pictorum à Britannica non diuersam fuisse, & proinde gentes non diuersas non absurdè concludatur.

Nec est cur quis mirêtur, quòd Picti gentilibus suis Britannis tantas clades intulerint, cùm videamus hodiè in Hibernia illos qui Anglico parent imperio, nullos adeò infestos hostes habere quàm gentiles suos syluestres Hibernicos. *Quemadmodum enim*, vt Paulus Diaconus habet, *Gothi, Hyppogothi, Gepidi, & Vandali, nomen tantùm mutantes, vna eâdemque lingua vsi*, infestis signis sæpè inter se concurrêrunt; sic etiam Picti, & Britanni, maximè cum hi iam essent Romanorum socij. Hæc erant, qualiacunque sunt, quæ mihi manum quasi iniecêrunt, & animum ferè induxêrunt, vt Pictos Britannorum reliquias iudicârim: sed hæc forsitan eleuat Bedæ authoritas, & vincat valeátque præ his coniecturis tanti viri sententia.

Deucaledonij. Vecturones. Pictos hos in DICALIDONIOS, & VECTVRIONES diuidit Ammianus Marcellinus, *Deucalidonios* legerim ego, & occiduam Scotiæ oram, quà Deucalidonius Oceanus irrumpit insedisse existimo. Quanquam hos sic dictos, quasi nigros Calidonios opinatus fuerim (*Dee* enim nigrum Britannis significat) quemamodum Hiberni hodiè eius tractus Scotos, *Duf Allibawn*, i. nigros Scotos vocant, & Britanni prædones ex hac ora mare infestantes, *Y lu du*, i. exercitus ater, dixerunt. A situ tamen nomen traxisse coniectare licet. Etenim *Deheu Calidonij*, Caledonios dextrorsum habitantes, i. ad occasum notat. Vt Picti alij qui sinistrorsum tenuerunt, i. ad ortum, (quem sinistralem plagam vocat Nennius) *Vecturiones* dicti fuerant, deflexo fortasse à *Wetthy* vocabulo, quod sinistram Britannis significat, quos VERNICONES corruptè apud Ptolemæum dici suspicantur nonnulli. Antiquum fragmentum Saxonicum Peȝþeoꞃn vocare videtur, sic enim inimicam Britannis gentem nominat, cùm ipsos Pictos Pehits Saxones appellârint. Vnde apud Whitkindum *Pehiti*, pro Picti passim legitur.

Pictorum mores. Mores horum Pictorum, siue priscorum, & barbarorum Britannorum, è Dione, & Herodiano iam anteá descripsimus. Nunc reliquum est, vt attexam, hos Pictos, cùm primùm per se, posteà cum Scotis fœderatis hanc Romanorum prouinciam

afflixissent,

afflixiſſent, demùm ab ipſis Scotis ex Hibernia influentibus ita obtritos fuiſſe, vt in eorum nomen, & nationem tandem conceſſerint. Quod idem accidit potentiſſimæ Gallorum nationi, qui à Gothis & Francis deuicti in Francorum nomen quaſi ſubitò abierunt.

Quòd Panegyricus innuit ante Cæſaris tempora Britanniam, *Pictis & Hibernis hoſtibus ſeminudis aſſuetam fuiſſe*, more ſui temporis loqui videtur, certè Picti nomine, eo tempore in Britannia non erant.

Quòd etiam Sidonius Apollinaris in Panegyrico ad ſocerum cecinerit,

Victricia Cæſar
Signa Caledonios tranſuexit ad vſque Britannos,
Fuderit & quanquam Scotum, & cum Saxone Pictum:

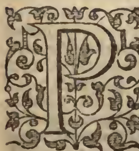
Non poſſum non exclamare cum altero Poëta,

Sit nulla fides augentibus omnia Muſis.

Hæc Cæſar effusè in ſuis ipſius laudibus prodigus nunquam reticuiſſet, ſi modò præſtitiſſet. Sed hi non diſſimiles videntur bonis illis, & doctis hac ætate ſcriptoribus, qui dum Cæſaris hiſtoriam conſarcinant, illum Francos in Gallia, & Anglos in Britannia deuiciſſe ſcribunt, cùm illo tempore, nec in hac Anglorum, nec in illa Francorum nomen vel fando auditum fuiſſet, vpote qui multis pòſt ſæculis in has regiones deuenerunt.

Pictones Galliæ eandem cum noſtris Pictis fuiſſe gentem, cum Ioanne Picardo credere non auſim, cùm Pictonum nomen in Gallia etiam Cæſaris ætate fuerit celeberrimum, & noſtri nuſquam Pictones dicantur: vno tantùm Panegyrici loco *Pictonum* pro *Pictorum*, librariorum incuria ſubrepſiſſe ſcio. *Pictones.*

S C O T I.



Roximum à Pictis locum inter Britanniæ gentes Scoti ſibi vendicant, quorum *ἔτυμος*, & origio ita *σκοτίζεται*, & caligine circumfuſa latet, vt ipſe perſpicaciſſimus [redacted] vel parùm viderit, vel ſibi viderit, intúſq; cecinerit: omnium enim expectationem hac in re planè feſellit. Hinc ego iam diu me ſuſtinuerim, ne in hanc arenam deſcenderem, & cum alijs,

fabulas admirando, suauiter ineptirem. Ad Deos enim æquè probabiliter Scotorum origo referatur, quàm ad illam Scotam Pharaonis Ægyptij somniatam filiolam. Sed vt hæc opinio è superstitione, & imperitia rudis antiquitatis enata, etiam à candidioribus Scotis reijcitur; ita altera illa recentior à Græco fonte deducta, quòd Scoti dicantur quasi σκότιοι, i. furto concepti, vt in gentis fortissimæ contumeliam ab inuidis excogitata, mihi prorsus exploditur. Nec Florilegi nostri è Saxonica lingua petita originatio mihi arridet, Scotos nimirùm appellari quòd ex confusa gentium colluuione prognati fuerint; *Scot*, inquit, *illud dicitur quod ex diuersis rebus in vnum aceruum aggregatur.* Quod verò Rabanus ad Lodouicum Imp. in sua Geographia quæ latet in bibliotheca Collegij Trinitatis Oxonij scribit, *Scoti propria lingua nomen habent à picto corpore* certè non intelligo. Sed cùm suos habeat Scotia alumnos, qui reiectis huiusmodi fabellis, originem ex intima antiquitate, potiùs quàm è suo sensu depromere possint: & suæ, patriæque gloriæ optimè consulant, si in hanc rem totam curam omnémque animum ponerent. Intendam ego tantùm digitum ad fontes, vnde veritatem hauriant, proponámque nonnulla quæ illos diligentiùs perpendere velim. Nam ego in hac re Scepticus. Et primùm de origine, posteà de loco vnde in Hiberniam transmigrârint. Constat enim illos ex Hibernia in Britanniam transmisisse, nam & Isidorus Hiberniam à Scotorum gente SCOTIAM vocat, Scotósque Hiberniam coluisse Orosius, Beda, & Eginardhus sunt testes omni exceptione maiores. Sed ad ea quæ Scotos perpendere velim.

Scot.

Scotorum origo. Cùm qui veri & genuini sint Scoti, hoc Scotorum nomen non agnoscant, sed aliàs se *Gaoithel, Gael,* & *Albanach* indigitẽt, cúmq; populi plurimi alijs ac ipsi vtuntur, à vicinis insigniantur nominibus, quibus gentium origines sæpè subindicantur: vt Pannoniæ inferioris incolæ qui se *Magier* dicunt, *Hungari* Germanicè vocantur, quòd origine sint Hunni, Syluæ Hercyniæ accolæ, qui sibi *Czechi* nominantur, alijs *Bohæmi* appellantur, quòd à Boijs sint orti, Africæ incolæ qui & suum sibi nomen habent, *Alarbes* Hispanis dicuntur, quòd sint Arabes, & ipsi Hiberni, & Britanni nos Anglos non alio vocant nomine, quàm Sasson, quòd à Saxonibus originem ducamus; velim vt Scoti primùm perpendant, num sic dicti fuerint à vicinis quasi Scythæ. Quemadmodum enim Germani inferiores *Scythas* & *Scotos* vno nomine Scutten appellant, sic Britannos nostros vtrósque *Y-Scot* dixisse

è

è Britannicis ſcriptoribus obſeruatum eſt. Vnde Nennius Britannus, *In quarta*, inquit, *mundi ætate Scythæ Hiberniam obtinuerunt*. Alfredus Rex qui Oroſij hiſtoriam ante ſexcentos annos in Anglicam linguam tranſtulit, Scotos in **Scyttan** conuertit: noſtrique qui proximè Scotiam habitant, non Scotos, ſed **Skyttes** & **Skets** ſæpe appellitant, vti enim ijdem dicuntur *Getæ, Getici, Gothi, Gothici*, ſic ab eadem origine appellantur *Scythæ, Scythici, Scoti, Scotici*. Nomen verò adeptos Scythas credit Iunius à ſagittandi peritia, illique ſubſcribo, cùm videam Orphæum Scythas τοξοφόρους vocare & Ælianum Scythas i. Sagittarios ſcribere, idemque in Iulio Polluce de foris Athenienſium. *De acie instruenda. Lib. 8.*

Ipſi etiam Hibernicorum hiſtorici Nemethum *Scytham*, & longo pòſt tempore Delam è Nemethi progenie, id eſt, è Scythicâ, inter primos Hiberniæ habitatores connumerant. Eadem quoque olim Scotis quæ Scythis feritas, vnde Prudentio poetæ Chriſtiano *Semifer Scotus*. Nam præterquam quòd vtrique cibi execrandi fuerint humana viſcera, (hoc enim B. Hieronimus, & Strabo produnt) cruorem è vulneribus interemptorum ebibunt, fœdus mutui ſanguinis hauſtu ſanciunt, & de numero cædium honorem creſcere arbitrantur ſylueſtres Scoti & Hiberni, vt olim Scythæ. Accedit huc grauiſſimorum etiam virorum authoritas, ~~Giſneri~~ in præfatione ad Crantzium, & ~~Reineri Reineccij~~, qui ſcribit: *Supereſt à Scythis gens Scotorum in Britannia, quod morum feritas vetus oſtendit. Nam Anthropophagi erant Scoti, vti etiam Scythæ.* Neſcio an huc faciat quòd *Vallem Scythicam* inter Scotos Gildas nominet, ſic enim habet Pariſienſis æditio, vbi alij nullo ſenſu *Styticam vallem* legunt. Dubito etiam cùm Getæ, & Scythæ ijdem fuerint, num Hibernos noſtros Propertius innuat, dum canit *T. Walſingham in Ypodigmate. Scythæ vnde dicti. Scutten Sagittare Germanis. Tom. primo pag. 37.*

Hiberniq; Getæ, pictóq; Britannia curru.

At Scotis ſuus honor conſtare non poſſit, niſi ex Hiſpania in Hiberniam deducantur, hoc enim & ipſi, & eorum hiſtorici vehementer tanquam pro aris & focis contendunt. Opera itaque luditur, ſi Scythas in Hiſpania non inueniamus. Scythas autem in Hiſpania fuiſſe, (vt taceam Scythicum in Cantabris promontorium Hiberniæ proximum, & quòd Strabo ſcribit, Cantabros cum Scythis moribus & feritate conueniſſe) Silius Italicus ex Hiſpania oriundus apertiſſimè docet. C O N C A N O S enim Cantabriæ gentem è Maſſagetis, id eſt, Scythis procreatos hoc verſu oſtendit. *Vnde Scoti in Hiberniam venerunt. Scythæ in Hiſpania.*

Et

Lib. 3. *Et quæ Massagetem monstrans feritate parentem,*
Cornipedis fusa satiaris Concane venâ.

Pauculis interiectis versibus, Sarmatas quos Scythas fuisse fatentur omnes, Susanam Hispaniæ vrbem construxisse docet, dum canit.

Sarmaticos attollens Susana muros.

Ab his Sarmatis, siue Scythis, *Luceni*, quos in Hibernia locat Orosius, prognati videntur (cùm Susanam inter Lucensios Hispaniæ reponunt ipsi Hispani) vti à Concanis illis *Gangani* Hiberniæ. Lucensij enim & Concani inter Cantabros erant vicini, vt Luceni & Gangani in illa Hiberniæ ora, quæ Hispaniam prospectat. Si quis roget quinam illi Scythæ fuerint, qui in Hispaniam deuenerint, planè nescio, nisi Germanos existimes, & velim vt ipsi Scoti altiùs considerent. Germanos verò iam olim in Hispaniam penetrauisse, præter Plinium qui *Oretanos* Hispaniæ, *Germanos* vocat, Seneca natione Hispanus docebit. *Pyrenæus*, inquit, *Germanorum transitus non inhibuit, per inuia, per incognita versauit se humana leuitas.* Germanos autem Scythas dictos fuisse non solùm ex Ephoro & Strabone colligitur, qui gentes ad Arctum omnes Scythas vocârunt, sed etiam ex Plinio. *Scytharum*, inquit, *nomen vsquequaque transit in Sarmatas, atq; Germanos.* Testísque est Auentinus, Germanos ab Hungaris *Scythas* & *Scythulas* denominari.

Germani in Hispania.

De consolatione ad Albinum.

Lib. 4. cap. 12.

Si non ab his exorti sint Scoti, velim secum perpendant, num Barbari illi fuerint quos ex Gallæcia Hispaniæ Constantinum Maximum expulisse Regis Alphonsi Chronica produnt. Ex illa enim parte in Hiberniam se demigrasse volunt. Si quærant, qui fuerint illi Barbari, non dubito quin iuxta mecum sentient Germanos fuisse: Gallieno enim imperante, *Germani vlteriores*, inquit Orosius, *abrasa potiti sunt Hispania*; & Germani vlteriores qui fuerint nisi Scythæ? At Aurelius Victor quem Andreas Schottus ædidit, Germanos illos Francos vocat. Cùm autem Franci ijdem fuerint, qui *Cauci* & *Menapij* priùs dicti erant, probabile videtur *Caucos* & *Menapios* quos in Hibernia statuunt Geographi, ab illis fuisse satos. Quandoquidem verò Franci illi, siue Cauci, & vlteriores Germani è Germania soluentes longissimè in Oceanum furoris æstu eueherentur, & vt inquit Nazarius ad Constantinum, Hispanorum etiam oras armis infestas, per hæc nostra maria, habuerint: quis credat illos Hiberniam vberrimam insulam & ad Hispaniam infestandam oportunam

Vassæum.

exucco

exucco Cantabriæ solo posthabuisse? Verumenimuerò, vt Norwegi Caroli Magni ætate, & posteà è Scandia sæpe Hiberniam aggressi sunt, sedésque sibi fixerunt: ita Francos & Caucos idem anteà fecisse opinari liceat, satisq; probabilitèr, & hinc in Hispaniam transiuisse, indéque à Constantino Magno exturbatos huc recessisse. Credibile item est plures huc posteà confluxisse, tum cùm Vandali, & Gothi omnia in Hispania in fumum & cinerem verterent, atque etiam cùm Saracenorum procella Hispanos percelleret, & in Gallitiam, & Cantabriam plurimos conijceret. Sed hæc viderint ipsi Scoti, sit mihi satis quòd quasi nubem submouisse velim.

Quia verò Gothorum in Hispania meminerimus: Quî fit, quæso perpendant ipsi Scoti, quòd Hiberni Scotorum ataui, & ipsi Scoti se *Gaiothel*, linguam suam *Gaiothealg*, & eam Britanniæ partem quam primò occuparunt *Argathel* nominârint: vnde hæc nomina promanâsse dicant, à Gallæcis Hispaniæ, an à Gothis? Cur quæso hoc *Gaiothel* à Gothis non profluxerit, perinde ac *Cathalonia* in Hispania, & *Gascoyn* in Gallia? & Gothos hæc nomina indidisse produnt doctiores. A lingua nulla hîc argumenta peti possunt, cùm antiquæ Gothicæ linguæ nulla supersint vestigia, & ipsa Hibernica cum alijs Europæ linguis, nisi cum Germanica & Britannica, nullam habeat affinitatem. Quàm verè scribit Huntingdonensis. *Scoti ex Hispania in Hiberniam quarta mundi ætate venerunt, pars eorum quæ adhuc remansit eâdem vtitur lingua, & Nauari vocantur*, quàm verè inquam dixerit, alij dixerint. *Dauidem* verò *Chambres* Scotum hîc omitto, qui a Iesuitis accepit Scotorum linguam in India orientali vsurpari. Vereor ne disiunctissima regio non mentiendi, sed mendacium dicendi libertatem viro credulo fecerit.

Sigonius.

Sin ex cultu argumenta hac in re depromi possint, idem hodie Scotis cultus & vestitus, qui olim Gothis ex Sidonio statim deprehenditur, qui dum Gothum describit, planè Scotum Syluestrem depingit. *Flammei sunt*, inquit, *croco, pedes perone setoso talos ad vsque vinciuntur. Genua, crura, suræque sunt sine tegmine, vestis alta, stricta, versicolor vix appropinquans poplitibus exertis. Manicæ sola brachiorum principia velantes. Viridantia saga limbis marginata puniceis. Penduli ex humero baltbei. Aurium legulæ crinium superiacentium flagellis operiuntur.* (Sic enim multifidos & discriminatos Scotorum & Hibernorum crines rectè flagella dixeris) *Lanceis etiam vncatis* (vncinata tela vocat Gildas) *securibúsque*

Gothorum, & Syluestrium Scotorum idem habitus.

ribúsque missilibus vtuntur. Strictas tunicas, vt inquit Porphyrio, pectoribus suis aptatas sine cingulis gestabant. Si hic non sit ipsissimus Hiberno-Scotorum cultus, ipsorum iudicium esto. Simul velim considerent hæc Giraldi Cambrensis verba ex libro primo de Institutione principis. *Cùm Maximus de Britannia in Galliam cum robore virorum, & virium, nec non & armorum insulæ toto ad occupandum imperium trāsuectus fuerat, Gratianus & Valentinianus fratres, & consortes imperij gentem hanc Goticam rebus in bellicis fortem, ac strennam, sibi quoque vel confœderatam, vel subiectam, & imperialibus beneficijs obstrictam à Scythiæ finibus in aquilonares Britanniæ partes ad Britones infestandum, & tyrannum cum iuuentute reuocandum nauigio transmiserunt. Illi verò tùm quoniam pro innata Gothorum bellicositate praualidi fuerunt, tùm quoniam insulam viris, ac viribus vacuam inuenêrunt; Boreales eiusdem partes ac prouincias non modicas ex prædonibus accolæ facti sibi vsurpatas occupauerunt.* Qui verò fuerint hi Gothi, si non Scoti indicarint alij, & fortasse ex Procopio lucem aliquam habeant, apud quem Belisarius. Gothis expostulantibus, quòd Siciliam Romanis concessissent, in hæc verba respondet. *Et nos item Britanniam Gothos habere sibi permittimus Sicilia longè præstantiorem, Romanorum quondam ditionis effectam. Par enim est, vt qui priores beneficia contulêre, vel gratiam parem vt referant, vel benefactorum vicissitudinem.* Huc etiam referenda videntur, quòd Fergusium Scotum Alarico Gotho in direptione Romæ comitem fuisse scribunt Scoti, quòd Genfricum Vandalorum regem in Scotiam, & Britanniam transisse tradit Irenicus, quódque Cambrensis prodit *Gaidelos*, id est, *Scotos*, vt stirpem, sic nomen à Vandalis traxisse, quos eosdem cum Gothis fuisse docet P. Diaconus. Nec fraudi Scotico nomini esse potest se Gothorum prolem agnoscere, cùm potentissimi Hispaniarum reges hinc stemma ducere gloriantur, & apud Italos nobilissimi quique à Gothis vel genus ducunt vel ementiuntur. Ipséque Imperator Carolus Quintus è Scandia, & Gothiæ tractibus totius Europæ nobilitatem exortam fuisse seriò dictitare solebat. Nunc, vt verbo dicam, perpendere Scotos velim, num Scoti Germani illi Scythæ fuerint, ad quos posteà Franci siue Germani ex Hispania exturbati, & Gothi siue Vandali accesserint, cùm Hispania funestissimis bellis vreretur. Interímque meminerint me nihil asseuerasse, sed tantùm quædam subindicasse, quæ ad hanc rem facere quodammodo videantur. Ex quibus si Scotorum origini lux nulla affulgeat, alibi quærant:

In Horatium de Arte Poët.

Lib. 2. de bello Gothorum.

Lib. 6. cap. 25.

Leuinus Lemnius.

rant: malè enim metuo, ne quod ad originem spectat, σκυταῖοι semper fuerint.

De tempore, quo in Britanniâ primas sedes posuerunt, nonnulla est quæstio, litémque Humfredo Lhuido Antiquario optimo [redacted] Poeta optimus intendit. Sed si quid video, causâ cadet. Nunquam enim Scotorum nomen è scriptoribus ante Constantini Magni tempora eruet. Quod quia Lhuidus asserit, in hominem irruit, iugulum petit, duobúsque misellis argumentis transfodere conatur, vno ex Panegyrico, ex coniectura altero. Quòd Panegyricus vetustus habet, Britanniam Cæsaris tempore Hibernis assuetam fuisse hostibus. Ideò si dijs placet, Scoti eo tempore in Britannia sedes habuerunt, sed nec Hibernos illos sedes tunc habuisse, nedum Scotos fuisse doceri possit. Coniectura autem non sua est, sed literatissimi illius Iosephi Scaligeri. Ille enim in Notis ad Propertium dum obitèr carmen illud è Senecæ ludo emendaret.

Quando Scoti in Britanniam aduenerint.

[redacted]

H. Lhuidus.

Ille Britannos vltra noti littora ponti,
Et cæruleos * *scuta Brigantes dare Romuleis*
Colla cathenis iussit, & ipsum noua Romanæ
Iura securis tremere Oceanum.

Scotobrigantes legit, & statim exclamat, Scotos sibi iam originem debere suam, sed ego inuitus secum huic opinioni non acclamo, qui illum in multis cum eruditionis admiratione semper suspexi. Non enim è libris, sed ex ingenio est hæc coniectura, & sensus ferat, vel *cæruleos scuta Brigantes*, vt libri omnes habent, vel *Cæruleos cute Brigantes*, vt legit doctiss. [redacted]. [redacted] tamen, qui maluit cum suo, & alterius acumine suauiter ludere, quàm cum receptâ lectione rectè sentire, huic coniecturæ mirificè applaudit. Primùm quòd authores non produnt Britannos scuta pinxisse. Indè quòd differentiæ gratiâ *Scoto-Brigantes* dixit, vt distingueret à Brigantibus Hispaniæ, & Hiberniæ. Postremò quòd Britannos, & Brigantes hoc carmine separat, velut nationes diuersas. Sed si quis hæc excutiat, quid impedit quo minùs scuta pingerent, qui se, & currus pinxerint? Cur ad differentiam nouum verbum *Scoto-Brigantes* procuderet. Cùm cæruleos appellat, & à Claudio subactos ait, non ab alijs Brigantibus satis distinguit? Sed illa obseruatio de Britannis, & Brigantibus, quasi diuersis nationibus, vix Poetam sapit, quem Poetica illa loquendi forma καθ' ὅλον καὶ μέρη latere non potuit. Quare cùm hæc causæ nihil prosint, Egesippum (qui vulgò vetustus admodùm creditur)

creditur) quasi succenturiatum pro vetustate asserenda, à me Lib.5.cap.15. Scoti habebunt: Scribit enim ille, vbi de Romanorum magnitudine agit, *Tremit hos Scotia quæ terris nihil debet, Tremit Saxonia inaccessa paludibus.* Sed audi, hic post principia stabit; post Constantini enim tempora vixit, vt ex ipso videre est: nec ex hoc magis probari possit Scotos in Britannia habitasse, quàm ex illo Sidonij versu, quem modò attuli. Gerræ itaque sunt, quod Scoti scribunt Scotorum nomen, & regnum plurimis ante Christum natum sæculis in Britannia floruisse. Sed tempus illud ex Giraldo habe, *Nello magno,* inquit, *Hiberniæ monarchiam obtinente, sex filij Muredi regis Vltoniæ, Boreales Britanniæ partes occupârunt. Vnde ab his gens propagata, & specificato vocabulo Scotia vocata, vsque in hodiernum, angulum illum inhabitat.* Hoc verò accidisse eo tempore, quo Romana res apertè nutaret, hinc colligitur. Imperante apud Hibernos Lagerio Nelli illius filio, in Hiberniam venit Patricius Apostolus Hibernicus, cùm annus à Christo nato quadragentesimus quadragesimus primus ageretur. Vt in Honorij Augusti tempora hoc incidisse videatur. Tunc enim, cùm anteà per incerta vagantes, vt habet Ammianus, diu Britanniam, & condicta limitibus loca diuexassent, sedes in Britannia posuisse videntur. Ipsi verò tunc se ex Hibernia redijsse volunt, quò antè à Romanis, & Britannis profligati se subduxerant, & illud Gildæ de hoc tempore intelligunt. *Reuertuntur impudentes grassatores Hiberni domum, post non longum tempus reuersuri.* Sub hoc tempus Reudam, cuius meminit Beda, sibi sedes in hac Insula ferro, aut amicitia vindicasse credunt nonnulli. A quo duce, inquit ille, vsque hodie *Dalreudini vocantur: nam lingua eorum* Dal *partem significat,* & ab hoc Reuda esse existimant alij, quòd nobis **Redshanks** vocati fuerint. Illum etiam Simonem Brechum, quem suæ gentis conditorem asserunt Scoti, his temporibus floruisse opinio est. *Sinbrech* verum hominis nomen erat, id est, *Sin* lentiginosus, vt apud Fordonum legitur; Forteán Brichus ille fuit qui circa Patricij ætatem cum Thuibaio, Macleio, Auspaco Scotis Britanniam vexauit, vt in Carantoci vita legimus.

Cur autem Scoti, qui in Britannia agitant, regionem illam quam insident *Alban* & *Albin*, & ipsi Hibernici *Allabany* nuncupant, (vnde Blondo Scoti-Albienses vocantur,) haud illiberalis erat disquisitio. Sed dixerint Scoti, an hoc *Allabany* aliquid antiqui nominis Albionis in se vestigium habeat, an ab albedine profluxerit

profluxerit quam *Ban* illi vocant, vt ſit quaſi *Ellan ban*, id eſt, Inſula alba Scotis: vel ex Hibernia deuenerit, quæ *Banno* ſuis Poëtis appellatur, vt *Allabany* ſit vel altera Hibernia, vel ſecunda Hibernia. Hiberniam enim *Scotiam maiorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* appellarunt hiſtorici. Cæterùm cùm Scoti ad Pictos in Britanniam acceſſiſſent, quamuis noſtros prælijs, & prædationibus continenter laceſſerent, non tamen res Scotica ſtatim adoleuit, ſed in eo, quo appulerunt angulo, diu delituerunt: nec, vt Beda innuit, per annos plùs minùs centum viginti ſeptem, contra Nordanhumbrorum regulos ſigna efferre auſi. Donec vno eodemque tempore Pictos ferè ad internecionem deleuiſſent, & Northumbriæ regnum inteſtinis malis, Danorúmque incurſionibus confectum, corruiſſet. Tunc enim omnis Septentrionalis Britanniæ plaga in Scotorum nomen conceſſit, vnà cum citeriori illa regione citra Cluidam, & **Edenburgh frith**. Illam enim Northumbriæ partem fuiſſe, & à Saxonibus poſſeſſam nemo repugnat; & hinc eſt quòd omnes qui orientalem Scotiæ partem tenent, & **Lawlandmen**, id eſt, inferiores vocantur, ſint origine Anglo-Saxones, & Anglicè loquantur. Qui verò Occidentalem oram incolant, **Hetchlandmen** dicti, id eſt, ſuperiores, ſint Scoti, & Hibernicè loquantur, infeſtiſſimíque ſint illis inferioribus, qui Anglico idiomate vtuntur. Immanem feritatem Scotorum ex D. Hieronymo, Prudentio, & alijs, barbarúmq; habitum ex Iſidoro, & Gilda, ſciens, hìc prætermitto, ne gentem præclariſſimam in calumniam ob vetuſtiſſimos mores patrios rapere viderer. *Lib. 1. cap. vlt.*

Vnà cum Scotis ATTACOTTOS bellicoſam hominum nationem Britanniam exagitaſſe author eſt Ammianus Marcellinus, quos è Scotica etiam gente fuiſſe coniectat H. Lhuidus: quàm verè neſcio, nondum enim video qui fuerint. Nec Attacotti fuiſſe videntur quos in vltima Aſia ſtatuit Plinius. Hoc ſolummodò ex notitiarum libro conſtat, quod ſub Romanis in ipſo imperij occaſu ſtipendia fecerint. Connumerantur enim inter Auxilia Palatina intra Galliam, *Atecotti iuniores Gallicani, & Atecotti Honoriani ſeniores*, & intra Italiam *Atecotti Honoriani iuniores.* Ex hac adiectione *Honoriani*, ex barbaris illis fuiſſe videntur, quos Honorius Imp. in fœdus recepit, & in militiam adſcripſit. *Attacotti.*

Inter has etiam gentes, quæ Britanniam incurſarunt, AMBRONES reponit Ioannes Caius vir optimis curis exercitatus, *Ambrones. Hiſt. Cantabrig. pag. 30.*

tus, & de Repub. literaria optimè meritus, quòd apud Gildam legerit, vbi de Pictis & Scotis agit. *Illi priores inimici, ac si Ambrones lupi, profunda fame rabidi, siccis faucibus ouile transilientes, non comparente pastore, alis remorum, remigúmque brachijs, ac velis vento iuuatis vectis terminos rumpunt; cadúntque omnia.* Obuersabatur bono seni, quod apud Festum legerat, Ambrones cum Cimbris in Italiam se effudisse. Et excidit illi aliud agenti *Ambronem*, vt notat Isidorus, deuoratorem significare. Nec alio sensu verbum illud vsurpat Gildas, nec Monumethensis, qui etiam Saxones *Ambrones* vocauit. Nec dùm ego ex antiquis scriptoribus didici *Ambrones* Britanniam inuasisse.

SAXONES.

Saxones.



VM iam Romanum imperium sub Valentiniano Iuniore plusquàm diuergeret, & Britannia nostra iuuentute per crebros delectus exhausta, Romaníque militis præsidio nudata, Pictorum Scotorúmque impetus diutiùs sustinere non posset: Vortigernus, cui rerum summam Britanni detulerant, vt rem proclinatam adiuuaret, Saxones è Germania in subsidium accersiuit. Hi statim, Hengisto & Horsa ducibus, *Ciulis* suis (sic pandos Myoparones vocarunt) Britanniam appellunt; vno & altero prælio prospero euentu contra Pictos, & Scotos defuncti, magnam sibi gloriam addunt, maiores è Germania copias, acquiescentibus in eorum virtute Britannis, euocant, qui pro limitibus excubarent, & maritimo bello hostes affligerent. *Guortigernus* (scribit Nennius) *suadente Hengisto, in auxilium accersiuit Octham, & Ebissam, qui cum quadraginta Ciulis nauigantes circa Pictos, vastarunt Orcades insulas, & occuparunt plurimas insulas, & regiones trans * mare Fresicum, vsque ad confinia Pictorum.* Demùm verò cùm nostrorum agros, cultus, & copias adamare cœpissent, incolarum imbecillitate freti, stipendia non numerata, & commeatum non subministratum causati, icto cum Pictis fœdere, in hospites Britannos bellum longè funestissimum mouent, consternatos vbique obtruncant, agros depopulantur, vrbes excindunt, & post ancipites bellorum euentus, contra duo illa propugnacula belli, Aurelium Ambrosium, qui purpuram hîc

Saxones aduenerunt anno Christi 450.

* The Frith.

Aurelius Ambrosius. Ambrosium Aurelianum vocat Gildas.

hic sibi assumpsit in qua occisi parentes, & bellicosum Arturium, Britannos vberiori insulæ parte, auitísque sedibus exuunt. Quo tempore, vt vno verbo dicam, passi sunt miserrimi incolæ, quicquid aut victor auderet, vel victus timeret. Auxiliares enim copiæ indies è Germania confluxerunt, qui in defessos Britannos bellum subinde redintegrarent, SAXONES nimirùm, IVTAE (sic enim legendum non *Vite*) & ANGLI, qui proprijs his nominibus discreti erant, quamuis in commune Saxones vocarentur. Sed de his seorsim, & summatim agamus, vt videamús, si fieri possit, gentis nostræ cunabula.

Si prius quid de hoc Saxonum ingressu Witichindus, & ipse natione Saxo, & scriptor vetustus retulit attexam, *Britannia à Vespasiano principe iam olim inter prouincias redacta, & sub clientela Rom. multo tempore vtiliter degens à vicinis nationibus impugnatur: eò quòd auxilio Romanorum destituta videretur. Populus namq; Romanus Martiali imperatore à militibus interfecto, externis bellis grauiter fatigatus, non sufficiebat solita auxilia administrare amicis: extructo tamen ingenti opere ad munimen regionis, inter confinia à mari vsque ad mare, vbi impetus hostium videbatur fore, relinquebant regionem Romani. Sed hosti acriori, & ad bellandum prompto, vbi gens mollis, & pigra belli resistit: nulla difficultas in destruendo opere fuit. Igitur fama prodente de rebus Saxonicis prosperè gestis, supplicem mittunt legationem ad eorum postulanda auxilia, & procedentes legati, optimi, inquiunt, Saxones, miseri Bretti crebris hostium incursionibus fatigati, & admodum contriti, auditis victorijs à vobis magnificè patratis, miserunt nos ad vos supplicantes, vt ab eis vestra auxilia non subtrahatis. Terram latam, & spaciosam, & omnium rerum copia refertam vestræ mandant ditioni parêre. Sub Romanorum hactenus clientela, ac tutela liberaliter viximus: post Romanos vobis meliores ignoramus: ideò sub vestræ virtutis alas fugere quærimus. Vestra virtute, vestris armis hostibus tantùm superiores inueniamur, & quicquid imponitis seruitij, libenter sustinemus. Patres ad hac pauca respondent, certos amicos Brettis Saxones sciatis, & eorum necessitatibus, atque commodis æquè semper affuturos. Legati læti redierunt in patriam, exoptato nuntio socios lætiores reddentes. Deinde promissus in Britanniam mittitur exercitus, & gratanter ab amicis susceptus, in breui liberat regionem à latronibus, restituens patriam incolis. Neque enim in id agendo multum laboris fuit: quippe qui iam olim audita fama Saxonum perculsi terrebantur, dummodo præsentia eorum procul pelluntur. Erant enim hæ gentes Brettis aduersæ, Scoti, * Pebiti: ad-*

Bretti.

* Picti.

 uersus

uersus quos militantes Saxones accipiebant à Brettis omnia ad vsum necessaria. Manserunt itaque in illa regione aliquanto tempore, vicaria Brettorum benè vsi amicitia. Vt autem viderunt principes exercitus terram latam, ac fertilem, & incolarum manus ad bellandum pigras, se verò ac maximam partem Saxonum sine certis sedibus, mittunt ad vocandum maiorem exercitum, & pace cum Scotis, & Pehitis firmata, in commune contra Brettos consurgunt, eósque regione propellunt, sua ditioni regionem distribuunt.

SAXONVM, vt aliarum gentium, originem, & etymon non solùm monachi eruditæ antiquitatis ignari, verùm etiam recentiores limatuli iudicij homines commentitijs fabellis inuoluerunt, Alij à Saxone Negnonis filio, & Vandali fratre, alij à saxea natura, alij à Macedonici exercitus reliquijs, alij à cultellis, vnde rythmus est apud Engelhusium,

Quippe breuis gladius apud illos Saxa vocatur,
Vnde sibi Saxo nomen traxisse putatur.

Crantzius autem à Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio à Phrygibus deducit. Ex his quisque quod placeat, sequatur. Huiusmodi enim opinionum commenta non ego conuellam. Amplectar tamen illam Germanorum eruditissimorum, qui Saxones à Sacis præstantissimo Asiæ populo ortos, & sic dictos quasi Sacasones, i. *Sacarum filij*, & è Scythia, siue Sarmatia Asiatica, cum Getis, Sueuis, Dacis, & alijs paulatim se in Europam effudisse opinantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio quæ Saxones ex Asia deducit, in quo ortum, & multiplicatum genus humanum. Nam præterquàm quòd Strabo scribit, *Sacas* illos, vt anteà Cimerij, longinquas inuasiones fecisse, & Armeniæ partem de suo nomine *Sacacenam* dixisse: etiam Sassones, Sueuos, Massagetas, Dahos in illa Scythiæ parte collocat Ptolemæus, & obseruat [redacted], has gentes eandem propè in Europa conseruasse vicinitatem, quæ ipsis olim inter se in Asia fuerat.

Saxones à Sacis Asia.

Lib. 11. [redacted]

[redacted]

Nec minùs probabile est, Saxones nostros ab his vel Sacis, vel Sassonibus Asiæ venisse, quàm Germanos à Germanis Persiæ, quorum meminit Herodotus, quod ipsi tamen ex linguæ affinitate quodammodo asseuerant, Nam Fader, Muder, Brader, Tuchter, Band, & similia in Persica lingua hodie reperiri, pro patre, matre, fratre, filia, vinculo, innuit singulari eruditione Iosephus Scaliger. Cæterùm cùm Saxones primùm orbi innotuêrunt, in Cimbrica Chersoneso, quæ nunc Denmarke, agitarunt, vbi Ptolemæus illos statuit, qui primus eorum mentionem fecit.

Nec

Nec Saxones, vt habent nonnulli libri, sed Axônes apud Lucanum veriùs legitur in illo versu,

Longísque leues Axônes in Armis.

Ex hac Cimbrica Chersoneso, Dioclesiani tempore, littora nostra infesta habuerunt, illísque propulsandis Carausium nostrum præfecerunt Romani. Posteà Albim fluuium transuecti, partim in Sueuorum sedes paulatim concesserunt, quæ nunc Saxoniæ Ducatus appellatur, partim in Frisiam & Bataniam Iuliani temporibus delati Salicam nationem à Francis profectam deturbârunt. Vnde Romanorum funeribus pasti, sæpenumerò in Romanorum prouincias irruperunt, & hanc insulam diu infestârunt, donec ipse Hengistus adueniret. Quem ex Batauia, siue Hollandia in Britanniam soluisse, & arcem illam Lugduni Batauorum, siue Leidæ construxisse testantur Batauorum annales, & nobilis ille illustri ingenio, & doctrina Ianus Dousa, qui in Oda Lugdunensi secunda, canit de Burgo, siue arce illa loquens, Zosimus.

Quem circinato mœnium vt ambitu,
Sic arcuatis fornicibus nouum
Putatur Hengistus Britanno
Orbe redux posuisse victor.

IVTAE, quos à Gutis, Getis, siue Gothis dictos multi arbitrantur (Geatun enim in M S. codice legitur) superiorem Cimbricæ Chersonesi partem incoluisse certum est, quæ etiamnum Danis Iuitland dicitur. Iutæ.

Quas verò sedes *Angli* habuerunt, controuersum est, nec vna sunt omnes opinione. Plurimi in Westphalia ponunt, vbi Engern visitur, & *Sueui-Angli* à Tacito & Ptolemęo memorati consederunt, quibus lubens credo, si de Taciti ætate loquamur, sed inde ad maritimos tractus descendisse suspicor. Alij in Pomerania, vbi Angloen oppidum floret, quærunt. Sed quum hi in secretiora Germaniæ longiùs à mari porrigantur, alia nostrorum Anglorum sedes quærenda, quàm vt inter Saxones, & Iutas quærerem iussit Beda. *Angli*, inquit, *de illa patria, quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vsque manere deserta inter prouincias Iutarum & Saxonum perhibetur.* Cùm autem inter Iuitlandiam & Holsatiam antiquam Saxonum regionem, prouinciola sit in Daniæ regno, quæ Angel hodiè dicitur, sub Flemsburg ciuitate, quam in epistolis Lindebergius *Paruam Angliam* vocat, me tandem auitam nostram sedem inuenisse, & inde Anglos in hanc insulam demigrasse, affirmare ausim. Vtque Angli. Lib. 1. cap. 15. Sic legit M. S. non Vitarum. Angel in Dania Anglorum sedes.

veriùs affirmem, iam iussit vetusti scriptoris authoritas, quem Thomas Allen Oxoniensis plurimis & optimis artibus ornatissimus mihi suppeditauit. Inscribitur hic author *Patricius Consul Fabius Quæstor Ethelwerdus.* Adulfi Regis abnepos fuisse videtur, floruitque circa annum salutis 950. Verba autem eius hæc sunt: *Anglia vetus sita est inter Saxones & Giotos habens oppidum capitale, quod sermone Saxonico Slesvic, secundum verò Danos Haitbby.* Quo in loco Saxones statuere Ptolemæus videtur, vt non falsò cecinerit ille medij temporis Poeta,

Ethelwerdus author.

------------Saxonia protulit Anglos,
Hoc patet in lingua, nineòque colore. ——

Horum Anglorum pars nonnulla in interiores Germaniæ tractus profecti Longobardis & Sueuis permixti in Italiam penetrarunt, & sui nominis vestigia in Engelheim Caroli Magni patria, *Ingolstadio*, Englburg, Englerute Germaniæ & *Angleria* Italiæ reliquisse creduntur. Quæ autem nominis sit ratio pronunciare non ausim. Facessat Angulus filius Humbli, & Angela regina, quos nostræ gentis fuisse conditores, blaterant inepti. Nec ab angulo nomen inditum arbitramur, quòd orbis sit angulus, vt veteri illo versu astruitur.

Anglia terra ferax, & fertilis angulus orbis,
Insula prædiues quæ toto vix eget orbe.

Nec Goropij coniectura fidem, sed potiùs risum meretur, qui *Anglos*, ab Angle, i. arundine, vel hamo piscatorio deducit, quòd, vt inquit ille, omnia sibi adhamarent, & fuerint, vt nos loquimur, Good Anglers, i. boni hamatores. Sed qui Engelberti, Engelhardi, & eiusmodi Germanicorum nominum etymologiam videt, fortasse etiam Anglorum notationem viderit. Hi sunt Germaniæ populi qui Britanniam occupârunt, quos vnam gentem fuisse, communique nomine nunc *Anglos*, nunc *Saxones* vocatos ex Gilda, Beda, Bonifacio, & P. Diacono eruditissimus vir N. Gisnerus rectissimè collegit.

Saxones, Angli, & Iutæ gens vna.

Hæc Saxonum gens, vt habet Fabius ille Ethelwerdus, *in toto erat maritima à Rheno flumine vsque ad Doniam vrbem quæ nunc vulgò* Dan-marc *nuncupatur.* Quæ vrbs illa *Donia* fuerit, me latet, hinc tamen colligo omnes illos populos qui Iutiam, Slesvicum, Holsatiam, Episcopatum Bremensem, Comitatum Oldenburgensem, Frisiam vtramque, & maximam Hollandiæ partem insederunt, in Saxonum nomen eo tempore coaluisse. Frisones autem in Angliam vnà peruenisse author est Procopius libro 4.

de

de bello Gothico. Locum verò integrum cùm liber non extet, hîc proponere non grauabor, vti mihi descripsit è regia Bibliotheca Lutetiæ Fran. Pithœus, vir optimus & totius antiquitatis longè peritissimus. Βεττίαν τὴν νῆσον ἔθνη τρία πολυανθρωπότατα ἔχουσι. βασιλεύς τε εἷς αὐτῶν ἑκάστῳ ἐφέστηκε, καὶ ὄνομα κεῖται τοῖς ἔθνεσι τούτοις, Ἄγγιλοι, καὶ Φρίσσονες, τε οἱ νήσῳ ὁμώνυμοι Βρίττονες, τοσαύτη δὲ ἡ τῶν ἐθνῶν πολυανθρωπία φαίνεται οὖσα, ὥστε ἀνὰ πᾶν ἔτος κατὰ πόλλους ἐνθένδε μεταναστάμενοι ξὺν γυναιξὶ, καὶ παισὶν εἰς Φράγγους χωροῦσι· οἱ δὲ αὐτοὺς ἐνοικίζουσι ἐς γῆς τῆς σφετέρας τὴν ἐρημότεραν δοκοῦσαν εἶναι, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ τὴν νῆσον προσποιεῖσθαι φασίν. ὥστε ἀμέλει οὐ πόλλῳ πρότερον ὁ Φράγγων βασιλεὺς ἐπὶ πρεσβείᾳ τῶν οἱ ἐπιτηδείων τινὰς παρὰ βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἐς Βυζάντιον στείλας ἄνδρας, αὐτοῖς καὶ τῶν Ἀγγίλων ξυμπέμψας φιλοτιμούμενος ὡς καὶ ἡ νῆσος ἥδε πρὸς αὐτοῦ ἄρχεται. id est, vt crassiùs conuertam *Britanniam insulam tres numerosissimæ gentes incolunt, quorum vnicuique suus rex imperat, nominantur hæ gentes Angli, Frisones, & qui eiusdem sunt cum insula cognominis Britones. Tanta verò hominum multitudo esse videtur, vt singulis annis inde magno numero cum vxoribus & liberis ad Francos emigrent, illi autem in eorum terram quæ maximè deserta videtur, excipiunt, vnde insulam sibi venditare ferunt: vtique non ita pridem, cùm Francorum Rex quosdam è suis Constantinopolim ad Iustinianum legaret, Anglos etiam misit ambitiosiùs venditans, quasi hæc insula suo subesset imperio.*

Natio hæc omnis Saxonica erat bellicosissima *animi magnitudine, corporis viribus, laborum tolerantiâ, Germanorum fortissimi habiti*, vt inquit Zosimus, *Romanis maximè formidati, quia repentini*, vt habet Marcellinus, *virtute & agilitate terribiles*, vt inquit Diaconus. *Saxonum gens*, vt refert Isidorus, *in Oceani maris littoribus & paludibus inuijs sita, virtute atque agilitate habilis. Vnde & appellata, quod sit durum & validissimum genus hominum & præstans cæteris piraticis*. Homines staturâ procera, membrorum compositione, & lineamentorum conformatione conspicui. Vnde Witichindus Monachus de his Saxonibus. *Mirati sunt Franci præstantes corpore & animo viros, & nouum habitum, arma quoque & diffusas scapulas cæsarie, & supra omnia ingentem animi constantiam. Vestiti erant sagis, & armata longis lanceis, & subnixi stabant paruis scutis, & cultellos magnos ad renes habebant.* Primum capillos ad cutem tondere nisi circa verticem, & lamina caput incingere solebant, quod docet Sidonius de Saxone loquens.

Cuius verticis extimas per oras
Non contenta suos tenere morsus

Saxonum mores.

Lib. 9. cap. 2. Originum.

Altat lamina marginem comarum.
Et sic crinibus ad cutem recisis,
Decrescit caput, additúrque vultus.

Deinde tamen capillos alere, & in scapulas diffundere soliti. Quòd ad vestimenta attinet, ex his P. Diaconi de Longobardis intelligas, *Vestimenta erant laxa, & maximè linea, qualia Angli-Saxones habere solent, ornata institis latioribus vario colore contextis.*

Rei maritimæ peritissimi erant, qui diu ita piraticam fecêrunt, vt assueti salo solum timerent: & ita maritima Britanniæ, & Galliæ vsque ad Hispaniam afflixêrunt, vt dispositi fuerint per vtriusque regionis littora duces & milites ad eorum deprædationes coërcendas, qui inde *Comites littoris Saxonici per Britanniam, & Galliam,* dicti fuerint. Illi nihilominùs sæpissimè has oras vitilibus suis myoparonibus deprædati sunt. Quò spectant illi Sidonij Apollinaris versus.

Littora Saxonica.

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
** Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum*
Ludus, & assuto glaucum mare findere lembo.

* i. Timebat.

Quanta immanitate per hæc littora grassati sunt, audi, si placet, ipsum Sidonium. *Nuncius,* inquit, *cum quo dum tui obtentu aliquid sermocinantèr extraximus, constanter asseuerauit nuper vos classicum in classe cecinisse, atque inter officia nunc nauta, modo militis, littoribus Oceani curuis inerrare contra Saxonum * pandos myoparones. Quorum quot remiges videris, totidem te cernere putes archipiratas: ita simul omnes imperant, parent, docent, discunt latrocinari, vt nunc etiam, vt quamplurimùm caueas, causa subsit maxima monendi. Hostis est omni hoste truculentior. Improuisus aggreditur, prouisus elabitur, spernit obiectos, sternit incautos; si sequatur intercipit, si fugiat, euadit. Ad hoc exercent illum naufragia, non terrent. Est eis quædam cum discriminibus pelagi non notitia solùm, sed familiaritas. Námque ipsa si qua tempestas est, hinc securos efficit occupandos, hinc prospici vetat occupaturos. In medio fluctuum scopulorúmque confragosorum, spe superuentus læti periclitantur. Prætereà prinsquam de continenti in patriam vela laxantes, hostico mordaces anchoras vado vellant, mos est remeaturis, decimum quemque captorum per æquales, & cruciarias pœnas, plus ab hoc tristi, quòd superstitioso ritu necare, súbque collectam turbam periturorum, mortis iniquitate sortis æquitatem dispergere. Talibus se ligant votis, victimis soluunt & per huiusmodi non tam sacrificia purgati, quàm sacrilegia*

Lib 8. Epist. ad Namantium.

* Cimbas.

sacrilegia polluti, religiosum putant cadis infaustæ perpetratores de capite captiuo magis exigere tormenta, quàm pretia. Huc & illud ex antiquæ historiæ apud Isidorum fragmento referri possit. *Gens Saxonum Myoparonibus, non viribus nituntur, fugæ potiùs, quàm bello parati.* Ea verò animi firmitate erant (si fas sit ita vocare) vt sibi mortem potiùs inferre, & vitam proijcere, quàm ludibrio esse maluerint. Vnde cùm Symmachus horum numerum in spectacula publica parauisset; eo die, quo in theatrum educi debuerant faucibus fractis spem exhibendarum voluptatum præripuerunt. De quibus ille ipse Symmachus, Lib. 2. Epistola 46. *Saxonum numerus morte contractus. Nam quando non probibuisset priuata custodia desperatæ gentis impias manus, viginti & nouem fractas sine laqueo fauces primus ludi gladiatorij dies viderit.*

Natio etiam omnium Saxonum admodum dedita superstitionibus, atque eam ob causam cum de rebus grauioribus consulerent, præter aruspicinam, equorum hinnitus tanquam præsagia inprimis obseruabant, vnde fortasse fit, quòd equum olim in insignibus gesserint Saxoniæ Duces. At cur Hengistus, & Horsa nostri ab equo nomen duxerint (vtriúsque enim nomen Saxonicè equum significat) planè me latet, nisi in bellicæ virtutis omen, iuxta illud Maronis *Bello armantur equi, bella hac armēta minantur.* Sortibus etiam ducendis multi erant, virgam enim fructiferæ arbori decisam, in surculos amputabant, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem fortuitò spargebant. Mox si publica fuerit consultatio, sacerdos populi, si priuata, paterfamiliàs precatus Deos, cœlumque suspiciens ter singulos tulit, sublatos secundam impressam antè notam interpretabantur. Vt bellorum euentum explorarent, gentis, cui bellum indicerent, captiuum cum electo popularium suorum, patrijs quemque armis committere solebant, & ex victore, quæ gens victoriam reportaret, coniectare. Deum Mercurium maximè coluerunt, quem Woden vocarunt, cui humanis hostijs litarunt, & quartam hebdomadæ feriam consecrârunt, vnde Wednesday nobis hodiè appellatur, vt sextam Veneri, quam Frea dixerunt, vnde dies Veneris nobis Friday nominatur. Eoster etiam Deam habuerunt cui mense Aprili sacrificârunt, vnde Aprilem, inquit Beda in libro de temporibus, Eoster monath vocarunt, & nos paschatis festum etiamnum Easter vocamus. *In commune*, vt inquit Tacitus, *Angli & alia vicinæ gentes Herthum. i. terram matrem coluerunt, eamque interuenire rebus hominum*

Equum insigne Saxonum.

Hæc Adamus Bremensis Saxonibus ascribit, quæ Tacitus Suevis.

Dij Saxonum.

Eoster dea.
[illegible]
M.S. lib.

Herthum Dea.

Earth. *minum, inuehi populis arbitrati sunt:* Nobisque hodie illa ipsa dictio in vsu est pro terra, Germanis verò inusitata qui *Arden* pro terra vsurpant. De his superstitionibus Ethelwerdus ille de suo tempore scribit, *In tanta seductione oppressi sunt Aquilonares increduli, vt* Wodan *sicut Dominum colant in hodiernum diem Dani, Normanni, & Sueui,* & alibi, Wodan *barbari vt Deum honorârunt, sacrificiumque obtulerunt pagani victoria caussa, siue virtutis.*

* Sed hæc pleniùs Adam Bremensis. *In templo (Vbsola patrio sermone vocato) quod totum ex auro paratum est statuas trium deorum veneratur populus: ita vt potentissimus eorum* Thor *in medio solum habeat triclinium, hinc & inde locum possident* Wodan & Fricco. *Quorum significationes eiusmodi sunt.* Thor *inquiunt, præsidet in aëre qui tonitrus & fulmina, ventos, imbresque, serena & fruges gubernat: alter* Wodan, *id est fortior, bella gerit, hominumq; ministrat virtutem contra inimicos. Tertius est* Fricco *pacem voluptatemque largiens mortalibus, cuius etiam simulacrum fingunt ingenti Priapo.* Wodan *verò sculpunt armatum sicut nostri Martem sculpere solent.* Thor *autem cum sceptro Iouis exprimere videntur.*

Thursday. Wednesday. Friday.

Sed hos errores fugauit tandem Christianæ religionis veritas. Postquam enim in Britanniæ possessione pedem firmassent, in septem regna distribuerunt, Heptarchiámque constituerunt, in qua tamen qui plurimùm poterat, *Rex gentis Anglorum*, vt est apud Bedam, dicebatur, vt Monarchiam in ipsa Heptarchia semper fuisse videatur. Deinde Augustinus, quem vulgò Anglorum Apostolum dicunt, huc missus á Gregorio Magno, sublatis Ethnicæ impietatis portentis fœlicissimo successu Christum in ipsorum animis inserendo ad Christianam fidem conuertit. De qua conuersione Gregorius ille Magnus, *Ecce penè cunctarum iam gentium corda penetrauit: Ecce in vna fide Orientis limitem Occidentisque coniunxit. Ecce lingua Britannica quæ nil aliud nouerat quàm barbarum frendere, iamdudum in diuinis laudibus Hebræum cœpit Halleluia resonare.* Et in epistola ad ipsum Augustinum. *Quis narrare hîc sufficiat, quanta lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum operante omnipotentis Dei gratia, & tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris sanctæ fidei luce perfusa est, quòd deuotione integerrima iam calcat idola, quibus priùs vesano timore subiacebat.* In antiquo etiam fragmento eius ætatis legitur. *Augustinus in vna Dominica natiuitatis die quæ vniuersa Anglorum gloria perpetuò celebratur, plus quàm decem millia virorum præter innumerabilem multitudinem fœminarum ac*

Monarchia semper in Anglorum Heptarchia. *Lib. 1. cap. 5.* *Augustinus Anglorum apostolus.* *Angli ad fidem conuersi.* *

paruulorum

paruulorum vitali baptismate regenerauit. Quæ verò sacerdotum aliorúmue sacrorum ordinum copia ad tantum populum abluendum sufficerit? benedicto itaque fluuio Anglicè Swalwa *nuncupato, iubet summus pontifex per pracones & magistros omnes binos & binos confidenter ingredi, & in trino deitatis nomine alium ab alio vicissim baptizari. Sicque omnes renati non minori miraculo quàm quondam populus Israel diuisum mare itemque Iordanem retrò conuersum transierat in alteram ripam, sic transpositi in tam profundo gurgite, in tanto tamque diuerso sexus & ætatis examine, nemo putabit, nemo læditur. Magnum hoc erat miraculum, sed hoc magnum maiori eminentia superatur, cùm omnis debilitas & infirmitas in illo amne deponitur, omnis lãguidus & deformatus sanus & reformatus egreditur. O festiuum spectaculum Angelorum & hominum, cùm tot millia candidatæ gentis ex vnius fluminis alueo, velut ex vnius genetricis aluo prodirent, & de vno stagno tanta progenies in supernam ciuitatem nasceretur Olympo. Hinc serenissimus papa Gregorius cum omnibus supernorum contubernijs erumpens in gaudia, nam tulit hoc reticere, Sancto patriarchæ Alexandriæ Eulogio scripsit gratissimè congratulaturo, de tanto exercitu in vna natalis domini die baptizato.*

Vbi primum Christi nomen annuntiatum est, adeò flagranti studio se Christo consecrârunt, vt incredibilem diligentiam sacris ædibus extruendis, rebus diuinis peragendis, & Christi nomine propagando adhibuerint, Regésque nonnulli sua sceptra monasticæ vitæ postposuerint. Ad meliores etiam artes instaurandas animum adiunxerunt, & diuini verbi, necnon & literarum semina per Germaniam opera Winifridi, Willebrodi, & aliorum proseminârunt, quod Germanus Poeta his versibus docet.

Hæc tamen Arctois laus est æterna Britannis
Quod post Pannonicis vastatum incursibus orbem,
Illa bonas artes, & Graiæ munera linguæ,
Stellarumq; vias, & magni sidera cæli
Obseruans, iterum turbatis intulit oris.
Quin se relligio, multum debere Britannis
Seruata, & latè circum dispersa fatetur,
Quis nomen Winfride tuum, quis munera nescit?
Te duce, Germanis pietas se vera, fidesq;
Insinuans, cæpit ritus abolere profanos.
Quid non Alcuino facunda Lutetia debes?
Instaurare bonas ibi qui fæliciter artes,

Barbari-

Barbariémque procul solus depellere cœpit.
Quid? tibi diuinumq; Bedam, doctissimus olim
Tam varias vnus bene qui cognouerat artes
Debemus.

Britannia bis Galliæ magistra.

Additque [redacted] Britanniam bis Galliæ fuisse magistram, per Druidas innuens, & Alcuinum cuius inprimis opera vsus est Carolus Magnus in Parisiensi Academia instituenda.

Anglo Saxonum in Germaniam remigratio.

Nec minus arma, quàm literas, & religionem in Germaniam intulerunt, & quod mireris Saxonibus illis qui Ducatum Saxoniæ incolunt, originem dedisse his verbis Eginhardus nos docuit. *Saxonum gens, sicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniæ incolis egressa, per Oceanum nauigans Germaniæ littoribus, studio & necessitate quærendarum sedium, appulsa est in loco qui vocatur Haduloha. Eo tempore, quo Theodericus Rex Francorum contra Hirminfridum Ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter vastauit ferro & igne. Et quum iam duobus prælijs ancipiti pugna, incertaque victoria miserabili cæde suorum decertassent, Theodericus spe vincendi frustratus, misit Legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugato, & vt audiuit caussam aduentus eorum, pollicitis pro victoria cohabitandi sedibus, conduxit in adiutorium. Quibus secum quasi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, superauit aduersarios, vastatísque indigenis, & ad internecionem pene deletis, terram eorum iuxta pollicitationem suam, victoribus delegauit. Qui eam sorte diuidentes, cúm multi ex eis in bello cecidissent, & pro raritate eorum, tota ab eis occupari non potuit, partem illius, maximé eam quæ respicit orientem, colonis tradebant, singulis pro sua sorte, sub tributo exercendam. Cætera veró loca ipsi possederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partem Thuringorum, quos præcedens hostilis turbo non contigit, alueoq; fluminis Vnstrote dirimuntur; A Septentrione veró Normannos gentes ferocissimas; ab Ortu solis Obotritos; ab Occasu Frisos, à quibus sine intermissione, vel fœdere, vel concertatione necessaria finium suorum spacia tuebantur.* Sed ad nostros iam reuertamur.

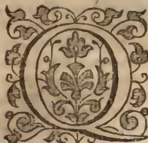
Diu florentissima res erat Saxonica sub illa Heptarchia, donec regna illa intestinis bellis collisa in Occiduorum Saxonum potestatem tandem concesserint. Egbertus enim Occiduorum Saxonum rex quatuor ex his regna victoria complexus, cum reliqua etiam duo spe deuorasset, vt quæ in vnius imperium deuenissent, in vnum item nomen coirent, & suæ gentis memoriam conseruaret, Heptarchiam, quam occuparunt Saxones, promulgato

England.
Britannia Anglia dicta circa annū aluetu 810.

In epistola ad Zachariam P.P.

Daci sæpè à nostris scriptoribus falsò vocantur.

Du-ken.



Vӕ Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipsis satis constat, DANVM enim illum Gigantem Humbli filium & Goropium quĩ à Gallo gallinaceo deducit ex antiquitatis scholâ ipsa veritas iampridem explosit. Andreas Velleius Danus vir literatissimus à Dahis Scythiæ populo, & nomen à *Marc* quæ non limitem sed regionem significet, repetit, Ethelwerdus noster à *Donia* vrbe nomen factum credidit. A Dausionibus autem siue Dancionibus quos in Scandia statuit Ptolemæus, ortos fuisse, & inde in desertas Anglorum sedes, in Cimbricam scilicet Chersonesum se exonerasse ego semper existimaui. Nec ante Iustiniani tempora, circa annum salutis 570. eorum nomen orbi innotuit, tunc enim Galliam vastare cœperant, & ab indoctis rerum Anglicarum historicis *Wiccingi* dicti sunt quòd piraticam exercuerint: *Wiccinga* enim Saxonica lingua, teste Alfrico, Piratam denotat, nec alij à Danis fuerunt *Wiccingi*, vt quidam contendunt. Sed de his Danis audi Dudonem de S. Quintino, authorem satis vetustum è I. Stowæi studiosissimi vrbis Londinensis Antiquarij bibliotheca, quæ mihi semper patuit. *Dani è Scanza*, i. Scandia, *velut examen apum è canistro, & gladius è vagina, diuersitate multimoda, consuetudine barbarica prosiluerunt, cùm petulanti luxu exardescentes soboles innumeras generauissent. Qui postquàm adoleuerunt, de rerum possessionibus contra patres, auósque aut sæpiùs inter se ferociter obiurgati, exuberantes, & terram quam incolunt habitare non sufficientes: collecta sorte multitudine pubescentium, veterrimo ritu, in externa regna extruduntur nationum, vt adquirant sibi præliando regna, quibus viuere possint. Cæterùm in expletione suarum expulsionum atque exercituum sacrificabant olim venerantes* * THVR *dominum suum, cui non aliquid pecudum atque pecorum, sed sanguinem mactabant hominum. Holocaustorum omnium putantes pretiosissimum, eò quòd sacerdote sortilego prædestinante, iuga boum vna vice diriter icebantur in capite, collisóque vnicuique singulari ictu sorte electo, cerebro, sternebatur in tellurem, perquirebatúrque leuorsum fibra cordis scilicet vena, cuius exhausto sanguine ex more, sua, suorum capita linentes, librant celeriter nauium carbasa ventis, deósque tali negotio putantes placare,*

Wiccinga.

Danorum religio.

* *Hinc dies Iouis nobis fortasse* Thursday *dictus.*

placare, velocitèr nauium insurgunt remis. Aliam etiam Deorum placandi rationem, vel potiùs contaminatissimam superstitionem, qua Dani vsi sunt, Ditmarus Episcopus qui Dudone paulò antiquior his verbis describit. *Sed quia ego de hostijs Northmannorum & Danorum antiquis mira audiui, hæc indiscussa præterire nolo. Est vnus in his partibus locus caput istius regni Lederun nomine, in pago qui Selon dicitur, vbi post nouem annos mense Ianuario, post hoc tempus, quo nos Theophaniam domini celebramus, omnes conueniunt, & ibi dijs suis LXXXX. & nouem homines, & totidem equos cum canibus & gallis pro accipitribus oblatis immolant, pro certo vt prædixi, putantes hos eisdem placaturos.* Lib. 1.

Circa Egberti tempora, anno Christi 800. nostra littora primùm infestârunt, posteà mare cœlo miscentes, multos annos per Angliam grassati, vrbibus excisis, templis succensis, & agris vastatis omnia barbara immanitate egêrunt, rapuêrunt, vertêrunt. Merciorum, & Orientalium Anglorum regibus peremptis, eorum regna cum magna Northumbriæ parte occupârunt. Tributúmque Dangelt dictum misello populo ad horum latrocinia reprimenda impositum, quod, vt cuiusmodi fuerat intelligas, hæc paucula legas velim è legibus nostris antiquis descripta. *Danigeldi redditio propter piratas primitùs statuta est. Patriam enim infestantes, vastationi eius pro posse suo insistebant. Ad eorum quidem insolentiam reprimendam statutum est Danigeldum annuatim reddi, scilicet 12 denarios ex vnaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni resistendo obuiarent. De hoc quoque Danigeldo libera & quieta erat omnis ecclesia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio ecclesiæ erat, vbicunque iacebat, nihil prorsus in tali redditione persoluens, quia magis in ecclesiæ confidebant orationibus, quàm in armorum defensionibus.* Danica vastatio. Dangelt.

Verùm cum Alfredum Occidentalium Saxonum regem iam aggrederentur, ille nunc cedendo, nunc insistendo, victricibus armis non solùm à suis repulit, sed etiam Danico Merciorum regulo interfecto, è Mercia ferè tota expulit, filiúsque eius Edwardus Senior patris victorias persecutus Orientalem Angliam profligatis Danis sibi subiecit, vti Adelstanus eius filius nothus pleno ad victorias gradu multa Danorum cæde Northumbriam debellauit, Danísq; tanto terrore institit, vt vel è regno excesserint, vel se dediderint. Horum principum virtute è calamitatum gurgite emersit Anglia, annósque quinquaginta à sanguinolento illo bello conquieuit. Cùm autem Etheldredus vir languido,

guido animo regnaret, Dani eius ignauia freti classicum denuò cecinerunt, regionemque populati, Anglos magna quotannis pecunia pacem redimere coëgerunt, adeóque insolenter se gesserunt,

1012. vt Angli coniuratione inita, vna nocte Danos omnes per Angliam ad vnum occidione occiderint, rati hac sanguinis effusione se Danicum incendium restincturos, quod tamen in magis exitialem flammam exarsit. Sueno enim rex Danorum hac suorum cæde irritatus numeroso exercitu Angliam inuasit, immaniterq; efferato animo grassatus Ethelredum fugauit, totúmque regnum sibi subdidit, filióq; Canuto reliquit, qui sæuis asperísque bellis varia fortuna cum Ethelredo reduce, & filio eius Edmundo, cognomine *Ferreum latus* conflictatus, duos filios successores habuit, Haraldum scilicet nothum, & Canutum Audacem, quibus mortuis, Danorum iugo excusso, ad Anglos denuò recidit imperium. Edwardus enim cognomento *Confessor*, Ethelredi ex 2. vxore filius regiam recuperauit dignitatem. Iam Anglia respirare cæpit, sed protinùs, vt inquit ille, *mores rebus cessêre secundis*, Sacerdotes erant inertes, somni pleni & imperiti, populus luxu solutiori, otio torpescebat, disciplina intermortua iacebat, innumeris vitijs Respub. quasi ægra intabescebat, superbia autem, cuius pedissequa exitium, maximè inualescebat. Erant enim tunc temporis Angli, vt scribit Guil. Malmesburiensis, *vestibus ad medium genu expediti, crines tonsi, barbas rasi, armillis aureis brachijs onerati, picturatis stigmatibus cutem picturati, Clerici literatura tumultuaria contenti, vix sacramentorum verba balbutiebant, &c.* Et vt de illo tempore loquitur Geruasius Dorobernensis, *Sic ad mala perpetranda festinatur, vt nescire crimina, crimen esse videatur*, quæ omnia planissimè excidium præcinuerunt.

Dani 200. annos Angliam afflixerunt, regnarunt annos plus minus 20.

Edwardus Confessor.

NORMANNI.



Dwardo Confessore sine prole post viginti quatuor annos defuncto, Haraldus Godwini filius domus regiæ Maior, regnum occupauit, quem vt exturbarēt, hinc Tosto frater, illinc Normanni omnem mouērunt lapidem. Verùm cùm ille Tostonem fratrem, & Haraldum regem Norwegiæ, quem socium sibi Tosto adiunxerat, iusto prælio, non incruenta victoria

toria prope Stamford-brig in Eboracensi agro peremisset: ecce vix nouem interiectis diebus, GVILIELMVS (cognomento *Bastardus*) Normanniæ Dux, Edwardi modò defuncti promissis, adoptione, & affinitate fretus, magno conscripto exercitu, in Anglia inter Australes Saxones appulit. In quem signa statim conuertit Haraldus, lassato licèt milite, rebúsque superiori bello omninò accisis. Ad Hastings concurritur, vbi Haraldus in medium prælium se inferens, acriter dimicans cecidit, magno Anglorum numero interfecto, difficile est ad fidem summas exacto numero concipere. GVILIELMVS victor protinùs infesto agmine per Wallengfordiam Londinum petit, admissúsq; Rex inauguratur, vtpote cui, vt ipse ait, *Regnum Dei prouidentia destinatum, & beneficio concessionis Domini, & cognati gloriosi Regis Edwardi concessum*, & pauculis interpositis lineis subiungit, *Benignissimum Regem Edwardum illum in Regnum Angliæ adoptiuum heredem instituisse.* Quanquam si historiæ S. Stephani Cadomensis credere libet, extremum spiritum in hæc verba emisit. *Diadema regale quod nullus antecessorum meorum gessit, adeptus sum, quod diuina solummodo gratia, non ius contulit hereditarium.* Et paulò pòst. *Neminem Anglici regni constituo heredem, sed æterno conditori, cuius sum, & in cuius manu sunt omnia, illud commendo. Non enim tantum decus hereditario iure possedi, sed diro inflictu, & multa effusione sanguinis humani periuro regi Haraldo abstuli, & interfectis, vel fugatis fautoribus eius dominatui meo subegi.*

Normanni. 1066.

Charta Guil. Conquestoris.

Historia Monasterij S. Stephani, Cadomi in Normannia.

Sed quid ego hanc maximam & recentissimam Britannici imperij conuersionem tam paucis percurro? en tibi si non pigeat legere quæ ego minus accuratè, minúsque fortasse cogitatè, ad historiæ tamen fidem tum scripsi, cùm imprudens res nostras Latinis literis illustrare cogitarem.

Normannica victoria.

E*Dwardo Confessore iam sine sobole defuncto, ancipiti cura de nouo rege substituendo proceres populúsque distrahebantur. Edgarus cognomento* Ætheling, *Edmundi* Ferrei Lateris *è filio abnepos solus è virili Saxonicorum regum stirpe supererat, cui iure hereditario regnum debebatur. Verùm cùm ille ætate minori videretur, quàm vt reipublicæ gerendæ par esset, & ingenium peregrinis moribus immiscuisset, vtique in Pannonia ex Agatha filia Henrici III. Imperatoris natus qui terrarum situ disiunctior erat, quàm vt adolescentem auxilio aut consilio iuuaret, Anglis minus erat gratus, quibus nihil antiquius erat quàm regem sibi è suo quasi corpore creari: Haraldum*

dum igitur Godwini filium belli pacisque artibus & gloria florentem plerique omnes respexerunt. Quanquam enim ille vna tantùm imagine nobilis erat, & pater proditione, & rapinis æternam ignominiæ infamiam subierat, benigno tamen alloquio, comitate, liberalitate, & militari virtute maximam à populo iniuit gratiam. Nec enim alter erat in quo plus fuit audaciæ ad pericula compescenda, aut plus consilij inter ipsa pericula. Virtúsque eius & fortuna in Wallico bello quod iampridem fœlicissimè confecerat ita emicuit, vt planè omnibus Imperatorijs artibus instructissimus, & ad imperium Anglicum instaurandum natus videretur. Danos etiam qui solummodo huic regioni terrori erant, illi æquiores fore sperabatur, quòd è Gytha Swenonis Regis Danici sorore natus erat. Si qua alia vis siue externa siue domestica adoriretur, ciuium beneuolentia & nobilium cognatione & affinitate satis munitus videbatur. Sororem Morcari & Edwini fratrum qui longè potentissimi erant in vxorem habuit, & Edricus Syluaticus vir animo excelso & authoritate summa arctissimo propinquitatis vinculo erat coniunctus. Percommodè etiam accidit, vt eodem tempore Sueno Danus Suecico bello implicaretur, & Guilielmo Normanno male cum Philippo Francorum rege conueniret, Guilielmo enim illi regnum conceptis verbis, si sine prole obiret, promiserat Edwardus Confessor dum in Normannia exularet, & ad illud promissum præstandum se sacramenti religione quasi sponsor obligauit Haraldus (cùm captiuus in Normannia detineretur) addita etiã hac conditione vt Normanni filiam in matrimonium haberet. Vnde consultissimum plurimis videbatur Normanno regnum deferre, tum vt fidem liberando bellum quod imminere prospiciebant, & exitium quod semper periurij pœna auerteretur, tum Normanniam Angliæ adiungendo regnum sub tanto principe firmaretur, & respublica plurimùm augeretur. Cæterùm Haraldus omnes omnium deliberationes incìdit, qui nihil sibi cunctandum ratus, eo ipso die quo Edwardus sepulturæ traditus, imperium præter plurimorum expectationem arripuit, & diadema sine inaugurationis ceremonijs ipse sibi imposuit. Quo facto Ecclesiasticam hominum nationem quasi religionis violator plus nimiò irritauit. Ille autem non ignarus quàm difficile sit principi nouo imperium sine pietatis & virtutis opinione tueri, vt offensam illam obliteraret, & sceptrum confirmaret ad rem Ecclesiasticam promouendam, & monasteria ornanda nihil non fecit. Edgarum Ætheling, *quem Oxoniæ Comitem creauerat, reliquósque nobiles omni beneuolentia complexus est, populum magna tributorum parte sublevauit: vim magnam pecuniarum in tenues effudit, denique alloquendi cõmitate, audiendi lenitate, decernendi*

nendi

nendi æqualitate charitatem vnà cum authoritate comparauit sibi singularē. Vbi primùm hæc certis nuntijs accepisset Guilielmus Normannus, Edwardi mortem grauissimè dolere præ se tulit, cùm interim animo discruciaretur, Angliam quam iam spe deuorauerat, e faucibus sibi fuisse præreptam: Protinùs igitur ex suorum consilio legatos ad Haraldum mittit, qui promissorum & sponsionis admonerent, simúlque regnum repeterent. Ille re deliberata respondet, Quod ad Edwardi promissa pertinet Anglicum imperium promissis deferri non posse, nec se eius promissis teneri cùm electione, non iure hæreditario regnum sibi obuenerit. Quod ad suam sponsionem, ab homine capto vi, dolo, & perpetui carceris metu in Reipub. Anglicæ damnum & ordinum præiudicium extortam, & proinde irritam esse, quam nec præstare si potuerat debuisset, nec si vellet potuisset, cùm rege nesciente & populo non adsentiente facta fuisset. Illud verò admodum iniquum videbatur postulare, vt Normanno peregrinæ stirpis principi regno cederet: quod tanto omnium ordinum consensu suscepisset. Hoc responsum parùm æquis auribus accepit Normannus, Haraldúmque latebras periurio quærere existimauit: alios igitur protinùs eadem de causa legauit, qui commonefacerent qua iurisiurandi religione obstrictus teneretur, & periuros exitium apud Deum, & dedecus inter homines manere. Verùm quum iam Guilielmi filia Haraldo in pactis desponsa, quæ quasi firmamentum suæ sponsionis erat, fato erepta fuisset, minori cum humanitate tractati sunt, nec aliud quàm anteà responsum tulerunt. Ad bellum apertum iam omnia spectare cœperant. Haraldus classem instruit, milites conscribit, præsidia per littora locis opportunis disponit, & ad vim Normannicam propulsandam, quæ vsui videntur omnia parat. Prima tamen belli tempestas à Tostone germano Haraldi fratre præter omnium opinionem exorta est. Ille, vir animo elato & effero magna cum authoritate aliquandiu Nordanhumbris præfuit, verùm cum crudelitate in inferiores, superbia in principem, & odio in fratres grassaretur, ab Edwardo Confessore proscriptus in Galliam secessit, iámque authore Baldwino Flandriæ Comite, & suasore Guilielmo Normanno, vt probabile videtur (Tosto enim & Guilielmus duas Baldwini Flandrensis filias in matrimonio habuerunt) fratrem quem diu capitali odio, nunc aperto bello exercere incipit, è Flandria sexaginta pyraticarum nauium classe soluit, Vectam insulam populatur, Cantij oram maritimam infestat, sed regiæ classis aduentu territus, sublatis velis, ad remotiores Angliæ partes delatus in Lincolniensi agro terram prædabundus conscendit, vbi ab Edwino & Morcaro prælio exceptus & fugatus Scotiam petijt, vt inde bellum redintegraret. Duplici iam belli

expectatione hinc è Scotia, inde è Normannia omnium animi suspensi erant, eóque magis quòd in Festo Paschatis Cometes tristi admodum specie septem plùs minùs diebus effulsit, qui anxias hominum mentes (vt turbulento fit tempore) ad infaustas præsensiones conuertit. Haraldus verò intentis oculis omnes regni partes intuebatur, australe littus præsidijs firmabat. A Scotia & Tostone minùs sibi timuit cùm Mil-Columbus Rex Scotorum intestinis malis conflictaretur. Guilielmus interim multa animo de Anglia agitat, rem cum ducibus subinde communicat, quos alacres & gestiente spe plenos vidit: pecunia autem in tantum bellum conflandæ ratio difficilior videbatur. Nam cùm in publico ordinum Normanniæ conuentu de pecuniario subsidio proponeretur, responsum est opes superiori contra Gallos bello ita accisas fuisse, vt si nouum ingrueret bellum vix sua defendere potuerint, sua potiùs tuenda quàm aliena inuadenda, bellum illud etsi iustum minùs tamen necessarium & inprimis periculosum videri: præterea Normannos nentiquam teneri peregre in militiam proficisci. Nec vlla ratione ad pecuniam conficiendam adduci potuerunt. Quanquam Guilielmus Fitzosbert *vir summa apud Ducem & populum gratia omni ratione obnixè id ageret, & vt alios pertraheret, quadraginta naues suis impensis in hoc bellum promitteret. Dux quòd publico conuentu non poterat, alia ratione aggreditur: opulentissimum quemque seorsim ad se accersit, blandè alloquitur, vt aliquantulum in hoc bellum conferant petit, illi quasi iam certamen esset iuuandi principis prolixè promittunt, promissisque statim in tabulas relatis, vis pecuniæ omnium opinione maior citò coacta fuit. His rebus confectis opem & auxilium à vicinis principibus Andium scilicet, Pictonum, Cenomanorum & Bononiæ Comitibus petit, quibus latifundia in Anglia promittit. Philippum etiam Gallorum Regem adit, illique modò opem ferret pro Anglia fidelitatis iusiurandum vt beneficiarum præstiturum spondet. Verùm cùm minimè è re Gallorum videretur, vt vicinus Normannus qui iam minùs Gallo obaudiret, Angliæ accessione adaugeretur (vicinorum enim potentia principibus semper suspectior) tantùm aberat vt opem deferret, vt etiam ab inuadenda Anglia deterreret. At ille nullo modo ab incepto abduci poterat, sed multò erat iam alacrior, & erectior Alexandri Pontificis Romani authoritate munitus (ille enim iam primùm in principes authoritatem sibi vsurpare incepit) qui causa probata, sacratum vexillum in victoriæ & regni omen miserat. Copias igitur quas potuit maximas collegit, & classem numerosam ad* S. Valerici *oppidulum (quod est ad Somæ fluminis ostium) cogit, vbi diutiùs hæsit, ventum secundum expectans, quem vt eliceret, S. Valericum*

Cometes.

loci

loci præsidem votis fatigauit & donarijs onerauit. Haraldus qui iamdiu eius aduentum cum suis frustrà præstolatus erat, exercitum dissoluere, classem subducere, & littus relinquere constituit, tùm rei frumentariæ inopia coactus, tùm quòd Flandriæ Comes ad illum scripserat, Guilielmum nihil hoc anno moturum: cui facilè credidit, qui anni tempore nauigationem præclusam existimaret, quòd Æquinoctium iam subierat. Dum hæc animo agitat, noui ex improuiso belli necessitate exercitum reuocare adactus est. Haraldus enim cognomento Durus *&* Harfager *Rex Norwegiæ (qui pyraticam per Septentrionales Britanniæ partes exercuerat, & Orcadas insulas iam subegerat) à Tostone in spem regni Anglici euocatus Tinam flumen cum quingentis plus minùs myoparonibus intrat, vbi suam etiam classem adiunxit Tosto, cùm hic aliquandiu agros populati essent: sublatis anchoris, Eboracensis agri littus legentes in Humbrum delati omni belli rabie circunquaque grassari cœperunt. Ad quos reprimendos Edwinus & Morcarus Comites tumultuariam militum manum educunt, verùm illi Norwegorum impetum non tulerunt, sed effusa fuga plurimi vnà cum Comitibus sibi consuluerunt, plures autem in Ousam flumen ruentes fluctibus sunt hausti. Norwegi tum obsidionem vrbi Eboraco inferre parant, quam statim deditione, obsidibus vtrinque datis, recipiunt. Pauculis interpositis diebus Haraldus noster omnibus vndique contractis copijs Eboracum contendit, & inde in Norwegos mouet, qui castris positis loco tutissimo consederant, à tergo enim Oceano, à sinistra Humbro æstuario, in quo eorum classis constitit, à dextra verò, & à fronte Deruentione flumine quodammodo muniti. In eos tamen Haraldus animosè inuehitur, primùm ad * pontem acriter decertatur, in quo Norwegum quendam aliquandiu vniuersum Anglorum exercitum sustinuisse fertur, donec sagitta transfixus caderet. deinde æqua virtute fortunaque in ipsis castris aliquandiu pugnatur. Norwegi tamen demum dissipati, & in medio Haraldus ipse Norwegorum Rex, & Tosto cum maxima exercitus parte interfecti. Victori Haraldo præda admodum opima obuenit, vis auri & argenti magna, classisque illa numerosa, præter viginti nauiculas quas Paulo Orcadum Comiti, & Olauo Haraldi interfecti filio ad saucios auehendos concessit, iureiurando priùs dato ipsos nihil in Angliam iam inde molituros. Hæc victoria Haraldo animum erexit, iamque se terrori Normannis fore existimauit, cùm suis odio esse cæperit, quòd prædam militi non distribuerit. Ille tamen in Republica ordinanda quæ miserè in hoc tractu conuulsa iacuit, totus erat. Intereà verò Guilielmus Normannus idoneam nactus tempestatem, sub finem Septem-*

* Stanford bridge prope Eboracum.

bris naues soluit & leni vento prouectus omnibus nauibus ad Peuensey *in Suthsexia accessit, nudoque potitus iam littore, vt spem fugæ suis præcideret, nauibus ignem iniecit, munimentoque ibi posito quod suis receptui esset, ad* Hastings *progreditur, vbi etiam alterum excitauit propugnaculum præsidiumque imposuit. Causas belli iam diuulgat, scilicet vt vlcisceretur mortem Alfredi cognati sui quem vnà cum plurimis Normannis Godwinus Haraldi pater sustulit, vt persequeretur iniurias Haraldi qui cùm Robertum Archiepiscopum Cantuariensem in exilium eiecerat, tùm regnum Angliæ sibi delatum conculcata sacramenti religione occupârat; suos autem ne hostiliter Anglis depopulationem inferrent edicto vetuit. Celeriter hæc fama ad Haraldum perferuntur qui omnibus consilijs anteuertendum ratus, vt primo quoque tempore Normannum exciperet, dimittit quaquauersus nuncios, suos obtestatur vt in fide maneant, omnes vndique copias contrahit, magnisque itineribus Londinum properat vbi illum legatus à Gulielmo adit, qui cùm regnum pluribus repeteret, parum abfuit quin Haraldus præcipiti ira percitus legato vim intulerit. Difficile enim erat superbiam & spem bonam victori detrahere. Protinùs suos ad Guilielmum legat qui insolentiùs comminarentur nisi quàmprimùm in Normanniam se reciperet. Hos tamen facili responso magnaque humanitate ille dimisit. Delectum interim Londini Haraldus habet, resque suas superiori contra Norwegos prælio admodum attenuatas comperit, exercitum tamen magnum ex nobilibus & alijs quos patriæ charitas ad commune periculum propulsandum euocârat, conflauit. Iam in Suthsexiam, matre nequicquam remorante, ducit, & animo non infracto vix septem mill. pass. à Normanno castris in planitie positis consedit. Quò etiam statim exercitum suum admouit Normannus. Primùm exploratores vtrinque submissi, qui ab Anglis erant, omnia siue veri ignorantia, siue mentiendi libidine, Normannorum multitudinem, apparatum & disciplinam supra fidem extulerunt, adeò vt Gythus Haraldi frater minor natu bellicis operibus clarus de rerum summa non vno prælio decertandum ratus, regem admonuerit, dubios esse Martis euentus, victorias sæpiùs esse à fortuna quàm virtute, cunctationem maturam maximam esse disciplinæ militaris partem: si modò fidem de regno Guilielmo dedisset vt ipsum subduceret admonuit, vtique nullis copijs contra conscientiam muniri posse, Deum de violata fide pœnas expetiturum, nec quicquam magis terrori Normannis fore, quàm si nouum conscriberet exercitum quo nouis denuò prælijs exciperentur, ad hæc pro se spondet si eius prælij fortunam sibi committeret, nec boni fratris, nec fortis ducis officio defuturum,*

vtpote qui bonæ mentis conſcientia fretus aut faciliùs hoſtes profligaret, aut fœliciùs patriæ vitam profunderet. Non æquis auribus Rex hæc accepit quæ cum ſuo dedecore coniuncta videbantur, vt enim belli euentum æquo animo, ita timiditatis contumeliam nullo modo perferre potuit. Normannorum itaque laudes obtriuit, nec è ſua dignitate aut priſtina virtute exiſtimauit, cùm iam quaſi ad vltimum periculi perueniſſet, inſtar meticuloſi pedem referre, æternámque ignominiæ labem ſubire. Ita fortuna quos ſubuertere inſtituit, conſilij expertes primùm reddit. Dum hæc aguntur Gulielmus vt pio affectu reipublicæ Chriſtianæ ſit proſpectum & à ſanguine Chriſtiano temperatum, monachum internuncium mittit, qui Haraldo conditionem propoſuit vel regno prorſus cederet, vel ſub Normanno clientelari iure ſe iam inde regnare agnoſceret, vel ſingulari certamine cum Guil. decertaret, ſaltem, vt Pontificis Rom. iudicio de Anglico imperio ſe ſiſteret. Ille autem quaſi ſui impotens nullam cõditionem amplexus ad diuinum tribunal vniuerſam cauſæ diſceptationem reiecit, & poſtero die qui 2. Id. Octob. erat, pugnandi copiam ſe facturum reſpondit, quem credulo errore ſibi fauſtum fore perſuaſerat eò quòd natalis eſſet. Inſequentem noctem Angli ſolutiori luxu, comeſſationibus, & vociferationibus, Normanni autem ſuſceptis pro exercitus ſalute, & victoria votis produxêrunt. Prima luce acies vtrinque inſtruunt, Haraldus in primo agmine Cantianos (quibus veteri inſtituto exercitus frons debetur) cum bipennibus conſtituit, altero agmine ipſe cum fratre, mediterraneis Anglis, & Londinenſibus conſtitit. Primam Normannorum aciem ducebant Rogerus Montegomericus, & Guil. Fitzosberne, *ea conſtabat ex equitibus Andegauenſib. Perticenſib. Cenomannis, Britonibus, quorum plurimi Fergento Britoni militabant. Mediam quæ è Pictonibus Germaniſq; conſtabat Galfridus Martell, & ſtipendarius Germanus regebant. Extremum agmen dux ipſe claudebat, cum robore Normannorum, & ſuæ nobilitatis flore. Sagittariorum verò cohortes vbique erant immiſtæ. Normanni non * incondito ſublato clamore, bellicum canentes, agmina mouerunt, primúmque ſagittarum grandinem vndique emittunt, quod genus pugnæ vt Anglis nouum, ita omninò terribile erat, adeò enim densè recidebant, vt in medijs copijs hoſtem habere viderentur. Deinde in primum Anglorum agmen præcipiti impetu incurſant, hi autem qui locum quem ceperant corporibus tegere, potiùs quàm cedere obſirmato animo deſtinarant, omnes connixi fortiter hoſtem magnâ cum clade auerterunt, illi autem denuò irruunt, horrendoq; ſtrepitu vtrinque acies impellitur. Iam collato pede quaſi vir viro congrederetur, acriter aliquandiu pugnatum eſt, Angli autem*

* Cantus Rollandi.

 conferti,

conferti, & quasi cohaerentes impetum sustinent, adeò vt multis vulneribus acceptis iam regressuri essent, nisi Guilielmus non ducis magis, quàm militis munere fungens sua authoritate inhibuisset, haeret itaque pugna, & equites Normannici quàm concitatissimè immittuntur, & supernè vi sagittarum Angli quasi obruuntur, agmen tamen non perrumpitur. Haraldus enim intrepidi ducis munia obiens suis vbique praestò erat, nec minùs parte alia Guilielmus qui cùm vno, & altero equo suffosso, verâ virtute vincere non potuit, ad artem se conuertit, suis imperat vt receptui canant, & gradum, seruatis tamen ordinibus, referant. Angli iam, terga dedisse rati, & victoriam prae manibus esse, ordines laxant suos, incompositique hostibus instant, quasi certa iam, & explorata victoria, cùm illi, reductis ex improuiso agminibus, ex integro signa inferunt, & palantes Anglos adorti, & circumfusi stragem maximam edunt, plurimi inter fugae, pugnaeque consilium oppressi, plures autem aditiorem locum occupantes, conglobati, & mutua adhortatione firmati praesentibus animis diu restiterunt, quasi locum laudabili morti elegissent, donec Haraldus sagitta caput transuerberatus, vnà cum Githo & Leofwino fratribus ceciderit, tum Edwinus Morcarusq;, & pauculi, qui caedi superfuerant fuga elapsi cesserunt Deo, cesserunt tempori, cùm ab horâ diei 7. ad crepusculum vsque continenter pugnatum esset. Desiderati sunt hoc praelio Normannorum plùs minùs 6000. Anglorum verò longè plures. Guil. victor omnibus laetitijs exultans supplicatione decreta honorem Deo Opt. Max. habuit, positóque inter medias strages tentorio, noctem traduxit. Postero die cùm suos inhumasset, Anglísque idem permisisset, ipse Hastingas *regressus est, vt de persequenda victoria consilium iniret & lassatum militem tantisper reficeret. Quamprimùm autem huius cladis fama nuntijs trepidis Londinum, & in alias Angliae vrbes perlata esset, vniuersa regio perculsa, & quasi prostrata est. Githa regis mater lamentis muliebriter ita se dedidit, vt nullam admitteret consolationem, infimisque precibus filiorum cadauera à victore obtinuit, quae sepulturae in monasterio Walthamiae tradidit. Edwinus Algitham sororem reginam in remotiores regni partes mittit, Regni tamen proceres, populum ne animum despondèrent, admonent, consiliáq; de repub. conferunt. Archiepiscopus Eborac. ciues Londinenses, & Classarij (quos* Boteſcaples *vocarunt) Eadgarum in regem consecrandum, bellumque cum Guil. redintegrandum censuerunt, Edwinus & Morcarus de regno sibi occupando clandestina consilia struxerunt, Episcopis verò, & praesulibus, & alijs qui Romani Anathematis fulmine perterriti erant, optimum videbatur deditionem*

Botscarles.

nem facere, & non efferatum victoris animum ancipiti Marte proritare, nec Deo reluctandum, qui iam Angliam peccatis ita exigentibus, quasi in manus Normanno tradiderat. Guilielmus interim Hastingas præsidio firmans infesto agmine Londinum petere constituit, verùm vt latius sui terrorem inferret, & à tergo omnia secura redderet, partitis copijs per Cantij partem, Sutbsexiam, Suthreiam, Suthantonensem agrum, & Bercheriensem peruagatur, vicos & ædificia incendit, prædasque agit, ad Wallengfordiam Tamsim transmittit, & terrore omnia complet. Proceres tamen in incerto habuerunt, quidnam consilij caperent, nec adduci poterant, vt positis simultatibus communi animo Reipub. prospicerent. Vt enim Ecclesiasticis ab execrationibus, & censuris Pontificis Romani (quibus ille iam & in animos hominum, & in regna authoritatem exercebat) absoluerentur, cùm res iam non accisæ, sed planè perditæ essent, in sententia ita de deditione perstiterunt, vt multi saluti consulentes se ex vrbe subduxerint. Alfredus verò Archiepiscopus Eboracensis, Wolstanus Episcopus Wigorniensis, præsulésque alij vnà cum Eadgaro Etheling, Edwino, Morcaro, victori Normanno apud Berkhamsted *occurrunt, obsidibúsque datis in fidem, & deditionem se permittunt. Ille autem protinùs Londinum aduolat, magna lætitia, & festis acclamationibus exceptus Rex salutatur, ad inaugurationis apparatum, quam in natalem Christi indixerat, omnia parat, & ad regnum constituendum totus animo & cogitatione instat.*

Iam confecta erat Saxonici in Britannia imperij periodus, quæ sexcentis septem annis definita erat, & conuersio in Angliæ regno facta est insignis, quam alij in magistratuum sordes, & præsulum superstitiosam ignauiam, alij in Cometem illum, & vim syderum, alij in Deum qui regna iudicijs occultis, sed nunquam iniustis distribuit, reiecerunt. Alij autem qui in propinquiores causas inspexerunt, prudentiam in Edwardo Rege desiderarunt, quòd dum specioso religiosæ castitatis prætextu suscipiendæ prolis curam abijceret, regnum ambitiosissimis hominibus dilacerandum obijceret.

QVàm insolens & crudelis hęc fuerit victoria, scriptores Monachi pleno ore intonant, nec dubitandum, quin in hâc victoriâ, vt aliâs, alacris exultarit improbitas. Victor Guilielmus in victoriæ quasi trophæum, antiquatis maximam partem Anglorum legibus, Normanniæ consuetudines induxit, causásque Gallicè disceptari iussit: exclusis hæreditate auitâ Anglis, agros & prædia militibus suis assignauit, ita tamen vt dominium dire-

ctum sibi reseruaret, obsequiumq; clientelari iure sibi & successoribus deuinciret, id est, vt omnes in *Feudo*, siue fide tenerent, & nulli præter Regem essent viri Domini, sed potiùs fiduciarij Domini, & possessores. Sigillúmq; sibi aptauit in cuius altera parte inscribitur *Hoc Normannorum Gulielmū nosce patronum*, In altera verò *Hoc Anglis signo Regem fatearis eundem.*

Sigillum Guilelmi Conquestoris.

Quinetiam (vt habet Guil. Malmesburiensis) *Cæsarianum secutus ingenium, qui Germanos in Ardenna maxima sylua abditos, & inde crebris eruptionibus exercitum suum affligentes, non per Romanos suos, sed per Gallos fœderatos expulit: vt dum alienigenæ alterutros transfoderent, ipse sine sanguine triumphum duceret, idem inquam, Guilielmus in Anglos egit. Nam contra quosdam qui post primam infœlicis hominis pugnam in Danemarchiam & Hiberniam profugerant, & valida congregata manu tertio anno redierant, Anglıgenam exercitum & ducem obiecit; Normannos feriari permittens. Ingens sibi leuamen prouidens vtrilibet vincerent. Nec eum cogitatio lusit. Nam vtrinque Angli aliquandiu digladiati inter se, palmam otioso Regi refudère.* Et alibi, *Laicorum potentia subruta, stabili firmauit edicto vt nullum Anglicæ gentis monachum vel clericum ad aliquam dignitatem conari pateretur, à Cnutonis Regis quondam facilitate abhorrens, qui victis honores integros exhibuit. Vnde factum est vt de eo defuncto, indigenæ aduenas leuiter expellerent, sibique antiquum ius vindicarent.*

Angli dignitatibus exclusi.

Hæc vbi fecisset, nihil prius habuit, quàm Danici belli tempestatem, quæ impendit, auertere, & sibi quietem vel pecunia redimere, qua in re vsus est Adalberti Hamburgensis Archiepiscopi opera. Scribit enim Adam Bremensis. *Inter Suen, & Bastardum perpetua contentio de Anglia fuit, licèt noster Pontifex muneribus Guilielmi persuasus, inter reges pacem firmare voluerit.* Quæ etiam firmata videatur, iam inde enim Anglia nihil sibi à Danis metuit. Atque ille ad imperium tuendum, & Rempub. optimis legibus temperandam se totum contulit. Scribit enim Geruasius Tilburiensis. *Cùm insignis subactor Angliæ Rex Wilhelmus vlteriores insulæ fines suo subiugasset imperio, & rebellium mentes terribilium perdomuisset exemplis. Ne libera de cætero daretur erroris facultas, decreuit subiectum sibi populum iuri scripto, legibúsq; subijcere. Propositis igitur legibus Anglicanis, secundum tripartitam earum distinctionem, hoc est,* Merchenlage, Denelage, Westsexenlage, *quasdam reprobauit, quasdam autem approbans transmarinas Neustriæ leges, quæ ad regni pacem tuendam efficacissimæ videbantur, adiecit.* Deinde, vt

author

author est qui eo tempore floruit, Ingulphus, *Hominium sibi facere, & contra omnes homines fidelitatem iurare omnem Angliæ incolam imperauit, totam terram descripsit, nec erat Hida in tota Anglia, quin valorem eius, & possessorem sciuit, nec lacus, nec locus aliquis, quin in regis rotulo extitit descriptus, ac eius redditus ac prouentus, ipsa possessio, & eius possessor regiæ notitiæ manifestatus, iuxta taxatorum fidem qui electi de qualibet patria territorium proprium describebant. Iste Rotulus vocatus est Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro sua generalitate, quòd omnia tenementa totius terræ integrè continuit,* Domesday *cognominatur.* Huius libri libentiùs meminerim, quòd eius subinde memoria vsurpanda sit, quemque *Librum Guil. Librum Censualem, Angliæ Notitiam, Angliæ commentarios Censuales, Acta publica & Angliæ lustrum* nominare placet. Domesday booke. Liber Iudiciarius Geruasio Tilb.

Quod verò Polidorus Virgilius scribit Guilielmum illum victorem Duodecem virorum iudicium primum induxisse, nihil à vero alienius: Multis enim antè annis in vsu fuisse certissimum est ex legibus Etheldredi. Nec est cur terribile iudicium vocaret: E populo enim XII-viri ritè euocantur, hi iureiurando obligantur verè de facto sententiam dicere, aduocatos coram tribunali vtrinque differentes, & testes audiunt; inde acceptis vtriusque partis instrumentis seorsim concluduntur, sine cibo, potu, & igne detinentur (nisi fortè ex illis quispiam moriatur) donec de facto inter se conuenerint, quod vbi coram iudice pronunciauerint, ille de iure sententiam profert. Hanc enim rationem prudentissimi maiores nostri optimam esse ad veritatem eliciendam, tùm ad corruptelas euitandas, & affectus intercludendos existimârunt. Iure de 12. Duodecim viri.

Hinc regnum Normannorum in Angliâ initium habuit, qui à Septentrionali plaga sic dicti, nam *Nordmanni* nihil aliud significat quàm *viri septentrionales,* (commisti enim erant ex Noruegorum, Sueonum, & Danorum fortissimis, vt habet Helmoldus) Caroli magni temporibus per Frisiam, Belgicam, Angliam, Hiberniam, & Galliam atrociter piraticam exercuerunt. Demum iuxta Sequanæ ostium consederunt, regionem à suo nomine Normanniam denominârunt, quæ prius *Neustria* corruptè dicta erat, quòd pars fuerat Westrasiæ, sic enim mediæ ætatis scriptores dixerunt quod Germani Westenrijch, i. *Occidentale regnum* vocitârunt, comprehenditque quicquid inter Ligerim & Sequanam ad Oceanum interiacet. Porrò hi Normanni Carolum Simplicem Francorum regem eò adegerunt, vt Rollonem eorum principem Normanni vnde appellati. Neustria.

principem Normanniæ ducem declararet, filiam elocaret, & in dotem Normanniam confirmaret.

Non indignum erit quanquam sit ridiculum, hîc subiungere quod de alio Normannorum nomine legitur in veteri manuscripto codice monasterij Andegauensis. *Carolus stultus dedit Normanniam Rolloni cum filia sua Gisla, hic non est dignatus pedem Caroli osculari, cúmque Comites illum admonerent vt pedem regis in acceptione tanti beneficij oscularetur, lingua Anglica respondet (Ne*

Bigod.

se By god) quod interpretatur, Non per Deum. Rex verò & sui illum deridentes, & sermonem eius corruptè referentes, illum vocauerunt Bigod, *vnde Normanni adhuc vocantur* Bigodhi.

Normannorum bellica virtus.

Quantùm verò virtute bellica præstiterint Normanni, alij dixerint, satis mihi sit dixisse, quòd inter bellicosissimas gentes positi, non obsequijs, sed armis semper tuti fuerint, & nobilissima regna in Anglia & Sicilia constituerint. Tancredi enim Normanni posteri, profligatis è Sicilia Saracenis, non paucos annos regnum tenuerunt, & in terra Sancta res maximas magna cum laude gesserunt. Vnde Rogerus Houedenus, *Audax Francia Normannorum militiam experta delituit, ferox Anglia captiua succubuit, diues Apulia sortita refloruit, Hierosolyma famosa, & insignis Antiochia se vtraque supposuit.* Iam inde Anglia non minùs belli gloria, quàm humanitatis cultu inter florentissimas orbis Christiani gentes inprimis floruit. Adeò vt ad custodiam corporis Constantinopolitanorum Imperatorum euocati fuerint Angli, Ioannes enim Alexij Comeni filius, vt refert noster Malmesburiensis, *eorum fidem suspiciens precipuè familiaritati suæ applicabat, amorem eorum filio transcribens,*

Angli satellites Imperatorum Constantinopolit. Barangi.

adeò vt iam inde longo tempore fuerint Imperatorum illorum satellites, *Inglini Bipenniferi,* Nicetæ Choniatæ, *Barangi* Curopalatæ dicti. Qui *vbique Imperatorem prosequebantur ferentes humeris secures quas tollebant cùm Imperator ex Oratorio spectandum se exhibebat, Anglicè vitam diuturnam secures suas collidentes vt sonitum ederent, comprecabantur.* Maculam verò

Chalcondilas.

quam Chalcondilas nostræ genti de vxoribus communibus aspersit, ipsa veritas eluit, & effluentem Græculi vanitatem comprimit. Nec enim, vti inquit eruditissimus & optimus mihi amicus [redacted] in hac ipsa re, semper vera sunt, quæ à quolibet de quibusuis narrantur. Hi sunt qui Britanniam insedêrunt populi, è quibus supersunt Britanni, Saxones siue Angli, Normannique permisti, & ad Septentriones Scoti, vnde duo in Insula regna, ANGLIA nimirum & SCOTIA.

De

De Flandris qui ante quadringentos annos huc demigrârunt, & sedes in Wallia regum permissu acceperunt, nihil attinet nunc dicere, alibi dicemus. Sed hanc rem cum Seneca concludamus. *Est itaq; manifestum, nihil eodem loco mansisse quo genitum est. Assiduus humani generis discursus est. Quotidie aliquid in tàm magno orbe mutatur. Noua vrbium fundamenta iaciuntur. Noua gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in accessionem validioris conuersis, oriuntur.* Cúmque omnes hæ gentes quæ in Britanniam irruperunt Septentrionales fuerint, vt reliquæ quæ sub idem tempus Europam vniuersam occuparunt, & posteà Asiam, verissimè & è sacrarum literarum authoritate scripsit Nicephorus. *Vt terrores de cœlo sæpè hominibus à Deo incutiuntur, vt fulmina, incendia, & imbres procellosi: sæpè à terra, vt telluris hiatus, & quassationes: sæpè ex aëre, vt typhones, & nimbi: ita hi à Deo asseruantur Septentrionales ac Hyperborei terrores, vt pro pœna quadam, quando, & quibus prouidentia diuina visum fuerit, immittantur.*

In Penbrochia.

De consolatione ad Albinam.

Nicephorus.

Ab Aquilone malum.

BRITANNIÆ DIVISIO.



AD Britanniæ diuisionem iam accingamur. Diuiduntur regiones à Geographis, vel φυσικῶς secundum naturam fluminum, & montium, vel ἐθνικῶς secundũ gentium habitationes, vel ποικιλῶς, & πολιτικῶς, id est, variè, & politicè, iuxta principum voluntates, & iurisdictiones. Quum autem de primo & secundo huius diuisionis genere sparsim per librum tractabitur, tertia illa politica huius loci propria videtur: quæ tanta tamen superiorum temporũ iniquitate circumfusa est caligine, vt multò facilius sit in hac re falsa conuincere, quàm vera inuenire.

Quomodo regiones diuiduntur.

Historici nostri antiquissimam Britanniæ diuisionem fuisse contendunt, qua in *Loegriam, Cambriam, & Albaniam* partiuntur, id est, vt explicatiùs dicam, in Angliam, Walliam, & Scotiam. Sed hanc recentiorem esse crediderim, tùm quòd triplex sit; à tribus enim populis, Anglis, Cambris, & Scotis, qui postremò Insulam inter se diuiserunt, enata videtur: tùm quòd eiusmodi partitio nusquam in classicis authoribus appareat ante nostrum

Galfredum

Galfredum Monumethensem. Fabula enim, vt Critici nostri seculi existimant, constare non poterat, nisi ille è Bruto tres filios Locrinum, Cambrum, & Albanactum progenuisset, eò quòd hîc totidem, cùm ille vixerit, florerent gentes: vt anteà Brutum creasset, eò quòd hæc insula Britannia diceretur. Nec dubitant quin plures ille liberos è Bruto procreasset, si plures diuersæ gentes eo tempore in Britannia extitissent.

Britannia. Magna Parua. Vetustissima diuisio, quam ego nouerim, apud Ptolemæum magnæ Constructionis lib. 2. extat, vbi insulam vniuersam in *Britanniam Magnam*, & *Paruam* diuidit. *Magnam* vocat hanc citeriorem ad Meridiem, *Paruam* verò vlteriorem illam ad Septentriones: *Dio.* cuius incolæ in MAIATAS & CALEDONIOS distincti erant, id est, in campestres, & montanos, vt nunc Scoti in **Hechtlandmen**, & **Lawlandmen**. Cùm autem vlteriorem illam plagam neglexerint Romani, *quia*, vt inquit Appianus, *illis vtilis esse non poterat, nec ferax:* termino non procul ab Edenburgo posito, citeriorem partem in Prouinciam iam redactam primùm duplicem fecerunt, INFERIOREM scilicet, & SVPERIOREM vt ex Dione colligitur. *Britannia inferior & superior. Lib. 55.* Angliæ enim partem citeriorem cum Wallia SVPERIOREM, vlteriorem & septentrionalem INFERIOREM vocat. Quod ipsæ Legionum sedes apud Dionem comprobant. *Legionem secundam Augustam*, quæ ad **Caerleon** in Walliâ, & *Victricem vicessimam*, quæ ad **Chester**, siue Deuæ egit, in Britannia Superiori locat, *Isca, Caerleon et Vik.* *Legionem* autem *Sextam Victricem*, quæ Eboraci egit, in Britannia Inferiori meruisse scribit. Hanc diuisionem à Seuero Imperatore factam fuisse existimarem, quòd Herodianus prodat, illum, deuicto Albino, qui Britannico exercitui præerat & imperium occupârat, Britanniæ rebus ordinatis, totius Insulæ administrationem inter duos præfectos bifariam diuisisse.

Britannia triplex. Posteà in tres partes Britanniæ prouinciam descripserunt Romani, vt ex Sexto Rufo videre est, videlicet in MAXIMAM CAESARIENSEM, BRITANNIAM PRIMAM & BRITANNIAM SECVNDAM: Quas ex Episcopis, & diœcesibus antiquis forsitan deprehendi. *Dist. 80.* Lucius P R. apud Gratianum innuit ecclesiasticas Christianorum ditiones Romanorum magistratuum ditiones imitatas esse, illísque in vrbibus Archiepiscopos consedisse, quibus olim præsides Romani. Cùm autem tres Archiepiscopos olim habuerit Britannia, Londinensem scilicet, Eboracensem, & vrbis Legionum: prouinciam quam nunc vocant

cant Cantuarienſem (eò in Londinenſis ſedes tranſlata erat) Britanniam PRIMAM conſtituiſſe: Walliam quæ epiſcopo vrbis Legionum paruit BRITANNIAM fuiſſe SECVNDAM: prouinciam verò Eboracenſem, quæ tum ad limitem pertinuit, fuiſſe MAXIMAM CAESARIENSEM exiſtimo.

Subſequens ætas, cùm Imperij Romani formula indies immutaretur, Britanniam quinque partitam fecit, BRITANNIAM nimirùm PRIMAM, SECVNDAM, MAXIMAM CAESARIENSEM, VALENTIAM, & FLAVIAM CAESARIENSEM. VALENTIA pars ſeptentrionalis fuiſſe videtur Maximæ Cæſarienſis, quam à Pictis & Scotis occupatam Theodoſius Valentis Imp. Dux recuperauit, & *Valentiam* in eius honorem nominauit, quod his verbis planiùs oſtendit Marcellinus. *Recuperatam prouinciam, quæ in ditionem conceſſerat hoſtiũ, ita reddiderat ſtatui priſtino: vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio principis*. Huius Theodoſij filium, (qui Auguſtus creatus, Flauius Theodoſius dictus fuit, & plurima in imperio immutauit,) Flauiam addidiſſe conijcere licebit, quòd ante huius Flauij tempora, Britannia Flauia nuſquam legatur. Vt igitur ſummatim rem expediam. BRITANNIA PRIMA dicta fuit omnis regio Auſtralis, quæ hinc Mare Britannicum, illinc Tamiſim & Sabrinianum fretum interiacet. BRITANNIA SECVNDA, quæ nunc Wallia, FLAVIA CAESARIENSIS, à Tamiſi ad Humbrum porrecta fuit, MAXIMA CAESARIENSIS ab Humbro ad Tinam fl. ſiue Vallum Seueri; VALENTIA à Tina ad foſſam, iuxta Edenburgum, quam Scoti 𝔊𝔯𝔞𝔪𝔢𝔰𝔡𝔦𝔨𝔢 vocant, vbi Romani imperij limes vltimus.

Britannia quinque partita. *Lib. 28.* *Britannia prima.* *Britannia ſecunda.* *Flauia Cæſarienſis.* *Maxima Cæſarienſis.* *Valentia.*

Non poſſum hîc non requirere quorundam eruditiſſimorum prudentiam, qui in hunc numerum Scotiam referunt, quam alij Maximam Cæſarienſem, alij Britanniam Secundam fuiſſe volunt. Quaſi verò Romani illam partem cœli quodammodo rigori damnatam non neglexerint, & hîc tantùm prouincias illas enumerârint, quas per Conſulares & Præſides adminiſtrârunt. Maxima enim Cæſarienſis, & Valentia à Conſularibus, reliquæ tres Britannia Prima, Secunda, & Flauia à Præſidibus adminiſtrabantur.

Si quis me roget, quam huius partitionis meæ rationem habeam, & finium malè regundorum inſimulet: quid me in hanc ſententiam pellexerit, paucis accipiat. Cum obſeruârim

Romanos eas Prouincias, semper *Primas* vocasse, quæ Romæ fuerant proximiores, vt *Germania Prima*, *Belgica Prima*, *Lugdunensis Prima*, *Aquitania Prima*, *Pannonia Prima*, quæ omnes Romæ propiores erant, quàm quæ *Secundæ* nominantur, & has *Primas* ab elegantioribus *Superiores*; *Secundas*, Inferiores dictas fuisse: Australem nostræ insulæ partem Romæque propiorem *Britanniam Primam* fuisse statui. Eadem ratione cùm *Secundæ prouinciæ*, quas vocant, à Roma disiũctiores essent, Walliam *Britanniam Secundam* putaui. Cùm etiam inclinante imperio, illas prouincias solummodò *Consulares* magistratus habuisse notauerim, quæ hostibus obiacebant, vt videre est apud librum Notitiarum, non solùm in Galliâ, sed etiam in Africâ; & apud nos *Valentia*, cum *Maxima Cæsariénsi* in eo libro *Consulares* censeantur: eas Scotis & Pictis proximas expositásque in illis, quos dixi, locis iudicaui. *Flauiam* autem *Cæsariensem* hîc omnibus intermediam fuisse, & in Angliæ meditullio non possum non coniectare, & eò confidentiùs, quod idem mecum sentit antiquus ille scriptor Giraldus Cambrensis. Hæ fuérunt sub Romanis Britanniæ diuisiones.

Posteà, barbaris vndique insultantibus, & ciuili bello inter Britannos indies ingrauescente, sanguine & succo exhausta aliquandiu iacuit, sine vllo imperij simulachro. Demùm verò ea pars, quę ad Arctos vergit, in duo regna *Scotorum* scilicet & *Pictorum* concessit, & Pentarchia Romanorum in hac citeriori parte facta fuit *Heptarchia* Saxonum. Prouinciam enim Romanorum vniuersam, præter Walliam, quam Britannorum reliquiæ occupârunt, in septem regna descripsérunt, *Cantium* scilicet, *Southsexiam*, *East-angliam*, *Westsexiam*, *Northumbriam*, *Eastsexiam*, & *Merciam*.

Saxonum Heptarchia.

Quas regiones siue Comitatus hæc regna complexa fuerint, tabella potiùs, quàm verborum congerie, vt simul & semel intueatur lector, proponère libet.

Heptarchia

Heptarchia Saxonica

- 1 CANTII regnum continebat
  - *Cantium.*
- 2 SVSSEXIAE, siue Australium Sax. regnũ continebat
  - *Suthsexiam.*
  - *Suthreiam.*
- 3 EASTANGLIAE, siue Orientalium Anglorũ regnum continebat
  - *Norfolciam.*
  - *Suthfolciam.*
  - *Cantabrigiam*, cum Insula *Ely.*
- 4 WESTSEXIAE, siue Occiduorum Saxon. continebat
  - *Cornwalliam.*
  - *Somersetiam.*
  - *Deuoniam.*
  - *Wiltoniam.*
  - *Dorsetiam.*
  - *Southanptoniam.*
  - *Bercheriam.*
- 5 NORTHVMBRIAE regnũ continebat
  - *Lancastriam.*
  - *Eboracam.*
  - *Dunelmiam.*
  - *Cumbriam.*
  - *Westmoriam.*
  - *Northumbriam*, & regiones Scotiæ vsque ad Edenburgi fretum.
- 6 ESTSEXIAE, siue Orientalium Sax. regnũ continebat
  - *Essexiam.*
  - *Middelsexiam.*
  - Partémque *Hertfordiæ.*
- 7 MERCIAE regnum continebat
  - *Glocestriam.*
  - *Bedfordiam.*
  - *Herefordiam.*
  - *Buchinghamiam.*
  - *Wigorniam.*
  - *Oxenfordiam.*
  - *Warwicum.*
  - *Staffordiam.*
  - *Leicestriam.*
  - *Derbiam.*
  - *Rotelandiam.*
  - *Salopiam.*
  - *Northantoniam.*
  - *Nottinghamiam.*
  - *Lincolniam.*
  - *Cestriam.*
  - *Huntingdoniam.*
  - Partémq; *Hertfordiæ* alteram.

NEC

Anglia in Comitatus diuisa.

NEC dum tamen, florente Heptarchia, Anglia ita in Comitatus diuisa (sic enim vulgò vocant) sed in quasdam regiunculas cum suis Hidis, quas ex antiquo fragmento quod à Francisco Tate in antiquitate iuris nostri versatissimo accepi. Continet verò tantùm regionem Cishumbranam.

* *Hida est, vt nonnullis placet, tantum terræ quantum aratrum vno anno colere potest.*

Myrcna continet 30000.* Hidas
Woken-setna 7000.hidas.
Westerna 7000.hidas.
Pec-setna 1200.hidas.
Elmed-setna 600.hidas.
Lindes-farona 7000.hidas.
Suth Gyrwa 600.hidas.
North-Girwa 600.hidas.
East Wixna 300.hidas.
West Wixna 600.hidas.
Spalda 600.hidas.
Wigesta 900.hidas.
Heresinna 1200.hidas.
Sweordora 300.hidas.
Eysla 300.hidas.
Wicca 300.hidas.
Wight-gora 600.hidas.
Nox gaga 5000.hidas.
Oht gaga 2000.hidas.
Hwynca 7000.hidas.
Cilern setna 4000.hidas.
Hendrica 3000.hidas.
Vnecung-ga 1200.hidas.
Arosetna 600.hidas.
Fearfinga 300.hidas.
Belmiga 600.hidas.
Wither igga 600.hidas.
East willa 600.hidas.
West willa 600.hidas.
East-Engle 30000.hidas.
East sexena 7000.hidas.
Cant-warena 15000.hidas.
Suth-sexena 7000.hidas.
West-sexena 100000. hidas.

Aelfredi in nummis dicitur.

Posteà cùm solus Ælfredus, qui etiam Aluredus dicitur, rerum potiretur, vt Germani maiores nostri, teste Tacito, iura per pagos, vicósq; reddebant, & Centeni ex plebe comites ad rem administrandam adiungebantur; sic ille (vt Ingúlphi Croulandensis verbis vtar) *primus Angliam in Comitatus diuisit, quòd indigenæ rapinas committebant, exemplo, & colore Danorum: Comitatus porrò in Centurias, id est,* Hundreds, *& Decimas, id est,* Tithings, *distribui fecit, præcepitq; vt omnis indigena, in aliqua esset Centuria, & Decima. Præfectos etiam Prouinciarum, qui anteà Vicedomini vocabantur, in duo officia diuisit, videlicet, Iudices, nunc Iustitiarios, & Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura, & industria tanta pax breui per totam prouinciam effloruit; vt si viator quantamcunque summam pecuniæ in campis, vel publicis compitis vesperi demisisset, manè vel post mensem rediens integram, & intactam videret.* Quod fusiús tibi explicabit Malmesburiensis historicus. *Qua occasione,* inquit, *barbarorum, etiam indigenæ in rapinas anhelauêrunt, adeò vt*

Centuriæ.

nulli

nulli tutus commeatus esset, sine armorum præsidijs, Centurias, quas **Hundreds** *dicunt, & Decimas, quas* **Tithings** *vocant, instituit Aluredus, vt omnis Anglus legaliter duntaxat viuens, haberet & Centuriam, & Decimam. Quod si quis delicti alicuius insimularetur, statim ex Centuria & decima exhiberet, qui eum vadarentur, qui verò istiusmodi vadem non reperiret, seueritatem legum horreret. Si quis verò reus ante vadationem, vel post transfugeret, omnes ex Centuria & Decima, regis mulctam incurrerent. Hoc commento pacem infudit Prouinciæ, vt per publicos aggeres, vbi semitæ per quadriuium finduntur, armillas aureas iuberet suspendi, qui viantium auiditatem riderent, dùm non esset, qui eas abriperet.*

Cæterùm hæ Centuriæ in nonnullis regni partibus **Wappentaches** nominantur; causam si quæris ex Edwardi Confessoris legibus dicam. *Cum quis accipiebat præfecturam Wappentachij, die statuto in loco vbi consueuerant congregari, omnes maiores natu contra eum conueniebant, & descendente eo de equo suo, omnes assurgebant ei. Ipse verò erecta lancea sua ab omnibus secundum morem fœdus accipiebat: Omnes enim quotquot venissent cum lanceis suis ipsius hastam tangebant, & ita se confirmabant per contactum armorum, pace palam concessa. Anglicè enim arma vocantur* pæpun ⁊ *&* Taccape *confirmare, quasi armorum confirmatio, vel vt magis expressè secundum linguam Anglicam dicamus* **Wepentac**, *armorum tactus est.* pepun *enim arma sonat,* tac *tactus est. Erant etiam & aliæ potestates super Wapentachia quas vocabant* ðpiþinȝar, *quòd erat tertia pars prouinciæ. Qui verò super eas dominabantur, vocabantur* ðpiþinȝepeʃar ⁊ *ad hos deferebantur causæ quæ non poterant definiri in Wapentachijs. Sicque quod Angli vocabant Hundredam, isti Wapentachium, Et quod Anglicè vocabant tres vel quatuor Hundredas, isti vocabant* ðpiþinȝe. *In quibusdam verò prouincijs Anglicè vocabantur* Leþ *quod isti dicunt Tribing, quod autem in* þpiþinȝe *definiri non poterat, ferebatur in Schyram.*

Wappentacks, Tithings, and Lathes.

Hos Comitatus (quos vel *Conuentus*, vel *Pagos* propriè, & Latinè voces) nos peculiari vocabulo **Shyres** appellamus, à Scype Saxonica dictione, quæ partiri, & diuidere significat: primáque diuisione tantùm XXXII. numerabantur, anno enim à Christo nato 1016. Ethelredo regnante, non plures fuisse Malmesburiensis refert. Sic enim in Ethelredi illius vita scribit. *Dani hoc tempore, cùm numerantur in Anglia pagi* XXXII. *sedecem inuaserunt.* Eáque tempestate pro legum varietate hi Comitatus diuisi erant, Leges enim Angliæ in triplici erant differentia, Occiduo-

Shyres.

Angliæ diuisio pro ratione legum. rum ſcilicet Saxonum quam *Weſtſaxenlage*, Danorum quam *Denelage*, & Merciorum quam *Merchenlage* dixerunt. Ad Occiduorum Saxonum legem ſpectarunt nouem Comitatus, vz. Cantium, Suſſexia, Suthria, Bercheria, Southantonia, Wintonia, Somerſettia, Dorſettia, & Deuonia. Ad Danorum legem quindecim pertinuerunt Comitatus, vz. Eboracenſis, Derbia, Nottinghamia, Leiceſtria, Lincolnia, Northantonia, Bedfordia, Buckinghamia, Hertfordia, Eſſexia, Middleſexia, Northfolcia, Southfolcia, Cantabrigia, Huntingdonia. Reliqui octo Merciorum legem ſequebantur, hi erant Gloceſtria, Vigornia, Herefordia, Warewicus, Oxenfordia, Ceſtria, Salopia, & Staffordia. *Liber M. S. Sancti Edmundi.* Cùm autem huius regni cenſum egerit Guilielmus primus, XXXVI. Comitatus, vt habet Polychronicon, numerabantur. Domeſday Booke. Acta tamen publica, in quę cenſum ille retulit, duntaxat XXXIIII. percenſent, Dunelmia enim, Lancaſtria, Northumbria, Weſtmorlandia, & Cumbria non eo numero habebantur, quòd hæ tres tunc temporis paruerint Scotis, vt quidam volunt, & alteræ illæ vel penſitationibus fuerint immunes, vel ſub Eboracenſi agro comprehenſæ. Verùm poſteà in numerum additæ XXXIX. Comitatuum numerum compleuerunt, quem hodiè habemus. Quibus accedunt XIII. plures in Wallia, quorum ſex fuerint tempore Edwardi Primi, reliquos Parlamentaria authoritate inſtituit Henricus octauus. *Wallia in Comitatus diuiſa.*

In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, *Præfectus regius*, quem **Lieutenant** vocant, ne quid detrimenti Reſpub. caperet, conſtituitur. Huius prima inſtitutio ab Alfredo Rege repetenda, qui cuſtodes regni ſingulis Comitatibus conſtituit. Quos poſteà Henricus III. reſtituit, *Capitaneoſque dixit*. Ille enim anno regni quinquageſſimo *tenuit Parlamentum*, vt habet Iohannes Londinenſis, *in quo fuerat ſalubriter ordinatum quòd in quolibet Comitatu ſumptibus regijs vnus fiat Capitaneus, qui cum auxilio Vice-comitis arceret prædonum rabiem truculentam à rapinis: ergò multi terrore perterriti ceſſauerunt, & cœpit poteſtas regia reſpirare.* Prouidè hi quidem, ſed an prudentiùs Canutus Danus, qui in Monarchia Tetrarchiam inſtituit diſſerant noſtri Politici. Ille enim, vt author eſt Hermandus Archidiaconus, *per omnia ſolers ſollicitudinem regni quadrifariam partiens Tetrarchas ſtabiliuit quos fidelis voti repererat. Weſtſaxiæ ſibi ipſi maiorem, Edrico* * *Midan-mircham ſecundam portionem, Yrto tertiam Northumbre vocitatam, Turkillo Comiti Eſt-Angliæ quartam, quæ redundabat copia*

* 897. *Matth. Weſtm.*

Floruit 1070.

* *Mercia.*

aureo

aureo cornu plena. Et hæc accepta fero diligentiæ Fr. Thinni qui in hoc antiquitatis ſtudio ſumma cum laude deſudauit, & hæc mihi ſeorſim annotauit.

Singulis verò annis, nobilis aliquis ex incolis præficitur his Comitatibus quem *Vicecomitem*, quaſi vicarium Comitis, & noſtra lingua 𝔖𝔥𝔦𝔯𝔦𝔣𝔣𝔢, i. *Comitatus prapoſitum* vocamus, qui etiam Comitatus vel prouinciæ Quæſtor rectè dici poteſt. Eius enim eſt publicas pecunias Prouinciæ ſuæ conquirere, mulctas irrogatas, vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre: Iudicibus præſtò adeſſe, & eorum mandata exequi. Duodecim viros cogere, qui in cauſſis de facto cognoſcunt, & ad Iudices referunt, (Iudices enim apud nos iuris ſolùm, non facti ſunt Iudices) condemnatos ad ſupplicium ducere, & in minoribus litibus cognoſcere. In maioribus autem ius dicunt Iuſtitiarij, quos *Itinerantes*, & *Iuſtitiarios ad Aſſiſas* vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obeunt, vt de cauſſis cognoſcant & de incarceratis ſententiam ferant. Henricus II. hos itinerantes inſtituit, vel potiùs reſtituit. *Ille*, vt inquit Matthæus Pariſienſis, *conſilio filij ſui, & epiſcoporum conſtituit Iuſtitiarios per ſex partes regni, in qualibet parte tres, qui iurarent, quòd cuilibet ius ſuum conſeruarent illæſum.*

Shiriffe of the ſhire.

Iuſtitiarij Itinerantes.

Quòd ad Eccleſiaſticam iuriſdictionem attinet. Cùm Romani Pontifices Eccleſias ſingulas ſingulis presbyteris aſſignâſſent, & parochias eis diuiſiſſent, Honorius Archiepiſcopus Cantuarienſis circa annum à ſalute reparata 636. Angliam primus in Parochias, vt legitur in hiſtoria Cantuarienſi, diſtribuere cœpit.

Epiſcopi.

Anglia in Parochias diuiſa.

Duas autem nunc habet Anglia prouincias, Archiepiſcopos item duos, Cantuarienſem nimirum, totius Angliæ Primatem, & Metropolitanum: & Eboracenſem. Quibus ſubſunt XXV. Epiſcopi: Cantuarienſi XXII. Eboracenſi tres reliqui. Qui verò ſunt hi Epiſcopatus, cum Comitatibus, ſiue Diœceſibus, quas nunc obtinent, optimus ille & reuerendiſſimus pater [redacted]tuarienſis, optimarum literarum patronus, & antiquitatis ſummè ſtudioſus, his ſuis verbis oſtēdit.

IN PROVINCIA CANTVARIENSI.

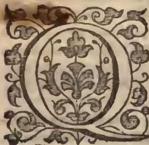
C*Antuarienſis*, inquit, *cum Roffenſi, ipſum Cantium Comitatum continet. Londinenſis qua Eſſexiam, Middleſexiam, partémque Hertfordenſis Comitatus. Ciceſtrenſis Southſexi*-

am. Wintoniensis Southamtonensem, Surriam, & Vectam Insulam, Gernseiam, & Ierseiam insulas Normanniæ obiacentes. Salisburiensis Wilcheriam, & Bercheriam. Exoniensis Denoniam, & Cornubiam. Bathoniensis, & Wellensis simul iuncta Somersetum. Glocestrensis Glocestrensem. Wigorniensis Wigorniensem, & partem Warwicensis. Herefordensis Herefordensem, & partem Salopiensis. Couentrensis, & Lichfieldensis vna copulatæ, Staffordensem, Derbiensem, & reliquam partem Warwicensis, nec non Salopiensis partem eam, quæ ad Repillum fluuium spectat. Tum Lincolniensem omnium maximum sex terminant Comitatus, Lincolniensis, Leicestrensis, Huntingdona, Bedfordiensis, Buckinghamensis, & reliqua pars Hertfordiensis: Eliensem Cantabrigia ipsáque Elie insula: Nordouicensem Norfolcia, atque Suffolcia: Oxfordiensem Oxfordiensis, Petroburgensem Northamptona, & Rutelandia: Bristoliensémque Dorcestria. Quibus XVIII. *in Anglia Diœcesibus, addendæ sunt Walliæ, siue Cambriæ Diœceses, quæ & Archiepiscopatu proprio priuatæ, & numero extenuatæ sunt, septem vix in quatuor abeuntibus, quæ sunt Meneuensis, quæ ad Fanum S. Dauidis sedet, Landauensis, Banchorensis, & Assaphensis, siue Elwensis.*

IN PROVINCIA EBORACENSI.

Eboracensis ipse comprehendit agrum Eboracensem, & Nottinghamiensem: Cestrensis Cestriam Comitatum, Richmondiam, & Lancastriam, partémque Flint, & Denbygh, in Wallia Comitatuum continet: Dunelmensis autem ipsum Dunelmensem, atque Northumbriam: Carliolensis Cumbriam, Westmoriámque Comitatus cingit, his Sodorensem in Insula Mona quæ vulgò Man *dicitur, adiungas.*

ORDINES ANGLIÆ.



Vod ad Reipublicæ nostræ diuisionem attinet, [redacted] Monarcha, Nobilibus, Ciuibus, Ingenuis, quos Yeomen vocamus, & opificibus.

Rex. Rex, quem Saxonico verbo maiores nostri Cyninge, nos contractiùs King appellamus, supremam potestatem, & merum imperium apud nos habet; nec in imperij clientela est, nec inuestituram

uestituram ab alio accipit, nec præter Deum, superiorem agnoscit, eiusq; filius primogenitus Principis nomine honoratur. Princeps.

Nobiles verò nostri diuiduntur in Maiores & minores. Nobiles Maiores vocamus Duces, Marchiones, Comites, & Barones, qui vel hæreditario iure his titulis gaudent, vel iisdem vertutis ergô à Rege exornantur.

Dvx primus est post Principem dignitatis titulus. Hoc primùm nomen erat officij, & non honoris. Circa Ælij Veri tempora qui limitibus præerant Duces sunt primùm dicti, eratque hic gradus Constantini ætate Comitibus inferior. Deleto Romano imperio hic titulus etiam vt officij nomen remansit, quique apud nos in antiquis chartis Saxonico seculo tanto numero *Duces* dicuntur Anglica lingua tantùm *Ealdormen* vocabantur, ijdémque qui *Duces* etiam *Comites* sunt appellati, vt Guilielmum illum Angliæ Victorem quem plerique omnes *Normanniæ Ducem* dicunt, Guil. Malmesburiensis *Normanniæ Comitem* vocat. Sed cùm Ducem tum Comitem nomen fuisse officij ex hac formula creandi Ducis vel Comitis apud Marculphum antiquum scriptorem constat. *Præcipuè regalis in hoc perfectè collaudatur clementia vt inter populum cunctum bonitas & vigilantia requiratur personarum: nec facile cuilibet iudiciariam conuenit committere dignitatem nisi priùs fides & strenuitas videatur probata. Ergo cùm & fidem & vtilitatem tuam videmur habere compertam, actionem Comitatus, Ducatus, vel Patriciatus in pago illo quem antecessor tuus vsque nunc visus est egisse, tibi in agendum regendúmque commisimus, &c.* Honorarius titulus esse cœpit sub Othone Magno circa annum 970. Ille enim vt sibi arctiùs viros bellicosos & prudentes astringeret regalibus quæ dixit insigniuit: Regalia hæc erant dignitates vel prædia in feudo. Dignitates erant *Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, Valuasores, Valuasini.* Hæreditarius titulus seriùs esse cœpit in Gallia, nec antequam Philippus III. Rex Galliæ concessit, vt Britanniæ Duces iam inde vocarentur qui & Duces & Comites anteà promiscuè nominati. In Anglia verò Normannico tempore, cùm ipsi Normannici Reges, Normanniæ Duces essent, longo tempore neminem eo honore ornarunt, donec Edwardus III. Edwardum filium Cornwalliæ Ducem creauerit, *per sertum in capite, annulum in digito, & virgam auream,* vt Normanniæ Duces anteà *per ensem, & vexillum.* Idemque Rex in Parlamento filios suos Leonellum Ducem Clarentiæ, & Ioannem Ducem Lan- 36.E.3.

Dux. Sigonius lib. 5. Regni Ital.

conferti, & quasi coherentes impetum sustinent, adeò vt multis vulneribus acceptis iam regressuri essent, nisi Guilielmus non ducis magis, quàm militis munere fungens sua authoritate inhibuisset, haret itaque pugna, & equites Normannici quàm concitatissimè immittuntur, & supernè vi sagittarum Angli quasi obruuntur, agmen tamen non perrumpitur. Haraldus enim intrepidi ducis munia obiens suis vbique prastò erat, nec minùs parte alia Guilielmus qui cùm vno, & altero equo suffosso, verà virtute vincere non potuit, ad artem se conuertit, suis imperat vt receptui canant, & gradum, seruatis tamen ordinibus, referant. Angli iam, terga dedisse rati, & victoriam pra manibus esse, ordines laxant suos, incompositique hostibus instant, quasi certa iam, & explorata victoria, cùm illi, reductis ex improuiso agminibus, ex integro signa inferunt, & palantes Anglos adorti, & circumfusi stragem maximam edunt, plurimi inter fuga, pugnaque consilium oppressi, plures autem editiorem locum occupantes, conglobati, & mutua adhortatione firmati presentibus animis diu restiterunt, quasi locum laudabili morti elegissent, donec Haraldus sagitta caput transuerberatus, vnà cum Githo & Leofwino fratribus ceciderit, tum Edwinus Morcarusq;, & pauculi, qui cadi superfuerant fuga elapsi cesserunt Deo, cesserunt tempori, cùm ab horà diei 7. ad crepusculum vsque continenter pugnatum esset. Desiderati sunt hoc pralio Normannorum plùs minùs 6000. Anglorum verò longè plures. Guil. victor omnibus latitijs exultans supplicatione decreta honorem Deo Opt. Max. habuit, positóque inter medias strages tentorio, noctem traduxit. Postero die cùm suos inhumasset, Anglísque idem permisisset, ipse Hastingas *regressus est, vt de persequenda victoria consilium iniret & lassatum militem tantisper reficeret. Quamprimùm autem huius cladis fama nuntijs trepidis Londinum, & in alias Anglia vrbes perlata esset, vniuersa regio perculsa, & quasi prostrata est. Githa regis mater lamentis muliebriter ita se dedidit, vt nullam admitteret consolationem, infimisque precibus filiorum cadauera à victore obtinuit, qua sepultura in monasterio Walthamia tradidit. Edwinus Algitham sororem reginam in remotiores regni partes mittit, Regni tamen proceres, populum ne animum desponderent, admonent, consiliáq; de repub. conferunt. Archiepiscopus Eborac. ciues Londinenses, & Classarij (quos* Boteſcaɼleɼ *vocarunt) Eadgarum in regem consecrandum, bellumque cum Guil. redintegrandum censuerunt, Edwinus & Morcarus de regno sibi occupando clandestina consilia struxerunt, Episcopis verò, & prasulibus, & alijs qui Romani Anathematis fulmine perterriti erant, optimum videbatur deditionem*

Boutscarles.

nem facere, & non efferatum victoris animum ancipiti Marte proritare, nec Deo reluctandum, qui iam Angliam peccatis ita exigentibus, quasi in manus Normanno tradiderat. Guilielmus interim Hastingas præsidio firmans infesto agmine Londinum petere constituit, verùm vt latius sui terrorem inferret, & à tergo omnia secura redderet, partitis copijs per Cantij partem, Suthsexiam, Suthreiam, Suthantonensem agrum, & Bercheriensem peruagatur, vicos & ædificia incendit, prædasque agit, ad Wallengfordiam Tamisim transmittit, & terrore omnia complet. Proceres tamen in incerto habuerunt, quidnam consilij caperent, nec adduci poterant, vt positis simultatibus communi animo Reipub. prospicerent. Vt enim Ecclesiasticis ab execrationibus, & censuris Pontificis Romani (quibus ille iam & in animos hominum, & in regna authoritatem exercebat) absoluerentur, cùm res iam non accisæ, sed planè perditæ essent, in sententia ita de deditione perstiterunt, vt multi saluti consulentes se ex vrbe subduxerint. Alfredus verò Archiepiscopus Eboracensis, Wolstanus Episcopus Wigorniensis, præsulésque alij vnà cum Eadgaro Etheling, Edwino, Morcaro, victori Normanno apud Berkhamsted *occurrunt, obsidibúsque datis in fidem, & deditionem se permittunt. Ille autem protinùs Londinum aduolat, magna lætitia, & festis acclamationibus exceptus Rex salutatur, ad inaugurationis apparatum, quam in natalem Christi indixerat, omnia parat, & ad regnum constituendum totus animo & cogitatione instat.*

Iam confecta erat Saxonici in Britannia imperij periodus, quæ sexcentis septem annis definita erat, & conuersio in Angliæ regno facta est insignis, quam alij in magistratuum sordes, & præsulum superstitiosam ignauiam, alij in Cometem illum, & vim syderum, alij in Deum qui regna iudicijs occultis, sed nunquam iniustis distribuit, reiecerunt. Alij autem qui in propinquiores causas inspexerunt, prudentiam in Edwardo Rege desiderarunt, quòd dum specioso religiosæ castitatis prætextu suscipiendæ prolis curam abijceret, regnum ambitiosissimis hominibus dilacerandum obijceret.

QVám insolens & crudelis hęc fuerit victoria, scriptores Monachi pleno ore intonant, nec dubitandum, quin in hâc victoriâ, vt aliâs, alacris exultarit improbitas. Victor Guilielmus in victoriæ quasi trophæum, antiquatis maximam partem Anglorum legibus, Normanniæ consuetudines induxit, causásque Gallicè disceptari iussit: exclusis hæreditate auitâ Anglis, agros & prædia militibus suis assignauit, ita tamen vt dominium dire-

ctum sibi reseruaret, obsequiumq; clientelari iure sibi & successoribus deuinciret, id est, vt omnes in *Feudo*, siue fide tenerent, & nulli præter Regem essent viri Domini, sed potiùs fiduciarij Domini, & possessores. Sigillúmq; sibi aptauit in cuius altera

Sigillum Guilhelmi Conquestoris.

parte inscribitur *Hoc Normannorum Guilielmũ nosce patronum,*
In altera verò *Hoc Anglis signo Regem fatearis eundem.*

Quinetiam (vt habet Guil. Malmesburiensis) *Cæsarianum secutus ingenium, qui Germanos in Ardenna maxima sylua abditos, & inde crebris eruptionibus exercitum suum affligentes, non per Romanos suos, sed per Gallos fœderatos expulit: vt dum alienigenæ alterutros transfoderent, ipse sine sanguine triumphum duceret, idem inquam, Guilielmus in Anglos egit. Nam contra quosdam qui post primam infœlicis hominis pugnam in Danemarchiam & Hiberniam profugerant, & valida congregata manu tertio anno redierant, Angligenam exercitum & ducem obiecit; Normannos feriari permittens. Ingens sibi leuamen prouidens vtrilibet vincerent. Nec eum cogitatio lusit. Nam vtrinque Angli aliquandiu digladiati inter se, palmam otioso Regi refudère.* Et alibi, *Laicorum potentia subruta, stabili firmauit edicto vt nullum Anglicæ gentis monachum vel clericum ad aliquam dignitatem conari pateretur, à Cnutonis Regis quondam facilitate abhorrens, qui victis honores integros exhibuit. Unde factum est vt de eo defuncto, indigenæ aduenas leuiter expellerent, sibique antiquum ius vindicarent.*

Angli dignitatibus exclusi.

Hæc vbi fecisset, nihil prius habuit, quàm Danici belli tempestatem, quæ impendit, auertere, & sibi quietem vel pecunia redimere, qua in re vsus est Adalberti Hamburgensis Archiepiscopi opera. Scribit enim Adam Bremensis. *Inter Suen, & Bastardum perpetua contentio de Anglia fuit, licèt noster Pontifex muneribus Guilielmi persuasus, inter reges pacem firmare voluerit.* Quæ etiam firmata videatur, iam inde enim Anglia nihil sibi à Danis metuit. Atque ille ad imperium tuendum, & Rempub. optimis legibus temperandam se totum contulit. Scribit enim Geruasius Tilburiensis. *Cùm insignis subactor Angliæ Rex Wilhelmus vlteriores insulæ fines suo subiugasset imperio, & rebellium mentes terribilium perdomuisset exemplis. Ne libera de cætero daretur erroris facultas, decreuit subiectum sibi populum iuri scripto, legibúsq; subijcere. Propositis igitur legibus Anglicanis, secundum tripartitam earum distinctionem, hoc est,* Merchenlage, Denelage, Westsexenlage, *quasdam reprobauit, quasdam autem approbans transmarinas Neustriæ leges, quæ ad regni pacem tuendam efficacissimæ videbantur, adiecit.* Deinde, vt

author

author est qui eo tempore floruit, Ingulphus, *Hominium sibi facere, & contra omnes homines fidelitatem iurare omnem Angliæ incolam imperauit, totam terram descripsit, nec erat Hida in tota Anglia, quin valorem eius, & possessorem sciuit, nec lacus, nec locus aliquis, quin in regis rotulo extitit descriptus, ac eius redditus ac prouentus, ipsa possessio, & eius possessor regiæ notitiæ manifestatus, iuxta taxatorum fidem qui electi de qualibet patria territorium proprium describebant. Iste Rotulus vocatus est Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro sua generalitate, quòd omnia tenementa totius terræ integrè continuit,* Domesday *cognominatur.* Huius libri libentiùs meminerim, quòd eius subinde memoria vsurpanda sit, quemque *Librum Guil. Librum Censualem, Angliæ Notitiam, Angliæ commentarios Censuales, Acta publica & Angliæ lustrum* nominare placet. Domesday booke. *Liber Iudiciarius Geruasio Tilb.*

Quod verò Polidorus Virgilius scribit Guilielmum illum victorem Duodecem virorum iudicium primum induxisse, nihil à vero alienius: Multis enim antè annis in vsu fuisse certissimum est ex legibus Etheldredi. Nec est cur terribile iudicium vocaret: E populo enim XII-viri ritè euocantur, hi iureiurando obligantur verè de facto sententiam dicere, aduocatos coram tribunali vtrinque differentes, & testes audiunt; inde acceptis vtriusque partis instrumentis seorsim concluduntur, sine cibo, potu, & igne detinentur (nisi fortè ex illis quispiam moriatur) donec de facto inter se conuenerint, quod vbi coram iudice pronunciauerint, ille de iure sententiam profert. Hanc enim rationem prudentissimi maiores nostri optimam esse ad veritatem eliciendam, tùm ad corruptelas euitandas, & affectus intercludendos existimârunt. *Iure de 12.* *Duodecim viri.*

Hinc regnum Normannorum in Angliâ initium habuit, qui à Septentrionali plaga sic dicti, nam *Nordmanni* nihil aliud significat quàm *viri septentrionales,* (commisti enim erant ex Noruegorum, Sueonum, & Danorum fortissimis, vt habet Helmoldus) Caroli magni temporibus per Frisiam, Belgicam, Angliam, Hiberniam, & Galliam atrociter piraticam exercuerunt. Demum iuxta Sequanæ ostium consederunt, regionem à suo nomine Normanniam denominârunt, quæ prius *Neustria* corruptè dicta erat, quòd pars fuerat Westrasiæ, sic enim mediæ ætatis scriptores dixerunt quod Germani Westenrych, i. *Occidentale regnum* vocitârunt, comprehenditque quicquid inter Ligerim & Sequanam ad Oceanum interiacet. Porrò hi Normanni Carolum Simplicem Francorum regem eò adegerunt, vt Rollonem eorum principem *Normanni vnde appellati.* *Neustria.*

principem Normanniæ ducem declararet, filiam elocaret, & in dotem Normanniam confirmaret.

Non indignum erit quanquam sit ridiculum, hîc subiungere quod de alio Normannorum nomine legitur in veteri manuscripto codice monasterij Andegauensis. *Carolus stultus dedit Normanniam Rolloni cum filia sua Gisla, hic non est dignatus pedem Caroli osculari, cúmque Comites illum admonerent vt pedem regis in acceptione tanti beneficij oscularetur, lingua Anglica respondet (Ne* *Bigod.* *se By god) quod interpretatur, Non per Deum. Rex verò & sui illum deridentes, & sermonem eius corruptè referentes, illum vocauerunt* Bigod, *vnde Normanni adhuc vocantur* Bigodhi.

Normannorum bellica virtus. Quantùm verò virtute bellica præstiterint Normanni, alij dixerint, satis mihi sit dixisse, quòd inter bellicosissimas gentes positi, non obsequijs, sed armis semper tuti fuerint, & nobilissima regna in Anglia & Sicilia constituerint. Tancredi enim Normanni posteri, profligatis è Sicilia Saracenis, non paucos annos regnum tenuerunt, & in terra Sancta res maximas magna cum laude gesserunt. Vnde Rogerus Houedenus, *Audax Francia Normannorum militiam experta delituit, ferox Anglia captiua succubuit, diues Apulia sortita refloruit, Hierosolyma famosa, & insignis Antiochia se vtraque supposuit.* Iam inde Anglia non minùs belli gloria, quàm humanitatis cultu inter florentissimas orbis Christiani gentes inprimis floruit. Adeò vt ad custodiam corporis Constantinopolitanorum Imperatorum euocati fuerint Angli, Ioannes enim Alexij Comeni filius, vt refert noster Malmesburiensis, *eorum fidem suspiciens precipuè familiaritati suæ applicabat, amorem eo-* *Angli satellites Imperatorum Constantinopolit. Barangi.* *rum filio transcribens,* adeò vt iam inde longo tempore fuerint Imperatorum illorum satellites, *Inglini Bipenniferi,* Nicetæ Choniatæ, *Barangi* Curopalatæ dicti. Qui *vbique Imperatorem prosequebantur ferentes humeris secures quas tollebant cùm Imperator ex Oratorio spectandum se exhibebat, Anglicè vitam diuturnam secures suas collidentes vt sonitum ederent, comprecabantur.* Maculam verò *Chalcondilas.* quam Chalcondilas nostræ genti de vxoribus communibus aspersit, ipsa veritas eluit, & effluentem Græculi vanitatem comprimit. Nec enim, vti inquit eruditissimus & optimus mihi amicus ~~Ortelius~~ in hac ipsa re, semper vera sunt, quæ à quolibet de quibusuis narrantur. Hi sunt qui Britanniam insederunt populi, è quibus supersunt Britanni, Saxones siue Angli, Normannique permisti, & ad Septentriones Scoti, vnde duo in Insula regna, ANGLIA nimirum & SCOTIA.

De Flandris qui ante quadringentos annos huc demigrârunt, & ſedes in Wallia regum permiſſu acceperunt, nihil attinet nunc dicere, alibi dicemus. Sed hanc rem cum Seneca concludamus. *Eſt itaq; manifeſtum, nihil eodem loco manſiſſe quo genitum eſt. Aſſiduus humani generis diſcurſus eſt. Quotidie aliquid in tàm magno orbe mutatur. Noua vrbium fundamenta iaciuntur. Noua gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in acceſſionem validioris conuerſis, oriuntur.* Cúmque omnes hæ gentes quæ in Britanniam irruperunt Septentrionales fuerint, vt reliquæ quæ ſub idem tempus Europam vniuerſam occuparunt, & poſteà Aſiam, veriſſimè & è ſacrarum literarum authoritate ſcripſit Nicephorus. *Vt terrores de cœlo ſæpè hominibus à Deo incutiuntur, vt fulmina, incendia, & imbres procelloſi: ſæpè à terra, vt telluris hiatus, & quaſſationes: ſæpè ex aere, vt typhones, & nimbi: ita hi à Deo aſſeruantur Septentrionales ac Hyperborei terrores, vt pro pœna quadam, quando, & quibus prouidentia diuina viſum fuerit, immittantur.*

In Penbrochia.

De conſolatione ad Albinam.

Nicephorus.

Ab Aquilone malum.

BRITANNIÆ DIVISIO.



AD Britanniæ diuiſionem iam accingamur. Diuiduntur regiones à Geographis, vel φυσικῶς ſecundum naturam fluminum, & montium, vel ἐθνικῶς ſecundũ gentium habitationes, vel ποικιλῶς, & πολιτικῶς, id eſt, variè, & politicè, iuxta principum voluntates, & iuriſdictiones. Quum autem de primo & ſecundo huius diuiſionis genere ſparſim per librum tractabitur, tertia illa politica huius loci propria videtur: quæ tanta tamen ſuperiorum temporũ iniquitate circumfuſa eſt caligine, vt multò facilius ſit in hac re falſa conuincere, quàm vera inuenire.

Quomodo regiones diuiduntur.

Hiſtorici noſtri antiquiſſimam Britanniæ diuiſionem fuiſſe contendunt, qua in *Loegriam, Cambriam, & Albaniam* partiuntur, id eſt, vt explicatiùs dicam, in Angliam, Walliam, & Scotiam. Sed hanc recentiorem eſſe crediderim, tùm quòd triplex ſit; à tribus enim populis, Anglis, Cambris, & Scotis, qui poſtremò Inſulam inter ſe diuiſerunt, enata videtur: tùm quòd eiuſmodi partitio nuſquam in claſſicis authoribus appareat ante noſtrum

Galfredum Monumethensem. Fabula enim, vt Critici nostri seculi existimant, constare non poterat, nisi ille è Bruto tres filios Locrinum, Cambrum, & Albanactum progenuisset, eò quòd hîc totidem, cúm ille vixerit, florerent gentes: vt anteà Brutum creasset, eò quòd hæc insula Britannia diceretur. Nec dubitant quin plures ille liberos è Bruto procreasset, si plures diuersæ gentes eo tempore in Britannia extitissent.

Britannia. *Magna Parua.*

Vetustissima diuisio, quam ego nouerim, apud Ptolemæum magnæ Constructionis lib. 2. extat, vbi insulam vniuersam in *Britanniam Magnam*, & *Paruam* diuidit. *Magnam* vocat hanc citeriorem ad Meridiem, *Paruam* verò vlteriorem illam ad Septentriones: cuius incolæ in MAIATAS & CALEDONIOS distincti erant, id est, in campestres, & montanos, vt nunc Scoti in **Hechtlandmen**, & **Lawlandmen**. Cùm autem vlteriorem illam plagam neglexerint Romani, *quia*, vt inquit Appianus, *illis vtilis esse non poterat, nec ferax:* termino non procul ab Edenburgo posito, citeriorem partem in Prouinciam iam redactam primùm duplicem fecerunt, INFERIOREM scilicet, & SVPERIOREM vt ex Dione colligitur. Angliæ enim partem citeriorem cum Wallia SVPERIOREM, vlteriorem & septentrionalem INFERIOREM vocat. Quod ipsæ Legionum sedes apud Dionem comprobant. *Legionem secundam Augustam*, quæ ad **Caerleon** in Walliâ, & *Victricem vicessimam*, quæ ad **Chester**, siue Deuæ egit, in Britannia Superiori locat, *Legionem* autem *Sextam Victricem*, quæ Eboraci egit, in Britannia Inferiori meruisse scribit. Hanc diuisionem à Seuero Imperatore factam fuisse existimarem, quòd Herodianus prodat, illum, deuicto Albino, qui Britannico exercitui præerat & imperium occupârat, Britanniæ rebus ordinatis, totius Insulæ administrationem inter duos præfectos bifariam diuisisse.

Dio.

Britannia inferior & superior. Lib. 55.

Isca, Caerleon ar Vsk.

Britannia triplex.

Posteà in tres partes Britanniæ prouinciam descripserunt Romani, vt ex Sexto Rufo videre est, videlicet in MAXIMAM CAESARIENSEM, BRITANNIAM PRIMAM & BRITANNIAM SECVNDAM: Quas ex Episcopis, & diœcesibus antiquis forsitan deprehendi. Lucius P R. apud Gratianum innuit ecclesiasticas Christianorum ditiones Romanorum magistratuum ditiones imitatas esse, illísque in vrbibus Archiepiscopos consedisse, quibus olim præsides Romani. Cùm autem tres Archiepiscopos olim habuerit Britannia, Londinensem scilicet, Eboracensem, & vrbis Legionum: prouinciam quam nunc vocant

Dist. 80.

cant Cantuariensem (eò in Londinensis sedes translata erat) Britanniam PRIMAM constituisse: Walliam quæ episcopo vrbis Legionum paruit BRITANNIAM fuisse SECVNDAM: prouinciam verò Eboracensem, quæ tum ad limitem pertinuit, fuisse MAXIMAM CAESARIENSEM existimo.

Subsequens ætas, cùm Imperij Romani formula indies immutaretur, Britanniam quinque partitam fecit, BRITANNIAM nimirùm PRIMAM, SECVNDAM, MAXIMAM CAESARIENSEM, VALENTIAM, & FLAVIAM CAESARIENSEM, VALENTIA pars septentrionalis fuisse videtur Maximæ Cæsariensis, quam à Pictis & Scotis occupatam Theodosius Valentis Imp. Dux recuperauit, & *Valentiam* in eius honorem nominauit, quod his verbis planiùs ostendit Marcellinus. *Recuperatam prouinciam, quæ in ditionem concesserat hostiū, ita reddiderat statui pristino: vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio principis.* Huius Theodosij filium, (qui Augustus creatus, Flauius Theodosius dictus fuit, & plurima in imperio immutauit,) Flauiam addidisse conijcere licebit, quòd ante huius Flauij tempora, Britannia Flauia nusquam legatur. Vt igitur summatim rem expediam. BRITANNIA PRIMA dicta fuit omnis regio Australis, quæ hinc Mare Britannicum, illinc Tamisim & Sabrinianum fretum interiacet. BRITANNIA SECVNDA, quæ nunc Wallia, FLAVIA CAESARIENSIS, à Tamisi ad Humbrum porrecta fuit, MAXIMA CAESARIENSIS ab Humbro ad Tinam fl. siue Vallum Seueri; VALENTIA à Tina ad fossam, iuxta Edenburgum, quam Scoti Gramesdike vocant, vbi Romani imperij limes vltimus.

Britannia quinque-partita. *Lib. 28.* *Britannia prima.* *Britannia secunda.* *Flauia Cæsariensis.* *Maxima Cæsariensis.* *Valentia.*

Non possum hîc non requirere quorundam eruditissimorum prudentiam, qui in hunc numerum Scotiam referunt, quam alij Maximam Cæsariensem, alij Britanniam Secundam fuisse volunt. Quasi verò Romani illam partem cœli quodammodo rigori damnatam non neglexerint, & hîc tantùm prouincias illas enumerârint, quas per Consulares & Præsides administrârunt. Maxima enim Cæsariensis, & Valentia à Consularibus, reliquæ tres Britannia Prima, Secunda, & Flauia à Præsidibus administrabantur.

Si quis me roget, quam huius partitionis meæ rationem habeam, & finium malè regundorum insimulet: quid me in hanc sententiam pellexerit, paucis accipiat. Cum obseruârim

Romanos eas Prouincias, ſemper *Primas* vocaſſe, quæ Romæ fuerant proximiores, vt *Germania Prima, Belgica Prima, Lugdunenſis Prima, Aquitania Prima, Pannonia Prima*, quæ omnes Romæ propiores erant, quàm quæ *Secundæ* nominantur, & has *Primas* ab elegantioribus *Superiores*; *Secundas*, Inferiores dictas fuiſſe: Auſtralem noſtræ inſulæ partem Romæque propiorem *Britanniam Primam* fuiſſe ſtatui. Eadem ratione cùm *Secundæ prouinciæ*, quas vocant, à Roma diſiūctiores eſſent, Walliam *Britanniam Secundam* putaui. Cùm etiam inclinante imperio, illas prouincias ſolummodò *Conſulares* magiſtratus habuiſſe notauerim, quæ hoſtibus obiacebant, vt videre eſt apud librum Notitiarum, non ſolùm in Galliâ, ſed etiam in Africâ; & apud nos *Valentia*, cum *Maxima Cæſarienſi* in eo libro *Conſulares* cenſeantur: eas Scotis & Pictis proximas expoſitáſque in illis, quos dixi, locis iudicaui. *Flauiam* autem *Cæſarienſem* hîc omnibus intermediam fuiſſe, & in Angliæ meditullio non poſſum non coniectare, & eò confidentiùs, quod idem mecum ſentit antiquus ille ſcriptor Giraldus Cambrenſis. Hæ fuêrunt ſub Romanis Britanniæ diuiſiones.

Poſteà, barbaris vndique inſultantibus, & ciuili bello inter Britannos indies ingraueſcente, ſanguine & ſucco exhauſta aliquandiu iacuit, ſine vllo imperij ſimulachro. Demùm verò ea pars, quę ad Arctos vergit, in duo regna *Scotorum* ſcilicet & *Picttorum* conceſſit, & Pentarchia Romanorum in hac citeriori parte facta fuit *Heptarchia* Saxonum. Prouinciam enim Romanorum vniuerſam, præter Walliam, quam Britannorum reliquiæ occupârunt, in ſeptem regna deſcripſêrunt, *Cantium* ſcilicet, *Southſexiam, East-angliam, Weſtſexiam, Northumbriam, Eaſtſexiam*, & *Merciam*.

Saxonum Heptarchia.

Quas regiones ſiue Comitatus hæc regna complexa fuerint, tabella potiùs, quàm verborum congerie, vt ſimul & ſemel intueatur lector, proponère libet.

Heptarchia

Heptarchia Saxonica

- 1 CANTII regnum continebat
  - *Cantium.*
- 2 SVSSEXIAE, ſiue Auſtralium Sax. regnũ continebat
  - *Suthſexiam.*
  - *Suthreiam.*
- 3 EASTANGLIAE, ſiue Orientalium Anglorũ regnum continebat
  - *Norfolciam.*
  - *Suthfolciam.*
  - *Cantabrigiam,* cum Inſula *Ely.*
- 4 WESTSEXIAE, ſiue Occiduorum Saxon. continebat
  - *Cornwalliam.*
  - *Somerſetiam.*
  - *Deuoniam.*
  - *Wiltoniam.*
  - *Dorſetiam.*
  - *Southanptoniam.*
  - *Bercheriam.*
- 5 NORTHVMBRIAE regnũ continebat
  - *Lancaſtriam.*
  - *Eboracam.*
  - *Dunelmiam.*
  - *Cumbriam.*
  - *Weſtmoriam.*
  - *Northumbriam,* & regiones Scotiæ vſque ad Edenburgi fretum.
- 6 ESTSEXIAE, ſiue Orientalium Sax. regnũ continebat
  - *Eſſexiam.*
  - *Middelſexiam.*
  - Partémque *Hertfordiæ.*
- 7 MERCIAE regnum continebat
  - *Gloceſtriam.*
  - *Bedfordiam.*
  - *Herefordiam.*
  - *Buchinghamiam.*
  - *Wigorniam.*
  - *Oxenfordiam.*
  - *Warwicum.*
  - *Staffordiam.*
  - *Leiceſtriam.*
  - *Derbiam.*
  - *Rotelandiam.*
  - *Salopiam.*
  - *Northantoniam.*
  - *Nottinghamiam.*
  - *Lincolniam.*
  - *Ceſtriam.*
  - *Huntingdoniam.*
  - Partémq; *Hertfordiæ* alteram.

NEC

Anglia in Comitatus diuisa.

NEC dum tamen, florente Heptarchia, Anglia ita in Comitatus diuisa (sic enim vulgò vocant) sed in quasdam regiunculas cum suis Hidis, quas ex antiquo fragmento quod à Francisco Tate in antiquitate iuris nostri versatissimo accepi. Continet verò tantùm regionem Cisthumbranam.

** Hida est, vt nonnullis placet, tantum terræ quantum aratrum vno anno colere potest.*

Myrcna continet 30000.*Hidas
Woken-setna 7000.hidas.
Westerna 7000.hidas.
Pec-setna 1200.hidas.
Elmed-setna 600.hidas.
Lindes-farona 7000.hidas.
Suth Gyrwa 600.hidas.
North-Girwa 600.hidas.
East Wixna 300.hidas.
West Wixna 600.hidas.
Spalda 600.hidas.
Wigesta 900.hidas.
Heresinna 1200.hidas.
Sweordora 300.hidas.
Eysla 300.hidas.
Wicca 300.hidas.
Wight-gera 600.hidas.
Nox gaga 5000.hidas.
Oht gaga 2000.hidas.
Hwynca 7000.hidas.
Ciltern-setna 4000.hidas.
Hendrica 3000.hidas.
Vnecung-ga 1200.hidas.
Arosetna 600.hidas.
Fearfinga 300.hidas.
Belmiga 600.hidas.
Wither igga 600.hidas.
East willa 600.hidas.
West willa 600.hidas.
East-Engle 30000.hidas.
East sexena 7000.hidas.
Cant-warena 15000.hidas.
Suth-sexena 7000.hidas.
West-sexena 100000. hidas.

Aelfredi in num- mu dicitur.

Posteà cùm solus Ælfredus, qui etiam Aluredus dicitur, rerum potiretur, vt Germani maiores nostri, teste Tacito, iura per pagos, vicósq; reddebant, & Centeni ex plebe comites ad rem administrandam adiungebantur; sic ille (vt Ingulphi Croulandensis verbis vtar) *primus Angliam in Comitatus diuisit, quòd indigenæ rapinas committebant, exemplo, & colore Danorum: Comitatus porrò in Centurias, id est,* Hundreds, *& Decimas, id est,* Tithings, *distribui fecit, præcepitq; vt omnis indigena, in aliqua esset Centuria, & Decima. Præfectos etiam Prouinciarum, qui anteà Vicedomini vocabantur, in duo officia diuisit, videlicet, Iudices, nunc Iustitiarios, & Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura, & industria tanta pax breui per totam prouinciam effloruit; vt si viator quantamcunque summam pecuniæ in campis, vel publicis compitis vesperi demisisset, manè vel post mensem rediens integram, & intactam videret.* Quod fusiús tibi explicabit Malmesburiensis historicus. *Qua occasione,* inquit, *barbarorum, etiam indigenæ in rapinas anhelauerunt, adeò vt*

Centuriæ.

nulli

nulli tutus commeatus esset, sine armorum præsidijs, Centurias, quas **Hundreds** *dicunt, & Decimas, quas* **Tithings** *vocant, instituit Aluredus, vt omnis Anglus legaliter duntaxat viuens, haberet & Centuriam, & Decimam. Quod si quis delicti alicuius insimularetur, statim ex Centuria & decima exhiberet, qui eum vadarentur, qui verò istiusmodi vadem non reperiret, seueritatem legum horreret. Si quis verò reus ante vadationem, vel post transfugeret, omnes ex Centuria & Decima, regis mulctam incurrerent. Hoc commento pacem infudit Prouinciæ, vt per publicos aggeres, vbi semitæ per quadriuium finduntur, armillas aureas iuberet suspendi, qui viantium auiditatem riderent, dùm non esset, qui eas abriperet.*

Cæterùm hæ Centuriæ in nonnullis regni partibus **Wappentaches** nominantur; causam si quæris ex Edwardi Confessoris legibus dicam. *Cum quis accipiebat præfecturam Wappentachij, die statuto in loco vbi consueuerant congregari, omnes maiores natu contra eum conueniebant, & descendente eo de equo suo, omnes assurgebant ei. Ipse verò erecta lancea sua ab omnibus secundum morem fœdus accipiebat: Omnes enim quotquot venissent cum lanceis suis ipsius hastam tangebant, & ita se confirmabant per contactum armorum, pace palam concessa. Anglicè enim arma vocantur* ƿæpun ⁊ *&* Taccape *confirmare, quasi armorum confirmatio, vel vt magis expressè secundum linguam Anglicam dicamus* **Wepentac**, *armorum tactus est.* ƿepun *enim arma sonat,* tac *tactus est. Erant etiam & aliæ potestates super Wapentachia quas vocabant* Ðꞃiþinꝣaꞅ, *quòd erat tertia pars prouinciæ. Qui verò super eas dominabantur, vocabantur* Ðꞃiþinꝣeꞃeꝼaꞅ ⁊ *ad hos deferebantur causæ quæ non poterant definiri in Wapentachijs. Sicque quod Angli vocabant Hundredam, isti Wapentachium, Et quod Anglicè vocabant tres vel quatuor Hundredas, isti vocabant* Ðꞃiþinꝣe. *In quibusdam verò prouincijs Anglicè vocabantur* Leþ *quod isti dicunt Tribing, quod autem in* þꞃiþinꝣe *definiri non poterat, ferebatur in Schyram.* Wappentacks, Tithings, and Lathes.

Hos Comitatus (quos vel *Conuentus*, vel *Pagos* propriè, & Latinè voces) nos peculiari vocabulo **Shyres** appellamus, à ꞅcýꞃe Saxonica dictione, quæ partiri, & diuidere significat: primáque diuisione tantùm XXXII. numerabantur, anno enim à Christo nato 1016. Ethelredo regnante, non plures fuisse Malmesburiensis refert. Sic enim in Ethelredi illius vita scribit. *Dani hoc tempore, cùm numerantur in Anglia pagi* XXXII. *sedecem inuaserunt.* Eáque tempestate pro legum varietate hi Comitatus diuisi erant, Leges enim Angliæ in triplici erant differentia, Occiduo- Shyres.

Angliæ diuisio pro ratione legum. rum ſcilicet Saxonum quam *Weſtſaxenlage*, Danorum quam *Denelage*, & Merciorum quam *Merchenlage* dixerunt. Ad Occiduorum Saxonum legem ſpectarunt nouem Comitatus, vz. Cantium, Suſſexia, Suthria, Bercheria, Southantonia, Wintonia, Somerſettia, Dorſettia, & Deuonia. Ad Danorum legem quindecim pertinuerunt Comitatus, vz. Eboracenſis, Derbia, Nottinghamia, Leiceſtria, Lincolnia, Northantonia, Bedfordia, Buckinghamia, Hertfordia, Eſſexia, Middleſexia, Northfolcia, Southfolcia, Cantabrigia, Huntingdonia. Reliqui octo Merciorum legem ſequebantur, hi erant Gloceſtria, Vigornia, Herefordia, Warewicus, Oxenfordia, Ceſtria, Salopia, & Staffordia. (*Liber M. S. Sancti Edmundi.*) Cùm autem huius regni cenſum egerit Guilielmus primus, XXXVI. Comitatus, vt habet Polychronicon, numerabantur. (Domeſday Booke.) Acta tamen publica, in quę cenſum ille retulit, duntaxat XXXIIII. percenſent, Dunelmia enim, Lancaſtria, Northumbria, Weſtmorlandia, & Cumbria non eo numero habebantur, quòd hæ tres tunc temporis paruerint Scotis, vt quidam volunt, & alteræ illæ vel penſitationibus fuerint immunes, vel ſub Eboracenſi agro comprehenſæ. Verùm poſteà in numerum additæ XXXIX. Comitatuum numerum compleuerunt, quem hodiè habemus. Quibus accedunt XIII. plures in Wallia, quorum ſex fuerint tempore Edwardi Primi, reliquos Parlamentaria authoritate inſtituit Henricus octauus. (*Wallia in Comitatus diuiſa.*)

In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, *Præfectus regius*, quem **Lieutenant** vocant, ne quid detrimenti Reſpub. caperet, conſtituitur. * Huius prima inſtitutio ab Alfredo Rege repetenda, qui cuſtodes regni ſingulis Comitatibus conſtituit. (* *897. Matth. Weſtm.*) Quos poſteà Henricus III. reſtituit, *Capitaneoſque dixit*. Ille enim anno regni quinquageſſimo *tenuit Parlamentum*, vt habet Iohannes Londinenſis, *in quo fuerat ſalubriter ordinatum quòd in quolibet Comitatu ſumptibus regijs vnus fiat Capitaneus, qui cum auxilio Vice-comitis arceret prædonum rabiem truculentam à rapinis: ergò multi terrore perterriti ceſſauerunt, & cœpit poteſtas regia reſpirare.* Prouidè hi quidem, ſed an prudentiùs Canutus Danus, qui in Monarchia Tetrarchiam inſtituit diſſerant noſtri Politici. Ille enim, vt author eſt Hermandus Archidiaconus, (*Floruit 1070.*) *per omnia ſolers ſollicitudinem regni quadrifariam partiens Tetrarchas ſtabiliuit quos fidelis voti repererat. Weſtſaxiæ ſibi ipſi maiorem, Edrico* Midan-mircham ſecundam portionem, Yrto tertiam Northumbre vocitatam, Turkillo Comiti Eſt-Angliæ quartam, quæ redundabat copia* (* *Mercia.*)

aureo cornu plena. Et hæc accepta fero diligentiæ Fr. Thinni qui in hoc antiquitatis studio summa cum laude desudauit, & hæc mihi seorsim annotauit.

Singulis verò annis, nobilis aliquis ex incolis præficitur his Comitatibus quem *Vicecomitem*, quasi vicarium Comitis, & nostra lingua Shiriffe, i. *Comitatui præpositum* vocamus, qui etiam Comitatus vel prouinciæ Quæstor rectè dici potest. Eius enim est publicas pecunias Prouinciæ suæ conquirere, mulctas irrogatas, vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre: Iudicibus præstò adesse, & eorum mandata exequi. Duodecim viros cogere, qui in caussis de facto cognoscunt, & ad Iudices referunt, (Iudices enim apud nos iuris solùm, non facti sunt Iudices) condemnatos ad supplicium ducere, & in minoribus litibus cognoscere. In maioribus autem ius dicunt Iustitiarij, quos *Itinerantes*, & *Iustitiarios ad Assisas* vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obeunt, vt de caussis cognoscant & de incarceratis sententiam ferant. Henricus II. hos itinerantes instituit, vel potiùs restituit. *Ille*, vt inquit Matthæus Parisiensis, *consilio filij sui, & episcoporum constituit Iustitiarios per sex partes regni, in qualibet parte tres, qui iurarent, quòd cuilibet ius suum conseruarent illæsum.* Shiriffe of the shire. *Iustitiarij Itinerantes.*

Quòd ad Ecclesiasticam iurisdictionem attinet. Cùm Romani Pontifices Ecclesias singulas singulis presbyteris assignâssent, & parochias eis diuisissent, Honorius Archiepiscopus Cantuariensis circa annum à salute reparata 636. Angliam primus in Parochias, vt legitur in historia Cantuariensi, distribuere cœpit. *Episcopi.* *Anglia in Parochias diuisa.*

Duas autem nunc habet Anglia prouincias, Archiepiscopos item duos, Cantuariensem nimirum, totius Angliæ Primatem, & Metropolitanum: & Eboracensem. Quibus subsunt XXV. Episcopi: Cantuariensi XXII. Eboracensi tres reliqui. Qui verò sunt hi Episcopatus, cum Comitatibus, siue Diœcesibus, quas nunc obtinent, optimus ille & reuerendissimus pater [redacted]tuariensis, optimarum literarum patronus, & antiquitatis summè studiosus, his suis verbis ostēdit.

IN PROVINCIA CANTVARIENSI.

Cantuariensis, inquit, *cum Roffensi, ipsum Cantium Comitatum continet. Londinensis quæ Essexiam, Middlesexiam, partémque Hertfordensis Comitatus. Cicestrensis Southsexi-*

uestituram ab alio accipit, nec præter Deum, superiorem agnoscit, eiusq; filius primogenitus Principis nomine honoratur. *Princeps.*

Nobiles verò nostri diuiduntur in Maiores & minores. Nobiles Maiores vocamus Duces, Marchiones, Comites, & Barones, qui vel hæreditario iure his titulis gaudent, vel iisdem vertutis ergô à Rege exornantur.

DVX primus est post Principem dignitatis titulus. Hoc primùm nomen erat officij, & non honoris. Circa Ælij Veri tempora qui limitibus præerant Duces sunt primùm dicti, eratque hic gradus Constantini ætate Comitibus inferior. Deleto Romano imperio hic titulus etiam vt officij nomen remansit, quique apud nos in antiquis chartis Saxonico seculo tanto numero *Duces* dicuntur Anglica lingua tantùm *Ealdormen* vocabantur, iidémque qui *Duces* etiam *Comites* sunt appellati, vt Guilielmum illum Angliæ Victorem quem plerique omnes *Normanniæ Ducem* dicunt, Guil. Malmesburiensis *Normanniæ Comitem* vocat. Sed cùm Ducem tum Comitem nomen fuisse officij ex hac formula creandi Ducis vel Comitis apud Marculphum antiquum scriptorem constat. *Præcipuè regalis in hoc perfectè collaudatur clementia vt inter populum cunctum bonitas & vigilantia requiratur personarum: nec facile cuilibet iudiciariam conuenit committere dignitatem nisi priùs fides & strenuitas videatur probata. Ergo cùm & fidem & vtilitatem tuam videmur habere compertam, actionem Comitatus, Ducatus, vel Patriciatus in pago illo quem antecessor tuus vsque nunc visus est egisse, tibi in agendum regendúmque commisimus, &c.* Honorarius titulus esse cœpit sub Othone Magno circa annum 970. Ille enim vt sibi arctiùs viros bellicosos & prudentes astringeret regalibus quæ dixit insigniuit: Regalia hæc erant dignitates vel prædia in feudo. Dignitates erant *Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, Valuasores, Valuasini.* Hæreditarius titulus seriùs esse cœpit in Gallia, nec antequam Philippus III. Rex Galliç concessit, vt Britanniæ Duces iam inde vocarentur qui & Duces & Comites anteà promiscuè nominati. In Anglia verò Normannico tempore, cùm ipsi Normannici Reges, Normanniæ Duces essent, longo tempore neminem eo honore ornarunt, donec Edwardus III. Edwardum filium Cornwalliæ Ducem creauerit, *per sertum in capite, annulum in digito, & virgam auream,* vt Normanniæ Duces anteà *per ensem, & vexillum.* Idemque Rex in Parlamento filios suos Leonellum Ducem Clarentiæ, & Ioannem Ducem Lancastriæ

Dux.

Sigonius lib. 7. Regni Ital.

36. E. 3.

castrix *per cincturam gladij imposito capitibus pellito pileo, & circulo ex auro & margaritis, & Charta tradita.* Iam inde plures erant hæreditarij apud nos Duces ſubinde creati, qui tamen nunc euanuêrunt omnes.

Marchiones.

MARCHIO, id eſt, *Præfectus limitaneus*, ſecundum à Duce honoris locum habet. Hic titulus ſeriùs ad nos peruenit, nec ante Richardi ſecundi tempora cuiquam delatus. Ille enim Robertum *Vere* Oxoniæ Comitem, delicias ſuas, primùm Marchionem Dubliniæ deſignauit, merúmque erat honoris nomen. Nam qui anteà limitibus præfuerant, **Lord Marchers** vulgò vocabantur, & non **Marquesses**, vt nos vocamus. A Rege verò creantur *per cincturam gladij, ac cappæ honoris & dignitatis impoſitionem.*

Comites,

COMITES, qui tertium locum tenent, à maioribus noſtris Germanis habuiſſe videamur. Illis enim olim, vt author eſt Tacitus, *Comites erant qui Principibus conſilium, & authoritas ſemper adeſſent.* A Romanis tamen ad nos, vti etiam ad Francos deueniſſe exiſtimant alij. Imperatores enim adulto iam imperio, domeſticum quendam ſenatum circa ſe habere incæpêrunt, qui Cæſaris Comitatus appellatus, & ipſi quorum conſilio in bello & pace vtebantur, *Comites* dicti, vnde in Inſcriptionibus antiquis frequẽs eſt. COMITI IMPP. Paucíſq; annis ita inualuit, vt *Comitis* nomen omnibus magiſtratibus datum, qui ſacrum Comitatum obſeruarunt, vel qui ex eo prodirent: & inde nomen poſteà porrectum ſit ad omnes qui alicui negotio præpoſiti erant, Suidæque definitur Comes ὁ λαῶ ἄρχων, vt Cuiacius in Paratitlis ad Cod. nos docuit. Ex quo etiam docemur ante Conſtantinum Magnum Comitis nomen, vt dignitatem denotaret, in vſu non fuiſſe. Hic autem cùm imperij Romani formam nouis diſtinctionibus mutaret, & quàm plurimos beneficio ſuo deuincire, atq; honore cumulare niteretur, Comitis titulum honorarium ſine adminiſtratione primùm inſtituit: eratque Comitiua facultas quædam, & priuilegium, Principem non ſolùm prodeuntem, ſed in Palatio quoque & locis ſecretioribus comitandi, poſſe illius epulis, priuatíſque ſermonibus intereſſe. Vnde apud Epiphanium legitur, ὃς καὶ παρ' αὐτῶ τῶ βασιλέως ἀξιώματος Κομίτων ἔτυχε. *i. Qui etiam Comitum dignitatem à Rege conſecutus.* Tandem hoc beneficio ornatis alias dignitates cum functione conceſſit, & viciſſim, qui in magiſtratu & Reipub. adminiſtratione eſſent, illo honore affecit. Hinc Comitis nomen

dignitatem,

dignitatem, atque præfecturam, ab eo tempore significauit, initio temporariam, posteà vitæ æqualem. Deinceps verò cùm res Romana in plura regna distraheretur, hic etiam titulus retentus, & Saxones nostri, quos sua lingua Ealdorman, Latinè *Comites* dixêrunt, quos *Eorlas* Dani vocarunt, vt author est Ethelwerdus, quo nomine emollito Earles hodie appellantur. Diuque sanè & simpliciter hoc nomine nuncupati sunt, tandem loci etiam adiectione, cui cum authoritate præerant. Nec dum hæreditaria erat hæc dignitas. Primi verò hæreditarij Comites in Gallia erant, vt obiter adnotem, Comites Britanniæ. Verùm cùm Guilielmus Normannus, iam victor summam rerum in hoc regno administraret, Comites cœperunt esse feudales, hæreditarij, & patrimoniales, & vt in antiquis Chartis videre est, de tertio denario Comitatus. Exempli gratiâ Matildis Imperatrix Regis Henrici Primi filia & hæres his verbis Comitem creauit, vt in ipsa charta quam habeo, apparet. *Ego Matildis filia Regis Henrici & Anglorum Domina do & concedo Gaufredo de Magnauilla pro seruitio suo & hæredibus suis post eum, hæreditabiliter vt sit Comes de Essexia, & habeat tertium denarium Vicecomitatus de placitis sicut Comes habere debet in Comitatum suum in omnibus rebus.* Et hæc antiquissima est quam hactenus vidi Creationis charta. Similiter Henricus 2. Rex Angliæ his verbis Comitem creauit. *Sciatis nos fecisse Hugonem Bigod Comitem de Norfolc, scilicet de tertio denario de Norwic, & Norfolc, sicut aliquis Comes Angliæ liberiùs Comitatum suum tenet.* Quod sic exponit liber vetustus Monasterij de Bello. *Consuetudinaliter per totam Angliam mos antiquitùs inoleuerat Comites prouinciarum tertium denarium sibi obtineri, inde Comites dicti.* Item alius Anonymus pleniùs. *Comitatus à Comite dicitur, aut vice versa. Comes autem est, quia tertiam portionem eorum quæ de placitis proueniunt, in quolibet Comitatu percipit, sed non omnes Comites ista percipiunt, sed hi quibus Rex hæreditariò, aut personalitèr concessit.* Vnde verò Polydorus ille. *Anglis mos est, vt Comitatuum tituli arbitratu principis dentur, etiam sine possessione locorum, è quibus ipsi tituli petantur. Quare Rex solet ijs qui nihil in eo Comitatu habeant, ex suis vectigalibus dare quotannis aliquam pecuniæ summam in possessionis loco.* Creabantur tempore Regis Edwardi Tertij *per cincturam gladij & Chartam traditam*, posteà accessit *impositio pilei cum circulo aureo.* Verùm inter Comites longè honorarissimi erant illi qui Comites Palatini sunt dicti, Vt enim Palatinus commune erat nomen omnibus qui officijs

Eorles, hodie Earles.

*

P. Pithæus in Memorab. Campaniæ.

*

*

Comes Palatinus.

officijs in Regis palatio fungebantur, ita Comes Palatinus titulus erat dignitatis delatus ei qui fuit antè Palatinus, cum regali quadam authoritate iudicandi in suo territorio.

P. Pithæus.

Vicecomites.

Post Comites VICECOMITES ordine sequuntur, *Vicounts* nos vocamus. Hæc vetus officij, sed noua dignitatis appellatio, & Henrici VI. tempore apud nos primùm audita.

Barones.

Inter Nobiles maiores, locum proximum obtinent BARONES. Etsi autem non me latet, quid de huius nominis apud Ciceronem significatione scribunt eruditi: Isidori tamen, & veteris Grammatici opinionem libens amplectar, qui *Barones* mercenarios milites esse volunt. Hoc enim notissimus ille apud Hirtium de bello Alexandrino locus euincere videtur. Qui sic se habet. *Concurritur ad Cassium defendendum, Semper enim Barones, compluresq́; euocatos cum telis secum habere cōsueuerat, à quibus cæteri intercluduntur.* Nec dissentit vetus Glossarium Latino-græcum quod vertit *Baro* per ἀνὴρ. Vbique etiam in Longobardorum legibus Baro pro *Vir* vsurpatur. Nominis verò Etymologiæ, quas nonnulli procuderunt, mihi parùm arrident. Fæciales Gallici deducunt Barones à Gallica lingua quasi *Par-hommes*, i. *æquali dignitate*, Iurisperiti Anglici quasi *robora belli*, Germani nonnulli quasi *Banner-heirs*, i. *Vexilliferi*, Isidorus quasi Βαρεῖς i. graues. Alciatus à Beronibus, gente antiqua Hispanica, quos olim mercenarios milites fuisse tradit. Quo tempore appellatio illa in hanc insulam deuenerit non mihi compertum. Britanni pro suo non agnoscunt. In Saxonicis legibus nusquam compareret, nec in Alfrici Glossario Saxonico inter dignitatum vocabula habetur, vbi *Dominus Laford* vertitur quod nos in Lord contraximus. Danis verò liberi Domini cuiusmodi hodie Barones nunc sunt, *Thani* dicebantur, & adhuc (teste Andrea Velleio) dicuntur. In Burgundia tamen valde antiquus est nominis vsus, scribit enim Gregorius Turonensis, *Burgundiæ Barones tam Episcopi quàm cæteri Leudes, &c.* In fragmento legum Canuti Regis Anglorum & Danorum legi, *Collicipium quod est summa census diuersa diuersarum dignitatum, si minoris Vironis i. Baronis, 2. libræ, si maioris, quatuor.* Primis etiam Normannorum temporibus Valuasores, & Thani proximi à Comitibus in dignitate censebantur, & Valuasores maiores (si illis qui de Feudis scribunt, credimus) ijdem fuerunt qui nunc Barones. Vt Baro ex illis nominibus videatur, quæ tempus paulatim meliora & molliora reddidit. Nec dum magni honoris erat, Illis enim temporibus Comites

In Parergis.

Lordes.

Thani multi in Anglia tempore Conquestoris.

Circa annum 580.

mites

mites nonnulli suos sub se Barones habuerunt, meminíque me legere in antiquis Francorum Constitutionibus decem fuisse Barones sub Comite & totidem Capitaneos sub Barone. Necnon chartas antiquas extare certum est in quibus Comites scribebant, *Omnibus Baronibus meis tam Francis quàm Anglis salutem*, &c. Etiam melioris notæ ciues *Barones* vocabantur, ciues enim Warwicenses in libro Angliæ Censuali Barones, item ciues Londinenses, & quinque portuum incolæ eodem nomine gaudebant. Paucis deinceps interiectis annis, vt Romæ olim Senatores è censu eligebãtur, sic Barones apud nos sunt habiti, qui XIII. feoda militaria & tertiam partem vnius feodi militaris, *quolibet feodo*, vt habet vetustus liber, *computato ad XX. libras quæ faciunt* 400. *Marcas, ea enim erat valentia vnius Baroniæ integræ, & qui terras & redditus ad hanc valentiam habuerunt, ad Parlamenta summoneri debuerunt*, tenebant. Dignitásque esse videbatur cum iurisdictione, quòd *Baronum, quas vocant, Curiæ quodammodo innuant. Ipsaque Baronum multitudo persuadet tales fuisse Dominos qui ius in sua ditione dicere possent, cuiusmodi apud Germanos *Free-herrs* dicuntur, maximè verò si castra sua habuerant. Tunc enim Baldi celeberrimi illius Iurisconsulti definitioni respondebant, qui eum Baronem definit, quicunque *habuit merum mistumque imperium in aliquo castro concessione Principis*. Omnésque, vt aliqui volunt, qui Baronias tenebant hunc sibi honorem arrogasse videntur, & certe illa ætate centum quinquaginta Baronias in Anglia numerauit Henricus tertius. Et hinc est quòd tot in historijs eius seculi *nobiles Barones* dicantur: plenáque honoris illa appellatio sanè erat tunc, & nomine *Baronagij Angliæ* omnes quodammodo regni ordines continebantur. Sed ad summum honorem peruenit ex quo Rex Henricus 3. ex tanta multitudine quæ seditiosa & turbulenta fuit, optimos quosque rescripto ad Comitia Parlamentaria euocauerit. *Ille enim* (ex satis antiquo scriptore loquor,) *Post magnas perturbationes, & enormes vexationes inter ipsum Regem, Simonem de Monteforti & alios Barones motas & sopitas, statuit & ordinauit, quòd omnes illi Comites, & Barones regni Angliæ quibus ipse Rex dignatus est Breuia summonitionis dirigere, venirent ad Parlamentum suum, & non alij: nisi forte Dominus Rex alia consimilia Breuia eis dirigere voluisset*. Iam inde illi soli regni Barones censebantur, quos eiusmodi rescriptis reges ad Comitia vocauerint; donec Henricus VI. diplomatibus, vel potiùs honorarijs literis hunc.

* Court Barones.

Matth. Paris pag. 1262.

Barones Parlamentarij.

hunc honorem quibusdam primus detulerit. Hodiè hæc per diplomata Baronis creandi ratio, & illa per rescriptum solummodò sunt in vsu.

Vauasores.

Vauasores, siue *Valuasores* proximum post Barones locum olim tenuerunt, quos à Valuis iuridici nostri deducunt; verùm horum dignitas iam euanuit, quæ à Francis ad nos promanâsse videtur. Cum enim illi rerum in Italia potirentur Valuasores, vt author est Sigonius, illos dixerunt qui à Duce, Marchione, Comite, aut Capitaneo plebem, plebísue partem acceperant, & vt Butelerius Iurisconsultus inquit, summæ coërcitionis, sed non nundinarum & mercatus ius habuerunt.

Baneretti qui alijs *Baronetti* cùm Valuasorum nomen iam desierat, à Baronibus secūdi erant, quibus inditum nomen à vexillo, concessū enim erat illis militaris virtutis ergô, quadrato vexillo, perinde ac Barones vti, vnde & equites vexillarij à nonnullis vocantur, & Banner-heirs Germanis, quorum inter nostros celeberrimus fuit Ioannes Coupland quem in Baneretti statum erexit Rex Edwardus 3. quòd Dauidem 2. Scotorum regem in prælio cepisset.

Nobiles minores sunt Equites aurati, Armigeri, & qui vulgò Generosi, & Gentlemen dicuntur.

Equites siue Milites.

Equites qui & Milites dicti, apud omnes ferè gentes ab equis nomē inuenerunt, *Cauallieri* enim Italis, *Cheualier* Gallis, Reiter Germanis, *Margogh* Cambro-britannis ab equitando dicuntur, Anglis solummodò Knights vocantur. Quod nomen si non sit à Saxonico Cnyȝht, quem pro *administro, vsurparunt, ne hariolari possim: nisi existimes olim dictos fuisse *Radknights*, quorum meminit Bractonus Iurisperitus antiquus, i. *ministri equites*, qui tenebant ea lege suas terras vt Domino in equis inseruirent, & inde truncato nomine, vt contractiùs loqui gaudemus, Knight nobis remansisse, vt *Lhafford* pro Domino in Lord contraximus. Vndecunque autem facta sit appellatio, non dubito quin hæc dignitas à Germanis maioribus nostris defluxerit, apud quos authore Tacito, *Primus honor iuuentæ scuto frameáque à principe ornari, antè enim domus pars videbantur, sed iam Reipublicæ.* Eques enim nemo nascitur sed creatur vel ab ipso rege, vel Regis in exercitu præfecto, idque ob bellicam virtutem aut
* togatam prudentiam. Inter Gothos, vt legimus apud Paulum Diaconum, consuetudo erat vt Regis filius cum patre pranderet priusquā à Rege gētis exteræ arma susciperet, i. vt ego intelligo,

Miles

Miles fieret. Inter Saxones nostros primus (quod legi) Alfredus Rex Athelstanum è filio nepotem Militem fecit, *Chlamydeque coccinea, gemmato baltheo, & ense Saxonico cum vagina aurea donauit.* Quæ postea forma equitis creandi Saxonico tempore fuerit, his verbis qui tum vixit ostendit Ignulphus. *Qui militia legitima consecrandus esset, vespere præcedente, ad Episcopum, Abbatem, Monachum, vel sacerdotem contritus de peccatis confessionem faceret, & absolutus, orationibus deditus in ecclesia pernoctaret, in crastinum rem sacram auditurus, gladium super altare offerret, & post Euangelium sacerdos benedictum gladium militis collo cum benedictione imponeret, & communicatus sacris Christi mysterijs denuò legitimus miles permaneret.* Nec omninò sub Normannis exoleuit, scribit enim in Polycratico Ioannes Sarisburiensis. *Inoleuit consuetudo solennis, vt ea ipsa die, qua quisque militari cingulo decoratur, ecclesiam solemniter adeat, gladióque super altare posito, & oblato, quasi celebri professione facta, seipsum obsequio altaris deuoueat, & gladij, id est, officij sui iugem domino spondeat famulatum.* Tunc enim ad ornamentum præter gladium, cingulum & calcaria aurata accesserunt, vnde Milites & Equites aurati hodie vocantur. Ius etiam sigilli additum, antequam enim baltheo militari cincti erant, vt colligo ex Abendonensi libro, sigillo vti non licuerat. *Quod descriptum* (inquit) *Richardus Comes Cestrensis sigillo matris Ermentrudis signari constituit, cùm (nondum enim militari baltheo cinctus erat,) litera qualibet ab eo directa materno sigillo includebantur.* Subsequenti ætate ex censu (vt colligitur) facti fuerunt Equites, qui enim *Feodum magnum* militare habebant, i. (si antiquis schydis sit vlla fides,) * 680. *acras* terræ, equestris dignitatis ornamenta suo quasi iure postularunt. Imò sub Henrico 3. quodammodo coacti fuerunt Equites fieri quotquot libras quindecim ex annuis terrarum redditibus collegerunt. *Anno* 1256. vt scribit Matthæus Paris, *exijt edictum regium præceptumq; est & acclamatum per totum regnum vt qui haberet* XV. *Libratas terræ, & supra, armis redimitus tyrocinio donaretur, vt Anglia sicut Italia militia roboraretur, & qui nollent, vel qui non possent honorem status militaris sustinere pecunia se redimerent.* Quanta verò pompa, quantis etiam tributis pro census portione collectis Regum filij hoc honore ornati fuerint, quàm inflammato etiam studio hunc honorem olim ambierint cùm vno die 297. Milites à Rege Edwardo primo fuerint creati, alij scribant. Nostris verò temporibus qui equestrem dignitatem

Malmesb. lib. 2.

Equites aurati.

* 800. *alij.*

Historia minor.

tem ſuſcipit, flexis genibus, educto gladio leuiter in humero percutitur, Princépſque his verbis Gallicè affatur, *Sois Chevalier au nom de Dieu*, i. Sis eques in nomine Dei, & poſteà addit *Avancer Chevalier*, Surge Eques. Milites Balnei qui multis Balneorum & vigiliarum ceremonijs adhibitis patrum memoria creati fuerunt, ſolummodo in Principum baptiſmo, nuptijs vel coronatione; ſciens omitto, quòd hic ordo iampridem exoleuiſſe videtur.

Milites Balnei.

Armigeri. P. Diaconus.

His proximi fuere *Armigeri*, qui & *Scutiferi*, *Hominéſque ad arma*, Gothis *Schilpor* à ſcuto ferendo, vt olim Scutarij Romanis dicti, qui vel à clypeis gentilitijs, quæ in nobilitatis inſignia geſtant, vel quia principibus & maioribus illis nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt. Olim enim ex his duo vnicuique militi inſeruiebant, galeam, clypeúmque geſtabant, vt indiuidui Comites adhærebant, eò quòd à milite domino ſuo terras aliquas in *ſcutagio* tenebant, vt ipſe miles à rege in feodo militari. Quadruplex nunc eſt horum diſcrimen, nam quos dixi, iam non ſunt ampliùs in vſu. Armigeri primarij hodie cenſentur Equitum Auratorum filij natu maximi, & eorum itidem filij maximi ſucceſſiuè: ſecundo in loco habentur filij natu maximi minorum filiorum Baronum & aliorum ſuperioris ordinis, quando autem primogeniti maſculi deficiunt, deficit vnà cum illis titulus. Tertio ordine ſunt quibus rex ipſe cum titulo inſignia donat, aut armigeros creat collum torque S. S. vel ſigmatico argenteo, & candidis, & argentatis calcaribus exornans, vnde hodiè in occidentalibus regni partibus vocantur **Whitespurres** ad diſcrimen Equitum auratorum qui auratis calcaribus vti ſolent, horúmque primogenitis titulus ſolummodo competit. Quarto loco Armigeri habentur quicunque aliquo publico in Rep. munere funguntur, vel principi honeſtiori conditione famulantur.

Generoſi. Ciues.

Generoſi, vel promiſcuè nobiles ſunt, qui natalibus clari, aut quos Virtus aut fortuna è fæce hominum extulit. *Ciues*, ſiue **Burgeſſes**, qui in ſua quilibet vrbe publicis funguntur muneribus, & in Parlamentarijs noſtris Comitijs locum habent.

Yeomen. Zemen Saxonicè Plebs.

Plebeÿ, ſiue **Yeomen** ſunt, quos alij *Ingenuos*, lex noſtra homines legales dicit, & ex agris, quos optimo iure tenent, quadraginta ad minimum ſolidos quotannis colligunt.

Opifices autem ſunt, qui mercede operam locant, ſedentarij, mechanici, fabri, &c. qui capite cenſi, & proletarij Romanis dicebantur.

TRIBV-



Vod ad Curias nostras, siue Iuris fora attinet, in triplici sunt apud nos differentia, alia enim sunt Ecclesiastica, alia Temporalia, & vnum mixtum, quod Saxones olim ƿiꞇꞇena-ᵹemoꞇꞇ id est, Sapientum conuentus, nos *Parlamentum*; & vt vniuersum Ætoliæ concilium *Panætolium* Liuio nominatur, ita PANANGLIVM, vel *Commune totius regni concilium* rectè dici possit. Ex tribus enim Angliæ ordinibus constat, & totius Angliæ corpus repræsentat, à principe pro arbitrio indicitur, summámq; & sacrosanctam authoritatem habet in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, & in omnibus quæ ad Reipublicæ salutem spectant. *Tribunalia.* *Parlamentum.*

Fora Temporalia sunt duplicia, iuris scilicet, aut æqui. Iuris sunt, *Bancus Regius* (liceat mihi nunc forensi Iuridicorum nostrorum stilo vti) *Curia Cameræ stellatæ*, *Bancus communis*, *Scaccarium*, *Curia Wardorum & liberationum*, *Admiralij*, *Assisæ*. Alia quæ obscuriora sunt, omitto.

Bancus Regius ita dictus quòd Rex ipse in eo præsidere solebat, Coronæ placita tractat. Iudices in hoc sunt Capitalis Iustitiarius Angliæ, Iustitiarij assessores tres vel quatuor, Officiarij sunt Clericus Coronæ, Protonotarius, Ministri inferiores sex. *Bancus Regius.*

Camera stellata, siue potius Curia Consilij regij, in qua tractantur criminalia, periuria, imposturæ, dolus malus, &c. Hæc si vetustatem spectemus, est antiquissima, si dignitatem honoratissima. Ex quo enim ad Reges prouocauerint subditi, consiliumque regium institutum fuerit, antiquitatem repetere posse videtur. Iudices verò sunt viri longè honoratissimi, & spectatissimi vtique Consiliarij regij. Hoc verò nomen *Cameræ Stellatæ* accepit, ex quo in Camera stellis ornata Westmonasterij hoc consilium fuerit constitutum. Quod iam olim factum, Legitur enim in actis publicis Edwardi tertij. *Counseil en la Chambre des Estoielles, pres de la receipte al Westminster.* Verùm huius authoritatem prudentissimus Princeps Henricus septimus ita Parlamentaria authoritate adauxit, & constabiliuit, vt nonnulli primùm instituisse falsò opinentur. Iudices hîc sunt Dominus Cancellarius Angliæ, D. Thesaurarius Angliæ, Præses Concilij Regij, *Camera stellata.* *41. Edward. 3.* *3. Henri. 7. cap. 3.* *21. Henri. 8. cap. 20.*

gij,

gij, D. Custos priuati sigilli, & omnes consiliarij status tam Ecclesiastici quàm Laici, & ex Parliamenti Baronibus illi, quos Princeps aduocabit. Officiarij autem sunt, Clericus consilij, Ostiarius Cameræ consilij, Clericus Breuium, & processus consilij in Camera stellata.

Bancus communis. *Bancus Communis* quia communia placita inter subditos ex iure nostro, quod *Commune* vocant, in hoc disceptantur, nomen habet. In hoc iudicant Capitalis Iustitiarius, Iustitiarij assessores tres, vel quatuor. Officiarij sunt Custos sigilli, Custos Breuium, &c.

Scaccarium. *Scaccarium* à tabula ad quam assidebant nomen traxit. Sic enim scribit Geruasius Tilburiensis. ***Scaccarium tabula est quadrangula quæ longitudine quasi decem pedum, & quinque latitudine ad modum mensæ circumsedentibus apposita, vndique habet limbum latitudinis quasi quatuor digitorum. Supponitur Scaccario pãnus in termino Paschæ emptus non quilibet, sed niger virgis distinctus, distantibus à se virgis vel pedis, vel palmæ extentæ spatio.*** Et paulò post. ***Ab ipsa regni conquisitione per Regem Guilielmum facta hæc Curia cœpisse dicitur, sumpta tamen eius ratione à Scaccario transmarino.*** In hac omnes causæ audiuntur quæ ad Fiscum pertinent. Iudices sunt Dominus Thesaurarius Angliæ, Cancellarius Scaccarij, Capitalis Baro, Barones alij tres. Ministri sunt, memoriæ Regis minister, Memoriæ Thesaurarij minister. Clericus pipæ, Contrarotulator pipæ, Auditores veteris reuentionis quinque. Forinsecarum oppositor, Clericus extractorum, Clericus placitorum, Mariscallus, Clericus summonitionum. Deputati Camerarij. Secundarij in officio memoriç Regis duo, Secũdarij in officio Thesaurarij duo, Secundarij pipæ duo. Clerici in diuersis officijs quatuor, &c. In altera Scaccarij parte, quæ *Recepta* dicitur, hi sunt officiarij. Camerarij duo, Vice-thesaurarius, Clericus Talliarum, Clericus Pellis, Numeratores quatuor, Iunctores Talliarum duo, Deputati Camerarij duo, Clericus pro Tallijs, Custos Thesaurarij, Tabellarij ordinarij quatuor, Scribæ duo, &c. Officiarij item Decimarum & Primitiarum huc spectant. Cùm enim Papæ authoritas profligata esset, lege cautum est, vt Ecclesiasticorum beneficiorum decimæ, & primitiæ regi persoluerentur.

Curia Wardorum *Curia Wardorum* à pupillis quorum caussas tractat nomen habet. Veteri enim instituto è Normannia deducto, & non ab Henrico tertio, vt aliqui scribunt, cùm quis defunctus sit, qui possessiones à Rege *in capite* tenet, tam hæredes quàm eorum patrimo-

patrimonium redditúsque in Regis potestate & tutela sunt, donec alterum & vigessimum ætatis annum complérint. Verùm hanc Curiam (cùm superioribus temporibus eorum caussæ & querelæ in Cancellaria, & Scaccario audirentur) primus instituit Henricus octauus, in qua Magister Generalis iudicat, subsunt autem Superuisor liberationum, Attornatus Generalis, Receptor Generalis, Auditor, Clericus Curiæ, Clericus liberationum, Assessores duo, Tabellarius, Feodarij quadraginta.

Admiralij Curia res maritimas tractat. In hac numerantur Admiralius Angliæ, Locumtenens & Iudex, Scribæ duo, Seruiens Curiæ, Viceadmiralij Angliæ. *Admiralij Curia.*

Assisæ, quas dicimus, in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Assisarum Iustitiarij ad hoc deputati cum Eirenarchis, siue pacis Iustitiarijs comitati, & de ciuilibus, & criminalibus cognoscunt. Loca verò & tempora in vnoquoque Comitatu edicto publico quindecem ante Assisas diebus denuntiantur.

Fora æquitatis sunt, *Cancellaria, Curia Requestarum*, Concilia in limitibus Walliæ, & parte Boreali.

Cancellaria, à Cancellario nomen traxit, quod nomen sub priscis Imperatoribus non adeò magnæ dignitatis fuisse ex Vopisco docemur. Nunc autem honoris est maximi, & in summum togatæ dignitatis fastigium euecti sunt Cancellarij. Quorum nomen quidam speciosè à cancellando, id est, ductis cancellatim lineis inducendo, repetunt. Cassiodorus autem à Cancellis quòd intra secreta cancellorum septis clausa, caussas examinârunt. Ex his enim eius verbis. *Respice quo nomine nuncuperis, Latêre non potest quod intra cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, claustra patentia, fenestratas iannas.* Vnde planè constat Cancellarium intra Cancellos vndique conspicuum sedisse. Sed in recentiori Glossario legitur, *Cancellarius est qui habet officium scripta responsaque imperatoris atque mandata inspicere, male scripta cancellare, & bene scripta signare.* Cæterùm in hac Curia ex æquo & bono iudicatur, & summum ius quod summa crux videri solet, temperatur. Hic verò sedent Dominus Cancellarius Angliæ, Magister Rotulorum, Magistri Cancellariæ duodecem. Pertinéntq; ad hanc Curiam Protonotarius, Clericus Coronæ, Clericus Hanaperij, Clerici Cancellariæ sex, Clerici paruæ Bagiæ tres, Examinatores Curiæ duo, Præco, Seruiens ad arma, Sigillator, Ceræ minister, Contrarotulator Hanaperij, Clericus Præsentationum,

Cancellaria.
Secretum, i. locus iudicij.
Epistola 6. lib. 11.

tionum, Clericus ad Facultates, Clericus ad examinationem literarum Patentium, Registrarius, Clerici irrotulamentorum nouem, Clericus pro demissionibus, Clericus ad Appellationes, Clericus ad Protectiones, Clericus ad licentias, & pardonationes alienationis, Clericus ad Breuia, & Commissiones è Curia Wardorum, Clericus ad Breuia de *Sub Pœna* & Cursistæ Curiæ Cancellariæ viginti quatuor.

Requestarum Curia.

Requestarũ Curia siue *Curia de Whitehall*, audit caussas inter priuatos priùs principi oblatas. In hac sunt Magistri Requestarũ, & Clericus. De Cõsilijs autem illis, & alijs Curijs, suo loco dicemus.

Ecclesiastica fora.

Ecclesiastica fora præcipua sunt, *Synodus*, quæ *Conuocatio Cleri* dicitur, semperque simul cum Parliamento habetur: & *Synodi Prouinciales* in vtraque prouincia. Post hæc Archiepiscopi Cantuariensis Curiæ numerantur, videlicet *Curia de arcubus*, à loco sic dicta; cui Iudex præest *Decanus de Arcubus* appellatus, qui ad omnium in Cantuariensi prouincia appellationes rescribit. Aduocati in hac sunt XVI. aut plures pro Archiepiscopi arbitrio, omnes Legum Doctores, Scribæ duo, & Procuratores decem. *Curia Audientiæ*, quę omnes Prouincialium querelas, caussas, & appellationes recipit. *Curia prærogatiuæ*, in qua Commissarius de hæreditatibus ab intestato, seu testamento delatis ius dicit. *Curia Facultatum*, in qua Præfectus constituitur, qui desideria cognoscit eorum qui Ecclesiastici iuris quandoque rigidi, atque stricti relaxationem petunt, & Registrarius, qui concessas dispensationes in scripta refert. *Peculiarium Curiam*, quæ ad quasdam parochias ab episcopali iurisdictione in nonnullis Diœcesibus separatas, & Archiepiscopo Cantuariensi peculiares spectat, aliásque obscurioris notæ libens prætereo. Nec ego sanè prudens, qui hisce me immiscuerim, sed exemplo præiuit in Belgica describenda Guicciardinus.

Curia de Arcubus — *Curia Audientiæ.* — *Curia Facultatum* — *Curia Peculiarium.*

Cui signo Britannia subiecta.

Expectat hîc aliquis vt ex Astrologis attexam in cuius Signi, & Planetæ tutela sit nostra Britannia. Et attexam sanè (nam & in doctis illis erroribus versatus sum) vt curiosis satisfaciam; quamuis tam diuersæ sint de hac re Astrologorum coniecturæ, vt ipsa diuersitas rem omnem infirmare, & veritatem excludere videatur. M. Manilius Poeta antiquus Capricornum præesse innuit in illo versu,

Tu Capricorne regis quicquid sub sole cadente
Expositum.

Ptolemæus, Albumazar, Cardanus Arietem præficiunt, Ioannes de

de *Muris* Saturnum, Frater Perſcrutator, Eſquidus, & Henricus Silen Lunam, eò quòd in ſeptimo, vt aiunt, ſit Climate, Rogerus Herefordenſis, Thomas Rauennas Philologus, & Hiſpalenſis Piſces, deminúmque Schonerus & Pitatus, vt nullus ſit conſenſus, nos non meliori ratione, Geminis ſubiecêrunt.

Nunc quod bonum, fœlix, fauſtum, fortunatúmque ſit (vt antiqui rebus agendis præfari ſolebant) Deo duce, Prouincias, ſiue Comitatus obibo. In quibus ſingulis qui fuerint antiqui incolæ, quæ nominis ratio, quæ terræ bonitas, quæ confinia, quæ loca cùm antiquioris memoriæ, tùm melioris notæ, qui item à Normannico imperio in quolibet fuerint vel Duces, vel Comites, quàm poſſum veriſſimè, planiſſimè & breuiſſimè explicabo. In hâc Comitum ſucceſſione, vt ingenuè fatear, per quem profecerim: Thomam Talbottum in Chartophylacio actuarium diligentiſſimum, & antiquitatis noſtræ ſcientiſſimum, mihi magnum lumen prætuliſſe libens merito hîc agnoſco. *Ordo.*

Ab vltimo autem Occidente, id eſt, à Cornwallia, auſpicabor, & indè reliquas prouincias ſuo ordine perluſtrabo, imitatus in hôc Strabonem, Ptolemæum, & vetuſtiſſimos Geographos qui ab Occiduis regionibus deſcriptiones ſuas ſemper exordiuntur.




Egionem illam, quæ quasi prima totius Britanniæ longissimè in solis occasum, tanquam Chersonessus proijcitur, & à Septentrione freto Sabriniano, à meridie Britannico, ab Occidente Oceano Verginio vrgetur, insedêrunt antiquitùs Britanni, qui Solino DVNMONII, *Ptolemæo* DAMNONII, *vel vt rectiùs in alijs exemplaribus* DANMONII *dicti. Quod nomen si à stanni fodinis, quas* Moina *Britanni dicunt, non sit deductum: ab habitatione sub montibus factum videatur. Inferiùs enim, & conuallibus passim per hanc regionem habitatur, quod* Dan-munith *Britannicè dicitur: quo etiam sensu proxima prouincia* Duffneint, *i. depressas valles incolens, à Britannis hodie vocatur. An verò* OSTIDAMNII, *qui &* OSTAEI, *&* OSTIONES, *quorum Strabo ex Pithæa Massiliensi meminit, sint nostri Danmonij, velim vt antiquitatis studiosi paulò diligentiùs secum perpendant. In Europæ enim remotissimis, ad Occidentalem Oceanum, è regione Hispaniæ, non procul ab Vxantissa insula, nunc* Vshant, *siti erant. Quæ singula huic Danmoniorum regioni optimè & vndique conueniunt. Cúmq; Artemidoro* Ostiones *illi* COSSINI *vocentur (vt innuit in suis Vrbibus Stephanus) velim etiam considerent, quãdoquidem hæc gens Corini etiam dicatur, an pro* COSSINI, CORINI *non sint substituendi.* Fusij *enim pro* Furij, *&* Valesij *pro* Valerij *leguntur. Quo loco hos* Ostidamnios, *&* Cossinos *ad mare Occiduum Geographi statuant, ne per nebulam quidem vident, si hinc excludantur. Cæterùm horum regio in duas hodie diuiditur partes* Cornwall *scilicet, &* Denshire, *de quibus suo ordine dicendum est.*

Ostidamnij.

Cossini.

Cornwall.


Ornwallia, quæ etiam recentioribus *Cornubia* dicitur, maximè totius Britanniæ in occidentem Solem vergit, & a Britannorum reliquijs, quos *Occidentales Britones* Marianus Scotus vocat, habitatur, à quibus, Britannica lingua (auitam enim linguam necdum omninò amiserũt) *Kernaw* dicitur, eò quòd in cornu tenuatur, & in altum

altum promontoriolis, quaſi cornibus vndiquaque excurrit. Cornu enim *Corn*, & Cornua *Kern*, multitudinis numero appellant Britanni: licèt alij à Corineo neſcio quo Bruti ſocio dictam velint *Cornwalliam, Coriniámque* nominent, iuxta fabuloſi Poetæ carmen. *Kern & Kern.*

Pars Corinea datur Corineo, de duce nomen
Patria, déque viro gens Corinenſis habet.

Sed nouum non eſt (ſi antiquitatem reuoluas) locos plurimos ab huiuſmodi ſitu nomina ſortiri. In Cretâ, & Tauricâ Cherſoneſſo Κριοῦ μέτωπα promontoria dicuntur, quòd quaſi arietis cornibus in mare procurrunt. Sic Cyprus *Ceraſtis* à Græcis olim dicta, quod procurrentibus promontorijs, veluti cornibus mari incumbit; vt minimè mirum ſit, hunc tractum qui tanquam cornu, incuruus, & promontoriolis quodammodo cornutus, *Kernaw*, & *Corn* appellatum. Vnde cùm in hanc regionem, bello Saxonico ardente, plurimi Britanni ſe recepiſſent, naturæ loci confidentes; pedeſtria enim itinera montibus ſatis inuia, & æſtuarijs conciſa, nauigationem item impeditam propter inſcitiam locorum ſciebant, Saxo victor qui exotica omnia, & alienos ſua lingua Ƿealſh vocauit, huius incolas Cornƿealeſ nuncupauit: Hinc enata Latina appellatio *Cornwallia*, & recentiori ſæculo *Cornubia*. Tantùm abeſt vt Cornwallia dicta fuerit à Gallis victoribus, quod quidam Gallico nomini blandientes effutiunt. Qui ſi perinde domi ſaperent, ac aliena curant, deprehenderent illorum Britanniam maritimam à noſtra denominari, & in ea regiunculam *Cornouaille*, quę Cornwallenſium noſtrorum lingua vtitur, à noſtris eò tranſmigrantibus nomen ſumpſiſſe. Nam vt Britanni hi noſtri occidentales Armoricis Galliæ, cùm in Cæſarem bellum mouerent, auxilia ſubminiſtrarunt, vnde bello Britannico ille cauſam prætexuit; poſteáque, vt diximus, (eò commigrantes) *Britanniam* mutato nomine, dixerunt. Sic ſuperioribus ſæculis, Britannis popularibus ſuis contra Francos præſtò aderant, & intonante Danica tempeſtate, huc etiam nonnulli conceſſerunt, recentiúſque hoc nomen *Cornouaille* reliquiſſe exiſtimantur. *Walſh.* Cornouaille *in Britannia Armorica.* *Strabo.*

Hæc regio, veluti penſante æquorum curſus naturâ, vt plurimùm montibus attollitur, gleba in conuallibus ſatis fertili, quam alga marina *Orewood* dicta, & limo quodam ſupra quàm credi poſſit, lætificant. Ora maritima creberrimis nitet oppidis, quæ numeroſam claſſem conficere poſſint: interiora metallorum Orewood.

Stannum. diuite vena abundant; Stannum enim non sine vberrimo fructu, admiranda copia effoditur, ex quo vasa domestica ducta apud omnes Europæos in mensarum vsu argenteis fulgore comparantur. Incolæ passim nigros lapillos ex quibus stannum conflatur, vel effodiunt, vel ex arenis lotis eximunt, quod in conti-

Diodorus Siculus. nentem à Britannis priscis nauigijs vitilibus corio circumsutis deuehi solebat. Horum autem stannariorum, siue metallicorum

Opera Stannaria. operum duo sunt genera. Alterum Lode-works, alterum Streame-works vocant; hoc in locis inferioribus est, cùm fossis agendis stanni venas sectantur, & fluuiorum alueos subindè deflectunt; illud in locis æditioribus cùm in montibus puteos, quos Shafts vocant, in magnam altitudinem defodiunt, & cuniculos agunt. In vtroque ingeniorum solertia admiranda, tam in aquarum deriuationibus, & corriuationibus, quàm in puteorum substructionibus, & suffulcimentis, vt contundendi, lauandi, discernendi, & excoquendi rationes, quibus nihil est solertius, tacitus prætermittam. Verùm vt Britannos priscos in hac arte elaborasse, ex Diodoro, & Æthico docemur: sic Saxones, & Normannos diu neglexisse videtur, aut Arabum, siue Saracenorum opera vsos fuisse, desertas enim fodinas *Attall Sarasin*, id est, Saracenorum reliquias sua lingua vocant incolæ. Tandem verò circa annum 1270. impetratum est ab Edmundo Cornwalliæ Comite diploma, concessæ libertates, & leges metallicæ latæ, quas sigillo suo muniuit, in quo ligonem, & rutrum impressum ferunt, & vectigal stanno impositum quod Comitibus persolueretur. Has libertates, priuilegia, & leges posteà

Metallicorum Politia. confirmauit, & adauxit Rex Edwardus III. Vniuersam metallicorum rempublicam, quasi vnum corpus in quatuor tribus, siue regiones descripsit, quas à locis, Foy-more, Blackmore, Trewarnaile, & Penwith dicunt. Omnibus Guardianum siue Præsidem præfecit, qui tam ex æquo & bono, quàm ex lege ius dicit, singulisque tribubus suos Propræsides constituit, qui singulis mensibus, in sua quisque regione lites dijudicat, quæ iudicia à stanno *Stannaria* vocantur, à quibus ad ipsum præsidem nonnunquam prouocatur. Et ne vectigalia subducerentur, & fraudi sit Regibus, quibus nunc vt Cornwalliæ Ducibus, pro singulis millenis stanni pondo, 40. solidi veteri instituto numerantur, lege cautum est, vt omne quod conflatur stannum ad alterum è quatuor designatis oppidis deferatur, vbi bis anno dependitur, signatur, & vectigal illud persoluitur, nec anteà venundare,

venundare,& distrahere sine grauissima mulcta cuiquam liceat. Nec Stannum verò hoc solum reperitur, sed vnà etiam aurum & argentum, adamantesq; ab ipsa natura in angulos efformati, & læuigati. Eringium autem lætissimo prouentu per littora passim reperitur. Frugum quoque, quamuis non sine magno agricolæ labore, ita ferax, vt non solùm sibi sufficiat, sed magnam vim frumenti Hispaniæ quotannis suppeditet. Vberrimus etiam quæstus existit è pisciculis illis quos *Pylchardes* vocant, qui magnis quasi examinibus littora à Iulio ad Nouembrem circumfusi capiuntur, exenterantur, saliuntur, infumantur, conduntur, premuntur, & in Galliam, Hispaniam, Italiámque infinita multitudine exportantur, quibus sunt gratissimæ merces, & *Fumados* appellantur. Nec tamen solo, quàm viris Cornwallia fœlicior, qui vt omni humanitate exculti, etiam priscis illis temporibus: *Mercatorum enim vsu qui stanni gratia eò nauigant*, vt habet Diodorus Siculus, *humaniores erga hospites erant*; ita fortes, strenui, & statura sunt satis procerâ: adeò vt olim Giganteæ magnitudinis fuisse perhibeantur. Vnde Poëta quidam satis antiquus, cùm Gigantes quosdam Britannicos describeret, sic lusit de Britannia loquens,

Cornish Diamonds.
Eringium.
Sea holme.
Pilchardes.
Fumados, qui forsasse Plinii Gerres.
Herwillanus in Archtrenio.

Titanibus illa
Sed paucis famulosa domus, quibus vda ferarum
Terga dabant vestes, cruor haustus, pocula trunci,
Antra lares, dumeta thoros, cœnacula rupes,
Præda cibos, raptus Venerem, spectacula cædes,
Imperium vires, animos furor, impetus arma,
Mortem pugna, sepulchra rubus, monstrisq; gemebat
Monticolis tellus, sed eorum plurima tractus
Pars erat occidui, terror maiórque premebat
Te furor, extremum Zephyri Cornubia limen.

Vtrùm verò hæc Danmoniorum compacta proceritas, & firmitas quæ ex calidi & humidi temperie profluit, ad genitalem mundi spiritum Fauonium, & occidentalem situm referenda sit, vt in Germania Batauos, in Gallia Aquitanos, & Ruthenos, qui ad occasum extremi sunt procerissimos, & fortissimos videmus; an potiùs ad peculiárem aliquam cœli, & soli rationem, non est huius loci, curiosè inquirere.

Occidui populi fortissimi.

Nunc Promontoria, vrbes, & flumina, quorum meminerunt antiqui (hoc enim inprimis instituti est nostri) persequamur. Ab ipso extremo promontorio exorsi, primùm australe,

inde Septentrionale littus, & demùm Tamaræ fluuij decursum, qui hunc agrum à Deuoniensi secludit, perlustrantes. Extremum promontorium quod Oceano Vergiuio incumbit, & XVII. tantùm temporibus in globosa terræ superficie à Fortunatis insulis, vel potiùs Asoris definitur, Ptolemæo BOLERIVM dicitur, Diodoro BELERIVM, fortasse à *Pell* Britannica dictione, quæ remotissimum significat, Ἀντιουέσταιον, siue ANTIVESTAEVM eidem etiam Ptolemæo dicitur, Britannis *Penrhinguaed*, id est, promontorium sanguinis, sed tantùm Bardis, siue Poëtis, Historicis verò Britannis *Penwith*, id est, promontorium ad sinistram, Saxonibus Penpiþ-ſteopt. *Steort* enim illis proiectam in mare terram denotat, & hinc Centuria illa tota *Penwith* hodie dicitur, accolis sua lingua *Pen von las*, id est, finis terræ, eodémque sensu Anglis **The lands end**, quòd sit totius insulæ ad occidentem extremum. Quòd si HELENVM hoc promontorium appellatum fuerit, vt Volaterranus, & recentiores habent, non ab Heleno Priami filio, sed à *Pen Elin* profluxit, quod cubitum Britannis sonat, vt *Ancon* Græcis. Cum verò à Græcis littora incurna *Ancones* dicerentur, quod de Ancona Italiæ Plinius testatur, neutiquam absurdum est hoc inflexum littus à Britannis *Pen-elin* eodem sensu nuncupatum, & inde Latinum illud *Helenum*. De Antiuestæo autem subinde dubitare solebam an Græcam saperet originem. Cùm enim vidissem solenne apud Græcos fuisse nomina locis imponere ex nominibus oppositorum, non solùm in ipsa Græcia, vbi *Rhium*, & *Antirrhium* habent, sed etiam in sinu Arabico, vbi *Bacchium* & *Antibacchium*: & in Illyrico *Antibarrium*, quòd *Barrium* Italiæ è regione prospiceret, sedulò perquisiui an locus aliquis *Vestæi* nomine insignitus Antiuestæo nostro obijceretur; sed cùm nihil tale inuenerim, ad Britannicam linguam me retuli, nec tamen hîc me expedire possum. Cæterum hoc promontorium longiùs se in oceanum immisisse credunt incolæ, & ex ruderibus extractis affirmant nautæ. Terramque ibi infuso mari adopertam, **Lionesse**, ex nescio qua fabula dictam fuisse accolæ asseuerant.

Belerium siue Antiuestæum.

Steort quid significat.

Lionesse.

In extremis huius promontorij scopulis, quum recedente æstu nudantur, Plumbi candidi, atque æris apparent venæ, impositamque fuisse olim speculam, vnde indicium nauigantibus accenso igne factum, ex Orosio colligo. Altissimam enim Pharum in Gallicia Hispaniæ erectam fuisse dicit *ad speculam Britanniæ*,

hoc

hoc est (si modò illum benè capio) ex opposito speculæ Britannicæ, nec enim alius huius insulæ locus Hispaniam prospectat. Viculus nunc illi insidet, **Saint Buriens** dictus, Burienæ religiosæ mulieri Hibernicæ sacer, Sanctos enim Hibernicos, & indigites suos hæc gens, vt tutelares deos ita semper suspexit, vt omnia ferè oppida illis consecrauerit. In huius vicinia in loco quem **Biscaw Woune** dicunt, vndeuiginti lapides in orbem dispositi conspiciuntur, singuli XII. quasi pedibus inuicem distantes, & in centro cæteris omnibus multò maior exsurgit. Hoc, vt coniectura probabile est, trophæū aliquod Romanorū fuit sub posterioribus Imperatoribus, vel Athelstani saxonis cùm Dāmonios in potestatem redegisset, & Asyli ius Burienę ædiculę cōcessisset, eò quòd (vt fama est) victor à Sillinis insulis hìc appulisset. S.Buriens. *Trophæum.*

Hinc sensim in Austrum circumacto littore, sinus lunatus admittitur, **Mounts bay** vocant, in quo Oceanum auido meatu irruentem terras demersisse fama obtinet. Huic incumbit *Mousehole*, Britannicè *Port Inis*, id est, *Insulæ portus*, cui ius mercatus obtinuit ab Edwardo primo Henricus de *Tieis* qui Baronis dignitate floruit, Dominúsque fuit de *Alwerton*, & *Tiwernel* in hoc Comitatus *Pensans* etiam, id est, *caput sabuli*, emporiolum, vnde parum abest notissimum saxum *Main-Amber*, quod cùm maximæ sit magnitudinis tamen digitulo moueas, sed à loco ne magna vis hominum dimouere poterit; & *Merkiu*, i. *forum Iouis*, statio male fida huic sinui adsident. Et in ipso angulo qui nomen sinui fecit *Mons Michaelis*, *Dinsol* olim, vt in libro Landauensi habetur, incolis *Careg Cowse*, i. rupis cana, Saxonicè Mychelstop, id est, Michaëlis locus, vt annotauit Laurentius Noelus, vir rara doctrina insignis, & qui Saxonicam maiorum nostrorum linguam desuetudine intermortuam, & obliuione sepultam primus nostra ætate resuscitauit. Scopulus hic est satis altus & confragosus, quoties ex alto se æstus incitat, aquis circumfluus; quoties recedit, terræ coniunctus; Vnde loci ingenio fretus Ioannes Oxoniensis Comes, non multis antè annis, in sedem belli contra Edwardum IIII. regem elegit, sed parùm fœliciter. Eius enim milites à Regijs tentati, statim se dediderunt. In ipso verò iugo intra propugnaculum sacellum erat Michaëli Archangelo sacrum. Cellam ibi Guilielmus Moritonij Comes qui latifundia in hoc tractu Guil. primi patrui sui munificentia tennit, monacho vni & alteri construxit, qui Michaëlem eo monte apparuisse prodiderunt, quod Barones Tiet. Main Amber *saxum.* S.Michaels Mount. *Laur. Noelus.*

S. Mich. Archangeli

 phantasma

phantasma ad suum Garganum Itali,& ad suum Michaëlis montem in Normannia Galli certatim rapiunt. Ad huius radices patrum memoriâ, dum stannum effoderetur, cuspides, secures, & gladij æneí lino inuoluta reperta erant,cuiusmodi effossa fuerunt iam olim in Germaniæ Hercinijs,nec ita pridem in nostra Wallia. Constat enim ex antiquorum monumentis Græcos, Cimbros,& Britannos armis æneis fuisse vsos,quamuis ex ære vulnera sint minùs noxia, vtique cui (vt ex Aristotele habet Macrobius) vis insit remedialis. Sed non erat illa ætas, perinde ac nostra in hominum perniciem ingeniosa. In subiectis rupibus, vt etiam passim per hæc littora, fœtificat Pyrrhocorax rostro & pedibus rubentibus cornix,non Alpibus peculiaris, vt existimauit Plinius. Quam incendiariam esse auem, & furunculam deprehendêrunt indigenæ. Ignem enim clanculum ædibus sæpè subijcit,nummulósque sublegit,& abscondit.

Arma ænea.

Pyrrhocorax. Cornish Chough

Hoc in loco maximè contrahitur regio, quasi in Isthmum, vix enim quatuor milliaria hinc ad superum mare,siue Sabrinianum interiacent. Paulóque supra montem sinus satis latus patet **Mountsbay** à monte dictus, vbi tutissima nauium statio est,sæuiente Austro & Phænicia, sex vel septem orgias medio maris recessu profunda. Magis ad Ortum surgit *Godolcan* collis stanni venis ferax & celebris (*Godolphin* nunc vocant) suis tamen dominis eiusdem cognominis multò est celebrior, qui generis vetustatem virtutibus adæquarunt. Nomen verò in Cornwallica lingua ab *Aquila alba* est factum,& Aquilam bicipitem albam expansam inter tria Lilia itidem alba in rubro scuto pro insignibus hæc familia iam olim vsurpauit.

Mountsbay.

Godolphin hill. *Godolphinorum familia.*

Ad Austrum verò statim à Michaëlis monte protruditur Chersonessus, ad cuius ingressum **Hellston** cernitur, *Hellas* patria lingua ob salsam aquam affusam, oppidum signandi stanni priuilegio celebre. Sub quo plurimis aquis confluis stagnum 2. mill.pass. longitudine efficitur, **Lopole** dicunt, tenui intercurrente puluino à mari diuisum, quod cùm vndarum violentia perrumpitur, admirandus aquarum latratus tota vicinia longè exauditur. Nec ita procul indè sepimentum militare visitur, (**Carth** patria lingua vocant) è cōgestis sine cemento saxis magno ambitū cōstructum, cuiusmodi & alia hinc indè occurrunt, Danico bello,vt credimus, posita. Nec dissimile est munitionibus illis Britannorum, quas rudes & informes saxorum compages vocat Tacitus. Chersonessus autem ipsa quæ satis magna est,

Leopoole.

est, & viculis referta, Meneg appellatur, MENNA proculdubiò illa, quam ex Cornelio, nescio an Tacito, annalium scriptore, Iornandes in Geticis describit, & *Memma* in nonnullis exemplaribus concipitur. *Est enim* (vt verissimè inquit ille) *in extrema Britannia parte, metallis plurimis copiosa, herbis frequens, & his feracior omnibus, quæ pecora magis, quàm homines alant.* Quod tamen *metallis etiam plurimis copiosam esse* dixerit, nunc ita est indiga, vt iam olim exhausta videatur. Hæc nautis hodiè the Lisard vocatur, Ptolemæo *Danmoniorum promontorium*, & OCRINVM, Æthico in sua portentosa Geographia OCRANVM, Occaníque occidentalis montibus annumeratur. An ab *Ocra* quod, vt Sext. Pompeius habet, confragosum montem sonat, non affirmârim: *Ocrea* tamen inter Alpes, *Ocriculum*, & *Interocrea*, à prærupto situ nomen traxêrunt. Verùm cùm *Ochr* Britannicè aciem sonat, quid si factam appellationem huic promontorio arbitrarer, quòd acuminatum sit, & in conum desinat? Reducto ab hoc Meneg littore, sinus frequentibus, & angulosis recessibus portuosus occurrit *Vale* fluuiolum recipiens, ad quem interiùs antiquum floruit oppidum VOLVBA, à Ptolemæo memoratum: sed iam olim vel intercidit, vel nomen amisit, quod tamen in Volemouth, siue Falemouth portu nunc superest. Portus hic est æquè nobilis, ac ipsum Italiæ Brundusium, nauium capacissimus, & tutissimus. In ipso aditu rupis ardua & prærupta *Crage* ab incolis vocata, eminet. Fauces vtrinque muniunt ad loci præsidium & hostium terrorem castella, hinc S. *Mauditi* ad Ortum, & illinc *Pendinas* ad Occasum, ab Henrico VIII. extructa. De quibus Poeta noster Lelandus Antiquarius,

Menna. Meneg. Ocrinum. The Lisard. Voluba. Falemouth. Pendinas.

Pendinas *tenet asperi cacumina*
Celsum montis, & intonat frequenter.
Mauditi *quoque subsidet rotundum*
Castrum, & impetu fulminat furenti,
Portus ostia quà patent Falensis.

Portus verò ipse, CENIONIS ostium Ptolemæo nuncupatur, à *Geneu* proculdubiò Britannica dictione, quæ ostium & ingressum notat, ídque loquitur *Tregenie* oppidum adiunctum, hoc est, si interpreteris, oppidulum ad ostium. Oppida interioribus huius portus sinubus incumbunt nonnulla: Peryn celebris mercatus, vbi Walterus *Bronescome* Episcopus Exoniensis anno 1288. Collegiatam Ecclesiam, *Glasnith* vocant, & duodecim Præbendarios instituit, *Arwenak* vetustæ & claræ familiæ

Cenionis ostium. Peria. Glasnith.

Killegrew-

Killegreworum sedes, Truro Cornwallicè *Truscu*, duobus riuulis quasi incinctum, Maiore, quem vocant, & priuilegijs pro re metallica clarum, & *Grampound*, à portu disiunctissimum: Cui subijcitur ad mare Roseland territorium, ita dictum, vt alijs placet, quasi rosetum; vt alijs videtur, quòd ericetum sit. Hoc enim *Ros* Britannicè significat. Vnde *Rossia* in Scotia, & *Rossia* alteri in Cambria nomen, tractus vtpotè siticulosi & aridi. Post hanc Rossiam statim Oceanus recedentes terras diffusiore sinu occupat, quem Treuardraith bay vocant, id est, si interpreteris, *Oppidum ad sabulum*.

Rossia.

Vix duobus hinc milliaribus, quà Fawey flumen mari illabitur, Fowy oppidum, *Foath* Britannicè, crepidine porrectum iacet, bellis naualibus superiori ætate celebratissimum, quod & publica insignia testantur, quæ ex quinque portuum insignibus componuntur. Ad portum moles vtrinque habet ab Edwardo IIII. positas, Qui breui pòst tempore Fawensibus istis subiratus, quòd Gallico bello sopito prædabundi Gallicam oram infestâssent, naues omnes, & apparatum nauticum adêmit. E regione ad alteram ripam sedet *Hall* amœnissimo ambulacro in collis deuexo notissima domus Guil. Mohuni Equitis aurati antiqua & illustri nobilitate, qui à Mohunis Somersetti & Courtneis Deuoniæ Comitibus ortus & procreatus.

Foy.

Mohuni.

Interiùs ad eundem fluuium VZELLA Ptolemæi situm habet, quæ nomine non prorsus deperdito, Lestuthiell hodiè dicitur, à situ nomen sortita: collem enim editum occupauit, vbi Lestormin est castrum antiquum, nunc autem in conuallem translata subsidet. *Vchel* verò Britannicè idem sonat, quod altum & æditum, vnde & *Vxellodunum* Galliæ nomen habet, quod in monte situm, præruptum esset vndique oppidum. *Pen-Vchelcoit*, id est, *Mons aditus in sylua*, Britannicâ historiâ hæc vocatur, quam nonnulli Exoniam esse volunt. Verùm situs apud Ptolemæum & nomen superstes, Vzellam hanc esse antiquam contestantur. Nostra ætâte, exiguum est oppidum, minúsque frequens, propterea quòd *Fawey* fluuius qui superiori ætate accedente mari augescere ad ipsum oppidum, & par nauibus subuehendis esse solebat, ita arenis ex stanni fodinis alueum obstructum habet, (vnde omnibus huius prouinciæ portubus obstructionis periculum,) vt vix minimis nauigiolis nunc sufficiat. Totius tamen Conuentus, siue Comitatus primarium est oppidum, vbi Vicecomes (quem lex nostra Municipalis vocat) singulis mensibus caussas

Vzella.
Britanni literam z non habent.

Vxellodunum Galliæ.

Vnde Portus in Cornwallia obstructi.

caussas dijudicat, & Metallicorum præses suum carcerem habet: Signandi etiam stanni priuilegio gaudet, beneficio, vt inquiunt ipsi, Edmundi Cornubiæ Comitis, qui ibidem olim palatium suum habuerit. Sed Vzellæ huius luminibus inprimis officiunt duo oppida, *Leskerd* ad ortum æditiori colli impositum, castro antiquo foróque celebre, & *Bodman* ad Septentrionem vix duorum milliarium diuerticulo, *Bosuenna*, ni fallor, Britannicè, & *Bodminian*, in antiquis chartis, inter duos colles situ non ita salubri interpositum. Hoc celebratissimum est forum, ab ortu in occasum protensum, ciuibus frequens & ædibus satis excultum, signandíque stanni priuilegio clarum. Sed clarius olim, vt aliqui volunt, dignitate Episcopali, donec Dani horrificum illud bellum intulerint. Tunc enim oppido vi Martis perculso, Episcopalis dignitas ad S. Germans fuit translata. Prope *Leskerd*, vt accepi, in parochia *S. Claræ* cernuntur duo cippi, quorum pars superior in cathedræ formam excauatur, & alter barbaris characteribus iam fugientibus inscribitur. Hinc ad Circium in * monte nouem saxa inuicem superimposita in columnæ formam mira arte eriguntur, quorum superiora magni sunt ponderis, & ad austrum extat quasi domicilium ex nouem etiam saxis constructum. Leskerd. Bodman. * Wrenchese.

Loo fluuius hoc in littore sibi viam in Oceanum aperit, & ad ostium duo oppidula suo nomini cooptat quæ ponte saxeo coniunguntur, occidentale quod recentiùs, maximè floret, orientali verò tempus suum florem detraxit, licèt Maioris & Burgensium Priuilegia retineat. Hinc memorandum nihil occurrit donec ad *Liuerum* fluuiolum ostriferum perueneris qui subluit S. Germans viculum, ad quem in Danico turbine sedes Episcopales timor transtulit; vbi ædicula S. Germano Antisiodorensi sacra, qui Pelagianam hæresim in Britannia repullulantem extirpauit. In qua cùm pauculi sedissent Episcopi, Leuinus præsul Cridiensis qui gratia multùm apud Canutum Danum valebat, regia authoritate intercedente, obtinuit, vt suæ sedi coniungeretur. Ex quo tempore vnus Episcopus, & huic prouinciæ & Deuoniæ præfuit, qui nunc Exoniæ sedet, suffraganeóque suô hunc Germani viculum in sedem constituit. Nihil enim aliud hodiè est, quàm piscatorum casulæ, qui satis copiosam exercent piscaturam in Oceano, & vicinis fluminib. Pauculis hinc milliaribus ad eundem fluuium *Trematon* castelli nomen semirutis mœnibus tuetur, vbi vt est in libro Domesday Guil. Comes Moritonensis *suum castrum & mercatum habuit*, caputq; fuit Baro- Loo. S. German. Trematon.

niæ,

niæ, Comitum & Ducum Cornubiæ. Quod cùm *Liuerus* præterfluxerit, propè *Saltashe*, olim *Esse*, familiæ * Valtortorum quondam sedem, nunc mercatoribus satis frequens, & non paucis priuilegijs munitum, in Tamaram qui regionis terminus est, euoluitur, vbi *Mont-Edgcombe* sedes familiæ vetustæ Edgcomborum amœnissimo situ sinuosum portum subiectum prospicit. Cui proxima est *Anthony* memoranda propter suam elegantiam, & piscinam quæ Oceanum admittit, piscésque marinos in vsum & voluptatem præbet, sed multò magis propter Dominum suum Richardum Carew, qui ita locum à maioribus traditum tuetur, vt virtutum ornamentis exsuperet. Hactenus australem oram, nunc Septentrionalem obeamus.

* *De Valle-torta.* — *Edgcombe.* — *Anthony.*

Septentrionale littus ab ipso Belerio promontorio, primùm longo tractu arenosis cumulis aggeratum procurrit ad oppidulum lingula quadam in mare prominens, **S. Iies** appellatum, Iiæ mulieri Hibernicæ nomen acceptum ferens, olim *Pendinas*, subiectúmque sinum, in quem *Haile* fluuiolus influit, suo nomine adoptauit, qui nautis **S. Iies bay** vocatur. Oppidum verò ipsum iam tenue est. Caurus enim huius littoris tyrannus arenas conuerrendo ita afflixit, vt subinde translatum fuerit. Hinc vtrinque spatiosior procurrit in ortum regio, & obliquiore flexu Septentrionale littus in Aquilonem tendit ad **Padstow** vsque, nec aliud antiquæ notæ tota via habet, quàm in sabulo positum S. Pirano sacellum, qui Diuus etiam Hibernicus (si credere libet) decem Hiberniæ reges, & eorum exercitus tribus vaccis suis octo diebus aluit, & porcellos mortuos, nec non homines suscitauit, tandémque hic hominem ipse exuit. Deinde longiùs à littore *S. Columbani* oppidulum mercatorium sedet, Columbani Scoti viri sanctissimi memoriæ consecratum, iuxta quod propiùs ad mare *Lanberon* cernitur, sedes equestris familiæ Arondelliorum, qui ob fortunas quas habuerunt, amplissimas *Arondellij magni* non ita pridem dicti sunt. De *Hirundine* alicubi Latinè scribuntur, nec malè, (si quid ego iudico) Hirundo enim Gallicè *Arondell* dicitur, & in nigro clypeo sex argenteis hirundinibus pro insignibus vtuntur. Familia sanè antiqua & celebris propinquitatis & affinitatis ramis longè diffusa. Parúmque hinc abest *Castellan Dauis*, i. *Dauidis castrum*, vbi tantùm in collis vertice duplex vallum, aggérque ad illud ducens cernitur.

S. Iies. — *S. Columbe.* — *Lanberon.* — *Arondelliorum familia.* — *Castellan Dauis.*

Non procul hinc *Alan* flumen, qui & *Camel*, à tortuoso meatu; (Hoc enim *Cam illis* denotat) placidè in superum fretum defluit,

fluit, qui ad suum ostium **Padstow** emporiolum habet, contractè pro **Petrokstow** (vt in sanctornm historijs legitur) à Petroco quodam Britannico in diuos relato, qui hîc Deo vacauit, cùm anteà *Loderic*, & *Lassenac* vocaretur. Ad huius Alani fontes, **Camelford**, alicubi **Gafelford**, viculus cernitur, **Camblam** olim dictum iudicat Lelandus, qui Arthurum Hectorem nostrum ibi cecidisse scribit. Fragmenta etenim (vt prodit ille) armorum, annuli, ænea equorum ornamenta, nonnunquam ab agricolis ibi eruuntur, famáque tot sæculis conseruata insignem hoc loco stragem factam fuisse prædicat. Extant etiam versus, in nescio quo medij temporis poëta, de Camblâla cruore effuso inundante, in prælio Arthurij contra Mordredum. Quos subijcere non pigebit, cùm Musis non omnino inuitis scripti videantur. Padstow. Camelford.

Naturam Cambala fontis
Mutatam stupet esse sui, transcendit inundans
Sangineus torrens ripas, & voluit in æquor
Corpora cæsorum, plures natare videres,
Et petere auxilium, quos vndis vita reliquit.

Certè (vt hoc de Arthuro non negem,) apud Marianum, Britannos & Saxones, anno instauratæ salutis 820. funesto prælio hîc concurrisse legi, vt Marti sacer hic locus videatur. Et si verum sit, Arthurum hîc cecidisse, idem littus illi fuit fatale, quod natale. Ad littus enim proximum *Tindagium*, Arthuri illius magni patria exertâ quasi lingulâ sedet, vtrinque fluctibus in sinum reductis, **Tindagel** hodiè appellant, nunc tantùm splendida ruina, olim castrum magnificum, de quo quidam recens ce cinit. Tindagel. *Arthuri locus natalis.*

Est locus Abrini sinuoso littore ponti
Rupe situs media, refluus quem circuit æstus,
Fulminat hic latè turrito vertice castrum,
Nomine Tindagium veteres dixêre Corini.

Longum esset ex historijs nostris hîc declarare quomodo Vtherus *Pendragon* Rex Britanniæ vxorem Gorlois Principis Cornwalliæ in hoc castro deperiret, assumpta præstigijs magicis mariti specie, matronæ stuprum inferret, & Arthurum illum susciperet. Satis sit si Ioannis nostri Hauillensis versibus vtar *Architrenius.*

——————— facie dum falsus adulter
Tindagel irrupit, nec amoris Pendragon æstum
Vincit, & omnificas Merlini consulit artes
Mentiturque ducis habitus, & rege latente,
Induit absentis præsentia Gorlois ora.

Fuit

Fuit Vtherus *Pendragon* iste princeps in quo rei militaris studia viguerunt, quique labentem patriam contra Saxones fortiter suffulsit, An ab illo prodijt *regium illud apud Anglos vexillum Draconis habens cum capite aureo effigiem, quod vicinis expertum, & paganis sub Richardo primo in vltramarinis gentibus terribile fuit,* vt author est Geruasius Tilburiensis, non affirmauerim. Acceptum potiùs à Romanis crediderim, qui diu Aquila vsi sunt, postquam Marius lupi, Minotauri, Equi, &c. abdicasset signa, tandémq; sub posterioribus Imperatoribus Draconem vsurparunt, vnde Claudianus, *Hi picta Draconum colla leuant,* Regésque Occidentalium Saxonum Draconem in vexillis gestasse Houedenus docet. De alio autem Saxonum vexillo quod Beda *Tufam* dixit, & *Reafan* Danorum nihil attexam, ne longiùs à proposito abijsse videar.

Draco in vexillis Regum Angliæ.

Vexilla.

Tufa vexillum.

In eadem deinde ora quæ minùs fœcunda, & syluis nuda, mari obijcitur **Botereaux** castrum, corruptè **Boscastell** vulgò, à Dominis de *Botereaux* conditum, qui tres bufones nigricantes scuto argenteo gestabant, Guilielmus *Botereaux* primus in hac familia habetur, qui duxit Aliciam filiam Roberti Corbett, cuius soror amasia fuit regis Henrici primi, è qua Reginaldum Cornwalliæ Comitem suscepit. Ab hoc Guilielmo non interrupta serie vndecem eo prænomine floruerunt, (tertio, & septimo exceptis, qui Reginaldi nominati) vltimi verò vnica filia Margareta Roberto Hungerfordo nupta, per cuius posteros ad Hastingorum familiam deuoluta est hæreditas, quæ aucta fuit & honorata nuptijs quas contraxerunt illi de *Botereaux* cum hæredibus nobilium familiarum de *Moeles*, S. *Laundo*, siue S. *Lo*, & *Thweng*.

Botereaux.

1462.

Hinc in altum euecta terra ita ad Boream prominet, vt XXIII. milliaria hic in latitudine inter duo maria colligat regio, quæ hucusque in angustias quodammodo coarctata processit. In hac maxima latitudine *Stow* ad mare sedet, antiqua habitatio familiæ Grenvillorum quæ sanè generis antiquitate & claritate illustris. Cui adiacet *Stratton* hortis, & suo allio non obscurus mercatus. TAMARA flumen, nunc **Tamar**, haud procul à Septentrionali littore fontes hîc aperiens, celer & fremens ad meridiem cursum agit, multis riuulorum alueis auctus per TAMARAM oppidum à Ptolemæo memoratum, nunc **Tamerton**, & à ripa remotius *Lanstephadon*, id est, *Fanum Stephani*, vulgò **Launston**, olim *Dunheuet*, oppidulum nitidum cliuo surgenti adfixum, in quo primis Normannici imperij temporibus Guil. Comes

Stow.

Tamara fl.

Launston.

Comes Moritonij suum castrum habuit. Recentiùs hoc nomen à S. Stephani monasterio assumpsit, quod Reginaldus Cornwalliæ Comes circa annum Domini 1150. extruxit, cui operi Episcopi Exonienses humano affectu plus nimis abducti & seducti, infensiùs aduersabantur, dum suæ iurisdictioni anxiè timerent, ne aliquando esset sedes Episcopi. Hodie publico prouinciæ carcere, & sæpe *Assisis*, quas vocamus, est notissimum. Inferiùs iuxta **Saltash**, Liuerum flu. admittit, ad quem illud S. Germano sacrum visitur oppidum. Inde verò rectus solidusque in Oceanum exit, portum efficiens **Tamerworth** in vita Indracti dictum: cùm iam Cornubiam à Deuonia diuiserit. Hunc enim Athelstanus rex limitem inter Britannos Cornubienses & suos Anglos statuit, postquam è Deuonia Britannos submouisset, vt testatur Malmesburiensis, qui *Tambram* vocat, & hodie etiam Deuoniam à Cornwallia disterminat. Vnde Alexander Nechamus in Diuinæ sapientiæ laudibus.

Loegriæ Tamaris diuisor Cornubiæque
Indigenas ditat pinguibus isicijs.

De Vrsula magnæ sanctitatis virgine hinc oriunda, quam Attila ille Dei flagellum, cum XI. millibus virginum martyrio affecit; & de Constantino illo, quem *immundæ Leanæ Danmoniæ tyrannicum catulum* vocat Gildas, & de huius vniuersi Comitatus *deafforrestatione* sub Rege Ioanne, anteà enim Forresta censebatur, dicant historici, instituti enim non est mei. E Britannici sanguinis Comitibus solùm Cadocus vltimus Cornwalliæ Comes memoratur, qui, vt Heraldicæ artis periti tradunt, clypeum nigrum globulis aureis distinctum gerebat. E Normannico autem sanguine Comes primus erat Robertus Moritonius Guilielmi Conquestoris ex Herlotta matre frater, cui successit Guilielmus filius. Cùm ille autem à Roberto Normanno contra Henricum primum Angliæ Regem staret, in prælio captus, & libertatem & honores amisit, suffectúsque in eius locum Reginaldus Henrici primi filius naturalis, qui cùm diem obijsset, successorem habuit Ioannem Regis Henrici secundi filium, qui posteà etiam Rex Angliæ inauguratus. Huius filius Rex Henricus III. fratrem Richardum hoc honore ornauit, qui nonnullos Germaniæ Septemuiros ita pecunia expugnauit, vt anno 1257. in Romanorum Regem eligeretur, vnde de eo peruulgatus est versiculus,

Cornwallia tota Forresta.

Comites Cornwalliæ.

Nummus ait pro me, nubit Cornwallia Romæ.

Sed

Sed cùm in Germania omnia intestinis bellis flagrarent, imperio se abdicauit, & in Angliam citò rediit, vbi defunctus, filium Edmundum in Cornwalliæ Comitatu successorem reliquit: quo sublato, Edwardus, qui postea Rex Angliæ, eius nominis secundus, hunc titulum à patre accepit, cúmque iam rex esset Petro Gauestono Vasconi contulit, qui eius adolescentiam corruptelarum illecebris irretierat. Cùm verò ille ob principem corruptum, & alia scelera capite truncaretur, successit Ioannes de *Eltham*, Edwardi II. filius natu minor, quo etiam sine sobole mortuo, Edwardus III. Cornwalliam in Ducatum erexit, Edwardúmque filium suum bellicis laudibus principem cumulatissimum, anno Christi 1336. Ducem Cornwalliæ *per sertum in capite, annulum in digito, & virgam auream inuestiuit.* Ex quo tempore, Walliæ Principes, fuerunt itidem Cornwalliæ Duces, qui in actionum quibusdam formulis, rebus metallicis, naufragorum bonis, & portorijs iura Regalia habuerunt. Sed hæc planiùs & pleniùs docebit Richardus Carew de *Anthonie* non minùs generis splendore, quàm virtute & doctrina nobilis, qui huius regionis descriptionem latiore specie, & non ad tenue elimat, quemque mihi præluxisse non possum non agnoscere.

Duces Cornwalliæ.

Sunt in hoc Comitatu parochiæ 161.

Denshire.



ITERIOR, quam dixi, Danmoniorum regio, **Denshire** vulgò nunc dicitur, Britannis Cornwallensibus *Deunan*, Cambrobritannis *Duffeneynt*, Saxonibus Deuenꞅcÿꞃe, vnde facta Latina appellatio *Deuonia*, & contracta illa, qua vulgus hominum vtitur, **Denshire**, non à Danis, vt scioli quidam acerrimè contendunt. Regio, quæ vt maiori latitudinis incremento vtrinque quàm Cornwallia excurrit, ita vtrinque portubus accincta commodioribus, nec minùs stanni venis diues, præsertim quà Occidentem spectat, pratis distincta lætioribus

bus, syluis vestita frequentioribus, ædificijs,oppidísque refertissima: gleba autem alicubi perinde exili, quæ tamen benigniùs colono respondet,si rei rusticæ prudentiam, agendi voluntatem, & impendēdi facultatem conferre possit.Nec alibi ferè in Anglia maiorem impensam terra exigit, plurimis enim locis quodammodo sterilescit,nisi arena è mari inspergatur, quæ ad fœcunditatem efficax,quasi animam glebis infundit, vnde in locis à littore remotioribus cariùs emitur. *Arena fæcunda.*

In hac describenda primùm Occiduum latus, quod Tamara perstringit, inde Australe, quod Oceano incumbit,perlustrabo: ab hoc per Orientalem limitem, quo Dorcestriam, & Somersettiam attingit, ad Septentrionale littus, quod Sabriniano freto vrgetur,me recipiam.

Tamara, qui regiones has disterminat, primùm **Lid** fluuiolum ab ortu hospitio excipit, ad quem **Lidston**, emporiolum tenue, & **Lidford** nunc viculus, olim celebre oppidum Danico turbine anno 997. concussum, quod (vt in illo libro, quo Angliæ lustrum condidit Guil. primus scribitur) non alio tempore, nec alia ratione quàm Londinum censeri solebat. *Lid* ille fluuiolus hìc ad pontem rupibus coarctatus se præcipitem in tantam profunditatem indies excauando agit, vt aqua non videatur, tantùm murmur inaudiatur, non sine prætereuntium admiratione. Indè æditum montem longè protentum suspicit, Henȝerꞇᵹoun Marianus vocat, Hengistiq; montem interpretatur,vulgò **Hengston hill** dicitur. Qui Stanni venis satis est fœcundus, locusque solennis vbi septimo, vel octauo quoque anno, Cornwalliæ & Deuoniæ metallici frequentes conuenire soliti erant, & suis de rebus consilium inire. Ad hunc, anno salutis DCCCXXXV. Britanni Danmonij qui Danis in auxilium adscitis, in Deuoniam irruperant, vt Saxones, qui eam sui iuris fecerant, exturbarent, miserandâ stragē, ab Egbrichto rege, ferè ad internecionem, vt author est ille Marianus, sunt occisi. *Lidford.* *Hengston hill in Cornw.*

Inferiùs *Teauum* fluuiolum recipit Tamara, ad quem **Teauistoke**,vulgò **Tauistoke** floret, cœnobio quondam celebre,quod Ordulphus filius Ordgari Comitis Deuoniæ cælesti visione admonitus circa annum seruatoris Christi 961. extruxit. *Locus*, vt inquit Malmesburiensis, *amœnus oportunitate nemorum, copiosa piscium captura, Ecclesia congruente fabrica, fluuialibus ripis per officinas decurrentibus, qui suo impetu effusi quicquid inuenerint superfluum* *Tauistoke. Charta fundationis.*

perfluum deferunt. Rumonus ibi sanctus prædicatur, & iacet Episcopus. Cernitúrque in eodem monasterio sepulchrum Ordgari illius, spectaculóque ducitur enormitas Mausolæi filij eius; Ordulfus is vocatus est, gigantea molis, & immanis roboris: vtpote qui portarum repagula perfringere, & fluuiolum decem pedes latum diuaricatis pedibus continuare poterat, si fidem Guilielmo illi adhibere libeat. Sed tricessimus tertius ab hoc condito vix agebatur annus, cùm Danica incensum tempestate deflagrârit. Refloruit tamen, laudabilíque instituto, auitæ nostræ linguæ, Saxonicam dico, quæ iam in desuetudinem abijt, lectiones in hoc vsque ad patrum memoriam habebantur, nè quod nunc euênit, huius linguæ cognitio intercideret. Recepto iam Teauo, Tamara proximè suum ostium accedit, vbi *Plimus* fluuius se vnà in Oceanum euoluit, noménque oppido incumbenti Plimmouth fecit. Olim enim, vt accepimus, Sutton vocabatur, & superiori sæculo, ex viculo piscatorio in oppidum amplum, ciuiúmq; frequentia vrbis æmulum, quale nunc cernitur, excreuit: portúsque commoditas hoc effêcit qui maxima nauigia in sinum minimè deductis velis admittit, tutissimámque stationem nauibus quantumuis magnis tàm in Tamara, quàm Plimo præbet: & ad vim hostilem arcendam satis est munitus. In medio enim ostio insula S. Michaëlis præiacet, quæ & suas munitiones habet. Ipse verò portus ad oppidum vtrâque ex parte munitur, & catena interposita, cùm opus fuerit, clauditur, moléque ad Austrum obijcitur, & in colle proximo castrum à Valtortis, vt creditur, ad quos maxima pars oppidi olim spectâuit, positum. In quatuor tribus totum est oppidum descriptum, Wardes, nostra lingua vocamus, quibus omnibus Maior, siue Prætor præficitur, ab Henr. VI. constitutus, & sub eo singulis tribubus Capitaneus quondam præpositus erat, quorum quilibet & suos pedaneos magistratus habuit. De fabulosa illa Corinæi cum *Gogmagog* Gigante, hoc in loco colluctatione, sat sit, vnum & alterum ex Architrenio de Gigantibus nostris versiculum adiungere.

Prælectiones linguæ Saxonicæ.

Plimmouth.

Gogmagog.

Hos auidum belli robur Corinæus Auerno
Præcipites misit, cubitis ter quatuor altum
Gogmagog Herculeâ suspendit in aëre lucta,
Anthæúmque suum scopulo detrusit in æquor.
Potauítque dato Thetis ebria sanguine fluctus,
Diuisúmque tulit mare corpus, Cerberus vmbram.

Scopulus verò ille, è quo Gigantem detrusum ferunt, the Hawe

nunc

nunc dicitur, qui collis est inter oppidum, & Oceanum interiectus, in cuius summitate, quæ in amœnissimam planitiem sternitur, gratissimus vndiquaque patet prospectus, & in nauigantium vsum Index nauticus, quem *Compassum* dicunt, longè pulcherrimus erigitur. Non magna est huius oppidi amplitudo, maxima tamen nominis dignitas apud omnes gentes, nec tam ob portus commoditatem, quàm incolarum virtutem: Hinc enim vt alios taceam, est Franciscus ille Dracus Eques auratus in gloria nauali nostræ memoriæ facilè princeps. Qui primùm vt damna quæ ab Hispanis pertulerat, resarciret, Mexicanum sinum toto biennio victorijs quasi obsedit, Isthmúmque illum Darienę peragrauit, vnde cum Australe (quod vocant Hispani) mare prospexisset, vt Themistocles Miltiadis trophæis excitatus, sibi, patriæ, & suæ gloriæ deesse existimauit, nisi perlustraret, ita animo semper obuersabatur. Anno igitur 1577. hinc soluens mare illud per Magellanicum fretum ingressus, orbem terrarum inter varias fortunæ vicissitudines biennio & decem mensibus, Deo Duce, Virtute comite secundissimè circumnauigauit. Vnde quidam ad eum *Franciscus Drake.*

Drake, pererrati nouit quem terminus orbis,
Quemq; semel mundi vidit vterq; polus.
Si taceant homines, facient te sydera notum,
Sol nescit comitis immemor esse sui.

Reliquas eius res gestas & aliorum, cùm non huius sint loci, scribant historici. De hoc loco nihil aliud est quod attexam nisi regnante Guilielmo Rufo, Ealphegum Sacerdotem eruditum, ~~& coniugatum~~ hîc floruisse. ~~Nec enim ante annum 1102. sacerdotibus vxores in Anglia interdictæ fuerunt.~~ Tunc Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis ~~sacris literis, & moribus vir insignis~~ & (~~Henrici Huntingdonensis verbis vtar~~) ~~*Anglorum sacerdotibus vxores antea non prohibitas prohibuit. Quod quibusdam mundissimum visum, quibusdam periculosissimum, ne dum munditias viribus maiores appeterent, in immunditias horribiles ad Christiani nominis summum dedecus inciderent.*~~ *Vxores sacerdotibus in Anglia primùm interdictæ.*

Interiùs non procul à Plimo flumine sedet **Plimpton** forum satis frequens, vbi reliquiæ deformésque ruinæ castri se ostendunt, de quo plurimi quasi clientelari iure, vel vt Iurisperiti nostri loquuntur, *in castle garde* tenuerunt, vtpote sedes erat primaria Reduersiorum qui Barones erant de *Plimpton* & Deuoniæ Comites. Huic proximū erat *Plimpton S. Mary*, cuius gloria tunc *Plimpton.*

 concidit

concidit cùm non ita pridem Canonicorum collegium cecidit, quod Guil. *Warlewast* Episcopus Exoniensis iam olim condiderat. Magis ad ortum Modbery cernitur, oppidum exiguum, quod ad antiquam Campernulphorum qui etiam de *Campo Arnulphi*,(*Champernouns* vulgus vocat,)familiam equestri splẽdore claram spectare se agnoscit,quæ plurimum splendoris ex hærede Radulphi de *Valletorta* accepit.

Modbery.

Champernoun.

A Plinii ostio, vnde littus australe huius regionis incipit, spatiosa grandi fronte procedit regio vsque ad *Stert promontorium (hoc enim significat Saxonicum illud) sed quàm primùm se reduxerit littus, Dert fluuius erumpit, qui ex interiori regionis parte scatens per squallida montana Dertmore inde dicta, in quibus magnetes nuper sunt inuenti, deiectus ruit; arenásq; ex fodinis, quæ sensim alueum opplent,per forestam de *Dertmore vbi Dauid de Sciredun tenuit terras in Sciredon, & Splegh, per seruitium inueniendi duas sagittas cùm Dominus Rex venerit venari in illa foresta*,Inde per *Dertinton* Baroniam quondam Martinorum,deuoluit vsq; ad Totnes vetustum oppidulum,quod in decliui montis ab occasu ad ortum propendit. Magno olim honore floruit, *Non geldabat* (vt est in Censuali Angliæ libro) *nisi quando Exonia geldabat & tunc reddit xl d.& seruiebat, si expeditio vadit vel per terram, vel per mare, & Totenesia, Barnestaple, & Lidford seruiebat quantum Exonia reddebat.* Ioannes Rex Maioris pro summo magistratu eligendi potestatem concessit, & Edwardus primus varijs libertatibus adauxit,posteáque fuit castro, vt credunt incolæ, à Zouchæis munitum. Possessio olim erat Iudeales qui de *Totenais* dictus, posteà Guilielmi *Briwer* viri nobilissimi per cuius filiarum alteram ad Breosos,& ab illis per filiam itidem ad Georgium de *Cantelupo* Dominum de *Abergeuenny*, cuius Soror Melicenta Eudoni la Zouch elocata suis nuptijs ad Barones Zouchæos transtulit, eorumque fuit donec Ioanne Barone Zouchæo proscripto, quod Richardi tyranni partes fouisset,Petro Edgecombo viro nobili, & prudenti, vt accẽpi,elargiretur Henricus VII. Adiungitur huic oppido *Burgus Pomerye*, vulgò Bery Pomery,à Pomeriorum nobili inprimis hoc tractu familia, quæ paulò magis ad ortum suum castrum perelegans habuit à ripa remotius. Hi genus repetunt à Radulpho de *Pomery* qui Guilielmi Conquestoris tempore tenuit *Wich, Dunwinesdon, Brawerdine, Pudeford, Horewood, Toriland, Helecom* & hanc *Berie*,&c.Ab hoc Totnes,littus vicinum olim *Totonesium*.

*Stert,Cauda *Germana.*

Magnetes.

Testa Neuilli.

Martini Barones.

Totnes.

Pomery.

nesium dictum fuit, Brutúmque illum nostræ gentis authorem ad hoc appulisse Britannica tradit historia, Hauillanúsque, vt Poëta illam sequutus, cecinit: *Archithrenius.*

Inde dato cursu, Brutus comitatus Achate,
Gallorum spolijs cumulatis nauibus equor
Exarat, & superis, auráque fauentibus vsus,
Littora fœlices intrat Totonesia portus.

Sed ille **Dert**, quem dixi, fluuius, cùm Totonesij pontem reliquerit, ad quem arenas è fodinis vnà deuolutas exaggerat: nihil præter fertiles agros vtrinque videt, donec fessus ad ostium deuenerit, cui colle porrecto imminet **Dertmouth**, ex portus commoditate, quem castella duo defendunt, mercatoribus & instructissimis nauibus frequens. Prętorem habet à rege Edwardo tertio concessum. Zouchæos, Nicholaum de *Toukesbury*, Brianósque dominos quondam agnouit, séque subinde contra Gallos strenuè defendit. Anno enim Christi 1404. Dominus *de Castell* Gallus qui commercia hoc tractu latrocinijs præcluserat, & **Plimmouth** succenderat, dum hunc locum inuaderet, à rusticis & mulierculis interceptus, atque cum suis interfectus. *Dertmouth.* *T. Walsingham.*

Hinc refugientia ad Septentriones mare subsequitur littora, magnóque secessu sinus admittitur, qui x. plùs minùs mill. pass. in circuitu colligit, **Torbay** hodiè dicimus, qui nauibus admodum secura statio, cùm spiret Notolibycus, viculúmque eodem nomine adpositum habet, Bruierorum quondam sedem, qui Richardi Primi temporibus magni nominis fuerunt. Paulò superiùs **Hacombe** cernitur quondam habitatio Iordanis *Fitz-Stephens* militis inclyti, hinc denominati, per cuius filiam Ceciliam in *Archidiaconorum* familiam deuenit, à qua itidem per Hugonem *Courtney* ad Carewos decursu temporis deuoluta est, quorum familia in his regionibus admodum clara & numerosa habetur. Iana enim filia Hugonis illius & hæres matris Nicholao Baroni Carew nupta plures peperit liberos, quorum natu maximus Thomas cùm minùs reuerenter matrem haberet, transcripsit illa patrimonium admodum opulentum inter tres filios minores natu, (è quibus tres illæ familię Careworum de *Haccombe*, *Anthony*, & *Bery* sunt ortæ) & Ioannem *Vere* è secundo marito filium, Edwardi nunc Comitis Oxoniæ proauum. *Torbay.* *Haccombe.* *Careworum familia.*

Inde **Teignemouth** viculus ad ostium *Teigni* flu. vnde & nomen, occurrit, ad quod Dani qui ad Britanniæ situm, & aditum explorandum præmissi erant, primùm circa annum salutis 800. *Dani primùm Britanniam ingressi.*

 egressi,

egressi, occisóque loci præfecto, omen futuræ victoriæ cœperunt, quam posteà per vniuersam insulam summa cum immanitate exercuerunt. Interiúsque ad eundem fl. adsidet **Bishops Teignton**, sic appellatum quòd ad Episcopos spectârit, in quo, quia erat asylum, Ioannes de Grandisono Burgundus Episcopus Exoniensis quasi præsagus futuri, pulcherrimas ædes extruxit, *vt haberent successores* (ex eius testamento loquor) *vbi caput suum reclinarent, si fortè in manum regis eorum temporalia caperentur*. Verùm tantùm absuit, vt consilium eius expleretur, vt successores, & his ædibus, & alijs ferè omninò iam exciderint.

Isca fl. Ad sextum inde milliare ISACA, siue rectiùs ISCA flumē, cuius meminit Ptolemæus magno ostio in Oceanum se immittit, Britannis *Isc*, Saxonibns & nobis **Ex**, fortasse ab *Hesk*, i. ab arundinibus, quæ inter aquaticos frutices principatum tenent, quarum tegulo Septentrionales populi, vt Britanni, tecta operie-

Plinius. bant, & nauium commissuras ferruminabant. Hic flu. fontes habet in *Exmore* squallenti & infœcundo iuxta Sabrinianum fretum solo, quod magna ex parte Somersettensis censetur agri, & in quo nonnulla visuntur antiqui operis monumenta, videlicet saxa alibi in triangulum, alibi in orbem disposita, & inter ea

Saxa antiqua. vnum Saxonicis vel potiùs Danicis literis inscriptum ad dirigendum eos, vt videtur, qui illac iter haberent: *Ex* siue Isca illinc primùm descendit ad Austrum decurrens per **Twisordton**, à vado duplici dictum, nunc **Teuerton**, campos satis lætos perstringit, duobúsque præcipuis augetur fluuiolis, *Credeno* ab Occidente, & *Columbo* ab Oriente. Ad *Credenum* in primitiua Saxonum ecclesia, sedes floruit Episcopalis in eiusdem cognominis

Winifridus Germanorum Apostolus. oppido **Cridiantun**, nunc **Kirton**, quod natale solum Winfridi illius, siue Bonifacij, qui * Hassones, Thuringos, & Frisios Ger-

** Hessos.* maniæ ad Christum conuertit: nunc tantùm mercatu minùs frequenti, & Exoniensis Episcopi ædibus notum, patrum autem memoriâ multò notius erat Collegio duodecim Præbendariorum, qui iam euanuerunt. *Columbus* flu. qui ab Oriente venit, **Columbton**, oppidulum, quòd suo nomini adoptauit, alluit, ab Alfredo Rege filio suo iuniori olim testamento legatum. Iámque Isca grandior, sed diuortijs ludens magna cum molarum oportunitate, ISCAM vrbem allabitur, cui nomen relinquit, vnde Alexander Nechamus:

Exoniæ fama celeberrimus Iscia nomen
Præbuit,---

Vrbs.

Vrbs hæc ISCA Ptolemæo dicitur, Antonino ISCA DVNMONIORVM, pro Damnoniorum, alijs falsò *Augusta* quasi legio Secunda Augusta ibi egisset, cùm illam Iscæ Silurum stationem egisse infrà docebitur, Saxonibus Exanceaster, Anglis hodiè Excester, olim Monkton, à monachis, Latinis *Exonia*, Britannis *Caerisk*, *Caeruth*, & *Pencaer*, i. *Vrbs primaria*. *Caer* enim, vt semel hoc admoneam, apud nostros Britannos vrbem sonat, vnde Hierosolymam *Caer Salem*, Lutetiam *Caer Paris*, Romam *Caer Ruffayne* appellitant. Sic Carthago Punica lingua, *Cartheia*, teste Solino, dicebatur, id est, *Noua ciuitas*. Syris itidem *Caer* vrbem significâsse accepimus, à quibus cùm totum terrarum orbem incolis refertum fuisse in confesso sit, linguam quoq; posteris reliquisse, tanquam futurarum matricem probabile videatur. *Vrbs ista*, vt inquit Malmesburiensis, *licèt solum adiacens humidum, & squallidum vix steriles auenas, & plerumque inane folliculum sine grano producat, tamen sua magnificentia, incolarum opulentia, & conuenarum frequentia, omne ita abundat commercium, vt nihil ibi frustra desideres, quod vsui esse existimes.* Sedet autem ad Orientalem Iscæ ripam, molli & clementer ædito colle ad Orientem, & Occidentem decliui, fossis & mœnibus fortissimis cincta, turribus frequenter interpositis, ambituque suo M. D. passus colligit, longè hinc inde procurrentibus suburbijs, ecclesiásq; parochiales XV. numerat, & in ipsa altissima parte prope portam Orientalem castrum habet *Rugemount* dictum, quondam Regum Westsaxoniæ, posteà Comitum Cornwalliæ sedem, nunc tantùm antiquitate, & situ commendatum. Subiectæ enim vrbi, & regioni vndique minatur, periucundoque fruitur in mare prospectu. In Orientali vrbis parte ecclesia primaria cernitur, speciosis ædibus circumsepta, ab Athelstano rege, vt priuata loci historia testatur, Diuo Petro fundata, monachísque referta, quam demùm, monachis Westmonasterium traductis, episcopali dignitate Edwardus Confessor ornauit, Cornubiensi, & Crediensi sedibus huc translatis, Leofricúmque Britonem primum constituit Episcopum, cuius successores templum & ædificijs, & redditibus adauxêrunt, Guilielmúsque *Brwier*, qui ab eo nonus, decanum, & XXIIII. Præbendarios induxit. Quo seculo floruit qui hinc oriundus & cognominatus Iosephus Iscanus splendidissimo ingenio Poeta, cuius scripta ita probabantur, vt ad veterum scriptorum laudem peruenerint: Eius etenim de bello Troiano poema Germani semel atque iterum sub Cornelij Nepotis nomine diuulgâ-

Isca Damnoniorum. Excester.
Caer, quid significat.
1224.
Iosephus Iscanus.
Corn. Nepos.

diuulgârunt.

Quo tempore Isca in Romani imperij ius concessit, non certè constat, tantùm enim abest, vt à Vespasiano expugnatam affirmârim, quod Monumethensis asserit, cùm sub Claudij Imperatoris auspicijs in Britannia, vt inquit ille, satis monstraretur: vt vix dum fuisse conditam existimem: Antoninorum tamen temporibus satis celebris videatur, ad hanc enim, nec vlteriùs sua itinera hac in parte prosequutus est Antoninus. In Anglosaxonum potestatem, ante annum CCCCLXV. ab eorum in Britanniam ingressu non deuenit, Tunc enim temporis, Athelstanus Britannos, qui æquo anteà iure cum Saxonibus vrbem incoluissent, tota ciuitate deturbauit, vltra Tamaram submouit, vrbemque vallo, muro ex quadrato lapide & propugnaculis circumdedit. Ex quo tempore, plurimis beneficijs à regibus fuit affecta, & inter alia, vt in regis Guil. Victoris libro legimus. *Hæc ciuitas non geldabat, nisi quando Londinum, Eboracum, & Wintonia, hoc erat dimidium Marcæ argenti ad opus militis. Quando autem expeditio ibat per mare, aut terram seruiebat quantum quinque hidæ.* Varijs item afflictata fuit subinde ruinis, Danica dilacerata rabie, anno reparatæ salutis 875. sed grauissimè à Suenone Dano, anno salutis 1003. perfidia Hugonis cuiusdam Normanni vrbis præfecti, ab Orientali ad Occidentalem portam prostrata, vixque reflorêre cœperat, cùm Guilielmus Conquestor arctissima obsidione incingeret, nec satis habuêre ciues eo tempore portas claudere, sed procacibus etiam verbis in ipsum iaculati sunt: verùm decidente muri parte (quod diuinitùs obtigisse historici antiqui referunt) deditio statim subsequuta. Qua tempestate (vt est in Censuali illo libro) *Rex habuit in hac ciuitate* 300 *domos, reddebat quindecim libras per annum. Quadraginta octo domus destructæ erant postquam Rex venit in Angliam.* Posteà tribus obsidionibus pressa fuit, quas tamen omnes facilè elusit. Prima ab Hugone Courtnæo Deuoniæ Comite, bello illo intestino inter familiam Lancastrensem & Eboracensem: altera à Perkino Warbecco imaginario, & scenico principe, qui vltimæ sortis iuuenis, Edwardi IIII. filium se ementitus periculosum bellum concitâuit; tertia à seditiosis Cornwallensibus, anno Christi 1549. cùm ciues omni rerum inopia grauissimè conflictati, in fide perstitêrunt, donec Ioannes Baro Russellius illos obsidione exemerit.

Sed ex his hostibus non tantum damni fecit ISCA, quantum ex molibus quibusdam, (Weares vocant) quas ISCAE fluminis alueo

alueo Edwardus Courtnæus Comes Deuoniæ ciuibus infensior obiecit, quæ ita omnem nauibus ad vrbem aditum præcludunt, vt merces iam inde à vehiculo **Topesham**, tribus ab vrbe milliaribus terrestri itinere deferantur. Nec submouentur illæ moles, licèt Comitiorum Parlamentariorum iusserit authoritas. Antiquæ Oxonienses tabulæ, quòd ad Geographicam rationē spectat, Iscam longitudine, XIX. Gr. XI. scrup. latitudine, L. Gr. XL. scrup. definiunt. Vrbs etiam hæc, ne hoc omittam, tres Duces habuit, Ioannem scillicet Hollandum Huntingdoniæ Comitem, quem Richardus II. quòd frater esset vterinus, Exoniæ Ducem creauit, de gradu à Rege Henrico IIII. deiectum; cuius in locum suffectus est Thomas de *Beaufort* è familia Lancastrensi, posteà tamen Ioannes Hollandus iam dicti Ioannis filius paternum recepit honorem, quem Henrico filio reliquit, qui sororem habuit in Neuillorum familiam matrimonio datam. Satis longo pòst tempore Marchionem habuit Henricum Courtnæum eo honore ab Henrico VIII. exornatum. Sed huic Marchioni, & primo illi Duci, magna fortuna magnam concitauit tempestatem quæ illos rerum nouarum studio abreptos citò subuertit. *Duces Exoniæ.*

Hinc ad ipsum ostium nihil est antiquæ memoriæ præter **Exminster**, quondam **Exanminster**, ab Alfredo rege filio iuniori legatum, & **Pouderham** castrum, Courtnæorum sedem, ab Isabella de *Riparijs* constructum: Altera veró ripa ipsi ostio adsidet **Exanmouthe** piscatorium oppidulum. Magis ad ortum *Otterey* fluuiolus in mare prolabitur qui *Honniton* non ignotum oppidum subluit, nomenque suum nonnullis locis communicat, quorum celeberrimus est *S. Marie Otterey* à Collegio S. Mariæ quod Ioannes de *Grandisono* Episcopus Exoniensis statuit, qui omnium Ecclesiasticorum virorum in sua Diœcesi facultates ad se conuerterat. Persuaserat enim vt testamentis in ipsum omnia sua transcriberent, vtpote qui in pios vsus conferret, ecclesijs dotandis, Xenodochijs, Collegijsque construendis. *S. Marie Otterey.*

Ab *Otterey* anfractuosè in ortum procurrit littus per *Budley*, *Sidmouthe*, & *Seaton*, portus olim nobiles, quibus arena reciproco fluctuum meatu congesta ita obtenditur, vt hanc commoditatem penè omninò iam eripuerit. *Seaton* autem MORIDVNVM illud Antonini esse quod inter Durnouariam & Iscam ponitur, RIDVNVMque nomine trūcato in Tabula Peutegeriana dicitur, tum ex distantiæ ratione, tum ex nominis significatione *Moridunum.* *Seaton.*

conie-

coniectarim, *Moridunum* enim Britannis idem planè est quod *Seaton* Anglis, scilicet *Oppidum ad mare*. Huic adiacet *Wiscombe* memorandum quòd vnicum Baronem habuit Guilielmum Boneuil, cuius tamen primaria sedes, erat *Chuton* in hoc Comitatu. Euocatus enim erat ad comitia Parlamentaria ab Henrico Sexto nomine Guil. Boneuil Domini de *Boneuil* & *Chuton*. Cuius nepos ~~filius~~ Guil. dictus dominus Haringtonius qui ante ~~patrem~~ auum obijt reliquit filiolam, quæ suis nuptijs titulum Domini *Boneuil* & *Harington* ad Th. Greium Marchionem Dorsettiæ transtulit. Sub his *Ax* fluuius tenui admodum alueo se exonerat, quum **Axminster** alluerit oppidum Saxonicorum principum tumulis tantummodò in antiquis monumentis celebre, & in ipso prouinciæ limite situm. Sub quo Reginaldus *Mohun* de *Dunster* cui Manerium de *Axminster* hæreditario iure per quartam filiam Guilielmi Briewr accidit, Abbatiam de *Newenham* anno salutis 1246 construxit. Hinc enim Orientalis limes per ignobiles vicos obliquè tendit ad fretum Sabrinianum, quod nunc legamus.

Baro Bonuile. *Inq. 1. Ed. 4.* *Orig. 15 Ed. 4. R 24.* *Axminster.* *Registrum de Newenham.*

Primùm verò à Cornwallia littus, quod se in Sabrinianum fretum longè exporrigit, HERCVLIS PROMONTORIVM Ptolemæo dicitur, nominísque tantillum conseruat, **Hertypoint** hodie dictum: oppidulaq; habet **Herton**, & **Hertlond** Nectani viri sancti reliquijs olim clarum. In cuius honorem monasteriolum hîc erexit Githa Godwini Comitis vxor, quæ Nectanum inprimis coluit, eò quòd eius meritis maritum efferatam tempestatem euasisse credula mulier sibi persuaserat. Posteà tamen Dinanti, qui & *Dinham*, dicti, quibus in feudum obtigit, fundatores sunt habiti, è quibus oriundus Baro *Dinham* magnus Angliæ Thesaurarius sub Henrico VII. per cuius sorores & hæredes diuisa est hæreditas inter Zouchæum, Fitzwarrinum, Carew, & Arundellium.

Herculis Promontorium. *Guiliel. Malmesb.* *Dinhami è Dinant Britanniæ Armoricanæ oriundi.*

Hujus promontorij nomen fidem fabulæ admodum speciosæ fecit, Herculem nimirùm in Britanniam aduenisse & nescio quos Gigantes debellasse. At verum si sit, quod Mythiologi asserunt, Herculem nullum fuisse, sed per eum humanæ sapientiæ vim denotari, qua superbiam, libidinem, inuidiam, & id genus monstra superamus: vel si per Herculem, Solem, vt Gentium Theologi, & duodecem illos labores ab Hercule exantlatos, XII. notare signa Zodiaci volunt, quæ Sol annuo cursu permeat, viderint ipsi quid dixerint. Ego tamen Herculem fuisse libens credo, imò cum Varrone, vel XLIII. concederem, quorum

An Hercules Britanniam adierit.

rum omnium gesta vni Alcmenæ filio ascribunt; in animum tamen inducere non possum, Herculem huc penetrasse, nisi fortè poculo illo Oceanum nauigârit quod Nereus sibi dederat, de quo Athenæus. At inquies, Franciscus Philelphus in epistolis, & Lilius Giraldus in Hercule suo illud affirmauit. Ignosce quæso, scriptores illi recentiores me mouere, sed non demouere possunt, quum Diodorus Siculus ex vltima antiquitatis memoria Græcorum res persecutus, disertis verbis asserat, *nec Herculem, nec Liberum patrem vnquam Britanniam adijsse*. Quare persuasissimum mihi est Herculis nomen huic loco inditum, vel à Græcorum vanitate, vel à Britannorum religione. Hi (gens bellicosissima) fortes viros maxima cum admiratione suspexêrunt, & monstrorum domitores summo loco habuerunt; Illi autem quicquid vbique magnificum in Herculis claritatem retulêrunt, & quoniam ille multùm peregrinatus est, qui peregrinabantur, illi sacra facere soliti sunt, eidémque loca ad quæ appulêrunt, consecrare. Hinc apud Campanos *Herculis petra*, apud Ligures *Herculis portus*, apud Germanos *Herculis lucus*, apud Mauritanos, Galatas, & Britannos *Herculis promontoria*.

Recedente ab hoc Herculis Promontorio littore, vno ostio, duo, quæ sola sunt in hâc Septentrionali orâ, flumina se effundunt, *Towridge* scilicet, & *Taw*. *Towridge* non procul à promontorio, quod dixi, ortus, in Orientem alueum agit, *Ockumque* recipiens qui *Ockhamptoniæ* mercatorio oppidulo nomen fecit, vbi Baldwinus Vicecomes suum castrum habuit tempore Guiliemi Conquestoris, vt constat ex Censuali Angliæ libro, subitò flexus Septentriones petit per **Torington**, cui nomen impertit, collis supercilio illi longo tractu imminens; & **Bediford** hominũ frequentia, pontéque saxeo arcuato opere satis celebre, statimq; Tawo se insinuat, qui è regionis meditullio profusus per **Chimligh** mercatorium oppidulum non procul à **Chettelhampton** viculo vbi Hierytha inter Sanctas relata requieuit, primùm defertur. Indeq; **Tawton** præterlapsus, vbi Werstanus & Putta primi Deuoniæ Episcopi, circa annum salutis 906. sederunt, (vt vir eruditus, & de Antiquitatis studio optimè meritus D. Ioannes Hookerus in suo de Episcopis Exon. libello testatur) & *Tawstoke* huic oppositum, nunc sedem honoratissimi Comitis Bathoniæ, ad **Berstaple** properat, quæ antiquioris notæ habetur, & ob elegantiam ac frequentiam facilè primas in hac ora tenet, semicirculi forma ad fluuium quasi Diametrum inter colles adsidens.

* Domesday.

Bediford.

Berstaple.

Qui

Qui singulis nouilunijs & plenilunijs intumescente Oceano ita agris superinfũditur, vt ipsum oppidum peninsula videatur; cùm verò, vt inquit ille, se æquor refundit in æquor, ita tenuis vt paruis nauigijs ferendis ferè impar sit, inter arenas sinuoso cursu diffusus. Ad Austrum pontem habet magnificum à Stamfordo ciue Londinensi constructũ, ad Septentrionem quà *North Ewe* amniculus confluit, visuntur castri reliquiæ, quod vulgò Athelstanũ Regem, alij Iudaëlem de *Totenais* posuisse tradunt, ad quod defendendum prædia nonnulla circumuicina in *Castlegwarde* iure feudi tenẽtur. Mœnibus autem incinctum erat, quorum vix tantilla supersunt vestigia. Iudaël ille de *Totenais* dono accepit clientelari iure à Rege Guilielmo primo, inde Tracii satis longo tempore tenuerũt, post Martini, deinde Rich. secundo regnante ad Ioannem Holland Huntingdoniæ Comitem deuenit, posteà ad Ducem Excestriæ, & postemò in regium patrimonium deuoluitur, Maria autem Regina Manerium, vt vocant iurisc̃osulti nostri, Thomæ Marrow donauit, cuius filius diuendidit. Regnante Guilielmo primo, vt est in Censuali Angliæ libro, *Quadraginta Burgenses intra Burgum & nouem extrà habuit.* Henricus primus multis priuilegijs muniuit, & Ioannes Rex pluribus, Prætorem & duos Balliuos longo tempore habuit, Maria verò Regina Prætorem, duos Aldermannos, & Senatum ex viginti quatuor constituit. Incolæ sunt maximam partem mercatores, qui in Gallia & Hispania magnam mercaturam exercent. Nec tacendum est quòd ex huius schola duo doctissimi viri & nominatissimi Theologi, ~~Iohannes Iewellus Episco~~pus Sarisburiensis, & Thomas Hardingus professor Louaniensis, qui
[redacted] *Th.Harding.* acerrimè pro veritate religionis vtrinque scriptis acutissimis sunt digladiati.

Hinc *Tavus* Towridgi aquis auctior Sabrinianum mare petit. An verò **Chimligh** illa, sit *Kinuith* castrum cuius meminit Asserius, non facile dixerim. Ad hoc enim littus, eius nominis castrum erat situ terrarum ab omni parte præterquàm ab ortu tutissimum, ad quod, An. Christi DCCCLXXIX. Hubba Danus, qui multis cladibus Anglos fatigârat, confossus occubuit. Locus
Danorum vexillum. deinceps **Hubblestow** ab historicis nostris vocatur. Vexilloque Danorum, **Reafan** dicto, tunc potiti sunt Angli. Quod lubentiùs adnoto, quia ex fabellâ apud Asserium Meneuensem, qui hæc prodidit, colligi potest, Danos coruo pro insignibus vsos fuisse, quem inuicto (vt putabant) omine, Lothbroci Danici filias in

vexillo

vexillo acu pinxisse tradunt.

Nihil deinceps in Septentrionali hoc littore visitur præter *Ilfarcomb* quæ statio est nauium satis fida, & huic contermina *Combmarton* sub qua veteres plumbi fodinæ non sine argenti venis nuper sunt apertæ, *Comb* verò, vt semel adnotem, quæ vsitata est adiectio locorum nominibus in hoc tractu, situm depressiorem aut conuallem denotat, deductumque videatur à *Kum* Britannorum quod idem significat, & Galli adhuc retinent. *Comb, quid significat.* *Nicotium.*

Hinc magis ad Euroaustrum proximè Somersettenses ostendit se *Bampton*, olim *Baentun* quæ sub Guilielmo Conquestore obtigit Waltero de *Doway* siue Duacensi, cum amplissimis alibi latifundijs è cuius posteris Iuliana hæres nupta Guilielmo Paganello vulgò *Paynell* peperit Fulconem de *Bampton*, ille suscepit Guilielmum, & Christianam vxorem Cogani ex Hibernia, cuius posteri successerunt cùm soboles Guilielmi sine liberis diem obijsset, A Coganis verò ad Bourchieros nunc Bathoniæ Comites per Hancfordum & Fitz-Warinos tandem possessio hæreditariò descendit. *Bampton.* *Paganelli sive Paynell.*

In prima Normannici imperij infantia Rex Guilielmus primus Baldwinum hæreditarium Deuoniæ Vicecomitem, Baronémq; de Okehampton instituit, cui Vicecomitis honore Richardus filius successit, qui sine prole mascula obijt. Rex verò Henr. primus *Richardo de Reduerijs primò Tiuerton, ac posteà honorem de Plimpton cum alijs locis ad eundem pertinentibus contulit, in Comitemque Deuonium tertium denarium annui exitus eiusdem Comitatus illi concedendo, eum consequentèr creauit. Exitus autem Comitatus qui tunc ad Regem pertinebat ad 30. marcas tantùm se extendebat, de quibus dictus Comes 10. marcas annuatim in partem suam assumebat. Post hæc insulam Vectæ à dicto rege obtinuit, vnde Comes Deuoniæ & Dominus Insulæ nuncupatus erat.* Ille autem procreauit Baldwinum, qui cum à Matilde Augusta contra Stephanum staret, in exilium proiectus. Rich. tamen filius paternum hunc honorem recepit, qui duos filios reliquit Baldwinum & Rich. ambos suo ordine Deuoniæ Comites & sine prole defunctos. Recidit ergo honor ad eorum patruum Guilielmum de *Vernon* dictum. Ille verò Baldwinum genuit, qui ante patrem obijt, è Margareta tamen Gwarini *Fitz-Geroldi* filia Baldwinum eius nominis tertium Deuoniæ Comitem suscepit. Hic duos habuit liberos Baldwinum vltimum ex hac familia Comitem sine sobole defunctum, (qui Gryphem prementem bestiolam *Deuoniæ Comites.* *Registrum Monast. de Ford.*

quo in sigillo maiores vsi sunt in aureum scutum cum leone cyaneo erecto mutauit) & Isabellam quæ enupta Guilielmo de *Fortibus* Comiti Albemarlę, filium Thomam qui statim mortuus, peperit, cuius soror Auellina Edmundo Lancastrensi in vxorem data, maritum magno honore illustrauit. Sed cùm illa statim sine liberis obijsset, Hugonem Courtnæum regio Francorum sanguine natum, cognationéque superioribus Comitibus connexum Rex Edwardus III. mandato Deuoniæ Comitem creauit, iussit enim vt hoc titulo vteretur. Illi successit Hugo filius, post quem Edwardus eius è filio Edwardo nepos sequutus est, Hugonique filio moriens reliquit, ille itidem Thomæ filio qui obijt 36. Regis Henrici sexti. Thomas ille tres filios suscepit Thomam, Henricum, & Ioannem, quorum fortuna, flagrantibus inter Lancastrenses & Eboracenses funestis dissidijs, multum iactata fuit, dum à Lancastrensibus obfirmato animo starent. Thomas capite plexus est Eboraci, Henricus frater qui successit septimo pòst anno eandem pœnam Sarisburiæ subiuit. Et quamuis Rex Edwardus quartus Humfredum Stafford Dominum de *Suthwick* in Deuoniæ Comitem euexerit qui eodem anno diem obijt, Ioannes tamen Courtnæus fratrum minimus natu hunc titulum, donec in prælio ad *Tewkesbury* ceciderit, mordicùs tenuit. Iam inde satis longo tempore hæc familia quodammodo extincta iacuit, sub Henrico tamen septimo emicuit, qui Edwardum Courtnæum proximum hæredem masculum auitis honoribus cumulauit. Hic genuit Guilielmum Deuoniæ Comitem qui Catharinam quartam Regis Edwardi quarti filiam in vxorem duxit, è qua suscepit Henricum Comitem Deuoniæ, & Marchionem Exoniæ capite sub Henrico octauo truncatum, cuius filius Edwardus in integrum à Maria Regina restitutus, nobilissimus, & optimæ spei adolescens immatura morte, nostra memoriâ Patauij in Italia obijt, Optimi enim quíque (vt Quadrigarij verbo vtar) minimè diurnant.

Th. Talbottus.

Continentur in hôc agro Parochiales
ecclesiæ. 394.

DVROTRI-

DVROTRIGES.



Roximos Danmonijs ad Ortum DVROTRIGES *statuit Ptolemaus, qui vt author est Asserius,* Durgweir *Britannis, eorúmque regio* Dopꞃeτꞇa *Saxonibus, vti nobis hodie* Dorsetshire. *Nomen illud Britannicum* DVROTRIGES *à* Dour, *quod illis aquam, &* Trig *quod incolam denotat, enatum videatur, quasi aquæ, siue maris accolæ. Saxonicum etiam illud* Dopꞃeτꞇa *idem valet ex vtráque lingua conflatum,* ſeτꞇa *enim Saxonibus incolere sonuit, vnde monticolas sua lingua* Dunꞃeτꞇan, *& nemoris incolas in Germania* Holtsatten *dixerunt, quòd inter nemora habitarent. Eodémque planè sensu* Durgweir, *id est, viri maritimi Britannicè vocabantur. Etenim longissimo tractu Oceano nostro obuersa procurrit.*

DVROTRIGES. Dorsetshire.



HÆC regio à Septentrione agro Somersettensi, & Wiltoniensi, ab occasu Deuoniensi, ab Ortu Southantonensi terminatur, ab Austro quà longissimè protenditur, tota est maritima, Oceano Britannico per quinquaginta plùs minùs milliaria anfractuoso littore incumbens. Gleba verò est fertili, quà Septentriones spectat syluę & saltus diffunduntur, vnde crebris & herbidis collibus, qui numerosos ouium greges pascunt, gratis pascuis, & frugiferis conuallibus ad littus vsque descendit, quod nunc describendo legam, quum non alia commodior occurrat ratio.

In ipso statim à Deuonia limine Lyme Saxonibus *& Lime* à fluuiolo prӕterfluente sic dictum, prӕrupto in colle oppidulum Lime.

primùm

primum hoc littore se exhibet, quod vix portus nomen sibi vendicet, licèt piscatoribus sit frequens, nauiúmque stationem (*Cobbe* vocant) subiectam habeat scopulis, & proceris arboribus à vi ventorum satis tutam. In antiquis libris vix nomē occurrit, solummodò legi Cinewulfum Regem, *vnius mansionis terram Sciréburnensi ecclesiæ dedisse iuxta occidentalem ripam fl. Lim haud procul à loco vbi meatus sui cursum in mare mergit, quatenùs illic præfata ecclesia sal coqueretur ad sustentationē multiformis necessitatis.* Hæc sunt ipsa donationis verba quæ scripta anno salutis 774.

Iuxtà *Carrus* fluuius se euomit, vbi **Carmouth** viculus sedet, ad quam prædatoria Danorum audacia belli naualis fortunâ prosperè vsa, binas victorias ab Anglis reportauit: primùm Egberto rege, anno salutis 831. & octauo post anno, Æthelwulfo superato. Inde in agro optimæ cannabis feraci **Burtport**, vel rectiùs **Birtport**, duobus fluuiolis confluentibus interponitur, in quo Edwardi Confessoris tempore centum viginti domus, sub Guilielmo primo (vt est in Censuali libro) centum tantummodò numerabantur. Funibus nauticis, & rudentibus ducendis iampridem ita celebre fuit, vt priuata, ad præfinitum tempus, lege cautum fuerit, non alibi funes, quibus Anglica classis vteretur, contorqueri. Nec hoc portus nomen tueri possit, licèt in fluminis, quo alluitur, ostio collibus vtrínque concluso, natura quasi consultò portum molita sit, & quodammodo efflagitet, vt ars, & opera adhibeatur.

Burtport.
Cannabis optima.

Flexuoso hinc meatu longè se immittit littus, aggérque **Chesil** dictus, ex arenis agglomeratis, freto tenui interfuso, per IX. mill: pass. obductus prætenditur, quem Auster, cùm ingruit, plerumque interscindit, & Aquilo è contrà consolidat. Hoc aggere **Portland** quondam insula, nunc continenti adnectitur, cuius antiquius nomen planè latet, nisi, vt Saxonibus **Portland** sic dicta, quòd portui **Weymouth** obiaceat, ita olim ab eodem **Wey** fluuiolo VINDELIS nominata fuerit. VINDELIM enim insulam hoc in mari statuit Antoninus, quæ si ab hac alia fuerit, inuestigent alij. Hæc vergente Saxonum imperio (nec anteà à scriptoribus memoratur) Danorum rabiem, si qua alia, subinde experta est. Sed Danico bello extincto, in ecclesiæ Wintoniensis possessionem cessit. Cùm enim Emma Edwardi Regis & Confessoris mater, cuius fama dubia, læsæ pudicitiæ cum Aldwino Wintoniensi præsule insimulata, in summo Wintoniæ templo nouem ignitos vomeres nudis pedibus

Chesill.
Portland.
Vindelis.
Historia Cantuar.

dibus illæsa pressisset (quod *Ordalium* tunc dictum, & eo tempore vsitatum examinis genus erat) séque ita expurgâsset, vt clariorem ad posteros tanto miraculo pudicitiam fecisset. Illa in rei memoriam Wintoniensi ecclesiæ nouem prædia, & Edwardus filius pœnitentia ductus, quòd matrem in tam iniquam quæstionem postulasset, hanc insulam cum alijs redditibus donauit. Vix VII. milliaria ambitu colligit, margine scopulis celsior exsurgit, medio verò subsidet, sparsim habitatur, frugum satis ferax, ouibus pascendis commoda, syluis adeò indiga, vt fimo bubulo sole exsiccato pro ignis fomite vtatur. Incolæ saxis funda librandis omnium Anglorum peritissimi, intérque algas Isidis Plocamon sæpiùs reperiunt, qui, vt author est è Iuba Plinius, frutex est marinus corallio non dissimilis, sine folijs, præcisus mutato colore in nigrum durescit, & cadens facilè frangitur. Ad Ortum vnicam habet ecclesiam, pauculásque contiguas domos; ad Septentrionem, castrum ab Henrico VIII. extructum, quod etiam ingressum portus **Weymouth** defendit. Oppidulum illud est ad **Wey** tenuis fluuioli ostium, cui è regione altera ripa adsidet **Melcombe** *Regis* cognominatum portu tantùm diuisum. Quæ suis seorsim superba priuilegijs, æmula olim fuerunt, nunc autem, quod in vtriúsque rem sit, Parlamentaria authoritate coaluerunt.

Ordalium examinis genus.

Isidis Placamos.

Inde rectà littus porrigitur, per **Purbecke** insulam, quam vocant, magna ex parte ericetum, & saltuosam, damis, ceruísque refertam, in cuius medio castrum vetus **Corffe**, diu cum vetustate colluctatum, iam victum tempori cedit, quod nouercalis odij testis admodum insignis. Ælfritha enim vt filio suo Etheldredo ad regnum viam muniret, in priuignum Edwardum Anglorum regem, cùm ipsam ex venatione hîc inuiseret, percussores immisit, eiúsque cæde sceleratissima nouerca oculos pauit: cuius facti infamiam sera pœnitentia, sanctimoniali habitu, & cœnobiorum extructione eluere mirum in modum posteà satagit. **Purbecke** hæc insula vocatur, quòd mari, nisi ab occasu, circumfunditur, ad Ortum enim pelagus ripas inflectit, & angusto admodum littorum diuortio, cui insula propugnaculi instar interiùs obijcitur, irrumpit, magnamque in latitudinem sinum aperit, cui impendet ad Boreale latus in Peninsula **Poole** vrbecula, quæ superiori sæculo è carecto, & pauculis piscatorum casulis in frequens emporium, maximis opibus affatim opulentum, ædificijsque exornatum pulchris emicuit, vni-

Purbecke.

Odium nouercale.

Poole.

cam tantùm habet portam ad Septentrionem, & ad portam Rex Richardus III. qui plurima incolis promisit, mœnia inchoauit. Nomen verò fictum existimârunt nonnulli, quòd sinus iste subiectus, quasi stagnum sedentibus aquis videatur, cuiusmodi **Poole** nostra lingua vocamus.

In huius sinus Occidentalem angulum *Frome* nobilissimum huius tractus flumen euoluitur, sic vulgus dicit, Saxones verò, teste Asserio, Fnau dixerunt, vnde cùm sinus iste **Fraumouth** olim diceretur, crediderunt posteri *Frome* esse flumini nomẽ, sed Fnau illud Saxonicum, vt coniectura probabile est, à vetustiore Britannico nomine *Vari* profluxit, vt **Thrope** à **Thorpe**, &c. *Varia* enim fluminis huius antiquum videtur nomen, nam ad fontes **Euarshot** habet, i. si interpreteris, Vari scaturiginem. Hi fontes ferè sunt ad occiduum agri limitem, vnde in ortum aquas agit, & riuulum à Septentrione admittit per *Cerne* monasterium defluentem, quod ædificauit Augustinus ille Anglorum Apostolus, cùm *Heil* Gentilium Saxonum idolum ibi comminuisset, superstitionúmque tenebras fugasset. Sub hoc aliquantò inferiùs *Varia* fluuius insulam spargit, & DVRNOVARIAM inuisit, id est, oppidum ad Variam flu. vel fluminis traiectus, vt alij interpretantur, DVRNIVM, & DVNIVM Ptolemæo pro exemplarium varietate dici videtur, nunc vulgo **Dorchester.** Primarium totius conuentus censetur oppidum, nec magnùm tamen, nec speciosum, mœnibus Danorum iam olim furore nudatum, qui passim circa oppidum tumulos quosdam aggesserunt. Vetustatis autem expressa vestigia indies ostendit, viæ scilicet militaris, siue Prætoriæ aggerem, & Romanorum Imperatorum nummos æreos, & argenteos, *Doni Regis denarios* vulgus hominum ibi vocat, quem oppidi conditorem fuisse ex nomine suauissimè somniant. Et ad alterum milliare in colle vallum, & aggeres non paruo ambitu cernuntur, *Maiden-castle* vocant, quæ Romanorum fuisse æstiua facilè agnoscas. Grauissimum autem vulnus tunc accepit cùm Sueno importuna crudelitate bellum Danicum redintegrasset, & Hugo Normannus vir animo perfido, qui his regionibus præfuit, omnia agi, rapi pateretur. Qui tamen status eius fuerit primis Normannorum temporibus, habe si placet, ex Censuali Angliæ descriptione. *In Dorchestre tempore Edwardi Regis erant centum septuaginta domus, hæ pro omni seruitio Regis se defendebant, & geldabant pro decem hidis, sed ad opus Huscarlium vnam marcam argenti ex-* *ceptis*

Cerne.

Durnouaria. Dorchester.

*

ceptis consuetudinibus, quæ pertinent ad firmam noctis. Ibi erant duo monetarij. Modò sunt ibi octoginta duæ domus,& centum penitùs destructæ à tempore Hugonis Vicecomitis. Hæc si obscuriora videantur, vt Sextus Cæcilius in re simili dixit, non culpæ scribentium, sed inscitiæ non assequentium assignentur.

Hinc *Varia* siue Fromus *Woodford* allabitur, vbi olim Guido de *Brient* militari laude celebris suum habuit castellulum : quod posteà fuit habitatio Humfredi Stafford de *Sutbwick*, per cuius alteram hæredem ad *T. Strangwaies* (vt accepi) deuenit, qui ex Lancastrensi agro oriundus opimam adiuit hac in parte hæreditatem, & pulcherrimas ad *Milbery* ædes eius proles extruxit. Inde præterfluit **Byndon**, Saxonicè Beanoune, vbi Kinegillsus, anno 614. ancipiti bello Britannos vicit. Iampridem Domini de *Marney* villa erat, nunc Vicecomitis titulum Thomæ Howardo è Norfolciensi familia præbuit, qui vxorio iure amplam Marniorum, & Neubourorũ hæreditatem hoc in agro creuit. *Neuborowi* hi, qui de *Nouoburgo*, & *Newborrough* vulgò sunt nominati, tenuerunt hîc *Winfrott* cum tota Centuria ex dono Regis Henr. primi, *per seruitium Camerarij* (ex libro inquisitionum loquor) *in capite de Domino Rege.* Sub Edwardo autem tertio legi *hoc teneri per Seriantiam, videlicet lauatorium tenendo ad lauationem Domini Regis in die Coronationis.* Radulphus etiam *Moien* tenuit Manerium proximum de *Owres per seruitium Seriantiæ de Coquina* dono itidem Regis Henrici primi, & *R. de Welles Manerium de Welles adiunctum à Conquestu Angliæ per seruitium pistoris.* Sed hæc obiter.

Woodford. Strangwaies. Bindon. Newborrow. Grand Seriantias.

Warget viculum posteà Varia accedit, qui etiam ad *Variæ* nomen asserendum facit, & ad ipsum ostium **Warham** imponitur, Saxonicè peapeham, id est, habitatio ad Variam. Oppidum tutissimo vndique situ, nisi ab Occasu, ab alijs partibus fluminibus Trento, Varia, & mari circumseptum; Edwardi Confessoris tempore, vt est in Censuali illo libro, CXLVIII. domos, & duos monetarios habuit; sed Guilielmo victore regnante, septuaginta tantùm domos numerauit. Deinde tamen refloruit, & murorum ambitu, officina monetaria, ciuium frequentia, & castro munitissimo, quod Guilielmus ille primus construxit, vsque ad Henrici II. tempora, florentissimum erat : sed iam inde bellis, fortuitis incendijs, maríque paulatim portus commoditatem subducente, tantùm non concidit, & allium copiosè in ipso antiqui oppidi sinu profundit. Hoc etiam ostio vnà se eijcit *Trent*

Warham.

fluuiolus Asserio dictus, nunc verò accolis *Piddle*, à cuius Septentrionali ripa vix ad tertium milliare parietinas vetusti cœnobij *Middleton* vidimus, quod Athelstanus rex fundauit, vt fratris Edwini manes expiaret, cui & regnum, & vitam præripuerat. Cùm enim sollicita illa regnandi cupiditas omnem iustitiæ memoriam ex animo extirpâsset, miserum adolescentulum regni hæredem designatum cum seruulo actuariolæ omnibus armamentis nudatæ commisit, vt quod ipse delinqueret, vndis ascriberet, qui dolore euictus, & sui impotens inde se præcipitem in mare immisit. Ad *Midleton* hoc effunditur etiam riuulus alter qui *Bere* tenuem mercatum alluit, vbi longo tempore sedem habuit antiqua illa & celebris familia *De Turbida-villa* vulgò *Turberuill.*

Middleton

Cæterùm vt regrediamur ad Occiduam agri partem. Ad Varię, siue Froni frontes, quà gleba est fœcundissima, Blackamore saltus olim arboribus densus, nunc rarior, copiosam admodum præbet venationem. Hic vulgatiore nomine The Forest of White hart dicitur. i. *Candidi cerui foresta.* Nominis rationem hanc à maioribus acceptam referunt incolæ, Regem Henricum tertium huc venatum venisse, cùm alias cepisset damas, ceruo pulcherrimo pepercisse, quem posteà T. *de-la-Lynde* hoc tractu nobilis cum suis cepit & occidit; verùm quàm periculosum fuerit leonem vellicare, illi statim senserunt. Rex enim iram in illos acerbiorem concepit, ingenti pecuniæ summa mulctauit, & ipsa prædia quæ illi tenuerunt ad hanc vsque diem quotannis mulctæ nomine pecuniam in fiscum regium persoluunt, quæ White hart Syluer. i. candidi cerui argentum appellatur. Huic saltui adiunctum est oppidum Shirburn quod & *Shirburn castrũ* dicitur, Saxonicè scipebupnam, hoc est, si interpreteris *Fons limpidus*, vel vt alibi scribitur *Fons clarus*, in collis deuexo positum, *habitantium frequentia, & positionis gratia,* vt inquit Malmesburiensis, *suaue*, nunc verò totius huius Comitatus frequentissimum est, & lanificio maximum quæstum facit. Anno reparatæ salutis DCCIIII. sedes hic Episcopalis constituta. Aldelmúsque primus consecratus Episcopus, sed post annos CCCLXX. Sarisburiam Osmundus hanc sedem transtulit, Shirburnámque suis successoribus, ad quos etiamnùm spectat, in secessum reseruauit, è quibus Rogerus Poërius castellum munitum construxit in Orientali eius parte, cui palus ampla & multa viuaria olim subiecta, nunc oppleta in lætissimum pratum conuertuntur: Ecclesia

Forest of white hart.

White hart Syluer.

Shirburne.

clesia verò, quæ cathedram Episcopalem habuit, statim à translatione ad cœnobium recidit, magnámque vetustatis speciem præ se fert, quamuis non multis antè annis, tumultu inter ciues & monachos exorto, deflagrârit, quod adustus in saxis color etiamnum planissimè loquitur. Sub hoc *Iuell* fl. de quo alibi dicemus, crebriori flexu subinde curuatus, in occasum prolabitur ad *Clifton* quondam sedem stirpis de *Maulbanch*, à qua hæreditario ad Equestrem Horseiorum familiam descendit, vbi Somersettensem prouinciam subintrat. Clifton.

Magis ad Ortum *Sture* flumen clarissimum defertur, tincarum, & anguillarum inprimis fœcundum, è sex fontibus in agro Wiltoniensi ebulliens ad Sturton sedem Baronum de *Sturton*, qui inde sibi nomen adsciuerunt, & hos suos fontes in clypeo suo gentilitio areola aurea transuersè interiecta gestant. Vbi primùm hunc agrum intrauerit, Gillingham saltum interfluit, vbi Edmundus cognomine Ferreum latus Danos memorabili prælio fudit. Et à tertio milliari Shaftsbury salutat ædito colli affixum, Britannis olim *Caer Paladur* vt falsò putat vulgus, & *Septonia*, Saxonibus Sceaꝼτeſbẏꝛẏᵹ, forsitan à Pyramide sacra, quæ illis Scheaf dicebatur. Paulò ante Normannica tempora domos CIIII. & tres monetarios habuit, vt in libro illo quem sæpe dixi, legimus. Sed Aquilæ vaticinantis de Britannici imperij conuersione fabella historicis nostris locus hic est notissimus. Nonnulli enim Aquilam auem, alij virum Aquilam dictum, Britannicum imperium, post Saxones, & Normannos ad veteres Britanos denuò recasurum hîc prædixisse volunt, qui vel Saturno hoc esse vetustius contendunt, cùm tamen ab Alfredo constructum, & Sanctimonialium æde ornatum fuisse sit certo certius. Malmesburiensis enim monachus sua ætate lapidem vetustum ex muri ruinis in Sanctimonialium capitulum translatum prodidit, sic inscriptum.

Insignia Sturtonorum. *Shaftsbury.* *Aquila vaticinium.*

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS
ELFREDVS REX FECIT HANC VRBEM
DCCCLXXX. REGNI SVI VIII.

Hanc inscriptionem libentiùs adiunxerim, quod in omnibus quæ vidi exemplaribus, desideratur, præterquam vno solo Domini Burghlæi summi Angliæ Thesaurarij.

Iam Sturus **Sturminster** petit, id est, Monasterium ad Sturum. Exile oppidum humiliore situ, cui ponte saxeo coniungitur **Newton** castrum vbi moles magno labore aggesta eminet, sed castri ne tantillum præter nomen superest. De his nihil antiquius occurrit quàm quòd Elfredus Rex **Sturminster** filio suo iuniori legauerit. Sub hoc, locum designare non possum, fuit *Okeford* caput Baroniæ Roberti filij Pagani, vulgò *Fitz-Payne*, qui hæredem duxit Guidonis de *Brian*, qui etiam Baronis honore hoc occiduo tractu sub Rege Edwardo III. floruit, sed deficientibus Fitz-Painorum masculis ad Poiningos ea etiam ætate Barones, & per eorum filiam tandem regnante Henrico VI. in Percios Northumbriæ Comites hi tituli Baronum *Fitz-Payn*, *Brian*, & *Poynings* coaluerunt: Patrum tamen memoria beneficio Henrici VIII. Baronis Poynings dignitas in Th. Poynings viro bellicoso refloruit, & statim cum illo euanuit.

Barones. Fitz Payn. Baro Brian.

Barones Poyninges.

Hinc **Blandford** forum multis habitatoribus frequens adit Sturus, & cùm suis flexibus alluerit, citato cursu ad antiquissimum oppidum VINDOGLADIAM, cuius meminit Antoninus, properat, quod Saxonicè ƿynburnham, vulgò **Winburne**, & à monasterio **Winburnminster**, exactéq; hinc ad **Dorchester** XVI. milliaria numerantur, quot inter VINDOGLADIAM, & DVRNOVARIAM interponit Antonini Itinerarium. Nomen verò à situ factum conijcio, quod inter duo flumina intersidet. *Windugledy* enim Britannicè inter duos gladios sonat. Fluuios autem à Britannis gladios peculiari phrasi appellari, Milfordici portus nomen Britannicum *Aberdugledian* docet, id est, *ostium duorum gladiorum*, eò quòd duo flumina *Cledian*, id est, *gladij* dicta, influunt. Nomen item recentius à fluminibus ductum videtur, **Winburne** enim coaluit à particula antiqui nominis *Vin*, & Saxonico **Burne**, quod illis riuum significat, & eius adiectione soliti sunt Saxones loca ad flumina denominare. Oppidum ipsum ad collis ramentum sedet, amplum, & magna habitatorum multitudine refertum: Saxonico sæculo celeberrimum fuit, nec alia, credo, de causa, quàm quòd Romanæ maiestatis tum temporis, præ se tulerit indicia. Anno DCCXIII. Cuthburga Inæ Occidentalium Saxonum Regis soror, cùm coniugij pertæsa, viro suo Northumbriæ Regi repudium misisset, monasterium virginibus hîc posuit, in quod superiori ætate Præbendarij sunt introducti, & nostra memoria Reginaldus Polus Decanus

Vindogladia. Winburne.

Burne quid Saxonibus.

canus institutus, qui posteà Cardinalis, & Archiepiscopus Cantuariensis. Ethelredus Rex Angliæ in hoc conditur, ad cuius tumulum, qui non ita pridem restauratus videtur, hæc legitur inscriptio:

IN HOC LOCO QVIESCIT CORPVS S. ETHELREDI REGIS WESTSAXONVM MARTYRIS, QVI ANNO DOMINI DCCCLXXII. XXIII. APRILIS, PER MANVS DANORVM PAGANORVM OCCVBVIT.

Hic enim Princeps longè optimus frater Alfredi, cùm acerrimo prælio Danos ad *Wittingham* exciperet, dum saucij integris, & viui mortuis cumularentur, vulnere accepto occubuit. Posteà cùm Dani malis artibus Anglos inter se bello committere conarentur, & coniunctionem inter Regem Edwardum Seniorem, & Æthelwaldum eius patruelem dirimerent; Æthelwaldus regnandi libidine percitus, & auersissimo à Principe suo animo, hoc oppidum quantis potuit operibus communiuit. Sed vbi primùm Edwardus cum suis accessit, & ad **Badbury** castra posuit, ille fuga se ad socios Danos proripuit. **Badbury** autem ille collis est oppido impendens, castrúmque olim habuit Regum Westsaxonum sedem, quo tempore Baddanbyrig vocabatur. Nunc verò suis ruderibus sepultum iacet, villámq; habet **Kingstone** Laceiorum dictam, quod ad Laceios Lincolniæ Comites vnà cum Winburna spectauit, ad quos per Quinciū Wintoniæ Comitem à Leicestriæ Comitibus deuenit. Rex enim Henricus Primus Roberto Comiti Mellenti & Leicestriæ dederat: & à Laceis tandem vtrumque ad Lancastrensem familiam deuenit, quam sibi per benignam sensit Wiburna. Margareta enim Richmondia è Lancastrensi familia princeps pientissima, scholam ibi erudiendæ iuuentuti instituit. Badbury.

A *Winburna* Sturus *Alenum* amniculum admittit, cui incumbit *Wickhampton* patrimonium olim Baronum de *Maltrauers*, quorum vltimus regnante Edwardo III. duas solummodò reliquit filias, alteram Æleonoram enuptam Ioanni Arundell militi auo Ioannis Comitis Arundelliæ, qui reliquit posteris titulum Baronum de *Maltrauers*, alteram vxorem Roberti Rous, & po- Barones Maltrauers.

Canford. steà Ioannis Keynes militis. Hinc Sturus Canford præterit, sub qua non ita pridem Iacobus Baro de *Monteioy* rei metallicæ admodum studiosus Chalcanthum, quod *Coperas* vocamus, conficere & alumen concoquere cœpit. E qua etiam olim (vt est in Walsinghamij historia) Ioannes Comes Warrenniæ Aliciam Laceiam Thomæ Comitis Lancastrensis vxorem, magno cum famæ dispendio, & Angliæ incommodo, (vt in nostris Annalibus videre est) quasi per vim rapuit,& abduxit. Iam Durotriges relinquit Sturus, & Hantonensis agri nonnihil permensus, in Oceano tandem hospitatur.

Chalcanthum.

Alumen.

1317.

Dorsettiæ Comites & Marchiones. Quod ad Comites & Marchiones spectat, Guilielmus Normannus, cùm iam imperij in Anglia potitus esset, Osmundum, qui Sagiensis erat in Normannia Comes, tùm Sarisburiensem Episcopum, tùm primùm Dorsettiæ Comitem, Cancellariúmq; sibi constituit, piam hominis prudentiam & egregias artes admiratus. Longo pòst tempore Rex Richardus secundus anno regni sui primo & vicessimo Ioannem *Beaufort* Ioannis Gandauensis filium Somersetti Comitem in Dorsettiæ Marchionem euexit, qua dignitate Rex Henricus quartus illum exuit, fratrémque eius minorem nomine Thomam Comitem Dorsettiæ creauit, Ducísque Exoniæ titulo adornauit. Post eius sine prole obitum, Henricus VI. Edmundum ex eadem Lancastrensi familia, primùm Comitem, deinde Marchionem Dorsettiæ, tandemque Ducem Somersetti dixit, cui item successit Henricus filius. His bello intestino sublatis, Edwardus IIII. cùm iam Lancastrensis familia quasi prostrata, Thomam Greium ex familia Ruthiniensi, qui gener eius (Grei enim matrem Rex duxerat) Dorsettiæ Marchionem creauit, cùm amplissimam Bonuillorum hæreditatem iure vxorio in hoc agro & vicinis creuisset. Hunc sequuti sunt eodem honore Thomas filius, & Henricus è Thoma nepos, qui etiam Dux Suffolciæ cùm Franciscam Caroli Brandoni Suffolciensis Ducis filiam, & Regis Henrici Octaui è sorore neptim duxisset. Hic sub Maria Regina ob læsam maiestatem supplicio affectus, serò didicit, quanti sit periculi in Regiam familiam nuptijs inseri, & spem fouere ambitiosam.

1553

Hic Comitatus Paracias 248.*numerat.*

BELGÆ.



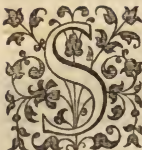
Vrotrigibus ad Septentriones & Ortum prætendebantur olim BELGAE, *quos à Belgis Galliæ populo in Britanniã demigrasse, & è nomine probabile, & authoritate verisimile est. Belgæ enim è Germanis (vt Cæsar à Rhemis edoctus prodit) orti, Rhenum antiquitùs traducti, propter loci fertilitatem ibi expulsis Gallis consederant, &* inde *(vt idem author habet)* in Britanniam prædæ, ac inferendi belli causa transiêrunt, omnésque ijs ciuitatum nominibus appellabantur, quibus orti ex ciuitatibus, eò peruenêrunt; & bello illato ibi remansêrunt, atque agros colere cœpêrunt. *Quo verò tempore huc commigrarunt, non liquet, nisi fortè Diuitiacus Suessionum Rex, qui ante Cæsarem floruit, huc Belgas suos traduxerit. Magnæ enim partis cùm Galliarum, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuit ille. Vnde etiam Belgarum factum sit nomen, non satis explicatum, Hubertus Thomas Leodius vir apprimè eruditus opinatus est Belgas esse vocabulum Germanicum, ideo quòd Germani Gallos, & Italos* Wallen, *& nonnulli* Welgen *appellitent. Ioannes Goropius Belga à Belgica dictione* Belke *duci contendit, quæ illis iram significat, quasi faciliùs, quàm cæteri in bilem exardescant. Sed cum Belgarum nomen non ex illa lingua petendum videatur, qua hodie Belgiogermani vtuntur, & eadem ferè est, cum nostra Saxonica (à Saxonibus enim profluxit, quos in Brabantiam, & Flandriam Carolus Magnus traduxit) ego illis neutiquam fidem abrogare statui qui ex antiqua Gallica lingua, quæ nostris Britannis ferè incorrupta manet, deducunt, & Belgas dici volunt à* Pel, *quod illis remotum significat. Totius enim Galliæ erant remotissimi, & vt à cultu, & humanitate prouinciæ, sic etiam situ, & sede longissimè aberant: & Poeta Morinos Belgica populos remotissimos esse innuit, cùm cecinit,* Extremíque hominum Morini. *Sed ad Belgas nostros, qui longè latéque habitârunt per regionem Somersettensem, Wiltoniensem, Hantoniensísque agri partem interiorem, accedamus.*

Belgæ è Belgis Galliæ.

Belgæ vnde dicti.

Somer-

Somersetshire.



SOmersettensis Comitatus, vulgò **Somersetshire**, ampla sanè & opulenta est regio, Sabriniano freto à Septentrione toto pulsata, ditis admodum soli, nusquam non ad fruges, aut pabula eximiè fertilis; incolis frequentissima, & portuum commoditate satis fœlix. Nonnulli nomen inditum credunt, quòd aura sit ibi lenis, & quasi æstiua, eóque sensu *Glad ar haf* Britannis hodiè dicitur, vocabulo è nostra lingua translato, nec temerè, vt enim æstate verè æstiua regio, sic non immeritò hyeme, hyberna dicatur, ita tota madescit, vliginosa, & palustris, non sine maxima itinerantium molestia. Veruntamen nomen proculdubio à **Somerton** totius conuentus olim maximè celebrato oppido impositum credam ego, cùm Asserius author inprimis antiquus hunc agrum *Somertunensum* passim vocauerit.

Ad Sabrinianum fretum (quà hic ager Danmonijs est confinis) primùm occurrunt **Porlock**, Saxonicè Porꝛlocan, & **Watchet**, olim **Weccedport**, nauiū stationes, quas anno DCCCLXXXVI. Danica tempestas grauissimè perculit. His interponitur **Dunstor** castrum, loco depressiori, & collibus, nisi quà mare prospicit, vndique conclusum, à Moionis constructum, à quibus transactionibus tandem ad Luterellos deuenit. Præclara & potens diu fuit hæc Mohunorum familia, floruitque ab ipsius Guilielmi Conquestoris temporibus sub quo castrum extructum, ad Richardi secundi vsque tempora. Duo Comites fuerunt huius prouinciæ Guilielmus, & Reginaldus qui bello Baronico honore excidit. Posteri deinceps Barones censebantur, quorum vltimus Ioannes tres filias reliquit Philippam vxorem Edwardi Ducis Eboracensis, Elizabetham Guil. 2. de *Monte-acuto* Comitis Sarisburiæ, & Matildem Domini *Le-strange* de *Knokyn*. Quarum mater, (vt fama obtinet) tantum terræ sub hoc oppido in agrum compascuum à marito in gratiam incolarum impetrauit, quantum illa vno die nudis pedibus circumire potuit.

Dunstor castle.

Mohunorum siue Moionorum familia.

Caromeni.

Huic castro adiacent duo viculi duobus indigitibus sacri, **Caranton** alter vocatur à Carantoco Britanno, alter *S. De-*

combes

combes à Decumano, qui è Southwallia soluens huc appulit, *in vasta* (vt antiquo Agonali legitur) *solitudine, frutetis, & vepribus obsita, densitate syluarum in longum, & latum spaciosè porrecta, montium eminentia educta, valliumque concauitate mirabiliter interrupta*, vbi mundi vanitati valedicens, à sicario transfossus [redacted] honorem apud [redacted] populum consequutus est. *Stoke-Curcy* Baronia à suis dominis cognominata paulò remotiùs à mari sedet. Guilielmi Curcy Dapiferi Regis Henrici primi habitatio: ex qua familia fuit Ioannes ille Curcy Vltoniæ in Hibernia expugnator, quem ad animi magnitudinem, grauitatem, omnésque alias virtutes magnum hominem & excelsum finxit natura, cuiusque spectatæ fortitudinis memoria ex Annalium Hibernicorum vetustate est eruenda. Inde ad **Stertpoint** prominet sensim littus, vbi duo totius agri maxima flumina confluа vno ostio se euoluunt, V Z E L L A æstuarium Ptolemæo dicitur, ab **Iuell** flumine, quod iam antequam huc deuenerit, nomen deposuit. Oritur verò inter Durotriges, & quamprimùm Somersettensem agrum ingreditur, **Euell** forum frequens suo nomine donat, riuulumque recipit, ad quem **Camalet** mons accliuis, & ascensu difficilis, in cuius vertice visuntur intermortui castri expressa vestigia, & egestæ terræ vallum triplex, quod suo ambitu xx. iugera includit. Incolæ *Arthuri Palatium* dicunt: Romanorum autem opus fuisse, Romanorum numismata indies eruta docent. Quo autem nomine illis notum planè ignoro, nisi sit, quod Nennij Catalogo *Caer Calemion*, pro *Camelion* transpositis literis appellatur. *Cadburye* viculus proximus coniecturâ satis probabili videatur fuisse illud *Cathbregion*, vbi Arthurus Saxones (vt author est Nennius) memorabili prælio profligauit. Alterum huius cognominis **North Cadbury** dedit Rex Henricus tertius Nicholao de *Moeles* qui duxerat Hawisiam alteram hæredum Iacobi de *Nouo-mercatu*, cuius posteri diu summo honore claruerunt donec Ioannes sub Edw. 3. moriens duas tantùm reliquit filias Murielam, & Isabellam; hanc Guilielmi Botereaux, illam Thomæ Courtenæi vxorem.

Curciorum familia. *Ioannes Curcy.* *Camalet.* *Cadbury.* *Moeles.*

Iuellus flumen hinc I S C H A L I N à Ptolemæo memoratam petit, nunc **Iuelcester**, Nennij catalogo, ni fallar, *Pontauel Coit*, pro *Pont Iuel Coit*, id est, *Pons ad Iuell in sylua*, Florentio Wigorniensi **Giuelcester**, foro & antiquitate sua tantùm hodiè celebris, olim amplam fuisse ex ruinis apparet, & sub ingressum Normannorum frequens erat, septem enim supra centum Burgenses

Ischalis. Iuelcester.

genſes numerabat. Tuta etiam & munita, ſiquidem anno ſalutis M L XXXV I I I, cùm Angliæ optimates nefaria opprimẽdi Regis Guil. Rufi conſilia iniiſſent, vt Robertus eius fratrem Normanniæ Ducem in Regiam dignitatem eueherent, Robertus [redacted]ius vir bellicoſus, cùm Bathoniam ſuccendiſſet, acritèr, verùm fruſtrà hanc oppugnauit; ſed quod ille non poterat, tempus nunc tandem quodammodo expugnauit.

Paulò inferiùs *Iuellus*, & *Pedredus* confluentes inſulam amnicam moliuntur Muchelney, id eſt, *Inſula magna*, dictam, in qua parietinæ viſuntur veteris monaſterij, quod Athelſtanum Regem conſtruxiſſe memorant ſcriptores. Pedred vulgò Parret in ipſo auſtrali prouinciæ limite promanat, obliquiori alueo per Crockherne, Saxonicè Cpuepne, & Pedderton, cui nomen fecit, olim Pedridan, Inæ regiam, quod nunc tantùm foro, & nundinis celebre quæ Henricus Daubeny à Rege Henrico VI. impetrauit delatus, hîc Iuello influit, nomenque eripit. Quum

Montacute. in decurſu à III. ad Ortum milliari, *Montem Acutum* ſalutârit,

Domini de Monte-acuto. quem Comes Moritonij frater Guilielmi primi vterinus, qui caſtrum, & cœnobium ibi poſuit, ſic dixit, eò quòd ſenſim in acumen exurgit; antea enim Logorêsburg vocabatur, & *Biſcbope-*

Annales Glaſton. *ſton*. Caſtrum verò ante multos annos diſparuit ſaxis ad cœnobium, & ædificia alia inſtauranda aſportatis. Nomen hæc fecit honoratiſſimæ familiæ de *Monte-acuto*, qui à Drogone Iuuene originem traxit. E qua quatuor Comites fuerunt Sariſburiæ, vltimus filiam vnicam reliquit Aliciam quæ ex Richardo Neuill ſuſcepit Richardum Comitem illum Warwici celeberrimum, & Ioannem Marchionem de *Monte-acuto*, è cuius itidem filia Lucia

* deſcenderunt Browni qui nunc ſunt Vicecomites *Montis-acuti*. Nec tacẽdum quòd Henricus Polus his materno genere cognatus aliquandiu ſub Henrico VIII. hoc titulo eſt vſus. *Odcombe*

Briewr Gallicè à Heath. huic adiunctum licèt tenue oppidulum non omittendum, cùm Baronem ſuum habuerit Guilielmum *Briewr*, quia in ericeto natus, ſic denominatum, cui cùm aulica fortuna blandiretur,

Briewri Barones. & Rex Richardus primus in delicijs haberet, amplexabantur & fouebant omnes, fortunas parauit ampliſſimas, filiæque (nam filius ſine ſobole obijt) ſuis nuptijs familias de *Breos*, *Wake*, *La-Fert*, & *Percy* magnis poſſeſſionibus adauxerunt. Stoke vnder Hamden huic vicinum ſubſidet vbi Gornaij ſuum caſtellum habuerunt, & collegium conſtruxerunt. Hæc familia de *Gornaico*

Gornaj. & vulgò *Gornay* dicta, in primis antiqua & illuſtris erat, ex eadem

dem stirpe qua Warrenni Surriæ Comites & Mortuomarij propagata; verùm superiori seculo defecit, & eorum hæredia nonnulla per Hamptonos in equestrem Newtonorum stirpem descenderunt, qui se è Wallia prognatos, & non ita pridem *Caradocos* dictos libentèr agnoscunt. Nec tacendum Matthæum Gourney hîc sepultum fuisse, virum bellicosissimum regnante Edwardo tertio, qui *96.* ætatis anno diem obiuit, cùm (vt ex inscriptione videre licuit) obsidioni *D'algizer* contra Saracenos, prælijs Benamazin, Sclusensi, Cresliaco, Ingenos, Pictauensi, & Nazarano in Hispania dimicasset. *Newtonij.*

Irrigat deinde Pedredus *Martock* mercatorium oppidulum, quod olim Guilielmus Comes Boloniensis Regis Stephani filius Faramusio de Bolonia dedit, cuius vnica hæres Sibilla Ingelramo de *Fienes* in matrimonium data fuit, à quo descenderunt *Fienes* Barones *Dacre*, & Barones *Say* & *Zele*. *Faramusius de Bolonia.* *Fienes.*

Pedredus hinc limosam planitiem persecans in Septentriones contendit per **Langport** mercatum non infrequentem, & **Aulre** ex taguriolis paucis viculum, qui melioris notæ oppidum fuisse videatur. Cùm enim Alfredus Danos ita prælio fregisset, & obsessos ad deditionem subegisset, vt iurauerint se quàm primùm ex suis ditionibus cessuros, & *Godrus* eorum Rex Christianitatem, vt inquit Asserius, subire promiserit: illum hoc in loco magna pompa de sacro baptismatis fonte leuauit.

Hinc ab occasu *Thonum* fluuium recipit Pedredus, qui longè in occidua agri parte, proximè Deuoniam exortus lætissimos rodit agros per **Wellington** defluens quod nunc mercatorium est oppidulum, Edwardi autem Senioris tempore *terra sex erat manentium*, quando ille vnà cum *Lediard*, quæ *duodecem erat manentium* Shirburnensi Episcopo concederet. Inde leni, modicoque lapsu **Thonton**, vulgò **Taunton** alluit. Hoc elegans certè oppidum, lætissiméque situ, & vt verbo dicam, huius regionis alter ocellus: vbi Ina Rex Occidentalium Saxonum castrum construxit, quod Desburgia eius vxor solo æquauit, cùm Eadbrithum Australium Saxonum Regem inde exturbasset, qui iam sui iuris fecerat, & tanquam fræno domitæ gentis vteretur. Cùm Edwardus Confessor rerum potiretur, *geldabat*, (vt est in Angliæ commentario Censuali) *pro* L I I I I. *hidis, Burgenses* LXI I I. *habuit, Episcopus Wintoniensis tenuit, eiusque Placita ter in anno hic tenebãtur, Ista cõsuetudines pertinent ad Tauntone Burgheristhe, latrones, pacis infractio, hunnifare, denarij de Hundret & denarij* *Charta Edw.* *Taunton.*

denarij Sancti Petri circieti, ter in anno tenere placita Episcopi sine admonitione, Profectio in exercitum cum hominibus Episcopi. Hîc circumquaque regio virentibus pratis iucunda, hortensibus delicijs florens, & frequentibus villis spectantium oculis mirum in modum arridet. Inter villas autem nominatissima sunt *Hach-Beauchamp*, & *Cory-Mallet* à Dominis facta appellatione. Hæc enim sedes erat Malletorum è Normanico genere à quibus breui tempore per fœminam ad Pointzios deuenit. E quibus regnante Edwardo primo Hugo inter Barones Parlamentarios censebatur, & iam ex ea familia nonnulli magno splendore & equestri dignitate supersunt. *Beauchampi* autem illi magnis honoris ornamentis clauerunt à temporibus Regis Henrici II. præcipuè ex quo Cecilia de *Fortibus* quæ à Comitibus de Ferrarijs, & magno illo Angliæ Marescallo Guilielmo Comite Pnebrochiæ genus duxit in hanc familiam enupa fuit. Verùm regnante Edwardo III. per sorores hæreditas inter Rog. de *S. Mauro* siue *Seimore*, & *I. Meriet*, qui viri veteris erant prosapiæ & multarum imaginum, dispertita fuit.

Mallet. *Pointzij.* *Beauchampi Barones.* *Seimour De S. Mauro.*

Inde quà Thonus Pedredo se insinuat, insulam amnicam efficit **Aethelingaeg** olim Saxonicè dictam, id est, *Nobilium insula*, nunc vulgò **Athelney**, quæ non minùs Alfredi regis latebris nobis nota, cùm iam Danus omnia permisceret, quàm Italis Minturnensium paludes Marij latibulo. Regi enim illi (vt Poeta antiquus de ipso cecinit)

Athelney. *Alfredus Rex.*

------------ Mixta dolori
Gaudia semper erant, spes semper mixta timori.
Si modò victor erat, ad crastina bella pauebat,
Si modo victus erat, ad crastina bella parabat.
Cui vestes sudore iugi, cui sica cruore
Tincta iugi, quantum sit onus regnare probârunt.

Et percommodum sanè erat hæc insula latibulum. Stagnantibus vtique aquis & refusionibus inaccessa est (quas Latino-Saxonico vocabulo *Gronnas* Asserius dixit) *Pontem olim habuit inter duas arces ab Elfredo constructas, alnetum etiam permaximum capris & feris plenum, sed solidam terrã vix duobus iugeribus latam, cui imposuit ille monasteriolum, cuius* (Malmesburiẽsem, non me audis) *machiniam totam quatuor postes solo infixi suspendêrunt, quatuor cancellis opere sphærico in circuitu ductis.* Non longè ab hac collectis aquis solitarius Pedredus pererrauit, sed alterum ab Ortu socium riuum accipit, qui **Somerton** præterfluit, olim primarium totius Comitatus

Somerton.

mitatus oppidum, vtpote quod nomen fecit. Caſtrum Saxonico ſeculo habuit, quod perruptis muris Ethelbaldus Merciorum Rex occupauit; nunc verò vincentibus annis ita ceſſit, vt omninò diſparuerit, & oppidum vix nomen tueretur, niſi ex foro Boario, quod à Feſto Palmarum ad medium Iunium frequentiſſimum habet, vicini enim rei pecuariæ inprimis ſtudent.

Hoc ſuſcepto fluuio, Pedredus noſter oppidum magnum, & incolis refertum petit, quod **Bridgewater** vulgò vocitamus, noménq; à ponte, & aqua inueniſſe creditur; ſed refragantur chartæ antiquæ in quibus ſemper *Burgh Walteri* diſertè appellatur; nec alio nomine donatione illa vocatur qua Fulco *Paynell* Dominus de *Bampton* loci poſſeſſionem Guilielmo *Briwer* contulit, ad colligendam eius gratiam qui gratia plurimùm apud Regem Richardum primum valuit, huius filius eodem nomine, cùm firmandi caſtri licentiam feciſſet Ioannes Rex, caſtellum hîc poſuit iam tempore euictum, pontémque incœpit, quem Triuet è Cornubia nobilis immenſis ſumptibus perfecit. Cùm verò Guilielmus ille *Briwer* iunior ſine prole diem clauſiſſet, in familia herciſcunda obtigit hic locus Margaretæ ſorori, per cuius filiam in familiam de *Cadurcis*, ſiue *Chaworth* deuenit, & inde ad Lancaſtrenſes Duces hæreditariò deſcendit: verùm maximus honor huic acceſſit quòd Comitatus titulo ab Henrico VIII exornatum fuerit, cùm Henr. Daubeneium Comitem de **Bridgewater** creauerit, cuius ſoror & hæres Cecilia enupta fuit Ioanni Bourchier primo ex ea familia Bathoniæ Comiti. Sub hoc, poſt pauca milliaria, vaſto oſtio in Sabrinianum fretum euoluitur Pedredus, quod, vt diximus, VZELLA æſtuarium Ptolemæo dicitur, nonnullis etiam hodiè **Euelmouth**, ſed Saxonibus Peopeoan muð, vbi, vt author eſt Marianus, palantem Danorum exercitum Ealſtanus Epiſcopus Shirburnenſis, circa annum ſalutis 845. fudit. Eòdem etiam æſtuario aliud obuium occurrit flumen, *Brius* nonnullis dicitur, qui oritur è ſylua illa ampliſſima, in Orientali huius agri limite, quam Britanni *Coit Maur*, Saxones **Selwod** dixerunt, id eſt, interprete Aſſerio, *Sylua magna*, non procul à **Pen** ignobili viculo, vbi in Britannici nominis exitium, & Danorum cladem Mars conſpiràſſe videatur. Keniwalchus enim Weſtſaxo ita ſecundo prælio hic Britannos attriuit, vt vix poſteà pugnandi copiam Saxoni fecerint: & multis pòſt ſæculis, eòdem loco, Edmundus cognomento *Ferreum latus*, Danos memorabili prælio deuicit, cùm Danicum Canutum, qui regnum

Bridgewater.

Comes de Bridgewater.

Vzella.

regnum occupârat, vndíque agitaret. Hic fluuius primùm **Briuton** à se cognominatum inuisit, Moionorum tumulis celebre, longéque per viculos defluens, nonnullis riuulis auctior lætos gramine campos irrigat, cúmque solum mollius inuenerit, quodammodo stagnat, insulámque ambit *Auallon*, à pomis Britannicè olim sic dictam, postcà *Inis Witrin*, i. *vitrea insula*, & eâdem significatione Saxonibus Glaꝛtney, Latinísque *Glasconia*. De qua Poëta satis antiquus.

Insula pomorum quæ fortunata vocatur
Ex re nomen habet, quia per se singula profert
Non opus est illi sulcantibus arua colonis,
Omnis abest cultus, nisi quem natura ministrat,
Vltrò fœcundas segetes producit, & vuas,
Nataq; poma suis prætonso germine siluis.

Glastenbury. In hac floruit monasterium **Glastenbury**, quod admodum antiquam repetit originem, à Iosepho scilicet Arimathensi illo qui Christi corpus sepulchro mandârat, quemque Philippus Gallorum Apostolus in Britanniam misit, vt Christum prædicaret. *Vide Roman. in Britannia pag. 51.* Hoc enim & antiquissima huius monasterij monumenta testantur, & Patricius Hiberniensium Apostolus, qui xxx. annos vitam monasticam hîc egit, in sua prodidit epistola. Vnde hic locus à maioribus nostris *Prima terra Dei, & prima Sanctorum terra in Anglia* dictus erat. Nec est cur hac de re ambigamus, cùm antea docuerim Christianam religionem in prima enascentis ecclesiæ infantia huic nostræ insulæ illuxisse, & Freculphus Lexouiensis scripserit Philippum illum *barbaras gentes, vicinasque tenebris, & Oceano coniunctas ad scientiæ lucem fideique portum deduxisse*. Sed ad monasterium, & ex Malmesburiensis hac de re libello. Cùm antiqua illa ædicula à Iosepho posita vetustati tandem aliquando concederet, Deui Meneuensis Episcopus nouam eò loci construxit, quæ cùm iam etiam æuo fatisceret, duodecem viri à Boreali Britanniæ parte profecti eam restaurârunt, tandémque Ina Rex, cùm regnum vectigale Pontifici Romano, imposito in singulas domos denario, fecisset; hac demolita, magnificum admodum Christo, Petro, & Paulo construxit templum. In cuius suprema præcinctione hos versus describi curauit.

Syderei montes speciosa cacumine Sion
A Lybano geminæ, flore comante, cedri,
Cœlorum portæ lati duo lumina mundi:
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus

Inter

Inter Apostolicas radianti luce coronas,
Doctior hic monitis, celsior ille gradu,
Corda per hunc hominum reserantur, & astra per illum.
Quos docet iste stylo, suscipit ille polo.
Pandit iter cœli hic dogmate, clauibus alter,
Est via cui Paulus, ianua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille Architectus habetur,
Surgit in his templum quod placet, ara Deo.
Anglia plaude lubens, mittit tibi Roma salutem,
Fulgor Apostolicus Glasconiam irradiat.
A facie hostili duo propugnacula surgunt,
Quod fidei turres vrbs caput orbis habet.
Hæc pius egregio Rex Ina refertus amore,
Dona suo populo non moritura dedit.
Totus in affectu diuæ pietatis inhærens
Ecclesiæq; iuges amplificauit opes
Melchisedech noster meritò Rex, atque Sacerdos,
Compleuit vera relligionis opus.
Publica iura regens, & celsa palatia seruans,
Vnica Pontificum gloria, norma fuit
Hinc abiens, illinc ——— fulget honore,
Hic quoque gestorum laude perennis erit.

Primis his temporibus viri sanctissimi hîc Deo inuigilârunt, & præcipuè Hibernici, qui stipendijs regijs alebantur, & adolescentes pietate, artibusq; ingenuis instruebant. Solitariam enim vitam amplexi sunt, vt maiore cum tranquillitate sacris literis vacarent, & seuero vitæ genere ad crucem perferendam se exercerent. Sed tandem Dunstanus subacto ingenio homo, cùm in principum consuetudinem se penitùs immersisset, pro his, recentioris instituti monachos, scilicet Benedictinos induxit, ipséque primus Abbatis nomine numeroso Monachorum gregi præfuit: qui à bonis, & pijs principibus plusquàm regias opes consequuti Cùmq; omni rerum affluentia sexcentis annis quasi regnassent, (eorum enim nutum vicini omnes spectarunt,) ab Henrico VIII. exturbati sunt, monasteriúmque, quod iam in vrbeculam excreuerat, dirutum, & solo adæquatum. Antequam me hinc recipiam, accipe paucis, quod pluribus Giraldus Cambrensis oculatus testis, de sepulchro Arthuri in huius cœmiterio retulit. *Monachi antiqui.* *Arthurus beros Britannicus.*

Cùm Henricus, secundus Rex Angliæ ex Bardorum Britannicorum cantilenis accepisset Arthurum Britannorum nobilis-

ſimum heroëm, qui Saxonum furores virtute ſæpe fregerat, Glaſconiæ inter duas Pyramides ſitum eſſe, corpus inueſtigari curauit: vixque iam ſeptem pedes in terram defodiſſent, cùm inciderent in cippum, ſiue lapidem, cuius aduerſæ parti rudis crux plumbea, latiori forma, inſerta: quæ extracta Epigraphen oſtendit, & ſub eo ad nouem ferè pedum altitudinem, ſepulchrum inuentum, ex quercu cauata, in qua oſſa inclyti illius Arthuri repoſita. Inſcriptionē autem ex Protypo, in Glaſconienſi cœnobio quondam deſcriptam, propter literarum antiquitatem ſubiungendam putaui. Barbarum quiddam, & quaſi Gothicum præ ſe ferunt literæ, & eius ætatis barbariem planè loquuntur, quæ adeò fatalibus tenebris inuoluta erat, vt nemo fuerit, cuius ſcriptis Arthuri nomen celebraretur. Materies proculdubiò doctiſſimi viri facultate, & copia digna, qui tantum principem celebrando propriam, etiam ingenij laudem conſecutus fuiſſet. Fortiſſimus enim Britannici imperij propugnator hoc ſolo nomine vel infœliciſſimus videtur, quòd ſuæ virtutis dignum præconem non inuenerit. Sed ecce inſcriptionem:

HIC IACET SEP:
VLTVS INCLITVS
REX·ARTVRIVS·IN
INSVLA·AVALO
NIA·

Nec abs re erit, ſi quæ Ioſephus noſter Iſcanus non de populo Poëta olim in ſua Antiocheide in Arthurum cecinit, hîc adiungam.

Hinc celebri fato fœlici claruit ortu
Flos regum Arthurus, cuius cùm facta ſtupori,
Non micuêre minùs: totus quid in aure voluptas,

Et

Et populo plaudente fauus. Quemcunque priorum
Inspice, Pelæum commendat fama tyrannum.
Pagina Cæsareos loquitur Romana triumphos,
Alcidem domitis attollit gloria monstris,
Sed nec pinetum corili, nec sydera solem
Æquant, annales Latios, Graiosque reuolue.
Prisca parem nescit, æqualem postera nullum
Exhibitura dies. Reges supereminet omnes;
Solus præteritis melior, maiorque futuris.

Vocabatur verò hic heros, vt obiter hoc notem ex Nennio. Mab-Vter. i. *filius horribilis, quia à pueritia fuit crudelis, & Artur quod Britannicè sonat vrsum horribilem, vel malleum ferreum quo confringuntur molæ leonum.*

Alia etiam si placet, etsi non longissimæ vetustatis monumenta, è Guilielmo illo Malmesburiensi habe. *Illud quod clam planè omnibus est libenter prædicarem, si veritatem exculpere possem: quid illæ pyramides sibi velint, quæ aliquantis pedibus ab ecclesia vetusta positæ cœmiterium monachorum prætexunt. Procerior sanè, & propinquior Ecclesiæ habet quinque tabulatus, & altitudinem viginti sex pedum. Hæc præ nimia vetustate, etsi ruinam minetur, habet tamen antiquitatis nonnulla spectacula, quæ planè possunt legi, licèt non possint planè intelligi. In superiori enim tabulatu est imago pontificali schemate facta. In secundo imago regiam prætendens pompam, & literæ,* HER. SEXI. *&* BLISWERH. *In tertio nihilominùs nomina.* WEMCHESTE. BANTOMP. WINEWEGN. *In quarto* HATE. WVLFREDE. *&* EANFLEDE. *In quinto, qui & inferior imago, & hæc scriptura* LOGWOR. WESLIELAS, *&* BREGDENE. SWELWES. HWINGENDES BERNE. *Altera verò pyramis habet octodecim pedes, & quatuor tabulatus in quibus hæc leguntur.* HEDDE *episcopus, &* BREGORRED, *&* BEORWALDE. *Quid hæc significent non temerè definio, sed ex suspicione colligo eorum interiùs in cauatis lapidibus contineri ossa, quorum exteriùs leguntur nomina. Certè* LOGWOR *is pro certo asseritur esse, de cuius nomine quondam* LOGWERESBEORH *dicebatur, qui nunc Mons Acutus dicitur.* BEORWALDE *nihilominùs abbas post* HEMGISELVM.

Occidentalium Saxonum reges qui hîc sepulturæ traditi fuerunt, enumerare superuacancum esset, Eadgarum tamen Pacificum, qui semper paci consuluit, vel hoc nomine non possum

non meminiſſe, & epitaphium illo ſeculo non indignum ſubiungere.

Auctor opum, vindex ſcelerum, largitor bonorum,
Sceptriger Edgarus regna ſuperna petit.
Hic alter Salomon, legum pater, orbita pacis,
Quòd caruit bellis, claruit inde magis.
Templa Deo, templis monachos, monachis dedit agrós,
Nequitiæ lapſum, iuſtitiæque locum.
Nouit enim regno verum perquirere falſo,
Immenſum modico, perpetuúmque breui.

A Glaſconia, tria quæ ibi confluunt flumina paludem efficiunt, & vno emiſſa oſtiolo in Occaſum vno alueo Vzellæ æſtuariū petunt per Gedney moꝛe, vel vt alijs placet, Godney moꝛe, quam Dei inſulam ſignificare, & Ioſepho Arimathenſi conceſſam fuiſſe volunt, deinde per Weadmoꝛe Alfredi villam, quam teſtamento Edwardo filio legârat, & paluſtrem illam regionem longè excurrentem Bꝛentmerſh, quam paluſtrium ranarum regionem, vt eius oppidulum Bꝛentknol, ranarum monticulum interpretati ſunt Glaſconienſes Monachi.

Mendippe hilles. Hinc ad ortum *Mendippi colles* ſe longè latéque explicant, *Minerarios* vocat Lelandus, & rectè opinor, cùm Muneduppe in antiquis ſchidis dicantur, plumbi enim fodinis opulenti, & paſcendis pecoribus apti. In his antrum eſt longo receſſu, in quo putei quidam, & riuuli cernuntur, Ochiehole dicunt, de quo non minora ſomnia fingunt accolæ, quàm de ſuo Sybillæ antro in Apennino comminiſcuntur Itali. Nomen proculdubio inditum ab *Ogo* Britannica dictione, quæ antrum ſonat, vti etiam à ſimili antro, ſimili vocabulo Eubæa Inſula olim OCHA dicta fuerit. Non procul ab hoc, regnante Henrico VIII, aratro eruta fuit oblonga plumbi lamina in trophæum olim erecta, & ſic inſcripta.

Ochy hole.

Strabo.

TI. CLAVDIVS CÆSAR AVG. P. M.
TRIB. P. VIIII. IMP. XVI. DE BRITAN.

Incidit hæc Claudij Tribunitia poteſtas VIIII. in annum vrbis conditæ DCCCII. Antiſtio, & M. Suillio Coſſ. quo tempore P. Oſtorium Britanniæ Proprætorem turbidæ res excepêrunt.

Ex hoc tempore liceat mihi quæso, bona cum venia ariolari. Hoc anno duo de Britannis Trophæa Claudium statuisse nummus ipsius Claudij antiquus, rei certissimus testis demonstrat, in cuius priore parte hæc concepta inscriptio TI. CLAVD. CÆSAR AVG. P. M. TR. P. VIIII. IMP. XVI. PP. in parte verò auersa DE BRITAN. ibíque expressus arcus triumphalis, cum equestri figura decurrente, & duobus trophæis. Qui verò fuerint hi Britanni deuicti, Tacitus docet: Claudium enim Ostorij auspicijs duas Britannicas gentes hoc anno deuicisse testatur, ICENOS scilicet & CANGOS. Sed cùm Iceni alio quasi sub sole iacent, quid si de Cangis minori inter Belgas nostras popello constitutum hoc fuisse Trophæum, & CANGOS illos hîc consedisse dixero? Non procul enim hinc est mare, quod Hiberniam aspectat, quo situ ille Cangos locat, & Cangorum nominis vmbra in nonnullis hoc tractu locis superesse videtur, in **Cannington** nimirum, & **Canings** regiunculis, siue Centurijs, in **Wincaunton**, quod **Cangton** alibi dicitur, & **Raingsham**, quasi Cangorum mansio. Sed de his penes lectorem iudicium, ego tantùm, vt dixi, ariolor, dum Cangos vestigijs inquiro, & alibi me reperturum confido. *Cangi Britanniæ populi.*

Sub **Mendipp** montibus, ad Septentriones est **Congersbury** viculus, à Congaro quodam viro singularis sanctitatis sic dictus, (Constantinopolitani Imp. filium fuisse comminiscitur Capgrauius) qui heremeticam vitam ibi duxit, & *Harpetre* olim castrum eiusdem cognominis familiæ vetustæ, quod hæreditariò ad Gornaios, & ab illis ad *Ab-Adamos* descendit, qui (vt legi) Gornaijs restituerunt. Ad Austrum verò non procul ab illo antro, vrbecula Episcopalis solo saxeo ad **Mendipp** montis radices subijcitur, olim vt habet Lelandus, *Theodorodunum*, nunc **Welles**, ita dicta à fontibus, qui passim in ipsa scaturiunt, vti etiam *Susa* Persiæ, *Crota* Dalmatiæ, & *Pagase* Macedoniæ à fontibus nomina traxerunt: vnde & *Fontanensis Ecclesia* hæc vocatur. Primas in hac Prouincia sibi suo iure vendicat tùm incolarum frequentia, tùm ædificiorum magnificentia. Templum habet & Collegium ab Ina Rege in Andreæ honorem conditum, & à viris principibus opimis prouentibus statim ditatum: inter quos Kinewulphus Rex loca quàm plurima adiacentia, anno Domini 766. concessit, Legimus enim in eius Charta. *Ego Kinewulphus Occidentalium Saxonum Rex, aliquam terræ partem pro amore Dei, necnon quod verbo delendum est, pro aliqua vexatione inimicorum nostrorum*

Harpetre.

Welles.
Stephanus in vrbib. & Barletius.

strorum Cornubiorum gentis, cum consensu Episcoporum, & Satraparum meorum, Dei Apostolo atque ministro eius Andreæ humiliter ascribendo donabo, hoc est, ad augmentum collegij duo manent: prope flu. qui dicitur Welwe. Hanc apposui tùm propter antiquitatem, tùm quòd ex hoc fluuio aliqui locum nomen adsumpsisse existimarunt. Ipsum sane Templum est admodum speciosum, sed eius frontispicio ad occasium nihil speciosius, totum enim statuis antiquo & exquisito artificio è saxo cœlatis surgit.

Splendidum admodum Episcopi palatium, instar castri mœnibus & fossa munitum ad austrum adiacet, & ex altera parte nitidæ Præbendariorum ædes. Prębendæ enim 27. cum Præbendiolis 19. præter Decanum, Præcentorem, Cancellarium, & tres Archidiaconos, ad hanc spectant Ecclesiam. Edwardi Senioris tempore Episcopalis hîc sedes constituta. Cùm enim Romanus Pontifex Edwardum illum sacris interdixisset, quòd Politia Ecclesiastica in occidua hac Regni plaga apertè nutaret, ille qui se Ecclesiæ nutritium esse nouit, tres nouos erexit Episcopatus,
905 Cridiensem scilicet, Cornubiensem, & hunc Wellensem, cui Eadulphum primum præfecit Episcopum. Non multis pòst an-
Historia Bathon. nis Giso huic sedi præfuit, quem Haraldus Westsaxonũ, & Cantij Comes Ecclesiæ opibus inhians ita exagitauit, vt parùm abfuerit, quin hanc dignitatem sustulerit, verùm Guilielmus primus, deuicto Haraldo, Gisoni exulanti, & Ecclesiæ iacenti dextram porrexit, quo tempore, vt testatur Censualis Angliæ liber, Episcopus *ipsum oppidum tenuit, quod pro quinquaginta Hidis geldauit.* Regnante deinde Henrico primo, Ioannes de *Villula* Turonensis, cùm Episcopus iam electus esset, sedem Bathoniam transtulit, quæ duæ sedes in vnum coalescentes, suo vtraque titulo Episcopum ornat, vt vnus idémque Episcopus Bathoniensis, Wellensísque dicatur. Vnde Monachi Bathonienses, & Canonici Wellenses, quasi in aciem, dimicationémque venerunt.
Vide in Decretal. lib. Ne quid inno. uetur in Episc. Interímque Sauanaricus Bathoniensis Episcopus, cùm etiam Abbas esset Glasconiensis Glascóniam cathedra translata, Glas-
1193 conienſis dictus erat Episcopus, sed cum eo hic titulus extinctus; Monachósque & canonicos in gratiam tandem reduxit Robertus ille, qui Ecclesiæ suæ patrimonium in Præbendas diuisit, & Decanum, Subdecanum, &c. instituit, Iocelinus etiam sub id tempus nouis ædificijs templum instaurauit, & auorum memoria Radulphus de *Shrowsbery* (vt aliqui vocant) elegans sane collegium Vicarijs, & Cantoribus Boreali Ecclesiæ parti

contiguum

contiguum construxit, Episcopíque Palatium muro circumdedit. Sed quà à Palatio in forum itur pulcherrimam portam erexit *Th. Bekington* Episcopus, qui etiam duodecem ædes è saxo pulcherrimas pari altitudine adiunxit in foro, in cuius medio peristillium cernitur septem columnis exterioribus, & pulchro fornice subnixum, quod Guil. *Knight* Episcopus, & Wollmanus Decanus in vsum confluentium ad mercatum posuerunt. Hæc verò in orientali parte, in occidentali verò vidimus Ecclesiam Parochialem S. Cuthberto sacram cui proximum est Hospitale à Nicholao Bubwith 24. pauperibus fundatum.

E montibus illis Minerarijs *Frome* fl. oritur, qui in Ortum contendens per puteos carbonum illorum fossilium, quibus ad molliendū ferrum vtuntur ferrifabri, cùm non multum viæ confecerit, in Septentrionē conuersus, limitis vice inter hunc, & Glocestrēsem agrum fungitur, & Farley Hungerfordorū castrum rupi impositum (non procul à Phillips Norton, foro celebrato, cui templum Philippo dicatum appellationem fecit) irrigat. Ab Edwardi III. temporibus illustris fuit hęc Hungerfordorum familia, Thomas enim *Hungerford* auus fuit Gualteri Domini Hungerford summi Thesaurarij Angliæ, qui familiam nuptijs cum Catharina Peuerell, (quæ à Moelis & Courtnæo orta) inprimis locupletauit. Eiusq; filius Robertus qui duxit filiam & hæredem Domini Botereaux. Huius itidem filius Robertus qui Æleonoram filiam & hæredem Guil. Domini *Molines* duxit, & intestino bello inter Lancastrenses, & Eboracenses apud Newcastle capite truncatus, magnam fecit accessionem. Filius autem eius Thomas occisus apud Sarisburiam patre viuente, vnicam reliquit filiam Mariam, quam Edwardus Dominus Hastings in vxorem accepit, Walterus verò Thomæ frater Edwardum Hungerford genuit, patrem illius Walteri quem Rex Henricus VIII. Baronem Hungerford de *Heytesbury* creauit, & posteà infandi criminis condemnauit. *Hungerfordorum familia.*

Inferiùs *Selwood* sylua, quam dudum dixi, longè latéq; diffunditur, arboribus satis condensa, à qua circumuicina regio olim Selwoodshire, ut author est Ethelwerdus, vocabatur, oppidum verò adsitum etiamnum Frome Selwood dicitur, quod è lanificio maximum quæstum facit. A quo vix duobus ad occasum milliaribus exiguum, & non inelegans castrum cernitur, quod à *Dela-Maris* conditum & cognominatum ab ipsis hæreditariò ad Powlettos deuenit. Nec procul inde *Witham* vbi Monialibus *Selwood.* *Nunney De la-Mare.*

ædem Rex Henricus 3 erexit. Cæterùm *Frome* nonnullis ex hac sylua riuulis plenior, tandem Auonæ nobili flumini se committit, qui obliquiorem ripam agens statim antiquam vrbem inuisit, quę à thermis Ptolemæo ὕδατα θέρμα, id est, *Aquæ calidæ* dicitur, Antonino AQVAE SOLIS, Britannis *Yr ennaint twymin*, & *Caer Badon*, Saxonibus Baþancester, haꝛ Baþan, & etiam à valetudinariorum concursu Akmanchester, id est, vrbs ægrotorum, Stephano in vrbibus *Badiza*, nobis hodiè Bathe, & vulgo Latinorum *Bathonia*. Subsidet in planitie haud ita magna, & ex omni parte collibus pari quasi altitudinis fastigio obuallata, è quibus perennium riuulorum scaturigines in vrbem magno ciuium commodo descendunt. In ipsa vrbe tres calidi fontes ebulliunt, cæruleo quasi & marino colore tenues nebulas & Mephitim exhalantes (sulphure enim & bitumine aqua percolatur.) Qui efficaci remedio salutares corporibus quę prauis humoribus torpescunt, sudorem enim calore suo proliciunt, & humorum contumaciam edomant. Non omni tamen hora sunt salutares, ab hora enim octaua ante meridiem vsque ad tertiam à meridie maximè feruent & exæstuant, & fœda quædam turbidi ex imo fundunt, quibus temporibus clauduntur, nec quisquam ingrediatur, donec per emissaria sua se sordibus illis liberârunt, & expurgârunt. Ex his tribus, qui *Crucis Balneum* ob crucem olim in medio erectam vocatur, miti admodùm, & temperato calore tepet: & 12. sedilia è saxo in margine habet, muroque includitur. Alter verò vix ducentis hinc pedibus, multò magis feruet, vnde *Whot bath*, id est, feruidus dicitur: His contiguum est Nosocomium à Reginaldo Bathoniensi Episcopo positum, vt valetudinariorum inopiam subleuaret, & hæc duo in medio sunt plateæ ad occiduam vrbis partem. Tertius maximus in vrbis quodammodo sinu est, & *Balneum Regium* appellatur, iuxta ecclesiam Cathedralem, muro etiam circundatum, & 32. sedilibus arcuato opere adaptatum in quibus viri & mulieres seorsim sedeant, qui lineis indusijs cùm ingrediuntr se superinduunt. Vbi iam Ecclesia cathedralis antiquitùs templum Mineruæ sacrum extitisse fama tenet. Certè Solinus Polyhistor de his procul-dubio thermis loquens. *In Britannia* (inquit) *calidi sunt fontes eπiparo exculti apparatu ad vsus mortalium, quibus fontibus præsul est Mineruæ numen, in cuius æde perpetui ignes nunquam canescunt in fauillas, sed vbi ignis contabuit, vertitur in globos saxeos.* Athenæus tamen author est omnia lauacra calida, quæ ex terræ visceribus naturali-

Bathe. Aquæ Solis.

Badiza.

Thermæ.

Mineruæ templum.

tèr ſcatent, Herculi eſſe ſacrata: & neſcio quæ Herculis antiqua imago anguem manu conſtringentis, hic in mœnibus, inter alia vetuſta monumenta temporis iniuriâ iam planè deformata, cernitur. Sed ne de hoc contendatur, demus, ſi placet, cùm Herculi, tùm Mineruæ balnea fuiſſe dicata. A Græcis enim proditum eſt Palladem Herculi poſt labores exantlatos lauacra primùm ſubminiſtraſſe. Satis erit ſi ex Solini authoritate euicero, cùm his fontibus Mineruam ſiue Palladem præfuiſſe prodat, hanc vrbem eſſe, quam Britanni *Caer Paladur* ſua lingua dixerunt, hoc eſt *vrbs Palladis aquæ*, ſi Latinè interpreteris; appoſitè enim res, nomen, & ſignificatio conſpirant. Harum inuentionem referunt fabulæ noſtræ ad Britannorum regem *Bleyden Cloyth*, id eſt, *Bleyden Magus*, quàm probabilitèr dixerint alij. Magiam verò tantis ceremonijs Britannos olim celebraſſe, author eſt Plinius, vt eam Perſis dediſſe viderentur; ad vim tamen Magicam has thermas referre non auſim. Nonnulli ex noſtris, ſed aliud agentes, Iulium Cæſarem inuentorem fuiſſe tradunt. Verum-enimuerò ſeriùs ad Romanorum cognitionem perueniſſe iudico, cùm Solinus primus ſit qui de illis meminerit. Saxones autem circa annum 44. ab aduentu in Britanniam, rupto fœdere, bellum iam reſtinctum inflammantes, hanc vrbem obſidione incinxêrunt, ſed cùm Arthurus bellicoſus ſuperueniſſet, ipſi *Montem Badonicum* occupârunt, vbi cùm ab vltima ſpe, animis diu dimicaſſent, magno numero concidêrunt. Hìc mons ille ipſe videtur, qui nunc **Bannesdowne** dictus, **Bathestone** viculo iuxta hanc vrbem impendet, ſuóſque etiamnum aggeres, & vallum oſtendit. Nec longo pòſt tempore, Saxones hanc vrbem aggredi auſi, Britãnis diu reliquêrunt. Verùm anno Chriſti DLXXVII. cùm Occiduorum Saxonum Rex Cewalin Britannos ad **Deorham** profligaſſet, annis, & operibus oppugnata, ſe primò in Saxonis fidem permiſit: paucíſque annis refota nouum nomen **Akmancester**, multúmque ſplendoris accepit. Oſbrichus enim anno 676. virginibus ſacris monaſterium, ſtatimque cùm in Merciorum poteſtatem veniſſet, Offa Rex alterum templum conſtruxit, quæ ambo Danico turbine cecidêrunt. Ex horum ruinis nouum poſteà effloruit Templum Diuo Petro ſacrum, in quo Eadgarus cognomento *Pacificus* in Regem inauguratus, vrbi plurimas immunitates indulſit, cuius rei memoriam anniuerſarijs ludis ciues etiamnum celebrant. Edwardi Cõfeſſoris tempore, vt in Angliæ Noticia legitur, *geldabat pro viginti*

hidis.

Caer Paladur.

Britanni Magiæ dediti.

Mons Badonicus.

bidis quando Scyra geldabat, Ibi Rex habebat LXIIII. *Burgenses, &* XXX. *Burgenses aliorum.* Sed non diuturna fuit hæc fœlicitas, statim enim ab ingressu Normannorum, Robertus Mowbraius nepos Episcopi Constantiensis, qui seditionem non leuem in Guil. Rufum concitârat, diripuit & succendit. Respirauit tamen breui, opera Ioannis de *Villula* è Turonibus Galliæ oriundi, qui cùm Episcopus esset Wellensis, quingentis marcis (vt habet Malmesburiensis) hanc vrbem ab Henrico I. mercatus, Episcopalem cathedram huc transtulit, retento etiam Wellensis Episcopi nomine, nouumque templum in suam sedem posuit. Quo non ita pridem ruinam minitante, Oliuarius *King* Bathoniensis Episcopus aliud iuxta vetustum illud, magno sane & pleno maiestatis opere inchoauit, & ad fastigium ferè perduxit: si verò perfecisset, palmam plurimis Angliæ ecclesijs cathedralibus proculdubiò præripuisset. Sed hanc gloriam immatura mors tanti Episcopi, iniquiora tempora, & auaritia quorundam qui collectam per Angliam in hunc vsum pecuniam interuerterunt, vt fama perhibet, inuiderunt. Iam inde verò floruit Bathonia tùm lanificio, tùm conuenarum frequentia, mœnibusque se communiuit, quibus antiquas illas imagines, Romanásque inscriptiones ad asserendam vetustatem inseruerunt, quæ ita iam lacunis præ vetustate laborant, vt omninò legi non possint. Et ne

Bathonia Comites. quid ad Bathoniæ dignitatem deesset, Comitis etiam titulo proceres nonnullos honorauit. Philibertum enim de *Chandew* è Britannia Armorica oriundum ab Henrico VII. eo honore affectum legimus. Posteà Rex *Henricus* Octauus, Ioannem *Bourchier* Dominum *Fitzwarin* anno regni XXVIII. Bathoniȩ Comi-

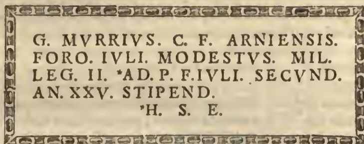
Inquis. 31. Henr. 8. tem creauit, qui obijt anno regni eiusdem regis XXXI. cui successit Ioannes filius qui obijt anno III. Reginæ Elizabethæ. Qui Ioannem Dominum *Fitzwarin* suscepit, ante patrem defunctum, è quo natus est Guilielmus Bathoniæ Comes qui nunc floret, & bonis studijs nobilitatem suam illustrare contendit. Longitudinem huius vrbis XX. Temporibus LVI. scrupulis. Latitudinem verò LI. Tempor. XXI. scrupulis mensurant Geographi. Nunc pro corollario, habe si placet, qualescunque de his thermis Nechami versiculos,

Bathonia thermas vix præfero Virgilianas,
Confectò prosunt balnea nostra seni.
Prosunt attritis, collisis, inualidísque,
Et quorum morbis frigida causa subest.

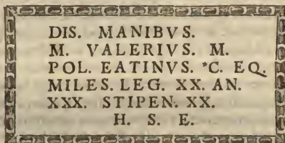
Præuenit

Præuenit humanum stabilis natura laborem;
Seruit natura legibus artis opus.
Igne suo succensa quibus data balnea feruent,
Ænea subter aquas vasa latere putant,
Errorem figmenta solent inducere passim.
Sed quid? sulphureum nouimus esse locum.

Ecce tibi etiam si legere lubeat, duas inscriptiones antiquas nuperrimè ad viam publicam sub vrbem in campo de *Waldcot* effossas, quas in hortos suos Robertus Chambers antiquitatis studiosus admirator transtulit.



* *Adiutricis, Pia Fidelis.*
* *Hic situs est.*



* *Cohortis Equitum.*

Vidi etiam has antiquitates mœnibus interiùs infixas inter portam borealem & occidentalem; Herculem sublata sinistra cum claua in dextra. In fragmento saxi literis magnis & pulchris,

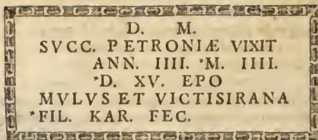
*DEC. COLO NIÆ *GLEV.
VIXIT AN. XXX. QVI.

* *Decuriani.*
* *Glevi, i. Glocestriæ.*

Inde folia implicata, Herculem duos angues stringentem, in sepulchrali tabula inter duas imagunculas, quarum altera tenet cornu Amalthæum, deteriori charactere qui non facilè legitur,

SVCC.

* Menses.
* Dies.
* Filiæ Karissimæ fecerunt.



Paulò inferiùs in ſaxi fragmēto grandioribus literis |VRN. IOP| Inter portam occidentalem, & auſtralem Ophiucum ſerpente implicatū, duo humana capita criſpis capillis intra loricam mœnium, leporem currentem, & huic adnexum in ſaxo literis tranſuerſis. |VLIA. ILIA.| Hominem nudum quaſi manum militi inijcientem etiam inter loricam mœnium, folia, duos iacentes — baſiantes & ſe amplexantes, peditem vibrato gladio & protenſo clypeo, peditem cum haſta, in ſaxo literis tranſuerſis |III VSA IS.VXSC.| & caput Meduſæ comis anguineis.

Secundum eundem Auonam (qui nunc limes eſt inter hunc & Glocestrenſem agrum) in occidētali ripa **Cainſham** cernitur, à Keina Britannica Virgine ſanctiſſima denominata, quam ſerpentes in lapides mutaſſe ſuperioris æui credulitas multis perſuaſit, eò quòd eiuſmodi ludentis naturæ miracula ibi in Latomijs nonnunquam inueniantur. Vidimus enim lapidem hinc delatum ſerpentis in ſpiram reuoluti effigie, cuius caput in circumferentia prominuit, extrema cauda centrum occupante. Hîc in vicinis agris, & etiam alibi *Percepier* herba Angliæ peculiaris, in qua amaror, & acrimonia percipitur, nunquàm ſpithamæo adultior toto anno ſuapte ſponte erumpit, ſine caule floſculis herbaceis, quæ vehementer, & repentè vrinas ciet, & ex ea aqua ſtillatitia magno vſu elicitur, vt P. Pæna in ſuis ſtirpium Aduerſarijs annotauit.

Serpentes ſaxei.

Percepier.

Briſtow.

Vix quinto hinc milliaria Auona fl. *Briſtoliam* mediam interſecat, Britannis *Caer Oder nant Badon*, id eſt, ciuitas Odera in valle Badonicâ. Vrbium antiquarum Catalogo *Caer Brito*, Saxonicè Bꞃiᵹhꞇꞅꞇop, id eſt *locus illuſtris*. Verùm qui eam Ventam Belgarum dixerint, & ſibi & nobis fucum fecêrunt. Hęc vrbs partim in Somerſettenſi poſita agro, partim in Gloceſtrenſi, neutrius

neutrius censeri velit, cùm suos habeat magistratus. Æditiori situ inter Auonam & Fromum fluuiolum intersidet, munitionibus & fluminibus satis tuta: duplici enim muro quondam circundata. Ad aspectum verò ita pulchra, tùm publicis, tùm priuatis ædificijs, vt nomini respondeat, cloacis *Gontes* vocant, per subterraneos meatus ita constructa ad sordes euehendas, & abluendas, vt ad munditiem & sanitatem nihil desideres, vnde nullus hic curruum vsus: & ad vitæ necessitatem ita instructa, ciuibúsque frequens vt inter Britanniæ vrbes primas à Londino & Eboraco facilè sibi vendicet. Multarum enim gentium commercium mutui vsus, & portus commoditas eò traxit, qui in ipsum vrbis sinum naues passis velis admittat. *Auona* etenim ita Oceani irruentis æstu intumescit quoties Luna à meridiano fastigio deuergit, locúmque oppositum prætermeat, vt naues in vado hærentes ad vndecim, & duodecim vlnas extollat. Ipsique ciues opulentam per Europam exercent mercaturam & nauigationes in disiunctissimas Americæ partes instituunt. Quo autem tempore, & à quo condita fuerit non facilè quis dixerit, recentior tamen videtur, cùm in Danorum direptionibus nusquam apud historicos nostros de ea mentio habeatur, & certè inclinato Saxonum imperio, primùm emersisse iudico, cùm nusquam nominetur ante annum Salutis CIↃLXIII. quo Haraldus (vt habet Florentinus Wigorniensis) è *Brystowa* cum infesta classe in Walliam soluit. Primis Normannorum annis, *Berton* prædium adiacens, & hæc *Bristow reddebat regi*, (vt est in Censuali Angliæ Commentario) C X. *marcas argenti, Burgensesq; dixerunt Episcopum G. habere* XXXIII. *marcas, & vnam marcam auri.* Deinde Robertus Constantiensis Episcopus, cùm res nouas in Guil. Rufum moliretur, in belli sedem elegit, vrbeculam muniuit, interiori credo illo muro, qui etiamnum in parte superest. Sed paucis post annis, prolata sunt vndique pomeria, ab Austro enim **Radcliff**, vbi suburbanæ erant ædiculæ, reliquæ vrbi ponte saxeo vtrinque ita ædibus consito vt non pons platea videatur, coniungitur, mœnibúsque includitur, & incolæ in ciuitatem ascripti sunt, hospitales domus vbique in vsum pauperum, & ecclesiæ elegãtes in Dei gloriam erectæ. Inter quas longè omnium pulcherrima est S. Marię de *Radcliff* extra mœnia in quam magnificè pluribus gradibus ascendimus, adeo ampla, opere adeo venusto, testudine è saxo artificiosè concamerata, turri eximia altitudine, vt omnibus parochialibus Angliæ ecclesijs quas

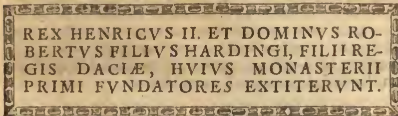
hactenùs

hactenùs vidi meo iudicio longè præcellat. In hoc fūdator Guilielmus Canninges duos habet tumulos honorarios, alteri imago vestitu senatorio, quinquies enim erat prætor huius ciuitatis; alteri eiusdem imago habitu sacerdotali imponitur, sacris enim senex initiatus erat, & Decanus Collegij quod Westburiæ instituit. In proximo est etiam altera ecclesia *Temple* vocant, cuius turris sonante campana hac illac commouetur, adeò vt se à reliquo ædificio abruperit, & ita rimam egerit à summo ad imum, vt tres digitos transuersos hiet, & se arctet dilatétque cùm campana pulsatur. Nec tacenda sane est templum S. Stephani cuius turris sacra præcelsa magno sumptu & artificio Shipwardus quidam ciuis & mercator auorum memoria construxit. Ab ortu etiam & Septentrione quàm plurimis etiam aucta erat ædificijs, eáque mœnibus incincta, Fromóque fl. defensa, qui cùm mœnia alluerit placidè in Auonam influit, & mollem præbet nauibus stationem, crepidinémque mercibus exportandis & importandis idoneam, quam the Kay vocant. Sub qua inter Auonæ & Fromi confluentes campestris interponitur planities, quæ arboribus vndique consita amœnum admodum ambulacrum ciuibus præbet. Ad Ortum hibernum quà flumina obiecta non habet, Robertus Regis Henrici primi filius naturalis, quem vulgò Robertum Rufum Glocestriæ Consulem vocant, quia Glocestriæ Comes erat, Castrum amplum & munitum ad vrbis suæ defensionem extruxit, & pio affectu decimum quodque saxum ad sacellum extruendum propè Prioratum S. Iacobi quem etiam sub vrbem posuit, destinauit. Habuit ille in vxorem Mabiliam filiam, & ex asse hæredem Roberti *Fitz-hamonis*, qui hanc vrbem clientelari iure à Guil. Normanno tenuit. Hoc quidem castrum vix constructum Stephanus Rex obsidione pressit, sed irrito conatu pedem referre coactus; paucis post annis in eodem captiuus inclusus, quàm incerta sit Martis alea documento fuit. Vltra Fromum fl. qui ponte consternitur ad *Frome* portam, in æditiorem collem difficili cliuo obliquè ascenditur, vnde gratissimus in subiectam vrbem, & portum patet prospectus. Hic in summitate statim in amplam & viridem planitiem æquatur, quæ medio duplici arborum ordine obumbratur inter quas pulpitum è saxo, & sacellum in quo Iordanum socium Augustini Apostoli Anglorum conditum ferunt; nunc verò est schola publica. Vtrinque vt nitidas priuatorum ædes taceam, publicis & magnificis ædificijs cōdecoratur. Hinc collegiata ecclesia *Gaunts*

The Marshe.

dicunt

dicunt à conſtructore Henr. Gaunt Equite aurato, qui poſthabitis terrenis hic Deo ſe conſecrauit, nunc verò ad orphanos alendos beneficentia T. Carri eius opulenti conuertitur; illinc è regione duo conſurgunt templa S. Auguſtino dicata, alterum minus & parochiale, alterum maius Epiſcopi cathedra & VI. Præbendarijs à Rege Henrico VIII. ornatum, vbi Collegij porta quæ affabrè extructa hanc prætendit inſcriptionem.


REX HENRICVS II. ET DOMINVS ROBERTVS FILIVS HARDINGI, FILII REGIS DACIÆ, HVIVS MONASTERII PRIMI FVNDATORES EXTITERVNT.

Robertus hic filius Hardingi regio Danorum ſanguine natus, Patricius fuit Briſtolienſis, & Henrico Regi ita charus, vt eius beneficio Mauritius eius filius filiam Domini de *Barkley* in vxorem acceperit: vnde illius poſteri, qui ſummo honore floruêrunt, Barones de *Barkley* etiamnum appellantur, quorum nonnulli hoc templo conditi fuêrunt. *Barones de Barkley.*

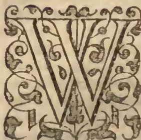
Hinc quà decurrit Auona, prææltæ ſunt vtrínque rupes, quas veluti de induſtria admolita eſt natura. Harum altera, quæ ad ortum flumini imminet, *Sancti Vincentij* nomen habet, & adamantum adeò fœcunda eſt, vt quis modios inde impleat; exiſtimationem verò copia apud noſtrates inuidit, nam præterquam quòd colore tranſlucido Indicos prouocant, ita duritie ſolummodò cedunt. Quòd verò laterum ſexangulo vel quadrangulo læuore à natura ipſa turbinati ſint, magis admirandos puto. Altera verò rupes ad occiduam ripam etiam adamantum eſt ferax, quos caui & ruſeſcentes ſilices (rubet enim hic terra) ceu fœtu grauidi, in ſe mira naturæ ſolertia continent. Has rupes Auona prætergreſſus in Sabrinianum æſtuarium tandem exoneratur. *Adamantes Britannici.*

Non aliud nunc reſtat, quàm Somertunenſi prouinciæ ſuos Comites, & Duces aſſerere, qui admodum pauci fuerunt. Guilielmus enim, & Reginaldus de *Mohun* Domini de *Dunſtor*, primi Comites fuêre. Quibus longo pòſt tempore ſucceſſit Ioannes filius Ioannis Gandauenſis à Rege Richardo II. eò honoris euectus, eiúſque filius eodem nomine primus Somerſetti Dux creatus *Somerſetti Comites, & Duces.*

creatus Margaretam vnicam filiam suscepit, quæ Regis Henrici VII. mater. Verùm non ea, sed patruus eius Edmundus fratri in Ducatu subrogatus est, qui aliquandiu Galliæ *Regens*, in prælio apud Fanum Albani occubuit. Henricus eius filius illi suffectus, leuitatis pœnam apud *Hexham* capite luit: vti frater eius Edmundus vltimus ex hac familia Dux, qui in prælio apud *Tewkesbury* captus & obtruncatus. Sic extincta hac familia, primùm Rex Henricus VII. filiolum Edmundum qui statim obijt, deinde Henricus VIII. filium suum naturalem Henricum *Fitz-roy* dictum, Somersetti Ducem instituit: eóq; defuncto Edwardus VI. Edwardum Seymor auunculum suum eodem honore inuestituit, qui Angliæ prorex, & titulis onustus subitò, quasi fortunæ ludibrio, & honoribus & vita spoliatus.

Numerantur in hôc agro Parochiæ 385.

Wilshire.



Ilshire, (quæ etiam Belgarum fuit) Saxonicè pilreτυa, vulgo Latinorum *Wiltonia* à primario olim oppido **Wilton** denominata, vt illud à *Willy* flumine, tota est mediterranea. Somersettensi enim agro ad occasum, Oxenfordensi & Southantonensi ad Ortum, Glocestrensi ad Septentriones, Dorcestrensi & Suthantonensi ad Austrum circumclusa. Regio cùm viris bellicosis fœcunda, qui (vt inquit in Polycratico Ioannes Sarisburiensis) subsidiariam inter Anglos cohortem in prælijs sibi ob virtutem militarem, adiecta tamen Cornwallia, & Deuonia, vendicabant: tum pascuis, & frugibus vbique admodum læta.

Septentrionalis pars collium amœnitate nonnihil surgit, diffusis olim syluis, quæ iam rarescunt, vestita, & limpidis fluminibus irrigua. *Isis* enim Britannicarum aquarum regnator, qui posteà *Tamisis* nomen assumit, cùm iam tenuis est, nonnullam huius partem perfundit. Australis verò pars ampla, & herbida planitie innumeros ouium greges pascit, & fontium perennium scaturigine admodum est iucunda. Mediam verò regionem fossa interfecat transuersa, admirando opere ab Ortu in Occasum

Isis flu.

per

per multa mill. perducta, **Wansdike** accolæ appellitant, quam peruulgato errore, à Cacodæmone die Mercurij ductam fabulantur. poden e ꝺic enim Saxonicè dicitur, i. *Mercurij fossa*. Ego tamen à Saxonibus ductam ad Merciorum, & Occidentalium Saxonum regna disterminanda semper credidi. Hæc enim belli area fuit, dum illi de propagando imperio inter se decertârunt. Ad **Wodensburge** viculum, qui huic fossæ adsidet, Ceaulinus Rex Occidentalium Saxonum bellicosissimus, anno salutis 590. dum imperij sui fines tueretur, à Britannis & Anglis cruenta pugna ita fractus erat, vt solum necessariò verterit, & exul miserando etiam hostibus spectaculo, diem obierit. Et ad hanc Ina Westsaxo, & Ceolredus Mercius æquo Marte signa contulerunt. Huiusmodi fossa erat illa, qua Britannos à suis Mercijs submouit Offa, **Offadike** etiamnum dicta, & aliæ etiam apud Orientales Anglos adhuc visuntur, quibus se à Merciorum incursibus præmuniêrunt.

Wansdike. 590 *Fossæ limitaneæ.*

In Septentrionali Wiltoniæ parte, qua Tamisis affunditur, **Crecklade** est oppidum, alijs **Grekelade** à Græcis Philosophis, quos historia Oxoniensis ibi Academiam instituisse prodit, quæ posteà Oxoniam translata. Sub hoc *Lediard Tregoze* sedes equestris familiæ de *S. Iohn*, quam Margareta Beauchamp quæ posteà Ducissa Somersetti Oliuero de S. Ioanne filio secundo dedit. Ad illam enim per *Patishull, Grandison, & Tregoze* clarissima nomina hæreditariò deuenit. *Wotton Basset* huic finitimum quod ad claram Bassettorum familiam spectasse ipsum nomen comprobat. Superiori verò seculo habitatio fuit Ducis Eboracensis, vt accepi, qui amplissimum ibi ad includendas feras viuarium statuerunt. Hinc **Breden** sylua, nunc **Bredensorest** longè latéque pertinuit, ab Ethelwoldo Clitone & auxiliaribus Danis anno 905. omni belli clade vastata. Ad cuius Occiduum latus **Auon** flu. (de quo suprà) placidè fertur, qui in Boreali quasi limite huius agri effusus, in Austrum decurrit limésq; (vt Æthelwerdus notat) erat inter Occidentalium Saxonum, & Merciorum regna, ad quem magna subinde bella gesta fuerunt. Dum exilis est, **Malmesbury** collem sibi imminentem substringit, receptóq; profluente, ferè incingit. Oppidum sanè elegans, & pannis laneis conficiendis celebre, quod, vt in historiarum Eulogio legitur, Dunwallo Mulmutius Britannorum Rex, vnà cum **Lacock**, & **Tetbury** castris adiacentibus construxit, & *Caer Bladon* nominauit; cúmque illud tandem Saxonico incendio

Lediard. *Wotton Basset.* Malmesbury.

concidisset, ex eius ruderibus castrum emicuisse proditum est, quod Saxones illi sua lingua Ingelbopne dixerūt, quo tempore, Saxonici Reguli regiam suam ad *Caerdurburge* habuērunt, nunc Brokenbridge viculum, vix. M. pass. distantem. Nec alio sanè nomine, quàm *Ingelborne* longo tempore notum erat hoc oppidum, donec Maildulphus quidam Scotus, vir summa eruditione & singulari pietate, nemoris amœnitate captus, quod hîc sub colle succreuit, heremeticam vitam ibi duceret, qui posteà ludum aperiens, & cum auditoribus monasticæ vitæ se deuouens, cœnobiolum ædificauit. Hinc à Maildulpho illo oppidum Maildulfesburge, pro Inglebozne dici cœpit, Bedæ *Maildulphi vrbs*, & posteà contractè Malmesbury, historicis etiam nonnullis *Meldunum*. Inter Maidulphi discipulos floruit inprimis Aldelmus, qui eius successor designatus, ope Eleutherij Westsaxonum Episcopi ad quem locus iure spectauit, longè pulcherrimum ibi monasterium construxit, eidémque primus præfuit, à quo etiam in manuscripto quodam libro hoc oppidum Aldelmesbirig dicitur. Sed hoc nomen citò obliteratum, viri tamen memoria permanet, vtpotè qui in Diuos relatus. Et in eius festo nundinæ hîc sunt frequentes, milit úmque cohors scribi solet, ne discordia inter tot conuenas oriretur. Dignúsque sanè est cuius memoria in æternitatem vigeat, primus enim erat ex Anglorum gente qui Latinè scripsit, primúsque qui componendi carminis Latini rationem Anglos docuit, quod ipse de se testatur his versibus,

Maildulphus Scotus.

Aldelmus.

Primus ego in patriam mecum, modò vita supersit
Aonio rediens deducam vertice Musas.

Hunc Aldelmum iam defunctum in tutelarem Deum sibi asciuit Athelstanus ille Magnus, qui eo nomine oppidum hoc maximis immunitatibus donauit, monasterium amplissimis donarijs ditauit, in eo sepulturam sibi delegit, eiúsque monumentum etiamnum ostendunt incolæ. Ab Athelstano iam indè monasterium longa opulentia clarum floruit, oppidum etiam monasterij ope quasi suffultum, & Rogeri Sarisburiensis Episcopi opera munitum, qui ingruente inter Henricum Andegauensem, & Stephanum Regem bello, mœnibus, & castro firmauit, quod semel ab Henrico 2. obsessum se defendit. Sed non multis pòst annis, Ioannis Regis permissu in monachorum vsum demolitum, vt inde monasterium augeretur, qui continentèr & ædibus & prouentibus accessionem adiunxērunt, donec fatalis ille dies An-

gliæ monasterijs intonaret. Tunc reditus distracti, & congestæ tot annos opes euersæ, communémque sortem subijsset, nisi Stumpius pannarius cui abundè suppetebant opes, multis precibus nec sine pretio suis ciuibus templum redemisset, à quibus in Parochialem,quam vocant Ecclesiam, conuersum, magna ex parte hodiè superest.

A Maildulphi vrbe *Anona* defluens ab Ortu riuulum recipit, qui **Calne** vetustum oppidulum saxeo solo pulchra Ecclesia ornatum interfluit, vbi cùm inter Monachos, & sacerdotes de sacerdotum cœlibatu tumultuaretur, frequens coacta est Synodus anno nostræ salutis 977. Sed ecce in media disceptatione, conciliabulum in quo ordines considebant, contabulatione dissoluta, & trabibus diruptis subitò decidit, vnáque præsules,proceres, nobiles corruerunt, ruina attriti plurimi, plures interempti,solus Dunstanus,qui Synodo præsedit,& à monachis stetit, illæsus euasit. Quod miraculum (sic enim habuit ætas illa) monasticum institutum inprimis confirmâsse creditur. Hinc Auona auctior **Chippenham** petit, Saxonicè Cyppanham, nunc tantùm rerum venalium foro celebre, vnde & nomen, Cyppan enim Saxonicè mercari sonat, & Cyppman, mercator,vti nobis **Cheppen**,& **Chappman**. Saxonico sæculo villa regia fuit,& ab Alfredo rege filiæ suæ natu minori testamento legata. Nihil iam ibi spectabile præter Ecclesiam quæ à Baronibus Hungerfordis vt vbique ex insignibus apparet,extructa. Huic è regione, sed à ripa remotiùs **Corsham** obiacet, nunc viculus, olim villa etiam Regia Ethelredi Regis, & Cornubiæ Comitum secessu insignis, vnde **Castlecombe** vetus castrum prospectes, Dominis suis Walteris de *Dunstauill* quondam nobilitatum, è quorum familia genus ducunt Writhoslæi Southantonienses Comites, Petronilla autem vltimi Walteri filia & ex asse hæres Roberto de *Monte-forti* nupsit,filiúmque Guilielmum peperit, qui hoc castrum prædiáque reliqua Bartholomæo *Badilsmer* vendidit, à quo (vt accepi) ad *Le-Scropos* venit, qui iam inde tenuerunt.

Calne.

Synodus de Sacerdotum cælibatu.

Chippenham.

Auona hinc arboribus redimitus non longum iter per *Brumham* quondam Baronis de *Sancto Amando* sedem confecit, cùm ab Ortu fluuiolum in se recipiat, qui propè castrum *De Vies*, *Deuizes*, siue **The Vies**,caput aperit.*Diuisio* Florentio Wigorniensi, *Diuisæ* Neubrigensi appellatur, castrum sanè quondam magnificum,situ & opere munitissimum, nunc autem temporis

The Vies. Deuizes.

iniuria deformatum. Hoc, vt reliquis Angliæ castris omnem laudem præriperet, profusissimo sumptu construxit Rogerus Sarisburiensis Episcopus, quem è sacrificulo ad secundam à Rege dignitatem prouexerat fortuna. Sed fortuna, vt inquit ille, neminem eò prouexit, vt non tantum illi minetur, quantum permiserit. Stephanus enim Rex illi infensior hoc castrum & Shirburnense, vnà cum diuitijs quas habuit amplissimas extorsit, miserúmque senem ita fame, & calamitatibus in carcere fregit, vt inter mortis metum, & vitæ tormenta, & viuere noluerit, & mori nescierit.

Fluuiolo hoc socio recepto Auona se in occasum agit, statimque alter riuulus ab austro influit, qui ædibus impositis quas *Broke* dicimus, nomen impertijt: Ædes autem ipsæ sedem olim Ioanni Paueley qui fuit Dominus Centuriæ de Westbury, & posteà Baronis titulum præbuerunt Roberto Willoughby qui a Paueley per Chencios genus duxit, cùm in Baronis dignitatem illum euexit Rex Henricus septimus, cui longè charissimus erat, & classis præfectus, siue Admiralius vt fertur constitutus. Vnde nauis gubernaculo in insignibus, vt prora Pompeius Romanæ olim classis præfectus in nummis est vsus. Verum hæc familia quasi in herba intermortua citò defecit. Filium enim reliquit Robertum Dom. *Brock* qui progenuit ex priore coniuge Edwardum filium ante patrem defunctum, cui nata erat vnica filia Fulconi Greuill militi enupta, & ex altera coniuge duas filias per quas ad Wintoniæ Marchionem, & Baronem de *Montioy* hæreditas opima translata fuit.

Barones Brooke.

Ad eundem riuulum paulò superiùs colli insidet *Trubridg*, Saxonicè Tpuþabpiꝫ, id est, *oppidum firmum & fidele*. Sed qua tamen de caussa hoc nomen inditum fuerit, minimè constat. Lanificij gloria nunc inprimis floret, castríque reliquias ostendit, quod ad Ducatum Lancastrensem spectat. Deinde *Bradford*, à vado lato sic nominatum decliui colli affixum & totum è saxo constructum Auona respergit, vbi Wiltoniensibus valedicit, & *Aquas Calidas* petit. A quibus Antoninus in decimo tertio Britanniarum itinere, ad xv. mill. VERLVCIONEM ponit, qua distantia ad Occidentalem huius agri limitem, non omnino suo nomine deposito, Werminster cernitur, ex antiquo nomine & Saxonico Minpτep, quod Monasterium sonat, coalitum. Nunc tantùm foro frumentario celeberrimum, vix enim credas quanta vis frumenti singulis septimanis huc conuehatur. Olim immunitates

Trubridg. Bradford. Verlucio.

munitates suas habuit, vt enim in libro Guilielmi magni legimus, *nec geldauit, nec hidata fuit*, id est, tributum non conferebat. Prope hanc ad occiduum agri limitem sedet **Long Leat**, ædes equestris familiæ Thinnorum, (qui à Botteuillis oriundi) omni elegantia, & nitore perpolitæ, licet semel, atque iterum deflagrârint. Ad alteram verò partem magis in Septentriones iacet **Edindon**, olim **Eathandune**, vbi Alfredus Rex nobili, si vnquam aliâs, prælio Danorum grassantem audaciam fœlicissimè contudit, eóque adegit vt conceptis verbis iurârint, se protinùs ex Anglia cessuros. Quo etiam in loco Guil. de *Edington* Episcopus Wintoniensis, qui summa erat in gratia apud Regem Edwardum tertium hinc oriundus, & nominatus Collegium *Bonis* quos dixerunt *hominibus* erexit. Long Leat. Edingdon. Bon-homes.

Hinc in Austrum, & Orientem solem per mediam regionem, campi sunt adeò patentes, vt vix prospici possint, vnde & nomen, **The Plaines**, raris admodum incolis, & latrocinijs infames, quos ad Austrum duo placidissimi amnes subluunt, **Willeybourn**, Asserio *Guilou*, & Nadderus, vulgo **Adderbourne. Willeybourn** ad Verlucionem exoriens per **Willey** viculum delatus prospicit ex opposito sepimentum militare amplum admodum, & profunda, eáque duplici fossa munitum, quod **Yanebery Castle** vocant vicini, Romanorum fuisse castrametationem ex forma facilè agnoscas. Nadderus ex australi agri limite profusus sinuoso volumine, veluti anguis (vnde nomen inditum videatur) serpit non procul à **Warder** eleganti castro, quod olim antiquæ familiæ *de S. Martino* dictæ, nunc Matthæi Arundelij Equitis clarissimi est habitatio, cui è regione obiacet *Hatch*, quæ suum Baronem Eustachium de *Hatch* Edwardi primi tempore iactat. Sarisbury plaines. Yanebury. Warder castle. Baro Hatch.

Vbi vero hi amnes confluunt, *Willey* **Wilton** oppidum suo nomini adoptat, olim totius agri caput, cui & appellationem fecit, antiquitùs *Ellandunum* dictum. Hoc enim docent membranæ antiquæ, quæ expresſè habent *Weolsthanum Ellanduni Comitem, id est Wiltoniæ*; & alibi, *Ellanduni, id est, Wiltoniæ monasteriolum posuisse*. Ex hoc nomine **Ellan** quodammodo inducor hunc fluuium ALANVM esse, quem Ptolemæus hoc tractu nominat. Ad hoc Egbertus Occidentalium Saxonum rex secundum prælium anno reparatæ salutis 821. contra Beorwulfum Mercium fecit, sed vtrique tam funestū, vt profluens ille sanguine Saxonico redundârit. Ad hoc etiam anno reparatæ salutis 871. Alfre- Wilton. Alanus fl.

dus cum Danis congreſſus primò victor, ancipiti Martis alea ſtatim deuictus ſigna retulit. Saxonico verò ſæculo inprimis ciuium frequentia floruit, Velatarum virginum monaſterio ornauit rex Eadgarus (vt habent Annales) filiámq; ſuam Editham præ-
* fecit. Verùm ex antiqua Eadgari charta data 974. antiquius eſſe conſtat. Sic enim in illa ſcribitur. *Cœnobium quod ab atauo meo Edwardo Rege in celebri loco qui à ſolicolis noto Wiltun vocatur nomine fundatum.* Et in vita S. Edwardi Confeſſoris legimus. *Dum S. Edwardus monaſterium B. Petri Weſtmonaſterij molitur, Editha eius vxor Wiltoniæ vbi educata fuit regio opere lapideum monaſterium pro lignea eccleſia inchoauit proſequuta affectum regis affectu ſuo.* Nec ita concidit hoc oppidum (licèt Sueni Dani rabie grauiſſimè dilaceratum fuerit) donec Epiſcopi Sarisburienſes viam, quà priùs hàc in occiduas regiones itum eſt, deflexerint. Tunc enim paulatim quaſi contabuit, & nunc tantùm tenuis quaſi viculus, Maiore tantummodò pro magiſtratu ſummo, & elegantiſſimis Comitis Penbrochiæ ædibus, quæ è diruto monaſterio ſurrexerunt, gloriatur.

Sorbiodunum. Sed eius luminibus SORBIODVNVM olim, & nunc eius proles Sariſbury imprimis offecêrunt. Sic enim Antonini Itinerario dicitur, quod Saxones

Old Sarisbury. poſteà Seaꞃẏꞅ·bẏꞃiᵹ dixerunt, & vulgus Latinorum *Sarum*, & *Sarisburia.* Itineraria enim ratio, & nominis veſtigium, vel me tacente, hoc conteſtentur. Quis enim ambigat Searefbirig à Sorbioduno profluxiſſe, addito Saxonico Bẏꞃẏᵹ quod

Dunum *quid Gallis & Britannis.* Burgum ſonat, pro *Duno*, quod Britanni & Galli oppidis addiderunt quæ æditiorem locum occupabant, vti hoc noſtrum Sorbiodunum: vſque adeò vt quidam Britannicæ linguæ callentiſſimus mihi *Soruiodunum* collem ſiccum interpretatus fuerit, & probabiliore certè coniectura, quàm qui à Sarone Beroſi Mago, aut à Seuero Imper. magno conatu deduxêrunt, *Seueriamque* dixêrunt. Collem enim æditiorem occupauit, &, vt inquit Malmesburienſis, *In vice ciuitatis caſtellum erat, muro vallatum non exiguo, cæteris commeatibus vtcunque valens, aquæ penuria laborans adeò, vt mirabili commercio aqua ibi vendatur.* Vnde quidam qui illo tempore vixit, de Sorbioduno antiquo.

Eſt ibi defectus lymphæ, ſed copia cretæ,
Sæuit ibi ventus, ſed philomela ſilet.

Ex parietinis quæ iam ſuperſunt, operibus & munitionibus ſatis tutum fuiſſe videtur, & ambitu quaſi quingentos paſſus collegiſſe. Kinricus Saxo cùm fœliciſſimè contra Britannos pugnauiſſet,

uisset, anno 553. primus Saxonum expugnauit. Sub Edwardo Seniore Osmundus Episcopus Shireburnensis & Sunningensis, sedem suam huc transtulit, & Ecclesiam Cathedralem construxit, sed hæc Sueni Dani furore vnà cum oppido prostrata. Reuixit tamen vtrumque, & Guilielmus primus postquam Angliæ lustrum condidisset, huc omnes regni ordines conuocauit, vt fidem sibi interposito iureiurando adstringerent, quo tempore, vt est in Censuali libro, *pro quinquaginta Hidis geldabat. De tertio denario Salisbery habet Rex* XX. *solidos ad pensum, de Cremento* LX. *libras ad Pondus.* Quod ideò noto quia vt apud veteres Romanos, ita apud nostros maiores pecunia & appendi & numerari solebat. Nec ita multis pòst annis, regnante Richardo primo, tùm ob præsidiarij militis insolentiam, tùm aquæ penuriam, demigrârunt incolæ, & vix mille hinc passus, ad ortum Hybernum, loco humiliori, vbi quasi conceptaculum est plurimorum riuulorum, ad Auenæ, & Nadderi confluentes consedêrunt. Huius demigrationis meminit in suis epistolis Petrus Blesensis. Sic enim de antiquo Sorbioduno scripsit. *Erat locus ille ventis expositus, sterilis, aridus, desertus, erat ibi turris quasi in Siloem, quæ habitatores loci onere longæ seruitutis oppressit.* & posteà, *Captiua erat in monte illo Sarisburiensis ecclesia. Descendamus ergo fœlici auspicio ad complana, vbi valles abundabunt frumento, & campi spatiosi pinguescent.* Et Poeta iam dictus de eadem lusit

1003.

Pecunia appensa, & numerata.

New Sarisbury.

Quid Domini domus in castro? nisi fœderis arca
In templo Baalim; carcer vterque locus.

Locúmque illum in quem descenderant, sic describit.

Est in valle locus nemori venatibus apto
Contiguus, celeber fructibus, vber aquis.
Tale Creatoris matri natura creata
Hospitium toto quæsijt orbe diu.

Cùm iam descendissent, vt ab ara Dei auspicarentur, Richardus Poure Episcopus, in loco amœnissimo, priùs Merifield vocato, augustissimum speciosa structura tẽplum cum præcelsa pyramide & duplici vtrinque transepto inchoauit, quod sacra quadam hilaritate & maiestate venerabile quadragessimo pòst anno, maximis sumptibus peractum, & dedicatum anno 1258. præsente Rege Henrico tertio. De quo versificator ille vetustus non ineleganter,

Regis enim virtus templo spectabitur isto,
Præsulis affectus, artificúmque fides.

Sed multò elegantiùs clarissimus, & eruditissimus Daniel Rogersius.

Mira canam, Soles quot continet annus in vna
Tam numerosa, ferunt, ade, fenestra micat.
Marmoreásque capit fusas tot ab arte columnas,
Comprensas horas quot vagus annus habet.
Totq; patent porta quot mensibus annus abundat,
Res mira, at vera res celebrata fide.

Fenestras enim anni diebus, columnas & columellas anni integri horis, & portas duodecim mensibus numero respondere dicunt. Claustraque habet ex australi parte sua amplitudine, & elegantia nullis secunda, quibus adiungitur palatium Episcopi pulcherrimum: & ex altera parte seorsim à templo campanile excelsum & firmissimum. Opibus verò & prouentibus ita breui accreuit, vt Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, & Præbendarios triginta tres honestissimis stipendijs alat, è quibus *Residentes*, vt vocant, suas etiam pulcherrimas ædes templo adiunctas habent, & hæc omnia seorsim ab vrbe suis mænibus inclusa. Ciues itidem, dum Episcopus Dei domum molitetur, certatim vrbem statuêrunt, Rempublicam stabiliêrunt, in singulos vicos riuulos deriuârunt: fossam, quà perenni flumine non subluitur, duxêrunt, cùm licentiam muniendi à Simone Episcopo impetrauissent. Paulatimque ex veteris Sorbioduni ruinis sic accreuit hæc noua Sarisburia, vt statim atque Regia authoritate, viam publicam quæ in Occiduas regiones ducit, huc deflexerint, facilè fuerit omnium vrbium in hoc tractu secunda, summè frequens, & omnium rerum, præsertim piscium affatim copiosa, & amplissimo ornata foro in qua domus ciuica est è ligno pulcherrima. [redacted] Sorbiodunum iam inde euanuit, regnantéque Henrico septimo omninò desertum, vt vix hodie supersit vnum & alterum propuguaculum castri, quod longo pòst tempore Sarisburiæ Comitum sedes fuit.

29 Edward. 3. Term. Hilarij. Duellum de Castro Sarum, vel Shirburn vt alij volunt.

De hoc castro lis regnante Edwardo 3. exorta est memorabilis, Robertus enim Episcopus Sarisburiensis Gulielmum de *Monte-acuto* Comitem Sarisburiæ ea formula iuris (quod *Breue de Recto* appellant Iuridici nostri) in ius de hoc Castro vocauit, ille respondit se duello ius suum defensurum. Vnde die constituto

tuto Episcopus pugilem produxit suum ad rapagula albo vestimento ad mediam vsque tibiam indutum. Cui superinductum sagum armis gentilitijs Episcopi depictum, quem subsequebatur miles baculum, & seruulus scutum gestans, statimque Comes suum simili vestitu manu induxit pugilem, quem comitabantur duo milites bacula alba gestantes. Cùm iam in arenam descensuri essent pugiles, iussi sunt secedere vt arma vtrinque explorarentur. Ex improuiso autem literæ Regis interuenerunt, vt ampliaretur caussa ne quid fraudi esset Regi. Interim verò conuenit inter eos, vt Comes acceptis 2500. Marcis, de iure in castro Episcopo & successoribus in perpetuum cederet.

Comites Sarisburiæ.
Historia monasterij Lacock.

Comites suos Sarisburia hæc iam olim habuit quorum stemma paulò altiùs & veriùs ex Lacokensi historiola deducam. Gualtero de *Euereux* Comiti de *Rosmar* in Normannia latifundia assignauit in hoc agro munificentia Guilielmi Conquestoris, quæ Edwardo de *Sarisberia* dicto, filio iuniori in Anglia nato reliquit, vt alias in Normannia terras cum titulo Comitis de *Rosmar* Gualtero filio natu maximo, cuius soboles paulò post defecit. Edwardus ille de *Sarisberia* floruit anno 20. Conquestoris sæpiusque memoratur sine Comitis titulo in libro Angliæ iudiciario. Huius filius Gualterus monasteriolum ad *Bradenstok* construxit, ibique Canonici habitum senex induit, cùm Patricium qui Comes Sarisburiæ primus, ex Sibilla de *Cadurcis*, siue *Chaworth* suscepisset. Hic à Guidone de *Lusignian* in reditu è terra sancta interfectus, successorem habuit Gulielmum filium qui obijt Lutetiæ tempore Regis Richardi primi. Huius filia vnica Ela (nec plures numerat author meus) & titulo Comitis, & suo clypeo cæruleo sex leunculis aureis erectis ornato, Guilielmum de *Longa-spatha* filium naturalem regis Henrici 2. nuptijs honorauit. Huic filius erat Guilielmus bello sacro occisus 1250. Filius autem eius Guil. cui vti patri Henricus 3. offensior Comitis titulum abstulit, vnicam filiam Margaretam progenuit quæ ad Henricum *Lacy* Comitem Lincolniæ maritum honorem transtulit, cui vnam peperit filiam Aliciam *Lacy* coniugem Thomæ Comitis Lancastriæ. Inde Lancastrensis familia hæreditatem creuit: titulum verò posteà Guiliel. de *Monte-acuto* detulit Edwardus tertius. Hic duos suscepit liberos Guilielmum qui patri in honore successit, & sine prole obijt, Ioannemque Equitem auratum qui ante fratrem fatis concessit, cùm reliquisset è Margareta filia & hærede Domini de *Monte Hermerij* Ioannem

Insignia Comitis Sarum.

Walsingham pag 74.
Vide Comites Lancastriæ.

annem Sarisburiæ Comitem, qui cùm temporario esset ingenio, & Regi Henrico quarto perniciem moliretur, anno 1400. Cicestriæ interfectus erat. In integrum tamen restitutus est filius eius Thomas, vir inter summos Duces numerandus, siue laborem in negotijs, siue industriam in agendo, siue celeritatem in conficiendo spectes, qui dum Aureliam in Gallia obsideret, pila è tormento maiori vulneratus anno 1428. occubuit. Alicia filia eius vnica nupta Richardo Neuill, illum Comitis Sarisburiæ titulo adauxit, qui filium etiam Richardum successorem habuit Warwici & Sarisburiæ Comitem, qui periculis lætus, ciuilis belli incendio patriam inuoluit, quo ipse extinctus, Huius filiarum altera Isabella nupsit Georgio Duci Clarentiæ Regis Edwardi 4. fratri, cui peperit Edwardum qui * puerulus, & Margaretam Richardi Poli vxorem quę sexagenaria, vtrumq; capite truncatum. Filia altera Anna, vxor erat regis Richardi tertij, qui nepotum cæde regnum adeptus, è qua suscepit Edwardum teneris annis defunctum. Sub hac vrbe ad Auonam *Dunction*, siue *Donketon* assidet, Burgus, vt ferunt, antiquus, & Bogonis Southantoniensis ædibus clarus, qui inter heroum numerum ob celebratam versiculis fortitudinem à populo relatus.

* Sub Henr. 7.

Bogo vulgo Beauois.

Sarisburiam planities campestris vndique incingit, nisi ad ortum, quà adiacet viuarium amplissimum **Claridon** conseruandis, enutriendísque animantibus feris peropportunum, & regijs ædibus quondam exornatum. De quo & viginti lucis inclusis sic carmine lusit D. Mich. Maschertus legum Doctor omni meliori doctrina versatissimus.

Claridon.

*Nobilis est lucus, ceruis clusura, * Saronam*
Propter, & à claro vertice nomen habet,
Viginti hic nemorum partito limite, boscis
Ambitus est passus mille cuique suus.

* Hoc nomen ipse Poëticè excogitauit.

Septentriones versus ad VI. plùs minùs à Sarisburia milliaria, in illa planitie, insana (vt Ciceronis verbo vtar) conspicitur substructio. Intra fossam enim ingentia, & rudia saxa, quorum nonnulla XXVIII. pedes altitudine, VII. latitudine colligunt, coronæ in modum triplici serie eriguntur, quibus alia quasi transuersaria, sic innituntur, vt pensile videatur opus: vnde **Stone-henge** nobis nuncupatur, vti antiquis historicis *Gigantum Chorea* à magnitudine. Eius verò qualemcúnque delineationem cùm verbis satis commodè exprimi non potest, hîc opera sculptoris subiungendam curauimus.

Stone-henge.
*

Hoc



A. *Saxa quæ vocantur Corsestones pondere. 12. tunnarum altitudine. 24. pedes, latitudine pedes. 7. ambitu. 16.*
B. *Saxa quæ vocantur Cronetts. 6. vel. 7. tonnarum*
C. *Locus ubi ossa humana effodiuntur.*

Hoc in miraculorum numerum referunt nostrates. Vnde verò eiusmodi saxa allata fuerint, cùm tota regione finitima vix structiles lapides inueniantur, & quanam ratione subrecta, demirantur. De his non mihi subtiliùs disputandum, sed dolentiùs deplorandum obliteratos esse tanti monumenti authores. Attamen sunt qui existimant saxa illa non viua esse, id est, naturalia & excisa, sed factitia ex arena pura, & vnctuoso aliquo coagmentata: quemadmodum illa trophæa quæ Eboracensi agro vidimus. Et quid mirũ? Nonne apud Plinium legimus, puluerem Puteolanum fluctibus mersum protinùs fieri lapidem? & cisternas Romæ ex arena fossitia, & calce vehementissima ita constructas, vt lapides videantur. Fama obtinet Ambrosium Aurelianum, siue Vtherum eius fratrem in Britonum memoriam qui ibi Saxonum dolo, in colloquio ceciderunt, illa Merlini Mathematici opera posuisse. Vnde Alexander Nechamus medij temporis Poëta, poëtico œstro percitus, sed non Apolline plenus, sic lusit.

Saxa factitia.

Nobilis est lapidum structura, Chorea Gigantum,
Ars experta suum posse peregit opus.
Quod ne prodiret in lucem segniùs, artem
Se, viresque suas consuluisse reor.
Hoc opus adscribit Merlino garrula fama,
Filia figmenti fabula vana refert.
Illa congerie fertur decorata fuisse
Tellus, quæ mittit tot Palamedis aues.
Hinc tantum munus suscepit Hibernia gaudens,
Nam virtus lapidi cuilibet ampla satis.
Nam respersus aquis magnam transfundit in illa
Vim, qua curari sæpiùs æger eget.
Vther Pendragon molem transuexit ad Ambri
Fines, deuicto victor ab hoste means.
O quot nobilium, quot corpora sacra virorum,
Illic Hengisti proditione iacent.
Intercepta fuit gens inclita, gens generosa
Intercepta, nimis credula, cauta minùs.
Sed tunc enituit præclari Consulis Eldol
Virtus, qui letho septuaginta dedit.

Alij produnt Britannos hoc quasi magnificum sepulchrum eidem Ambrosio substruxisse eò loci, vbi hostili gladio ille perijt, vt publicis operibus contectus esset, eâque exstructione, quæ sit

ad

ad æternitatis memoriam, quasi virtutis ara. Certè ossa humana hîc sæpius effossa fuerunt, & pagus adiacet ad Auenam, qui **Ambresbury**, i. *Ambrosij vicus*, dicitur, vbi antiquos quosdam Reges sitos esse historia Britannica docet, & Eulogium ibi trecentorum monachorum cœnobium fuisse refert, quod nescio quis barbarus Gurmundus diripuit. Posteà Alfritha Eadgari Regis vxor, vt facinus in perimendo priuigno Edwardo Rege, pœnitentia, & opere aliquo expiaret, ædem superbam Monialibus hîc construxit. Ambrosius Aurelianus qui nomen fecit, Romano imperio iam propè confecto, purpuram, vt P. Diaconus testatur, in Britannia induit, patriæ labenti suppetias tulit, & bellicosi Arthuri operâ hostium impetus repressit, exercitus maximos ex animosis Germaniæ populis conflatos, occisis Hengisto, & Horsa ducibus, deleuit; & tandem collatis in hac planitie signis, animam patriæ reddidit. Cum verò Gildas, & Beda huius parentes, purpurâ indutos occisósque scribant, illum Constantino æditum fuisse, qui Theodosio Iuniore IIII. Cos. in Britannia spe nominis Imperator designatus, & posteà Arelati interemptus fuerat, cur non asseueranter affirmârim? Ab **Ambresbury** cis Auonam vix ad quartum lapidem est Leporarium vulgò **Euerlie Warren**, vbi maximus leporum prouentus, quorum venatu nobiles vicini recreantur, sed non tantus, vt militare auxilium aduersus eos petant accolæ, quod Balearicos fecisse apud Plinium legimus, licèt messibus itidem sint infesti. Non multò superiùs *Wolfhall* fuerunt ædes familiæ claræ Seimororum siue de *S. Mauro* qui amplam in hoc tractu hæreditatem Esturmiorum nuptijs adierunt. Hi in clypeo argenteo tres leones rubros dimidiatos gestarunt, & hæreditariò iure Balliui, & Guardiani erant forestæ de *Sauernac* quæ adiacet. In cuius memoriam Cornu eorum venatorium, magnum illud quidem & argento ornatum à Seimoris etiamnùm seruatur.

Paulò magis ad ortum Cunetio flumen Saxonicè Cynetan, vulgò *Kennet* oritur propè *Selbury* collem rotundum & in fastigium æditum, qui hominum labore aggestus videatur, cùm ex ipsius collis forma, & terræ subsidentis facie. Cuiusmodi multi in hoc tractu rotundi & fastigiati cernuntur, *Beries* & *Burrowes* vocant, in occisorum militum memoriam excitati, ossa enim in illis reperiuntur, & legi in vsu fuisse Septentrionalibus, vt singuli milites prælio superstites tantum terræ quantum casside capere poterant, in occisorum tumulos aggererent. Cunetio post pau-

Ambresbury.

Ambrosius Aurelianus.

Leporarium.

Wolfhall.

Esturmy siue Sturmy.

Cunetio fl.

Selbury hill.

Berries & Burrows

Tumuli.

ca emenſa milliaria (per campos è quibus vaſta ſaxa vt rupes paſſim eminent, vnde viculus ibi *Rockly* dictus) ſui nominis vrbem inuiſit, quæ CVNETIO Antonino dicitur, & ad xx. à Verlucione milliare locatur. Ad quam diſtantiam huic flumini Cunetioni antiqua illa vrbs nouo nomine **Marlebozow**, olim **Marleberge** in collis decliui ab ortu in occaſum protenditur. An hoc recentiùs factum fuerit nomen à Marga, quam **Marle** noſtra lingua dicimus, & ad agros ſtercorandos vtimur, non facilè dixerim. Certè ſubiacet colli ex calce albicanti quam maiores noſtri antequam hoc nomen **Chalk**, à calce Latinorum ſunt mutuati, **Marle** dixerunt. Riſu verò excipienda eſt illa à Merlini tumulo ducta notatio, quam hoc diſticho in ſuo de diuinæ ſapientiæ libro procudit Alexander Nechamus,

Rockley. Marleborrow.

Merlini tumulus tibi Merlebrigia nomen
Fecit, teſtis erit Anglica lingua mihi.

Cunetionis huius, vnà cum nomine fatum, fortunáque cum antiquitatis memoria, à Saxonum ingreſſu ad Normannicum vſque ſeculum perijt; interpoſito enim tempore ne nomen quidem vſquàm in noſtris hiſtorijs occurrit. Inſequenti verò ſæculo legimus Ioannem cognomento *Sine terra*, qui poſteà Rex Angliæ, hîc caſtrum habuiſſe, quod Hubertus Cantuarienſis Archiepiſcopus expugnauit, quódque poſteà celebratiſſimum fuit, cùm frequenti omnium totius Angliæ Ordinum conuentu, qui coniunctis ſententijs ad tumultus ſedandos legem tulérunt, quæ Statutum de **Marlebozow**, vulgò vocatur: tùm Edwardi Walliæ principis cognomine *Nigri* incunabulis, cuius bellica virtus quàm pleniſſima manu, & quàm ornatiſſimè in cœlum tolli meruit. Nunc autem tempore deuictum, nihil aliud planè eſt, quàm rudetum; pauculę ſane intra foſſam ſuperſunt mœnium reliquiæ, & diuerſorium adiunctum pro caſtro interſignium caſtri prætendit. Incolæ verò nihil magis oſtentant quàm in proxima Eccleſia *Preſbut* baptiſterium, in quo Edwardus celeberrimus ille princeps Chriſto renatus erat. Nec tacendum ſanè quod legi, quemlibet Burgenſem hîc admiſſum duos canes leporarios, duos capos candidos, taurumque cãdidum, Maiori exhibere ſolere.

Ramesbury. Eidem flumini etiam eadem ripa adiacet **Ramesbury** pratorum amœnitate nunc tantùm commendatus viculus, olim Epiſcoporum cathedra celebratus, qui huic agro præfuerunt, ſed cathedra illa Shirburnenſi ab Hermanno octauo Epiſcopo coniuncta, demùm, vti dixi, Sariſburiam tranſlata, omnem

ſecum

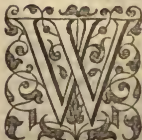
secum famam hinc vna transtulit, *quoniam apud Ramesberiam* (vt habet Guil. Malmesburiensis) *nec Clericorum erat conuentus, nec erat quo sustentaretur.*

Huc vsque Wiltoniensem agrum perlustrauimus, qui, vt est in Angliæ Notitia, (nec adnotare pigebit) *reddebat regi decem libras pro accipitre, viginti solidos pro summario, pro fœno centum solidos & oras quinque.*

Comites è varijs familijs paucos hæc Prouincia numerat, nam vt Weolsthanum omittamus, nullum (quod sciam) ante Richardi II. tempora habuit, qui Guilielmum *Le Scrope* eò honoris extulit, sed huius fœlicitas cum suo principe & stetit, & cecidit, quum enim ille regno exturbatus, hic capite mulctatus. Nec multis pòst annis successorem habuit Iacobum Butlerum Ormondiæ Comitem. Inde cùm Lancastrenses iacerent, ad Ioannem Stafford secundum Humfredi Ducis Buchinghamiæ filium, vnumque & alterum ex illa familia beneficio Edwardi IIII. deuenit. Demùm verò Butleri illius, quem dixi, è fratre neptis in Bolleniorum familiam hunc titulum Regis gratia intulit, Thomas enim Bollen Wiltoniæ Comes creatus, cuius maior filia Anna in Regiam domum matrimonio ab Henrico VIII. assumpta, Diuam ELIZABETHAM Britanniæ amorem, & orbis delicias nobis peperit. Cæterùm Edwardus VI. hanc dignitatem posteà Guilielmo Pouletto summo Angliæ Quæstori contulit, in cuius familia etiamnum remanet. *Comites Wiltoniæ.*

Parœcias 304. continet hic Comitatus.

Hantshire.



Iltoniensibus proxima est, quę quondam Saxonibus hanteſcҺyꝛ, nunc vulgò Hamshire, cuius partem mediterraneam ad Belgas, maritimam ad *Regnos* antiquum Britanniæ populum spectasse non est cur debitemus. Ab occasu Dorsettiam, & Wiltoniam ab Austro Oceanum, ab Ortu Sussexiam & Surreiam, & à Septentrione Bercheriam attingit. Prouinciola est frugum prouentu ferax, syluarum densitate amœna, pascuorum fœcunditate

dicate læta, & à maritimis commoditatibus fœlicissima, vtpote quæ crebris interscissa æstuarijs mercaturis faciendis admodum opportuna. In Romanorum potestatem cum primis redactam fuisse creditur, Galfredus enim Monumethensis Vespasianum debellasse author est, & hac in re vt illi credamus ratio satis probabilis postulat. Dio enim testatur Plautium, & Vespasianum, cùm sub Claudio Britanniam aggrederētur, copijs in tres partes distributis, ne vno loco appellentes littore prohiberi possint, insulam petijsse: & ex Suetonio docemur Vespasianum in ea expeditione triciès cum hoste pugnâsse, Vectam insulam, quæ huic agro obiacet, & duas validissimas gentes in deditionem redegisse. Ob quas victorias, & Oceanum fœliciter permensum, ipsum Vespasiannm, quasi Cæsare fœliciorem sic affatur Val. Flaccus,

Vespasianus.

O tu pelagi cui maior aperti
Fama, Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus, Phrygios priùs indignatus Iulos.

Et de ipso cecinit Apollonius Collatius Nouariensis.

Ille quidem nuper fœlici Marte Britannos
Fuderat.

Quomodò verò in hoc bello, Vespasianum à Britannis arctissimè obsessum Titus filius periculo exemit, quomodo item anguis innoxius ipsum tunc temporis complexus est, quod in Imperij omen arripuit, tibi dixerint Dio, & Forcatulus. Ego verò quod instituti mei est, ab Occidentali huius prouinciæ limine exorsus, primùm oram maritimam, & quæ effunduntur flumina, deinde interiora perambulabo.

Auena siue Auona.

Iuxta Occidentalem limitem alueum placidè agit *Auena*, & vbi primùm hunc agrum influit, Cerdici est vadum, olim *Cerdicks-ford*, posteà *Cerdeford*, nunc contracto vocabulo *Chardford* à Cerdico bellicoso Saxone denominatum. Hic enim Cerdicus ille collatis cum Britannis signis ita eos fregit, vt non solùm imperij sui fines protenderit, sed etiam facile bellum posteris tradiderit. Cùm anteà anno salutis 508. magna belli contentione *Natanleod* regulum Britannicum cum magno Britannorum numero hoc tractu superauisset, è cuius nomine etiam regiunculam in hoc tractu *Natanleod* appellatam fuisse legimus. Verùm hæc alterius sunt loci. Inde flumen delabitur per **Regnwood**, siue **Ringwood**, in libro Angliæ Cēsuali *Rincewed*. Quod REGNVM esse Regnorū oppidū, cuius meminit Antoninus, cùm Itineris ratio,

Cerdicks ford. Cerdici vadum.

509

Natanleod.

Regnum. Ringwood.

tùm

tùm nominis reliquiæ, & significatio fidem faciunt: **Ringwood** enim Saxonica adiectione, Regnorum syluam significare videtur. Magni nominis olim fuisse, Centuria quæ adiacet inde nominata persuadet, nunc tantùm rerum venalium foro est celebre. Hinc digressus Auena hospitio suo excipit à Durotrigibus Sturum, vbi ad confluentes intersidet emporiolum frequens, hodiè ab æde Christo sacrâ **Christ church**, olim quòd inter amnes interpositum, **Twinamburne**, eodem planè sensu, quo Italiæ *Interamna*. Castello quondam firmatum, & antiqua Præbendariorum ecclesia ornatum quæ Saxonico seculo constructa, à Radulpho Flammard Episcopo Dunelmensi (qui ibi Decanum egerat) regnante Gulielmo Rufo restaurata, & à Richardo de *Riparijs* Deuoniæ Comite, cui Rex Henricus hunc locum in feodum contulit, magnis redditibus locupletata, ad Regis Henrici VIII. tempora, & summam illam monasteriorum horam fuit celeberrima. Sub hoc Sturus, & Auena vno coniuncti ostio in mare effunduntur, quod Ptolemæus ALAVNI fl. ostium dixit, & rectè quidem. Nam *Auenam* proprium fuisse huic nomen minimè credam, cùm sit commune, & Britanni ea dictione omnia flumina designent. Alaunum autem olim dictum existimarim, quòd eius nominis superstites sint reliquiæ in viculis assidentibus, vtpote in **Allinton**, **Hale**, & **Allingham**. Christ church. Twinham. * Registrum Monasterij. Alaunus fl.

Ad huius ripam Orientalem Guilielmus Normannus oppidis, villis, & sacris ædibus longè latéque excisis, miserísque incolis eiectis, omnia per triginta plùs minùs in ambitu milliaria, in ferarum lustra, & saltum redegit, quem nos **Newforest**, Angli illo seculo **Ytene** dixerunt. Verùm hanc rem si placet, antiqui scriptoris Gualt. Mapæi verbis habe. *Terram Deo & hominibus abstulit, vt eam dicaret feris, & canum lusibus; à qua triginta sex matrices ecclesias extirpauit, & populum earum dedit exterminio.* Hoc autem fecit vel ad tutiorem accessum in Angliam Normannis suis præstandum (Normanniæ enim obiacet,) si eum quasi bello perfunctum, grauior in hac insula tempestas exciperet, vel ad voluptatem, quam ex venatione caperet, vel ad pecuniam sibi vndiquáque corradendam. Ille enim feris, quàm hominibus æquior, pecuniariam mulctam, eámque grauissimam, & supplicia alia grauiora constituit, si quis suas feras venaretur. Sed huic regis importuno facto diuina vindicta non diu defuit. Richardus enim filius eius secundò genitus, & Gulielmus Rufus Rex Angliæ, alter etiam filius in hoc saltu perierunt; hic sagitta à Newforest. Eulogium.

Gualtero Tirello fortuitò transfixus, ille pestilenti aura afflatus. Henricus item è Roberto filio natu maximo nepos, dum in hoc feras contentiùs insectaretur, ramusculis appensus animam efflauit, vt etiam nepotes parentum delicta luere doceamur. De hac foresta circumferuntur I. Whiti Episcopi Wintoniensis versiculi, quos, quamuis falsò Rufum regem instituisse innuant, cùm multis tamen placeant, mihi etiam hoc in loco subiungere non displiceat.

Templa adimit diuis, fora ciuibus, arua colonis
Rufus, & instituit Beaulensi in rure forestam,
Rex ceruum insequitur, Regem vindicta, Tirellus
Non bene prouisum transfixit acumine ferri.

Beaulieu. Asyla. *Beaulense rus* vocat, eò quòd in proximo Ioannes Rex monasteriolum posuit, à bello situ *Beaulieu* dictum, quod ad patrum vsque memoriam celeberrimum: asylum vtique intemeratum, & tutus perfugis receptus, vnde homicidas quantumuis sceleratos, vel læsæ maiestatis reos abripere nefas, & piaculum nostri quondam existimarunt. Adeò vt maiores nostri, cùm eiusmodi Asyla, siue templa (vt vocant) misericordiæ passim per Angliam instituerunt, Romulum sibi potiùs in exemplum proposuisse videantur, quàm Mosem, qui consulti homicidij reos ab altari auelli iussit, vt moriantur. Illísque tantùm asylum collocauit, qui fortuitum homicidium perpetrassent. *Exodi 21. Iosephus lib. Antiq. 4.*

Verùm ne tantus ad mare terrarum tractus, quantus hîc saltus est, præsidio nudus, & hosti expositus iaceret, Henricus VIII. munitionibus armare cœpit. In lingula enim longiùs prominente, vnde breuissimus in Vectam insulam traiectus, Hurst castellum extruxit, quod mari circumquáque minatur. Magísque ad Ortum alterum etiam propugnaculum excitauit, Calshot, pro Caldshore vocant, vt Southantonensis portus ingressum tueretur. Hîc enim retractis magno recessu littoribus, & Vectæ insulæ obiectu portus fit egregius, quem Ptolemæus TRISANTONIS fl. ostium vocat, vt mea quidem fert opinio, pro *Traith Anton*, id est, æstuarium *Anton*. Eodem enim ferè nomine Nennio antiquo authori *Trahannoni ostium* appellatur. Flumen autem influens, quod hodie Tese, superiori ætate, vt est in Sanctorum vitis, Tersstan, atq; olim *Ant*, vel *Anton*, dictum fuisse Antport, Andouer, & Hanton oppida quæ incumbunt, quodammodo loquuntur. Tantùm abest, vt ab Hammone Romano ibi interfecto dictum credam: quod tamen fabulatur Monumethensis, *Trisantonis fl. ostium.*

sis,& Poeta eius assecla,qui de Hammone sic ludit.

Ruit huc,illúcq; ruentem
Occupat Arviragus,eiúsq; in margine ripæ
Amputat ense caput,nomen tenet inde perempti
Hammonis portus,longúmq; tenebit in æuum.

Cæterùm huic portui imponitur South-hanton vrbecula, in cuius proximo ad Ortum æstiuum,alia eôdem nomine olim floruit, quæ CLAVSENTVM Antonini tam ex distantia hinc à *Regno*, quàm inde à *Venta* videatur:vtque *Trisanton*, Antoni æstuarium, sic *Clausentum* portum *Entum* Britannicè significat.*Claudh* enim Britannis idem denotare accêpi, quod χυτὸς λιμὴν Græcis, id est, portus effossa terra extructus. Hanton autem & Henton,hunc locum dictum fuisse,non est cur quisquam dubitet, cùm in libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus primus, totus ager expresse Hantscyre, & Hentscyre alibi dicatur, & ipsum oppidum ab australi situ Southanton. Cuiusmodi fuerit non facilè quis dixerit, sedem habuit eò loci, vbi campus est, quem nunc S. Mariæ vocant,& ad portum vsque pertigit, & alteram fluminis ripam occupasse videatur, nam paulò superiùs ex opposito ad *Bittern* Franciscus Milles vir optimus qui illic habitat, mihi ostēdit rudera, parietinas & fossas antiqui castri quod in ambitu quingentos passus colligit, & accedente æstu tribus ex partibus aquis latè circumfunditur. Vetustatem verò ita probant antiqui Romanorū imperatorum nummi subinde effossi,vt si non fuerit castrum veteris Clausenti,facilè iudices ex illis munimētis fuisse, quæ Romani in littore Oceani ad meridianam plagam (vt habet Gildas) ad reprimendas pyraticas Saxonum deprædationes collocârunt. Cùm omnia Danicis bellis fracta,& debilitata, eorum etiam direptioni Hantona vetus anno Domini 980.relicta fuit, & Guilielmi illius primi temporibus, vt ex eius libro loquar, habuit Rex in eo tantùm *octoginta homines in dominio.* Sed ante ducentissimum annum, cùm Edwardus III. Rex Angliæ, & Philippus Valesius de summa Imperij Gallici decertârent, à Gallis incensa deflagrauit. E cuius statim cineribus, loco commodiore emicuit, quæ nunc cernitur vrbecula, duobus fluminibus interposita, ædificiorum frequentia & elegantia celebris, ciuium fortunis, & mercatorum concursu opulenta, duplici fossa, mœnibus validis, crebris interpositis propugnaculis circumsepta, & ad portus tutelam castellum è quadrato saxo firmissimum aggesta in magnam altitudinem

Southanton.
Clausentum.
Bittern.

mole exurgit à Richardo II. constructum. Memorabile est illud potentissimi Canuti Regis factum, quo assentatorem, qui omnia ad regis vultum, & nutum conuerti asserebat, hoc in loco repressit. *Sedile suum,* inquit Huntingdonensis, *in littore maris cùm ascenderet, statui iussit. Dixit autem mari ascendenti, Tu mea ditionis es, & terra in qua sedeo mea est, nec fuit qui impunè meo resisteret imperio. Impero igitur tibi ne in terram meam ascendas, nec vestes, nec membra dominatoris tui madefacias. Mare verò de more conscendens pedes Regis sine reuerentia madefecit. Ille igitur resiliens, ait. Sciant omnes habitantes orbem, vanam & friuolam regum esse potentiam, nec regis quempiam nomine dignum præter eum cuius nutui cælum, terra, mare legibus obediunt æternis, Nec vnquam posteà coronam sibi imposuit, &c.*

Canuti ζηλα.

Fluminum illorum, quibus hæc vrbecula interponitur occidentale, nunc *Test,* olim vt opinamur *Anton,* è Chute saltu exoriens primùm Andouer adit, Saxonicè Andeafapan, id est, Anti traiectus, vbi anno salutis 993. Ethelredus rex Angliæ, cùm Dani eius regnum vndiq; raptarent, vt fessas regiones tuta, & tranquilla pace tandem refoueret, Aulafum Danum in suam familiam adoptione, quæ tamen statim irrita, inseruit; nec enim tantus honor barbari animum à rapinis auocare poterat. Inde haud procul à Whorwell defluit vbi Ælfritha regina monasterium construxit, vt expiaret grauissimum illud scelus quo tollendo Edwardum regem priuignũ nefariè se astrinxit, & etiam cædem mariti sui prioris Athelwoldi Comitis nobilissimi elueret, quem Edgarus Rex huc venandi gratia euocatum transfixit, quòd sibi in amatorijs consilijs illusisset & hanc ipsam Ælfritham formâ ante omnes eo sæculo venustissimâ malis artibus sibi præripuisset. Posteà BRIGE, vel BRAGE, vetustum item oppidum ab Antonino ad IX. à Sorbioduno lapidem collocatum quærit Testus, ad quam distantiam inter Sarisburiam, & Wintoniam *Broughton* viculum rusticum haud procul à sua ripa inuénit, qui si BRAGE non fuerit, tunc eradicatum credimus, cùm omnia hoc in loco complanaret Guilielmus Normannus, vt saltum, quem dixi, conficeret. Rumsey deinde, Saxonicè Rumfeg, ab Eadgaro Rege velatis virginibus quarum templum adhuc superest, consecratum inuisit hic noster fluuius, & mox in portum Antonensem fertur ad *Arundinis vadum*, quod Beda dixit, & Redford interpretatus est, nunc autem à ponte vbi vadum fuit, pro Redford, Redbridge dicitur, ad quod enascente Saxonica

Andouer.

Aulaphus ab Ethelredo adoptatus.

Brige.

Rumsey.

Redbridge.

nica Ecclesia monasterium floruit, cuius Abbas Cymberth [redacted]ectæ Regis duos fratres puerulos salutari, vt author est Beda, baptismatis aqua perfudit carnificis ma[redacted] iam iam subituros. Hi enim cùm Cedwalla Saxo Vectam insulam oppugnaret, fuga sibi consulentes ad *Lapidem* oppidulum delituerunt, donec proditi, Cedwallæ iussu interficerentur. Quod verò fuerit hoc oppidulum *Ad Lapidem*, si fortè rogites, **Stoneham** dixero, proximum scilicet à **Redbridge**, viculum; quod pro me ipsa nominis significatio facillimè probet. Alterum flumen, quod ad Orientalem Southantonis partem effluit, **Alresford** vulgò dicitur, à mercatorio oppido, non ita procul à lacu è quo profluit. Huius ripæ Occidentali imponitur clarissima Britannicorum Belgarum ciuitas, Ptolæmeo & Antonino VENTA BELGARVM, Britannis etiamnùm *Caer Gwent*, Saxonibus olim ꝩintanceꞅteꞃ, vulgo Latinorum *Wintonia*, nobis hodiè **Wintchester**. Non desunt tamen, qui hanc Simenorum Ventam asserunt, Bristoliamq; Ventæ Belgarum nomine honestant; sed nullos fuisse in hac insula Simenos, cùm ad Icenos deuenero, docebo. Intereà verò si oppida Ventæ apud Antoninum adiacentia, vel vt formicæ semitas alibi quærant, quo coniecturam suam confirment, nihil quicquam inuenient. *Venta Belgarum.* Wintchester.

Ventæ huius etymum alij à Vento, alij à Vino, alij à Wina Episcopo petunt, qui omnes Bonæ menti litarent. Potior mihi videtur Lelandi nostri opinio, qui à *Guin*, siue *Guen* Britannorum, .i. *albo* deduxit, ita vt *Caer Guin*, Albam vrbem significet. Et quî non? cùm ab albedine prisci Latini *Albam Longam*, & *Albam Regiam* ciuitates denominârint, Græci itidem *Leucam*, *Leucadis*, & alia ab albedine loca nominata habuerint. Hæc etenim Venta, vti & aliæ duæ eiusdem cognominis, Venta Silurum, & Venta Icenorum, in solo ex creta, & argilla albicanti collocatur.

Vrbs proculdubiò Romanis seculis insignis, vtpotè in qua textrina sua sacra Imperatores Romani habuisse videntur, cum inter Britanniæ Ventas facilè fuerit primaria, & Italiæ proxima. In Notitiarum enim libro, Procurator Cynegij in Britannis Ventensis, siue Bentensis memoratur, vbi Iurisconsultorum flos vnicus Iac. Cuiacius Gynæcij legit, & sacrum textrinum in suis ad Cod. Paratitlis interpretatur. Iuxtaque sentit Guidus Pancirolus, scribitque illa Gynæcia constituta fuisse ***texendis principis militúmque vestibus, nauium velis, stragulis linteis, & alijs*** *Cynegium Rom. Im. in Britannia.* *Gynæcium.*

ad instruendas mansiones necessarijs. Procuratorem tamen illum canes Imperatoribus hîc curâsse existimauit [redacted] Et canes sanè nostri primas inter Europæos omnes ferunt: vsque adeò, vt Strabone teste, nostri Canes milites essent, priscique Galli etiam in bello vterentur, & Amphitheatralibus illis, alijsque Romanorum venationibus expeterentur. Erant enim (authore Strabone) εὐφυεῖς πρὸς τὰς κυνηγεσίας. id est, *ad venationem naturali præstantes facultate.* Vnde de illis Claudianus:

Canes Britannici.

Magnáque taurorum fracturi colla Britanni.

Nemesianus item,

diuisa Britannia mittit
Veloces, nostrique orbis venatibus aptos.

Gratius etiam de illorum pretio, & præstantia.

Quòd freta si Morinûm dubio refluentia ponto
Veneris, atque ipsos libeat penetrare Britannos,
O quanta est merces, & quantum impendia supra.

A Gase-hound. *Agasæus canis Britannicus.*

Ipsum quoque Agasæum nostrum, quem etiamnum A Gase hound vocamus, norunt, & in precio habuerunt antiqui illi Græci. Quod Oppianus in primo Cynegeticorum tibi dicet.

Ἐςι δέ τι σκυλάκων γένος ἄλκιμον ἰχνευτήρων,
Βαιὸν, ἀτὰρ μεγάλης ἀντάξιον ἔμμεν ἀοιδῆς.
Τοὺς τρέφεν ἄγρια φῦλα Βρεταννῶν αἰολονώτων,
Αὐτὰρ ἐπικλήδην σφὰς Ἀγασσαίους ὀνόμηναν·
Τῶν ἤτοι μέγεθος μὲν ὁμοίϊον οὐτιδανοῖσι
Λίχνοις οἰκιδίοισι τραπεζήεσσι κυνέσσι.

Quæ sic Latinè conuertit Bodinus.

Est etiam catuli species indagine clara,
Corpus huic breue, magnifico sed corpore digna,
Picta Britannorum gens illos effera bello
Nutrit, Agasæósque vocat, vilissima forma
Corporis, vt credas parasitos esse latrantes.

Sed hæc parerga sunto.

Constans è Monacho Cæsar.

In hac vrbe, vt historici nostri produnt, Romanis temporibus Constans ille Monachus fuit, quem primò Cæsarem, & posteà Augustum designauit pater Constantinus, qui contra Honorium spe nominis purpuram induerat. *Iampridem enim*, vt habet Zosimus, de illo tempore loquens, *tàm vrbibus, quàm vicis populosa collegia habuerunt monachi*, & huius Collegij parietinæ illæ antiquæ quæ tanta crassitie & firmitate ad portam occiduam cathedralis

cathedralis ecclesiæ cernuntur, reliquiæ esse videantur. Verùm Cæsareus iste Monachus hinc eductus paternæ ambitionis, & spretæ religionis citò pœnas morte dependit. Saxonica Heptarchia, semel atque iterum cladibus afflicta tandem reuixit, Occidentaliúmque Saxonum Regia fuit, magnificis templis, episcopalíque sede exculta, & sex officinis monetarijs ab Athelstano Rege instructa. Normannicis etiam temporibus inclaruit, Archiuúmque, siue publicorum monumentorum receptaculum hîc constitutum. Diúque floruit, nisi quòd vno & altero incendio fortuito deformata, & militari insolentia, intestino bello direpta. Vnde Nechamus noster, qui illa ætate floruit.

Guintoniam titulis claram, gazísque repletam
Nouerunt veterum tempora prisca patrum.
Sed iam sacra fames auri, iam cæcus habendi,
Vrbibus egregijs parcere nescit amor.

Hęc tamen solatus est damna Edwardus III. cùm pannorum, & lanarum emporium, quod vulgò **the Staple** vocamus, in hâc constituerit. Quæ vrbis fuerit his superioribus annis facies non facilè quis dixerit, quam, vt ille habet Nechamus:

flammis toties gens aliena dedit.
Hinc facies vrbis toties mutata, dolorem
Prætendit, casus nuntia vera sui.

Nostra ætate satis est frequens, fluminis diuortijs irrigua, ab ortu in occasum porrectior, mille quingentos plùs minùs passus ambitu intra mœnia colligit, quæ sex portis patent, longioribus ad vnamquamque procurrentibus suburbijs. Ad occiduæ portæ australem partem castrum eminet vetustum, sæpius obsidione cinctum, sed tùm grauissimè, cùm Matildis Augusta contra Stephanum regem propugnaret, & demùm, diuulgato se diem obijsse, loculo, quasi mortua, elata, hostes eluderet. De mensa illa circulari, siue orbiculari muro hîc appensa, quam vulgus hominum tanquam Arthurianam mensam suspicit, nihil est quod dicam, nisi recentioris esse ætatis. Superioribus enim sæculis, cùm virtutis bellicæ exercendæ gratia, militares decursiones, (*Torneamenta* vocant) frequentèr haberentur; huiusmodi mensis vsi erant, ne quod discrimen inter nobiles ex ambitione existeret: & veteri sanè, vt videtur, instituto. Gallos enim antiquos circularibus mensis circumsedisse, Armigerosque eorum scuta ferentes à tergo adstitisse, memorat in libro Deipnosoph.

Tabula rotunda.

Torneamenta.

nosoph. 4. Athenæus. In media ferè vrbe, sed magis ad Austrum, Kenelwalchius Occidentalium Saxonum Rex, post dirutum illud Monachorum Romano sæculo collegium, *Primùm*, vt inquit Malmesb. *Deo templum posuit, per id temporis pulcherrimum, quo loco posteritas in sede episcopali fundanda, etsi augustiori prima, per eadem tamen cucurrit vestigia.* Huic sedi iam inde à Wina, quem Kenelwalchius ille primum instituit Episcopum, præfuerunt Episcopi non minùs opulentia & honore, quàm sanctimonia clari, Archiepiscopi scilicet Cantuariensis Cancellarij, & Georgianis Equitibus à sacris, qui subinde magnis impensis hoc templum instaurârunt, scilicet Edingtonus & Walkelinus, sed præcipuè Wickhamus qui occiduam ecclesiæ partem à choro, nouo & eleganti sanè opere immenso sumptu extruxit, in cuius medio ipsius inter duas columnas cernitur sepulchrum. Nouísque subinde patronis præsules consecrârunt, Amphibalo, Petro, Suithuno, & demum S. Trinitati, quo nomine nunc innotescit. Saxonibus etiam, quibus summo in honore erat ob quorundam Regum sepulturam, quorum ossa collegit Rich. Fox Episcopus & cistulis inauratis in summitate parietis qui superiorem chori partem incingit cum suis inscriptionibus disposuit. Ealden mynſter, id est, *Vetus monasterium*, hoc olim dictum erat, ratione alterius recentioris Newan mynſter, id est, *Nouum monasterium*. Quod Alfredus fundauit, *& ad construendum eiusdem officinas mercatus ab Episcopo terræ spatium, ad vnum quemque pedem marcam pondere publico pensitauit*, Hoc verò vti illud vetustius coniugatis presbyteris positum erat, qui postea miraculo Crucis loquentis, & eorum institutum improbantis, à Dunstano Archiepiscopo Cantuariensi exturbati, & in eorum locum monachi substituti. Hæc monasteria contiguis parietibus ita vicina erant, vt voces canentium in altero alijs obstreperent, vnde cùm simultates monachi inuicem exercerent, quæ posteà in inimicitias prorupêrunt; & aquarum magna vis collecta ab Occidentali porta per deuexos vicos defluens ad nouum hoc monasterium stagnaret, aëremque insalubrem exhalaret: post ducentissimum ab ipso conditum annum, templum in Septentrionale vrbis suburbium, quod Hyde dicunt, translatum erat. Vbi Henrico primo permittente, monasterium amplissimum & pulcherrimum construxêrunt monachi, quod paucis interiectis annis, dolo Henrici Episcopi Wintoniensis (vt priuata loci huius historiola testatur) miserè deflagrauit.

Episcopi Wintonienses.

Speculum Vincentij.

Hide Abbatia.

grauit. Quo incendio crux, Danici Canuti donarium, in quod, (vt schidæ habent antiquæ) totius Angliæ annuum reditum contulerat, absumpta fuit, Monasterium nihilominùs resuscitatum in miram amplitudinem, vt ipsæ ruinæ iam loquuntur, ad funestam vsque monachorum periodum sensim excreuit. Tunc enim hoc demolitum, & in illud alterum S. Trinitatis, quod Cathedralis est Ecclesia, exturbatis monachis, Decanus, & Præbendarij XII. sunt inducti. Ad Ecclesiæ cathedralis orientalem partem Episcoporum palatium amplissimum, *Wolnesey* dictum, crebris turribus incinctum, riuulóque ferè circumfusum, ad mœnia pertingit, & in Australi suburbio Collegium elegans è regione prospectat, quod Guil. Wickhamus huius sedis Episcopus, maximus inter Anglos bonarum literarum pater & patronus, cuius laus omni seculorum memoria vigebit, in scholam construxit, & dicauit, è qua fœlicissimus est doctissimorum in Remp. & ecclesiam prouentus. In hoc enim Guardianus, Socij x. scholarchæ duo, & Scholastici LXX. aliíque nonnulli honestissimè aluntur. Alia etiam eximia erant in hac vrbe ædificia, (fuerunt enim plurima religioni consecrata) quæ cùm tempus expugnarit, memorare non libet, Parthenonem tamen illam, siue virginum monasterium quod Alfwida Alfredi regis vxor posuit, præterire nolo, cùm longè celeberrimum fuerit, vt reliquiæ iam ostendunt, & ex hoc Matildem Malcolmi Scotorum regis filiam sibi in vxorem acceperit Henricus primus, per quam veterum regum Anglorum stirps Normannicæ coaluit. Illa enim Edmundi *Ferrei lateris* ex Edwardo *Exule* neptis: mulier cùm cæteris virtutibus, quæ quidem dignæ regina essent, ornata omnibus; tùm veræ pietatis incredibili studio flagrans. Vnde in eius laudem vetus est Tetrastichon.

Collegium wicchamicum.
Guil. Wiccamus.
S. Mariæ Abbey.
Matildis vxor Henr. primi.

Prospera non lætam fecere, nec aspera tristem,
Aspera risus ei, prospera terror erant.
Non decor effecit fragilem, non sceptra superbam;
Sola potens humilis, sola pudica decens.

De Guidone Waruicensi qui singulari certamine Colbrandum illum Danicum Typhoëum hìc deuicit, de Waldeofo Huntingdoniæ Comite hìc capite truncato, vbi posteà capella fuit S. Ægidij, & egregio illo Sanctæ Crucis Xenodochio adiuncto, ab Henrico Blesensi Regis Stephani fratre, & huius vrbis Episcopo fundato, & Henrico de *Beaufort* Cardinale adaucto non est cur aliquid dicam, cùm ex historijs sint omnibus peruulgatissima.

gatissima.

Comites Wint. toniæ. Quód ad Wintoniæ Comites spectat, post Clitonem Saxonem à Normannis auito honore exturbatum, Iohannes Rex Saërum *Quincy* Wintoniæ Comitem dixit, qui vsus est pro insignibus baltheo militari *Fesse* vocant, cum* lemnisco septemplici vt in sigillo vidimus. Sed in filio Rogere qui septem Rhombulos aureos euacuatos in sanguineo scuto gestauit, cùm masculam prolem non suscepisset ex Helena primogenita filia & coherede Alani principis Gallouidiæ in Scotia, honor ille euanuit; tres verò filiæ Guilielmo de *Ferrarijs* Comiti Derbiæ, Alano Zouchæo, & Comino Buchaniæ in Scotia Comiti enuptæ cum amplissimis prædijs in vtroque regno fuerunt. Longo pòst tempore, Hugo *de Spencer* eo titulo à Rege Edwardo secundo nobilitatus erat, læsæque maiestatis reus honorem cum vita amisit. Posteà Edwardi IIII. beneficentia Ludouicus Brugensis Belga, Baro de *Gruthuse*, & princeps *Stenbusij* hunc titulum cum insignibus Rog. Quincij non dissimilibus, gestauit, quem, defuncto Edwardo, Henrico VII. in manus tradidit. Nostra verò memoria Guilielmum Poulettum, Angliæ Thesaurarium nouo Marchionis Wintoniæ titulo honorauit Edwardus VI. quo etiam eius posteri nunc fruuntur. Ventæ huius longitudinem part. XXII. Latitudinem LI. grad. esse, superioris ætatis obseruationes docuêrunt.

Insignia Quinciorum. *A Lable of 7.

Hamble. A Venta magis ad ortum, **Hamble** fluuius vasto ore in Oceanum profunditur, *Homelea* Bedæ dicitur, qui, vt habet ille, per Solent. terras Iutarum *Solente* intrat, sic enim illi vocatur fretum, quod Vectam insulam, & Britanniam interluit, in quo statis horis æstus reciprocatio vtrinque ex Oceano magna violentia irrumpens, & occursans, tantam admirationem antiquis illis fecit, vt in miraculorum Britanniæ numerum retulerint. De quo en tibi ipsa Bedæ verba. *Bini æstus Oceani, qui circum Britanniam ex infinito Oceano Septentrionali erumpunt, sibimet inuicem quotidie compugnantes occurrunt, vltra ostium fluminis Homeleæ, finitóque confluctu in Oceanum refusi vnde venerant, redeunt.* In hoc fretum etiam euoluitur fluuiolus qui prope *Warnford* ortus transit inter Forrestas de *Waltham*, vbi ædes sūt amplę Episcopi Wintoniensis, & de *Bere* per *Tichfeld* quōdam monasteriolū à Petro de *Rupibus* Episcopo Winton. positū, nūc primariam sedem Writheosleorum Southantoniæ Comitum. Inde flexuoso anfractu statim retrahitur littus, sinúmque **Portsey** insula efficit, in cuius interiori

Tichfeld.

Portsey.

teriori recessu floruit olim *Portperus*, ad quem Vespasianum appulisse nostri produnt, Saxones nouo nomine **Portchester** dixerunt, non à Porta Saxone, sed à portu: Ptolemæo enim Μέγας λιμὴν, id est, *Portus magnus* vocatur, à spatio, vti etiam ille *Portus magnus* in Africa, teste Plinio. Castrúmque sanè amplum superest quod in subiectum portum longè latéque prospectat. Cùm autem portus commoditatem Oceanus recedendo paulatim subtraheret, hinc demigratum est in **Portsey** insulam adiũctam. Quæ 14. plùs minùs milliaria ambitu colligit, salsis aquis intumescente æstu circumflua, ex quibus salem coquunt, & ponte qui suum propugnaculum adiunctum habuit, continenti coniuncta. Hanc Athelfleda Eadgari Regis vxor Nouo monasterio Wintoniæ dederat: & in ea ad ingredientis sinus fauces, siue ostium oppidum maiores posuerunt, indéq; **Portsmouth** dixerunt, id est, *Portus ostium*. Inardescente bello frequens est hoc oppidum, aliàs infrequens, Martíque potiùs quàm Mercurio studet. Ecclesiam habet opere satis vetusto, & Hospitale (Dei domum vocant) à Petro de *Rupibus* Wintoniensi Episcopo fundatum. Muro ex trabibus multo aggere vestitis, mole quondam ad ortum æstiuum prope portam & duobus ad portus ingressum é viuo saxo propugnaculis communitum, quæ ab Edwardo Quarto inchoata, Henricum Septimum perfecisse, præsidióque oppidum firmasse referunt incolæ. Sed nostra memoria DIVA ELIZABETHA magnis sumptibus nouis operibus ita quasi armauit, vt iam nihil desit quod in munitissimo oppido requiras. Et ex præsidiarijs alij nocte diéque ad portas, alij in turre sacra stationes agunt qui pulsu campanæ quot equites & pedites accedunt, & ex qua parte ostenso vexillo significant. Huic iam præest Capitanei dignitate honoratissimus Carolus Baro Montioyius vt antiqua nobilitate, ita summis virtutum & doctrinæ ornamentis clarissimus.

Portus magnus.

Portesmouth.

Hinc à *Portes-bridge* circumacto littore vidimus *Hauant* mercatorium oppidulum, & in proximo *Warblington* speciosas ædes equestris familiæ Cottonorum. Quibus præiacent duæ insulæ altera maior *Haling* dicta, altera minor *Thorney* à spinis, quarum vtráque suam habet Ecclesiam parochialem.

Meanuari.

Interiùs à mari MEANVARI incolunt, quorum agrum cum Vecta insula Wilfridus Eboracensis Archiepiscopus exulans ab Edilwalcho Australium Saxonum rege, dono accepit, cùm eius populum Christo per Baptismum inseruisset. Horum sedes nomine

nune vix immutato, hodie in tres Centurias diuisa, **Mainsbo-row, Eastnean, Weastmean**, inter quas mons æditus attollitur, **Old Winchester** incolis dictus, ad quem vrbem antiquitùs fuisse perhibetur, sed nec vola, nec vestigium, vt aiunt, iam superest.

Segontiaci. His finitimi in interioribus SEGONTIACI illi, qui se Cæsari dediderunt, ad Septentrionalem huius agri limitem in Centuria de **Holeshot** consederunt: in qua cernuntur **Aulton** forum, quod Alfredus custodi de *Leodre* legauit, & **Basingstoke**, *Basing.* Dominis suis cognomine de *S. Iohn*, Poinings, & Powlettis notissima. Cùm enim Adam de *Porta* Dominus de *Basing* filiam & heredem *Familia de S. Ioanne de Basinge.* Rogeri de *Aureuall*, cuius vxor filia itidem & hæres fuit familiæ prænobilis de *S. Ioanne* sibi iunxisset, Guilielmus eius filius honoris caussa nomen *S. Ioannis* assumpsit, quique illi recta serie successerunt, retinuerunt. Verùm cùm Edmundus de *S. Ioanne* sine prole 21. Edwardi tertij diem clausisset, Margareta eius soror filia Hugonis maritum suum Ioannem de *Sancto Philiberto* possessionibus Domini *S. Ioannis* auxit, sed illa sine sobole defuncta, Isabella altera soror Lucæ Poynings vxor Thomam filium Dominum de *Basing* peperit, cuius è filio Hugone neptis Constantia in familiam Powlettorum hanc dignitatem suis nuptijs intulit. E quibus nostra memoria Guilielmus Powlet Angliæ Thesaurarius, Wintoniæ Marchio, & Dominus *S. Iohn* de *Basing*, ad **Basing** villam suam sub hoc oppido, ædes cùm amplitudine, tùm elegantia ad miraculum magnificentissimas extruxit.

Vites in Britannia. Prope has **The Vine** visitur, Baronum de *Sands* mansio nitidissima, à vitibus denominata, quas in Britannia ex Probi Imperatoris tempore vmbraculi magis, quàm fructus gratia habuimus. Britannis enim & alijs, vt habet Vopiscus, permisit ille vt vites haberent. Horum Baronum primus erat Guilielmus *Sands* *Barones de Sands.* quem Rex Henricus VIII. eò dignitatis euexit, cùm sibi esset Camerarius, & nuptijs cum Margareta Bray filia & hærede I. Bray, nepte item & hærede Reginaldi Bray Baneretti clarissimi adauxisset, ex quo natus est Thomas Dominus *Sands*, auus Guilielmi Baronis honoratissimi qui nunc superstes. Huic vicina sunt, ad v. milliare versus occasum *Cleare*, olim Saxonicorum Regum sedes, hodie **Kingscleare**, iuxta quod vallum est militare Romanorum, vt ex nummis constat, quod nunc *Burgh-walles*, id est, Burgi mœnia vocant; Ad eandem distantiam in ortum

Odiam,

Odiam, regijs nunc ædibus superba, & Dauidis Scotorum Regis carcere nota, quondam Episcopi Wintoniensis municipium, cuius propugnaculum regnante Ioanne, tredecim Angli quindecim diebus fortissimè contra Ludouicum Francum, qui circumfuso exercitu acriter inuasit, defendêrunt, vt author est Matthæus Parisiensis. *Odiam.*

Superiùs inter hos Segontiacos ad Septentrionalem agri limitem, locum habuit olim Segontiacorũ ciuitas VINDONVM, quæ suo nomine exuto, gentis induit, vt Lutetia Parisiorum suorum nomen sibi assumpsit. *Caer Segonte* enim à Britannis vocabatur, id est, *Segontiacorum ciuitas*, sic enim Nennius in vrbium catalogo dixit, nos hodie Silcester vocitamus, Higdenus à Britannis Britenden nominare videtur. *Vindonum*, vt hanc appellem, distantiæ Vindoni à *Gallena* siue Wallingford, & à Venta, apud Antoninum persuasêrunt, eóque magis quòd inter hanc Vindonum, & Ventam, via Consularis etiamnum visitur. Hanc à Constantio Constantini Maximi filio extructam memorat Nennius, & *Murimintum* aliquando dictã, fortaßè pro *Muri-vindum*, id est, Vindoni Muri. *Mure* enim ex lingua prouinciali Britanni retinuêrunt, & V consonans sæpè illis cum M in orationis contextu commutatur. *Eiúsque pauimento* (Nennij verbis vtor) *tria semina seminauit Constantius, ne vllus pauper in ea maneret vnquam.* Quemadmodum Dinocrates, cùm Alexandria Ægypti conderetur, omnes, vt habet Marcellinus, ambitus lineales farina respersit, quod vrbem illam alimentorum vberi copia abundaturam fortuito monstrauit indicio. Constantium etiam hîc diem obijsse refert ille, & sepulchrum eius ad portam, vti inscriptio docuit, monstrari. In his suam fidem liberet Nennius, qui libellum illum mendaciunculis referſit plurimis. Hoc autem asseuerare ausim, eo tempore, summo in honore floruisse, & ego ipse in plurimos ibidem Constantini Iunioris Maximi illius filij nummos incidi, qui in auersa parte ædificium cum Epigraphe PROVIDENTIAE CAESS. habent. Constantium autem quem vrbis huius conditorem facit, Mopsuestiæ Ciliciorum defunctũ, & maiorum sepulchro Constantinopoli illatum in confesso est. Cœnotaphium verò, siue tumulum honorarium illi hîc excitatum non denegauerim: multis huiusmodi tumuli positi fuerint, circa quos milites quotannis solemni ritu in defuncti honorem decurrere solebant. Cùm res Romana iam in occasum diuergeret, & barbaræ gentes vndique prouincias diriperent, Britannici *Vindonum.* *Silcester.* *Tumuli honorarij.*

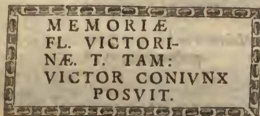
exercitus

exercitus veriti ne vicini incendij flamma eos etiam inuolueret, Cæsares sibi leuârunt, primò Marcum, deinde Gratianum, quos statim peremêrunt, & postremo anno à Christo nato 407. Constantinum quendam spe nominis in hac ciuitate *Caer Segont* (vt Nennius & Geruasius Dorobornensis testantur) velit nolit, purpura induerunt. Hic è Britannia soluens, Bononiam Galliæ appulit, omnesque Romanorum exercitus ad Alpes vsque in belli societatem pellexit. Valentiam Galliæ strenuò contra Honorij Augusti copias propugnauit, Rhenum iampridem neglectum præsidio muniuit. Ad Alpes Cottias, Pæninas, & maritimas, quà via patuit, munimenta construxit. In Hispania auspicijs Constantij filij, quem ex Monacho Augustum declarârat, res fœliciter gessit, literisque postea ad Honorium datis, culpam deprecatus, quòd sibi purpuram vi à militibus injci passus fuerit, ab eo Imperatoriam vestem dono accepit, vnde elatior, Alpibus superatis Romam cogitat, sed accepta Alarichi Gothi morte, qui suis partibus studuerat, Arelatem recessit, vbi imperij sedem fixit, *Constantinamque vrbem* vocari, & in ea septem Prouinciarū conuentus agi iussit. Interim Gerontius, qui Britannis suis præfuit, milites in Dominum concitauit, cumq; Constantem filium Viennæ Galliæ perfidè trucidasset, Constantinum ipsum Arelati obsidione incinxit, ad quem oppugnandum, cùm Constantius quidam ab Honorio missus infesto agmine properaret, Gerontius sibi vim attulit. Constantinus grauissima obsidione pressus, & infœlici suorum pugna animum despondens, deposita purpura, & fortunæ suæ mole, Ecclesiam ingressus, Presbyteri suscepit dignitatem, statímq; Arelate dedita, in Italiam ductus, capite plectitur cum Iuliano filio quem *Nobilissimum* dixit, & Sebastiano fratre. Hæc summatim ex Zosimo, Zosomeno, Nicephoro, Orosio, Olympiodoro, vt veritas contra illorum vanitatem triumphet, qui hanc historiam mendacijs è suo ingenio adsperserunt ridiculis, & vanissimis. Hac etiam vrbe Arthurum nostrum bellicosum inauguratum produnt historici nostri, nec multò pòst diruta concidit, vel Saxonum bellis, vel cùm Adelwolfus infenso in Edwardum regem fratrem animo, prædatorijs Danorum globis adiutus hanc regionem ad Basingstochiam vsque depopularetur. Nihil iam superest præter mœnia, quæ pinnis, & loricis nudata, magnæ altitudinis fuisse videntur. Ita enim ex ruderibus accreuit terra vt per angiportū, quem Onions hole vocant, vix me prono corpore transmitterem. Mœnia hæc

Constantinus Aug. qui spe nominis electus.

Iulianus Nobilissimus.

hæc quodammodo integra permanent, nisi illis locis perrupta, vbi portæ fuerint, & ex ipsis mœnibus enatæ sunt tantæ magnitudinis quercus, & quasi saxis congenitæ, tam vasto radicum complexu, & tam diffusa ramorum sparsione, vt intuentibus vel admirationem commoueant. Ambitu colligunt duo plùs minùs Italica milliaria, vnde ex magnitudine **Selcester** Saxones forsitan dixerunt, quasi vrbem magnam. **Sel** enim magnum illis sonuisse videatur, cùm Asserius Saxonicam dictionem **Selwood** syluam magnam sit interpretatus, præiacetque mœnibus ad occasum quà iacet planities, longo tractu agger in munimen eductus. Includit LXXX. quasi terræ iugera, quæ subactum & purum solum in arua sunt diuisa, cum nemusculo ad occasum, ad ortum verò iuxta portam, prædium & Ecclesiola est recentior, in qua dum antiquas inscriptiones perscrutarer, nihil offendi, nisi in fenestris quædam insignia, videlicet in parma nigra duos *Cheuernos* (quos vocant) aureos cum areola item aurea interposita, & in clypeo aureo rubri coloris aquilam bicipitem expansam. Hanc Blewettorum esse accepi, quibus post Guilielmi magni tempora hæc terra obuenit, istam verò nobilis familiæ Bainardorum de *Leckham*, qui Blewettis hæreditariò successerunt. *Insignia Blewettorum, & Bainardorum.* Hoc diuturna obseruatione esse exploratum retulerunt mihi incolæ, etsi solum satis fertile, & fœcundum sit, quibusdam tamen locis quasi areolis, quæ se intersecant, non perinde lætè fruges prouenire, sed multò quàm alibi rariùs: per quas, vrbis olim plateas duxisse opinantur illi. Eruuntur hîc quotidie lateres, quos Britannicos vocamus, & Romanorum numismatum vis ingens, *Onions penies* appellitant, id est, *Onioni denarij*, quem Gigantem fuisse, & hanc vrbem incoluisse somniant. Inscriptiones etiam sæpiùs effodiuntur, quas tamen nobis inuidet rusticorum imperitia. Vna tantùm Londinum hinc translata in hortis Cecilianis honoratissimi Domini Guilielmi Cecilij Baronis de *Burghley* & summi Angliæ Quæstoris cernitur, videlicet


MEMORIÆ
FL. VICTORI-
NÆ. T. TAM:
VICTOR CONIVNX
POSVIT.

An hic tumulus positus sit Victorinæ, quæ *Mater castrorum* dicta fuit, quæque contra Gallienum Augustum Victorinos filium & nepotem, Posthumum, Lollianum, Marium, & Tetricum Cæsares, in Gallia & Britannia appellauit, non facilè dixerim. Duos autem Victores in Britannia nostra, aliquo loco fuisse legi, eósque vno eodémque tempore: alterum Maximi Aug. filium, alterum verò eiusdem Maximi prætorio Præfectum, cuius Diuus Ambrosius in epistolis meminit, sed neutrum horum hoc monumentum vxori posuisse affirmare ausim.

Hic ager, vti etiam cæteri quos hactenus percurrimus, ad Occidentalium Saxonum reges spectauit, cúmque Sigebertum ob tyrannidem, & prouinciam malè habitam regno exuissent, illi, vt author est Marianus, ne omninò priuatus videretur, assignatus erat. Quem tamen posteà ob admissa scelera itidem expulérunt, tantúmque abfuit, hanc afflictam regis fortunam quenquam ad misericordiam allexisse, vt subulcus tandem in sylua Anderida latitantem interfecerit.

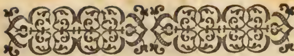
Sigebertus Rex occisus.

Comites admodum pauculos numerat, primis Normannorum temporibus, Bogo siue Beauosius Anglus hoc titulo vsus erat, qui in prælio ad *Cardiff* in Wallia contra Normannos pugnauit, vir bellica laude florentissimus, quem dum monachi fabellis fictis & commentitijs celebrare sudarunt, fortissima eius facta crassis occultarunt, & circumfuderunt tenebris. Iam inde ad Henricum vsque VIII. Southantonensis Comes nullus legitur. Ille enim Guilielmum *Fitzwilliams* iam grandæuum, amplissima Montisacutorum familia oriundum, & Southantonensem Comitem, & Angliæ Thalassiarcham designauit, quo statim sine prolè mortuo, Edwardus VI. eundem honorem anno sui regni primo, Thomæ Wriotheosley Angliæ Cancellario detulit, cuius è filio Henrico nepos Henricus eodem hodie lætatur, qui in primo ætatis flore præsidio bonarum literarum, & rei militaris scientia nobilitatem communit vt vberiores fructus maturiori ætate patriæ, & principi profundat.

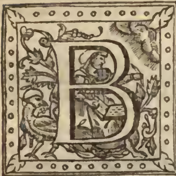
Hamtonie Comites. Beauows of Hampton.

Habentur in hoc agro Paracia 253. *&*
oppida mercatoria 18.

ATTREBATII.



ATTREBATII.

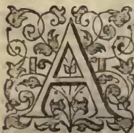


Elgis finitimi, vti in Galliâ, ita in Britanniâ ATTREBATII, *quo nomine nunc antiquato, eorum ſedes* **Barkſhire** *vulgò appellatur. In confeſſo enim ſit, cùm è Galliâ Belgicâ aduenas maritima Britanniæ occupâſſe, regionúmque ſuarum nomina retinuiſſe prodat Cæſar, hos noſtros Attrebatios è Galliæ Attrebatibus húc demigraſſe; qui Galliæ maritimam partem ad Sequanam, vt author eſt Ptolemæus, tenuerunt, regionem ſcilicet, quæ noſtris Attrebatibus è regione quodammodo obiacet. Non temerè igitur erat, ſi Cæſar Comij Attrebatenſis authoritatem his regionibus magnam fuiſſe ſcribat, vtpote apud populares ſuos, & illum à Cæſare victum, huc fugiſſe, cùm, vt habet Frontinus, nauibus in ſicco hærentibus, vela pandi iuſſerit, & Cæſarem inſequentem fruſtratus ſit; qui è longinquo vela tumentia ſpectans, ferentibus ventis auolare ratus, à perſequendo deſtitit. Unde Attrebatij hi dicti controuertitur, nam quòd ab* Attrech *quidam petant, quod antiquâ Gallorum linguâ terram panis ſonare volunt, vereor vt fruſtrà ſint. Satis ſit nobis indicaſſe, vnde in Britanniam deuenerint, in nominis rationem inquirant alij.*

Comius Attrebatenſis.

In Strategematibus.

Barkſhire.



Ger ille qui nobis **Barkſhire**, Latinis *Bercheria*, Saxonibus Beꞃꞃocꞅcyꞃe quondam dicebatur. Quod nomen à quadam ſylua **Berroc**, vbi buxus plurima, deducit Aſſerius Meneuenſis, alij à quercu nudatâ, hoc enim **Beroke** denotat, ad quam difficilioribus Reipub. temporibus incolæ olim ſuis de rebus cô-

Barkſhyre vnde nominetur.

Aſſerius.

 ſulturi

fulturi conuenire folebant. Septentrionalem huius partem *Ifis*, qui poftea *Tamifis*, flexuofo, fed amœno admodum blandus alueo perfundit, & primùm ab Oxonienfibus, poftea à Buchinghamienfibus fecludit. Auftralem partem irrigat Cunetio flu. donec Tamifi fe inferat. Ad ortum quà latior eft, & parte mediâ, fuârum opum fatis prodiga, & frumenti ferax, præcipuè, vbi in vallem fubfidet, quam à nefcio qua albi equi forma, in candicanti colle imaginata, **the Vale of Whitehorſe** vocant. Orientalem autem partem, quæ minùs fertili gleba, faltus, & fyluæ longè latéque occupant.

Farendon. In Occidentali limite propè ab Ifide, **Farendon** eft fuperiori fitu, nunc foro, quondam munitione quadam celebre, quam Robertus Glocestriæ Comes contra Stephanum conftruxit, qui eam tamen cruento, (vt inquit Neubrigenfis) labore expugnauit, adeò vt iam non appareat. Hinc Ifis magno in Septentriones flexu eluctatus minoris famæ viculis affunditur plurimis, donec reductus, & diuortio ludens *Abbendoniam* peruenit, oppidum fanè elegans, & frequens, Sheoueſham primùm Saxonibus, inde **Abbandune** dictum ab Abbatia proculdubiò, potiùs quàm ab Abbeno Hibernico nefcio quo heremitâ, vt quidam fcripferunt. *Locus erat* (vt habet vetuftus liber Abbendonēfis) *in planitie montis vifu defiderabilis paulifper vltra villam quæ nunc vocatur Suniggewelle inter duos riuulos amœniffimos, qui locum ipfum quafi quendam finum inter fe concludentes gratum cernentibus prabent fpectaculum & opportunum habitantibus fubfidium. Sheouefham autem ipfa olim dicta ciuitas famofa, afpectu defiderabilis, diuitijs plena, agris circundata vberrimis, vernantibus pratis, diffufis campis, & gregibus lactifluis. Hic fedes regia, hùc cùm de regni præcipuis & arduis tractaretur negotijs concurfus fiebat populi.* Quam primùm Ciffa Occidentalium Saxonum Rex monafterium, fiue Abbatiam conftruxerat, quafi deleto vetuftiori nomine, **Abbandun**, id eft, *Abbatiæ oppidum* dici cœpit. Nec ita diu floruerat hoc monafteriũ, cùm Danico turbine, quafi fubitò pofterneretur: reualuit tamen ftatim Eadgari Regis beneficētia, & poftea Normannorũ Abbatum operâ in eam magnificentiam paulatim excreuit, vt inter Britanniæ monafteria cùm opibus, tùm amplitudine vix fecundis acquiefceret, quod etiam rudera eius nunc loquuntur. Oppidum verò etfi diu monafterio innixum fuerit, ab anno tamen falutis 1430. quo Ioannes quidam à *S. Helena* cognominatus, Ifidem ponte è viuo faxo coniunxit, viámque regiam compendio

Abbandune *fiue* Abingdon.

compendio huc deflexit, ita frequentari cœpit, vt inter huius agri oppida facilè nunc primas ferat, Prætorem habeat, & madefacto illo regerminanti hordeo, quod Byne Græci, nos *Mault* vocamus, magnum quæstum faciat. Vt Cissa hoc monasterium, (obiter ex antiquo libro notabo) ita *Cilla soror Cedwallæ Regis monasterium monialibus construxit ad Helnestow iuxta Tamisin vbi virginibus ipsa præfuit, posteà translatæ fuerunt ad Witham: Ardente bello inter Offam & Kinulfum, cum castellum ibi construeretur, cesserunt virgines. Kinulfo enim victo omnia quæ iurisdictioni suæ subdita fuerant ab oppido Wallingfordia in Australi parte ab Ichenildestreete vsque ad Esseburiam, & in Aquilonari parte vsque ad Tamisim Rex Offa sibi vsurpauit.* Sed ad rem. Iuxta Abbendoniæ pontem, *Ocke* fluuiolus, qui Australem oppidi partem alluit, in Isidem placidè infertur, cùm riuulum receperit, qui è valle de **Whitehorse**, ad *Wantage* exoritur. Hæc verò *Wantage*, Saxonicè panaꞇinꝫ, villa erat olim regia, & Alfredi regis clarissimi incunabula, qui moriens Alfritho vnà cum **Lamborne** oppidulo legauit. Longo pòst tempore mercatorium factum erat oppidum, operâ Fulconis Fitz-Warini viri bellicosissimi, cui Rogerus *Bigod* Angliæ Marescallus virtutis bellicæ ergò donauerat, hodiéque Bourchieri è Fitz-Warinorum stirpe oriundi domini agnoscuntur, eorumque nonnulli sunt hìc sepulti. *Mault.* *Liber Abbend.* *Wantage.* *Fitz-Warin.*

Isis Abbendoniâ digressus statim ab Oxoniensibus Tamam recipit (de quo aliàs) & nunc *Tamisis* composito vocabulo dictus primùm *Sinodun* collem æditum, & fossa profunda munitum inuisit, vbi olim Romanorum castrum fuisse certum est; proscissus enim nunc aratro Romanorum nummos vetustatis indicia aratoribus subinde effundit. Sub hoc ad *Brettwell* castrum fuit, si non in hoc colle, quod Henricus 2. expugnauit, paulò antequam pacem cum Stephano iniret. Hinc Tamisis primariam olim Attrebatiorum vrbem petit, quæ Antonino GALLEVA Attrebatum, Ptolemæo CALEVA, sed vtrique perperàm librariorum incuriâ pro GALLENA, qui itidem in Græcis exemplaribus Ναλκυα, pro *Gallenâ* nobis obtrusêrunt. Sic etenim Britannicè dictum arbitratus sum, quasi *Guall hen*, id est, *Vallum antiquum*. Quo nomine retento, & ob vadum in flumine, **Forde** adiecto, Gullenꝫaꝼopo & Wallenꝫaꝼopo Saxones vocârunt, & nos hodiè contractius **Wallengford**. Burgus habebatur Edwardi Confessoris temporibus, & continebat (vt est in eo libro quo Angliæ lustrum condebat Guilielmus primus) CCLXXVI. *Tamisis.* *Sinodun.* *Bretwell.* *Rob. Montensis.* *Gallena.* *Wallengford.*

bagas, id est, domos *reddentes* IX. *libras de Gablo, & qui ibi manebant, faciebant seruitium Regis cum equis, vel per aquam. De bagis octo pro castello sunt destructa.* Mœnibus olim obuallatum erat, quæ vt ex eorum tractu videre est, mille passus ambitu collegerunt, Castrum est ad flumen amplum sanè, & quondam adeò munitum, vt inexuperabilis munimenti spes quosdam ferociores fecerit. Cùm enim communi quasi bellorum incendio deflagrauerit Anglia, subinde inani obsidione à Stephano Rege incinctum legimus. Amplitudinem eius & magnificentiam cùm illic Oxonia secederemus, demirabamur (est enim iam secessus studiosis ex æde Christi Oxon.) duplici murorum ambitu, duplici item vallo circundatur, in medio, moli in magnam altitudinem æditæ arx imponitur, in cuius accliui per gradus ascensu fontem immensæ profunditatis vidimus. Incolæ constructum à Danis credunt, ego potiùs à Romanis aliquid hìc positum, à Saxonibus posteà & Danis excisum iudicarim, cùm Sueno Danus hàc populabundus vagaretur: demúmque sub Guilielmo primo denuò reuixisse ex Censuali libro pro comperto habemus. Castri tamen non meminit Guilielmus Gemeticensis, cùm scribit Guilielmum Normannum, debellato Haraldo, statim ad hanc vrbem (sic vocat) exercitum ductâsse, transmeatóque Tamisis vado, hìc castrametatum fuisse, priusquàm Londinum adiret. Quo tempore Wigodum Saxonem Dominum suum agnouit Wallengfordia, qui vnicam filiam suscepit Roberto *D'Oyley* in matrimonio datam, ex qua Matildem hæredem (*vnicam ille*) progenuit, quæ primùm Miloni Crispino, eoque defuncto, Brienio *filio Comitis* beneficio Regis Henrici primi elocata fuit. Qui bellicis laudibus innutritus, & Matildis Augustæ partes sequutus, hoc suum castrum contra Stephanum, cùm ille ad **Craumarsh**, è regione propugnaculum excitâsset, fortissimè defendit: donec pax omni Angliæ exoptatissima, hoc in loco confecta; & composita illa de regno inter Stephanum & Henricum II. grauissima dissensio. Tunc enim Brieni & vxoris animum Dei amor ita subibat, vt caduca & fluxa reiecerint, Christo se deuouerint, & in sacrum regis patrimonium hic *Honor* Wallingfordiæ deuenerit. Quod constat ex veteri inquisitione in Scaccario hisce verbis, *Dominis suis dilectissimis Domini Regis Iustitiariis, & Baronibus Scaccarij Constabularius Wallingford salutem. Sciatis me diligentèr inquisitionem fecisse de mandato D. Regis per Vicecomitem ad me transmisso per milites de Balliua*

Domini Wallengfordia.

De honore de Wallingford in Testa. Neuills in Scaccario.

Balliua mea, & hæc est inquisitionis factæ summa. Wigodus de Wallingford tenuit honorem de Wallingford tempore Regis Haraldi, & posteà tempore Regis Willelmi primi, & habuit ex vxore sua quandam filiam quam dedit Roberto D'oilly. Ipse Robertus habuit ex ea quandam filiam Matildem nomine quæ fuit hæres eius. Milo Crispinus desponsauit eam, & habuit cum ea prædictum honorem de Wallingford. Mortuo Milone dedit Dominus Rex Henricus primus prædictam Matildem Brienio filio Comitis, &c. Posteà tamen spectauit, vt accepi, Henrici III. tempore, ad Comites Cestriæ, & deinde ad Richardum Romanorum Regem, & Cornubiæ Comitem, qui instaurauit, eiúsque filium Edmundum, qui in interiori areâ collegiatum sacellum fundauit, Quo sine liberis sublato, in sacrum Coronæ patrimonium recidit, ex quo tempore quodammodo contabuit. Nec multis interiectis annis, cùm illa pestis funestissima quæ Saturni & Martis Synodum in Capricorno insequuta, per vniuersam Europā pertinacitèr, anno salutis 1348. grassaretur; hæc nostra Gallēna ita assiduis funeribus exhausta fuit, vt cùm priùs frequentissimè habitaretur, & XII. ædes sacras numeraret, nunc tantùm vnam & alteram ostendat: Sed hanc solitudinem referunt incolæ potiùs ad pontes Abbindoniç, & Dorcestriæ constructos, quibus regia via hinc deflectitur. *Pestis grauissima.*

Hinc in Austrum per lætissimos vtrinque agros placidissimè fertur Tamisis per *Moulesford* quod Rex Henricus primus dedit Giraldo filio Walteri à quo profluxit inclita familia de *Carew*. Cui plurimum spendoris accessit ex nuptijs cum clarissimis familijs Mohunorum, Dinhamorum, & alijs tam in Hibernia quàm in Anglia. Nec procul ad *Aldworth* vbi sunt sepulchra quæ vulgus hominum demiratur, cùm fuerint tantùm Equitum familiæ *De la Beche*, quæ regnante Edwardo III. defecisse mascula prole creditur. Tandémque Tamisis Cunetionem obuium habet, qui Australem, vt modo dixi, Attrebatiorum partem irrigans, in primo aditu, cùm Wiltonienses reliquerit, **Hungerford** subluit oppidulum tenue, & humido situ, quod amplissimæ tamen familiæ Baronum de *Hungerford* & nomen, & titulum fecit. Quam maximè extulit & adauxit *Walterus de Hungerford* summus Angliæ Thesaurarius, regnante Henr. VI. Sed iam antè hæc diximus. Hinc parùm abest ad austrum *Widehay* quæ Baronem de *Sancto Amando* longo tempore sedes erat, quorum hęreditatem & dignitatem vxorio iure adijt Gerardus *Braybrok*, cuius è filio Gerardo neptis Elizabetha suis nuptijs eandem ad

Moulesford. *Carew.* *Aldworth.* *Kenet fl.* *Barones de S. Amando.*

R 3 Guil.

Guil. de *Bellocampo* transtulit, cuius soboles breui in spurio desijt.

Inde defluens Cunetio inter *Hemsted Marshall* quod olim per virgam Marescalliæ tenebatur, vbi Thomas Parry Thesaurarius hospitij Reginæ Elizabethæ elegantes ædes extruxit, & *Benham Valence* ita dictam quòd ad Guilielmum de *Valentia* Comitem Penbrochiæ spectauit, SPINAS vetustum illud oppidum adit cuius Antoninus meminit. Quod hodie nomine superstite, Spene dicitur, verùm nunc pro oppido viculus est minimus vix mill. pass. à Newbury celebri oppido, quod ex eius ruinis originem reperit. Newbury enim *Nouus Burgus* nobis sonat, ratione scilicet oppidi antiquioris *Spinarum*, quod intercidit, noménque etiam in ipsius Noui Burgi parte reliquit quæ Spinhamlands hactenus appellatur. Si verò nihil aliud, hoc sanè probet Newbury è Spinis emicuisse, quòd Spene viculum, vt matrem Neuburienses agnoscant, licèt illud præ Spinis, ædificijs cultúque sit inprimis spectabile, & lanificio opulentum, situ perconmmodo in campestri planitie, & Cunetione siue Kenetto flumine interfusum. Obtigit hoc in Normannica Angliæ expugnatione Ernulpho de *Hesdin* Comiti Perticensi, cuius cùm abnepos Thomas Perticensis in obsidione Lincolniæ cecidisset, Episcopus Chalonensis eius hæres diuendidit Guilielmo Marescallo Comiti Penbrochiæ, qui etiam Manerium de *Hempsted* vicinum de quo dixi, eiusque successores tenuit donec Rogerus Bigod eo honore sub Edwardo primo excidisset.

Hinc Lamborn riuulo recepto, quod subluit Dennington quod alijs *Dunnington* dicitur, castellum exiguum, sed elegans nemorosi collis supercilio prospectu amœno positum, & quod interiùs omne ferè lumen admittit. Conditum verò ferunt à Richardo de *Abberbury* Equite aurato, qui etiam sub eo *Domum Dei* pauperculis fundauit. Posteà fuit Chauceri, & inde *De la Polorum*, & patrum memoria Caroli Brandoni Ducis Suffolciæ habitatio. Cunetio iam longo confecto cursu per *Aldermaston* quod Henricus 1. dedit Roberto Achard, à cuius posteris per *De la Mares* ad Equestrem Fosterorum familiam iure coniugij tandem deuenit, in Tamisim tandem illabitur, statim ac *Readingi* magnam partem suis diuergijs amplexus fuerit. *Reading* verò vrbecula, siue oppidum, Saxonicè Rheaðyʒe à *Rhea*, id est, *Flumine*, vel à Britannica dictione *Redin*, quod filices denotat, quæ affatim hîc proueniunt, hodiè platearum elegantia, ædium

Spinæ.

Liber inquisitionum.

Aldermaston.

Reading.

ædium ſpendore, ſua opulentia, & lanei panni texendi gloriâ cæteris huius agri oppidis præcellit, licèt maxima ornamenta amiſerit; Templum ſcilicet ſpecioſum, & Caſtrum vetuſtiſſimum. Hoc enim Danos tenuiſſe prodit Aſſerius, cùm vallum inter Cunetionem & Tamiſim ducerent, & in hoc ſe recepiſſe, cùm ad **Inglefield** (viculus eſt vicinus) ab Æthelwulfo Rege fugarentur. Sed Henricus II. ita illud excîdit, quòd Stephani militibus perfugium eſſet, vt nihil iam ſuperſit præter nudum nomen in plateâ proxima. In cuius vicinia templum iam anteà magnificentiſſimum monachis conſtruxit, magníſque redditibus locupletauit Henricus primus, diruta virginum ſacrarum ædicula, quam ad expianda ſua ſcelera Alfritha regina olim poſuerat. In hac ſepultus erat ipſe conditor Henricus vnà cùm filiâ Matilde, vt priuata huius loci teſtatur hiſtoria, etſi aliqui Becci in Normannia hanc cõditam ferunt. Quæ perinde ac Lampido illa Lacedæmonia (cuius Plinius meminit) regis filia, regis vxor, regis mater fuit. Huius ſcilicet Henrici primi regis Angliæ filia, Henrici quarti Germaniæ Imperatoris vxor, & Henrici II. regis Angliæ mater. Qua de re accipe diſtichon tumulo inſcriptum, & illud, meo ſanè iudicio, Muſis fauentibus natum. *Matildis Augusta.*

Ortu magna, viro maior, ſed maxima prole,
Hic iacet Henrici filia, ſponſa, parens.

Et prole quidem illa maxima, & longè fœliciſſima fuit. Henricus enim II. eius filius, vt ſcripſit qui tum vixit, I. Præſul Carnotenſis, *Rex optimus apud Britannias, Normannorum, & Aquitanorum dux fœliciſſimus, & primus tàm amplitudine rerum, quàm ſplendore virtutum. Quàm ſtrenuus, quàm magnificus, quàm prudens, & modeſtus, ab ipſa vt dicam infantia fuerit, nec ipſe liuor ſilère, nec diſſimulare poteſt: cùm opera recentia, & manifeſta ſint, & à Britanniarum finibus ad Hiſpaniæ limites, virtutis ſuæ protenderit, & continuauerit titulos.* Et alibi de eodem. *Henricus II. maximus Regum Britanniæ circa Garumnam fulminauit, Toloſam fœlici cingens obſidione non modò prouinciales vſque ad Rhodanum, & Alpes territauit, ſed munitionibus dirutis, populiſq; ſubactis, quaſi vniuerſis immineret, timore principes Hiſpanos concuſſit & Gallos.* Adiungam etiam, ſi placet, vnum & alterum verbum de eodem ex noſtro Giraldo. *A Pyreneis montibus vſque in occiduos, & extremos borealis Oceani fines hic Alexander noſter occidentalis brachium extendit. Quantum igitur noſtris in partibus natura terras, tantum & victorias extulit. Si excurſuum metæ quærantur, priùs deerit orbis, quàm aderit* *Henricus secundus.*

finis. Animoso quippe pectori cessare possunt terræ, cessare nesciunt victoriæ, non deesse poterunt triumphi, sed materia triumphandi. Qualiter titulis & triumphis suis Hibernicus orbis accesserit? Quanta, & quàm laudabili virtute Oceani secreta, & occulta transpenetrauerit? Sed ecce veterem in eius mortem versiculum, qui vno verbo, & hæc omnia, & filij Regis Richardi primi gloriam plenè complectitur:

Mira cano, Sol occubuit, nox nulla sequuta est.

Richardus Primus. Tantùm enim abest, vt Richardus noctem intulerit, vt Angliam nostram suis in Cypro, & Syria victorijs clarissimè illustrauerit. Verùm hæc extra callem. Ad loca à personis iam denuò regrediamur. Monasterium hoc iam in regias ædes conuersum est, quibus Ἱπποστάσιον, siue equile pulcherrimum adiunctum, regijs, & generosissimis equis refertum. Sed hoc de loco audi etiam Poëtam describentem Thamisim hîc præterlabentem.

Hinc videt exiguam Chawsey, *properátq; videre*
Redingum *nitidum, texendis nobile pannis.*
Hoc docet Alfredi nostri victricia signa,
Begscegi cædem, calcata cadauera Dani:
Vtq; superfuso maduerunt sanguine campi.
Principis hic Zephiro Cauróq; parentibus orti
Cornipedes crebris implent hinnitibus auras,
Et gyros ducunt, gressus glomerántq; superbos,
Dum cupiunt nostri Martis seruire lupatis.
Haccine sed pietas? heu dira piacula flenda
Neustrius Henricus situs hic, inglorius vrna
Nunc iacet eiectus, tumulum nonus aduena quærit.
Frustrà; nam regi tenues inuidit arenas
Auri sacra fames, Regum metuenda sepulchris.

Quingentis vix à Redingo passibus, inter florentissima prata Cunetio Tamisi consociatur, qui iam latior in Septentriones spaciatur per *Sunning* viculum, quem mireris octo episcopis, qui huic, & Wiltoniensi agro præfuerunt, fuisse sedem, (hoc tamen nostræ produnt historiæ) quæ postea ab Hermano Shirburnam, & tandem Sarisburiam translata, ad quam etiamnùm locus iste pertinet. Inde *Bistleham*, nunc contractè *Bisham* præterit Tamisis, primùm Templariorum militum, inde *Montacutorum*, qui monasteriolum extruxerunt, & posteà patrimonium Domini Edwardi Hobei Equitis clarissimi, & mihi inprimis obseruandi, cuius magna in me beneficia cogitatio frequens ita exercebit,

Margin notes: Sunning. / Bisham. / D. Edwardus Hobæus.

exercebit, & renouabit, vt memoriæ nunquam subducantur meæ.

Bishamo iam relicto, se reducit ad oppidulum superiori sæculo **Southealington** dictum, hodie **Maidenhead**, à ~~superstitioso~~ cultu capitis nescio cuius virginis Britannicæ ex vndecim illis millibus, quæ dum Vrsula duce, in patriam Roma redirent, iuxta Coloniam Germaniæ ab Attila illo Dei flagello, martyrio affectæ fuêrunt. Nec hoc vetustæ est memoriæ, nam proauorum ætate traiectus fuit loco paulò superiori ad **Babhams end**, sed postquàm hîc pontem construxissent sublicium, diuersorijs florêre cœpit, & matri suæ vicinæ **Bray** prælucere, quæ longè tamen antiquior, vt potè quæ toti Centuriæ nomen fecit. Hanc BIBROCOS, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, tenuisse olim credidi, & quidni credam? Nominis reliquiæ supersunt planissimè, BIBRACTE Galliæ etiam nunc in **Bray** contrahitur, & non procul hinc Cæsar Tamisim cum suis transmisit (vt suo loco docebimus) quo tempore popelli illi se Cæsari dedidêrunt. Certè si alibi Bibrocos vel plagis auritis venaris, vix credo inuenias. Maidenhead. Bibroci.

Inter hos Bibrocos floret **Windesore**, Saxonicè (à flexuosa forsitan ripa) pÿndleſhoꝛa, vt in Chartis Edwardi Confessoris concipitur, qui in hæc verba Westmonasterio concessit. *Ad laudem Dei omnipotentis posui in dotalitium, & in perpetuam hæreditatem ad vsum Domino seruientium, Windlesoram cum pertinentibus.* Nec enim aliud vetustius de Windlesora lego. Sed non diu tenuerant Monachi cùm permutatione facta, Guiliel. Normannus ad se retraxit, sic enim habet eius Charta. *Cum consensu, & fauore venerabilis Abbatis Westmonasterij, conuentionem feci de Regia possessione Windlesora, quòd locus ille vtilis, & commodus visus est propter contiguam aquam, & syluam venatibus aptam, & alia plura quæ inibi sunt regibus commoda, imò regiæ perhendationi aptus existit, pro qua Wokendune, & Ferings concessi.* Situm certè amœniorem sedes Regia vix habere possit. Clementer enim ex ædito colle, iucundissimo in orbem fruitur prospectu. A fronte vallem despectat longè latèque procurrentem, aruis distinctam, pratis viridantem, nemoribus hinc inde vestitam, & placidissimo Tamisi irriguam. A tergo colles passim exsurgunt, nec asperi, nec præalti, saltibus coronati, & venationi è natura ipsa quasi dicati. Hac loci amœnitate pellecti reges, sæpissimè huc secedunt, & hîc ad Galliam vincendam natus est Edwardus III. Windsore.

Rex

Rex potentissimus, qui hoc castrum quasi vrbis æmulum fossis, & propugnaculis ex quadrato saxo munitissimum de integro construxit, statímque debellato Gallo, & Scoto: Ioannem Regem Galliæ & Dauidem Scotiæ in hoc captiuos vno eodémque tempore tenuit. Diuiditur hoc castrum in duas areas; interior, quæ ad Ortum spectat aulam Regiam, quæ ædificiorum descriptione nihil illustrius, nihil splendidius, complectitur. Ad cuius Borealem partem quà flumen despectat, D. Elizabetha subdiale ambulacrum adiecit longè amœnissimum. Exterior area in ipso primo ingressu tēplum habet augustissimum B. Mariæ virgini & Georgio Cappadoci ab Edwardo III. consecratum, sed ad eam qua nunc cernitur magnificentiam ab Edwardo

1350. IIII. perductum. Hic Edwardus III. vt militarem virtutem honoribus, præmijs atque splendore decoraret, nobilissimam conscripsit equitum auratorum societatem, quos ob periscelidem suam in prælij, quod fœliciter cessit, tesseram datam, Garterij siue Periscelidis Equites nominauit, qui cærulea Periscelide aureis literis Gallicè inscripta, HONI SOIT QVI MALY PENS, sinistram tibiam substringunt. Alij tamen ad periscelidem siue garterium Reginæ, vel potiùs Ioannæ Comitissæ Sarisburiæ eximia pulchritudine fœminæ referunt quod fortè fortuna Rex inuenit, & è terra sustulit, ridente nobilium multitudine adstante, & illo respondente, futurum vt breui summus honor eiusmodi periscelidi haberetur, Hæc vulgus perhibet, nec vilis sane hæc videatur origo, cùm vt ait ille, *Nobilitas sub amore iacet*. Sunt etiam qui huius ordinis inuentionem multò antiquiorem faciunt, ad regem Richardum primum referunt, Edwardúmque tandem reduxisse credunt: quàm verè nescio. In ipso enim institutionis libro quem Guil. Dethicus principalis Armorum rex, Garterij nomine insignis, omnium quæ ad honorem & nobilitatis rationem spectant studiosissimus mihi ostendit, sic legitur. *Richardo cùm contra Turcas & Agarenos, Ciprum & Aconem moueret, longiorisque moræ pertæsum esset, dum mira solicitudine traheretur obsidio, tādem illabente per diui Georgij, vt opinatum est, interuentum spiritu, venit in mentem vt quorundam electorum militum cruribus coraceum subfibulum quale ad manus tunc solùm habebat, induceret, quo futuræ gloriæ memores ex condicto si vincerent, ad rem fortiter ac strenuè gerendam expergefierent, ad Romanorum instar, apud quos illa coronarum varietas quibus varijs de causis donati sunt, & insigniti milites, vt his velut irritamentis excus-*

Order of the Garter.
Equestris Periscelidis siue Garterij ordo.

sa

sa vecordia, virtus animi fortitudóque pectoris feruidior exurgeret atque exiliret. Cæterùm in hanc societatem potentissimi quique orbis Christiani Principes cooptari instar maximi honoris duxērunt, & iam à prima institutione, in hunc ordinem, qui è XXVI. Equitibus constat, Reges adscripti fuērunt plus minùs XX. præter Angliæ reges, qui eiusdem Præsides habentur, vt Duces, & alios maximi nominis taceam plurimos, & nostra ætate ex hoc ordine fuerunt Rodolphus II. Cæsar Augustus, Philippus Rex Hispaniarum, Henricus III. Galliarum, & Fredericus II. Daniæ. Eorum verò nomina qui primi in hunc ordinem adsciti, & vulgò *Fundatores Ordinis* dicuntur, adiungere libet, nec enim eorum fama obliteranda est, qui illa tempestate, & animo, & virtute militari in paucissimis erant. *Fundatores ordinis.*

EDWARDVS *III. Rex Angliæ.*	*Ioannes de Mohun.*
Edwardus filius eius natu maximus Princeps Walliæ.	*Hugo Courtnaus.*
Henricus Dux Lancastriæ.	*Thomas Hollandus.*
T. Comes Warwici.	*Ioannes Grey.*
Capitaneus de Bouche.	*Richardus Fitz-Simon.*
Radulphus Comes Staffordiæ.	*Milo Stapleton.*
Guilielmus de Monteacuto Comes Sarisburiæ.	*Thomas Walle.*
Rogerus de Mortuo-mari Comes Marchiæ.	*Hugo Wrothesley.*
Ioannes de Insula.	*Nigellus Loring.*
Bartholomæus Burgwash.	*Ioannes Chandos.*
Ioannes de Bello-campo.	*Iacobus de Audley.*
	Otho Hollandus.
	Henricus Eme.
	Zanchettus Dabridgecourt.
	Guilielmus Paganellus.

A sinistra templi ædes sunt Decani & Præbendariorum XII. A dextra est quasi Prytaneum, in quo aluntur emeritis stipendijs prouectiori ætate milites duodecim, honestiori loco nati, qui quotidie rubra tunica ad talos demissa vestiti, cui lacerna purpurea inducitur, sacris interesse tenentur, precibúsque pro equitibus, Deo intercedere. Inter vtramq; aream intereminet moles cui arx rotunda imponitur, Iuxta quam alia arx ædita surgit *Winchester Tower*, ab Episcopo Wintoniensi Wickhamo, quem Edwardus III. operi præfecit, appellata. Quidam perhibent Wickhamum extructa hac arce, in interiori quodam pariete, hæc verba, (quæ Latinè tam apposite & facetè exprimi nequeunt *Almes Knights. Equites Eleemosynarij.*

unt) insculpsisse, **This made Wickham**, id est, *Hoc fecit Wickhamus*. Quæ locutio in Anglicana lingua quæ casibus rarò discriminatur, tàm ambigua est, vt incertum sit, vtrum is arcem, an eum arx effecisset. Hoc regi à calumniatoribus quibusdam in eius inuidiam ita delatum est, quasi Wickhamus omnem extructi ædificij laudem sibi arroganter vindicârit. Quod cùm Rex iniquo animo tulisset, eíque probrosè obiecisset. Non sibi tàm magnificè regiæque structuræ laudes adscripsisse, sed structuræ huic suas dignitates acceptas se retulisse, respondit. Nec ego (inquit) hanc arcem, sed hæc arx me effecit, & ab ima conditione ad regis gratiam, opes, atque dignitates euexit. Castro subiacet ad Occasum, & Austrum, oppidum satis magnum & frequens, quod ab Edwardi tertij temporibus emicare, aliúdque quod disiunctius, & **Olde Windsore** nunc vocatur, sensim euanescere cœpit, in quo Guilielmi primi temporibus, vt in eius libro legimus, *centum hagæ fuerunt, è quibus* XXII. *quietæ erant de gablo, de alijs exierunt triginta solidi*. Nihil aliud hic memoria dignum, nisi quod è regione Windesoræ trans Tamisim qui hic ponte ligneo coniungitur, *Ætona* cernitur Collegium egregium, & humaniorum literarum gymnasium celebre, ab Henrico VI. constructum, in quo præter Præfectum, Socios VIII. & cantores, pueri sexaginta gratuitò aluntur, Grammaticam docentur, & suo tempore ad Cantabrigiensem Academiam promouentur. Verùm hoc Buckinghamiensis agri censetur. Nunc tantùm superest, quod de Windesora attexam, inclitam esse Baronum familiam de **Windsore** cognominatam, qui originem suam ad Gualterum filium Otheri Castellanum de *Windesor* tempore Guilielmi primi referunt, à quo etiam *Fitz-Giraldos* in Hibernia, Kildariæ, & Desinoniæ Comites stemma duxisse probauit, qui artis Heraldicæ studiosissimus, peritissimúsque, & in fæcialium Collegio Somersetti titulum gessit, Robertus Glouerus. Nec pigeat percurrere hos de Windesora versiculos ex Tama & Isis Connubio ante plures annos conscripto. In quibus pater Tamisis cùm loci dignitatem, tùm incolæ Reginæ Elizabethæ maiestatem celebrare conatur.

Wickami Apophthegma.

Eaton.

Barones de Windsore.

Iam Windesoræ surgunt in culmina ripæ
Turrigeræ, celso lambentes vertice cœlum.
*Quas vbi conspexit doctæ * gratatus Etonæ,*
Quæ fuit Orbilijs nimiùm subiecta plagosis,
Cæruleum caput ille leuans, ita fatier infit.

** Thamisis.*

Aërias

Aërias moles, gradibus surgentia templa,
Ferratos postes, pinnas, viuaria, vere
Perpetuo lætos campos, Zephiroque colono
Florentes hortos, regum cunabula, regum
Auratos thalamos, regum præclara sepulchra,
Et quæcunque refers: nunc Windesora referre
Desine. Cappadocis quanquam sis clara Georgi
Militiâ, procerúmque cohors chlamydata nitenti
Cincta periscelidi suras, te lumine tanto
Illustret, tantis radijs perstringit & orbem.
Vt iam Phrixæum spernat Burgundia vellus,
Contemnat cochleis variatos Gallia torques,
Et cruce conspicuas pallas, Rhodus, Alcala, & Elba.
Solàque militiæ sit splendida gloria vestra,
Desine mirari, lætari desine tandem.
Omnia concedunt vni, superatur in vno
Quicquid habes, tibi maior honos, tibi gloria maior,
Accola quòd nostra ripæ fiet incola vobis Elizabetha Regina.
Elisabetha. (simúlque suo quasi poplite flexo
Tamisis en placidè subsidet, & inde profatur,)
Elisabetha suis Diua & dea sola Britannis,
Cuius inexhaustas laudes si carmine nostro
Complecti cuperem Melibocco promptiùs Alpes
Imponam, numeremque meas numerosius arenas,
Si quasdem tacuisse velim, quamcunque tacebo,
Maior erit; primos actus, veteréisque labores
Prosequar? ad sese reuocant præsentia mentem.
Iustitiam dicam? magis at clementia splendet.
Victrices referam vires? plus vicit inermis.
Quòd pietas floret, quòd non timet Anglia Martem,
Quòd legi nemo, quòd lex dominatur & omni,
Quòd vicina truci non seruit Scotia Gallo,
Exuit atq; suos siluestris Hibernia mores,
Criniger Vltonius quòd iam mitescere discit,
Laus sibi sola cadit, nil non debetur & illi.
Crimina quæ pellunt, tanta quæ Principe digna
Omnes templa suo posuerunt pectore Diuæ
Relligio, superos sanctè monet esse colendos.
Iustitia vtilibus semper præponere iustum
Edocet, vt præceps nil sit, Prudentia suadet.

Temperies

Temperies vt casta velit, cupiatque pudica
Instruit, immotam mentem Constantia firmat,
Hinc EADEM SEMPER *rectè sibi vendicat illa.*
Proferat vndoso quis tantas carmine laudes?
Sola tenet laudum quicquid numerabitis omnes.
Sit fœlix, valeat, viuat, laudetur, ametur;
Dum mihi sunt fluctus, dum cursus, dum mihi ripæ,
Anglig enûm fœlix princeps moderetur habenas.
Finiat vna dies mihi cursus, & sibi vitam.

Symbolum Elizabetha R.

Windsore Forrest.

Saltus siue Forresta.

**Vel ad regiam familiam alendam.*

Protoforestarius.

Reliqua Attrebatiorum regio quæ ad Austrum à Windesora patet, saltuosis nemoribus opaca, *Foresta de Windlesor* vulgò dicitur, villis rarior, quarum Okingham lanificio, & sua magnitudine est notissima, feris autem innumeris vbique refertissima. Incredibile enim est quantum terrarum Reges Angliæ passim incultum iacêre permiserint, & feris inclusis dicauerint, vel vt nostri loquuntur, *afforestauerint*. Nec enim aliam fuisse causam, quàm insanum venandi studium existimare possum, * (quamuis aliqui in populi infrequentiam reijciant,) cùm à Danicis vsque temporibus, quotidie plura loca in saltus redegerint, ad eosque conseruandos durissimas leges & præfectum, quem *Protoforestarium* dixêrunt, imposuerunt; qui saltuarias causas cognosceret, & vel morte, vel membri mutilatione plecteret, si quis feras in aliquo saltu confecisset. Sed hæc paucis tibi è Polycratico suis verbis dicet I. Sarisburiensis. *Quod magis mirêre, pedicas parare auibus, laqueos texere, allicere nodis vel fistula, aut quibuscunque insidijs supplantare ex edicto sæpe fit criminis, & vel proscriptione bonorum mulctatur, vel membrorum punitur, salutísque dispendio. Volucres cœli, & pisces maris communes esse audieras: sed hæ fisci sunt, quas venatica exigit vbicunque volant. Manum contine, abstine, ne & tu in pœnam læsæ maiestatis, venantibus cedas in prædam. A nonalibus suis arcentur agricolæ, dum feræ habeant vagandi libertatem, illis vt pascua augeantur, prædia subtrahuntur agricolis: sationalia insitiua colonis, cùm pascua armentarijs & gregarijs, tùm aluearia à floralibus excludunt, ipsis quoq; apibus vix naturali libertate vti permissum est.* Quæ cùm nimis inhumana viderentur magnas nonnunquam turbas excitauêrunt, donec Baronum secessione extorta sit ab Henrico III. *Charta de Foresta*, in qua antiquatis legibus illis seuerioribus, æquiores tulit, quibus qui intra Forestarum limites incolunt, etiam hodiè tenentur. Duóque deinceps ad has causas instituti

Iustitiarij Forestarum.

instituti sunt Iusticiarij, quorum alter omnibus Forestis cis Trentam fluuium, alter reliquis vltra Trentam ad Scotiam vsque, magna cum authoritate præest. Per totam hanc prouinciam, vt est in libro Censuali Angliç, *Tainus vel miles Regis Dominicus moriens pro releuamento dimittebat Regi omnia arma sua, & equum vnicum cum sella, & aliū sine sella. Quòd si essent ei canes, vel accipitres præsentabantur Regi, vt si vellet, acciperet. Quando Geld dabatur tempore Edwardi Regis communiter per totam Bercbescìram dabat hida iij. d. ob. ante natale Domini & tantundem ad Pentecost.* Hæc de Barkshire, quæ hactenus Comitis honore insigniuit neminem.

In huius Comitatus complexu sunt
Parochiæ 140.

QVas hactenùs peragrauimus regiones, Danmoniorum scilicet, Durotrigum, Belgarum, & Attrebatiorum, cùm Saxones iam rerum in Britannia potirentur, in Occidentalium Saxonum regnum cesserunt, quod illi sua lingua ƿeaꞅꞇ-ꞅeaxanꞃic, & ſe Ᵹeꝺuyꞅꞅiꞅ, ab auo Cerdici qui hoc regnum primum instituit, dixêrunt: vnde Bedæ Geuissi. alijs etiam Visisaxones vocantur: sed ab Occidentali situ, vti Occidui Gothi Visigothi sunt nominati. Hi tandem in virili Anglici imperij ætate, Saxonicam Heptarchiam in Monarchiam redegerunt, quæ tamen posteà regum ignauia citò consenuit, faciléque euanuit, à Danis miserè dilaniata, & demùm à Normannis quodammodo absorpta. *Occidentalium Saxonum regnum.*

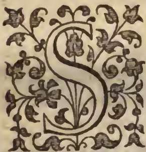
REGNI

REGNI.



Roxime Attrebatios ad Solem orientem REGNI, *Ptolemæo* Ῥῆγνοι, *regiones eas quæ nobis nunc* Surry, *&* Southsex *vulgò vocantur, cum parte Hantonensis agri maritima insedêrunt. In etymo, quæ animum subeunt, tacitus prætermittam, quia forsitan à veritate non fuerint; non minùs, ac si* Ῥῆγνοι *Ptolemæo dictos existimarim, quòd regnum esset & sub regio dominatu permanere permiserint Romani. In hoc enim tractu Cogiduno regi Britanno, vt habet Tacitus, quædam ciuitates vetere Pop. Romani consuetudine donatæ, vt haberet instrumenta seruitutis & Reges. Sed cùm hæc coniectura nec mihi probabilis, & alijs absurda videatur, prorsus reijcio. Saxonicámque recentiorum nominum originem libens amplector, quam veritas ipsa persuadet.* Southsex *videlicet ab Australibus Saxonibus, &* Suthrey *ab Australi ad flumen situ: hoc enim* Suthrey *denotare legimus.*

Suthrey.



Vrria, Bedæ *Suthriona*, vulgò Suthrey, & Surry, Saxonibus ab australi ad flumen situ ꞅuðꞃea, ꞅuð enim Austrum, & ꞃea flumen illis significauit, ab occidua mundi plaga partim Bercheriæ & Southantonensi prouinciæ, ab Austro Sussexiæ, ab ortu Cantio contigua, à Septentrione Tamisi flu. perfunditur, & à Midlesexia dirimitur. Regio est non admodum ampla, satis tamen opulenta, quà Tamisi incumbit, & quà campestris iacet planities, fruges mediocriter, & pabulum benignè producit, præsertim ad Austrum, vbi perpetua vallis in altitudinem depressa, Holmesdale olim à syluis dicta, grata nemorum, aruorum, & pratorum varietate spectabilis decurrit. Colles hinc inde longo tractu surgunt, viuaria passim feris repleta, fluuij

Rhey.

etiam piscosi, vnde ad voluptatem iucunda venatio, & grata piscatura suppeditatur. Assimilatur verò à nonnullis Leidensæ vestimento, vel panno tenui & crasso textu, cum viridi prætexta, vtique cuius interior pars sterilis, exterior siue limbus fertilior. In hac perambulanda Tamisim, & fluuios influentes, quasi duces itineris sequar, sic nihil memorandum omisero, cùm his fluuijs loca, quæ antiquioris sunt notæ, adsideant omnia.

Tamisis, vt eius cursum secundo flumine sequamur, statim atque Bercheriæ valedixerit, **Chertsey**, quam Beda *Ceroti insulam* dicit, nunc vix peninsulam, allabitur, in qua, tanquam in loco ab hominum commercijs secreto, Erchenwaldus Londinensis Episcopus in primis surgentis Saxonicæ Ecclesiæ temporibus monasteriolum posuit, quod aliquandiù tumulus fuit sanctissimi Regis Henrici VI. quem regno deiectum Eboracensis familia sustulit, vt sibi regnum securè confirmaret, & sine vllo honore hic sepulturæ tradidit: verùm illi posteà Windlesoram translato, & in nouum Mausolæum illato, iusta regio more fecit Henricus VII. Sanctasque eius virtutes tantopere admiratus est (expressum enim erat Christianæ pietatis, & patientiæ exemplum) vt cum Iulio Pontifice Romano egerit de illo inter Diuos referendo. [redacted] Sub hoc **Wey** fluuiolus Tamisi infunditur, qui ex Hantonensi agro effusus, vbi primùm Suthriam peruenerit, **Feornham**, vulgò **Farnham**, à filiceto nominatum, inuisit, vbi circa annum 893. Alfredus Rex grassantes Danos per-ua manu fudit, & posteà cum Stephanus rex quibuslibet castella condere permisisset, Henricus Blesensis Stephani frater, & Episcopus Wintoniensis castellum erexit: quod cùm seditionis esset præsidium, Henricus III. deturbauit; Episcopi tamen Wintonienses, ad quos etiamnùm spectat, denuò excitarunt. Nec procul hinc ad *Wauerley* G. Giffard Episcopus Winton. monasteriolum Cisterciensis ordinis monachis posuit. Inde **Wey** per **Godelminge**, quod Alfredus Rex Ethelwaldo è fratre nepoti legauit, haud procul à *Cattesbull* Manerio quod Hamo de *Gatton* *tenuit vt esset Marescallus meretricum cùm rex in illas terras veniret*, accedit **Guilford**, Saxonicè Gulðeford, & nonnullis exemplaribus **Geldford**. Forum nunc frequens, & diuersorijs niti-

Chertsey. | Henricus vj. | Hist. Cantuariensis. | Farnham. | * 1129 | Cattesthull. | Guildford.

dum, olim Saxonum villa erat Regia, quam etiam Ethelwaldus ille à patruo legatam tenuit, Regiæque ibi sunt ædes quæ iam fatiscunt, & haud procul à flumine lacera mœnia antiqui castri: in medio verò Ecclesia est cuius pars orientalis concamerato ex saxo opere videtur admodum antiqua. Hic vt in Guilielmi primi libro videre est, *Rex* LXXV. *Hagas*, i. *domos habuit, in quibus manserunt* CLXXV. *homines.* Nulla tamen re perinde celebris, ac Godwini Comitis Cantij perfidia, & immanitate, qui anno Christi, 1036. cùm Alfredus Ethelredi regis filius, & regni Anglici hæres ad ius suum repetendum è Normannia venisset, fide data eum suscepit, contráque fidem statim tractauit: Sexcentos enim Normannos qui iuuenem Regium comitati, ex improuiso intempesta nocte hoc in loco oppressos decimando, vt nostri scriptores habent, mulctauit. Nec enim decimum quémque sorte ductum antiquo militię more interfécit, verùm nouem intefectis, decimum quémque dimisit, decimósque reseruatos summa cum crudelitate redecimauit. Alfredum verò ipsum Haraldo Danico in manus tradidit, qui illum, effossis oculis in vincula abripuit, & ad mortem vsque carcere condidit.

Decimatio.

Longo hinc cursu in Septentriones **Wey** delatus, nihil memoria dignum, præter *Sutton* equestris familiæ Westonorum sedem, *Woking* ædes regias, & [redacted] vbi Baro Clinton sibi domum extruxit, & in proximo [redacted] vbi magnus ille Philosophus Nominalium pater Guil[redacted]*kham* natus, & à loco denominatus. Vbi verò in Tamisim duplici ostio exoneratur **Otelandes** regiæ ædes satis elegantes in viuario conspiciuntur, iuxta quas Cæsar Tamisim in fines Cassiuellani transmisit. Hic vnus enim omninò locus erat, quo Tamisis pedibus, atque hoc ægrè transiri olim poterat, quod ipsi Britanni Cæsari quasi prodiderunt. Ad alteram enim fluminis ripam, magnæ Britannorum copiæ erant instructæ, ripa autem ipsa acutis sudibus præfixis munita, eiusdémq; generis sub aqua defixæ flumine tegebantur. *Quarum vestigia,* inquit Beda, *vsque hodiè visuntur, & videntur inspectantibus, quòd singulæ earum ad modum humani femoris grossæ, & circumfusa plumbo immobilitèr hæreant in profundum fluminis infixæ.* Sed eo impetu Rom. flumen ingressi sunt, cùm capite solo ex aqua extarent, vt Britanni sustinere non possint, quin ripas demitterent, fugámque capesserent. Hac in re falsus esse non possum, cùm hîc vix VI. pedes flumen sit altum, cùm *Coway stakes* à sudibus hodiè locus dicatur, cúmque Cassiuellani fines

Vbi Cæsar Tamisim transmisit.

fines à mari quòd orientalem Cantij partem alluit, vbi ille terram conſcendit, circitèr millia paſſuum LXXX. faciat Cæſar, vbi traiectum ſtatuit, & ad eandem eſt à mari diſtantiam hic noſter traiectus, cuius memoriam fugitiuam nunc primus, quòd ſcio retraxi.

Poſt pauca inde in Ortum milliaria in Tamiſim properat *Molis* riuulus totam regionem ab Auſtrali limite permenſus, qui collium demùm obiectu impeditus ſubterraneum meatum vt nobile illud Hiſpaniæ flumen Anas, quaſi talpa ſibi aperit, vnde nomen impoſitum videatur, cùm ſubterraneum illud animal *Mole* Anglicè dicatur. Nihil tamen ad hunc flu. præclarum, niſi quòd remotius eſt à fontibus (& propè antiquam militarem Romanorum viam quam *Stanyſtreat* dicunt) oppidum **Aclea**, vulgò **Ockley** à quercubus nominatum, vbi Athelwolphus Egberti filius, qui ſacris ordinibus initiatus, cùm Pontificia authoritate ſolutus regnum paternum hæreditariò ſuſcepiſſet, collatis cum Dano ſignis, proſperè conflixit, & eorum quemque fortiſſimum occîdit; patriæ tamen, Danica illa hydra ſemper repullulante, parùm profêcit. Parùm à fontibus huius fluminis abeſt *Gatton* quæ iam vix viculus eſt licèt olim oppidum fuerit celebre. In antiquitatis argumentum Romanorum nummos effoſſos oſtendit, & ad Parlamentum duos mittit Burgenſes. Inferiùs ſedet *Rhiegat*, i. ſi ex antiqua lingua noſtra interpreteris *Fluuioli decurſus* in coualle quæ longè in Ortum procurrit *Holmeſdale* dicta, cuius incolæ quod ſemel atque iterum graſſantes Danos deuicerunt, in ſuam laudem cantitant

Molis fl. *Anas fl. Hiſpaniæ.* *Ockley.* *Gatton.* *Rhiegat.* *Holmeſdale.*

The vale of Holmeſdall
Neuer wonne, ne neuer ſhall.

Rhiegat hoc amplitudine, quàm ſtructura eſt ſpecioſius, viuarium nobiliſſimi herôis Comitis Nottinghamiæ & Baronis de *Effingham*, & ſummi Angliæ Thalaſſiarchæ qui ibi ſuas ædes habet, nemuſculis condenſum auſtrale latus claudit, Caſtrum ad ortum eminet nunc neglectum & æuo caducum, à Comitibus Warrenniæ, & Suthriæ conſtructum, & **Holmeſcaſtle**, à valle in qua inſidet, vulgò dictum, ſub quo Hypogæum mirificum arcuato opere, è friabili lapide, cuiuſmodi ipſe collis eſt, magno labore excauatum vidimus. Warrenniæ verò Comites (vt eſt in libro Inquiſitionum) *tenuerunt in capite de Rege in Baronia ſua de Conqueſtu Angliæ*. Inde decurrit per **Bechworth** caſtrum, cui Nundinarum ius ab Henrico ſexto impetrauit Thomas Brown.

Sedes enim est equestris familiæ Brownorum, è qua auorum memoria, cùm Antonius Brown Luciam alteram Ioannis Neuilli Marchionis Montisacuti filiam cum dotali patrimonio amplo duxisset, eius è filio nepotem Vicecomitis *Montisacuti* titulo Maria Regina exornauit. Pauculis hinc ad occasum milliaribus *Effingham* cernitur possessio iam-pridem Guilielmi Howardi (triumphatoris illius Scotorum Thomæ Ducis Norfolciæ filij,) qui à Maria Regina Baro Howard de *Effingham* creatus, Diuæ nostræ ELIZABETHAE primùm à cubiculo, & deinde sigilli priuati custos, cuius filius Carolus nunc floret, magnus Angliæ Thalassiarcha, quem anno 1597. ob virtutem & operam egregiè nauatam eadem Elizabetha Comitis Nottinghamiæ titulo ornauit. Sed ad flumen regrediamur.

Effingham.

Molis iam cùm ad candicantem collem White hill peruenerit, in quo buxus lætissimè prouenit, ad eius radices se condit, vel potius absorbetur, vnde the Swallow locus nominatur, & post vnum & alterum plùs minùs milliare prope pontem *Letherhed* ebulliens gaudet renasci, vt huius tractus incolæ, non minùs quàm Hispani iactent se pontem habere qui plures ouium greges pascat, Hoc enim tritissimo prouerbio iactitant Hispani, de loco, quo Anas flu. (qui nunc *Guadiana* dicitur) se per decem milliaria abscondit. Sic Molis noster renatus ad Tamisim placidè properat.

The Swallow.

Pons in quo greges ouium pascuntur.

Post Molim admissum Tamisis noster aquas rectà in Septentrionem agit, perfunditq; Kingstone, *Moreford* olim dictum vt aliqui volunt, frequens inprimis emporiolum, & castro Clarorum Glocestriæ Comitum olim notum, quod ex eiusdem cognominis vetustiori oppidulo loco iacenti & inundationi obnoxio emicuit. In quo, cùm Anglia Danicis bellis, suis ferè sedibus conuulsa esset, Athelstanus, Edwinus, & Ethelredus Reges regno inaugurati fuerunt, vnde à Regibus factum nomen Kingston, id est, *Oppidum Regium*. In proximo enim Reges sibi locum habitandi delegerunt, quem à splendore Shene dixerunt, nunc verò Richmond vocatur, in quo Edwardus III. Rex longè potentissimus, cùm satis gloriæ, satisque naturæ vixisset diem ex dolore obijt, quem in filij bellicosissimi morte hausit, qui ipsi & vniuersæ Angliæ tantus erat, vt omnem consolationem vinceret: Et iustus sanè hoc tempore si vnquam aliàs, Angliæ dolor. Intra vnum enim annum solidam rei militaris, cumulatæque virtutis laudem amisit; vterque etenim victricia

Kingston.
Matth. Paris.

Richmond, *locus ille & vicus ante Henrici vij. tempora Shene dictus.*

Edwardus tertius.

tricia arma per Galliam circumferendo tantum terrorem incusserunt, vt pater cum Antiocho fulminis, filius cum Pyrrho Aquilæ nomen meritissimè gereret. Hîc etiam defuncta est Anna Regis Richardi II. vxor, Wenzelai Imperatoris filia, quę prima mulieres Anglicas, eam insidendi equi formam, quæ hodie in vsu, docuit, cùm anteà, parùm decorè diuaricatè, perinde ac viri obequitarent: cuius etiam mortem adeò acerbè, & impotenter tulit maritus, vt etiam ipsas ædes omninò negligeret, & auersaretur. Nouis tamen ædificijs excoluit Henricus v. atque in *Shene* viculo cœnobiolum Carthusianorum adiunxit, quod *Bethelem* dixit. Sed Henrico VII. regnante, hæc regia sedes luctuoso incendio tota in fauillas cecidit, verùm vt Phœnix è suis cineribus, opera eiusdem Henrici multò splendidior statim renata, nouum nomen Richmondiæ à regione, cui ille priuatus Comitis titulo præfuerat, accepit. Huc vsque Tamisis noster exæstuantis maris accessu augescit, sexaginta plùs minùs ab ostio Italicis milliaribus: quod, vt nonnullorum fert opinio, ex eo motu accidit, quo Oceanus orbium cœlestium ab ortu in occasum circumactu, in eandem impellitur partem. Vix enim alius Europæ fluuius tam longè Oceani æstus sentit. Sed hæc Philosophis relinquenda. Paucula tamen his de locis, & hac de re carmina ex Tamæ & Isis Connubio, si palato faciant, habe.

Shene.

Quousque Tamisis maris æstu augetur.

A dextra, nobis Richmondia, Shena vetustis
Celsa nitet, sapiens namq; hanc Richmondia dici
Henricus voluit, sibi quod retulisset honorem
Et titulos comitis Richmondia iure paterno.
Hectoris Edwardi sed deflet funera nostri;
Pròh dolor hic illi regi mens libera cessit
Corpore contempto, sedes habitura supernas:
Quem si non subitò rapuissent ferrea fata
Aut te Valesijs rapuisset, Gallia duris
Aut tibi Valesios.————
Tamisis alternum sentit reditumque fugamque
Huc refluì pelagi, quoties vaga Cynthia pronos
Octauà librat cœli statione iugales,
Aut tenet oppositam varianti lumine plagam,
Plenior increscit celeremque recurrit in æstum:
Atque superbus ait, concedant flumina nobis,
Nulla per Europa dotatas nomine terras

Flumina, tam longè sic certis legibus vndas
Alternas renouant, nisi sit Germanicus Albis.

Interiùs quatuor plùs minùs à Tamisi mill. pass. omnium circumquaque ædificiorum luminibus obstruit *Nonesuch* secessus regius, quem magnificentissimus Rex Henricus VIII. in loco saluberrimo priùs **Cuddington** dicto, delicijs & otio suo destinauit, tantâq; magnificentia, & elegantia extruxit, vt ad ostentationis arcem aspiret, & omnem Architectonices peritiam in vno hoc opere coaceruatam existimes. Tot sunt vbique spirantia signa, tot absolutæ artis miracula, & Romanæ antiquitatis æmula opera, vt optimo iure hoc suum nomen habeat, & tueatur, quod Latinè *Nulla eiusmodi*, & vt nonnullis placet, *Nulli secunda* sonat, vel vt Lelandus cecinit.

Nonesuch.

Hanc quia non habeat similem laudare Britanni
Sæpe solent, Nulliq; parem *cognomine dicunt.*

Ædes verò ipsas sic circumcingunt viuaria damis referta, horti delicati, luci topiario opere exornati, areolæ, & ambulacra sic arboribus obumbrata; vt non aliam sibi sedem ipsa Amœnitas, vbi cum Salubritate vnà cohabitet, delegisse videatur. Maria tamen Regina Henrico *Fitz-Allano* Arundeliæ Comiti pro alijs possessionibus addixit, illéque cùm Bibliotheca instructissima, & nouis operibus adauxisset, ius suum omne in Baronem de *Lumley* moriens transcripsit, qui nihil non fecit, vt suo nomini verè responderet, & à quo in regiam possessionem transactionibus iam recidit. *Vandalis* riuulus limpidus & trutarum optimarum admodum fœcundus haud procul hinc ad *Cashalton* ebullit, qui *Morden* præterfluens ad Occidentalem ripam loco feracissimo **Merton** habet, Saxonicè Meretune, olim Kenulphi Westsaxonum Regis fato insigne, qui in meretriculæ, quem hîc deperibat, tuguriolo à Clitone interfectus erat, ipséque Clito à Kenulphi amicis confossus, perfidiæ pœnas statim luit. Nunc monasterij à Gilleberto Normanno constructi rudera solummodò ostendit, quod Comitijs sub Henrico III. celeberrimum fuit.

Vandalis fl.

Merton.

Croydon.

Deinde Vandalis augetur ab ortu fluuiolo qui fontes habet ad **Croydon**, olim *Cradiden*, quod sub collibus situm Archiepiscoporum Cantuariensium palatio, ad quos longo iam tempore spectauit, & carbonibus quorum mercaturam exercent incolæ, notissimum est. Referunt incolæ domum quondam fuisse Regiam in occidentali oppidi parte propè *Haling*, vbi rudera subinde

inde à colonis eruuntur, quam posteà Archiepiscopi dono à Rege acceptam transtulerunt ad suum propiùs riuulum palatium. Iuxta quod Reuerendissimus in Christo pater [redacted] qui nunc sedet Hospitale perpulchrum ad subleuandos pauperes, & scholam ad promouendas bonas literas pio animi affectu posuit,& dotauit. Torrentem verò illum quem nonnunquam exsurgere nescio quo præsagio difficultatis annonæ, vel pestilentiæ perhibet vulgus, non operæpretium est vel verbo memorare. *The Bourne.* Hinc vicinum est **Beddington**, in quo ædes præcellenti ædificiorum elegantia, & amœnissima hortorum specie conspiciuntur, quas Franciscus Carew equestri dignitate clarus nuper construxit. Sedes enim antiqua est Careworum, qui à Nicholao de *Carew* Barone de *Moulesford* oriũdi (à quo etiam sunt Carewi Deuonienses) longo tempore hoc agro floruerunt: maximè verò ex quo I. Carew filiam alteram,& hæredem nobilissimi Baronis *Hoo* sibi matrimonio coniunxit. **Wibbandune**, nunc vulgò **Wimbledon** ad alteram ripam sedet, vbi cùm nimia fœlicitas ciuiles furores inter Anglo-saxones peperisset, Britannico bello iam sopito, Ethelbertus Rex Cantij in suos gentiles primùm classicum ciuile cecinit: Sed Ceaulinus Occidentalium Saxonum Rex, ingenti illum strage hoc in loco fœliciter fudit: interfectis ducibus Oslano & Cnebeno, à quo fortè **Wensbury**, pro **Cnebensbury** vallum illud militare dicitur, quod orbiculari forma hîc vidimus. Nunc verò maximum huic loco ornamentum sunt ædes structura speciosæ, prospectu & hortis amænissimæ quas anno 1588. cùm Hispanica classis Angliæ immineret, Thomas Cecilius Eques auratus filius Nestoris nostri Baronis Burghlæi extruxit.

Wimbledon. *Primum bellum intestinum inter Anglos.*

Duobus hinc ad Austrum milliaribus, in collis ædito nemusculum est, **Woodcote** hodie vocant, in quo modicæ vrbis manifesta visuntur vestigia,& fontes plures è silicum fragmentis constructi, plurimaque de eius frequentia,& opulentia, Patriciorumque numero commemorant vicini. Hæc vt mea fert opinio, vrbs illa fuit, quæ Ptolemæo NOIOMAGUS, Antonino NOVIOMAGUS: nec aliundè argumentum petatur, quàm à distantiæ ratione. Decem enim à Londino milliaribus, XVIII. à Vagniacis, vt annotat Itinerarium vetus, abest. Pluribus igitur Parasangis aberrârunt illi, qui vel ad *Buckingham*, vel *Guildford* Nouiomagum statuerunt. Regnorum hæc præcipua fuit ciuitas, Marinóque Tyrio vetustissimo Geographo nota, quem Ptole-

Nouiomagus.

mæus cùm Censorem induisset, taxat, quod Nouiomagum Britanniæ, Londino per climata Borealiorem, & per Itinerariam rationem A[illegible]rem collocârit.

Ad Tamisim post Vandalis ostium, vbi oppidulum **Wandlesworth** inde denominatum sedet, **Batersey** est viculus, olim Saxonicè Paτrýkr-ea, & Latinè *Patricij insula:* & quas nunc quærimus ædes Regiæ *Kennington* dictæ, quo Reges Angliæ olim secedere soliti, sed nunc nec nomen, nec rudera inuenimus. Inde **Lambith**, siue **Lomehith**, i. *sinus luteus*, Canuti Fortis Angliæ regis morte olim celebris, qui ibi inter pocula animam eructauit. Ille enim totus in comessationibus & conuiuijs agendis *Prandia regalia*, vt habet Henricus Huntingdonēsis, *quatuor in die vicibus omni Curtæ suæ fecit apponi: malens à vocatis apposita fercula dimitti, quàm à non vocatis apponenda fercula reposci.* Nunc verò locus celebrior est Archiepiscoporum Cantuariensium palatio. Circa annum enim Christi 1183. Baldwinus Archiepiscopus Cantuariensis, facta cum Roffensi episcopo permutatione, prædium hoc in loco acquisiuit, in quo palatium sibi, & successoribus inchoauit, quod illi paulatim adauxerunt. Qui cùm ecclesiolam collegiatam hîc etiam molirentur, Deus bone, quot Romam à Cantuariensibus Monachis aduolârunt appellationes, quot inde fulmina, minę, & censurę à Romano Pontifice in Archiepiscopos emissa? Malè enim metuerunt illi Monachi ne fundi sui foret calamitas, & in Archiepiscoporum electionibus, illis præiudicaret. Nec sedatæ fuerunt hæ tempestates, donec inchoata ecclesiola instantibus Monachis, solo adæquaretur. Huic contiguum est celeberrimum huius agri emporium, quod hodie vocant **The Borough of Southworke**, Saxonicè Suðpepke, id est, *opus siue ædificium australe*, quod è regione Londini ad Austrum situm habeat, cuius quodammodò suburbium videatur: sed adeò amplum, & frequens, vt non multis Angliæ vrbibus concedat. Sui quasi iuris, suos Balliuos patrum memoria habuit, sed Edwardo VI. regnante, suis libertatibus excidit, & ciuitati Londino adnexum, eius quasi membrum hodie dignoscitur.

Sub hoc Tamisis Surriam relinquit, cuius orientalis limes hinc rectà in austrū descendit, & in ipso ferè angulo, qua Southsexiam & Cantiū spectat, *Sterborrow* castrū intersidet, olim sedes Dominorum de *Cobham*, qui hinc à *Sterborrow* dicti, & à Ioanne de *Cobham* Domino de *Cobham* & *Couling*, & Hugonis Neuilli filia procreati diu gloria & dignitate floruerunt, Reginaldus enim

Kennington.

Lambith.

Southworke.

Sterborrow.

enim regnante Edwardo III. in ordinem Georgianum adscitus oræ maritimæ erat præfectus, à Tamisis ostio vsque partes Occidentales. Vltimus verò Thomas Annam Ducis Buckinghamiç filiam vxorem habuit, è qua suscepit Annam filiam vnicam enupta Edwardo Burgh, qui etiam à Percijs & Comitibus Atholiæ stemma repetijt, eiusque filius Thomas Baro Burgh ab Henrico Octauo creatus, filium reliquit Guilielmum, qui genuit Thomam, bonarum literarum fautorem summum, Præfectumque Brielæ, quem Garterij ordinis honore ornauit, Hiberniæque proregem constituit Regina Elizabetha. De Æleonora Cobhama ex hac familia, Humfredi Ducis Glocestriæ coniuge, cuius existimatio minùs integra, ad Anglicam, si libet, referimus historiam. *Barones Borough siue Burgh.*

Guilielmum Comitem Warrenniæ, Guilielmus Rufus Rex Angliæ, cum Comitis honore Surriæ primum præfecit, cuius insignia erant * scutum aureum cæruleo interstinctum. In charta enim fundationis Prioratus de Lewis legitur. *Donaui &c. pro salute Domini mei Willielmi regis qui me in Angliam adduxit, & pro salute Dominæ meæ Matildis Reginæ matris vxoris meæ, & pro salute Domini mei Willielmi Regis filij sui, post cuius aduentum in Angliam terram hanc Chartam feci, & qui me Comitem Surregiæ fecit &c.* Huic filius, & ex filio nepos eodem nomine successerunt: verùm vltimus iste solam filiam suscepit, quæ primò Guilielmum Stephani Regis filium, & posteà Hamelinum Galfredi Plantageneti nothum, maritos eodem titulo adornauit. Priore autem marito sine prole defuncto, Hamelinus Guilielmum Surriæ Comitem ex ea genuit, cuius posteri, ascito *Warrennorum* nomine, eundem titulum gesserunt, Guilielmus hîc duxit primogenitam & cohæredem Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ, viduam Hugonis Bigod, quæ illi peperit Ioannem, Ioannes verò ex Alicia filia Hugonis *Le Brune* vterina sorore Regis Henrici tertij progenuit Guilielmum qui obijt ante patrem, & genuit ex Ioanna *Vere* Ioannem posthumum vltimum ex hac familia Comitem, qui fuit (vt in sigillo eius vidi) *Comes Warrenniæ, Surriæ, Strathernie in Scotia, Dominus de Bromfeld & Yale, Comesque Palatij.* Verùm cùm ille sine legitima prole diem anno 1347. obijsset, Alicia eius soror & hæres enupta Edmundo Comiti Arundeliæ, hunc honorem in Arundeliorum stirpem matrimonio intulit, à qua per Mowbraios tandem ad Howardos deuenit. Ducis interà nomen Thomæ Hollando Cantij Comiti præbuit, *Comites Surriæ. Insignia Comitum Warrenniæ. * Checky, or & Azur.*

quem

batus à ſubulco in hac confoſſus occubuit. Fluuiolos habet plurimos, ſed qui è ſeptentrionali agri limite effuſi, cùm ſtatim Oceanum petant, nauigijs onerarijs ſubuehendis ſunt impares. Ferri venis paſſim fœcunda eſt, ad quod excoquendum vndique fornaces, magna vis lignorum quotannis abſumpta, torrentes multis in locis corriuati, & prata plurima in lacus, & aquas redacta, vt molas ſuo impetu rotent, quæ malleis ferrum tundentes omnem viciniam noctes diéſque perſonant. Sed quod conflatur ferrum non eiuſdem vbique bonitatis, in vniuerſum tamen minùs tenax quàm Hiſpanicum, ſiue id ſit ex natura, ſiue tinctura: in commodum tamen Metallicis, qui magnam vim tormentorum maiorum, & alia inde conficiunt, non paruum cedit; an vero Reipublicæ in dubio eſt, verùm inſequens ætas certiùs dixerit. Nec vitriariorum officinæ deſunt, ſed vitrum itidem, ſiue ſit ex materia, ſiue ex coctione minùs purum, & tranſlucidum. *Ferrum.* *Vitrum.*

Diuiditur hæc regio vniuerſa politicâ partitione in ſex partes, quas peculiari vocabulo vocant *Rapos* de *Chicheſter*, *Arundel*, *Brembre*, *Lewes*, *Peuenſey*, & *Haſtings*, quarum vnaquæque (præter ſuas Centurias) ſuum habet caſtrum, flumen, & ſaltum. Verùm cùm harum limites quibus circumſcribuntur mihi minùs ſint comperti, ego ab Occaſu in Ortum littus legere conſtitui. Interiora enim viculis aſperſa nihil ferè memorabile habent. In ipſo Southantonienſis agri & huius confinio **Boſenham**, vulgò **Boſeham** ſedet, ſyluis, & mari circundatum, *vbi*, ut inquit Beda, *Dicul Scotus monachus monaſteriolum habuit permodicum, & quinque aut ſex fratres paupere vita Domino famulantes*; quod longò poſt tempore in Haraldi Regis ſeceſſum fuit conuerſum. E quo ille, cùm ſui colligendi cauſſa, in Oceanum nauicula excurreret, aduerſo vento in Galliam abreptus, detinebatur, quouſque Guilielmo Normanno Angliæ regnum iureiurando, poſt Edwardi Confeſſoris mortem firmauiſſet: quo facto & ſibi exitium & Angliæ excidium illicò attraxit. Quàm ſubdola Amphibolia verſutus ille ſyllabarum auceps Godwinus Cantij Comes Haraldi illius pater hunc locum aucupatus fuerit, & literarum tendiculis Archiepiſcopum deluſerit, Gualterus Mapæus qui non multis pòſt annis vixit è ſuo de Nugis Curialium libro ſuis ipſius verbis tibi dicet. **Boſeham** *ſub Ciceſtria vidit Godwinus & affectauit, & multo ſtipatus agmine magnatum, ſubridens, & ludens Cantuarienſi Archiepiſcopo, cuius tunc erat vicus, ait, Domine da* *Boſeham.* *Amphibolia Comitis Godwini*

mihi

* Bosium forsitan. *mihi** Boscam? *Archiepiscopus autem admirans quid sibi quæstione petijt, ego ait, do tibi* Boscam. *At ille continuò cum illa manu militum ad eius procidit, vt procurauerat, pedes, & deosculans eos, cum multâ gratiarum actione recessit ad* Boseham, *& violenta dominatione retinuit, & cum testimonio suorum donatorum laudauit Archiepiscopum coram Rege, possedítque pacificè.* Posteà vt legimus in *Test.a Neuill.* quæ fuit inquisitio facta tempore Regis Ioannis. *Willelmus Rex qui venit ad Conquestum Angliæ dedit hoc Guilielmo filio Aucheri & hæredibus suis ad feodum firmum reddendo inde annuatim ad Scaccarium 40. libr. argenti arsas & ponderatas, & posteà Guilielmus Marescallus tenuit illud hæreditariè.*

Chichester Britannicè *Caercei*, Saxonicè Cissanceaster, Latinè *Cicestria*, interiùs ad eundem sinum campestri planitie iacet. Vrbs ampla satis, & mœnibus circundata, à Cissa Saxone secundo huius prouinciæ Regulo constructa, & denominata. Cissanceaster enim nihil aliud est, quàm vrbs Cissæ, cuius pater Ælla primus Saxonum hîc regnum constituit. Obscurioris tamen ante Normannicum imperium famæ, & tantùm Monasterio S. Petri, & Sanctimonialium ædicula notum: Guilielmo autem primo regnante (vt in Angliæ Notitia legitur) *centum in hac fuerunt Hagæ, fuitque ista ciuitas in manu Comitis* * *Rogeri, & sunt in ijsdem mansuris sexaginta domus plusquam antea fuerant, reddebat* xv. *libras Regi, &* x. *Comiti.* Posteà cùm sancitum fuisset, vt Episcopales sedes ex oppidulis in celebriora loca transferrētur, cathedrâ Episcopali, quæ in Selsey priùs fuerat, nobilitata florere cœpit, paucísque interiectis annis, Radulphus Episcopus ecclesiam construxit, nec dum supremam manum imposuerat, cùm fortuito incendio deflagrauit. Eius tamen opera, & Regis Henrici primi munificentia denuò surrexit, iamque præter Episcopum, etiam Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, duos Archidiaconos, & triginta Præbendarios habet. Eodémque tempore ipsa vrbs florere cœpit, florentissimáque fuisset, nisi portus sit paulò remotior, & minùs commodus, quem tamen nouo fodiendo canali commodiorem efficere iam ciues conantur. Forma verò orbiculari mœnibus inclusa, & ab omni parte nisi à septētrione *Lauant* riuulo alluitur, portis patet quatuor ad quatuor mundi plagas, à quibus plateæ rectà ducunt & se decussant in medio vbi forum celebratur, & Ed. Read Episcopus peristylium pulchrum è viuo saxo erexit, Castrum autem quod erat haud procul à boreali porta in Franciscanorum monasteriolum

nasteriolum erat conuersum, sedes verò erat Comitum Arundelliæ qui hinc se *Cicestriæ Comites* scripsere. Quicquid interiacet portam occidentalem & australem Ecclesia Cathedralis, Episcopi palatium, Decani, & Præbendariorum ædes occupant. Quæ circa Regis Richardi primi tempora iterum combusta. Seffridus secundus eius nominis Episcopus singula restaurauit. Ipsa sanè Ecclesia non magna quidē, sed admodū nitida cum prçcelsa è saxo pyramide surgit; & in australi eius parte ex vno latere artifici manu depingitur historia fundationis Ecclesiæ, cum iconibus Regum Angliæ, ex altero icones omnium Episc. tam Selsiensium, quàm Cicestrensium sumptu Roberti Shirburne Episc. qui admodum ornauit hanc Ecclesiam, & pro symbolo suo vbiq; adiunxit, *Credite operibus, & Dilexi decorem domus tuæ Domine.* Turris verò illa magna quæ propè occidentalē Ecclesię partem eminet, extructa fuit à R. Rimano, vt fertur, cùm prohibitus erat castellum ad *Aplederham* habitationem suam in proximo erigere, è saxis quæ ad castellum antè parauerat. *Cicestriæ Comites.* *Temp. H. 8.*

Selsey illa, Saxonicè Sealsey, id est, vt Beda interpretatur, *vitulorum marinorum, siue Phocarum insula* (hos enim nostra lingua **Seales** vocamus, qui semper insulas, & littus petunt, vt fœtum edant) paulò inferius est. *Locus* vt ait Beda, *vndique mari circundatus, præterquam ab occidente, vnde habet ingressum amplitudinis quasi iactus fundæ.* Octoginta septem familiarum censebatur, cùm Edilwalchus huius prouinciæ Rex Wilfrido Eboracensi antistiti exulanti dedit, qui huic populo Christum primus annunciauit, *seruósque ducentos & quinquaginta,* vt habet Beda; *non solum baptisando à seruitute dæmoniaca saluauit, sed etiam libertatem donando humana iugo seruitutis liberauit.* Posteà monasterium Cedwalla Rex qui Edilwalchum deuicit hîc fundauit, sedéque Episcopali illustrauit, quæ à vicessimo secundo Episcopo Stigando ad Cissanceestriam traducta, nunc ibi floret, & Cedwallam fundatorem agnoscit. In hac Insula, antiquæ vrbeculæ, in qua Episcopi illi sedêrunt, cadauer solummodò iacet, aquis intectum quoties ex alto maris æstus intumescit, cùm verò residet, apertum, & conspicuum. *Selsey.* *Phocæ.* *Serui.*

Arundel inde conspicitur, situ decliui, famâ quàm re maior, nec illa tamen admodum antiqua, ante Alfredi enim tempora., qui eam Athelmo è fratre nepoti legauit, ne nomen quidem legitur. Nisi fortè *Portum Adurni* existimemus corruptè dici transpositis literis pro *Portus Arundi.* Fama verò *Arundel.*

rò

rò tota est ex castro quod Saxonico imperio floruit, & statim ab ingressu Normannorum Rogerum de *Monte Gomerico* restaurasse legimus, qui inde Arundeliæ Comes dictus. Est enim amplum situ & opere inprimis munitum. Sed huius filius Robertus de *Beleasmo* qui successit Hugoni fratri, à Rege Henr. primo proscriptus, eo, reliquisque honoribus excidit. In regem enim perfido animo bellum molitus, hoc castrum in belli sedem elegit, magnisque munitionibus locum firmauit, sed quo seditiosi successu solent. Milites namque regij ex omnibus partibus circumfusi itâdem occupârunt. Roberto verò proscripto, & relegato, Rex hoc castrum, & alias eius possessiones Adelizæ Godfredi Barbati Louaniensis, Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ filiæ, quam sibi secundis nuptijs iunxerat, in dotem dedit. In cuius laudem seculo illo indocto hos non indoctos versus Anglus quidam conscripsit.

Anglorum Regina tuos Adeliza decores
Ipsa referre parans, Musa stupôre riget.
Quid diadema tibi pulcherrima, quid tibi gemma?
Pallet gemma, tibi nec diadêma nitet.
Deme tibi cultus, cultum natura ministrat:
*Non * exornari forma beata potest.*
Ornamenta caue, nec quicquam luminis inde
Accipis, illa micant lumine clara tuo.
Non puduit modicas de magnis dicere laudes,
Nec pudeat dominam te precor esse meam.

Alijs exemplaribus.
* *meliorari.*

Illa, Rege defuncto, Guilielmum de *Albineio* in maritum assumpsit, qui cùm Matildi Augustæ contra Stephanum Regem studeret, & hoc castrum contra illum propugnaret, in nauatæ operæ præmium Arundeliæ Comitis titulum à Matilde Augusta *Anglorum Domina* (hoc enim vsa est titulo) accepit, filiúsque eius Rex Henricus II. dedit totum *Rapum* de *Arundel* Guilielmo illi *tenendum de eo per seruitium* 84. *militum, & dimid.* cúmque post quartum ab eo Comitem, proles eius mascula deficeret, Richardum *Fitzallanum* iure vxoris in eum honorem euexit rex Edwardus secundus, vndecimúmque ex ea familia Comitem tempora nostra vidêrunt, cui nuper sine mascula prole defuncto eius ex filia nepos Philippus Howardus successit. Præter castrum & Comites nihil memorabile habet Arundelia, nam Collegium quod ibi floruit iam fatiscit. In ecclesia tamen nonnulli sunt Comitum tumuli, sed ille pulcherrimus ex alabastro in quo, medio

Comites Arundeliæ.
Anglorum Domina.
Vide Comites Suffexiæ.

medio choro iacet Thomas Comes & Beatrix vxor eius filia Ioannis Regis Luſitaniæ. Nec omittenda eſt hæc elegans inſcriptio in honorem Henrici Fitz-Alan vltimi ex hac ſtirpe Comitis poſita.

VIRTVTI ET HONORI SACRVM.

MAGNANIMVS HEROS, CVIVS HIC CERNITVR EFFIGIES, CVIVSQVE HIC SVBTER SITA SVNT OSSA, HVIVS TERRITORII COMES FVIT: SVI GENERIS AB ALANI FILIO COGNOMINATVS, A MALATRAVERSO, CLVNENSI, ET OSVVALDESTRENSI HONORIBVS EXIMIIS DOMINVS INSVPER AC BARO NVNCVPATVS: GARTERIANI ORDINIS EQVESTRIS SANE NOBILISSIMI SODALIS DVM VIXIT ANTIQVISSIMVS: ARVNDELIAE COMITIS GVILIELMI FILIVS VNICVS ET SVCCESSOR, OMNIVMQVE VIRTVTVM PARTICEPS: QVI HENRICO OCTAVO: EDVVARDO VI. MARIAE ET ELIZABETHAE ANGLIAE REGIBVS, A SECRETIS CONSILIIS, VILLAE QVOQVE CALESIAE PRAEFECTVRAM GESSIT, ET CVM HENRICVS REX BOLONIAM IN MORINIS OBSIDIONE CINXERAT, EXERCITVS SVI TVM MARESCALLVS PRIMARIVS, DEINDE REGIS FVIT CAMERARIVS: EIVSQVE FILIO EDVVARDO DVM CORONARETVR MARESCALLI REGNI OFFICIVM GEREBAT: EIQVE SICVT ANTEA PATRI CAMERARIVS FACTVS. REGNANTE VERO MARIA REGINA, CORONATIONIS SOLEMNI TEMPORE SVMMVS CONSTITVITVR CONSTABVLARIVS, DOMVSQVE REGIAE POSTMODVM PRAEFECTVS, AC CONSILII PRAESES: SICVT ET ELIZABETHAE REGINAE, CVIVS SIMILITER HOSPITII SENESCALLVS FVIT.

ITA VIR ISTE GENERE CLARVS, PVBLICIS BENE FVNCTIS MAGISTRATIBVS CLARIOR, DOMI AC FORIS CLARISSIMVS: HONORE FLORENS, LABORE FRACTVS, AETATE CONFECTVS, POSTQVAM ÆTATIS SVAE ANNVM 68. ATTIGISSET, LONDINI XXV. DIE FEBRVARII, ANNO NOSTRAE SALVTIS A CHRISTO M.D.LXXIX. PIE ET SVAVITER IN DOMINO OBDORMIVIT.

IOANNES LVMLEY BARO DE LVMLEY GENER PIENTISSIMVS, SVPREMAE VOLVNTATIS SVAE VINDEX, SOCERO SVAVISSIMO ET PATRONO OPTIMO MAGNIFICENTISSIME FVNERATO, NON MEMORIAE, QVAM IMMORTALEM SIBI MVLTIFARIIS VIRTVTIBVS COMPARAVIT, SED CORPORIS MORTALIS ERGO, IN SPEM FAELICIS RESVRRECTIONIS RECONDITI: HANC ILLI EX PROPRIIS ARMATVRIS STATVAM EQVESTREM PRO MVNERE EXTREMO, VBERIBVS CVM LACHRYMIS DEVOTISSIME CONSECRAVIT.

Cauſſa

Caussa nominis nec ab Arundelio Beuesij fabuloso equo, nec ex *Charudo* Cimbricæ Chersonesi promontorio fuit quod Goropius per quietem vidit, sed ex valle, in qua sedet ad *Arun* fl. Hoc enim nostra lingua **Arundall** sonat, vnde non perperã à quibusdam *Aruntina vallis* Latinè dicitur. *Arun* autem ille (vt obiter hoc notem) è Septentrionali agri parte scatens, plurimis hinc inde riuulis increscit, inter quos præcipuus est qui præterlabitur *Cowdrey* Vicecomitis Montisacuti ædes splendidissimas, & ad alteram ripam *Midherst*, quæ Bohunos Dominos suos iactat, qui pro insignibus crucem cæruleam in aureo clypeo gestarunt, & ab Ingelrico de *Bohun* sub Henrico primo floruerunt ad Henrici VII. vsque tempora, qui filiam & hæredem Ioannis Bohuni Dauidi Owen militi cum opima hæreditate in vxorem dedit. Fuerunt hi Bohuni, vt obiter adnotem propter obsoletam verbi antiquitatem, aliquandiu *Spigurnells Regis*, i. *Sigillatores Breuium* iure hæreditario, quod officium vnà cum *serientia* capellæ regiæ Edwardo, I, remisit Ioannes de *Bohun* filius Franconis, vt in Charta antiqua legi.

Bohuni de Midherst. *Insignia Bohunorum.* * *Spigurnell quid*

Pettworth inde cernitur, quàm cum latifundijs Guilielmus de *Albineio* Comes Arundeliæ Ioscelino de *Louanio* Brabanto Adelizæ reginæ fratri, filio iuniori Godfridi Ducis Brabantiæ è stirpe Caroli magni elargiebatur, cùm Agnetem vnicam filiam & hæredem Perciorum in vxorem duxerat; ex quo tempore Ioscelini illius posteri (ascito sibi *Percy* nomine, vt alibi dicemus,) tenuerunt. Familia sanè antiqua & nobilissima, quæ multò minùs interrupta maiorum serie à Carolo Magno stemma ducit, quàm qui tantoperè ostentant Lotharingiæ Duces, & Guisij. Ioscelinus verò ille vt in donatione eius vidi, hoc vsus est titulo. *Ioscelinus de Louanio, frater Reginæ Adelizæ, Castellanus de Arundell.*

Pettworth. *Percij. Vide in fine Northumbria.* *

Cedente ab *Aruni* ostio littore, iuxta **Wering** sedet *Offingtones* Guilielmi West Baronis *De-la-ware* ædes, Hæc Westorum nobilis, & antiqua est familia quæ nuptijs cum hæredibus Cantelupi de *Hempston*, & Fitz-Reginaldi filij Herberti aucta, etiam per Ioannam filiam Rogeri Domini *De-la-ware* Baronis titulo fuit exornata. Iuxtà vallum est militare agresti aggere incinctum, quo Cæsarem castra sua vallasse ab incolis creditum: sed **Cissbury** loci nomen Cissæ opus fuisse planissimè loquitur. Qui secundus huius regni ex Saxonico genere regulus, post Ællam patrem, cum Cimeno fratre, & non parua Saxonum manu hoc

Westorum familia. *Barones La ware.* *Cissbury.*

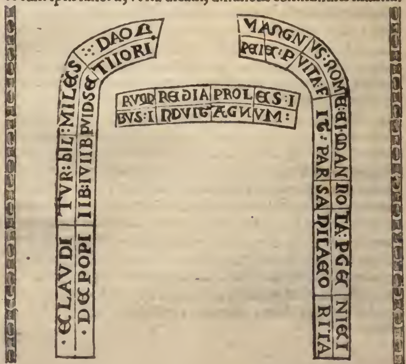
littore

littore appulit ad *Cimenſhore* à Cimeno illo dictum, quod nunc nomen amiſit, ſed propè *Wittering* fuiſſe charta donationis quam Cedwalla Rex Eccleſiæ Selſienſi fecit planiſſimè conuincit. *Broodwater* inde propè mare adſidet Baronia Dominorum de *Camoys*, qui ab Edwardi primi temporibus ad auorum vſque memoriam floruerunt, cùm per filias hæreditas ad *Lewkenoros*, & *Radmildos* deuenit. Inferiùs in littore apparet **Shoreham**, Saxonicè Scopeham, qui paulatim in viculum deſijt, & hodie **Olde Shoreham** dicitur, incrementúmq; præbuit eiuſdem cognominis alteri oppido, cuius etiam maxima pars oppreſſa & mari æquata diſparuit, portúſq; commoditas ex aggeſtis ad oſtium fluminis arenis omninò ablata: cùm ſuperioribus ſeculis ad **Brember** vſq;, quæ à mari remotior eſt, naues plenis velis admittere ſoleret. Hoc caſtrum fuit olim Breoſorum, Guilielmo enim de *Breoſa* donauit Rex Guilielmus primus, à quo Breoſæ illi ſunt oriundi, qui tùm de *Gower*, tùm Brechiniæ Domini, & ab illis etiam in hoc agro, Leiceſtrenſiq; equeſtres familiæ Shirlæorum. Sed nunc pro caſtro, nihil eſt niſi rudetum, ſub quo ſtatis diebus frequentiſſimum forum **Stening** ſubiacet, quod Ælfridi teſtamento, niſi me fallo, **Steningham** appellatur. Antiquus etiam ille PORTVS ADVRNI ab hoc oſtio vix tribus milliaribus abeſt, vbi cùm Saxones primò mare noſtrum infeſtum haberent, Numerus Exploratorum ſub Romanis Imp. ſtationem habuit, ſed agglomeratis glareæ molibus nunc eſſe obſtructus. Hunc enim fuiſſe **Ederington** modicum viculum quem Alfredus ille filio ſuo iuniori conceſſit, & nomen quaſi integrum, & caſulæ adiunctæ nunc **Portſlade** dictæ, id eſt, *ad portum via*, quodammodo perſuadet; vt taceam quàm facilè hîc exſcenſionem facerent, cùm littus ſit apertum & planum, eamque ob cauſſam noſtri, regnante Henrico VIII. hîc præcipuè Gallorum triremes præſtolabantur, dum littori noſtro imminerent, & ad **Brighthelmſted** quæ Saxonibus Bꝛiȝhꞇhealmeꞅꞇun, (proxima ea ſtatio eſt) vnum & alterum tuguriolum ex improuiſo ſuccenderent. Pòſt pauca hinc milliaria in mare euoluitur fl. anonymon è foreſta S. Leonardi effuſum propè *Slaugham* habitationē *Couertorum* qui equeſtri dignitate ſub Henr. 3. floruerunt. Huic paulò remotius à mari **Lewes** æditiori ſitu adſidet, à paſcuis quę Saxones Leꞅpa vocarunt, forſitan nominatum, frequentia & amplitudine ſua inter primaria huius agri oppida. Regnante Edw. Confeſſore, *Reddebat* VI. *libras*, & IIII. *Solid. de gablo & Theloneo.*

Cimenſhore. — *Camoys.* — Shoreham. — Brember Caſtle. — *Portus Adurni.* — *Notitia Prouinciarum.* — Lewes.

Ibi Rex habebat CXXVII. *Burgenſes. Eorum conſuetudo erat, ſi rex ad mare ſine ſe mittere ſuos voluiſſet, de omnibus, cuiuſcunque terræ fuiſſent, colligebantur* XX. *ſolidi, & hos habebant qui in nauibus arma cuſtodiebant. Qui in Burgo vendit equum dat præpoſito num.mũ, & qui emit alterum, de boue obolum, de homine* IIII. *denarios quocunq; loco emat infra Rapam. Sanguinem fundens emendat pro* VII. *ſolidis, adulterium vel raptum faciens* VIII. *ſol. &* IIII. *denarijs, & fœmina tantidem. Rex habet hominem adulterum, Archiepiſ. fœminam. Cum moneta renouatur dat* XX. *ſol. vnuſquiſq; monetarius. De his omnibus erant duæ partes Regis, & tertia Comitis.* Guil. Warrenię, & Surreię Comes primus hîc caſtrum poſuit, ſub quo Prioratũ S. Pancratio ſacrauit, & monachis Cluniacenſibus repleuit, *Ob ſanctitatem, religionem, & charitatem quam in Cluniaco Burgundiæ monaſterio inuenit* (ex ipſo fundationis autographo loquor) dum peregrè religionis ergò cum vxore profectus ibi diuerteret. Sed hoc iam in ædes honoratiſſimi Baronis de *Bukhurſt* eſt conuerſum. Sex tamen in oppido ſuperſunt eccleſiæ, inter quas haud procul à caſtro ſubeſt eccleſiola deſolata, & vepribus obſita, in cuius parietibus arcuato opere inſcribũtur rudes verſiculi obſoleto charactere, qui innuunt Magnũ quendam è Danorũ regio ſanguine oriundũ ibi conditũ. Sed en ipſa carmina licèt manca, & cum ipſis ſaxorũ, vt ita dicam, disiunctis commiſſuris hiantia.

Magni Dani monumentum.



Quæ fortaſſe ſic legenda,

Clauditur hic miles Danorum regia proles,
Magnus *nomen ei, magnæ nota progeniei*
Deponens magnum, prudentior induit agnum:
Præpete pro vita fit paruulus Anachorita.

Saxonibus rerum potientibus, cùm legem ferret Athelſtanus, vt extra oppida nummus non cuderetur, Monetarios hoc in loco duos inſtituit; Poſteà verò Normannicis regnantibus, funeſto inter Henricum tertium, & Barones prælio innotuit, in quo initia pugnæ proſpera Regijs exitium fuit. Dum enim nonnullas Baronum turmas Edwardus Regis filius perrumpens, longiùs hôſtes, quaſi victoria explorata, ſecurus proſequeretur, Barones redintegratis viribus nouo prælio ita Regios profligârunt, vt Regem pacis conditiones parùm æquas proponere, & filium Edwardum cum alijs in manus tradere adegerint. Inde à **Cuckmer**, & promontoriolo, quod à glarea **Beach** dicitur, **Peuenſey** Saxonicè Peoꝑenꞅea, Normannis *Peuenſel*, vulgò **Penſey** locum habet, caſtrum olim Roberti Comitis Moritonenſis fratris vterini Guilielmi Conqueſtoris, poſteà Guilielmi Regis Stephani filij, qui Henrico ſecundo in manus illud tradidit cum agro vicino, quem *Honorem de Aquila* dixerunt. Diúque è patrimonio ſacro fuit, donec Britannicis Richmondiæ Comitibus H. 3. Rex côceſſerat, à quibus denuò ad Reges deuenit: nunc verò tantùm caſtri parietinæ ſuperſunt; *Honoris* verò *de Aquila* partem nonnullam Pellhamorum familiæ ob fidem & fortitudinem poſteà dono dedit Henricus IIII. Iuxta hæc *Herſt* inter ſyluas adſidet, quod & nomen à ſylueſtri ſitu habet. Sylua enim antiquis Anglis Hẏꞃſꞇ vocabatur. Hæc ſtatim à primo Normannorum in Angliam ingreſſu ſedes fuit nobilium, qui à loco aliquandiu de *Herſt* dicti ſunt, donec Guilielmus filius Walleranı de *Herſt*, nomen *Monceaux* à loco fortè natali (vt vſu receptum erat illo ſeculo) ſibi adſciuit, vnde & loco adhæſit, qui iam inde *Herſt Monceaux* à domino denominatus. A cuius poſteris ad Fienos deuenit hæreditariò; *Fienij* verò illi qui & *Fenis*, & *Fienles* dicti, ab Ingelramo de *Fienes* qui Pharamuſij de *Bolonia* hæredem duxerat, genus repetunt. E quibus Richardum *Fenis* Rex Henricus VI. *acceptauit, declarauit, & reputauit* eſſe Baronem de *Dacre*. Eundemque titulum Rex Edwardus 4. honorarius arbiter inter ipſum & Humfredum *Dacre*, dicto Rich. *Fenis*, & hæredibus legitimè procreatis confirmauit, eò quòd in vxo-

[Margin notes: 1263 — Prælium apud Lewes. — Peuenſey. — Florent. in Wigorn. pag. 452. — Honor de Aquila — Herſt Monceaux. — Herſt, quid. — Regiſtr. Mon. de Roberts. bridg. — Fienes familia. — Pat. 37. Henr. 6. — An. 13. Edw. 4.]

Lord Dacre of the South. rem duxerat Ioannam consanguineam & proximam hæredem Thomæ Baronis *Dacre*. Ex quo tempore floruerunt eius posteri dignitate Baronis *Dacre*, donec nuperrimè Georgius *Fenis* Dominus *Dacre* diem sine sobole obierit. Cuius vnicam sororem & hæredem Margaretam Sampson Lennard Armiger virtute & humanitate singulari in vxorem duxit.

1066. Ad *Peuensey* verò (vt regrediamur) Guilielmus Normannus, (iterum cùm locus postulet, paucis perstringam, quod fusiùs alibi dixerim) omnibus nauibus in Britanniam accessit, exercitum exposuit, validáque pro castris munitione opposita nauibus ignem iniecit, vt spes in virtute, & salus in victoria sola esset: *Pugna Haraldi cum Guil. Conquestore.* statímque ad planitiem iuxta **Hastings** processit, vbi de Angliæ imperio iacta alea, & Saxonica periodus suum finem habuit. Ibi enim Haraldus noster, licèt viribus superior cum Danis prælio extenuatis, & militibus ex longo itinere defatigatis, secundo Idus Octobris, anno Salutis 1066. se obiecit. Cùm Normanni bellicum cecinissent, primùm sagittis vtrinque emissis aliquandiu certatum; inde collato pede, quasi vir viro congrederetur, diutiùs dimicatum: sed cùm fortissimè eorum impetus excepisset Anglus, Normanni equites acriter sunt inuecti. Cùm autem nec illi aciem perrumperent, ex cōposito, seruatis tamen ordinibus, recesserūt: Angli verò fugisse rati, statim ordines laxabant suos, & incōpositi hostibus instabant, quos subitò illi reductis cohortibus confertissimè vndiq; de integro adorti, & circumfusi multa cum strage repulerunt, qui occupato loco æditiori diu restitêrunt, donec ipse Haraldus sagitta transuerberatus occumberet, extemplò enim terga data, atq; in fugā omnes effusi.

Normannus victoria elatus in confecti belli memoriam Monasterium S. Martino, quod *de Bello*, siue **Battell** dixit, eò loci *Battell.* consecrauit, vbi Haraldum vulneribus confossum inter confertissimos hostes animus reliquit, vt foret, quasi æternus Normannicæ victoriæ titulus. Monasterio posteà accreuit eodem cognomine oppidum, vel vt priuatæ historiæ verbis vtar; *Crescente monasterio, mansiones 115. circa ambitum monasterij fabricatæ sunt, è quibus villa de Bello ordinata est.* In qua locus est ob effusum sanguinem *Sangue-lac* Gallico verbo nominatus, qui ex terræ natura post pluuiam rubescere videtur, vnde Neubrigensis scripsit, sed minùs verè, *Locus ille vbi Anglorum pro patria dimicantium maxima strages facta est, si fortè modico imbre maduerit, verum sanguinem, & quasi recentem exsudat: ac si apertè per ipsam rei euidentiam*

dentiam dicatur, quod adhuc vox tanti sanguinis Christiani clamet ad Dominum de terra. Monasterio verò multa, & magna Priuilegia indulsit Guilielmus ille. Inter alia verò, vtar ipsis Diplomatis verbis, *Siquis latro, vel homicida, vel aliquo crimine reus timore mortis fugiens ad hanc ecclesiam peruenerit, in nullo lædatur. Sed liber omnino dimittatur. Abbati verò ipsius ecclesiæ, liceat vbiq; latronem, vel furem de suspendio liberare, si forte superuenerit.* Henricus etiam primus, vt ex eius Charta loquar, *Mercatum die Dominico liberum absque omni exactione instituit.* Verùm mercatum hunc in alium diem commutari Parlamentaria authoritate nuper impetrauit honoratissimus Vicecomes *Montisacuti*, qui eò loci elegantes ædes non ita pridem extruxit. Asyli autem iura hîc & passim Parlamentaria authoritate in indignioribus illis criminibus resigantur. Videbant enim amoto supplicij metu, ferociam, & scelerate agendi libidinem increscere, & impunitatis spem, maximam esse peccandi illecebram. *Asylum.* *Mercatus die Dominico.*

Hastings illa quam dixi, eodem littore superiùs sedet, vbi etiam Athelstanus officinam Monetariam instituit, quo tempore Saxonicè Hærtingaceaster dicta fuit. Sin autem Britannicis temporibus floruerit, OTHONA illa videatur, in qua Fortensium numerus hoc littus contra Saxonum deprædationes sub littoris Saxonici Comite tuebatur. Fieri enim potuit, vt Saxones nostri Germani, qui inprimis consonantium concursu gaudent, pro Othona **Hasteng** duriusculè vocarint. Minuenda autem, imò ridenda eorum opinio, qui ab agilitate hoc nomen è nostra lingua deducunt, eò quòd, vt scribit M. Parisiensis, *Apud* **Hastings** *ligneum agiliter castrum statuerit Guilielmus Conquestor.* *Hastings.* *Othona.*

Maximam huius *Rapi* de *Hastings* partem tenuerunt Comites Aucenses vulgò de *Augi* siue *Ew* dicti, à Richardo primo Duce Normanniæ oriundi, quorum stirps in Alicia filia desijt, quam in vxorem duxit Radulphus de *Issoduno* in Gallia, posterique lauto patrimonio in Anglia exciderunt quòd ad *fidem* (vt iurisconsulti tunc loquebantur) Regis Franciæ essent. Cæterùm vt primis Normannorum temporibus nobiles in hoc agro *Hastingi* & *de Hastings* dicti fuerunt, è quibus Matthæus de *Hastings* Manerium de *Grenocle* ea lege tenuit, *vt inueniret ad hunc portum remum quando Rex transfretaret*: ita nunc illustris Hastingorum familia, qui Huntingdoniæ sunt Comites, hoc titulo *de Hastings* lætatur. Edwardus enim III. hunc cum quibusdam, vt *Inquisitio 5. Edw. 2.*

vocant, *Regalitatibus* Guilielmo Hastingo cubiculario suo contulit. Qui à Cominæo laudatur, quòd cùm à Lodouico XI. Gallorum Rege annuam pensionem acceperit, induci non poterat, vt Gallo Apocham, siue Chirographum traderet. Vt meum, inquit, Chirographum inter rationes quæstorum ærarij Gallici conspiciatur, minimè committam. Verùm hic in Regum amicitiam se totum immergendo, prorsus seipsum demersit. Dum enim in priuato consilio liberiùs cum tyranno Richardo tertio loqueretur, inopinatò abreptus, & indicta caussa actutum capite truncatus. Nec tacendum est Regem Henricum 6. Thomam *Hoo* virum egregium quem in ordinem Georgianæ militiæ adsciuerat, titulo Baronis *Hoo* & *Hastings* exornasse, cuius filias & hæredes Galfredus Bollen, à quo materna origine Diua ELIZABETHA, Rogerus Copley, I. Carew, & Io. Deuenish in vxores duxerunt.

Guil Dominus Hastings.

Baro de Hoo, & Hastings.

Winchelsey.

Sinuoso inde recessu excauatur littus, cui imponitur **Winchelsey**, quod cùm eiusdem nominis antiquius oppidum, olim Saxonicè Wincelrea dictum, ingruente Oceano, desereretur, regnante Edwardo primo constructum erat. Situm ob oculos Th. Walsinghami verbis proponam. *Super montem sita est prærupta altitudinis ex eo latere, quo vel mare respicit, vel imminet nauium stationi, vnde via quæ ab ea parte ad portum ducit, non in directum, ne nimia decliuitate descendentes in præcipitium, vel ascendentes repere potiùs manibus, quàm ambulare cogat, tenditur: sed obliquata in latus, nunc ad vnam partem, nunc ad aliam sinuosis flexibus sæpè recuruatur.* Primùm aggere cingebatur, posteà mœnibus validis, víxque florere cœpit, cùm à Gallis & Hispanis direpta, subducentéque se Oceano, subitò quasi deflorescceret. Ex huius occasu, & Oceani beneficio **Rhie** in proximo effloruit, sed potiùs refloruit, olim enim floruisse, & Guiliel. Iprensem Cantij Comitem muniuisse, *Ipres tower*, id est, Turris Iprensis, & immunitates quas cum quinque portubus communes habet, satis doceant. Sed vel ex Winchelseiæ vicinitate, vel maris recessu, superioribus sæculis diu iacuit; at cùm illa iam elangueret, Edwardo tertio regnante, respirare cœpit, qui mœnibus inclusit: patrúmque memoria, Oceanus, vt iniuriam, quam fecerat, cumulatè resarciret, tempestate insolita concitatus ita irruit, & se insinuauit, vt portum perquàm commodum effecerit, quem & alia nostra memoria tempestas non parùm iuuit. Ex quo tempore, incolis, ædificijs, piscatura, & re nautica non mediocritèr refloruit, hodiéque

Rhie.

dicque

diéque vſitatiſſimus hinc eſt in Galliam traiectus. An verò nomen habet à **Kither** ſiue **Kother** fluuio qui ad **Kitheramfeld**,(ſic Saxonibus vocabatur,quod nobis **Kotherfeld**,) effuſus per Pontem Roberti vbi Aluredus de *S. Martino* regnante Henrico ſecundo monaſteriolum fundauit, & **Bodiam** Lewkneorum familiæ & claræ,& antiquę caſtrum à Dalegrigis extructum,hîc in Oceanum deſcendit; an à *Riue* Normannica dictione quæ ripam ſignificat, non facilè dixerim. Cùm tamen in actis publicis ſępiſſimè *Ripa* Latinè,& qui hinc piſces deferunt,**Ripiers** dicantur,in hanc partem propendeo;magíſque ſanè propenderem, ſi hanc vocem pro littore Galli, vt Plinius ripam,vſurparint.Maritimam Suſſexiæ oram iam legi, in mediterraneis nihil eſt quod memorem, niſi ſyluas & ſaltus longè latéque patentes, inter quas **Buckhurſt** ſedet antiquæ familiæ Sacuilorum habitatio, è qua Thomam Sacuilum virum prudentem, iuxtà ac nobilem D. ELIZABETHA Baronem de *Buckhurſt*,noſtra memoria creauit, in ſanctius conſilium adſciuit, in honoratiſſimum Georgianorum militum ordinem cooptauit,& iampridem Angliæ Theſaurarium conſtituit.

Roberts bridge.

Ripiers.

Comites verò habuit quinque è familia de *Albineio*, qui itidem Arundeliæ Comites fuerunt. Quorum primus Guilielmus de *Albineio* filius Guilielmi Domini de *Buckenham* in Norfolcia, qui pro inſignibus vſus eſt leone aureo erecto in clypeo rubro, dictúſque Comes Ciceſtriæ & Arondelliæ, Hic ex Adeliza filia Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ progenuit Guilielmum Comitem ſecundum Suſſexiæ & Arondelliæ, patrem Guilielmi Comitis tertij, cui Matildis cohæres Ranulphi Comitis Ceſtriæ peperit Guilielmum Comitem quartum, & Hugonem Comitem quintum, vtrúmque ſine ſobole ſublatum. Eius autem ſorores duxerunt Robertus Dominus de *Tateſhall*, Ioannes *Fitz-Allan*, Rogerus de *Somery*, & Robertus de *Montealto*. Arondelliæ autem titulus quaſi regerminauit in *Fitz-Allanis*, Suſſexiæ verò extinctus iacuit ad noſtra vſque tempora,quæ viderunt quinque Radcliffos è nobiliſſima *Fitz-walteri* familia (quæ à Claris ſtemma duxit) eo honore illuſtratos; Robertum ſcilicet,Suſſexiæ Comitem creatum ab Henrico VIII.qui duxit Elizabetham filiam Henrici Staffordiæ Ducis Buckinghamiæ, è qua genuit Henricum Comitem ſecundum, cui Elizabetha filia Thomæ Howardi Ducis Norfolciæ peperit Thomam,qui Reginę Elizabethæ à cubiculis ſine liberis obijt,Heros longè honoratiſſimus,

Suſſexiæ Comites.

Vide Comites Arondelliæ.

Vide in Norfolcia.

Inſignia familiæ Albeneiorum.

Alij faciunt Hugonem filium Guil. 4.

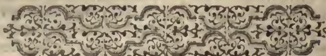
21 Henr. 8.

ratissimus, in cuius animo & prudentiam ciuilem, & fortitudinem militarem vnà habitasse & Anglia & Hibernia agnouit. Huic frater Henricus, illique eius vnicus filius Robertus iuuenis honoratissimus, qui nunc floret, successit.

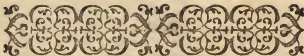
Parochias continet hæc Prouincia 312.

Australium Saxonum regnum.

HActenus Suffexia, quæ cum Suthreia, Regnorum fuit sedes, posteà Australium Saxonum regnum, Saxonicè Suðreaxan-ric dictum, quod anno trigessimo altero à Saxonum aduentu inchoatum ab Ælla, qui, vt habet Beda, *primus in gentis Anglorum regibus, cunctis australibus eorum prouinciis, qui Humbro fluuio, & contiguis ei terminis sequestrantur, imperauit.* Primus Rex Christianus erat Edilwalchus, qui Christo baptismo regeneratus, Wulphero Merciorum Rege præsente qui illum à sacro fonte suscepit, & in adoptionis signum duas prouincias donauit, Vectam scilicet Insulam, & Meanuarorum prouinciam. Sed cùm trecentessimus sextus ab huius regni initio agebatur annus, Aldinio vltimo rege ab Ina occiso, in Occidentalium Saxonum potestatem cessit.



CANTIVM.



CANTIVM.



D Cantium nunc peueni, quam regionem licèt GVILIELMVS LAMBARDVS, *vir insigni eruditione, & moribus sanctissimis ornatissimus, adeò graphicè iusto volumine descripserit, vt curiosa eius fœlicitas paucula alijs reliquerit; pro suscepti tamen operis ratione, eam quoque percurram, & ne sublesta, vt inquit Comicus, fide me agere quis existimet, eum mihi fundum, & fontem fuisse libens meritò hic agnosco.*

Nomine antiquo nondum tempus hanc regionem spoliauit, sed vt Cæsari, Straboni, Diodoro Siculo, Ptolemæo, & reliquis CANTIVM *dictum fuerit, sic Saxonibus, teste Nennio,* Cantᵹuaꞃlanꝺ, *id est, regio virorum Cantium incolentium, & nobis* Kent. *Hoc nomen à* Cainc, *quæ Britannis frondem sonat, quia olim syluis opaca fuerit, deducit Lambardus. Ego verò, (si coniecturam interponere liceat) cùm ingenti angulo in ortum hic Britanniam excurrere viderim, obseruarimque eiusmodi angulum in Scotia* Cantir *dici, incolas item alterius anguli, in ea parte insulæ* Cantas *Ptolemæo vocari, Canganos etiam in Wallia alterum angulum tenuisse, (vt taceam Cantabros, qui angulum etiam inter Celtiberos insederunt) qui vt vnius originis, vnius ita linguæ, cum nostris Britannis fuêre; coniectarim à situ nomen inditum, eòque magis, tùm quod Galli nostri,* * Canton *pro angulo vsurpârint, & à veteri (vt probabile est) Gallorum lingua: non enim è Germanica, vel Latina est, quæ cùm illa vetusta, huius recentiores Gallici idiomatis sunt matrices: tùm quod* Angulus *hic ager à veteribus omnibus Geographis dicatur. Grandi etenim angulo Galliam prospectat, Tamisis æstuario, & Oceano omni ex parte circumfusus, nisi quà ad occidentem Solem, Surreiam conterminam habet, & Southsexia partem ad Meridiem.*

Carion *corruptè apud Diodorum Siculum.*

* *Vnde* Canton *in arte Heraldica pro angulo, & Heluetiorum pagi* Cantones, *quasi anguli à Gallis dicti.*

Kent.



Egio eſt inæqualis, ad occaſum planior, & ſyluis vmbroſa, ad ortum ſurgentibus collibus excelſior. Incolæ, quà à Tamiſi ad Auſtrum patet, in tres areas, ſiue portiones (Gradus vocant) diſtinguunt, quarum ſuperiorem ad Tamiſim ſalubrem, ſed minùs opulentam eſſe ferunt, mediam, & ſalubrem, & opulentam: inferiorem verò opulentam, ſed inſalubrem, vtpotè quæ magna ex parte eſt vliginoſa. Pratis tamen, paſcuis, aruiſque vbique ferè læta, pomis ad miraculum abundans, nec non ceraſis, quæ anno à Roma condita 680. in Italiam è Ponto deuecta, & viceſſimo ſupra centeſſimum poſt anno in Britanniam tranſlata, fœliciſſimè hìc proueniunt, multúmque agri occupant, arboribus in quincuncem, iucundiſſimo ſpectaculo directis. Villas, & oppida habet frequentiſſima, ſtationes ſatis tutas, ferri venas nonnullas, ſed aërem craſſiuſculum ob halitus ex aquis euaporantes. Incolis ea humanitatis laus, quam Cæſar olim tribuit, etiamnum iure debetur; vt virtutem bellicam taceam, quam tantam in Cantianis fuiſſe Monachus quidam ſcripſerit, vt in procinctu, exercitus frons illis tanquam triarijs, meritò inter Anglos debeatur. Quod etiam comprobat in ſuo Polycratico Ioannes Sariſburienſis. *Ob egregia*, inquit, *virtutis meritum, quam potenter, & patienter contra Danos exercuit Cantia noſtra, primæ cohortis honorem, & primos congreſſus hoſtium vſque in hodiernum diem in omnibus prælijs obtinet.* Quorum etiam in laudem ſcripſit Malmesburienſis. *Gens ruſtica, & vrbana Cantij, pluſquam cæteri Angli, antiquæ nobilitatis conſcientiam adhuc ſpirat, & ad honorificentiam, & hoſpitium cuiuſlibet pronior, & ad pulſandas iniurias ſerior.*

Plin. li. 15 cap. 25. Ceraſa in Britan. tranſlata.

Militaris Cantianorum virtus.

Cæſar, de quo poſteà plura dicêmus, cùm primùm inſulam noſtram aggrederetur, in hac regione terram conſcendit, nauibúſque egredi à Britannis Cantianis prohibitus, littore non ſine graui pugna potitus eſt. Cùm ſecundò etiam nos adiret, hîc exercitum expoſuit, Britannique cum equitatu & eſſedis ad Sturum flumen animosè exceperunt, ſed à Romanis citò repulſi ſe in ſyluas ſubduxerunt. Inde cum equitatu Romano acritèr

Iulius Cæſar.

tèr prælio in itinere conflixerunt, ita tamen vt Romani omnibus partibus superiores fuerint, ac intermisso spatio rursus in Rom. impetum fecêrunt, per medios audacissimè perrupêrunt, interfectóque Laberio Duro, militum Tribuno, incolumes se recepêrunt, posteróque die ad pabulatores aduolârunt, &c. quæ apud ipsum Cæsarem legas. Quo tempore Cantio præfuêrunt Cyngetorix, Caruilius, Taximagulus, & Segonax, quos ille, vt reges deuicisse videatur, Reges vocat, cùm tantùm reguli fuerint, vel melioris notæ nobiles. Constabilito Romanorum Imperio, sub Præside Britanniæ Primæ censebatur. Ora verò maritima, quam LITTVS SAXONICVM dixêrunt, vti etiam littus oppositum à Rheno ad Xanctones, præfectum habuit à Diocletiani tempore, quem Marcellinus *Tractus maritimi Comitem*, Notitiarum liber *Spectabilem virum littoris Saxonici Comitem per Britanniam* vocat, Cuius munus erat littus per opportuna loca præsidijs ad barbarorum latrocinia reprimenda communire. Sub dispositione autem erat illustris Magistri peditum quem Præsentalem dixêrunt, qui præter præsidia ad portus, in omnia momenta Victores Iuniores Britannicianos, Primanos Iuniores, & Secundanos Iuniores (hæc sunt cohortium nomina) illi assignauit. Officium autem habuit hoc modo. *Principem ex officio magistri præsentalium à parte peditum. Numerarios duos, Commentariensem, Cornicularium, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores singulares, &c.* Nec dubito, quin maiores nostri hoc Romanorum institutum imitati fuerint, cùm præfectum siue Limenarcham huic præ prefecerint, quem *Quinque portuum Guardianum* vulgò vocitant, quia, vt Comes littoris Saxonici nouem, ita quinque portubus præsit.

Comes littoris Saxonici. *Liber Notitiarum* *Guardianus V. Portuum.*

Cùm autem Romani è Britannia cessissent, Vortigernus qui maximæ Britanniæ parti cum imperio præfuit, Cantio *Guorongum* præfecit, id est, Proregem, siue Libertum, quo nesciente, hanc regionem (vt habent Nennius, & Malmesburiensis) statim Hengisto Saxoni, in gratiam Rowennæ eius filiæ quam miserè deperibat, gratis concessit. Hinc primum Saxonum in Britannia regnum anno Christi 456. constitutum, illis Cantpapa pyc dictum, quod post annos 320. Baldredo vltimo rege deuicto, in occiduorum Saxonum potestatem deuenit, quibus ad Normannorum vsque imperium paruit. Tunc enim Cantiani ad Suanescombe (viculus est, vbi Suenum Danum olim castrametatum ferunt) ramos pretendentes ea lege Gulielmo Normanno

Cantium Saxonibus traditum.

no se dediderunt, vt patrias consuetudines illæsas retinerent, illámque inprimis, quam *Gauelkind* nominant. Hac terræ, quæ eo nomine censentur, liberis masculis ex æquis partibus diuiduntur, vel fœminis, si masculi non fuerint. Hac hæreditatem cùm xv. annum attigerint, adeunt, & sine domini consensu, cuilibet vel dando, vel vendendo alienare licet. Hac filij parentibus furti damnatis in id genus fundis succedunt, &c. vt verè, quamuis minùs purè in antiquo libro sit scriptum. *Dicit Cantij Comitatus quod in Comitatu isto de iure debet de eiusmodi grauamine esse liber, quia dicit quòd Comitatus iste, vt residuum Angliæ, nunquam fuit conquestus, sed per pacem factam se reddidit Conquestoris dominatui, saluis sibi omnibus libertatibus suis, & liberis consuetudinibus primò habitis & vsitatis.* Deinceps Guilielmus victor, vt Cantiū, quę tanquam Anglię clauis habetur, sibi firmiùs retineret, Connestabilem Castro Douerensi, eundémque Limenarcham v. portubus ex veteri Romanorum instituto præfecit. Hi sunt **Hastings, Douer, Hith, Rumney, & Sandwich**, quibus **Winchelsey, & Rie**, vt pręcipua, & alia oppidula vt membra adiunguntur. Quæ quia bello maritimo operam nauare tenentur, immunitatibus gaudent multis & magnis; ipséque Limenarcha, qui semper aliquis est è proceribus nostris fidei spectatissimæ, in sua iurisdictione Admiralli authoritatem in plurimis, aliáque iura habet, quæ magna cum laude nuper exercuit Limenarcha ille nobilissimus, & prudentissimus D. Guilielmus Baro de *Cobham* regiæ maiestati à sanctioribus consilijs, & magnus literarum patronus, cui successit filius eius honoratissimus Henricus nunc Baro de *Cobham*. Sed iam ad loca.

Gauelkind.

Lord warden of the fiue Ports.

Septentrionalem huius regionis partem Tamisis Britannicorum fluminum præcipuus, vt iam dixi, alluit, qui Surreiam prætergressus statim sinuoso flexu ferè in se reductus, primùm *Depford* vidit nauale notissimum, vbi regiæ naues construuntur & quassæ reparantur; atq; armamentarium insigne & quasi *collegium in vsum classis constitutum. Locus olim *West-Greenwich* vocabatur, & Gilleberto de *Mamignot* Normanno in Anglię expugnatione obtigit, cuius è filio nepos Walkelinus castrum Douerense contra Stephanum Regem propugnauit, & filiam superstitem vnicam reliquit, quæ fratre defuncto, suis nuptijs opulentam hæreditatem dictam *Honorem de Mamignot* in Saiorum familiam intulit.

Depford.

* Holy Trinitie House.

Mamignot.

Hinc Tamisis *Grenouicum* adit, vulgò **Gréenwich**, id est, *Sinus viridis*,

Greenewich.

viridis, (fluminis enim sinus Wic Germanicè dicitur) Danicæ classis statione, & Danica in Ealphegum Archiepiscopum Cantuariensem (quem anno Christi 1011. exquisitis tormentis trucidârunt) immanitate olim notissimus. Cuius mortem cum caussa sic descripsit, qui sub id tempus vixit Ditmarus Mersepurgius Libro Chron. octauo. *Percepi à relatu Seunaldi factum miserabile, ac idcirco memorabile, quòd perfida Northmannorum manus, Duce adhuc Thurkilo, Cantuariæ ciuitatis egregium antistitem Ealphegum nomine, cum cæteris caperet, & vinculis & inedia ac ineffabili pœna, more suo nefando, constringeret. Hic humana motus fragilitate pecuniam eis promittit, & ad hanc impetrandam inducias posuit, vt si in his acceptabili redemptione mortem momentaneam euadere nequiuisset, semetipsum gemitibus crebris interim purgaret, hostiam domino viuam ad immolandum. Transactis tunc omnibus designatis temporibus, vorax piratarum Charibdis domini famulum euocat, & sibi promissum celeriter persolui tributum minaciter postulat. Et ille, vt mitis agnus præstò sum, paratus ad omnia, quæ in me nunc præsumitis facere, Christi amore, vt suorum merear fieri exemplum seruorum. Non sum hodie turbatus. Quòd vobis mendax videar, non mea voluntas, sed dira effecit egestas. Corpus hoc meum, quod in hoc exilio supra modum dilexi, vobis culpabile offero, & quod de eo faciatis, in vestra esse potestate cognosco: animam autem peccatricem creatori omnium, vos non respicientem, supplex committo. Talia loquentem prophanorum agmen vallauit, & diuersa hunc ad interficiendum arma congerit. Quod cùm eorum dux Thurkil à longe vidisset, celeriter occurrens, ne quæso sic faciatis, infit, aurum & argentum & omne quod hîc habeo, vel vllo modo acquirere possum, excepta naui sola, ne in Christum domini peccetis, libente animo vobis omnibus trado. Tam dulci affatu infrenata sociorum ira, ferro & saxis durior, non mollitur, sed effuso innocenti sanguine placatur, quem communiter capitibus boum & imbribus lapidum atque lignorum infusione protinùs confundunt.* Nunc verò Regijs ædibus celeberrimus est locus, quas Humfredus Dux Glocestrensis ædificauit, *Placentiámque* dixit, Henricus VII. magnificè adauxit, fraterculorum mendicantium ædiculam adiunxit, & perfecit turrim illam quam inchoauit ille Dux Humfredus in edito colle vnde in sinuosum flumen, & viridantia prata subiecta patet prospectus perquàm lætissimus. Sed longè maximum huic decus est DIVA nostra ELIZABETHA, quæ hîc fœlicissimis auspicijs in lucem ædita, vniuersæ Britanniæ, imò vniuerso terrarum orbi tantam lucem

Normanni ijdem qui Dani.

lucem regiæ virtutis splendore affundit, vt iam omni laude maior iam adoranda, non adornanda videatur. Sed de *Grenouico* hæc etiam Lelandi Antiquarij carmina percurre,

Ecce vt iam niteat locus petitus
Tanquam sydereæ domus cathedræ.
Quæ fastigia picta? quæ fenestræ?
Quæ turres vel ad astra se efferentes?
Quæ porrò viridaria, ac perennes
Fontes? Flora sinum occupat venusta
Fundens delicias nitentis horti.
Rerum commodus æstimator ille,
Ripæ qui varijs modis amœnæ,
Nomen contulit eleganter aptum.

Nihil aliud habeo quod hîc adnotem nisi quòd Guilielmus Lambardus, vir vt summa doctrina ita singulari pietate ad sustentandos pauperes hîc ædes extruxit quas *Collegium Pauperum Reginæ Elizabethæ* nominauit. Huic à tergo **Eltham** (margin: Eltham.) secessus item regius adiacet, vix trium milliarium hinc diuerticulo, quam Antonius Beccus Dunelmensis Episcopus, & Hierosolymitanus Patriarcha extruxit, Æleonoræque Reginæ Edwardi primi vxori donauit, cùm Vesciorum hæreditatem interuertisset, ad quos locus iste priùs spectauit. Episcopus enim ille, quem vltimus Baro de *Vescy* fiduciarium hæredem sibi scripsit, vt hæreditatem Guilielmo de *Vescy* filiolo spurio traderet, vix bona fide cum pupillo egisse traditur.

The breach.

Infra *Grenwicum*, Tamisis diuulsis aggeribus quàm plurima terræ iugera oppressit, quocum annos iam plures, nonnulli immensis sumptibus luctati, vix molibus agendis, adiacentes agros, contra irruentes vndas tueri possunt. Prouenit hîc copiosè Cochlearia, nostris *Scuruygrasse*, quam medicorum nonnulli Plinij Britannicam esse volunt, quo nomine ego illius iam memini, sed audi Plinium, *In Germania trans Rhenum castris à Germanico Cæsare promotis, maritimo tractu fons erat aqua, dulcis solus, qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagésque in genibus soluerentur. Stomacacem medici vocabant, & Sceletyrben ea mala. Reperta auxilio est herba quæ vocatur Britannica, non neruis modò, & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque & serpentes, &c. Frisij quà castra erant, nostris demonstrauere illam. Mirórque nominis causam, nisi fortè confines Oceano Britanniæ velut propinqua dicauere.* Aliam tamen & quidem probabiliorem nominis rationem adfert

Scuruigrasse.

Britannica herba.

Vide in Insulis nostris Britan. de Armamentario Britannico.

adfert in suo Nomenclatore eruditissim[illegible] quem si placeat adeas, *Britannica* enim vocabul[illegible] hic deflexit.

Tamisis deinde ripis suis coarctatus Darentum flumen obuium habet, qui è Suthreia demissus leni alueo vndas ducit per Ottanford, nunc Otford Danicæ stragis anno 1016. consciam, Regijsque ædibus superbam, quas Warhamus Archiepiscopus Cantuariensis tanta magnificentia sibi, & suis successoribus construxit, vt ad amoliendam possessionis inuidiam, cum Henrico octauo commutare necesse habuerit Cranmerus successor proximus. *Lullingston* vbi castrum olim fuit sedes familiæ nobilis eiusdem nominis inferiùs Darento apponitur, qui ad ostium Darentford, vulgò Dartford, amplum & frequens forum suo nomini adsciscit, sub quo *Crecca* riuulus vnà commiscêtur; ad cuius vadũ Creccanford, nunc Crayford, Hengistus Saxo octauo à Saxonum ingressu anno, signa cum Britannis contulit, cæsisque ducibus, tanta strage protriuit, vt ab illis nihil sibi deinceps metuerit, & regnum in Cantio securus constituerit. Otford. Dartford.

A Darento ad *Medweagi* ostium nihil suspicit Tamisis præter oppidula, quæ tacitus præterire, nullum famæ rerúmue dispendium. Inter ea primas tamen ferunt Grauesend notum, si quod aliud Angliæ oppidum, vtpotè statio inter Cantium & Londinum, vbi vtramque ripam propugnaculis communiuit Henricus octauus. Huic à tergo paulò interiùs adiacet *Cobham* sedes iam diu Baronum de *Cobham*, è quibus vltimus Ioannes Cobham Collegium hîc, & castrum ad *Couling* fundauit, filiamque reliquit vnicam vxorem Ioannes de *La-Pole* Militis, quæ vnicam etiam genuit filiam Ioannam pluribus enuptam; peperit autem illa solummodò Reginaldo *Braybroke*. Maritus verò tertius ~~Ioannes de *Oldcastle*~~ dum rebus in religione innouandis studeret, suspendio & igne perijt. Reginaldi verò *Braybroci* vnica filia Ioanna contraxit nuptias cum Thoma Brooke de Comitatu Somersettensi, à quo nunc floret sextus Henricus Baro *Cobham*, de quo suprà. A *Grauesenda* ad ortum est Cliffe, à cliuo ædito cui insidet, nominatum, Synodo olim celebre, & *Clines ad Ho* Bedæ dictum, Ho enim vocatur illa quasi Chersonessus, quæ Tamisim, & Medweagum fluuium intersita, hîc longè se in Ortum immittit. Barones de Cobham. Ho.

Medwege fluuius, nunc Medway (Britannicè nisi me veritas fugit, *Vaga*, cui Med Saxones addiderunt) fontes habet in Anderida, Medwey.

Weald. derida [illegible] alde, id eſt, *regio nemoroſa* Saxonibus dicta, [illegible] huius agri partem latè occupat. Primùm
Penſherſt. dum tenuis eſt *Penſherſt* præterfluit antiquæ familiæ Sidnæorum ſedem quæ à Guilielmo de *Sidney* Camerario Regis Henrici ſecundi genus ducit. Verùm huius familiæ modò ſydus erat, magna illa ſpes hominum, expreſſiſſimum virtutis exemplum, & li-
Philippus Sidnæus. terati orbis amor, Philippus noſter Sydnæus Eques longè clariſſimus ex illuſtri Warwicenſi familia oriundus, qui acriter (ad Zutphenum Geldriæ cum hoſte congreſſus fortitèr occubuit.) Hic ille Sydnæus eſt quem Deus ideò natum voluit, vt priſcorum ſpecimen noſtro ſeculo oſtenderet; ita ex improuiſo ad ſe reuocauit, & nobis ſubduxit, ne deploratiſſimi noſtri æui labes diutiùs videret. Veriùs enim de illo, quàm vel de Marcello, vel Ælio Vero Maronianum illud vſurpari poterat,

Oſtendent terris hunc tantum fata, nec vltra
Eſſe ſinent.

Ignis vtique quo clariùs effulſit, citiùs extinguitur, eripit ſe auffertque ex oculis ſubitò perfecta virtus, quicquid eſt abſoluti faciliùs transfluit, & optimi neutiquam diurnant. Placidè ſi fas ſit loqui, Sydnæe quieſcas, nos te non lachrymis, ſed admiratione decorabimus. Quicquid in te (vt de optimo illo Britanniæ
Tacitus. Præſide optimus ſcriptor loquitur) amauimus, quicquid mirati ſumus: manet, manſurúmque eſt in animis hominum, in æternitatem temporum, fama rerum. Multos velut inglorios & ignobiles obliuio obruit, Sydnæus poſteritati narratus ſuperſtes erit. Ἀγετῶς enim, vt canit ille Græcus, κρείσσονες εἰσὶ μόρου.

Tunbridg. Hinc *Medway* fl. Tunbridg reſpergit, vbi vetus eſt caſtellum quod Richardus de *Clare* conſtruxit, qui commutationis iure pro *Brionio* in Normannia accepit. Eius enim auus Godfredus naturalis Richardi primi Ducis Normanniæ filius, Aucenſis, & Brionij Comes erat. Cùm etenim diu de Brionio diſceptatum fuiſſet, *Richardus*, vt ſcribit Guilielmus Gemeticenſis, *pro repeti-*
* The Lowy of Tunbridg. *tione eiuſdem caſtri in Anglia accepit oppidum Tunbrige. Aſſerunt enim * Leucam Brionij cum funiculo circumcirca fuiſſe menſuratam & eodem fune in Angliam delato ad Tunbrige tantundem ſpatij in metiendo recepiſſe.* Veruntamen *Manerium*, vt vocant, de Tunbrige eius ſucceſſores Gloceſtriæ Comites clientelari iure ab Archiepiſcopis Cantuarienſibus ea lege tenuerunt, vt Archiepiſc. in inthroniſatione Seneſcalli, & eorum liberi ipſis in tutela
Maidſtone. eſſent. Inde Maidston petit, quam cùm Saxones Medpea-
ᵹeꞅtoa

zerton dixerint, VAGNIACAS esse illas credo quas Antoninus memorat, & Nennius in suo vrbium catalogo, *Caer Megwad* corruptè, pro *Medwag* vocarit: nec sanè distantiæ ratio repugnat: hinc à Nouiomago, inde à Durobroui, de qua mox agemus. Sub posterioribus Imperatoribus, vt in tabula Peutegeriana nuper à M. Velsero ædita videre est, MADVS dicitur. Sic sensim voluentibus annis sensim immutantur nomina. Oppidum hoc est frequens & cultum, magnáq; longitudine extentum. In medio Archiepisc. Cantuar. palatium, ab Vffordo inchoatum, & ab Islepo absolutum habent; alter item publicus totius huius agri carcer hic constituitur, immunitatésque plurimas Reginæ ELIZABETHAE fert acceptas, quæ Maiorem summum magistratum instituit, pro *Portgreuio*, quem priùs habuit, quod innuo, quia antiquum hoc sit Saxonicum vocabulum, & apud Germanos etiamnum rectorem denotet, vt **Markgraue, Reingraue, Landtgraue**, &c. *Vagniaca.* *Madus.* *Portgreuius.*

Hic sub Vagniacis, ab oriente sole fluuiolus Medwegæ consociatur, qui ad **Lenham** surgit, quæ Antonini sine controuersia DVROLENVM est, perperam in nonnullis exemplaribus *Duroleuum*. Durolenum enim *Lenum aquam* Britannis sonat, & præter nominis reliquias, distantia etiam à Cantuaria, & Roffa, hoc esse Durolenum comprobat; vt taceam situm ad viam Consularem Romanorum, quæ olim à Dubri (vt author est Higdenus Cestrensis) per medium Cantium duxit. Nec aliud oppositum habet hic fluuius quod memorem præter **Leedes** castrum, quod fuit *Crenequerorum* nobilium opus, qui in antiquis chartis de *Creuecuer* & *Crepito corde* nominantur. Posteà Baronis Bartholomæi de *Badilsmer* inauspicata erat sedes, qui illud perfidè contra EDWARDVM secundum, à quo dono acceperat, communiuit, sed posteà meritas perfidiæ pœnas capite soluit. Rem totam si placet legas ex historiola Thomæ *De-la-More* viri nobilis qui eadem tempestate vixit, & vulgò non habetur. *Anno* 1321. *venit Isabella regina ad castrum de* Leedes *circa festum Michaelis, atque ibi pernoctare voluit, at verò non est permissa ingredi. Hac re Regis animo offenso, vt in suum contemptum acta, conuocatis vicinis ex Essexia & Londino nonnullis Castrum iussit obsideri: Castrum tenuit B. de* Badelsmer, *in quo relicta vxore & filijs ipse cum reliquis Baronibus ad res Hugonum euertendas profectus fuerat. Interim inclusis de salute desperantibus, Barones cum suis* Kingston *vsque peruenerunt rogantes per intermissos Episcopos Cantuariensem* *Durolenum.* Lenham. Leedes castle. *Creuequer familia.*

V

tuarienſem & Londinenſem, & Comitem Pembrochiæ, vt obſidionem Rex ſolueret, polliciti ſe poſt proximum Parlamentum Caſtrum Regi in manus tradituros. Rex verò perpendens non poſſe diu obſeſſos reſiſtere, exaſperatus eorum contumacia, Baronum petitiones audire noluit: quibus in alias partes conuerſis, poſteà non modico labore Caſtro potitur, reliquis in eo repertis ſuſpenſis, vxorem cum filijs ad turrem Londinenſem miſit.

Hinc *Medweagus* per vberrima arua & *Allington* caſtrum vbi ſplendidas ædes conſtruxit T. Wiattus, decidens Ailesford peruenit, Saxonicè Eaglesford, Henrico Huntingdonenſi *Elſtre*, Nennio Epiſford, qui prodidit Britannicè *Sathenaeghabail* etiam dictum à Saxonibus ibi deuictis, vti Anglesford alij eodem ſenſu vocârunt. Guortimerus enim Britannus Guortigerni filius Hengiſtum cum ſuis ſaxonibus hic aggreſſus eſt, quos incompoſitos, cùm ſecundum impetum ſuſtinere non poſſent, ita fugauit omnes, vt de Saxonibus actum fuiſſet; niſi Hengiſtus declinandi periculi gnarus, in Tanetum inſulam ſe recepiſſet, donec inuictus ille Britannorum impetus deferueret, & integra ſubſidia è Germania aduenirent. Ceciderunt hoc prælio duces partium, Catigernus Britannus, & Horſa Saxo, quorum hic ad Horſted non procul hinc ſepultus loco nomen reliquit: ille magnifico elatus funere contumulatus creditur prope Ailesford, vbi vaſta illa ſaxa erecta ſunt, quæ imperitum vulgus à Catigerno Keith coty houſe hodie vocat. Nec tacendum in proximo *Boxley* vbi monaſterium anno 1145. poſuit Guilielmus de *Ipre* Comes Cantij. Haud procul ab altera è regione ripa *Birling* ſedet Baronia olim Maminotorum, deinde Saiorum, quorum tandem hæreditas per fœminas deuenit ad *Clinton, Fienes, & Aulton.*

Orientali Medweagi ripæ (cùm prætereuectus ſit *Halling* vbi ædes ſucceſſoribus ſuis poſuit Hamo de *Heath* Epiſcopus Roffenſis) paulò ſuperiùs vetuſta ciuitas apponitur, Antonino DVROBRVS, DVROBRIVAE, & alibi rectiùs, DVROPROVAE, vel DVROBROVAE. Bedæ *Durobreuis*, & inclinante Romano imperio, ita temporis progreſſus hoc nomen contraxit, vt ROIBIS nominaretur, vnde Saxonibus addito Ceaſter, Hroueceaſter diceretur, nobiſque contractiùs nunc Rocheſter, & Latinè *Roffa*, à Rhoffo quodam, vt iudicat Beda, ſed priſtini illius nominis Durobrouis aliquid in ſe retinere mihi videtur. Nec eſt cur quis dubitet de nomine, cùm præter Itinerariam rationem,

Ailesford.

Horſted.
Catigerni ſepulchrum.

Boxley.

Birling.

Halling.

Durobreuis.
Tabula antiqua Welſero edita.
Roibis.
Rocheſter.

rationem, & Bedæ authoritatem, *Durobreuis* in charta fundationis ecclesiæ Cathedralis expressè vocetur. Hoc tamen admoneo in impressis Bedæ libris *Daruernum* legi, vbi in M. S. *Durobreuis* concipitur. In conualle sedet muris malè firmis ex parte cincta, *situ*, vt inquit Malmesburiensis *nimium angusta*, vnde olim Castellum potius quàm vrbs habebatur. *Castellum* enim *Cantuariorum* vocat Beda. Sed nunc ad occasum, orientem, & meridiem magnis suburbijs tumet. Casibus defuncta est non paucis. Anno Christi 676. ab Athelredo Mercio prostrata, & deinde à Danis sæpiùs direpta. Templum magnificum erexit Ethelbertus Rex Cantij, quod & dignitate Episcopali illustrauit. Iusto primo episcopo designato: verùm cùm hoc vetustati cederet, Gundulphus circa annum 1080. restaurauit, & presbyteris expulsis monachos induxit, quibus iam eiectis, Decanus VI. prębendarij, & Scholastici sunt subrogati. Iuxta templum flumini impendet castrum opere, & situ satis munitum, quod Odonem Episcopum Baiocensem, & Cantij Comitem extruxisse fama refert. Verùm Guilielmus primus procul dubiò construxit, Legitur enim in libro *Domesday*; *Episcopus de Rouecester tenet in Elesforde pro escambio terra in quo castellum sedet.* Certum enim est Odonem Episcopum, cùm ex ancipiti rerum mutatione penderet, hoc contra Guilielmum Rufum tenuisse, & tandem rerum necessariarum inopia coactum, non tãtùm castrum tradidisse, sed etiam de gradu deiectum solum vertisse. Verùm de restauratione huius castri habe ex Textu Roffensi. *Cùm Rex Guilielmus 2. confirmare noluisset donum Lanfranci de Manerio de Hedenham in Com. Buck: factum ecclesiæ Roffensi, nisi Lanfrancus & Gundulphus Episcopus Roffensis darent Regi* 100. *li. denariorum. Tandem interuentu Roberti filij Hammonis, & Henrici Comitis Warwici Rex concessit quatenùs pro pecunia, quam pro concessione manerij exigebat, vt Episcopus Gundulphus quia in opere cementario plurimum sciens & efficax erat, Castrum Regi Roffense lapideum de suo construeret. Tandem ægrè consentientibus episcopis coram Rege Gundulphus Episcopus castrum de suo integro totum custamine fecit.* Paulóque pòst Rex Henricus Primus, *Ecclesiæ Cantuariensi, & Archiepiscopis eius custodiam, & constabulationem in posterum possidendam concessit*, vt habet Florentius Wigorniensis, *& in eodem turrem sibi construendi licentiam.* Ex quo tempore vna, & altera obsidione fatigatum fuit, sed tum maximè, cùm Barones armorum strepitu totam Angliam concuterent, & Simon de Monte-

forti acerrimè, sed frustrà oppugnaret, pontemque sublicium rescinderet. Pro quo saxeum arcuato opere spectatissimum è Gallorum manubijs substruxerunt posteà Ioannes Cobham, & Rob. Knowles, qui ab infimo gradu ad summum honoris fastigium bellica virtute conscendit. Sub hoc ponte Medweagus violentus, & torrens æstuat, & eluctatur, statimque sedatior nauale se exhibet classi omnium quas Sol vidit bellico apparatu instructissimæ, & in omnia momenta paratissimæ, quam Diua Elizabetha ad suorum tutelam, & hostium terrorem maximis impensis ædificauit, ad eamque defendendam propugnaculum in ripa apposuit.

Classis Regia.

Vpnore.

Nunc Medweagus lætior, & latior crispantibus vndis spectatu amœnissimus fœcundos agros subluit, donec **Sheppey** insulæ obiectu diuisus (quam Ptolemæi Toliatin esse suspicamur, vt suo loco dicemus) duobus in Tamisis æstuarium ostijs infertur, quorum occidentale **Westswale**: orientale, quod Sheppeiam à continenti abscidisse videtur, **Eastswale** dicitur, Bedæ **Genlade**, ad quod **Midleton**, nunc **Milton** villa olim regia, **Sittingburne** diuersorijs refertum, & *Tonge* castri reliquiæ in vicinia cernuntur, quæ sedes fuit antiqua Guncellini de *Badilsmer*, viri magnæ nobilitatis, cuius filius Bartholomæus Guncellinum genuit, qui ex hærede Radulphi *Fitzbernard* Domini de *Kingsdown* Bartholomæum procreauit illum seditiosum de quo dixi, qui ex Margareta Clara suscepit Maltildem Ioannis Veri Comitis Oxoniæ coniugem, Margaretam Ioannis Tiptoft, Margeriam Guilielmi Roos, & Elizabetham Guilielmi Bohuni Comitis Northantoniæ. *Feuersham* inde visitur Stephani regis monasterio, & tumulo olim notum. Iuxta quæ puteos magnæ profunditatis, hinc inde, vt etiam alibi per hunc agrum vidimus, de quibus variæ feruntur opiniones. Ego autem nihil quod opiner, habeo, nisi putei illi fuerint, è quibus cretam albam ad stercorandos agros effoderunt olim Britanni, vt docet Plinius. *In centenos enim*, vt inquit ille, *pedes puteos egerunt ore angustatos, sed intus spatiantes*, cuiusmodi hi ipsi sunt, quos dicimus. Inde aperto littore, quod cochleis & ostreis fœcundum ostreorúmque viuarijs frequens, *Reculuer* cernitur, Saxonicè peaculp, sed Romanis olim & Britannis REGVLBIVM, sic enim Notitiarum libro vocatur, qui Tribunum cohortis primæ Vetasiorum in excubijs hîc sub littoris Saxonici Comite (sic enim tunc temporis Maritima Cantij ora vocabatur) egisse memorat: & hanc sanè suam antiquitatem

Familia de Badilsmer.

Putei in Cantio cur facti.

Rheculuer.

Regulbium.

tem effossis Imp. Rom. nummis adhuc testatur. Ethelbertus Rex Cantij cum Cantuariam Monacho Augustino concessisset, in hac sibi palatium extruxit, Basso Saxo monasterio ornauit, è quo Brightwaldus octauus Cantuar. ecclesiæ Archiepisc. euocatus erat. Hinc **Raculfminster** etiam à monasterio dictum fuit, cùm Edredus Edmundi senioris frater ecclesiæ Christi Cantuar. donaret. Hodie verò nihil aliud est, quàm viculus rusticus, & si quid nominis habet, ex monasterio illo habet, cuius sacræ turres Pyramidales vsui sunt nauigantibus, ad tænias quasdam, & breuia in Tamisis ostio euitanda. Vt enim canit ille in Philippeide

Cernit oloriferum Tamisim sua Doridi amara
Flumina miscentem.

Nunc ad **Tanet** insulam deuenimus, quam tenui intercurrente alueo, à continente disterminat **Stoure** flu. Stoure fl. Bedæ **Wantsum**, qui duobus in syluestri regione, quam **The Weald** vocant, disparatis fluuiolis coalescens, quam primùm solidus fertur, **Ashford** & **Wy**, emporiola nota inuisit. Quorum vtrúmque sua habuit collegia, hoc à Ioanne Kempo Archiepiscopo Cantuariensi qui hîc natus, illud à R. Foggo Equite aurato constructum, & **Wie** etiam suum fontem habuit in quem mirificam gratiam precibus cuiusdã Normanni Monachi infudit Deus, si credamus Rogero de Houeden, quem adeas si admiranda te delectant. *Pag. 457.* Inde **Chilham**, siue vt alij vocant *Iulham*, vbi castri antiqui rudetum est, quod Fulbertus quidam Douorensis construxisse memoratur, cuius è filio Richardo neptis Roisia, vt in antiqua habetur genealogia, enupta Richardo filio naturali regis Ioannis, Loram reliquit vxorem Guilielmi Marmioni. Constans fama apud incolas est Iulium Cæsarem in secunda contra Britannos expeditione, hîc castrametatum fuisse, & inde *Iulham*, id est, *Iulij statio*, vel *domus* dictum: & ab illis, nisi me fallo, facit ipsa veritas. Prodit enim Cæsar ipse, cùm noctu à littore XII. millia pass. confecisset, ad flumen primùm cum Britannis conflixisse, ibíq; cùm eos in syluas còiecisset, castra muniuisse: vbi crebris arboribus succisis locum egregiè natura, & opera munitum habuerunt Britanni. Hic enim locus XII. a littore mill. exactè abest, nec aliud est interpositum flumen, vt necesse fuerit, ad hunc castris primis peruenisse: in quibus decem etiam dies suos continuit, dum classem tempestate afflictam reficeret, & subduceret. Sub hoc oppido, tumulus viridanti cespite vestitus ostenditur, quo cõditum multis retrò antè seculis *Iul-laber* ferunt, quem alij

Chilham.

Fulberti de Douer stirps.

Gigantem, alij veneficam fuisse somniant. Ego verò, cùm aliquid antiquæ memoriæ eo nomine latere existimarim, propemodum mihi persuaserim Laberium Durum Tribunum militum hîc situm, quem interfecerunt Britanni in itinere ab illis quæ dixi castris, & inde *Iul laber* tumulum dictum fuisse.

Laberius Durus Trib.

Durouernum.

Quinto hinc milliari **Stoure** diuiso alueo, DVROVERNVM primariam huius prouinciæ vrbem rapidè alluit, noménque fecit. *Durwhern* enim fluuium rapidum Britannis denotat. Ptolemæo pro *Durouerno* DARVERNVM, Bedæ & alijs DOROBERNIA, Saxonibus Cantpapabýpiᵹ, id est, vrbs populi Cantiani, Nennio, & Britannis *Caer Kent*, id est, *Vrbs Cantij*, nobis **Canterbury**, Latinis Cantuaria dicitur. Vrbs peruetusta, Romanóque sæculo proculdubiò illustris, *Nec adeò magna* (vt inquit Malmesburiensis) *nec exiliter parua, quæ & terra positione, soli affinis maxima vbertate, & integro murorum ambitu, fluuijs irrigua, nemorum opportunitate inclita, præterea maris vicinitate piscium fœcunda.* Heptarchia Saxonica efflorescente, regni Cantij caput, & sedes regia fuit, donec Ethelbertus Rex eam cum iure Regali Augustino Anglorum Apostolo concesserit, qui Archiepiscopali sede hîc stabilita, Angliæ Metropolim constituit. Iam inde incredibile est, quantum floruit, cùm Archiepiscopali dignitate, tum meliorum literarum schola, quam Theodorus septimus Archipræsul instituit: & quamuis Danico bello conquassata, & fortuitis incendijs magna ex parte subinde absumpta, semper tamen renata est splendidior. A Normannorum ingressu, cùm Guilielmus Rufus, vt est in Annalibus M.S. August. *dedisset ciuitatē Cantuariæ Episcopis ex solido, quam tenuissent antea ex beneficio,* religionis nomine, & præsulum benignitate, inprimis Simonis *Sudbury*, qui mœnia restaurauit, non modò respirauit sed eò splendoris, quasi subitò accreuit, vt priuatorum ædificiorum pulchritudine, omnes Britanniæ ciuitates adæquârit, sacrarum verò ædium magnifica structura, & frequentia celeberrimas quasque superârit. Inter has duæ maximè enituerunt, Christi scilicet, & S. Augustini vtrúmq; Benedictinis monachis oppletum: Christi autem templum in medio quasi vrbis sinu, tanta maiestate, vt ~~Erasmus~~ inquit, se in cœlum erigit, vt procul etiam intuentibus religionem incutiat. Augustinus ille, quem dixi, hoc Romanorum fidelium opere, vt author est Beda, antiquitùs factum recuperâuit, Christo sacrauit, sedem successoribus constituit, in qua septuaginta duo iam perpetua serie sedêrunt Archiepiscopi.

Canterbury.

pi. E quibus Lanfrancus & Guilielmus Corboyl superiorem Ecclesiæ partem, & qui succeſſerunt, inferiorem, quum illud vetuſtius opus incendio concidiſſet, ad eam qua nunc cernitur amplitudinem maximis impenſis, quas ſuperioribus ſæculis pia ſuperſtitio ſuggeſſit, perduxerunt. Plurimi enim ſummi, medij, infimi, cōfertim huc cum ampliſſimis donarijs, ad viſēdum Thomæ Becketti Archiepiſ. tumulum confluxērunt. Qui à militibus hoc in templo trucidatus, quòd ſe regi peruicaci animo oppoſuiſſet, à Pontifice Romano in Martyrum album relatus, diuino [redacted], tantiſq; muneribus onerabatur, vt thecæ, in qua condita fuērunt eius reliquiæ, viliſſima pars aurum fuerit. Gemmis raris, vt inquit [redacted], & prægrandibus collucebant, nitebant, fulgurabant omnia, templum etiam vniuerſum pluſquam regijs opibus vndique luxuriauit, [redacted]. Nec vlla alia re æquè celebratum fuit, ac huius memoria, ac ſepultura, licèt aliorum ſepulchra non immeritò iactet, inprimis Edwardi principis Walliæ cognomento *Nigri*, herois bellica laude ad miraculum præſtantiſſimi, & Henrici IIII. Regis Angliæ potentiſſimi. Verùm hæc nebulas Euangelij lumen ſub Henrico VIII. diſcuſſit, monachorúmque examina diſpulit; pro quibus in Chriſti templo Decanus, Archidiaconus, Præbendarij XII. & verbi diuini ſex præcones ſunt collocati, qui diuinum verbum in circumuicinis locis diſſeminent. Alterum templum huius pertinaciſſimus æmulus ſub vrbem ad Orientem ſedem habuit, S. Auguſtini nomine notum, quod ipſe Auguſtinus, & Ethelbertus Rex eius hortatu Petro & Paulo poſuērunt, vt ſepultura eſſet, tùm Regum Cantij, tùm etiam Archiepiſcoporum, (nondum enim in vrbe ſepelire fas erat) infinitíſque opibus cumulârunt, conceſsâ Abbati officina monetaria, cum iure pecuniam ſignandi. Nunc verò maxima parte ſuis ruinis inuoluta, reliqua in ædes regias conuerſa, quantum fuerit intuentibus facilè oſtendit. Ipſe verò Auguſtinus in eodem ſepultus erat, cum hoc vt teſtatur Thomas Spot, epitaphio,

Inclitus Anglorum præſul pius, & decus altum,
Hic Auguſtinus requieſcit corpore ſanctus.

Nihil attinet de altera eccleſia, huic vicina, dicere, quæ, vt habet Beda, à Romanis condita fuit, Martinóque ſacrata, in qua ante Auguſtini aduentum, Bertha Ethelberti vxor Chriſtianis ſacris intereſſe ſolebat. De caſtro ad Auſtrale vrbis latus fatiſcentibus

nunc propugnaculis, cùm non admodum magnam præ ſe ferat antiquitatem nihil occurrit, quod memoria dignum, niſi à Normannis conſtructum fuiſſe. De ſedis Cantuarienſis dignitate, quæ olim longè ampliſſima fuit, nihil dicam, niſi vt ſuperioribus ſeculis in Romana hierarchia, Archiepiſcopi Cantuarienſes Pontificis Romani Legati, & veluti alterius, vt dixit Vrbanus II. orbis Patriarchæ erant; ſic conſecrata eſſet Pontificum authoritas, in Synodo, an. 1534. decretum, vt illo titulo depoſito, Primates, & Metropolitani totius Angliæ dicerentur. Quam dignitatem nunc gerit Reuerendiſſimus in Chriſto pater, D. Ioannes Whitgiftus, qui & Deo vitam, & Eccleſiæ operam omnem ſanctè conſecrauit. Cæterùm [redacted] orealis ſupra Cantuariæ horizontem grad. LI. ſcrup. XVI. attollitur, Longitudo verò [redacted] ſcrup. definitur.

Primas, & Metropolitanus Angliæ.

A Dorobernia Stoure ſtatim ſe in vnum colligit, ſimplexque fertur per Fordich (qui paruus Burgus de *Forewich* Guilielmi primi libro dicitur) laudatis trutis inſignem, ad Sturemouth, venit, vbi duo itinera diſpenſatis aquis ſibi aperit, nomenque relinquens, Wantſume dicitur, Thanaton ab Occaſu & Auſtro inſulam faciens, ab alijs enim partibus Oceano abluitur. Hanc Solinus ATHANATON, & THANATON alijs exemplaribus dixit, Britanni *Inis Ruhin* (teſte Aſſerio) fortaſsè à Phocis, Saxones Tanet, & Tanetlano, nos Tenet. Terra tota eſt ex creta albicāti, frumentarijs campis fœlix, & vberi glebâ, octo mill. in longitudine extenditur, quatuor in latitudine patet, familiarum ſexcentarum habebatur, pro quo in Beda mendosè legitur *milliarium ſexcentorum*. Quòd verò Solinus nullo ſerpi angue hanc inſulam ſcribat, & terram hinc aſportatam angues necare, iam falſum deprehenditur. Proinde etymologia illa ἀπὸ τοῦ θανάτου, i. à ſerpentium morte deducta planè labaſcit. Hîc primam exſcenſionem fecerunt Saxones, hîc illis perfugium, hîc magnas eorum ſtrages edidit Guortimerus Britannus, cùm ad *Lapidem tituli* (ſic in Nennio vocatur locus, quem Stonar eo ferè ſenſu nunc vocamus, & portum fuiſſe conſtat,) præcipitatâ fugâ in myoparones coegerit. Quo etiam loco (inquit ille) iuſſit ſe ſepeliri ad compeſcendos, vt exiſtimauit, Saxonum furores; quemadmodum Scipio Africanus, qui ita ſibi ſepulchrum ſtatui præcepit, vt Africam proſpectaret, ratus vel hoc etiam Pœnis terrori futurum. Hîc etiam ad Wippedsflete, à Wippedo Saxone interfecto ſic dictum, Britannos multis prælijs attritos fudit Hengiſtus.

Fordich.

Thanaton.

Tenet.

Lapis tituli.

Auguſtinus

S. Augustinus multis pòst annis in hanc terram conscendit, cuius benedictioni regionis fœcunditatem ascripserunt sacerdotes creduli, Monachúsq; Gotcelinus exclamauit. *Fœlix tellus* Tanet, *suâ fœcunditate, sed fœlicissima tot deiferorum aduenarum, imò tot ciuium supernorum hospitio.* Posteà Danorum direptionibus ita afflicta, qui Domneuæ monasterium, nunc Minster virginibus velatis sacratum omni crudelitatis genere polluerunt, vt non antè pacata Normannici imperij tempora refloruerit.

Nec tacendum quod in singularem incolarum laudem cedit, præcipuè eorum qui iuxta stationes *Margat, Ramsgate*, & *Brodstear* habitant. Sunt enim viri summè industrij, qui quasi Amphibij, & mari & terra victum quærunt, cum vtróque elemento rationem habent, & piscatores & aratores, & Agricolæ & nautæ; quíque stiuam in agro sulcando, ijdem clauum in nauigando tenent. Pro ratione anni retia nectunt * asellos, haleces, scombros, &c. piscantur, nauigant, merces exportant: ijdem agros stercorant, arant, seminant, occant, fruges demetunt, & recondunt, in vtrumque instructissimi, sic illis labor in orbem agitur. Cùmque subinde hîc naufragia fiant, obiacent enim littori formidolosa illa nauigantibus vada, & * puluini, quæ *The Godwyn*, (de quo suo loco in insulis) *The Brakes, The foure foote, The Whitdick*, &c. vocitant; strenuam in mercibus recuperandis operam nauare solent. *Diligentia singularis.* * Codde. * Shelues.

Ad Australe *Wantsumi* ostium, quod alueum mutasse credunt, è regione insulæ apposita fuit vrbs, quæ Ptolemæo RHVTVPIAE, Tacito PORTVS TRVTVLENSIS, pro *Rhutupensis*, si B. Rhenanus nos non fallit, Antonino RHITVPIS PORTVS, Ammiano RHVTVPIAE STATIO. Orosio RHVTVBI *portus & ciuitas*, Anglis, teste Beda, Reptacester, alijs Ruptimuth, Alfredo Beuerlacensi Richberge, hodiè Richborow. Vnde hoc enatum nomen in confesso non est. Veruntamen cùm à sabulo loca huic vicina Sandwich, & Sandibay denominentur: & *Rhyd Tufith* Britannicè *vadum sabulosum* sonet, inde, si auderem, libentèr deducere. In deiectu collis vrbs exporrecta videbatur. Arx æditiori loco Oceano imminebat, qui ita iam arenis inuectis excluditur, vt à milliari vix eam salutet. Longè celeberrima fuit, Romanis rerum potientibus. Hinc è Britanniâ, in continentem frequens traiectus, ad hanc Romanæ classes appulerunt, Lupicinus à Constantio in Britanniam ad coercendas Scotorum & Pictorum excursiones missus, Herulos, Batauos, & *Rhutupiæ.* *Portus Trutulensis.* Richborrow.

Mœsicorum

Mœsicorum numeros hîc exposuit. Theodosius etiam Theodosij Augusti pater (cui statuas, testante Symmacho, equestres ob Britanniam pacatam Senatorius ordo decreuit) cum suis Herculijs, Iouijs, Victoribus, Fidentibus (hæ Romanorum erant cohortes) huc delatus est. Posteà cùm Saxones piratæ sublatis commercijs maria bello intercluderent, & littora nostra crebris latrocinijs infestarent, Legio Secunda Augusta, quæ à Claudio Imperatore è Germania traducta, plurimos annos Iscæ Silurum in Walliâ consederat, huc translata, Præpositúmque suum hîc habuit sub Comite littoris Saxonici. Quam præposituram fortasse gessit Clemens ille Maximus, qui in Britanniâ à militibus Imperator salutatus Gratianum interfecit, & posteà Aquileiæ à Theodosio occisus. Hunc enim Ausonius Rhutupinum latronem in his versiculis de Aquileia dixit.

Clemens Maximus.

Maximus armigeri quondam sub nomine lixa.
Fœlix quæ tanti spectatrix læta triumphi,
Fudisti Ausonio Rhutupinum Marte latronem.

Alium etiam Rhutupiarum præsidem Flauium Sanctum obliuione in Parentalibus suis vindicauit idem Poëta, de quo cecinit.

Sunt qui Rhutupini nomine Britanniam omnem intelligi volunt.

Militiam nullo qui turbine sedulus egit,
Præside lætatus quo Rhutupinus ager.

Claudium Contentum patruum, qui ingentem pecuniam fœnori inter Britannos occupatam, & vsuris multiplicatam extraneis morte præreptus liquit, hîc etiam situm funebri carmine prosequitur Ausonius.

Et patruos Elegeia meos reminiscere cantus,
Contentum, tellus quem Rhutupina tegit.

Post Saxonum aduentum floruerunt etiam Rhutupiæ. Ethelberti enim Cantij regis Regiam fuisse memorant scriptores, Bedáque ciuitatis nomine insigniuit, Iam inde deficere cœpit, nec nomen vsquam legitur, nisi apud Alfredum Beuerlacensem, qui Alcherum cum Cantuaritis Danos spolijs implicatos, ad hanc **Richberge** tunc dictam fudisse prodidit. Nunc verò vestigia eius omnia tempus erasit, vtque nos doceat Vrbium perinde ac hominum fata volui, hodie aruum est, in quo platearum tractus cùm seges succreuerit, se intersecantes videas. (Vbicunque enim plateæ duxerunt, rarescit seges) quas vulgò *S. Augustines crosse* appellant. Et semiruta quædã arcis mœnia solùm supersunt, quadratâ formâ sabulo tenacissimo materiata. Ἀκρόπο-

λιν

um esse dijudices, situ adeò sublimi vliginosam in Taneto planitiem despicit, quam Oceanus se paulatim subtrahendo destituit. Vrbis autem area nunc aratro proscissa nummos Romanorum aureos, & argenteos, vetustatis sua indicia sæpenumero egerit, prolémq; suam paulò inferiùs ostendit, quam à sabulo Sondpyc dixêrunt Saxones, nos verò Sandwich. Hoc è quinque portuum, quos vocant, numero, ad Septentriones & occasum mœnibus, aliàs aggere, flumine, & fossa munitum, olim Danorum furores, superiori ætate Gallorum ignes sensit; nunc incolis satis frequens, licèt portus ex aggestis arenis, & magna naue oneraria Pauli IIII. PP. in ipso alueo depressa, non sit nauigijs magnis ferendis iusta altitudine. Sandwich.

Sub Rhutupijs Ptolemæus CANTIVM promontorium, quasi extremum huius anguli verticem statuit, quod corruptè nonnullis exemplaribus NVCANTIVM, & ACANTIVM, & Diodoro CARION, nobis hodiè The Foreland dicitur. Verùm omnia hæc circumquaque littora à Rhutupijs *Rhutupina littora* Poëtis dicuntur. Hinc Iuuenalis cùm Curtium Montanum delicatulum ventriconem satyricè insectaretur de ostreis ex hoc littore Romam delatis. *Cantium Prom.* The Foreland. *Rhutupina ostrea*

— —nulli maior fuit vsus edendi
Tempestate meâ, Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rhutupinóve edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu.

Et Lucanus.

Aut vaga cùm Thetis, Rhutupináq; littora feruent.

Hæc ora maritima ab Europæ continente, freto disiungitur, vbi maria terram perfodisse credunt nonnulli, Solinus *fretum Gallicum* appellat, Tacitus, & Ammianus *fretum Oceani, & Oceanum fretalem.* Gratius Poeta *Freta Morinûm dubio refluentia ponto.* Belgæ Dehofden, à duobus promontorijs, vt annotauit doctissimus Abrah. Ortelius. Nos *The strait of Calleis.* Galli *Pas de Callais.* Hic enim locus est, vt inquit nostri temporis Poeta, *Fretum Britannicum.*

- - - - - - - - - gemini quà ianua ponti
Faucibus angustis, lateque frementibus vndis
Gallorum Anglorúmq; vetat concurrere terras.

Horrendis, vt verè inquit Marcellinus, hoc fretum attollitur æstibus, rursúsque in speciem complanatur camporum: bis inter duos lunæ exortus affluens bísque remeans. Attollente enim se Luna ad Meridianum, & sub Horizonte in opposito iam demersa,

mersa, supra modum hîc intumescit Oceanus, & immensa aquarum moles tanto cum murmure in littora irruit, vt non sine causa ille dixerit *Rhutupináque littora feruent.*

Morini.

Ex aduerso in continente consedêrunt MORINI, sic antiquâ Celtarum linguâ dicti, quasi maritimi, siue maris accolæ. Eorum regio nunc *Conte de Gnines*, & *Conte de Bolonois* dicitur, duosq; olim nominatissimos habuit locos GESSORIACVM, & ITIVM, vnde Cæsar commodissimum è Gallia in Britanniam esse traiectum prodidit, plurimíque fuisse credunt, quod nunc *Callais* vocant, sed magnus ille & eruditus Hospitalius Galliæ Cancellarius, rei antiquariæ peritissimus asserit Caletum minimè vetustum esse, tantúmque viculum fuisse, cuiusmodi Galli *Burgado* vocant, priusquam Philippus Comes Bononiensis mœnibus incinxerit, non multis antè annis, quàm Angli expugnauerint. Nec vspiam legas aliquos inde in Britanniam soluisse ante illa tempora. Itium igitur alibi quærendum existimo, ad *Vitsan* scilicet inferius propè *Blaneß*, quod nos Whitsan vocamus, verbo ab Itio non abludente. Huc enim omnes ex hac insula transmisisse, & inde in eadem soluisse, ex historijs nostris obseruamus, vsque adeò vt Lodouicus Sanctus cùm Thomam Cantuariensem religiosa peregrinatione inuiseret, hoc solum à nouo illo Sancto demississimè contendit, vt inter *Vitsan*, & Douer nemo naufragio periret: quasi hinc inde eo tempore commodissimus fuerit traiectus, nec alibi sanè hoc fretum magis coarctatur. Quamuis existimandum sit nauigantes in transmittendo non nauigationis compendium, sed portuum opportunitatem vtroque in littore spectasse. Sic quamuis fretum angustissimum sit inter *Blacneß* Galliæ, & The Nesse Angliæ: nunc tamen traijciunt inter Dubrin, & Caletum, superioribus seculis priusquam obstrueretur Portus *Vitsan*, inter illam, & Dubrin, anteà verò inter Rhutupias, & Gessoriacum, vnde Claudius Imp. & alij quos dixi duces in Britanniam transmisêrunt.

Itius portus.

Breuissimus inter Galliam, & Britanniam traiectus.

Gessoriacum.

GESSORIACVM hoc Plinius *Portum Morinorum Britannicum* vocare videtur, fortasse ob traiectum inde in Britanniam, Ptolemęus, apud quem in locum Itij prorepsit, *Gessoriacum nauale*, qua etiam significatione, Britanni nostri *Bowlin llong* vocitant. Nam Gessoriacum fuisse maritimum illud oppidum, quod Ammianus BONONIAM, Galli *Bolongne*, Belgæ Beunen, nos Bolen vocamus, asseueranter contra Boethium Scoticum & Turnebum affirmarim; cùm ex B. Rhenani authoritate, qui tabulam

Bononia Galliæ. Tabula Peutegeriana nunc adua

bulam militarem antiquam vidit, in qua scriptum *Gessoriacum, quod nunc Bononia*, cùm itineraria ratione, quæ exactè respondet distantiæ, quam inter *Ambianos*, & *Gessoriacum* interposuit Antoninus. Sed quod instar omnium est, pyraticam Carausij factionem, quam * Gessoriacensibus muris inclusam, & captam retulit Panegyricus Constantio Augusto dictus: alter ad Constantinum Maximum eius filium, ad * Bononiam fuisse deuictam commemorat, vt Bononia, & Gessoriacum sit necessariò vnum idémque oppidum, vetustiúsque nomen sub eo tempore exoleuisse videatur. Nec enim iudicandum est, tantos authores ad tantos principes, in huius loci notatione (recenti tùm memoria) aberrauisse. Sed quid mihi cum Gallia? Certè horum memoriam libentiùs vsurpaui, quòd maiorum nostrorum virtus sæpissimè hac in ora emicuit, qui Caletum, & Gessoriacum Gallis extorserunt, quorum hoc supplicanti Gallo post octennium pacta pecunia reddidêrunt, illud verò annos CCXII. Gallo fremente, tenuêrunt.

*Pag. 272 editione Basilienſ.

*Pag. 251.

Nunc Britanniam plenis velis, & secundo æstu repetamus. A Cantio promontorio in Austrum per aliquot milliaria crebro colle exurgens procurrit littus. Sed cùm ad **Sandon**, id est, *tumulus arenarius*, & **Deale** castra vicina peruenerit, quæ Henricus VIII. patrum memoria extruxit, subsidet, planum & apertum mari obiacet. Ad **Deale** illud, *Dole* Nennius vocat (& verè opinor, iacentem enim & apertam ad mare, vel flumen planitiem sic hodie appellant Britanni nostri) Cæsarem appulisse constans est fama, Nenniúsque suffragatur qui barbarè scripsit. *Cæsar ad Dole bellum pugnauit:* Tabula item pensilis in Castro Douerensi, hoc idem comprobauit, fidémque etiam facit Cæsar ipse, qui aperto, & plano littore se terram conscendisse, difficilique pugna à Britannis exceptum memorat. Vnde Lelandus noster in Cignea Cantione

Sandon.

Deale.

Vbi Cæsar appulit.

> *Iactat* Dela *nouas celebris arces*
> *Notus Cæsareis locus trophæis.*

Ille enim (à cursu paulatim digredi liceat) omnibus, vt è Seneca habet Pomponius Sabinus, terra maríque captis, Oceanum respexit, quasi orbis Romanus non sufficeret, alium cogitauit, classéque mille nauium (sic ex Cota scribit Athenæus) vel vindictæ de Britannis, qui Gallis opem tulerunt, sumendæ, vt Strabo; vel Britannicarum Margaritarum spe, vt Suetonius; vel gloriæ cupiditate vt alij tradunt, inflammatus, anno ante Christum

Cæsaris in Britanniam ingressus.

Vide pag. 35.

stum

ſtum natum L I I I I. & rurſus ſequenti, Britanniam ingreſſus eſt. Cùm anteà, non vt fabulatur Rogerus Bachonus, ſpeculis in ora Gallica diſpoſitis, & arte Catoptrica quæ latentes ſpecies multiplicat; ſed per ſpeculatores, vt ipſe, & Suetonius conteſtantur, portus & nauigationem exploraſſet. Quid hic geſſerit ipſe ſatis fusè literis mandauit. Sat mihi ſit de illo è ſcriptoribus paucula, quæ minùs ſunt protrita, paucis adnotare. Cùm hanc inſulam adiret, licèt tot rebus geſtis clariſſimus eſſet, ea fuit temperantia, & à noſtri ſeculi pompa adeò alienus, vt tres ſolummodo domeſticos in famulatu haberet. Quod Cotas qui tunc ſecundum in caſtris locum obtinebat, in Commentario ſuo Græco de Romanorum Repub. (authore Athenæo) prodidit. *Cùm Britanniam peragraret* inquit Seneca, *nec Oceano fœlicitatem ſuam continere poſſet, audiuit, deceſſiſſe filiam, publica ſecum fata ducentem: ſed tam citò dolorem vicit, quàm omnia ſolebat.* Hoc ipſo etiam in loco cùm ſecundò Britãniam aggrederetur, vt ex amiſſis Suetonij monumentis habet Eutropius: *Scæua miles Cæſaris cum quatuor commilitonibus nauicula ante tranſuectus eſt ad ſcopulum inſulæ propinquũ, atque intereà receſſu Oceani deſtitutus eſt. Complures Britanni in paucos Romanos impetum faciunt: cæteri tamen qui perrari comites ipſius fuerunt, nauigio redeunt: Scæua imperterritus manet, vndique telis obrutus: ac primò pilo reſtitit, poſtremò gladio rem gerit ſolus in plures. Cúmque feſſus, vulneratúſque eſſet, & galeam ac ſcutum ictibus perdidiſſet, cum duabus loricis natauit ad caſtra Cæſaris, & popoſcit ab imperatore veniam pro temeritate, quem Cæſar Centurionatus honore ſubuexit.* Hic ille Scæua eſt cuius virtus in bello ciuili, Dyrrachij clariſſimè emicuit, quemque natione Britannum fuiſſe Poeta noſter Ioſephus in Antiocheide prodit, in his de Britannia verſibus,

In libro de arte & natura.

Scæua.

Hinc & Scæua ſatus, pars non obſcura tumultus
Ciuilis, Magnum ſolus qui mole ſolutâ
Obſedit, meliorque ſtetit pro Cæſare murus.

Alia Cæſaris in noſtra regione geſta ex ipſo petas. Nec enim ego grandæuum illum Britannum conueni, quem M. Aper (apud Quintilianum) in hac inſula vidit, qui ſe fatebatur pugnæ interfuiſſe quâ Cæſarem arma inferentem arcère littoribus aggreſſi ſunt. Nec ego hiſtoriam iam conſcribere in animo habeo. E Britannia victor reuerſus, thoracem ex Britannicis margaritis factum, vti apud Plinium legimus, Veneri Genetrici in eius templo dicauit. Captiuóſque, vt author eſt

Thorax Veneris.

Honoratus,

Honoratus, nonnullos Britannicos ad officia Theatralia, Aulæáque etiam, in quibus suas victorias Britannicas depinxerat, donauit. Quæ cùm Britanni, qui in ipsis picti erant tollere solebant, cecinit Virgilius.

Purpureáq; intexti tollant aulæa Britanni.

Verùm iam satis exorbitauimus: ad propositum reuertamur.

Huic littori satis longo tractu cumuli, velut aggeres subsunt, quos ventus conuerrisse nonnulli suspicantur: ego verò munitionem, seu potiùs naualia castra esse existimo, quæ Cæsar decem dierum labore, ne nocturnis temporibus intermissis confecit, vt in ea afflictas naues subduceret, contráq; tempestates, & Britannos, qui eas frustrà sunt adorti, tutaretur. Audio enim ab accolis hunc aggerem *Romesworke* vocari, quasi Romanorum opus. Eoque magis credo Cæsarem hîc appulisse, quòd prodat septimo hinc milliari (sic enim legit antiquus liber à Fl. Constantino viro consulari emendatus) mare ita montibus angustis contineri vti telum ex locis superioribus in littus adigi posSit. Certè statim à Deale cautium eminentia (*moles magnificas* vocat Cicero) Crythmo quam *Sampetram* vocant fœcunda per septem plus minùs milliaria ad Douer procurrit, vbi dehiscit, & se transeuntibus aperit: eáque loci est natura, vt perinde ac Cæsar scribit, inter duos colles mare admiserit, & continuerit. Hoc cautium diuortio DVBRIS interiacet, cuius Antoninus meminit, Saxones Doppa dixerunt, nos Dover. Inditum nomen scribit ex Eadmero Darellus, quia clausus, & impeditus erat. *Cùm enim*, inquit, *antiquis temporibus valdè eo loco portuosum mare se diffunderet, necessitate vrgente, sic effectum est, vt arctioribus quibusdā limitibus constringerent.* Guilielmus Lambardus tamen nominis rationem à *Dufyrrha*, quod Britannicè locum accliuem significat probabiliùs deduxit. Oppidum quod inter cautes considet (vbi portus ipse olim fuit, quum mare se insinuaret, vti ex anchoris, & nauium tabulis erutis colligitur) portus opportunitate, quæ iam ferè nulla est, & in Galliam traiectu magis celebratur, quàm sua vel elegantia, vel frequentia. Celeberrimus enim est traiectus, cautumq; olim lege erat vt nemo qui religionis gratia peregrè proficisceretur, alibi traijcerent. Quà Oceanum iam glarea interiecta exclusum spectat, mœnibus præcinctum fuit, quorum pars aliqua superest. Templum habuit Martino sacrum à Victredo Cantij rege fundatum, militum etiam Templariorum ædes, quæ iam disparuerunt, sedemque præbet Archiepiscopi Cantuariensis

Naualia Cæsaris castra. *Darellus.* *Sampetra.* *Dubris.* *Douer.* *Suffraganeus Archiepiscopi Cantuar.*

Cantuarienſis ſuffraganeo, qui cùm grauioribus Archiepiſcopus negotijs diſtrictus ſit, quæ ordinis ſunt, non quæ iuriſdictionis epiſcopalis gerit. E colle, ſeu potiùs rupe, quæ à dextra, omni ferè ex parte confragoſa in admirandam altitudinem exurgit, caſtellum ampliſſimum inſtar vrbeculæ, opere munitiſſimum, & turribus frequentiſſimum ſubiecto freto quodammodo minatur: *Clauem & repagulum Angliæ* vocat Matth. Pariſienſis. Vulgus hominum à Iulio Cæſare conſtructum ſomniat. A Romanis primò conditum ex lateribus illis Britannicis in ſacello, quibus vſi ſunt in ſuis ſubſtructionibus, arbitror. Præcipitante in occaſum Romano Imperio, Numerum Tungricanorum, qui inter auxilia Palatina numerabantur, hic in præſidio collocârunt, è quorum apparatu ſagittæ illæ magnæ videntur, è baliſiſcis ſolitæ emitti, quas pro miraculis iam oſtendunt caſtellani. A Saxonum ingreſſu, vſque ad confectum eorum imperium, nuſquam, ne verbulum de hoc caſtro, ſiue oppido legerim, niſi in ſchidis quibuſdam ex tabula penſili hîc aſſeruata, deſcriptis, quæ memorant Cæſarem, cum ad **Deale** appuliſſet, & ad **Baramdowne**, (hæc equitabilis eſt planities adiacens, & explicandis copijs opportuna) Britannos profligaſſet, Douerenſe caſtrum inchoaſſe, Aruiragum poſteà contra Romanos muniuiſſe, portúmque obturaſſe. Arthurum deinde, & eius milites, neſcio quos rebelles hîc deuiciſſe. Cæterùm paulò ante Normannorum aduentum, vnicum Angliæ munimentum habitum fuit, eóque nomine, Guilielmus Normannus Haraldum iureiurando adegit, vt hoc caſtrum cum puteo ſibi in manus traderet, cùm regnum affectaret: compoſitiſque Londini rebus nihil prius habuit, quàm hoc communire, nobilibúſque latifundia in Cantio aſſignare, ea lege, vt preſtò, cum certa militum manu ad hoc propugnandum forent, quod nunc tamen annua pecunia redimitur. Cùm enim Hubertus de Burgo conſtitutus erat Conſtabularius huius caſtri, verbis antiqui ſcriptoris vtor, *Ille perpendens quod non eſſet tutum pro caſtro quolibet menſe habere nouos cuſtodes ad Wardam, procurabat per aſſenſum Regis & omnium militum quòd quilibet miles mitteret pro Warda vnius menſis decem ſolidos; & quod inde ſtipendiarentur certi homines electi & iurati tàm milites quàm pedites ad caſtrum cuſtodiendum.* Fertur Philippum Auguſtum Galliæ regem dixiſſe, cùm Ludouicus filius res nouas in Anglia moliretur, vrbéſque quaſdam caperet: Ne in Anglia filius habet, vbi vel pedem ponat, ſi Douerenſe caſtrum in poteſtatem non redegerit;

Caſtlegard mutatum.

rit;

rit; vtique quod totius Angliæ munitissimum & Gallo opportunissimum.

In altera rupe, quæ est è regione, & æquato ferè iugo, ædificij cuiusdam perantiqui supersunt reliquiæ. Quidam, nescio qua persuasus ratione, *Cæsaris Aram* dixit: sed Thom. Twinus Cantuariensis, senex eruditus qui adolescens illud magna ex parte integrum vidit, Pharum fuisse mihi affirmauit quæ nocturno nauium cursui ignes ostenderet. Cuiusmodi altera ex aduerso ad Bononiam extitit à Romanis posita, & longo pòst tempore à Carolo magno restaurata, (vt testatur Regino, apud quem corruptè *Phanum* pro *Pharum* legitur) quæ nunc Gallis *Tour d'order*, Anglis, *The old man of Bullen* vocatur. Sub hac rupe patrum memoria Henricus Octauus rex potentissimus, maximo labore, & infinitis impensis, defixis in ipso mari trabibus ingentibus, stilis colligatis, arborum, saxorumque cumulo iniecto molem, seu pilam, nos The Peere vocamus, eduxit, qua tutiùs Douer Peere. naues subsisterent. Sed optimi regis studium inhorrescentis Oceani furor citò deuicit, operisque compages crebris fluctibus verberata se laxauit. Ad quam instaurandam Regina nostra Elizabetha magnam pecuniæ vim erogauit, & Parlamentaria authoritas singulis Anglorum nauibus, quæ merces exportant, & important, vectigal in septennium imposuit.

Hinc cautes ex creta, veluti serie cohærentes, per v. milliaria perpetuum habent dorsum vsque ad Folkstone, quod olim flo- Folkstone. ruisse Romanorum numismata quotidiè inuenta persuadent, quo autem nomine incertum. Ex illis turribus fuisse probabile est, quas Romani ad Saxones arcendos (Theodosio Iuniore regnante) *per interualla* (vt inquit Gildas) *ad meridianam Britanniæ plagam in littore collocarunt*. Saxonibus religionis nomine celebre fuit, à monasterio quod Eanswida Eadbaldi regis Cantij filia virginibus consecrauit: nunc verò viculus est, cuiusque partem maximam abrasit Oceanus. Baronia tamen fuit familiæ de Barones de Folkestone. *Abrincis*, à quibus ad Hamonem de *Crenequer* & per eius filiam ad Ioannem de *Sandewico*, cuius è Ioanne filio neptis Iuliana eandem Ioanni Segrauio in dotem attulit.

Conuersa inde ad Occasum littorum fronte (vt *Saltwood* ca- Saltwood. strum Cantuariensium Episcoporum quod Courtnæus Præsul Cantuariensis adauxit, omittam) ad quartum milliare Hith se- Hith, siue Hide. det, è quinque portubus vnus, vnde & illud nomen assumpsit, quod Saxonibus portum sonat; licèt nunc vix illud nomen

tueatur ob arenas accumulatas, quibus mare longiùs excluditur. Nec tamen ita diu est, ex quo primùm emicuit, ex occasu scilicet *Westhythi*, Oppidulum illud est ad occasum vicinum, portúsque fuit, donec hinc se mare proauorum memoria submouerit. Originem autem vti & *Westhithum* Limo viculo adiacenti debuit, qui olim celeberrimus erat portus, donec arenæ quas mare euomit, obstruxissent. Antoninus & Notitiarum liber

Portus Lemanis. Lime.

PORTVM LEMANIS vocârunt, Ptolemæus λιμὴν, quod cùm apud Græcos significatiuum sit, Librarij vt viderentur defectum supplere καινὸς λιμὴν scripsêrunt, Latiníque interpretes *Nouum portum* ineptè conuerterunt: cùm loci nomen *Limen*, vel *Leman* fuerit, vti hodiè **Lime**. Stationem hîc sub Comite littoris Saxonici Præpositus numeri Turnacensium habuit. Viáque hinc Militaris saxis constrata, ad Cantuariam pertingit, quam Romanorum fuisse opus facilè dijudices, vti etiam castrum, quod in deiectu collis, decem quasi iugera inclusit, mœniúmque reliquiæ supersunt Britannicis lateribus, silicibus, calcéque cum arena & grumis intrita sic compactæ, vt nec dum vetustati cesserint. Nunc verò licèt portus non sit, dignitatis tamen pristinæ vmbram non tenuem retinet. *Guardianus* enim portuum hîc solemne inijt iusiurandum, vbi primùm magistratum init, & hîc de causis inter portuum incolas statis diebus cognoscit.

Nonnulli existimârunt magnum flumen hoc in loco se exonerâsse, quòd vnus & alter scriptor de *Lemano* fluuio, & *Lemanis ostio* meminerint, ad quod Danica classis anno salutis 892. appulsa fuerit. Sed falsos eos in loci descriptione opinor, tùm quòd nullus hîc fluuius nisi tenuis admodum, qui statim despectus emoritur: tùm quòd Huntingdonensis Archidiaconus pressę fidei author, illam classem ad *Lemanem portum* appulsam scribat, nec verbum de flumine habeat. Nisi quis sentiat (quocum ego sentire non ausim) **Rother** flu. qui sub **Rhy** Oceano commiscêtur, hâc defluxisse, cursúmq; paulatim immutâsse, cùm câpestris illa pla-

Rumney Marsh.

nities **Rumney Marsh** terræ accresceret. Hæc enim campestris regiuncula, quæ à Lemani x. mill. in longitudine, VII. latitud. occupat, luxurianti viriditatę saginandis pecoribus aptissima, maris beneficio terræ paulatim accreuit. Vndè maris donum appellare non immeritò possim, perindè ac Ægyptum fluminis Nili donum vocârit Herodotus. Mare namque vt paria faceret, quod alibi hac ora hauserit, hîc reddidit, vel recedendo, vel limum subindè apponendo; adeò vt **Rumney** oppidum è quin-

que

que portuum numero, quod auorum memoria mari incubuit, duobus ferè milliaribus á mari nunc disiungatur. Quanta sit soli vbertas, quàm numerosa armenta pascat, quæ huc saginanda ex vltimis Angliæ partibus mittantur: quanta arte aggeribus contra exasperati Oceani insultus communitur, non facilè credat, qui non propiùs conspexerit. Saxonico sæculo huius incolæ * Menscwaru Saxonicè dicti erant,& nominis sanè significatio cum loci natura optimè conuenit, nec ego Æthelwerdum antiquum illum scriptorem capio cùm prodit *Cinulfum Merciorum regem vastasse Cantium, & regionem quæ* Mersc-warum *dicitur: & Herbythum Ducem à Danis in loco* Mersc-warum *truncatum fuisse*, si hanc ipsam regiunculam non innuerit. *Rumenal* quod hodie Olde Rumney appellatur præcipuum erat oppidum, cuius incolæ, vt est in Regis Guilielmi primi libro, *fuerunt quieti pro seruitio maris ab omni consuetudine, præter latrocinium, pacem fractam, & Foristell.*

* Marshmen.

795

Old Rumney.

Sub hac, terra in Ortum euecta longiùs procurrit, (Nesse, quasi nasum vocamus,) cui insidet Lid satis frequens oppidulum. Indè se reducens rectà in occasum fertur, vsque ad Rotheri ostium, quo alicubi à Southsexia Cantium disterminatur. Huius decursum à Southsexiæ parte superiùs paucis persequuti sumus. A Cantij parte priusquam Oxney insulam spargat, Newenden habet, quod fuisse portum illum diu quæsitum, quem Notitiarum liber ANDERIDAN, Britanni *Caer Andred*, Saxones Andredceaster nuncupârunt, ferè persuadeor: primùm quòd incolæ vetustissimum fuisse oppidum, & portum asseuerent: deindè quòd ad Andredswald syluam, cui nomen creauit, situm habeat: postremò quòd Brittenden, i. *Britannorum vallem*, Saxones dixisse videantur, (vti etiam Segontium de quo anteà) vnde *Selbrittenden* toti Centuriæ adiacenti nomen. Romani, vt hanc oram contra Saxones piratas tuerentur, numerum Abulcorum, cum eorum præfecto, hîc statuêrunt. Posteà tamen Saxonum furore penitus deletum concidit, Hengistus enim, cum Britannos è Cantio omninò exturbare in animo haberet, maximíque suâ interesse existimaret, si maioribus copijs turmas adaugeret; Ællam è Germania cum magna Saxonum manu euocâuit. Qui dum magno impetu Anderidam hanc oppugnaret, Britanni è sylua proxima insidiantes, ita eum exagitârunt, vt cùm tandem post multas vltrò, citróque illatas clades, partitis copijs, & Britannos in syluis fudisset, eodémque tem-

Anderida.

Andredcester.

pore in oppidum irrupiſſet, ita ad vindictam barbari animus exarſit, vt occiſis incolis funditùs euerterit. *Locus verò deſolatus multis pòſt ſeculis trāſeuntibus*, (vt inquit Huntingdonenſis) *oſtendebatur*, donec ſub Edwardo primo fratres Carmelitæ è Carmelo Paleſtinæ recèns profecti, qui ſolitaria quærebant loca, hic monaſteriolum ex impenſis Thom. Albugeri militis poſuerint, oppidulúmque ſtatim enatum, quod ratione veteris oppidi diruti, **Newenden**, id eſt, *Nouum in valle oppidum*, dici cœpit. Iuxta hanc **Newenden**, in ſylueſtri regione ſunt **Cranbroke**, **Tenterden**, **Benenden**, & alia vicina oppida, in quibus lanificij, ſiue rei pannariæ laus inprimis floruit iam inde ab Edwardi III. temporibus, qui propoſitis præmijs, & plurimis conceſſis immunitatibus Belgas in Angliam anno regni ſui decimo euocauit, vti noſtros artem illam panni lanei contexendi edocerent, quæ hodie inter Reip. noſtræ columina meritò numeratur.

Res pannaria primùm in Anglia.

Comites Cantij.

Nunc vt Cantij Comites ſuo ordine percenſeam, (omiſſis Saxonibus Godwino, & alijs, qui non hæreditarij, ſed officiarij Comites erant,) Odo vterinus Guilielmi primi frater, primus habetur è Normannico ſanguine, Cantij Comes, ſimúlque Baiocenſis Epiſcopus, vir ingenio prauo, turbidóque, & rebus nouandis ſemper intento, vnde poſt grauiſſimam, quam concitârat ſeditionem ſuis ſedibus, & fortunis in Anglia à nepote Guilielmo Rufo eiectus. Deinde cùm Stephanus Angliȩ vſufructuarius bellicoſos homines beneficijs ſibi aſtringeret, Guilielmum Iprenſem Flandrum eo honore exornauit; vti etiam eadem de cauſſa Philippo Flandriæ Comiti, Cantij etiam titulum adiunxit Henricus Regis Henrici II. filius, cùm res nouas in patrem moliretur, ſed hic tantùm titulo, & promiſſo tenùs Cantij Comes erat. Vt enim habet Geruaſius Cantuarienſis. *Comes Flandriæ Philippus ſuum pro poſſe ſpópondit auxilium iuueni regi, faciens homagium cum iuramēto. Cui pro ſeruitio ſuo promiſit Rex cum toto Cantio, 1000. librarum redditum, Caſtellum quoque de Roffa, cum Caſtello de Donoria.* Non longo pòſt tempore Hubertus de *Burgo*, optimè de Repub. meritus, ſuo quaſi merito eundem honorem ab Henrico III. accepit, vir patriæ verè amans, & qui omnia officia, quæ à ciue optimo patria exigere poſſit, inter medias aduerſantis fortunæ procellas cumulatè præſtitit, honore tamen exutus diem obijt: iacuitq; hic titulus vſque ad Edwardi II. tempora. Ille enim fratri ſuo iuniori Edmundo de *Woodſtock* contulit, qui nepotis ſui Edwardi III. tutor falſæ & iniquæ inuidiæ tempeſta-

tem

tem subijt, securi percussus, quòd in fratrem depositum, fraternum animum nunquam obscurè tulerit, & illum è custodia liberare voluerit. Filij tamen duo Edmundus & Ioannes successêrunt, quibus sine sobole mortuis, hunc honorem eorum soror ob venustatem dicta *The faire mayde of Kent* superstes in equestrem Hollandorum familiam transtulit: Thomas enim Hollandus eius maritus factus est Cantij Comes, quem ordine sequuti sunt Thomas eius filius, qui obijt anno vicessimo Richardi 2. cui successerunt bini eius filij Thomas qui Dux Surriæ creatus, statimque dum res nouas in Regem Henricum quartum moliretur, obtruncatus, & Edmundus qui Angliæ Archithalassus, dum *Fanum Brieci* in Britannia Armorica oppugnaret, accepto vulnere, anno salutis 1408. occubuit. In his cùm hæc familia sua exacta periodo intercidisset, rex Edwardus IIII. primùm Guilielmum *Nevill* Dominum de *Fauconberg*, eóque extincto, Edmundum Grey Dominum de *Ruthyn* Cantiani Comitis honore adauxit, qui Georgium filium successorem habuit. Ille ex Anna *Wideuile* coniuge prima Richardum Comitem Cantij progenuit, qui sine sobole diem clausit; ex secunda autem vxore Catharina filia Guilielmi Herberti Comitis Penbrochiæ Henricum Grey Equitem suscepit, cuius è filio Henrico nepos Reginaldus in Comitem Cantij à D. nostra ELIZABETHA anno 1571. erectus erat, cui sine prole defuncto Henricus eius frater successit omnibus veræ nobilitatis ornamentis longè honoratissimus.

S.Brieu.
Tho.Walsingham.

Habet hæc prouincia parœcias 398.



DOBVNI.



Egiones, quæ hinc Oceanum Britannicum, illinc Sabrinianum fretum, & Tamisim fluuium interiacent, obambulauimus omnes. Nunc reliquas instituto ordine perlustremus, & transmisso flumine, ad Tamisis fontes, Sabrinaque æstuarium reuecti, DOBVNOS *videamus, qui olim, vbi nunc* Glocestershire, *&* Oxfordshire, *habitârunt. Horum nomen factum à* Duffen *Britannica dictione credimus, quòd maxima ex parte loca iacentia & depressa sub collibus insidebant, vnde in vniuersos nomen transijt, & ab eiusmodi sanè situ* Bathieia *in Troade,* Catabathmos *in Africa,* Deepedale *in Britannia nomina accepêrunt. Hoc vt credam, faciliùs à me impetraui, cùm videam Dionem hos populos eadem planè significatione* BODVNNOS *dixisse, si literæ non transponantur.* Bodo *enim vel* Bodun *profundum antiqua Gallorum lingua (quam eandem cum Britannica fuisse demonstrauimus) significare author est Plinius, vnde* Bodincomagus *vrbs, vbi maxima Padi altitudo,* Bodiontij *populi, qui vallem profundam, nunc* Val de Fontenay *ad Lemanum lacum incoluêrunt, vt* Bodotriam *profundissimum in Britannia æstuarium tacitus prætermittam.*

Duffen Britannicè profundum, siue depressum.

Bodo quid Britannis & Gallis.

Cæterùm cùm Saxones rerum in Britannia potirentur, Dobunorum nomine extincto, & hi & circumuicini nouo Germanico nomimine Wiccij *vocabantur, vnde tamen (nisi cum bona lectoris venia) coniectare vix ausim. Si verò* Wic *Saxonibus fluminis sinum sonat, &* Viguones *Germaniæ populi sic dicantur, quòd maris & fluuiorum sinus accolerent, (hoc enim asseuerat B. Rhenanus.) minimè absurdum erit, si inde Wiccios nostros deducerem, qui Sabrinæ ostium, quod admodum sinuosum circumcoluêre. De his Dobunis nihil è prisca memoria legendo erui, nisi A. Plautium præsidem in Britanniam à Claudio missum, horum partem in fidem accepisse, qui Cattuellanis parebant, (finitimam enim illi regionem tenuêrunt) præsidiúmque circiter annum à Christo nato quintum & quadragesimum imposuisse Dio prodiderit.*

Wiccij.

Glocester-



Locestershire, Saxonicè Gleaucesterscyre, quæ primaria Dobunorum sedes erat, ab Occasu Walliam, à Septentrione agrum Wigorniensem, ab Ortu Oxoniensem, à Meridie Wiltoniensem spectat. Regio amœna & fertilis, ab ortu æstiuo in occasum brumalem porrecta. Orientalior pars collibus exsurgens **Cotteswold** vocatur. Media in fertilissimam subsidet planitiem, Sabrináque nobilissimo flumine, qui glebis quasi vim vitalem infundit, irrigatur. Occidentalior pars trans Sabrinam tota syluis obumbratur. Sed quid ego hæc? hunc mihi laborem subleuabit Guiliel. Malmesburiensis qui pleno ore hanc regionem laudat, & describit. Eius igitur verba ex libro de Pontificibus accipe. *A primaria ciuitate regio* Vallis Glocestriæ *dicitur, terra omnis frugum opima, fructuum ferax, hîc sola naturæ gratiâ, illic culturæ solertiâ, vt quemuis tædiosum per socordiam prouocet ad laboris illecebram, vbi centuplicato fœnore responsiua sit copia. Cernas tramites publicos vestitos pomiferis arboribus, non insitiuæ manus industria, sed ipsius humi naturâ. Ipsa se terra sponte subrigit in fructus, eósque sapore, & specie plurimùm cæteris præstantes, quorum plures ante annum marcescere nesciunt, vt dominis vsque ad nouos successores præstent officium. Regio plusquàm alia Angliæ prouincia vinearum frequentia densior, prouentu vberior, sapore iucundior. Vina ipsa bibentium ora non tristi torquent acredine, quippe quæ parum debeant Gallicis dulcedine.* Vitis & vinum. *Villæ innumerabiles, ecclesiæ præstantes, vici frequentes. Quibus omnibus accedit ad gloriam fl. Sabrina, quo nullus in hac terra alueo latior, gurgite rapacior, amne piscosior. In eo quotidianus aquarum furor, quem vel voraginem, vel vertiginem vndarum dicam nescio, fundo ab imo verrens arenas, & conglobans in cumulum, cum impetu venit, nec vltra quàm ad pontem pertendit. Nonnunquam etiam ripas transcendit, & magna parte circuitâ, terræ victor regreditur. Infelix nauis si quam à latere attigerit. Nautæ gnari cùm vident illam* Higram, *(sic Anglicè vocant) venire, nauem obuertunt, & per medium secantes, violentiam eius eludunt.* Higra.

Quod verò de centuplicato terræ fœnore dicit, à veritate multum abest; nec tamen ego cum querulis illis, & desidiosis agricolis

agricolis quos perstringit Columella, solum nimia prioris æui vbertate defatigatum, & effœtum existimarem. Hinc tamen vt alia tacem, non est cur miremur, tot loca in hac regione à vinetis **Vineyards** vocari, cùm vinum protulerit, & certè ex incolarum potiùs socordia, quàm cœli intemperie videatur, quòd hodiè nullum ferat. Cur verò alicubi in hoc Comitatu (vt in Statutis nostris legitur) priuata consuetudine, quæ in legem inualuit, damnatorum patrimonia regi solummodo in annum, & diem cedant, eóq; tempore exacto, cōtrà quàm in reliqua fit Anglia, proximis hæredibus, viderint Politici, nec enim nostri instituti est inquirere. Nunc tres, quas dixi, partes, suo ordine perlustremus.

Occidentalior pars trans Sabrinā (quam Silures olim tenuerunt) ad Vagam siue *Wye* fl. Walliæ & Angliæ limitē, tota pro-
Forrest of Deane. fundis syluis occupatur. **Deane Forrest** hodiè nos vocamus, Latinorum alij *Syluam Danicam* à Danis, alij cum Giraldo, *Danubiæ Syluam*. Ego verò, si à **Deane** oppidulo adiuncto hoc nomen fac-
Ardena. tum non fuerit, truncato vocabulo, **Deane** ab *Arden* dictam suspicarer. Qua dictione & Galli, & Britanni pro sylua olim vsi videantur, cùm duæ longè maximæ syluæ, altera in Gallia Belgica, altera apud nos in agro Warwicensi, vno eodémque nomine **Arden** appellentur. Saltus enim hic erat longè densissimus, & superioribus sæculis itinerum anfractibus, & vmbrarum horrore ita opacus, & formidolosus, vt incolas ferociores, & ad latrocinandum audaciores reddiderit. Regnante enim Henrico VI. ita Sabrinam latrocinijs oppresserunt, vt ad eos coërcendos
Ferrum. leges Parlamentaria authoritate latæ fuerint. Verùm ex quo opulentæ ferri venæ hîc fuerint repertæ, syluæ illæ condensæ paulatim rarescere inceperunt. In hoc saltu, ad flumen satis antiquæ memoriæ fuerunt *Tudenham*, & *Wallaston* quas Gualterus, & Rogerus fratres Gilleberti de *Clare* circū annum 1160. Wal-
Lidney. lis extorserunt, & his contiguum *Lidney*, vbi Gulielmus Winter Vice-admirallus Angliæ, & Eques auratus celeberrimus ædes
Abone. extruxit elegantes. Sed antiquissimę memoriæ est ABONE siue AVONE ab Antonino memoratum, quod prisco illo nomine
Auenton. non omnino viduatum, **Auenton** hodiè dicitur, viculus sanè exiguus, sed qui exactè ad IX milliaria, vt ille notat, à VENTA SYLVRVM, siue *Caer Went*, Sabrinæ adsidet. Cūmque *Auon* flumen Britannis denotet, non absonum erit, si à flumine sic dictum putemus, eadem enim planè significatione, vt alia omittam,

tam,

tam, nos *Waterton, Bourne* & *Riuerton*, Latini *Aquinum* & *Fluentiam* habuerunt. Eóque magis hoc nomen à flumine inditum iudico, quòd ad hunc locum flumen traijcere solebant, vnde oppidum è regione oppositum eidem Antonino TRAIECTVS dicitur, sed corrupto proculdubio numero. Milliaria enim IX. inter Traiectum & Abone interponit, cùm flumen vix. II. mill. pateat. Intercidisse verò vel potiùs in viculum abijsse, tùm videatur, vel cùm inferiùs traijcere inciperent, vel cùm Athelstanus Britannos Wallenses hinc exturbaret. Ille enim primus vltra Vagam siue *Wye* (teste Malmesburiense) eos submouit. Cúmque ante eius tempora Sabrina Anglos, & Wallos siue Cambros disterminaret, ille Vagam limitem constituit, vnde Nechamus noster, *Traiectus.*

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Haud procul à Vaga inter nemorosa auia *Breulais* castrum plusquam semirutum cernitur Guilielmi Herefordiæ Comitis, quarti filij Milonis fato insigne. Ibi enim auida eius consilia, efferam crudelitatem, & alieno imminentem auaritiam (his nominibus malè apud scriptores audit) vltio diuina assequuta est. Nam vt Giraldus scripsit, à Gualtero de *Clifford* in hoc castro hospitio susceptus, ædibus deflagrantibus, lapide à turre summa in caput impacto, animam exhalauit. *Breulais.*

Nec aliud est in hoc saltuoso loco quod adnotem, nisi Herbertum qui sororem Guiliel. illius Herefordiæ Comitis duxerat, vxorio iure Dominum de *Deane* dictum fuisse, à quo originem repetit inclyta illa Herbertorum familia, vnde, vt aliqui volunt, oriundus est Antonius *Fitzherbert*, quem iurisconsultorum fuisse consultissimum, & Angliæ tribunal, è quo aliquandiu ius dixit, & elaboratissimi de iure nostro municipali libri æditi contestantur. Sed illum ex equestri *Fitz-Herbertorum* stirpe in Comitatu Derbiensi ortum esse alij crediderunt. *Antonius Fitz-Herbert Iurisconsultus.*

Sabrina flumen, HAFFREN Britanni vocant, cùm longum iter angustiori alueo confecerit, vbi primùm hunc agrum ingreditur, Auonam flumen, aliúmque riuulum ab Oriente excipit, quibus interfidet **Tewkesbury**, Saxonicè Theocsbury, alijs *Theoci Curia*, à Theoco qui heremeticam ibi vitam duxit, denominatum. Amplum & elegans oppidum, tribus pontibus ad tria flumina peruium, laneis pannis conficiendis, & sinapi quod acrimonia plenum altissimè penetrat, celebre: sed celeberrimum quondam monasterio antiquo quod Odo & Dodo fratres *Teukesbury.* *Sinapi.*

fundauerunt

fundauerunt anno 715. vbi Aulam priùs habuerunt, & testati sunt hac inscriptione

HANC AVLAM REGIAM DODO DVX CONSECRARI FECIT IN ECCLESIAM.

Fitz-Hamon. Quod longo tempore & hostili furore euictum restaurauit Robertus *Fitz-hamon* Normannus, in quo ipse & successores eius Glocestriæ Comites fuere sepulti qui castrum suum de *Holmes* dictum in proximo habuerunt, quod nunc ferè euanuit. Nec minus famæ accedit ex prælio Lancastrensi familiæ funesto, in quo anno 1471. Lancastrensis nominis plurimi cæsi, plures capti & obtruncati, eorum res ita accisa, spésque attenuata, sublato Edwardo Henrici VI. filiolo vnico, cui indignissimè cerebrum dispersum, vt iam inde contra Edwardum IIII. signa non extulerint. Vnde de hoc oppido I. Lelandus.

Ampla foro, & partis spolijs præclara Theoci
Curia, *Sabrina quà se committit Auona*
Fulget, nobilium sacrísque recondit in antris
Multorum cineres, quondam inclita corpora bello.

Deorhirst. Inde Deorhirst, de quo Beda, Sabrinæ impendet humiliori situ, vnde magna damna perfert cùm fl. ita insurgat vt se non capiat. Monasteriolum olim habuit, quod à Danis dirutum, tandem reuixit sub Edwardo Confessore, qui, vt in eius testamento legimus, *Locum religiosum ad Deorhirst, & eius regimen S. Dionysio propè Lutetiam assignauit.* Paulò tamen pòst, vt inquit Malmesb. *Antiquitatis inane simulacrum erat.* Huic mediamnis in Sabrina obiacet, Oleneag, & Alney, Saxonicè, nunc The Eight, id est, *Insula.* Hinc celebris, quòd cùm assiduis prælijs &

Monomachia. Angli, & Dani comminuti fuissent: misso in compendium bello, vtriúsque gentis fata Edmundo Anglorum, & Canuto Danorum regibus commissa fuerint, qui singulari certamine de summa Imperij in hac insula depugnârunt. Sed post ancipitem æquo Marte pugnam, pax conuenit, & regnum inter eos dispertitum: verùm Edmundo statim neque sine suspicione veneni sublato, vniuersam Angliam occupauit Danus.

Sinuoso volumine à Deorhirst defluit Sabrina, & statim se diffindens, vt amnicam insulam viridantibus pratis lætissimam efficiat, primariam Comitatus præterfluit vrbem, quam Antoni-

Glevum. Glocester. nus CLEVVM, & GLEVVM dixit, Britanni *Caer Gloui*, Saxones Gleaucester, nos Glocester, vulgus Latinorum *Glouerniam*, alij *Claudiocestriam*, à Claudio Imperatore, vt fabulantur, qui sic

sic denominaret, quum Genissam filiam nuptijs hic Aruirago Britanno locasset. De quo Iuuenalis,

Regem aliquem capies, vel de temone Britanno
Excidet Aruiragus.

Quasi alias filias quàm Claudiam, Antoniam, & Octauiam ex tribus vxoribus tulisset, & Aruiragus ea ætate innotuisset, cuius nomen Domitiani tempore vix primò exauditum. Sed valeant qui contabulatis mendacijs antiquitatem superstruunt. In Nennij potiùs sententiam irem, qui à Glouuo Vortigerni regis atauo denominatam scribit, nisi longo antè tempore *Gleuum* ab Antonino dictum fuisset (quod & distantia à *Corinio*, & nomen comprobent.) Sed vti Gleauecester Saxonum, à *Gleuo* promanauit, ita *Gleuum* analogicè à Britannorum *Caer Glowi*, quod à dictione *Glow* profluxisse suspicor, quæ Britannis *pulchrum & splendidum* sonat, vti *Caer Glow* sit idem, quod *vrbs pulchra*, quâ etiam significatione Græci suam *Callipolim, Callidromon, Callistratian*, & Angli Brightstow, atque in hoc ipso agro Faire-ford, i. *Vadum pulchrum*, &c. habuerunt. Extructa fuit à Romanis, & Silurum quasi ceruicibus imposita. Coloniaq; eò deducta quę COLONIA GLEVVM dicta: vidimus enim fragmentum antiqui saxi in mænibus Bathoniæ prope portam borealem sic inscriptum

Glocestria Romanorum Colonia.

* DEC COLONIAE GLEV
VIXIT AN. XXX QVI.

* *Decurio.*

Sabrinæ exporrecta imminet, quà flumine non alluitur, murus firmissimus alicubi opponitur, Templorum numero, & ædiū descriptione sanè est elegans. In Australi parte castrum è saxo quadrato consurgit, Guilielmi primi temporibus extructum, sedecemque domus eo loci (vt in Censuali Angliæ libro legimus,) ad castrum construendum demolitæ fuerunt. De quo litem Henrico secundo Rogerum fratrem Milonis Constabularij Glocestriæ intentasse, fratremque eius Gualterum omni iure quod in hanc vrbem, & castrum habuit, excidisse Robertus de *Monte* scripsit. Ceaulinus rex Occidentalium Saxonum primus Britannis circa annum reparatæ salutis DLXX. vi & armis extorsit. In Merciorum potestatem posteà cessit, sub quibus magno

magno cum honore floruit, monasteriúmque amplissimum Ethelredi Mercij permissu Osricus Rex Northumbrorum virginibus posuit, quibus Kineburga, Eadburga & Eua Merciorum Reginæ successiuè præfuerunt. Edelfleda etiam illa clarissima Merciorum Domina templo, in quo ipsa sita est, hanc vrbem adornauit. Nec longo pòst tempore, cùm Danicis deprædationibus vniuersa regio exhausta esset, virgines illæ sacræ sunt eiectæ, &
878 *Dani* (vt habet Æthelwerdus author ille antiquus) *artegias fixerunt in oppido* Gleuu-cester *vario ictu.* Qua tempestate cum illa templa antiquiora subuersa fuissent, Aldredus Eboracensis Archiepisc. & Episcopus Wigorniensis, monachis aliud quod nunc principem locum obtinet & Decanũ cum sex Prebendarijs habet, construxit. Verùm illud superioribus seculis nouum decus accepit. I. enim Hanley, & T. Farley Abbates capellam B. virginis addiderunt, N. Morwent occidentale frontispicium quod sanè pulcherrimum è fundamentis erexit, G. Horton Abbas borealem partem transuersam, Abbas Trowcester claustrum nitidissimum adiunxit, & Abbas Sebrok campanile præcelsum, Australe verò latus ex oblationibus populi ad sepulchrum Regis Edwardi secundi restauratum qui hîc sepultus monumento alabastrino, & non procul ab illo infælix Robertus *Curthose* Dux Normanniæ medio choro in tumulo ligneo. Supra chorum verò in fornice huius ecclesiæ paries in semicirculũ angulosum eo artificio cõstruitur, vt si quis admodũ submissa voce ad vnam eius partẽ loquatur, & alter applicet aurem ad aliam partẽ satis longè distantem facillimè vnamquamque syllabam exaudiat. Guilielmo primo regnante, & anteà, ferro conflando ciues præcipuè operam dedisse videantur, nec enim, vt est in libro Angliæ Censuali, aliud ferè tributum, quàm quasdam ferri *Icras*, baculósque ferreos in vsum classis Regiæ, & pauculos mellis sextarios reges imperârunt. A Normannorum ingressu calamitates nonnullas pertulit, ab Edwardo Henrici III. filio, dum bello Baronico Anglia fumaret, direpta, & deinde fortuito igne quater penè absumpta. Sed longa pace fouente, iam rediuiua floret, Episcopaliq; sede patrum memoria adauxit Henricus VIII. qua olim dignitate præclaram fuisse asserit Monumetliensis, & asserenti fidem non derogo, cum *Cluuiensis* Episcopus inter Britannorum præsules connumeretur, quod nomen à Cleuo, vel *Glow* deductum coniecturæ meæ, hanc Gleuum esse Antonini, quodammodo firmamentum adiungit.

Sabrina

Sabrina cùm iam Glocestriam reliquerit, & se collegerit, alterno maris accessu, recessúque plenior, more sæuientis pelagi exurgit, Oceanúmque crebro sinuosus flexu petit. Nihil verò in itinere visit quod memoria dignum, nisi quà *Cam* amniculum recipit, *Cam-bridge* rusticanum viculum, *cuius pontem quum ordine literato*, vt Æthelwerdus scribit, *Dani cum opimis spolijs transmeassent, exceperunt illos graui prælio Occidentales Saxones, & Mercij in* Wooddnesfeld *vbi tres eorum reguli ceciderunt.* Heatfden, Cinuiil, & Inguar. Cam-bridge.

Eodem littore non multò inferiùs sedet **Barkley**, Saxonicè Beonkenlau castro munitissimo, Maiore (qui summus est magistratus) & Dominis suis Baronibus de **Barkley** superbum. Qua arte Godwinus Cantij Comes vir ad faciendam iniuriam instructissimus in huius loci possessionem se miserit, si intelligere velis, paucula hæc ex Gualtero Mapæo qui ante annos 400. floruit legas, nec lectu sanè indigna videantur. *Berkleia prope Sabrinam est villa 500. librarum. Monialium erat ibi monasterium, quibus Abbatissa præfuit nobilis & formosa. Godwinus Comes in dolo subtili satis, non ipsam, sed sua cupiens in transitu ei reliquit nepotem suum iuuenem elegantissima forma, tanquam infirmum, donec reuerteretur, instruxitque ipsum iacentem ne conualesceret, donec visitantes ipsum, & ipsam & quascunque posset moniales fecisset de honestis onustas; & vt plenam valeret ab ijs assequi iuuenis visitationis gratiam, anulos, & zonulas ei dedit ipsis in fraude largienda. Is igitur voluptatis iter vltroneum libenter ingressus, quòd facilis descensus Auerni, facilè docetur, & in id quod sibi sapit, sapienter desipit. Penes ipsum resident omnia fatuis optanda virginibus pulchritudo deliciarum, diuitiæ, affabilitas, & solicitus est singulum locum habere. Diabolus Palladium igitur expulit, Venerem intulit, fecitq; Saluatoris & Sanctorum Ecclesiam execrabile Pantheon, & delubrum lupanar, & sic agnas conuertit in lupas. Tumentibus igitur multarum vteris, iam relanguens & victus voluptatis euictor euolat, Domino suo victrices aquilas mercede dignas iniquitatis illicò refert. Ille regem impigrè adit, Abbatissam, & suas prægnantes, & omnibus prostitutas edocet, exploratoribus missis omnia probat. Berkleiam ipsis petit eiectis, & à Domino suo accepit*, vxorique Guedæ reliquit, sed *quia de hoc Manerio*, sic habet liber * Censualis Angliæ, *pro destructione Abbatiæ ipsa aliquid comedere nolebat, emit pro illa* Vdecester *vt inde viueret, donec ad Bercbelay maneret.* Sic malè parta mens bona semper auersatur. Quomodo Rex Edwardus secundus vxoris artibus regno Barkley. *Vide* Bristow in Somersetshire pag. 204. Godwini fraus. * Domesday booke.

Subdola Episcopi versutia. regno exutus, in huius loci castro Adami Episcopi Herefordensis scelerata versutia sit sublatus, qui hæc verbula sine interpunctionibus ad eius custodes scripsit. *Edwardum occidere nolite timere bonum est:* vt pro sensus varietate & illi cædem patrarent, & ipse se commodè excusaret, malim ab Historicis petatis, quàm à me expectetis. Sub hoc *Auen* fluuiolus mare subintrat, ad cuius fontes vix 8. mill. pass. à littore in collibus prope *Alderley* viculum lapides cochlearum, & ostrearum specie enascuntur, quæ siue viua aliquando fuerint animantia, siue naturæ ludicra, quærant Philosophi naturæ venatores. Fracastorius verò Philosophorum ætate nostra Coryphæus animantia fuisse minimè dubitat in mari enata, & in montes vndis delata. Montes enim à mari fuisse egestos affirmat, arenâ primùm in tumulos coniectâ, maréque inundâsse vbi nunc montes exsurgunt, eodemque recedente insulas & montes fuisse detectos. Sed hæc extra callem.

Edw. secundi cædes.

Cochleæ lapideæ.

Traiectus. TRAIECTVS cuius meminit Antoninus, è regione Abonis, vbi Sabrinæ æstuarium traijcere solebāt, olim erat vt conijcimus ex nomine apud *Oldbury* i. si interpreteris, *vetus oppidum*, vt nos hodie ad **Aust** viculum paulò inferiùs. Hic **Austcliue** olim vocabatur, cliuus enim est præruptus, & memoria sanè dignum est quod hoc loco factum fuisse scribit Mapæus ille quem dixi. *Edwardus Senior*, inquit, *ad* **Austcliue**, *Leolinus Walliæ regulus ad Betheslei egerunt, & cùm ad colloquia Leolinus minimè descenderet, nec Sabrinam traijceret, Edwardus ad Leolinū transijt. Videns autem ipsum, & agnoscens Leolinus proiecto pallio solenni, nam se foro parauerat, vsque ad pectus ingressus est aquam, & cymbam amplectens ait. Sapientissime Rex tua humilitas meam vicit superbiam, & sapientia triumphauit ineptiam, collum ascende, quod contra te fatuus erexi, & sic intrabis terram quam tibi hodiè tuam fecit benignitas, acceptúmq; humeris super pallium suum sedere fecit, & iunctis manibus sibi fecit* * *hominium.* In eodem etiam littore **Thornbury** iacet, vbi fundamenta magnifici ædificij educta visuntur, quod extructurus erat Edwardus Dux Buckinghamiæ vltimus, anno, vt testatur inscriptio, vndecimo supra millesimum quingētesimum. Septem hinc milliaribus præfluenti Sabrinæ Auona infusus Glocestrenses & Sommersettenses diuidit, nec procul ab eius ripa **Puclechurch** cernitur, olim villa Regia **Pucelkerks** dicta, in qua Edmundus Angliæ Rex, dum litibus dirimendis inter dapiferum suum, & *Leone* hominem profligatissimum, se interponeret, occubuit.

Austcliue.

Superbia humilitate deuicta.

* homage.

Thornbury.

Puclechurch.

occubuit.

Huic vicina sunt *Winterbourne*, quæ suos Dominos habuit *Bradstonos* nomine, à quibus Vicecomites *Montisacuti*, Barones de *Wentworth*, &c. genus deducunt, *Acton* quæ equestri familiæ de *Acton* nomen fecit, cuius hæres enupta Nicholao *Pointz* Equiti aurato tempore Edwardi 2. eius posteris reliquit. **Derham** viculus, Saxonicè Deophan, vbi cruento admodum prælio Ceaulinus Saxo tres Britannorum regulos, *Commeail*, *Condidan*, & *Fariemeoil*, cum suis occidione occidit, & agri illius possessione Britannos omnino exuit. Amplissima valla castrorum munimenta, & hinc inde tanti belli monumenta expressissima etiamnum eò loci supersunt. Baronia hæc fuit Iacobi de *Nouomercatu* qui tres filias progenuit, Nicholao de *Moelis*, Radulpho Russell à quo Gorgi, & I. de *Botereaux* enuptas. Bradstoni. Acton Ireton. Pointz. Deorham. Marianus. Iacobus de Nouomercatu.

Magis ad Septentriones *Duresley* conspicitur antiqua (vt fertur) Barkleiorum possessio, & haud ita procul ad ortum *Beuerston* castrum quondam Gournaiorum, & *Ab-Adamorum*, qui sub Edwardo primo floruerunt, posteà Barkleiorum ordinis equestris. Beuerston Ab-Adam.

Hactenus quæ trans Sabrinam, & ad Sabrinam sita sunt cursim perstrinximus, nunc ad orientalem partem progrediamur quam collibus attolli diximus, **Cotswold** scilicet quæ à collibus & ouilibus sic dicta. Montes enim & colles **Woulds** olim dixerunt Angli, vnde Glossarium antiquum Alpes Italiæ **The Woulds of Italie** interpretatur. In his candidissimi ouium greges maximo numero pascuntur, ceruice prolixa, & quadrato corpore propter situm gracilem, & collinum, vt vulgò creditur, quarum lanæ mollissimæ in maximo apud omnes gentes honore habentur. Sub horum latere antiquioris notæ quasi in vna vicinia hæc quatuor loca cernuntur, *Campden*, vulgò *Camden* mercatus satis celebris, vbi (vt author est Ioannes Castoreus) Saxonici generis reges omnes anno salutis 689. conuenerunt, & in commune de bello contra Britannos consuluerunt. Tempore Guilielmi Conquestoris possessio erat Hugonis Comitis Cestriæ, & ab eius posteris ad Rogerum de *Somery* deuenit per Nicholeam de *Albiniaco*. *Hales* monasterium nuper florentissimum à Richardo Cornubiæ Comite & Romanorum Rege exædificatum, & alumno suo Alexandro de *Hales* in spinosa illa Scholasticorum Theologia coryphæo laudatum: Tertium est *Sudley* olim *Sudleagh* castrum elegantissimum, nuper sedes Ægidij Cotswold. Campden. Inquisitio 2. Edwardi 1. Hales. Sudley.

Baronis

Barones de Chandos. Baronis de *Chandos*, cuius auum Ioannem Maria Regina Baronem de *Chandos* creauit, quòd ex antiqua familia de *Chandos* originem duxit, è qua effloruit Ioannes Chandos Baro de *Sancto Saluatore* ab omni rei militaris laude fœlicissimus. Olim verò nobiles qui hinc de *Sudley* nominati incoluerunt, ex antiquissima Anglica prosapia, scilicet Goda Ethelredi Regis filia prognati, cuius filius Radulphus Medantinus Herefordiæ Comes genuit Haraldum Dominum de *Sudley*, cuius soboles hîc diu floruit, donec deficientibus masculis, hæres cum Guilielmo Butler de *Wem* nuptias contraxit, illique peperit Th. Dominum de *Sudley*, ille verò genuit Radulphum Thesaurarium Angliæ qui hoc castrum nouis ædificijs instaurauit, cuius sorores in familias de *Northbury*, & *Belknape* enuptæ fuerunt per quas breui in varias familias possessiones sunt distractæ. Quartum est **Winchelscombe** oppidum satis frequens, vbi Kenulphus Mercius monasterium erexit, & quo consecrauit die, Edbricthum Cantij regem quem captiuum tenuerat, gratis ad suos demisit. Vix credas in quanta celebritate hoc monasterium iampridem fuerat ob reliquias regis Kenelmi pueri septennis, quem soror, vt hæreditatem interuerteret, clanculùm è medio sustulit, & in Martyrum catalogum maiores retulerunt. Territorium huic adiacens quondam per se Comitatus, siue Vicecomitatus censebatur, Legimus enim in antiquo manuscripto codice ecclesiæ Vigorniensis. *Edric cognomento* Streona *id est, adquisitor, qui sub rege primitùs Athelredo, & posteà aliquandiu sub Cnut, siue Canuto omni Anglorum regno præerat, & quasi subregulus dominabatur, Vicecomitatum de* **Winchelcombe**, *quæ per se tunc erat, vicecomitatui* **Glocester** *adiunxit.*

Barones de Sudley — Winchelscombe.

Inferiùs *Brimesfeld* iacet quæ suos olim Dominos habuit Giffordos, quibus vxorio iure lauta Cliffordorum hæreditas obtigit, & statim per filias ad Dominos *Le-Strange de Blakamer*, & Audleios decidit. Iuxtà *Corinus* fl. nunc *Churne* inter colles se in austrum magna molarum opportunitate effundit, allabiturque, cui nomen creauit, antiquam illam vrbem, Ptolemæo CORINIVM, Antonino DVROCORNOVIVM, id est Cornouium aqua, exactè ad xv. à Glocestria, vt ille annotat, lapidem. Britanni *Caer Cori*, & *Caer Ceri*, Anglosaxones Cyrencearter dixerunt, nos hodiè **Circester**, & **Cirriter**. Mœnium ruinæ peramplum fuisse declarant, quæ duo vtiq; milliaria vt ferunt in ambitu collegerunt. Inclaruisse comprobant Romanorum numni, pauimenta

Barones de Brimesfeld. — Corinium. Circester.

pauimenta teſſellata, & marmora inſcripta ſubinde effoſſa, quæ cùm in ignaros inciderint, non minimo antiquitatis damno comminuta periêrunt, & viæ illæ Romanorum conſulares quæ hîc tranſuersè ſe interſecarunt, quarum illa quæ ad Gleuum ſiue *Glocester* duxit conſpicuo aggere adhuc extat vſque ad *Birdlip hil* & diligenter intuenti ſaxis conſtrata videtur. Britannici annales hanc vrbem à Gurmundo, neſcio quo tyranno Africano, ſtrategemate per paſſeres incenſam deflagraſſe produnt, vnde *Paſſerum vrbem* Giraldus vocat, & Nechamus, *Via Rom.*

Vrbs vires experta tuas Gurmunde per annos
Septem.

Quis fuit hic Gurmundus planè ignoro. Incolæ ſub vrbem molem oſtendunt, quam Gurmundum iecisſe ferunt, *Griſmundi* tamen *turrem* vocitant. Marianus antiquæ fidei hiſtoricus Ceaulin hanc Britannis abſtuliſſe memorat, quo tempore eorum exercitus ad Deorham fudiſſet, & Gleuum in poteſtatem redegiſſet. Longo pòſt tempore Occidentalibus Saxonibus paruit. Legimus enim Pendam Mercium à Cineglifo Saxonum Occidentalium Rege profligatum cùm hanc ingentibus copijs circumſideret. In Merciorum tamen poteſtatem cum vniuerſo agro tandem deuenit, & ad Saxonicam vſque monarchiam permanſit. Sub qua luctuoſam, affligentibus Danis, fortunam ſubijt, à Gurmone fortaſſe illo Dano, qui & *Guthrum*, & *Gurmondus* ab hiſtoricis vocatur. Nunc autem vix quarta pars intra mœnia habitatur, reliqua ſunt agri compaſcui, & ruinæ cœnobij à Saxonibus, vt ferunt, primùm extructi & ab Henrico 2. reſtaurati. In quo multos ex familia Baronum de *S. Amando* ſepultos accepimus. Lanificio maximum quæſtum faciunt incolæ, & Richardi primi ſingularem in ſe benignitatem prædicant, qui cœnobium locupletauit, & ſeptem adiacentibus Centurijs præfecit, *ad tenendum ad feodi firmam*, vt cauſas cognoſcerent, & mulctas, aliáque ex cauſis illis cognoſcendis emolumenta ſibi ipſi haberent. Rex etiam Henricus I I I I. nonnulla induſſit priuilegia ob operam ſtrenuè præſtitam in proceres nonnullos, qui cùm in eius caput conſpiraſſent, huc ſe ſubduxerant. Corinio relicto, Corinus flu. Iſidi ad ſextum milliare ſe conſotiat. I S I S enim vulgò *Ouſe*, vt Glaceſtrenſis origine eſſet, ex huius agri auſtrali limite, iuxta Cotleton viculum haud procul à via illa celebri *Foſſ-way* venis perennibus manat. Hic ille Iſis, qui poſteà recepto Tama, *Tamiſis*, compoſito vocabulo dicitur, fluminum Britannicorum *Iſis fl. qui poſteà Tamiſis.*

regnator, de quo non immeritò dicere liceat, & serere Britanniam, & rigare, quod de Euphrate in Oriente dixerunt veteres. Poeticam verò fontis descriptionem ex Tamæ, & Isis connubio subiunxi, quam siue admittas, siue omittas minimi refert.

Lanigeros quà lata greges Cotswoldia pascit,
Crescit & in colles faciles, visura Dobunos,
Haud procul à Fossa *longo spelunca recessu* * Fosse way.
Cernitur, abrupti surgente crepidine cliui:
Cuius inauratis resplendent limina tophis,
Atria tegit ebur, tectumque Gagate Britanno
Emicat, alterno solidantur pumice postes.
Materiam sed vincit opus, caeduntq́ labori
Artifici tophus, pumex, ebur, atque Gagates.
Pingitur hinc vitrei moderatrix Cynthia regni
Passibus obliquis voluentia sydera lustrans:
Oceano tellus coniuncta marita marito
Illinc caelatur, fraternaq́ flumina Ganges,
Nilus, Amazonius, tractúsq́ binominis Istri,
Limpidus & Rhenus: sed & his intermicat auro
Vellere Phrixaeo diues, redimitaq́ spicis
Clara triumphatis erecta BRITANNIA *Gallis,*
Quæ Scotis dat fræna feris, & calcat Hibernos.
Vndoso hic solio residet regnator aquarum
ISIS, *fluminea qui maiestate verendus*
Caeruleo gremio resupinat prodigus vrnam,
Intonsos crines vluis & arundine cinctus,
Cornua cana liquent, fluitantia lumina lymphis
Dispergunt lucem, propexa in pectore barba
Tota madet, toto destillant corpore guttæ:
Et salientis aquæ prorumpunt vndiq́ venæ.
Pisciculi liquidis penetralibus vndiq́ ludunt,
Plurimus & cygnus niueis argenteus alis
Peruolitat circum.

Glocestria Comites.

Quod ad Comites attinet, quidam Guilielmus *Fitz-Eustace*, tanquam primum Comitem nobis obtruserunt, quis hic fuit nondum comperi, nec vnquam natum fuisse credo. Quod verò comperi, lectori non subducam. Sub Normannorum ingressum, Bithricum Saxonem Glocestriæ Dominum fuisse in historia Tewkesburiensi legi, quem Matildis Guilielmi Normanni vxor, spretæ iniuriâ formæ exulcerata (eius enim nuptias priùs

asperantus

aſpernatus erat) infeſtiſſimè exagitauit, & cùm in vincula tandem conieciſſet, eius poſſeſſiones & titulos à victore Rege Robertus filius Haimonis Corbulenſis, vulgò *Fitz-Hamon* dictus accepit, cuius filiam Mabiliam Robertus Henrici primi filius nothus in vxorem duxit, primuſque Glocestriæ Comes factus vulgò *Glocestriæ Conſul* appellatur, qui hunc honorem Gulielmo filio reliquit, cuius tres filiæ in totidem familias hanc dignitatem intulerunt; maxima natu Iſabella Ioannem filium Henrici ſecundi hoc titulo ornauit, ſed is poſteà cùm regni compos eſſet, illam repudiatam pro 20000. Marcis dedit Galfrido de *Magnauilla* filio Galfredi, filij Petri Comitis Eſſexiæ, quem fecit Comitem Glocestriæ. Poſteà Almaricum Ebroicenſem Glocestriæ Comitem dixit, vtpote filium Mabiliæ, quæ filia erat Guilielmi illius minima natu. Sed Almarico ſine prole defuncto, ad Amiciā filiam natu minorem deuenit hæreditas, quæ Comiti Clarenſi elocata Gilbertum de *Clare*, ſiue Clarenſem Glocestriæ Comitem peperit, cuius filius Richardus, nepos Gilbertus ſecundus, & abnepos Gilbertus tertius, qui in prælio ad *Sterling* in Scotia cecidit, ordine ſucceſſerunt. Attamen dum hic Gilbertus tertius adoleſceret Radulphus de *Monte Hemerij*, qui clandeſtinis nuptijs Gilberti ſecundi viduam, regis * filiam in vxorem duxerat, aliquandiu Glocestriæ Comes dictus erat. Poſteà hic honor ad * Hugonem de *Spencer* iuniorem (duxerat enim primogenitam filiam Gilberti ſecundi) qui à regni proceribus ſuſpenſus, & inde ad Hugonem de *Audley*, qui alteram filiam duxerat, gratia Edw. 3. deuolutus eſt. Eo defuncto in Ducatum hunc titulum erexit Richardus. 2. tréſque Duces habuit, Thomam ſcilicet de *Woodstocke*, Humfredum Henrici quarti filium de Repub. literaria meritiſſimum, & Richardum, qui poſteà regnum occupauit Richardi III. nomine notus, quibus omnibus ſe Seianum equum præbuit. Poſt Thomam de *Woodstock* capite truncatum, Thomas de *Spencer* (quod tacendum non eſt) Comitis Glocestriæ titulum à Richardo ſecundo obtinuit, & ſtatim amiſit ab Henrico IIII. exturbatus, ſiue vt vulgò loquuntur, degradatus, & Briſtoliæ ſecuri percuſſus. Hæc de Comitibus ex historia Tewksburienſi paucis perſtrinximus.

Pat. 15. Ioan. R. 4.

Placita in Octab. Mich. 4. E. 1. R. 26.

** Ioanna & Acres dicta quia Aconi in terra Sancta nata, filia Edw. 1.*

** Tho De la more in vita Edw. 2.*

Paraciæ 280. in hoc Comitatu comprehenduntur.

Hospite, suscepit saluum, saluúmq; remisit.

Iacentibus agris indè sæpiùs innatans Isis Windrusho fluuiolo primùm augetur, qui è Cotteswoldia profluens ad ripas **Burford** videt, Saxonicè Beoprpopꝺ, vbi Cuthredus Occidentalium Saxonum rex, tunc Merciorum beneficiarius, cùm acerbissimas Æthelbaldi Mercij exactiones diutiùs ferre non posset, qui suorum succum & sanguinem exhaurire cœpit, signa contra eum extulit, & fugauit: vexillo eius capto, in quo, quod in Heraldorum gratiam adnoto, aureum Draconem depictum fuisse memorant authores. Inde *Minster Louell* præteruehitur sedem olim Baronum Louellorum de *Tichemersh*, qui à Lupello Normanno nobili exorti multis seculis floruerunt, & opulentis nuptijs cum hæredibus de *Tichemersh*, Dominorum *Hollande*, *Deyncourt*, & Vicecomitum de *Bellomonte* aucti. Desierunt verò in Francisco Vicecomite *Louell* Camerario Richardi Tertij, à Rege Henrico VII. proscripto, cuius soror erat Fridesvvida auia Henrici Domini *Norris* qui nunc floret. Hinc *Whitney* perfundit Windrushus antiquum oppidum, & ante Normannica tempora Episcoporum Wintoniensium, cui adiacet *Coges* caput Baroniæ de *Arsic*, cuius domini è familia Comitum Oxoniæ prognati multos ante annos sunt extincti. Iuxta quod *Wichewood* saltus latè patet, qui quondam latiùs patuit. Nam *Rex Richardus* III. *deafforestauit magnum agrum de* **Wichelwood** *inter* **Woodstocke** *&* **Brightstow**, *quem Edvvardus* IIII. *foresta incorporauit*, vt testatur I. Rossus Warwicēsis. Windrusho recepto ad **Einsham** defertur Isis, Saxonicè Eignerhain, villam olim Regiam inter amœnissima prata consitam, quam Cuthwlfus Saxo deuictis Britannis primus abstulit, Ethelmarus vir nobilis monasterio ornauit. Quod Ethelredus Rex Angliæ anno salutis 1005 confirmauit, & *libertatis priuilegium* (ex ipso Autographo loquor) *cum signaculo sanctæ crucis confirmando consignauit*. Nunc autem in priuatas ædes conuersum Comitem Derbiensem Dominum agnoscit. Sub hoc in Isidem *Enenlode* fluuiolus emittitur è Cotteswoldia etiam prolapsus, qui in ipso agri limite, non longè à ripa antiquum monumentum relinquit, vastos scilicet lapides in orbem dispositos, quos **Rollerich stones** vulgus appellitat, hominésque olim fuisse qui in saxa stupenda metamorphosi riguêrunt, somniat. Victoriæ autem alicuius monumentum ego crediderim, & fortè à Rollone Dano, qui posteà rerum in Normānia potitus. Quo enim tempore ille cum suis Danis, & Normannis

Burford. Barones Louel. Whitney. Barones de Arsic * Einsham. * Rollerich stones.

uerunt, vt plura fuerint in Anglia, quàm in reliquo orbe Christiano habeantur, eò vsque venandi studium maiores nostros prouexit. Referunt historici nostri Henricum II. cúm Rosamundam Cliffordiam deperiret, quæ forma adeò eximia & liberali erat, vt eius pulchritudo omnes ex principis animo deleret mulieres, & iam *Rosamundi* vulgò diceretur: ad eam ab importuna Iunone sua occultandam, Labyrinthum in his ædibus multis ambagibus, occursu, recursúque inexplicabili inædificâsse, qui tamen hodiè nusquam apparet. Oppidum ipsum cùm nihil habeat quod ostentet, Homerum nostrum Anglicum Galfredum Chaucerum alumnum suum fuisse gloriatur. De quo & nostris poëtis Anglicis illud verè asseram, quod de Homero, & Græcis eruditus ille Italus dixit: *Labyrinthus.* *Galfredus Chaucer.*

Hic ille est cuius de gurgite sacro
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenij aleam positus, & Poëtastras nostros longo pòst se interuallo relinquens:

iam monte potitus,
Ridet anhelantem dura ad fastigia turbam.

Isis cùm *Euenlodum* iam admiserit, diuiso alueo in plurimas, & amœnissimas insulas distrahitur, ad quas **Godstow**, id est, *Dei locus*, virginum cœnobiolum erat, quod Ida vidua opulenta extruxit, & Ioannes Rex instaurauit, annuóque censu dotauit, vt virgines illæ sacræ suis suffragijs ([redacted]) Henrici II. & Rosamundæ animabus subuenirent. Illa enim ibi cum hoc Epitaphio Rythmico sepulta: *Godstow.*

Hac iacet in tumba Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quæ redolere solet.

Nec dum in vnum se collegit Isis, cum Cherwellum qui agrum hunc quasi intermeat, è Northantonensi prouincia obuium habeat, Hic **Banbury** quondam Bapanbyrig primùm perfundit, ad quod Kinricus Visisaxo Britannos pro aris & focis fortitèr dimicantes memorabili prælio olim fudit: & superiori seculo Richardus Neuill Comes Warwicensis, dùm à Lancastrensium partibus staret, Eboracenses ita profligauit, vt statim etiam ipsum Edwardum IIII. consilij inopem ceperit, & abduxerit. Nunc autem conficiendo caseo notissimum, nam castrum illud intercidit, quod Alexander Lincolniensis Episcopus (ad Lincolniensem enim cathedram spectat oppidum) coustruxit, qui cùm latè potiùs, quàm lætè habitare voluit, plurima sibi *Banbury.*

mala ex insanis substructionibus accersuit.

Iam indè longo decursu nihil hac parte præter cultissimos agros, & lætissima prata cernit Cherwellus. In quibus consident *Islip* olim *Ghistlipe* locus natalis Edwardi Regis illius quem ob pietatem, & continentiam *Confessoris* nomine dignati sunt maiores, vt ipse testatur in Autographo quo hoc suum Manerium Ecclesiæ Westmonasteriensi dedit, & *Hedindon* quam in Baroniam Thomæ Basset Rex Ioannes donauit. Vbi verò cum Iside confluit, & amœnissimæ, quas dixi, insulę aquarum diuortijs sparguntur, in campestri planitie eminet celeberrima Academia OXONIA, Saxonicè Oxenford, vulgò Oxford, Athenæ nostræ nobilissimæ, Angliæ μυσεῖον, & ἔρεισμα, imò Sol, Oculus, & anima, literarum & sapientiæ clarissima officina, vnde religio, humanitas, & doctrina in omnes regni partes vberrimè distribuuntur. Vrbs egregia, & nitida siue priuatorum ædificiorum elegantiam, siue publicorum dignitatem, siue situs salubritatem, & amœnitatem spectes. Planitiem enim ita obuallant nemorosi colles, vt hinc pestilenti Austro, illinc tempestuoso Zephiro excluso, tantùm serenantem Eurum, & Aquilonem corruptionis vindicem admittant, vnde ab hoc situ *Bellositum* quondam dictam fuisse produnt scriptores. Nonnulli, qui tamen mea opinione, fallacem opinionis succum imbiberunt, hanc *Caer Vortigern*, & *Caer Vember* Britannicè appellatam, & nescio quos ~~Vortigernos, & Mempricios~~ extruxisse opinantur. Quodcunque verò Britannicis temporibus fuerit, Saxones ~~Oxenford~~ dixerunt, & ea planè significatione, qua Græci suos *Bosphoros*, & Germani suam Ochsenfurt ad Oderam habent, à boum scilicet vado, quo etiam sensu Britannis nostris hodiè *Rhidychen* nominatur. Lelandus tamen probabili coniectura ab Ouse fluuio, qui Latinè Isis, nomen deducit, & Ousford vocatum fuisse arbitratur, cùm Insulæ amnicæ quas Isis hìc dispergit, Ousney dicantur. Prudens antiquitas (vt in annalibus nostris legitur) hanc vrbem etiam Britannico sæculo Musis consecrauit, quas Græcoladâ, huc tanquam in fœlicius plantarium transtulêrunt. Scribit enim Alexander Necham. *Iuris ciuilis peritiam sibi vendicat Italia: sed cælestis scriptura & liberales artes ciuitatem Parisiensem cæteris præferendam esse conuincunt. Iuxta vaticinium etiam Merlini viguit ad* * *Vada Boum sapientia tempore suo ad Hiberniæ partes transitura.* Verùm tùm insequens ætas Saxonica vrbium euersionibus continenter decurreret, communem temporum inclinatione

Islip.

Hedindon.

Oxonia. Oxford.

* Lib. 2. de Natura rerum.

inclinatione sortem subijt, & longo sanè tempore solummodo Fridesvvidæ reliquijs celebrata fuit, quæ in Diuas relata, eò quòd solennibus votis se Deo obstrinxisset, & Algarus princeps, dum eius nuptias ambiret, non sine miraculo, oculis (vt scribunt) captus fuisset. *Hæc*, vt apud Guilielmum Malmesburiensem legitur, *virginei triumphi compos hîc statuit monasterium, in quod cùm tempore Egelredi Dani neci adiudicati confugissent, pariter cum domibus insatiabili ira Anglorum absumpti sunt. Sed mox regis pœnitentia purgatum sacrarium, restitutum monasterium, veteres terræ redditæ, recentes possessiones additæ, tandémque locus datur à Rogero Sarisburiensi Episcopo excellentis literaturæ Canonico, qui multos ibi Canonicos regulariter victuros Deo exhibuit.* Sed his omissis ad Academiam redeamus. Posteà pientissimus Rex Alfredus Musis iamdiu exulantibus sua adyta restituit, tribus constructis Collegijs: Grammaticis vno, Philosophis altero, & Theologis tertio. Verùm hoc pleniùs intelligas ex his verbis veterum Annalium Noui Monasterij Wintoniæ. *Anno Dominicæ incarnatione 886. anno secundo aduentus sancti Grimbaldi in Angliam incepta est Vniuersitas Oxoniæ: primitùs in eadem regentibus, ac in schola Theologia legentibus, sancto Neotbo Abbate, nec non in Theologia doctore egregio, & S. Grimbaldo sacræ paginæ suauissimæ dulcedinis excellentissimo professore, in Grammatica verò & Rhetorica regente Asserio monacho, & in arte literatoria viro eruditissimo. In Dialectica verò, & Musica, & Arithmetica legente Iohanne monacho Meneuensis ecclesiæ, in Geometria, & Astronomia docente Ioanne monacho, & Collega S. Grimbaldi viro acutissimi ingenij, & vndicunque doctissimo, præsente gloriosissimo & inuictissimo Rege Alfredo, cuius in omni ore, quasi mel indulcabitur memoria*: Statim vt legitur in optimo manuscripto illius Asserij exemplari qui eodem tempore hîc bonas literas professus est. *Exorta est pessima ac teterrima Oxoniæ discordia inter Grymboldum, doctissimósque illos viros, quos secum illuc adduxit, & veteres illos scholasticos quos ibidem inuenisset: qui eius aduentu leges, modos, ac prælegendi formulas ab eodem Grymboldo institutas, omni ex parte amplecti recusabant. Per tres annos haud magna fuerat inter eos dissentio, occultum tamen fuit odium, quod summa cum atrocitate posteà erupit, ipsa erat luce clarius. Quod vt sedaret, rex ille inuictissimus Alfredus de dissidio eo, nuntio & querimonia Grymboldi certior factus, Oxoniam se contulit, vt finem modumque huic controuersiæ imponeret, qui & ipse summos labores hausit, causas & querelas vtrinque illatas audiendo:*

Caput

Fridesvvida.

886

Caput autem huius contentionis in hoc erat positum: Veteres illi scholastici contendebant antequam Grymboldus Oxoniam deuenisset, literas illic passim floruisse, etiamsi scholares tunc temporis numero erant pauciores quàm priscis temporibus, plerisque nimirum sæuitia ac tyrannide paganorum expulsis. Quinetiam testimonio illius loci ordines ac instituta à nonnullis pijs & eruditis hominibus fuisse sancita, vt à diuo Gilda, Melkino, Nennio, Kentigerno, & alijs qui omnes literis illic consenuerunt, omnia ibidem fœlici pace & concordia administrantes, ac Diuum quoque Germanum Oxoniam aduenisse annique dimidium illic esse moratum, quo tempore per Britanniam iter fecit aduersus Pelagianorũ hæreses cõcionaturus, ordines & instituta supra mirum in modum comprobauit: Rex ille inaudita humilitate vtramque partem accuratissimè exaudiuit, eos pijs ac salutaribus monitis etiam atque etiam hortans, vt mutuam inter se coniunctionem, & concordiam tuerentur. Itaque hoc animo discessit rex, quosque ex vtraque parte consilio suo esse obtemperaturos & instituta sua amplexuros sperans. At Grymboldus hæc iniquo animo ferens, statim ad monasterium Wintoniense ab Alfredo recèns fundatum proficiscebatur. Deinde tumbam Wintoniam transferri curauit, in qua proposuerat post huius vitæ curriculum ossa sua reponenda, in testudine quæ erat facta subter cancellum ecclesiæ Diui Petri in Oxonia, quam quidem ecclesiam idem Grymboldus extruxerat ab ipso fundamento, de saxo summa cura perpolito.

Hanc rediuiuam fœlicitatẽ paucis pòst annis vna, & altera calamitas excẽpit. Dani enim, regnante Etheldredo, prædatorio incendio eam inuoluẽrunt, statímque Haraldus *Leupes* barbara immanitate ita in eam sæuijt ob quosdam è suis tumultu interfectos, vt tristissimum studiosorum exilium subsequutum fuerit, & Academia luctuoso spectaculo quasi intermortua ad Guilielmi Normannici vsque tempora iacuerit. Quem aliqui expugnasse falsò scribunt, sed *Oxonia* pro *Exonia* in exemplaribus perperàm concepta illis imposuit. Tunc tamen sedem fuisse studiorum ex his Ingulphi verbis, qui ea ætate floruit, intelligatur. *Ego Ingulphus constitutus primùm Westmonasterio, postmodùm Oxoniensi studio traditus cùm in Aristotele arripiendo supra multos coætaneos profecissem, &c.* Verùm hoc tempore ita exhausta fuit, vt cùm intrà & extrà murum (ex Cẽsuali Guil. Conq. libro loquor) ædes plùs minùs 750. fuerint præter 24. mansiones Murales, quingentæ ex illis censui soluendo non essent. Vtque eius libri verbis loquar, *Hæc vrbs reddebat pro theloneo, & gablo, & alijs consuetudinibus*

suetudinibus per annum Regi quidem viginti libras, & sex sextarios mellis, Comiti verò Algaro decem libras. Paulò pòst Robertus de *Oilgi* nobilis Normannus (de quo suprà diximus) cùm in militiæ præmium latifundia in hoc agro à Guilielmo victore accepisset, castrum ad occiduam vrbis partem magnis aggestis molibus extruxit, & in eo ecclesiam S. Georgij parochialem, in quam cùm 1074
Stephano Rege arctissimè obsidente Matildem Imperatricem in hoc castro, Parochianis ingressus non pateret, Capella S.Thomæ in vicinia extructa fuit. Mœnibus etiam nouis, vt creditur, ipsam vrbem incinxit, quæ nunc sensim expugnat vetustas. Robertusque eius è fratre Nigello nepos Regis Henrici primi à cubiculis *Osney* cœnobium amplissimum (vt ex parietinis videre est) in mediamni sub castro fundauit, persuasione Edithæ filiæ Forni vxoris eius, quæ prius fuerat amasia Regis Henrici primi. 1129

Regiftr. Monaft. de Ofeney.

Ofney.

Eodem tempore *procurante* (vt scribit Ioannes Rossus Warwicensis) *Rege Henrico primo lectura Theologiæ quæ diu cessauerat Oxoniæ reflorere cœpit, & nouam Aulam ibi ædificauit.* In qua in lucem editus erat ille verè * Θυμολέων Richardus primus Rex Angliæ, vulgò *Leoninus*, animi excelsi & erecti plenissimus. Reipub. Christianæ, Anglorum gloriæ, & paganorum terrori natus. In cuius mortem Poëta eo seculo minimè malus lusit.

Rich. Cuer de Lion.

Viscera Carceolum, corpus Fons seruat Ebrardi
Et cor Rothomagum, magne Richarde, tuum.
In tria diuiditur vnus, qui plus fuit vno,
Nec superest vno gloria tanta viro.
Hic Richarde iaces, sed mors si cederet armis,
Victa timore tui, cederet ipsa tuis.

Verùm ædes has Regias in Conuentum Carmelitarum Rex Eduardus II. tandem conuertit.

Sic ædificijs restauratis vrbe, huc quasi ad doctrinæ & virtutis mercatum confluere cœpêrunt plurimi, & refloruêrunt literæ, opera inprimis Roberti Polenij viri ad Rempub. literariam promouendam nati, qui nihil non egit vt aridæ quasi vrbis visceribus obstructos Musarum fôtes denuò aperiret, fauente inprimis (vt author est Lelandus) Henrico. I. Henrico II. & Richardo eius filio de quo modò dixi. Polenij verò conatus adeò fœliciter cessit, vt regnante Ioanne, tria millia studiosorum in hac vrbe fuerint, qui omnes ad vnum hinc partim Readingum, partim Cantabrigiam demigrarunt; quòd in studiosam hanc hominum

num

num nationem ciues iniquiores viderentur; sed pacato tumultu, post breue tempus sunt reuersi. Tunc autem,& subsequente tempore, vt Deus vrbem hanc Musis, ita optimos principes,& præsules huic vrbi magno numero progenuit, qui ornandis, fouendisq; literis melioribus liberalitatem impertiuerunt maximam. Cùm enim Henricus III. salutata Frideswida, [redacted], & frequentia hîc Comitia ad componendas cum Baronibus controuersias habuisset; superiorum regum priuilegia confirmauit, & ipse nonnulla irrogauit. Tantáque iam erat eruditorum copia, vt innumeri diuinis, humanisque artibus instructissimi, cùm in Ecclesiam, tùm Rempublicam hinc fuerint propagati, Matthæúsque Parisiensis *Vniuersitatem Oxoniensem secundam à Lutetia Ecclesiæ scholam, imò Ecclesiæ fundamẽtum* discrtè appellârit. Vniuersitatis enim nomine iam anteà honorârant Pontifices Romani, quo titulo non aliam præter Parisiensem, & Patauinam, in suis decretis eo tempore dignati fuerunt. Et Hebraica

Regist. Monast. Hida. lingua cœpit legi per Iudæum conuersum 1318. *cui pro stipendio quisque ex Clero Oxoniensi pro singulis Marcis sacerdotij sui vnum conferret denarium.* Iam boni Mæcenates vrbis interiora, & suburbana augustissimis Collegijs, Aulis,& Gymnasijs,& ea rursum redditibus opimis animare cœperunt. (Maxima enim Academiæ pars erat anteà in suburbijs extra portam borealem) regnante adhuc Henrico III. Gualterus Merton Episcopus Roffensis Collegium quod in agro Surriensi posuerat, anno 1274. Oxoniam transtulit, locupletauit,& Mertonense Collegium dixit, statímque Guilielmus Archidiaconus Dunelmensis opus illud Alfredi, quod Vniuersitatis nunc vocant Collegium, nouis operibus restaurauit. [redacted]. Edwardo primo regnante, Ioannes Balliolus Rex Scotiæ (vel vt alij volunt eius parentes Ioannes, & Deruorguldis) Balliolense fundauit & denominauit. Iamque, vt scribit Armachanus, triginta millia studiosorum hîc censebantur. Sub Edw. 2. Gualterus Stapledonus Episcopus Exoniensis Exoniense Collegium, Aulamque Ceruinam,& ipse Rex eum imitatus Collegium Regium, vulgò *Orial*, & Aulam S. Mariæ posuit. Posteà Philippa Regina, Edwardi

Collegia.

III.

III. vxor Collegium Reginæ, siue Reginale, vt vocant, & Simon Islip Archiepiscopus Cantuariensis Cantuariense extruxit. Cùm studiosi rebus ad vota fluentibus insolescentes diuisis factionum nominibus, Septentrionales, & Australes ad intestina, & insana inter se arma conclamarent, vnde Septentrionales Stanfordiam secesserunt: & scholas ibi aperire cœperunt. Sed Pauculos post annos, cùm Phœbus Musis lætiùs illucens has Martis nebulas dispulisset, redierunt, latæque leges ne quis Oxoniensis Stanfordiæ profiteretur, quod huic vrbi fraudi foret. Tunc temporis Guilielmus [redacted]copus Wintoniensis Collegium admodum magnificum quod Nouum dicunt, excitauit, in quod è suo Wintoniensi collegio optima ingenia quotannis transferüntur. Richardus etiam Angeruil Episcopus Dunelmensis *Philobiblos* dictus, Bibliothecam in publicum studiosorum vsum, optimis authoribus vndiquáque conquisitis instruxit. Eiúsque successor Thomas de *Hatfield* Dunelmensc Collegium monachis Dunelmensibus, & Richardus Flemming Lincolniensis Episcopus Lincolniense locauit. Benedictini etiam monachi id tempus Collegium Glocestrense collata pecunia condiderunt, in quo vnus & alter monachus è singulis Benedictinorum Cœnobijs alebatur, qui posteà apud suos bonas literas profiterentur. Iam vt Canonicos taceam, quatuor pulcherrima Fratrum cœnobia in suburbijs surrexerant, in quibus & multi non vulgariter eruditi floruerunt. Insequente seculo cùm regnaret Henricus v. H. Chicheleius Archiepiscopus Cantuariensis bina, & ea egregia ædificauit collegia, quorum alterum Omnium animarum memoriç, alterum Diuo Bernardo dedicauit. Statímque Guilielmus Wainflettus Episcopus Wintoniensis Collegium Mariæ Magdalenæ opere eximium, situ percommodum & ambulacris admodum amœnum erexit. Eodémque tempore Schola Theologica tanta elegantia extructa est, vt illud Xeuxidis ei iure inscribi possit, *Inuisurum faciliùs aliquem, quàm imitaturum*; & in eius superiori parte Bibliothecam institutam centum viginti nouem selectissimis libris, quos magnis impẽsis ex Italia comparauit, exornauit Humfredus ille *Bonus* Dux Glocestriæ bonarum literarũ summus admirator. Sed hos quorundã priuata auaritia publico vsui iampridem inuidit. Nunc verò quod fœlix faustúmq; sit clarissimus vir Thomas Bodley huius Academiæ quondam alumnus tanto sumptu, tantóq; studio restaurat, vt denuò habeat Academia publicum sapientiæ armamentarium,

Schola Theologica.
Bibliotheca.

um, & ipſe gloriam quæ omnium ſeculorum memoria effloreſcat. Henrico VII. regnante, vt adhuc meliùs literarum honori conſuleretur, Guilielmus Smith Epiſcopus Lincolnenſis Collegium Æнei naſi, quod optimus ille & pius ſenex Dominus Alexander Nowellus Sancti Pauli Londini Decanus prouentibus auxit, & Richardus Fox Epiſcopus Wintonienſis Collegium Corpus Chriſti nominatum exædificauit: illóſque ſubſequutus Thomas Wolſæus Cardinalis Eboracenſis (vbi Frideſwidę monaſterium erat) omnium ampliſſimum & elegantiſſimum inchoauit, quod [redacted]. adiuncto Cantuarienſi Collegio, magnis redditibus ditauit, & Ædem Chriſti dixit. Potentiſſimúſque idem princeps pecunia è ſuo ærario deprompta, ad vrbis dignitatem Epiſcopum, & ad Academiæ ornamentum publicos profeſſores inſtituit. Noſtra itidem memoria, vt nouis etiam beneficijs Muſas complecterentur, Thomas Popus vir ordinis equeſtris Dunelmenſe Collegium, & Thomas Whitus ciuis Londinenſis, & equeſtris item ordinis, Bernardi Collegium (quæ ſuis ruderibus ſepulta iacuerunt) excitârunt, nouis ædificijs inſtaurârunt, latifundijs locupletârunt, & nouis nominibus exornârunt: Hoc enim S. Ioanni Baptiſtæ, illud ſacroſanctæ Trinitati dicârunt. Maria etiam Regina publicas ſcholas bellè à fundamentis ædificauit. Et nuperimè Hugo Priſus Legum Doctor noui Collegij in honorem Ieſu fundamenta fœlicibus auſpicijs iecit. His Collegijs quæ numero ſunt XVI. & Aulis prætereà VIII. eleganti ſtructura, opimis redditibus, & inſtructis bibliothecis ita floret Oxonia, vt reliquas orbis Chriſtiani Academias ſuperet omnes. Bibliothecis verò animatis (ſic enim meritò doctiſſimos cum Eunapio vocare licet) maximarum artium diſciplinis, & reipublicæ literariæ Politia concedat nulli. Sed quid hæc? non vllius præconij indiga Oxonia, tanta eius, vt Pliniano verbo vtar, ſuperfluit claritas; nec ego in alt ricis meæ laudes prodigus laſciuire videbor. Sat ſit de Oxonia dicere, quod de Athenis Pomponius. *Clarior eſt quàm vt indicari egeat.* Sed pro coronide habe initium hiſtoriæ Oxonienſis è Procuratorum libro. *Conteſtantibus pleriſque Chronicis, multa loca per orbis climata varijs temporibus variarum ſcientiarum ſtudijs floruiſſe leguntur. Omnibus autem inter Latinos extantibus ſtudijs Vniuerſitas Oxonienſis fundatione prior, quadam ſcientiarum pluralitate generalior, in veritatis Catholicæ profeſſione firmior, & priuilegiorum multiplicitate præſtantior inuenitur.* Mathematici

Oxonienſes

Oxonienses hanc suam vrbem XXII. partibus à Fortunatis insulis abesse, Polum verò Borealem LI. gradibus, L. scrupulis sublimem attolli obseruarunt.

Cheruellum ab ortu influit riuulus, qui **Burcester**, Saxonicè Bupenceaſtep & Beppaceaſtep præterfluit, antiqui nominis oppidulum, sed vbi nihil antiquum obseruaui nisi Bassettos eius olim Dominos fuisse, & cœnobiolum construxisse, à quibus posteà ad Barones *le Strange de Knocking* deuenit. Cùm verò sub Oxonia Isis & Cheruellus in vnum alueum aquas consociârint, Isis solidus, & concitatior in Austrum fertur, vt quem diu quæsierat, Tamam inueniat. Nec multa emensus est milliaria, cùm ecce Tama è Buckinghamiensi agro effusus occurrit, qui vbi primùm hunc agrum subintrat, *Tamam* mercatorium oppidum nomini adoptat suo, quod inter flumina situ admodum grato intersidet. Tama enim partem Septentrionalem alluit, & duo influentes riuuli, alter ab ortu, ab occasu alter includunt: Satisque floruit ex quo H. Episcopus Lincolniensis viam publicam quæ infra fuit per medium oppidum regnante Henrico 3. deduxit. Alexander ille munificus Lincolniensis Episcopus, qui loci Dominus erat, cùm eius in castris extruendis profusio ab omnibus subaccusaretur, ad eluendam maculam, vt innuit Neubrigensis, monasteriolum iuxta oppidum extruxit, multisque post annis Quatremanni qui superiori seculo magni erant in hoc tractu nominis Xenodochium alendis pauperibus fundârunt. Verùm vtrúmque iam euanuit, & pro his Ioannes Guilielmiades, siue *Williams*, miles quem Baronem *Williams de Tama* Maria Regina creauit, scholam pulcherrimam, & Xenodochium tenue instituit. Inde Tama prope *Ricot* ædes elegantes defertur, quæ olim ad Quatremanos illos spectârunt, quorum stirps mascula cùm defecisset, venditionibus subinde alienatæ à *Fouleris* & *Heronis*, demum ad Dominum illum Guilielmiadem sunt deuolutæ, & per eius filiam ad Dominum Henricum Norricium, quem Serenis. Elizabetha Baronem Norricium de *Ricot* dixit, virum cùm generis splendore conspicuum, à Louellis enim (qui maximas Angliæ familias cognatione attigerunt) genus ducit, tum bellicosissima prole, quod Belgica, Lusitania, Britannia Armorica, & Hibernia contestentur, longè clarissimum. Demùm Tama *Dorcestriam* adijt, quæ nobis **Dorchester**, Bedæ *Ciuitas Dorcinia*, Lelando *Hydropolis*, sed nomine ex suo ingenio deprompto, satis tamen apposité, cùm *Dour* aquam Britannis denotet. Hanc à Romanis olim habitatam.

Burcester. Tama fl. Tame. * Claus. H. 3. 3. L. Williams de Tame. Ricot. Baro Norris. Dorchester.

habitatam fuisse eorum nummi sæpiùs eruti persuadent,& annales nostri Episcopali sede diu celebrem fuisse produnt, quam Birinus Occidentalium Saxonum Apostolus constituit. Cùm enim Cinigilsum Occidentalium Saxonum Regulum baptismi fonte abluisset, quem Oswaldus Nordanhumbrorum Rex è sancto lauacro suscepit, *Donauerunt*, vt inquit Beda, *ambo reges eidem Episcopo hanc ciuitatem ad faciendam inibi sedem Episcopalem.* Birinus iste, vt apud Bedam etiam videre est, sanctitatis opinione ad miraculum eo tempore claruit, vnde de illo Poëta satis vetustus qui eius vitam carmine descripsit.

Dignior attolli quàm sit Tyrinthius heros,
Quàm sit Alexander Macedo; Tyrinthius hostes
Vicit, Alexander mundum, Birinus vtrunque.
Nec tantùm vicit mundum Birinus & hostem,
Sed sese bello vincens, & victus eodem.

Hanc sedem post 460. annos, (ne, quod Canonibus prohibetur, in tam modica ciuitate Episcopi nomen vilesceret) Remigius, regnante Guilielmo primo, Lincolniam transtulit. Quo tempore *Villa hæc Dorcestria* (vt inquit Malmesburiensis qui tunc floruit) *exilis, & infrequens erat, maiestas tamen ecclesiarum magna, seu veteri opere, seu sedulitate noua.* Iam inde sensim deficere cæpit, & nuper via publica hinc deflexa, ita elanguit, vt quæ ciuitas fuerat, vix oppidi nomen tueatur: satisque iam habet, quòd in adiacentibus campis rudera suæ magnitudinis indicia ostendere possit. Sub hoc Tama, & Isis confluentes, quasi in manus conueniunt, & connubio iunguntur, vtq; vndis, sic nomine coëunt. TAMISIS enim iam inde composito vocabulo nominatur. Quod primus obseruasse videtur ille, qui Historiarum Eulogium conscripsit. De hoc Tamæ & Isis connubio en carmina ex Poemate eodem titulo, quæ si placet, vel legas, vel negligas.

Sic Ior. & Dan. in terra sancta, Dor. & Dona in Gallia, vnde Iordan & Dordan. Tama, & Isis confluentes.

Hauserat intereà sperati coniugis ignes
Tama Catechlaunûm delabens montibus, illa
Impatiens nescire thorum, nupturaque gressus
Accelerat, longique dies sibi stare videntur,
Ambitiosa suum donec præponere nomen
Possit amatori. Quid non mortalia cogit
*Ambitio? notámq; suo iam nomine * villam*
Linquit, Norricijs geminans saluete, valete.
Cernitur & tandem Dorcestria prisca petiti

* *Tame.*

Augurium

Augurium latura thori, tunc Tama resurgit
Nexa comam spicis, trabea succincta virenti,
Auroræ superans digitos, vultúmque Diones,
Pestanæ non labra rosæ, non lumina gemmæ,
Lilia non æquant crines, non colla pruinæ,
Vtque fluit crines madidos in terga repellit,
Reddit & vndanti legem formamq; capillo,
En subitò frontem placidis è fluctibus Isis
Effert, & totis radios spargentia campis
Aurea stillanti resplendent lumina vultu,
Iungit & optatæ nunc oscula plurima Tamæ,
Mutuáq; explicitis innectunt colla lacertis,
Oscula mille sonant, connexu brachia pallent,
Labra ligant animos: tandem descenditur vnà
In thalamum, quo iuncta FIDE CONCORDIA *sancta,*
Splendida conceptis sancit connubia verbis.

Paucísque interiectis versiculis

Dixerat, vnito consurgit & vnus amore
Lætior exultans nunc nomine TAMISIS *vno,*
Oceanúmque patrem quærens iactantior vndas
Promouet.

Hinc Tamisis Benson, olim Bensington adit, quam *Villam Regiam* vocat Marianus, proditque Ceaulinum eam Britannis anno salutis 572. abstulisse, Occidentalésque Saxones ad ducentessimum inde annum tenuisse. Tunc enim Offa Mercius in rem famámque suam arbitratus vt illi nihil cis flumen haberent, expugnauit, suique iuris fecit. Hodie verò tantùm viculus censetur, vicinásque habet regias ædes elegantes, sed minùs salubres ob halitus stagni adiuncti, ab vlmis *Ewelme* dictas, vulgo *New-elme*, quas construxit Guilielmus *De la Pole* Suffolciæ Dux, qui accepta in vxorem Alicia vnica Tho. Chauceri filia, amplissimam hîc hæreditatem creuit, & præter has ædes, ecclesiam etiam elegantem in qua Alicia illa sepulta iacet, & Xenodochium nitidum extruxit: verùm Ioannes Lincolniæ Comes eius è filio Ioanne nepos huius familiæ fœlicitatem funditùs quodammodo euertit. Dum enim res nouas contra Henricum septimum moliretur, proscriptus omnibus honoribus & his possessionibus excidit, quæ in patrimonium Regium transcriptæ, statimque ille in prælio occubuit. Hinc magno circumducto ambitu Tamisis in se ferè reflectitur, Centuriam de Henley amplexus collibus surgentem

Benson.

Ewelme.

Ancalites. surgentem, & syluis densiorem, quam ANCALITES tenuisse, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, suspicantur nonnulli. In hac sunt **Greies Rotherfield** ædes quas quondam Walterus Grey Archiepiscopus Eboracensis Guilielmo Grey nepoti dono dedit, cuius hæreditas per Baronem de *Deincourt* ad Louellos deuoluta fuit. Nunc Francisci Knowlles equitis clarissimi, & Aulæ Regiæ Thesaurarij est habitatio. Iuxtà *Henley*, olim *Hanleganz* ad Tamisim in ipso Comitatuum confinio se ostendit, cuius incolæ maximam partem nauicularij subuehendo Londinum ligno, & distrahendo frumento quæstum præcipuum faciunt; nec antiquiora commemorat, quàm quòd Molinios Dominos olim habuit, à quibus per Hungerfordos qui duarum Nundinarum ius oppido ab Henrico VI. impetrarunt, ad illustrissimam Hastingorum familiam hæreditariò deuenit. Quà verò Tamisis sub hoc nunc sublicio ponte coniungitur, olim saxeum fuisse arcuato opere ferunt. An verò hîc fuerit pons ille per quem Dio meminit Romanos transisse, cùm Britannos hoc tractu insequerentur, qui inferiùs flumen tranauissent, non facilè quis dixerit.

Grey de Rotherfield.

Henley.

Xiphilinus.

Ab **Henley** colles *Chilternici* perpetuo dorso in Aquilonem procurrunt, & Oxoniensem hunc agrum à Buchingamiensi disterminant, ad quorum radices plura subsunt oppidula, inter quæ notissima sunt *Watlington* mercatus tenuis, olim Rob. D'oilij & *Shirburne* quondam Quatremanorum castellulum, nunc verò *Chamberlanorum* sedes, qui è Tankeruillæ Comitum familia oriundi, cùm Camerarij Normanniæ essent, prisco illo nomine *Tankeruillorum* obliterato, *Chamberlani*, id est, *Camerarij*, ex munere quod obierunt, nominari cœperunt.

Shirburne.

Comites Oxoniæ.

Oxoniensis Comitatus titulus (vt illos Saxones taceam) à Matilde Augusta Anglorum Domina Alberico de *Vere* primùm collatus, in eius posteris masculis ita perpetua serie effloruit, vt iam Edwardus multis nominibus nobilissimus ab eo sit Comes decimus septimus, & inter Angliæ Comites Verorum familia (vt Ciceronis verbo vtar) fundatissima, & antiquissima habeatur.

Ecclesias parochiales 280. *complectitur, hic ager.*

CATTI-

CATTIEVCHLANI.



Obunis ad Ortum contermini sunt, quos Ptolemaus pro exemplarium varietate CATTIEVCHLANOS, CATTIDVDANOS, CATHICLVDANOS, & Dio CATTVELLANOS vocat. Ex his quod fuerit verissimum nomen haud facilè dixerim. Liceat tamen quæso, opinionem, qua iamdiu animus mihi grauidus hac de re fuerit, quasi abortu hic effundere. Ego hos olim CASSIOS fuisse dictos existimaui, ab his Cassijs eorum principem Cassiuellaunum, siue Cassibellinum denominatum, & à Cassiuellauni nomine hunc ipsum populum Cattuellanos & Cattieuchlanos à Græcis appellatum. Cassij enim inter Britanniæ gentes à Cæsare memorantur, quos certo certius est his in locis consedisse, & à quorum nomine regiuncula in hoc tractu non minima Caishow etiamnùm appellatur. Cassij. Cùm autem Cassiuellaunus huic tractui cum imperio præfuerit, vt ex Cæsare videre est, & in eius nomine Cassiorum appellatio planissimè se prodat: satis probabile videatur, Cassiuellaunum sic dictum, quasi Cassiorum principem. Id ni esset, cur hunc Cassiuellaunum vocârit Dio Suellan pro Vellan, & Nennius Britannus non Cassibellinum, sed Bellinum, quasi illud esset proprium vel viri vel dignitatis nomen? Nec nouum videatur si principes olim à sua gente nomina sortiti fuerint. Catti in Germania suum Cattimarum, Teutones suum Teutomarum & Teutobochum, Daci Decebalum, Gotti Gottisonem habuêrunt. Et quid impedit quò minùs nostri Cassij suum Cassibellinum haberent? Bellin. Cùm Bellinus protritum fuerit in hac insula nomen, & nonnulli putârint Cinobellinum nostrum qui inter Icenos regnauit, quasi Icenorum Bellinum fuisse nuncupatum. Ab hoc igitur Cassiuellauno si Græci scriptores Cattwellanos, Cattieuchlanos, &c. non detorserint, ego in hac re me omninò cæcutire fateor.

Vnde autem Cassiorum nomen hic populus induerit, mihi compertum

tum non est, nisi fortè à virtute bellica. Seruius enim Honoratus viros bello strenuos antiquis Gallis (qui eadem cum Britannis lingua vsi erant) Gessos dictos prodit, vnde Cethilou *Britannicam dictionem bellicorum semen interpretatur Nennius. Bellica autem laude hos floruisse manifestum est, continentia enim ante Cæsaris aduentum cum vicinis bella gesserant, Dobunorum partem in suam potestatem redegerant:* Dio. *Britannicorũ principem bello contra Cæsarem vniuersis copijs præfecerant, longè etiam latéq; imperium & nomen protulerant. Vniformi etenim Cassiorum, siue Cattieuchlanorum appellatione insigniti erant, qui nunc tres agros siue Comitatus occupant: scilicet* Buckinghamshire, Bedfordshire, *&* Hertfordshire, *de quibus iam ordine, sed paucis dicamus.*

Buckinghamshire.



Buckinghamshire, cùm fagis sit passim feracissimus, quas Saxones Bucken vocant, à fagis primarium oppidum Buckingham, & indè totus ager denominatus videatur. Regio enim fagifera in Germania *Buchonia* vocatnr, & apud nos oppidum in Norfolcia *Buckenham* dictum, fagis circumsitũ esse accepimus. Hic ager minori latitudine conclusus à Tamisi ad Septentriones longitudine sua procurrit. A meridie Bercheriam Tamisi seclusam, ab occasu agrum Oxoniensem, à Septentrione Northantonensem, ab ortu primùm Bedfordiensem: indè Hertfordensem, & posteà Mediosaxones prospicit. Solo est passim vberi, incolis refertissima qui rei pecuariæ imprimis operam nauant. In duas partes diuiditur, quarum altera ad meridiem montana, seu potiùs collina *Chilterne*, Saxonicè Cylтeрn, altera huic subiecta ad Septentriones *The Vale*, id est, *Vallis*, dicitur:

Chiltern. Chiltern quam à gelido situ sic dictam existimant nonnulli, tota collibus ex argillacea creta albicantibus surgit, fageis lucis & syluis vestita, arboribúsque olim planè inuia, donec Leofstanus Abbas S. Albani succideret, eò quòd latronibus esset perfugium. In hac quà collium radicibus Tamisis flexuoso meatu allabitur, Marlow sedet, non contemnendum oppidulum, nomine à creta Marle vulgò dicta sumpto, qua dispersa per arua sic

lassatis

agricolæ imperium nunquam recusent, sed cumulatiore mensura quod accipiunt, reddant. Prope hoc in Tamisim æditur fluuiolus per iacentia loca sibi iter aperiens, & quà flectitur, **High Wickham** vel rectiùs *Wicombe*, oppidum sibi impositum habet, Wickham. & inde forsitan nominatum, cùm Germani Saxones fluminis & maris flexum **Wick** vocent, plurimaque inde nominata loca in Britannia occurrunt. Hoc amplitudine sua & ædificiorum elegantia maximis in hoc agro oppidis adæquandum; in eo verò quòd Maiorem pro summo magistratu habeat, plerísque meritò anteponendum. Sub ingressum Normannorum Wigodus de *Wallengfordia* Dominus erat tùm *Burgi de Wicombe*, *tùm villæ forinseca* (ex Inquisitione antiqua loquor) post cuius mortem Rex Henricus primus hanc regio patrimonio adscripsit. Ioannes autem Rex tandem *villam forinsecam* diuisit inter Robertum de *Veteri Ponte*, & Alanum *Basset*. Wicheombiæ ad Boreã æditissimus huius regionis locus eminet, vnde *Pen* Britannicum nomen Pen. etiamnum retinet. Caput enim & eminentia illis *Pen* dicitur, vnde Alpes Penninæ, & Apenninum, & plures apud nos mõtes nomen inuenerunt. Huic vicina est *Bradenham* situ percommodo Bradenham. & salubri, quæ iam habitatio est primaria Baronum de *Windesor* (de quibus in *Barkshire* iam diximus) ex quo patrum memoria Guilielmus Dominus *Windsor* hîc sedem sibi constituerit. Admisso illo fluuiolo Tamisis prouoluitur per Ætonam bonarum literarum plantario celebrem, quod posuit, vt iam antè dixi, optimus ille & pientissimus Princeps Henricus sextus. (*Vide in Barkshire.*) Demum Tamisim influit *Colnus* qui Buchinghamienses & Mediosaxones hîc intermeat, *Colbroke* denominat, quos PONTES fuisse quorum meminit Antoninus, vtrinque distantia a * Gallena & Londino testatur. (Colbroke. Pontes. * Wallengford.) Nec vspiam alius est locus qua via à Gallena Londinum ducit, cui Pontium nomen aptiùs conueniat. **Colne** enim hîc in quatuor alueos finditur, qui totidem pontibus ad itineris commoditatem coniunguntur, à quibus nomen factum ipsa nominis notio edocet, vti à pontibus *Gephyræ* Boëtiæ, & *Pontes* Galliæ, vndè *Ponthieu* Comitatus nominantur. (*Comitatus Ponthiui.*) Qui comitatus (vt obitèr adnotem) regibus Angliæ iure Æleonoræ Edwardi primi vxoris obuenit, quæ materno iure ex asse eiusdem hæres fuerat. His diuortijs **Colne** amœnas insulas circumfundit, in quas Dani anno Christi 894. se fuga recepêrunt, cùm Alfredus illis instaret, locíque ingenio se tutati sunt, 894

donec Anglus rei frumentariæ inopia coactus obsidionem reliquerit. *Eure*, siue *Euer* viculus ad hæc diuortia conspicitur, quem cùm Rex Ioannes Ioanni *filio Roberti* Domino de *Clauering* dedisset, iuniores eius filij è loco nomen sibi assumpserunt Hugo scilicet vnde Barones de *Eure*, & Robertus à quo familia de *Eure* in *Axholme* est propagata. *Colne* iste alium riuulum superiùs ab occasu infusum secum defert, ad quem primùm *Missenden* vbi cœnobium quod *D'oilios* fundatores agnouit, & inde in conualle **Amersham**, Saxonicè Aʒmunðeſham vidimus, quæ nec structura, nec frequentia, sed domino suo [redacted] Russellio Bedfordiæ Comite superbiuit, viro ea naturæ facilitate, & pietate, vt nunquam ita magnificè quicquid in eius dicam laudem, quin id hominis virtus longè superârit. Verùm Comitum Bedfordiæ sedes præcipua *Cheyneis* dicitur, quæ magis est ad ortum, vbi & Ioannes primus ex hac familia Comes, & Franciscus ille eius filius contumulantur.

Euer. — *Barones de Eure vulgò.* — *I. Ressus.* Amersham. — Cheneys.

Vix tertium hinc ad Septentriones milliare emensi fuimus, cùm ad Chilternicorum collium dorsum peruenimus, quod totam regionem ab occasu brumali in ortum æstiuum transuersam intersecat per multos viculos, inter quos nominatissima est *Hamden*, quæ antiquæ & numerosæ hoc in tractu familiæ nomen fecit. In ipso verò collium ad ortum angulo accliuem situm **Assheridge** secessus regius occupat, vbi Edmundus Cornubiæ Comes Richardi Romanorum Regis filius cœnobium noui instituti religiosis, *Bonos homines* vocant, excitauit. Qui, vt author est Polydorus, Diui Augustini ordinem sequebantur, vestitúmque cæruleum induebant. Ex hoc collium dorso longè latéque patet prospectus in subiectam vallem, quam alteram agri partem diximus. Hæc tota ferè campestris est, solo item argillaceo, tenaci, & fœcundo, pabulosis pratis innumeros ouium greges pascit, quarum mollia, & tenuissima vellera ab Asiaticis vsque gentibus expetuntur. Sed syluis nuda nisi ad occiduum latus, vbi præter alias *Bernewood*, circa quam anno à Christo nato 914. Danorum furor impotentiùs sæuit, túmque fortè concidit Burgus ille antiquus, vt Romani nummi inuenti testantur, qui posteà regia erat villa Edwardi Confessoris. Nunc antem pagus est rusticus, & pro **Burihill**, **Brill** contractiùs appellant. In hac valle licèt oppidis & pagis sit confertissima, perpauca tamen sunt quæ referre conuenit, eáque aut ad Tamam, aut ad Vsam.

Asheridge. 1260 — The Vale. — *Oues.* — Brill.

Non procul à Tama qui meridionalem vallis partem irrigat, surgente

surgente colliculo insidet emporiolum amplum, satis frequens, multiplici & amœnissima pratorum & pascuorum viriditate incinctum, vulgò Ailesbury, vnde vallis vniuersa *The vale of Ailesbury* nominatur. Saxones Aeglesburge dixerunt, cùm Cuthwulfus Saxo illud ad annum salutis 572. expugnaret: nomen enim Britannicum, quo priùs innotuit, æuo disperijt. Eadithâ alumnâ suâ inprimis olim illustre fuit, quæ cùm à Frewaldo patre impetrauerat, vt hoc oppidum sibi in dotem diceret, mundo, maritoque à sacrificulis persuasa, statim valedixit, & suscepto velo, sanctitatis opinione, in illo feracissimo Sanctorum sæculo, ad miracula vsque, cum Eadburga sorore claruit, è cuius nomine inter colles viculus est qui *Edburton* adhuc appellatur. Guilielmi primi temporibus *Manerium* erat *regium*; Et nonnullæ hîc terræ *virgatæ* à Rege donabantur ea lege vt possessor (obseruate delicatuli) *literitium*, id est *stramen, si Rex eò veniret, ad Regis lectum inueniret*. Regnante Edwardo primo Equites quidam de *Ailesbury* dicti qui crucem argenteam in clypeo cyaneo pro insignibus gestabant, Domini fuisse perhibentur, qui ex nuptijs cum hærede Cahaignorum (hi olim Domini de *Midleton Cahaignes*) opimam adierunt hæreditatem, quæ tandem per vxores ad Chaworthos, siue de *Cadurcis*, & Staffordos deuenit. Nunc autem maxima celebritas est è re pecuaria, Baldwinóque Iusticiario plurimum debet, qui non solùm publicis ædificijs ornauit, sed etiam viam pulcherrimam quà iter impeditius erat, per tria plùs minùs milliaria muniuit. Hîc circumquáque sunt ouium greges velleribus onusti maximo numero, magno dominorum emolumento lætissimè pascuntur, præcipuè ad *Querendon* Henrici Lee Georgiani ordinis equitis longè clarissimi, *Eythorp* olim Dinhamorum, nunc Equestris familiæ Dormerorum, & *Winchindon* Godwinorum, &c. Inferiùs ad Tamam nihil aliud memorandum occurrit, nisi *Cheardesley* (quod multi putant,) sit locus qui Saxonicè *Cerdick-slega* dictus fuerit à Cerdicio Saxone, qui grauissimo prælio ibi cum Britannis concertauit. Cui vicinum est *Credendon*, nunc *Crendon*, quod caput fuit *honoris de Giffard*, sic enim latifundia quæ obtigerunt Gualtero Giffard in expugnatione Angliæ dicebãtur. Eius successor factus est Comes Buckinghamiæ, atq; vt creditur *Notesley* monasterium constru-xit, cognatíisq; verò illius Hugo de *Bolebec* à quo Comites Oxoniæ sũt orti, de illo nõ paruas hîc tenuit possessiones. Castríq; de *Bolebec* ruinę in parochia de *Whitchurch* in proximo cernuntur.

Ailesbury. Querendon. Crendon. Notesley. *Vicecomites Bolebec.*

Vsa fluuius, siue Isis secundus, qui septẽtrionalem agri partem lentus pererrat, sinistra ripa primùm **Buckingham** totius Conuentus caput sustinet, quod, vt habet Marianus, vallo & turribus vtráque ripa anno 915. Edwardus Senior contra Danorum irruptiones communiuit. Nec magni nominis primis Normannorum temporibus videatur, cum regnante Edwardo Confessore, *se* (vt est in Guilielmi Normanni libro) *pro vna tantùm hida defenderit, & viginti sex Burgenses* habuerit. Oppidum verò magna molarum opportunitate incingit fl. nisi à Septentrione, Castrum in medio aggestis molibus nullis ferè iam reliquijs quasi interdiuidit, situ subsidet depressiori, maior pars oppidi ad Septentrionem in qua est domus ciuica, pars altera ad meridiem minor, in qua cernitur Ecclesia nec illa antiqua, in quo feretrum fuit Sancti Rumaldi qui natus in *Kings Sutton* viculo vicino, inter diuos à maioribus relatus.

Buckingham.

Inde **Stony Stratford, Dulney, Tirringham** quod & nomen & sedem clarissimæ familiæ dedit, & **Newport Panell**, à Fulcodio Paganello eius Domino denominatum, & ab eo ad Barones Somerios de *Dudley* qui suum hîc castrũ habuerunt, deuolutum, eidem flumini incumbunt, magísque ad ortum à flumine iuxta nemora suas ædes bellicosa familia Baronum *Grey* de *Wilton* habet, quas *Waddon* vocitant, qui Manerium vicinum *Æton* dictum tenuerunt *per seruitium custodiendi vnum Gerfalconem Domini Regis*, vnde illa Greiorum familia Falconem pro symbolo vsurpat. *Waddon* autem olim possessio erat Giffordorum qui hæreditarij erãt custodes *Chacea de Waddon* sub Comite Vltoniæ, & ab illis ad Pigottos deuenit qui abalienârunt. Parúmque hinc abest *Saulden* vbi ædes sibi & suis extruxit I. Fortescue Eques clarissimus, iuxtà ac eruditissimus qui ob prudentiã Scaccarij Cancellarius, & R. ELIZABETHAE à secretioribus consilijs.

Inquis.

Stony Stratford. Sed inter hæc celeberrimum est **Stony Stratford**, à strata publica sic dictum, diuersorijs nitidum, & saxeo ponte superbum, quo flumen continetur violentiùs in agros irruere solitum, cùm hybernis aquis excitatur: vnde longiùs ab eius ripa positum oppidum. Ad hoc si ISANNAVARIAM, quam Antoninus nominat fuisse coniectarem: coniecturæ, præter distantiæ rationem, subluentis fluminis nomen *Isan*, Saxonicè Vſan, adstipularetur, & *Isannauaria*, vt videtur, idem sonat, quod *Isani traiectus*, vt *Durnouaria* aquæ traiectus, vnde etiam fortasse Britanni & nos huiusmodi traiectus *Ferie* hodiè vocamus: eadémque significatione

Isannauaria.

Varia.

ne

ne ad alteram ripam *Passaham* est viculus à traijciendo denominatus, quem potiùs Isannauariam crediderim, cùm sit multò vetustior, Romanis etiam temporibus floruisse via Consularis Romanorum quæ suo aggere hic conspicua docet. Nec Saxonico sæculo iacuisse videtur; cùm Edwardo senior ibi subinde agitaret. Verùm cùm vel belli, vel æui iniuria cecidisset, **Stony Stratford** extructo ponte surrexisse opinamur. Passham.

Hæc antiquiora sunt Buchinghamiensis agri loca, qui etiam à suis Ducibus & Comitibus illustratur. Comites verò habuit; Gualterum *Giffard* à Guilielmo Rufo, vel Henrico eius fratre eo honore affectum, cuius patrem natum ex Osberno de *Bolebec* aliqui scribunt primum fuisse Buchingamiæ Comitem. Longo pòst tempore Thomam de *Woodstock* Edwardi III. filium, per cuius filiam Annam ille honor ad Humfredum Staffordum deuolutus, qui Buchinghamiæ Dux ab Henrico VI. creatus, eundem Henrico ex Humfredo filio nepoti, & Edwardo eiusdem Henrici filio reliquit: quibus capite mulctatis, ita huius familiæ dignitas attenuata defloruit, vt hodie eorum posteri sint tantùm Barones de *Stafford*. Comites Buckinghamiæ.

Recensentur in hac regione paræcia 185.

Bedfordshire.



BEdfordiensis ager, vulgò **Bedfordshire**, alter est è tribus Comitatibus quos Cattieuchlanos occupâsse diximus. Ab ortu Cantabrigiensi, ab austro Hertfordensi, ab occasu Buchinghamiensi, à septentrione, Northantonensi, & Huntingdonensi coniunctus, Vsáque interfluente in duas partes diuisus. Quà Septẽtriones spectat fertilior est, & nemorosa: altera ad meridiem, quæ multò maior, solo est tenuiori, sed non omnino ingrato; Hordeum enim plenum, album, & crassum affatim profundit. In medio syluis nonnihil densior, sed ad ortum magis siticulosa, & arboribus nuda.

Vsa, vbi hunc agrum ingreditur, primùm *Turuy* inuisit ædes Baronis Mordanti, qui hanc dignitatem Regi Henrico VIII. acceptam tulit. Ille enim Ioannem Mordant auum Lodouici qui nunc floret Baronem creauit; deinde **Harwood** viculum olim *Harleswood*. Barones Mordaunt. Vide Hypodigma pag. 153.

Harlesfwood præterlabitur, vbi anno salutis reparatæ 1399. paulò ante motus illos, & ciuiles turbas quibus Anglia diu diuulsa fuit, hic fluuius restitit, & cedentibus vtrinq; aquis, iter in ipso alueo per tria milliaria non sine admiratione peruiū fuit. Posteà **Odill**, siue **Woodhill**, olim *Wabull*, subluit quæ suum etiam Baronem de *Wahull*, & castrū quod nunc hæreditariò ad Chettwoodos deuenit habuit. Vnde non minùs tortuosus, quàm ipse Meander fertur per **Bletnesho**, vulgò **Bletso**, quæ sedes olim *Pateshulorum*, posteà *Bellocamporum*, nunc illustris familiæ de *S. Iohn* quæ olim sua virtute amplissimas in Wallia possessiones, & nostro tempore Sereniss. Elizabethæ gratiâ Baronum dignitatem consecuta est. Ad quos deuenit per Margaretam de *Beauchamp* hæredem, quæ primò nupta Oliuero de *S. Iohn* à quo hi Barones stemma deducunt, & secundò Ioanni Duci Somersetti, cui peperit Margaretam Comitissam Richmondiæ fœminam nūquam satis laudatam, à qua regia Anglorum familia. Hinc Bedfordiam, Saxonicè Beðanforð primarium oppidum vnde & regioni nomen, adproperat & ita dissecat, vt duo viderentur oppida, nisi ponte saxeo committerentur. Situs amœnitate, & sua vetustate, magis quàm elegantia aut amplitudine (licèt quinque ecclesias numeret) prædicandum. Britannico enim fæculo, LACTODORI nomine floruit, cuius non semel meminit in suo Itinerario Antoninus. Argumento est distantia, & testimonio Britannicum nomen. Legi etenim in antiquis scydis *Lisuidur, siue Lettidur*, nunc *Bedford*, & ipsius sanè vocabuli significatio huic suffragatur, vt enim *Lettuy* Britannis diuersoria publica sonat, & *Lettidur* diuersoria ad flumen, sic **Bedford** *lectos & diuersoria ad vadum* Anglis sonat, qui licèt oppidi appellationem immutârint, significationem tamen retinuêrunt, quod etiam alijs in locis factitârunt. Cuthwulfus Saxo circa salutis nostræ annum 572. sub hoc aperto Marte ita Britannos fregit, vt iam inde viribus impares plura sibi oppida dediderint. Nec Saxonibus neglectum fuisse videtur, cùm Offa potentissimus Merciorum Rex hîc sibi (vti legimus in Florilego) sepulturam delegerit, cuius tumulum Vsa cùm incitatior & sublimior ferretur, eluuione abripuit. Danicis posteà bellis prostratum Edwardus Senior reparauit, vrbeculámq; ad australē ripam adiecit, quam **Mikesgate**, (vt optimum Houedeni exemplar habet) illa ætas vocauit. Tempore Regis Edwardi Confessoris, vt est in libro illo quem Rex Gulielmus primus scripsit cùm Angliæ lustrum conderet.

Aqua diuisa.

Bletsô.

Barones St. Iohn.

Bedford.

Lactodorum.

Pro dimidio Hundredæ se defendebat in expeditione, & nauibus. Terra de hac villa nunquam fuit hydata. Grauiora deinde sub Normannis pertulit, cùm enim Paganus de *Bellocampo* tertius Baro de *Bedford* castrum construxisset, nulla intestini belli coorta est tempestas quæ in illud, dum steterit, non intonuit. Stephanus, cùm violato iureiurando Angliæ regnum interciperet, primus ingenti cæde expugnauit, posteà cùm Barones arma in Ioannem Regem induissent, Guilielmus de *Bellocampo* eius dominus, & ex partium ducibus, illis in manum tradidit: sed vno & altero pòst anno, Falcásius de *Brent* obsedit, statímque à Baronibus deditione, & à Rege dono accepit. Ingratus tamen ille nouam belli molem denuò in Henricum III. excitauit, dirutis sacris ædibus castrum firmauit, & vicinam regionem plurimis damnis affecit, quoad Rex obsideret, & post sexagessimum diem, victa rebellium pertinacia, & fugato Falcasio, hanc seditionis nutriculam captam solo adæquârit. Nec tamen Bedfordiæ aliud magis est visendum quàm huius vestigia ad orientale oppidi latus flumini impendentia.

Bedfordiæ vtrinque subfuerunt elegantissima cœnobiola, ab Austro *Helenstow*, nunc *Elstow* Helenæ Constantini Magni matri, & virginibus sacris à Iuditha Waltheofi Comitis Huntingdoniæ vxore consecratum: ab ortu **Newenham**, quod à fano Sancti Pauli intra Bedfordiam, Roisia Pagani de *Bellocampo* vxor transtulit.

Non longum iter ab hoc confecit *Vsa*, & cùm vestigia diruti castri apud *Eaton* quæ caput fuit Baroniæ *T. de Bello-campo* inuiserit, Bedfordiensibus valedicit. A meridie verò tamen priùs anonymo * amniculo augetur, ad cuius confluxum **Temesford** Danorum statiuis, & castro notum, quod tunc construxerunt, cùm suis hybernis hanc regionem premerent, & propugnaculum Britannicum (vti creditur) euerterent, cuius locus nunc **Chesterfield** & **Salndy** dictus Rom. numismata vetustatis suæ signa sæpè exhibet. Nec dubito è situ, quin hæc fuerint SALENÆ illæ quas Cattieuchlanis adscribit Ptolemæus, si *Salndy* sit verum nomen, quod mihi nonnulli affirmarunt. *Potton* Mercatulum omitto, cùm nihil de illo occurrit quàm quòd *I. Kinaston* Thomæ Comiti Lancastrensi olim cum terris adiunctis dono contulerit. Nec est cur pluribus memorem quæ ad hunc amniculum assident, videlicet *Chicksand* vbi Paganus de *Belloecampo* monasteriolum extruxit, *Shelford* mercatum, *Biglefwade* equorum

Margin notes: Eton. / * Iuell nonnullis dicitur. / *Salenæ.* / Potton.

rum

rum nundinis, & ponte lapideo celebratum. Vnde parùm abeſt *Stratton* ſedes quondam Baronum *Latimer*, poſteà Erdbeiorum & ab illis Pigottorum.

Amptlhill. Ad quintum milliare ab huius amniculi fontibus, in ipſo ferè agri vmbilico, colli apponitur **Ampthill**, domus ampla, regia, & caſtri æmula, viuarijs vndique circumſita, à Barone de *Fanhope*, regnante Henrico VI. è Gallorum manubijs conſtructa, cuius bona cùm Edwardus III. publicaſſet, quòd à Lancaſtrenſi familia ſteterat; & ipſum ſeu potiùs, vt inquit ipſe Fanhopus, has ædes læſæ maieſtatis egiſſet, protinus Edmundo Grey Domino de *Ruthin*, & poſteà Cantij Comiti adiudicatæ fuerunt, à cuius nepote Richardo ad Henricum VIII. Regem deuenerũt, qui eas, vt loquuntur Cæſarei iuris periti, ſacro patrimonio, vt noſtri iuriſprudentes, Coronæ adiunxit, & *Honorem de Ampthill* dixit. Magis ad auſtrum *Tuddington* conſpicuas ædes oſtendit quas H. Dominus Cheney nuper conſtruxit, vbi etiam olim Paulinus Peuer aulicus, & Regis Henrici 3. dapifer *ædificium adeò palatio, capella, thalamis & alijs domibus lapideis, & plumbo coopertis, pomeriis & viuarijs communiuit, vt intuentibus admirationem parturiret.* (*Math. Paris pag. 1092.*) Haud longè hinc progreſſi iuxta *Hockley in the hole*, via lutoſa itinerantibus admodùm moleſta, inter agros optimis fabis redolentes, quæ ſua redolentia odoram illam canum vim non ſine venatorum indignatione prorſus hebetant, albicantem collem aſcendimus; ſtatimq; *Dunſtable* deuenimus, quod vetuſtum eſſe ſcioli affirmant, ſed Henricum primum hîc oppidũ ſtruxiſſe, ædeſque Regias *Kingsbury* & coloniam ad latronum audaciam reprimendam, qui viam obſederant, collocaſſe, priuata hiſtoria monaſterioli, quod ipſe ad coloniæ ſuæ ornamentum fundauit, planè conteſtatur. Sed habe ipſa verba ex hiſtoriâ illa priuata licèt eius ſeculi barbariem redoleant. *Nota quòd area illa vbi via Watlinge & Ikeninge conueniunt, per Henr. Regem Angliæ Seniorem primitùs * ſartabatur ad malitiam cuiuſdam famoſiſſimi latronis Dun nomine, & ſociorum ſuorum refrænandam. Et ab ipſo Dun dictus locus* **Dunſtable** *vocabatur. Dominus Rex ibidem Burgum Dunſtable condidit, fecitq; ſibi iuxta illum locum regiam manſionem. Burgenſes liberi erant per totum, ſicut cæteri Burgenſes regni regis. Rex habuit in eadem villa nundinas & mercatum. Poſteà fundauit Eccleſiam, & authoritate Eugenij III. Papa poſuit ibi Canonicos Regulares, & dictos religioſos de toto Burgo feoſauit per chartam & eis plurimas contulit libertates.* In ipſo oppido crux viſitur Angliæ,

Dunſtable.

**Sylua ſuccidebatur.*

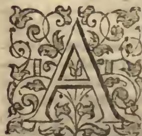
Caſtiliæ,

Castiliæ, & Pontiui insignibus exornata, quam Edwardus primus in Æleonoræ coniugis memoriam, vt alias nonnullas posuit, quacúnque eius funus exequiali pompa Westmonasterium deduxit. In campis ad Austrum munitionem quandam castrorum quasi tumultuariam, rotunda forma sed perexiguam, Maidenbowre vocitant, ad ipsum Chilternicorum collium descensum vidimus. Aniles de virgine bellatrice eius incola fabellas, quas decantant vicini, ipsis relinquo.

Quod ad Dominos, Duces, & Comites spectat, primùm fuerunt Barones Bedfordiæ è familia de *Bello-Campo*, qui regibus Angliæ iure hæreditario erant Eleemosynarij. Quorum hæreditas cùm iam per filias in Mowbraiorum nomen, Wakorum, Pigottorum, Orberiorum, Boutetortorum, &c. dispertita fuisset, Edwardus III. Engelramum de *Couci* Suessionum in Gallia Comitem cui filiam elocârat, primum Bedfordiæ Comitem creauit. Posteà Henricus IIII. Bedfordiam in Ducatus titulum euexit, trésq; Duces habuit, Ioannem Henrici IIII. filium tertium qui Franciæ Prorex Rothomagi sepultus est, Georgium puerulum Ioannis Marchionis Montisacuti filium, qui pauculis diebus eo honore vsus erat, & Gasparem de *Hatfeld* Henrici VI. fratrem vterinum. Nostra verò memoria in Comitatum denuò recidit, cùm Ioannem Russellium Edwardus VI. eò honoris euexerit, quem Franciscus filius nobilissimum pietatis & humanitatis exemplũ, & bonis omnibus longè charissimus, sequutus est, qui nuper defunctus Edwardum qui maiorum virtutes tuebitur è filio tertio Francisco nepotem, successorem reliquit. *Bedfordiæ Duces, Comites & Barones.*

Habet hæc prouinciola paracias 116.

Hertfordshire.


AGro Bedfordiensi à meridie adiacet Hertfordshire, quem tertium ex illis diximus, qui ad Cattieuchlanos spectarunt. Occidentale latus claudunt Buchinghamienses, australe Mediosaxones, orientale Saxones Orientales, & partim Cantabrigienses. Frumentarijs agris, pascuis, pratis, nemusculis, & limpidis fluuiolis fœlix: veterum verò oppidorum claritate etiam cum vicinis de palma

palma contendit, vix enim alius in Anglia Comitatus est qui plura vetustæ memoriæ oppida ostendat.

Roiston. *Chronica Dunstaplia.* * *Alijs uxor Richardi Domini* de Clara.

In ipso Septentrionali limite quà Cantabrigiensem Comitatum attingit, sedet **Roiston** oppidum notum sed non antiquum. A Normannicis enim temporibus emicuit. Roisia namq; mulier ea ætate celeberrima (* quam Norfolciæ Comitissam fuisse credunt nonnulli) Crucem ad viam regiam eò loci statuit, vnde *Crux Roisiæ* diu dicta fuerit, donec Eustachius de *Marc* cœnobiolum in honorem S. Thomæ adiunxerit: tunc enim diuersoria sunt extructa, & paulatim oppidum surrexit, quod pro *Crux Roisiæ*, **Roiston**, id est, *Roisiæ oppidum* appellatum, cui nundinas statis temporibus, & forum venale concessit Rex Richardus primus, quod nunc distrahendo Byni est celeberrimum.

Barones de Scales.

Nucelles huic sunt confines, quibus tota dignitas ex suis incolis Baronibus de *Scales*, siue de *Scalarijs*, quorum scutum sanguineum sex conchilijs argenteis ornatum plurimis in locis vidimus. Baronum honore ab Edwardi primi temporibus successiuè floruerunt, tandem vnica filia enupta fuit Anthonio *Wideuile* Comiti de *Riparijs* siue *Riuers*, quem virtutis gloria & sororis cum Rege Edwardo IIII. coniugium extulit, eundémque inimicorum inuidia indignissimè oppressum ad supplicium depressit. Rex enim Richardus III. innocentem capite truncauit.

Magiouinium. Ashwell.

Inferiùs ad ortum MAGI-OVINIVM quod corruptè *Magintum* & *Alagouinium* scribitur, ad XII. à Lactodoro milliare, in Antonini Itinerario sæpiùs memoratum occurrit, quod diu quæsitum nunc tandem ex verbi significatione me inuenisse, blandiente coniectura confido, si liceat vna immutata literula pro *Magi ouinium Magio-ninium* legere. *Magi-oninium* enim Britannicè sonat *fraxinetum*, vel *locus fraxinos alens*. *Magi* scilicet alere & *Onnen* fraxinos significat. E fraxinis igitur cùm hoc indagandum videatur, dicam, sed cum aliorum venia, fuisse quod hodie **Ashwell**, id est, *fons inter fraxinos*. Vicus hic est rusticus, amplus, & ædificijs frequens, depressiori situ in septentrionali agri confinio locatus, Vt distantiam à Lactodoro in argumentum non arripiam, quæ vel sola in huiusmodi disquisitione fidem faciat, & hic optimè congruit: nominis significationi loci natura ita appositè respondet, vt dubitare vix patiatur. In ipso enim oppido celeberrima est fontium scaturigo è saxo abrupto, siue crepidine quæ proceris fraxinis vndique vmbrosa, vnde

tanta

tanta vis aquarum perennibus venis emanat, vt statim intra ripas collecta rotandæ molæ sufficiat, & quasi subitò in iustum flumen conualescat. Ex his fontibus & fraxinis, vt certum est Saxones nouum hoc nomen Ashwell indidisse: ita non dubitandum quin Britanni antiqui, qui teste Gilda, montes, fluuios, fontes, & lucos diuinis cumulârunt honoribus, ab eadem re, eodem sensu *Magioninium* denominasse. Nec alia ad antiquitatem asserendam desunt; vallum amplum quadrata forma adiunctum quod Romanis nummis sæpiùs effossis cuius fuerit opus ostendit, & in eo libro quo Angliæ lustrum ante quingentos annos Guilielmus primus condidit, disertis verbis *Burgi* nomine insignitur. Sed si nihil aliud hoc confirmaret, milliaria quæ inter Magioninium & Durocobriuas interponit Antoninus, perspicuè demonstrarent.

Magis ad Austrum in agro culto & florenti *Wimondley* sedet, antiquum & celebre prædium, quod honoratissimo apud nos iure, (*Grand Sergeantie* Iurisperiti nostri vocant) tenetur, nimirùm vt possessor Regibus Angliæ quo die inaugurantur primum ministret scyphũ, & sit quasi regius pocillator. Quem honorem ratione huius prædij primis Normannorum temporibus nobiles *Fitz-Teca* dicti gesserunt, à quibus per filiam ad Argentonios deuenit. Hi à Dauide de *Argentonio* Normanno viro militari qui sub Guilielmo primo meruit, & nomen & stemma duxerunt, & in huius rei memoriam tribus scyphis argẽteis in clypeo rubro pro insignibus iam diu vsi sunt. Verùm deficiente tandem prole mascula Henrici sexti tempore, Elizabetha Argentonia quæ solidam hæreditatem creuit, Guilielmo Alingtono Equiti enupta amplissima hæredia cum hac dignitate attulit, à quo septimus est Ægidius Alingtonus huius familiæ hæres, adolescens moribus suauissimis, & indole verè generosa, qui, vt spero, generis claritatem nouo virtutum splendore illustrabit. *Wimondley.* *Grand Sergeantie.* *Fitz Teca.* *Argentonij.* *Alingtonij.*

Sub hoc magis in Meridiem *Lea* fl. Saxonicè Ligean fontes habet, qui leni aquarum ductu primùm per Whethamsted frumento, vnde nomen factum, feracem defertur, quem Ioannes de *Loco Frumentario* inde ortus & nominatus, vir sub Henrico VI. celeberrimus, eruditionis merito honestauit. Inde Brockett-hall equestris familiæ Brokettorum sedem & *Woodhall* habitationem Butlerorum, qui à Barone de *Wem* prognati nuptijs hæreditatem Gobionorum adierunt, præterfluens, Bishops Hatfield ferè accedit in deiectu collis positum, in cuius superiori parte sunt Whethamsted. Woodhall. Bishops Hatfield.

ædes

ædes nunc regiæ, quondam Episcoporum Eliensium quas I. Mortonus Episcopus Eliensis pulcherrimè instaurauit. Quadraginta enim hidas in hoc loco Rex Eadgarus ecclesiæ Eliensi donauit. Postea *Hertfordiam* subluit, quam DVROCOBRIVAS esse illas vetustissimas nonnulli sunt qui opinantur: nec vetustatis fidei derogat situs & nomen. Distantia enim tam à *Magionio* quàm Verolamio cum Antonini numeris satis conuenit, &

Hertford. verum nomen est Herudforð vt rectè Beda vocat, cùm de Synodo ibi anno. 670. celebrata agit. Vtique si Britannum consulas, quid sit *Durcoh, aquam rubram* respondebit. Si ab Anglo quæras quid sit Herudforð, statim vadi rubri significationem latere audies. He enim articulum esse Saxonicum credunt, pro quo *The* nunc vtimur, cùm plurali numero *Hem* pro *Them* sæpius legatur.

Briua, quid priscis Gallis & Britannis. *Briua* verò illud quod plurimis nominibus adiunctum est, *traiectum* vel *vadum* Britannis priscis & Gallis significasse existimo, cùm ad flumina solummodò reperiatur. In hac insula vna & altera fuit *Durobriua*, id est, *Aqua traiectus*, in Gallia *Briua Isaræ*, nunc *Pontoise* vbi Isaram, *Briua-Odera*, vbi Oderam, *Samarobriua* (hoc enim verum est nomen) vbi Somam flu. olim traiecerunt: sunt tamen qui à ceruis deducunt, vt sonet *Cernorum vadum*, cuiq; verò suum liberum esto iudicium. Cæterùm oppidum hoc regis Guilielmi Conquæstoris tempore, vt in Censuali Angliæ libro legitur, *pro decem hidis se defendit, ibique fuerunt viginti sex Burgenses*. Nunc autem est infrequens, & ex eo maximè celebratum, quòd antiquum. Agro vtpote vniuerso nomen suum communicauit, & caput censetur Comitatus. Castrum habet ad Leæ fl. ripam ab Edwardo Seniore, vt creditur, constructum, primùm à Clarēsi familia ad quam spectauit, adauctum. Rogerus enim de *Clare* circa Henrici secundi tempora, Herudfordiæ huius habitus erat Comes, & Robertus *Fitz-walter* qui ex eadem Clarensi familia, cùm Stephanus Angliæ castra sibi vndique raptaret, liberè ipsi Stephano (vt in M. Parisiensi legitur) huius castri custodiam ad se antiquo iure spectâsse affirmauit. Posteà patrimonio regio accreuit, & Rex Edwardus III. Ioanni Gandauensi filio, tunc Richmondiæ Comiti, qui posteà Lancastriç Dux, hoc *castrum, villam, & Honorem de Hertford, concessit, vbi* (sic habent ipsa donationis verba) *iuxta status sui exigentiam hospitari, ac decenter morari posset.*

Lea fl. Hinc *Lea* ad Ware statim prolabitur, ab obice ad sistendas aquas quas maiores nostri *Weare* & *Ware* dixerunt, nominata.

Hæc

Hæc paulatim Herudfordiæ primùm plurima damna intulit, & posteà sua frequētia quasi obscurauit. Baronū enim bello contra Io. Regem exardescente, hæc domino suo Barone de *Wake* confisa, viam Regiam ad se deflexit, cùm anteà viculus esset * nec curribus illàc transire liceret, extenta per pontem catena, cuius claues penes Herudfordiæ Balliuum erant. Inter hæc oppida quæ vix duobus milliaribus distant, duobus à Septentrione fluuiolis augetur *Lea*, Asserius *Mimerā* & *Benefician* vocat. *Benefician* esse ad quem *Benington* adsidet cōiectarim, vt *Mimeram* illum alium ad quem *Pukerich*, quod forum mercatorium & nundinas Regis Edwardi primi beneficio, & Guil. *Le Bland* opera habet, cui à tergo se offert *Munden Furniuall*, vel vt hoc nomine memoretur, quòd suum Dominum habuit Gerardum de *Furniuall* (à quo & nomen deportauit) filium natu minorem Gerardi *Furniuall* de *Sheffeld*. Sed ad *Leam* fl. & *Waram* redeamus, quò Danos myoparonibus suis delatos, propugnaculum excitasse prodit ille Asserius, quod cùm Alfredus Rex expugnare non potuisset, tribus effossis canalibus ita *Leæ* aquas diuertit, ne illi nauigia reducerent, vt iam inde accolis nulli penè vsui fuerit, donec iampridem restituto alueo, ad merces, annonam, &c. deuehenda factus sit commodior. A *Wara* non multùm progressus est, cùm riuulum (*Stort* vocant) ab Oriente in se recipiat, qui primùm per **Bishops Stortford** decurrit, exiguum oppidum exiguo castro æditiori moli aggestæ in insula quondam munitum, quod Rex Guilielmus primus Episcopis Londinensibus donauit, vnde ab Episcopis denominatio facta. Inde *Hunsdonam* præteruehitur, quæ Baronis titulum honoratissimo Domino Henrico *Cary* Baroni de *Hunsdon* regiæ maiestati à sanctioribus consilijs & cubiculis præbuit. Qui præterquam quòd è Regia Somersettensium Ducum familia fuerit oriundus, etiam D. ELIZABETHAE ex Maria Bolenia fuit consobrinus. Hoc riuulo sic admisso, Lea iam lætior ad Tamisim properat, & quasi gratulabundus *Theobaldenses* ædes vulgò *Tibaulds*, salutat, quas si structuram spectes, ad omnem elegantiam, si hortos, & ambulacra lucis conuestita, ad omnem amœnitatem constrúxit Nestor noster Britannicus honoratissimus Baro Burghlæus summus Angliæ Thesaurarius, cui hic fluuius se alueum restitutum debere libenter agnoscit.

Ware.
* *Inspeximus Henric. v i.*
Furniuall.
Bishops Stortford.
Castle of Waymore.
Baro Hunsdon.
*
Theobalds.

Sed ad vetustiora & interiora regrediamur. A *Dur-cobrinis* ad XII. milliare statuit Antoninus VEROLANIVM, vrbem

Verolanium. S.Albones.

eo tempore celeberrimam, Tacito VERVLAMIVM, Ptolemæo VROLANIVM. Hæc satis hodie nota iuxta fanum S.Albani in Centuria **Caishow** (quam CASSII quorum meminit Cæsar, vt diximus, procul dubiò tenuerunt.) Saxonibus pætlingaceꝛter à via Regia **Watlingstreat**, & ꝥeꝛlamceaꝛter à riuulo præterlabente quem *Werlam* aliqui dictum fuisse credunt. Nec dum vetustum illud nomen deposuit, **Verulam** enim vulgò dicitur, licèt præter mœnium rudera tessellata pauimenta & Romana numismata subinde effossa nihil supersit. Colli molliter ad ortum decliui apposita fuit, mœnibus obsepta firmissimis, vallo duplici & fossis profundis ad austrum, & ad ortum riuulo rigata qui olim in magnam paludem stagnauit, vnde coniectura fuit hoc Cassibellini fuisse oppidum syluis paludibúsque munitum, quod Cæsar expugnauit, nec enim alia in hoc tractu palus, quòd sciam extitit. Neronis ætate MVNICIPIVM censebatur, vnde in Nennij vrbium catalogo *Caer-Municip* dicitur, vt non dubium sit quin hoc illud fuerit CAER MVNICIPIVM quod Hub. Goltzius in veteri inscriptione reperit. Municipia autem erant oppida iure ciuium Romanorum donata, noménque factum à muneribus capiendis, id est publicis in Repub. curationibus: habuerúntque quod ad ordines pertinet, Decuriones, Equites, & plebem, quod ad consilium publicum, Senatum & populum, quod ad magistratus & sacerdotes, duum-viros, trium-viros Iuricundo, Censores, Ædiles, Quæstores & Flamines. An tamen cum suffragio, vel sine suffragio hoc fuerit municipiũ non facilè quis dixerit. Municipium enim cum suffragio vocabant, cui capere honores licebat, vt illud alterum cui non licebat, sine suffragio. Sub eodem Nerone, cùm Bunduica Icenorum Regina acerrimo in Romanos odio bellum illis conflâsset funestissimum, à Britannis, vt habet Tacitus, erat excisum. Hinc scripsit Suetonius, *Accessit tantis ex principe malis clades Britannica, qua *duo præcipua oppida, magna ciuium Romanorum, sociorúmque cæde direpta.* Refloruit nihilominùs, & ad summam celebritatem peruenit, numinósque antiquos hîc, vt videtur, signatos vidimus cum inscriptione TASCIA, & altera parte VER. Quod eruditissimus venerandæ Antiquitatis indagator D. Da. Powelus sacræ Theolog. D. Tributum Verulamij interpretatur. *Tasc* enim, vt ille mihi author est, Tributum, *Tascia* Denarius Tributi, & *Tascyd* præcipuus Tributi collector, Britannicè sonat. Sed ipsum nummum tu etiam vide, quem & iam antà exhibuimus

Cassibellini oppidum.

Municipia.

In Thesauro Antiquit.

* *Verulam & Maldon.*

Vide pag 69. & 76.

Tasc quid significat.

Hos



Hos aliqui ante Romanorum aduentum cusos esse volunt, sed non ego credulus illis. Alij nummos Tributarios fuisse existimant, qui in caput, & agros impositi quotannis à Romanis exigebantur, his non refragabor. Antequam enim Romani advenerint, Britannos pecuniam signasse vix credam. Memini tamen, quod de illis scribit Cæsar. *Vtuntur autem nummo æreo, aut* annulis ferreis, ad certam pondus examinatis, vbi antiqui libri *Lanceis ferreis* habent, pro quo substituunt Critici *Laminis ferreis*. Sed ad institutum se recipiat oratio. Eandem telam hîc retexere non est animus. Nulla autem re æquè celebre Verolamium erat, quàm quòd ciuem sanctitate & fide in Christum singulari protulerit Albanum, qui, cùm Dioclesianus Christianam religionem exquisitis supplicijs ex hominum memoria delere moliretur, inuictâ animi constantia mortem pro Christo primus in Britannia oppetijt. Vnde Stephanus noster, & Britanniæ Protomartyr appellatur, Fortunatúsque Presbyter cecinit,

Britannorum nummi.

Alij annulis.

Albanus Martyr.

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Et Hiericus Gallus, qui ante septingentos annos floruit, de eodem, & percussore eius non sine miraculo, excæcato.

Millia pœnarum Christi pro nomine passus,
Quem tandem rapuit capitis sententia cæsi.
Sed non lictori cessit res tuta superbo,
Vtque caput Sancto, ceciderunt lumina sæuo.

In vita S.Germani.

In huius opprobrium, & Christianorum terrorem, vt in antiquo eius Agone habetur, Verolamienses eius martyrium marmori inscripserunt, mœnibúsque inseruerunt: sed posteà cùm tyrannorum immanitatem Martyrum sanguis vicisset, Christiani ecclesiam mirandi, vt inquit Beda, operis in eius memoriam posuerunt, & tanta religionis opinio Verolamio accessit, vt hîc

Synodus anno mundi redempti 429. haberetur cùm Pelagi ana hæresis per Agricolam Seueriani episcopi filium in hâc insulâ repullulasset, Britannicásque ecclesias ita maculasset, vt ad veritatem asserendam Germanum Antisiodorensem, & Lupum Tricassinum è Gallia euocarent; qui refutata hæresi se venerabiles Britannis reddiderunt, inprimis Germanus, qui plurima per hanc insulam templa sibi sacrata habet, & in ipsa huius prostratæ vrbis areâ, Germani sacellum etiamnum superest, quo loci ille pro suggestu verbum diuinum effatus erat, vt antiquæ fani Albani membranulæ testantur. Nec ita multò pòst in Saxonum potestatem deuenit, sed graui & diuturna obsidione Vther Britannus, cognomento *Pendragon* ob serpentinam prudentiam, recepit: quo sublato in eorum demùm manus recidit. Ex Gildæ enim verbis, Saxones suo tempore hanc vrbem tenuisse facilè colligitur, *Deus,* inquit, *clarissimas sanctorum lampades nobis accendit, quorum nunc corporum sepulturæ, & passionum loca, si non lugubri barbarorum diuortio quàm plurima ob scelera nostra ciuibus adimerentur, non minimum intuentium mentibus ardorem diuinæ charitatis incuterent, Sanctum Albanum Verolamiensem, &c. dico.* His bellis cùm Verolamium concidisset, Offa rex Merciorum potentissimus è regione eius, circa annum salutis 793. in loco quem Holmehurst dixerunt, monasterium amplissimum in Albani memoriam construxit, statímque oppidum vnà surrexit, quod ab eo, S. Albans vocant, possessionésque amplissimas assignauit, & priuilegia impetrauit amplissima, quæ è Florilego nostro attexam, vt profusam principis illius in ecclesiam liberalitatem intuearis. Sic igitur ille scribit. *Dedit Offa rex potentissimus protomartyri Albano villam suam dominicam, quæ viginti fermè milliaria à Verolamio distat, &* * Wneslaw *nuncupatur, & tantundem per circuitum, sicut vsque hodie scripta regis testantur, quæ in præfata basilica continentur. Quæ videlicet basilica, tanta libertate priuilegiata refulget, vt ab apostolica consuetudine, & reditu, qui* Romscot *dicitur, cùm neque rex, neque archiepiscopus, vel episcopus, abbas vel Prior, aut quilibet in regno ab illius solutione sit immunis, ipsa quidem sola quieta est. In presbyteros autem, & laicos totius possessionis suæ, abbas vel archidiaconus monachus sub ipso constitutus, ius pontificiale exercet: ita vt nulli archiepiscopo, vel episcopo, aut legato, nisi summo Pontifici subiectionem impendat. Hoc quoque sciendum est, quòd Offa rex magnificus, tempore, quo beati Petri vicario Romanæ vrbis pontifici redditum statutum, id est,* * Romscot de

* Winslow *hodie.*

* *id est, de singulis ædibus denarium.*

de regno suo concessit, ipse à pontifice Romano impetrauit, vt ecclesia beati Albani Anglorum protomartyris, eundem Romscot *ab omni Herefordensi prouincia, in qua sita est ecclesia sæpe dicta, fideliter colligeret, & collectum in vsus proprios retineret. Vnde & ipsa ecclesia, sicut à rege omnia iura regalia, ita habet abbas loci illius, qui pro tempore fuerit, pontificialia ornamenta.* Verolamium etiam ipsum concessit, cuius paludem ingesta terra obstruxerunt monachi. Loco tamen *Fishpole* nomen etiamnum hîc in platea quadam oppidi remansit. Iuxta quam cùm nostrâ memoriâ anchoræ fuerint effossæ, crediderunt nonnulli, corrupto Gildæ loco inducti, Tamisim aliquando hâc alueum egisse. *Anchoræ effossæ.*

Si quanta Romanorum numismatum copia, quot imagines ex auro & argento conflatæ, quot vasa, quot columnæ marmoreæ, quot epistylia, quótque antiqui operis miracula hîc eruta fuerint, ex vulgi relatione percensere velim, omnem fidem superaret oratio. Ex antiqui tamen historici fide paucula accipe. *Ealredus Abbas, regnante Eadgaro, antiquas cryptas subterraneas Verolamij perscrutatus, euertit omnia, vias cum meatibus subterraneis solidè per artificium arcuatis, quorum quidam subtus aquam quæ quōdam maxima ex parte ciuitatis fuit circumflua, diruit, & obturauit. Erant enim latibula latronum & meretricum. Fossata ciuitatis, & quasdam speluncas, ad quas malefici tanquam ad perfugia fugerunt, explanauit. Tegulas verò integras, & lapides quos inuenit aptos ad ædificia seponens, iuxta ripam asseres quernos cum clauis infixis pice nauali delinitos inuenerunt, nec non naualia armamenta, vtpote anchoras rubigine semirosas & remos abiegnos.* Paulò pòst. *Eadmerus successor, operi quod Ealdredus incepit, institit, fossoréſque eius in mediâ vrbe antiquâ palatij fundamenta diruerunt, & in muri concauo tanquam in armariolo, in libros inciderunt asseribus quernis & sericis ligamnibus, quorum alter vitam Albani lingua Britannica descriptam habebat, reliqui Gentilium ritus. Cùm profundiora terræ aperuerint, antiquas tabulas lapideas, tegulas & columnas inuenerunt, vrceos item, amphoras fictili opere & tornatili compositas, vasa quoque vitrea mortuorum cinerem continentia &c. demum ex his Verolamij reliquijs nouum Albano monasterium extruxit Eadmerus.* Hæc ad antiquitatem & dignitatem, nunc etiam habe si placet, ad Verolamij laudem pro Corollario Alexandri Nechami inde oriundi Hexastichon. *Circa annum Christi 960.*

Vrbs insignis erat Verolamia, plus operosæ
Arti, naturæ debuit illa minus.

Pendragon Arthuri patris hac obsessa laborem
Septennem spreuit ciue superbo suo.
Hic est martyrij roseo decoratus honore
Albanus, ciuis, inclita Roma, tuus.

Et alibi, *Hic locus ætatis nostræ primordia nouit*
Annos fœlices, lætitiæq́; dies.
Hic locus ingenuus pueriles imbuit annos
Artibus & nostræ laudis origo fuit.
Hic locus insignis, magnósq́; creauit alumnos,
Fœlix eximio Martyre, gente, situ.
Militat hic Christo noctiq́; dieq́; labori
Indulgens sancto religiosa cohors.

S. Albans. Hodiè Verolamio in agros conuerso, *Fanum Albani* ex eius ruinis eductum floret, oppidum elegans & amplum, templúmque Monasterij illius superest, magnitudine, elegantia, & vetustate suspiciendum, quod nunc in parochialem ædem conuersum, pulcherrimum habet ex ære solido Baptisterium, in quo regum Scotorum liberi sacra aqua ablui solebant. Quod è Scotici belli manubijs Richardus Leus Eques Cunicularíorum Præfectus cum hac inscriptione consecrauit.

Baptisterium è manubijs Scoticis.

CVM LÆTHIA OPPIDVM APVD SCOTOS NON INCELEBRE, ET EDINBVRGVS PRIMARIA APVD EOS CIVITAS INCENDIO CONFLAGRARENT, RICHARDVS LEVS EQVES AVRATVS ME FLAMMIS EREPTVM AD ANGLOS PERDVXIT. HVIVS EGO TANTI BENEFICII MEMOR NON NISI REGVM LIBEROS LAVARE SOLITVS, NVNC MEAM OPERAM ETIAM INFIMIS ANGLORVM LIBENTER CONDIXI. LEVS VICTOR SIC VOLVIT. VALE, ANNO DOMINI. M.D. XLIIII. ET ANNO REGNI HENRICI OCTAVI XXXVI.

Sed ad rem: vt hunc locum in religionis aram consecrauit vetustas, sic etiam Mars in belli aream statuisse videatur. Vt enim alia taceam, cùm Anglia sub familia Lancastrensi, & Eboracensi quasi exhausta vitalibus, bello domestico rueret, bis in ipso oppido inter partium duces reciproca fortunæ varietate dimicatum fuit. Primùm Richardus Dux Eboracensis graui clade Lancastrenses hîc affecit, capto Henr. VI. Rege, & melioris notæ plurimis interfectis. 1456 Quarto pòst anno Lancastrenses, duce Margareta Regina, secundo prælio vsi, Eboracenses hîc profligârunt, regémque in libertatem vindicârunt. Sed ad decimum hinc milliare ad austrum prope *Bernet* foro pecuario celebre in eadem caussa pugnatum est acerrimè conserto prælio ipso Paschatis die, & vario diu Marte quòd spississima nebula terris incubuit. Tandem verò fœliciter victoria Regi Edwardo quarto cessit: occiso Richardo Neuillo Comite Warwicensi, quem vt fortunæ indulgentia ferocem & regibus infestum fecit, ita mors Angliam longa bellorum ciuilium formidine liberauit.

Bernet. Prælium Barnetense. 1471

Paulò suprà *Flamsted* in colle cernitur, quam tempore Edw. Sancti Leofstanus Abbas S. Albani dedit tribus militibus Turnoto, Waldefo & Thurmano, vt regionem vicinam contra latrones defenderent. Sed Guilielmus Conquestor illis eripuit deditque Rogero de *Todeneio*, siue *Tony* clarissimo Normanno, cuius fuit Baronia, sed per filiam ad Beauchampos Comites Warwicenses tandem translata fuit. Huic adiacet *Redborn* Amphibali Martyris Britanni sub Diocletiano reliquiis ibi repertis olim celebris vicus, notusque vicinis è riuulo dicto *Womer*, quia nunquã ebullit & insurgit sine præsagio difficultatis annonæ vel difficillimi temporis, vt vulgò creditur. Hanc *Redborn*, cùm *Aquam rubram*, vt apud Britannos *Dur-coh* significat DVR-COBRIVAS cuius Antoninus meminit suspicantur nonnulli, quamuis distantia reclamet. At illi contrà loca ex inscriptionibus antiquis, itinerum ductu, nominum ratione & similitudine, fluuijs, lacubus adiectis rectissimè conijci contendunt, quamuis itinerarij numeris non exactè respondeant, qui facillimè corrumpantur, & viarum compendia mutentur. De *Berkhamsted* castro olim munitissimo, colli subiecto ad VIII. à Verolamio in occasum milliaria, nihil est quod dicam, cùm à Normannis conditum fuerit, & nunc nihil aliud sit, quàm strages lapidum informis: nisi quòd sedes fuerit quondam familiæ *Filij Petri* qui Essexiæ erant Comites, & posteà bellicosi illius Edwardi cognomento *Nigri*,

Flamsted. Tony. Welwyn. Berkhamsted.

Principis longè clarissimi. Magis ad Austrum *Kings Langley* sedet domus olim Regia, in qua natus & inde denominatus Edmundus de *Langley* filius Regis Edw. 3. & Dux Eboracensis. Sed quà Antoninus iter à Verolanio Londinum persequitur, SVLLONIACAS ab hoc duodecim, ab illo nouem milliaribus distantes interponit. Has diligentia qua potui maxima indagaui, verùm cùm à multis fide dignis acceperim ad eandem distantiam antiquæ vrbeculæ cadauer esse iuxta Edgeworth, in colle quem Brokley hill hodiè vocitant, vbi & nummi Romani, & alia vetustatis indicia effossa fuerint, nonne veritati & mihi illuderem, si Sulloniacas nostras nunc alibi indagarem. Nec moueor, cùm ad viam non sit, quæ hodie Londino Verolanium ducit. Certum enim est viam Romanam olim magis ad occasum per *Hamsted* duxisse, nec Antonino propositum fuerat compendiariam viam sequi, sed hinc inde loca celebriora percensere, quod qui in Antonino, & Geographis versatus est, facilè agnoscet.

Sulloniaca.

Comites Hertfordiæ.

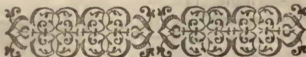
Vide in Essexia & Glocestria.

Comites habuit hic Hertfordensis ager, ex Clarensium familia, qui etiam Glocestriæ Comites. Richardus enim de *Clare*, qui anno 1262. obijt, disertè à Florilego Westmonasteriensi Glocestriæ & Hertfordiæ Comes appellatur, vbi hoc eius Epitaphium memorat.

Hic pudor Hippolyti, Paridis gena, sensus Vlyssis,
Æneæ pietas, Hectoris ira iacet.

Patrum verò memoria Henricus VIII. Edwardum de *Sancto Mauro* siue *Seymour* Comitis Hertfordiæ titulo exornauit, qui etiam posteà Dux Somersetti. Illique successit in hoc Comitatu eius eodem nomine filius, vir longè honoratissimus, & bonarum literarum amator summus.

Parochias habet hic Comitatus 120.



TRINO-

TRINOBANTES.



Attieuchlanis adiuncti erant, qui Cæsari TRINOBANTES, *Ptolemæo & Tacito* TRINOANTES, *in illis regionibus, quæ nunc mutato nomine* Midlesex, *&* Essex *vulgò appellantur. Vnde vetustum illud nomen, ne ariolari quidem ausim, nisi sit è Britannica* Trenant, *quæ oppida in valle sonat. In vallem enim ad Tamisim hæc regio quasi tota subsidet. Verùm huic coniecturæ meæ non adblandior. Qui tamen Gallouidiam Scotiæ totam vallibus depressam insederunt, Britannicè olim* Noantes *&* Nouantes *dicti fuerunt, & ad Rheni vallem Gallicè* Le Vault, *populus olim* Nantuates *appellati, & sedem & nomen habuerunt: vt hæc coniectura æquè probabilis videatur, ac illa aliorum; qui Trinobantes, à Troia, quasi* Troiam Nouam *ambitiosè deduxerunt. Sed valeant illi, & sibi placeant. Hi Cæsaris ætate propè firmissima harum regionum ciuitas erat (Ciuitatem enim semper vocat ille populum eodem iure vtentem) regnumque in ea tunc obtinuit Imanuentius, qui cùm à Cassibellino interficeretur, Mandubratius eius filius fuga mortem vitans, ad Cæsarem in Galliam profectus, eiúsque fidem sequutus, cum illo in Britanniam rediit. Quo tempore Trinobantes nostri per legatos Cæsarem petierunt, vt Mandubratium ab iniuria Cassibellini defenderet, atque illum in ciuitatem mitteret, qui præesset, imperiúmque obtineret: quod cùm factum, obsidibus* XL. *datis, se in eius fidem primi Britannorum permiserunt. Mandubratius iste, vt hoc obiter notem, Eutropio, Bedæ & recentioribus semper* Androgeus *dicitur. Vnde verò nata hæc nominis diuersitas me planè latet, nisi verum sit, quod à viro Britannicæ historiæ & linguæ bene perito accepi, scilicet hoc nomen Androgeus illi ob scelera, & proditionem impositum fuisse: sceleris enim significatio in eo se planissimè exhibet, & inter tres Britanniæ proditores in Triadum libro sceleratissimus habetur, quòd Romanos in Britanniam primus vocârit, patriámque prodiderit. Post Mandubratium cùm iam ardenti ciuili bello, Britannia Romanis neglecta esset, & suis Regibus, & legibus relicta, Cunobillinum hac in parte*

Ciuitas quid apud Cæsarem.

Androgeus.

te regnum administrâsse certum est, cuius nummos hic tibi exhibemus, quos & alios è suo antiquitatum thesauro Robertus Askus ciuis Londinensis, & antiquorum nummorum indagator studiosissimus nobis communicauit.



Suetonius.

Admimus huius filius à patre pulsus cum exigua manu ad C. Caligulam trâsfugit, seq; dedidit: quod iuuenis imperatoris animum ita inflauit, vt quasi vniuersa tradita insula, magnificas Romã literas miserit: monitis sæpe latoribus vt non nisi in æde Martis, & frequente Senatu Consulibus traderent. Cunobillino defuncto, Aulus Plautius Claudij Imperatoris auspicijs hanc regionem adortus est. Togodumnum alterum Cunobillini filium interfecit, alterum nomine Cataratum deuicit, de quo etiam, vt est in Fastis Capitolinis, ouans triumphauit, tanto honore (authore Suetonio) vt Claudius illi in Capitolium eunti, & redeunti latus texerit: statimque ipse legionibus huc transuectis, in prouinciam paucis mensibus redegit. Iam inde à bellis conquieuerunt Trinobantes, nisi quod imperante Nerone occultis coniurationibus cum Icenis ad Romanorum iugum excutiendum conspirarint: verùm hanc seditionem multo cum Britannorum sanguine (vt habet Tacitus) citò restinxit Suetonius Paulinus. Romano imperio tandem in Britannia confecto, Vortigernus Britannus Saxonibus in redemptionis pretium, cùm illum captiuum detinerent, hanc regionem cum alijs tradidit, vt author est Nennius, diúque suos Reges habuit, sed Cantiorum, vel Merciorum beneficiarios, è quibus Sebertus anno 603. Christo primus

nomen

nomen dedit, & Suthredus vltimus ab Egberto deuictus anno 804. *regnum occiduis Saxonibus reliquit. Sed hæc alibi fusius: iam ipsas regiones videamus.*

Midlesex.



Midlesex à medijs Saxonibus nomen habet, quòd eius incolæ inter Saxones orientales, Occidentales, Australes, & quos illa ætas Mercios dixit, intermedij fuerint. A Buchinghamiensibus Colno fluuiolo ad occasum, ab Hertfordensibus ad Septentrionem noto limite, ab Essexia ad ortum Lea flumine, à Surreia & Cantio ad Austrum Tamisi disterminatur. Angustioribus spatijs circumscripta, quà longissima, xx. mill. quà arctissima xII. mill. patet. Summa cœli temperie & soli indulgentia, ædibus & vicis magnificis vndique nitida, plurimáque sunt vbique memoranda. Ad *Colnum* flu. vbi primùm hunc agrum influit, vidimus *Breakespear* vetustas ædes olim nobilis familiæ eodem cognomine, è qua Hadrianus IIII. Pontifex Romanus fuit, ille inquam, cuius stapiam, cùm ex equo descenderet, tenuit Fredericus primus Romanorum Imperator; inde *Haresfeld*, olim *Herefelle* Richardi filij Gilleberti tempore Guil. Conquestoris possessio, nunc sedem Edm. Andersoni Militis Communium placitorum Iusticiarij summi. Magis ad Austrum *Vxbridge* recentius oppidum, diuersorijs frequens in longum protenditur. Inferiùs est *Draiton* à Baronibus Pagettis instauratum, *Colham* quæ à Baronibus *Le-Strange* ad Derbiæ Comites deuenit, & *Stanwell* familiæ de *Windesore* ab ipso Normannorum ingressu ad patrum vsque memoriam habitatio. Nec magno hinc interuallo Tamisim duplici ostiolo *Colnus* illabitur. Ad quem, vt nostræ ætatis Poëta lusit.

Breakspeare. *Hadrianus 4. Papa.* *Haresfeld.* *Vxbridge.*

Tot campos, syluas, tot regia tecta, tot hortos
Artifici dextra excultos, tot vidimus hortos,
Vt nunc Ausonio Tamisis cum Tybride certet.

Stanes, Saxonicè Stana, in primo statim ad Occasum limine se offert, vbi ponte sublicio Tamisis coniungitur. Nomen verò accepit à saxo terminali quod olim hîc erectum erat ad designandam iurisdictionem quam Ciuitas Londinum in flumine habet. *Stanes.*

Iuxta

Runingmead. Iuxta hoc saxum pratum est celeberrimum *Runingmead*, in quo proceres Angliæ conuenerunt frequentes anno 1215. ad exigendas libertates à Rege Ioanne, De quo in Connubio Tamæ & Isis.

Subluit hic pratum quòd dixit Renimed Anglus
Quo sedêre duces armis, annisque verendi,
Regis Ioannis cuperent qui vertere sceptrum,
Edwardi sancti dum leges iuráque vellent
Principe contempto tenebroso è carcere duci:
Hinc sonuere tubæ plusquam ciuilia bella,
Venit & hinc refugus nostras Lodouicus in oras.

Pag. 258. Inde **Colway stakes** ad *Lalam*, præterit vbi Cæsarem Tamisim transmisisse diximus, Britanníque ripam, & vadum sudibus, vnde nomen, præstruxerunt. Hinc prolapsus *Harrow* monticulum huius agri æditissimum suspicit, cui ad austrum eximia fœcunditate agri longo tractu subiacent, præsertim circa *Heston* viculum, è cuius purissimo pollinc panes Regibus Angliæ in delicijs iam diu fuerunt. Posteà **Hampton Court** allabitur Regiam, in veræ magnificentiæ admirationem à Thoma Wolsæo Cardinale ad opes ostentandas extructam, cùm præ insolentia sui impotens esset, & ab Henrico octauo auctam & perfectam, quæ quinque peramplas areas cultissimis cinctas ædificijs opere admodum specioso includit. De qua Lelandus.

Harrow hill.

Hampton Court.

Est locus insolito rerum splendore superbus,
Alluiturq; vaga Tamesini fluminis vnda
Nomine ab antiquo iam tempore dictus Anona.
Hic Rex Henricus taleis Octauus ædes
Erexit, qualeis toto sol aureus orbe
Non vidit.

* Et in Tamæ Isisque Connubio.

Alluit Hamptonam celebrem quæ laxior vrbis
Mentitur formam spacijs; hanc condidit aulam
Purpureus pater ille granis, granis ille sacerdos
Wolsæus, fortuna fauos cui felle repletos
Obtulit, heu tandem fortunæ dona dolores.

Thistlewoorth. Magno iam flexu in Septentrionem cursum intendit fluuius per *Gistlewoorth*, sic enim olim vocabatur, quæ nunc *Thistlewoorth*, Vbi olim Richardi Regis Romanorum & Comitis Cornubiæ palatium quod seditiosi ciues Londinenses incenderunt. *Sion* inde cernitur à sanctissimo illo monte denominatus, quem Henricus v. cùm

Sion.

v. cùm monachos externos expuliſſet, Brigidianis virginibus conſtruxit, tótque virgines, ſacerdotes, & laicos fratres parietibus diſcretos conſtituit, quot Apoſtolorum, & diſcipulorum Chriſti numerum æquarent, quibus cùm ſatis ſuperque redditum contuliſſet, lege cauit, vt illis contenti nihil amplius à quoquam acciperent: quicquid autem ex annuo prouentu ſupereſſet, pauperibus erogarent. Nunc verò in regium ſeceſſum eſt conuerſus. **Brentford** huic contiguum eſt, cui *Brent* amniculus nomen fecit, ad quem 1016. Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos, quos à Londini obſidione gradum referre coëgerat, ita adortus eſt, vt effuſis habenis fugam non ſine magna cæde capeſſerent. Huc vſque à *Stanes* quicquid viam publicam quæ per *Hounſlow* ducit, & Tamiſim interiacet *Foreſta ſiue Warrena de Stanes* dicta fuit, donec Henricus III. vt in eius charta legitur, *deforeſtauit & dewarrenauit*. **Fulham** Saxonicè Fullonham, i. *Volucrum domus*, inde cernitur, cui maximo honori ſunt Londinenſis Epiſcopi ædes ſuburbanæ. Et *Chelſey* à puluino arenario in Tamiſi flu. dictum magnificis ædificijs exornatum. Brentford. Chelſey quaſi Shelſey.

Verùm inter hæc omnia LONDINVM totius Britanniæ Epitome, Britannicíque imperij ſedes, *Regúmque Angliæ Camera* tantùm inter omnes eminet, quantùm, vt ait ille, inter viburna cupreſſus. Tacito, Ptolemæo, & Antonino LONDINIVM, & LONGIDINIVM dicitur, Ammiano LVNDINVM, & AVGVSTA. Stephano in vrbibus *Λονδίνιον*, Cambrobritannis noſtris *Lundayn*, Saxonibus priſcis Londenceaſter, Londenbyrig, Londenwic; exteris *Londra*, & *Londres*, incolis **London**, fabuloſis ſcriptoribus *Troia Noua, Dinas Belin*, id eſt, *vrbs Belini*, & *Caer Lud*, à Luddo Rege, quem & inſtauraſſe, & denominaſſe volunt. Sed hæc nomina & origines, vnà cum [redacted] coniectura, qui à Lindo Rhodiorum deduxit, eorum admiratoribus libenter relinquimus. Ego verò, cùm Cæſar & Strabo authores ſint, Britannos antiquos ſyluas, & nemora, quæ deiectis arboribus, obſtruxerant, vrbes, ſiue oppida vocauiſſe, eóſque eiuſmodi nemora, Britannica lingua *Lhwn* appellari audiuerim: in eam penè conceſſi opinionem, vt Londinum inde dictum exiſtimauerim, quaſi Vrbs per excellentiam, vel vrbs nemoroſa. Sin veritas in hoc me fugit, liceat mihi bona cum venia conijcere, nec quis me inconſtantiæ hic inſimulet, quòd vnde celebritatem, inde & appellationem ſit conſequuta, à nauibus ſcilicet, quas Britanni Londinum. Britannorum oppida.

ſua

ſua lingua *Lhong* vocant, ita vt Londinium ſonet Nauale, vel Vrbs Nauium. Vrbem enim *Dinas*, vnde Latini *Dinum* deflexerunt, nuncupant Britanni. Hinc eſt quod alicubi LONGIDINIVM dicitur, & in Næniâ antiquiſſimi Bardi Britannici *Lhongporth*, i. *nauium portus*, & hoc ipſo vocabulo, Bononia Galliæ, quæ Ptolemæo *Geſſoriacum Nauale*, in Britannico Gloſſario *Bolung long* vocatur. Vrbes enim plurimæ à nauibus nomina tulerunt, vti *Naupactus, Nauſtathmos, Nauplia, Naualia Auguſti, &c.* Sed ex his nulla meliori iure Naualis nomen ſibi aſſumere poſſit, quàm Londinium noſtrum. Ab vtroque enim elemento vrbs eſt fœliciſſima, ſolo læto, & affluenti omnium rerum copia, cliuo molliter ſurgenti, Tamiſi adpoſita, qui placidiſſimus rerum in orbe naſcentium mercator, ſtatis horis Oceani æſtibus ſuperbus, alueo tuto, præalto, & nauium quamlibèt magnarum capaciſſimo, tantas orientis & Occidentis opes quotidiè inuehit, vt cum orbis Chriſtiani Emporijs de ſecunda palma hodie contendat, ſtationémque præbeat nauibus cùm fidiſſimam, tùm pulcherrimam, ſyluam interlucatam dicas, tot nauium malis, velíſque vndíque obumbratur.

Dinas.

Quis primus fuerit conditor obduxit vetuſtas, & perpaucæ ſanè ſunt vrbes, quæ ſuos authores norunt, cùm è paruo ſenſim excreuerint. Verùm vti aliæ, ita hæc noſtra, fabuloſa origine Troianis ſe imputauit, Brutum illum Æneæ magni abnepotem conditorem credit. Quicunque autem condiderit, vitali genio conſtructam fuiſſe ipſius fortuna docuit, & antiquitate ſuſpiciendam eſſe innuit Ammianus Marcellinus, qui ſuo tempore, ante annos nimirum mille & ducentos vetuſtum oppidum appellârit: & cum eo Cornelius Tacitus, qui Neronis tempore *copiâ negotiatorum, & commeatu maximè celebre* fuiſſe prodidit. Hoc ſolum, illo tempore eius gloriæ defuit, quod nec Municipij, nec Coloniæ nomine inſigniretur. Nec certè in rem Romanorū fuiſſet, ſi vrbs mercimonijs florens Coloniæ vel municipij iure frueretur, Præfecturam itaque, vt opinor, conſtituerunt. Sic enim vocabant oppida in quibus nundinæ agebantur, & ius dicebatur, ita tamen vt Magiſtratus ſuos non haberent, ſed præfecti quotannis in ea mitterentur, qui ius dicerent, quod in publicis negotijs, nempe cenſus, tributorum, vectigalium, militiæ &c. à Rom. Senatu peterent. Hinc eſt quòd Londinium Tacito, Panegyriſtę, & Marcellino oppidum ſolummodo vocetur. Quamuis autem non meliori fuerit conditione, fortunâ tamen (ſi qua alia) am-

Præfectura.

pla,

pla, opulenta, & fecunda, perpetuo ferè tenore sub Romano, Saxonico, & Normannico imperio vsa est, vix vnquam magnis calamitatibus conflictata. Nerone imperante, cùm Britanni libertatem resumere, duce Bunduica, conspirassent, Londinenses neque fletu, neque lachrymis Suetonium Paulinum retinere potuerunt, quin adscitis in auxilium ciuibus, inde moueret, & vrbem nudam hosti relinqueret, qui statim paucos oppressit, quos vel imbellis sexus, vel fessa ætas, vel loci dulcedo detinuerat. Nec minorem à Francis cladem pertulisset, si non præstò fuisset diuinum ex improuiso auxilium. Cùm enim C. Alectus, C. Carausium Menapiæ ciuem dolo sustulisset, qui maris nostri inclementiâ, difficillimis Diocleſiani in Oriente bellis, & Francis, socijsque naualibus audacissimis fretus, Britanniæ Batauiæque redditus interuerterat, Augustíque titulum (vt nummi eius hîc eruti demonstrant) sex annos gessisset: Alectum itidem iam tertio anno purpuram in Britannia vsurpantem M. Aur. Asclepiodatus prælio delesset, Franci illi qui pugnæ superfuerunt, Londinum conuolantes, iam iam vrbem prædaturi erant: nisi Tamisis, qui nunquam Londinensibus defuit, Romanos milites per errorem nebulosi maris à classe abiunctos peropportunè intulisset. Illi enim barbaros totâ vrbe confecerunt, & non solùm ciuibus in cæde hostium dederunt salutem, sed etiam in spectaculo voluptatem. Tunc concidisse produnt Annales nostri L. Gallum ad amniculum, qui vrbem ferè mediam interluebat, & ab eo *Nantgall* Britannicè, **Walbroke** Anglicè dictum, quod nomen manet in plateâ, sub qua cloacam esse subterraneam ad expurgandam sordium colluuiem accepimus, haud procul à saxo illo **London-stone**, quod *Milliarium* fuisse, cuiusmodi Romæ in foro erat, existimamus, cum in media vrbe sit, quà in longum procurrit. Nec dum Londinum communitum fuisse credimus. Paulò pòst tamē Historiæ nostræ Constantinum Max. rogatu Helenæ matris primùm mœnibus è lapide structili, & latere Britannico obsepsisse tradunt, quæ suo ambitu tria plùs minùs milliaria colligunt: ita vt vrbem forma ferè quadratâ, sed non æquilatera includerent, cùm ab occasu in ortum longior sit, ab Austro ad Septentriones contractior. Horum mœnium pars quæ Tamisi prætendebatur perpetua fluminis alluuione penitus concidit, eius reliquias Henrici secundi tempore apparuisse scripsit, qui tunc vixit, Fitzstephanus. Reliqua pars superest, ad Septentriones firmior, quæ non multos ante annos opera Iotcelini Prætoris instaurata repentinam

C. Carausius. Panegyricus Constantio Cæs. dictus, & falsò Maximiano inscriptus.

Franci cæsi.

Londonstone.

Helenæ nummi sub mœnibus sæpè reperti.

Mœnia.

1477 pentinam quasi induit iuuentutem. Ad occasum verò, & ortum, licèt olim ex Iudæorum demolitis ædibus renouarint in suis bellis Barones, tota tamen sunt lacera, & fatiscentia. Londinenses enim, vti veteres illi Lacedæmonij, præmunitas vrbes, quasi muliercularum habitacula rident, vrbémque suam satis munitam credunt, quæ viris non saxis præcingitur. Patent hæc mœnia

Portæ. septem portis, præcipuis (minores verò sciens omitto) quæ nouatæ, noua etiam assumpserunt nomina. Ad occasum duæ sunt *Ludgate*, à Luddo Rege, siue *Fludgate*, Lelandi opinione, à fluui-

1586 olo subiecto, (vt porta Fluentana Romæ) quæ nunc à fundamentis instauratur, & *Newgate* omnium pulcherrima à nouitate, priùs *Chamberlangate*, quæ publicus est carcer. Ad Septentriones quatuor, *Aldersgate* ab antiquitate, vel ab Aldricio Saxone, vt alijs placet, *Creplegate* à claudorum hospitio, *Moregate*, à palude adiuncta nunc in agrum conuersa, primùm à Francerio

Easterlings. Pretore, anno 1414. patefacta, *Bishopsgate* ab Episcopo, quam Germani Hanseaticæ societatis mercatores & instaurare, & difficilioribus temporibus propugnare ex pacto, vt accepimus tenebantur. Ad ortum vna sola est **Aldgate** à vetustate dicta, vel **Elbegate**, vt alij volunt. Ad Tamisim duas etiam portas præter illam ad pontem extitisse credunt, **Belingsgate**, nunc Cothon recipiendis nauibus, & *Dourgate*, id est, *Aquaria porta*, vulgò **Dowgate**.

Turris. Quà murus etiam ad flumen desinit, munimenta fuerunt firmissima, quorum alterum superest, vulgò *Turris Londinensis*, Britannicè ab albedine *Bringwin*, *Tourgwin*. Arx sanè nobilissima, mœnibus latè incincta, turribus excelsa, vallo latísque munita fossis, nobili etiam armamentario, & domibus aliquot ita instructa, vt oppidum æmuletur: meritóque putes duo illa castella, quæ ad hanc orientalem vrbis partem fuisse prodidit Fitzstephanus, in hanc vnam coaluisse. Ad occidentalem vrbis partem alterum extitit munimentum, quà **Flete** amniculus (vnde **Fletestrete**) nunc dispectus, olim nauiger (vt in Chartis Parlamentarijs legi) Tamisi confluit. Hanc arcem Palatinam Fitzstephanus dixit, incendióque haustam Gullielmo regnante prodit. E cuius ruinis tùm magna pars templi Paulini extructa, tùm in ipsius areâ cœnobium Fratribus Dominicanis (vnde **Blackfriers** locum nominamus) fundauit Robertus Kilwarby Archiepiscopus Cantuariensis, vnde magnitudinem facilè coniectes. Extiterunt eo tamen loco Henrico secundo regnante,

duo

duo (vt author est in Otijs Imperialibus Geruasius Tilburiensis) *Lib. 3.* *Pergama, muris & aggeribus constructa castra, quorum alterum Bainardi, alterum Baronum de Montfitchett ex iure est successionis.* Verùm nihil hodie ex ijs reliquum est, suspicantur tamen nonnulli ædes Penbrochianas horum fuisse particulam, quas **Bainards castell**, à nobili viro Bainardo Domino de *Dunmow* constructore appellamus, cuius successores Fitzwalteri hæreditario iure erant ciuitatis Londini Antesignani.

Nec munita solùm illo tempore fuit, sed etiam Flamine sublato, & Christiana religione sub optimo Imp. confirmata, Episcopus in eius locum substitutus. *Episcopatus.* Secundo enim Concilio Arelatensi, quod anno salutis 326. sub Constantino celebratum erat, Londinensem Episcopum interfuisse constat, Subscripsit enim, vt videre est in Tomo primo Conciliorum, *Ex prouincia Britanniæ, ciuitate Londinensi Restitutus Episcopus*, quem cum successoribus ad S. Petri in *Cornehill* sedisse affirmant nonnulli. *Londinum Augusta dicta.* Inde verò ea dignitate floruit Londinum, vt AVGVSTA dici cœperit, eóque nomine sub Valentiniano innotuit, Ammianus enim Marcellinus libro XXVII. *tendénsque ad Londinium vetus oppidum, quod Augustam posteritas appellauit.* Et libro XXVIII. Ab *Augusta profectus quam veteres appellauere Londinum:* vnde cùm à Constantini tempore officina monetaria in hac fuerit instituta, *Officina Monetaria.* (legimus enim in eius nummis, quos in honorem Constantij patris signauit, & alijs, P.LON. S. id est, *Pecunia Londini signata,*) qui huic præfuit sub Comite sacrarum largitionum, in Notitiarum libro, *Præpositus Thesaurorum Augustensium in Britannia* vocatur. Hoc nomen AVGVSTA plenum summâ dignitate, plenum maiestate nomen, *Augusta nomen honoratissimum.* Conditores & restauratores vrbium cùm vrbes potentes, florentes & pollentes futuras aut sperarent, aut optarent, auspicata nomina indiderunt. Sed inter auspicatissima nullum magnificentius, nullum auspicatius quàm AVGVSTA. Augusti enim nomen optimus ille & maximus imperator Octauianus sibi non sine iudicio doctissimorum asciuit. *Augustus*, inquit Dio, *quasi hominis natura amplior cognominatus est.* *Lib. 54.* Quæ enim honore dignissima ac sanctissima AVGVSTA dicuntur. Nec sine Romanorum Augustorum licentia summi honoris ergô hoc nomen habuit Londinum. Quam imponendi nominis licentiam concedendam annotat in illo versu Virgilius

Vrbem appellabant, permisso nomine, Acestam.

Sed vt hoc honoratissimum nomen deleuit dies, ita vetustius illud *Londinum* confirmauit. Dum hoc gauderet nomine parùm abfuit, quin à prædonibus seditiosis vastaretur, sed Theodosius Theodosij Aug. pater, illos spolijs implicatos trucidauit, mersámque, vt ait Marcellinus, anteà difficultatibus ciuitatem in ouantis speciem lætissimus introijt. Indéque mouens. Britanniam grauissimis malis obsitam sua virtute ita euoluit, vt illum Britannicum ducem, (teste Symmacho) statua equestri, inter prisca nomina consecrarint Romani. Non longo pòst tempore confecto Romanorum in Britannia imperio, publico insulæ fato in Saxonum potestatem deuenit: quomodo verò è scriptoribus non constat. Vortigernnm captum, vt se redimeret, Hengisti Saxoni tradidisse opinor, cùm ad Orientales Saxones spectaret, quorum regionem Hengisto ea lege Vortigernum addixisse meminerunt scriptores. Quo tempore Ecclesia etiam grauissima quæque pertulit, pastores aut necati, aut fugati, greges abacti, opibusque omnibus sacris & profanis confusis, Theonus vltimus è Britannis Londinensis Episcopus *Sanctorum reliquias*, vt inquit author meus, *ad memoriam, non ad superstitionem occultabat.* Quamuis autem einsmodi fuerit ea Saxonum ætas, qua verissimè Martem sua arma concussisse dicas, emporium nihilominùs fuit, teste Beda, *multorum populorum terra marique venientium.* Posteà autem cùm pacis benignior aura huic defatigatæ insulæ aspirasset, Saxonésque Christianæ religioni inseruire cœpissent, rediuiuo splendore reflorescere incœpit. Ethelbertus enim Rex Cantij (sub quo Sebertus quasi beneficiarius hoc tractu regnauit) templum Diuo Paulo posuit, quod subindè restauratum in maximum & magnificentissimum excreuit redditibúsque opulentum, vndè præter Episcopum, Decanus, Præcentor, Cencellarius, Thesaurarius, Archidiaconi quatuor, Præbendarij XXIX, & alij aluntur. Orientalem huius templi partem, quæ recentior videtur, & operosa est, cryptoporticúmque habet pulcherrimam, (quæ & ipsa est S. Fidei ædes sacra) ex ruinis arcis illius palatinæ quam dixi, circa annum 1086. substruxit Mauritius Episcopus, cum anteà miserabili incendio absumpta fuisset. Occidentalis pars, vti transeptum, spatiosa est, sublimis columnis ingentibus, & concameratione e saxo pulcherrima conspicua. Quà verò hæ quatuor partes se decussant, ampla & excelsa surgit turris, cui imposita fuit pyramis plumbo obtecta, in immanem altitudinem

Londinum in Saxonum potestate.

Reliquiæ ad memoriam occultatæ.

D. Pauli templum.

altitudinem ædita, (à terra enim pedes 534. in altitudinem ascendit,) quæ anno 1087. ignem cœlestem prouocauit, arsitque non sine magno totius vrbis damno, sed restaurata, nuperrimè nobis pueris de cœlo iterum tacta deflagrauit, nec hactenus reædificata. Sed de constructione huius audi qui tunc vixit Guil. Malmesburiensem. *Mauritius regis cancellarius, quamuis in quibusdam minus prospera fama, prædicabilis tamen efficaciæ, Magnanimitatis certè ipsius est indicium basilica beati Pauli, quam inchoauit Londoniæ, tanta est decoris magnificentia vt meritò inter præclara numeretur ædificia: Tanta cripta laxitas, tanta superioris ædis capacitas, vt cuilibet populi multitudini videatur posse sufficere. Quia igitur Mauritius erat mentis immodicus, laboriosi operis impensam transmisit ad posteros. Denique cùm Richardus successor eius omnes redditus ad episcopatum pertinentes ædificationi basilicæ transcripsisset, aliundè se suósque sustentans propemodum nihil efficere visus est, totúmque censum ad hoc bene prodigus exhauriebat & parùm in effectum prodibat.* Dimensionem etiam huius tam magnificæ structuræ ex antiquo satis scriptore subiungam vt legas si placeat. *Longitudo Ecclesiæ B. Pauli continet 690. pedes, latitudo eiusdem 130. pedes, Altitudo occidentalis testudinis ab area 102. pedes, altitudo testudinis nouæ fabricæ ab area. 88. pedes, Altitudo fabricæ lapideæ Campanilis à plana terra 260. pedes. Altitudo fabricæ ligneæ eiusdem Campanilis 274 pedes, &c.* Dianæ templum olim hoc loco extitisse coniectârunt aliqui, & sunt quę fidem eorum coniecturæ adiungunt: Antiquæ ædes adiacentes in archiuis templi, *Dianæ cameræ* vocantur, & in cœmiterio, regnante Edwardo primo, incredibilis vis bubalinorum capitum effossa fuit, vt est in nostris Annalibus, quæ tunc cum admiratione, tanquam Gentilium sacrificia suspexit multitudo, & Tauropolia in Dianæ honorem fuisse celebrata norunt eruditi. Nos etiam ipsi pueri cerui caput pilo præfixum, quod Dianæ sacrificijs conuenire videbatur, magna cum pompa, & Cornicinum boatu ex veteri fortasse & superstitioso instituto, in ipso templo circumgestatum vidimus. Cæterùm ab hoc templo condito, sedes fuit Episcoporum Londinensium, primumque habuit Episcopum sub Saxonibus, (quinquagesimo anno post Theonum Britannici generis exturbatum,) Melitum Romanum ab Augustino Cantuariensi illo consecratum, qui contrà quàm Gregorius Papa iusserat, Archiepiscopatus insignia, & Metropolitanam sedem Londino Cantuariam transtulit. Conduntur in hoc templo,

[Margin notes: 1561 (beside "nec hactenus"); *Templum Dianæ.*; *Sepulti in templo Paulino.*]

plo,(vt S.Erkenwaldum,& Episcopos taceam,)Sebba Rex Orientalium Saxonum qui regno se abdicauit, vt Christo vacaret,
Circiter 680. Ethelredus siue *Egelredus*, qui hoc regnum *potiùs oppressit, quàm*
1016 *rexit, sæuus in principio, miser in medio, turpis in exitu: ita parricidio*
Guil.Malmesb. *cui conniuentiam adhibuit immanis, fuga & mollitie infamis, & morte miserabilis*. Henricus Lacy Comes Lincolniæ, Ioannes Gandauensis Dux Lancastriæ, Simon de *Burly* Eques clarissimus, I. de *Bellocampo*, I. Dominus *Latimer*, Ioannes Masonus Eques, Guil. Herbert Comes Penbrochiæ, ~~Nicholaus Baconus~~ magni sigilli custos vir alto consilio limatoque iudicio, Philippus Sidneius, ~~Fr. Walsinghamius~~ Equites clarissimi, &c. Et Christoph. Hattonus magnus Angliæ Cancellarius, cuius sacræ perpetuæq; memoriæ magnificum, & tanti viri amplitudine dignissimū monumentum Guil. Hattonus nepos ex antiqua *Newportorum* familia, (quem in nomē & stirpem Hattonorū inseruit) iampridē posuit.

Præter hoc non aliud, quod sciam, Saxonum opus Londini extat, nec enim altam pacem diu agitârunt, cùm breui Orientalium Saxonum opes frangerent Saxones occidentales Londinúmque in Merciorum potestatem cederet. Vix sopitis intestinis bellis, noua ex Aquilone prorupit tempestas, Danica scilicet, quæ miserè hanc regionem lacerauit, vrbémque conquassauit. In suam enim potestatem redegêrunt Dani, sed recepit Alfredus, instauratámque Æthelredo genero Merciorum Comiti tradidit. Vastatores tamē illi posteà obsidione capere sæpiùs conati sunt, præcipuè verò Canutus, qui effosso canali Tamisium auertere molitus, sed semper operam luserunt, ciuibus fortissimè hostilem impetum propulsantibus. Terror nihilominùs ab illis non paruus impendit, donec Guilielmum Normannorum, quem Deus ad Angliæ imperium natum voluit, gratantèr acceperint, & Regem salutârint. Iam indè posuêre venti, fugêre nubes, & verè aurea sæcula illuxêrunt; insignem nullam calamitatem subiuit, Principum indulgentia immunitates consequuta est maximas, *Regum Camera* dici cœpit, mercimonijsque ita refloruit, vt Guilielmus Malmesburiensis, qui eo tempore vixit, *Vrbem nobilem, opimam, ciuium diuitijs constipatam, negotiatorum ex omni terrâ venientium commercijs frequentatam* dixerit; & Fitzstephanus qui eo seculo vixit, eo tempore Londinum 127. Ecclesias Parochiales, & 13. Conuentuales numerâsse, & factâ hominum armigerorum ostensione, quadraginta millia pedestrium, equitum viginti millia sub signis eduxisse prodiderit.

Tunc

Tunc surgentibus tectis vndique accreuit, & exspatiantia ad portas longè se protulerunt suburbia, præcipuè verò ad occasum, quà frequentissima sunt, in quibus XII. sunt ædificia, Hospitia vocant, iuri nostro municipali consecrata: è quibus quatuor splendida admodum & ampla, ad forum siue *Curiam*, vt vocant, spectant: reliqua ad *Cancellariam*. In his nobiles adolescentes tanto numero iuris studio sedulò vacant, vt nec Andegauis, nec Cadomo, nec ipsis Aurelijs studiosorum frequentia concedat, vt I. Fortescu in suo de Angliæ legibus libello testatur. Quatuor illa primaria sunt Templum interius, Templum medium, *Grayes Inne*, & *Lincolnes Inne*. Duo illa priora sita sunt eo loci vbi olim regnante Henrico 2. Heraclius Patriarcha Hierosolymitanis ecclesiam militibus Templarijs consecrauit, quam ad formam Templi iuxta sepulchrum Domini Hierosolymis extruxerant. Habitârunt enim in parte Templi iuxta sepulchrum, vnde appellatio facta, vouerántque Christianam religionem, & peregrinos sepulchrum Domini inuisentes contra Mahometanos tutari: Vnde illos gratissimis animis prosecuti sunt omnes, munificentia principum possessiones & facultates vbique longè maximas acquisiuerunt, magna pietatis opinione floruerunt. Plurimiq; nobiles apud eos tumulati fuerunt, quorum imagines visuntur in hoc Templo tibijs in crucem transuersis: sic enim sepulti fuerunt, vt accepi, quotquot illo sæculo, nomina bello sacro dedissent, vel qui (vt tunc temporis sunt locuti) *Crucem suscepissent*. E quibus fuerunt Guilielmus pater, Guilielmus & Gilbertus eius filij, omnes Marescalli Angliæ Comitésque Penbrochiæ. Verùm anno salutis 1312. hic ordo impietatis damnatus, & Pontificia authoritate omninò sublatus erat, possessiones verò Hospitalarijs militibus S. Ioannis Parlamentaria authoritate sunt assignatæ, ne in pios vsus erogata contra donatorum voluntatem in alios vsus distraherentur. Certum tamen est ex scriptis antiquis hunc locum post exactos Templarios fuisse sedem Thomæ Comitis Lancastriæ, & inde Audomari de *Valentia* Comitis Penbrochiæ, posteà Spenserij qui Regi Edwardo secundo fuit in delicijs, demúmq; in duo Iurisconsultorum collegia conuersum fuisse. De cæteris nihil mihi legenti occurrit: fama obtinet alterum Dominorum Graiorum, alterum Comitũ Lincolniæ fuisse habitationem.

Municipalis Iuris Collegia.

Innes of the Courts.

Templum nouum olim dictum.

Templum vetus vbi nunc Southhampton house in Holborne.

Templarij.

In altero horum tumulo literis fugientibus legi, Comes Penbrochiæ, *& in latere* Miles eram Martis, Mars multos vicerat armis.

Statutum de terris Templariorum 17. Edward 2.

Iuxta hęc *Domum conuersorum* Rex Henricus III. ad eos alendos qui à Iudaismo ad Christianam veritatem conuersi fuerunt,

inter nouum & vetus Templum instituit, quam posteà ad scrinia & archiua reponenda destinauit Rex Edwardus tertius, vnde
The Rowles. *The Rowles* hodiè dicitur.

Hæc suburbia continuatis ædibus, & superbis secundum Tamisim procerum habitationibus ad Westmonasterium procurrunt. Ædificia verò celeberrima sunt *Fons Brigidæ* vbi regiam ad Carolum v. Imp. excipiendum posuit Henric. VIII. nunc ergastulum. Ædes *Buckhurstia*, Carmelitarum, *Templa* quæ dixi, Ædes *Essexiana* à Domino Pagetto, *Arondellia*, *Somersettenses* à Seimero Duce Somersettensi extructæ. Deinde vt alias omittam, *Sabaudia* à Petro Sabaudiæ Comite, qui incoluit denominata, quam à fratribus *Montis-Iouis* Æleonora vxor Henrici III. emit, & filio Edmundo Lancastriæ donauit, cuius posteris diu fuit sedes donec Henricus VII. pauperibus sacrauit. *Dunelmenses* ab Anth. Beko Episcopo Dunelmensi & Patriarcha Hierosolymitano conditæ, & Eboracenses ita nuper
Nulli certa possessio, sed omnia fortuna. appellatæ olim Bathonienses. Sed quid hæc nomino, εἰσὶ ὅλως οὐδενὸς, ἄλλα τύχης.

Westminster. His ita suburbijs *Westmonasterium* vrbecula quondam plus mill. pass. abiuncta vrbi Londino adiungitur. **Thorney** hæc olim à spinis, nunc **Westminster**, ab occiduo situ, & monasterio dicitur. Templo enim, foro iudiciario, & Regiâ longè est celeberrima. Templum regum Angliæ inauguratione, & sepultura inprimis est insigne, Apollinis delubrum eò loci extitisse olim author est Sulcardus, & Antonino Pio imperante, terræmotu corruisse, ex cuius reliquijs Sebertus Rex Orientalium Saxonum alterum D. Petro erexit, quod à Danis deiectum renouauit, & pauculis monachis Dunstanus Episcopus concessit. Sed posteà Edwardus Rex cognomento *Confessor* sibi in sepulturam, & Benedictinis monachis in monasterium ex decimis omnium suorum redditUum de integro construxit, & patrimonijs tota Anglia dispersis ditauit. Sed audi qui tunc vixit Historicum. *Intendit deo deuotus rex locum illum cùm vicinum famosæ & opulentæ vrbi, tum satis apricum ex circumiacentibus fœcundis terris & viridantibus prædijs atque proximo decursu principalis fluuij ac toto orbe ferentis vniuersarum venalium rerum copiosas merces subiectæ ciuitati. Potissimum autem ob amorem principalis Apostoli quem affectu collebat vnico & speciali, Elegit ibi habere sibi locum sepulcri, Præcepit deinde ex decimis omnium redditUum suorum initiari opus nobilis ædificij quod deceret Apostolorum principem, quatenùs propitium sibi pararet*

pararet dominum post huius vitæ cursum labilem, & pro gratia pietatis suæ & pro oblatione prædiorum & ornamentorum quibus eundem locum disponit nobilitare. Ad regis itaque præceptum opus nobiliter ceptum faliciter apparatur, nec impensa siue impendenda pensantur: dummodò Deo & beato Petro dignum & acceptum prabetur. Formam antiquæ illius structuræ, si placeat ex antiquo manuscripto habe. *Principalis area domus, altissimis erecta fornicibus quadrato opere, parique commissura circumuoluitur, ambitus autem ipsius ædis duplici lapidum arcu ex vtroque latere hinc inde fortiter solidata operis compage clauditur. Porrò crux templi quæ medium canentium Domino chorum ambiret, & sui gemina hinc inde sustentatione mediæ turris celsum apicem fulciret, humili primùm & robusto fornice simpliciter surgit, deinde cochleis multipliciter ex arte ascendentibus plurimis intumescit, deinceps verò simplici muro vsque ad tectum ligneum plumbo diligenter tectum peruenit.* Verùm post 160. annum, hanc Edwardi fabricam subuertit Henricus III. nouámque Ecclesiam speciosa structura, multiplici marmorearũ columnarum 1220
ordine, tecto laminis plumbeis conuestito, quinquaginta annorum opere exædificauit, quam Abbates ad occasum plurimùm auxerunt, Henricúsque VII. in suam & suorum sepulturam, ad Ortum, sacrarium admirandæ elegantiæ, (*Orbis miraculum* vocat Lelandus, omnem enim elegantiam in illo aceruatam dicas) adiecit, in quo sepulchrum eius splendidissimum & maximum ex ære solido cernitur. Expulsis posteà monachis, ad varias subinde vices reuoluta fuit, primùm Decanum habuit & Præbendarios, mox Episcopum vnicum Thom. Thurlbeium, qui patrimonio dilapidato cessit, & Decano reliquit. Statim monachi cum suo Abbate à Maria Regina reducti, quibus paulò pòst authoritate Parlamentaria eiectis, in Collegiatam Ecclesiam, imò Ecclesiæ plantarium conuertit Serenissima Elizabetha, Præbendarios instituit duodecim, tot emeritos milites, scholasticos quadraginta (alumni Regij dicuntur,) qui suo tempore ad Academias promouentur, & in Ecclesiam, & Rempub. transferuntur, &c. Quibus omnibus Decanum præfecit, quam dignitatem hodie summa cum laude gerit ~~D. D. Goodmanus~~ vir optimus, & integerrimus, patronus mihi vnicè colendus, vtpote qui nobis hæc otia fecit.

Contumulantur in hoc templo (vt illos etiam pro dignitatis & temporis quo obierunt ratione adnotem) Sebertus primus Rex Orientalium Saxonum, Haraldus Nothus filius Cnutonis Dani

Principes sepulti in Ecclesia Westmonasteriensi.

Rex Angliæ, S. Edwardus Rex & Confeſſor, & Editha vxor, Matildis vxor Henrici primi filia Malcolmi Regis Scotorum. Henricus III Edvardus primus eius filius. Æleonora filia Ferdinandi tertij Regis Caſtellæ & Legionis illius vxor. Rex Edwardus tertius, & Philippa Hannonia eius coniux, Richardus ſecundus & Anna conſors filia Wenzelai Imperatoris, Henricus quintus cum coniuge Catharina filia Caroli ſexti Regis Galliæ, Anna vxor Regis Richardi III. filia Richardi Neuill Comitis Warwici. Henricus ſeptimus cum vxore Elizabetha, & matre Margareta Richmondiæ Comitiſſa, Rex Edwardus ſextus, Anna Cliuenſis vxor quarta Henrici Octaui, & Maria Regina. Ex Ducibus & Comitibus Edmundus Comes Lancaſtriæ filius minor Regis Henrici III. Auelina de *Fortibus* Comitiſſa *Albemarliæ* eius coniux, Gulielmus & Audomarus de *Valentia* è familia *Luſigniana* Comites Penbrochiæ, Alphonſus, Ioannes, & alij Edwardi primi liberi, Ioannes de *Eltham* Comes Cornubiæ filius Edwardi ſecundi, Thomas de *Woodſtock* Dux Gloceſtriæ filius natu minimus Edwardi tertij cum alijs eius liberis, Æleonora filia & hæres Humfredi Bohun Comitis Herefordiæ & Eſſexiæ, vxor Th. de *Woodſtocke*, Filiolæ Edwardi IIII. & Henrici VII. Henricus filiolus bimeſtris Henrici Octaui: Philippa Duciſſa Eboracenſis, Lodouicus Vicecomes *Robſert* Hannonius & iure vxorio Dominus *Bourchier*, Anna filiola & hæres Ioannis Moubraij Ducis Norfolciæ deſponſata Richardo Duci Eboracenſi filio minori Regis Edwardi quarti, Ægidius *Daubeney* Camerarius Henric. VII. & conſors ex familia Arundelliorum in Cornubia, Vicecomes Wellenſis, Franciſca Brandonia Duciſſa Suffolciæ, Maria eius filia, Margareta Douglaſia Comitiſſa Lennoxiæ auia Iacobi ſexti Regis Scotorum cum Carolo filio Lennoxiæ Comite, Winefrida de *Bruges* Marchioniſſa Wintoniæ, Anna Stanhopia Duciſſa Somerſettenſis & Iana filia, Anna Cecilia Comitiſſa Oxoniæ filia Domini Burghlæi ſummi Angliæ Theſaurarij cum matre Mildreda Burghlæa, Elizabetha Berklæa Comitiſſa Ormondiæ, Franciſca Sydnæa Comitiſſa Suſſexiæ, Tho. Butler Vicecomes *Thurles* hæres Comitis Ormondiæ. Prætereà Humfredus *Bourchier* Dominus *Cromwell*, Humfredus *Bourchier* alter filius & hæres Domini *Berners* qui ambo in prælio ad *Bernet* ceciderunt, Nicholaus Baro *Carew*, Baroniſſa Powiſiæ, Thomas Baro *Wentworth*, Thomas Baro *Wharton*, Iohannes Dominus Ruſſell, Thomas Bromley Cancellarius Angliæ,

E. Howarda

E. Howarda filia & hæres Vicecomitis *Bindon*, Elizabetha filia & hæres Edwardi Comitis Rutlandiæ vxor Guilielmi Cecilij, Thomas Puckering custos magni sigilli Angliæ, Francisca Howarda Comitissa Hertfordiæ, quique minimè tacendus Poëtarum Anglorũ princeps Galfredus Chaucer; & qui ad illum ingenij fœlicitate, & diuite Poëseos vena proximè inter Anglicos poëtas accessit Edm. Spencerus. Alijque Ecclesiastici ordinis & melioris notæ quamplurimi.

In proximo alterum etiam Canonicorum Collegium erat S. Stephano sacrum, quod regia sanè magnificentia, & amplissimis possessionibus construxit Edwardus tertius, cùm Galliam suis victorijs permensus esset, *reducens*, vt in fundationis Charta legitur, *in deuota considerationis examine profusa Christi beneficia, quibus ex sola miserationis suæ dulcedine in opportunitatibus nos præuenit, à varijs nos licet immeritos liberando periculis & dextra suæ potentiæ contra nobis aduersantium impetus, cum victoriosis successibus magnificè defendendo, ac alijs in tribulationibus & perplexitatibus quibus plurimum inuoluti fuimus, cum insperati superinfusione remedij consolando.* Sub hoc, *Westminster Hall* siue Prætorium est, in quo præter Comitia Parlamentaria, quæ ibi sæpissimè habentur, fora iudiciaria constituuntur, & statis temporibus causæ cognoscuntur, cùm iuris, tum patrimonij Regij, & etiam Cancellariæ, quæ ex æquo & bono summum ius moderatur, Cùm ante Henrici III. tempora, primæ iustitiæ forum vagum esset, aulámque Regiam comitaretur. Verùm ille, vt in *Charta Magna* habetur, legem tulit in hæc verba: *Communia placita non sequantur Curiam nostram, sed teneantur in aliquo certo loco*, Hoc, quod nunc habemus Prætorium, Richardus II. diruto vetustiori, extruxit, suæque habitationi dicauit, (tunc enim Reges ipsi caussas audiebant,) Palatiúmque ab Edwardi Confessoris tempore adiunctum habuerunt, quo ante sexaginta annos igne absumpto, Henricus VIII. sedem Regiam ad ædes vicinas non ita pridem Cardinalis Wolsæi transtulit, quas *White Hall* vocant, id est, *Aula alba*. Domus hæc est verè Regia, hinc viuario, quod & alteram Regiam coniungit, *S. Iames* dictam, illinc Tamisi conclusa. Hanc Poëta quidam *Leucæum* ab albedine dixit:

S. Stephens Chappell.

Westminster Hall.

White Hall.

Regale subintrant
Leucæum reges, (dederant memorabile quondam
Atria, quæ niueo candebant marmore, nomen)

Quod

Quod Tamisis prima est cui gloria pascere cygnos
Ledæos, rauco pronus subterluit æstu.

Ad Circium etiam magna subsunt Londino suburbia, speculáque fuit olim, siue militaris prætentura, vnde loco nomen ex Arabico vocabulo *Barbacan* (authore Galeoto Martio) cessitque dono Edwardi III. in sedem Vffordorum, à quibus per Willoughbæos ad Peregrinum *Bertey*, Dominum *Willoughby* de *Eresby*, virum omnibus modis generosissimum & verum Martis alumnum nunc deuenit. Nec minora ad Aquilonem & Subsolanum procurrunt suburbia, in quorum campis dum hæc scriberemus, eruta sunt multa vasa sepulchralia, sigilla, & vrnæ, in quibus Claudij, Neronis, Vespasiani, &c. nummuli. Vialæ etiam vitreæ, vascula fictilia, in quibus liquidum supererat, quod vel libamentum ex vino & lacte existimarem, quo in cremandis corporibus vsi sunt prisci Romani, vel odoriferos illos liquores, quorum Statius meminit:

Barbacan.

Vidéque liquores
Arsuram lauere comam.

Hunc locum cremandis, condendísque corporibus destinârunt Romani, qui ex lege XII. Tabularum cadauera ex vrbibus efferebant, & iuxta vias publicas, & militares sepeliebant. Hæc quà vrbs terram spectat. Quà verò flumen labitur, ad austrum amplum illum *Burgum de* Southworke, cuius meminimus, ponte etiam coniunxerunt ciues, primùm sublicio eo loco quo anteà in traijciendo, pontone, pro ponte vtebantur. Posteà, regnante Ioanne, è viuo saxo opere admirando nouum pontem XIX. fornicibus præter versatilem illum suspendêrunt, elegantissimísque ædificijs ad instar plateæ ita continuarunt, vt inter Europæ pontes facilè primas & magnitudine, & elegantia ferat. Nec solùm amplificata eo tempore vrbs erat, sed etiam optima Reipub. forma descripta, ciues in corpora, siue Collegia distributi. Vrbs ipsa in XXVI. regiones, siue tribus diuisa, conciliúmque Reipub. penes totidem senes constitutum, qui ex ætate, nostra lingua Aldermen, id est, *Senatores* dicuntur, quorum singuli singulis tribubus præessent, & cùm antiquitùs pro summo magistratu Portreue, id est, vrbis Præfectum habuissent, duos Balliuos instituit Richardus primus, pro quibus statim Ioannes Rex concessit, vt Maiorem siue Prætorem annuum magistratum suis suffragijs è XII. primarijs corporibus eligerent, duósque Vicecomites Shirifs vocant, quorum alter Regius, vrbanus alter dicitur

Pons.

Ciuium Collegia. Tribus.

Maior siue Prætor.

tur nominarent.

Hac Reipub.forma constituta,incredibile est quantum publicis,priuatisque operibus creuit,crescitque(reliquis Angliæ vrbibus decrescentibus.) Nam, vt taceam domum Senatoriã **Guildhall** à Tho.Knowles Prætore pulcherrimè constructam,**Leadenhall** amplum & nitidum opus à Simone Eiro excitatum,vt publicum esset horreum ad annonam laxandam. Peristillium siue Ianum medium, *Bursam* vulgus, Regina Elizabetha *Excambium Regium* dixit, ad negotiatorum vsum, & vrbis ornamentum à Thoma Gresshamo equestris ordinis positum, magnificum illud quidem,siue ædificij structuram,siue gentium frequẽtiam, siue mercium copiam spectes; vt etiam Hanseaticæ societatis domum omittam, & aquas subterraneis cuniculis, & syphonibus in omnes vrbis regiones corriuatas, illisque recipiendis elegantissima castella,nouum etiam aquæductum, quo Petri Mauritij Hydragogi Germani solers industria rota è Tamisi aquas in magnam vrbis partem tubulis certo libramine dispositis nuper deduxit. Templis vndique & ædibus sacris ita fulget; vt RELIGIO,&PIETAS sibi delubrum hic collocasse videantur. Ecclesias enim centum viginti numerat, quot nec ipsa Roma ostendit, præter Nosocomia, & Xenodochia, aliqque orphanos plùs minùs 600.in Paidotrophio,quod Christi Ædes dicitur, & pauperculos collata stipe circa 1240,&c. Longum esset si sigillatim persequerer optimas leges, & instituta quibus temperatur, Senatorij ordinis dignitatem, in principem obsequium & fidem,ciuium humanitatem,ædium nitorem,fœlicissimorum ingeniorum prouentum,suburbanos hortos delicijs,& herbis exoticis refertissimos, classem numerosam,& instructissimam, mercium omnigenarum vim incredibilem (ducenta millia pannorum laneorum præter alia vna Antwerpia quotannis hinc accepit) & omnium quæ ad humanæ vitæ cultum, necessitatémque spectant,redundantem copiam. Verè enim dixit ille H. Iunius in Philippeide.

1411 1445 *Bursa.* 1567 Royall Exchange

tectis opibúsque refertis
Londinum,& si fas,numeroso ciue superbum,
Larga vbi fœcundo rerum vndat copia cornu.

Et I. Scaliger in suis vrbibus:

Vrbs animis,numeróque potens,& robore gentis.

Alius hos quoque de Londino procudit versiculos, si legere non dedigneris, *Conubio Tamæ & Isis.*

LONDINVM

LONDINVM gemino procurrit littore longè
Æmula maternæ tollens sua lumina Troiæ,
Clementer surgente iugo dum tendit in ortum:
Vrbs peramœna situ, cœlóque solóque beata,
Vrbs pietate potens, numeroso ciue superba,
Vrbsque Britannorum quæ digna BRITANNIA *dici.*
Hæc noua doctrinis Lutetia, mercibus Ormus,
Altera Roma viris, Chrysæa secunda metallis.

Hos etiam in Londini laudem alius etiam mediæ ætatis sic lusit.

Ibis & in nostros diues Londonia versus
Quæ nos immemores non finis esse tui
Quando tuas arces, tua mœnia mente retracto
Quæ vidi, videor cuncta videre mihi.
Fama loquax & nata loqui, moritura silendo,
Laudibus erubuit fingere falsa tuis.

Alius item olim sic cecinit

Hæc vrbs illa potens cui tres tria dona ministrant,
Bacchus, Apollo, Ceres, pocula, carmen, ador.
Hæc vrbs illa potens quam Iuno, Minerua, Diana,
Mercibus arce, feris, ditat, adornat, alit.

Sed hæc & huiusmodi fusiùs & accuratiùs persequutus est Ioannes Stowæus ciuis Londinensis & Chronographus celebris in sua quam nuperrimè ędidit Londini perlustratione. Nunc charissimę patriæ valedicam, si priùs annotauero inclinationem cœli LI. gradibus, XXXIIII. scrupulis, distantiam ab vltimo occidente XXIII. part. XXV. scrup. definiri. Fidiculam naturæ Veneris Mercurijque stellam esse Topicam, quæ Horizontem perstringit, nunquam subit: & caput Draconis verticalem ab Astrologis censeri.

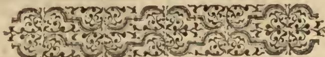
Radcliffe. A Londino Tamisis *Redcliffe* à rubro cliuo sic dictum nitidum oppidulum, & nautarum habitationem rigans, ferè in gyrum magno flexu se circumducens *Leam* fl. Comitatus huius ad Orientem limitem admittit, cui nihil memoria dignum adsidet. Nec

Edmonton. Waltham Crosse. enim *Ædelmton* præter nomen à nobilitate deductum, quicquam ostendit, nec *Waltham* nisi crucem in funebrem Æleonoræ reginæ Edwardi primi vxoris pompam erectam vnde denominatur. Solum *Enfeld* ædes regiæ à Louello, vt ex insignibus colligere licet, constructæ hîc visuntur, quibus viridissimo arborum

Enfeld Chace. vestitu, & ferarum venatione celebris saltus *Enfeld Chace* adiungitur,

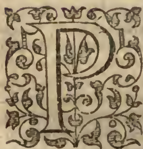
gitur, possessio olim Magnauillanorum Essexiæ Comitum, deinde Bohunorum qui illis successerunt, nunc verò ad Ducatum Lancastriæ spectat, ex quo Henricus IIII. Rex Angliæ Humfredi Bohuni vltimi alteram filiam & hæredem in vxorem duxerit. Visunturque adhuc in medio ferè hoc saltu rudera antiquæ domus quam Magnauillanorum Comitum fuisse vulgus perhibet.

Parœciæ 73 plus minus in hoc agro, extra urbem numerantur.



TRINOBANTES.

Eßex.



PARS altera Trinobantum ab orientali situ, & Saxonibus qui occupârunt Saxonicè Eaſt-ſeaxa, Normannicè *Exsesa*, vulgò **Eßex**, ampla, læta, frugifera, croci fœcunda, nemorosa, & opulẽta in primis est regio: hinc Oceano, inde fluminibus piscosis, quasi coronata, quæ & sua commoda affatim suppeditant. Ad Septentriones Stourus flumen à Southfolcia diuidit, ad ortum Oceanus se insinuat, ad Austrum Tamisis iam grandis à Cantio secludit, vti ad occasum *Ley* fluuiolus à Mediosaxonibus, & qui in eum influit *Stort*, siue Stourus minor ab Hertfordensibus. Nos autem in hac describenda pro instituti ratione, primùm quæ sunt ad *Ley*, & Tamisim memoranda, deinde quæ sunt interiùs, & ad oram maritimam videamus.

Ad **Ley**, Saxonicè Lygean, satis longè lateq; saltus expanditur venationi dicatus, feris quibus primas ob magnitudinem, & pinguetudinem deferunt, refertus; olim *Forresta de Essex* ob excellentiam dictus, nunc **Waltham Forest** ab oppido *Waltham*, quòd Waltham Forrest.

Waltham Abbey, vel Sanctæ Crucis.

quòd Saxonicè pealdham, i. *Syluestris habitatio*. Sedet hoc ad *Leam* qua insulas diuiso alueo spargit, nec originem admodum vetustam repetit. Consenescente enim Saxonum imperio, Touius quidam opibus, & authoritate pollens, & vt in priuata loci historiola legitur, *Stallerus, i. vexillifer Regis propter abundantiam ferarum syluestrium primus fundauit, & 66. viris instituit*. Illo defuncto, Athelstanus filius fortunarum suarum statim naufragium fecit, Edwardúsque *Confessor* Haraldo Comitis Godwini filio hanc villam donauit, & protinùs monasterium excitatum est, quod Haraldi illius & opus, & tumulus. Cùm enim ad Regium fastigium hominum errore, & sua ambitione obrepsisset, hoc in S Crucis honorem posuit, in hoc vota pro victoria contra Normannos concepit, & statim ab illis occisus, à matre quæ infimis precibus à victore corpus impetrauerat, in hoc tumulatus. Huic in surgenti colle impendent ædes *Copthall* & longè spectantium oculos pascunt, olim *Fitz-Aucheri*, nuper Tho. Heneagi Equitis clarissimi habitatio qui eas nuper ad summã elegantiam perduxit. Inferiùs Britãnico tempore DVROLITVM floruit, quæ antiquæ appellationis nota retenta, **Leiton** hodie dicitur, id est, *oppidum ad* **Ley**, vti *Durolitum* Britannicè flumen **Ley** denotat: viculus est hodie sparsim habitatus, ad v. à Londino lapidem, pro quo xv. in Antoninum librariorum incuria irrepsit. Hic fluminis traiectum olim fuisse locus vicinus **Oldford** dictus, id est, *Vadum antiquum* fidem facit, in qua cum parum abfuisset quin Matildis Regina vxor Henrici primi submersa esset, illa curauit vt paulò inferiùs fluuius ad **Stretford** pontibus cõiungeretur. Vbi diuortijs factis tripartitus fertur, & amœnissimè viridantia prata circumluit, in quibus monasterioli reliquias vidimus, quod Guil. de *Monte-Fixo*, siue *Montfichet* magni inter Normannos nominis Baro anno 1140. construxit, statímque **Ley** in vnum se recolligens, in Tamisim placidè exoneratur, vnde **Leymouth** locus appellatur.

Copthall.

Durolitum.

Leiton.

Tamisis verò, qui iam in immensum auctus multarum aquarum agmina hâc secum rapit, solummodò quæ meminisse conuenit, **Berking** habet, Bedæ **Berecing**, sacris virginibus ab Erkenwaldo Londinensi episcopo sacratum: vbi Tamisi confluit *Roding* fluuiolus qui multis viculis affusus nomen impertit suum, vt *Heigh Roding*, *Eithorp Roding*, *Leaden Roding*, *&c.* ex quibus vnum & alterum Ecclesiæ Eliensi dedit olim Leofwinus vir nobilis ad expiandum quod summo cum scelere commiserat matricidium.

Berking.

Liber Eliensis.

cidium. Inde Tilbury subluit, Bedæ Tilaburge, quæ ex paucu- Tibury.
lis casis constat, antiquitùs tamen Ceadæ Episcopi sedes erat, cùm circa annum salutis 630. Orientales Saxones per Baptismum in Christi Ecclesiam insereret. Posteà per iacentia loca & minùs salubria delatus reciprocanti aqua CONVENNON insulam nunc Canuay (de qua Ptolemæus & nos alibi meminerimus) à continente abscindit, cui ordine adsident, primùm *Beamfleot, fossatis altis & spatiosis*, vt inquit Florilegus, & castro, ab Hastenein Dano munitũ quod Alfredus Rex expugnauit. Inde Hadleigh quondam Huberti de *Burgo*, posteà Thomæ Woodstochij castrum, ruinis iam deformatum, & demùm Legh oppidulum elegans, strenuisque nautis refertissimum, illique vicinum *Pritlewell* vbi cellam monachis Sweno de *Essex* olim construxit. Sub quo ripis paulatim vtrinque deficientibus iuxta *Shobury*, quod Shobury.
aliqui *Sceobirg* Danorum munitionem fuisse suspicantur, in Oceanum Tamisis vasto ostio euoluitur. Quod Ptolemæus TAMESAE, & corruptè in alijs exemplaribus, IAMESAE æstuarium, nos vulgò *The Temes mouth* appellamus.

Interiùs autem Rochford quæ huic Centuriæ nomen fecit, lo- Rochford.
cum habet, nunc Baronum de *Rich*, quos Edwardus sextus ea nobilitate ornauit, habitatio; olim verò Dominos suos antiquæ nobilitatis eodem cognomine habuit. Quorum hęreditas ad Butler Ormondiæ & Wiltoniæ Comitem tãdem deuenit, & ab illis Domini Rochford.
ad Thomam Bollenium, quem Vicecomitem *Rochford*, & posteà Wiltoniæ Comitem Henricus Octauus creauit, è cuius propagine serenissima nostra ELIZABETHA, & clarissimus Baro Hunsdoniæ effloruerunt.

In mediterraneis verò celeberrima sunt Rumford forum suarium, Hornechurch quod *Cornutum monasterium* olim dictum, Hauering antiquus regis secessus, ab annulo quem peregrinus Regi Edwardo *Confessori* à diuo Ioanne vt scribunt missum eo loci tradidit, denominatus: *Brentwood*, & *Engerstone* quondàm *Ingheaston* publicis diuersorijs nota. Nec omittendum est *Angre* vbi castri sunt indicia quod à Rich. Lucy summo Angliæ Iusticiario regnante Henrico 2. conditum, cuius familiæ hæredem Matildem Ioannes Rex Richardo de * *Riparijs* in vxorem dedit. Ad * Riuers.
XVI. Italicum milliare à Durolito locat Antoninus CAESAROMAGVM, id est, *Cæsaris vrbs*, vt *Drusomagus* Drusi vrbs censetur, quam in Cæsaris Augusti honorem cõstructam iudico, cùm, vt habet Suetonius, *Reges amici, atque socij singuli in suo quisque regno,*

Cæsaromagus, alibi corruptè Baromacus.

894 *regno, Cæsareas vrbes in honorem Augusti condiderint.* Hanc à Saxonibus Sceobẏpyȝ dictam credunt nonnulli, de qua, *Dani à Beamfleot fugati, vrbem quæ lingua Anglorum* Sceobyrig *in Eastsaxonia sitam adeunt, firmámque sibi munitionem ibi constituerunt.* Nunc verò & illo etiam nomine truncato, Burghsted, & Bursted contractè vocatur, id est, *Burgi locus*, quo Germanico nomine plurima loca vetustiora insignierunt maiores, hodiéque tantùm rusticorum viculus est iuxta Billiricay forum satis frequens. Nec hoc solummodò nomen cùm distantia à Durolito opinionem confirmat meam, sed etiam quòd ad XII. inde milliare CANNONIVM posuit idem Antoninus, quo situ superest Cannonden vicus, nomine, vt vides, vix immutato. Haud scio an à fraxinis Britannicè denominatum fuerit, *Onnen* enim illis fraxinum significat, & ager est fraxinis fœcundus, nec non Ashdowne, i. *fraxinorum mons* proximus est. Ab his Ralegh non multùm abest oppidulum non inelegans, *Raganeia* videtur in libro illo *Domesday*, qui meminit castri quod hîc Suenus construxit. Vbi (etiam legitur) *vnus est parcus & VI. Arpenni vineæ, & reddit XX. modios vini si bene procedit.* Quod adnoto tum propter Arpennen Gallicam dictionem tum propter vinum in hac insula confectum. Fuit hic Suenus vir magni nominis, & magnæ nobilitatis, filius Roberti filij *Winmaerc*, pater autem Roberti de *Essexia*, ex quo natus erat Henricus ille de *Essexia* qui iure hæreditario regis signifer, quique quòd in velitatione contra Wallos animum, & signum simul abiecerat, proditionis insimulatus, singulari certamine victus, & in claustrum contrusus, amplissimo patrimonio Regis Henrici secundi fiscum adauxit, Baronia verò iam inde diu erat in Regum possessione, donec Hubertus *de Burgo* à Rege Ioanne obtinuerat.

Florentinus Wigorniensis. — Burghsted. — *Cannonium.* — Cannonden. — *Barones de Ralegh.* — *Arpennis. Vinum.* — *Familia de Essex.*

Hinc in ortum proiecta terra gramine lætissima, & re pecuaria diues, Insulam olim Foulenesse, æuo nectente, sibi adiunxit. Inde ad Septentriones retracta paulatim littora duo insinuantis Oceani accessus admittunt: hunc *Cronch*, alterum *Blackewater* accolæ vocant, inter quos intersidet Centuria Dengy, quondam Dauncing, vbi casearijs operibus omnia feruent, virique muliebri officio oues mulgent, vnde Casei illi insusitatæ magnitudinis conficiuntur, qui non modò per Angliam, sed etiam per exteras regiones ad saturandos agrestes, & opifices distrahuntur. Hanc Centuriam Edwardus Confessor Randulpho * *Peperking* concessit Charta breui, quam apponam, vt nos qui

Foulenesse. — Dengy hundred. — Essex cheese. — * *Peuerell Normanni vocārunt.*

qui omnes iuris apices excutimus, videamus quàm candida & aperta illa ætas fuerit. Sic verò illa se habet ex Scaccario, sed sæpiùs describendo molliora facta.

Iche Edward Koning
Haue yeouen of my forest the keping
Of the hundred of Chelmer and Dancing
To Randolf Peperking and to his kinling
With heorte, and hinde, doe, and bokke,
Hare, and foxe, catt, and broke,
Wilde foule with his flocke.
Partrich, fesaunte hen, and fesant cock:
With greene and wilde stob and stokk.
To kepen and to yeomen by all her might,
Both by day, and eke by night,
And hounds for to holde
Good, swift, and bolde:
Fower grehounds, and six raches,
For hare and fox and wilde cattes.
And therefore ich made him my booke,
Wittenes the Bishop Wolston,
And booke ylerned many on,
And Swayne of Esser our brother,
And teken him many other,
And our steward Howelin
That besought me for him.

Inter Record. de Term. S. Hilarij E. 2. 17. penes Thes. & Camerarium Scaccarij.

Hæc candida erat illius ætatis fides & simplicitas, quæ in pauculis lineis & pauculis crucibus aureis omnia fidei firmamenta posuerunt. *Ante Normannorum enim ingressum*, vti apud Ingulphum legitur, *Chirographa firma erant cum crucibus aureis, aliisque signaculis: sed Normanni cum cerea impressione per vniuscuiusque speciale sigillum sub intitulatione trium vel quatuor testium conficere Chirographa instituerunt. Conferebantur anteà multa prædia nudo verbo, absque scripto vel charta, tantùm cum Domini gladio, vel galea, cum cornu vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum strigili, cum arcu, & nonnulla cum sagitta.*

Sigilla apud Anglos primùm in vsu.

In *Blackwater* sinum, quem Borealem huius Centuriæ latus claudere dixi, & optimis ostreis scatet, quæ *Wallfleet* vocamus, confluunt duo flumina quæ magnam agri partem alluunt, Chelmer

mer & Froshwell. *Chelmer* fl. ex interiori regione effluens decurrit primùm ad *Estannes ad Turrim* nunc *Estbn*,* quam incoluerunt Domini de *Louanio* dicti, vtique Godfredo fratre Henrici Brabantiæ Ducis prognati, qui huc missi ad *Honorem de Eya conseruandum* ad sextam vsque progeniem Barones habiti sunt. Sed sub Edwardo 3. deficiente prole mascula, per filiam hæreditas & dignitas ad Guil. *Bourgchier* demigrauit, cuius posteri breui Comites fuerunt Essexiæ. Inde *Tiltey* vbi cœnobiolum *Mauritius filius Gilberti* posuit præterfluens, per Dunmow oppidum Fitzwalterorum ex Clarensi familia olim sedem prolabitur, vbi Iuga quædam Monasterium anno 1111. fundauit. *Sed Guil. Bainardus de quo Iuga tenebat*, sic scribitur in priuata loci historia, *villam de parua Dunmow, per feloniam amisit Baroniam suam, & Rex Henricus* 1. *illam Roberto filio Richardi filij Gisleberti Comitis de Clare & hæredibus suis cum honore Castri Barnardi Londini dedit. Qui Robertus fuit tunc Dapifer D. Regis Henrici.* Hæc ipsissima sunt authoris verba, nec mihi fas existimo ea interpolare, quamuis in illis sit Ἀναχρονισμὸς, qui in optimis historicis aliquando occurrit, Nondum enim * Richardus ille fuit Comes *Clare*. Haud procul hinc sedet *Plaissy* Gallicè sic dicta à placendo, quondam Estre, quæ Constabulariorum Angliæ vltimis Saxonum annis, & posteà (vt liber Eliensis testatur) habitatio. Ad quam duo magnæ authoritatis principes, Thomas Woodstochius Dux Glocestriæ, Comésque Essexiæ, & Ioannes Hollandius Comes Huntingdoniæ, cùm inter abruptam contumaciam, & deforme obsequium modum tenere non potuerint, fata complêrunt. Ille enim ob præcipitem contumaciam inopinatò Caletum abreptus & strangulatus: hic ab Henrico IIII. ob seditionem hoc ipso loco securi percussus, vt ipsius Woodstochij manibus pœnas dedisse videatur, cuius exitij author habebatur. Inde Chelmerus non longè à *Leez* defluit quondam cœnobiolo à Gernonis condito quæ hodie sedes Baronum *Riche*, qui à Richardo *Rich* magno Angliæ Cancellario sub Rege Edwardo VI. hanc dignitatem acceperunt. Paulóque inferiùs sedet *Hatfeld Peuerell* à possessore suo Ranulpho Peperello sic dicta, qui in vxorem habuit illa ætate forma supra omnes venusta filiam Ingelrici viri inter Saxones prænobilis, quæ marito peperit Guilielmum *Peuerell* Castellanum Doueriæ, Paganum *Peuerell* Dominum de *Brun* in Comitatu Cantabrigiæ, & Regi Guilielmo Conquestori cuius erat pellex Guil. *Peuerell* Dominum

Domini de Louanio.

* Qui passim dicitur, *Richardus filius Comitis Gisleberti.*

Plessy.

Hatfeld Peuerell.

Liber S. Martini London.

num Nottinghamiæ, iacetq; hîc in fenestra ecclesiæ tumulata. Sed ad Chelmerum redeamus qui iam **Chelmersford** vulgò **Chensford** petit, amplum satis oppidum in ipso Comitatus quasi medio positum, iampridem monasteriolo à M. Rege Scotorum constructo celebre, nunc tantùm *Assisis*, sic vocant fora in quibus caussæ totius agri bis quotannis coram Iudicibus ventilantur, insigne. Florere verò incepit cum Mauritius Episcopus Londinensis ad quem spectauit pontes hîc construxit regnante Henr. primo, viamque deflexit quæ anteà duxit per *Writle* amplitudine suæ parochiæ notissimum, quod Rex Henricus 3. concessit Roberto Brusio Scoto, cùm noluerit Comitatum Cestriæ inter colos muliebres diuidi, Edwardusq; 2. Humfredo de *Bohun* Comiti Essexiæ dedit cùm Brusij liberi à principis fide defecissent. Chensford. * Writle.

Frosh well siue **Blackwater**, qui longo decursu cùm nihil viderit præter **Cogshall** à Stephano Rege Cluniacensibus positum, & **Whittam** ab Edwardo Seniore rege 914. ædificatam, quæ etiam Eustachij Comitis Boloniensis, (vt ferunt) *Honor* erat; Chelmerum obuium habet, qui primùm solidus *Woodham-walters* præterfluit vetustam Dominorum *Fitz-walters* sedem, quorum altissima cum antiquitate cōiuncta fuit nobilitas; à Roberto filio 4. Rich. filij Gilleberti Comitis repetita, sed superiori sæculo in Ratcliffòrum stirpem per filiam translata, qui ad Comitum Sussexiæ dignitatem prouecti **New hall** ædes magnificas parum hinc dissitas iam incolunt. Hæ olim ad Butleros Ormondiæ Comites spectàrunt, deinde ad Thomam Bollen Comitem Wiltoniæ, à quo permutatione facta Rex Henricus VIII. accepit, maximis impensis adauxit, nouoque nomine *Beau-Lieu* appellauit, quod nunquàm tamen apud populum inualuit. Deinde *Chelmerus* insula amnica diuisus vetustam illam Romanorum Coloniam CAMALODVNVM quæ hoc littus illustrauit, salutat, CAMVDOLANVM Ptolemæo, Antonino CAMOLVDVNVM dicitur: sed *Camalodunum* genuinum esse nomen, Plinius, Dio, & marmor antiquum persuadent. In hac vrbe indaganda, Deus bone, quàm lusciosi fuerint nostrates, cùm se suo nomine proderet, & cæcutientibus illis se perspicuè exhiberet, nubemque submoueret. Plurimi in occidentali Insulæ parte peruestigârunt, vti optimus ille qui Antiquitatis Solem in manibus gestare sibi videbatur, alij in vltima Scotia, alij **Colchester** in Lelandi verba iurati, esse affirmârunt, cùm nomine vix mutilato pro Camaladuno hodie **Maldon** dicatur, Saxonicè Maleoune, Woodham walters. Barones Fitz-walters. New hall. * Lelandus in Cygneam Cantionem. Camalodunum. Maldon.

& Mealoune, maxima dictionis parte etiamnum integra, & superstite. Nec hoc solummodò expressum nominis vestigium persuasit; verùm etiam distantia à Mona apud Plinium, à Canonio apud Antoninum, & ipse situs probationem præstant vel apertissimam. Cunobillini hanc fuisse Regiam scripsit Dio, cuius nummos antiquos expressos hîc tibi exhibemus cùm ad hanc Camulodunum spectare videantur.

Cunobillinus, vide Verolamium pro Tasc.

Vide pag. 69. & 70.

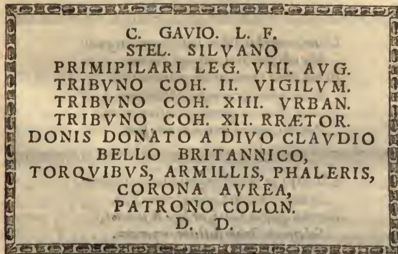


Præfuit ille, imperante Tiberio, huic orientali Insulæ parti, trésque suscepisse filios videtur, Adminium, Togodumnum, & Catacratum. Adminius à patre pulsus, & à Caio Caligula receptus cùm ille ridicula ista expeditione in Batauiam venit, vt sui terror inde Britanniam afflaret: Togodumnum verò, & Catacratum iusto prælio deuicit, & interfecit Aulus Plautius, & de Catacrato, vt dixi, ouans triumphauit. Hic ille Plautius est, qui C. Berico exule Britanno suasore, (nunquam non suggerentibus se belli causis,) primus post Iul. Cæsarem Britanniam sub Claudio tentauit, quem Claudius ipse statim transmissis legionibus, cum omni Imperij mole, & elephantis, (quorum ossa inuenta fucum quàm plurimis fecerunt) subsequutus est: primúmque transmisso Tamisi, Britannos qui in ripa aduenientem exceperunt, signis collatis, fugauit, faciléque hanc regiam Camalodunum cepit. Ob quæ BRITANNICI nomine filio imposito, sæpiúsque ipse Imperator salutatus (contra Romanorum institutum, neq; enim

Claudius in Britannia.

enim sæpiùs quàm semel licebat vno de bello id nomen assumere) sexto quàm profectus erat mense, Romam rediјt. Tantum erat vel tantillam Britanniæ partem debellâsse, vt hinc Claudio annuos ludos, titulum quòd auxerit Romani imperij fines, arcus triumphales & in vrbe, & Gessoriaci Galliæ, splendidissimúmque triumphum decreuerit Senatus, ad cuius spectaculum etiam prouinciarum præsidibus, & quibusdam exulibus in vrbem commeare permissum, Naualis corona fastigio Palatinæ Domus, quasi Britannici maris domiti insigne, fixa, Coronas aureas contulerint prouinciæ, Gallia Comata vnam IX. pondo, Hispania citerior alteram VII. pondo. Per gradus in Capitolio genibus adscendit, leuantibus eum vtrinque generis. Deinde ludos triumphales edidit, accepta ad id Consulis potestate. Hi ludi in duobus simul theatris exhibiti sunt, ac sæpiùs ipso à spectaculis digresso, alij ea curarunt. Equorum certamina tot promisit, quot dies illi admitterent, plura tamen quàm decem non fuere; nam inter equorum cursum vrsæ cædebantur, athletæ certabant, pueri ex Asia euocati pyrrhicam saltabant. Plurimis etiam ob hanc victoriam ornamenta triumphalia congessit, Licinio Crasso frugi equo phalerato, & veste palmata ipsum triumphantem sequi permisit, Posidio Spadoni hastam puram. C. Gauio torques, armillas, phaleras, coronámque auream, vt in antiquo marmore Taurini videre est, quod sic inscribitur.

Claudij de Britannis triumphus. Suetonius.



C. GAVIO. L. F.
STEL. SILVANO
PRIMIPILARI LEG. VIII. AVG.
TRIBVNO COH. II. VIGILVM.
TRIBVNO COH. XIII. VRBAN.
TRIBVNO COH. XII. RRÆTOR.
DONIS DONATO A DIVO CLAVDIO
BELLO BRITANNICO,
TORQVIBVS, ARMILLIS, PHALERIS,
CORONA AVREA,
PATRONO COLON.
D. D.

Nec minus ingenij monimentis celebris fuit hæc Claudij victoria.

toria. Doctiſſimi, ſed incerti poëtæ hac de re carmina eruditiſſimus Ioſephus Scaliger in ſuis Catalectis è ſitu vindicauit, quæ cùm non paſſim occurrant, ſubtexere non pigebit, ſunt enim quantiuis pretij. Diuerſa autem eſſe Epigrammata, & ideò diſtinguenda eruditiſſimus adoleſcens I. Obſopæus Germanus ex antiquis membranis me nuperrimè docuit.

Antonius Del-Rio, alias legit alicubi, igitur varias lectiones adpoſui.
** Proſpicit.*
** nunc erit.*

Auſoniis nunquam tellus violata triumphis
Iſta tuo, Cæſar, fulmine procubuit.
*Oceanúſq; tuas vltra ſe * reſpicit aras,*
*Qui finis mundo eſt, * non erit imperio.*

Victa prius nulli, iamiam ſpectata triumpho
Illibata tuos gens iacet in titulos.
Fabula viſa diu, medióque recondita ponto
Libera victori iam modo colla dedit.
*Euphrates Ortus, Rhenus * incluſerat Arctos,*
Oceanus medium venit in imperium.

** precluſerat.*

Libera non hoſtem, non paſſa Britannia Regem,
Æternum noſtro quæ procul orbe iacet.
Fœlix aduerſis, & ſorte oppreſſa ſecunda,
Communis nobis, & tibi, Cæſar, erit.

Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna:
Hic tibi finis erat, religioſe Numa.
Et tua, Diue, tuum ſacrata potentia cœlo
Extremum citra conſtitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars eſt imperij, terminus antè fuit.

Mars pater, & noſtræ gentis tutela, Quirine,
Et magno poſitus Cæſar vterque Polo.
Cernitis ignotos Latiâ ſub lege Britannos,
Sol citra noſtrùm flectitùr imperium.
Vltima ceſſerunt adoperto clauſtra Profundo.
*Et iam Romano * cingimur Oceano.*

** cingitur.*

Opponis

Opponis frustra rapidum Germania Rhenum,
Euphrates prodest nil tibi, Parthe fugax.
Oceanus iam terga dedit, nec peruius vlli,
Cæsareos fasces, imperiúmque tulit.

Illa procul nostro semota, exclusáque cœlo,
Alluitur nostra victa Britannis aqua.

** Semota, & vasto disiuncta Britannia ponto,* * Semota.
Cinctáque inaccessis horrida littoribus:
Quam pater inuictus Nereus vallauerat vndis,
Quam fallax æstu circuit Oceanus.
*Brumalem sortita *plagam: quà frigida semper* *polum.
Præfulget stellis Arctos in occiduis.
Conspectúque tuo deuicta Britannia, Cæsar,
Subdidit insueto colla premenda iugo.
Aspice, confundit populos imperuia tellus,
Coniunctum est, quod adhuc orbis, & orbis erat.

Et in Octauio cecinit Seneca de Claudio:
cuique Britanni
Terga dedere, ducibus nostris
Ante ignoti, iurísque sui.
Et ibidem quòd Tamisim transmiserat.
En qui ora Tamisis primus posuit iugum.

Sic enim Phœbus noster Iustus Lipsius legit, non *Tanais*, vt in vulgatis, nihil enim Claudio cum Tanai. Camaloduno sic in Romanorum potestatem redacta, Coloniam ibi valida veteranorum manu constituit Claudius, nummosque in rei memoriam signatos cum inscriptione COL. CAMALODVN. Et ob veteranos legionis XIIII. Geminæ Martiæ Victricis, quos Tacitus Britanniæ domitores vocat, in eam deductos, COLONIA VICTRICENSIS in antiqua Inscriptione appellatur, sed eccam.

Vide pag. 70. & 77.
Colonia Camaloduni.

CN. MVNATIVS. M. F. PAL.
AVRELIVS. BASSVS
PROC. AVG.
PRÆF. FABR. PRÆF. COH. III. SAGITTARIORVM, PRÆF. COH. ITERVM II. ASTVRVM, CENSITOR CIVIVM ROMANORVM COLONIÆ VICTRICENSIS QVÆ EST IN BRITANNIA CAMALODVNI, &c.

Conſtitutum etiam hîc eo tempore Diuo Claudio templum, *Aram æternæ dominationis* vocat Tacitus, cuius in ſuo Ludo meminit Seneca. *Ara,& Templum Claudij.* *Parum eſt*, inquit, *quòd templum in Britannia Claudius habet, quod nunc barbari colunt, & tanquam Deum orant.* Delecti ſunt etiam in eius honorem ſacerdotes, ſodales nimirum Auguſtales, qui religionis ſpecie Britannorum fortunas effundebant. Sed poſt decem annos verſa fortuna, concidit hæc Colonia. Cùm enim veterani in hos captiuos agros in ſubſidium contra rebelles, & imbuendis ſocijs ad officia legum deducti, impotentiùs in miſellum populum ſæuirent, extincta bellorum incendia maiore flamma erupêrunt. Britanni, Bunduica, quæ & Boadicia, duce, Coloniam hanc nullis munimentis ſeptam impetu dirupuerunt & incenderunt, templum in quo ſe miles conglobauerat, biduò expugnarunt, *80000 habet Dio.* Legionem Nonam in auxilium aduentantem fuderunt, & vt ſemel dicam, ſeptuaginta ciuium, & ſociorum millia occidêrunt. Hanc ſtragem *Prodigia.* varia prodigia prædixerunt. Victoriæ ſimulachrum in hac vrbe retrò conuerſum, & delapſum, in curia externi fremitus auditi, vlulatibus inſonuit theatrum, ædes ſub Tamiſis aqua viſæ, cruentóque aſpectu inundauit ſubiectum æſtuarium, quod nunc (neſcio an ob illam cauſſam Blackwater vocamus, id eſt, *aqua nigra*, vti Ptol. IDVMANVM dixit, *Idumanus.* quo etiam nigredinis ſignificatio ſubeſt, *Ydu* enim nigrum Britannis ſonat.) E fauillis tamen excitârunt Romani, eius enim meminit multos poſt annos Antoninus. Saxonico tamen imperio vix memoratur, tantùm
914 Edwardum Alfredi filium *Mealdunam* Danica rabie conuulſam inſtaurâſſe, caſtroque firmâſſe tradidit Florentius, Guiliel-

mus Normannus Angliæ deuictor, vt in eius Commentario legitur, *Centum octoginta domos in hac habuit, quas Burgenses tenuerunt, & octodecim mansuras vastatas.* Hodie verò populi frequentia, & sua magnitudine inter primaria Essexiæ oppida meritò censetur, *Burgúsq; de Maldon*, à Iurisperitis nostris nominatur. Statio satis commoda, incolis pro magnitudine satis frequens quæ vna tantum est platea mille plùs minùs passus in longitudine protenta.

Sex mill. interuallo à Camaloduno statuit Antoninus locum, quem AD ANSAM dixit. Suspicatus sum hunc aliquem fuisse Coloniæ Camaloduni terminum, qui Ansæ similitudinem referret. Legeram enim apud Siculum Flaccum, *Agri Colonis adiacentes varijs terminis definiebantur, in limitibus constituti erant pro terminis res aliæ, atque aliæ, alibi Hermulæ, alibi seriæ, alibi spatulæ, alibi Rhombi, & alibi secundum Vitalem, & Arcadium, termini erant Lagenares, vel orculares, id est, Lagenæ & orculæ.* Cur igitur non & Ansa pro termino: cùm *Ad Ansam*, nō *Ansa* suo more dixerit Antoninus. Quanta religione hi termini olim positi fuerint, ex eodē Siculo Flacco paululum digrediēs, adscribam. *Cùm enim terminos disponerent, ipsos quidem lapides in solidam terram collocabant, proxime ea loca quibus fossis factis defixuri eos erant, vngento velaminibusque & coronis eos coronabant: in fossis autem quibus posituri eos erant, sacrificio facto, hostiáq; immaculata cæsa, facibus ardentibus, in fossa coopertis sanguinem instillabant, eóque thura & fruges iactabant; fauos quóque & vinum, aliáque quibus consuetudo est terminis sacrum fieri, in fossa adijciebant, cōsumptísq; omnibus dapibus igne, super calētes reliquias collocabant, atque ita diligenti cura confirmabant, adiectis etiam quibusdam saxorum fragminibus circumcalcabant quò firmiùs starent:* Verùm enimuerò cùm Radulphus Niger author satis antiquus qui latet in Bibliotheca Ioannis Stowæi Londinensis Chronographi studiosissimi, scribat *Ceadem Episcopum baptisasse Oriētales Saxones iuxta Maldoniam in ciuitate* Ithancester, quam posteà in *Panto* fl. submersam fuisse innuit: (faucete linguis) si hanc Ithancester, ipsissimam esse *Ad Ansam* dixero: *Y*, etenim ad locum Britannicè sonat, cur igitur non *Yiban* contractè pro *Ad Ansam?* Locum autem digito signare non possum, fluuiolum tamen quem Froshwell dicunt, *Pante* priùs dictum fuisse minimè dubito, cum alter ex eius fontibus *Pantswell*, (vt vir doctissimus sacrarum literarum, & antiquitatis cognitione præstans Guilielmus Harrisonus obseruauit) hodie nuncupetur.

Ad Ansam.

Coloniarum termini.

Ithancester.

Sunt

Sunt tamen qui existimant **Ithancester** extremo in Centuria de **Dengie** promontorio impositum fuisse, vbi hodie **S. Peters vpon the wall**, id est, *ad aggerem*, Aggeribus enim per hoc littus vix agros contra Oceanum irruentem tuentur agricolæ. Cæterùm vbicúnque loci fuerit, ad priorem sententiam de verbi notione me refero. Nimirum *Ad Ansam* vel terminale signum fuisse, vel diuersorium aliquod ad viam sub eiusmodi intersignio. Nec alia quàm signa terminalia, vel diuersoria erant quæ eadem loquendi formula Romano sæculo, *Ad Columnam, Ad fines, Ad tres Tabernas, Ad Rotam, Ad septem fratres, Ad Aquilam minorem, Ad Herculem, &c.* nominabantur: & proindè hæc accuratiùs quærere nihil aliud esset quàm ventos venari.

Ostrea. Hinc reducta littora mare magno & amœnissimo sinu accipiunt, qui optimorum illorum ostreorum feracissimus, quæ nos **Wallfleot** vocamus. Et ne littora nostra sua gloria fraudentur, hæc illa esse existimamus littora, quæ, vt innuit Plinius, Romanis culinis seruiebant, cùm Britannicis ostreis tertium à Cizicinis locum tribuat Mutianus his suis ipsius verbis. *Cizicena maiora Lucrinis, suauiora Britannicis.* Nec alia ab his ostrea esse puto, quæ mira Ausonius vocauit, in hoc ad Paulum versiculo:

Mira Caledonius nonnunquam detegit æstus.

In hunc sinum præter alia, *Colne* fl. se immittit, qui in Boreali agri parte è diuersis fontibus coalescens, allabitur *Hedningham* siue *Heneningham*, vulgò *Heningham* elegans olim castrum, & Oxoniæ Comitum antiquam habitationem. Cui ad alteram ripam oppositus est *Sibble Henningham* locus natalis (vt accepi) Ioannis Hawkwodi (Itali Aucuthum corruptè vocant) quem illi tantopere ob virtutem militarem suspexerunt, vt Senatus Florentinus propter insignia merita equestri statua & tumuli honore in eximiæ fortitudinis, fideíque testimonium ornauit. Res eius gestas Itali pleno ore prædicant, & Paulus Iouius in Elogijs celebrat. Sat mihi sit Iulij Feroldi tetrastichon adiicere.

Ioan. Aucuthus siue Hawkwood. 1393

Hawkwood Anglorum decus, & decus addite genti
Italicæ, Italico præsidiúmq; solo.
Vt tumuli quondam Florentia, sic simulachri
Virtutem Iouius donat honore tuam.

Hinc *Colne* fluuius per *Hawsted* quæ fuit sedes familiæ Bourgchierorum, quę ex quo Robertus Bourgchier fuit Angliæ Cancellarius tempore Edw. III. inprimis floruit: inde per *Earles Colne* à Comitum

Comitum Oxoniæ ſepultura ſic dictam, vbi Albericus de *Vere* monaſteriolum poſuit,& religionem induit, COLONIAM (cuius meminit Antoninus, quam & aliam eſſe à Colonia Camaloduno facit,)accedit. An à Colonia huc deducta,vel à Colno flumine nomen ſit factum, Phœbus dixerit: à flumine malim ego, cùm viderim oppidula plura illi impoſita, *Colne* dici, vt *Earles Colne*, *Wakes Colne*, *Colne Engaine*, *Whites Colne*, à Dominis denominata. Hanc Britanni *Caer Colin*, Saxones Coleceaſ᷑teꝛ, nos **Colcheſter** vocamus. Vrbs eſt elegans,frequens,& amœna, collis ſupercilio ab occaſu in ortum porrecta,muris incincta, Eccleſijs quindecim exornata, præter amplum illud templum quod Diuo Ioanni Eudo *Dapifer* Henrici primi conſecrauit, 1105 nunc in ædes priuatas conuerſum. In media vrbe caſtrum eminet vetuſtate collapſurum, quod Edwardum Alfredi filium excitâſſe ſcribunt hiſtorici, cùm Coloceſtriam bellis deformatam repararet. Floruiſſe verò hanc vrbem vel maximè Romanis temporibus infinita vis antiquorum nummorum quotidie eruta planiſſimè docet: in nullos tamen Gallieno antiquiores incidimus, erant enim Tetricorum, Victorinorum, Poſthumi, C. Carauſij,Conſtantini, & qui ſubſequuti ſunt,Imperatorum. Ciues Fl. Iuliani Helenam Conſtantini magni matrem ſuam alumnam fuiſſe aſſerunt ex Coelo rege natam: & in memoriam crucis ab illa repertæ, crucem nodoſam inter quatuor coronas interpoſitam publico in clypeo gerunt. Vnde de illa,& hac vrbe Neckamus noſter,etſi Apolline minùs fauente.

Colonia. *Colcheſter.*

Helena Conſtantini M. mater.

Effulſit ſydus vitæ,Colceſtria lumen
Septem climatibus lux radioſa dedit.
Sydus erat Conſtantinus,decus imperiale,
Seruijt huic flexo poplite Roma potens.

Mulier illa ſanè fuit ſanctiſſimis moribus, & infracta animi conſtantia in religione Chriſtiana propaganda,vnde in antiquis inſcriptionibus PIISSIMA, & VENERABILIS AVGVSTA paſſim nominatur. Sub hoc,vbi Colnus flu. mari immiſcetur, S. Oſithæ extat oppidulum, cuius antiquum nomen **Chic** aboleuit regia illa virgo Oſitha,quæ tota Deo defixa,à Danicis piratis ibi confoſſa Sanctæ honores apud maiores obtinuit. Nunc verò ſedes eſt primaria honoratiſſimorum Dominorum *Darcy*,qui de *Chich* dicti, quos ad ampliſſimam Baronis dignitatem Rex Edwardus ſextus prouexit.

S. Oſithe.

Barones Darcy de Chiche.

Hinc vaſtè proiectum littus ad **Neſſe** promontorium, Saxonicè

Neſſe.

nicè Eadulphesnesse protuberat. Quid hoc in loco repertum fuit, habe ex verbis & fide Radulphi de *Coggeshall*, qui ante annos 350. scripsit. *Temporibus Regis Richardi in littore maris in villa quæ vocatur* **Edulfsnesse** *inuenti sunt duo dentes cuiusdam Gigantis tantæ magnitudinis, vt ducenti dentes quos nunc habent homines, ex his secari possent. Hos apud Cogshall & vidimus, & admirando contrectauimus.* Et nescio quid aliud Giganteum primis Dominæ nostræ R. Elizabethæ annis à nobili R. Candishio iuxta hunc locum effossum. Nec diffitebor ego quin fuerint homines qui ob molis magnitudinem & roboris firmitatem, miraculo erant; quos Deus, vt habet B. Augustinus, extitisse voluit, vt doceret tàm pulchritudinem corporum, quàm staturæ magnitudinem in bonis non esse numeranda, cùm non minùs pijs, quàm impijs sint communia.

Gigantes.

Ab hoc promontorio paulatim reflectitur littus, ad Stouri ostium, anno 884. nauali bello inter Anglos & Danos memorandum; vbi nunc **Harewich** tutissima statio, vnde & nomen: nam hapepic Saxonicè stationem vel sinum vbi exercitus agit, denotat. Iste *Stourus* est qui Essexiam & Suffolciam pro limite intermeat, & ab hac parte præter opimos agros nihil alluit. Sed non procul ab eius fonte, est *Bumsted* quem per Baroniam tenebat familia de *Helion*; & quà hæc regio Cantabrigienses spectat, **Barklow** tribus tumulis aggestis notum ostenditur, cuiusmodi occisis militibus, quorum reliquiæ non faciles erant repertu, vt aliqui volunt, extruxit antiquitas. Verùm cùm quartus ex his iampridem defoderetur, tria, vt accepimus, è saxo sepulchra, & in illis confracta hominũ ossa sunt inuenta. Aggestos verò tum credimus cùm ad *Ashdown* proximũ viculum prælium funestum olim commissum erat, in quo Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos initio prospera pugna contudit: sed mox versa fortuna proditione ita fuit ab illis profligatus, vt plurimos Angliæ proceres desiderârit. In cuius prælij memoriam Canutum Danum posteà templum eò loci posuisse legimus, cum vbicunque pugnasset, pœnitentia ob effusum sanguinem commotus ædiculas sacras erigeret. Rustici autem ebulum quod sanguineis baccis hîc circumquaque copiosè prouenit, non alio nomine quàm *Danesbloud*, id est, Danicum sanguinem, etiamnum appellitant, ob multitudinem Danorum, qui eo bello ceciderunt.

Harewich. *Barklow.* *Tumuli antiqui.* *vide Pag. 221.* *Danes-blood.*

Walden. **Walden** à croco denominatum **Saffron Walden**, emporium

um paulò eſt inferiùs inter agros blandiſſimo croco ridentes, præclarum olim Magnauillanorum caſtello, quod nunc diſparuit,& monaſteriolo adiacenti, in quo Magnauillani fundatores ſepulti. Galfredus de *Magnauilla*,primus quaſi vitam dedit huic loco. Matildis enim imperatrix, ex eius diplomate tranſcribo, dedit illi *Nieuport pro tanto quantum reddere ſolebat die qua Rex H. pater meus fuit viuus & mortuus, & ad remouendum Mercatum de Niewport in caſtellum ſuum de Waledena cum omnibus conſuetudinibus quæ priùs mercato illi meliùs pertinuerunt, in theloneo, paſſagio,& alijs conſuetudinibus & vt viæ de Niewport quæ ſunt iuxta littus aquæ dirigantur ex conſuetudine ad Waledenam ſuper forisfacturam meam, & Mercatum de Waledena ſit ad diem Dominicam, & ad diem Iouis, & vt feria habeatur apud Waledenam, & incipiat in vigilia Pētecoſtes,& duret per totam hebdomadam Pentecoſtes.*(Inq; libro Waldenenſis huius monaſterioli) *Waldenam ille vt totius honoris ſui & Comitatus caput & ſedem ſibi ſuiſque conſtituit, locus vbi monaſterium conſtruxit erat aquis irriguus, quæ ibi iugiter manantes oriuntur,nullo tempore deficientes. Solis Orientis radios tardiùs recipit, occidentis verò citiùs amittit, montibus ex vtraque parte obiectis.* Nunc **Audley end** loco illi nomen eſt, à T. Audlæo Angliæ Cancellario, qui monaſterium in ſuam habitationem commutauit. Hic Baro *Audley* de *Walden* ab Henrico 8. creatus vnicam reliquit filiam & hæredem Margaretam vxorem ſecundam Thomæ Howardi Ducis Norfolciç,è qua Thomam, Guilielmum, Elizabetham,& Margaretam progenuit. Thomam verò illum rei naualis gloria celebrem Regina Elizabetha ad Comitia Parlamentaria anno 1597. inter regni Barones euocauit titulo *Domini Howard de Walden.* Sed his multò vetuſtior vrbecula erat, prope **Icaldune** in ipſo agri termino,quam nunc ab antiquo Burgo, **Burrow banke** ruſtici vocitant, vbi intermortui oppidi ſolummodò ſuperſunt veſtigia, & ipſorum mœnium expreſſus tractus. VILLAM tamen FAVSTINI fuiſſe, quam Antoninus in hoc tractu locat, non dixero,& quanquam

Ingrati leti ſpatia detinet campi,
Et rure vero, barbaroque lætatur.

Non tamen auſim vel ſomniare hanc eſſe illam *Fauſtini villam*, quæ iſtis & alijs verſibus à lepidiſſimo Martiale inter Epigrammata depingitur. Croco ſatiuo hic, vt dixi, agri circumquaque ſunt blandiſſimi, menſe enim Iulio, tertio quoque anno, cum bulbi fuerint eruti, & poſt viginti dies,ingeſtâ glebâ reconditi, ſub

Baro Audley de Walden.

Burrow banke.

Crocum.

ſub

ſub finem Septembris florem cyaneum fundunt, è cuius medio tria flammea ſtamina croci (*Chiues* nos vocamus) dependent, quæ benè manè ante ſolis exortum decerpuntur, & è flore extracta, lento igne ſiccantur. Tantúſque eſt prouentus, vt è ſingulis iugeribus octoginta, vel centum plùs minùs croci, dum humidum eſt, pondo colligantur, quæ ſiccata ad viginti pondo conficiunt. Quodque magis mireris, ſolum quod tres continuos annnos crocum protulit, hordeum ſine ſtercoratione annos octodecim affatim profundet, denuóque crocum non recuſabit.

Barones de Clauering. Magis ad auſtrum *Clauering* locum habet, quod Rex Henricus ſecundus cum titulo Baroniæ dedit Roberto *Fitz Roger*, (à quo familia de *Euers* ſtemma deducit.) Huius poſteri cum longo iam tempore nomina è paterno nomine accepiſſent, more illo *Vide in Northumbria.* antiquo vt Ioannes filius Roberti, Robertus filius Ioannis, &c. tandem iubente Rege Edwardo primo, hinc *Clauering* nomen aſſumpſerunt. Sed de his in Northumbria. *Stansted Montfitchet* hîc etiam culmeis tectis ſe exerit, quod tacitus non prætermittam cùm habitatio ſiue Baronia olim fuerit familiæ de *Montefixo*, vulgò *Montfitchet*, qui tres quos vocant *Cheuernos* aureos *Barones Montfichet. Inſignia Montfichetorum.* ſcuto rubro geſtarunt, ſummæque cenſebantur nobilitatis. Quinque autem ſolummodo recta linea floruerunt, demúmque hæreditatem adierunt tres ſorores Margareta vxor Hugonis de *Bolebec*, Auelina vxor Guilielmi de *Fortibus* Comitis Albemarlæ, *Playz.* & Philippa vxor Hugonis *Playz*. Huius poſteri ad auorum vſque memoriam floruerunt, & in filia deſierunt nupta Ioanni Howardo Equiti aurato, à cuius filia per Hugonem Vere Barones Latimeri & alij profluxerunt. Parúmque inferiùs *Haſlingbury* habitatio Baronum Morleiorum conſpicitur: de quibus *Haſlingbury.* plura in Norfolcia. Illique contiguum eſt vallum antiquum militare, inde *Walbery* nominatum, magiſque ad ortum *Barrington hall* vbi incolit clariſſima familia *Barringtonorum* quam regnante *Barrington.* Stephano, Barones de *Montefixo* poſſeſſionibus adauxerunt, & patrum memoria nuptiæ cum altera filia & hærede Henrici Poli Domini *Montiſacuti* ex ſanguine regio clariorem reddiderunt.

Comites Eſſexiæ. A Normannorum aduentu Eſſexia hæc Comitem primum habuit Galfredum de *Magnauilla*, vulgò *Mandeuill*, filium Guilielmi ex Margareta hærede Eudonis *Dapiferi*, qui in illa ſub Rege Stephano temporum confuſione turbulentam & ſeditioſam

vitam

vitam pugnando profudit. Ille verò pro sceleribus, vt est in antiquo scriptore, *publicam anathematis non immeritò incurrit sententiam, in qua apud quoddam oppidulum Burwella letaliter in capite vulneratus est. Illa autem in discrimine mortis vltimum trahente spiritum, quidam superuenere Templarij qui religionis suæ habitum cruce rubra signatum ei imposuerunt, ac deinde iam mortuum secum tollentes, & in promerio suo veteris scilicet Templi apud London. canali inclusum plumbeo in arbore suspenderunt.* Hunc sequuti sunt duo filij Galfredus & Guilielmus sine prole sublati. Posteà Galfridum * *Filium Petri* de *Ludgershal*, Angliæ Iustitiarum virum prudentem & grauem accepta magna vi pecuniæ ad hunc honorem extulit Rex Ioannes. Ille enim in vxorem duxerat Beatricem filiam natu maximam Guilielmi de *Say* qui natus è sorore Galfredi illius de *Magnauill* primi Comitis Essexiæ. *Vir*, vt scribit author vetustus, *nummosus & locuples valdè qui Eliensem Episcopum Regis Iustitiarium precio maximo cum prece dato conuenit, Comitatumque illum quem vice vxoris suæ, filiæ sc. Willielmi fratris Galfredi de Say primogeniti hæreditario iure sibi vendicabat, interpellando expostulauit. Qui illum in plenariam sesinam admisit, pecuniam promissam exegit, quam in breui integram plenariamque regijs thesauris inferendam ab eo recepit. Sic admissus, sicque scriptis regis confirmatus tenuit, possedit, & homagia Militum suscepit.* Huius Galfredi *Filij Petri* duo filij, Galfredus & Guilielmus ascito sibi nomine *Magnauill* siue *Mandeuill*, hoc honore vsi sunt: ille in hastiludio iuuenis perijt, hic à Ludouici Franci partibus contra Ioannem Regem stetit, & sine prole anno Christi 1228. è vita migrauit. Istis sine prole defunctis subrogatus est Humfredus de *Bohun* Herefordiæ Comes, & Angliæ Conestabularius; Sic enim scribit ex Waldenensi monasterio Chronographus. *Anno 1228. sexto Idus Ianuarij Guilielmus de Mandeuil Comes Essex obijt, &c. Eodem anno Humfredus de Bohun Comes Hereford, & Constabularius Angliæ desponsauit Matildem filiam Galfredi Comitis Essex, & sic successit.* Ex Archiuis tamen Henricum de *Bohun* patrem huius Humfredi hæredem illam duxisse certò constat. Sed error sanè facilè subrepsit, cùm in eius seculi scriptis prænomina tantùm maiusculis literis notentur, vt H. pro Henrico, vel Humfredo; G. pro Gilberto, vel Galfredo, &c. Ex huius posteris masculis Comites Herefordiæ & Essexiæ multos annos successerunt, vltimique filia primogenita Æleonora Thomæ de *Woodstock* Duci Glocestriæ in vxorem cum Essexiæ titulo data Annam filiam peperit,

Regist. Walden.

* *Fitz Piers, siue Fitz Petre.*

Regist. Mon. Walden.

Vide Comites Herefordiæ Inquis. 3. R. 2.

rit, quæ in primum maritum Edm. Comitem Staffordiæ, in secundum Guilielmum *Bourchier* Comitem de *Ewe* accepit, cui Henricum *Bourchier* peperit, quem Rex Edwardus Quartus Comitatus Essexiæ honore inuestiuit. Ille alterum Henricum è filio nepotem successorem habuit, cuius solam itidem filiam Annam Guilielmus *Parr* in vxorem duxit, & eodem honore auctus erat, postquàm paruo tempore Thomas *Cromwell* ex alia familia illam personam inauspicatò gessisset. Demùm verò Parro sine liberis defuncto, Gualterus *D'Eureux* Vicecomes Herefordiæ, cuius proauia erat Cecilia *Bourchier* soror Henrici *Bourchier*, quem modò dixi, Sereniss. R. Elizabethæ gratia hunc Comitis Essexiæ titulum accepit, filiumque Robertum reliquit, quem vera virtus ita armauit, vt maximis maiorum omnium laudibus cumulatissimè respondeat.

Computantur in hac regione Parochiales Ecclesiæ 415.



ICENI.



EGIONEM *Trinobantibus proximam quæ postea* Eastanglia *dicta, & Suffolciam, Norfolciam, Cantabrigiensémque agrum, cum Huntingdonensi complectitur, occupârunt olim* ICENI, *alibi perperàm* TIGENI, *Ptolemæo corruptiùs* SIMENI *: quos etiam confuso vocabulo* CENIMAGNOS *apud Cæsarem fuisse dictos iampridem existimaui : & vt ita existimarem, fecit ipsa arctissima affinitas, quæ inter hæc nomina* ICENI, *&* CENI-MAGNI *intercedit, fecit Taciti & Cæsaris consensus. Ille enim Cenimagnos se Romanis dedidisse scribit, quod item Icenos fecisse his verbis memorat Tacitus:*

Tacitus: Volentes amicitiam nostram accesserunt; *sed quod maximum est in libro MS. pro* CENIMAGNI, CENI, AGNI *diuiso vocabulo concipitur, pro quibus si non audaculus viderer,* ICENI, REGNI *substituerim ego. Nec alicubi certè Cenimagnos in Britannia comperias, si à Regnis & Icenis diuersi fuerint. Caeterùm Iceni nominis hoc in tractu reliqua sunt vestigia plurima, vt* Ikensworth, Ikenthorpe, Ikborrow, Iken, Iksning, Ichlingham, Eike, *&c. Consularísque illa via, quae hinc duxit, superioris saeculi Chronographis* Ichenildstreat, *quasi* Icenorum strata, *passim nominatur.* Ichenild streat. *Quae nominis sit ratio, ita me veritas amet, vt coniectare non ausim, nisi quis à cuneata regionis forma deducat, & in modum Cunei Oceano incumbere dicat. Cuneum enim suo idiomate* Iken *vocant Britanni, eodem etenim nomine locus in Wallia ad* Lhintegid *lacum,* Lhan-yken, *ab illa forma dicitur, & eodem sensu regiuncula in Hispania* SPHEN, *id est, cuneus, vt author est Strabo, vocatur, quae minùs tamen quàm haec nostra ad cunei similitudinem accedere videtur.* Sphen.

Gens haec erat, vt inquit Tacitus, valida, & postquam se Romanorum in fidem permisisset, ad Claudij tempora praelijs non concussa. Tunc enim cùm Ostorius Propraetor flumina castris communiret, & Britannis arma detraheret, contractis copijs se opposuerunt: sed perrupto à Romanis aggere quo se obsepserant, non sine clade magna deuicti. Qua pugna multa sane, & clara facinora fecêre, & M. Ostorius legati filius seruati ciuis decus meruit. Hoc bello sic sopito, vix XIII. *agebatur annus, cùm noua bellorũ tẽpestas his initijs exorta. Prasutagus Rex Icenorum, vt calamitatem à sua gente, vel suis priuatis incommodis redimeret, Neronem Imperatorem haeredem scripsit, tali obsequio (vt Tacitus pro me paucula loquatur) ratus regnum, & domum suam procul iniuria fore, quod contrà vertit: adeo vt regnum, per Centuriones, domus per seruos velut capta, vastarentur. Iam primùm vxor Boadicia, quae etiam Bunduica dicitur, verberibus affecta, & filiae stupro violatae sunt. Praecipui quique Icenorum, quasi cunctam regionem muneri accepissent, auitis bonis exuebantur, & propinqui regis inter mancipia habebantur. Qua contumelia, & metu grauiorum (quando in formam prouinciae cesserant) arma rapiunt, commotis ad rebellionem Trinobantibus, & qui alij nondum seruitio assuefacti, resumere libertatem occultis coniurationibus conspirant, acerrimo in veteranos odio incensi. Hinc funestissimum bellum exarsit, cui faces addidit Senecae auaritia, qui sub id tempus quadringeties sestertiûm, (trecenta scilicet millia librarum nostratium) maximis vsuris cumulatum acer-*

Prasutagus. Boadicia. Seneca in Britannia vsura.

bius exigebat. Hoc bello, vt summatim dicam, Boadicia illa, quam Leænam dolosam *vocat Gildas, Prasutagi vxor octoginta millia Romanorum & sociorum occidione occidit, Camalodunum Coloniam, & Verulamium municipium excidit. Legionem* IX. *fudit, Catum Decianum procuratorem fugauit, sed tandem iusto prælio à Paulino Suetonio fracta, inuicta animi constantia, vt Tacitus scribit, hausto veneno; vt Dio, morbo diem obijt. Dum hoc bellum flagraret, scribit è Dione Xiphilinus Britannos* VICTORIAM *sub Andatis nomine, quam alibi Græcus codex* Andrasten *vocat, inprimis coluisse, & in eius luco summa cum immanitate captiuos immolasse, quod tamen hodie nomen pro Victoria non agnoscunt Britanni, nec ego quid velit, video, nisi vt Latini Victoriam à vincendo, Sabini Vacunam ab euacuando, & Græci* Νίκην ἀπὸ τοῦ μὴ εἴκειν, *id est, non cedendo nominarint, sic Britanni* Anarhaith *ab euertendo appellarint; hoc enim nomine exitiabilis euersio illis significatur. Sed hæc obitèr & per transennam. Iam inde altum est de Icenis apud authores silentium, nec quicquam legendo erui potest, nisi quod Romani, præcipite iam eorum imperio, nouum magistratum ora maritima per hos, & alias regiones ad Saxonum deprædationes cohibendas præfecerunt, quem Comitem littoris Saxonici per Britanniam vocârunt, vt iam antè diximus.*

Dio.

Andates, siue Andraistes.

Cum autem Saxones iam suam in hac insula Heptarchiam confirmassent, in Orientalium Anglorum regnum cessit hæc prouincia, quam ab orientali situ sua lingua Eastangle-ric *dixerunt, id est,* Orientalis Angliæ regnum, *Vffamque primum regem habuit, vnde* Uffkines *successores diu dicti, qui nunc Merciorum, nunc Cantianorum regum beneficiarij fuisse videntur. Quorum soboles cùm in Edmundo Sancto defecisset, Dani regionem peruaserunt, & miserum in modum annos plus minùs quinquaginta omni bellorum calamitate dilaniârunt, donec Edwardus senior, illis debellatis, suo occidentalium Saxonum imperio tandem adiunxerit. Deinceps verò suos Præsides habuit, quem honorem primis Normannorum temporibus gessit Radulphus quidam è Britãnia Armorica oriundus, homo infido ingenio, qui dum nuptias magno apparatu celebrauit, nefaria opprimendi Guil. Normanni consilia cum multis iniuit, sed frustrà silẽtium & fides inter tot cõscios sperabatur. Indicio enim facto, ille honore exutus, & proscriptus, alijq; securi percussi. Sed hæc fusiùs ab historicis tractãda, nunc ipsa loca, quod est nostri instituti adeamus. Cuiusmodi horum fuit regio, ecce tibi Abbo Floriac. qui anno Christi 970. floruit, his verbis depinxit:* Hæc pars quæ Eastangle vocatur, cùm alijs, tum eo nobilis habetur, quòd aquis penè vndique alluitur, quum à Subsolano & Euro

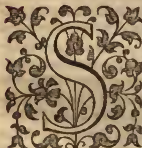
Eastangle.

Vffkines.

Radulphus Estangliæ Præses.

Euro cingitur Oceano, ab Aquilone verò immensarum paludum vligine, quæ exorientes propter æqualitatem terræ à meditullio fermè totius Britanniæ per centum & eo ampliùs millia cum maximis fluminibus descendunt in mare. Ab ea autem parte, quà sol vergit in occasum, ipsa prouincia reliquæ insulæ est continua, & ob id peruia: sed ne crebra irruptione hostium incursetur, aggere ad instar altioris muri, fossa humo præmunitur. Interiùs vbere satis gleba, admodum læta hortorum, nemorúmque amœnitate, gratissima ferarum venatione, insignis pascuis, pecorum & iumentorum non mediocriter fertilis. De piscosis fluminibus reticemus, cùm hinc eam, vt dictum est, lingua maris allambit, inde paludibus dilatatis stagnorum ad duo, vel tria millia spatiosorum innumerabilis multitudo præterfluit. Quæ paludes præbent pluribus monachorum gregibus optatos solitariæ conuersationis sinus, quibus inclusi non indigeant solitudine heremi. Hæc Abbo.

Suffolke.



Vffolcia, quæ primò dicenda, Saxonicè Suðfolc, id est, *populus Australis*, ratione Norfolciæ, ab occasu habet Cantabrigienses, ab austro Stourum fluuium, qui ab Essexia diuidit, ab ortu Oceanum Germanicum, à Septentrione duos fluuiolos *Ouse minimum, & Waueney* qui ex eodem quasi fonte in diuersa fluentes, à Norfolcia disterminant. Regio satis ampla, solo nisi ad Orientem, admodum pingui, vtpote ex argilla & marga composita, vnde lætissima vbique arua, & vberrima saginando pecori pascua, caseíque magno numero conficiuntur, *Casei.* qui in omnes Angliæ partes, magno cum incolarum commodo, distrahuntur. Imò etiam in Germaniam, Galliam, & Hispaniam, vt author est Pantaleon Medicus, qui hos nostros cum Placentinis, & colore & sapore conferre non dubitauit.

Diuiditur hæc politicè in tres partes, quarum vna **The Geldable**, quòd ex ea tributum exigitur: Altera *Libertas S. Edmundi,*

quia ad eius monasterium spectauit: Tertia *Libertas S. Etheldredæ* dicitur, quia ad Eliense cœnobium pertinuit, cui concesserunt olim reges nostri quædam territoriola cum *Sacha*, & *Socha*, vt inquit liber Eliensis, *sine vlla exceptione Ecclesiastica aut secularis iurisdictionis*. Verùm nos Chorographicè hanc obeamus, & ab occasu exorsi, potiora loca perlustremus. Quà occasum

Ixning. & Cantabrigienses spectat in ipso limite **Irning** sedet, maioris olim, quàm hodie famæ. Etheldreda enim virgo regis Annæ filia in Diuas relata suis natalibus, Radulphus huius Eastangliæ Comes, sua in Guilil. Normannum conspiratione, & Heruæus primus Episcopus Eliensis via, quam hinc ad *Ely* muniuit, olim nobilitarunt. Nunc verò vicinitate *Noni fori*, quod **Newmarket** dicimus, quò certatim res venales vndique comportantur, de-

* crescere cœpit. De hoc verò nihil aliud mihi plura legenti occurrit quàm quod Robertus de *Insula* siue *Lisley in liberum maritagium* cum Cassandra filia Richardo de Argentonio dederit.

Newmarket heath. Ab hoc longè patet ericetum **Newmarket heath** inde nominatum, arenosa, sterili, & emoriente terra, in qua fossa illa admi-

Diuels Dike. randa videtur, quam quasi à Diabolo ductam **Deuils dike** vulgus vocat, cùm certum sit illam fuisse qua, vt innuit Abbo, contra hostiles irruptiones incolæ se præmuniêrunt. Sunt tamen qui produnt Canutum regem hanc magno ambitu circumduxisse, vt monachorum S. Edmundi libertatem quam vocant, includeret: historicique nostri, cùm prælium istud narrant, quo ad hanc Edwardus senior Athelwaldum patrulem deuicit, lo-

S. Edmunds Bury. cum ab hac fossa *Edmundi fossata* dixerunt. Interiùs enim oppidum est S. Edmundi celeberrimum, quod Saxonico sæculo

Villa Faustini. Bedericsgueord, & Britannico, vt videtur, VILLA FAVSTINI, cuius meminit Antoninus, sic enim existimauit Talbottus vir antiquitatis benè peritus, & in hac Angliæ parte versatissimus: distantiæ etiam ratio tam ab Icianis quàm à Colonia

Gueord siue Worth. apud Antoninum satis conuenit, vtque *Villa* Latinis nobilis cuiuspiam domum in fundo locatam significat, ita Gueord idem Anglis denotauit. Abbo enim ille **Bedericsgueord**, *Bederici cortis*, id est, *villa* interpretatur. Prætereà Angli, vim verbi in suam linguam transfudisse videantur: etenim vt Faustinus Latinè prosperitatis sensum in se habet, ita Germanicè **Bederic**, vt scribit literatissimus ille [redacted], vbi Betoricis nomen, qui apud Strabonem Melonis Sicambri filius erat, fœlicitatis & fauore plenum interpretatur. Sin diuersi hi fuerint libenter me

nescire

nescire fateor, quis ille Faustinus, & quis hic Bedericus. Faustini illius villam quam Martialis libro Epigrammatum 3. depingit non fuisse certò scio. Et Berici eius fuisse, qui è Britannia exturbatus, vt author est Dio, Claudio imperatori bellum in Britannos mouere persuasit, si dicerem, ipse mihi neutiquam crederem. Quæcunque verò fuerit, si Faustini villa non sit, celebris tamen memoriæ fuisse videtur, quum Abbo *Villam Regiam* vocarit. Verùm cùm Edmundi Christianissimi regis corpus, quem Dani exquisitis supplicijs trucidassent, huc transtulisset populus, & in eius honorem permaximam miro ligneo tabulatu ecclesiam construxisset: *Edmundi Burgus* vulgò **S. Edmondsbury**, & contractè **Bury** dici cœpit, mirúmque in modum floruit. Cùm enim in ecclesiæ ius cessisset oppidum, Canutus, expulsis Canonicis, noui instituti monachis, & opibus refersit, nouoque opere instaurauit. Posteà Heruæus è Normannico genere Abbas oppidum muro cinxit. Pontificésque Romani maximis immunitatibus dotarunt, & inter alia concesserunt, *Vt nulli Episcopo locus ille subderetur in aliquo, in legitimis Archiepiscopi nutum spectaret.* Quod adhuc obseruatur. Iámque monachi diuitijs circumfluentes nouum magnifica structura templum erexêrunt, quod nunc suis quasi ruderibus sepultum iacet, & indies nouis ædificijs auxerunt, dúmque Edwardo primo regnante, sacelli noui fundamenta ponerent; *Inuenti sunt* (vt inquit Euersdenus huius loci monachus) *muri veteris cuiusdam ecclesiæ rotundæ ita constructæ, quòd altare quasi in medio fuerit, & credimus* (inquit) *illam fuisse, quæ ad opus S. Edmundi primò fuit constructa.* Quale verò sit hoc oppidum, & quantum fuerit monasterium, audi, qui vidit, Lelandum. *Sol non vidit vrbem situ elegantiorem, sic molli delicata pendet in cliuo, & riuulus ad orientem defluit: aut cœnobium illustrius, siue quis dotationem, seu amplitudinem, aut magnificentiam incomparabilem æquis rationibus expendat. Diceres planè cœnobium vrbem esse: tot portæ partim etiam æneæ, tot turres, & templum, quo nullum magnificentius, cui & alia tria egregio opere nitentia vno & eodem cœmiterio sita subseruiunt.* Si quantæ fuerint opes requiras, non facilè quis dixerit, quot donaria vni Edmundi mausolæo appensa, & sexaginta supra mille quingentas libras quotannis ex redditibus & latifundijs collegit. Si tumultus inter ciues & monachos (qui ciuibus per suum Seneschallum præfuerunt) subinde exortos, & quanta cum rabie ad mutuam internecionem concurrerint, sigillatim narrarem, omnem fidem superaret narratio:

Bericus Britannus.

Malmesburiensis.

Euersdenus.

iacturam, vt hoc etiam adnotem, si vnquam aliàs in homine, hoc in loco fecit Anglia maximam. Verus enim ille pater patriæ Humfredus Dux Glocestriæ, iusti peruicax, & qui illustre ingenium altioribus studijs excoluerat, cùm regnum viginti quinque annis sub Henrico VI. summa cum laude ita gubernasset, vt nec boni quod quererentur, nec mali quod calumniarentur haberent, hic è medio sublatus inuidia Margaretæ Lotharingæ. Quæ cùm regem Henricum VI. maritum minuti & angusti animi videret, vt ad se rerum summam traheret, hoc nefarium facinus concepit; verùm suo & huius regni malo maximo. Normannia enim cum Aquitania statim amissa, & plusquam ciuilia in Anglia suscitata bella.

Humfr. Dux Glocestriæ.

Iuxta hunc *Edmundi Burgum* vidimus *Rushbrok* sedem claræ & equestris familiæ Ierminorum, nec longè *Ikesworth* cernitur vbi Prioratus antiquus fuit à Gilberto Blundo magnæ nobilitatis viro, Domino de *Ikesworth* fundatus, cuius stirps mascula defecit in Guilielmo qui cecidit in prælio ad *Lewes* tempore Henrici tertij, duasque sorores, Agnetem Guilielmi de *Creketot* & Roisiam Roberti de *Valonijs* conjuges hæredes reliquit.

Ikesworth. Blundi.

Magis ad occasum Brumalem abest **Lidgate** viculus qui hoc nomine memorandus, quòd in lucem Ioannem *Lidgate* monachum ædiderit, cuius ingenium ab ipsis Musis effictum videatur, ita omnes Veneres & elegantiæ in suis Anglicis carminibus renident. Nec multū abest *Somerleton* habitatio olim *Fitz-Osberti* à qua ad equestrem & claram familiam Ierneganorum deuenit. Hæc ad occiduam Suffolciæ partem sunt memoriæ celebrioris.

Lidgate. *Ioannes Lidgate.* *Somerleton.*

Ad Austrum, **Stour** fluuius statim à fonte in amplam paludem *Stourmere* vocant, stagnare vidimus, sed mox intra ripas se colligens, primùm **Clare** præterfluit vicum nobilem, qui præter dirutam arcem, quam ostendit, Clarorum nomen honoratissimę familiæ, quæ à Gilleberto Normanno descendit, & Ducatus titulum Leonello Edwardi III. filio impertiuit, qui cùm vxorem ex illa familia duxisset, Ducis Clarentię titulum à patre accepit. Ille enim ab hoc loco Clarentiæ Dux est dictus (vt prius Comitis Gilleberti posteri, Comites de *Clara*,) qui ad Albam Pompeiam in Italia mortuus cùm secundis nuptijs Galeacij Vicecomitis Mediolanensis filiam sibi iunxisset: & in Collegiata hîc ecclesia inhumatur, vti etiam Ioanna de *Acres* filia regis Edwardi primi quæ Gilberto secundo de *Clara* Glocestriæ Comiti enupta. Expectet fortasse hic lector vt Comites de *Clara*, & Clarentiæ Duces.

Clare. *Comites Claræ.*

ces subijciam, cùm honoratissimo semper loco in hoc regno fuerint,& sanè paucis subijciam ne quis desideret. Richardus filius Gilleberti Comitis * Aucensis in Normannia stipendia fecit Regi Guiliel.cùm in Angliam ingrederetur,ab eóq; donatus est villis *de Clare* & *Tunbridge*. Hic genuit quatuor filios Gisslebertum,Rogerum,Walterum, & Robertum à quo Fitz-walteri descenderunt. Gisslebertus ex filia Comitis de *Claro monte* habuit Richardum qui ei successit, Gisslebertum, à quo Richardus ille Comes Penbrochiæ & expugnator Hiberniæ,& Walterum.Richardus primogenitus à Wallis occisus reliquit Gilbertum qui obijt sine prole,& Rogerum Comitem Claræ.Rogerus verò Richardum Comitem Claræ suscepit qui Amiciam filiam & vnam hæredum Guilielmi Comitis Glocestriæ sibi matrimonio iunxit, cuius iure eius posteri Glocestriæ erant Comites, quos suo loco vide. Verùm mascula eorum prole tandem deficiente,Leonellus tertius Regis Edwardi tertij filius (qui Elizabetham filiam & ex asse hæredem Guilielmi de *Burgo* Comitis Vltoniæ ex Elizabetha Clara prognati duxerat) à patre nouo titulo Ducis Clarentiæ vxorio iure honoratur. Cùm ille autem vnicam tantùm filiolam Philippam Edmundi Comitis Marchiæ vxorem suscepisset, Rex Henricus IIII. Thomam filium minorem Clarentiæ Ducem instituit, qui Normanniæ præfectus Scotorum & Gallorum in se ruentium impetu in Andibus nulla suscepta prole,cecidit.Satis longo post tempore Edwardus quartus hunc honorem Georgio fratri contulit, quem post graues inimicitias & acerba odia in gratiam receperat, tandémque tamen in carcere extinxit in dolio vini Cretici,(vt fama obtinet) immersum. Vtiq; hominibus natura insitum est vt quos timuerint,quibuscũ de vita contenderint,hos licèt sint fratres,semper oderint.

Augy. — *Guil.Gemiticensis lib.7.cap.16.* — *Rob.Montensis.* — *Duces Clarentiæ.* — 1421

Inde per **Long Melford** Hospitale pulcherrimum ab optimo viro Guil.Cordallo Milite, & ab archiuis nuper positum, ad *Sudbury*,id est, *Australis Burgus*, accedit *Stourus*. & ferè circumlambit, quem huius agri quondam præcipuum fuisse, & ratione Norwici, id est, *vicus Septentrionalis*, hoc nomine signatum credunt. Nec dum vicinis inferior censeri æquo animo ferat. Est enim populosus, & pannis conficiendis opulentus. Haud multùm hinc abest *Edwardeston* non magni nunc nominis, sed quæ olim Dominos & incolas summi honoris habuit de *Monte-Canisio*,vulgò *Montchensy* dictos, è qua familia Guarinus duxit filiam & vnam hæredum potentissimi illius Guilielmi Marescalli Angliæ

Sudbury. — Edwardeston. — *Barones de Montchensy.*

gliæ & Comitis Penbrochiæ, atque ex illa suscepit Ioannam filiam quæ maritum Guilielmum de *Valentia* è familia Lusigniana in Gallia Comitis Penbrochiæ titulo adauxit. Guilielmus autem ille *Montchensy* vt vir erat honoribus amplissimis, ita fortunis maximis, adeò vt Angliæ Crassus eo seculo haberetur, *Testamentum enim eius ad ducenta millia Marcarum transcendit*, vt scribit Parisiensis. Post pauca milliaria *Bretono* fluuiolo augetur Stourus, qui non longo decursu duo alluit antiqui nominis oppida. Ad fontes Bretenham cernitur, oppidulum exile, vbi vix vlla vrbis facies videtur, quod tamen COMBRETONIVM esse, cuius hoc in tractu Antoninus meminit, nominis tum affinitas, tum significatio persuadet. Vt enim Bretenham Anglis *domum vel mansionem ad Bretonum:* sic *Combretonium* Britannis *vallem*, aut depressiorem ad *Bretonum* locum denotat. Sed hæc perperam in Peutegerianis schedis COMVETRONVM & AD COVECIN dicitur. Hinc parùm ad Ortum *Nettlested* conspicitur, vnde *Wentworthi* fuerunt quos Baronum dignitate ornauit Rex Henrici octauus. Infrà hanc Hadley, Saxonicè Headleȝe sedet, laneis pannis conficiendis hodiè insigne. Ab historicis nostris olim memoratum, quòd *Guthrum*, siue *Gormo* Danus hîc sit sepultus. Cùm enim Alfredus illum eò adegisset, vt Christo nomen daret, & baptismum susciperet, has Orientalium Anglorum regiones illi assignauit, Vt (authoris mei verbis vtor) *sub fidelitate regis iure foueret hæreditario, quas peruaserat latrocinio.*

Miner hist. Math Paris.

Combretonium.

Bretenham.

Barones Wentworth.

Hadley.

Guthrum siue Gormo Danus.

Hinc *Bretonus* Stourum petit, qui consociatis aquis post pauca milliaria, propè *Arwerton* olim claræ familiæ Baconorum, nunc Philippi Parkeri clarissimi equitis ædes, qui paternam originem à Baronibus Morlæis, maternam à Calthropis celebri inprimis familia genus deducit, Oceanum subit, ipsóque ostio, *Orwell* siue *Gipping* fl. vnà euoluitur. Hic in ipso quasi huius agri vmbilico exoritur apud Wulpet, id est, *luporum fossa*, si Neubrigensi credamus, qui non minus speciosam fabellam de hoc loco contexuit, quàm sit ipsa Luciani vera narratio: nimirum duos pusiones colore viridi, ex Satyrorum genere, longo per subterraneos meatus itinere confecto, ex altero terrarum orbe, scilicet ab Antipodibus, & terra *S. Martini* hîc emersisse, de quibus si plura velis, ipsum authorem adeas, qui tibi, vt inquit ille, omnibus risionibus ridenda propinabit.

Arwerton.

Walpet.

Ad eundem flu. cernuntur *Stow & Needham* mercatoria oppidula, nec procul à ripa *Hemingston* in qua tenuit terras Bald-

winus *Le Pettour* (notato mihi nomen) *per seriantiam*, loquor ex antiquo libello, *pro qua debuit facere die natali Domini singulis annis coram Domino Rege Angliæ, vnum saltum, vnum sufflctum, & vnum bumbulum*, vel vt alibi legitur *per saltum, sufflum & pettum*, i. si intelligo, vt saltaret, buccas cum sonitu inflaret, & ventris crepitum ederet. Ea fuit illorum temporum aperta & læta hilaritas. Notaturque quod ad hoc *feodum* Manerium de *Langhall* spectauit. Propius ostium **Ipswich** olim *Gyppewic* humiliori situ vidimus, quæ licèt magna sit habitatorum multitudine referta, templis ornata, ædibus amplis & magnificis exculta, portúsque satis commodus subsit: nomen tamen ante Danicam irruptionem, quam experta fuit, non auditum. Anno salutis 991. Dani tanta immanitate hunc locum, & omnem maritimam regionem deprædati sunt, vt Siritio Archiepiscopo Cantuariensi, & Angliæ proceribus pacem ab illis decem librarum millibus redimere consultissimum videretur. Nihilominùs vix nonus agebatur annus, cùm hoc oppidum iterũ diripuerint, statímq; Angli prelio fortitèr eos exceperint, sed vnius (vt habet Huntingdonensis) Turkilli meticulosa fuga, (leuibus enim momentis maximæ fiunt in bello inclinationes) nostris in fugam coniectis, victoria è manibus excidit. Edwardo Sancto regnante, vt est in Censuali Angliæ Commentario, *De hac Regina Edeua duas partes habuit, & Comes Guert tertiam partem, Burgensésq; erant* DCCC *reddentes consuetudinem regi.* Cùm verò Normanni Angliam occupassent, castrum hîc erexerunt, quod contra Stephanum vsufructuarium Angliæ regem Hugo Bigodus aliquandiu propugnauit, sed demùm dedidit: Hoc nunc ita disparuit, vt rudera non supersint. Demolitum tunc credimus, cùm **Waleton** castellum vicinum solo complanaret Henricus II. Hoc enim seditiosis perfugium erat, & ad hoc exposita tria millia Flandrorum, quos in illam euocauerant Angliæ proceres, cùm Henricum filium immaturo consilio æquata potestate regem designasset, iuueníſque, cui inter præcipitium & summum nihil medium erat, regnandi cupiditate furens, nefarium in patrem bellum indixisset. Quamuis hæc castra iam euanuerint, littus tamen hoc satis defenditur immani dorso (*Langerston* vocant) quod, vt inquit ille, summo mari non sine magno nauigantium periculo, & terrore longè incumbit. Hæc ad australem huius agri partem.

Tenura lepida. Ipswich. Waleton. Langerston.

Hinc incuruatum littus (hæc enim plaga orientalis tota mari obuersa

obuersa est) in Septentriones procurrens, mox *Debeno* fluuiolo se aperit, qui fontes habet iuxta *Mendlesham*, cui ius mercatus, & Nundinarum ab Edwardo primo loci Dominus H. *Fitz-Otho*, siue filius Othonis sculptoris cuneorum acquisiuit, per cuius hæredes non minima possessio ad Boutetortos Dominos de *Wily* in Wigorniensi Comitatu decidit, & ab illis denuò regnante Richardo II. ad Freuillum, Burnellum, & alios. Hic *Debenus* fl. primùm affunditur & nomen facit *Debenhamiæ* mercatorio oppidulo, inde defluit per **Ufford** Roberti de *Vfford* Suffolciæ Comitis quondā sedem, & huic altera ripa oppositā **Rendelisham**, i. interprete Beda, *Rendili mansio*, vbi Redwaldus Orientalium Anglorum Rex plurimùm egit, qui primus ex sua gente Baptismatis fonte Christo renatus erat: posteà tamen ab vxore seductus, *in eodem fano, & altare*, vt inquit Beda, *ad Christi religionem, & arulam ad Dæmoniorum victimas habuit*. Swidelhmus etiam Rex Orientalium Anglorum à Cedda episcopo posteà hoc loco baptisatus erat.

Boutetorts.

Rendelisham.

Iam littus sensim in ortum proreptans ad *Ori* fluminis ostium, quod à **Framlingham** Bigodorum quondam castro profunditur, & præterlabitur *Parrham*, cuius Dominum Guilielmum Willoughby Baronis dignitate ornauit Rex Edwardus VI. & *Glemham* quæ vetustæ & celebri familiæ nomen imposuit; ad *Oreford* verò cui nomen facit, in mare descendit. Amplum & frequens hoc fuit oppidum, castroque munitum, quod olim ad *Valoinios*, & posteà ad Willoughbæos pertinuit, sed de Oceani ingratitudine hodie conqueritur, qui sensim se subducit, & portus commoditatem inuidere cœpit: nec aliud est quod de *Orefordia* dicam, nisi placeat hæc paucula Radulphi de *Coggeshall* vetusti scriptoris verba percurrere. *Tempore Henrici regis, cùm Bartholomæus de Glanuile custodiret castellum de Oreford, contigit vt piscatores hominem syluestrem inter retia sua comprehenderent, qui speciem humanam omnibus membris prætendebat, capillos habebat, barbam prolixam, & pineatam, circa pectus nimiùm pilosus erat & hispidus, qui tandem clàm aufugit ad mare & nusquam comparuit.* Vt verum sit, quod vulgus dicit, Quicquid nascatur in parte naturæ vlla, & in mari esse: & non omnino commentitium, quod de Tritone in Lusitaniæ littore, & marino homine in freto Gaditano scripsit Plinius.

Barones Willoughby de Parrham.
Oreford.
Tritones, & monstra marina.

Non multò superiùs inter *Orum* flumen, & ipsum Oceanum, tuto & peramœno situ interiacet **Aldburg**, id est, si interpreteris,

Aldburg.

Burgus

Burgus ad Alde, ita enim fluuium quo rigatur nominant accolæ. Iuxta quod cùm ex cœli iniuria segetum spicæ per Angliam anno 1555. suffocatæ essent, pisa nulla terra circumfusa è scopulis, Autumno ineunte, non sine miraculo enata, annonam laxasse ferunt incolæ. Verùm prudentiores, legumina naufragijs in littus reiecta subinde illic renasci solita esse referunt, vt nullus sit miraculo locus. Hinc littora legentes ad x. milliare **Dunwich** offendimus, Saxonicè **Dunmoc**, cuius Beda meminit, vbi Fœlix Burgundus qui Orientales Anglos à Christo deficientes ad fidem reduxit, anno salutis 630. episcopalem sedem fixit, eiúsque successores non paucis annis vniuersæ Orientali Angliæ præfuerunt. Sed Bisus à Fœlice quartus, cùm ætate ingrauescente, & aduersa valetudine, tantæ prouinciæ minimè par esset, in duas sedes diuisit: altera verò in hac permansit, alteram in **North Elmeham** oppidulo constituit. Rege Guilielmo primo regnante, 236. *Burgenses habuit, pauperes* 100. *valebat* 50. *libras, & sexaginta millia* * *allectum de dono*: sic in Censuali Angliæ tabula legitur. Superiori sæculo fuit hæc ciuibus frequens, & officina monetaria celebris, & Henrico secundo regnante, vt scribit Guilielmus Neubrigensis, *vicus insignis, varijs opibus refertus*. Quo tempore, cùm nouis motibus arderet Anglia ita munita erat, vt terrori fuerit Roberto Leicestrensi Comiti qui has partes latè persultabat. Nunc verò peculiari naturæ inuidia, quæ sine vllo fine maris auiditati indulget, fluctuum violentia maximam partem abrepta, & Episcopis multa ante secula sedem suam aliò transferentibus, in solitudinem quasi redacta iacet. Paulò superiùs *Blith* flumen se in mare exonerat, ad cuius ripam exiguum oppidulum **Blithborow** vidimus, quod non alio, quàm sepultura Annæ regis Christiani nomen meruit, quem Penda Mercius iusto prælio interfecit. Mercatus verò est tenuis beneficio Ioannis Domini *Clauering*, cui hoc ius cum nundinis Rex Edwardus secundus concessit. Luculentum sanè ille patrimonium hoc in tractu abauiæ iure habuit quæ filia & hæres fuit Guilielmi de *Casineto* siue *Cheney* qui Baroniam de *Horsford* tenuit, & Monasteriolum ad *Sibton* erexit.

Pisa è rupibus enata. Dunwich. * *Halecum.* Blithborow. *Recisl. Mon. de Sibton.*

Procurrit hîc longiùs in Ortum proiectum promontorium **Eston-nesse**, quod totius Britanniæ maximè Orientale iudicatur, Ptolemæo Ἐξοχὴ, siue EXTENSIO dicitur, Et ne dubites hoc esse quod nos **Easton** vocamus, noueris *Eysteney* idem esse Britannis, quod Græcis Ἐξοχὴ, & Latinis Extensio, quamuis & hoc nomen

Extensio Promontorium. Eastonnesse.

Wingfeild. nomen à situ Orientali inditum videatur. Interiùs *Wingfeild* cernitur, quæ familiæ in hoc tractu numerosæ, & equestri gloria & antiqua nobilitate admodum insigni nomen fecit, & *Dunnington* Phelipps quæ suum Dominum Ioannem *Phelipps* ostentat patrem Guilielmi illius qui in vxorem duxit filiam, & hæredem Baronis Bardolphi, cuius itidem filiam & hæredem Ioannes Vicecomes *Beaumont* in coniugem accepit. Sed nunc veteris familiæ Rousforum est habitatio. Huntingfeild. Nec multùm hinc abest *Huntingfeild* qui Baronem eo nomine notum, Edwardo tertio regnante, habuit, & huic vicinum *Heveningham* sedes equestris familiæ de *Heveningham*, Henningham. quæ admodùm vetustam repetit originem, parúmque abest *Halesworth* Halesworth. quondam *Healsworda*, antiquum Argentoniorum, nunc Alingtoniorum oppidum, cui Richardus Argentonius ius mercaturæ ab rege Henrico tertio impetrauit.

A Septentrione duos fluuiolos *Ouse* scilicet minorem, & *Waueney* hanc prouinciam à Norfolcia disiungere diximus, qui è palustri loco ad Lophamford emanantes, in diuersa per vadosos sinus cursus agunt. Ad *Ouse* qui in occasum fertur, nihil memoria dignum hac in parte se exhibet. Ad *Waueney* qui in ortum tendit, primùm Horon olim *Hegilsdon* cernitur, martyrio Edmundi regis nobilitatum. Ibi enim Christianissimum regem quòd Christo non renuntiaret, immanissimi Dani (vt Abbonis verbis vtar) *ad arborem religatum toto corpore sagittarum telis confodiunt, multiplicantes acerbitatem cruciatus crebris telorum iactibus, quum vulnera vulneribus imprimebant, dum iacula iaculis locum dabant.* Atque vt medij temporis Poëta de illo cecinit.

Edmundi Regis Martyrium. Hoxon.

Iam loca vulneribus desunt, nec dum furiosis
Tela, sed hyberno grandine plura volant.

Quo loco posteà ædes erant Episcopi Norwicensis admodum elegantes, donec illi pro monasterio S. Benedicti non ita pridem commutarint. In proximo ad *Brome* longo iam tempore habitauit equestris familia *Cornwalleys* ex quibus Ioannes fuit Seneschallus familiæ Edwardi VI. principis, & Thomas eius filius, qui iam plenus dierum ob prudentiam & fidem fuit à consilijs Mariæ Reginæ, eiusque aulæ Contrerotulator. Inferiùs Eay sedet, id est, *insula*, sic dicta, quòd sit vndique aquis irrigua, vbi vetusti castri, quod ad Guilielmum *Mallet* Normannicum Baronem spectauit, rudera, ruinæ, & hinc inde fatiscentia mœnia ostenduntur. Cùm verò ille sub Rege Henrico primo honore excidisset, Rex hunc honorē Stephano Comiti Bononiensi donauit, qui postea Rex

Cornwalleys. Eaye. *Liber Inquisitionum.*

Rex Angliæ vsufructuarius, filio Guilielmo Warrenniæ Comiti reliquit. Cùm in expeditione Tholosana ille perijsset, Reges ipsi occupârunt, donec Rex Richardus primus Duci * Lotharingiæ cum nepte Guilielmi dederit. Longo verò pôst tempore cum iam ad Reges Angliæ recidisset, Edwar. III. hunc titulum Roberto Vffordo Suffolciæ Comiti (vt accepi) contulit. Nec tacendum *Bedingfeld* in proximo quod claræ & vetustæ familiæ nomen indidit, quæ plurimùm claritatis ab hærede familiæ de *Tudenham* accepit. Inde per **Flixton**, pro *Felixton*, à Fœlice primo Episcopo, vt multa alia in hoc agro denominatum; ad **Bungey** decurrit *Ouse* fluuius, & quodammodò circumfundit, vbi castrum & arte, & natura firmauit Hugo Bigodus, cùm seditionum quasi tempestate Angliam agitarent seditiosi Barones: quod tamen ne deleretur grandi pecunia, & obsidibus datis ab Henrico secundo redemit. Iam *Waueneius* (nam *Mettingham* vbi olim sedes familiæ *Norwich* omitto) mare propiùs accedens, dum duplicem in Oceanum viam sibi frustrà molitur, peninsulam efficit non exiguam, quam **Louingland** dicunt. In cuius ingressu **Lestoffe** angustius oppidulum mari impendet, in exitu **Gorlston**, vbi diruti cœnobioli turrim vidimus, quæ alicui est vsui nauigantibus. Introrsum verò vbi *Garienis* & *Waueney* aquas commiscent, *Cnobersburg*, id est (interprete Beda) *Cnoberi vrbs* floruit, nos **Burghcastell** hodie vocamus. *Quod* (vt inquit Beda) *syluarum & maris vicinitate amœnissimum erat castrum, in quo monasterium à Fursæo Scoto extructum*, cuius suasu Sigebertus Rex Orientalium Anglorum vitam monasticam amplexatus se regno abdicauit, qui posteà ex hoc monasterio inuitus extractus, vt suis animum in prælio contra Mercios adderet, vnà cum suis interijt. Nunc eò loci solummodò sunt lacera mœnia, quadrata quasi forma, è silice & lateribus Britannicis constructa, omniáque vepribus & dumis obsita, inter quæ Romanorum numismata subinde eruuntur: adeò vt ex munimentis illis videatur quæ ad Saxonum pyraticam propulsandam ad Garienem flumen statuerunt Romani.

* Brabantiæ, sic Brabantiæ Duces, eo seculo nominati

Flixton.

Louingland.

Cnoberi vrbs.

Duces & Comites habuit Suffolcia ex varijs familijs: Edwardus tertius Rex Angliæ Robertum de *Vfford*, virum multa domi bellíque gloria, filium Roberti Seneschalli Aulæ regiæ sub Edwardo secundo è Cecilia de *Valonijs* Domina de *Orford*. Suffolciæ Comitem dixit; Huic successit filius Guilielmus, cuius quatuor filij cùm præmatura morte prærepti essent, & Robertus

Suffolciæ Duces & Comites.

Willoughby,

Inq.5.Rich.2.

Willoughby, Rogerus Dominus de *Scales*, & Henric. de Ferrarijs de *Groby* propinquiores hæredes Wilielmi Comitis, hæreditatem diuisissent, Richardus secundus Michaëlem *De-la-pole* è * mercatore ad hunc titulum, & dignitatem Cancellarij Angliæ prouexit. *Qui mercimonijs magis vtpote mercator mercatoris filius, quàm militia occupatus*, vt habet Tho. Walsingham. Filius enim ille fuit Guil. *De-la-pole* qui primus fuit Maior *Kingstoni super Hull*, & ob opes Barenetti dignitate ab Edwardo III. ornatus. Sed quum tot prosperis confluentibus hominis ingenium tantæ fortunæ minimè capax esset, solum vertere coactus extorris obijt. Nec nobilitati huius derogat mercatura, nobilium enim filios mercaturæ operam dedisse quis ignorat? Nec inficiabor illum quamuis mercatorem nobili genere fuisse ortum. Michaël eius filius restitutus, genuit Michaëlem prælio Agincortensi cæsum, & Guilielmum quem Henricus VI. Suffolciæ primùm Marchionem, posteà Ducem dixit, qui cùm omnium inuidia flagraret, quòd bonum illum Humfredum Glocestriæ Ducem sustulisset, dum Galliam proscriptus peteret, ab aduersarijs in mari interceptus, securique percussus, filium reliquit Ioannem: qui Edwardi IIII. sororem in vxorem duxit, genuitque ex ea Ioannem Lincolniæ Comitem, qui cùm regni hæres à Richardo III. declaratus fuisset ambitio eius se continere non potuit, quæ illicò prorupit contra Henricum VII. ad suam ipsius perniciem qui bello intestino statim cecidit, ad patris interitum qui dolore confectus expirauit, & totius familiæ ruinam, quæ simul extincta concidit. Edm. enim eius frater qui Suffolciæ Comes dictus illum sequutus statímq; læsæ maiestatis reus, honorem cum vita amisit. Ille enim in Henricum VII. qui pœnitentia sæpius quàm pœna contentus ipsi criminum grauissimorum gratiam fecerat, res nouas moliri cœpit; vnde in carcerem coniectus, & sub Henrico VIII. morte affectus. Posteà verò Henricus VIII. Carolum Brandonum, qui Mariam eius sororem Lodouici XII. Galliarum regis viduam vxorem habuit, eodem titulo ornauit, cui successit Henricus filiolus, & illi Carolus frater quibus sudore Britannico 1551. extinctis, Francisca eorum soror Henricum Grey Dorcestriæ Marchionem maritum suum Edwardi VI. tempore eo titulo adauxit, sed ille non diu vsus, ob affectatum pro filia regnum sub Maria Regina obtruncatus, Suffolciensium Ducum erat vltimus.

* *Lelandus in Com. in Cigneam cantionem. Walsinghamus pag. 351.*

* *Regist. Mon de Melsa. Vide Hullum in Comitatu Eborac.*

Habentur in hoc agro Paraciæ 575.

Northfolke.



NOrfolcia, vulgò Northfolke, id est, si Latinè interpreteris, *Borealis populus*, Suffolciæ ad Boream prætenditur, à qua duobus illis, quos dixi, fluuiolis *Ousa* minimo, & *Waveneio* in diuersa fluentibus sciungitur, ab Euro & Septentrione littora magno fremitu diuerberat Oceanus Germanicus, qui admodum piscosus, à Zephiro *Ouse* flumen diuortijs suis ludens à Cantabrigiensibus secludit. Regio est ampla, ferè omnis campestris, nisi quà faciles assurgunt colles, admodum opulenta, ouium gregibus refertissima, cuniculísque inprimis ferax, & populosis pagis distincta plurimis (præter oppida enim mercatoria 27. villas, & pagos sexcentos viginti quinque exhibet) aquis irrigua, syluis non omnino indiga; Solum pro locorum diuersitate varium, alicubi pingue, luxurians, & succulentum, scilicet in *Mershland*, & *Flegg*; alibi, maximè quà occasum spectat tenue, leue, & sabulosum, alibi argillosum, & cretaceum. Verùm soli bonitatem vel ex eo colligas, vnde Varro colligere iubet, quòd incolæ optimè niteant, vt taceam ingenia versutissima, & in iure nostro municipali acerrima: adeò vt fœcundissima Iurisconsultorum altrix & olim & nunc habeatur, atque etiam ex infima plebe non pauci reperiantur, qui, vt ait ille, si nihil sit litium, lites tamen ex iuris apicibus serere calleant. Sed ne dum breuis esse velim, digressionibus longior fiam; ab his ad loca stilum conuertam, & ab Australi latere exorsus, potiora & antiquiora paucis percurram.

Ad *Ouse* minimum, vbi *Thet* fluuiolus è Suffolcia profusus confluit, loco inferiori apponitur vetusta illa quam memorat Antoninus Vrbs SITOMAGVS, corruptè in antiquæ Tabulæ fragmentis SIMOMAGVS, & SINOMAGVS, nunc Thetford, Saxonicè Ðeoꝺꝼoꝛꝺ, manente prioris nominis parte cum Germanica adiectione, quę *Vadum* sonat. Vt enim Sitomagus Britannicè vrbem ad *Sit* flu. qui nunc *Thet*, denotat (*Magum* etenim vrbem significasse docet Plinius:) sic Thetford vadum *Theti* Anglicè denotat, nec multum absonant hæc nomina *Sit* & *Thet*. Raris nunc est habitatoribus, licèt satis amplum, olim verò

Sitomagus. *Thetford.* *Magus.*

verò frequens & celebratum, & præter alia vetustatis indicia, molem ostendit in magnam altitudinem aggestam, duplicíque vallo munitam & mœnibus, vt ferunt, olim firmatam, quam Romanorum fuisse opus credunt nonnulli, vel potiùs Saxonicorum régum vt volunt alij, sub quibus longo tempore fuit florentissimum. Sed Sueni Dani rabie, qui anno 1004. igni dedit, & VI. post anno nouo Danorum furore direptum dignitatem amisit omnem. Ad quam restituendam Arfastus Episcopus sedem Episcopalem *Elmhamo* huc transtulit, & qui huic subrogatus Gulielmus ad eam exornandam nihil non fecit, adeò vt sub Rege Edwardo *Confessore* Burgenses censerentur 947. & Guilielmi Conquestoris tempore 720. mansuræ, quarum 224. fuerunt vacuæ, summusque magistratus *Consul* diceretur. Verùm cùm Herbertus cognomento *Losenga*, quoniam totus ex adulatione compositus, qui tertius malis artibus, & pretio in hunc honorem irrepsit, cathedram hinc Norwicum deportasset, quasi confecta, iterum elanguit: nec Cluniacensium cœnobio quod illius opera extructum Episcopi absentiam solari potuit. Cœnobium autem illud extruxit Hugo Bigod. Sic enim ille in fundationis autographo scribit. *Ego Hugo Bigod Dapifer Regis Henrici ipso concedente, & consilio Herberti Episcopi Norwici constitui monachos Cluniacenses in Ecclesia S. Mariæ, quæ fuit sedes Episcopalis Thetford, quam eis dedi, & posteà fundaui aliam magis idoneam ad vsus ipsorum extra villam.* Tunc tamen maxima pars vrbis quæ in citeriori ripa fuerat, paulatim concidit, altera pars licèt multùm decreuerit, ante vnum tamen & alterum sæculum septem templis, præter tria monasteriola, effloruit, quorum alterum constructum ferunt in memoriam Anglorum & Danorum qui hîc occubuerunt. In proximo enim historici nostri Edmundum illum sanctissimum Regem paulò ante interitum, horis ampliùs septem cum Danis non sine horrenda strage dimicasse produnt, & æquo Marte tandem discessisse; ita vtrisque alternans belli fortuna omnem sensum excusserat.

Keninghall. Ad **Waueney** qui alter est è fluuijs limitaneis, & in Ortum fertur, haud procul à fontibus **Buckenham**, & **Keninghall** visuntur. Hoc, cui ab Icenis nomen relictum videatur, honoratissimæ Howardorum familiæ sedes est, quorum gloria triumphatis Scotis maior est, quàm quæ à Scoticorum historicorum

Buckenham. inuidia infringatur. Illud verò, cui à fagis, quas **Bucken** Saxones vocàrunt, nomen factum existimo, castrum est longè pulcherri-

mum & munitissimum, quod à Guilielmo *D'Aubigny* Normanno cui *Conquestor* dederat, conditum, per eius posteros qui Arundeliæ Comites erant, & Wimundhamiæ in proximo cœnobiolum posuerunt, ad *Tatsallos*, & ab illis per *Caly* atque *Cliftonos* ad *Kneuettorum* familiam tandem descendit. *Kneuettorum* hęc peruetusta est familia, & iam inde à Ioanne Kneuetto Angliæ sub Edwardo III. Cancellario clarissima, & magnis nuptijs honorata quasi ramos longè diffudit. Præter enim hos de *Buckenham*, hinc orti sunt clarissimi Equites Henricus *Kneuet* de *Wiltshire*, & Thomas *Kneuet* de *Ashellwell-Thorp*. Oppidulum illud est vicinum quod à *Thorpis* iam olim equestris ordinis per *Tilneios*, & Bourchieros Dominos de *Berners* tandem ad Kneuettos hos hereditariò est deuolutum. Tenetur verò *Buckenham* illa ea lege vt domini sint pincernæ in inauguratione Regum Angliæ. Vt (nec alienum sit notare) in *Carleton* viculo adiuncto Radulphus de *Carleton* & alius quispiam, *terras tenuerunt per seruitium deferendi pastillos centum halecum de primis ad Dominum Regem vbicunque fuerit in Anglia.* Verùm fluuius hic statim *Disce* subluit nunc *Dis*, oppidulum non ignotum, quod Rex Henricus primus Richardo de *Lucy* elargitus est, & ille statim in Walterum filium Roberti transtulit cum filia, è cuius posteris Robertus *Fitz-walter* ab Edwardo primo Mercatum huic loco obtinuit. Inde quamuis *Waueney* sit oppidis redimitus, ex illis tamen ne vnum quidem vetustatis nomine glorietur, nisi *Shelton* quod remotius est & antiquæ inprimis Sheltonorum familiæ nomen impertijt: sed priusquàm mare accedat, GARIENI flumini se admiscet, qui Britannis *Guerne*, Anglis **Yerne**, & **Yere**, ab alnis proculdubiò sic Britannicè dictus, quibus obumbratur. E medio huius regionis emergit, non procul à **Yernston** viculo quem denominauit, vicinumque habet *Hengham* quæ suos Barones de *Rhia* etiam dictos habuit, à Ioanne Marescallo (nepote Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ ex fratre) oriundos, cui Rex Ioannes terras Hugonis de *Gornaco* proditoris cum filia & cohærede Huberti Domini de *Rhia* contulit. A Marescallis verò ad Morleios, & ab illis per Louellum ad Parkeros nunc Dominos de *Morley* hic honor temporis vicissitudine transmigrauit. *Skulton* aliter *Burdos* dictum parùm hinc abest, quod eo iure tenebatur vt Dominus in coronatione Regum Angliæ primarius esset, quem vocat *Lardiner*. Magisque ad Orientem *Attleburgh* conspicitur, antiquæ familiæ Mortumariorum sedes,

Kneuettorum familia.

Baro Berners.

*

Dis.

Shelton.

Garieni fl.

Barones de Rhia, vel Hengham.

Attleburgh.

Mortuomari Barones.

Ee qui

qui aureum clypeum lilijs nigris insperſum geſſerunt. Quorum hæreditas per matrimonium Ratcliffis nunc Suſſexiæ Comitibus, familiæ de *Fitz-Raulph*, & Radulpho *Bigot* quondam accreuit.

Garienis autem ille non longum in Subſolanum curſum tenuit, cùm Wentſum riuulum, (alij *Wentſar* vocant) ab Austro aquas ſuas infundat: ad quem VENTA ICENORVM florentiſſima huius populi olim vrbecula ſedit, quæ in Peutegerinæ tabulæ fragmentis & truncatè & corruptè AD MVM ex diſtantiæ ratione vocari videtur, ſed nunc vetuſto nomine amiſſo, Caſter appellatur. Nec mirum ex tribus Britanniæ *Ventis* hanc ſolum nomen amiſiſſe, cùm ſe penitus amiſerit. Præter parietinas enim & habitati ſoli indicia, pauculoſque Romanorum nummos ſubinde foſſoribus ſe exhibentes, nihil ſupereſt. Verùm ex hac poſterioribus ſæculis ortum habuit Norwicus, ad tertium hunc lapidem, propè Garienis & alterius fluuij anonymi (*Baridenum* aliqui vocant) confluentes, qui longo decurſu recurrentibus ſæpè ripis flexuoſus hâc Garienem per *Attlbridge* petit.

Venta Icenorum.

Caster.

Norwich.

NORWICVS iſta vrbs celeberrima, nobis Norwich, Saxonicè Nopðpyc, i. *ſinus Aquilonaris*, ſi Wic Saxonicè fluminis ſinū ſignificet, vt docet Rhenanus: hoc enim loco ſinuoſo anfractu deuoluitur flumen: vel *ſtatio Aquilonaris*, ſi Wic, vt contendit [redacted], ſtationem ſecuram, vbi coniunctioribus ædificijs habitatur, denotet: vel caſtellum Septentrionale, ſi Wic caſtellum ſonet, vt Alfricus noſter Saxo affirmauit. Si verò *Norwic* à Venta deflexum cum quibuſdam opinarer, quid aliud quàm à veritate ipſe me deflecterem? Nec enim alio iure ſibi Ventæ nomen arrogare poteſt, quàm vel Baſilea AVGVSTAE, vel Baldach BABILONIAE; vt hæc etenim è Babiloniæ, illa ex Auguſtæ occaſu exorta; ita Norwicus noſter è Venta illa antiqua ſerò emicuit; quòd Britannicum eius nomen apud authores *Caer Guntum* probat, in quo, vt in Wentſum ſiue Wentſar flu. Ventæ nomen ſe planiſſimè prodit. Nec enim hoc vocabulum Norwich, ante bella Danica vſpiam noſtra legentibus ſeſe offert. Tantum abeſt, vt vel Cæſar, vel Guitelinus Britannus condiderit, quod fabulantur illi, qui omnia creduli amplectuntur, iudicij trutina nihil penſant. Verumenimuerò nunc ſuis opibus, frequentia, ædificiorum elegantia, templorum pulchritudine, & numero (Paræcias enim plus minùs xxx. complectitur) ciuium

Wic quid Saxonibus ſignificauit.

uium sedulitate, in principem fide, in exteros humanitate, inter celeberrimas Britanniæ vrbes meritò connumeranda. Ab Æquatore LII. partibus XL. scrupulis, à Fortunatis insulis XXIIII. partibus LV. scrup. peramœno situ in collis deiectu sedet, forma oblongiori, à meridie in Septentrionem mille quingentos passus protenta, latitudine autem dimidio minore, ad meridiem se sensim quasi in conum contrahente. Mœnibus validis (in quibus crebræ dispositæ turres, & vndecem portæ) vndique obsepta, nisi ad Ortum quà flumen (cùm sinuoso flexu quatuor pontibus peruius Septentrionalem vrbis partem interluerit) profundo alueo, & præcipitibus ripis dèfendit. In ipsa huius vrbis quasi infantia, cùm Etheldredus vir mentis & consilij inops regnaret, Sueno Danus, qui Angliam magnis copijs peruasit, primùm diripuit, & posteà iniecto igne succendit. Reuixit tamen, & vt in libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus primus, tempore Edwardi Confessoris 1320. Burgenses in ea numerabantur, Quo tempore, vt ex eodem libro loquar, *reddebat* XX. *libras regi, & Comiti* X. *libras, & præter hæc* XX. *solidos, &* IIII. *præbendarios, &* VI. *sextarios mellis, & vrsum, & sex canes ad vrsum: modò verò reddit* LXX. *libras pensas Regi, & centum solidos de gersuma Reginæ, & asturconem, &* XX. *libras blancas Comiti &* XX. *solidos de gersuma ad numerum*. Regnante autem Guilielmo illo, funestæ seditionis fax, quam Radulphus Eastangliæ Comes in regem accenderat, hîc adhæsit: Cùm enim ille fuga sibi consuluisset vxor eius cum Britonibus Armoricanis hoc in loco grauissimam vsque ad extremam famem obsidionem sustinuit, quæ tamen eò demùm adacta, vt solum verteret, & ita accisa hæc vrbs vt vix 560. Burgenses relinquerentur, vt in illo Censuali libro legimus. De hac deditione meminit in sua ad Guilielmum Regem epistola Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis his verbis, *Regnum vestrum purgatum est spurcitia Britonum, castrũ Norwich redditum est, & Britones qui in eo erant, & terras in Anglica terra habebant, concessa eis vita cum membris, iurauerunt quòd infrà quadraginta dies de regno vestro exirent, & amplius sine vestra licentia in illud non intrarent*. Iam inde ex hoc calamitatum diluuio se paulatim recolligere cœpit, & Herbertus Episcopus, cuius fama ob sordes ad metas hæserat, Episcopalem sedem Thetfordia huc transtulit, Ecclesiamque Cathedralem ad Orientalem vrbis partem quàm speciosam exædificauit, prædijs munificè locupletauit, quæ sexaginta monachis alendis sufficerent, pro quibus nunc

Decanus, sex Præbendarij, alijque substituti. *Vicus iam*, vt inquit Malmesburiensis, *erat mercimonijs, & populi frequentia insignis. Annóque decimo septimo*, vt in antiquis membranis legimus, *Regis Stephani, Norwicus de nouo fundata, vt villa populata, & communitas facta*, Stephanumque Regem Guilielmo filio in Appennagium, vt vocant, siue hæreditatem concessisse è tabulis publicis certissimum. A quo statim Henricus secundus extorsit, sibíque retinuit, quamuis Henricus eius filius Rex Iunior dictus, cùm regnum affectaret, Hugoni Bigodo quem in suas partes pertraxerat, prolixè pollicitus fuisset. Bigodus tamen Regis iuuenis signa sequutus, qui regni spem oblatam intra iuris & æqui terminos continere non poterat, hanc vrbem grauissimè afflixit: posteáq; cùm Norfolciæ Comes designatus esset, castrum illud excelso colli iuxta templum in ipsa vrbe instaurâsse creditur, quod fossa immanis altitudinis incinctum, inexpugnabile ea ætate fuisse videbatur. Lodouicus tamen Francus, cuius in verba seditiosi Angliæ Barones contra Ioannem iurauerant, facilè deditione cepit. Bigodum verò hoc castrum restaurasse credimus, quòd Leones salientes eadem forma in saxo exsculptos vidimus, qua vsi sunt olim in sigillis Bigodi, è quibus etiam erat qui cruce in sigillo vsus fuit. Hæc in prima quasi Norwici ætate.

Subsequente verò sæculo maxima incrementa cepit, ciuibúsque opulentissimis floruit, qui ab Edwardo primo libello supplice in Comitijs contendêrunt, vt vrbem suam mœnibus communirent, quod postea ad summam vrbis firmitatem & dignitatem præstiterunt. Prætorémque pro Balliuis, quos priùs habuerant, vt quotannis deligerent, anno 1403. ab Henrico quarto impetrârunt: Domum Ciuicam perpulchram in ipsa media vrbe prope forum quod statis diebus omnibus ad vitam necessarijs refertissimum est, extruxêrunt. Sed quid ego his immorer, cùm hæc omnia, Pontificum historiam, magistratuum seriem, & perditissimi rebellis Ketti in hanc rabiem Alexander Neuillus vir natalibus, & literis clarissimus pulcherrimè descripserit? Hoc tantùm adijciam, quòd anno 1583. aquas ex fluuio per tubulos instrumento Hydragogico in altissimas vrbis partes subduxêrunt ciues. Dicam tamen hîc scribam tum Polydoro Virgilio Italo, tum Angelo Capello Gallo, vt pro tribunali venerandę Antiquitatis respondeant, cur antiquos nostros ORDOVICES alio quasi sub sole iacentes, hanc Norwicum incoluisse affirmârint.

affirmârint. Eandem etiam litem Caio nostro intenderem, nisi optimo & eruditissimo seni innatum patriæ amorem oculos hac in re perstrinxisse certò nouerim.

A Norwico, Garienis in suum nomen aquis aduenis adscitis tortuosè voluitur, Ruffo pisce admodum fœcundus, & iam mari proximus in Austrum descendit, vt marinis fluctibus molliùs illabatur, lingulámque facit, quam hinc ipse, inde mare allambit. In hac lingula littore apertissimo *Yarmouth* vidimus, Saxonicè Gaꝛmuð & Ieꝛmuð, id est, *Garienis Ostium*, portum oppidumque elegantissimum, loci ingenio, & solerti opera permunitum. Quamuis enim aquis penè circumuallетur, ab Occasu flumine, quod versatili ponte insternitur, ab alijs partibus Oceano, nisi ad Septentriones, quà continens est: mœnibus tamen satis firmis quę cum flumine formam quadrilateram oblongiorem efficiunt, pulcherrimè includitur; in quibus præter turres, ad Ortum moles eminet, vnde tormentis maioribus in mare subiectum, quod vix quinquaginta passibus abest, longè latéque effulminatur. Templum verò vnicum habet, & illud amplum, excelsaque pyramide conspicuum, iuxta Septentrionalem portam ab Herberto Norwicensi extructum, sub quo ad illud ampliandum, educta visuntur egregij operis fundamenta. Hoc GARIANONVM illud vetus affirmâssem, vbi olim Equites Stablesiani contra barbaros excubârunt, nisi ad *Castor* viculum proximum (qui sedes quondam fuit Ioan. *Fastolf* militis celeberrimi) antiquitatis nomine apud incolas celeberrimum, Garienem flu. ostium habuisse fama valuisset, & famæ indicia nonnulla annuissent, quibus refragari non ausim quo minùs illud GARIANONVM existimem: militesque Romanos etiam apud *Burgh castle*, quod in proximo huic Garieni incumbit stationem egisse Romani nummi sæpius effossi edocent. Vt Caurus in Bataviam è regione tyrannidem exercet, & agglomeratis arenis medium Rheni ostium obturauit: itidem Aquilo hanc oram affligit, & arenas conuerrens, hoc ostium obstruxisse videatur. Nec tamen fraudi erit, si *Yarmouth* nostrum Garianono antiquo adiunctum, *Garianonum* dixerim, cùm Garienis, qui illi nomen fecit, nunc alueó mutato, sub hoc, quod etiam nomine signauit, Oceanum subintret. Non possum enim non fateri hoc nostrum *Yarmouth* recentioris esse memoriæ. Quum enim Garianonū illud vetus intercidisset, nec essent qui littus defenderent, Cerdicus bellicosus Saxo hîc terram conscendit, (vnde locus hodiè incolis *Cerdiksand*, & historicis *Cerdikshore* dicitur,)

A. Ruffe.

Yarmouth.

Garienis ostium.

Garianonum.

Cerdicus Sa.

dicitur,) cùm Icenos grauissimo bello exercuisset, hinc in occiduas plagas soluit, vbi occidentalium Saxonum Regnum instituit, nec longo pôst tempore pro Garianono, nouum oppidum posuêrunt Saxones in agro illo fluido, ad Occidentalem fluminis ripam, quod *Yarmouth* dixêrunt: sed cùm minùs salubri esset situ, ad alteram ripam tunc *Cerdicksand* ab eodem Cerdico dictam, demigrârunt, nouum hoc oppidum condiderunt, in quo Edwardi Confessoris tempore septuaginta, vt est in Angliæ Notitia, floruerunt Burgenses. Mœnibus deinde Ioanne regnante firmauêrunt, breuique ita opibus & potentia valuêrunt ciues, vt nauali bello Lestoffenses vicinos, & Portuenses (sic quinque portuum incolas dixêrunt) sæpiùs non sine magna vtrinque strage aggressi fuerint. Illis enim infensissimi fuerunt forsitan, quòd quinque portuum numerô, & priuilegijs exclusi fuissent, quibus Garianonum vetus, & maiores sui sub Comite littoris Saxonici olim gaudebant. Sed hanc ferociam compressit tandem Regia authoritas: vel vt alij existimant, eorum animos contudit pestis illa tristissima, quæ hoc oppidulo 7050. vno anno absumpserit, quod testatur Tabula Chronographica antiqua in templo appensa, vbi bella etiam cum Portuensibus, & Lestoffensibus notantur. Iam inde verò animus fractior fuit, nec ita ab opibus firmi rei mercatoriæ, & halecum (quas vulgò vocant, docti Chalcides, & Leucomænidas esse existimant) capturæ, quæ in hac ora totius orbis est vberrima, gnauiter incumbunt. Incredibile enim videatur, quantæ & quàm frequentes nundinæ hîc ad festum Michaëlis habeantur, & quanta vis halecum, aliorumque piscium distrahatur. Quo tempore Portuenses veteri instituto Balliuos suos *commissionarios* constituunt & huc mittunt, qui vt ex ipsorum diplomate, siue *Commissione* loquar, cum oppidi magistratibus, *tempore liberæ feriæ, Curiam quantum ad Nundinas pertinet, regant, regalem iustitiam faciant, & pacem Regis conseruent.* Portus verò qui subest, & incolis & Norwicensibus percommodus est; sed ne obstruatur, non sine magnis sumptibus cum Oceano colluctantur. Qui vt paria secum faceret, & quod alibi hoc littore hausit, redderet, modicam insulam hîc aggesta terra nuper effecit.

Halices.

Hoc etiam ostio alter anonymus vnà cum Gariene effunditur fluuius, qui cum eo quinque plùs minùs milliaribus distans, longo decursu quasi gradum confert per *Ailesham* forum non infrequens, vbi prædia habuit olim Comes *Atholiæ* in Scotia, &

Ailesham.

& dirutum monasterium *Benedicti de Hulmo*, vulgò **S. Benet in the Holme**, id est, *in Insula amnica*, quod Canutus Danus construxit, & firmissimis mœnibus propugnaculisque Monachi postea ita armârunt, vt potiùs castrum quàm claustrum videretur. Adeò, vt Guilielmus Conquestor expugnare non potuerit, donec monachus ea lege prodidisset, vt Abbas crearetur, quod factum, sed statim nouus Abbas quia proditor, regis iussu vt ferunt incolæ, suspensus iustas proditionis pœnas persoluit. Terra verò adeò palustris in hac insula, vt resectis fibris & radicibus arborum, & arbustorum innatorum, aquis innatet, & quouis trahentem sequatur. S.Benet.

A Garienis ostio littus ad **Winterton** notissimum nautis promontoriolum rectà quasi in Boream tendit, cui nomen inditum à Brumali situ suspicor. Oceano enim ventorum & frigoris genitori obiacet, ager tamen circumuicinus (multorum opinione) totius Angliæ & pinguissimus, & resolutissimus: vtpote qui minimum laborem poscit, & fructum reddit maximum. Vili enim equo (quod de Bizacio Africæ scribit Plinius) & à parte altera iugi, anu vomerem trahente facilè proscinditur. *Ager pinguissimus.*

A **Winterton** statim conuersa ora in Oceanum sine vlla ferè prominentia recedit longo tractu & iacenti, vsque ad **Eccles** ab Oceano ferè obsorptam, inde excelsiori littore haud procul à *Gimmingham* quod cum alijs Manerijs Th. Comiti Lancastriæ, I. Comes Warrenniæ & Surriæ olim dedit, ad **Wauburnehope** sinum non ita pridem munitum, à **Wauburne** oppidulo sic dictum, cui intercessione Oliuarij de *Burdegalia* mercatum & nundinas Rex Edwardus secundus concessit. Cui proximum est *Blakeney*, *Nigeria* nostro Balæo, Carmelitarum collegium superiori sæculo celebre, à Domino Rob. de Roos, Rob. Bacono, & I. Bretto militibus conditum, è quo prodijt Ioannes *Baconthorp*, à loco natali (quæ nunc Equestris prosapiæ Heydonorum sedes est) nominatus, vir eo seculo eruditione tam varia & recondita vt in summa admiratione apud Italos fuerit, & Doctor Resolutus vulgò vocaretur. Vnde de eo Paulus Pansa. *Si Dei Opt. Max. penetralia adire suadeat animus, nemo accuratiùs essentiam eius mandauit literis. Si rerum caussas, si natura effectus, si cæli varios motus, ac elementorum contrarias qualitates discere exoptet quisquam, hic se officinam offert. Christianæ religionis arma Vulcanijs munitiora contra Iudæos solus hic resolutus Doctor ministranda tradidit, &c.* Gimmingham. Wauburn. Blackney. 1321 Ioannes Baconthorp.

Walsingham. **Walsingham** vix quinque hinc milliaribus abest. Vnde à maris vicinitate *Parathalassam* vocat ~~[illegible]~~. Nunc optimi croci prouentu, nuper peregrinatione ad Diuam Mariam virginem omnibus Anglis celeberrimus hic erat viculus, ~~[illegible]~~ ~~superiori seculo [illegible]~~ ~~[illegible]tur. Sed [illegible] ipsius verbis [illegible] qui vidit, ibi describet. [illegible]~~

Regulares. ~~[illegible] Collegium est [illegible] habet [illegible] Sed patrum memoria cum superstitiones [illegible]~~ De *Walsinghamia* nihil aliud est quod attexam, nisi Equestrem Walsinghamiorum familiam (vt qui Genealogias rimantur volunt) hinc nomen & originem duxisse : ~~à qua floruit clarissimus Eques Franciscus Walsinghamus, Regiæ Maiestati à Secretis, vir in maximis regni negotijs vt prudentia perspicacissima, ita industria singulari, & pietate eximia.~~ In vicinia verò ad *Houghton* celebris quondam floruit Neirfordorum familia, qui nuptijs cum Petronilla de *Vallibus*, quæ circa *Holt, Cley* & alibi opimum habuit patrimonium, valde fuerant locupletati.

Neirford.

Brannodunum. Braucaster. Huic ad occasum in littore vicinum erat antiquum illud BRANNODVNVM, vbi cùm Saxones primùm Britanniam infestarent, Equites Dalmatæ sub Comite Littoris Saxonici præsidium egerunt : nunc verò vicus est rusticanus, nihil præter nominis reliquias retinens, vallúmque, Castrum vicini vocant, quod octo plùs minùs iugera includit, ostendens, & **Brancaster** nominatur

nominatur vbi Romanorum nummi antiqui sæpiùs eruuntur. Percommodè huic loco præsidium impositum fuit, ad *S. Edmundi* enim sacellum vicinum, & Hunstanton ab Edmundo illo constructum, ora ad Austrum reflectitur, sinúmque laxiorem admittit pyratis expositum, in quem plura flumina se effundũt. Nec vel hoc nomine omittendum est *Hunstanton*, quòd sedes fuerit inclitæ & equestris familiæ *Le-Strange*, ex quo, regnante Edwardo secundo Ioannes Baro *Le-Strange* de *Knockin*, Hamoni fratri natu minori eam donauerit. Vt taceam copiosam piscaturam, gagaten, & electrum sæpiùs in littore repertum. Hunstanton. Le-Strange.

Sinum illum nostri The Washes vocant, Ptolemæus ÆSTVARIVM METARIS, pro *Malraith* dixit, quo nomine huiusmodi æstuaria alibi Britanni nuncupârunt, nec aliud quàm æstuarium incertum, quale hoc est, illis significat. Huic, quà *Ouse* flumen Oceano obnititur, assidet Lynne, à diffusis forsitan aquis nominatum, hoc enim *Lhyn* Britannis denotat. Oppidum hoc est amplum, mœnibus latè magna ex parte cinctum, duobúsque exiguis fluuiolis diuisum, & quanquam recentiùs sit, & non ita pridem *Linnum Episcopi* dictum, quòd ad Episcopos Norwicenses vsque ad Henrici VIII. tempora spectârit, (è ruinis enim vetustioris emersit, quæ è regione in Mershland hodie Old Lynne, & *Lynnum Regis* vocatur) portus tamen securitate qui aditu est facillimus, mercatorum frequentia, ædium pulchritudine, & ciuium opulentia, si Norwicum excipias, facilè inter Icenos primas vendicat. Immunitatibus etiam gaudet amplissimis quas sanguine suo à Ioanne Rege, dum eius caussam tuerentur, emêrunt, qui Prætorem constituit, & suum ipsius gladium præferendum tradidit. Libertates posteà amissas non sine sanguine etiam ab Henrico tertio redemêrunt, cum eius signa sequuti infœlici prælio contra proscriptos Barones in Eliensi insula demicarent, quod liber Eliensis, & Matthæus Pariensis contestantur. The Washes. Metaris æstuarium. Lynne.

E regione Lynni trans flumen Mershland regiuncula palustris (quod nomen indicat) subiacet, fossis & elicibus ad eliciendas & corriuandas aquas vbique distincta, gleba admodum exuberanti, & pecorum læto prouentu adeò vt in loco quem *Tilney smeth* vocitant plùs minus triginta millia ouium pascantur: sed Oceanus allatrando, alluendo, inundando, & lacerando sæpissimè grauissiméque ita exercet, vt vix aggeribus cohiberi possit. Celebriora huius loca sunt *Walpole*, quod loci dominus Mershland. Tilney smeth. Walpole.

minus Eliensi olim ecclesiæ cum filio donauit, quem ibi Monachum instituit, *Wigenhall* possessio I. Howardi regnante Edwardo primo, cuius posteri in honoratissimam & illustrissimā familiam propagati. Tilney. *Tilney* de quo iam dixi; quæ veteri & Equestri stirpi Tilneiorum nomen fecit, S.Maries. & *S. Maries* antiquæ prosapiæ Caruiliorum sedes.

Oram nunc maritimam legimus omnem, introrsum verò, ad occiduum agri latus oppida sunt etiam quàm plurima, sed quia recentioris illa memoriæ, paucis percurram. Iuxta Linnum Rising. *Rising* castrum ædito colli appositum, & arcis Norwicensis æmulum, olim Albeneiorum, posteà Roberti de *Monte-alto*, qui Hugonis de *Albeny* Comitis Arundelliæ sororem & cohæredem duxit, demumque fuit Mowbraiorum, qui ex familia qua *Albeney* prognati, vt accepi, sedes; nunc verò vetustate prolapsum quasi animam efflauit. Castleacre. Inferiùs *Castleacre* vbi Comitum Warrenniæ quondam habitatio, in castro nunc se miruto ad fluuiolum qui tenui lapsu in occidentem aquas ad Linnum trahit, Neirford. per *Neirford* quæ ibi inclitæ familiæ Neirfordorum nomen fecit, & *Neirborrough* propè ædes equestris familiæ Spilmannorum in æditiori colle sepumentum militare munitissimum antiquo opere cernitur, situ ad agrum vicinum tuendum opportuno. *Penteney* inde eidem fluuiolo adsidet cœnobiolum quod commune sepulchrum erat hoc tractu nobilium. Huic vicinum adiacet Wormegay. *Wormegay* vulgò *Wrongey*, quod Reginaldus de *Warrena* frater Guilielmi de *Warrena* Comitis Surriæ secundi habuit cum vxore quę *de donatione siue maritagio* (vt illo seculo loquebantur) Comitis illius erat, vt legi, per cuius è filio neptim ad Bardolphos Bardolphi Barones. statim translata fuit, qui summo in honore Barones admodum nobiles diu floruerunt, tribusque quinquefolijs aureis in parma cyanea vsi sunt: quorum hæreditatis magna pars vnà cum titulo Guilielmo Phellips cessit, & per eius filiam ad Vicecomites Swaffham. de *Bello-monte* transiuit. Magis ad ortum apparent **Swaffham** forum celebratum quondam Comitis Richmondiæ possessio, Ashele. L'office de Napparyre. *Ashele* manerium cuius iure Hastingi & Grei Domini Ruthuniæ mappis quæ mensis insternuntur, & linteis quæ in solenni regum Angliæ inauguratione adhibentur, olim præfuerunt. **North Elmeham**, vbi aliquandiu sedērunt Episcopi, cùm in duas diœceses diuisa esset hæc prouincia. Dercham. **Dercham**, in quo Withburga Regis Annæ filia sepulta, quæ quia à luxuria, & leuitate remotissima sancta Virgo à maioribus inter sanctas relata. Cui proxima

proxima est *Gressenhall* Folliotorum qui magna dignitate olim florucrunt possessio, quæ dotali iure per filiam Richardi Folliot ad Hugonem de *Hastings* è familia de *Abergeuenny* deuenit. Wimondham nunc *Windham* sepultura Dominorum de * *Albineto* olim clarum, & Icborow, quod ICIANOS fuisse, quorum Antoninus memorat, opinatur Talbottus. Nec est cur de his plura verba faciam. Nihil mihi iam longius est quàm enumeratis Norfolciæ Comitibus, & Ducibus, Cantabrigienses adire. Gressenhall. Folliot. * D'Albigni. Ickborrow. Iciani.

Radulphum quendam Estangliæ, id est Norfolciæ, Suffolciæ & Comitatui Cantabrigiensi præfecit Guilielmus Conquestor, qui statim rebus nouandis, vt dixi, inhians fuit eiectus. Post aliquot annos Guilielmus Stephani Regis filius Comitatum Norfolciæ habuit, & Hugo *Bigod tertium denarium vnde erat Comes, quem de nouo Rex Henricus* II. *Comitem fecit de tertio denario de Norfolc, & Norwic.* Cui anno salutis 1177. defuncto successit filius Rogerus, illi Hugo filius qui Matildem primogenitam Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ filiam, & ex hæredibus vnam sibi matrimonio copulauit, è qua suscepit Rogerum Comitem Norfolciæ, & Angliæ Marescallum qui luxatis in hastiludio corporis articulis sine prole fatis concessit, & Hugonem *Bigod* Angliæ Iusticiarium in prælio ad *Lewes* occisum, cuius filius Rogerus patruo in Norfolciæ Comitatu & Marescalli dignitate suffectus erat, qui cùm in Regis Edwardi primi offensionem incurrerat, honores & hæreditatē ferè vniuersam in Regem transcribere coactus est. Sic enim refert historia ex Bibliotheca S. Augustini Cantuariensis. Anno 1301. *Rogerus Bigod Comes Norfolcia regem Edwardum constituit haredem suum, & virgam Marescallatus ei tradidit hac conditione, quòd si vxor eius liberos peperit, sine omni contradictione à parte Regis omnia vt priùs recipiet, & habebit pacificè, & dedit ei Rex* 1000. *libras, & millia libratas terra pro vita, vnà cum Marescallatu & Comitatu.* Cùm autem ille sine prole fato functus esset, Rex Thomam de *Brotherton* suum è secunda vxore filium Norfolciæ, & Marescalli titulis honorauit, cuius filiam Margaretam Ioanni Domino *de Segraue* elocatam Norfolciæ Ducissam creauit Rex Richardus secundus. Huius filiola Elizabetha in matrimonium data Ioanni de *Mowbray* suscepit Thomam *Mowbray* primum Norfolciæ Ducem, à Richardo secundo creatum, & statim ab eodem exilio multatum, cui filius, nepos, & pronepos Ioannis nomine successerunt, quibus sine prole masculа defunctis, Richardus Dux Eboraci, Regis Edwardi 4. filiolus Norfolcia Comites & Duces. Compositio inter R. Steph. & Henr. Ducem Andegauia. Robertus Montensis. Vide 135.

Annam

Annam vnicā vltimi horum Mowbraiorum filiam duxit. Cúmq; illi in teneris annis sublati essent, Richardus tertius rex Angliæ hunc titulum, & Marescalli authoritatem Ioanni Howardo contulit, cuius mater altera filia erat illius primi Thomæ *Mowbray* Ducis Norfolciæ. Ioānes iste in prælio ad *Bosworth* occubuit dum contra Henricum VII. pugnaret. Huius filius Thomas qui ex creatione Richardi III. Surreiæ Comes, in paternum Norfolciæ titulum ab Henrico VIII. restitutus, cùm Iacobo IIII. Scotorum rege occiso, Scoticam aciem ad *Floddon* profligasset. In cuius victoriæ monumentum Howardorum familiæ concessum est, vt in media area illa argentea transuersa (*Bendam* vocant) quæ in ipsorum clypeo gentilitio cernitur, scutum aureum interponeret cum dimidiato Leone rubro, sagitta ore transfixo, intra eiusdem coloris limbum duplicem vtrinque liliatum, quod proximè ad Scotorum Regum insignia accedit. Thomas filius huic successit quem inter reciprocos fortunæ æstus iactatum tempora nostra viderunt, cuius è filio * Henrico nepos Thomas læsæ maiestatis reus anno salutis 1572. capite truncatus, Norfolciæ Ducum erat postremus.

Scutum honorarium in insignibus Howardorum.

* *Vide in Adagijs Hadr. Iunij.* Achilleum vocum.

Sunt in hac prouincia Parochiales ecclesiæ plus minus 660.

Cambridgeshire.



INtrorsùs ager Cantabrigiensis, Saxonicè Grentbriggscyre, vulgò Cambridgeshire, longiùs in Aquilonem productus, Norfolciæ & Suffolciæ obiacet, à meridie Orientalibus Saxonibus, & Hertfordensibus, ab occasu Huntingdonensibus, à Septentrione Lincolniensibus, & *Vsa* flumine, qui ab occasu in ortum transuersum intersecat, in duas partes dispertitus.

Inferior & australis, magis culta, magis consita, ideóque lætior, non perlibrata planitie, sed exiguè plana, plurima, imò tota (nisi quà Crocum copiosè progignit) frumentarijs iacet campis, hordeúmque laudatissimum affatim effundit, è quo ad regerminationem madefacto, ligulísque enatis tosto, *Byne* maxima

ma copia conficiunt (nos Mault vocamus) & ad ceruisiam coquendam vtimur: quo in vicinas regiones distrahendo maximum quæstum faciunt incolæ. Vlterior, & Septentrionalis pars, quòd frequentibus fluminum alluuionibus paludescat, & in insulas dispergatur, The Ile of Ely dicitur, pascuis vberrimis peruiridis & læta, cæterùm aqua subeunte quodammodo suspensa, nonnunquam verò inundante, maximam partem adoperta. Mault.

Inferioris partis occiduum latus perstringit ex Consularibus Romanorum vijs altera (Ermingstreat liber Eliensis vocat) quæ Huntingdoniam rectà ducit, per Roiston in ipso agri limine, oppidum notum, sed tamen nouum de quo iam anteà diximus, & Caxton quæ olim Baronia Stephani de *Eschallers*, à cuius posteris regnante Henrico III. descendit ad Freuillos, & ab illis per Burgoinos ad Ierminos. Nec *Gamlingbay* procul hinc dissitum est, vbi habitàrunt Auenelli quorum hæreditas per nuptias deuenit ad vetustam familiam de *S. Georgio*, ex qua plurimi equestri dignitate floruerunt à tempore Henrici primi, ad *Hatley* qui ab illis *Hatley S. George* denominatur. Roiston. *Vide in Hertfordiæ Comitatu.* Caxton. Hatley S. George

Magis ad occasum hanc partem mediam interluit fluuiolus qui ex *Asshwell* demissus ab Austro in Boream, vt se Vsæ committat, varijs anfractibus contendit, non procul à *Burne* castro, quod olim Picotti Vicecomitis huius agri, & Peuerellorum Baronia, à quibus per filiam honor & possessiones ad Gilbertum *Pecche* deuenerunt, quorum vltimus cùm secundæ vxoris filios promouisset, Edwardum primum Angliæ regem hæredem scripsit. Morem enim Romanorum sub Imperatoribus illo seculo Angliæ proceres reuocarunt, scribendi scilicet principes hæredes, cùm apud principes in offensa essent. Deflagrauit verò hoc castrum bello Baronico sub Henrico III. à Ribaldo de *Insula* siue *L'isle* incensum; quo tempore Walterus de *Cottenham* vir magni nominis suspendio ob rebellionem perijt. Quo nomine hunc fluuium appellent scriptores, controuertitur; alij *Grantam*, *Camum* alij nuncupant: quibus ego potiùs assentior, tum quòd obliquior incedat: hoc enim Britannis *Cam* sonat, vnde obliquus in Cornwallia fluuius *Camel* dicitur: tùm etiam quòd vetus illud oppidum CAMBORITVM, quod Antoninus in tertio Britanniarum Itinere memorat, huic adsedisse, ex distantia, nomine & Romanorum nummis, hîc propè pontem magna copia inuentis mihi ferè persuaserim. *Camboritum* etenim *Vadum ad Camum*, vel *Burne.* *Barones de Burne.* *Historia Barnwellensis.* *Rex hæres priuatorum.* *Camboritum.*

Vadum

Rith *quid Britannis, & Gallis significant.*

Granteester.

Cambridge.

Vadum flexuosum significat, nam *Rith* Vadum Britannis nostris significat, quod eò adnoto, vt Galli faciliùs videant, quid sit *Augustoritum*, *Darioritum*, *Rithomagus*, &c. in Gallia. Sed Camboritum nostrum maluerunt Saxones Ꞡꞃanꞇceaꞅꞇeꞃ, & Ꞡꞃonceaꞅꞇeꞃ vocare, quod nomen etiamnum retinet,sed vnde factum fuerit,nondum video. A Ꞡꞃon Saxonica dictione, quæ locum palustrem significat, si deducerem forsitan errarem : Asserius tamen loca palustria in agro Sommersettensi semel atq; iterum *Gronnas paludosissimas* Saxonico-Latino vocabulo dixit, & vrbs Frisiæ Occidentalis, quæ palustri loco sita, **Groningen** dici notissimum est. Sed nominis huius rationem venentur alij. Hæc circa annum Christi 700. *desolata ciuitatula fuit*,vt inquit Beda,dum memorat, *iuxta muros inuentum fuisse locellum de marmore albo pulcherrimè factum, operculóque similis lapidis aptissimè tectum.* Nunc autem viculus est, cuius partem Henricus Laceius Lincolniæ Comes Henrico filio notho ea lege donauit,vt eius posteri,(qui iampridē defecerunt)non aliud quàm Henrici nomen vsurparent ; alteram partem Henricus Sextus Rex Angliæ è Lancastrensi familia oriundus, cui Comitis Laceij patrimonium obtigit, Collegio suo Regio in Cantabrigia, siue **Cambridge** concessit. Quæ antiqui Camboriti vel pars,vel proles fuit, adeò & situ & nomine est confinis. Nec facilè crediderim *Cam* à *Grant* deflexum, vtpote duriuscula hæc videatur deflexio,in qua præter vnam omnes literæ absorbentur : existimarim potiùs vulgum antiqui nominis *Camboriti*, vel *Cami* flu. vocabulum retinuisse, licèt scriptores Saxonico nomine *Grantbridge* sæpiùs vsi fuerint. Vrbs hæc quæ altera Angliæ Academia, alter oculus & ἔρεισμα alterum,clarissimáque bonarum literarum & pietatis officina ad *Camum* sedet,qui cùm Occidentale eius latus insulis ludens persperserit,ad Ortum conuersus in partes dispertit duas, pontéque coniungitur, vnde recentius hoc nomen **Cambridge** enatum. Vltra pontem Castellum cernitur amplum & vetustum, quod sua iam fata cōplesse videatur, & Collegium S. Magdalenæ sacrum. Cis pontem, vbi vrbis pars longè maxima iacet, platearum descriptione, templorum frequentia, & XVI. pulcherrimis Musarum sacrarijs, siue Collegijs omnia nitent, in quibus eruditissimi viri magno numero aluntur, maximarúmque artium scientia, & linguarum cognitio ita florent, vt literarum, religionis, & totius doctrinæ fontes iure optimo censeantur, qui Ecclesiæ & Reipub. hortos salutaribus aquis

suauissimè irrorant. Nec quicquam hic desideres, quod in florentissima Academia requiras, nisi quòd è palustri situ aliqua est cœli grauitas. Fortasse autem, qui eò loci primùm Academiam instituerunt, Platonis iudicium approbarunt. Is enim cùm corporis habitudine vteretur optima, Academiam insalubrem Atticæ locum studijs delegit, vt quod redundans esset, & animum grauaretur, loci intemperie supprimeretur. Nihilominùs maiores nostri viri longè prudentissimi hanc vrbem, nec sine Deo duce, studijs dicauerunt, præclarisque operibus illustrârunt.

Verùm ne in optimos illos literarum patronos, imò (vt cum Eumenio loquar) liberorum nostrorum parentes pessimè ingrati videamur, ipsos, & Collegia, quæ bonis literis consecrârunt, honoris caussa ex historia Cantabrigiensi summatim memoremus. Cantabrum Hispanum anno ante Christum natum 375. Academiam hanc primùm instituisse, & Sebertum Orientalium Anglorum regem anno post Christum 630. restituisse perhibetur. Posteà Danicis procellis subinde euersa diu neglecta iacuit, donec sub Normannico imperio omnia dilucescere incæperint. Iam inde literarum diuersoria, Hospitia, & Aulæ studiosis excitata fuerunt, sed nullis possessionibus dotata. Primum verò Collegium (quod S. Petri domus vocatur) Hugo Balsham Episcopus Eliensis, anno 1259. extruxit & dotauit, quem sequuti & imitati Richardus Badew ab Elizabetha Clara Vltoniæ Comitissa adiutus anno 1340. Aulam Clarensem; Maria de S. *Paulo* Penbrochiæ Comitissa anno 1347. Aulā Penbrochiensem; Societas fratrum Corporis Christi 1346. Collegium Corporis Christi, quod & S. Benedicti dicitur. Ioannes Crandensis anno 1354. Aulam Trinitatis; Edmundus Goneuile anno 1348. & Ioannes Caius Medicus nostro tempore Goneuilli, & Caij Collegium. Henricus VI. Rex Angliæ Collegium Regium 1441. (cui sacellum adiunxit, quod inter pulcherrima orbis ædificia suo iure sibi locum vendicat.) Margareta Andegauensis eius vxor anno 1448. Collegium Reginale. Robertus Woodlarke 1459. S. Catharinæ aulam. Ioannes Alcockus episcopus Eliensis Collegium Iesu, anno 1497. Margareta Richmondia Regis Henrici VII. mater, Christi & S. Ioannis Collegia circiter annum 1506. Thomas Awdley Angliæ Cancellarius Collegium Magdalenæ, 1542. quod clarissimus vir D. Christophorus Wrey summus Angliæ Iusticiarius & ædificijs & possessionibus.

Collegia.

Ioannes Caius.

sessionibus modò adauxit, & potentissimus Rex ~~Henricus VIII.~~ S. Trinitatis Collegium anno salutis 1546. religioni & bonis litteris exædificauit. Quodque bonis studijs, nostro sæculo, & nobis gratulor, honoratissimus & prudentissimus vir D. Gualterus Mildmains Eques auratus, & Regiæ Maiestati ab intimis consilijs nouum Collegium in Emanuelis honorem posuit, & Francisca Sidneia Comitissa Sussexiæ quinq; millia librarum ad Collegium extruendum quod *Sidney-Sussex* diceretur, testamento legauit, quod iam inchoatum.

Barnwell. Cœnobiola, & fraterculorum ædes omitto, cùm obscurioris erant notæ, præter *Barnwell* quod Paganus Peuerell vir bellica virtute insignis & vexillifer Roberti Ducis Normanniæ in bello sacro, regnante Henrico primo, transtulit à templo S. Ægidij, vbi Picotus vicecomes Canonicos instituerat, ad hunc locum & triginta monachos induxit eò quòd tunc temporis triginta erat annorum. Nominis rationem ex priuata loci historia, si placet, legas. *Historia Barnwellensis.* ***Paganus Peuerell impetrauit ab Henrico primo locum quendam extra Burgum Cantabrigiæ; De illius loci medio fonticuli satis puri, & viuidi emanabant, Anglis* Barnwell, *id est fontes puerorum eo tempore appellati, eò quòd pueri, & adolescentes semel in anno in vigilia natiuitatis Sancti Ioannis illic conuenientes more Anglorum luctamina, & alia ludicra exercebant puerilia, & cantilenis musicisque instrumentis sibi inuicem applaudebant. Vnde propter turbam puerorum & puellarum illuc concurrentium & ludentium, mos inoleuit vt eodem die illic conueniret negotiandi gratia turba vendentium & ementium.***

Nec à Martis tamen furore, quamuis musis sacrata, omninò libera fuit Cantabrigia. Cùm enim Dani passim latrocinia agitarent, sæpiùs hîc hibernarunt, & anno Salutis decimo supra millesimum, cùm Sueno Danus omnia acerbissimo tyrannidis terrore opprimeret, nihil famæ, & Musis donârunt: quod tamen Sullam Athenis fecisse legimus, sed totam incendio miserè deformârunt. Primis nihilominus Normannorum temporibus satis frequens erat, legimus enim in Guilielmi primi Censuali libro, ***Burgus de Grentbridge in decem custodias diuiditur, & 387. mansiones habet. Sed pro castro destructæ fuerunt domus octodecem,*** cùm Guilielmus ille primus Anglos quos nuper vicerat castris tanquam frænis seruitutis vbique coërcere statuit. Bello posteà Baronico proscripti ex insula Eliensi plurimum damni intulerunt, ad quorum direptiones cohibendas fossam altam ad Orientalem

talem vrbis partem duxit Henricus tertius, quæ etiamnum **Kingsdich** dicitur. Vocat hîc me tacita nonnullorum expectatio, vt de antiquitate huius Academiæ opinionem proferam meam: sed nihil me interpono, nec enim animus est florentissimas nostras Academias παραβάλλειν, quibus pares non nouerim. Vereor tamen ne Nephelococcygías nobis condiderint, qui huius vetustatem longè supra veri fidem efferentes Cantabrum istum statim post Romam conditam, multos videlicet ante Christum natum annos hanc Academiam instituisse tradiderunt. Hoc certum est, quocunque tempore primùm instituta fuit, circa Henrici 1. tempora, bonarum literarum sedes denuò esse cœpit: sic enim in appendice vetusta ad Ingulphum legitur. *Transmisit Abbas Ioffredus ad Manerium suum de Cotenham iuxta Cantabrigiam Gislebertum commonachum & sacræ Theologiæ professorem cum alijs tribus monachis, qui sequuti eum in Angliam philosophicis theorematibus & alijs scientijs primitiuis instructissimi, quotidie Cantabrigiam adeuntes, & conducto quodam horreo publico suas scientias palàm profitentes in breui temporis excursu grandem discipulorum numerum contraxerunt. Anno verò secundo aduentus illorum, in tantum accreuit discipulorum numerus, tam ex tota patria; quàm ex oppido, quòd qualibet domus maxima, horreum, nec vlla ecclesia sufficeret eorum receptaculo. Vnde diuersis in locis à se diuisi & formam Aurelianensis studij sequuti, summo mane frater Odo Grãmaticus & Satyricus singularis pueris & iunioribus sibi assignatis legebat Grammaticam iuxta Prisciani doctrinam & Remigij in eundem. Ad horam verò primam Terricus acutissimus sophista Logicam Aristotelis iuxta Porphyrij & Auerrois Isagogas & commenta adolescentioribus tradebat. Ad horam verò tertiam frater Wilhelmus Rhetoricam Tullij, Quintilianique flores perorabat, magister verò Gislebertus omnibus Dominicis diebus & sanctorum festis verbum Dei ad populum prædicabat. Ex isto itaque fonte paruo qui creuit in fluuium magnum videmus nunc lætificatam ciuitatem Dei, & totam Angliam factam frugiferam, per plurimos magistros doctorésque de Cantabrigia exeuntes ad similitudinem sancti Paradisi, &c.* Quo autem tempore facta sit Vniuersitas, Robertus de *Remington* pro me dicet, *Regnante Edwardo primo de studio Grantbridge facta est Vniuersitas, sicut est Oxonium, per curiam Romanam.* Sed quid ego imprudens adolescentulus in hanc arenam descendo? In qua iampridem duo eruditissimi senes digladiati sunt, quibus ego sanè arma libentissimè submitto, & tantis nominibus honore quàm

possum maximo, in omnibus assurgo. Meridianus qui Cantabrigiæ vertici imminet, partibus XXII. scrup. XXV. ab vltimo occidente distat. Arcus verò eiusdem Meridiani inter Æquatorem & Verticalem punctum interiectus gradibus LII. scrupulis XI. commensuratur.

Proximè Cantabrigiam ad ortum æstiualem colles eminent

Gogmagoghils.

æditiores, *Gogmagoghils* studiosi vocant, Henricus Huntingdonensis *Amœnissima montana de Balsham* dixit à viculo subiecto, in quo, vt ille scripsit, Dani nihil sibi ad immanissimam crudelitatem reliquerunt. In horum summitate militare vallum vidimus

Vallum militare.

amplum sanè, triplici aggere firmatum, & planè eo tempore inexpugnabile munimentum, (vt quibusdam rei bellicæ non imperitis placet) nisi quòd aqua longiùs absit: Æstiua verò fuisse Romanorum vel Danorum nonnulli existimant.

Wandlesbury.

Vandelbiriam autem appellare videtur Geruasius Tilburiensis. *Sub Cantabrigia*, inquit, *locus erat Vandelbiria dictus, eò quòd illic Vandali Britanniæ partes sæua Christianorum peremptione vastantes castrametati sunt: vbi ad monticuli apicem fixere tentoria, planities in rotundum vallata circumcluditur, vnico ad instar portæ aditu patens ad ingressum.* De militari spectro hîc obuersante, quod subtexit, quia nugacissimum est delirantis scriptoris commentum tacitus prætermitto. Non enim nostri instituti est dulces, vt inquit ille, fabulas nectere, & aures oblectare. Sub hoc magis ad or-

Horsheath.

tum *Horsheath* inter viuaria locum habet, cuius possessio ad an-

In Hertfordshire.

tiquas & claras Argentoniorum, & Alingtoniorum familias de quibus alibi, longa serie spectasse dignoscitur, vtique Alingto-

Castle-Camps.

niorum iam habitatio. *Castle Camps*, antiqua etiam Verorum Oxoniæ Comitum sedes contigua est, quæ ad Hugonem *Vere* pertinuit (sic habet vetus Inquisitio) *vt esset Regis Camerarius.* Nec procul fossæ illæ magnæ & longæ hinc inde cernuntur, quas

Flemsdike, & alia.

Orientales Anglos duxisse certum est, ad Mercios cohibendos qui repentinis incursionibus cuncta obuia immaniter populari solebant.

Sturbridge faire.

Sub ipsam autem Cantabrigiam ad Ortum propè *Sturum* amniculum, nundinæ totius Angliæ celeberrimæ siue conuenarum multitudinem, siue mercium copiam spectes, quotannis mense Septembri habentur. In proximo quà iter erat impeditissimum, & itinerātibus molestissimum, pulcherrimam aggesto aggere viam non ita pridem per tria plùs minus mill. pass. versus **Newmarket**, optimus & integerrimus vir D. G. Heruæus

Legum

Legum Doctor, & Aulę Trinitatis præpositus magnis impensis, sed pio, & laudabili sanè instituto substruxit.

Magis ad Aquilonem **Rech** oppidulum mercatorium iacet, sub quo fossa illa admiranda, quam alij *Rech-dike*, alij *Deuilsdike* appellitant, incipit, & longo tractu in Suffolciam ad ortum procurrit, ducta, vt iam diximus, ad regiones Merciorum, & Orientalium Anglorum disterminandas; Ad hanc *Burwell* assidet, vbi olim castrum quod difficilimis illis Regis Stephani temporibus, Galfredus de *Magnauilla* Essexiæ Comes qui in alienas possessiones irruendo, magnam famæ iacturam fecit, fortiter oppugnauit, donec sagitta caput transfixus regiones illas longa formidine exsoluit. Vix vno & altero hinc milliari abest *Lanworth* vbi multos iam annos Cottoni equestri splendore clari incoluerunt. Deuils-dike. Burwell.

Ad eandem etiam fossam *Kirtling* quę & *Catlidg* nominatur, situm habet, nunc celebris ædibus primarijs Baronum *North* quorum primum Edwardum North eo honore Maria Regina ob prudentiam decorauit. Olim verò synodo frequenti notum dum Ecclesiastici de Paschate celebrando acriter inter se digladiarentur. Kirtling. Barones North. 977

Superior & Septentrionalis huius agri portio in insulas tota dispescitur, & intermeantibus crebris fossis, canalibus & incilibus quasi fascijs distincta, læta viriditate æstiuis mensibus intuentium oculis arridet, hybernis autem tota aquis adoperta longiùs & latiùs quàm oculorum acies metiatur, maris quodammodo speciem præbet. Qui hanc Saxonico sæculo occupârunt, *Giruij* dicebantur, id est, (vt quidam interpretantur) *Paludicolæ*, nunc verò à primaria insula **Elie**, Saxonicè Elyg, vno vocabulo omnes **The yle of Elie** vocantur. Hoc verò nomen Beda ab anguillis deduxit, vnde nonnulli *Insulam Anguillariam* dixerunt, Polidorus Virgilius à Græco Ἕλος, quod paludem denotat, repetit, alij ab *Helig* Britannico, quod salices significat, quarum, cùm aliarum arborum sit impatiens, est feracissima, tum soli natura, tum quòd contra irrumpentium amnium impetus satæ, sæpiúsq; cæsæ, innumero hærede, vt Pliniano verbo vtar, profuerunt. E quibus etiam & hîc & alibi corbes texuntur, quas cum Britanni *Baskades* vocent, ego, vt hoc obiter notem, Martialem non intelligo, nisi de his inter Apophoreta intellexerit in illo disticho: Giruij. The yle of Elie. Baskada.

Barbara de pictis veni Bascauda Britannis:

Sed me iam mauult dicere Roma suam.

Scordium. Gramine lętissimo omnia in his insulis virent & luxuriant, Scordiúmque quod & Trissago palustris dicitur, iuxta fossas copiosè profunditur. Verùm palustres has insulas Fœlix antiquæ memoriæ scriptor his verbis depinxit. *Est immensæ magnitudinis palus, quæ à Grontæ fl. ripis incipiens nunc carectis, interdum nigris fusci vaporis laticibus, nec non insularum nemoribus interuenientibus, & flexuosis riparum anfractibus ab austro in Aquilonem mare tenus, longissimo tractu protenditur.* Eandémque carmine Guilielmus monachus Crowlandensis in vita Guthlaci sic descripsit.

Est apud Angligenas à Grontæ flumine, longo
Orbe per anfractus stagnosos, & fluuiales,
Circumfusa palus, orientalisque propinqua
Littoribus pelagi, sese distendit ab austro
In longum versus Aquilonem, gurgite tetro
Morbosos pisces vegetans, & arundine densa
Ventorum strepitus, quasi quædam verba susurrans.

Adiunge his, si placet, ex Huntingdonensi: *Palustris hæc regio latissima est, & visu decora, multis fluuijs decurrentibus irrigata, multis lacubus magnis, & paruis depicta, multis etiam syluis, & insulis florida.* Habe etiam in coronidem Guiliel. Malmesburiensis paucula verba. *Piscium hic tanta copia, vt sit aduenis miraculo, indigenis pro illorum admiratione ludibrio: nec minor aquaticarum volucrum vilitas, vt pro vno asse de vtroque cibo quinque homines, & eò ampliùs non solùm famem pellant, sed etiam ad satietatem se expleant.* Hoc loci ingenio, & rerum affluentia freti seditiosi quidam, nec solùm Angli contra Guilielmum Conquestorem: sed etiam Barones quotiescúnque proscriberentur, hinc regibus negotium facesserunt; verùm infœlici semper successu, quamuis ad *Athered*, hodie *Audre*, vbi facillimus est in insulam transitus, & alijs in locis subinde propugnacula posuerint. Tombertum quendam Australium Giruiorum principem hanc regionem Etheldredæ vxori in dotem dedisse legimus, quæ cùm Egfridum Nordanhumbrorum regem, cui secundò nupserat, reliquisset, vt Christo inseruiret; in primaria harum insula, & propriè Elyz dicebatur, sexcentarúmque familiarum tunc censebatur, deuotis virginibus monasterium construxit, cui & ipsa præfuit. Quod tamen primum non fuit in hac palustri regione templum. Liber enim Eliensis Augustinum nostrum ad **Cradiden** Ecclesiam posuisse

Audre.

Elye.

Cradiden.

author eſt, quam Penda Mercius poſteà ſubuertit: & Malmeſburiēſis prodit Fœlicem Orientaliū Anglorum epiſ. ad Soham, quæ Norwicenſis adhuc iuris eſt, primam ſedem habuiſſe. *Soham*, inquit ille, *Villa eſt iuxta ſtagnum quod volentibus ire in* Ely, *quondam periculoſum nauibus, nunc facta via per paluſtre arundinetum tranſitur pedibus. Sunt ibi adhuc indicia diruta à Danis Eccleſiæ, quæ habitatores pariter exuſtos cum ruinis operuit ſuis.* Quo etiam tempore illud Etheldredæ monaſterium Danico furore corruit, ſed reſtaurauit Ethelwoldus Wintonienſis Epiſcopus, qui facta cum rege conuentione, inſulam de integro emit, eiectiſque ſacerdotibus, monachis compleuit, quibus Edgarus rex, vt in eius diplomate legitur, *cōceſſit inter paludes cauſas ſeculares duarū Centuriarum, & extra paludes quinque Centuriarum cum dimidia in* Wichlaw, *in prouincia Orientalium Anglorum*, quæ *S. Etheldredæ Libertates* hodie dicuntur. Deinde ampliſſimis redditibus reges, viríque principes locupletârunt. Inprimis *Brithnothus Comes iam bellum in Danos geſturus 991. dedit Eccleſiæ de Elye Somerſham, Spaldwic, Trumpinton, Ratindum, Heisbury, Fulburn, Tmerſton, Tripleſtow, Impetum*, quòd magnificè illum monachi excepiſſent, ſi modo occumberet illo bello. Occubuit verò ille ad *Maldun* 14. diebus cum Danis congreſſus. Adeóque ditatum fuit hoc Monaſterium vt Abbas (teſte Malmesburienſe) *mille quadringentas libras ſuo marſupio quotannis annumerarit.* Richardúſque Abbas vltimus Comitis Gilleberti filius, hiſce diuitijs quaſi ebrius, & Lincolnienſi Epiſcopo ſubeſſe dedignatus, auratis verbis, vt ſcribunt monachi, & exquiſita diligentia cum Rege egit, vt ſedes Epiſcopalis hîc conſtitueretur, quod morte præreptus, non obtinuit. Statim tamen rex Henricus primus, hoc à Papa conſequutus, Heruæum Bangorenſem præſulem ſede ſua eiectum primum Epiſcopum inſtituit, cui & ſucceſſoribus Cantabrigienſem agrum, qui ad Lincolnienſem præſulem ſpectauit, in diœceſim aſſignauit, & in his inſulis iura quędam regalia confirmauit. Lincolnienſibus autem Epiſcopis, quibus hanc inſulam & Cantabrigienſem agrum ſubtraxerat, Spaldwic *Manerium* ad damnum reſarciendum conceſſit, vel vt Elienſis liber habet, *Datum eſt Manerium de* Spaldwic *Lincolnienſi Eccleſia in ius perpetuum pro commutatione Epiſcopalis curæ ſuper pagum Grantbrigenſem.* Heruæus iam Epiſcopus conſtitutus nihil priùs habuit, quàm ſuæ Eccleſiæ dignitatem augere: *Vt eſſet vbique à telonio libera* (Elienſis libri verbis vtor) *impetrauit, de iugo ſerui-*

Soham.

S. Etheldredæ Libertas.

Liber Elienſis.

tutis & custodia quam castello Norwici debebat, liberauit: viam ab **Erning** ad **Ely** per paludes, VI. plùs minùs mill. pass. substruxit, & latifunda non pauca acquisiuit. Successores autem acciso monachorum numero (è septuaginta enim solummodò quadraginta reliquerunt) rerum copia diuitijsque affatim ad nostra vsque tempora affluxerunt, & dies festos & solennes tanto cum apparatu & pompa celebrârunt, vt reliquis Angliæ monasterijs laudem omnem præripuerint. Vnde & Poëta illo sæculo non malè cecinit,

Præmissis alijs, Eliensia festa videre,
Est, quasi præmissa nocte, videre diem.

Templum item quod iam vetustate nutauit, paulatim extruxêrunt, & in eam qua nunc cernitur, amplitudinem perduxêrunt: est enim amplum, excelsum, & elegans, sed procerum & Episcoporum tumulis, non sine summa indignitate comminutis nonnihil deformatum. Nunc autem pro numeroso illo monachorum grege substituti sunt Decanus, Præbendarij, Ludus Literarius, in quo XXIIII. pueri erudiuntur, & aluntur. Quatuor ad hoc templum sunt à vulgo decantata, nimirùm * Hypæthrum in ipso templi fastigio quod choro imminet octo columnis singulari arte à Ioanne de *Hothum* Episcopo suspensum. Sub templo ad Septentriones sacellum est Diuæ Mariæ sacrum, eleganti sanè opere à Simone de *Monteacuto* Episcopo constructum. Ad Austrum magnæ altitudinis moles rotunda aggesta *The Mont* vocant, cui mola alata imponitur, & vitis, vt ait ille, lætifica, quæ iam exaruit. Quæ hoc rythmo olim complexus est Monachus.

* The Lantern.

Hæc sunt Eliæ, Lanterna, Capella Mariæ,
Atque molendinum, necnon dans vinea vinum.

Ipsa verò **Elye** vrbs est non exigua, nec sua sanè vel elegantia, vel frequentia prædicanda, vtpote ob vliginosum situm, cœlo parùm salubri. In ijsdem etiam paludibus alterum fuit ad occasum æstiualem celebratissimum monasterium à dumorum cōdensitate & spinis **Thorney** dictum, olim ab Anachoretis *Ankerige*, vbi, vt est in libro Petroburgensi, Sexuulfus vir inprimis religiosus *monasterium cum heremiticis cellulis construxit.* Quod posteà à Danis subuersum Æthelwoldus Wintoniensis Præsul, vt rem monasticam promoueret, restaurauit, Monachisque compleuit, & arboribus vndique circumsepsit. Locus, vt habet Malmesburiensis, *Paradisi simulacrum, quod amœnitate iam cælos ipsos imaginetur,*

Thorney.

imaginetur, in ipsis paludibus arborum ferax, quæ enodi proceritate luctantur ad sydera, æquorea planities herbarum viridantibus comis oculos aduocat, currentibus per campum nullius offensioni datur locus. Nulla ibi vel exigua terræ portio vacat, hic in pomiferas arbores terra se subrigit, hic prætexitur ager vineis, quæ vel per terram repunt, vel per baiulos palos in celsum surgunt. Mutuum certamen naturæ & cultus, vt quod obliuiscitur illa, producat iste. Quid dicetur de ædificiorum decore, quæ solum mirabile quantum inter illas paludes solidum inconcussis fundamentis sustinet? Solitudo ingens ad quietem data monachis, vt eò tenaciùs hæreant superis, quo castigatiùs mortales conspiciantur, Fœmina ibi si visitur monstro habetur, maribus aduenientibus quasi Angelis plauditur. Verè dixerim insulam illam esse castitatis diuersorium, honestatis contuburnium, diuinorum philosophorum gymnasium. De **Wisbich** Episcoporum Eliensium castro ad XIII. hinc milliare, quod inter paludes & flumina sedet, & nuper sit carcer ad Pontificios coërcendos constitutus, nihil habeo quod adiungam, nisi hoc oppidum vnà cum **Walepole**, monasterio Eliensi olim à possessore datum fuisse, cùm Alwinum filiolum monasticæ vitæ ibi addiceret, Guilielmum primum Castrum extruxisse, cùm proscripti ex hac palustri regione excursiones facerent, & anno salutis 1236. cùm Oceanus vi ventorum agitatus in hoc littus duos continuos dies incubuisset, latissimam terrarum hominúmque stragem ædidisse. Castrum verò lateritium quod nunc cernitur auorum memoria construxit Ioannes Mortonus Episcopus Eliensis, qui etiam recta linea in palustri hac regione incile, quod *The New-leame* vocitant, duxit ad subuectationis commoditatem, vt frequentatione hoc suum oppidum vberiori quæstu incresceret; quod contrà tamen vertit, nam non magno est iam vsui, & conqueruntur vicini *Auona* siue *Nena* cursum in Oceanum per *Clowcrosse* omninò hinc esse impeditum.

Wisbich. New-leame. Clowcrosse. Comites Cantabrigiæ.

Primus Cantabrigiæ Comes habetur Guil. frater Ranulphi Comitis Cestriæ vt legitur in diplomate Alexandri Episcopi Lincolniensis dato 1139. Longo pòst tempore Ioannes Hannonius frater Guilielmi III. Comitis Hollandiæ, & Hannoniæ, quem eò honoris euexit Rex Edwardus III. in gratiam Reginæ Philippæ vxoris suæ, quæ Ioanni illi sanguine coniuncta. In cuius etiam gratiam, cùm Ioannes ad Gallum defecisset, Guilielmum Marchionem Iuliacensem, qui ex Philippæ sorore natus, eodem titulo adauxit. His verò exteris defunctis, Edwardus

111. hunc honorem in filium suum quintum Edmundum de *Langley* transtulit, quem cùm *quatuor annos tenuisset* (ex authoritate veteris M S. libri loquor penes optimum Antiquarium Fr. Thinnum) *Comes Hannoniæ consanguineus D. Philippæ Reginæ ad parlamentum veniens ius in eo vendicauit & placatus recessit.* Richardúsq; filius Edm. iunior beneficio Henrici Regis v. eundem gessit: sed cùm iste perfidè ingratus exitium optimo illi principi machinatus, capite plecteretur, Cantabrigiensium Comitum titulus vnà cum illo omninò euanuit, vel latuit inter titulos filij eius Richardi qui posteà creatus Dux Eboraci.

Parochiæ 163. in hoc Comitatu continentur.

Huntingdonshire.



Antabrigienses à dorso contingit ager Huntingdonensis, Saxonicè Ƿunꞇedunesсуре, vulgò **Huntingdonshire**, eo situ locatus, vt ab Austro Bedfordienses, ab occasu Northantonenses, vt etiam à Septentrione, quà Auona fl. dirimitur, & ab ortu Cantabrigienses spectet. Regio sementi satis apta, pascēdo pecori, ad ortum quà palustris est, vberrima, vbique ferè collium apricitate, & nemorum opacitate amœna, totam enim syluis olim obsitam fuisse prædicant incolæ, & *Forestam* fuisse constat, donec Rex Henricus secundus primis regni sui temporibus *deforestauerit* vniuersam, vt habetur in perambulatione veteri *præter Waybridge, Sapple & Herthei, qui fuerant bosci Dominici, & remanent Foresta.*

Meridionalem partem *Vsa* flu. quem sæpe dixi alluit, & floribus vestit. Ad quem inter alia obscurioris famæ, tria adsident notissima oppida, vbi relictis Bedfordiensibus, hunc agrum subintrarit. Primùm inuisit *Sancti Neoti fanum*, vulgò **S. Nedes**, à Neoto viro cùm docto, tùm sancto qui in propaganda Christi religione omne vitæ studium consumpsit, cuius corpus à *Neostok* in Cornwallia huc translatum erat, & in eius honorem Alfricus Elfridi Comitis Palatium in monasterium conuertit. Quod latifundijs plurimis Roisia vxor Richardi Domini de *Clare* statim.

S. Needes.

Vita S. Neoti.

ſtatim à Normannorum aduentu locupletauit. Anteà verò hic locus ab Ainulpho ſanctulo *Ainulphsbury* dicebatur, quod nomen in eius parte etiam adhuc ſupereſt. Sub hoc ad *Hailweſton* viculum admodum tenuem duo ſunt fonticuli, alter dulcis, alter quodammodo ſalſus; hunc contra ſcabiem, & lepram; illum contra oculorum hebetudinem valere perhibent vicini. Inde haud procul *Bugden* ſalutat elegantes Epiſcoporum Lincolnienſium ædes, & per *Hinchingbroke* quondam velatis virginibus ſacrum quas ab *Elteſley* in Comitatu Cantabrigienſi huc tranſtulit Rex Guilielmus *Conqueſtor*, *Huntingdoniam* accedit, Saxonicè Hunꞇanꞇun Mariano, in ſigillo publico **Huntersdune**, i. *Mons venatorum*, vt interpretatur Henricus huius Archidiaconus, qui ante annos 400. floruit, vnde venatorem in inſignibus geſtat, & nouum vocabulũ *Venantodunum* Lelandus noſter nobis excudit. Præcipuum hoc eſt totius Comitatus oppidũ, cui & nomen contulit, *tam ſitus fulgore*, vt inquit ille Archidiaconus, *quàm ſui decore, tam paludum vicinitate, quàm ferarum & piſcium fertilitate vicinis oppidis longè praeminens.* Edw. Confeſſoris temporibus, vt ex Angliæ luſtro hoc adnotẽ, *fuerunt in hoc Burgo quatuor Ferlingi, in duobus fuerunt* CXVI. *Burgenſes conſuetudinem, & geldum reddentes, & ſub ijs* C *Bordarij: in alijs duobus Ferlingis* CXI. *Burgenſes ad omnes conſuetudines, & geldum Regis.* Ad Septentrionalem Vſæ ripam æditiori ſitu ſedet longius in Aquilonem productum, quatuor templis exornatum, monaſteriolúmque habuit à Matilde Auguſta, & Euſtatio *Louetoſt* fundatum, cuius parietinas ſub oppidum ad ortum vidimus. Ad flumen propè pontem qui è ſaxo viuo ſpecioſus eſt, moles & area caſtri cernitur, quod anno reparatæ ſalutis 917. Edwar. ſenior inſtaurauit, Dauid Scotus, cui, vt antiquus habet hiſtoricus, *Stephanus Rex Burgum Huntingdon in augmentum dederat*, multis operibus adauxit, Henricúſq; II. demùm ſolo, quòd perfugium ſeditioſis fuiſſet, vel quòd lites de eo ſæpiùs ſeruiſſent Scoti, & S. Lizij, vt alij ſcribunt, adæquauit. Ex his molibus longè patente proſpectu, oculis ſubijcitur pratum (*Portſholme* vocant) Vſa flumine circumfuſum, ampliſſimum quidem, & omnium quæ ſol vidit floridiſſimum, de quo verno tempore verè illud vſurpari poteſt:

Ver pingit vario gemmantia prata colore.

Ea picturata amœnitate oculis blandiſſimé arridet. Citeriori ripa è regione Huntingdoniæ ſtat eius quaſi mater, vnde enata fuit, **Godmanchester** hodie dicta pro *Gormon-cheſter*. Vicus maximus

Aimbury.
Fontes ſalutares.
Budgen.
Huntingdon.
Gormoncheſter.

maximus & agricultura celebratissimus, campo patenti, soluto, & ad solem recliui positus. Nec est aliud in Anglia oppidum quod plures habeat strenuos colonos, & plura exerceat aratra, Reges enim Angliæ hàc itinerantes olim centum octoginta aratris rustica quadam pompa eductis, se excepisse gloriantur. Certè inter nostrates, vitam rusticam (quam sapientiæ consanguineam vocat Columella) studiosissimè colunt, siue rei prudentiam, siue impendendi facultatem, agendíque voluntatem respicias, *Villam* suo tempore, *non inamabilem*, vocat Henricus ille Huntingdonensis, *olímque nobilem fuisse vrbem*, verè scribit. Nam vt Romanorum numismata sæpè eruta, & itinerariam distantiam taceam; hanc vrbem fuisse illam quæ apud Antoninum DUROLIPONTE perperàm pro DUROSIPONTE dicitur, ipsa nominis significatio probet, *Durosiponte* enim (ignosce quòd vnam literulam immutârim) idem sonat Britannis quod Pons ad flumen *Ose*, *Vse* verò, *Ise*, & *Ouse*, hoc flumen promiscuè nominari in confesso est omnibus. Sed antiquato hoc sub Saxonibus nomine, à Gormone Dano cui has prouincias cùm pax conuenisset, Alfredus noster concessit, *Gormoncester* vocari cœpit, attestante vetere versiculo:

Durosiponte.

Gormonis à castri nomine, nomen habet.

Hic ille est de quo I. Picus scriptor antiquus, sic scribit. *Aluredus Rex sic Dacos contudit, vt dabant ad libitum obsides, quòd terra exirent, vel Christianitatem reciperent. Quod & factum est: nam Rex eorum Guthrum (quem Gormondum vocant) cum 30 proceribus, & omni penè populo baptizatus, in filium ab Aluredo susceptus, imposito sibi nomine Athelstano. Hic igitur mansit, dataque sunt sibi prouinciæ Orientalium Anglorum, & Northanhumbrorum, vt eas sub fidelitate regis foueret hereditariò, quas peruaserat latrocinio.* Nec prætereundum est quòd aliqui etiam è priscis illis scriptoribus hanc vrbem *Gumicastrum* vocârint, & Machutum hìc Episcopum sedisse asseueranter affirmârint.

Hinc *Vsa* se proripiens, quum Cantabrigienses iam aditurus est, oppido satis nitido, inter amœnissima prata affunditur, quod Slepe olim Saxonicè, nunc verò *S. Iues* dicitur, ab Iuone Persa Episcopo qui circa annum Christi sexcentesimum Angliam magna sanctitatis opinione perlustrauit, diuinum verbum sedulò proseminauit, suúmque nomen huic oppido, in quo fatis concessit, reliquit. Vnde tamen breui corpus eius Ramseiam transtulêrunt religiosi. Hoc enim (vt prætercam *Somersham* speciosam

S. Iues.

Somersham.

sam' Episcoporum Eliensium habitationem, quam Brithnotus Comes anno 991. Ecclesiæ Eliensi dedit) opulentissimum erat monasterium, ad septimum hinc milliare in Septentriones inter paludes positum, quà stagnant flumina, quum iam mollius solum ibi inuenerint. Loci descriptionem, si placet, ex priuata huius monasterij historia, paucis habe. Ramsey, i. *Arietis insula à parte occidentali, nam aliàs palustria loca humanis gressibus haud peruia longius protenduntur, à tellure solidiore duobus ferè balistæ iactibus interiacentibus luteis salebris dirimitur. Qui locus olim segni tantummodò amne naues serena aduectas aura placido iucundi marginis excipiens gremio; nunc graui labore, & sumptu, lignorum, arenæ, pariter & lapidum congerie lutosa obstructa abysso, calle solido in eadem parte pedibus aditur, duobus ferè mill. pass. in longum extensa, latitudine paulo strictior habetur, quæ tàm alneto quidem, quàm arundineto cum virore calami, & iunci pulchrè in gyrum coronata: multo antequam inhabitaretur arborum genere, potissimùm autem abundanti tota vestiebatur orno. Nunc verò longiori temporis tractu, nemoribus ex parte demolitis, terra vberi gleba arabilis cernitur, & opima fructibus, frugibus iucunda, hortis consita, pascuis opulenta, & pratorum gratia verno tempore spectantibus arridente, veluti depicta floribus tota insula vario colore coloratur. Ambitur praterea paludibus anguilosis, & stagnis multimodi generis piscium, & auium natalium nutritiuis. E quibus vna est* **Ramsey Mere** *de nomine insulæ dicta, quæ cæteras adiacentes aquas pulchritudine, & fertilitate superexcellens, ab ea parte quà maior insula sylua densior habetur, arenosam ipsius oram pulchrè allambens delectabile videntibus spectaculum prabet, in cuius vastis gurgitibus laxatis tam sagenis, quàm alterius generis retibus immissis, inescatis hamis, & cæteris artis piscatoriæ instrumentis admirandæ magnitudinis lucij; qui ab incolis* **Hakeds** *nuncupantur, persæpè extrahuntur, & indesinenter vbi laborat aquatilium industria venatorum, seu per ibi multiplex aquatici generis capitur fœtus, semper tamen quod capiatur, abundat.* Deinde persequitur pluribus quomodo Ailwinus piscatoris somnio admonitus extruxerit, Oswoldus Episcopus promouerit, Reges & alij redditibus ita adauxerint, vt septem millia librarum nostratium ad alendos sexaginta monachos annuo censu collegerit: sed cùm iam dirutum sit, hæc plus satis videantur. Adiungam tamen inscriptionem tumuli Ailwini cùm insitatum dignitatis titulum præ se ferat.

Ramsey.

Ramsey Mere.

Hakeds.

HIC REQVIESCIT AILWINVS INCLITI REGIS EADGARI COGNATVS, TOTIVS ANGLIÆ ALDERMANNVS, ET HVIVS SACRI COENOBII MIRACVLOSVS FVNDATOR.

Hinc ad Peterborow, quæ decem plùs minus milliaribus abest, Canutus Rex, quia torrentibus & alluuionibus iter impeditius erat, viam, (*Kingsdelfe* historicis nostris vocatur) magnis operibus haud procul à *Writtlesmere* lacu magno constrauit. Vtq; hoc monasterium Occidentalem agri partem exornauit, sic mediam *Saltria* Cistercienfium quondam monasterium à secundo Simone de *Sancto Lizio* Huntingdoniæ Comite constructum. A quo parùm abest *Cunnington* quod de *Honore de Huntingdon* (vt municipalis iuris periti loquuntur) tenetur, vbi intra fossam quadratam vestigia expressa cernuntur castri antiqui, quod fuit sedes, vti etiam *Saltria* ex dono Canuti, Turkilli Dani illius qui hîc inter Orientales Anglos egit, Suenumque Danorum regem ad Angliam diripiendam euocauit. Post cuius abitum Waldeofus Siwardi Northumbriæ Comitis filius Huntingdoniç Comes obtinuit, qui Iuditham Guilielmi *Victoris* neptem duxit, per cuius filiam ad Regiam Scotorum familiam, & ab ea per nuptias ad Bernardum de *Bruis* fratrem Iuniorem Roberti de *Bruis* Domini *Vallis Anandiæ*, à quo Reges Scotiæ sunt prognati, descendit. Sed hæc Bernardi hæreditas ab eius posteris per Wesenhamos ad Cottonorum familiam deuoluta est, è qua iam sextus hîc habitat Robertus priscæ antiquitatis admirator, & indagator studiosissimus.

Kingsdelfe.

Sawtry vulgò.

Cunnington.

Saltria.

Turkillus Danus.

Vide 240.

Verùm hæc loca solo depressiore & multos menses demerso, * alibi etiam quasi aquis sublato natante, à lacuum offensa, & palustri grauitate minimè sunt libera. Sex enim mill. pass. longitudine, tres latitudine hîc diffunditur limpidus & piscosus ille lacus *Witlesmere* in regione admodum palustri, sed cæli grauitatem piscationis vtilitas, pastionis vbertas, & cespitum copia in ignis alimentum facilè, vt aiunt accolæ, compensant. Rex enim Canutus *singulis villis iuxta Mariscum positis proprium Mariscum diuidi*

* *Mossis.*

Whitlesmere lacus.

Charta fundationis Saltriæ.

diuidi iussit per Turkillum, quem modò dixi, *Danũ, qui ita diuisit, vt vnaquaque villa tantum de Marisco ipso ad vsus proprios propriè haberet, quantum firma terra cuiusque villæ Mariscum contra se positum tangeret. Sanxitque vt nulla villata in alterius Marisco foderet vel falcaret sine licentia, & vt pastura ijs omnibus esset communis, i. cornu sub cornu, pro pace & concordia inter se tuenda.* Sed hæc obiter.

Cùm filij & famuli Canuti Ramseia à Petriburgo euocati per illum lacum traijcerent, *Irruerunt nequissimi venti, tempestasque turbinosa illis alacriter nauigantibus atque vocibus amœnis vociferantibus exorta ex omni eos parte circumquaque inuoluit, ita vt de vita illorum aut securitate vel cuiuscunque spe adiutorij deposita funditùs desperarent, sed omnipotentis Dei clementia eos omnino non deseruit, nec atrocissimam voraginem totaliter absorbere permisit, sed quosdam ab illis furentibus fretis ex sua dispensatione misericorditer liberauit, quosdam verò secundum iustum suum occultum iudicium, in illis vndis ab hac luce caduca transire permisit: & cùm tanti fama discriminis ad regis notitiam peruenisset, timor eum & tremor vehementer arripuerunt; sed procerum suorum & amicorum consilio releuatus, ad futura in posterum immanis belluæ infortunia præcauenda, quoddam fossatum in Mariscis inter Ramesyam, Wittlesyamque adiacentibus, militibus atque famulis spathis & gladijs suis signari & postmodum mundari per operarios ordinauit, vnde vt ab antiquis prædecessoribus fide dignis accepimus, fossatum illud à nonnullis circumbabitantibus* Swerdesdelf *propter gladiorum consignationem nomen accepit, quidam illud* Cnoutesdelf *secundum eiusdem regis vocabulum appellari statuerunt.* *Historiola Elliensis.* Swerdsdelf, *alia* à Kingsdelf.

Orientale latus *Kinnibantum* castrum, nunc **Kimbolton**, olim Magnauillanorum, posteà Bohunorum & Staffordorum, hodie Wingfeldorum habitatio cōdecorat. Sub quo *Stoneley* cœnobiolum erat ab Bigramis fundatum. *Ankenbury* parùm hinc abest quam Rex Ioannes dedit Dauidi Comiti Huntingdoniæ, & Ioannes Scotus eius filius Stephano Segraue cuius libentiùs memini, quòd ille inter Aulicos fuit, qui docuit nullam potentiam esse potentem. Ægrè enim ad eminentem statum conscendit, anxiè constitit, & repentè decidit: *in iuuentute enim sua de clerico factus miles, licèt de humili genere oriundus, strenuitate sua vltimis diebus adeò ditatus & exaltatus est, vt inter primos Regni reputatus, pro Iustitiario Angliæ habitus est, & omnia ferè Regni negotia pro libitu disposuit*, Tandem verò regis fauore omninò excidit delituitque Kimbolton. *Steph. Segraue.* *Matth. Paris.*

itque ad mortem in monasterio, *& qui priùs à clericatu ad militiam per arrogantiam confugerat, ad clericatus officium reuersus, coronam quam reliquerat, inconsulto Episcopo reuocauit.*

Vbi verò *Anona* siue *Nene* hunc agrum subintrat *Elton* alluit sedem celebris & antiquæ familiæ Sapcottorum. Sed paulò superiùs his omnibus vetustior vrbecula erat propè **Wansforth**, quam Henricus Huntingdonensis *Caer Dorm*, & **Dormeceaster** vocat ad *Neu* fl. & ante sua tempora penitùs excisam memorat. DVROBRIVAE proculdubiò hæc fuit Antonino, id est, *fluminis traiectus*, & nunc eodem sensu **Dornford** dicitur iuxta **Chesterton**, manifestáque vrbis prostratæ indicia præter antiquos nummos exhibet. Ad hanc enim via militaris Romanorum ab Huntingdonia rectà ducit, paulóque super *Stilton* quod olim *Sticbilton* dictum celso aggere conspicitur, & *Erminstreat* antiquà charta Saxonica vocatur. Hic verò per medium valli quadrati transit, cuius latus boreale mœnibus munitum videtur reliquis lateribus tantum aggesta terra. Iuxta quod plures capuli è saxo siue sepulchra iampridẽ effossa fuerunt, in fundo K. Beuilli ex veteri & clara in hoc agro familia. Vtramque ripam hanc vrbem occupâsse credunt nonnulli, viculumque *Caster* in altera ripa, eius partem fuisse sunt qui opinantur, & opinioni sanè fidem adijcit antiqua historia, quæ innuit ad *Neu* locum fuisse **Dormundcaster**, in quo cùm Kinneburga monasteriolum ædificâsset primùm **Kinneburgecaster**, & posteà contractè **Caster** vocari cœpit. Kinneburga illa Christianissima Pendæ pagani regis filia & Alfredi Nordanhumbrorum regis vxor, *mutauit imperium in Christi ancillatũ*, (vt ex antiquo loquar authore) *& huic suo Monasterio tanquam mater sacrarum virginũ præfuit.* Quod posteà circa annum salutis 1010. Danico furore solo erat adæquatum. Vbi verò fl. iam relicturus est hunc Comitatum *Bottle-bridge* ita contractè nunc vocatur pro *Botolph-bridge* antiquas ædes allabitur, quas à R. *Gimels*, Draitoni & Louetti ad Schirleiorum familiam hæreditaria serie transtulerunt. Illisque adiunctum est *Ouerton* corruptè nunc *Orton* quod fisco propter *feloniam* addictũ redemit à Rege Ioanne Nigellus Louetoft, cuius soror & hæres enupta Roberto de *Broomford* illi liberos suscepit qui *Louetoft* nomen sibi resumpserunt.

Wansford. *Durobriuæ.* * Stilton. Erminstreat. Caster in Com. Northampton. Bottle-bridge. *

Huntingdonenses Comites. * Huntingdonensis hæc prouincia inclinato iam Saxonum imperio Comitẽ habuit officiarium Siwardum, (nec dum hæreditarij erant in Anglia Comites,) verùm prouinciarum præfecti

pro

pro vsu eius seculi Comites dicebantur, adiectione Comitatus prouinciæ cui præerant, vti hic Siwardus dum huic agro præesset Huntingdoniæ, cùm paulò post præficeretur Northumbriæ, *Northumbriæ Comes* dictus erat. Huic filius erat Waldeofus qui titulo comitis huic præfuit prouinciæ gratia Guilielmi *Conquestoris*, cuius è sorore vterina neptim Iudit ham duxerat. ***Primogenitam autem Waldeofi*** (vt habet Guil. Gemiticensis) accepit ***Simon Siluanectensis, siue de S.*** Lizio ***cum Comitatu Huntingdoniæ*** *Lib. vltimo cap. 16.* ***genuitque filium Simonem. Mortuo autem Simone Comite, Dauid frater sanctæ Matildis Reginæ Angliæ***, qui posteà Rex Scotorum, ***duxit vxorem eius, ex qua suscepit filium Henricum.*** Variante verò deinde fortuna, & regum fauore, nunc Scoti, nunc *S. Lizij*, hunc certatim gesserunt honorem, scilicet Henricus Dauidis filius, *Th. Talbottus in Catalogo Comitum.* tum Simon *S. Lizius* Simonis primi filius, post hunc Malcolmus Rex Scotorum Henrici Comitis filius, eo defuncto, Simon *S. Lizius* tertius, qui cùm sine prole obijsset, Guilielmus Rex Scotorum Malcolmi frater successit, inde Dauid eius frater, Dauidisque filius Ioannes cognomento *Scotus* Cestriæ Comes, qui cùm *Ioannes Fordon in Scotichronico lib. 8. cap. 3. 6. & 39.* sine sobole fatis concessisset, & Alexander II. qui Regis nostri *Math. Paris.* Henrici III. filiam duxisset, aliquantisper hoc titulo vsus esset, 1243 Scoti eo honore & lautissimo in Anglia patrimonio exciderunt. Edwardus tertius satis longo pòst tempore Guilielmum *Clinton* Huntingdoniæ Comitem creauit: illi suffectus à Richardo II. Guiscardus Angolismius, & eo mortuo, Ioannes Hollandius, cui Ioannes filius, & Henricus ex Ioanne nepos successêrunt qui fuerunt Exoniæ etiam Duces. Et hic ille Henricus Exoniæ Dux est, quem nudis pedibus ostiatim mendicantem vidit (vt ipse testatur) Philippus Cominæus, dum constanter à Lancastrensi familia *Cap. 50.* staret, etsi sororem Regis Edwardi IIII. in vxorem duxerat. Posteà Thomas Greius (vt aliqui tradunt,) eo honore auctus est, nec multò pòst, (vt in Archiuis habetur) Guilielmus *Herbert* Comes Penbrochiæ *restituit Chartam creationis in Cancellariam cancellandam, & Edwardus* IIII. *anno regni sui* XV. *ipsum in Huntingdonia Comitem creauit.* Patrum verò memoria illum honorem Georgio *Hastings* contulit Henricus VIII. cui successit Franciscus, & illi itidem ~~Henricus~~ filius veræ nobilitatis, & pietatis laudibus vir longè honoratissimus. Cui sine prole defuncto Georgius eius frater successit.

Numerantur in hac regiuncula Paraciæ 78.

CORITANI.



CORITANI.



ORITANI *nunc adeundi, qui interiùs ab Icenis longissimè per mediterraneam Insulæ partem diffusi, ad Germanicum vsque Oceanum egêrunt, in illis vtpote regionibus, quæ nunc* Northamptonshire, Leicestershire, Rutlandshire, Lincolnshire, Nottinghamshire, & Derbishire *vulgò vocantur. Ab horum Etymologia, quia error obuius, manum abstinebo. Licèt enim longè latéque diffusus fuerit hic populus, quod* Gur Tany *Britannis denotat, Coritanos tamen hos si inde dictos assererem, nonnè aleam luderem? Qui fœliciùs hæc poterint, tutiùs coniectent. Ego intereà singulos, quos dixi, Comitatus, pro meo instituto, suo ordine, sed compendio perlustrabo.*

Northamptonshire.



GER Northantonensis, Saxonicè Nopþapenþonrcype & Northantonshire, vulgò Northamptonshire, in ipso quasi Angliæ meditullio positus, ab occasu brumali quâ latior est, sensim se contrahendo in ortum æstiualem protenditur. Ab ortu Bedfordienses, & Huntingdonenses, ab austro Buchinghamienses & Oxonienses, ab occasu Warwicenses, & à Septentrione Leicestrenses, Rotelandenses, & Lincolnienses *Wellando* flumine discriminati sedent. Campestris, habitatissima & nobilium villis excultissima est regio, oppidis & ecclesijs refertissima, adeò vt nonnullis in locis 20. nonnullis 30. plùs minùs sacræ pyramides simul aspectui se offerant. Soli admodum ditis, siue arua, siue pascua respicias:

cias: syluis tamen nisi in vlteriori & citeriori parte minús læta. Vbique verò, vt etiam alibi in Anglia, ouibus oppleta & quasi obsessa, quæ, vt Hythodæus ille dixit, *tam mites esse, támque exiguo ali solebant, nunc, vti fertur, tam edaces, atque indomita esse cœperunt, vt homines deuorent, ipsos agros, domos, oppida vastent, ac depopulentur.* Oues.

In australi limite, vbi *Vsa* flu. sæpè iam dictus exoritur, molliter surgente loco, quo fontes affatim scaturiunt Brakeley, id est, *filicetum*, amplum olim Hollandorum, & pòst Louellorum oppidulum, nunc verò Stanleiorum, proscripto Louello, patrimonium; quantum & quàm opulentum fuerit aduenis ostentat. Celeberrimum autem olim fuit Rumbaldi infantuli memoria qui regis filius vbi primùm in lucem æditus (vt scribunt religiosi) nescio quæ sancta loquutus, & se Christianum professus, statímque baptisatus expirauit. Hinc ad Aquilonem VI. mill. pass. nemorosa via emensi (primùm per *Astwell* vbi T. Billing iudex olim celebris habitauit, à quo ad antiquam Louettorum familiam hæreditariò deuenit, & inde per *Wedon*, & *Wapiham* quas familia de *Pinkeny* per Baroniam tenuerunt, donec H. de *Pinkeney* Edwardum primum Regem hæredem scripsisset.) TRIPONTIVM, quod memorat Antoninus, peruenimus: nam hoc illud fuisse quod nunc Torcester vocamus, non languidæ fidei restant argumenta. Si *Trimontium* Thraciæ à tribus montibus: *Triturrita* Tusciæ à tribus turribus; *Tripolis* à tribus vrbibus nomina traxerint: à tribus pontibus hoc nostrum *Tripontium* denominatum fuisse, non est cur dubitem. Ecce tibi in hac *Torcestria*, via Prætoria Romanorum quæ planissimè inter hanc & Isanauariam se ostendit, tribus fluuiolis interscinditur, quorum maior vltra oppidum, alij duo minores in ipso oppido, qui licèt sint admodum tenues, tamen perennes esse produnt incolæ: Hos autem olim, vti hodie, pontibus coniunctos fuisse necessitas persuadet. Si verò Britannum consulas quomodo tres pontes Britannici vocant, statim *Tair pont* audies, & viri boni à quibus hîc nūmos Romanos accepi, constāter asserunt Torcester verum esse loci nomen, & à turribus dictum putant. *Touecester* tamen Marianus vocat, si liber non mendosus, apud quem legimus, hoc anno salutis 917. adeò munitum fuisse, vt Dani nullo modo expugnare potuerint, senioremque Edwardum regem lapideo muro posteà incinxisse: nos tamen mœnium vestigia vidimus nulla. Sola moles aggesta superest, Berihill vocant, in hortis priuatis vndique cerasis con-

Brakeley.

Baronia Pinkeniorum.

Tripontium.

Torcester.

sita: & ipsum oppidum ita euicit tempus, vt situi, nomini, & antiquis nummis debeat, quòd vetustum censeatur.

Grafton. Fluuius quo *Torcestria* irrigatur, dum *Ousam* hinc petit, *Graftonam* quę nunc Regis *Honor* censetur, præterfluit, vbi Edwardus quartus clandestinas nuptias cum Elizabetha *Wooduill* siue potiùs *Widdeuill* contraxit, & vnà sibi, & vxoris cognatis Iliadem malorum attraxit, vt in historijs nostris videre licet. Richardus

Comites Riuers. Widdeuill (nec ab re erit notare) qui anteà Domini *Riuers* titulum gesht, ab Edwardo illo IIII. iam genero erectus erat (ex ipsa Creationis charta loquar) *in Comitem de* Riuers *per cincturam gladij habendum sibi & heredibus masculis cum feodo viginti librarum per manus Vicecomitis Northanton.* Quamuis autem in huius filijs stirps quasi intermortua desijt cùm Antonius Comes *Riuers* capite truncaretur, & Richardus eius frater sine sobole obiret: filiæ tamen pulcherrimas ex se propagines diffuderunt. Ex his enim Rex Henricus VIII. eiúsque liberi, Marchiones Dorsettiæ, Comites Essexiæ, Comites Arundeliæ, Comites Wigorniæ, Comites Derbiæ, & Barones Staffordiæ quasi progenuinàrunt.

Sacy Forrest. Forresta de Saceto. Graftonæ à tergo obiacet *Sacy* Forresta venationi dicata, magis ad Ortum viculis omnia sunt aspersa, inter quos nominatissimi sunt *Blisworth* sedes Wakorum qui ex illustri illa prosapia Baronum de *Wake*, & *Estoteuile* enati, *Pateshull* quæ clarissimæ quondam familiæ nomen fecit, *Greenes-Norton* à Greenis viris superiori seculo ob opes clarissimis denominata, *Wardon* Centuria quæ suos habuit Dominos Guidone de *Reinbudcourt* Normanno prognatos, quorum hæreditas per *Folliottos* ad Guiscardum *Leddett* deuenit, cuius filia Christiana peperit plures liberos Henrico de *Braibrook* marito, maximus verò natu Guiscardus *Ledetti* nomen maternum assumpsit; sed breui per fœminas inter Guilielmum, & Ioannem Latimeros de *Corby* fratres diuisa sunt ampla latifundia. Ab hoc *Griphini* in hoc Comitatu, ab illo

Latimeri Barones. *Latimeri* illi Barones antiquiores in agro Eboracensi genus traxerunt.

Nen fl. Superiùs ad Boream fontes aperit *Aufona* fl. *Nen* hodie vocatur, qui sæpiùs recurrentibus ripis per orientalem huius prouinciæ partem iter habet. Fluuius sanè nobilissimus, & nisi me fallo, à Romanis olim præsidijs munitus. Cùm enim iam citerior Britanniæ pars sub Claudio in Romanorum potestatem ita cessisset, vt qui eam incolerent Romanorum socij dicerentur, & vlterio-

res Britanni sæpius in horum agrum effusi omnia violentiùs raperent: ipsique socij faciliùs Romanorum imperia, quàm vitia ferentes, subinde cum vlterioribus illis conspirarent. P. Ostorius (inquit Tacitus) *cinctos castris* (*Antonam* Aufonas si ausim, legerim) *& Sabrinam cohibere parat*. Hoc est, ni malè capio, munimentis ad fluuios dispositis statuit coërcere Britannos vlteriores, & prouinciales, ne mutuas operas in Romanos traderent. Quis fluuius hic sit ANTONA dixerit nemo. Lipsius nostræ ætatis Phœbus aut hanc nebulam dispulit, aut nubes me sanè obduxit. Ad **Northampton** digitum intendit ille, & ego *Antonam* pro *Aufona* ad quem sita Northamptona, in Tacitum subrepsisse opinor. Hic enim Aufona in vmbilico Insulæ surgens, ita ad Ortum tendit, & eiusdem nominis alter vicinus fl. Sabrinam petens, ita ad Occasum se confert, insulam transuersam secantes, vt in Boreales Britanniæ partes transeunti alter ex his sit necessariò transeundus. Quare cùm Ostorius Sabrinam, & hos Aufonas communiuisset, non erat cur è Wallia, vel septentrionali Britanniæ plagâ suis Romanis, & socijs timeret, qui eo tempore proximam insulæ partem solummodò in prouinciæ formam redegerant, vt alibi ipse Tacitus testatur. *Antona Taciti.*

Sed ad Aufonæ cursum qui perpetuo officio hunc beat agrum. Iuxta fontes sedent **Dauentrey**, quod aliqui a Danis sic dictum falsò crediderunt, vbi antiquum sepimentum militare quod 300. plùs minùs iugera includit, visitur; *Catesby* quod vetustæ illi familiæ de *Catesby* nomen fecit; *Fawsley* vbi diu incoluere *Knightlei* equestri dignitate clari, à *Knightleis* illis antiquioribus de *Gnowshall* in Comitatu Staffordiensi oriundi, & **Wedon** secundum viam Prætoriam, quæ Merciorum Regis Wolphari erat Regia, in monasterium ab eius filia Werburga conuersa, cuius miracula in fugandis hinc anseribus scriptores religiosi decantârunt. Paulóque magis ad Septentriones vidimus *Altborp* habitationem claræ & Equestris familiæ Spencerorum, & in proximo vnicum magnificæ structurę exemplum *Holdenby* ædes elucent, quas in hæredio proauiæ quæ hæres antiquæ familiæ Holdenbeiorum, (maximum & vltimum monumentum iuuentutis suæ, vt ipse posteà solitus dicere) construxit clariss. Christophorus Hatton, Regiæ maiestati à consilijs sanctioribus, magnus Angliæ Cancellarius, & Georgiani ordinis Eques auratus, qui à Gulielmo de *Hatton* sic dicto à prædio clientelari nepote Nigelli Baronis de *Halton* quem *Hugo primus Cestriæ Comes Dantrey. * Fawesly. Wedon. Holdenby. *Chr. stoph. Hatton.* * Cognomine Lupus.

euexit, recta linea stemma deduxit. Vir (nec aliquid dicam quod veritati negari possit) pietate in Deum singulari, fide in Rempub. spectata, prudentia summa, æquitate incorrupta, eleemosynis verò erogandis longè omnium munificentissimus. Quodque non minimæ cedit laudi, Musicam præcipuè in sacello ad diuinum cultum impensè fouit, dextrámque salutarem bonis
1591 literis libentissimè porrexit. Verùm ille vt piè vixit, piè in Christo obdormiuit; laus tamen splendore virtutis clarè refulget, & literarum lumine illustrata clariùs elucebit, quàm splēdidissimo illo monumento tantóque viro dignissimo, quod eius memoriæ maximis impensis in templo Paulino Londini, Guilielmus Hatton Equestris ordinis filius adoptiuus consecrauit.

Tenui lapsu infra hæc se promouet Aufona, statímque à Septentrione amniculo confluente augetur, vbi ad ipsos confluen-
Northanton. tes ita sedet vrbs à flumine Northafandon, contractè Northamton dicta, vt hoc ab occidente, illo à meridie subluatur. Hanc
Bennauenta. esse quæ ab Antonino BENNAVENTA, & PENNAVENTA vocatur, Iouem lapidem aliquis iurarit. Quis non vidit fluminis Auonæ nomen in *Bennauenta* emicare, & Bennauenta in Northafandon, quæ Saxonicum North ob Borealem situm
Pen. præfixum habet, vt Bennauenta Britannicum *Pen*, quod præcipuum quiddam denotare videtur, forsitan primarium Aufonam, vel primariam ad Aufonam vrbem. *Benbarth* enim præcipuum vatem vel Bardum, conuersum legimus. Vrbs ipsa quæ tota è saxo constructa fuisse videtur, ampla satis est, & mœnibus inclusa, è quibus spatiosa planities circū quáq; oculis subijcitur. Ad occasum castrum habet vetustum, cui & decori est ipsa vetustas à
1075 Simone de *S. Licio*, qui vulgò *Senliz*, primo Northantoniæ comi-
Regist. S. Andreæ te constructum, qui etiam speciosum templum Diuo Andreæ sacrum sibi in sepulturam adiunxit, & oppidum (vt ferunt) instaurauit, Simonq; iunior eius filius monasterium *de Pratis* vulgò *De la Prey* monialibus, extra vrbem posuit. Saxonica Heptarchia iacuisse videtur, nec eius in Danicis deprædationibus vspiam meminerunt scriptores, nisi cùm Swanus Danus impotenti, & efferato animo per Angliam immanissimè sæuiret. Tunc enim (vt prodit Henricus Huntingdonensis) iniecto igne deflagrauit. Edwardo sancto regnante in hac vrbe fuerunt, vt est in Angliæ Notitia, LX. *Burgenses in dominio Regis, habentes totidem mansiones, ex his* Guilielmi primi tempore, *quatuordecem vastæ, residua erant* XLVII. *præter hos fuerunt in nouo Burgo* XL. *Burgenses in dominio*

dominio Regis Guilielmi. A Normannico imperio, Baronum obsidionem fortitèr elusit, cùm illi omnia iniurijs, & cædibus infestarent Ioanni Regi priuatis de causis infensiores, quas tamen religionis & boni publici obtentu ita velabant, vt se *Exercitum Dei & Ecclesiæ Sanctæ* appellauerint. Sed non pari successu regi legitimo Henrico tertio, quo seditiosis obsistebat. Cùm enim Barones illi seditionibus innutriti, hinc classicum in illum canerent, perrupto muro facilè expugnauit. Deinceps Comitia Parlamentaria, quod in Angliæ quasi meditullio sedeat, hîc subinde reges habuerunt, & anno à Virginis partu 1460. luctuosum vidit prælium, quo, diuulsa per seditionem Anglia, Richardus Neuillus Warwicensis Comes Henricum sextum regem captiuum abduxit. Cæterùm longitudinem Northamptoniæ XXII. gradibus, XXIX. scrup. latitudinem LII. grad. XIII. scrup. Mathematici nostri descripserunt.

Hinc festinat Aufona iuxta *Castle Ashby* vbi splendidas ædes inchoauit Henricus Baro Compton, quibus adiacet *Yardley Hastings*, ab Hastingis olim Penbrochiæ Comitibus ad quos spectauit, denominatum, ad Wellingborow forum, olim *Wedlingborrough*, vbi ab Ortu inuehitur fluuiolus delapsus per *Kettering* forum non infrequens, nec procul à *Rushton* Equestris familiæ Treshamorum sede, & *Rowell* equorum nundinis celebri. Per *Burton*, etiam Baroniam (si nominis ratio non me fallit) Alani Dinanti, Baroniam enim illi eo nomine dedit Rex Henricus primus in hoc Comitatu, quòd in monomachiâ pugilem Regis Galliæ ad *Gizors* occiderat, & *Harrouden* cuius Dominũ Nicholaum *Vaulx* præfectum Guinarum in Picardia Baronem de *Harrouden* creauit Rex Henricus VIII. Hinc *Aufona* adit Higham Ferrariorum quondam oppidum, à quibus *Higham Ferrars* est denominatum, qui & suum hic habuere castrum cuius rudera propè ecclesiam cernuntur. Verùm eximium huius loci ornamẽtum erat Henricus Chicheley Archiepiscopus Cantuariensis, qui hîc pulchrum collegium in quo clericos seculares, & præbendarios collocauit, & simul hospitalem pauperibus domum extruxit. Inde *Nen Addington* olim Verorum, & Thorpston, vulgò Thrapston alluit, huicque oppositum Draiton ædes superiori seculo H. Greni, posteà per filiam eius Ioannis & Edw. Stafford Comitum Wiltoniæ, nunc verò Baronis *Mordaunt*, ad quem à Grænis maximi nominis in hoc agro nobilibus hæreditariò deuenit. Inde oppidulum elegans ferè circumluit, & denominat Oundale,

Yardley.

Kettering.

Lib. Inquisit. Scaccario.

Barones Vaulx.

Matth. Parker.

Oundale.

corruptè pro *Auondale* vocitant, cui vicinum est *Barnwell* vbi suum castrum habuit Berengarius *Moigne*, quod nunc nouis ædificijs reconcinnat Edwardus de *Monteacuto* Eques clarissimus ex antiqua Monteacutorum, vt ex insignibus apparet, familia oriundus. Postea *Fotheringhay* castrum amœnissimis pratis circumsitum salutat, quod Henrico tertio regnante, cùm munitissima loca nobiles ad defectionem inuitarent, Gulielmus Comes Albemarliæ ex improuiso occupauit, & agrum vicinum latè deuastauit, vt habet Matthæus Paris. Quo tempore ad Cestrenses Comites spectasse videtur. Satis longo pòst interuallo Edwardus Tertius Edmundo de *Langley* filio Duci Eboracensi quasi in hæreditatem, siue Appennagium (vt vocant) assignauit, qui castrum reædificauit in formam * pedicæ equestris quæ erat symbolum familiæ Eboracensis, & Collegium ibi fundauit, in quo duo Duces Eboracenses conditi: Edwardus nimirum, qui prælio Agincortensi, & Richardus qui prælio ad **Wakefield** occubuit, Cæciliáque Neuilla eius vxor quæ diu viuendo, quales ludos impotens fortuna ex potentium malis sibi facit planè perspexit. Vidit enim Richardum maritum regnum iam spe deuorantem, cum filio Rutlandiæ Comite, cruento prælio interfectum, paucósque pòst annos filium natu maximum Edw. IIII. ad regiam dignitatem euectum, immaturáque morte abreptum cùm ille fratrem suum G. Clarentiæ Ducem sustulisset. Deinde alterum filium Richardum luctuosa nepotum cæde matrisque probro, (matrem enim læsæ pudicitiæ publicè insimulauit) ad rerum summam grassantem, sceptróque iam potitum, statim prælio trucidatum vidit: miseriæque ita erant concatenatæ, vt posterior dies semper priore acerbior illuxerit. Iam Huntingdonenses Ausona attingens, regiones disterminat per DVROBRIVAS quas dixi, donec Petriburgum, qui in vltimo est agri angulo peruenerit, vbi paludibus exceptus, aut variè distrahitur, aut sedentibus aquis stagnat. Ad hæc Ausonæ diuortia immensæ profunditatis fuisse voraginem **Medeswell** dictam appositúmque oppidum inde **Medeswelhamsted**, & **Medeshamsted** tradũt scriptores. *Quod*, vt apud Rob. de *Swapham* legitur, *in optimo loco erat constructũ, qui vna ex parte, palude & aquis optimis, in alia syluis, pratis, & pascuis plurimis honoratur, ex omni parte formosum & per terram accessibile præterquam ad orientalẽ plagam.* Nen *flu. ex australi parte Burgi præterfluit. In huius amnis medio locus est, quasi vorago, qui tam profundus, & frigidus est, vt in æstate nullus natantium*

Marginalia: Fotheringhay. — 1221 — * A Fetter locke. — Peterborow. — *Anno. 669.* — *Swapham.*

tium eius ima adire possit; nec tamen in hyeme vnquam congelatur, Est enim ibi fons vnde ebullit aqua. Hunc locum Medeswell *antiqui appellauerunt*, donec Wolpherus rex Merciorum monasterium ibidem S. Petro consecrauit. Cùmque locus esset palustris *immanissimos lapides*(vt scribit Robertus ille) *in fundamentis iecit, quales octo boum paria vix vnum traherent, quod nos vidimus cùm monasterium esset destructum.* Deinceps PETRIBVRGVS, PETROPOLIS, Peterborow, & Burgh dici cœpit, monasteriúmq; fuit longè celebratissimum. Verùm quibus initijs ac fundamentis extructum fuerit, operæ pretium existimaui è Ro. illo de *Swapham* authore satis vetusto paucis perstringere. Peada filius Pendæ qui primus christianus Merciorum rex, anno salutis *656*.ad propagandam Christianam religionem fundamenta monasterij ad Medeshamsted in Giruiorum regione iecit, quod malis vxoris artibus sublatus perficere non poterat. Peadæ successit Wolpherus eius frater, qui cùm à Christiana religione auersissimus esset, Wolphaldum & Rufinum filios barbara immanitate trucidauit, eò quòd Christo se addixissent, Ipse autem paucis pòst annis Christianam religionem amplexus, vt hanc suam impietatem pio aliquo opere elueret, monasterio à fratre incœpto manum admouit, quod ope Ethelredi fratris, Kineburgæ & Kineswithæ sororum perfecit, anno *633*.S.Petro consecrauit (vnde locus Petriburgus dici cæpit) amplissimis prouentibus ditauit, Sexwulfúmque virum admodum pium (qui præcipuus operis suasor erat) primum Abbatem instituit. Floruit deinceps hoc monasterium magna sanctitatis opinione annos plùs minùs 214. ad grauissima illa Danicæ deuastationis tempora, tunc enim monachi interfecti & monasterium funditùs euersum suis ruderibus annos 109. quasi inhumatum iacuit. Tandem circa annum *960*. Ethelwoldus Episcopus Winton. qui in re monastica promouenda totus erat, restaurare cæpit, auxilio in primis Eadgari regis & Adulphi regis Cancellarij, qui pœnitentia ductus, quòd filiolus quem vnicum habuit ab eo, & vxore in somno suffocatus esset, vniuersas opes ad instaurationem huius monasterij effudit, mundo valedixit, & instaurati monasterij factus est Abbas. Iam inde multis opibus, & magnis priuilegijs celeberrimum fuit, licèt regnante Guilielmo Normanno, Herwardus Anglus proscriptus ex Eliensi insulâ congestas opes deprædatus fuerit, (contra quem *Monturold* castrum, Turoldus Cœnobiarcha posuit) opulentissimum tamen vsque *Mon.Turold.*

ad patrum memoriam censebatur: Tunc enim vbiq; monachos exturbauit ~~Hen. VIII~~. (causatus quòd à sanctorũ illorum, & veterum monachorum curriculo, & spatio deflectẽtes, bona ecclesiæ quæ pauperum patrimonium erat, luxu absumebant) & episcopũ qui huic agro & vicinæ Rutlandiæ præesset, Decanum & Præbendarios hic constituit. Hoc in loco angustissima est regio, inter Aufonam enim & Wellandum, qui terminus est ad Septentrionem vix quinque interiacent milliaria. Ad Wellandum, qui *Weolod* Æthelwardo veteri scriptori dicitur, prope fontes

Braybrook. *Domini de Braybroke.* **Braybrook** est castellum à Roberto *May* aliàs de *Braybroke* qui Regi Ioanni intimus fuit, extructum, cuius filius Henricus cùm Christianam Ledet magnarum opum hæredem duxisset, eius filius natu maior in Ledettorum nomen se adoptauit, à cuius è filio nepti altera, vt modò dixi, ad Latimeros, & per illos ad Griphinos, quorum nunc est patrimonium, deuenit. Inde **Rockingham** quondam Comitum Albemarliæ castrum à Rege Gulielmo Conquestore, quo tempore fuit *Vasta*, vt in ipsius Commentario legitur, conditum, vallis, propugnaculis, duplicíque pinnarum ordine munitum, collique affixum in nemoroso saltu, qui hinc **Rockingham forrest** denominatur. Posteà **Peringworth** olim Canteluporum, nunc Baronum Zouchæorum sedem

Barones de Zouch. præterfluit, qui ab Eudone filio minore Alani *de la Zouch* de *Ashbye* prognati in amplissimam Baronum familiam succreuerunt, quibus plurimùm honoris accessit ex nuptijs cum hæredibus de *Cantelupo*, & Baronis de *Sancto Mauro* qui etiam ab hærede Domini Zouchæi de *Ashbye*, Lupellísque Dominis de *Castell-Cary* in Comitatu Somersett. stemma deduxit. In hoc

Deane. etiam saltu *Deane* vidimus, quæ vel eo nomine memoranda, quòd Brudenellorum sit elegans habitatio, è quibus Edmundus Brudenell Eques auratus non ita pridem defunctus, venerandæ antiquitatis summus fuit cultor, & admirator. Familia etiam

Barones de Engayn. de *Engayn* qui antiquæ & honoratæ nobilitatis, hîc ad *Blatherwic* (vbi nunc Staffordi Equestris dignitatis incolunt, qui genus à Radulpho primo Staffordiæ Comite deducunt) sedem habuit, Castrúmque quod *Hymell* vocabatur in monasterium *Finisheued* dictum commutarunt. Stirps eorum mascula ante ducentos annos defecit, filiarum verò prima Io. *Goldingtono*, altera Laurentio *Pabenham*, & tertia Gulielmo *Bernak* viris ex Equestri ordine clarissimis fuit elocata. *Apthorpe* hîc etiam cernitur sedes Anth.

Apthorpe. Mildemay Equitis clarissimi, cuius pater Walterus Mildemay

nuper

nuper D. Reginæ à consilijs ob virtutem, prudentiam, pietatem & in Rempublicam literariam benignitatem verè promeruit, vt inter optimos huius seculi enumeretur. Nec *Welledon* silendum est oppidulum, cùm olim fuerit Baronia, quæ per Matildem filiam & hæredem Galfredi de Ridell qui submersus erat cum filio Regis Henrici primi, ad Richardum *Basset* filium Radulphi Basset Iusticiarij Angliæ descendit, in cuius stirpe ad Henrici vsque quarti tempora permansit, tunc enim per fœminas, (masculis deficientibus) Kneuetti & Alesburij hæreditatem adierunt. *Welledon.* *Basseti de Welledon.*

Ab *Heringworth* Wellandus *Colliweston* inuisit, vbi Margareta Richmondia Regis Henrici VII. mater ædes decore & elegantia conspicuas extruxit. Sub hoc lapides tegulares ab omnibus vicinis in ædificiorum vsum magna copia effodiûtur. *Wittering heath* planities hinc lōgè in ortum procurrit in qua memorabili prælio olim fusos fuisse Danos memorant incolæ. Iam Wellandus *Burghley* accedit, ædes speciosissimas, quę consultissimum & honoratissimum virum Guilielmum Cæcilium magnum Britanniæ columen, summum Angliæ Quæstorem Baronis titulo honorauerunt, & quas ille suis virtutibus ornauit, magnificentissimis ædificijs nuper condecorauit, & Parcum (hoc enim verbo vtitur Varro) muro è saxo magno ambitu circumdedit. Latomiæ hîc subsunt antiquæ ad **Berneck**, è quibus & Petroburgense, & Ramsiense monasterium extructum, *Operosa enim* (Ramsiensis historiæ verba legis) *Latomorum vires hic frequenter exercentur, sempérque superest, in quo alterna requie reparata exerceantur.* Legiturque in Charta Edwardi Confessoris. *Pro quatuor millibus anguillarum in Quadragesima fratres de Ramsei habebunt, de territorio S. Petri, quantum sibi opus fuerit de lapidibus quadratilibus apud* Bernech, *& de petris muralibus apud Burch.* Sub *Bernek* publica illa Romanorum via quam *Fortie foote way* à latitudine vicini vocant, à *Caster* ad *Stanford* hunc Comitatum interſecat, & alta aggere eminet præcipuè vbi per sylulam de *Bernek* vbi speculam ipso aggere impositam habet, & per murum *Parci de Burghley* longè procurrit. De *Caster* verò iam anteà dixi, quomodo olim vocabatur, Nec aliud iam restat nisi notem quod ecclesia ibi sit cum turri sacra in medio admodum vetusta vbi in pariete legitur, *Lapides tegulares.* *Burghley.* *Baro Burghley.* *Latomiæ.* *Berneck.* *Vide pag. 448.*

Post

XV KL MAII DEDICATIO HVIVS ECCLESIAE M. C. XXIIII.

Post paucula hinc milliaria Wellandus delatus per *Maxey* castrum, & *Peagkirk* (vbi in primitiua Saxonum ecclesia *Pega* fœmina spectata, quæ nomen loco reliquit, Guthlaci soror cum sacris virginibus pietatis & castitatis documenta, vt scribitur, præbuit,) paludibus illis, quas sæpe dixi, hauritur.

Ingulphus.

Northantoniæ Comites.

Comites habuit hic ager Siwardi filium Waldeofum præcipitata iam Saxonum monarchia, inde è Normannica stirpe tres Simones Siluanectenses, siue de *Sancto Licio*, Primus enim ex illis duxit Matildem alteram filiam & hæredem Waldeofi illius ex Iuditha nepti Guilielmi Conquestoris. Multis pòst annis Guilielmum *Bohun* Northantoniæ Comitem creauit Edwardus Tertius, cui successit Humfredus filius qui Essexię etiam Comes, & Thomas Woodstochius, qui Humfredi alteram filiam Æleonoram in vxorem acceperat. Deinde primùm ad Henric. IIII. Regem, posteà ad Humfredum Stafford Ducem Buchinghamiæ cum alijs titulis descendit. Demùm Edwardus Sextus Guilielmum Parrum titulo Northantoniæ Marchionis patrum memoria adauxit, qui non ita pridem, nulla susceptа prole, diem obijt.

Pertinent ad hunc agrum Parochiæ 326.

Leicesterſhire.



Orthantonensi ad Septentrionem finitima est prouincia Leicestrensis, in eo libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus Normannus **Ledecestersc҃re** dicta, vulgò **Leicestershire**, tota itidem campestris, frugibus opima, sed syluis maximam partem indiga. Ab ortu Rutlandia, & agro Lincolniensi, à Septentrione Nottinghamiensi, & Derbiensi, ab occasu Warwicensi

censi præcingitur. Occiduam partem via militaris Romanorum **Watlingstreat** appellata, perstringit, & à Warwicensibus seiungit. Ab austro Northantonensis adiacet Comitatus. Mediam *Soarus* flumen Trentam petens alluit, Orientalem verò *Wrekus* fluuiolus qui Soaro demùm commiscetur, placidè pererrat.

Ad austrum quà hinc Auona inde Wellando flu. disterminatur nihil quod relatione dignum se offert, nisi *Hauerburg*, vulgò *Harborrow* pecuarijs nundinis celeberrimum, & quod hinc parum abest *Carleton*, id est, Colonorum, vel rusticorum oppidum nescio an dignũ sit relatu, in quo nati peculiari vel soli, vel aquę, vel alia quapiam abdita naturæ vi absonè & impeditè loquuntur, verba asperrimè ex imo gutture extrahentes, Rhotacismo quodam laborant. Via illa Romana cuius agger planissimè hîc se exhibet, recta quasi linea in Septentriones per occiduam huius prouinciæ partem tendit, & semel tantùm iuxta **Lutterworth**, *Swifto* fluuiolo interrumpitur, vbi ponte tamen coniuncta fuit, qui nunc interscissus in caussa est, cur via tam celebris minùs hodie frequentetur. Ad hunc pontem VENNONES siue BENNONES fuerunt, oppidum cuius meminit Antoninus, vbi militaris via se in duas partes diffidisse videatur. Ab his enim Antoninus ad ortum æstiuum, quà Lincolniam itur, *Ratas* & *Verometum*, & ad occasum æstiuum quà in Walliam tendimus, *Manuessedum* collocat. Cùm autem Bennones hîc fuisse dico, non mihi meum est ex distantiæ ratione somnium, quæ tamen Bennauentæ, Ratis, & Manuessedo ad amussim respondet: sed pons iste **Bensford bridge** nunc vocatur, in quo Bennonum nomen se expressè ostendit, quod proculdubio à fluuio factum suspicor. *Bean* etenim Britannis idem est quod Latinis velox, & Anglis *Swift*, quo nomine accolis appellatur hîc fluuius, retenta in nostra lingua prioris nominis significatione. Cæterùm præter hanc nominis particulam nihil antiquarum Bennonum reliquum. *Etiam*, vt ait Poëta, *periere ruinæ*. Nisi forte * **Cesterouer** amplissimi Equitis Fulconis Greuilli secessus, qui proximus est, ex eius sit reliquijs. Illud enim **Cester** locorum, quibus apponitur, vetustati contestatur, nec nisi vetustis vrbibus aut castris Saxones addiderunt. Proximè hunc pontem **Lutterworth** cernitur emporiolum olim Verdonorum; ~~Sed cui maximum decus erat, qui ecclesiam hîc rexit Ioannes *Wickliff* vir ingenio subacto, & sacris literis versatissimus, qui cùm calamum in Pontificiam authoritatem,~~ [redacted] ~~grauissimè~~

exgitatus

*

Carleton
Curlew.
Whatling.
Watlingstreat.
Bennones, siue Vennones.
* *In Com. Warwicensi.*
Lutteworth.
[redacted] *obijt.*
1387

~~exagitatus erat dum viueret; sed etiam anno post mortem quadragesimo primo in corpus sæuitum fuit, quod Senensis Concilij mandato, exhumatum erat & exustum~~. Ad tertium hinc milliare magis in Septentrionem iuxta ipsam militarem viam *Claybrok* nunc viculus tot iactat vetustatis monumenta subinde effossa, tantamque olim fuisse prædicant incolæ, vt proculdubiò Statio aliqua Romano seculo fuerit, licèt vetustius nomen iam prorsus perierit.

Claybrooke.

Hinckley, superiùs ad eandem adsidet viam, quæ suum habuit Dominum Hugonem *Grantmaisnill* magnum Angliæ Occonomum, siue Seneschallum, cùm Guilielmus Rufus, & Henricus primus rerum potirentur. Ille autem duas suscepit filias, Petronillam Roberto Comiti Leicestriæ cum *Seneschallia* Angliæ, & Aliciam Rogero Bigotto datam. Ad orientalem sanè partem templi fossæ, & moles in eminentem altitudinem egesta cernuntur, quod Hugonis fuisse castrum ferunt incolæ. Ad tertium hinc milliare sedet **Bosworth** antiquus mercatus, vtpote cui hoc ius vnà cum nundinis obtinuit à Rege Edwardo primo Richardus Harecourt. Sub quo in extremam belli aleam auorum memoria cecidit regnum Anglicum. Henricus enim Richmondiæ Comes parua manu Richardum tertium, qui per summum scelus regnum occuparat, ibi prælio excepit, & dum pro patria fortiùs cum suis mori voluisset; fœliciùs tyrannum vicit, & confecit, faustisque acclamationibus inter medias strages Rex salutatus Angliam tyranni dominatione sua fortitudine vindicauit, & discordijs ciuilibus irriquietam sua prudentia recreauit. Vnde Bernardus Andreas Tholosas Poëta qui tunc vixit, in Oda ad Henricum VII. de Rosis quæ Henrici insignia erant ludens.

Hinckley.

Bosworth.

1485 *Richardus tertius occisus.*

Ecce nunc omnes posuere venti
Murmuris, præter Zephyrum tepentem,
Hic rosas nutrit, nitidosque flores
Veris amœni.

Alia ad viam memoria digna non occurrunt, nisi remotiùs *Ashbye de la Zouche*, nunc Huntingdoniæ Comitū villa amœnissima, quondam Alani *de la Zouch* Baronis, cuius clypeus ruber decem globulis aureis respersus erat. Hic cùm alteram hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ duxisset, opimam hæreditatem vxorio iure hoc in agro creuit. Verùm cùm Ioannem Comitem Warrenniæ in ius vocâsset, qui rem ferro non legibus decernere voluit, ab eo in aula regia Westmonasterij anno

Ashby.
Barones Zouch de Ashby.

no 1279. fuit trucidatus, & post paucos annos nepotis eius filiæ & hæredes hanc hæreditatem suis nuptijs in familias de *Sancto Mauro* & Hollandorum transtulerunt. Hoc verò oppidum postea ad Hastingos deuenit, è quibus Guilielmus ius Nundinarum ab Henrico VI. impetrauit. Nec silentio hîc prætereundum *Coleouerton* sedes H. de *Bellomonte* ex celebri illa Vicecomitum de *Bellomonte* familia. Prænomen verò locus inuenit à carbonibus lapideis bituminis indurati natura, qui hîc tanta copia effodiuntur vt vicinis longè latéque, ad extruendos focos abundè sufficiant. *Holland.* *Coleorton.* *Carbones fossiles.*

Soarus flu. medium agrum secare diximus, qui non procul ab hac via conceptus, & crebris perennium aquarum riuulis adauctus, leni tractu in Aquilonem lapsus primariam totius agri vrbem ab occasu & Septentrione subluit, quæ *Legecestria, Leogora,* **Legcocester,** & **Leicester,** apud authores vocatur. Hæc maiorem vetustatem, quàm venustatem præ se fert. Anno salutis 680. cum Sexwulphus Merciorum regnum in Episcopatus iussu Ethelredi Regis describeret, in hoc Episcopalem sedem statuit, ipséque primus sedit Episcopus: sed paucos post annos, sede aliò translata, hæc desijt dignitas, sensímque imminuta oppidi amplitudo, donec Edelfleda optima mulier, anno 913. reparauerit, & nouis mœnibus firmauerit, adeò vt Matthæus Parisiensis in Historia minori scripserit, *Legecestria vrbs opulentissima, ac munitissima muro indissolubili, qui si fundamento roboraretur, nulli vrbium secunda fuisset.* Sub Normannorum ingressum satis frequens erat, plurimósque habuit Burgenses, è quibus duodecem (vt in Guil. primi libro legimus) cum Rege mittere veteri instituto tenebantur, *quoties ad bellum iret. Si verò per mare in hostes ibat, mittebant quatuor equos vsque Londoniam ad arma comportanda, vel alia quæ opus essent. Reddebat hæc ciuitas Regi per annum* XXX. *libras ad numerum, &* XX. *in ora, &* XXV. *sextarios mellis.* Sed Henrici secundi temporibus magna miseriarum mole depressa fuit, mœniáque diruta, cum Robertus cognomento *Bossu*, id est, *Gibbosus* Leicestriæ Comes res nouas in principem affectaret. Quod his verbis docet Matthæus Parisiensis. *Propter contumaciam Comitis Roberti contra regem recalcitrantis obsessa est, & per regem Henricum subuersa nobilis ciuitas Leicestria, & murus qui videbatur indissolubilis, funditùs in circuitu dirutus. Vrbs enim* (vt hoc è minori illa historia adiungam) *muris fundamento carentibus subfossis, & fulciminibus tandem combustis, mœnium fragmenta*

Leicester. 1173

menta ceciderunt, quæ vsque in hodiernum diem propter cæmenti indissolubilem tenacitem scopulorum retinent cum integritate magnitudinem. Misera etiam eo tempore ciuium mulctatio, & miserum exilium, qui cùm data pecunia abeundi licentiam redemissent, in S. Albani, & S. Edmundi asyla trepidi conuolârunt. Castrum quoque propugnaculis nudatum erat, sub quo pulcherrimũ est Hospitale Collegiatum, siue Xenodochium, in cuius Ecclesia Henricus Comes Lancastriæ, & Henricus Lancastrensis eius filius, qui primus Lancastriæ Dux fuerat, sepeliuntur. Dux enim ille cùm iam annorum plenus esset, hoc Xenodochium alendis pauperibus construxit, & consecrauit, de quo, in sua historia Henricus Knightonus Leicestrensis qui eo seculo vixit. *Henricus dux Lancastriæ, primus Ecclesiam Collegiatam, & Hospitalem extra portam Australem Leicestriæ construxit,*
1330 *in qua constituit Decanum cum* XII. *Canonicis Prabendarijs, totidem vicarijs, & alijs ministris, centum pauperibus debilibus, & decem fortibus mulieribus, quæ debilibus inseruirent, dictámq; Hospitalem sufficienter dotauit.* Ad alteram vrbis partem inter lætissima prata, quæ Soarus irrigat, monasterium fuit, inde *de Pratis* dictum, de
1143 quo sic scripsit Knightonus ille. *Robertus le Bossu Leicestriæ Comes fundauit monasterium B. Mariæ de Pratis Leicestriæ, terris possessionibus & redditibus luculenter dotauit; & ipse in eodem monasterio consensu Amiciæ vxoris Canonicus Regularis factus, quindecem annos in habitu Regulari Deo ibidem militauit, & Canonicus in Domino obdormiuit.* Scilicet vt Canonicali habitu pœnitendo corrigeret, quod in principem hostili animo insurgẽdo deliquerat. Quod nomen Romanis temporibus gesserit Leicestria, non conijcio. *Caer Lerion* in Nennij Catalogo vocari existimo, sed Leirum fabulosum Regem construxisse, per me, credat qui velit.

Ratæ. RATAS fuisse quæ Ptolemæo facili errore RAGAE vocantur, licèt distantia minimè repugnet, non asseuerabo, quum distantia

Ratby. & nomen potiùs dictent illas nunc **Ratby** nominari, rusticanum in saltu Leicestrensi viculum. Quæ illic sunt vetustatis indicia nescio, nec vetustatem adimat, si vetustum nihil occurrat in cultissima regione. Antonini verò descriptioni ita exactè cõgruit situs, duodecem à Benonis, & totidem à Verometo milliaribus, vt cùm nomen etiamnum sit integrum, non possum non RATAS existimare, donec dies certiora doceat.

Groby. Huic vicinum est *Grooby*, opimum & amplum hæredium, siue vt nostri vocant *Manerium*, quod ab Hugone *Grantmaismill*, quem

quem magnis prouentibus ditauerat Guil. 1. per Leiceſtrenſes Comites, & Quincios ad Ferrariorum familiam deuenit, è qua Ferrarij Domini de *Grooby* diu floruerunt, demúmq; relicta vnica filia Iſabella in Greiorum nomen matrimonio intulit, à quo rurſus proſcriptione in patrimonium regium tandem recidit. *Ferrarij Groby.*

Sed ad Soarum flumen regrediamur, qui Leiceſtriam præterlapſus primum *Montſorell* nomen præbet, quod nunc tantùm mercatu celebre eſt, olim verò celeberrimum caſtro in prærupto colle flumini impendenti, quod ad Saherum de *Quincy* Wintoniæ Comitem bello Baronico ſpectauit, hodiéque nihil eſt niſi rudetum. Anno enim 1217. poſt grauem obſidionem captum, *incolæ tanquam nidum diaboli, ſpeluncam latronum & prædonum ſolo tenùs* diruerũt. Superiùs ad alteram ripam eſt *Barrow* vbi calx laudatiſſimæ firmitatis effoditur. Inde *Soarus* poſt pauca milliaria in Trẽtam flu. deſinit, parùm infra **Loughborow** mercatorium oppidum, quod vnum regnãte Maria Baronem Edw. Haſtings ſuo nomine exornauit. Hanc eſſe regiam villam Saxonice Lieganburge dictam, quam Marianus Cuthulfum Britannis anno Chriſti 572. ademiſſe tradit, nominis affinitas quodammodo probet. Nunc verò ſecundum locum à Leiceſtriæ inter omnia huius Comitatus oppida ſibi ſuo iure vendicat, ſiue amplitudinem ſiue ſtructuram, ſiue etiam ſyluarum amœnitatem ſpectes, ſub ipſo enim Saltus de **Charnwood**, ſiue *Charley* longè expanditur, in quo *Beaumannour* viuarium cernitur, quod Domini de *Bellomonte*, vt accepi, lapideo muro circumſepſerunt. Hi ex familia Francica (vt vulgò creditur) orti circa Edwardi primi tempora in Angliam venerunt, & ex nuptijs Aliciæ filiæ Alexandri *Comyn* Comitis *Boghaniæ* in Scotia, cuius mater vna erat hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ, ampliſſimam hæreditatem adierunt, Vicecomites de *Bello-monte* ſunt creati, & in magnam familiam propagati. Verùm cùm Guilielmus Vicecomes vltimus ſine ſobole obijſſet, eius ſoror Domino Louello nupta eſt, & patrimonium variè diſtractum. In hac Septentrionali parte nihil aliud memoratu dignum occurrit, niſi monaſteriolum quam virginibus ſacris Roiſia de *Verdon* poſuit & *Grace dieu*, i. *Gratiam Dei*, nuncupauit, & quà Trenta allabitur, *Dunnington* caſtellum antiquum à primis Leiceſtriæ Comitibus extructum conſpiciatur, quod poſteà fuit Ioannis *Lacy* Comitis Lincolniæ, qui ius fori mercatorij, & nundinarum ab Edwardo primo huic obtinuit. Verùm cùm in Baronum proſcriptione

Mont-ſore-hill. * * *Hiſtoria Minor.* Loughborrow. Charnwood Forreſt. Vicounts Beaumont. Dunnington.

tione sub Edwardo secundo possessiones proscriptæ variè distraherentur, Hugoni *le Despencer* iuniori Rex hoc Manerium elargitus est.

Orientalem agri partem, quæ collina est, exornarunt celebrioris notæ duo præcipua loca, VEROMETVM cuius meminit Antoninus, & *Burton Lazers* superioribus sæculis admodum celebre.

Verometum. VEROMETVM nomine nunc deperdito, eò loci sedisse videtur, quem hodie Burrowhill & Erdburrow vocitant. Inter Verometum enim & Ratas XIII. interiacent apud Antoninum milliaria, totidem verò inter Ratby, & hunc locum; inter Verometum & Margidunum VII. itidem numerat milliaria, nec pluribus abest ab hoc loco *Margedonerton*, quod olim Margidunum. Hodiernum etiam nomen Burrow à Bunȝh promanauit, quod Saxonibus loca munita denotauit. Sed quod maximum est, eo ipso loco collis vndique præceps nisi ad Euroaustrum attollitur, in cuius summo, oppidi diruti manifesta sunt vestigia, duplex fossa, & ipsorum mœnium tractus, quæ octodecem plùs minùs iugera incluserunt. Nunc autem ager est restibilis, & re nulla æquè celebris, quàm quòd hîc gymnica quotannis exerceat iuuentus circumuicina. Burton autem cognominatum Lazers à Lazaretis (sic Elephantiacos, siue leprosos vocârunt,) Nosocomium erat, siue Hospitium opulentum, cuius præfecto omnes Lazaretorum in Anglia ædiculæ quodammodo suberant, vt ille præposito Lazaretorum Hierosolymis. Primis Normannorum temporibus collecta per Angliam stipe (Mowbraijs præcipuam opem ferentibus) constructum ferunt. Quo tempore lepra quæ nonnullis Elephantiasis grauissimè vi contagionis per Angliam serpsit. Tunc enim creditum est morbum illum primùm ex Ægypto in hanc insulam demigrâsse, qui subinde se in Europam profudit, primùm Pompei Magni ætate, posteà sub Heraclio, & aliàs, vt ex historijs videre liceat, sed nunquam quod legerim, ante illa tempora, in hanc insulam irrepsit. Verùm præter hæc celebriora loca, omittenda non est propè hanc *Burton*, *Melton Mowbray* forum à Mowbraijs olim Dominis denominatum, vbi nihil magis conspiciendum quàm templum speciosum, & remotiùs ad Austrum *Sceffington* quæ vt claræ familiæ nomen impertijt, ita vicissim ab illa claritatem accepit.

Burton Lazers. *Lepra in Anglia.* Melton. Skeffington.

Comitibus suis viris longè clarissimis insignis semper erat hæc Leicestrensis prouincia. Cúmque hæreditarios habuerit

Saxonico

Saxonico tempore Comites, eos ſua ſerie primùm enumerabo, *Comites Leiceſtriæ*
vt Thomas Talbottus rei antiquariæ peritiſſimus è regijs archiuis mihi deſcripſit. Æthelbaldi Merciorum Regis tempore anno ſalutis 716. Leofricus Leiceſtriæ Comes erat, cui rectâ linea ſucceſſerunt Algarus primus, Algarus ſecundus, Leofricus ſecundus, Leofſtanus, Leofricus tertius qui Conuentriæ ſepultus, Algarus tertius, cuius filij fuerunt Eadwinus Comes Marchiæ, Morkarus Comes Northumbriæ, & Lucia filia quæ priorò Iuoni *Talboys* Andegauenſi enupta, poſteà Rogero de *Romara* vnde Guilielmus d[redacted] Comes enatus eſt. Nunc deficiente huius Saxonicæ familiæ ſtirpe maſcula, Saxonicoque nomine quaſi conculcato, Robertus de *Bellomonte* Normannus, Dominus de *Ponte Audomari*, & Comes *Mellenti* mortuo Simone Comite Leiceſtriæ eius Comitatum adeptus eſt anno Chriſti 1102. beneficio Regis Henrici primi, *vir ſcientia clarus, eloquio blandus, aſtutia perſpicax, prudentia ſagax, ingenio verſipellis; qui cùm in ſummo ſtatu gloriæ degeret, alius quiſpiam Comes ei coniugem abripuit. Vnde in ſenectute mente turbatus in tenebras mœroris incidit.* Huic ſucceſſerunt filius cognomento *Boſſu*, nepos cognomēto *Blanchemaines*, & pronepos *Fitzparnell*, omnes prænomine Roberti. Quorum poſtremus iſte *Fitzparnell* à Petronilla ſiue Parnella matre, Hugonis *Grantmaiſmill* filia, & cohærede cognominatus, ſine prole obijt. Paucis pôſt interiectis annis Simon de *Monteforti* regio Francorum oriundus ſanguine, qui Roberti *Fitzparnell* ſororem duxerat hunc honorem geſſit. Verum illô cum ſuis expulſo anno 1200. hunc honorem conſequutus eſt Ranulphus Comes Ceſtriæ, non iure hæreditario, ſed Principis gratia. Poſteà tamen Simon de *Monteforti* filius Simonis prædicti hanc dignitatem adeptus eſt, cùm Almaricus frater eius primogenitus iure ſuo coram Henrico III. ceſſiſſet. In hunc tanta, & tam ſecunda erat regis Henr. III. voluntas, vt illum exulantem è Gallijs vocarit, opibus cumularit, Comitatu Leiceſtriæ, & ſororis nuptijs honorarit; Ille autem cùm beneficijs obrutus, nullam referendæ gratiæ facultatem haberet (quæ hominum improbitas eſt) odiſſe cœpit, Regem optimè meritum peſſimè exagitauit, cumque ſeditioſis Baronibus horrendas inteſtini belli tempeſtates excitauit, in quibus ipſe tandem cecidit: honores verò & poſſeſſiones Edmundus dictus *Gibboſus* Lancaſtriæ Comes Henrici tertij filius minor à patre victore accepit. Deinceps verò inter Lancaſtrenſis familiæ titulos diu quaſi delituit hic honor,

Rot. antiq. in Theſaur. Scaccarij.

Henrici Huntingdon. in Epiſtola de contemptu mundi verba.

Rotul. in Theſ. Scaccarij.

Math. Paris.

nor, Matildísque Henrici Ducis Lancastriæ filia Guilielmo Bauaro Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, &c. Comiti enupta, Leicestriæ etiam titulum adiunxit, disertè enim in Charta anni 35. Edwardi III. vocatur *Guil. Comes de Henhaud & Leicester*, & vt est in Inquis. 36. Edwar. III. illa nomine Ducissæ Bauariæ *tenuit Castrum, Maneriũ & honorẽ Leicestriæ*. Sed postea sine prole defuncta, reuersus est ille honor ad Ioannem Gandauẽsem Lancastriæ Ducem qui Blanchiam alteram Matildis sororem duxerat. Iam inde Lancastrensi familiæ coaluit, donec nostra memoria, in illo honoratissimo [redacted] resplenduit, quem Leicestrensis Comitatus gladio, anno sui regni sexto cinxit D. nostra ELIZABETHA, Belgica diuturna bellorum tempestate iactata ad gubernacula tractanda communibus votis, & suffragijs vocauit, quique 1588. vitam cum morte commutauit.

In registro magno Ducatus Lancastriæ.

Intra hunc agrum sunt Parochiales Ecclesiæ 209.

Rutlandshire.



Utland, Saxonicè Roteland, Leicestrensi agro quasi includitur, nisi à Meridie quà Wellando flu. incumbit, & ab ortu quà Lincolnienses attingit: non minori soli vbertate, & amœnitate, licèt spatio sit multò minori, vtpote totius Angliæ prouinciola minima. Forma enim ferè circulari circumscripta tantum circuitu colligit, quantum expeditus eques vno die conficere possit. Vnde fabulantur incolæ Regem nescio quem Rutto cuidam tantum terræ donâsse, quantum vno die circumequitare posset: illum autem equitem hunc agrum præfinito tempore circumequitasse & inde dono accepisse, suúmque ipsius nomen imposuisse. Sed facessant huiusmodi fabulæ, nolumus fabulæ licentia veritatem vulnerari. Quum verò passim rubeat hæc terra, vsque adeò vt etiam ouium vellera rubedine inficiantur, rubrúmque Saxonibus Roet, & Rud dictum fuerit, nonne Rutland quasi terra rubra, nominatam suspicemur? *Conueniunt rebus*, vt inquit Poëta, *nomina sæpe suis.* Nomina autem locis vbique gentium à rubedine facta fuisse

Rutlandiæ vnde nomen.

Rutlan

Rutlan castrum Walliæ in rufescente littore extructum, Rubrum promontorium, Mare Rubrum inter Ægyptum & Arabiam, Erytheia Ioniæ, & sexcenta alia satis súperque probent: vt non sit cur deinceps fabulis hac in re fidem adhibeamus. Cæterùm hæc prouinciola feriùs in Comita[redacted]instituta videatur. Nam Edwardi Confessoris tempore Northantonensis agri [redacted] nos scripserunt, in Comi[redacted].

Wash, siue *Gwash* fluuiolus, qui hunc agrum ab occasu in Ortum quasi medium interneat, in duas dispescit partes. In citeriori siue australi **Uppingham** accliui loco sedet, vnde & nomen inditum, non ob aliud memorandum, quàm quòd totius agri primarium habeatur oppidum, & scholam elegantem ostendat, quam vti etiam aliam *Okehamiæ*, ad puerorum ingenia bonis literis excolenda laudabili instituto R. [redacted]uper posuit. Sub hoc verò *Drye Stoke* subsidet quod non reticendum cùm clarissimæ, & antiquæ sanè prosapiæ Digbeiorum habitatio antiqua fuerit. In vlteriori parte trans fluuium inter colles amœna admodum & fœcunda vallis substernitur, *The Vale of Catmose* hodie dicunt, à *Coet maes* forsitan, quod Britannicè *campum nemorosum* sonat. In huius medio **Okeham** cernitur, quod pari etiam ratione à quercubus nomen assumpsisse videatur, vbi iuxta templum fatiscentia mœnia vetusti castri supersunt, quod Walkelinum de *Ferrarijs* primis Normannorum temporibus extruxisse fama obtinet. Ferrariorum autem fuisse habitationem præter famam, ferreæ equorum soleæ quibus pro insignibus olim vsa erat illa familia, portæ, & in aula affixæ satis apertè comprobent. Posteà ad Dominos de *Tatteshall* spectauit, sed cùm Rex Richardus secundus Edwardum Ducis Eboracensis filium in Rutlandiæ Comitem euexerat, hoc etiam castrum eidem donauit. Patrum verò memoria obtigit Thomæ Cromwello in sedem Baroniæ, quem ad altissimam dignitatem Henricus VIII. extulit, & statim cùm in inuidiarum procellas multa moliendo se coniecisset, ex improuiso & vita, & honore spoliauit.

Vppingham.

Okeham.

Cromwelli Barones.

E regione ad Ortum valli bellissimo situ impendent **Burly** nunc Haringtoniorum ædes, qui ex nuptijs cum filia & hærede *Colpeperi*, hæreditatem adeò opulentam adierunt, vt his in locis iam inde fuerint florentissimi, quemadmodũ anteà Colpeperi, ad quos *Brusiorum* opimum per N. *Green* patrimonium partim

Burly.

Haringtoni.

descenderat. Brusæi verò isti latifundia hic iure clientelari à Scotiæ regibus acceperant, qui cùm Huntingdoniæ essent Comites, plurimos per Angliam redditus habuerunt. In Orientali autem parte ad *Guash* flu. sunt *Brigcasterton* de quo posteà, & *Riball*, ~~[illegible] cùm maiores nostros ita fascinasset superstitio, ut Deorum multitudine Deum verum propemodum sustulisset,~~ [redacted] Sed noua hæc sunt præ viculo in Septentrionali agri limite, qui hodiè *Margedouerton* appellatur. MARGIDVNVM autem olim fuisse quod proximè post Verometum memorat Antoninus, & nomen & distantia a VEROMETO, & PONTE oppido, siue *Paunton*, quibus apud Antoninum interponitur, satis dilucidè doceant. A marga & situ nomen illud antiquum mutuatum videatur. [redacted]nis genus terræ qua agros aluerunt, & *Dunum* collem denotauit, vti Saxonica adiectio Duerton[redacted]bus solummodò locis conuenit. In hac tamen nominis notatione hæsitamus, cùm Marga hoc in loco sit rarior (fortasse quia non quæritur) nisi Margæ nomine Gypsum vocarint Britanni, quod in vicinia effodi accepimus, cuius vsum in albarijs, sigillisque, Romanis longè gratissimum fuisse in Naturali historia testatur Plinius.

Aucupij Diua.

Margetouerton. *Margidunum.*

Marga.

Hanc prouinciolam Eadithæ vxori testamento legauit Edwardus Confessor, ea tamen lege, vt post eius mortem S. Petro Westmonasterij cederet. Hæc enim testamenti sunt verba. *Volo quòd post mortem Eadgithæ Reginæ coniugis meæ, Rotelande cum omnibus ad se pertinentibus detur monasterio meo beatissimi Petri, & reddatur sine tardatione Abbati & monachis ibidem Deo seruientibus in perpetuum.* Hoc tàmen eius testamentum induxit Gulielmus Normannus, qui magna parte sibi reseruata, reliquam inter Iudithiam Comitissam, cuius filia Dauidi Scotorum regi nupsit, Robertum Mallet, Ogerium, Gillebertum de *Gant*, Hugonem Comitem, Albericum Clericum, aliósq; diuisit. Westmonasterio verò primum decimas, posteà solam Ecclesiam de *Okeham* cum appendicibus reliquit.

Rutlandiæ Comites.

Comites numerat non multos. Primus Rotelandiæ Comes erat Edwardus ex familia Eboracensi, qui etiam Dux Albæmarlæ. Ille scilicet qui consilia nefaria de tollendo Rege Henr. IIII. summo cum scelere decoxit, posteáque pari cum leuitate aperuit. Successit Edwardus Richardi Ducis Eboracensis filiolus

qui

qui in prælio ad *Wakefield* cum patre interemptus. Multis pòst annis Henricus octauus Thomam Mannours in Rutlandiæ Comitem extulit, qui amplissimam Rossorum hæreditatem in circumuicinis regionibus iure Æleonoræ auiæ creuerat. Huic successit Henricus, & illi itidem Edwardus filius, in quem, vt nihil aliud dicam, illud Poetæ verissimè & optimè conuenit.

Nomen virtutibus æquat,

Nec sinit ingenium nobilitate premi.

Verùm ille præpropera morte in cœlestem regionem receptus Ioanni fratri honorem reliquit, qui etiam statim fato euocatus successorem habet filium Rogerum teneris quidem annis, sed qui auitæ virtutis iam specimen insigne præbet.

Ecclesijs Parochialibus 47.*ornatur hæc Prouinciola.*

Lincolnshire.



Vtlandiæ ad Ortum adnectitur Comitatus Lincolniensis, Saxonicè Lincollꝛcyꝛe, Normannis sub primum ingressum *Nicolshire*, vulgò **Lincolnshire.** Regio amplissima, per sexaginta ferè milliaria in longitudine iacet, Latitudinem alicubi super triginta extendit, alendis frugibus, pascendis pecoribus mitissima, frequentibus oppidis exculta, & crebris fluminibus rigata. Quà solem Orientem spectat, supercilio longè circumducto inflexa Oceano Germanico pulsatur, à Septentrione ad *Abum* siue **Humber** æstuarium pertinet, ab Occasu Nottinghamienses spectat, & à Meridie Wellando flu. à Northantoniensibus discluditur. Hæc omnis in tres diuiditur partes, quarum vnam **Holland**, alteram **Kesteuen**, tertiam nostra lingua appellamus **Lindsey**.

Hollandia, Ingulpho *Hoilandia*, ad mare est, pabulo luxurians & armentis diues, verùm ob graues halitus minùs salubris, tota nimirum palustris, & perinde vt Hollandia Germaniæ, aquis ita permadet, vt pressa hauriat vestigium, & pedum pulsu tentata quatiatur; vt inde nomen inditum videatur, nisi quis malit *Hoilandiam* verum esse nomen, & illud à fœno impositum. Hollandia.

Æstuario illi incumbit, quod Ptolæmeo METARIS, pro *Maltraith*, dicitur, hodie **The Washes.** Æstuarium hoc est amplissimum & notissimum, intumescente æstu aquis offertum, deferuescente, iter sed admodum periculosum præbet, quod Ioannes Rex suo damno didicit. Dum enim bello Baronico hâc iter faceret, subitò irruentibus vndis, ad **Welstreame** omnia impedimenta, & regium apparatum amisit, vt author est Matthæus Westmonasteriensis.

The Washes.

Bifariam diuiditur hæc Hollandia, in Inferiorem, & Superiorem: Inferior quæ torrentibus implicata est, paludes vix ipsis incolis peruias habet & quàuis sit situ depressior, hinc tamen contra Oceanum, illinc contra immensam vim aquarum quæ superiorem Cantabrigiensis agri partem obruit, oppositis erectisque aggerum magnis molibus defenditur, è quibus celeberrimus est *Southy banke* qui ad *Crowland* incipit. Hoc clarissimum est huius regiunculæ oppidum, nomenque sonat, interprete Ingulpho huius Abbate, *Cruda & cœnosa terra*. Locus (vt Monachi scribunt) obuersantium nescio quarum vmbrarum terriculamentis olim infestus, priusquam Guthlacus vir summa sanctitate heremeticam vitam illuc duxisset, in cuius honorem maximis impensis instabili, & lubrico solo monasterium fundauit Rex Merciorum Æthelbaldus, religione & opibus admodum illustre, ad riuulorum confluentes duplici, siue potiùs decussato ponte coniunctos. De quo, Fælicis Monachi satis antiqui versiculos è Guthlaci vita, si placet, habe.

Southy-dike, alijs.
Crowland.

Nunc exercet ibi se munificentia regis,
Et magnum templum magno molimine condit.
At cum tam mollis, tam lubrica, tam male constans
Fundamenta palus non ferret saxea, palos
Præcipit infigi quercino robore cæsos,
Leucarúmque nouem spatio rate fertur arena;
Inque solum mutatur humus, suffultáque tali
Cella basi, multo stat consummata labore.

Si dæmonas Crowlandicos labijs pendentibus, ore igniuomo, vultu squamoso, vertice grosso, dente fero, mento peracuto, gutture rauco, pelle nigra, scapulis contractis, ventre capaci, lumbis ardentibus, vncis cruribus, clunibus caudatis, &c. qui his locis anteà oberrabant, & plurimum molestiæ Guthlaco, & Monachis facessebant, è Monacho illo tibi describerem, tu certè suauiter rideres, ast ego certè multò suauiùs insanire viderer. Superiùs

Dæmones Crowlandici.

riùs ad eundem fluuium **Spalding** sedet riuulus, & incilibus vndique conclusum, à quo vsque ad **Deping**, quæ decem milliaribus abest, Egelricus Crowlandiæ Abbas, qui posteà Episcopus Dunelmensis, *per medium vastissimæ forrestæ, & profundissimorum mariscorum*, vt inquit Ingulphus, *de lignis, & sabulo calcetum solidum viatoribus fecit, quod ex ius nomine* Elrichroad *nominatum erat.* Spalding.

In superiori Hoilandia, quæ magis ad Arctum vergit vbi *Withama* fl. in Oceanum exit, floret *Boston*, rectiùs *Botolphs towne.* A Botolpho enim Saxone sanctissimo qui ad *Icanhoe*, teste Beda, monasterium habuit, nomen deportauit. Oppidum in hoc tractu celebre, portus non incommodi beneficio satis frequens & amplum, cuius turris sacra in eximiam altitudinem ædita itinerantes longè quasi salutat. In miserandam regnante Edwardo primo, concidit ruinam. Serpentibus enim eo tempore per vniuersam Angliam perditis moribus, militares quidam viri, nundinis frequentibus hastiludinm hîc indicentes, ementito monachorum, & Canonicorum habitu accesserunt, ignem oppido plurimis in locis subiecerunt, præcipiti impetu in mercatores irruerunt, multa rapuerunt, plura cremauerunt, adeò vt nostri historici, auri argentíque venas (quod de Corintho deleta scribunt antiqui) in commune tunc fluxisse scripserint. Horum antesignanus Robertus Chamberlanus cùm facinus commissum, & dedecus admissum confessus esset, suspendio perijt: nec tamen vt criminis consortes deferret, vllo modo adduci potuit. Sed meliora tempora Botolphi oppidum ex cineribus denuò excitârunt, hodiè enim & ædificijs elegans, & commercijs diues est, incolæ enim tùm mercaturæ, tum rei saginariæ strenuè incumbunt. Huic vicina erat Baronia de *Croun* siue *Credonio*, è qua familia Alanus de *Croun* Prioratum de *Freston* posuit, cuius è Guidone nepote proneptis Petronilla hæres per nuptias primùm ad *Longocampos*, à quo *Pedwardini*, secundò ad I. de *Vallibus* à quo Barones de *Ros* sunt procreati, hæreditatem non exiguam transtulit. Vltra vix ad sex milliaria extenditur Hoilandia nostra, quam vniuersam Guilielmi primi largitione accepit Yuo *Talbois* Andegauensis, cuius insolentiam non ferens Herwardus Anglus vir spei bonæ, atque acris animi plenus, filius Leofrici Domini de *Brane*, siue *Burne*, cùm sua, & suorum salus iam agi viderit, baltheo militari à Branno Petroburgensi Abbate, cuius stomachus in Normannos etiam eruperat,

Boston.

Prædones monachorum habitu.

Regist. de Freston.

Barones de Burton Croune.

Herwardus Anglus.

Ingulphus Crowlandensis.

 cinctus,

cinctus, bellum in illum mouit, sæpius fudit; demúmque captiuum abduxit, & ita redimi passus est, vt ipse in regis gratiam receptus, in eius fide, & clientela diem obierit. Hoc enim meruit virtus, quæ & in hoste laudatur. Filia autem eius Hugoni Enermuæ Depingi Domino enupta eius hæreditatem adijt, quæ posteà, vt accepimus, ad Barones de *Wake* deuoluta erat. Wakorum enim familia ditata possessionibus *Estoteuillorum* hoc in tractu vsque ad Edwardi secundi tempora inprimis illustris erat, tunc etenim per filiam nuptiarum iure ad Cantij Comitem Edmundum de *Woodstock* filium Regis Edwardi Primi, eorum hæreditas deuoluta est. E filijs autem iunioribus antiqua & præclara familia Wakorum de *Blisworth* in Comitatu Northantoniensi est propagata.

Barones de Wake.

Altera pars huius regionis vulgò **Kesteuen**, Æthelwardo antiquo authori *Ceostefne sylua* vocatur, Hoilandiæ ab occasu adiacens cœlo multo salubriori, & solo non minùs pingui. Maior hæc est, & pluribus vndique enitet oppidis. In limine ad Wellandum fluuium **Stanford** sedet, Saxonicè Ƨteanforð è saxo structili, vnde & nomen, ædificatum. Oppidum frequens & varijs immunitatibus ornatum, muróque firmatum, *Geldum*, vt est in libro Censuali, *pro duodecem Hundredis, & dimidio dedit in exercitu, nauigio, & Danegeld, ibique fuerunt sex custodiæ.* Cùm Edwardus senior australes fluminum ripas contra Danos ex Aquilone irruentes communiret, è regione etiam huius in australi ripa (quæ nunc *Stanford Baron* vocatur.) firmissimam arcem construxisse, author est Marianus. Nusquam tamen hodie apparet, nam quod intestino bello Stephanus contra Henricum Andegauensem firmauit, in ipso oppido fuisse, & fama obtinet, & ipsius area etiamnum ostendit. Statim verò Henricus ille cùm iam Rex esset Angliæ, dedit *totam villatam de* **Stanford** *quæ erat in dominico suo, exceptis feodis Baronum & militum einsdem villæ, Richardo de Humez siue Humetz qui Constabularius erat D. Regis, pro homagio & seruitio suo.* Eandemque posteà *tennit Gulielmus Comes Warrenæ per voluntatem Regis Ioannis.* Regnante Edwardo Tertio cœpta hic Academia, & bonarum literarum professio, quod suæ gloriæ inprimis ducunt ciues. Cùm enim Oxoniæ inter studiosos Boreales & Australes omnia litibus feruerent, magnus studiosorum numerus huc concessit, paulò tamen pòst Oxoniam reuersi Academiæ huic orienti, vt initium, ita finem citò posuerunt: cautúmque deinceps iureiurando, ne quis

Kesteuen.

Stanford.

Vide Burghley in Com. Northamptou.

*

Liber Inq. in Scaccario.

Academia Stanfordia incæpta.

Oxoniensis

Oxoniensis publicè Stanfordiæ prælegeret. Nihilominùs illa mercimonijs floruit, donec ardente inter familiam Lancastrensem & Eboracensem ciuili bello, Boreales milites irrumpentes cædibus, & incendijs omnia miscuerunt. Nec inde verò dignitatem pristinā plenè recuperare potuit. Satisq; tamen iam floret, Politia verò constat ex *Aldermano* & XXIIII. Comburgensibus, ecclesijs parochialibus plùs minùs septem ornatur, & Hospitale ostendit vetus, idque pulcherrimum à Guil. Brouno ciue fundatum, præter illud nouum ad pontem à Nestore Britanniæ Guil. Cecilio Barone Burghleio nuper extructum.

Licèt nonnulla antiquitatis indicia hic supersint, traiectúmque olim fuisse * via militaris Romanorum, quæ statim te ex oppido in Boream proficiscentem excipit, satis declaret: GAVSENNAS tamen quas non procul hinc statuit Antoninus, fuisse fidem non faciunt. Sed quum ad vnum hinc milliare sit viculus *Brigcasterton*, quo vel nomine vetustatis nota apparet, qua *Gwash*, siue *Wash* flu. militarem viam transuersam secat, affinitas nominis *Gwash* cum Gausennis, distantia non refragante, iussit vt illas *Brigcasterton* dici existimem donec dies certiora docuerit. Si opiner Stanfordiam ex huius ruinis emersisse, & hanc agri partem à Gausennis *Kesteuen* dici, vt altera pars *Lindsey* à Lindo ciuitate, sit quæso opinio mea, iudicium vestrum, Has Gausennas corruisse creditur, cùm (vt habet Huntingdonensis) Picti & Scoti omnem regionem ad Stanfordiam vsque diripuissent, vbi Hengistus noster cum suis Saxonibus indefessa vi, & eximia fortitudine furentibus barbaris ita iter occlusit, vt plurimis peremptis, pluribus captis reliqui fugam vndique capesserent. Sed ad reliqua pergamus.

* High dike, vulgò dicta. *Gausenna.*

Bridgcasterton.

In orientali Kesteuenæ parte quæ ad Hoilandiam vergit, tendentibus in Boream ordine succedunt, primùm **Deping**, id est, vt author est Ingulphus, *profundum pratum, vbi Richardus de Rulos Gulielmi Conquestoris Camerarius Weilondum flumen fossato excludens quòd sæpe inundauit, & ædificans super fossatum plurima tenementa, magnam villam fecit.* Deinde **Burne** Edmundi Regis inauguratione & castro Wakorum notum, qui ab Edwardo primo mercatus iura huic oppido obtinuerunt. Magis ad ortum est *Irnham* Baronia olim Andreæ *Lutterell*. Posteà *Sempringham* religioso ordine Gilbertinorum à Gilberto loci Domino instituto celebre, Ille enim vir planè mirabilis, vt scribunt, & in custodia mulierum gratiæ singularis, anno à Christo nato 1148.

Deping.

Burne.

Lutterell.

Sempringham.

contra

contra Iustiniani constitutiones, quæ duplicia monasteria, id est, virorum simul & mulierum vetabant, verùm Eugenij III. Pontificis Romani authoritate munitus, ex viris & mulieribus sectam instituit, quæ ita excreuit, vt ipse tredecem cœnobiorum huius ordinis fundamenta iecerit, & Gilbertinos fratres 700. sorores 1100. in suis cœnobijs viuus habuerit, ~~verùm pudicitiæ dubiæ. Vnde de illis Nigellus qui sub id tempus vixit~~:

Gilbertini fratres & sorores.

Scrops.

~~Harum sunt quædam steriles, quædam parientes~~,
~~Virgineóque tamen nomine cuncta tegunt~~.
~~Quæ pastoralis baculi dotatur honore~~,
~~Illa quidem meliùs, fertiliúsque parit~~.
~~Vix etiam quævis sterilis reperitur in illis~~,
~~Donec eis ætas talia posse neget~~.

Domini de Folkingham.

Inde **Folkingham** nunc Clintonorum habitatio, olim Baronia Gauntorum, qui à Gilberto de *Gaunt* nepote Baldwini Comitis Flandriæ sunt prognati, cui magni redditus munificentia Guilielmi Conquestoris obtigerunt, *Memorandum*, sic enim legitur in libro manuscr. *quòd cum Guilielmo Conquestore venit quidam Gilbertus de Gaunt cui dictus Guilielmus dedit Manerium de Folkingham cum suis pertinentijs & bonore eidem pertinenti, & expulerunt quandam mulierem nomine Dunmoch. De dicto Gilberto venit quidam Walterus de Gaunt filius & hæres, & de dicto Waltero venit Gilbertus de Gaunt filius & hæres, & Robertus de Gaunt filius iunior. Et de dicto Gilberto filio & hærede venit Alicia filia & hæres quæ fuit desponsata Simoni Comiti quæ dedit plura tenementa viris religiosis, & obijt sine hærede de se. Et hæreditas descendit Roberto de Gaunt prædicto auunculo suo, & de prædicto Roberto venit Gilbertus filius & hæres, & de prædicto venit alius Gilbertus filius & hæres qui dedit Manerium de Folkingham cum suis pertinentijs Edwardo filio Henrici Regis Angliæ.* Hic Gilbertus, vt est in Placitis quibus hæc Genealogia probatur, *petijt seruitium versus Will. de Scremby.* Demúmque ex dono principis accepit Henricus de *Bellomonte*, illum enim regnante Edwardo II. tenuisse certissimum. Huic vicinum est **Skrekingham** Alfrici secundi Leicestrensis Comitis fato signatum, quem Hubba Danus interfecit. De quo loco videtur Ingulphus loqui, cùm scribit *In Kesteuen cæsi sunt tres reguli Danorum quos sepelierunt in villa quæ ante* Laundon, *nunc verò pro trium regum sepultura* Tre-king-ham *appellatur.* Magísque ad Ortum *Hatber*, hoc solùm nomine memorandum quòd *Bussei*, siue *Busli* hîc habitant, qui à Rogero de

Pl. 27. H. 3. Rot. 13. Lincol.

Inq. 4. E. 2.

Skrekingham.

Bussy.

Busli

Busli tempore Conquestoris genus deducunt. Deinde Sleford Lincolniensium Episcoporum castellum ab Alexandro Episcopo extructum, vbi sibi etiam ædes extruxit I. Hussy primus & vltimus eius nominis Baro, qui cùm imprudens populari tumultui se immiscuisset, 1537. capite truncatus. Paucis hinc milliaribus abest *Kime* quæ nomen fecit nobili familiæ dictæ de *Kima*, loci verò possessio deuenit tandem ad *Vmfranuillos*, & ab illis ad *Talbois*, è quibus Gilbertus creatus est ab Henrico VIII. Baro *Talbois*, cuius duobus filijs sine prole defunctis, per fœminas ad *Dimockos, Inglebeios*, & alios translata fuit hæreditas. Magis ad occasum *Temple Bruer* vidimus, id est, vt ego interpretor, *Temple in the heath*. Templariorum enim *Præceptoria* fuisse videtur: dirutæ enim Ecclesiæ ad formam *Noui Templi* Londini ruinæ ibi conspiciuntur: *Blankeney* huic adiacet, quondam Baronia *D'eincortorum*, qui longa serie à Normannorum ingressu ad Henrici VI. tempora floruerunt; tunc enim horum mascula linea defecit in Guilielmo, qui sorores habuit duas sibi hæredes, alteram Guilielmo Louello, alteram Radulpho Cromwello enuptam.

Sleford. *Hussy Baro* Kime. Temple Bruer. *Barones Deincourt.* *Inq. 21. H. 6.*

In occidentali parte Kesteuenæ, in huius, & Leicestrensis agri collimitio castrum *Beluoir* sic dictum à bello prospectu colli satis accliui imponitur. Toteneium Normannum conditorem ferunt, à quo per Albenios Britones, & Rossos ad Mannoros Rutlandiæ Comites hæreditariò deuenit. Quorum primus Thomas, vt accepi, nouis ædificijs excitauit, cùm plures annos quasi ruinis suis sepultum iacuisset. In inuidiam enim Thom. Domini *Rosse* qui Henrici VI. partes sequebatur, quodammodo dirutum erat. Sub hoc inueniuntur Astroites lapides, qui stellulas inuicem connexas repræsentant, in quibus radij eminent singulis angulis quini, & singulis radijs cauitas media subsidet. A Victoria hic lapis apud Germanos nomen inuenit, quòd, vt est apud Georgium Agricolam libro sexto Fossilium, putant illum qui gestauerit, causam obtinere, & hostes vincere. An tamen hic noster, vt ille Germanicus, in aceto positus, se loco moueat, & in orbem nonnihil torqueat, mihi nondum experiri licuit. Vallis autem quæ huic castro subiacet, *The Vale of Beluer*, inde vulgò vocatur, satis ampla est, frumentarijs campis, & pascuis admodum læta, & in tribus Comitatibus Leicestrensi, Nottinghamiensi, & Lincolniensi censetur.

Beluoir, siue Beuer castle. *Astroites lapides.* The Vale of Beluer.

Hanc agri partem *Witham* fluuius lucijs fœcundus, sed exilis perfundit, & à Septentrione circumscribit. Ad sui cognominis viculum

Witham fl.

Bitham. viculum ortum habet, non procul à ruinis castri *Bitham*, quod (vt in antiqua Genealogia habetur) Guilielmus primus Stephano Comiti Albemarlæ & Holdernessiæ donauit, vt inde haberet, quo filium infantulum siligeneo pane nutriret (cum Holdernessus auenaceo tunc tantùm vesceretur) qui nunc tamen vix ibi in vsu; verùm regnante Henrico III. cùm Guil. de *Fortibus* Albemarlę Comes hoc seditiosè propugnaret, & vicinum agrum depopularetur, solo ferè adæquatum fuit. Postea sedes hæc erat & quasi caput Baroniæ Coluillorum qui diu summo honore floruerunt, defecerunt verò sub Edwardo III. & hæreditatem vxorio iure adierunt Gernonij, & Basletti illi de *Sapcot*.

Matth. Paris.

Coluill.

Paunton. *Withama* flu. statim à fontibus **Paunton** oppidum habet quod vetustatis nomine se venditat, & tessellata Romanorum pauimenta sæpè effodit, ponte hic fluuius constratus erat; nam AD PONTEM hoc esse, quem septem milliaribus à Margiduno seiunxit Antoninus, nomen *Paunton* cum distantia non solùm à Margiduno, verùm etiam à *Croco-calana* facilè conuincit. CROCO-CALANA enim Antonino dicebatur illud oppidum quod nobis **Ancaster**, & hodie nihil nisi platea longior est ad viam militarem, cuius vna pars non ita pridem Vescios, altera Cromwellos Dominos agnouit. In eius ab austro ingressu, vallum vidimus, Castrúmque superiùs fuisse constat, vti ex alia parte ad occasum æstiua quædam Romanorum castra cernuntur. Britannicum illud nomen à situ assumpsisse videatur, sub colle enim subsidet *Cruc maur* Britannis *Collem magnum*, & *Cruc occhidient*, tumulum occidentalem significasse apud Giraldum Cambrensem, & Nennium legimus; sed quid velit illud *Calana*, viderint alij. Antiquitatis memoriam in hoc oppido propagant numismata Romanorum, hypogæa sæpiùs aperta, situs ad viam militarem & quatuordecem illa milliaria quæ inter hoc & Lincolniam interiacent per planitiem herbidam quam **Ancasterheath** vocamus, tot eniminter *Croco-calanam*, & *Lindum* numerat Antoninus. Sed ad flumen.

Pontes.

Croco-calana.

Ancaster.

Grantham. Post *Paunton*, visitur *Grantham*, oppidum non infrequens, schola à Richardo Foxo Wintoniensi Episcopo, & templo specioso exornatum, cuius sacra pyramis admirandam in altitudinem surgit, & fabulis est famigerata. Sub hoc iuxta *Herlaxton* viculũ, æneum vasculum patrum memoria, aratro erutum fuit, in quo cassis aurea antiquissimæ formæ gemmis distincta reperta, quæ dono data Catherinæ Castiliæ Henrici VIII. dotariæ,

Cassis aurea.

Hinc

Hinc longo cursu Withama in Septentriones fertur, non procul à *Somerton* castro, quod Antonius Beccus Episcopus Dunelmensis construxit, Edwardóque primo donauit, & paulò pòst dono accepit Gulielmus de *Bellomonte* cognatione stirpi Francicæ annexus, qui tunc temporis in Angliam venit, & familiam Vicecomitum de *Bellomonte* propagauit, quæ superiori sæculo quodammodo desijt, cùm Vicecomitum vltimi soror & hæres nuberet Ioanni Domino Louell de *Tichmersh*. Sed de hac familia antea in Leicestrensi Comitatu diximus. Paulatímque inde in Euroaustrum vergens fluuius per palustrem regionem infra **Boston** in mare Germanicum se exonerat, cùm Kesteuenam à Septentrione circumscripserit. Somerton. Lib. Dunelm. Domini de Bello-monte.

Ad alteram Withamæ ripam iacet pars huius agri tertia *Lindsey*, Bedę *Lindissi* ab vrbe primaria nominata, quę Hoilandia, & Kesteuena maior vasta fronte in Oceanum procumbit, quo ad ortum & Aquilonem diuerberatur, ad occasum Trenta flumine, ad meridiem à Kesteuena *Withama* illo, & * fossa incili seiungitur, quam Henricus Primus per septem milliaria à Withama in Trentam perduxit, vt Lincolniensibus ad subuehenda necessaria vsui esset. Quà Trentam attingit hæc fossa, *Torksey* Saxonicè Tuncesiȝ sedet, oppidulum nunc obscurius, olim admodum celebre. Ante Normannica enim tempora (vt in libro quo Angliæ censum descripsit Guilielmus primus, habetur) ducenti Burgenses in hac numerabantur, qui immunitatibus gaudebant non paucis; ea lege, vt legatos Regios si quando hac iter haberent, nauigiolis suis per Trentam deueherent, & Eboracum vsque deducerent. Quà verò hæc fossa Withamæ coniungitur, prima & præcipua huius Comitatus ciuitas locum habet, quam Ptolemæus, & Antoninus LINDVM, Britanni *Lindcoit*, à syluis (pro quo perperàm alicubi scribitur *Luitcoit*) Beda LINDECOLLINVM, & LINDECOLLINAM ciuitatem, an à collino situ, vel quòd Colonia fuerit, non ego dixerim. Saxones Linoocollyne, Linocyllanceaſτep, Normanni *Nichol*, nos **Lincolne**, Latini *Lincolniam* vocârunt, vnde Alexander Nechamus in Diuina sua sapientia, Lindsey. * Fossedike. Houedenus. Torkesey. Domesday Booke. Lindum. Lincolne.

Lindisiæ columen Lincolnia, siue columna,
Munifica fœlix gente, repleta bonis.

Denominatam credunt alij à flumine Withama, quem vetustiori nomine *Lindim* dictum, sed nulla tamen authoritate suffulti, volunt. Nec ego illis assentior, refragatur enim Ne-

chamus qui fluuium ante 400. annos *Wubamam* hoc carmine dixit.

Trenta tibi pisces mittit Lincolnia, sed te
Nec dedignaris, Withama paruus adit.

Malim ego à Britannica dictione *Lhin*, quæ lacum illis notat, deducere. Withamam enim ad **Swanpole** sub vrbem diffusiorem fuisse, qui etiam iam satis diffusus, à ciuibus accepi, & vt **Lindaw** Germaniæ ad Acronium lacum, *Linternumque* Italiæ, ad lacum taceam: in Britannia nostra video *Tallhin, Glanlhin, Linlithquo*, oppida ad lacus. Vrbs ipsa ampla & celebris collis dorso insidet, vbi Withama in ortum se deflectit, & tribus modicis alueis diuisus inferiorem vrbis partem alluit. Antiquum Britannorum LINDVM in ipso collis cacumine in quod difficili ascensu scanditur fuisse opinantur, in quo Nennius Eluodugi discipulus Vortimerum bellicosum Britannum sepultum fuisse tradit. Saxones autem hoc diruto, primùm Australem collis partem occupârunt, & ex antiquioris illius ruinis communiérunt, posteà ad fluuium descendêrunt, in loco qui *Wickanforde* dicebatur, ædificârunt, & quà flumine non defenditur mœnibus obsepsêrunt. Quo tempore, vt inquit Beda, *Paulinus prædicabat verbum prouinciæ Lindissi. præfectúmque Lindocollinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primùm cum domo sua conuertit ad Dominum. In qua videlicet ciuitate, & ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto, vel longa incuria, vel hostili manu deiecto, parietes hactenus stare videntur.* Dani deinceps semel atque iterum expugnárunt, primùm prædatoriæ illæ turmæ à quibus Edmundus *Ferreum latus* extorsit, deinde Canutus, à quo Etheldredus recepit, cùm è Normannia redux Canutum fortitèr hinc exturbaret, Angliámque amissam præter spem recuperaret. Edwardo Confessore regnante erant, ex Censuali Angliæ libro loquor, 1070. *mansiones hospitatæ, & duodecem Lageman habentes sacam & socam.* Normannorum verò tempore, vt inquit Malmesburiensis, *vna ex populosioribus Angliæ vrbs erat, emporium terra marique venientium*, & vt libro illo Censuali videre est, eo tempore DCCCC. *Burgenses* in hac censebantur *plurimæque mansiones vastatæ erant*, CLXVI. *propter Castellum. Reliquæ* LXXIIII. *vastatæ sunt extra metam Castelli non propter oppressionem Vicecomitis & ministrorum, sed propter infortunium & paupertatem, & ignium exustionem.* Guilielmus primus ad eius firmamentum & ciuium terrorem in collis supercilio castrum munitissimum excitauit, & eodem ferè tempore

pore Remigius Episcopus Dorcestrensis ad ornamentum sedem suam Episcopalem Dorcestriâ quæ in remotissimo erat diocœseos angulo, & tenue oppidum huc transtulit. Cúmque iam Ecclesia illa concidisset, quam Paulinus posuerat, *Remigius ille mercatis prædijs in ipso vrbis vertice, iuxta castellum* (vt habet Henricus Huntingdonensis) *turribus fortissimis eminens, in loco forti fortem, pulchro pulchram Virgini virginum, frement Eboracensi præsule, qui loci ius sibi vendicauit, construxit Ecclesiam, & in ea prabendarios* XLIIII *locauit. Quam postea* (vt ait ille) *combustione deturpatam subtili artificio reparauit Alexander* ille Lincolniensis munificentissimus Episcopus, de quo Guil. Malmesb. *Quia ipse pro exiguitate corporis penè portentum hominis videbatur, luctabatur excellere & fori* [redacted] temporis Poëta. [redacted]

Qui dare festinans gratis, ne danda rogentur,
Quod nondum dederat, nondum se credit habere.

Nec sanè hi duo, sed etiam Robertus Bloet, qui ante Alexandrum sedet, R. de *Beaumeis*, Hugo Burgundus & successores hoc opus quod non vnius Episcopi esse potuit ad eam magnificētiam quæ nunc cernitur, paulatim perduxerūt. Certè vt maximo sumptu, ita insigni venustate & artificio raro tota surgit, præcipuè verò propylęum illud ad partem occidentalē, quod aduentantium oculos ad se quasi rapit, & allicit. In hac Ecclesia etsi plura sunt sepulchra Episcoporum, & aliorum, memoranda tamen solummodò videntur illud Catharinæ Swinfordiæ quæ fuit vxor tertia Io. Gandauensis Ducis Lancastriæ, materque familiæ Somersettensis, & quæ iuxtà consepelitur Ioanna eius filia, vxor secunda Radulphi *Neuil* primi Westmorlandiæ Comitis quæ maritum prole beauit numerosa.

Horum diocœsis non contenta angustis illis finibus, quibus in primitiua Saxonum Ecclesia contenti erant Episcopi Sidnacestrenses, qui huic agro præfuerunt, tot regiones complexa est, vt sua magnitudine laborârit, & licèt Henricus secundus Eliensem prouinciam, [redacted] Petroburgensem & Oxoniensem detraxerit; iurisdictione tamen, & Comitatuum numero, totius Angliæ longè maxima etiamnum censetur, & parochiales Ecclesias 1247. plùs minùs in sua diocœsi habet. Episcopi huic sedi, & multi & magni post Remigium præfuerunt, sed instituti non est mei enumerare: Nec enim Roberti Bloet, quem Rex Guilielmus Rufus magna pecunia 50000. 12. libris

mulctauit

mulctauit, causatus quòd non optimo iure ipsam vrbem Lincolniam tenuerit: nec munifici illius Alexandri, qui insanis substru-
* ctionibus ad insaniam delectatus pluribus meminero, nec Hu-
R. Houeden. gonis Burgundi, cuius corpus Rex Ioannes *cum suis Comitibus vt obsequium*, inquit author meus, *Deo & Sancto præsuli præstaret*, humeris suis tumulandum portauit. Duorum tamen memoria
Obijt 1253. mihi recolenda, quorum alter est Robertus *Grosteſt*, vir & literis & linguis suprà quàm credi possit, in illa ætate eruditus, *terrifi-*
* *cus Papæ redargutor, regis sui monitor, & veritatis amator, prælato-*
Matth. Paris & Anonymus Chronographus. *rum corrector, Presbyterorum director, clericorum instructor, scholarium sustentator, populi prædicator, scripturarum sedulus perscrutator, Romanorum malleus, &c.* Alter est præceptor mihi semper obseruandus [redacted] de Repub. literaria, [redacted] è cuius schola me prodiisse & fateor, & gratulor. Verùm ille iampridem ad Wintoniensem sedem translatus successorem hic habuit reuerendiss. patrem W.
The Staple. Wicchamum virum pium iuxtà ac doctissimum. Vrbs etiam ipsa diu floruit, ab Edwardo tertio in *Stapulam*, quam vocant, id est, in lanarum, coriorum, plumbi, &c. emporium constituta, Quæ quanquam grauioribus malis non sit conflictata, semel incensa, semelque frustrà obsessa à Stephano rege, qui ibi oppres-
* sus, & captus, & expugnatam ab Henrico III. cùm Barones seditiosi, qui euocassent Lodouicum Francum ad Regnum Angliæ capessendum contra illum propugnarent, non magnum damnum fecit. Incredibile tamen est, quantùm quasi vetustate victa paulatim decreuerit; & ex quinquaginta templis quæ auorum memoria habuit, vix octodecem iam supersũt. Distat, vt hoc etiam adnotem, ab Æquatore LIII. part. scrup. XII. ab vltimo
* Occidente part. XXII. scrup. LII. Vt à Stanfordia ad Lincolni-
High dike. am via illa militaris Romannorum rectà ducit, ita à Lindo in Septentrionem, sublimi & recto tramite per decem plùs minùs milliaria procurrit & inde ad occasum deuergit, humilique iam solo eius agger vix conspicitur, & per *Axelholme* Danum siue *Dancastriam* duxisse vulgò [redacted] cursum quem incæpi persequar.

Withama iam Lindum prætergressus haud procul à *Wragbye*
Barones Trusbuts. defluit membro Baroniæ *Trusbuts* dictæ, cuius per Rossos Barones titulus ad *Manours* qui nunc sunt Comites Rutlandiæ est delatus. Inde nobilis olim cœnobij Beardenam siue *Peartaneu*,
Bardney. vulgò Bardney, parietinas vidit, vbi Regem Oswaldum tumulatum,

latum, vexillúmque ex auro & purpura tumulo superimpositum prodit Beda, [redacted] Manum verò eius hic incorruptam superfuisse multis seculis crediderunt maiores, scripsítque Poëta satis antiquus. *Oswaldi vexillum*

Nullo verme perit, nulla putredine tabet
Dextra viri, nullo constringi frigore, nullo
Dissolui feruore potest, sed semper eodem
Immutata statu persistit, mortua viuit.

Bano deinde fluuiolo augetur qui è media Lindseia primùm per *Hornecastle* defluit, quod olim erat Adelizæ de *Condia* & solo æquatum Stephano regnante, posteà Baronia Gerardi de *Rodes*, nunc, vt accepi, Carleolensis Episcopi. Inde per *Scriuelby* Manerium Dimockorum qui illud tenent hæreditariò à *Marmionis* per I. *Ludlow* deuolutum, per *seruitium magna Serientia* (Iurisconsultorum verbis nunc vtor) *videlicet, quòd quandocunque Rex aliquis Angliæ coronari debeat, tunc Dominus huius Manerij qui pro tempore fuerit, vel aliquis nomine suo si idem impotens fuerit, veniet bene armatus pro guerra super vno bono dextrario in præsentia Domini Regis die Coronationis suæ: & proclamari faciet, si aliquis dicere voluerit quod dictus Dominus Rex non habet ius ad regnum suum & coronam suam, promptus erit & paratus ad defendendum ius Regis, & regni sui & dignitatis Coronæ suæ per corpus suum versus ipsum & alios quoscunque.* Inferiùs *Banus* ad Tattershall oppidulum regione palustri satis commodè positum, castro de cocto latere, magna ex parte extructum, & Baronibus suis notum, Withamam influit. Produnt enim Eudonem & Pinsonem Normannos nobiles quasi fraterna necessitudine inter se coniunctos Guilielmi primi munificentia possessiones in hoc tractu accepisse plurimas, quas ita inter se diuiserunt, vt *Tattershall* Eudoni cederet quam per Baroniam teneret, à cuius posteris per *Dryby* & *Bernakos* ad Radulphum Cromwell deuenit, cuius filius eodem nomine qui sub Henrico sexto magnus Angliæ Thesaurarius sine prole è vita migrauit. Pinsoni autem obuenit *Eresby* quæ non longè abest, à cuius prole per *Bekos* hæreditas ad Willoughbæos transmigrauit, ad quos etiam dotalia patrimonia perampla accesserunt per vxores non solum ab Vffordis Suffolciæ Comitibus; sed etiam à Dominis de *Welles* qui vnà secum attulerunt magna hæredia familiæ de *Engain* antiquæ nobilitatis & magnæ potentiæ in hoc

Horncastle. Dimock. *Inq. 23 E. 3.* The Kings Champion. *Fines Mich. Anno 1. H. 6.* Tattershall. *Cromwell.* *Eresby D. Willoughbæi.* *Domini Welles.* *Domini de Engain.*

tractu iam inde à Normannicis temporibus. Ab his Willough-[redacted]Berty nunc Baro *Wil-* [redacted] gè clarissimus. Iam mari proximus [redacted] mum è Septentrione riuulum recipit, cuius ad fontes *Bollinbroke* castrum humiliori situ è saxo friabili à Guilielmo de *Romara* Lincolniensi Comite extructum, Aliciç Laceiç ab Edwardo secundo ereptum quòd illo inuito sibi maritum acceperat, & Regis Henrici quarti natalibus illustratum, qui inde Henricus de *Bollingbroke* cognominatus. Quo tempore inter prædia illa honoraria quæ *Honores* vocantur, censeri cœpit. Hoc verò recepto, infra **Boston**, vt diximus, mari se tandem confundit.

Lib. Stanlow.

Bollingbroke.

Ab hoc ostio magno flexu protuberat littus in mare Germanicum ad ABVM vsque æstuarium, frequentioribus vbique æstuariolis lancinatum: rariores autem habet vrbes, quia rari sunt portus, & arenosi puluini passim obiacent. Ex oppidis tamen quæ hoc littus occupant, memoranda sunt nonnulla, inprimis verò **Wainfleete**, vel hoc nomine, quòd Guilielmum *Wainfleet* Wintoniensem Episcopum Collegij Magdalenensis Oxoniæ fundatorem, de literis virum optimè meritum produxerit. Deinde *Alford* quod mercatum debet Leoni Domino *Welles* qui hoc ius ab Henrico sexto Rege obtinuit. Familia verò illa de *Welles* admodum antiqua erat & illustris; vltimus autem Regis Edwardi quarti filiam vxorem habuit, & Vicecomes *Wellensis* ab Henrico VII. creatus sine prole obijt. Hæreditas verò per fœminas *Willoughbbais, Dimocis, Delalaundis, Hois*, &c. obuenit. Posteà *Louth* frequentatum emporiolum, cui *Lud* fluuiolus nomen impertijt, qui *Cokerington* subluit caput olim Baroniæ de *Scoteney*. Et inde **Grimesby** quod Sabini nostri, qui quod volunt, somniant, à Grimo mercatore sic dictum volunt, qui quòd Hauelocum regium Danorum puellulum expositum educauerat, fabellis decantatur cum Haueloco illo pupillo, qui in regis coquina primò lixa, & posteà regis filiæ nuptijs ob heroicam fortitudinem honoratus, nescio quæ facinora gessit, illis dignissima qui anilibus fabulis noctem solent protrudere.

Wainfleete.

Alford.

Barones Welles.

Grimsby.
Eubeginum.

Vix sexto hinc milliari interiùs antiquum apparet castrum quod hodie **Castor**, Saxonicè Ðuangcaster, & **Thongcaster**, Britannicè *Caer Egarry*, vtraque in lingua è re nomen habet, a corio scilicet dissecto, quemadmodum *Byrsa* notissima illa arx Carthaginiensium. Perhibent enim Annales nostri Hengistum Saxonem,

Castor.
Thong caster.

Byrsa.

Saxonem, debellatis Pictis, quùm amplissimas alibi possessiones accepisset, hoc etiam loco tãtum terræ à Vortigerno impetrasse, quantum bubulo corio in tenuissimas corrigias (**Thongs** nos vocamus) secto circumdare possit, in quo hóc castrum posuit. Vnde quidam qui Britannicæ historiæ Epitomen carmine scripsit, Virgilianos versus sic conuertit:

Accepitque solum facti de nomine Thongum,
Taurino quantum poterat circumdare tergo.

A **Grimesby**, retrahit se littus, magno flexu vt *Abum* æstuarium siue *Humber* admittat, per *Barton* vbi nunc traiectus in Eboracensem tractum celeberrimus. Sub hoc *Ankam* fluuiolus in *Humber* exoneratur qui *Glanford*, siue vt alij volunt *Langford* tenuem mercatum alluit, propè quem *Kettelby* familiæ Tirwhittorum equestri dignitate preclaræ sedes, Olim verò vt ex nomine colligas, *Ketelli* cuiusdam (quod nomen erat vsitatum Saxonico Danico seculo) habitatio. *Bye* enim habitatio, & *Bian* habitare Saxonicè significat, vnde tot loci & alibi in Anglia, & præcipuè in hoc Comitatu in *Bie* terminantur. Magis verò ad occasum in Humbrum etiam Trenta flu. longo confecto cursu suscipitur ad *Eirmni* (sic enim ostium vocat historiarum Eulogium) quum eò vsque à **Fossedike** sabulosa ripa hunc agrum terminauerit, delapsus primùm haud procul à *Stow*, vbi Godiua vxor Leofrici Comitis monasterium construxit, quod ob inferiorem situm sub collibus, sub promontorio *Lincolniæ* positum dicit H. Huntinodonensis. Inde prope *Knath* habitationem nunc Baronis *Willoughby* de *Parrham*, olim familiæ Baronum de *Darcy*, quibus plurimum cùm honoris, tum possessionis per filiam & hæredem de *Meinell* accessit. Profluxit hæc D'arciorum familia ab antiquiori, à Normanno scilicet de *Adrecy* siue *D'arcy* de *Nocton*, qui summa æstimatione floruit sub Henr. III. cuius posteri monasteriolum sacrarum virginũ ad *Alvingham* in hoc Comitatu dotarunt. Sed dignitas hæc quasi extincta cùm Normãnus vltimus in recta linea antiquiori, duas tantùm reliquerit sorores, quarum altera Rogero *Pedwardino*, altera P. *Limbergho* in vxorẽ data fuit. Inde *Trenta* ad *Gainesborrow* decurrit, Danicarũ nauium statione, & Sueni *Tingskege* Danici tyranni fato nobile oppidulũ, qui illic postquam regionem diripuisset (authore Matthæo Westmon.) ab incerto quopiam confossus meritas sceleris pœnas demùm persoluit. Multis pòst sæculis possessio erat Guilielmi de *Valentia* Comitis Pembrochiæ qui ius feriæ ab Edwardo primo obtinuit,

Tirwhitt. *Bie, quid.* Stow. *Knath.* *D'arcy de Nocton, & Knath.* *Fines 29. E. 3.* Grainsborrow.

à quo Comite profluxerunt per *Comingios* Atholiæ Comites Scotos, & Percios, Barones de *Borrowgh* de quibus anteà in Surreia. In hac Comitatus parte olim fuit vrbs *Sidnacester* quæ sedem episcopis huius tractus præbuit, qui Lindiffarorum dicti fuerunt Episcopi, verùm ita iam disparuit, vt cum nomine ipsæ etiam ruinæ perijsse videantur. Nec prætereundum quod in hoc tractu apud *Mellwood* floret clara & equestris familia de *S. Paulo, Sampoll* corruptè vocant, quam semper existimaui fuisse ex antiqua Castilionea stirpe Comitum de S. *Paulo* in Gallia: sed Lucemburgica quæ gestant insignia aliud innuunt, nimirum è Gallia deuenisse ex quo stirps illa Castilionea (quod ante ducentessimum plùs minùs annum accidit) per nuptias Luxenburgicæ fuerit insita.

Barones de Borrowgh.

Sidnacester.

S. Paule.

Super hoc *Trenta, Idel, & Danus* flumina ita suis aquarum diuergijs (Frontini verbo vtor) ludunt, vt Insulam amnicam **Axelholme**, Saxonicè Eaxalholme, quæ Lincolniensis agri pars est, amplectantur. Longitudine x. mill. ab Austro in Septentrionem, latitudine dimidio minor patet, quà humilior ad flumina, palustris est, & fruticem odoriferum (*Gall* vocant) profundit: in media, quà leuiter surgit, ferax est, & fertilis, linumque magna copia præbet, nec non Alabastritem, qui tamen minùs solidus albarijs & emplastris magis, quam alijs vsibus conuenit. Primarium oppidum olim *Axel* nunc *Axey* vocatur, vnde adiectione Saxonicæ dictionis **Holme** qua pro insula vsi sunt, nomen proculdubiò conflatum. Sed oppidum vix dici meruit, ita sparsim habitatur: castri tamen aream ostendit, Baronum bello demoliti, quod ad Mowbraios qui tunc magnam insulæ partem possederunt, spectauit. Hoc verò opinor esse antiquum illud oppidum quod Antonino AGELOCVM, & alibi corrupto & nomine, & numero SEGELOCVM vocatur. Nec mea me, vt spero, fallit opinio, *Axel* enim ad *Agelocum* satis accedit (cùm Britanni literam X. non agnouerint) ad viam militarem Rom. adsidet, & ibi fuit castrum ab antiquo dirutum, Anno 1174. vt scribit vetus Chronographus *Rogerus de Mowbraio à fidelitate Regis senioris recedens, in insula Axelholme castellum ab antiquo dirutum reparauit. Ad quem multitudo Lincolniensium nauigio transuecta, castellum obsedit, constabularium & milites omnes ad deditionem coegit & castellum subuertit.* Superiùs est *Botterwic* cuius dominium Edmundum Sheffeld, primum ex hac familia Baronem *Sheffeld* de *Botherwic* creauit Rex Edwardus Sextus qui vitam patriæ

Axelholme.

Galle frutex.

Alabastrites.

Agelocum.

Segelocum.

contra

contra rebelles Norfolcianos profudit, cùm ex Anna *Vera* Comitis Oxoniæ filia suscepisset Ioannem Baronem secundum, patrem Edmundi, qui nunc floret Georgiani ordinis Eques honoratissimus.

Comites suos Lincolnienses hic ager iactat post Eggam, qui anno 716. floruit, & Morcarum Saxones qui tantùm officiarij erant Comites, Gulielmum de *Romara* Normannum è Lucia Morcari sorore, & Rogero de *Romara* natum, cui defuncto (nec enim filius qui ante patrem obijt, nec nepos hoc titulo vsi sunt) Gilbertum de *Gant* substituit Stephanus, Eo mortuo Simon de *S. Licio Iuuenis* filius Comitis Simonis (verba Roberti Montensis qui sub id tempus vixit legis) *cùm careret terra dono Regis Henrici secundi accepit filiam eius vnicam cum honore eius.* Eo mortuo, Ranulphus sextus Cestriç comes (Lucia enim iam tertiò nupserat Ranulpho tertio Cestrensi) hunc honorem tandem ab Henrico III. Rege consequutus est, qui paulò ante mortem Hawisæ sorori suæ, vxori Roberti de *Quincy* per chartam Lincolniæ Comitatum dedit, Illa itidem contulit Ioanni de *Lacy* Cestriæ Constabulario & heredibus quos è Margareta filia sua susciperet, Ille verò Edmundum suscepit, qui ante patrem defunctus hunc paternum honorem filio suo Henrico reliquit, qui vltimus ex ea stirpe Comes fuit. Cum enim filij eius immatura morte prærepti essent, & tantùm filiola Alicia superesset, illam nouennem Thomæ filio Edmundi Lancastriæ Comitis desponsauit ea lege, vt si *ipse sine heredibus de corpore suo decederet, aut si illi sine heredibus de corporibus suis genitis morerentur, eius Castra, Dominia &c. remanerent Edmundo Comiti Lancastriæ & eius heredibus in perpetuum.* Alicia verò ex Thoma marito prolem suscepit nullam. Sed cùm Thomas maritus capite truncaretur, illa quæ impudicis moribus labeculam sibi non minimam aspersit, Ebulonem *Le Strange* quocum familiariùs vixerat in maritum sine * principis assensu assumpsit, qui hinc irritatus in eius possessiones inuolauit quas omnes, cùm Alicia iam grandæua diem obijsset sine sobole, Henricus Comes Lancastriæ nepos Edmundi ex filio secundo amplissimum hoc patrimonium ex forma transcriptionis quam modò dixi, accepit, quod iam inde Lancastrensi familiæ accreuit. Nomine tamen Lincolniensium Comitum honorauerunt Reges Angliæ Ioannem *Delapole*, Henricum etiam Brandonum Suffolciensis Ducis filium, & nuperrimè Elizabetha nostra Serenissima Edwardum Baronem de *Clinton*, & magnum Angliæ

Lincolniæ Comites.

2.H.2.

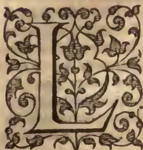
Lib. Monast. de Stanlow.

* *Edw. 2*

gliæ Thalassiarcham eodem honore adauxit, quo eius filius honoratiss. Henricus hodie gaudet.

In hoc Comitatu Parochiæ sunt plus minus 630.

Nottinghamshire.



Incolniensi ab Occasu confinis est qui multò minor Comitatus Nottinghamiensis, Saxonibus Snotengaham-ꞅcyꞃe, nobis **Nottinghamshire**, à Septentrione Eboracensi, ab occasu Derbiensi, à meridie Leicestrensi terminatus. Partem meridionalem, & Orientalem *Trent* flumen nobilissimum, influentésq; riuuli fœcundant: Occiduam partem saltus de *Shirewood*, longè se porrigens totam occupat. Hanc quòd arenosa sit **The Sand**: illam quòd argillacea, **The Clay** vocant incolæ, & in has duas partes regionem suam distribuerunt.

Trenta fl. *Trenta*, Saxonicè Tꞃeonta (quam *Triginta* Latinè quidam minoris notæ antiquarij, ob affinitatem Gallici verbi, quo ille humerus designatur, appellârunt) longo itinere emenso, vbi primùm se in hunc agrum intulerit & *Clifton* quæ familiæ antiquæ Cliftonorum & sedem & nomen dedit, præterfluxerit, *Linum* amniculum ab Occasu suscipit, qui exoriens iuxta *Newsted*, id est, *Nouus locus*, vbi olim Monasteriolum posuit R. Henricus Secundus, nunc vetustæ familiæ Buronorum sunt ædes qui à Radulpho de *Buron* primis Normannorum temporibus hoc in agro & Lancastrensi florentissimo sunt oriundi, fertur proximè *Wollaton* vbi ædes prospectu lætissimo, & summò artificio sanè magnificas maximis impensis Franciscus Willoughbæus Eques auratus nostra memoria extruxit. Deinde *Lenton* alluit, quondam cœnobio quod S. Trinitati posuit Guilielmus *Peuerell* filius Nothus Regis Guil. Conquestoris, nunc tantùm nundinis frequentibus celebratum. Vbi altera in ripa ad ipsos ferè *Lini* & Trentæ confluentes, decliui situ locum habet, quæ nomen Comitatui præbuit, vrbs præcipua **Nottingham**, emollito verbo pro Snotengaham. Sic enim Saxones dixêrunt à subterraneis speluncis, & meatibus quæ in receptacula, & habitationem excauauit antiquitas

Margin notes: *Linus fl.* — *Byron.* — *Wollaton.* — *Lenton.* — *Nottingham.*

antiquitas sub præruptis illis saxis in Australi parte quà Linum fluuiolum despectat. Vnde Saxonicum hoc Snottengaham interpretatur Asserius Latinè *Speluncarum domum*, & Britannicè *Tui ogo bauc*, quod idem planè denotat. Vrbs est loci ingenio amœna, hinc ad flumina spatiosa procumbunt prata, illinc faciles consurgunt colles; omnibus etiam quæ ad vitam pertinent copiosa. Hinc *Shirewood* lignum in ignis alimentum (licèt fossili carbone malè olenti multi vtantur,) illinc pisces *Trenta* largè suppeditat. Vnde barbarum vsurpat versiculum:

Limpida sylua focum, * *Triginta dat mihi piscem.* *Trent.

Amplitudine denique structura, tribus elegantibus templis, foro longè pulcherrimo, & munitissimo castro est sanè speciosa. Castrum illud prærupta petra ad Occidentale vrbis latus attollitur, quò loci arcem quondam fuisse creditur, qua Dani freti Æthe- 868
redi, & Alfredi obsidionem pertulerunt, donec illi rebus infectis obsidionem soluerint, & vasa conclamârint. Cùm enim Dani hanc occupassent, *Burthredus Merciorum Rex,* (vt author est Asserius) *& Mercij nuncios ad Ætheredum Occidentalium Saxonum Regem, & Alfredum fratrem dirigunt suppliciter obsecrantes, vt illis auxiliarentur, quò possent contra præfatum pugnare exercitum. Quod & facile impetrauerunt. Nam illi fratres non segniùs promissione congregato ex omni parte immenso exercitu, Merciam adeunt, & vsque ad* Snottengaham *bellum vnanimiter quærentes perueniunt. Cúmque Pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent, & Christianis frangere murum non suppetebat, pace inter Mercios & Paganos facta, duo illi fratres cum cohortibus domum reuersi sunt.* Posteà verò Edwardus Senior villam Bridgefford è regione posuit, & mœnibus quę iam corruerunt, ipsam vrbem inclusit; quorum tantùm reliquias ad occiduam partem vidimus: Paucisque interiectis annis Edwardi scilicet Confessoris tempore, vt est in Censuali illo Angliæ libro, 173. Burgenses numerabantur, & *de duobus monetarijs* 40. *solidi Regi soluebantur. Aqua etiam Trenta, & fossa, & via Eboracum versus custodiebantur, vt si quis impediret transitum nauium, emendare habuit per quatuor libras.*

Castrum autem quod nunc cernitur, & author, & operis magnitudo nobilitant; Guilielmus enim Normannus ad Anglos frænandos extruxit *naturáque & manu ita munitum erat,* (authore Guilielmo Neubrigensi) *vt sola inedia, si defensores idoneos babeat, expugnabile videatur.* Posteàq; Edwardus I I I. magnis impensis instaurauit, & splendidis ædificijs adornauit. Nec temporum

inclinationibus communem magnis castris sortem subijt; nunquam expugnatum. Frustra semel obsessum ab Henrico Andegauensi, quo tempore ædificia adiuncta succenderunt præsidiarij milites. Semel etiam ex improuiso captum à Roberto Comite de *Ferrarijs* in bello Baronico, qui ciues omnibus fortunis spoliauit. Castellani multa referunt de Dauide Scotorum Rege in hoc captiuo, & Rogero de *Mortuomari* Marchiæ Comite per subterraneum meatum hîc deprehenso, qui, quòd fidem in patriam præ Scoticis nummis vilem habuerit, & alia scelera vasto animo designârit, posteà suspendio perijt. Certè in prima castri area per multos gradus descendimus lumine accenso in cryptam subterraneam & concamerationes ex ipso saxo excisas in quarum parietibus scalpuntur historiæ passionis Christi, & alia manu, vt ferunt, Dauidis 2. Regis Scotorum qui ibi in carcerem conditus. In superiori verò castri parte quæ sublimè in rupe surgit, per plures gradus in aliam etiam subterraneam cauernā etiam deuenimus quam *Mortimers hole* vocant, quòd in ea delituit Rogerus ille de *Mortuomari*, cùm iam mali conscius sibi malè metueret. Cæterùm hæc vrbs Polum Borealem LIII. grad. sublimem aspicit, ab vltimo verò Occidente XXII. partes, XIIII. scrup. numerat.

[Margin: 1175 *Rog. Houeden. pag. 307. 6.* — * — Mortimers hole. *Mortimeri latebra*]

Hinc clementi alueo præterit Trenta per *Holme* a dominis *Holme Pierpount* dictam quorū vetus & nobilis est familia, & ex qua Rob. de *Petra Ponte* siue *Pierpount* inter regni Barones ad Comitia Parlamentaria ab Edw. III. euocatus erat: ad *Shelford* præclaræ equestris stirpis Stanhoporum sedem, quorum splendor in hoc tractu est magnus & nomen celebre. Baronia verò olim erat Radulphi *Hanselini*, per cuius filias ad *Bardolphos* & *Eueringhamos* descendit. Vnde aquas suas deuoluit ad *Stoke* viculum exiguum, sed non exigua strage signatum, vbi Ioannes *Delapole* Comes Lincolniæ qui regni hęres à Richar. III. destinatus, cùm sibi viam ad regnum Henrici VII. interuentu præclusam videret pro ementito principe hîc se contra verum Regem seditiosè opposuit, & cum suis fortiter occubuit. Haud procul Suthwell Collegiata Præbendariorum ecclesia B. Mariæ sacra, non splendida illa quidem, sed firma, opulenta, antiqua & celebris surgit. Quam Paulinum primum Archiepiscopum Eboracensem fundasse scribunt, cùm huius agri incolas in *Trenta* flu. sacro baptismate Christo regeneraret. Ex quo tempore Archiepiscopi Eboracenses suum hîc palatium peramplum, & tria

[Margin: * — *Pierpount. Baronia de Shelford.* — * — Battaile of Stoke. 1487. — Suthwell]

adiuncta viuaria feris referta habuerunt. Hanc ciuitatem esse quam Beda *Tio-vul-Fingaceſter* vocat, firmiùs credo, quòd quæ ille de Paulino baptizante in Trenta iuxta *Tio-vul Fingaceſter* retulerit, hoc in loco facta fuisse priuata huius ecclesiæ historia constanter affirmarit. Inde ab ortu *Snite* fluuiolus Trentæ illabitur, qui cùm tenuis sit irrigat *Langer* Dominis suis Tibetotis, siue Tiptoftis qui posteà Wigorniæ Comites celebrem, & *Winerton* quæ ab *Hertz* viro hoc in tractu quondam claro per *Brettos* & *Caltoftos* ad *Chaworthos* deuenit, qui è Cadurcis in Gallia nomen, & à Domino de *Walcheruill* stemma deducunt. *Tio-vul-Fingaceſter.* *Tiptofti.* *Chaworthi, siue de Cadurcis.*

Iam Trenta se dispescit, & oppidúm satis amplum subluit **Newarke**, quasi *Nouum opus* dictum, à nouo castro, quod *vernantissimum florida constructione castellum*, vt vocat Huntingdonensis, construxit Alexander munificus ille Lincolniensis Episcopus. Qui vt antiqui historici verbis vtar, *Cùm esset cordis lautissimi hoc, & aliud expensis profusissimis castellum extruxit. Et quoniam huiusmodi extructio Episcopalem honestatem minùs decere videbatur: ad tollendam illius extructionis inuidiam, & quasi expiandam maculam totidem monasteria construens, collegis religiosis impleuit.* Nihilominùs hanc vanam in militari episcopo opum profusionem sua pœna subsequuta est. Stephanus enim Rex cui nihil prius erat ad nutantem regni statum confirmandum, quàm munitiora loca in suam redigere potestatem, eò præsulem istum carcere, & media adegit, vt hoc, & alterum ad *Sleford* castrum, velit, nolit, sibi tandem in manus traderet. Nec aliud quippiam hîc memorabile accidit, nisi quòd Rex Ioannes impeditissimum turbulentæ vitæ cursum in hoc confecit. Hinc fluuius se colligens rectà in Septentriones, viculis consitus defertur, nec memorandum quicquam habet priusquam ad *Axelholme* insulam (de qua diximus) peruenerit. Newarke. 1216.

In occidua huius agri parte (**The sand** vocant) **Shirewood**, quam alij *Limpidam syluam*, alij *Praeclaram syluam* interpretantur, omnia olim frondibus adoperuit, arborúmque rami complicati ita syluas commiserunt, vt calles vix singulis peruij essent, nunc verò rarior est, infinitas tamen damas, & surgentes in cornua ceruos alit, oppidáque habet nonnulla in quibus **Mansfeld** prælucet, copiosum admodum forum, cuius nomen in argumenti partem arripuerunt aliqui, qui familię Mansfeldiæ in Germania suam antiquitatem asserunt, primúmque Mansfeldiæ Comitem cum Arthuro nostro mensam rotundam celebrasse volunt, & hinc Shirewood. Mansfeld.

hinc accersunt. Reges verò nostri huc quondam venandi studio allecti se recipere solebant, & vt ex Inquisitione antiqua ipsa verba habeas. *Henricus Faucouberge tenebat Manerium de Cukeney in hoc Comitatu in Sergientia per seruitium ferrandi palfredum Regis quando Rex veniret ad Mansfeld.* Ex hac sylua scatent multi riuuli qui Trentam petunt, præcipuus verò *Idle* censetur, ad quem anno salutis 616. Etheredi potentissimi Nordanhumbrorum regis fœlicitas deprehensa plusquam hæsitauit. Cùm enim anteà fœlicissimè semper pugnasset, hic versa fortuna cecidit, à Redwaldo Orientalium Anglorum rege debellatus, qui in eius loco Edwinum auito regno exulantem Nordanhumbris præfecit. Defertur hic fluuiolus haud procul à *Markham* viculo quidem tenui, sed qui nomen indidit Markhamorum familiæ & vetustate, & virtute admodum insigni, cui maximum decus erat I. Markham qui in summo Angliæ Tribunali tanta æquitate iustitiæ clauum tenuit (quod in historijs Anglicis velim legas) vt gloria nullis seculis intermoriatur. **Idleton** viculus rusticanus superiùs huic fluuio apponitur. AGELOCVM fuisse quod Antoninus memorat, & alibi, SEGELOCVM dicit, corruptéque Agelocum, pro Adelocum à librarijs conceptum nonnulli existimarunt. Ab hoc sex ad occasum milliaribus abest *Workensop*, quod etiam *Roadford* alibi dicitur, lætissimo Glycyrizæ prouentu notum & Comitis Salopiæ ædibus præclarum, quas extruxit nostra memoria Georgius Talbottus Comes Salopiæ ea magnificentia quæ Comite tanto digna, & non inuidenda. Ad Talbottos verò à Louetostis primis huius dominis sub Normannis, per Furniuallos, & Neuillum cum lauta hæreditate deuolutum est. E quibus G. *Louetost* tempore Henrici primi Monasterium hic posuit, cuius ruinas ad orientalem oppidi partem inter lætissima pascua vidimus; pars verò Ecclesiæ occidentalis adhuc superest duabus sacris turribus admodum conspicua. Paulò superiùs ad eundem fluuium *Blithe* mercatum celebrem conspeximus, quem Bulleum, vel *Busly* Normannici generis nobilem castro muniuisse accepimus, sed ne rudera eius iam comparent, ita omnia delet temporis vetustas. Monasteriolum verò posuerunt Rogerus *Busly* & Fulco de *Lisieurs*, & hoc vltimum ferè est Nottinghamiensis agri ad Septentriones oppidum, præter *Scroby* Archiepiscopi Eboracensis oppidulum in ipso confinio locatum.

Idle. Markam. Idleton. Workensop. *Glycyriza.* Blith.

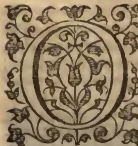
Guilielmus cognomento *Conquestor* huic agro Guilielmum

Peuerell

Peuerell filium suum nothum non Comitis, sed Domini de *Not-* *Nottinghamiæ*
tingham titulo præfecit, cui natus est filius qui ante patrem obijt, *Domini & Comites.*
& illi itidem filius eiusdem cognominis, quem Henr. II. hæredi- *Lib. M. Linton*
tate exturbauit quòd Ranulpho Cestriæ Comiti venenum mis- *Matth. Paris, pag. 126.*
cuerit. Sub id tempus Robertus de *Ferrarijs*, qui Nottinghami- *Vide Comites*
am diripuit in Donatione quam fecit Ecclesiæ de *Tuttesbury* hoc *Derbiæ.*
vsus est titulo, *Robertus Comes iunior de Nottingham.* Sed posteà *M. Paris, pag. 204.*
Comitatũ & Castellum de Nottingham cum omni honore de *Pe-* *Houeden, pag.*
uerel Ioanni fratri donauit & confirmauit Rex Richardus primus. *373. b.*
Longo pòst tempore hoc titulo Richardus secundus Ioannem de *Mowbray* insigniuit qui cùm iuuenis sine prole diem obijsset, suc-
cessit Thomas frater qui Dux Norfolciæ creatus, & statim in exi- *Inq. 6. Rich. 2.*
lium eiectus, genuit Thomam Comitem Marescallum capite ab Henr. IIII. obtruncatum, & Ioannem *Mowbray*, qui vti filius & nepos fuerunt itidem Duces Norfolciæ. Sed cùm eorum proles mascula defecisset, Richardus tertius Guilielmum Marchionem de *Barkley*, & ~~Henricus VIII.~~ filium suum illegitimum Henricum *Fitzroy*, quorum ~~v~~térque nullis susceptis liberis ex hac vita migrarunt, hoc Nottinghamiæ Comitis titulo honorârunt. Nuperq; 1597. Elizabetha eodem honore Carolum Howardum summum Angliæ Thalassiarcham qui à *Mowbrayis* genus ducit, (vt est in *Chartâ Creationis*) ob operam fortiter fideliterque bello nauali contra Hispanos 1588. & Gadium expugnatione 1596. nauatam (qui hîc rei nauali, vt illustriss. Essexiæ Comes terrestri, summo cum imperio præfuit) solemni inuestitura exornauit.

Visuntur in hoc agro Ecclesiæ Parochiales. 168.

Darbishire.



OCciduum Nottinghamiensium latus claudit Prouincia Darbiensis, Saxonicè Deoрbi-ѕcyре, vulgò Darbishire, quæ & ipsa clauditur ad medium Solem agro Leicestrensi, ad occidentem Staffordiensi, ad Aquilonem Eboracensi, forma quasi triangulari, sed non æquilatera. Ab apice enim qui ad austrum, vix sex pass. mill. patet, ita vtrinque exspatiatur, vt quà Septentrio-

nes spectat, triginta plùs minùs mill. pass. in latitudine occupet. In duas partes Deruentione flumine intercurrente diuiditur, qui è Septentrionali limite profusus, nigrantibus è terra aquis in Austrum deuolutus Trentam petit: Trenta enim, quem dixi, apicem Australem interfecat. Pars orientalis & meridionalis culta, fœcunda, & viuarijs frequens est. Pars occidentalis vltra Deruentionem, **Peake** vocamus, tota petrosa, montibus, & asperetis sterilescit, plumbi tamen prouentu opulenta, & ouibus pascendis satis commoda.

In australi angulo primùm quod memorandum est, se con-
Greisly castle spectui offert *Greisely* castrum plusquam dirutum, quod vnà cum monasteriolo in honorem S. Georgij posuerunt olim
Greisleiorum familia. *Greislei* Domini, qui à Guilielmo filio Nigelli de *Greiseley* dicto genus repetentes ab ipsa Normanica Angliæ expugnatione ad hæc vsque tempora magna dignitate floruerunt, quam coniugio cum filia & hærede antiquæ familiæ de *Gasteneys* non parùm iam olim auxerunt. Ad *Done* fl. qui à Staffordiensibus hunc agrum donec *Trentam* inuehitur, separat, præter viculos rusticanos & *Ashburne* mercatum, nihil occurrit: à quo parùm abest
Shirleiorum familia. *Schirley* vetusta possessio celebris familiæ *Shirleiorum*, qui à Fulchero quodam stemma ducunt, quibus præter vetustatem familiæ plurimùm honoris, & latifundia accreuerunt ex connubijs cum hæredibus *Breosorum*, *Bassettorum* de *Brailesford*, *Stantonorum*, *Louettorum*, &c.

Ad Trentam verò vbi primùm Douum admiserit *Repandunum* cernitur, sic historici nostri vocitant, Saxones Hrepandun, & nos **Repton** vocamus, quod in tenuem viculum ex amplo op-
Repton. *Burthredus Rex.* pido decreuit: olim enim admodum erat celebre, cùm sepultura Æthelbaldi boni illius Merciorum regis, qui suorum fraude occubuit, & reliquorum Merciæ regum; tùm Burthredi vltimi Merciorum Regis fortuna, qui cum prece & pretio regnum viginti annos tenuisset, hîc à Danis imperio exutus, vel potiùs splendida regnandi miseria exemptus, documento est quàm lubrico stant loco quæcunque pecunia suffulciuntur. Vix quinq; hinc milliarium interstitio ad Arctum *Deruentio* flu. voluitur, qui vt dixi, in extremo agri ad Septentriones limite fontem è montibus deriuans, nunc inter saxa collisus, nunc prata viridantia fouens per triginta plùs minùs milliaria iter quasi rectà in meridiem vrget. In tam longo tamen decursu nihil quod suspi-
Chattesworth. ciat habet præter *Chattesworth* ædes sane amplas, elegantes, &

suspicien-

ſuſpiciendas, quas Guilielm. Candiſh ſiue *Cauendiſh* Eques auratus è nobili, & antiqua familia de *Gernon*, in Suffolcia oriundus inchoauit, & clariſſima eius vxor, quæ nunc Salopiæ Comitiſſa, maximis impenſis nuper abſoluit.

Quà verò Deruentio in ortum ſe conuertit, **Darby** cernitur, Saxonicè Nopðh-weopðhig, *& iuxta Danicum linguam*, vt habet Athelwerdus ille vetuſtus, *Deoraby*, vniuerſi agri caput, quod nomen à Deruentione flumine cui imponitur deſumptum vniuerſo agro communicauit. Oppidum eſt nec exiguum, nec infrequens, hoc ſolumodò nomine antiquis memoratum, quòd graſſantibus Danis latibulum fuerit, donec Ethelfleda illa victrix Merciorum Domina inopinato impetu trucidatis Danis potita fuiſſet. Edwardi Confeſſoris tempore, vt eſt in libro Cenſuali, 143. Burgenſes habebat, qui tamen ita diminuti erant, vt regnante Guilielmo primo, ſolummodò centum ſuperfuerint. *Hi autem ad feſtum S. Martini reddebant Regi duodecem * trabes Annonæ.* Nunc verò celebritas eſt è iuridicis conuentibus pro vniuerſo agro, & ceruiſia, quam coquit optima, nos **Ale** dicimus detorta à Danica voce *Oela*, non ab Alica vt Ruellius deducit. Britanni antiquo verbo *Kwrw* dixerunt, pro quo perperàm *Curmi* legitur apud Dioſcoridem, cùm dicat Britannos & Hiberos (fortaſſe Hibernos) pro vino, *Curmi* potu ex hordeo confecto vti. Hoc enim eſt vinum noſtrum hordeaceum, quod Iulianus Aug. lepidè in Epigrammate vocat Πυρογενῆ, καὶ Βρόμον οὐ Βρόμιον. id eſt, *Spicigenam Bromon, haud Bromium*. Priſcus hic eſt, & peculiaris Anglorum & Britannorum potus, idémque ſaluberrimus, quamuis Henr. Abrincenſis Normannus Henrici III. Poëta falsè his verſiculis irriſerit.

> *Neſcio quod Stygiæ monſtrum conforme paludi,*
> *Ceruiſiam plerique vocant, nil ſpiſſius illa,*
> *Dum bibitur, nil clarius eſt dum mingitur, vnde*
> *Conſtat quod multas feces in ventre relinquit.*

Cæterùm huius oppidi opulentia ferè omnis eſt ex propolia, ſcilicet ex frumento emendo, & montanis reuendendo, ſunt enim incolæ omnes quaſi propolæ.

Non longè hinc ſuas agit aquas *Derwentio* vbi terras habuit Radulphus de *Montioye* regnante Edwardo primo, & per *Elwaſton* vnde fuit Gualterus *Blunt* quem ad Baronis de *Montioy* dignitatem rex Edwardus IIII. euexit, cuius poſteri literarum ornamentis generis claritatem adæquarunt, & inter illos præcipuè

Darby. Northworthig.

* Thraues of Corne vt videtur

Ceruiſia quæ Curmi *Dioſcoridi*, *Anglis* Ale, *ab* Oel *voce Danica.*

Barones Montioye.

cipuè Carolus nunc Baro de *Montioy* Hiberniæ Prorex, & Georgiani ordinis sodalis virtute & eruditione ita emicat, vt neminem anteponas, paucos conferas. Sub hoc *Deruentio* Trentæ confluit, qui mox *Erewash* admittit limitem in hac parte à Nottinghamiensi Comitatu. Huic adsidet *Sandiacre*, vel vt alij volunt, *Saint Diacre*, sedes nobilis familiæ Greiorum de *Saindiacre*, quorum hæreditatem adijt iure vxorio Edwardus *Hilary*, cuius filius in Greiorum nomen transiuit, & post paucos annos eius altera hæres Ioannem *Leake* Militem, altera I. Welsh in maritum assumpsit.

Greij de S.Diacre.

In orientali latere ordine succedunt ad Boream **Codenor** olim *Cotenoure*, castrum quod ad Greios Barones spectauit, qui Domini Grey de *Codenor* dicti fuerunt, quorum hæreditas superiori sæculo deuenit ad Zouchæos ex matrimonio, quod Ioan. *de la Zouch* filius secundus Guilielmi Domini *de la Zouch* de *Heringworth* contraxit cum Elizabetha hærede Henrici Greij postremi Domini de *Codenor*; **Alffreton** deinde cernitur quod ab Alfredo rege constructum denominatúmque credunt, quod suos etiam Dominos habuit hinc de *Alfreton* cognominatos, quorum secundus Robertus filius Ranulphi monasteriolum de *Bello-Capite* vulgò *Beau-chief* in remotissimo huius Comitatus angulo construxit; sed paucis pòst annis, deficientibus masculis, per duas filias eorum hæreditatem adierunt familiæ de *Cadurcis*, siue *Chaworth*, & *Lathami* in agro Lancastrensi. Pro insignibus erant his gemini, vt vocitant, *Cheuerni* aurei in parma cærulæa, quæ eadem insignia *Musardi* Barones de *Stauely* in hoc agro coloribus commutatis gestarunt, qui defierunt Edwar. primo regnante in *N. Musard*, cuius soror natu maxima *T. de Frescheuill* enupta, cuius posteri etiamnum hîc florent. Superiùs in ipso Comitatus orientali limite est *Hardwic* quæ claræ in hoc agro familiæ nomen impertijt, è qua Elizabetha Comitissa Salopiæ nunc ibi splendida inchoauit ædificia quæ à longè intuentibus se sublimi situ amœnissimo offerunt prospectu. Interiùs cernitur **Chesterfield** in **Scardale**, id est, in *Valle cautibus conclusa*; cautes enim **Skarres** Angli dixerunt. Huic antiquitatem, & ipsum nouum nomen, murorúmque ruinæ astruunt, sed nomen pristinum tempore antiquatum est & extinctum, prælióque tantùm apud authores celebratur inter Henricum III. & Barones, in quo Robertus de *Ferrarijs* vltimus ex ea familia Darbiæ Comes captus, honore suo ex Parlamenti authoritate mulctatus, priuatus

Codenor castle. *Barones Grey de Codnor.* *Alfreton.* *Insignia Baronum de Alfreton.* *Stauely.* *Hardwic.* *Chesterfield.*

uatus deinceps vixit, posteríque solo Baronum nomine floruerunt. Parúmque hinc abest *Bolsouer* castrum antiquum paulò æditiùs positum quod ad Hastingos *Abergeuenna* Dominos spectauit ex iure commutationis cum Rege Henrico III. qui cùm noluerit Comitatum Cestriæ inter colos distrahi, sororibus Ioannis Scoti Comitis vltimi alias possessiones hinc inde assignauit. *Bolsouer.*

Pars occidentalis vltra Deruentionem, quæ tota collibus, & montibus eminet, vnde olim Saxonicè Peaclond, hodie **Peake**, fortasse dicitur, id enim apud nos eminere sonat, Douo citissimo, & lympidissimo flumine à Staffordiensibus secluditur, plumbique est adeò ferax, vt Chymistæ, qui Planetas tanquam criminis reôs ad metalla damnant, Saturnum quem plumbo præficiunt, nobis animo esse benigno quòd plumbum concesserit, Gallis infenso quibus denegauit, ridiculo errore tradiderint. Verumenimuerò de hac regione Plinium loquutum arbitror, cùm dixerit, *In Britannia summo terræ corio plumbum adeò largè eruitur, vt lex vltrò dicatur, ne plus certo modo fiat.* In his enim montibus lapides plumbarij feraces, vt vocant Metallici, quotidiè magna copia effodiuntur, quos in collibus Fauonio obuersis iuxta **Creach**, & **Workeswoorth** (quod hinc nomen à plumbarijs operibus inuenit) obseruatis temporibus cùm Fauonius flare cœperit, quem omnium ventorum pertinacissimum esse vsu deprehenderunt, magna lignorum vi accensa, excoquunt, & effossis canalibus quibus defluat, in massas, *Sowes* vocantur, conflant. Nec plumbum solùm, sed etiam Stibium (in officinis *Antimonium* vocatur,) hîc in proprijs venis reperitur, quo in tingendis cilijs Græcæ mulieres olim vsæ sunt, vnde Poëta Ion ὀμματόγεφον nominat. Lapides etiam molares hîc excinduntur, cotes item ad ferramenta exacuenda, & nonnunquam Fluor quidam candidus in fodinis reperitur (Lapides enim è fodinis qui gemmis sunt similes, *Fluores* metallicis dicuntur) qui per omnia Chrystallo est simillimus. Præter illud **Workeswoorth**, quod relatu dignum, non aliud occurrit oppidum, nisi *Bakewell* ad *Wie* fluuiolum, qui inter hos colles sibi iter in Deruentionem aperit. Badecanwel hoc Saxonibus dictum fuit, Burgúmque ibi Edwardum seniorem constituisse author est Marianus. Nescio an à thermis hoc nomen mutuatum fuerit, quas **Bade** & **Baden** antiqui Angli, vt Germani sua lingua nominârunt, vnde **Baden** Germaniæ, & *Buda* Hungariæ. Sanè ad *Wie* scaturi-

The Peake. *Plumbum.* *Brodæus.* *Antimonium.* *Lapides molares.* *Cotes.* *Fluores.* *Chrystallus.* Bakewell.

ſcaturiginem non procul hinc nouem fontes calidis aquis ebulliunt, **Burtonwell** hodie indigitant, quas cùm ſtomacho, neruis, & vniuerſo corpori ſalubres eſſe iam vſus docuerit: honoratiſſimus Comes Salopienſis Georgius ædificijs nuper illuſtrauit, & denuò nobiliſſimorum virorum concurſu celebrari cœperunt. Quo tempore quædam magni ingenij, ſed multò maioris proſapiæ Buxtonæ, Cæſaris de *Feltria* verſiculos immutans, hoc Diſticho valedixit,

Buxton.

Buxtona quæ calida celebrabere nomine lymphæ,
Forte mihi poſthac non adeunda, vale.

Sed hæc extra curriculum. Antiquitùs tamen thermas has innotuiſſe Actus, ſiue Via Romana lapidibus conſtrata **Bathgate** dicta, per ſeptem hinc milliaria ad **Burgh** viculum oſtendit. Iuxta quem colli adfigitur vetuſtum caſtrum, quōdam Peuerellorum, **The Caſtle in the Peake** vocatum, Latinè de *Alto Pecco* dictum quod R. Edwardus III. cum Manerio, & Honore Ioanni Duci Lancaſtriæ filio ſuo, cùm reſtitueret Comitatum Richmondiæ in manus Regis, donauit. Sub hoc ſpecus, ſiue ſubterraneus meatus (honorem præfabor) *Diaboli Podex* dictus, magno hiatu patet, multiplicéſque receſſus habet, in quibus paſtorem vidiſſe latiſſimam regionem riuulis interfuſam, & vaſtos inertium aquarum conceptus, ſiue veri ignorantia, ſiue mentiendi libidine prodidit Geruaſius Tilburienſis. Ex huiuſmodi tamen fabulis inter Angliæ miracula cenſetur hæc ſpecus, nec deſunt huiuſmodi fabellæ de altera in vicinia ſpecu **Elden hole**, in qua nihil mirandum, niſi quòd ſit immane præceps, & profunda. Sed quòd ventorum ſint hîc ſpiracula, fruſtra ſunt qui ſcripſerunt, nec alterutri harum conueniunt illi Nechami verſiculi de Angliæ miraculis.

* 46. Edw. 3.

Diuels arſe.

Elden hole.

Eſt ſpecus Æolijs ventis obnoxia ſemper,
Impetus è gemino maximus ore venit.
Cogitur iniectum velamen adire ſupernas
Partes, deſcenſum impedit aura potens.

Darbiæ Domini è Peuerellorum ſtirpe illi perhibentur quos Nottinghamiæ Dominos iam ante diximus. Poſteà Rex Richar. Primus Ioanni fratri *Comitatus & Caſtella de Nottingham Lancaſtria, Derbie, &c. cum honoribus ad ea pertinētibus cum honore etiam de Peuerell dedit & confirmauit.* Deinde Comites fuerunt è Ferrariorum familia (quantum ego è Regiſtris Monaſteriorum de *Tutbury*, *Merivall*, & *Burton* colligere poſſum) Guilielmus ex Peuerelli

* *Darbiæ Domini & Comites.* *Simon Dunelmenſis.* *Houeden.* *Matth. Paris, 204.*

Peuerelli filia & hærede natus, quem Ioannes Rex propria manu (vt est in Charta antiqua) in Comitem Derbiæ cinxit, Guilielmus eius filius, & ab hoc Guilielmo genitus Robertus qui bello ciuili ita hac dignitate excidit, vt ex posteris nulli, quamuis summo splendore vixerint, in integrum honorem restituti fuerint. Plurimas verò huius Roberti possessiones in Edmundum filium suum iuniorem transcripsit Rex Henricus III. & Rex Edwardus tertius (ex autographo scribo) consilio Parlamenti constituit Henricum de *Lancastria* filium Henrici Comitis Lancastriæ Derbiæ Comitem sibi, & hæredibus, simulque assignauit 1000. Marcas annuatim ad vitam Henrici Comitis Lancastriæ patris sui. Inde titulus Lancastrensi stemmati coaluit, donec Henricus Septimus eundem Thomæ Stanleio contulerit qui Margaretam Regis matrem iam ante duxerat, & ex hac familia iam Sextus Derbiæ Comes Guilielmus vir longè honoratissimus eo honore lætatur. *Charta antiqua 1. Ioan.* *Anno xi.*

Hæc de Comitatibus Nottinghamiæ, & Derbiæ, cuius incolæ Bedæ ætate *Mercij Aquilonares* vocabantur, quòd vltra Trentam ad Aquilonem consedêrunt, terrámque, vt inquit, familiarum septem millium habuerunt. *Mercij Aquilonares.*

Paracias includit hic Comitatus 106.



CORNAVII.



Eragratis iam ordine Coritanorum regionibus, qui proximi ad occiduam Solis plagam fuerunt, CORNABII *siue* CORNAVII *sunt perlustrandi: quorum ἔτυμον excutiant alij, vim verbi in aliud, atque aliud ducere possum, sed cùm ex illis nullum loci naturæ, populíque ingenio respondeat, fur cillis malim eijcere, quàm his nostris commentariolis intexere. Quod igitur instituti est, prouincias quas*

Cornauij ex Ptolemæi descriptione tenuisse videntur, seorsim percurram, videlicet **Warwickshire, Worcestershire, Staffordshire, Shropshire,** *&* **Cheshire.** *In quibus nullum Cornauiorum nominis vestigium hodiè superest, licet hoc nomen ad inclinatum vsque Romanorum imperium permanserit. Sub posterioribus enim Imperatoribus Cornauiorum numeri & turmæ meruerunt, vt videre est, in libro notitiarum.*

Warwickshire.



Arwicensis pagus, qui Saxonibus, vti nobis **Warwickshire**, ab ortiuo cardine Leicestrensibus, & via militari, quam dixi; ab australi Oxoniensibus, & Glocestrensibus, ab occiduo Wigorniēsibus, & à Septentrione Staffordiensibus finitus, in duas distinguitur partes, in **Feldon** scilicet, & **Woodland**, id est, *in regionem campestrem, & syluestrem.* Quas Auona flumen obliquè per mediam regionem ab ortu æstiuo in occasum Brumalem defluens quodammodo seiungit.

Feldon, *siue* Felding. **Feldon** cis Auonam ad Austrum campestri iacet planitie, frugibus & virenti gramine admodum læta, & quamuis plurimis vndiquaque fulgeat oppidulis, memoranda tamen sunt solummodò **Leamington**, à *Leamo* fluuiolo qui hanc partem pererrat, *Fons salsus.* sic dictum, vbi fons salsus ebullit, **Ichindon** nunc **long Iching-don**, & **Harbury.** Nec alio sanè nomine hæc duo memoranda *Fremundus.* sunt, quàm quòd inter ea Fremundus Offæ regis filius ex insidijs nefariè olim occisus fuerit: Vir magni nominis, & singularis in Deum pietatis, cui nihil aliud inuidiam conflauit, quàm quòd infœlici tempore, fœlicibus auspicijs hostium audaciam contudisset. Quod tamen eius fatum in maiorem illi gloriam cessit. Nam sepultus ad Offæ patris palatium (*Offchurch* nunc dicitur) posteritati adhuc superstes est, vtpote qui inter indigites relatus diuinos honores apud multitudinem meruit, vitáque eius carmine satis eleganti ab antiquo scriptore descripta, è qua non sit piaculum, hos pauculos versus subiungere de homicida qui regnandi libidine percitus illum sustulit.

Non sperans viuo Fremundo, regis honore
Optato se posse frui, molitur in eius

Immeritam

Immeritam tacitò mortem, gladióq; profanus
Irruit exerto seruus, Dominiq; iacentis
Tale nihil veritum sano caput amputat ictu.
Talis apud Wydford *Fremundum palma coronat,*
Dum simul & sontes occidit, & occidit insons.

Woodland trans Auonam ad Septentriones expanditur spatio multo maiori, tota nemoribus infessa, nec tamen sine pascuis, aruis, & varijs ferri venis. Hæc vt hodie Woodland, id est, *regio syluestris*, ita etiam *Ardern* antiquiori nomine olim dicebatur, verùm eadem planè, vt existimo, significatione. *Ardern* enim priscis Britannis & Gallis syluam significasse videtur, cùm in Gallia syluam maximam ARDERN, oppidum in Flandria iuxta alteram syluam *Ardernburg*, & celebratam illam Angliæ syluam truncato vocabulo *Den* nominari videamus. Ex hac Turkillus de *Ardern* qui hîc floruit magno honore sub Henr. primo, nomen assumpsit, & propago eius admodum clara longè per Angliam succedentibus annis est diffusa. Woodland. Ardern. Ardern *familia.*

In orientali huius latere ad Watlingstréete, sic militarem Romanorum viam vocamus, MANDVESSEDVM oppidum longè vetustissimum ab Antonino memoratum locum habuit, quod suo nomine non omnino viduatum, nunc Mancester dicitur, Nennij Catalogo *Caer Manchgued.* Quod nomen cùm lapidicina adiacet, è qua structiles lapides effodiuntur, à lapidibus effossis, & excisis impositum suspicari liceat. E Britannicæ enim linguæ Glossarijs *Main* lapidis, *Fosswad* effodiendi significationem habere docemur, quæ coniuncta antiquum illud nomen MANDVESSEDVM satis expressè referre videantur. Quantum autem & qualecunque olim fuerit, viculus hodie perexiguus vix quatuordecem ædiculas numerat, & nihil antiquum præter molem antiquam ostendit. Hinc enim Atherstone mercatus frequens, illinc Nunneaton virginibus velatis olim sedes, sua vicinitate exhauserunt. Hæc anteà *Eaton* dicebatur, sed cùm Amicia Roberti *Bossu* Leicestrensis Comitis vxor, vt scribit Henricus Knighton, *Sanctimonialium monasterium fundasset, in quo ipsa facta Sanctimonialis*, à Sanctimonialibus Nun-Eaton appellari cœpit. Magnáque erat superioribus seculis celebritate ob sanctimoniam sacrarum virginum, vti etiam *Pollesworth* haud multo superiùs ob virginum monasterium quod ibi olim posuit Modwenna virgo Hibernica, & R. Marmion instaurauit. *Manduessedum.* Mancester. Nunneaton.

Asteley. Bare Asteley. Sub hoc *Nun-Eaton*, *Asteley* castrum quondam floruit Domini de *Asteley* sedes primaria, cuius filia & hæres fuit data in vxorem secundam Reginaldo Grey Domino de *Ruthin*, è qua prognati sunt Greij Dorsettiæ Marchiones, quorum nonnulli in nitidissimo Collegio hîc inhumati fuerunt. Super hæc haud procul ab eadem via in Boreali agri termino floruit etiam Saxonico Sekinton. sæculo, quod nunc ferè euanuit *Secandunum*, vulgò *Sekinton*, vbi Æthelbaldus Merciorum Rex intestino bello à Bearedo anno salutis 749. transfossus occubuit, & mox Bearedus ab Offa peremptus, eo scelere quo inuasit regnum, subitò amisit.

Maxstock. Magis ad occasum, *Maxstok* castrum quondam stetit, quod *Limsetos* qui Dominos de *Woluerley*, *Odingsellos* è Flandria oriundos, & *Clintonios*, qui clarissimi fuerunt in hoc agro, perpetua quasi serie hæreditariæ successionis Dominos agnouit. Inde in Sutton Colfield. extremo huius agri ad Boream margine *Sutton Colfield* loco saltuoso, & ingrato Ioannem Voisyeum Episcopum Exoniensem alumnum suum prædicat, qui oppidulum iam diu intermortuum (regnante Henrico VIII.) ædificijs, priuilegijs, & ludo literario Bremicham. excitauit. Sex ad occasum hinc milliaribus disiungitur *Bremicham*, incolis refertum, & incudibus resonans, sunt enim plurimi fabri ferrarij, in cuius non vltima laude posuerim, quòd nobilis & bellicosa Bremichamorum in Hibernia familia hinc suam originem, & nomen duxerit. In medio syluestris huius regionis Couentrey. *Couentrey* sedet, à monachorum côuentu dicta, vt credimus, cùm *Conuentria* in historijs nostris vocetur, & Conuentum nos nostra lingua *Couent* & *Couenn* appellemus. Quæ superiori sæculo laneis, & pileis conficiendis ditata, vnicum fuit harum regionum Emporium, & plusquam mediterranea, frequens: vtpote vrbs percommodo situ, ampla, nitida, mœnibus munita firmis, & ædificijs exculta pulcherrimis, inter quæ duo rari operis contigua, & quasi æmula exsurgunt templa, alterum sanctę Trinitati, alterum Michaëli sacrum. Ex intima tamen antiquitate nihil habet. Omnium verò antiquissimum videtur fuisse monasterium, cuius parietinas iuxta illa templa vidimus quod Leofricus Merciorum Comes *tanto auri & argenti spectaculo construxit* (Malmesburiensis verbis vtor) *vt angusti viderentur ipsi parietes Ecclesiæ thesaurorum receptaculis, miraculo porrò visentium oculis, ex vna enim trabe quinque argenti marcæ fuerunt erasæ.* Tantóque ditauit patrimonio, vt Robertus de *Limseio* Lichfeldensis, & Cestrensis

Episcopus

Episcopus huc sedem quasi ad Lydiam arenam transferret: vt, (sic enim scribit Malmesburiensis ille) *ex ipsis Ecclesiæ gazis surriperet, vnde Regis manum impleret, vnde Papæ occupationes falleret, vnde Romanorum auiditati arriperet.* Verum sedes hæc post paucos annos Lichfeldiam remigrauit. Ita tamen, vt vnus idémque Episcopus Lichfeldensis, & Conuentrensis diceretur. Primus huius vrbis Dominus (quod nouimus) fuit Leofricus ille, qui in ciues commotior grauissimis illos tributis oppressit, quæ nulla alia lege laxari voluit, Godiua vxore obnixè intercedente, nisi ipsa nuda frequentissimam vrbis partem obequitaret, quod promisit, & demissis suis capillis obtecta, à nemine, si fides sit vulgo, visa præstitit, & Conuentrenses suos multis pensitationibus in perpetuum exsoluit. A Leofrico per Luciam eius ex Algaro filio neptem, in Cestrensium Comitum possessionem peruenit, nupserat enim illa Ranulpho eius nominis primo Comiti Cestriæ, qui easdem, quas habuit Lincolnia libertates, Conuentriæ indulsit, magnámque vrbis partem monachis donauit, reliquam, & *Chilmore* quod prædium est Dominicum sub vrbe, sibi & suis reseruauit. Quibus defunctis, cùm nulla mascula prole superstite, hæreditas inter sorores in partes diduceretur, Conuentria ad Rogerum de *Montealto*, siue *Monthault* mediatè per Arundeliæ Comites descendit. Cuius è filio nepos omne ius suum in Ioannem de *Eltham* Cornubiæ Comitem pretio transcripsit. Ille autem Cornubiæ Comitatui adiunxit. Iam inde inprimis floruit, Reges varias immunitates dederunt, præcipuè Edwardus Tertius qui prætorem duósque Balliuos eligere permisit, & Henricus Sextus qui aliquot vicinis oppidulis adiunctis concessit, vt *Integer Comitatus per se corporatus* (ipsius Chartæ verbis loquor) *in re & nomine esset, distinctusq; à Comitatu de Warwick.* Quo tempore pro Balliuis duos instituit Vicecomites, firmissimísq; mœnibus ciues vrbem obuallare cœperunt. Quod ad longitudinem attinet, x x v. partibus, L I I. scrupulis, quod ad latitudinem L I I. gradibus, x x v. scrupulis definitur. Hactenus de Conuentria, quæ non tamen à me, (vt libens agnoscam, per quem profeci) sed ab Henrico Ferrario de *Baddesley* viro cùm generis splẽdore, tùm antiquitatis cognitione laudatissimo, & verè amicissimo, qui mihi hìc & alibi erranti semper viam comiter monstrauit, & quasi lumen de suo lumine accendit.

Conuentriæ Domini.

1050 *Florilegus.*

Rogerus de Montealto.

Iuxta Conuentriam ad Boream *Ansley* castrum quondam Hastingorum qui Domini Abergeuennæ fuerunt, & *Brand* Verdoniorum

doniorum olim habitatio locantur: ad ortum *Calongbdon*, vulgò *Caledon* locum habet, antiqua sedes Baronum *Segraue*, à quibus ad Barones de *Berkley* per T. Moubraium Nortolciæ Ducem descendit. Segrauij hi ex quo Stephanus Iustitiarius Angliæ fuit, Baronum honore clauerunt, *Chaucumborum* hæreditatem adiecerunt, quorum etiam insignia iam inde vsurparunt, Leonem scilicet argenteum insurgentem & auro coronatum in clypeo nigro. Vltimus verò Ioannes Margaretam Ducissam Norfolciæ Thomæ de *Brotherton* filiam duxit, filiámque progenuit quæ Marescalli Angliæ dignitatem, & ducis Norfolciæ titulum in Mowbraiorum familiam intulit. *Brinckle* etiam non multùm hinc abest, vbi castrum erat antiquum Mowbraiorum, ad quod multa circumuicina prædia spectârunt, sed huius etiam rudera temporis vetustas iam prorsus erasit. Inferiùs *Bagginton* quoque suum castrum habuit, quod ad Bagottos nobilem imprimis familiam quondam pertinuit. A quo paruo abest interuallo *Stonley* vbi monasteriolum posuit Rex Henricus secundus, & ex opposito fuit olim castellum ad *Auonam*, *Stonley-holme* dictum in *Holmhull* constructum, quod dirutum, dum Danica bellorum flamma Angliam sub Canuto inuolueret.

Caledon. *Barones Segraue. Vide 447. Insignia Segrauiorum.* *Brinklo Castle.* *Stonley.* *Priuata Monasteria.*

Introrsum autem ex altera Conuentriæ parte inter syluas ad quintum milliare lacus diffunditur, qui statim atque ripis coërcitus caualem agit, Kenelworth sibi appositum, & inde denominatum habet, castrum amplissimum, pulcherrimum, munitissimum, viuarijs circumseptum, quod nec Kenulphus, nec Kenelmus, nec Kineglisus construxerunt, vt somniant nonnulli, sed Galfridus *Clinton* Henrico primo à cubiculis, & eius filius, vt prolatis tabellis ostendi possit. Verùm huius pronepos Henricus qui Baronis Kenelworthiæ titulum gessit, cùm prole careret Henrico III. Regi diuendidit, quod ille cum Æleonora sorore Simoni de *Monteforti* Leicestriæ Comiti in dotem assignauit. Statímque inter eos facta animorum alienatione & disiunctione, sex mensium obsidionem pertulit, demúmque se in deditionem Henrico tertio commisit, qui Simone interfecto, hoc castrum in hæreditatem familiæ Lancastrensis adscripsit, ad quam longo iam tempore spectauit. Nuper verò ex Sereniss. Elizabethæ munificentia sedes erat Rob. Dudlæi Comitis Leicestrensis, qui ad illud instaurandum, & ornandum nihil non fecit.

Kenelworth.

Ab hoc castro, si prospectum non impedirent syluæ, præcipuum

um totius agri oppidum videres (vix enim quinque milliaribus abest) quod nos **Warwick** vocamus, Saxones Wappȳnz-wȳc, Nennius, & Britanni *Caer Guaruic*, & *Caer Leon*. Quæ omnia nomina, quum à *Guarth* Britannica dictione, quæ præsidium significat, vel à Legionibus quæ locorum defensioni imponebantur, profluxisse videantur; quodammodo persuaserunt (quamuis ego potiùs Scepticus, quàm Criticus in Etymologijs esse malim) hoc illud oppidum esse quod PRAESIDIVM Romanis in Britannia dicebatur, vbi, vt est in Prouinciarum notitia, Præfectus Equitum Dalmatarum sub dispositione Ducis Britanniarum egit. Hæc cohors ex Dalmatia scripta fuit, & vt obiter notem, ea erat prouida Romanorum prudentia, vt in prouincijs externos milites per præsidia disponerent, quibus, cum indigenis ob morum & linguæ diuersitatē nulla potuit esse conspiratio. Nam (vt scribit ille) Gentes seruitutis frænis assuetæ, facilè aliàs ab imposito iugo resiliunt, Hinc militarunt in Britannia ex Africa Mauri, ex Hispania Astures & Vettones, è Germania Bataui, Neruij, Tungri, Turnacenses, è Gallia Lingones, Morini, & aliunde Dalmatæ, Thraces, Alani, &c. vt suis locis dicemus, Sed ad rem. Nec quis existimet Britannos *Guarth* illud à Francis hausisse, cùm origine Hebraica sit, vt Lazius ostendit, & in ea plurimæ nationes consenserint. Sed hoc Præsidium fuisse, & annalium nostrorum authoritas docet, qui Romanas legiones hîc consedisse memorant, & ipse etiam situs in prouinciæ penè vmbilico innuit; Æquali enim spatio hinc ab orientali Norfolciæ, illinc ab occidentali Cambriæ littore disiungitur, cuiusmodi citum PRAESIDIVM Corsicæ oppidum in ipsa media insula positum obtinuit. Nec mirum si præsidium, & militum stationem hîc Romani habuerint, cùm Auonæ flumini rupe satis prærupta immineat, & omnis aditus ex ipso saxo sint effossi. Mœnibus & fossis munitum fuisse apparet, castrum verò & natura, & opere firmissimum Warwicensium Comitum sedem ad Africum prætendit; oppidúmque ipsum ædificijs speciosis est exornatum, plurimúmque debet Ethelfledæ Merciorum Dominæ, quæ labefactatum anno Christi 911. restaurauit. Sub Normannorum etiam ingressum statu erat satis florenti, plurésque (vt vocant) Burgenses habuit, è quibus duodecim Angliæ Reges in bellum comitari (sic in Guilielmi primi libro scribitur) tenebantur. *Qui monitus non ibat centum solidis Regi emendabat, si verò per mare ibat Rex contra hostes, vel quatuor Botesuenas, vel quatuor*

Warwick.

Præsidium.

Milites externi in Prouincijs.

Florus lib. 4. cap. vlt.

tuor libras denariorum mittebant. In hoc Burgo Rex habet in dominio suo C X I I I. *Burgenses & Barones Regis habent* C X I I. Rogerus de *Bellomonte* secundus è Normannico sanguine Warwici Comes pulcherrimum B. Mariæ templum in ipso oppidi sinu postea construxit, quod Beauchampi, siue *de Bello-campo* qui successerunt, suis sepulchris condecorârunt, præcipuè verò Bellocamporum vltimus Comes Warwicensis * Richardus, & Normanniæ Præfectus, qui Rothomagi 1439. fatis concessit, & magnifico funere elatus in hoc conditur. Iuxta Warwicum ad Aquilonem *Blacklow* collis cernitur, in quo Petrus de *Gaueston* quem Rex Edwardus secundus ex humili loco in Cornubiæ Comitem euexerat, à regni proceribus capite obtruncatus fuit. Principis enim gratia, & fortunæ indulgentia tantam sibi licentiam vsurpauit, vt cùm regis animum corrupisset, optimum quemque contemneret, & in omnium fortunas insolenter inuolaret. Sub hoc ad Auonam fl. *Guy-cliffe* alijs *Gib-cliffe* sedet, nunc Tho. de *Bello-fago* siue *Beau-foe* ex veteri Normânica prosapia habitatio; & quæ ipsa sedes est amœnitatis. Nemusculū ibi est opacū, fontes limpidi, & gēmei, antra muscosa, prata semper verna, riui leuis & susurrans per saxa discursus, nec non solitudo, & quies quæ Musis amicissima. Hic Guidonem Warwicensem decantatum illum heroēm post multos exantlates labores sacellum construxisse, herem eticam vitam duxisse, & tandem sepultum fuisse ferunt. Prudentiores tamen locum illum à Guidone de *Bello-campo* memoria multò recentiori nomen adsumpsisse existimant, & certum est Richardum de *Bello-campo* Warwicensem Comitem sacellum S. Margaretæ hic instaurasse, statuámq; Giganteam Guidonis illius erexisse.

* *Filius eius dux erat Warwici.*

Blacklow hill, *alijs* Gauersden.

Guy-cliffe.

I. Rossius Warwicensis.

Guy of Warwicke.

Plenior hinc Auona defertur primùm per *Charlcott* nobilis & equestris familiæ Luciorum habitationem, quæ à *Charlcottis* iam olim ad illos hæreditariò quasi transmigrauit: & per Stratford emporiolum non inelegans, quod duobus suis alumnis omnem dignitatem debet, Ioanni de *Stratford* Archiepiscopo Cantuariensi qui templum posuit, & Hugoni Clopton Prætori Londinensi, qui Auonæ pontem saxeum quatuordecem fornicibus subnixum non sine maximis impensis induxit. Nec aliud memorandum Auona ad suas ripas videt, sed cùm iam Wigornienses aditurus est *Arrow* fluuiolus per *Studley* quondam (vt ferunt) I. *filij Corbutionis* castrum lapsus se socium adiungit. An verò à velocitate sic dictus fuerit, vt Tigris Mesopotamiæ (*Arrow* enim nobis

Charlcott.

Stratford vpon Auon.

Arrow fl.

nobis sagittam, vt Tigris Persis denotat) viderint alij. Huic *Alenus* fl. vulgò *Alne* confluit, qui inter syluas cursum agens *Henley* mercatorium oppidulum subluit, cui castrum adiunctum habuit familia de *Monte-forti* qui magni nominis Nobiles, quod ab amœno in medijs syluis situ *Bell-desert* Gallico nomine dixerunt, sed hoc nunc suis ruderibus inhumatum disparuit. Genus his erat à Turstano de *Bastanberg* Normanno, hæreditas verò tandem per filias demigrauit ad Barones de *Sudley*, & *Frenillos*. Ad *Arrowi* verò & *Aleni* huius confluentes vidimus *Aulcester*, Matthæo Parisiensi *Allencester*, & rectius, quod celebratissimum & antiquissimum esse contendunt incolæ, vnde *Ouldcester* dictum volunt. Hic (vt in veteri Inquisitione legitur) erat *Burgus Francus Domini Henrici 1. & idem Rex dedit illum Burgum Roberto Corbet pro seruitio suo, & cùm idem Robertus obijt, descendit per descensum Domino Willielmo de Botereux, & Domino Petro filio Herberti, & cùm Willielmus de Botereux obijt, descendit illa medietas villata in manum D. Reginaldi de Botereux per descensum sicut heredi qui nunc tenet, & cùm Petrus filius Herberti obijt, descendit illa medietas in manum Herberti filij Petri. Qui Robertus dedit illam Roberto de Chaundoys.* Nunc autem è maximo oppido in exiguum rerum venalium mercatum decreuit, sed frumentarijs nundinis celebratissimum. Huic contiguum est *Beauchamps Court* à Barone de *Bello-campo* de *Powick* denominatum, à quo per filiam vnicam Edwardi Willoughbæi filij Roberti Willoughbæi Domini *Broke* ad Fulconem Greuill virum & equestri dignitate, & naturæ facilitate clarissimum deuenit, cuius vnicus filius eodem itidem nomine, ita veræ virtuti, & germanæ nobilitati se consecrauit, vt animi nobilitate genus longè exuperet, cuiusq; in me maximis meritis etsi dignas gratias nec animus meus aperire nec illustrare possit, loquens tacénsque tamen gratias & agam & habebo. Iuxtà verò *Coughton*, cernitur Throckmortonorum familiæ præcipua sedes, quæ amplissima, admodum clara & splendidis ingenijs fœcunda in hoc tractu floruit, ex quo nuptias cum hærede de *Speney* contraxit. Haud multùm hinc abest *Ousley* quæ suis etiam Dominis quondam insignis, Butleris scilicet Baronibus de *Wem*, à quibus hæreditariò ad Ferrarios de *Ousley* dictos est deuoluta. Quorum hereditas breui inter I. Dominum de *Greistocke*, & *Rad.* Neuill dispertita fuit. Nec aliud memorandum hîc occurrit, nisi in inferiori agri parte **Compton**, vnde inclita familia nomen traxit, è qua Henricum Compton ad Baronis dignitatem

Margin notes:

Tigris.
Henley.
Montfort.
Bell-desert.
Aulcester.
*
Liber in Scaccario qui inscribitur. Memorandum quòd iste liber fuit compositus de diuersis Inquisitionibus, &c.
*
Beauchamps Court.
Vide pag. 212.
Greuilli.
*
Coughton.
Throckmortoni.
Ousley siue Owsley.
Barones Compton.

tatem anno reparatæ salutis 1572. augustissima nostra Elizabethæ prouexit.

Comites Warwici. Warwicenses Comites iam sunt recensendi, vt enim omittam Guarum, Morindum, Guidonem Angliæ tympanum, & eius notæ alios quos fœcunda ingenia vno partu nobis enixa sunt, Henricus de *Neuburgh* Rogeri de *Bello monte* filius, Roberti Comitis *Mellenti* frater, primus fuit è Normannico genere Comes, qui Margaretam filiam Ernulfi de *Hesding* Comitis Perticensis potentissimi viri sibi in vxorem iunxerat. Ex hac familia hunc honorem gesserunt Rogerus filius Henrici, Guilielmus filius Rogeri, qui obijt tricesimo Regis Henrici Secundi; Walleranus frater eius, Henricus filius Wallerani, Thomas filius eius qui vicesimo sexto Regis Henrici III. mortuus sine sobole Margareta sorore superstite; cuius duo mariti primùm Ioannes Marescallus, deinde Ioan. de *Placetis* vxorio iure & principis gratia in Comitum Warwicensium honorem ascenderunt. His autem sine prole ex illa Margareta defunctis, Guilielmus *Male-doctus*, qui *Maleductus* & *Malduit*, & *Manduit* dictus de *Hanslap*, cuius mater Wallerani Comitis filia erat, in Comitatu successit, & sine liberis fatis concessit. Isabella autem eius soror Guilielmo de *Bello-campo*, siue *Beauchamp* Baroni de *Elmesley* collocata Warwicensem titulum in Beauchamporum familiam intulit, Qui (si non me fallo) quòd ex Vrsi *d'Abtot* filia fuerunt prognati, Vrsum pro Symbolo vsurparunt, & posteris reliquerunt. Ex hac stirpe quinque floruerunt Comites, & Dux vnus, Guilielmus, Guido, Thomas, Thomas iunior, Richardus, & Henricus quem Warwici Ducem creauit Henricus Sextus. Huic nata erat filiola Anna Comitissa Warwici quæ teneris annis obijt, successoremque habuit Richardum *Neuill*, (qui Annam sororem Rich. Ducis illius Warwici duxerat) virum inuicto animo, sed fluitante fide, fortunæ quodammodo pilam, qui non Rex, regibus tamen superior fuit. Cùm autem hic prælio cecidisset, Edwardus eius ex filia & Georgio Clarentiæ Duce nepos successit. Illo autem puerulo ab Henrico VII. capite truncato, iacuit ille titulus donec Edwardus Sextus Ioanni Dudlæio detulerit, qui à *Beauchampis* genus repetiuit. Quo etiam sub Maria Regina capite plexo, filij eius, primùm Ioannes paulisper hoc titulo gauisus est, & posteà Ambrosius bellica virtute, & naturæ facilitate ornatissimus D. nostræ Elizabethæ benignitate illam patris dignitatem

Vrsus Comitum Warwici symbolum.

Inq.24.H.6.

tem nostra memoria recepit, magna cum laude gessit, & sine liberis diem obijt.

Continentur in hoc Comitatu Parochiales Ecclesiæ 158.

Worcestershire.


Ornauiorum regio altera mutato nunc nomine, *Vigorniensis Comitatus* Latinè, wiþeceaſtersciꞃe Saxonicè, Worcestershire vulgò dicitur, cuius incolæ cum circumuicinis, Bedæ ætate priusquam Anglia in Comitatus describeretur, WICCII vocabantur, quod nomen si à sinuoso flumine, quod accolunt, non sit inditum (fluminis enim sinus Wic, vt iam diximus, vocarunt Saxones:) à salinis factum videatur, quas Wiches prisci Angli sua linguâ nominârunt. Salinæ enim hîc sunt nobilissimæ, pluresque salsi fontes sæpiùs reperti, qui tamen obstructi eò quòd legibus cautum sit vno solummodò loco salem excoquere, vt syluis sit prospectum. Nec mirum vtique sit à salinis loca denominari, cùm plurima passim in singulis regionibus occurrant, & maiores nostri Germani, vt author est Tacitus, huiusmodi loca proximè propinquare cœlo, precesque mortalium à Dijs nusquam propriùs audiri religiosè crediderint. *Wiccij.*

Hæc regio, cui collimitant ab ortu Warwicenses, à Meridie Glocestrenses, ab occasu Herefordenses, & Salopienses, atque ab Aquilone Staffordienses, vt vno verbo dicam, cœlum & solum adeò propitium habet, vt salubritate & vbertate vicinis non concedat: pyrorúmque, si qua alia inprimis ferax, è quorum vinoso succo fictitium vinum *Pyrry* dictum conficiunt, quo plurimùm vtuntur, quamuis sit, vt id genus alia, & frigidum & flatulentum. Nec ab aqua sanè minùs est fœlix, gratissima enim vbique sunt flumina, quæ pisces delicatiores affatim suppeditant. Vt enim quæ obscurioris sunt notæ omittam, per mediam regionem à Septentrione in Meridiem fœcundantem alueum intendit *Sabrina* flumen nobilissimum, & partem Australem perfundit *Auona*, qui à Warwicensibus descendit, vt Sabrinam adeat. *Pyrry potus à Pyru.*

Sabrina primùm in ipso ingressu inter *Kidderminster* & *Beawdley* Kidderminster. Beawdley.

ley interlabitur. Hoc à bello situ meritò sic dictum, amœnissimè in decliui colle flumini ad occasum impendet, nuper suspicienda arborum proceritate in *Wyre* saltu adiuncto, quæ iam ferè euanuêrunt, notum. Vnde Poëta noster antiquarius Lelandus.

Delicium rerum Bellus locus *vndique floret*
Fronde coronatus Viriana tempora sylua.

Nunc verò sua tantùm amœnitate & elegantia, nec non regijs ædibus *Tikenhal* quas in Arthuri Principis secessum construxit Henricus VII. celebratum oppidulum. Illud autem *Kiddermin-ster* è regione ad Ortum sed a ripa remotiùs, foro tantùm cognitum est, Bissetisque viris amplissimis eiusdem quondam Dominis, quorum hæredia opima demùm inter sorores distracta, partim ad Baronem de *Abergeuenny* deuenêrunt, partim ad leprosarum *domum in agro Wiltoniensi, quam ex sororibus altera Elephantiasi ipsa affecta Elephantiacis construxit, & suo patrimonio locupletauit. Obliquior inde Sabrina *Hertelbury* Wigorniensium Episcoporum castrum non procul dissitum salutans, ad *Holt* à sylua densiori sic dictum, quondam Abtotorum, posteà Beauchamporum castrum se confert, qui à Gulielmo *Beauchamp* cognomine *Barone cæco* propagati in honoratissimam succreuerunt familiam, è quibus Ioannes Baro *Beauchamp* de *Kiddermin-ster* à Rege Richardo II. creatus, & statim capite truncatus erat: hæreditas verò per filias ad *Gysos*, & *Penistonos* deuenit. Hinc defluit *Sabrina* tot fluuiatiles murenas alens, vt viuarium hoc in loco illis fecisse videatur natura, cuiusmodi olim crescente luxu, excogitarunt Romani.

*Mayden Bradley.

Hertlebury.

Holt. *Priscis Anglis syluas vel saltus.*

Baro Beauchamp de Kidderminster.

Murenæ.

Infra *Holt* Orientalem ripam *Salwarpo* amni aduentanti *Sabrina* patefacit, qui è Septentrionali regionis parte promanans per *Bromesgraue* non vltimæ sortis mercatum defluit, haud procul à *Grafton* inclitæ familiæ Talbottorum sede, quam Rex Henricus septimus Gilberto Talbotto, Ioannis secundi Salopiæ Comitis filio minori donauit; Quem etiam ob bellicam virtutem, & eximiam prudentiam in Georgiani ordinis societatem cooptauit, & Caleto in Gallia præfecit. Hinc *Salwarpus* ad *Droitwich* delabitur (*Durtwich* aliqui vocant, à salinis & subhumido situ, vti Hyetus Boetiæ à lutoso situ dictus) vbi tres fontes gignendo sale fœcundi, fluuiolo salsedinis experte interfluente diuisi, peculiari naturæ dote scaturiunt, è quibus sal purissimus & candidissimus sex quotannis mensibus, ab æstiuo solstitio ad brumale

Grafton.

Durtwich. *Fontes salsi.*

fornicibus

fornicibus multis circumpositis excoquitur. Quo opere quanta lignorum vis absumitur, *Fekenham forrest* densissimus quondam saltus, & circumuicinæ syluę, si homines taceant, sua raritate magis magisque indies eloquentur. Si verò Richardum *De la Wich*, Episcopum Cicestrensem, qui hinc oriundus, hos fontes suis precibus eduxisse scriberem, [redacted]. Eò vsque tamen prouecta est maiorum pia credulitas, vt hoc non solum firmiter crediderint, literísque prodiderint; verùm etiam illi diuinos quodammodo honores eo nomine detulerint: cùm illum ob iuris Pontificij scientiam, & vitæ integritatem in Diuorum numerum Vrbanus IIII. solenni Apotheosi retulisset. Verùm ante hunc Richardum natum de his fontibus sic scripsit Geruasius Tilburiensis. *In Episcopatu Wigorniensi est villa suburbana* Wichum *nomine, in qua sub monticuli cuiusdam radice aqua profluit dulcissima: In huius ripa putei numero pauci cernuntur, quorum profunditas modica, & aqua salsissima. Cùm in cacabis aqua bullitur; densescit in salem albissimum, fertúrque ab vniuersa prouincia* [redacted] *atiuitatē sancti Iohannis Bap-* [redacted] * Locus corruptus. [redacted] Quinetiam in ipsis Regijs tabulis quas *Domesday* dicimus: *In* Wiche [redacted] *in die Veneris reddebant 16. bulliones, &c.*

Fekenham Forrest.

Richardus de la Wich.

Non quatuor hinc milliaria delatus est Sabrina, quin præci- [redacted] Worcester sibi appositam lentior quasi demirans [redacted] Eius vtique meminerunt Antoninus sub BRANONII nomine, & Ptolemæus (apud quem librariorum incuria suo loco exulat) sub BRANOGENII, quo nomine etiamnum *Caer vrangon* Britannis vocatur, Nennij Catalogo, *Caer Guorangon*, & *Caer Guorcon*, Saxonibus posteà Weogare-ceaster, Wegeorna-ceaster, & Wireceaster, Latinis *Wigornia*, quo nomine primus, quod sciam, vsus est Iosephus Exoniensis (qui Cornelij Nepotis nomine circumfertur) in his ad Hubertum Cantuariensem Archipræsulem versibus:

Worcester.

Branogenium.

In

In numerum iam crescit honor, te tertia poscit
Infula, iam meminit Wigornia, Cantia discit,
Romanus meditatur apex, & naufraga Petri,
Ductorem in medijs expectat cymba procellis.

A Romanis, vt probabile est, condita fuit, cùm ad Transabrinos Britannos cohibendos secundum Orientalem Sabrinæ ripam, vti ad Rheni meridionalem, vrbes per interualla disponerent. Posita est in loco modicè accliui ad flumen, quod turrigero ponte coniungitur, *olim Romanorum*, vt habet antiqua membranula, *superba mœnibus*, nunc etiam muro satis firmo munita. Sed decus est ab incolis, qui sunt numerosi, humani, & lanificio opulenti, ab ædificiorum nitore, à templorum numero, & maximè à sede Episcopali, quam Sexuulfus Merciorum Episcopus, anno Christi 680. constituit, constructa ad Australem vrbis partem Ecclesia Cathedrali, quæ sæpiùs reparata, & ab Episcopis ita paulatim producta ad occasum, vt iam frontispicium Sabrina allambat, Speciosum sanè & magnificum est ædificium, monumentis Ioannis Regis, Arthuri Principis Walliæ, & quorundam Beauchamporum nobile; [redacted]

Presbyteri [redacted]

Tunc enim Osvaldus huius vrbis Episcopus, quo nemo vnquam rem monasticam magis enixè promouit, presbyteros submouit, monachósque induxit, [redacted] Proximè hanc Ecclesiam, nudum Castelli nomen, & area manet, quod (vt in Guil. Malmesb. in libro de Pontificibus legitur) *Vrsus Vicecomes Wigorniæ à Guilhelmo primo constitutus in ipsis penè faucibus monachorum construxit, adeò vt fossatum cœmiterij partem decideret.* Verùm hoc castellum temporis iniquitate, & fortuito incendio plurimos ante annos concidit. Vrbs etiam non semel conflagrauit, anno Christi 1041. ab Hardicanuto succensa, qui ciuibus infensissimus, quòd *Huscarlas* suos, sic domesticos

Marianus. Huscarles.

Danici

Danici tributi exactores vocârunt, peremissent, non modò ignem iniecit, sed ciues omnes occidione occidit, nisi qui in Beueplez Insula amnica suæ saluti consuluêrant. Nihilominùs, vt in Guilielmi Primi libro legimus, Edwardi Confessoris tempore, *Burgenses plures habuit, & pro xv. Hidis se defendit, quando moneta vertebatur quisque monetarius dabat viginti solidos ad Londinum pro cuneis moneta accipiendis.* Anno 1113. fortuitum incendium quod castrum absumpsit, etiam summum templum suis flammis inuoluit: Stephano item regnante, intestinis bellis semel atque iterum deflagrauit. Nihilominùs è fauillis semper se pulchriori forma resuscitauit, Politiáque floruit optima, quam duo Balliui, è viginti quatuor Ciuibus electi, duo Seniores, siue Aldermanni, duóque Camerarij administrant, cum communi Consilio quod ex quadraginta octo ciuibus constat. Quòd ad Geographicam rationem attinet. Ab occidua linea xxi. temporibus L 11. scrupulis distat; Polus verò Arcticus L 11. gradibus, x 11. scrupulis attollitur.

A Brannogenio flumen in Austrum proruens *Powick* præterfluit sedem olim Ioannis *Beauchamp*, quem ad Baronis dignitatem extulit Rex Henricus Sextus, breuique fæmellæ ad Willoughbæos de *Broke*, *Reados*, & *Lygones* hæreditatem detulerunt. Non procul hinc à dextra ripa Malueine hils suspicit Sabrina, colles sanè, siue montes magnos & æditos, qui per septem plùs minùs mill. pass. vt gradus subinde consurgunt, hunc agrum ab Herefordensibus dirimentes; quorum supercilio Gilbertus de *Clare* Comes Glocestrensis fossam duxit ad disterminandas suas & Ecclesiæ Vigorniensis possessiones, quæ etiamnum non sine ádmiratione cernitur. Ex opposito ferè eadem distãtia ab altera ripa *Bredon hils*, colles multò minores, quasi æmuli tamen se attollunt, inter quos emicat *Elmesly* castrum quõdam Vrsi siue Vrsonis *d'Abtot*, per cuius filiam & hæredem Emelinam ad Beauchampos hæreditariò deuenit. Ad eorum radices *Bredon* villa subsidet, de cuius monasterio Offa rex Merciorum, *Ego Offa Rex Merciorum dabo terram septies quinos tributariorum iugera continentem ad monasterium quod nominatur Breodun in Prouincia Wicciorum, & ad Ecclesiam beati Petri principis Apostolorum qua ibidem in loco sita est, quam Eanwlfus auus meus erexit ad laudem & gloriam Dei viuentis in secula.*

[Margin notes: Barones de Powick. | Malueine hils. | Bredon hils. | Elmeley castle. | Bredon. | Liber Wigorn.]

Hinc Auona Warwicensis Sabrinam petens delabitur, qui in hoc agro *Eouesham* irrigat, quod ab *Eoues* subulco Egwini Episcopi [Margin note: Eouesham.]

Liber Mon-Eusham. circa annum 1157. copi Wigorniensis sic dictum scribunt monachi, cùm priùs *Heath-Field* nomen esset. Oppidum satis elegans surgenti à flu. colli impositum in cuius quasi suburbio *Bengeworth* castrum olim erat, *ad caput pontis quod Guilel de Andenillâ Abbas contra Guilielmum de Bello-campo obtinuit, funditùs destruxit, & in cœmiterium consecrari fecit.* Notum est hoc Monasterio quod Egwinus ille circa annum salutis 700.construxit, notum item valle subie-

The vale of Eusham. cta *The Vale of Eusham* inde denominata, quæ sua fœcunditate harum regionum cella penuaria dici meruit,ea terræ benignitas in optimis frugibus vberrimè profundendis. Sed olim notissimum clade Baronum, & Catilinæ nostri Simonis de *Monte-*

Simon de Monte Forti. *forti* Comitis Leicestriæ. Iste enim vir prauo ingenio, & profunda perfidia illud nos docuit, quod alter verè dixit, Beneficia eò vsque grata esse, dum compensari possint. Cùm enim in illum omnia quæ potuisset beneficia plena manu conseruisset Rex Henricus Tertius non alium fructum, quàm acerrimum odium messuit. Difficillimum enim bellum concitauit, magnam Angliæ partem effusè vastàuit,sub prætextu Reipub.restituendæ,& libertatis asserendæ, vt regem in ordinem redigeret, Reipubl. statum immutaret, & ex Monarchia Oligarchiam efficeret,nihil non fecit. Sed demùm cùm rebus secundioribus aliquandiu vsus fuisset, Edwardi Principis virtute hoc in loco cum multis alijs iusto prælio cecidit, statimque quasi malorum sentina è Re-

1265. publ.exhausta, læta pax, quam ille excluserat, vndique affulsit. Ad eundem fluuium inferiùs in primitiua Anglorum Ecclesia alius etiam locus fuit religiosis cultus, tunc Fleodanbyrig, nunc

Flatbury. Persor. **Flatbury**, & huic vicina **Persor**, Saxonicè Pepirsopan, à Pyris nomine facto, quod vt apud Historicum illum optimum Guil. Malmesburiensem legitur, *Fundauit, & perfecit tempore Regis Eadgari Egelwardus Dux Dorsettensis minimè parcus animo, sed effuso in largitatem studio, verùm illud quanto succubuit detrimento? Partem diuitum occupauit ambitio,partem sepelinit obliuio, maiusculam portionem Reges Edwardus, & Gulielmus contulère Westmona-*

Strensham. *sterio.* Inde *Auona* placidè delatus per *Strensham* Equestris & antiquæ prosapiæ Russellorum habitationem, in Sabrinam demùm influit.

Iuxta hæc ad partem hanc Australem Centuria est **Oswald-**

Oswaldslaw, **slaw**, ab Oswaldo Wigorniensi Episcopo qui ab Edgaro Rege sibi impetrauit,sic dicta, cuius immunitas, dum Angliæ lustrum conderet Guilielmus Conquestor, his verbis in acta publica est relata.

relata. *Ecclesia S. Mariæ de Wircester habet Hundredam, quæ vocatur* Oswaldslaw, *in qua iacent* 300. *Hidæ, de quibus Episcopus ipsius Ecclesiæ à constitutione antiquorum temporum habet omnes redditiones Socharum, & omnes consuetudines inibi pertinentes ad dominicum victum, & Regis seruitium, & suum: ita vt nullus Vicecomes vllam ibi habere possit querelam, nec in aliquo placito, nec in alia qualibet causa. Hoc attestatur totus Comitatus.*

Locus est sed incertæ positionis circa hunc agrum, quem Augustynes-ace, id est, *Augustini quercus*, dicitur, ad quam Augustinus Anglorum Apostolus, & Britanni Episcopi conuenêrunt, & de Paschate celebrando, verbo Dei Anglis annuntiando, & Baptismo secundum ritum Romanum celebrando rationibus aliquandiu digladiati, discordibus vtrinque animis tandem discesserunt. Augustines oke. *Anno Christi* 603.

Hæc Prouincia à Normannicis temporibus, primum Vicecomitem habuit Vrsum siue Vrsonem * de *Abtot* cui latifundia cum illa dignitate Rex Guilielmus primus donauit. Illique successit Rogerus filius (qui vt habet Guilielmus Historicus Malmesburiensis) *Paternarum possessionum compos graui Regis Henrici primi indignatione pulsus est, quòd quendam ex ministris Regijs præcipiti furore iussisset interimi.* Verùm hæc Vicecomitum dignitas per Emelinam Rogeri huius sororem in familiam *Bellocamporum* hæreditariò translata fuit. Paucis interiectis annis Stephanus Rex Walleranum Mellenti Comitem, fratrem Roberti *Bossu* Comitis Leicestrensis, primum, vt scribitur, Wigorniæ instituit Comitem, qui Monachus factus Pratellis in Normannia 1166. obijt, eius filius Robertus qui Reginaldi Comitis Cornwalliæ filiam duxerat signum seditionis contra Henr. II. sustulit, eiusquè filius Petrus anno 1203. rebellis ad Gallum defecit, vsque sunt tantùm titulo Comitis Mellenti, non Wigorniæ, quod hactenus legi. Non enim permisit Rex Henricus secundus Stephani successor vt quisquam sub eo honoribus ab hoste acceptis frueretur. Nec vsque ad Regis Richardi II. tempora quisquam quod sciam Wigorniæ Comitatus titulum gessit. Ille enim Thomæ Percio contulit, quem cùm bello intestino Henricus IIII. interemisset, Richardus de *Bello-campo* ab *Abtotis* oriundus hunc honorem à Rege victore accepit. Post illum sine prole mascula defunctum, Ioannem *Tiptofti* Hiberniæ Proregem Wigorniæ Comitem creauit Edwardus IIII. Sed cùm ille præpostero obsequio ad principis voluntatem in cædibus quasi

Comites Wigorniæ. * *Alijs D'abtot.* *Robertus de Monte.*

carnifex se accommodasset, ipse capite truncatus sub Henrico Sexto iam restituto carnificinam subijt: filium tamen eius Edwardum in integrum restituit Rex Edwardus cùm ipse denuò regnum recepisset. Illo autem sine prole mortuo, & hæreditate Orig.1.H.7.R.16. inter sorores Ioannis illius *Tiptoft* Comitis Wigorniæ diuisâ, quæ maritos habuerunt Baronem de *Roos*, Baronem *Dudley*, & Edmundum *Inguldesthorp*; Carolus Somersettensis, Henrici Ducis Somersettensis filius naturalis ab Henrico Octauo hoc titulo ornatus erat, cui recta serie successerunt Henricus, Guilielmus & Edwardus qui iam floret, atque inter cæteras virtutis & nobilitatis laudes bonarum literarum studijs impensè fauet.

Hic ager Parœcias 152. numerat.

Staffordshire.



Ertia Cornauiorum regio nunc **Staffordshire**, Saxonicè Ꞩꞇaꞇꝼoꞃꝺꞅcype, cuius incolæ Bedæ, quod Angliam mediam inhabitarunt, *Angli Mediterranei* vocantur; ab ortiua plaga Warwicensibus & Derbiensibus, à meridiana Wigorniensibus, ab occidua Salopiensibus præcincta, quasi rhombi forma ab Austro in Septentriones procedit, medio latior, & extremis se angustantibus. Pars Septentrionalis montana & minùs læta, media Trenta flumine perfusa lætior, syluis amicta, aruis & pratis variata; vti & meridionalis, quæ etiam carbones fossiles habet, & ferri venas, suo verò commodo an incommodo norint incolæ, & ipsi dixerint.

Angli mediterranei.

Ferrum.

Pars Septentrionalis montibus non magnis leuiter intumescit, qui hinc exorsi, vt Apenninus Italiæ, per Angliam mediam perpetuum dorsum perpetuis iugis elatum ad Scotiam vsque, nomine sæpè mutato, agunt. Hic enim **Morland**, inde **Peake**, deinde **Blackston edge**, posteà **Crauen**, deinceps **Stanmore**, & demùm in cornua scilicet **Cheuiot** vocantur. Ex his collibus plurima in hoc agro emanant flumina, præcipua verò sunt *Doue*, *Hanse*, *Churnet*, *Tayn*, *Blith*, & qui singula capit & ad mare defert, Trenta. *Donus* siue **Doue** cuius ripæ extructæ sunt è solido saxo,

Doue fl.

saxo, quo adusto ad stercorandos agros vtuntur, orientalem agri partem magna ex parte citus perstringit, & à Derbiensibus separat, primū *Hanso* fluuiolo auctus qui absortus & desideratus ad tertium milliare erumpit. Inde *Churnettum* fl. socium admittit qui aquas agit per *De la Cres* Monasterium à Ranulpho eius nominis III. Cestriæ Comite constructum, *Leike* mercatu notum, & *Aulton* Baronum de *Verdon* olim castrum, à quibus per Furniuallos ad Talbottos Salopiæ Comites descendit. *Tayn* amniculus paulò inferius in *Douum* illabitur, qui haud procul à *Cheddle* exoritur antiqua Bassettorum sede, qui à Bassettis de *Draiton* stemma deducunt. Iam *Douus* Vttcester, Saxonicè Vttokcester, pratis floridis, & re pecuaria inclitum præfluit, quod ETOCETVM esse, cuius meminit Antoninus, vel ipsum nomen loquitur, & distantia à *Pennocrucio*, & *Manuessedo* non reclamat, etiam si ad calculos curiosè reuocetur. Posteà cùm iam Trentam propiùs accedit Douus *Tutbury* castrum, quod & *Stutesbury* dicitur, alabastrino colli affixum inuisit, ab Henrico Domino de *Ferrarijs* Normanno constructum, cui latifundia amplissima in hoc agro donauerat Guilielmus primus, quibus omnibus tandem excidit Robertus de *Ferrarijs*, Comes Derbiæ, cùm iterùm ab Henrico tertio defecisset. Ille enim cùm post multas quas Baronico bello turbas dedisset, in gratiam cum rege redijsset, & fidem conceptissimis verbis in officio se permansurum obstrinxisset, posteà tamen homo quietis impatientissimus, vt fortunam quam flectere non potuit, planè frangeret, arma in principem induit, demúmque captus, vt cum historico nostro loquar, *secundum formam obligationis suæ*, hanc fortunarum & dignitatum iacturam longè maximam fecit.

Aulton Castle. *Barones Verdon. Vide in Here-fordshire.* *Tayn fl.* Vttcester. *Etocetum.* Tutbury. *Rob. Comes de Ferrarijs.*

Trenta autem è duobus vicinis fontibus inter hos etiam colles effluit, qui suo quasi iure tertium sibi locum inter Britanniæ flumina vendicat. Malè feriati homines à Gallica dictione *Trenta* dictum somniarunt, vnde etiam finxerunt triginta fluuios in illam influere, totidémque piscium genera in ea natare, quorum nomina rythmo Anglico decantant accolæ: nec dubitant huic ascribere quod Tibisco suo tribuunt Hungari, duas scilicet partes aquam esse, tertiam pisces. A fontibus in meridiem primùm multis ambagibus descendit non procul à *Nouo castro subter Lymam*, respectu antiquioris quod iuxtà ad *Chesterton subter Lymam* olim floruit, cognominatum, vbi antiqui castri plusquam semiruta mœnia vidimus, quod primùm ex dono Regis Ioannis

Trenta fl. New castle vnder Lyme.

fuit Ranulphi Comitis Cestrensis, posteà beneficio Henrici tertij familiæ Lancastrensis. Inde per *Trentham*, quondam **Tricingham**, sanctæ illius, & regiæ virginis Werburgæ cœnobiolum, ad **Stone** mercatorium oppidum properat, quod Saxonico sæculo enatum, nomen à saxis inuenit quæ solenni ritu maiores congesserant ad designandum locum, vbi Wolpherus Rex Merciorum paganissimus filios Vulfaldum & Rufinum, quòd Christo nomina dedissent, immani scelere trucidauit. Quò loci cùm posteritas in eorum memoriam Ecclesiolam sacrâsset, oppidum statim succreuit, cui ab illis saxis *Stone* nomen inditum fuisse memorat Historia Petroburgēsis. Post *Stone* defertur placidè *Trenta* per *Sandon* quæ quondam sedes Staffordorum Equitum clarissimorum, nunc verò hæreditariò Sampsonis *Erdeswick* viri clariss. qui venerandæ antiquitatis cultor maximus, & hoc nomine non minùs memorandus, quàm quòd ab Hugone de *Vernon* Barone de *Shipbroc*, variato pro habitationis ratione nomine primùm in *Holgraue*, & posteà in *Erdeswick* recta linea mascula descenderit.

Trentham. Stone. *Historia Petroburgensis.* Erdeswick. * *Nomina secundum habitationem variata.*

Ab hoc in ortum *Trenta* cursum deflectit, & ab Austro **Canoc** syluam, vulgò **Cankwood** longè latéq; diffusam habet, demúmque *Sow* flu. sinistra ripa suscipit, qui emergit iuxta *Healy* castrum à Baronibus de *Aldelegh*, siue *Awdley* extructum, quibus T. de *Verdon* locum donauit, & à quibus familia *Stanleiorum* Comitum Derbiæ; sed hæreditas & nomen ad Touchettos descendit in quorum sobole & nomine illa dignitas adhuc elucet. *Sow* iste Trentæ quasi parallelus æquali distantia fluit per *Chebsey* quæ suos olim Dominos *Hastangos* habuit, nec procul ab *Eccleshall* habitatione Episcopi *Lichfeldensis*, & *Ellenhall* quæ olim Noëlorum claræ familiæ sedes erat, qui Monasterium hîc ad *Raunton* posuerunt; & à quibus hæreditariò ad *Harcourtos* deuenit, qui ex veteri Normannica nobilitate diù magna dignitate floruerunt. E Noëlorum tamen masculis Andreas Noël de *Dalby* Miles clariss. & Noëli de *Wellesborrow* in Comitatu Leicestrensi adhuc supersunt. *Sow* inde *Stafford* subluit olim *Statford*, & prius *Betheney*, vbi Bertelinus minorum gentium Diuus heremeticam vitam quondam egit. Cùm Angliæ lustrum conderet Guilielmus Primus (vt in eius libro legitur) *Rex in hac habuit tantum* 18. *Burgenses in Dominio suo, & 20. mansiones de honore Comitis, reddebat de omnibus consuetudinibus nouem libras denariorum.* Et in eodem libro. *Rex præcepit fieri Castellum, quod modò destructum est.*

Cankwood. *Barones de Audley.* * *Noël.* Harcourt. Stafford. *Capgrauius.*

Tunc

Tunc autem, vti etiam nunc, totius agri caput erat, cui maximum tamen decus à *Stafford* castro adiuncto quod Barones de *Stafford* sibi in sedem construxerunt. Sub quo *Penkus* fluuiolus *Souo* illi commiscetur, qui nomen vetusto oppido fecit, quod Antoninus PENNOCRVCIVM dixit, nos *Penkridge*. Sed quod Romano sæculo celeberrimum fuisse videtur, nunc tantùm viculus est equorum nundinis celebris, quas loci Dominus Hugo *Blunt* à Rege Edwardo secundo obtinuit. *Pennocrucium.* Penkridge.

His susceptis aquis Trenta medium iam agrum in ortum placidè secat, *Chartley* castrum duorum milliarium diuerticulo à sinistra ripa seiunctum prospiciens, quod à Ranulpho Cestriæ Comite qui extruxerat ad Ferrarios per Agnetem eius sororem, quam Guil. de *Ferraryis* Comes Derbiæ sibi in matrimoniũ coniunxerat, deuenit, è cuius prosapia Domini Ferrarij de *Chartley* floruerunt, & Anna vltimi filia hunc honorem quasi dotale patrimonium Gualtero *D'eureux* marito suo attulit, qui illustrissimi Roberti *D'eureux* nunc Comitis Essexiæ & Domini Ferrarij de *Chartley* atauus erat. A dextrâ ripâ eadẽ ferè distantia inter syluas amœnissimè sedet *Beaudesert*, quondam Lichfeldensium Episcoporum, posteà Baronum *Pagettorum* ædes, Guiliel. enim *Paget* qui ob magnam rerum prudentiam, magnam apud Henricum Octauum, & Edwardum collegit gratiam, cùm res Præsulum vndique acciderentur, amplissimas Lichfeldensis Ecclesiæ possessiones consequutus est, simúlque creatus est ab Edwardo VI. Baro *Paget* de *Beaudesert*. Chartley. *Barones Ferrers de Chartley.* *Beaudesert.* *Barones Paget.*

Lichfeldia inde visitur vix quatuor mill. pass. ab hac dextrâ Trentæ ripâ semota, *Licidfeld* Beda vocat, quod Rossus Warwicensis *Cadauerum campus* interpretatur, & plurimos Christianos martyrio ibi sub Dioclesiano affectos refert. Vrbs est humili situ, satis ampla & nitida, in duas partes palude siue aqua minùs profunda diuisa, quæ tamen duobus aggeribus, quibus subsunt sua emissaria, cõiunguntur. Australis pars siue citerior multò maior est, & in varias descripta plateas, sed sine munitione; vlterior, minor est, templo autem spectatissimo insignis, quod pulcherrimo mœnium ambitu instar castelli, & elegantissimis Præbendariorum ædibus, Episcopíque palatio redimitum, præcellenti specie tribus è saxo pyramidibus in excelsum surgit, multísque retrò antè sæculis Episcoporum sedes fuit. Anno enim mundi redempti sexcentessimo sexto Oswius Nordanhumbrorum Rex, paganis Mercijs deuictis, ad veram Christi religionem propa- Lichfield.

gandam hoc in loco templum condidit, & Duinam primum Episcopum ordinauit, cuius successores eam gratiam à principibus inierunt, vt non modò primas tulerint inter omnes Merciorum Episcopos, amplissimásque possessiones in suos vsus acceperint, *Cankwood* siue *Canoc* syluâ maximâ, vberrimísque prædijs donatis; verùm etiam Archiepiscopum habuit Eadulphum, cui Adrianus PP. pallium donarat, omnesq; Merciorum & Orientalium Anglorũ Episc. subiecerat, aureis rationibus ab Offa Merciorum rege permotus in inuidiam Ieamberti siue Lamberti Cantuariensis Archiepisc. qui suam operam Carolo Magno detulit, si Angliam inuaderet. Sed cum Offa, & Eadulpho euanuit hæc dignitas Archiepiscopalis. Inter Episcopos autem celeberrimus fuit Ceada ob sanctitatem Diuis adscriptus, qui, vt inquit Beda, cùm nondum luxus Episcoporum animos peruasisset, *Fecerat sibi mansionem non longè ab Ecclesia remotiorem, in qua secretiùs cum paucis, id est, septem siue octo fratribus, quoties à labore & ministerio verbi vacabat, orare ac legere solebat.* Eo seculo **Licetfeild** *villa erat exigua, longè à frequentia vrbium. Nemorosa circà regio, riuulus propè fluit, Ecclesia angusto situ erat, antiquorum mediocritatem, & abstinentiam præ se ferens.* Cùm synodo 1075. prohiberetur Episcopales sedes in villis obscuris delitescere, Petrus Episcopus *Licedfeldensis* Cestriam suam sedem transtulit. Robertus verò de Limseio eius successor eandem ad *Conuentriam* remouit. Paulò pòst Rogerus *Clinton* Lichefeldiam reduxit, & elegantissimum templum Anno Christi 1148. in B. Mariæ, & S. Ceadæ honorem inchoauit. Opidum verò patrum memoria à Rege Edwardo VI. nomine Balliuorum & Burgensium primùm fuit incorporatum. Polum borealem LII. gradib. XLII. scrup. sublimem videt, & ab vltimo Occidente XXI. grad. XX. scrup. numerat.

Hist. Roffen.

Guil. Malmesburiensis. A.

Palus ista Lichfeldensis intra ripas statim coërcita citò in Trentam immergitur, qui in ortum cursum continuat donec Tamæ flumini ab austro obuiat. Tama autem in ipso australi huius agri limine *Drayton Basset* inuisit, sedem Baronum Bassettorum, qui à Turstino Normanno efflorescentes in numerosam & insignem familiam sunt propagati. Hinc enim Bassetti de *Welleden*, de *Wicham*, de *Sabcott*, præter illos de *Chedle* aliósque, tanquam à stirpe prouenerunt. Horum autem de *Drayton* postremus erat Radulphus, qui sororem, vt scribitur, Ioannis Montisfortensis Ducis Britanniæ duxerat, & sine sobole regnante Richardo secundo diem obijt supremum.

Dryton Basset.

Bassetti.

Inde

Inde *Tama* statim **Tameworth**, Saxonicè Tamaweopo, subluit, *Tamawordinam* Marianus vocat, opidum ita agrorum confinio locatum, vt pars altera quæ olim ad *Marmionos* Warwicensis, altera quæ ad *Hastingos* spectauit, huius agri censeatur. Nomen verò factum est à Tama præterfluente, & Saxonica dictione Weopth, quæ insulam amnicam, vel locum aquis circumfusum denotare existimo, cùm *Keyserswert*, & *Bomelsweort* in Germania *Cæsaris insula*, & *Bomeli insula* significent. Merciorum florente regno, villa erat regia, &, vt est in libro Wigorniensi, *locus celeberrimus*. Posteà Danicis bellis collapsum in integrum restituit Ædelfleda Mercia, & Editha Edgari regis filia, quæ nuptias auersata castitatis opinione in Sanctarum catalogum inscripta, ædiculam virginibus velatis hîc constituit, quam post paucos annos *Marmioni* Normanni, quibus hoc oppidum largitus est Guiliel. Primus, ad *Polleswortb* transtulerunt, cùm castrum elegans hîc construerent, quod ab illis per *Freuillos* ad *Ferrariorum* familiam deuenit. *Marmioni* illi, vt scribitur, honorarij milites hæreditariò Regibus Angliæ erant. Quoties enim nouus Angliæ Rex inauguratur, familiæ huius hæres tenetur Cataphractarius eques aulam regiam intrare, & conceptis verbis ad duellum prouocare, si quis regis iuri se opponere ausit. Et certè Alexandrum Freuillum sub Edwardo III. per huiusmodi seruitium, vt vocant, hoc castrum tenuisse ex actis publicis constat. Hoc tamen honore in coronatione Richardi secundi exciderunt Freuilli, & per nuptias *Dimocorum* familia in agro Lincolniensi eundem accepit.

Tame-worth. *Worth, etiam Prædium Saxonibus significat.* *Marmioni.* The Kings Champion. *Vide in Com. Lincoln pag. 484.* *Inquis. 2. E. 3.*

Nunc *Trenta* cum *Tama* consociatus per loca Alabastrite fœcunda cursum in Septentriones deflectit, vt citiùs *Douum* excipiat, & **Burton** Alabastrinis operibus, *Ferrariorum* castro, antiquo monasterio ab *Vlfruno Spot* fundato, & Modwenæ Hibernicæ mulieris secessu quondam insigne oppidum ferè circumlambit. De quo Monasterio liber Abingdonensis, *Quidam minister Athelredi Regis dictus* Vlfricus Spot *construxit Abbatiam* Burton, *deditq; ei omnem hæreditatem paternam appreciatam* 700. *libras, & vt hæc donatio rata haberetur, dedit Athelredo Regi* 300. *mancas auri pro eius confirmatione, & vnicuiq; Episcopo quinq; mancas, insuper Alfrico Archiepis. Cantuariæ villam* Dumbletonam. Vt vel hinc intelligamus aurea tunc fuisse secula, aurúmque etiam in rebus sacris valuisse. Iuxta hoc inter *Douum* & *Trentam*, & *Blithum* (qui *Blithfeild* speciosas ædes antiquæ & claræ familiæ Ba-

Alabastrum. Burton vpon Trent. Domesday. *Blith fl.*

Needwood forest. gottorum irrigat, & denominat) *Needwood* sylua spatiosa, viuarijsque repleta diffunditur, in quâ circumuicina nobilitas hilares venandi labores gnauiter, assiduéque exercet. Hæc in parte huius agri media.

Chellington Giffardi. * Corbuction. Extremitatem verò australem illustrant *Chellington* perpulchrę ædes familię antiquæ & celebris Giffardorum. Quod Manerium, regnante Henrico Secundo, Petrus * *Corbuchun* dedit Petro Giffard, cui etiam Richardus ille *Strongbow* Comes Penbrochiæ Hiberniæ expugnator *Tachmelin* & alia in Hibernia donauit. **Wulfrunshampton** à *Vulfruna* muliere quæ monasterio oppidum auxit denominatum, nunc *Woluerhampton*, cuius omnis celebritas est è Collegio adnexo Decano, & Prębendarijs Windesoræ, **Theotenhall**, hodie *Tetuall*, Danico cruore anno 911. ab Edwardo Seniore intinctum, Weaderbupg, nunc *Wedsborow* ab Ealfleda contra Danos firmatum, & *Dudley* castrum Wigorniensibus conterminum à Dudone Saxone, vt produnt, extructum & denominatum, sed Gulielmi primi tempore (vt ipsius libro habetur) Guilielmus *filius Ausculfi* possedit, postea *Paganellis* obuenit, quod tandem Richardus Sutton miles cum vxore Paganellorum horum vltima accepit, cuius posteri inde Barones de *Dudley* dicti in honoratissimam familiam sunt propagati. Lacus est alicubi in hoc agro (si nos non fallit Nechamus) in quam nulla fera vllo modo intrabit, sed cùm locus sit incertus, & res incertior, solum hos ipsius Nechami versiculos adiungam, quibus pro titulo præfigitur.

Woluerhampton. Tetnall. Wadsbury.

De lacu in Staffordia,

Rugitus lacus est euentus præco futuri,
Cuius aquis fera se credere nulla solet.
Instet odora canum virtus, mors instet acerba,
Non tamen intrabit exagitata lacum.

Geruasius Tilburiensis. De alio etiam lacu hac in regione sic scribit Geruasius Tilburiensis in Otijs Imperialibus ad Othonem quartum. *In Episcopatu Conuentrensi, & Comitatu de Stafford ad radicem montis cui Mahull nomen indigenæ indiderunt: est aqua in modum paludis amplè diffusa: in territorio villæ quam* Magdaleam *dicunt. In hac palude aqua est limpidissima, & syluæ infinitæ continua, quæ tantum habet in refouendis corporibus efficaciam: quòd quoties venatores ceruos aliasque feras insecuti fuerint vsque ad equorum lassitudinem, si in extremo æstuantis solis ardore aquam gustauerint, ac equis exposuerint hauriendam, amissas currendi vires reparant, vt non cucurrisse arbitreris.*

Cæterùm

Cæterùm Staffordiensis titulus à Roberto de *Stafford* quem Guilielmus Normannus magnis possessionibus accumulauit, ad nostra vsque tempora in eius progenie permanet. Familia siqua alia, clara, & antiqua: sed alternantis fortunæ vices subinde experta, primùm enim Barones erant de *Stafford*, inde Comites, posteà Duces Buckinghamiæ, & Comites Staffordiæ. Nunc verò suo fato ad pristinum Baronum titulum reciderunt, & amplissimæ hæreditates, quas honoratissimis coniugijs adierant, quasi diffugerunt, lætiorque successit securitas, quæ cum fortuna in potentium ædibus cohabitare nescit. *Staffordiæ Comites, & Barones.*

Habentur in hoc Comitatu Paraciæ. 130.

Shropshire.



Varta ex illis regionibus quas insedêrunt olim Cornauij, Scrobbesbyrig, & Shrobbesbyrig Saxonibus, nobis Shropshire, & Latinis *Comitatus Salopiensis* dicta, cæteris spatio multò maior, nec vbertate, aut amœnitate minor, ad orientem solem Staffordienses, ad Occidentem Montgomerienses, ad Meridiem Wigornienses, & ad Septentriones Cestrenses attingit. Oppidis & castris vndique stipata est frequentissimis, vtpote quæ limitanea fuerit, vel ager arcifinius (vt Siculi Flacci verbo vtar) arcendis finitimis Wallis, vnde maiores nostri Saxonico vocabulo hæc confinia *The Marches* dixerunt, quòd limites essent inter Wallos & Anglos: nobilesque ferè omnes in hoc tractu, duces limitanei erant, & priuata sua iura quodammodo regalia habuerunt, quæ paulatim pacis tranquillitas iam antiquauit. *Marchionesque* olim de *Marchia* Walliæ dicti fuerunt, vt constat ex Rubeo libro in Scaccario Reg. vbi legitur, quòd in coronatione Æleonoræ Reginæ vxoris Henrici Tertij, *Marchiones de Marchia Walliæ videl. Ioannes filius Alani, Radulphus de Mortuomari, Ioannes de Monmouth, & Walterus de Clifford nomine Marchiæ ius Marchiæ esse dicebant hastas argentatas inueniendi & illos deferendi ad sustentandum pannum sericum quadratum purpureum in coronatione Regum, & Reginarum Angliæ.* The Marches. Lord Marchers. *Marchiones.* The Canopye.

Nec

Nec tamen (hoc præfari libet) vniuersam hanc regionem ad Cornauios spectasse existimarim, sed solùm Cissabrinam; Transabrina verò Ordouicum fuit, nec ita pridem authoritate Parlamentaria huic agro adiuncta. In has enim duas partes vniuersa commodè distribui potest, Sabrina ab Occasu æquinoctiali in Ortum Hibernum intersecante.

In Transabrina limitem Australem Temdus flu. Britannicè *Tefidiauc*, stringit, cui demùm confluit Colunus flu. Britannicè *Colunwy*, & contractè *Clun*. Hic interiùs scaturiens, non procul à frequenti oppidulo *Bishops Castle* dicto, quia ad Episcopos Herefordenses spectarit, quorum diocœsis in hac Prouincia latè patet, *Colunno* Castro, vulgò *Clune Castle*, nomen impertit, quod *Fitzallani* ab Alano *Flaoldi* Normanni filio oriundi, qui posteà Arundeliæ Comites, construxêrunt, cùm limitanei essent contra Wallos duces, & illos assiduis incursionibus agitarent. Vbi verò *Temdo* confluit inter vada incerta intereminet antiquæ admodum memoriæ collis, quem *Caer Caradoc* vocant, eò quòd circa annum salutis L I I I. Caratacus Britannus Rex in hoc tractu clarissimus saxorum vallo præstruxerit, & obfirmato animo cum suis contra Ostorium, & Romanorum legionarios defenderit, donec Romanus, distracta rudi illa saxorum compage, cuius reliquiæ etiamnum supersunt, irrumpens, Britannos inermes in iuga montium decedere coëgerit. Ipse tamen, vxore, filia, & fratribus captis, fuga euasit, sed posteà (vt res aduersæ nusquam tutæ) à Cartimandua Regina, cuius fidei se commiserat Ostorio traditus, Romámque deportatus, cùm Romanos longo & difficili bello exercuisset, veniam à Claudio Cæsare sibi & suis, non degenere prece, sed generosa loquendi libertate impetrauit. Ob hunc collem expugnatum, & Regem captum triumphi insignia Ostorio decreta, nec minùs claram Carataci captiuitatem censuit Senatus, quàm cùm Siphacem P. Scipio, & Persen L. Paulus victos Reges populo Romano ostenderint. Licèt verò nec huius belli, nec huius viri nostræ historiæ sarcinator meminerit, nondum tamen memoria apud vulgum prorsus intercidit. Regem enim in hoc colle debellatum fuisse prædicant, & Triadum libro inter tres nominatissimos in re militari Britannos *Caradauc Vrichfras* primus nominatur, quem hunc ipsum esse Caratacum mihi neutiquam dubitandum videtur.

Ludlow inde, Britannicè *Dinan*, & *Lysswysoc*, id est, *Principis Palatium*, ad eiusdem *Temdi* cum *Coruo* confluentes colle attollitur,

Clune fl. — Bishops Castle. — Clune Castle. — *Caer Caradoc.* — *Caratacus Rex.* — *Tacitus.* — *Humfr. Lhuidius* — Ludlow.

tur, maiore elegantia, quàm vetustate oppidum. Rogerus de *Monte Gomerico* primùm castrum pulcherrimum, & munitissimum quod *Corno* impendet, & inde mœnia, quæ plùs minùs mill.pass. circuitu colligunt, adiecit. Verùm filio eius Roberto proscripto Henricus primus sibi retinuit, obsessúmque posteà fortiter Stephani Regis insultus pertulit, qui cùm grauissima obsidione premeret, Henricus Scotorum Regis filius vnco ferreo equo abstractus, parùm abfuit quin intra mœnia abreptus esset. Sed præstò illi adfuit ipse Stephanus & singulari animi magnitudine à tanto periculo exemit. Deinde Rex Henricus II. hoc castrum cum subiecta valle ad *Coruum*, quæ vulgò *Coruesdale* dicitur, Fulconi de *Dinan* elargitus est. Posteà Lacciorum fuit, & per filiam ad Galfridum de *Ieneuile* Pictauensem, vel vt alij volunt, è familia Lotharingica descendit, à cuius posteris rursus per filiam ad Mortuomarios, & inde in sacrum principis patrimonium hæreditariò deuenit. Ipsique posteà incolæ in ipso oppidi sinu, æditissimo loco, templum quod vnicum habet, perelegans posuérunt, Tunc in honore esse cœpit, viciniśq; prælucere, & quamuis Stephanus Rex, Simon de *Monteforti*, & Henricus Sextus domesticis bellis afflixerint, semper tamen refloruit, & nunc inprimis ex quo Concilium Limitaneum non dissimile Parlamentis illis Gallicis, instituit Henricus Octauus, cuius Præses hîc plerumque forum agit, quod vix vnquam refrigere videas, adeò mira est iste populus limitaneus ad litigandum alacritate. Constat hoc concilium ex D. Præsidente, tot Consiliarijs quot Principi placuerit, Secretario, Attornato, Solicitatore, & quatuor Comitatuum Walliæ Iusticiarijs. Præsidentis verò personam modò gessit D. Henricus Sidnæus, vir nobilissimus, & omnis antiquitatis peritissimus, cui successit Philippus filius Eques clarissimus, de quo quid, & quantum sibi augurabatur Britannia, non facilè dixerim: sed illum immatura morte præreptum sacer & cælestis cœtus iam excepit. Inferiùs ad *Temdum Burford* Baronia conspicitur quæ à Theodorici Saij posteris ad Robertum de *Mortuo-mari*, ab eius itidem posteris ad Galfredum de *Cornubia* siue *Cornwaile* qui genus ad Richardum Cornubiæ Comitem, & Regem Alemannorum retulit, eiusque prosapia ad hæc vsque tempora Baronum nomine vulgò floruit. *Tenetur* verò, vt inquisitione legitur, *de Rege ad inueniendos quinque homines pro exercitu Walliæ, & per seruitium Baroniæ.* Qui verò, vt obiter notem, integram Baroniam tenebant, vulgò Barones olim

Vnci ferrei. 1139. *Matth.Paris.*

Ieneuile.

The Councell in the Marches.

Phil.Sidnæus.

Cornwaile.

Non tamen fuerunt Barones Parlamentarij.

Inq.40.E.3.

olim censebantur, & vt nonnullis doctis in iure nostro municipali placet, Baro & Baronia (vt Comes & Comitatus, Dux, & Ducatus, Rex, & regnum) coniugata fuerunt ante Statutum illud. *Quia emptores terrarum.*

Baro & Baronia coniugata.

Temdo nunc Salopienses relinquente, ad eius ferè ripas Septentrionem versus protuberant colles faciles, *Cleehill* vocant, hordei optimi prouentu laudati, nec sine ferri venis, ad quorum ramentum in *Cleybury* viculo Hugo de *Mortuo mari* castrum ædificauit, quod statim ita deleuit Henricus Secundus, quia seditionis fuerit nutricula, vt vix hodie supersint vestigia. Et *Kinlet*, vbi *Blunti* floruerunt, Bluntorum certè nomen quod a flauo capillo factũ, hoc tractu celebre, familia nobilis, vetusta, & cuius rami longè diffusi. *Brugmorse*, vulgò *Bridgnorth*, inde vidimus ad dextram Sabrinæ ripam à Burgo & *Morse* saltu adiuncto denominatum, cùm antea *Burg* simpliciter diceretur, muris, fossa, amplo castro, & Sabrina qui in stupendam altitudinem depressus inter rupes defluit, tutum. Edelfleda Merciorum domina primùm construxit, & Robertus de *Belismo* Salopiæ Comes muro circundedit, locique ingenio fretus ab Henrico primo defecit, vti posteà Rogerus de *Mortuo-mari* ab Henrico secundo, sed infœlici vterque successu, ad deditionem vtroque adacto, & ad ordinem redacto. In huius obsidione (vt in annalibus nostris legitur) Henr. secundus sagitta petitus, confixus fuisset, nisi Hubertus de S. *Clara* vir nobilis, & Regi deuotus sese interponens, & sagittam & mortem pro Rege excepisset. Anteà etiam Rad. de *Pitchford* ita fortiter hic se gessit vt Henricus Primus paruum *Brug* in vicinia illi dederit *per seruitium inueniendi sicca ligna ad Cameram castri de Brug in aduentu Domini Regis*, *Willeley* parùm hinc abest, sedes olim Warnerij de *Willeley* à cuius posteris per *Harleios* & *Peshall* ad claram familiam de *Lacon* deuenit, quæ aucta per nuptias olim cum hærede de *Passelew*, & nuper possessionibus I. *Blunt* Militis de *Kinlet*.

Cleehill.

*

Blunt Normannicè Flaui capilli.

Bridgmorse.

*

Lib. Inq.

Willeley.

Lacon.

Alia sunt itidem hoc tractu oppida & castella sparsim, nimirùm *Newcastle, Hoptoncastle, Skipton*, & ad *Coruum* fl. *Coruesham*, quod Walterus de *Clifford* habuit ex dono Regis Henrici secundi, *Brancroft*, & *Holgot*, vulgò *Howgate*, quod olim ad *Mandutos*, inde ad R. *Burnellum* Episcopum Bathoniensem spectauit, & posteà ad *Louellos*. Superiùs sunt *Wenlocke* æris fodina sub Richar. Secundo notum. Sed multò notius Saxonico seculo antiquissima Sanctimonialium habitatione, vbi Milburga sanctissima virgo

Lib. Inq.

Wenlocke.

*

Guil. Malm.

vitam

vitam egit, & tumulum accepit: Quod restaurauit & monachis impleuit Comes Rogerus de *Montegomerico*. *Acton Burnell* Burnellorū, & posteà *Louellorum* castellum Comitijs Parlamentarijs sub Edwardo primo nobilitatum. Burnellorum hæc familia celebris olim fuit, & antiqua, desijt autem regnante Edwardo secundo, cùm Matildis hæres enupta fuit Ioanni *Louell*, & secundo Ioanni *Handlow*, cuius filius Nich. nomen Burnelli sibi assumpsit, à quo *Ratcliffi* Sussexiæ Comites genus deducunt. Huic proximum est *Condouer* Manerium quondam *Louellorum*, modò verò Th. Oweni, communium Placitorum Iusticiarij, & bonarum literarum cultoris summi, sed ille placida morte iam in Christo obdormiuit. Quod *de rege tenetur*, (vt in archiuis legitur) *in capite, ad inueniendum duos pedites per vnum diem in exercitu Walliæ tempore guerræ*. Hoc verò eo nomine semel adnoto, vt intelligatur nobiles hoc tractu feoda à Regibus Angliæ tenuisse, vt præstò essent cum militibus ad limites defendendos, quandocunque bellum inter Anglos & Wallos exarderet. Iuxta hoc est viculus *Pitchford* (quæ olim familiæ vetustæ de *Pitchford* nomen communicauit, R. *Oteley* nunc possessio) quem sic à picis fonte dixerunt maiores nostri qui bitumen à pice non internoscebant. Fons enim illic est in priuati cuiusdam area cui liquidum bitumen indies, quamuis diligentissimè despumes, innatat, perinde ac in Asphaltite Iudeæ lacu, in Samosatæ stagno, & Agrigentino Siciliæ fonte; sed non aliò quàm picis vice vtuntur incolæ. An verò contra Comitialem morbum valeat & vim habeat attrahendi, consolidandi vulnera, &c. vt illud Iudaicum, nemo quod sciam hactenus expertus est. Magis ad occasum cernuntur *Ponderbache* castrum iam ruinosum olim *Pulrebache* dictum, sedes Radulphi *Butleri* filij minoris Radulphi Butleri de *Wem*, à quo genus ducunt Butleri de *Woodhall* in Comitatu Hertfordiæ. Sub hoc saltus *Huckstow forrest* dictus latè inter montes patet, vbi ad *Stiperstons* collem magni lapidum tumuli siue moles hinc inde congesti cernuntur, quos Cacodæmonis pontem vulgus fuisse somniat, Britanni *Carneddau teirion* vocant; sed qua de causa positi fuerunt ne ariolari quidem ausim, nisi fuerint quos Giraldus Cambrensis his verbis innuit. *Haraldus vltimus ipse pedes, cúmque pedestri turba, & leuibus armis, victúque patria conformi tam validè totam Walliam circumiuit, & transpenetrauit, vt vix paucos viuos reliquerit. In cuius victoriæ signum & perpetuam memoriam lapides in Wallia more antiquo in tumulum*

Acton Burnell.

Barones Burnell.

Condouer.

Pitchford.

Fons bituminis.

Ponderbach.

Stiperstons.

mulum erectos locis, in quibus victor extiterat, literas huiusmodi insculptas habentes plurimos inuenias,

HIC FVIT VICTOR HARALDVS.

Caurſe. Magis ad Septentriones *Caurſe* caſtrum ſedet quod Petri Corbetti Baronia fuit, à quo ad Staffordiæ Barones deuenit: & Routon. antiquiſſimum *Routon* huic vicinum ad occiduum agri terminum non procul à Sabrina, quod ad antiquam *Liſterorum* familiam nunc ſpectat. Anteà verò fuit Ioannis *Le Strange* de *Knocking*, in cuius inuidiam Leolinus Walliæ princeps ſolo æquauit, vt legitur in vita Fulconis Fitz-Guarini. Romano etiam ſeculo *Rutunium.* eodem nomine floruit Antonino RVTVNIVM dictum, nec in hoc falſi eſſe poſſumus, quandoquidem & nomen & diſtantia, quam ille à Vriconio notiſſimo oppido ponit, exactiſſimè conueniant. Watlesbury. Huic vicina ſunt *Abberbury* caſtrum, & *Watlesbury*, quod à Corbettis ad nobilem & Equeſtrem familiam *Leightonorum* deuenit. Nomen verò accepiſſe videtur à Conſulari illa, & regia via *Watlingſtreat*, quæ hàc in extremam Walliam duxit, vt author eſt Ranulphus Ceſtrenſis. Verùm hæc caſtra, & alia, quæ enumerare vix poſſum, non belli furore, ſed ſecura pace & labentibus annis iam tandem euicta, magna ex parte collabaſcunt.

Nunc flumine tranſmiſſo Ciſſabrinam partem adeamus, quam Cornauiorum propriam fuiſſe diximus. Hanc rurſum in duas quodammodo partes á Septentrione in meridiem defluens diuidit *Terna* fluuius, ſic dictus, quòd è lacu diffuſiore, (cuiuſmodi noſtra lingua **Tearnes** vocamus) inter Staffordienſes promanat. In harum citeriori ſiue Orientali parte, vbi Sabrinæ Ter- *Vriconium.* Wroxceſter. na conſociatur, VRICONIVM fuit, ſic Antonino vocatur, quæ Ptolemæo VIROCONIVM, Nennio *Caer Vruach*, Saxonibus Wpekenceaſtep, nobis *Wreckceter*, & *Wroxceter* dicitur. Vrbs Cornauiorum præcipua, à Romanis, vt videtur condita, cùm hanc Sabrinæ ripam munirent: ſed quia nihil iam præter parietinas cernitur, *The old worke of Wroxceter* indigitant incolę. Saxonico etenim bello laceratum, Danico prorſus concidit, iámque ruſticorum viculus eſt pertenuis, & Romanos nummos vetuſtatis

vetustatis suæ quasi testes aratoribus sæpiùs exhibet. Nomen autem antiquum expressiùs se in monte proximo ostendit *Wrekenhill* dicto, *Gilberti montem* alij vocant, è cuius vertice qui in amœnissimam procumbit planitiem, fonticulúmque habet limpidum, gratissimus in subiectam regionem vndiquáque patet prospectus. Longè hic collis procurrit, sub eo verò quà Sabrina voluitur apud *Buldewas*, vulgò *Bildas*, monasterium celebre floruit sepultura olim inclitæ familiæ Burnellorum. Nec procul à radicibus huius montis in conualle deuexa, ad Militarem Romanorum viam *Okenyate* viculus itinerantibus benè cognitus ita subsidet, eadem distantia qua VSOCONAM cùm à Vriconio, tùm à Pennocrucio seiungit Antoninus, vt hanc *Okenyate* illam fuisse VSOCONAM non est cur quispiam dubitet. Nec abnuit ipsum nomen, hæc enim dictio *Ys* quæ Britannis inferiùs sonat, ad inferiorem eius situm designandum adiuncta videatur. Ex altera parte sub hoc colle *Charleton* castrum cernitur olim *Charletonorum*, qui Powisiæ erant Domini, & magis ad ortum proximè Staffordienses *Tong castle*, olim *Toang*, quod Vernonij non ita pridem instaurarunt, vti etiam collegium in oppido, quod Penbrigij primi, vt legi, fundarunt. Nec quicquam hìc magis ostentant incolæ quàm campanam ob magnitudinem tota vicinia celeberrimam. Huic adiacet *Albrighton* regnante Edwardo primo Radulphi de *Pichford*, nunc verò Talbottorum sedes qui è familia Comitum Salopiæ sunt oriundi.

Wreken hill. Bildas. Vsocona. Oken-yate Charleton Tong Pitchford.

Vltra *Ternam* fl in ipsius ripa *Draiton* iacet, vbi in æstu ciuilium bellorum inter familiam Lancastrensem & Eboracensem, prælium nobilibus agri Cestrensis admodum funestum commissum erat. Illi enim, quamuis æquo ferè Marte discessum fuerit, cùm discordibus animis ab vtráq; parte starent, cōfertissimè ceciderūt. Infra hanc ad *Roden* amniculū *Wem* sedet, Baronia Guil. *Pantulphi* tempore Guil. Cōquestoris, à cuius posteris tandem ad Batleros deuenit, ab illis verò per *Ferrarers* de *Ousley*, & Barones de *Greystok* ad Barones *Dacre* de *Gillesland*. Nec magno hinc interuallo abest *Redcastle*, quod *Le castle Rous* à Normanis dictum, olim Henrici de *Audley*, & huic vicinum *Hodnet* quod olim incolas eiusdem nominis nobiles habuit à quibus hæreditariò per *Ludleios* ad Vernonos peruenit. *Tenebatur olim de Honore de Montgomeri per seruitium esse Seneschallus Honoris eiusdem*. Inde ad eundem flu. *Morton Corbet* Cobettorum castrum conspicitur, qui antiquæ sunt nobilitatis in hoc agro, & latifundia multa iure cliente-

Draiton. 1459 Wem. Barones de Wem. Vita Fulconis. Hodnet. Inq.a.10 E.2. Morton Corbet.

clientelari à Rogero Montegomerico huius agri Comite sub ingressum Normānorum tenuerunt Rogerus,sc.filius Corbet *Huelebec,Hundeslit, Actun,Fernleg*,&c. Robertus filius *Corbet* in *Vlestanston, Rotlinghop, Branten,Vdecot*. Magis ad Austrum iacet *Arcoll* equestris familiæ Neuportorum habitatio,& huic vicinum

Corbet prænomen.

Hamond Abbay.

Hagmond monasterium quod *Fitz- Alani* si non fundarunt,maximè tamen dotarunt. Haud multò inferiùs ad Sabrinam amœnissimè assidet huius agri vrbs longè clarissima ex antiqui Vriconij occasu exorta, quam nos Shrewsbury, & Shrowsbury hodie emollito vocabulo dicimus, cùm maiores Scrobbesbyrig vocauerint, quòd collis fuerat arboribus condensus. Quo sensu & Græci suam *Bessam*, & Britanni hanc vrbem etiam *Pengwerne*, id est, *Caput alneti*, dixerunt: sed vnde nunc illis *Ymwithig*, & Normannis *Scropesbery, Sloppesbury*, & *Salop*, Latinoque nomine *Salopia* vocatur, planè me latet. *Ymwithig* tamen nonnulli Britanniæ linguæ periti dictam credunt quasi *Placentiam* à Britannica dictione *Mwithau*, Bardósque ita nominâsse quod præ cæteris olim Walliæ principibus placeret. Collem occupat subrufescentem,Sabrináque duobus pontibus pulcherrimis peruius, se ferè in circulum ducens ita incingit, vt Isthmo perexiguo debeat, quòd non sit insula. Vnde Poëta noster Antiquarius Lelandus,

Shrewsbury.

Lelandus.

Edita Penguerni latè fastigia splendent,
Vrbs sita lunato veluti mediamnis in orbe,
Colle tumet modico,duplici quoque ponte superbit,
Accipiens patriâ sibi linguâ nomen ab alnis.

Nec natura solùm munita,sed etiam arte,Rogerus enim de *Montegomerico*, cui Conquestoris dono obtigerat, surgenti rupi, quà Boream spectat, dirutis quinquaginta plùs minùs ædibus castrum inædificauit,& Robertus eius filius cùm ab Henrico primo desciisceret, mœnibus obuallauit, quà flumine non defenditur, quæ tamen vim hostilem nunquam, quod sciam nisi bello Baronico contra R. Ioannem pertulerunt. Primis Normannorum temporibus satis culta, & frequens erat, vt enim in veteri libro Angliæ Censuali legimus, reddebat per annum 7. libras, & 16. solidos de *Gablo*, 252. ciues censebantur, è quibus duodecem apud Angliæ reges excubare,cùm in hac vrbe agerent,totidemque concomitari cùm venatum prodirent,tenebantur. Quod institutum crediderim,quia non multos ante annos Edricus *Streona* Dux Merciorum, vir omnibus sceleribus notatissimus Alfhelmum

mum principem hic inter venandum ex insidijs sustulisset. Quo tempore (vt innuit ille liber) consuetudo inualuit hac in vrbe, *Vt mulier accipiens quocunque modo maritum, si vidua erat dabat regi xx. solidos, si puella decem solidos quolibet modo acciperet virum.* Cæterùm, vt ad rem reuertar, non tantùm munimentis Comes ille Rogerus verùm etiam alijs ædificijs cùm publicis, tum priuatis instaurauit, Monasteriúmque S. Petro, & Paulo posuit pulcherrimum, cui plures possessiones concessit, & vnà cum illis Ecclesiam S. Gregorij *eo scilicet tenore* (ex priuata Monasterij historia loquor) [redacted]*t cum Canonici, qui in ea Prebendas habebant, morte deficerent, Prebendæ in dominium monachorum deuenirent.* [redacted] [redacted]: Subsequente tempore alia etiam hic surrexerunt templa, nam vt Dominicanorum, Franciscanorum, Augustinensium fraterculorum cœnobia omittam, quæ *Chartloni, Ieneuilli, & Staffordi* posuerunt; duæ collegiatæ Ecclesiæ, altera S. Ceadæ cum Decano & x. Præbendarijs, altera Beatæ Mariæ cum Decano itidem & ix. Præbendariolis, erectæ erant. Hodie verò vrbs est eximia, frequens, mercium copiosa, ciuium diligentia, pannis conficiendis, & Wallorum commercijs opulenta. Huc enim omnes ferè Walliæ commoditates, quasi ad commune vtriusque gentis emporium confluunt: à Wallis enim & Anglis incolitur, quibus vtraque lingua in vsu, & quibus inter alia, hoc in maximam laudem cessit, quòd scholam erudiendis pueris totius Angliæ numerosissimam instituerint, cui Minerual honestissimum Thomas Aston primus Scholarcha vir optimus, & integerrimus sua opera comparauit. Ad hanc vrbem, quum Henricus Percius iunior, seditiosum animum in Henricum IIII. induisset, & iam mœnia oppugnaturus esset, quæ ille omni ratione constituerat, potentior fortuna subitò discussit. Rex enim ex inprouiso à tergo cum exercitu instabat, in quem iuuenis animosè inuectus post longam & difficilem pugnam, desperata victoria, in destinatam mortem ruit. Locum verò adhuc *Battlefeild* à prælio vocant, in quo sacellum, & vnum

1401 *Prælium apud* Shrewsbury.

alterumque sacrificium rex victor instituit, ad impetrandam (si fieri posset) illo prælio occisis peccatorum remissionem. Ab Asorijs insulis gradibus xx. minutis xxxvii. ab Æquatore partibus lii. scrupulis liii. distat hæc *Salopia*.

Rates, vulgò Flotes.

[redacted]

Shrawerden.

Knocking.

Iuxta hanc vrbem multiplices gyros trahit Sabrina, in quibus antiquissimum illud nauigij genus, quod vetustas rates dixit, est vsitatissimum, scilicet, ex rudibus asseribus, & tignis connexæ trabes, quæ secundo flumine onera subuehunt, quarum vsum & nomen à Germaniæ Rheno nostrates deportarunt, eodémque cum Germanis nomine **Flotes** vocitant. Flumini verò adiacent *Shrawerden* olim Arundeliorum Comitum castrum, [redacted] *legh, Ellesmer, Blakmere, Lutheham* & [redacted] illis verò de *Knocking* cùm postremus nulla mascula prole suscepta obijsset, per Ioannam vnicam filiam Georgij Stanlæi vxorem ad Derbiæ Comites deuenit hæreditas. A flumine remotiùs ad Occiduum agri limitem iacet **Oswestre** siue **Oswaldstre**, Britannicè *Croix Oswalde*, vrbecula fossa & muro inclusa, exiguóque castello munita, mercatu verò fœlix, pannorum præsertim Wallicorum raro tenuíque textu (Leuidensas si placet voces) quorum magna vis singulis septimanis hîc distrahitur. Nomen habet ab Oswaldo Nordanhumbrorum Rege, (cùm anteà **Maserfield** vocaretur,) quem Penda paganus Merciorum Princeps hîc graui prælio, & occîdit, & occisum summa cum immanitate discerpsit, vnde de illo poëta Christianus satis antiquus.

Barones Le-Strange.

20.Edwar.4.

Oswestre.

Welsh cottons.

642

Oswaldus interfectus.

Cuius & abscissum caput, abscissosque lacertos
Et tribus affixos palis pendere cruentus
Penda iubet; per quod reliquis exempla relinquat
Terroris manifesta sui, regémque beatum
Esse probet miserum, sed caussam fallit vtramque:
Vltor enim fratris minimè timet Oswius illum,
Imò timere facit, nec Rex miser, imò beatus
Est, qui fonte boni fruitur semel, & sine fine.

Vide in Northumbria.

Primam autem originem ex religione habuisse videtur, sanctissimum

mum enim locum habuerunt eius ætatis Christiani, & Beda miracula hic claruisse vbi Oswaldus cecidit, prodidit. Madocus frater Mereduci (vt est apud Caroducum Lancabernensem) instaurauit, mœnibus *Fitzallani* Normanni posteà eiusdem Domini, & Arundeliæ Comites circumuallârunt. Solaria verò in Ariete deliquia sibi admodum infesta sensit, anno enim 1542. & anno 1567. cum Solis in Ariete eclipses vires suas exercerent, incendia passa est grauissima, Post recentiorem enim hanc eclipsim, adeò latè se fudit incendium, vt ædes plùs minùs ducentæ in vrbe, & suburbijs conflagrarint. Sub hac ad Circium collis est triplici fossa circundatus, quem *Hendinas*, id est, *Vetus Palatium* vocant. Vrbem fuisse contendunt vicini, alij tamen sunt qui Pendæ, vel Oswaldi castra existimant. Vix tribus hinc millibus passuum *Whittington* abest *Fitz-Guarinorum* non ita pridem castrum, qui à Guarino de *Metz* Lotharingo stemma duxerunt, Ille verò hæredem Guilielmi Peuerell qui *Whittingtoniam* construxisse fertur, in vxorem accepit, & Fulconem genuit patrem Fulconis illius *Fitz Guarini* celeberrimi, cuius ancipites varijque in bellis casus magnam apud maiores habuerunt admirationem. Desijt horum Baronum dignitas tandem in fœmina, & per *Hancfordum*, ad *Bourchieros* qui nunc Bathoniæ Comites, seculo superiori transiuit. Sed hoc quædam prædia tenuit quidam Wrenocus *filius Meurici qui pro seruitio debuit esse Latimerus* inter Anglos & Wallos, id est, *Interpres*. Quod adnoto (ex Inquisitione veteri,) vt intelligatur quid sibi velit nomen illud *Latimer* quod ferè nemo cognouit, cùm tamen in hoc regno sit celeberrimum. Ad Borealem agri limitem *Whitechurch* siue *Album Monasterium*, cernitur, tumulis Talbottorum clarum, qui ante multos annos hæreditatem Baronum de *Extraneo*, siue *Le Strange de Blackmere* hoc in loco, vxorio iure creuerunt. Illi enim limitanei erant in hoc agro Domini, ædésque eorum *Blackmere* à nigro lacu dictæ in proximo visuntur. Ad quos plurimùm tùm honoris, tum opum accessit ex nuptijs cum filia & altera hærede Ioannis Giffardi de *Brimsfeild*, qui antiquæ nobilitatis in agro Glocestrensi fuit, & Matildem vnicam filiam Walteri Clifford tertij sibi in vxorem acceperat.

Eclipses in Ariete.

Whittington.

Vita Fulconis Gallicè scripta.

Barones Fitz-Warin.

Latimer, quid significat.

Whitechurch.

Barones Le-Strange de Black-mere.

Magis ad occasum *Ellesmer* regiuncula iacet opima & fertilis, quam, vt Chronologia Cestrensis habet, Ioannes Rex Angliæ vnà cum castello Lewelino Northwalliæ principi in dotem cōstituit, quum illi filiam suam notham in matrimonium collocasset. 1205

Ellesmer.

Mm 2 Rogerus

Comites Salopiæ. Rogerus de *Belesme*, siue *Montgomery*, primum Salopiæ Comitem instituit Guilielmus primus, cui & longè maximam huius regni partem assignauit. Huic successit primùm Hugo filius natu maximus sine prole in Wallia occisus, deinde Robertus è filijs alter, vir efferata immanitate in suos ipsius filios, & obsides, quibus suis manibus & oculos eruit, & testiculos exsecuit: sed tandem læsæ maiestatis reus in carcerem perpetuum ab Henrico primo conditus, pœnas nefarijs sceleribus dignas persoluit, & eius Comitatus in Adeliziæ reginæ dotem trāscriptus. Post multa tandem secula Henricus VI. anno regni sui decimo nono, Ioannem Dominum *Talbot*, quem ad bellicam virtutem & natura peperisse, & voluntas exercuisse videatur, hoc honore exornauit. Cùm autem ille in prælio ad Castilionem in Aquitania cecidisset vnà cum Thoma filio minore Vicecomite *L'isle*, postquam quatuor & viginti annos magnam Galliæ partem victricibus armis peragrasset; Ioannes filius ex filia & hærede Domini *Furniuall* natus successit, qui Lancastrensis familiæ signa sequutus, in prælio ad *Northanton* occubuit. Ab hoc prognatus est Ioannes tertius Salopiæ Comes, & Gilbertus à quo Talbotti de *Grafton* sunt oriundi. Ioanni tertio successit Georgius, Georgio autem Franciscus eius itidem filius, qui pater erat Georgij Talbotti Comitis Salopiæ, viri honoratissimi, & in magnis Reipublicæ negotijs spectatissimi. Cuius filius Gilbertus summo splendore & summa virtute locum à maioribus traditum nunc tuetur.

H. Huntindon. in libello de vita miserijs.

1453 (margin, beside "cidisset vnà cum Thoma filio minore")

Sunt in hac Regione parochiæ plus minus. 170.

Chesshire.

Comitatus Palatinus. QVinta & vltima ex illis Prouincijs quas antiquitùs tenuerunt CORNAVII, est Comitatus Cestrensis, Saxonicè Ceꞅtꞃeꞅcyꞅe, vulgò Chesshire, & The Countie Palatine of Chester, (quod eius Comites iura palatina habuerint, omnésque incolę illis solis in *Feudo*, id est, *in fide* fuerint) & illi Regi. Palatinus, vt quod de hoc nomine prius dixi repetam, commune olim erat omnibus qui in Regis Palatio officijs fungebantur,

bantur, atque eo seculo Comes Palatinus titulus erat dignitatis delatus illi qui anteà fuit Palatinus, cum authoritate iudicandi in sua regione, eiusq; & primores quos Barones dixerunt, & vassalli tenebantur Comitis Palatium accedere ad consulendum ipsi & ipsius aulam cohonestandam. *Regio* (vt non alijs quàm Malmesburiensis verbis vtar) *farris, & maximè tritici ieiuna, & inops, pecorum & piscium ferax.* Eximia verò nobilitatis altrix, nec enim alia est in Anglia prouincia quæ plures nobiles in aciem eduxerit, & plures equestres familias numerârit. Ab Austro agro Salopiensi, ab ortu Staffordiensi & Derbiensi, à Septentrione Lancastrensi, ab occasu Denbighensi & Flintensi circumscribitur, ad Circium verò Chersonesso longiùs in altum abit, quæ inter duos sinus conclusa vtrinque insinuantem Oceanum admittit, in quos etiam sinus omnia huius agri flumina conueniunt. In Occidentaliorem DEVA qui à Denbighensibus dirimit, in Orientalem, tùm *Weuer* qui mediam regionem intermeat, tùm *Mersey* qui à Lancastrensibus secludit. Nec commodiorem huius describendi video rationem, quàm si horum fluminum tractus persequar. Loca enim quæ sunt præcipui nominis his impendent omnia. Verùm priùs hæc de Comitatu Cestriæ præmittam ex Luciano monacho. Ne quis me subticere quæ ad laudem huius regionis faciat, posteà coarguat. Author enim ille rarus & vixit primis Normannorum temporibus. *Si quis autem petit vel in pleno vel in proximo secundum habitationem morum Prouinciales tangere; instar reliquorum viuentium pro locis terrarum cæteris Anglis in parte dissimiles, in parte meliores, in parte inueniuntur æquales. Videntur autem in primis quod est optimum secundum generale specimen morum, conuiuio communes, cibo alacres, hospitio liberales, ira faciles, lingua labiles, subiectionis ac seruitutis impatientes, afflictis clementes, pauperibus compassibiles, cognatum sanguinem fouentes, labori parcentes, felle duplicitatis immunes, edacitate nil graues, molimina nescientes, per vsurpatam sæpè licentiam aliena mutuantes, syluis ac pascuis abundantes, carne ac pecore diuites, Britonibus ex vno latere confines & per longam transfusionem morum maxima parte consimiles. Illud etiam intuendum qualiter Cestriæ Prouincia Lima nemoris limite lateraliter clausa à cæteris Anglis priuilegij distinctione sit libera & per Indulgentias regum atque excellentias Comitum magis in cœtu populi gladium principis quam coronam regum consueuit attendere, & in suis finibus etiam maximas negotiorum discussiones licenter ac liberiùs explicare. Hac igitur Hibernis receptoria,*

Petrus Pithœus in Campania descr.

I.Tilius.

ria, Britannis vicina, Anglorum subministrantium annona: situ eleganti, portarum positione antiqua, duris experimentis exercitata: amne pariter & oculis secundum nomen suum, ciuitatis vocabula digna, sacrorum vigili cincta custodia, & per misericordiam saluatoris diuinitatis semper auxilio communita.

Dee fl. *Deua*, Anglicè Dee, Britannicè *Dyffyrdwy*, id est, *aqua Dui*, Salmonibus admodum ferax è duobus in Wallia fontibus enascitur, & inde denominatum credunt. *Duy* enim *Duo* illorum idiomate denotat. Alij verò vim etiam verbi sequentes aquam nigram, alij Dei aquam, & diuinam interpretantur. Quamuis autem fontem dijs sacrum *Diuonam* antiquâ Gallorum linguâ, quæ eadem erat cum Britannica Ausonius dixerit, & omnes fluuios *διοπετέις*, & diuinos iudicarit antiquitas, Britannique nostri diuinos honores fluminibus detulerint (vt est apud Gildam;) vnde tamen huic nostro *Dwy* præ alijs diuinitatem tribuerint non video. Thessali, vt legimus, Pæneum amnem ob amœnitatem, Istrum Scythæ ob amplitudinem, Rhenum Germani quòd coniugalis fidei iudex haberetur, honore diuino affecerunt; verùm nihil video, vt dixi, cur huic flumini nomen diuinum indiderint. Nisi fortè quòd alueum subinde mutârit, & certò victoriam accolis demonstrarit, cùm inuicem infesti essent, prout his vel illis, relicto alueo, magis incubuit. Hoc enim prodidit Giraldus Cābrensis: Vel quòd obseruarint pluuijs cōtra quàm flumina solent parùm increscere, & quoties crebriori verberatur Austro, vicinis agris effusiùs innatare. Christianis etiam Britannis sancta huius fortasse aqua videbatur, Scribitur enim quòd cùm in procinctu contra Saxones starent terram osculantes, ex hoc in memoriam sacratissimi Christi sanguinis deuotissimè bibisse. Cæterùm *Deua* qui è Wallia potiùs ruere quàm fluere videtur, cùm Cestrenses attigerit, lentior BONIVM interluit, quod nonnullis Antonini exemplaribus BOVIVM dicitur, quæ vrbs eo sæculo fuerat insignis, posteà monasterium præclarum, à cuius choro *Banchor* Britannis, Anglis Baancoꝛnabýꝛiᵹe, & *Banchor* vocabatur, alumnúmque habuit (vt aliqui scribunt) inter multos optimos viros, hæresiarcham illum pessimum Pelagium, qui in gratiam Dei iniquissimus pestifera doctrina occidentalem Ecclesiam diu exercuit. Vnde Prospero Aquitano *Coluber Britannus* illo versu dicitur.

Diuona. *Flumina sacra.* *Bonium.* Banchor. *Pelagius Hæresiarcha.*

Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.

Nec alio nomine huius memini, quàm quòd vitia, & venena nosse interfit

interfit omnium. *In hoc monasterio* (vt inquit Beda) *tantus fuit monachorum numerus, cùm in septem portiones, cum præpositus sibi rectoribus diuisum esset, nulla harum minùs quàm trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum viuere solebant.* Quorum mille ducentos Edilfredus Rex Nordanhumbrius è medio sustulit, quod pijs precibus Christi opem pro Britānis Christianis contra Paganos Saxones implorassent. Refloruisse tamen videtur, imò refloruisse demonstrat, in Malachiæ Hibernici vita, S. Bernardus Clareuallensis his verbis de Monachis, qui longo pòst tempore hîc egerunt. *Banchor*, inquit, *monasterium nobilissimum multa millia monachorum generans, multorum monasteriorum caput, locus verè sanctus, fœcundúsque sanctorum, copiosissimè fructificans Deo, ita vt vnus ex filijs sanctæ illius congregationis centum solus monasteriorum fundator extitisse feratur. Denique Hiberniam & Scotiam ita eius germina repleuerunt, nec modò in præfatas, sed etiam in exteras regiones, quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina effuderunt, ex quibus ad has nostras Gallicanas partes, S. Columbanus Luxouiense construxit monasterium.* Sed post hæc tempora omninò concidit, Malmesburiensis enim ætate qui statim à Normannorum ingressu vixit. *Tot* (vt inquit ipse) *hîc superfuerant antiquitatis indicia, tot semiruti parietes Ecclesiarum, tot anfractus portarum, tanta turba ruderum, quantam vix alibi cernas.* Ipséque Bernardus prodit Malachiam illum *loco diruti monasterij Oratorium ex lignis leuigatis construxisse.* Nunc verò intermortuæ vrbis vel monasterij vix facies remanet, duarúmque portarum nomina, *Port Hogban*, & *Port Cleis* quæ mill. pass. disiunctæ sunt reseruantur, inter quas Romanorum numismata sæpiùs reperiuntur. Sed vt hoc moneam, non huius agri censetur Bonium, sed Flintensis, cuius portio quasi à reliqua diuulsa hîc inter Cestrenses & Salopienses interiacet. *Bonium ad Flintenses spectat.*

Deua verò vbi hunc Comitatum subintrat, *Malpas* siue *Malo-passum* in ædito colle non procul à ripa suspicit, quod ob malam, arctam, præruptam & impeditam viam quæ *Mala platea* dicta hoc recentius nomen à Normannis accepit, cùm olim eadem ferè significatione *Depenbache* Anglis diceretur. Huius Baroniam dedit Hugo Comes Cestrensis Roberto *filio Hugonis*, Regnante Henrico secundo Guilielmus Patricius filius Guiliel. Patricij eandem tenuit. Paucis elapsis annis Dauid de *Malopassu* adeptus est per *Breue recognitionis* medietatem eiusdem villæ quæ fuit Gilberti Clerici, Baroniæ autem huius magna pars *Malpas.* *Ex rotulo Domesday Comitatus Cestriæ.* *Barones de Malpas.*

postea hæreditariò ad Suttonos illos qui Barones de *Dudley*, Pars etiam ad Vrianum de *S. Petro* vulgò *Sampier* deuenit. A Philippo autem iuniore filio D. de *Malo passu* genus ducit clarissima equestris familia Egertonorum qui hoc nomen à loco habitationis desumpserunt. De nomine huius loci antequā discedam, liceat in hoc serio & graui opere hunc ex Giraldo Cambrensi interponere iocum. *Contigit nostris*, inquit, *diebus, Iudæo quodam cum Archidiacono loci huius cui cognomen* Pechè, *id est*, Peccatum, *& Decano cui nomen* D'euill, *id est*, Diabolus, *versus Slopesburiam iter agente, cùm Archidiacono fortè referente audiret, Archidiaconatum suum à loco qui* Ill-streat, *id est*, Mala platea *dicitur, incipere, & vsque ad Malum passum, id est*, Mal-pas *versus Cestriam durare: considerans & intelligens quoque tam Archidiaconi cognomen quā & Decani agnomen, lepidè satis & facetè subiecit: Mirum, inquit, si ab hac vnquam patria me mea sors reducat incolumem, cuius quippe* Peccatum *est Archidiaconus*, Diabolus *Decanus, Archidiaconatus verò* Mala platea *introitus, &*, Malus passus *exitus*.

Egertoni.

Itiner. lib. 2. Cap. 13.

Hinc deuoluitur *Dena* per *Scholich* vbi quondam fuit castrum, *Aldford* olim Ardernorum, *Pouleford* vbi suum castrum habuit regnante Henr. III. Radulphus de *Ormesby*, & *Eaton* sedem celebris familiæ *Grosuenour*, id est, *Grandis-venator* qui nunc corruptè *Grauenor* dicuntur.

Grosuenour.

Superiùs ad tertium milliare ad idem flumen propè æstuarium, quod SETEIA pro *Deia*, Ptolemæo dicitur, vrbs clara sedet, quam Ptolemæus ille DEVNANAM, Antoninus DEVAM à flumine, nos **Chester**, & **Westchester**, Britanni *Caerlegion, Caerleon Vaur*, *Caer leon ar Dufyr Dwy*, & *Caer* per excellentiam, vt Saxones Legeaceaster dixerunt, nominibus illis proculdubiò à Legione Vicessima Victrice deductis. Hæc enim Galba Imperatore iterùm, & Tito Vinio Coss. in Britanniam transmissa fuit, quæ cùm nimia & formidolosa legatis tam Consularibus, quàm Prætorijs extitisset, Iulium Agricolam à Vespasiano tandem præfectum habuit, quo tempore sedem hac in vrbe accepisse videtur, quam nec multos ante annos constructam, & Ordouicarum ceruicibus impositam opinor: quamuis non desint qui vel ipsa Luna hanc vetustiorem esse contendunt, à *Leone* nempe *Vaur* Gigante infinitis antè sæculis positam. Sed plebeios hos antiquarios vel ipsum nomen ab errore tam crasso auerteret. *Leon Vaur* enim Legionem magnam Britannis sonare diffiteri non possunt, vtrum verò æquius melius fuerit vrbem à Legione mag-

Deunana. Chester.

na

na, vel à Leone Gigante denominari viderint docti; cùm in Hispania Tarraconensi à Legione VII. Germanica regnum nunc *Leon* dicatur, & Legionem xx. quam Britannicam, Valentem Victricem, atque Valeriam Victricem alij falsò dicunt, hac in vrbe egisse Ptolemæus, Antoninus, & Septimij Getæ nummus antiquus comprobēt, è quo hanc etiam Coloniam fuisse constat: inscribitur enim in parte auersa COL. DIVANA LEG. XX. VICTRIX. Romanæ autē magnificentiæ argumēta nunc supersunt paucula præter pauimēta tessellata, superiori ætate plurima exhibuit, quod suis verbis Ranulph. huius vrbis monachus è suo Polychron. tibi dicet. *Viæ sunt hìc subterraneæ lapideo opere mirabiliter testudineatæ, triclinia concamerata, insculpti lapides prægrandes antiquorum nomina præferentes, hìc & numismata Iulij Cæsaris, aliorúmq; illustrium inscriptione insignita quandoq; sunt effossa*, & Rogerus Cestrensis in Polycratico. *Intuenti fundamenta lapidum in vijs enormium videtur potiùs Romano, siue giganteo labore quàm Britannico sudore fundata.* Vrbs hæc quadrata forma, mœnibus quæ duo plus mill. pass. ambitu colligunt, includitur; ad Lybonotum, castrum eminet propè flumen à Comitibus cōnstructum, vbi fora Palatinatus, & Assisæ (quas vocant) bis quotannis habentur. Ædificia sunt nitida, & proiectis Mænianis porticus vtrinque per primarias plateas ducunt. Sed rebus secundis non perpetuo tenore vsa est, primùm ab Egfrido Nordanhumbrio, inde à Danis excisa, restaurata tamen ab Ædelfleda Merciorum Domina, statímque Eadgarum Regem de Britannicis principibus pompa magnifica triumphantem vidit. Ipsum enim in triumphali nauicula ad proram sedentem Kinnadius Rex Scotorum, Malcolinus Cumbrorum, Maconus Manniæ & Insularum, omnésque Walliæ Principes in fidem adacti, quasi remiges, remis incumbentes per Deuam fluuium læto spectaculo duxērunt. Insequente tempore, quà Aquilonem spectat, templum Leofricus Comes in honorem Werburgæ virginis posuit, quod postea Hugo primus è Normannico genere Cestriæ Comes restaurauit, & authore Anselmo, quem è Normannia euocārat, monachis concessit. Nunc verò Henrici IIII. Germaniæ Imper. sepultura, quem abdicato imperio heremeticam hìc vitam duxisse aiunt, & Episcopali sede celeberrimum. Quam statim à Normannica victoria Lichfeldensis Episcopus Petrus à Lichfeldia huc transtulit, sed ea ad Conuentriam, & posteà ad sedem suam pristinam reducta, Deua diu hac dignitate viduata iacuit,

The Rowes.

Circiter annum 960.

1094

iacuit, donec patrum memoria ~~Henricus Octauus~~ exturbatis monachis Præbendarios instituerit, & denuò Episcopum restituerit, cui hunc agrum, Lancastrensem, & Richmondiam subiecit, & in iurisdictione Archiepiscopi Eboracensis esse iussit. Cùm iam templum conditum esset, Normannici Comites mœnia, & castra adiecerunt. *Vti enim Episcopus tenuit de Rege quod ad suum pertinet Episcopatum* (sic enim legitur in libro, quo Angliam censuit Guilielmus Magnus) *ita totam reliquam ciuitatis partem Comites eum suis hominibus de Rege tenuerunt. Geldabat autem pro* L.*hidis, erant domus* 431. *quæ geldabant, Monetarij autem septem. Quando Rex ipse ibi veniebat, reddebat ei vnaquaque Carrucata* CC. *Hesthas, & vnam cuuam plenam ceruisiæ, & vnam butyri ruscam.* Et ibidem. *Ad murum ciuitatis & pontem reædificandum de vnaquaque hida Comitatus vnum hominem venire præpositus edicebat. cuius homo non veniens Dominus eius* XL.*solidos emendabat Regi & Comiti.* Si velitationes inter Wallos & Anglos primis Normannorum temporibus, incursiones, excursiones, suburbij de *Hanbrid*, vltrà pontem iterata incendia, vnde *Treboeth* Wallis, id est, *Oppidum incensum* dicitur, & murum è Wallorum cranijs longè ibi ductum sigillatim persequerer, mei oblitus in Historicorum messem falcem immittere viderer. Iam inde verò inprimis floruit Cestria, nec quicquid abest, quod in florentissima ciuitate desideretur, nisi quòd Oceanus molendinis quibusdam in Deuæ alueo quasi succensens se subduxerit, nec ciuibus, vt pridem, portus oportunitatem præbeat. Longitudinem gradibus XX. scrup. XXIII. Latitudinem gradibus LIII. scrup. XI. definitam habet. Si plura de hac vrbe desideres hæc habe ex Luciano, illo Monacho qui ante annos ferè quingentos vixit. *Primò videndum quòd Cestria quæ ædificatur vt ciuitas cuius positio inuitat aspectum, quæ in occiduis Britanniæ posita legionibus ex longinquo venientibus receptoria quondam ad repausandum fuit: & Romanis vt seruent limitem imperij claues, vt ita dixerim, Hibernorum custodire suffecit; nam contra aquilonare cornu Hiberniæ opposita non tam crebrò quam continuè ob causas meantium & commoda mercium diuersarum, velis aptatis viam aperit cursibus nauium atque nautarum. Dúmque orientem protendit intuitum non solum Romanam ante se cathedram & imperium, verùm & orbem prospicere vniuersum: vt tanquam spectaculum proposita sit obtutibus oculorum. Fortia facta, series longissima rerum, & quidquid in orbe quibusque personis, locis, temporibus bene gestum etiam cognoscantur, quod male actum etiam caueatur.*

Margin notes: * (beside "Comiti. Si velitationes"); *Chron. S. Werburgæ.* (beside "brid, vltrà pontem"); * (beside "tam habet").

Quæ à ventis 4. portas 4. habens ab oriente prospectat Indiam, ab occidente Hiberniam, ab Aquilone maiorem Norweiam, à meridie eam quam diuina seueritas ob ciuiles & naturales discordias Britannis reliquit angularem angustiam. Quæ olim assidiis & odiis amaris Britanniam in Angliam mutauere, & quibus adhuc moribus fulgeant qui vicinantur eis cum lachrymis legunt. Habet præterea nostra Cestria ex Dei munere ditantem atq; exornantem amnem, secus vrbis muros pulchrũ atq; piscosum & à Meridiano latere receptorium nauium ab Aquitania, Hispania, Hibernia, Germania venientium qui (remige Christo) per laborem & prudentiam mercatorum bonis pluribus reparant & reficiunt vrbis sinum vt modis omnibus consolati per gratiam Dei nostri etiam frequenter, vberiùs & profusiùs bibamus vinum: quoniam illa regionum loca gaudent prouentibus vinearum. Præterea reumate quotidiano non cessat eam reuisere maris patentissima plenitudo quæ apertis & opertis latissimis arenarum campis indesinenter gratè vel ingratè aliquid mittere vel mutuare consueuit & suo accessu vel recessu afferre quippiam vel auferre.

Ab vrbe in Circium procurrit laxior Chersonessus hinc *Deio* æstuario, illinc Merseio conclusa, nos *Wirall*, Britanni quòd angulus sit, *Kill-gury* vocant, Olim tota saltuosa, & inculta fuit, vt perhibent incolæ, sed *Deforrestauit* Edwardus III. Nunc verò oppidis vndiq; consita, salo tamen quàm solo fœlicior habetur; hoc enim frugibus est minùs benignum, illud piscibus inprimis fœcundum. Huius ingressu ad austrum *Shotwick* castrum Regium æstuario incumbit, ad Boream est *Hooton* Manerium quod à posteris Radulphi Wallensis ad Stanleios deuenit tempore Richardi II. illique contiguum est *Poole* vnde loci domini qui diu dignitate floruerunt nomen assumpserunt, & in proximo *Stanlaw*, id est, vt interpretantur religiosi eiusdem loci, *Saxeus collis*, vbi monasteriolum posuit Ioannes Lacy Constabularius Cestriæ, quod posteà propter inundationes translatum ad *Whaley*, in Comitatu Lancastrensi. In extremitate autẽ huius Chersonessi insula modica, ieiuna, & arenosa, *Il-bre* vocant, adiacet quæ suam olim Monachorum cellulam habuit. Interiùs ad ortum ab hac Chersonesso saltus obiacet celebris, *The forrest of Delamere*, cuius hæreditarij Forestarij sunt *Dons* de *Vtkinton*, pręclaro genere prognati. In hoc suam vrbeculã Eadesbyrig posuit Ædelfleda Mercia, quæ exoleto iam nomine, rudetum effectum, *The chamber in the forrest* vocatur, & ad vnum & alterum hinc milliare alterius oppidi *Finborrow* ab eadem extructi parietinæ visuntur.

Wirall.

Law, quid. 1173

Il-breue.

Finborrow.

Per

Per superiorem huius saltus partem *Wener* flu. defertur, qui è lacu effunditur ad *Ridly*, claræ & vetustæ familiæ Egertonorum ædes, qui à Baronibus de *Malpas*, vt dixi, prognati non procul à *Bunbury* vbi collegium extruxerunt, & à *Beston* castro magno mœnium ambitu, crebris turribus, monte, præcipitióque defenso, quod vltimus Ranulphus Cestriæ Comes construxit. De quo Lelandus noster.

Ridly.

Beston.

Assyrio rediens victor Ranulphus ab orbe,
Hoc posuit castrum terrorem gentibus olim
Vicinis, patriæque suæ memorabile vallum.
Nunc licèt indignas patiatur fracta ruinas,
Tempus erit quando rursus caput exeret altum,
Vatibus antiquis si fas mihi credere vati.

* Woodhay. Bulkeley.

Hinc *Wener* primò Austrum petit haud procul à *Woodhay* vbi celebris illa equestris familia de *Wilburham* magno splendore diu incoluit, per *Bulkeley* & *Chelmondley* quæ clarissimis Equitum familijs nomen impertierũt, nec longè hinc à *Baddelye* habitatione olim antiquę familię de *Praerijs*, illinc à *Cumbermer* vbi monasteriolum posuit Guil. Malbedeng. Vbi flu. Australem agri limitem attingit inter ericeta & iacentia loca, in quibus, vti etiam alibi, arbores ab inundato mundo, vt credunt, defossas sæpè eruunt. Posteà fertiles irrigans agros fluuiolum ab Ortu admittit ad quem *Wibbenbury* à Wibba Merciorum Rege ita dicta. Cui adiacent *Hatherton* sedes olim Orbeiorum deinde Corbettorum, nunc verò T. Smithi filij Laurentij Smithi Equitis aurati, *Dodinton* Deluesiorum, *Batherton* Griphinorum, *Shauinton* Wodenothorum (qui nomen, vtcunq; genus ab Anglo-Saxonibus traxisse videantur) & aliarum insignium familiarum quibus hic Comitatus vbique abundat. Inde *Weneru*s per *Nantwich*, non procul à *Midlewich* ad *Norwich* decurrit. Hæ sunt salinæ nobiles, quinque vel sex mill. pass. inuicem distantes, vbi è puteis aquæ salsæ hauriuntur, quas non lignis ardentibus infundunt, vt veteres Galli & Germani solebant: sed subiecto igne decoquunt, vt sal conficiatur. Nec addubito quin hæ Romanis cognitæ fuerint, & quod Salarium vectigal hinc pensitatum. A *Midlewich* enim ad *Northwich* via nobilis duxit, quæ è glarea in eam altitudinem educta fuerat, vt Romanorum opus facilè agnoscas, cùm glarea tota hac regione sit admodum rara, & inde ad priuatorum ædificia hodie deuehatur. Scribit Matthæus Parisiensis Henricum III. has Sálinas obstruxisse, cùm hunc agrum hostilem in modum

1134

Arbores terra obrutæ.

Salinæ. *

dum

dum deuastâsset, ne inde tumultuantibus ea tempestate Wallis commeatus suppeditaretur. Sed cùm placidi pacis radij illucerent, denuò apertæ fuerunt. *Nantwich* verò maximum huius Comitatus censetur oppidum Britannis *Hellath Wen*, id est, *Salina candida*, quòd candidissimus sal ibi coquitur, Latinis *Vicus Malbanus* fortasse à Guilielmo qui *Malbedeng*, & *Malbanc* dictus, cui in Normannica Angliæ expugnatione obtigit. Vnicam habet Salinam (*Brinepit* vocant) proximè flumen è qua aquam salsam in domos per alueos ligneos subuehunt in quibus doliola sunt terra defixa quæ illa aqua complent, & signo campana dato cacabis plumbeis quarum sex sunt singulis domibus ignem subijciunt, aquam coquunt & mulierculę (*Wallers* vocant) rastellis ligneis è fundo salem educunt, & corbibus imponũt è quibus liquor defluit, & sal subsidet. Hinc tendit *Weuerus* obliquo flexu, longiúsque ab occidentali ripa cernitur *Caluelej* quæ sedem & nomen præbuit nobili Caluelioruml familiæ, è qua regnante Richardo secundo Hugo Caluely Miles, arte militari ita in Gallia inclaruit vt viuidæ eius virtuti nihil fuerit imperuium. Inde per *Minshull*, Minshullorum domum & per *Vallem Regalem* Monasterium ab Edwardo Primo amœnissima valle locatum, vbi nunc incolit clara familia Holcroftorum, Weuerus iter accelerat ad *Northwich* quod Britannicè *Hellath Du*, id est, *Salina nigra* vocatur, vbi etiam fons vnus salsus ebullit proximè Danum flumen quod hîc in Weuerum euoluitur qui primum ad ortiuum huius agri limitem CONDATE præterit, priscum oppidum ab Antonino memoratum, nunc *Congleton*, nec alio quàm vetustatis nomine & duabus Ecclesiolis memorandum. Deinde *Dauenport* quod in suum nomen insignem familiam de *Dauenport* adoptauit, & *Holmes Chapell* itinerantibus notum, iuxta quod ad *Rudheath* perfugium olim erat & quasi asylum cùm incolis huius agri tùm peregrinis, qui in leges peccârunt, vt ibi annum & diem securè agerent. Inde *Kinderton* subluit antiquam sedem antiquæ prosapiæ de *Venables*, qui ab ipso primo Normannorum aduentu hîc claruerunt & vulgò Barones de *Kinderton* appellantur. Sub hoc ad austrum etiam in Danum *Croco* fluuiolus influit qui è lacu *Bagmere* effusus præterfluit *Brereton* quod vt nomen fecit claræ, antiquæ & numerosæ Breretonorum equestri familiæ, ita Guil. Brereton Eques auratus magnificis ædificijs loco plurimùm splendoris nuper adiecit. Mirum est, quod plurimorũ tamen fide contestatũ audiui, & vulgò creditum : priúsquã aliquis

Nantwich. Caluely. Vale royall. Northwich. Dan. fl. Condate. Congleton. Rudheath. Venables. Brereton. Mirum.

Trunci aquis innatantes prænuncij mortis.
Lib. 2. de Fascino.
Angeli.
Diaboli.

aliquis hæres huius Breretonorum familiæ diem clauserit extremum, truncus in lacu adiuncto per aliquot dies innatare cernitur. Nec dissimile Leonardus Vairus refert ex fide Cardinalis Granuellani prope Monasterium S. Mauritij in Burgundia esse viuarium, in quo iuxta numerum monachorum pisces ponuntur. Illorum si quis ægrotet, pisciculus quoque semiuiuus cernitur supernatare, quòd si monachus è vita migraturus est paucis antè diebus piscis moritur. De his nihil habeo quod dicam (nec enim sum ego Teratoscopus) sed hæc & huiusmodi vel Angeli sancti custodes nostrorum corporum, vel diaboli qui Dei permissu potenter hoc mundo inferiore grassantur conficiunt. Illi cùm vtrique sint naturæ intelligentes, certo deliberatóque consilio & fine, non temerè noua moliuntur; Salutem & incolumitatem quærunt ac spectant generis humani Angeli, perniciem contrà aut excruciationem, vel ludificationem diaboli. Sed hæc præter propositum.

Midlewich.
Peuer.
Dutton.
Towchetti.
Rock-sauage.

Croco præteruectus *Brereton* paulò pòst *Midlewich* inuisit, propè confluẽtes vbi duo sunt salsi fontes fluuiolo discreti, Dano iam admisso, in occasum rectà prolabitur *Weuerus* Peueruinque recipit ab ortu qui præterfluit, & nomen facit *Peuero* vbi habet sedem vetusta illa nobilis familia de *Meinilwarin* vulgò *Manewering* è qua Radulphus duxit filiam Hugonis *Keuelioc* Comitis Cestriæ, vt constat ex charta antiqua penes Ranulphum eiusdem familiæ nunc hæredem. Cursum inde agit Weuerus per *Winington* quod sedem & nomen claræ & antiquæ Winingtonorum familiæ dedit, nec procul à *Merbury* quæ à stagno subiecto sic dicta itidem celebri illi familiæ de *Merbury* nomen contulit. Hinc pergit fluuius iuxta *Dutton* hæredium insignis familiæ Duttonorum, qui ab Hudardo quodam Cestrensium Comitum affine genus deducunt, & quorum magna est authoritas veteri instituto in omnes tibicinas, fidicinas & citharœdos huius prouinciæ, ex quo Radulp. Dutton adolescens animo, & manu promptus collecta id genus hominum tumultuaria manu Ranulp. vltimum Cestriæ Comitem Wallicis hostibus circumfusum obsidionis periculo fortiter liberasset. Nec tacendum est *Nether Whitley* hoc in tractu vnde prodierunt *Tuschetti* siue *Towchetti* qui Barones *Audley* de *Healye*. Iam Weuerus ille interlabens inter *Frodesham* antiquioris notæ Castrum, & *Clifton*, nunc *Rocksauage* Sauagiorum recens extructas ædes, demum *Mersey* æstuarium subintrat. Hoc verò sic nominatur à *Mersey* flumine, quod *Ce-*

strenses

strenses & *Lancastrenses* interluens ibi tandem exoneratur, cum inter alia minùs nota oppidula *Stockport* quæ Baronem suum olim habuit, alluerit & *Bollin* fl. admiserit, cui imponuntur *Macclesfield* vbi collegium construxit T. Sauage primùm Episcopus Londinensis, & posteà Eboracensis Archiepiscopus, in quo nonnulli ex inclita illa Sauagiorum stirpe contumulantur, & *Dunham* quod ab Hamone de *Mascey* per *Fittones*, & *Venables* ad claram familiam de *Booth* hæreditariò descendit. Inde *Merseius Thellwall* accedit cúm non longè reliquerit *Knotsford*, id est, *Canuti Vadum*, & *Lee* vnde eiusdem cognominis vt generosa & eximia, ita numerosa propagata est familia. *Thelwall* nunc viculus est obscurus, olim vrbs satis magna ab Edwardo Seniore constructa, & sic dicta, teste Florilego, ab arborum truncis, ramis accisis, & in terram defixis quibus murum circumduxit. Saxones enim truncos Dell, & murum *Wall*, sua lingua nominarunt. Et ad ipsum fluminis ostium *Runckhorne* sedet eodem sæculo ab Edelfleda conditum, & eodem fato nunc in pauculas casas redactum. Edelfleda illa, vt semel dicam, cuius sæpe memini, Regis Edwardi Senioris soror, & Ethelredi Merciorum subreguli vxor, Mercijs (defuncto marito) difficillimis temporibus magna laude octo annos præfuit, de qua in Henrici Huntingdonensis historia hæc Encomiastica carmina leguntur.

Thelwall.

Runckhorne.

Elfleda, siue Ethelfleda.

O Elfleda potens, ô terror virgo virorum,
Victrix naturæ, nomine digna viri.
Te quo splendidior fieres natura puellam,
Te probitas fecit nomen habere viri.
Te mutare decet, sed solam, nomine sexus,
Tu regina potens, Rexque trophæa parans,
Iam nec Cæsarei tantum meruêre triumphi,
Cæsare splendidior virgo virago, vale.

Sub *Runckhorne* paulò interiùs cernitur *Haulton* oppidum cum suo castro quod Nigello cuidam Normanno donauit Hugo Lupus Comes Cestriæ, ea lege vt esset Cestriæ Constabularius, per cuius posteros temporum vicissitudine ad familiam Lancastrensem deuenit. Nec tacendum quod Guil. filius Nigelli illius Monasterium ad *Norton* adiunctum fundauit, quod nunc ad *Brokos* ex antiqua stirpe spectat. CANGOS veteres Britanniæ populos diu multumque quæsitos an hoc in agro collocarem, diu multúmq; subdubitaui. Ita enim suis velis obtendit vetustas, vt nullis hactenus vestigijs indagari potuerint. Quamuis autem

Haulton.

Cangi.

flos

flos ille hominum politiorum Iustus Lipsius me hîc iudicem capit, ego ingenuè fateor, nihil habeo quod iudicem, & malim illam iudicandi prouinciam cuiuis rogare, quàm mihi assumere. Nihilominùs si CEANGI, & CANGI ijdem fuerint, & quidni? satis probabile sit eos hoc in tractu insedisse. Dum enim hæc recognoui, à fide dignis accepi viginti massas plumbeas hic in ipso littore erutas fuisse, forma oblongiori sed quadrata, in quarum superiori parte, in concauo hæc legitur inscriptio

IMP. DOMIT. AVG. GER. DE CEANG.

In alijs verò.

Anno Christi 78. IMP. VESP. VII. T. IMP. V. COSS.

Quod monumentum videatur erectum fuisse ob victoriam in Cangos. Huc etiam facit ipse situs ad mare Hibernicum, scribit enim Annalium XII. Tacitus, Imperante Nerone ab Ostorio *ductus in Cangos exercitus, vastati agri, prædæ passim actæ, non ausis* Anno Christi 51. *aciem hostibus, vel si ex occulto carpere agmen tentarent, punito dolo. Iam ventum haud procul mari quod Hiberniam aspectat, cùm ortæ apud Brigantes discordiæ retraxere ducem.* Sed ex superiori inscriptione ante Domitiani tempora non subiugati videantur, & ex temporum sane ratione, cùm Proprætor in Britannia esset bellicosissimus ille Iulius Agricola. Ptolemæus etiam ΚΑΓΚΑΝΩΝ promontorium hoc in littore collocauit. Nec ego alibi quærere Concangij. ausim quàm in hoc tractu stationem illam CONCANGIOS, vbi senescente Romano imperio, Numerus vigilum cum suo Præfecto sub Britanniarum Duce, vigilias egit. Sed suum cuique per me liberum esto iudicium.

Comites Cestriæ. Quod ad Comites spectat, Saxonibus omissis, qui tantùm Comites officiales, non hæreditarij erant, Guilielmus primus Hugonem cognomine *Lupum* Vicecomitis Abrincensis in Normannia filium, primum hæreditarium, & Palatinum Cestriæ Comitem

Comitem creauit, *totúmque hunc Comitatum tenendum sibi, & hæredibus ita liberè ad gladium: sicut ipse Rex tenebat Angliam ad coronam, dedit*, (hæc enim sunt verba donationis) qui statim sibi Barones substituit, Nigellum Baronem de *Haulton* cuius posteri Lacciorum nomen coniugij ratione acceperunt, Comitésque fuerunt Lincolniæ: Robertum *filium Normanni* Baronem de *Monte-alto*, quorum vltimus sine sobole Isabellam Angliæ Reginam hæredem scripsit: Guilielmum de *Malbedenge* Baronem de *Malbanc* cuius nepotis filiæ ad *Vernonos*, & *Bassettos* suis nuptijs hæreditatem transtulerunt: Gu. *Vernon* Baronem de *Sipbroke*, cuius hæreditas deficientibus tandem masculis ad *Wilburhamos, Staffordos*, & *Litleburios* per sorores deuenit: Robertum filium Hugonis Baronem de *Malpas*, qui vt videtur sine sobole obijt, vt priùs diximus: Hamonem de *Mascy* cuius possessiones ad *Fittonos* de *Bolin* descenderunt: Gilbertum *Venables* Baronem de *Kindreton*, cuius posteri recta serie ad nostra vsque tempora floruerunt, N. Baronem de *Stockport* cui tandem Warrenni de *Poynton* è familia illustri Comitum Warrenniæ & Surriæ coniugij iure successerunt. Hi sunt quos hactenus inuestigare potui Barones Comitum Cestriæ. Qui vt est in antiquo libello *suas Curias habuerunt liberas de omnibus placitis & querelis, exceptis placitis ad gladium Comitis pertinentibus*. Eorúmque fuit, Comitem in consilio adesse, eundem obseruare, & aulam eius sæpiùs honoris gratia accedere. Sed iam à Baronibus ad Comites. *Barones Comitis Cestriæ.*

Hugoni Comiti primo, de quo modò dixi, successit Richardus eius filius qui sine prole naufragio perijt cum Guilielmo Regis Henrici Primi vnico filio, & alijs nobilibus inter Normanniam & Angliam anno 1120. Richardo successit Ranulphus de *Meschines* Comes tertius Hugonis Comitis è sorore nepos, filiumque reliquit Ranulphum dictum de *Gernonijs* quartum Cestriæ Comitem, virum bellicosum & qui Stephanum Regem in obsidione Lincolniæ cæpit. Hugo cognominatus *Keuelioc* eius filius fuit Comes quintus qui obijt 1181. cùm suscepisset Ranulphum Comitem sextum nominatum de *Blundeuill* qui cùm *Chartley* & *Beeston* castra, & monasterium *De la Cresse* construxisset, sine liberis defunctus hæredes reliquit quatuor sorores, Matildem vxorem Dauidis Comitis Huntingdoniæ, Mabiliam Guilielmi de *Albineio* Comitis Arundeliæ, Agnetem Guiliel. de *Ferrarijs* Comitis Derbiæ, & Hawisiam Roberti de *Quincy*. In Comitatu autem successit Ioannes cognomine *Scotus* filius Da- *Cestriæ Comites.*

uidis Comitis ex Matilde illa primogenita. Qui cùm itidem nulla ſuſcepta prole diem obiiſſet, Rex Henricus III. tam lauto patrimonio oculum adijciens *Domanio* Regio adſcripſit, Iohanníſque ſororibus alios alibi redditus aſſignauit. Ne (vt ipſe Rex dixit) tanta hæreditas inter colos diduceretur: poſtquā etiam ad Reges peruenit hic Comitatus antiqua Palatina iura & conuentus hic tenuerunt (quod Galliæ Reges in Campaniæ Comitatu fecerunt) vt Palatinus collationem conſeruarēt. Honor ille deinceps Regum primogenitis ceſſit, & primùm Edwardo Henrici III. filio, qui cùm à Baronibus captus, detineretur, Simoni de *Monte-forti* Leiceſtrenſi Comiti, vt redimeretur, tradidit: ſed Simone ſtatim interfecto ad Regiam familiam citò redijt. E Comitatu poſteà in Principatum erexit Parlamentaria authoritate Richardus ſecundus, ipſéque Ceſtriæ Princeps dictus fuit: verùm pauculos poſt annos euanuit illa appellatio, cùm eius Parlamenti leges refixiſſet Henricus IIII. & recidit in Comitatum Palatinum, hodiéque iuriſdictionem Palatinam retinet quam adminiſtrant Camerarius, Iudex ſpecialis, Barones Scaccarij duo, Seruientes ad legem tres, Vicecomes, Attornatus, Eſcaetor, &c.

* *Jo. Tilius.*

Principatus Ceſtriæ.

Paræcias plus minùs 68. habet hic Comitatus.

Regnum Merciorum.

NVnc CORNAVIORVM regiones perambulauimus, quæ vnà cum CORITANIS, DOBVNIS, & CATVELLANIS regnū in Heptarchia Saxonica cōſtituêrunt, quod illi Mynenaric, Latini Merciam dixêrunt, cuius periodo annis 189. confecta, in Weſtſaxonum poteſtatem ſerò concidit, cum omni bellorum iniuria à Danis non paucis annis fuiſſet dilaniatum.

SILVRES.



SILVRES.



Onsultissimum nunc videtur, priusquam reliquas Angliæ partes aggrediamur, ad Walliam, siue Cambriam antiquorum Britannorum etiamnum sedem paulisper digredi, nec hoc erit in mea opinione digredi, sed naturæ ordinem rectà sequi. Cornauijs enim proxima obtenditur, & quasi suo iure postulare videtur, vt suo loco & ordine dicatur: maximè cùm Britanni, siue Walli eius incolæ eodem sint nobiscum iure, & nostræ Reipublicæ nobiscum quasi inserantur.

WALLIAM *igitur, cuius nomen vniuersam quondam Transsabrinam regionem complectebatur, nunc verò minus latè patet, tres olim populi insedêrunt:* SILVRES, DIMETAE, & ORDOVICES. *Hi enim non solùm duodecem, quos vocant, Walliæ Comitatus, sed duos etiam illos Transsabrinos* Herefordshire, & Monmouthshire, *qui Angliæ Comitatibus annumerantur, tenuerunt. Et vt à primis primùm exordiar* SILVRES *eas regiones ex Ptolemei descriptione incoluêrũt quæ Wallis sua lingua vno nomine* Deheubarth, *id est*, Pars Australis, *& nouis hodie nominibus*, Herefordshire, Radnorshire, Brecknockshire, Monmouthshire, & Glamorganshire *appellantur, in quibus & nominis Silurum nonnullæ supersunt reliquiæ. Quod tamen ad nominis notionem attinet, nihil habeo quod cùm gentis natura consonat. Quod ad originem verò spectat, ex coloratis vultibus, crinibus tortis, & positu contra Hispaniam, origine Iberos fuisse coniectat Tacitus, affirmat verò Florianus del Campo Hispanus, qui mirum in modum se torquet, vt Siluras in Hispania inueniat, & nescio quid de* Soloria, & Siloria *in Asturibus nobis obtrudit. Cæterùm gens hæc magna fuit (è Plinio enim & Tacito, omnem Southwalliam occupâsse videntur) aspera, valida, pugnax, seruitutis impatiens,*

Silures. Dimetæ. Ordouices

Tacitus.

impatiens, audaciæ prompta, pervicaciam vocant Romani, nec atrocitate, nec clementia mutabilis: in quibus singulis nec adhuc degenerârunt posteri. Cùm Romani imperitandi libidine eos adorirentur, Carataci Regis virtute viribúsque confisi, & Claudij Cæsaris voce proritati, qui hos ita extinguendos dixerat, vt olim Sugambri excisi fuerant; adeo difficili bello Romanos diuexârunt, cohortibus auxiliaribus interceptis, Legione, cui Marius Valens praerat, fusa, & vastatis sociorum agris, vt P. Ostorius Britanniæ Proprætor his ærumnis fessus & confectus diem obierit, Veranius etiam qui sub Nerone præfuit, hos frustra aggressus est, nam quod habet Tacitus illum modicis excursibus syluas populatum esse, lege Siluras *cum nostro eruditissimo Lipsio, & verissimè leges. Nec tamen soporatum fuit hoc bellum vsque ad Vespasiani tempora. Tunc enim Iulius Frontinus armis eos subegit, & legionario milite cohibuit. Quòd verò quidam è nostratibus illum in Crispinum Iuuenalis versiculum ad nostros Silures detorserit,*

Lib. Annal. XIIII.

magna qui voce solebat,
Vendere municipes fracta de merce Siluros.

Quasi nostri Silures capti venum Romæ fuerint expositi, mea fide, germanum Poetæ sensum non expiscatus est. De piscibus illum, non de hominibus loqui, qui pensiculatiùs legerit, facillimè videbit.

Hereford∫hire.



Erefordiensis Comitatus siue **Hereford∫hire**, Britannis *Ereinuc*, forma quasi circulari, ab ortu Wigorniensibus, & Glocestrensibus, à meridie Monumethensibus, ab occasu Radnoria & Brechinia, à Septentrione Salopia definita, regio est præter amœnitatem, aut pascendis pecoribus, aut alendis frugibus nusquam non mitissima, & ab omnibus ad vitam necessarijs instructissima; adeò vt secunda fertilitatis laude inter Angliæ prouincias acquiescere haud facilè sit contenta. Ad quas etiam commoditates flumina accedunt eximia, *Vaga*, *Lugus*, & *Munow*, quæ cùm floridissima prata, & lætissima arua placidè irrigauerint, demùm confluunt & vno alueo Sabrinæ æstuarium adeunt.

Munow. fl. *Munow* verò ex *Hatterell* montibus, qui satis consurgentes

instar

instar cathedræ ad Libonotum hunc agrum obuallant, descendens, primùm in Austrum per eorū radices eluctatur ad BLESTIVM, oppidum ab Antonino eo situ & distantia locatum, vt non possit non esse illud, quod huic flumini appositum Britannis *Castle bean*, nobis *Theold towne* vocitatur; viculus tenuis, sed cuius vetustati nouum hoc nomen patrocinatur, vtráque enim in lingua oppidum siue castrum vetustum sonat. Proximè hoc *Alterynnis* aquis, quasi insula amnica circumfunditur, quæ antiqua sedes veteris & Equestris familiæ Sitsiltorum, siue Ceciliorum, vnde Honoratissimus Patronus noster, omnibus virtutis, prudentiæ, & nobilitatis ornamentis instructissimus D. Guiliel. Cecilius Baro Burghlæus & summus Angliæ Thesaurarius stemma duxit. Blestium. Olde towne. Alterynnis. Cecilorum sedes.

Ab hoc *Munow* in Ortum conuersus aliquandiu hanc regionem à Monumethensibus dirimit, & ad **Mapherald** siue *Harold-Ewias* castrum *Doro* flumine augetur. Hoc castrum de *Ewias* dictum, vt ex Regis Guilielmi primi Commentarijs loquar, *Aluredus de Marleberg refirmauit.* Posteà Haraldi fuit viri nobilis qui in argenteo clypeo areolam rubram inter tres stellulas nigras interpositam gestauit, à quo *Harold Ewias* dici cœpit, sed Sibilla eius proneptis & altera hæres, coniugio ad Dominos *Tregoz* transtulit, à quibus demùm ad Dominos de *Grandisono* è Burgundia natos deuenit, de quibus alibi. Harald-Ewias. Familia de Ewias. Insignia eorum. Tregoz & Grandison.

Dorus autem ille qui à Septentrione defluens per *Snothill* castrum, & Baroniam olim Roberti *Chandos*, vbi nobile marmor exciditur, conuallem mediam secat, quam à flumine *Dyffrin Dore* vocant Britanni, Angli verò, vt vim verbi exprimere viderentur, *The gilden Vale*, id est, *Vallem auream*, siue auratam nominarunt, quo nomine ob auream, opulentam, & amœnam hubertatem neutiquam indigna censeatur. Colles enim quibus includitur vtrinque sunt syluis amicti, syluis subsunt vtrinque arua, aruis floridissima prata, & in medio fluuius limpidissimus interlabitur, cui monasteriolum elegans à Roberto Domino de *Ewias* impositum, quod nobilium huius agri quasi commune fuit sepulchrum. Snothill. Marmor. Gilden vale. Vallis aurea.

Ab hac valle pars huius agri quæ ad ortum diuergit nunc **Irchenfeld**, in Censuali Guil. primi libro *Archenfeld* dicitur, quam à Danis ann. 715. ferro flammáque vastatam capto Camalaco Episcopo Britanno produnt nostri historici. In hac *Kilpec* castrum floruit, sedésque fuit nobilis familiæ *Kilpecorum*, quos pri- Irchenfeld. Kilpec.

mis Normannorum temporibus honorarios fuisse regum Angliæ milites perhibent nonnulli. Quibus etiam ego facilè credam. Edwardo Primo regnante hic habitauit Robertus *Walle-rond* cuius nepos Alanus *Plugenet* Baronis dignitate claruit. In hac etiam *Arcenfeld* (vt in libro Censuali legimus) quidam prouentus vni & alteri Presbytero, veteri instituto assignati erant, ea lege vt pro Angliæ Regibus Legationes in Wallia obirent, atque vt ex eodem libro loquar, *Viri de Archenfeld, cùm exercitus in hostem pergit, per consuetudinem faciunt* Auantward, *& in reuersione* Rereward.

Vaga fl. Wye.
Clifford castle.

Vt *Munow* inferiorem huius agri partem perstringit, sic mediam *Vaga* siue *Wy* cursu admodum arcuato interfecat, ad quem in ipso limite occiduo *Cliuus fortis*, vulgò *Clifford* castrum adsidet, quod Guilielmus *Fitz-Osberne* Herefordiæ Comes in *Wallia sua* (ex Guilielmi Normanni Censuali libro loquor) *ædificauit, sed Radulphus de Totenaio tenuit.* Posteà ad Walterum filium Richardi *Pontij* Normanni deuenisse existimatur, ille enim de *Clifford*ia cognominatus erat, & ad eum illustrissima Cliffordorum Cumbriæ Comitum familia ortum suum verè retulit. Edwardi verò primi temporibus I. Giffard tenuit, qui Walteri Cliffordi duxit hæredem.

Cliffordia.

Inq. 26. Ed. 1.

Hereford.

Quousque pertigerit illa regiuncula *Arcenfeld* nescio, verùm affinitas inter hæc nomina *Ereinuc*, *Arcenfeld*, ARICONIVM oppidum, cuius hoc tractu meminit Antoninus, & Harefordo siue Herefordo, quæ nunc vrbs est Comitatus prima, in eam me sententiam paulatim perduxerunt, vt existimem hæc singula ab ARICONIO deducta. Nec tamen vnum idémque Ariconium, & Herefordiam existimo, sed vti *Basilea* Germaniæ, Augustæ Rauracorum, & *Baldach* Assyriæ, Babyloniæ nomen sibi vindicauit, quòd hæc ex Babyloniæ, illa ex Augustæ ruderibus originem duxit: sic *Hariford* nostra, (ita enim vulgus appellat) & nomen, & ortum à vicino Ariconio, vt mea fert opinio, repetit, quæ nullam hodie integram oppidi faciem habet, terræ motu, vt ferunt, conquassata. Nominis tantùm vmbram retinet, Kenchester nuncupata, & mœnium minas aliquas ostendit, quas Kenchester walles dicunt, ad quæ lapides tessellati, lateres Britannici, Romanorum numismata, &c. sæpe eruuntur. *Herefordia* verò proles, quæ expressiùs eius nomen gerit, ad ortum vix tribus milliaribus Italicis abest, pratis gratissimis, & aruis vberrimis intersita, fluminibus ferè incincta, ad Septentrionem & Occasum

Kenchester.

casum anonymo, ab austro *Vaga*, qui è Wallia huc accelerat. Adulta Saxonum Heptarchia primùm emicuisse creditur, ab Edwardo Seniore, vt scribunt aliqui, constructa, nec sanè antiquior de eâ facta est mentio. Britanni etenim priusquam Herefordiæ nomen innotuit, locum *Trefawith* à fagis, & *Henford* à via antiqua, ipsique Saxones Fernleȝ à filicibus dixerunt. Incrementa, ni fallor, maxima religioni, & Ethelberti Orientalium Anglorum Regis martyrio accepta ferat. Qui cùm nuptias filiæ Offæ Regis Merciorum ambiret, à Quendreda Offæ vxore, quæ potiùs Orientalium Anglorum imperium, quàm honestam filiæ conditionem captauit, ex insidijs nefariè sublatus, Martyrúmque catalogo insertus, templum hîc sibi habuit à Milfrido regulo extructum, quod Episcopali statim condecoratum dignitate, in summam creuit opulentiam, munificentia primùm Merciorum, inde Westsaxonum Regum, Hos enim demum hac vrbe potitos è Malmesburiensi colligitur, vbi scribit Athelstanum Vistsaxonem Walliæ Regulos hac in vrbe eò adegisse, vt sibi vectigalis nomine (præter canes venaticos, & accipitres) singulis annis xx. libras auri, ccc. argenti pensitarent. Integra, quod legi, semper vsa est hæc fortuna, præterquam anno Domini 1055. quo Gruffinus South-walliæ Princeps, & Algarus Anglus seditionem in Edw. Simplicē siue *Confessorem* cōcitantes, cum Radulphum Comitem fugassent, vrbem diripuerunt, templum deleuerunt, & Leofgarum Episc. captiuum abstraxerunt. Sed Haraldus statim compressa eorum audacia, *Vallo*, vt habet Floriacensis, *lato, & alto muniuit*. Hinc in Pontificibus scripsit Malmesburiensis, *Herefordia non grandis ciuitas, quæ tamen fossatorum præruptorum minis ostendit se aliquid magnum fuisse*, &, vt in Censuali Regis Guilielmi primi libro habetur, *erant tantùm 103. homines intra & extra murum*. Normanni posteà ad orientalem templi partem, secundum Vagam, castrum erexerunt maximum, & munitissimum: opus, vt ferunt nonnulli, Comitis Milonis, quod nunc vetustate victum ruinam agit. Mœnibus deinceps vrbem obsepserunt. Reinelmus Episcopus, regnante Henrico primo, speciosum hoc, quod nunc cernitur, templum posuit, successorésque adauxerunt, adiuncto Collegio nitido, & pulchris Præbendariorum ædibus. Nam præter Episcopum qui 302. Ecclesijs præest, sunt in hac Ecclesia Decanus, Archidiaconi duo, Præcentor, Cancellarius, Thesaurarius, & Præbendarij XXVIII. In templo præter Episcoporum nulla ferè monumenta vidimus,

793 *Ethelbertus Martyr.*

Thomam verò *Cantelupum* Episcopum nobili loco natum Mausolæum habuisse accepimus, qui ob sanctitatem inter Diuos relatus, parùm abfuit, quin pietatis opinione Regio Martyri Ethelberto præluxerit. Huius situm Longitudine xx. gradib. xxIIII. scrup. Latitudine LII. gradib. vI. scrup. dimetiuntur Geographi.

Vix tertium hinc milliare confecit *Vaga*, quum *Lugi* fluminis aquas intercipit, qui è Radnoriæ montibus præcipitatus hanc regionem ab occasu solstitiali, ad ortum brumalem silens interlabitur. In primo ingressu longiùs aspicit *Brampton Brian* castrum quod familia insignis hinc dicta de *Brampton* in qua vsitatissimum erat prænomen *Brianus*, perpetua successione ad Edwardi Primi tempora tenuit, tunc verò per hæredes fœmellas ad R. Harlæium deuenit: propiùs verò **Wigmore** vidit, Saxonicè Wȳnᵹinᵹamere, olim ab Edvardo Seniore restauratum, postea à Gulielmo Comite Herefordiæ castro munitum *in Vasta terra* (sic legitur in Censuali Angliæ libro) *quæ vocabatur Marestun* quod Radulphus de *Mortimer* tenuit, à quo illi de *Mortimer*, qui postea Comites Marchiæ progerminârunt, de quibus plura in *Radnorshire*. Ad tertium milliare alterum vicinum est castrum **Richards Castle** dictum, primùm *Sayorum*, inde *Mortumariorum*, & postea *Talbottorum* possessio. Per I. Talbotti hæredes tandem diuisa est hæreditas inter Guarinum *Archdecon*, & Matth. *Gurnay*. Sub hoc natura, quæ nusquam magis quàm in aqua miraculis ludit, fonticulum eduxit pisciculorum (vel vt alij putant ranularum) ossiculis semper scatentem, quamuis subinde exhauriantur, vnde *Bone well* vocitatur. Nec procul *Croft Castle* locatur claræ Equestris stirpis *Croftorum* possessio. Inde *Vaga* **Lemster** adit, quod *Leonis monasterium* dictum à Leone per quietem viso somniârunt nonnulli, Britanni autem *Lhan-lieni* vocant, quod cùm monialium fanum denotet, & monialibus hîc templum Merewalcum Regem Mercium posuisse constet, aliam originem indagare, quid aliud esset quàm ventos venari. Nec desunt tamen qui à lino deducunt, quod hic nascitur laudatissimum: sed præcipua hodie gloria est à lana in circumuicinis agris (*Lemster Ore* vocant) cui (excepta Apula & Tarentina) palmam deferunt Europæi omnes. Frumēto item adeò est fœlix, & pane è purissimo polline, vt huius panis, & *Weablera* potus (oppidum hoc familiæ nobilissimæ *D'Eureux*,) in prouerbium cesserint. Has Lemsteri dotes, & inde forum frequentissimum

Herefordia,

*
Brampton. Brian.
Wigmore.
Mortimer Barones. Vide pag. 559.
Richards Castle.
Domini de Castro Richards.
Fons ossiculorum.
Lemster.
Lemster Ore.
Lana optima.
Lemster bread, & Webley ale.

Herefordia, & Wigornia nimis intuendo eò inuidiæ processerunt, vt Regia authoritate intercedente, statum mercatus diem mutare coëgerint, suam infrequentiam ex huius frequentia subinde causantes. *Webleia* verò illa interiùs situm habet, & Baronia fuit *Verdonorum*, quorum primus Angliam cum Normannis ingressus est Bertramus de *Verdon*, cuius posteri ex nuptijs cum altera hærede *Lacyorum* de *Trim* in Hibernia, Constabularij Hiberniæ aliquandiu fuerunt hæreditarij, possessiones autem per filias deuolutæ sunt tandem ad *Furniuallos*, *Burghrash*, & Dominos *Ferrartos* de *Chartley*. *Webleiæ* magis ad occasum vicina sunt *Huntindon* castrum olim Bohunorum Herefordiæ & Essexiæ Comitum, & *Erdsley* vbi diu habitauit clara & vetusta familia Baskeruillorum, clarorum virorum & Equitum auratorum olim admodum fœcunda, qui è nepti Gunoræ celeberrimæ illius heroinæ Normannicæ genus repetunt, & olim in hoc Comitatu & vicino Salopiensi floruerunt tenueruntq; , vt obiter adnotem, *Hameletttum de Lanton in capite, vt de honore de Monte Gomeri per seruitium dandi Regi vnam sagittam barbatam, quoties Rex venerit in partes illas ad fugandum in Chacea de Cornedon.*

Webley.
Verdoni Barones.
*
Baskeruile.
Vide Gemit. Lib. vltimo.
Fin. Hilarij 20. Edward. 3.

Lugus inde ad *Vagam* per **Marden**, & **Southon** siue **Sutton** properat, quorum hoc tenues reliquias palatij Offæ ostendit, quod Ethelberti cæde infame fuit, illud Ethelberti tumulo qui diu inglorius hìc iacuerat, priusquam Herefordiam transferretur, celebre habetur. Propè autem confluentes *Lugi*, & *Vagæ* ad ortum collis quem **Marcley hill** vocant, anno salutis septuagesimo quinto supra millesimum quingentesimum, quasi somno solutus consurrexit, & triduum se immanissimam molem propellens horrendo reboans mugitu, & obuia quæque prosternens in superiorem locum magna cum admiratione se promouit, eo terræmotus genere, vt iudico, quod Physici Brasmatiam vocant. Nec ab hoc longè distat etiam ad ortum sub Maluernicis collibus, qui orientalem agri partem hoc in loco terminant, **Ledbury** notum oppidū *Leddeno* fl. adpositum, quod * Eduinus Saxo vir potens Ecclesiæ Herefordensi donauit, eò quòd Ethelberti precibus se paralysi liberatum sibi persuaserit. De vallo militari in colle proximo non est cur loquar, cùm in hoc tractu qui limitaneus erat, & belli area primum inter Romanos, & Britannos, posteà inter eosdem & Anglos, cuiusmodi plurimis in locis occurrant. Sed *Vaga* Lugo iam recepto plenus, obliquiòr deuoluitur primùm per *Holme Lacy* habitationem antiquę & celebris fami-

Marden.
Sutton.
Marcley hill.
Mons se mouens.
Ledbury.
* *Aluedum vocat Gualt. Map & Edrici Syluestris f. eum fuisse asserit. Lib. de nugis Curial. 2. Cap. 11.*

liæ

Scudamore, siue Escudamor. liæ de *Scudamore*, cui multùm dignitatis accessit per nuptias cum hærede è prosapia de *Ewias* in hoc agro, & *Huntercombe*, &c. alibi. Hinc decurrit *Vaga* inter *Rosse* fabris ferrarijs notum, *Wilton.* & *Wilton* è regione, castrum antiquissimum familiæ Greiorum, vnde eius cognominis tot Heroës originem traxerunt. Conditum hoc fuisse ferunt ab Hugone de *Longo Campo* siue *Longchamp*. Sed Henrico de *Longo Campo Wilton* cum Castello dedisse Regem Ioannem è tabulis publicis constat, & per nuptias Guilielmo *Fitz-Hugh*, & itidem non longo pòst tempore Reginaldo Greio (Regis Edwardi Primi temporibus) obuenisse. Iam cùm *Goderich Castle.* paulò inferiús *Goderici* castrum, à Ioanne Rege Guilielmo Comiti Marescallo donatum, posteà Talbottorum sedem primariam *Vaga* salutarit, Monumethenses petit, & Herefordensibus valedicit.

Comites Herefordiæ. Elanguente iam Anglorum imperio præfuit huic agro Comitis officialis titulo Radulphus Gualteri Medantini filius, ex Goda Edwardi Confessoris sorore, quem Normanni hoc honore exuerunt, cui suffecerunt Guilielmum filium Osberni de *Crepon* siue vt Normanni vocarunt *Fitz-Osbern*, Normanniæ Ducibus arctissima propinquitate coniunctum. Huic in bello Flandrico perempto successit Rogerius eius filius *de Britolio* dictus, qui sine prole mascula proscriptus obijt. Stephanusque Rex Roberto *le Bossu* Comiti Leicestriæ ex Emma hærede *Britolij* nato *reddidit hæreditariè* (ex ipso autographo loquor) *Burgum Hereford, & castellum & totum Comitatum de Herefordscyre*, verùm frustrà. Matildis enim Augusta siue Imperatrix quæ cum Stephano de hoc regno contendit, Milonem Gualteri Constabularij Glocestriæ *Constabularij Angliæ.* filium eo honore auxit, Angliæque Constabularium fecit cui quatuor filij Rogerus scilicet, Gualterus, Henricus, & Mahel, *Vide Essexiæ Comites.* nulla suscepta prole inuicem successerunt. Humfredus autem *Bohun* tertius eius nominis ex hac familia eorum sororem Margaretam in vxorem accepit, eiusque posteri Angliæ fuerunt Constabularij, scilicet, Humfredus de *Bohun* quartus, Henricus *2. par. Chart. anno 1. Reg. Ioan.* eius filius *qui habuit Chartam de 20. libratis terræ pro tertio denario Comitatus Herefordiæ*, obijtque anno 4. Regis Henrici Tertij. *Matth. Paris. pag. 414.* Humfredus quintus eius filius qui etiam Comes Essexiæ cui na- *Liber Walden.* tus Humfredus sextus qui ante patrem obijt, cùm priùs tamen genuisset Humfredum septimum ex filia & altera hærede Guilielmi *Breos* Domini Brechoniæ, Humfredus Octauus eius filius, qui occisus ad *Burrowbrig*, cùm vxor eius Elizabetha filia Regis

Edwardi

Edwardi Primi, vidua Comitis Hollandiæ illi peperisset & prolem numerosam Ioannem scilicet *Bohun*, Humfredum nonum vtrúmque Comitem Herefordiæ & Essexiæ sine prole defunctum, & Guilielmum Comitem Northantoniæ, cui Elizabetha soror & hæres Ægidij Domini *Badlesmer* peperit Humfredum *Bohun* decimum & Bohunorum vltimum Comitem Herefordiæ, Essexiæ, Northantoniæ; & Angliæ Constabularium, qui duas filias reliquit Æleonoram coniugem Thomæ *Woodstocbij* Ducis Glocestriæ, & Mariam nuptam Henrico Lancastrio Comiti Derbiæ, qui Herefordiæ Dux creatus, & postea Rex Angliæ inauguratus. Deinde verò titulus collatus Humfredo *Stafford*, qui natus ex Thomæ *Woodstocby* filia, quæ posteà renupta Guilielmo *Bourchier* Comiti de *Ew*. Nostrâ verò memoria Edwardus Sextus Gualterum *D'Eureux*, qui à Bohunis per *Bourgchieros* ortus, Vicecomitis Herefordiæ titulo insigniuit, ciúsque è filio nepotem, posteà etiam Essexiæ Comitem creauit Serenissima nostra Elizabetha. *Henricus 4. Rex Angliæ.* *Vide pag. 402.*

Continentur in hoc Comitatu paraeciæ. 176.

Radnorshire.


Erefordensibus annectitur ad occasum æstiualem **Radnorshire**, Britannicè *Sire Maiseneth*, forma triquetra, quantò magis in occasum protenditur, in angustum magis magísque contracta. Ad Austrum Vaga flu. Brechnoclienses discludit, ad Septentrionem adiacent Montgomorienses. Pars eius orientalis & australis cultior, reliqua montibus asperior vix vllo cultu mitescat, syluis tamen satis vestita, profluentibus irrigua, & stagnis alicubi aspersa.

Illustrant orientale latus, præter alia limitaneorum ducum castra suis iam ruinis ferè inuoluta, *Castle Paine* à Pagano Normanno extructum denominatúmque, & **Radnor** præcipuum totius pagi oppidum, Britannicè *Maiseneth*, pro regionis more culmeis tectis satis elegans. Mœnibus autem & castro quondam tutum fuit, sed postquam Oënus ille *Glendowerdwy* seditiosus succendisset, sensim extenuatum elanguit, eodem fato quo mater sua **Old Radnor**, id est, *Vetus Radnor*, Britannicè *Maiseneth bean*, Radnor. Old Radnor.

& ab ædito situ *Pencrag*, quam, regnante Ioanne, Rhesus Gruffini filius igni dederat. Si hanc *Maisseueth* fuisse MAGOS vrbem dixero, quā Antoninus MAGNOS vocare videtur, vbi (vt est in Noticiarum libro) Præfectus militum Pacensium sub Britanniarum Duce, Theodosij Iunioris temporibus egit, à veritate, opinione certè mea, fortasse etiam aliorum, non desciuero. Huius enim tractus incolas MAGESETAS vocatos, Comitésq; *Masegetenses*, & *Magesetenses* apud mediæ ætatis scriptores legimus, distantiæq; ratio cùm à *Gobannio*, siue *Abergeuenny*, tum à *Brangonio*, siue *Vigornia*, vix tantillum ab Antonini dimensione discrepat. Vix tribus hinc ad ortum milliaribus *Prestaine*, Britannicè *Lhan Andre*, id est, *Andreæ fanum* cernitur, quod è minimo viculo auorum memoria, opera Martini Episcopi Meneuensis in forum adeò celebratum, & in eam elegantiam emicuit, vt Radnoriam hodie quodammodo obscuret. A quo etiam vix quatuor mill. pass. abest **Knighton** Præstaniæ æmulum, Britannis, vt accepi *Trebuclo* pro *Trefyclaudh*, à fossa subiecta quam mirando opere ad disiungendos Britannos à suis Anglis Offa Mercius per hanc à Deuæ ostio vsque ad Vagę per 90. plus minus mill. pass. duxit. Vnde *Claudh-Offa*. id est, *Offæ fossa* Britannicè vocatur. De qua in Polycratico suo Ioannes Sarisburiensis. *Haraldus legem statuit, vt quicunque Wallorum, citra terminum, quem eis præscripsit, fossam scilicet Offæ, cum telo inueniretur, ei ab officialibus Regijs manus dextra præcideretur.*

Post hoc quicquid ad occasum, & septentrionalem limitem adiacet, magna ex parte effœtum, & ieiunum, incolis *Melienith* vocatur, eò quòd montes flauescant. Castrorum tamen plurima vestigia ostendit, præcipuè verò *Keuenles*, & *Tinbod* quod acuminato colli affixum Leolinus Walliæ princeps anno 1260. euertit. Hæc *Melienith* ad Vagam vsque pertingit, qui occiduum agri angulum trānsuersum secat, & occurrentibus saxis fractus, subitò solo destitutus præcipitatur. Vnde loco *Raihader Gowy* nomen, id est, *Vagæ Catarracta*, & nescio an inde hoc nomen **Radnor** primùm vniuerso agro, deinde primario oppido excuderint Angli. Castrum erat ad has Catarractas quod Rhesum Suthwalliæ principem sub Richardo primo restaurasse legimus. Iuxtà vasta est quodammodo solitudo itinerum anfractibus, & montium horrore penè formidolosa, in quam, vtpote tutissimum perfugium se subduxit pestis ille patriæ Vortigernus Dijs hominibúsq; inuisus, cùm inuocatis in hanc insulam Saxonibus, & sua ipsius

Magi. *Magesetæ.* Prestaine. Knighton. *Fossa Offæ.* Offadike. Melienith. Raihader Gowy. *Vortigernus.*

ipsius filia horrendo incestu sibi in vxorem accepta, nefariorum scelerum magnitudinem sera æstimatione perspexisset. Sed numinis telo volante, vindice igne cœlitus demisso cum vrbe sua *Caer Gourtigern* quam in præsidium sibi construxerat, deflagrauit. Nec procul hinc quasi hoc fati fuisset, non solùm iste Vortigernus vltimus è Britannico sanguine Britanniæ monarcha, sed etiam vltimus è Britannico genere Walliæ princeps Leolinus ex insidijs interceptus, anno reparatæ salutis 1282. fatum compleuit. Cæterùm à Vortigerno regiuncula illa *Guortigermaur* Gildæ dicitur, necdum nomen intercidit: vrbis verò ne memoria quidem nisi ex scriptoribus superest. Sunt qui existimant *Guthrenion* castrum ex eius ruderibus extitisse, quod anno 1201. Walli in inuidiam Rogeri de *Mortuomari* solo complanârunt: *Guarthenion* etiam hæc regionis pars olim vocabatur, vt author est Nennius, qui scripsit Vortigernum illum cum apertè, & acriter à Germano illo Sancto admoneretur, non modò animum ad Dei cultum à vitæ prauitate non conuertisse, sed etiam calumnias in sanctissimum virum adhibuisse. *Quapropter Vortimerus Vortigerni filius* (vt inquit Nennius) *pro illata à patre suo S. Germano calumnia, terram ipsam in qua Episcopus opprobrium tale sustinuit, in æternum suam fieri sanxit, vnde & in memoriam S. Germani* Guarthenian *nomen accepit, quod Latinè sonat, calumnia iustè retorta.*

Leolinus.

Guarthenion.

Guarth *Britannicè calumnia, &* Eriawn *iusta.*

Mortuomarij siue de *Mortuo-mari* qui Anglis *Mortimers* dicti, à nepti Gonoræ vxoris Richardi primi Ducis Normanniæ oriundi, primi Normannorum hanc regionem fuso Edrico * Syluatico Saxone sibi deuicerunt. Cúmque longo iam tempore inter omnes in hac regione emicuissent, tandem Rex Edwardus tertius circa annum salutis 1328. Rogerum de *Mortuo-mari* Dominum de *Wigmor* huius limitis Wallici vel (vt vulgò loquuntur) Marchiæ Comitem creauit, qui statim morte mulctatus sententia in eum lata, quòd in Rempub. insultauerat, Scotis in Anglici regni fraudem fauerat, apud Regis matrem familiariùs egerat, & Edwardo secundo regis patri exitium comparauerat. Huic natus erat è Ioanna de *Ieneuill* quæ opimos redditus attulit cùm in Hibernia tùm Anglia Edmundus, qui paterni sceleris pœnas luit, & sine honore Comitis vixit. Rogerus tamen eius filius in integrum erat restitutus, titulum Comitis Marchiæ recepit, & ordinis Garterij in prima institutione socius electus. Hic ex Philippa de *Monte-acuto* Edmundum Marchiæ Comitem progenuit, ille verò Philippam Leonelli Ducis *Clarentiæ* Regis Edwardi.

Comites Marchiæ.

G. Gemit. lib. vii. Cap. 16.

* Weald *siue* Wild.

*

Lib. Monast. Lanthony. 29 Edw. 3.

Dauid Powell.

di tertij filij vnicam filiam in vxorem duxit, vnde Vltoniæ in Hibernia Comes erat, & Dominus de *Clare*. Huic successit filius Rogerus Marchiæ & Vltoniæ Comes quem Rex Richardus secundus regni successorem designauit, vtique materno iure hæredem proximum. Verùm ille Rege Richardo superstite in Hibernia tumultu quodam interfectus Edmundum & Annam liberos reliquit. Edmundus cuius potentia, & regij sanguinis claritas suspectior erat, sine prole fatis cessit. Annam verò eius sororem Richardus *Plantagenet* Cantabrigæ Comes sibi iunxit, cuius iure eius posteri Marchiæ fuere Comites, & regnum repetierunt: quod etiam consecuti sunt (vt alibi dicemus) Edwardusq; quartus filium eius primogenitum Walliæ principem, & Cornwallię Ducem, &c. etiam Comitem Marchiæ in honoris accessionem creauit. Radnoriæ autem titulum nullus, quod sciam, seorsim gessit.

Vide in agro Eboracensi sub finem.

Brechnockshire.



Adnoriæ subiungitur ad Austrum *Brechinia*, Britãnicè *Brechineauc*, Anglicè **Brechnockshire**, à Brechanio principe sic dicta, vt existimant Walli, quem numerosam, & sanctam prolem, viginti quatuor scilicet filias omnes sanctas suscepisse ferunt. Hæc multò est Radnoria amplior, sed in montes densiùs consurgit, conuallibus tamen passim fœcundis. Ab ortu Herefordia, ab Austro Monumuthia, & Glamorgania, ab occasu Caermardinia terminatur. Verumenimuerò cùm ad hanc prouinciolam describendam nihil inueniri potest, quod non diligentia Giraldi Cambrensis qui hîc ante quadringentos annos Archidiaconum egit, præripuerit; mihi aliquantisper tacere, & illum cum suo stilo in partem vocare operæpretium videatur.

Brechiniauc (inquit ille in Cambriæ Itinerario) *terra est satis abundans grano, & si quis est defectus ex Anglicanæ vicinitatis copia affatim suppletur, pascuis & syluis, feris & armentis terra fœcunda, fluuialibus quoque piscibus abundat, quos hinc Osca, inde Vaga ministrat, salmonibus enim, & trutis vtraque, sed plùs, egregijs, quos* Vmbras *vocant, Vaga fœcundus est. Montibus excelsis præterquam à Borea vndique concluditur, à Zephyro montana de* Canterbochan, *ab Austro*

Austro montes habens meridionales, quorum principalis Cadier Arthur *dictus, id est, Cathedra Arthuri, propter gemina promontorij cacumina* (est enim δίφρος) *cathedra modum præ se ferentia, Et cùm in alto cathedra, & in arduo sita est, summo & maximo Britonum Regi Arthuro vulgari nuncupatione est assignata. In excelso huius montis vertice fontis ebullit scaturigo. Est autem fons in putei modum altus, sed quadratus, nullum ex se riuulum faciens, in quo tamen trutæ inueniuntur. His igitur obstaculis ad meridiem oppositus, à Phœbeio patriam feruore frigidior aura defendit, & insita quadam aëris salubritate temperatissimam reddit. Ab Euro verò* Talgar & Ewias *montana prætendit.*

A Boreali autem parte, vt dixit ille, apertior est & planior, quà à Radnoria *Vaga* flumine discluditur, cui duo incumbunt oppida sua antiquitate nota, **Buelth** scilicet & **Hay: Buelth** syluis & situ amœnum, castro etiam munitum, sed recentiori à Breosis scilicet, & Mortuomarijs, cùm vetustius deiecisset Rhesus Gruffini filius. Nunc fori frequentia, olim sua dignitate celebre fuisse videtur, quòd eius situm è cœlestibus obseruauit Ptolemæus, cui eodem nomine BVLLEVM Silurum dicitur. Ab hoc regio circumuicina aspera & montana, *Buelth* dicitur, in qua cum Saxones iam insulam persultarent, & Vortigernus in has partes secederet. Pascentius eius filius rerum potitus est, permittente Aurelio Ambrosio, vt author est Nennius, qui in mirabilibus suis, nescio quid hîc admiratione suspiciendum prodit, de cumulo lapidum, in quo vestigium canis Arthuri extaret. *Hay* autem Británnicè *Trekethle*, id est, *Oppidum in coryleto*, ipsa agri extremitate proximè Herefordiam Vagæ assidet, Romanis, *vt videtur*, nota, quorum numismata sæpius effodit, mœniumq; ruinas ostendit. Nunc verò quasi confecta, profligatissimi rebellis Oëni *Glendowerdwy* furores conqueritur, qui cùm per has regiones grassaretur, scelerate succendit.

Buelth.

Bulleum.

Hay.

Vt iste Vaga Borealem agri partem alluit, ita *Isca* siue *Osca* eximius item fluuius mediam percurrit, qui è Nigro monte proruens, presso in solum alueo præterit *Brecknocke* primarium agri oppidum in eius ferè vmbilico positum, quod Britãni *Aber-Hodney* vocant, quia *Hodneius*, & Isca eò loci aquas commiscеant. Hoc Romano seculo fuisse habitatũ è Romanorum Cæsarum nummis subinde erutis apparet. Bernardus de *Newmarch* qui hanc regiũculam deuicit, castrum amplũ posuit, quod Breosi, & Bohuni instaurarunt, Patrúmq; memoria rex Henricus octauus collegiatam

Brecknock.

tam

tam ecclesiam XIIII. Præbendariorum (in Dominicanorum cœnobio) constituit, quam ab *Abergwilly* in Maredunensi agro huc transtulit.

Linsauathen lacus.

Brecknock meare.

Duobus hinc ad ortum milliaribus, lacus diffunditur, quem Britanni *Linsauethan*, & *Linsauathen*, id est, *Lacus stagnans*, Giraldus *Clamosum* vocat, quòd horrendo strepitu tonitrua ementitur, quoties in eo glacies resoluitur, Angli Brecknockmere appellant, duobus mill. pass. longitudine, nec minùs latitudine patet, lucris, perchijs, tincis & anguillis, quas nauiculis vitilibus piscantes capiunt, feracissimus. *Leuenus* fluuiolus hunc inuectus, inconfusus faciem suam seruat, & quasi odio mixturam refugiens, quod colore ostendit, hospitales suas aquas, non largiores, quàm intulerit, euehere creditur. Fama inter accolas longo iam tempore obtinuit, vbi nunc lacus est, vrbem olim fuisse, quæ terræ motu absorpta, locum aquis fecerit. Et in argumentum, præter alia, vocāt, quòd omnes publicę huius agri viæ, ad hunc vndiquaque ducant. Quod si verum sit, quam aliam vrbem ad *Leuenny* flumen existimes, quàm LOVENTIVM, quam hoc tractu collocat Ptolemæus, & nusquam nunc mihi sedulò indaganti, vel è nomine, vel situ, vel ruderibus comparere potest. *Bricenaumere* (quod mihi ferè exciderat) hunc lacum Marianus vocare videtur, qui prodit Edelfledam Merciam anno 913. *Britonum terram intrasse ad expugnandum arcem apud Bricenaumere, ibique vxorem Regis Britonum cepisse*. An hæc arx fuerit ipsa *Brecknocke*, aut castrum *Dinas* quod huic impendet, in rupe, quæ quò magis excelsa surgit, exilior euadit, non liquidò constat. *Blean-Leueney* verò castrum vicinum caput Baroniæ fuisse quam tenuit Petrus filius Herberti filij Herberti Domini de *Deane-Forrest* ex Lucia filia Milonis Comitis Herefordiæ vt ex Archiuis Regijs in confesso est.

Loventium.

Bricenaumere.

Brecknocke.

Blean-Leueny.

Brechinia Domini.

Regnante Guilielmo Rufo, Bernardus de *Nouo mercatu*, siue *Newmarch* Normannus, vir animi, consilijque plenus, conscripta non parua Anglorum & Normannorum manu, primus hunc agrum aggressus difficili bello à Cambris extorsit, munimenta construxit, commilitonibus inter quos præcipui erant *Aubrai, Gunteri, Hauerdi, Waldebeofi, & Prichardi*, agros, & prædia assignauit, vtque gradu certo, & confirmato inter infensos Cambros consisteret, Nestam Gruffini Principis filiam in vxorem accepit. Quæ mulier proiectæ, & vindicis audaciæ tam se existimatione, quàm filium patrimonio spoliauit, Cùm enim Mahel filius Bernardi

nardi vnicus nobilem adolescentulum, quocum illa stupri consuedinem haberet, duriusculè exagitaret, illa, vt inquit Poëta, iram, atq; animos à crimine sumens, iureiurando conceptis verbis coram Rege Henrico secundo contestata est, Mahelem filium ab ipsa ex adultero susceptum, & non à Bernardo natum, vnde Mahele excluso, Sibylla eius soror patrimonium illud lautissimum adijt, virúmq; suum Milonem Herefordiæ Comitem hoc honore auxit, à quo successiuè ad *Breosos, Bohunos, Staffordos*, illisque proscriptis, ad Regem redditus in hoc agro longè amplissimi deuenérunt.

Monmouthshire.



Rechiniæ, & Herefordiæ ad meridianam plagam subiacet Comitatus Monumethensis, vulgò **Monmouthshire** Anglis, olim **Wenset**, & **Wentsland**, Britannisque *Guent*, ab vrbe antiqua appellatus. Includitur à Septentrione *Munow* fl. qui Herefordienses, ab ortu Vaga, qui Glocestrenses, ab occasu *Remneio*, qui Glamorganses seiungit, & ab Austro Sabriniano æstuario, in quod illa flumina vnà cum Isca, qui mediam intersecat regionē, euoluuntur. Rebus ad victum necessarijs non solùm sibi sufficit, sed etiam vicinis affatim suppeditat. Pars Orientalis herbida, & nemorosa; Occidentalis nonnihil montana & lapidosa, non tamen colono ingrata, *Gens* (vt inquit Giraldus de sua ætate loquens) *Martijs cōflictibus vsitatissima, strenuitatis opera laudatissima, & arte sagittifera præ cæteris Walliæ finibus instructissima.*

In extremo ad Circium angulo qui *Ewias* dicitur, non procul à Munow fl. *Lanthony* sedit vetus cœnobiolum inter *Hatterell* montes, quos, quòd instar Cathedræ consurgunt, *Munith Cader* dicunt, quod Walterus Lacy cui latifundia hic dedit Guilielmus Comes Herefordiæ fundauit, & à quo Lacæi illi qui inter primos Hiberniæ expugnatores clarissimi, profluxerunt. Cœnobioli eius situm pro me describat, qui pleniùs nouit Giraldus Cambrensis. *Stat* (inquit) *in valle de* **Ewias** *profundissima, quantum est iactus sagittæ arcu transmissa, montibus ætherijs orbicularitèr vndique conclusa Ecclesia S. Ioannis Baptistæ, plumbeis laminis operta, lapideóq; tabulatu pro loci natura non indecenter extructa, in loco vi-* Ewias Lacy. Lanthony. Lacai Barones.

delicet vbi pauperculaprius S. Dauidis Archiepiscopi capella steterat musco sylnestri solùm, & hederæ nexibus adornata. Veræ religioni locus idoneus, & disciplina Canonicæ præ cunctis Insulæ Britannicæ cœnobijs competentissimus, à duobus heremitis in honorem heremitæ primò fundatus, ab omni populari strepitu in solitudine quadam longè remotus, super flumen Hodney, per vallis ima labentis situs, vnde & ab Hodney Lanthodeny *dictus*, Lhan *enim locus Ecclesiasticus sonat. Exquisitiùs tamen dici potest, quòd propria loci illius nuncupatio Cambricè est* Nanthodeney : *vsque hodie enim ab accolis* Lhan Deui Nanthodeney *vocatur, hoc est, Ecclesia Dauid super riuum Hodeney. Pluuiæ verò quas montana creant, hic creberrimæ, venti prævalidi, nebulæ sub bruma ferè continuæ. Et tamen aëris quanto obtusioris, tantò benignioris, & clementioris salubri temperantia, morbi rarissimi. Hic claustrales in claustro sedentes, cùm respirandi gratia fortè suspiciunt, ad quaslibet partes trans alta tectorum culmina, montium vertices quasi cœlum tangentes, ipsásque plerúmque feras, quarum hic copia, in summo pascentes, tanquam in vltimo visus Horizonte prospiciunt. Hora verò diei quasi inter primam, & tertiam, supra montium cacumina vix emergens, etiam sereno tempore, corpus hic solare primò conspicitur.* Et paulò pòst, *Rogerum Salisburiensem Episcopum principalem regni tunc sub rege rectorem huc fama attraxit: qui cùm aliquandiu loci naturam, heremeticam solitudinem, fratrum ibidem Deo seruientium sine querela statum, & sine murmure conuersationem in singulis admirans considerasset. Reuersus ad regem, relatísque quæ ibi repererat, relatione dignis, cùm maximam diei partem in loci præscripti titulos expendisset, tandem in hoc verbo laudis præconia consummauit. Quid, inquit, plura? Totus tàm Regis, quàm Regni thesaurus soli claustro erigendo non sufficeret. Cùm itáque tam Regis, quàm curiæ totius animum in huius verbi stuporem diutiùs suspendisset: tandem de montium claustris quibus vndique vallatur, ænigma sermonis exposuit.* Sed de hoc satis supérque.

Hodney.

Ad *Munow* flumen visuntur *Grossemont*, & *Skinffrith*, olim Breosorum ex concessione Regis Ioannis, posteà Huberti de *Burgo* castra, qui vt aulicam inuidiæ tempestatem in tranquillum conferret, hæc, & alia duo castella, *Blancum* scilicet *castrum*, & *Hanfeldiam* Regi Henrico *Tertio*, vt habetur in Minori Matth. Pariensis historia, *pro bona pace, & pristina charitate reformanda in manum resignauit.*

Grossemont. Skinffrith.

In altero ad Aquilonem angulo, *Munow* & *Vaga*, siue *Wye* confluentes, primarium regionis oppidum ferè circumfluunt,

&

& nomen imponunt, *Mongwy* enim Britannis dicitur, & nobis Monmouth. Ad Septentriones quà fluminibus non defenditur, muro & fossa præcinctum erat, in medio proximè forum castellum prætendit, quod Guilielmi Conquestoris tempore floruit, vt in Tabulis Regijs videre est. Sed alij Ioannem Baronem de *Monmouth* excitâsse credunt, à quo ad Lancastrensem familiam deuenit, cùm illum patrimonio exuisset Rex Henricus Tertius, eò quòd à Baronibus pertinaciter contra ipsum stetisset; vel potiùs, vt in Regis Prærogatiua legimus, quòd hæredes illius fidem Comiti Britanniæ Aremoricæ præstitissent. Iam inde suis immunitatibus, quas Lancastrenses concesserunt, oppidum celebre floruit. Sed nulla re æquè insigne habetur, quàm quòd Henricum v. Galliæ triumphatorem, & alterum Lancastrensis stemmatis decus Anglis in lucem eduxerit. Illum inquam Henricum, qui Galliam Gallis militari virtute extorsit, & Carolum VI. Galliæ Regem eò adegit, vt regno quodammodo renuntiaret. Ob cuius secundos in bellis cursus, Ioannes Sewardus non infimi subsellij illis temporibus Poëta ita exultanti versu Anglos affatur. Monmouth. Prærogatiua Regis. Henricus V.

Ite per extremum Tanain, pigrosque Triones,
Ite per arentem Lybiam, superate calores
Solis, & arcanos Nili deprendite fontes.
Herculeum finem, Bacchi transcurrite metas;
Angli iuris erit quicquid complectitur orbis.
Anglis rubra dabunt pretiosas æquora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres;
Dum viget Henricus, dum noster viuit Achilles,
Est etenim laudes longè transgressus auitas.

Galfridum etiam Arthurium Episcopum Asaphensem Britannicæ historiæ consarcinatorem alumnum suum iactat *Monmuthia*, virum sanè antiquitatis benè peritum, sed fide, vt videtur, non antiqua, tot Milesias nugas passim ex suo ingenio interseruit. Adeò vt iam inter prohibitos ab Ecclesia Romana libros habeatur. *Galfridus de Monmouth.*

Hinc flexuoso volumine descendit in Austrum *Vaga*, in quo copiosa est Salmonum piscatura à Septembri ad Aprilem. Limes hodie inter Glocestrenses, & Monumethenses, olim inter Wallos, & Anglos, iuxta illum Nechami Versiculum:

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Qui cùm iam ad ostium ferè deuenerit, *Chepstow* præterfluit, id Chepstow.

est, si è Saxonico interpreteris, *Forum*, vel *Negotiationis locus*, Britannis *Castle Went*, Oppidum hoc est celebre, cliuo a flumine surgenti impositum, mœnibus circumuallatur magno ambitu quæ agros, & hortos in se includunt, Castrum habet ad occiduum latus flumini impendens, & è regione stetit Prioratus cuius parte meliori demolita, quod reliquum est in Ecclesiam Parochialem conuertitur. Pons verò quo *Vaga* iungitur sublicius est, & admodum excelsus, quia accedente æstu in magnam altitudinem fluuius exsurgit. Huius Domini fuerunt è Clarensium familia nobiles, à proximo castro *Strighull* quod incoluerunt, Strigulıæ & Penbrochiæ Comites dicti, quorum vltimus Richardus, vir infracto animo, & proiectissimis brachijs *Strongbow* cognominatus, quòd arcu intentissimo vteretur, & nihil leui brachio ageret, Hiberniam Anglis primus sua virtute aperuit. Per huius filiam descendit ad Bigottos, &c. nunc verò ad Comites Wigorniæ spectat. Cæterùm non admodum prisca est huius vetustas, asseuerant enim plurimi, nec sine ratione è VENTA vetustissima vrbe, non ante multa sæcula, exortum fuisse, quæ quatuor hinc ad Occasum milliaribus Antonini ætate floruit, cui VENTA SILVRVM, quasi eorum vrbs præcipua appellatur, quod nomen nec furor hostilis, nec dies adhuc interpolauit, *Caer Went* enim hodie dicitur, id est, *Vrbs Venta*. Vrbem autem ipsam vel hæc vel ille ita abstulit, vt tantum iam è semirutis mœnibus, tessellatis pauimentis, Romanorúmque nummis extitisse appareat. Ambitu mille plùs minùs passus collegit, ab australi parte magna pars mœnium superest, & trium propugnaculorum plusquam rudera. Quanti tamen fuerit olim nominis, vel hinc colligatur, quòd ante Monmuthiæ nomen auditum, vniuersa hæc regio ab illa *Guent*, Wentset, & Wentsland dicta fuerit. Adhæc, vt in vita Tathai Britannici Sancti legimus, Academia fuit, locus scilicet bonarum literarum studijs dicatus, cui Tathaius ille à Caradoco Rege Inirij filio è solitudine euocatus magna cum laude præfuit, & Ecclesiam fundauit.

Comites Strigulıæ.

Venta. Caer-Went.

Lib. Ecclesiæ Landaffensis.

Ad quintum hinc milliare in Occidentem *Strigulia* castrum ad montium radices sedet, nos hodie *Strugle*, Normanni *Estrighill* vocârunt, quod (vt est in Guilielmi primi libro Censuali) Guilielmus *Fitz-Osbern* Herefordiæ Comes construxit, posteáque Comitum Penbrochiæ è Clarensium familia sedes. Vnde illi vsitatè Strigulıæ Comites appellati fuerunt.

Strighull Castle.

Sub hæc ad æstuarium iuxta *Vaga* ostium *Portskeweth* adsidet,

Portskeweth.

det, Mariano *Portscith*, qui prodidit Haraldum anno salutis 1065. munitionem eò loci contra Wallos obiecisse, quam illi statim, duce Caradaco, euerterunt. Deinde *Throgoy* fluuiolus prope *Caldecot* Sabrinæ æstuarium subit, vbi castri mœnia vidimus, quod ad Angliæ Constabularios spectauit, tenebatúrque per seruitium *Constabulueretatis Angliæ*. Iuxta cernuntur *Wondye* & *Tenbow*, olim sedes claræ familiæ de *Sancto Mauro*, nunc corruptè *Seimor*. Ad *Wondye* enim à Wallis extorquendum G. Marescallus Comes Penbrochiæ circa annum 1240. tenebatur opem ferre Guilielmo de *Sancto Mauro*. A quo descendit Rogerus de *Sancto Mauro* Miles qui alteram hæredem I. de *Bello-Campo* de *Hach* Baronis nobilissimi in vxorem habuit, qui genus deduxit à Sibilla cohærede Guilielmi illius Marescalli potentissimi Penbrochiæ Comitis Guilielmo de *Ferrarijs* Comite Derbiæ, Hugone de *Viuonia*, Guilielmo Mallet, viris olim clarissimis. Quorum omnium & aliorum nobilitas (vt certò ostendi potest) confluxit in honoratissimo Edwardo de *Sancto Mauro* siue *Seimor* nunc Comite Herfordiæ virtutis & bonarum literarum fautore singulari, & eo nomine merito dignus qui celebretur.

Caldecot. *Inq.3.Ed.1.* Wondye. S.Maur.vel Seimor familia. *Vide pag.190.*

Inferiùs eodem littore quod sensim prominendo procurrit, in ipsa prominentia *Goldcliffe* extollitur, id est, vt inquit Giraldus, *Rupes aurea, eò quòd aurei coloris saxa sole repercussa miro fulgore sunt rutulantia, nec mihi de facili*, ait ille, *persuasia fieri posset, quòd frustratum dederit natura nitorem saxis, quódque suo fuerit flos hic sine fructu, si foret qui venas ibidem, & penitima terræ viscera arte prauia transpenetraret.*

Gold-cliffe.

Post hanc, per palustrem regionem, ad Iscæ ostium peruenimus, quem Britanni *Usk*, & *Wysk*, alij *Oscam* nominant. Hic medium agrum, vt dixi, intermeans tribus primæ vetustatis vrbeculis affunditur.

Isca fl.

Prima in ipso agri limite ad Circium, Antonino GOBANNIUM dicitur, ad Iscæ & *Geneny* confluentes, vnde nomen inditum, hodiè verò integra antiqua appellatione *Abergeuenny*, & contractè *Abergenny* vocatum, quòd *Geuenni*, siue *Gobannij* confluentes significat. Muris & castro munitur, quod, vt inquit Giraldus, proditionis infamia, ex omnibus Walliæ castris, frequentiùs maculatum fuit; primùm à Guilielmo Comitis Milonis filio, posteà à Guilielmo Breoso, quorum vterque nonnullos Walliæ proceres fide publica huc aduocatos per amicitiæ simu-

Gobannium. Abergeuenny.

lationem nefariè obtruncauit. Sed non sine diuina vindicta; hic enim omnibus bonis exutus, matre & filio fame enectis, profugus obijt; ille saxo in caput impacto, dum *Breulais* castrum deflagraret, scelerum tandem pœnas dependit meritas. *Abergeueny*, siue *Gobannij* primus, quod sciam, Dominus erat Hamelinus quidam *Balun*, qui Brienum Wallengfordensem, siue Brientium de *Insula*, *Filium Comitis* dictum, hæredem scripsit. Ille itidem duobus suis liberis qui leprosi erant, constructo hîc Nosocomio, Gualterum filium Milonis Herefordiæ Comitis in partem hæreditatis suæ longè maximam vocauit. Illi successit Henricus frater à Wallis interfectus, qui in eius terras inuolarunt quas præfecti Regis non sine magnis periculis defenderunt. Per Henrici verò sororem ad Breosos, & ab illis connubij iure per Cantelupos, & Hastingos ad Reginaldum Greium Ruthiniensem descendit, Guilielmus tamen de *Bello-Campo* à Greio virtute cuiusdam transcriptionis & conuentione recuperauit, & ille itidem, si proles eius mascula deficeret, transcripsit in Thomam fratrem Warwici Comitē, & eius hæredes masculos. Guilielmo de *Bello-Campo* Dom. *Abergeuenne* natus erat Richardus qui ob virtutem militarem Wigorniæ Comes creatus & Gallico bello occisus vnicam reliquit filiam quam Edwardus Neuill in vxorem accepit. Iam inde titulo Baronum *Abergeuenna* claruerunt Neuilli (Castrum tamen diu ex illa quam dixi transcriptione detentum erat) Horum quartus nostra memoria defunctus vnicam tantùm reliquit filiam Mariam Thomæ Vane Equiti aurato enuptam. Hoc Castrum (nec est cur tacitus præterirem) tenuit I. *Hastinges per homagium Wardam, & maritagium cùm acciderit* (vt in Inquis.legitur) *& si guerra fuerit inter Regem Angliæ & Principem Walliæ deberet custodire patriam de* Ouer-went *sumptibus proprijs meliori modo quo poterit pro commodo suo, & vtilitate Regis, & defensione Regni Angliæ.* In hoc tractu in regiuncula *Cole Went* fuit etiam celebre Castrum Radulphi de *Todeneio, Matildis Castrum* dictum quod à Wallis olim prostratum Rex Henricus tertius anno 1231. de lapide & cæmento eleganter reædificauit. Verùm huius vestigia nondum potui subodorari.

Abergeuenna Domini.

19.Rich.2.

Cl.19.& 21. Henr.6.&c.

6.Edw.2.

Castrum matildis.

Matth.Paris.

Burrium.

Secunda vrbecula, quam BVRRIVM Antoninus dixit, & ad duodecimum à Gobannio milliare ponit, sedet vbi *Birthin* profluens Iscæ commiscetur, Britannis hodie transpositis literis, *Brunebegie* pro *Burenbegie* & *Caer Vske*, Giraldo *Castrum Oscæ*, & Anglis Uske, nunc solùm castri ampli & muniti ruinas ostendit,

Vske.

dit, quod amœnissimè interfidet inter Iscam flumen & *Olwy* riuulum qui per *Ragland* elegans Comitis Wigorniæ ædes instar castelli cursum ab oriente sub hoc agit.

Vrbs tertia Antonino ISCA, LEGIO II. dicta, ad Iscæ alteram ripam duodecem exactè milliaribus Italicis à Burrio, vt ille notauit, distans, Britannis *Caerleon*, & *Caer Leon ar Vsk* appellatur, id est, *Vrbs Legionis ad Iscam fl.* à Legione Secunda Augusta, quæ etiam Britannica Secunda nominatur. Hæc legio ab Augusto instituta, à Claudio è Germania in Britanniam sub Vespasiani auspicijs translata, cui imperium affectanti præstò fuit, Britannicásque legiones sibi adiunxit, hîc demùm in præsidio contra Siluras locabatur. Quanta hæc Isca tunc temporis fuerit, audi Giraldum nostrum è suo Cambriæ Itinerario. *Erat hæc vrbs antiqua & autentica, à Romanis olim coctilibus muris egregiè constructa. Videas hîc multa pristinæ nobilitatis vestigia, palatia immensa aureis olim tectorum fastigijs Romanos fastus imitantia, eò quòd à Romanis principibus primò constructa, & ædificijs egregijs illustrata fuisset. Turrim giganteam, thermas insignes, templorum reliquias, & loca theatralia muris egregijs partim adhuc extantibus omnia clausa. Reperias vbique tam intra murorum ambitum, quàm extra, ædificia subterranea, aquarum ductus, hypogæósque meatus, & quod inter alia notabile censeas, stuphas vndique videas artificio miro confectas, lateralibus quibusdam, & præangustis, spiraculis occultè calorem exhalantibus. Iacent hîc duo nobiles, & post Albanum & Amphibalum, præcipui Britanniæ maioris protomartyres, & ibidem martyrio coronati, Iulius, scilicet & Aaron, quorum vterque Ecclesiam in vrbe insignem habebat. Tres enim egregiæ in hac vrbe antiquis temporibus fuerant Ecclesiæ. Vna Iulij Martyris virginum Deo dicatarum choro venustata, altera verò B. Aaron socij eiusdem nomine fundata, & Canonicorum ordine præclaro nobilitata, Amphibalus etiam B. Albani doctor, & fidelis ad fidem informator hîc oriundus erat. Situs vrbis egregius super* Oske *flumen nauigio mari influente idoneum, syluis & pratis vrbs illustrata. Hîc magni illius Arthuri famosam curiam legati adiere Romani. Vbi & Dubritius Archiepiscopus Dauidi Meneuensi cessit honorem, abhinc Meneuiam Metropolitana sede translata.* Hîc etiam sub ingressum Saxonum fuit *gymnasium ducentorum Philosophorum, qui Astronomia, cæterísque artibus eruditi cursus stellarum diligenter obseruabant*, vt scripsit Alexander Elsebiensis author rarus, è quo mihi plurima descripsit Thomas Iames Oxoniensis vir eruditus, & verè φιλόβιβλος, qui se totum li-

Isca. *Caer Leon ar Vsk.* *Legio II. Augusta.* *Stuphæ.* *Tho. Iames.*

teris, & libris inuoluit, & iam publici boni studio in Angliæ Bibliothecis excutiendis (Deus opus secundet) id molitur, quod Reipublicæ literariæ inprimis erit vsui. Hæc regnante Henrico secundo, scripsit Giraldus, quo tempore satis validam fuisse videtur. *Trwith* enim de *Caerleon* animosus Britannus diu eam contra Anglos tutatus erat, donec à Rege deuictus, eius possessione exturbaretur. Nunc verò, vt documento sit, vrbium, non minùs quàm hominum fata volui, in exiguum oppidulum decreuit, quę tantæ olim amplitudinis erat, & ita vtráq; ripa porrecta, vt *S. Iulians* ædes clarissimi equitis aurati Guil. Herberti, qui non minus ingenij iudicijq; dotibus, quàm generis claritate celebris, in ipsa vrbe fuisse, & Iulij Martyris ecclesiam eo loci extitisse ferant, quę mille plùs minus passus iam ab oppido abest. Ex eius etiam ruinis paulò inferiùs ad Oscę ostium accreuit *Nouus Portus*, Giraldo *Nouus Burgus*, nobis *Newport* recentiùs oppidum castro & portus oportunitate non ignotùm, quo loci olim aliqua Via militaris erat, cuius his versibus meminit Nechamus.

Newport.

Intrat, & auget aquas Sabrini fluminis Oska
Præcept, testis erit Iulia strata *mihi.*

Hanc *Iuliam Stratam* viam fuisse non est cur dubitemus, & si rem ad coniecturam reuocare liceat, à Iulio Frontino Silurum debellatore ductam fuisse non omninò absurdum videatur. *Serpit*, inquit Giraldus, *in huius* Noui Burgi *finibus riuulus cui nomen* Nantpencarn, *non tam aquarum profunditate, quàm aluei concauitate, paludstrique limositate, non nisi per certa vada transmeabilis; habueratque antiquitùs vadum, cui nomen* Rydpencarn, *id est, vadum sub rupis capite.* Quod cùm iam ferè incognitum Henricus secundus Angliæ Rex fortè fortuna transmeasset, Walli (qui se nimis credulos vaticinijs præbent) quasi cōclamatum esset omnem meliorem spem abiecerunt, eò quòd Merlinus Syluester Wallorum Apollo vaticinatus fuisset, tunc Wallorum vires fore proterendas, cùm fortis & lentiginosus princeps (cuiusmodi Henricus ille erat) vadum illud transiret.

Dunsettan.

Saxonica Heptarchia paruit hæc regio Wallis montanis, quos illi Dunsetan vocarunt, qui tamenq; vt in legibus antiquis videre est, sub occiduorum Saxonum imperio erant. Normannorum verò primis temporibus limitanei duces grauissimè afflixerunt, præcipuè Hamelinus Balun quem dixi, Hugo Lascy, Gualterus, & Gilbertus Clarenses dicti, & Brienus Wallingfordensis, quibus cùm donassent Reges, quicquid hoc tractu, deui-

ctis

ctis Wallis, occupare potuissent, hi superiorem agri partem, quam *Overwent*, illi inferiorem quam *Netherwent* dixerunt, in suam paulatim potestatem redegerunt.

Glamorganshire.



Ltimam Silurum regionem eam fuisse existimo, quæ nunc nobis Glamorganshire, Britannis *Morganuc*, *Glathmorgan*, & *Glad Vorganuc*, id est, *Regio Morganuc* vocatur, à Morgano Principe, vt plurimi suspicantur, à *Morgan* cœnobio, vt alij. Si verò ego à *Mor*, quod Britannis mare significat, deducerem, nescio sanè an veritati illuderem. Maritimum tamen Armoricæ oppidum quod nunc *Morlais*, Ptolemæo, & priscis Gallis *Vorganium*, siue *Morganium*, (M enim & V consonantes sæpiùs hac in lingua transmutantur) dici obseruaui, & vnde quæso, nisi à mari. Et hæc etiam nostra *Morganuc* tota est maritima, minùs enim latitudine, quàm recta regione porrecta, Sabriniano freto à meridie pulsatur. Quà terrã verò spectat ab ortu Monumethenses, à Borea Brechnochienses, ab occasu Maridunenses adiacent. *Glamorgania vnde nomen.*

Pars Septentrionalis montibus est aspera, qui in austrum descendentes paulatim mitescunt, quorum ad radices planities in meridianum solem extenditur, ea positione, quam optimam iudicauit Cato, & ob quam Italiã tantoperè commendat Plinius. Hæc enim pars gratissima fœcunditate, & crebris oppidis vndiquaque nitet.

Iustinus huius regulus, regnante Guilielmo Rufo, cùm à Rheso principe suo defecisset, viribúsque minimè par fuisset, præcipitato consilio, quod sera pœnitentia subsequuta est, Robertum *Fitzhaimon* Normannum filium Haimonis Dentati Comitis Corbulensis, ex Anglia per * Iuonem nobilem, cui filiam desponderat, in auxilium accersiuit. Qui habito statim delectu, adscitísque in belli societatem duodecem equestris dignitatis viris, primum infesto agmine Rhesum interfecit, deinde verò fertilitate regionis inescatus, quam certa spe iam antè deuorauerat, in Iustinum ipsum conuersus, quòd Iuoni fidem non liberasset, illum auita possessione facilè exuit, regionémq; inter suos partitus est, Montium inculta Iuoni concessit, vberiores agros sibi, & duodecem illis *Glamorgania debellata.* *Rob. Fitzhaimon.* * *Alij Iuon.* *12. Knights.*

illis, quos *Pares* vocauit, ea lege diuisit, vt clientelari iure à se, quasi Domino tenerent, socijs & auxiliaribus armis se inuicem tuerentur, stationem quisque suam in castro eius de *Caerdiff* defenderent, & sibi cùm res diceretur, præstò adessent. Illorum nomina attexere non pigebit ex libello quem hac de re Edwardus *Stradling* eques auratus clariss. vir veteris prosapiæ, & antiquitatis peritissimus scripsit. Ea verò sic se habent.

Caer lisse.

Guilielmus Londinensis, siue *de Londres*.
Richardus Granuill.
Paganus Turberuill.
Oliuarius S. Iohn.
Robertus de S. Quintino.
Rogerus Bekeroul.
Guilielmus Easterling, quòd è Germania esset oriundus, cuius posteri *Stradlings* nunc vocantur.
Gilbertus Humframuill.
Richardus Siward.
Ioannes Fleming.
Petrus Soore.
Reginaldus Sully.

Remnius fluuius è montibus demissus, orientalis est limes, quo hæc prouincia à Monumethensibus diuiditur, & *Remni* diuidere Britannis significat. In huius vicinia vbi per inuia agitur inter montes palustri loco nutantia mœnia *Caerphilli* castri cernuntur, quod adeò vastæ magnitudinis & admirandi operis fuit, vt Romanorum præsidium fuisse asserant ferè omnes; nec ego inficias ibo, licèt quo nomine illis cognitum fuerit nondum perspicio: restauratum tamen videatur, cùm sacellum habeat Christiano more constructum, vt me docuit qui sedulò contemplatus est I. Sanford vir singulari doctrina & limato iudicio. Nec enim à nostris memoratur ante Edwardi II. tempora. Tunc enim, cùm Spenceri coniunctionem inter Regem, Reginam, & proceres malis artibus diffuissent, Hugolinum Spencerum diu irrito conatu in hoc castró obsedérunt. Ad hunc etiam fluuium, sed loco incerto, Faustus Vortigerni, vt author est Nennius, pessimi patris optimus filius magnum locum construxit, vbi cum alijs sanctis viris assiduis precibus à Deo contendit, vt ipse (quem pater sceleratissimo incœstu ex sua ipsius filia susceperat) parentis culpas non

Caerphilli.

Kybwr forsan.

non malè luceret, vt pater tandem serió resipisceret, & patria à Saxonico bello respiraret.

Paulò inferiùs RATOSTABII siue RATOSTIBII ostium posuit Ptolemæus, mutilato vocabulo pro *Traith Taff*, id est, *Taffi* fluminis sabulosum æstuarium. Taffus enim flu. montibus deiectus ibi mare petit per *Landaff*, id est, *Fanum ad Taff*, tenuem vrbeculam episcopali tamen dignitate, cui subsunt parochiæ 165. cathedralique ecclesia Teleano eiusdem præsuli sacra insignem, quam Germanus & Lupus Gallici Episcopi tunc instituerunt cùm Pelagianam hæresim latè per Britanniam grassantem compressissent, Dubriciúmque virum sanctissimum primum episcopum præfecerunt, cui Meuricus Regulus Britannicus vniuersum agrum inter *Taff*, & *Elei* flumina elargitus erat. Hinc *Taff* adit *Caerdiffe*, Britannis *Caerdid*, nitidam, vt in hac regione, vrbem, portúmque satis commodum, quam *Fitzhaimon* ille, siue Filius Haimonis in belli sedem, iustitiæque forum mœnibus & castro communiuit, in quo præter delectam cohortem, duodecem illi milites suas stationes tueri tenebantur: Nihilominùs paucis interiectis annis *Yuor Bach* Britannus montanus, erecto animo homunculus, silenti agmine castrum noctu occupauit, Gulielmúmq; Glocestriæ Comitem, Fitzhaimonis è filia nepotem cum vxore & filiolo captiuum abduxit, secúmq; retinuit, quoad ei de iniurijs cumulatè satisfieret. Quomodo verò Robertus *Curthose* Gulielmi Conquestoris filius natu maximus vir bellica virtute stolidè ferox, spe Anglici imperij à minoribus fratribus excussus, oculisque orbatus in hoc castro consenuerit, ex nostris, si placet, historicis quæras, simúlque discas ex clarissima familia nasci nec tranquillum, nec tutum esse.

Ratostabij ostium.

Landaffe.

Historia Landauensis.

Caerdiffe.

Rob. Curthose. Dux Normanniæ.

Vix tribus à Taffi ostio milliaribus in ipso littoris flexu insulæ sternuntur duæ exiguæ, sed amœnæ, tenui freto tùm à se, tum à continente discretæ, citerior *Silly* dicitur, ex oppido obiecto cui Robertus de *Sully* (illi enim in diuisione obtigerat) nomen fecisse creditur, si non illum inde denominatum malis. Vlterior *Barry* vocatur à Barucho viro sancto ibi sepulto, qui vt loco nomen, sic locus cognomen fecit suis posteà dominis, Clara enim Vicecomitum Barrorum familia in Hibernia inde originem duxit. *In huius rupe marina*, inquit Giraldus, *apparet rima permodica, ad quā si aurem apponas audies strepitum quasi opera fabrilis, nunc follium flatus, nunc martellorum ictus, nunc cotis, & ferri sonora fricamina, stridentésq; cauernis stricturas chalybum, & anhelum fornacibus ignem.*

Sully.

Barry.

Cæterùm

Cæterùm haud difficile crediderim ex aquis marinis occultè subintrantibus sonum huiusmodi prouenire posse, nisi quòd non minùs refluis fluctibus, vacuato prorsus littore continuatur, quàm repleto. Nec dissimilis erat locus ille, cuius in Stromatum VII. his verbis meminit Clemens Alexandrinus. *Dicunt qui conscripserunt historias, in Britannia insula esse quandam speluncam monti subiectam, in fastigio autem hiatum, cùm autem ventus incidit in speluncam & in eius sinus alliditur, audiri sonum cymbalorum, quæ numerosè pulsantur. Reiectus enim spiritus sonat vehementiùs.* Ab his insulis rectà in occidentem Solem littus agitur, fluminíque vni se patefacit, cui interiùs

Cowbridge. superimponitur *Cowbridge*, Britannis à saxeo ponte *Pontuan*, mercatorium oppidum, & ex tribus illis secundum, quod victor Fitzhaimo sibi retinuit. Quòd autem hoc in tractu, & ad hanc

Bouium. ab Isca distantiam BOVIVM, quod etiam corruptè BOMIVM concipitur, collocarit Antoninus, hoc *Bouium* fuisse blandiente coniectura opinatus sum: verùm cùm ad tertium hinc milliare sit *Bouerton* quod cum *Bouio* appositè consonet, ita me veritas amet, non alibi BOVIVM indagare ausim. Nec à bobus nomina locis accommodari nouum esse, loquuntur Bosphorus Thracius, Bouianum Samnitum, & Bauli Italiæ quasi boalia, si Symmacho credas. Sed hoc sit instar omnium, quindecim mill. à Bouio NIDVM oppidum Latino etiam nomine posuit Antoninus, quod licèt Antiquarij nostri frustra iam diu venati sint, ad eandem tamen ipsam distantiam *Neath* notissimum oppidum no-

Neath.

mine vetusto quasi incolumi sese offert, & hic ad *Lantwit*, id est,

I. Stradling. *Fanum Iltuti* quod contiguum est, complurium ædificiorum fundamenta cernuntur, & vicos habuit antiquitùs diuersos. Parùm hinc distat in ipso ferè littoris flexu Castrum S. Donati an-

S. Donets.

tiquæ & claræ Stradlingorum familiæ habitatio, iuxta quod nu-

Nummi antiqui perrimè effossi fuerunt nummi antiqui Romanorum, præcipuè verò Triginta tyrannorum, & nonnulli Æmiliani, & Marij qui

Ogmor *fl.* rariùs reperiuntur. *Ogmor* flu. paulò superiùs viam sibi in mare apperit delapsus à montibus per *Coitie* quondam Turbeuillorum, posteà Gamageorum, nunc vxorio iure Rob. Sidnæi Equitis clarissimi, & *Ogmor* Castrum quod à Londinensi familia ad Lan-

Fons fluens & refluens. castrenses deuenit. *Fons abhinc abest paucis milliaribus, ad* Nouam-Villam (vt ad me scribit vir doctiss. I. Stradling) *oppidulū ab occidua ripa* Ogmor *fluuij, à Sabriniano littore centum ferè passus, in planitie arenosa. Lympha nitidissima non est, sed satis pura & vsui apta: Nunquam scaturit, sed descenditur in puteum nonnullis gradibus. In*

refluxu

refluxu maris (æstiuo tempore) vix disco aquam colligas, cùm mox defluente freto eandem haustro capaci bene haurias. Instabilitas itidem hyeme manet, sed longè minus apparet, propter aduentitias desuper ab imbribus & aliunde aquarum venas. Hæc mihi ex indigenis complures fide digni confidenter asseuerant. At enim dum famam sæpè garrulam male metuerem, ad sacras aquas semel atque iterum me nuper contuli? modò enim animum inuaserat desiderium hæc ad te scribendi. Vbi primùm ventum est ad locum, omnia perlustrãs tertiam horæ partem commoratus (æstuante Sabrina, nec quoquam ad hauriendum accedente) aqua defecit circa tres pollices. Discedo. Non ita multò post reuersus, creuisse vno pede altiùs deprehendo. Fontis autem orbis inferior intra parietes propemodum sex pedes latus est. De quo etiam hoc succinit nostra Musa,

Te Noua-Villa *fremens, odioso murmure Nympha*
Inclamat Sabrina: Soloque inimica propinquo,
Euomit infestas ructu violentèr arenas.
Damna pari sentit vicinia sorte: sed illa
Fonticulum causata tuum. Quem virgo, legendo
Littus, ad amplexus vocitat: latet ille vocatus
Antro, & luctatur contrà. Namque æstus vtrique est
Continuo motu refluus, tamen ordine dispar.
Nympha fluit propiùs: Fons defluit. Illa recedit:
Iste redit. Sic liuor inest & pugna perennis.

Kinfeage ipsius Fitzhaimonis olim castrum & *Margan* ad mare quondam cœnobium à Guilielmo Comite Glocestriæ fundatum, nunc Equestris familiæ Maunsellorum & alia obscurioris notæ, sciens prætermitto. Cæterùm negabit opinor nemo Antonino NIDVM fuisse quod nobis *Neath*, ad cuius nominis flumen viuo sabulo infame, situm habet. Hoc in sortitione Richardo Granuillo obtigit, qui cœnobio sub ipso oppido fundato, & Deo, monachísque portione sua consecrata, ad suum ipsius in Anglia patrimonium, quod amplissimum habuit, reuersus est. Kinfeage. Margan. *Nidum.*

Post Nidum flu. quicquid ad *Loghor* flumen qui ab occasu huius agri limes est, iacet, nobis *Gower* dicitur, Britannis & Nennio *Guhir*, in qua, vt inquit ille, *filij Ketani Scoti se dilatauerunt*, donec à Cuneda Britanno regulo fuerint exturbati. Edwardi secundi tempore huius Dominus erat Guilielmus Breosa, qui cùm multis hanc hæreditatem addixisset, & demùm cæteris illudens in Regis gratiam Hugoni Spencero in manus tradidisset, in causa fuit (inter alia) cur proceres in Spenceros exitiali odio exarserint, Loghor. Gower. *Tho. Wal singham.*

runt,& Regis authoritatē temerè proiecerint. Hæc nunc in Orientalem & Occidentalē diuiditur: In Orientali *Sweinsey* præcellit oppidum à porcis marinis ita Anglis dictum, Britannis *Abertaw*, a Taw præfluente, quod Henricus de *Bello-Monte* Warwicensis Comes muniuit; Verùm hoc multò vetustius est ad *Logbor* flu. quod Antoninus LEVCARVM, & nos integro nomine *Loghor* appellamus. Vbi sub mortem Henrici primi, *Howell ap Meredic* ex improuiso cum suis montanis Anglis superfusus melioris notæ plures oppressit. *Gower* Occidentalis huic subiacet, & insinuante vtrinque freto fit Chersonessus, frugibus magis, quàm oppidis prædicanda, & Kinedò in Diuos relato quondam celebris, qui solitariam hîc vitam egit, de quo si plura velis, Capgrauium nostrum consulas, qui eius miracula pleno ore celebrauit.

Sweinsey.

Leucarum.

Logher.

Ab ipsa huius prouinciæ expugnatione Domini fuerunt à Fitzhamone recta linea descendentes Glocestriæ Comites, Clari, & Spenceri, inde Bellocampi, & Neuillus vnus & alter, & per Neuilli filiam è Spenceris oriundam Richardus tertius Angliæ Rex, quo interfecto, Henricus VII. huius agri hæreditatem creuit, Gasparique Bedfordiæ Duci patruo suo concessit, quo sine prole defuncto, ad se vniuersum ius Rex reuocauit, & filio Henrico VIII. reliquit, cuius filius Edwardus VI. maximam eius partem Guilielmo Herberto, quem Penbrochiæ Comitem, & Baronem de *Caerdiff* crearat, venundedit. Ex equitum autem XII. sobole solummodò supersunt in hoc agro Stradlingi multis imaginibus clari, Turbeuilli, Flemingorúmq; nonnulli, quorum præcipuus habitat ad *Flemingston*, nunc corruptè *Flemston* quod ab illis quasi *Flemingorum* oppidum, nomen accepit. In Anglia verò supersunt Baro S. Iohn de *Bletso*, Granuilli in agro Deuoniensi, & Siwardi, vt audio, in agro Somersettensi, Reliquorum mascula proles iam olim defecit, hæreditásque eorum variè per filias est distracta.

Glamorganiæ Domini.



DIMETÆ.



Eliquam huius regionis partem quæ longius in occasum proiecta Anglis **Westwales** *dicitur, agrúmq; Maridunensem, siue* **Caermardenshire,** *Penbrochiensem, & Ceretícam, siue* **Cardigan-shire** *complectitur, Plinius Siluras etiam tenuisse existimauit: sed Ptolemæus qui exploratiùs Britanniam nouit, alium hic populum constituit, quos* DIMETAS *&* DEMETAS *dixit,* DEMETIÆ*que nomine pro hoc tractu vsi sunt cùm Gildas, tùm Nennius noster, vnde* Dife d *Britanni incolæ mutata pro lingua Idiotismo M. in F. hodie vocitant.* Westwales.

Si non sinistræ curiositatis videretur, hanc Demetarum appellationem à Deheu Meath *deducerem, id est, planities ad Austrum; vti omnem hanc Suthwalliam, siue Australem Walliam* Deheubarth, *id est partem australem, & qui aliam in Britannia campestrem regionem coluerunt,* Meatas *Britanni ipsi nominarunt. Nec ab hac certe significatione aliena est huius regionis positio, quæ cùm huc perueneris, molli deuexitate considentibus iugis, in planitiem paulatim expanditur.*

Caermardenshire.



GER Maridunensis, qui Anglis **Caermardenshire,** frugibus satis fertilis, gregibus abundans, fossiliúmq; carbonum alicubi ferax, continetur ab ortu Glamorgania & Brechinia, ab occasu Penbrochia, à Septentrione *Ceretica* intercurrente Tiuio flu. & a meridie Oceano, qui sinu adeò magno hîc terras excauat, vt hęc regio interiùs, quasi perterrita se subduxisse videatur. Caermardenshire.

Ad hunc sinum *Kidwelly* se primum offert, cuius territorium filij *Keiani* Scoti aliquandiu occuparunt, doneč à Cuneda Britanno expellerentur. Nunc verò patrimonij Lancastrensis censetur per hæredes Mauritij Londinensis qui è Glamorgania mouens hoc difficili bello sui iuris fecit, oppidúmque *Kidwelly* vetus adiecto castro mœnibus obsepsit, quod nunc vetustate quasi desertum Kidwelly.

sertum fatiscit. Incolæ enim *Vendraeth Vehan* fluuiolum transgressi, nouum *Kidwelly* substruxerunt, portus commoditate eò allecti, quæ iam tamen tenijs obiectis ferè, nulla est. Dum Mauritius hæc loca inuaderet, Guenliana Gruffini Principis vxor, vltimæ audaciæ mulier, vt rem mariti proclinatam adiuuaret, in Mauricium infestis signis acriter irruit, sed cum filio Morgano, & alijs nobilibus (vt author est Giraldus) in acie cecidit. Per Hawisiam verò filiam & hæredem Tho. Londinensis deuenit ornatissimum hoc patrimonium cum titulo Domini de *Ogmor* & *Kidwelly*, ad Patricium de Cadurcis siue *Chaworth*, & per eius è filio Patricio neptim ad Henricum Lancastriæ Comitem, Hæredes autem Mauritij de *London*, vt vetusta docet Inquisitio, pro *Hac hereditate tenebantur, si Dominus Rex, vel capitalis eius Iusticiarius venerit in partibus de Kidwelly cum exercitu, deberent conducere prædictum exercitum cum vexillis suis, & tota gente sua per mediam terram de* Neth *vsque ad* Loghar. Paucis infra *Kidwelly* milliaribus, *Towy* flu. qui Ptolemæo TOBIVS Oceano tandem excipitur, cùm agrum hunc ab Aquilone in austrum permensus fuerit, primùm per *Lanandiffry*, à fluuijs confluentibus ita, vt opinantur, denominatum, quod Hoelus filius Rhesi iam olim in Anglorum inuidiam prostrauit. Inde per *Dineuor* principum Suthwalliæ, dum illi florerent, castrum Regium in montis vertice sublimè elatum, demum per *Caermarden*, quod ipsi Britanni *Caer Firdhin*, Ptolemæus MARIDVNVM, Antoninus MVRIDVNVM dixit, qui non vlteriùs sua itinera persequitur, & librariorum incuria hoc in loco malè habitus. Duo enim itinera à Galena Iscam, & à Mariduno Viroconium temerè confudèrunt. Vrbs hæc est totius conuentus primaria, pratis & syluis amœna, antiquitate suspicienda, *coctilibus muris*, vt inquit Giraldus, *partim adhuc extantibus egregiè clausa supra nobilem Tonium fluuium*, qui nauigiolis subuehendis par est, licèt arenarum puluinus iam ostio obtendatur. In hac natus est Britannorum Tages, Merlinus scilicet noster, vt enim ille Genij filius Aruspicinam suis Hetruscis, ita hic incubi filius, vaticinia, imò mera Orestis somnia nostris Britannis effinxit. Vnde in hac insula apud credulam & imperitam plebem vates celeberrimus audit. Statim à Normannorum in Walliam ingressu hæc vrbs in eorū potestatem, auspicijs verò nescio cuius, concessit, multísque diu conflictata est difficultatibus, sæpiùs oppugnata, semel atque iterum succensa, primùm à Gruffino filio Rhesi, inde à Rheso eiusdem Gruffini fratre, quo tempore Henricus

Guenliana virago.

Domini de Ogmor & Kidwelly.

Towy. Tobius.

Dineuor.

Maridunum. Caer Mardin.

Merlinus.

Henricus *Turberuill* Anglus castro subuenit, & pontem interscidit. Posteà verò opera Gilberti *Clarensis* qui huius mœnia, & castrum vicinum *Dinenor* firmauit, has miserias exuit, curísq; laxata faciliùs bellorum tempestates deinceps pertulit.

Adiacet huic vrbi ab ortu *Cantred-bichan*, id est, *Centuria minor* (Cantredum enim vocant Britanni terræ portionem, quæ centum villas complectitur) in qua præter ruinas castri *Careg*, quod præcipiti vndíque, & abruptæ rupi infixum; & suffossa plura, siue specus spaciosissimas virenti cespite nunc obtectas, quibus, furente Marte, imbellem multitudinem habitasse creditur; etiam *fons est*, vt scribit Giraldus, *qui naturali die, bis vndis deficiens, & toties exuberans marinas imitatur instabilitates.* *Cantredbichan.* *Cantredum.* *Specus subterranei.*

Ab Aquilone autem longè patet *Cantred-Maur*, id est, *Centuria magna*, tutissimum olim Britannis perfugium, vtpote quæ syluis densa, confragosa, & collium flexibus viæ implicatæ. Ad austrum *Talcharn* & *Lhanstephan* castra marinis scopulis inhærent, quæ bellicæ virtutis, cùm in Anglis, tùm Britannis testes sunt locupletissimi. Sub *Talcharne* in mare effunditur *Taf* ad cuius ripas olim celebris erat *Twy Gwin ar Taf*, id est, *Domus alba ad Taf* flu. quòd ex corilis albis pro æstiuo domicilio constructa fuit, vbi anno reparatæ salutis 914.* Hoël cognomento *Bonus*, Walliæ Princeps, frequentibus Comitiis (conuenerant enim præter alios Ecclesiastici ordinis centum quadraginta) antiquatis maiorum institutis, nouas leges suo populo tulit, vt testatur ipsarum legum proœmium. In quo posteà locò monasteriolum extructum, quod *White land* dixerunt. Vnde parùm distat *Killmayn Lhoyd* vbi nuper rustici inciderunt in vas figulinum quo latuit magna vis Romanorum numismatum ex argento minùs puro. A Commodi scilicet tempore qui argentum primus Romanorum Imperatorum adulterauit, vsque ad v. Tribunitiam potestatem Gordiani tertij quæ concidit cum anno Christi 243. Inter hæc fuerunt Heluij Pertinacis, M. Opellij Antonini Diadumeniani, Iulij Veri Maximi filij Maximini, Cælij Balbini, Clodij Pupieni, Aquiliæ Seueræ vxoris Elagabali, & Sall. Barbiæ Orbianæ, quæ maximi prætij, vtique rarissima, inter Antiquarios. Quum verò, qui Normannorum primi hanc regionem Wallorum Principibus extorserunt ex historijs eruere non possim, vt ad Penbrochienses nunc me conferam, ordo postulat. *Cantred maur.* *Talcharne.* *Lhanstephan.* *Taf fl.* * *Halim.* White land. * *Numismata Romana.*

Penbrokshire.



Iam in Austrum mare se reflectens, & ingenti ambitu, varijsque recessibus littora incuruans, Comitatum Penbrochiensem, vulgò **Penbrokshire**, & **Westwales** vndique vrget, nisi ab ortu, quà ager Mariduneusis, & ab Aquilone quà pars Ceretic æ obtenditur. *Terra hæc*, vt inquit Giraldus, *triticea est, marinis piscibus, vinóque venali copiosè referta, & quod omnibus præstat, ex Hiberniæ confinio aëris salubritate temperata.*

Tenby. Primùm in littore ad Austrum descendente *Tenby* oppidum mœnibus quondam firmum, è sitienti rupe mare despicit, nauium statione, & piscium copia admodum celebre, vnde Britannicè *Tenby-y-piscoid* denominatur. Inde in occasū reducto littore, tenues apparent reliquiæ castri *Manober*, quod Pyrrhi mansionem vocat Giraldus, cuius tempore, vt ipse prodit, *turribus & propugnaculis erat eximium, ab occidente portum extensum, à Circio & Borea, sub ipsis muralibus viuarium habens egregium tam sui venustate, quàm aquarum profunditate conspicuum.* Manober castle.

Continuum non multis hinc procurrit milliaribus littus, tandémque submouens vtrinque terram longè inuehitur mare, portúmque efficit, quem *Milford hauen* Angli vocant, quo non alter est in Europa aut nobilior, aut tutior, tot angulosis recessibus, tot portuosis stationibus distinguitur, quibus, vt fibris, ripæ vndíque sunt incisæ, & vt Poëtæ verbis vtar. Milford hauen.

Hic exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam discit seruare quietem.

Nec hac securitate magis celebris hic portus, quàm quod fœlicissimæ memoriæ Henricus VII. in eodem appulsus, Angliæ iam intestinis malis elanguescenti signum ad bene sperandum hinc sustulerit. Ad interiorem orientalémque huius portus sinum, *in agro totius Walliæ amœnissimo, principale prouinciæ municipium Demetiæque caput* (Giraldum legis) *in saxosa quadam & oblonga rupis eminentia situm, lingua marina de Miluerdico portu prosiliens in capite bifurco complectitur, Vnde Britannis* Penbro *dicitur, quod* caput marinum *sonat, & nobis* Penbroke. *Primus hoc castrum* Penbroke.

Arnulphus

Arnulphus de Montgomery *frater Roberti Comitis Salopiæ sub Anglorum Rege Henrico primo ex virgis & cespite tenue satis, & exile ocnstruxit, quod postmodò in Angliam reuertens viro prudenti Giraldo de* Windesora *Constabulario suo primipilóque cum paucis custodiendum exposuit, nec mora totius Walliæ Australis Cambrenses castrum obsidione cinxerunt.* Sed ita animis, magis quàm viribus Giraldus cum suis resistebat, vt illi irrito incœpto regrederentur. Castrum posteà muniuit Giraldus ille, vnde circumuicinas regiones latè persultabat, demúmque vt res sua, & suorum commodiùs his regionibus adolesceret, Nestam Gruffini Principis sororem sibi in matrimoniū adiunxit, ex qua egregiam suscepit prolem *per quam* (vt inquit Giraldus noster ex eo oriundus) *Anglis & Australis Cambriæ maritima sunt retenta, & Hiberniæ mœnia sunt expugnata.* Omnes enim illæ nobiles Giraldorum, siue Giraldinorum, quos *Fitz-Gerald* vocant, in Hibernia familiæ, ab hoc Giraldo genus deducunt suum. *Ratione tenuræ huius castri & villæ, castri & villæ* Tinbigh *Grangiæ de Kingeswood, Commoti de Croytarath, & Manerij de Castle-Martin & Tregoire,* Reginaldus *Grey* in coronatione Henrici Quarti petiuit portare secundum gladium; sed frustrà cùm eo tempore castra illa & prædia in Regis essent manu. *Origo familiæ Giraldorum in Hibernia.* *Rotulus Seruitiorum.*

. Influunt hunc portum coniunctis ferè ostijs flumina duo, quæ *Gledawh* Britanni vocant, id est, si interpreteris, gladij, vnde *Aberdugledheu*, id est, *Duorum gladiorum portum*, ipsi appellitant. Partem illam huius regionis quæ vltra portum iacet, & his solis fluminibus perfunditur, *Rossiam* siue *Ros* dicunt Britanni, facto è re nomine, quòd viridante procumbat planitie. Gledawh.

Flandri è Belgio hanc incolunt, qui Henrici primi permissu huc commigrârunt, cùm Oceanus ruptis aggeribus magnam Belgij partem obruisset. Lingua & moribus etiamnum à Wallis dignoscuntur, & ita eiusdem linguæ societate cum Anglis coniuncti sunt, qui ad Belgicam linguam proximè accedunt, vt hæc eorum regiuncula à Britannis *Anglia Transwallina* nuncupetur. *Gens hæc*, vt inquit Giraldus, *fortis, & robusta, continuóque belli conflictu gens Cambrensibus inimicissima, gens lanificijs, gens mercimonijs vsitatissima, quocunque labore siue periculo, terra marique lucrum quærere. Gens prævalida vicissim loco & tempore, nunc ad aratra, nunc ad arma gens promptissima. Et vt hoc addam, Gens Anglorum regibus deuotissima, Anglisque fidissima,* & quæ Giraldi tempore, Extispicinam ad miraculum vsque calluit. Walli collatis sæpe *Flandri in Wallia.* Little England beyond Wales.

in vnum omnibus viribus, dum hanc vetustæ eorum ditionis regionem repeterent, in hos Flandrenses irruerunt, effusisque populationibus eorum fines peragrarunt, paratissimo tamē animo illi fortunas, nomen, & salutem semper defensitârunt. Vnde de his & Guiliel. Rufo Malmesburiensis historicus. *Multoties Regi Guilielmo Rufo parua in Wallenses fortuna fuit, quod cuiuis mirum videatur, cùm ei aliàs semper alea bellorum fœlicissimè arriserit. Sed ego intelligo pro soli inæqualitate, & cœli inclementia, sicut rebellionem eorum adiutam, ita eius virtutem impeditam. Porrò Rex Henricus excellentis ingenij vir qui modo regnat inuenit, quâ commenta illorum labefactaret arte, Flandricis in patria illorum collocatis, qui eis pro claustro sint, & eos perpetuò coerceant.*

Harford west. Ad duorum gladiorum Occidentaliorem, locum habet *Harford west*, Anglis olim *Hauerford*, Britannis *Hulphord* sua elegantia & frequentia inprimis celebre & *per se Comitatus*. Clarenses Comites munitione & mœnibus vallâsse fama tenet, & nos legimus Clarensem Comitem Richardum, R. *Tancredi filium huic castro Castellanum præfecisse. Post Rossiam, spatiosum grandi fronte in Oceanum Vergiuium longè procedit promontorium.

* Fitz-Tancred.

Octopitarum. OCTOPITARVM Ptolemæus dixit, Britanni *Pebidiauc*, &

S.Dauids land. *Cantred Deui*, nos *S. Dauids land Terra*, vt author est Giraldus, *saxosa, sterilis, & infœcunda, nec syluis vestita, nec fluminibus distincta, nec pratis ornata, ventis solùm & procellis semper exposita*. Virorum tamen sanctissimorum secessus, & altrix, Calphurnius enim

S.Patricius. presbyter Britannus, vt est in nostra historia Ecclesiastica, hîc in valle Rosina ex Concha coniuge Martini Turonensis sorore Patricium Hiberniæ Apostolum suscepit, & Deui Episcopus religiosissimus Archiepiscopalem sedem ab Isca Legionum in remotissimum huius angulum ad Meneuiam transtulit, quam ab illo Britanni *Tuy Dewi*, id est, *Domus Deui*, Saxones Dauyd-mýnster,

S.Dauids. Angli hodie *S. Dauids* vocant, diúque suos habuit Archiepiscopos. Sed cùm pestis hac in regione atrociter grassaretur, pallio in Britanniam Armoricam Dolam translato, desijt hæc dignitas. Superioribus tamen sæculis litem contra Archiepiscopum Cantuariensem Angliæ & Walliæ Metropolitanum hac de re intendêrunt Wallenses, sed causa ceciderunt. Quæ & qualis hæc olim fuerit, cùm toties à Danicis piratis excisa sit, non facilè quis dixerit; nunc verò vrbecula est pertenuis, solúmque prætendit templum Andreæ, & Dauidi sacrum: quod sæpiùs euersum, ea qua nunc cernitur forma, Petrus, regnante Ioanne, Episcopus,

piscopus, & successores erexerunt, qui in circumuicinis regionibus Ecclesijs 331. præsunt.

Adeò verò in occasum hoc se immittit promontorium, vt sudo cœlo Hiberniam ostendat, & hinc breuissimus sit in Hiberniam traiectus, quem Plinius à Silurum gente (Silures enim huc pertigisse existimauit) xxx. mill. pass. falsò mensurauit. Sed longiùs hanc terram procurrisse, formámque promontorij fuisse immutatam ex his Giraldi verbis intelligi potest, *Quo tempore in Hibernia egit Henricus II. ex nimia præter solitum procella vehementia sabulosis huius ora littoribus, solo tenus sabulo nudatis, longis operta retrò sæculis terræ facies apparuit. Arborum quoque in ipso mari stantium stipites vndique præcisarum, ictúsque securium tanquam hesterni, terráque nigerrima, lignáque truncorum hebeno simillima, vt non littus iam, sed lucus esse videretur, mirandis rerum mutationibus, aut fortè à diluuij tempore, aut longè pòst, sed antiquitùs tamen, tam præcisus, quàm maris violentia semper excrescentis, & terram eluentis paulatim absumptus & absorptus.* Nec magno diuisas hîc pelago terras Guilielmi Rufi verbum ostendit, qui cùm Hiberniam ex huius rupibus prospiceret, dixit (vt habet Giraldus) se facilè Angliæ nauibus pontem constraturum, quo ex Anglia in Hiberniam pedes mare transiret. *Arborum stipites in mari.*

Falcones egregij, & generosi hîc in scopulis nidificant, quibus Henricus noster secundus, vt author est Giraldus ille, primas deferre solebat. Ex illo enim sunt genere, si accolæ mihi non imponunt, quos Peregrinos rei accipitrariæ periti vocant. Sunt etenim illis, vt non alijs verbis, quàm longè nobilissimi nostræ ætatis Poëtæ Augusti Thuani Esinerij ex aureo illo ΗΙΕΡΑΚΟΣΟΦΙΟΥ libro, versibus vtar. *Falcones.*

Depressus capitis vertex, oblongáque toto
Corpore pennarum series, pallentia crura,
Et graciles digiti, ac sparsi, naréśque rotundæ.

Cæterùm ab hoc promontorio recedentes terras magno mollíque ambitu circumagit mare, ad quod *Fiscard*, Britannis *Abergwain*, & *Newport* sola visuntur, dum ad *Tiuij* flu. qui Ceretican ab hoc agro separat, perueneris. *Newport*, id est *Nouus portus*, olim à flu. *Neuer* qui ibi se exonerat *Lhan Neuer* dictum, præcipuũ erat castrum regiunculæ adiacentis quæ *Keimeis* vocatur, quam Martinus de *Turonibus* siue *Tours* Normannus à Cambris extorsit, à cuius posteris per nuptias ad Barones de *Audley* deuenit. Fiscard. Newport.

Penbrochiæ Comites è varijs familijs varij fuerunt. Arnulphum *Comites Penbrochiæ.*

phum Montgomeriensem qui primus expugnauit, & postea proscriptus fuerat, eiúsque Castellanum Giraldum, quem posteà vniuersæ regioni præfecit Henricus primus, Comites fuisse vix ausim affirmare. Stephanus Rex Gilberto *Strongbow* filio Gisleberti de *Clare* Penbrochiæ Comitis titulum primus contulit. Ille Rhichardo *Strongbow* filio Hiberniæ domitori reliquit, qui, vt inquit Giraldus, *è clara Clarensium familia oriundus.* Huius vnica filia Isabella Guilielmum dictum Marescallum maritum eodem adauxit, virum belli pacísque artibus florentissimum. De quo extat in Rudburni Annalibus hoc Epitaphium:

Sum quem Saturnum sibi sensit Hibernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Filijque eius quinque successiuè Penbrochiæ Comites fuerunt, Guilielmus scilicet *Iunior* dictus, Richardus qui cùm à Rege Henrico III. defecisset, in Hiberniam se contulit vbi in prælio occubuit. Gilbertus qui in hastiludio ad *Ware* equo excussus perijt, Gualterus, & Anselmus. Quibus omnibus sine prole intra breue tempus sublatis, Comitatus huius gladio Henricus III. Guilielmum de *Valentia* è Lusigniana in Pictonibus familia cinxit, qui vxorem habuit Ioannam filiam Gwarini de *Monte Canisio* ex Guilielmi Marescalli filia natam. Guilielmo de *Valentia* successit filius Audomarus, qui sub Edwardo I. erat Scotiæ Prorex, cuius altera soror, & cohæres Elizabetha Ioanni Domino Hastings enupta in nouam familiam hunc honorem intulit. Laurentius enim Hastings eius è filio nepos qui Abergeuenniæ Dominus erat, Penbrochiæ & Weshfordiæ Comes inuestiebatur, cui successit filius Ioannes qui ab Hispanis prælio nauali captus, & demùm redemptus in Gallia obijt. Hunc sequutus est Ioannes filius eius qui in hastiludio Woodstochiæ anno 1391. interfectus. Illi cùm defecisset proles, plurimi & opimi redditus in Regis manus (vt Iurisconsulti nostri loquuntur) deuenerunt, Castrúmque Penbrochiæ Francisco *Att Court* aulico gratioso fuit concessum qui inde vulgò Penbrochiæ Dominus appellatus. Nec longo pòst tempore Ioannes Dux Bedfordiæ, & post illum Humfredus Dux Glocestriæ, eius frater, Regis Henrici IIII. filij eundem titulum sunt consequuti: Deinde Guilielmus *De la Pole* factus est Penbrochiæ Marchio, eóque sublato Henricus VI. fratrem suum vterinum Gasparem de *Hatfield* Penbrochiæ Comitem creauit, cui omnibus honoribus exuto Edwardus IIII. successorem dedit Guilielmum Herbertum, qui in prælio ad *Banbury*

bury occubuit. Illi eodem nomine demum successit filius quem Edwardus IIII. cùm denuò regnum recuperasset Huntingdoniæ Comitem creauit, & Penbrochiæ titulum filiolo suo Edwardo Walliæ Principi detulit. Satis longo pòst tempore Henricus VIII. Annam Bolleniam quam sibi desponderat, Penbrochiæ Marchionissam dixit. Demum memoria nostra Edwardus VI. Guilielmum Herbertum Dominum de *Caerdiffe* eodem honore ornauit, quo Henricus eius filius vir clarissimus hodiè lætatur. Hæc autem Herbertorum familia in his Walliæ partibus longè est amplissima, & antiqua sanè. Originem enim repetit ab Henrico *Filio-Herberti* qui Regis Henrici primi fuit Camerarius, & in vxorem accepit Regis eius amasiam, matrem Reginaldi Comitis Cornwalliæ, vt mihi author est Rob. Glouerus, in studio Genealogico longè perspicacissimus, cuius immatura morte Genealogica antiquitas iacturam fecit longè grauissimam. *Herbertorum familia.*

Cardiganshire.



AB Octopitaro, siue S. Dauidis promontorio retroacta obliquè in Ortum littora vasto & lunato sinu mare admittunt, cui tertia Dimetarum regio incũbit, quę Anglis **Cardiganshire** appellatur, Britannis *Sire Aber-Tini*, vetustis scriptoribus *Ceretica*, à Carataco Rege, si quis existimet, è suo sensu, non antiquorum authoritate hæc eius deprompta videatur coniectura: & tamen celeberrimum illum Caratacum hic rerum potitum fuisse legimus. Campestris est hæc regio ad occasum quà mare prospicit, vti ad Meridiem, quà Tiuius flu. Maridunenses secludit: ab ortu autem & Aquilone, quà ad Brechinienses & Montgomerienses spectat, continui montes pabulo fœcundi perpetua latera trahunt, sub quibus passim diffunduntur lacus. Non vrbibus, sed tuguriolis, hanc olim, vt reliqua Wallia, fuisse distinctam ex illo principis sui Carataci dicto colligatur, qui cum Romæ splendorem & amplitudinem captiuus perlustrasset, Itáne, inquit, cùm hæc & huiusmodi habeatis, nostra tuguriola concupiscitis? Quæ sunt tamen vetustioris notæ paucis percurramus. *Cardiganshire.* *Caratacus Rex.* *Zonaras.*

Tiuius flu. Ptolemæo TVEROBIVS, corruptè pro *Dwr Ti-* *Tuerobius fl.*

 uius,

uius, id est, *Tiuius* flu. è lacu *Lin-Tiuy*, sub montibus, quos dixi, primùm saxis impeditus, & fremens sine alueo deuoluitur, per lapidosum admodum tractum, iuxta quem ad *Rosi* nundinæ pecuariæ montanorum frequentissimæ celebrantur, donec *Stratfleur* cœnobium iampridem Cluniacensium montibus circundatum accesserit. Inde alueo recepto per *Tregaron*, & *Lan-deui-breui*, in Dauidis Meneuensis Episcopi memoriam constructum, & nominatum defluit, vbi ille frequenti Synodo Pelagianam hæresim in Britannia renascentem, & sacris Scripturis, & miraculo labefectauit, excrescente, vt ferunt, sub eo in tumulum terra, qua ille concionaretur. Hùc vsque, & etiam vlteriùs in Meridiem se agit Tiuius ad *Lan Beder* mercatorium oppidulum. Hinc conuerso in Occasum cursu, olim castoribus, nunc Salmonibus abundans labitur Tiuius, per castrum quod *Nouum* hodie vocant, eò quòd Rhesus *ap Thomas* bellicosus Britannus Henrici VIII. deliciæ renouarit, priùs enim *Elmelin* dicebatur, Quod nomen si Angli ab vlmis fecerint, quas *Elmes* vocant, crederem illud esse Demetarum LOVENTINVM, cuius meminerit Ptolemæus, vlmos enim *Llwyfen* vocant Britanni, nec situs certè repugnat.

Rosi. Stratfleur. Lan-Patern-Vaur. Elmelin.

Inde *Tiuius* latior fertur, subitóq; ad *Kilgaran*, à Giraldo munitum lapsus ruit ex alto præceps, *Salmonis saltum* vocat Giraldus, quòd Salmones interiora fluminis ex Oceano petentes, cùm obstaculum hoc occurrit, caudam ad os replicant, interdum etiam ad maiorem saltus efficaciam caudam ipsam ore comprimunt, dúmque à circulo huiusmodi se resoluunt, cum impetu quodam tanquam virgæ circulatæ explicatione, se ab imis ad alta cum intuentium admiratione transmittunt, vt scitissimè scripserit Ausonius:

Kilgaran. *Salmonis saltus.*

> *Nec te puniceo rutilantem viscere Salmo*
> *Transierim, latæ cuius vaga verbera caudæ,*
> *Gurgite de medio summas referuntur in vndas.*

Vix duobus hinc milliaribus *Cardigan* abest, Britanni *Aber-Tiuy*, id est, *Tiuij ostium* nominant, præcipuum huius regionis oppidum à Gilberto filio Richardi Clarensis munitionibus firmatum, quod posteà proditione deditum diruit Rhesus filius Gruffini, capto Castellano Roberto *Fitz-stephens*, *Stephanidem* nonnulli vocant, qui (cùm diu precariò animam inter infensos Wallos traxisset, demùm ea lege liberatus, vt possessionibus in Wallia renunciaret,) primus è Normannico genere Hiberniam auspicatò

Cardigan. *Fitz-Stephens.*

catò cum exigua militum manu intrauit, & Anglis aditum sua virtute aperuit.

A Tiuij ostio molliter recedit littus plurimis riuulis peruium, inter quos, superiori agri parte memorandus est, quem Ptolemæus memorat, STVCCIA, cuius nomen etiam hodie integrum in ore vulgi versatur, *Y-Stwith* scilicet; qui ad fontes plumbi habet venas, & ad ostium *Aber-y-stwith* oppidū totius conuentus copiosissimum, quod Gilbertus etiam ille Clarensis muris armauit, & Gualterus *Bec* Anglus diu contra Wallos tutatus fuit. Huic adiacet *Lhan Badern vaur*. i. *Fanum Paterni magni*, qui ex Armorica oriundus *Cereticorum* (vt habet eius vita) *ecclesiam & pascendo rexit, & regendo pauit*. Cuius memoriæ templum sedémque Episcopalem hic consecrauit posteritas. Verùm Episcopatus, vt scribit Rogerus Houeden, quia *Parochiani pastorem suum interfecerant, olim obsoleuit*. Stuccia fl. Istwith.

Eodem quoque ostio in Oceanum etiam se eijcit *Ridol* flu. è *Plinlimon* monte præruptè altissimo descendens, qui Aquilonarem agri partem claudit, & è suo gremio Sabrinam & Vagam nobilissima, quæ dixi flumina, effundit. Nec multùm supra Stucciæ ostium *Deui* flu. qui inter hanc & *Merionith* regionis limitis vice fungitur, in mare se condit. Ridol flu.

Vix confirmassent suum in Britannia imperium Normanni, cùm statim hanc oram classe tentârint, & fœliciter quidem res successit. Maritima enim paulatim, regnante Guilielmo Rufo, Wallis extorsêrunt, sed maximam eius partem cōcesserunt Cadugano filio Blethini, Britanno prudentissimo, cuius gratia plurimùm in vniuersa Wallia poterat, & quo amicissimo vtebantur Angli. Sed cùm eius filius Oënus iuuenis amentia præceps, pacis odio Anglos, & aduenas Flandros assiduis excursionibus infestaret, infœlix pater patrimonio mulctatus, filij commissa luit, qui & ipse solum vertere coactus, in Hiberniam se subduxit. *Cereticam* verò Rex Henricus primus Gilberto Clarensi donauit qui præsidia disposuit, & castella muniuit. Sed Caduganus cum Oëno filio in gratiam posteà ab Anglis receptus, quæ sui erant patrimonij etiam recepit. Oënus verò ad ingenium reuersus, iterúmque res nouas molitus, à Giraldo Penbrochiensi, cuius vxorem Nestam rapuerat, occiditur. Pater autem in Angliam abductus mitiores fortunæ vices diu expectauit, tandémq; suis senex redditus, à Madoco nepote ex improuiso transfoditur. Rogerus de *Clare* posteà *Ereticam* Henrici II munificentia accepit, sed Richardo

chardo Comite de *Clare* eius, ni fallor, filio à Wallis, dum terrestri itinere huc contendit, interempto, Rhesus Suthwalliæ princeps, Anglis magna strage profligatis, victore exercitu sui demum iuris fecit; nihilominus in Anglorum potestatem sine cruore sensim denuò recidit.



ORDEVICES.



Ilurum, & Demetarum, quas hactenus peragrauimus regiones, posteritas cum tribus Principibus pareret Wallia, sua lingua Deheubarth, *i. dextram partem, Angli* South-Wales *(vt dictum est) vocauerunt. Reliquos duos principatus (quos illi* Guineth *&* Powis, *nos* North-Wales *&* Powisland *dicimus) insederunt olim* Ordovices, *qui &* Ordevices, Ordovicæ, *& alicubi, sed corruptissimè* Ordolucæ. *Gens valida, & animosa, vtpote quæ montibus inhæret, & solo animatur suo, quæque diutissimè cùm Romani, tùm Anglici imperij immunis agitauit: nec ante Domitiani tempora à Romanis devicta: tunc enim Iul. Agricola vniuersam propè gentem debellauit, nec ante Edvardi primi tempora ab Anglis in Prouinciam redacta. Libertate enim diu luxuriarunt, sua fortitudine, locorúmque difficultate freti, quæ insidijs, & protrahendo bello quodammodo nata videantur.*

Ordouices.

Horum fines determinare non adeò difficile, nominis autem veram rationem reddere quàm difficillimum existimo. Opinionem tamen concepi, cùm supra duo flumina Deui, *quæ vicinis fontibus orta in diuersa feruntur, consederint, &* Oar-deui *supra* Deui *flumina lingua Britannica significet, inde illos* Ordeuices *dictos fuisse, perinde ac* Aruerni, *quòd supra* Garumnam, Armorici *quòd super mare,* Horesci *quòd supra Escam flu. habitârint, fuerint denominati. Nec sine vestigijs intercidit Ordouicum in hoc tractu nomen, magna enim eius pars, quæ mari*

adiacet

adiacet Ardudwy *etiamnum incolis vocatur, ex quo* Ordouic, *&* Ordeuices *molliori sono conflasse videantur Romani. Sed uno vniuersa regio nunc nomine Latinis (præter vnam regiunculam)* Guinethia, *&* Venedotia, *Britannis* Guineth *nuncupatur, & si fas sit vnicam literulam immutare, arbitrarer hoc nomen Græcis, & Pausaniæ innotuisse, qui in Arcadicis prodit Antoninum Pium male mulctasse Brigantes nostros, eò quòd* GENOVNIAM *Romanorum in Britannia prouinciam incursassent. Certe si* Genouthiam *pro* Genounia *legere fas fuerit, ita illa voce ad* Guinethiam *accedit, & Guinethia hæc situ adeò Brigantibus contermina iacet, vt nisi hanc regionem intellexerit Pausanias, quænam illa fuerit Sibylla ipsa viderit. Cæterùm ad Ordouices spectarunt regiones illæ, quæ nunc Anglicè nouis nominibus* **Montgomeryshire, Merionethshire, Caernaruonshire, Denbighshire,** *&* **Flintshire** *appellantur.* Guineth. Genounia.

Montgomeryshire.



MOntgomeryshire, Britannicè *Sire Trefaldwin*, ad medium Solem Caretica & Radnoria, ad Orientem Salopia, ad Boream Denbighia, & ad occasum Merionithia circumscripta, licèt montibus plurimùm emineat, conuallibus tamen grata fœcunditate, cum pascuis, tum aruis vtique fœlix est regio; laudatissimorumque equorum fœcunda olim genetrix, *qui*, vt habet Giraldus, *nobilem picturæ formam protrahente natura, tàm membrosa sua maiestate, quàm incomparabili velocitate valde commendabiles fuerunt.* In extremo huius agri ad occasum, vbi quasi in conum desinit, *Machleneth* sedet, forsitan Romanis MAGLONA, in qua sub duce Britanniarum præsidium egit Honorij Augusti tempore, Præfectus numeri Solensium ad montanos cohibendos: & ad secundum hinc milliare iuxta *Penall* ostenditur locus *Keuen Caer*, id est, *Dorsum vrbis* dictus vbi Romanorum numismata subinde effodiuntur, & orbicularis mœnium forma non paruo ambitu cernitur. Equi laudatissimi. Machleneth. Maglona.

Quinque hinc mille pass. *Plinlimon* mons, quem dixi, in eximiam exurgit altitudinem, & ea parte, qua huius agri latus claudit, SABRINAM secundum à Tamesi Britanniæ flumen effundit. *Haffren* Britanni, *Seuerne* Angli indigitant, Quæ nominis Plinlimon. Sabrina. Seuerne.

origo

origo non legerim, fabellæ affine videtur quod de Sabrina virgine in eo demersa commentus est Galfridus, & Poëta, qui illum sequutus cecinit.

In flumen præcipitatur Abren,
Nomen Abren fluvio de virgine, nomen eidem
Nomine corrupto, deinde Sabrina datur.

Hic statim à fonte ita crebris incuruus flexibus agitur, vt sæpè reuerti credatur, procurrit tamen, seu potiùs lentus peruagatur hunc agrum, Salopiensem, Wigorniensem, & postremò Glocestrensem, vitalémque humorem glebæ vbique suppeditans in Sabrinianum fretum se tandem placidè exonerat. Hoc verò agro Newtowne. Caer-fuse. syluis obumbratus per *Lanidlos*, *Trenewith* siue *Newtowne* & *Caer-fuse* quod & antiquum, & antiquis priuilegijs firmatum prædicant, in Boream eluctatur, & non procul ab Orientali ripa Montgomery. relinquit *Montgomery* primarium conuentus oppidum, surgenti saxo, cui amœna planities subiacet, à Baldwino limitis Wallici præfecto, regnante Guilielmo primo constructum, vnde *Trefaldwin*, id est, *Baldwini oppidum* Britannis vocatur. Trefaldwin. Sed Angli à Rogero *Montgomerico* Salopiæ Comite, cuius patrimonij erat, *Montgomery*, & *Montem Gomericum* dixerunt, qui vt est in libro Angliæ Censuali castrum construxit: veruntamen cùm Henricus tertius hoc è cineribus excitaret, (subuerterant enim Walli anno salutis 1095. interfectis præsidiarijs, iacuítque permultos annos) illum à loci situ *Montem Gomericum* nominâsse fabulatur Florilegus. Corndon hill. Iuxta hoc *Corndon* collis in cacumen satis excelsum adsurgit, in cuius summitate * saxa quædam in coronam, * Magifold, vulgò vocant. vnde nomen habet, in alicuius victoriæ vt videtur memoriam, collocantur. Superiùs Sabrina *Trellin* allabitur, id est, *Oppidum ad lacum*, vnde *Welchpoole* Anglis nuncupatur, Welchpoole. castrum ab austro adiunctum habet à subrufo saxo quo construitur *Castle Coch* appellatum, quod vno mœnium ambitu duo castella complectitur, alterum Domini Powisiæ erat, Baronis Dudlæi alterum. Caduganus filius Blethini celebratissimus, quem dixi, Britannus, dum huius constructioni intenderet, à nepote Madoco (vt est in Lancarbanensis epitome) fuit interfectus. Huic è regione altera fluminis ripa obijcitur *Buttington* Danorûm Hybernis notum, è quo Adheredus Merciorum Comes illos anno Christi 894. exturbâsse author est Marianus. His relictis in ortum paulatim se flectit Sabrina, vt *Tanet* fluuiolum citiùs excipiat, quo consociato, Salopienses adit.

Hoc in agro Ordeuicum MEDIOLANVM fuisse, quod & Antoninus, & Ptolemæus celebrant, est mihi persuasissimum, quia verissimum videtur. Cuius vestigia sagacitèr odoratus sum, sed indagine parùm fœlici, ita vrbium etiam cadauera absumit ætas. E situ tamen si coniecturæ sit locus, cùm compertissima sunt oppida, quæ vtrinque ponit Antoninus, scilicet hinc BONIVM, nunc *Bangor* ad Deuam, inde RVTVNIVM, nunc *Rowton Castle*, ab hoc enim XII. ab illo XX. Italicis milliaribus separat; Positionum, si ita dicere liceat, vel potiùs distantiæ lineæ se mutuò inter *Matrafal*, & *Lan-Vethlin*, quæ vix tribus distant mill. pass. intersecant, & quasi ἀποδεικτικῶς Mediolani nostri situm demonstrant. Hæc enim ratio eliciendi tertij loci situm è duobus cognitis incerta esse non potest cùm neq; montes interiaceant, nec itinerum flexus sit impeditus, *Matrafal* hæc, quæ quinis à Sabrina ad occasum abest milliaribus, & quod vetustati ex parte suffragetur, licèt nunc nudum sit nomen, Principum Powisiæ Regia sedes erat, & ea quidem à scriptoribus celebrata, qui memorant in ea à principibus iam relicta, Robertum de *Veteri ponte*, siue *Vipont* Anglum castrum condidisse. *Lan-uethlin* verò id est fanum *Vethlin*, oppidulum mercatorium, etsi à linearum intersectione sit paulò remotius, nominis tamen cognatione, cum Mediolano multò est coniunctius, *Vethlin* enim ex *Methlin* linguæ Britannicæ Idiotismo factum est, vt *Caer Verden*, ex *Caer Merden*, *Aruon* ex *Ar-mon*. Nec *Methlin* magis à Mediolano abludit, & dissonat, quàm vel *Millano* in Italia, *le Million* in Xanctonibus, vel *Metblen* in Belgis, quæ omnes vrbes Mediolani nomine olim insignes fuisse nemo dubitat. Quæ verò coniectura ad veritatem sit propensior tuum erit dijudicare, mihi satis est coniectare. Si hoc nostrum Mediolanum, & illas eiusdem cognominis in Gallia vrbes, vel Medum Ducem, vel Olanum principem construxisse, aut dum construerentur, suem mediatim lanatam effossam dixerim, nonne nubes & nugas captare viderer? & hæc singula tamen de suo Mediolano scriptitant Itali. Sed cùm hæc ab eiusdem linguæ populis constructa fuisse sit certo certius: (Gallis & Britannis communem linguam fuisse docuimus,) eandam ob causam eandem habuisse denominationem satis probabile. In nullo tamen quod sciam Mediolanum nostrum cum illa Italiæ conuenit, nisi quòd planitie inter riuulos interſideat vtraque, Italúsque non indoctus ex eo Mediolani sui nomen duxit quòd sit vrbs media inter *Lanas*, id est, inter fluuiolos vt interpretatur

Mediolanum.

Matrafal.

Lan-uethlin.

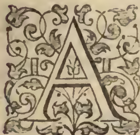
precatur ille.

Principes Powisiæ. Powisiæ Principes à tertio filio Rotherici magni prognati hunc agrum cum alijs (licet Rogerus & Hugo Montgomerienses partem nonnullam abrasissent) perpetua serie ad Edwardi secundi tempora tenuerunt. Tunc enim Oenus è Britannico sanguine vltimus Powisiæ Dominus (Principis enim nomen iampridem exoleuerat) Hawisiam vnicam filiam reliquit, quam Ioannes Charletonus equestri dignitate Anglus duxit, & vxorio iure Dominus Powisiæ ab Edwardo II. factus erat, qui (vt plurimis locis vidimus) Leonem rubrum insurgentem aureo in clypeo gerebat. Huius posteri masculi quatuor hoc honore clauerunt, donec in Edwardo mascula successio abolita fuisset. Ille enim ex Æleonora Thomæ Comitis Cantij filia, & hæredum altera suscepit Ianam vxorem Ioannis Greij equitis, & Iocosam coniugem Io. Domini *Tiptoft*, vnde *Dudley* & alij genus duxerunt. A Ioan. autem Greio natus erat Henricus materno iure Powisiæ Dominus, & Regis Henrici quinti beneficio Comes *Tankeruilla* in Normannia, in cuius prosapia Powisiæ titulus ad nostra vsque tempora permansit.

Powisiæ Domini.

Dauid Powell.

Merionethshire.



Montgomerici pagi tergo **Merionethshire**, Britannicè *Sir Verioneth*, Latinè *Meruinia*, Giraldo *Terra filiorum Canani*, ad sinum vsque lunatum quem dixi, & Oceanum pertingit, quo ab occasu ita pulsatur, vt nonnullam eius partem abripuisse credatur. Ad meridiem Deuo flumine à Ceretica dirimitur, ad Septentriones Caernaruoniam, & Denbighiam attingit. Ipsa vero inter montium conglomerationes *omnium totius Walliæ terrarum* (vt inquit Giraldus) *hispida magis & horribilis. Habet enim montes altissimos, arctos tamen & in modum arcis acutissimos, nec raros quidem, sed creberrimos, & tanta æqualitate consertos, vt in summis eorum verticibus pastores confabulantes, vel conuitiantes, si concurrere fortè statuerint à mane ad vesperum vix conuenirent.* Numerosi ouium greges in his montibus errant, nec vllum est à lupis periculum, qui tunc per vniuersam Angliam deleti erant, cùm Edgarus Rex Ludualllo harum regionum principi tricenos lupos in singulos annos

Montes admodum editi.

Lupi in Anglia extincti.

annos vectigalis nomine imperaret. Quando enim (vt Malmesburiensis habet) *tribus annis hoc praestitisset, quarto destitit, nullum se vlterius inuenire professus.* Incolae qui rei pecuariae omninò sunt attenti, & lacticinijs vescuntur, Butyro videlicet, caseo, &c. (quãuis Strabo Britannos nostros quasi casei conficiendi ignaros olim irriserit) statura, colore nitido, habitu visendo, & corporis lineamentis vix alteri in Britannia genti conceduntur, sed ob praeproperam Venerem, & otia, malè apud vicinos audiunt. Oppida habent rara, ad occasum quà *Auon* flumen defluit, *Dolegethle* est viculus mercatorius à valle in qua conditur, sic dictus. Proximè mare in regiuncula *Ardudwy*, *Harlech* olim *Caer Colun* abruptissima rupe castrum in mare praetendit, quod ab Edwardo nostro Primo, (vt ferunt incolae) extructum, à situ nomen accepit. *Harlech* enim super saxum Britannis denotat. Sunt tamen qui interpretantur *Harlech Pulchram rupem.* Cùm domestico bello Anglia conulsa esset, *Dauid Æneae Vichan* Britannus nobilis, qui à Lancastrensi familia stetit, pertinaciter contra Edwardum quartum defendit, donec Guilielmus Herbertus Penbrochiae Comes per medias Walliae Alpes difficilimo itinere perrumpens, valido fragore in castra ita detonuerit, vt deditione receperit. Incredibile ferè est quanta viae impeditissimae difficultates ille eluctatus est, cum hic ascendendo repere, illic descendendo se cum suis quasi peruoluere cogeretur. Vnde *le Herbert* via illa vicinis hodie vocatur. Superiùs in ipso agrorum confinio aestuaria inrepunt duo celeberrima, *Traith maur*, & *Traith bochan*, id est, *Æstuarium maius, & minus.* Dolegethle. Herbert via.

Nec procul hinc iuxta *Fastineog* viculum via publica, siue militaris quae saxis constrata per montes hos praepeditos, & quodammodo inuios ducit. Quam cùm Britanni *Sarn Helen*, id est, *Helenae strata*, nominant, Helenam Constantini matrem, cuius multa, & egregia erant per Rom. imperium opera, constrauisse par est vt existimemus. Nec procul abest *Caer-Gai*, id est, *Castrum Caij* à Caio Romano aliquo extructum, de quo magna & mira vulgus vicinum praedicat. Via Helenae.

In Orientali agri parte *Deua* flumen è duobus fontibus exortum (vnde nomen gestare credunt, *Dwy* enim illi vocant, quo nomine & binarium numerum denotant, licèt alij à diuinitate, alij à nigro colore dictum contendant,) & statim *Lhin-tegid*, Anglis *Pimble-meare*, & *Plenlin-meare* lacum longè lateq; diffusum integer transmeat, & exit tantus, quãtus venit, Nec enim *Guiniad* Deua fl. fontes. Pimblemeare. Guiniad pisces.

peculiares

peculiares lacui piſces in Deua videas, nec Salmones in lacu,qui tamen in flumine paſſim capiuntur. Sed vide ſi placet lacū illum Poetæ Antiquarij verſibus accuratè depictum.

Io.Lelandus.

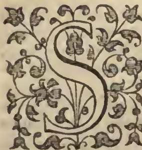
Hiſpida quà tellus Meruinia reſpicit Eurum,
Eſt locus antiquo Penlinum nomine dictus,
Hic lacus illimeis in valle Tegeius alta
Latè expandit aquas,& vaſtum conficit orbem,
Excipiens gremio latices,qui fonte perenni
Vicinis recidunt de montibus,atque ſonoris
Illecebris captas demulcent ſuauiter aures:
Illud habet certè lacus admirabile dictu.
Quantumuis magna pluuia non eſtuat: atqui,
Aere turbato,ſi ventus murmura tollat,
Excreſcit ſubitò rapidis violentior vndis,
Et tumido ſuperat contemptas flumine ripas.

Bala.

Huius ſupercilio inſidet *Bala* oppidulum immunitatibus dotatum,ſed raris incolis,ædificijſq; incultiſſimis, nihilominùs præcipuum forum montanorum.

Hugo Comes Ceſtrenſis primus Normannorum hanc regionem diſpoſitis præſidijs occupauit, cùm Gruffinum filium Conani captiuum teneret, ſed poſteà ille hanc cum reliquo principatu recuperauit, poſteríſque reliquit,donec fatali periodo confecta,in Leolino deſijt.

Caernaruonſhire.



Vpra Merionithiam iacet, quæ Britannis *Sir Caer-ar-von*, Anglis Caernaruonſhire, & priuſquam Wallia in Comitatus deſcriberetur Snowden Forreſt, hiſtoricis Latinis *Snaudonia*,ab illo ſaltu,& *Aruonia*, quòd Monam è regione oppoſitam habet.Latus Septentrionale & occiduum mari obiacet, auſtrale claudit Merionithia,& orientale Denbighienſis ager Conouio flu. interlabente. Quà mare proſpicit, potiſſimùm quà promontorio longiùs in occaſum Hibernum euehitur, incurua littora contra Octopitarum ſiue S. Dauids land obtendit, gleba eſt ſatis fertili,& oppidulis redimita.

Snowdon hils.

Interiora autem Natura longè latéque montibus, quaſi hîc compages

compages huius Insulæ visceribus terræ densaret, confertim extulit, receptaculúmque Britannis tutissimum ingruente bello fecit, tot enim aspreta, rupésque, tot conualles saltuosæ, stagnísque impeditæ interiectæ sunt, vt non modò exercitus, sed ne expediti quidem calles inueniant. Alpes, si placet, Britannicas meritò hos montes appelles, nam præterquam quòd totius Insulæ maximi sunt, etiam incisis vndique rupibus, non minùs quàm Alpes, præcipites, omnésque vnum ambiunt, qui in medio vastè supereminens, ita caput effert, vt non cœlo minari, sed inserere iuga videatur: quæ tamen niuibus sunt fida, toto enim anno, niue seu potiùs niuium senio canescunt. Vnde vno nomine omnes Britannis *Craig Eriry*, Anglis *Snowdon*, id est, vtráque lingua, *Niuiferi montes* vocantur: vti etiam *Niphates* Armeniæ, & *Imaus* Scythiæ à niue nomen (testante Plinio) assumpserunt. Nihilominùs adeò sunt pabulosi, vt tritissimum sit inter Wallos, *Eriry* montes omnibus Walliæ armentis in vnum coactis sufficere posse. De duobus in horum verticibus lacubus, quorum altero enatat Insula erratica, altero plurimi pisces, sed monoculi omnes reperiuntur, nihil dicam, ne fabulis indulgere videar, etsi Giraldi authoritate hoc nonnulli crediderint. Lacus verò & stagnantes aquas esse in summitate horum montium certum est, vnde Geruasius Tilburiensis in Otijs Imperialibus. *In terra Wallensium intra terminos Britanniæ maioris montes excelsi fundamenta sua in saxis durissimis statuerunt, & in cacumine tanta aquositate terra crustatur, quòd vbi vix pedem fixeris terram ad iactum lapidis moueri senties, vnde superuenientibus hostibus Wallenses terram illam glutinosam sua transilientes agilitate impetus hostiles aut eludunt, aut damno hostium constanter expectant.* Horum incolas *Niuicollinos* nouo verbo vocauit I. Sarisburiensis in Polycratico, de quibus Henrici secundi tempore sic scripsit. *Niuicollini Britones irruunt, & iam protendunt terminos suos egressi de cauernis, latebrísque syluarum plana occupant procerum nobilium, videntibus ipsis, impugnant & expugnant, & diruunt, aut sibi retinent, eò quòd iuuentus nostra quæ tecto & vmbra gaudet nata fruges consumere in lucem dormit, &c.*

Alpes Britannicæ.

Niuicollini.

Sed à montibus in campestria descendamus, quæ cùm sola sint secundum mare, satis sit si tantùm littus legamus. Promontorium quod in occasum brumalem proiectum diximus, Ptolemæo pro exemplarium varietate, CANGANVM, IANGANVM, LANGANVM dicitur, quod verissimum nescio, hodie

Canganum.

Lhein. incolis *Lhein* vocatur, angusto & æquali Chersonesso procurrit, magis quàm cætera regio patentibus campis, & hordeo feracissimis. Duo tantùm memoranda prætendit oppidula, interiùs

Pullhely. ad sinum *Pullhely*, id est, *Palus salsa*; exterius ad mare Hiberni-

Neuin. cum, quod alteram Chersonesi partem diuerberat, *Neuin* villam mercatoriam, in qua anno Christi 1284. Angli proceres de Wallis triumphantes militari decursione & festiua pompa (vt author est Florilegus) memoriam Arthuri magni celebrârunt. Si qua alia floruerunt hîc oppida, tunc deleta fuerunt cùm Hugo Comes Cestriæ, Robertus de *Rudland*, & Guarinus *è Salopia* pri-

Vita Gruffini. mi Normannorum huc penetrantes, hoc promontorium ita popularentur, vt totum septennium desolatum iacuerit.

A *Neuin* littus semel, iterúmque prominentijs distinctum in Septentriones se agit. Deinde obuersa in Circium fronte, coar-

Menai. *Segontium.* ctato in angustias freto (*Menai* vocāt) Monam Insulam à Continente discindit. Huic freto SEGONTIVM vrbs cuius meminit Antoninus superimposita erat, cuius murorum reliquias nonnullas vidimus iuxta Ecclesiolam in S. Publicij honorem constructam. Nomen à præterfluente fluuio sumpsit, qui etiamnum *Seiont* appellatur, & è *Lin-Peris* lacu profluit, in quo piscis est

Tor-coh *piscis.* peculiaris non alibi visus quem à rufescente ventre *Tor-coh* accolæ vocitant. Cùm verò Setantiorum portum hoc in situ collocarit vetustus Ptolemæi codex, quem alia exemplaria longius remouent, si ego Segontiorum portum legerim, & ad huius ostium fuisse dixerim, veritatem fortasse limarem, sin minùs coniecturæ veniam ab æquo lectore impetrarem. Hanc vrbem Nennius *Caer Custenith*, & qui scripsit vitam Gruffini filij Conani prodit Hugonem Cestriæ Comitem castrum construxisse in *Hean Caer Custenni*, id est, vt vertit Latinus interpres, in *antiqua vrbe Constantini Imperatoris*, Authorque est Matthæus Westmonast. (sed ipse fidem suam liberet) corpus Constantij patris Constantini maximi hîc inuentum fuisse anno 1283. & in Ecclesia nouæ vrbis honorificè locatum iussu Edwardi primi, qui ex huius ruinis

Caernaruon. eo tempore *Caernaruon* vrbem paulò superiùs ita ad fluminis ostium eduxit vt ab occidente & Septentrione aquis alluatur. Quæ vt ipsa nomen sumpsit, quod è regione *Monæ* Insulæ obijcitur, hoc enim vocabulum denotat: ita vniuerso agro suum nomen communicauit, hinc etenim Anglis *Caernaruonshire* dicitur. Angusto admodum & ferè orbiculari mœnium ambitu continetur hæc vrbecula, sed firmo; castrúmque ostendit pulcherrimum

quod

quod totum occidentale latus occupat. Priuatis ædificijs pro more regionis satis pulchra, & ciuium humanitate prædicanda. Edwardum primum conditorem, & Edwardum secundum eius filium hîc natum, & de *Caernaruon* cognominatum, qui primus erat ex Anglico sanguine Walliæ Princeps, summæ sibi gloriæ incolæ existimant. Ad septimum hinc milliare ad idem fretum, ab Austro monte satis ædito, à Septentrione colle inclusum subsidet *Bangor*, siue *Banchor* à Choro pulchro, vel vt alijs placet quasi *Locus Chori*, sic appellata. Quæ sedes Episcopalis Paræcijs *96*. præsidet. Danieli eiusdem olim præsuli, sacrata est Ecclesia, non illa admodum speciosa structura. Ab Oëno enim *Glendouerduy* perditissimo rebelle, qui Walliæ vrbes excidio destinârat, incendio deformata, posteà Henrici Denæi Episcopi opera, regnante Henrico VII. restaurata vix pristinam dignitatem recuperauit. Oppidum est nunc exiguum, olim adeò amplum vt *Banchor vaur* ob magnitudinem diceretur, castróque muniuit Hugo Comes Cestriæ cuius ne vestigia inuenire sedulò percunctando potui: & ad ipsas freti fauces situm, quas Edwardus primus, vt in Monam siue *Anglesey* (de qua inter Britanniæ insulas agam) exercitum transmitteret, ponte obnixè, sed frustrà, continere conabatur. Quo etiam loco Paulinus Suetonius Romanos milites ante in Monam transmisit, equites vado, & pedites pandis nauiculis, vt author est Tacitus.

Banchor.

Alijs quasi Pen-chor, i. præcipuum Chorus.

Vita Gruffini.

Decliui hinc ascensu pergit littus per *Pen-maen-mawr* præcelsam & abruptam rupem quę mari eminens, angustum callem itinerantibus præbet, hinc impendentibus saxis, quasi ruinam minarentur; illinc fremente Oceano in immensam profunditatem depresso. Sed hac vnà cum *Pen-maen-bychan*, id est, *Monte saxeo minori*, superata, planities se pandit vsque ad *Conouium* fl. vulgò **Conwey**, qui ab oriente hunc agrum determinat. Hic fluuius apud Ptolemæum compendiaria Græcè scribendi ratione TOISOVIVS pro CONOVIVS concipitur. E palude eiusdem cognominis in meridiano Prouinciæ limite emanâs angustiori alueo vsque ad ostium ferè collisus properat, conchas alens quæ cælesti rore grauidæ margaritas parturiunt; CONOVIO que oppido, quod memorat Antoninus, nomen impertit, Quod licèt nunc prostratum, noménque illud eò loci extinctum, nouo tamen nomine vetustatem suam sibi vindicat. Tenuissimus enim inter eius rudera viculus *Caer bean*, id est, *Vrbs antiqua* vocatur. E cuius spolijs nouum oppidum Edwardus primus ad ipsum fluminis ostium

Pen-maen-maur.

Conouium fl.

Conouium.

Margarita.

Conwey.

ostium excitauit, quod inde *Aber-Conwey* vocant, id est, *Conouij ostium*, quem locum Hugo Cestrensis prius communierat. Ipsum verò Conouium recens munitum situ, munitúmque opere, & pereleganti ad flumen castro, vrbeculæ, potius quàm oppidi nomen mereatur, nisi quòd rarius habitetur.

Ex huius opposito cis flumen prominet inflectente cubito, quasi stationem moliretur natura, promontorium vastum quod huius etiam agri censetur, *Gogarth* dictum, In quo, Conouio mare subeunti *Diganwy* antiqua vrbs impendebat, quæ multa ante secula ictu fulminis deflagrauit. DICTVM autem vrbem esse credimus, vbi sub posterioribus imperatoribus præpositus Numeri Neruiorum Dictensium excubias egit. Quod autem *Diganwy* posteà appellatum fuerit, quis non videt *Ganwey* illud ex *Conwey* profluxisse, & inde Anglicum nomen *Ganoc*: sic enim nominatum erat castellum, quod posteà eò loci Henricus tertius construxit.

Gogarth.
Diganwy.
Dictum.
Ganoc.

Præfuit huic regioni statim à Normannorum in hanc Insulam ingressu Gruffinus filius Conani, qui cùm influentes Anglorum in Walliam copias reprimere non potuisset, tempestati subinde cessit; demúmque cùm sua integritate Regis Henrici primi gratiam redemisset, facilè etiam ab Anglis sua recuperauit, posteritatíq; reliquit ad Leolinum vsque. Qui cùm fratres iniurijs, & vicinos Anglos incursionibus irritâsset, eò adductus fuit vt hanc montanam regionem cum Mona, siue Anglesia insula, ab Edwardo primo clientelari iure teneret, eóque nomine mille marcas quotannis persolueret. Quibus conditionibus cúm posteà non staret, sed suam perfidíque fratris pertinaciam, potiùs, quàm spem sequutus, aleam belli denuò tentaret, interfectus, & sibi, & Britannorum in Wallia imperio finem attulit.

Denbighshire.



Is Conouium Denbighensis ager, Anglis Denbighshire, Britannis *Sire Denbigh* interiùs à mari recedit, & in ortum vsque ad Deuam flu. procurrit. A Borea aliquandiu mare, inde Flintensis regiuncula, ab occasu Merionithia & Montgomeria, ab ortu ager Cestrensis, & Salopiensis circumcingunt. Pars occidua sterilis, media quà

in

in vallem succumbit, fœcundissima, Orientalis statim à valle naturam sibi iniquiorem, ad Deuam verò multò æquiorem sentit.

Occidua pars, nisi quòd lætior sit, quà Oceano pulsatur, sparsim habitata, glabris & macilentis montibus plusquàm protuberat, quorum tamen maciem in montium pronis, vt alibi in Wallia, cultorum diligentia, & solertia iampridem vincere cœpit. Terræ enim corium latiore vomere in cespites, siue bracteas abradentes, eos artificiosè congestos iniecto igne in cineres redigunt, quibus in agros illos excoriatos inspersis, eorum ieiunam sterilitatem ita lætificant, vt arincam, suprà quàm credi possit, profundant. Nec hæc glebas comburendi ratio noua est, sed admodum antiqua vt è Virgilio & Horatio videre est. Inter hos montes locus est vulgò dictus *Cerig y Drudion*, id est, *Lapides Druydarum*, nonnullæque cernuntur columnulæ ad *Y-voellas* peregrinis characteribus inscriptæ, quas Druydum fuisse nonnulli suspicantur, & haud multum à *Clocainog* hæc in saxo legitur Inscriptio. *Ratio glebas comburendi.* *Druydarum lap. des.*

AMILLIN

TOVISATOC.

Ad vallem vbi hi montes iam rarescere incipiunt, pendenti rupi affigitur *Denbighia*, vetustiore nomine Britannis *Cled Fryn yn Ros*, id est, *Confragosus collis in Rossia*, (sic enim illam regionis partem vocant) quam Edwar. primus cum alijs amplissimis latifundijs Dauidi Leolini fratri donauit; verùm cùm ille statim læsæ maiestatis reus capite plecteretur, eam ex Edwardi dono accepit Henricus Laceius Lincolniensis Comes, qui non magno, sed valido mœnium circuitu, & ad Australem partem turrito castello muniuit, in cuius puteo cùm filius eius vnicus fortè demersus fuisset, mœstissimus pater, nondum imposito fastigio, ab opere destitit. Eóq; posteà defuncto, oppidũ cum reliqua possessione ad Lancastrensem familiam per superstitem eius filiam Aliciam descendit, à qua tamen primùm Edwardi secundi liberalitate, cùm illa familia iaceret, ad Hug. Spencerum, inde ad R. Mortuomarium ex pactione cum Edwardo III. deuenit; eius enim insignia ad portam primariam conspiciuntur. Sed eo morte mulctato, ad G. Monteacutum Sarisburiæ Comitem, statímque rursus ad Mortuomarios, & per eos ad Eboracensem familiam demùm deuenit. Scriptum enim est, in Edwardi IIII. ex Eboracensi familia inuidiam magno damno à Lancastrensibus affectum fuisse. Ex quo tempore siue quòd situs præruptus non inco- *Denbigh.* 1468

lis placuerit, nec enim subuectio erat commoda, siue quòd aquis indigum erat, paulatim ita demigrârunt, vt vetus hoc oppidum sit iam exhaustum, & nouum longè maius sub ipsa rupe surrexerit, Quod adeò frequens est, vt templo multitudinis non capace, iam in antiqui oppidi area nouum, tum Domini sui Roberti Comitis Leicestrensis, tum collatitia plurimorum per Angliam pecunia, condere incœperint. Robertum enim illum anno 1566. D. nostra Elizabetha Baronem Denbighiæ creauit. Nec inter Angliæ Baronias alia est, quæ plures nobiles clientelari iure sibi deuinctos habet.

R. Dudley.

Baronia de Denbigh.

Iam venimus in regionis meditullium, vbi submotis vtrinque montibus, Natura, vt quid in aspera regione posset, ostenderet, vallem longè pulcherrimam substrauit, ab Austro in Septentrionem XVIII. mill. pass. porrectam, V. plus minùs latitudine expansam, quæ Oceano & serenanti Boreæ solummodò patet, aliàs vndique montibus continetur altis, & ab Ortu pinnatis, mira enim naturæ solertia montium horum iuga mœnium pinnas mentiuntur. Inter quos æditissimus est *Moel Enlli*, in cuius cacumine vallum militare, & fonticulum limpidum vidimus. Vallis hæc à salubritate, fertilitate, & amœnitate verè fœlix. Incolarum color est sanus, capitis firma synceritas, inoffensum oculorum lumen, & annosa admodum senectus. Ipsa verò virentibus pratis, flauentibus aruis, creberrimis villis, & templis spectantium oculis mirum in modum arridet. *Cluida* flu. labentibus vndiq; profluentibus auctus eam mediam ab ipso fonte intersecat, vnde olim *Strat-clud.* (Marianus enim *Stratclud-wallanorum* Regem nominat) & hodie *Dyffryn Cluid*, id est, *Vallis Cluidæ* denominatur, in qua Britannos è Scotia aduenas, pulsis Anglis, regnum constituisse prodiderunt nonnulli. Ad *Cluidæ* Orientalem ripam in Australi vallis parte *Ruthunia*, Britannis *Ruthun*, Anglis *Ruthin* adsidet, maximum vallis emporium, viris & ædificijs frequens, celebréque non ita pridem castro amplo, pereleganti, & familiæ quantumuis numerosæ capacissimo. Quod simul cum oppido construxit Rogerus *Grey*, cùm licentiam obtinuisset à rege, Episcopo Asaphensi, & Rectore Ecclesiæ *Llan-Ruth* in cuius parochia locus situs. Huic pro portione nauatæ in Wallos operæ Edwardus primus totam ferè vallem elargitus erat: posterísque eius qui titulo Comitum Cantij illustres, sedes erat, donec Richardus *Grey* Comes Cantij, & *Ruthuniæ* Dominus quum nullam suscepisset prolem, non habita aliqua fratris Henrici ratione

Dyffryn Cluid.

Y Strat-Clud.

Cluida fl.

Ruthin.

tione

tione, Henrico VII. hoc auitum patrimonium pretio addixerit. Ex quo tempore castrum tecto nudatum fatiscere cœpit. Nuper autem ad nobilissimum Ambrosium Warwicensem Comitem cum opimis in valle redditibus ex D. ELIZABETHAE munificentia spectauit.

E valle ad ortum ascendentem excipit *Yale* regiuncula montana, & si ad regiones subiectas, & circumuicinas conferatur æditissima, adeò vt nullum aliunde fluuium accipiat, sed plures ex se emittat. Ex hoc æditiori situ aspera est, algida, & ventis vndique perflata. An ab *Alen* fluuiolo, qui in hac exortus semel atque iterum se recondit cuniculum agens, nomen accepit, nescio. Montes bobus, ouibus, capris sunt referti, conualles alicubi frumenti satis feraces, maximè ad orientalem partem cis *Alenum*: occidentalior autem pars minùs est fertilis, & nonnullis in locis planè ericetum, & infrugifera. Memorandum verò nihil habet præter monasteriolum dirutum, lætissimè, & amœnissimè in valle situm, quæ inter nemorosos colles se in crucis figuram decussat, vnde *Vallis-Crucis*, Britannicè *Lhane Gwest* appellatur. Yale. Valle-Crucis.

Ab hac magis in ortum territorium, Britannicè *Mailor Gymraig*, id est, *Maloria Wallica*, Anglis *Bromfield*, vsque ad Deuam pertingit, læta admodum regiuncula & plumbi ferax, præcipuè iuxta *Moinglath* viculum qui à fodinis nomen assumpsit. *Wrexham* hîc cernitur Saxonicè Wꝛittleſham, sacra turre elegantissima conspicuum, Musicísque in Ecclesia organis celebratum: & huic vicinum est *Leonis castrum*, à Legione XX. victrice, quæ paulò superiùs ad alteram Deuæ ripam egit, fortè sic dictum, nunc *Holt* vulgò vocatur, instauratúmque creditur nuper à Guilielmo Stanleio, & olim à Ioanne Comite Warrenniæ, qui tutor fiduciarius hanc prouinciolam à pupillo Madoco Britannico regulo vnà cum *Yale* sibi interuertit. A Warrēniæ verò Comitibus ad *Fitz-Alanos* Arundeliæ Comites, & ab illis ad Guiliel. *Beauchamp* Baronem *Abergeuennæ* deuenit, postéaque ad Guilielmum *Stanley* qui cùm capite plexus esset, hæc & aliæ eius possessiones fisco fuerunt adiudicatæ. Plumbum. Wrexham. Holt. D. Powell.

Bromfeldiæ ad Austrum *Chirke* subiacet, Britannicè *Gwain*, satis etiam illa montosa, sed duobus castris nobilitata, *Chirko* scilicet, quod nomen dedit, à Rogero de *Mortuomari* posito, & *Castle Dinas Bran* in æditissimo fastigiati montis iugo suspensum cuius nunc nihil nisi parietinæ supersunt. Hoc vulgus Brennum Gal- Chirke. Castle Dinas Bran.

lorum ducem inædificâsse, & denominâsse affirmat, alij *Castrum Palatij Regis* interpretantur, *Brenn* enim Regem Britannicè significat, vnde fortasse ille Rex potentissimus Gallorum & Britannorum per excellentiam dictus Brennus: sed à situ excelso in colle, quem *Bryn* vocant Britanni, alij nomen esse contendunt, & quidem mea opinione, multò probabiliùs. Henrici Tertij tempore sedes erat Gruffini filij Madoci, qui cùm ab Anglis contra Wallos staret, in hoc se continere solebat, sed illo defuncto Rogerus de *Mortuo-mari*, qui eius filio Leolino curator datus, perinde vt Ioannes (quem dixi) Warrenniæ Comes Bromfeldiam, ita hanc *Chirkam* sibi occupauit.

Brennus.

Cùm res Wallorum seditionibus, & Anglorum incursionibus in lapsum prona iam sisti non poterat, Comites Cestriæ, Warrenniæ, Mortuomarij, Laceius, & Greij, quos dixi, primi Normannorum hanc Prouinciolam paulatim occupârunt, & suis possidendam reliquerunt.

Flintshire.



DEnbighiensi agro ad Septentrionem longior, quàm latior præiacet Flintensis prouinciola, Anglis Flintshire, Hibernico mari, siue potiùs Deua æstuario ab Arcto pulsata, ab ortu Cestrensi Comitatu, ab alijs plagis Denbighiensi finita. Non illa quidem montana, sed collium prominentia aliquantulum surgens, quæ leniter in fertilissimos agros resupinatur, qui, præsertim quà mare prospiciunt, primo quoque anno nonnullis in locis hordeum, alijs triticum, in vniuersum secale vicessimo & supra fœnore & posteà auenam in quatuor aut quinque annos profundunt. Occidua verò eius pars in vallem Cluidanam, quà illa mari proxima, descendit, & superiorem eius partem occupat.

In huius & Denbighiensis agri confinio, quà molliori deuexitate montes se subducunt, & faciliorem in vallem descensum, & transitum præbent, in ipsis faucibus vrbecula VARIM posuerunt Romani, quam à Conouio ad XIX. milliare locat Antoninus. Hæc nulla sui nominis parte truncata, *Bod-vari*, id est, *Mansio Vari* hodie vocatur, ostenditque dirutæ vrbis vestigia in pro-

Vari.

Bod-vari.

ximo

ximo monticulo, quem illi *Moyly Gaer*, id est, *Mons vrbis*, appellitant. Quæ verò sit nominis significatio non liquet, nos *Variam* transitum Britannis priscis significâsse alibi opinati, & *Durnouariam*, *Isanne-Variámq*; Aquæ & Isannæ transitum interpretati sumus, & à nostra opinione facit hæc VARIS eò loci sita, vbi solùm patet facilis inter montes transitus. Nec tribus hinc abest milliaribus *Caer-Wisk* cuius nomen licèt antiquitatem præ se ferat, nihil tamen ibi antiquum vel obseruatione dignum deprehendimus. Caer-Wisk.

Infra hanc Variam in valle prolabitur Cluida, statímque *Elwy* fluuiolus vnà confluit, vbi Episcopalis est sedes, cui paræciæ subsunt multæ. Hæc à flumine *Llan-Elwy* Britannis, à patrono Asapho, *S. Asaph* Anglis, & *Asaphensis* historicis nominatur. Nec oppidum sua elegantia, nec templum, vel structura, vel ornatu prædicandum, vetustatis tamen nomine neutiquam tacendum est. Circa annum enim reparatæ salutis 560. Kentigernus Episcopus Glasguensis è Scotia profugus, Episcopalem sedem, cœnobiúmque hîc constituit, congregatis sexcentis sexaginta tribus fratribus, quorum trecenti illiterati agriculturæ, totidem alij operibus intra monasterium exercendis, reliqui diuinis rebus peragendis vacarent; quos ita per conuentus distribuit, vt iugitèr aliqui in templo Deo inseruirent. Cùm autem in Scotiam rediret, Asaphum virum integerrimum huic cœnobio præfecit, à quo hodiernum nomen impositum. Episcopus huius sedis paræcias sibi plús minùs 128. subiectas habet, quarum beneficia, vt vocant Ecclesiastica, sede vacante, Archiepiscopus Cantuariensis liberè ad Henrici vsque VIII. tempora, Archiepiscopali iure, quod nunc regale censetur, conferre solebat. Hoc enim in historia Cantuariensi legitur. Superiùs *Ruthlan*, à subrufa Cluidæ ripa cui adiacet, appellationem sortitá, castello nitet egregio sed ferè vetustate confecto. Leolinus Sisilij filius Walliæ princeps primò condidit, Robertus autem quem de *Ruthlan* vocant, Hugonis Cestrensis nepos primus à Wallis extorsit, præfectúsq; erat Hugonis, qui illud nouis operibus muniuit, posteà, vt Abbas de *Monte* scripsit, Henricus II. hoc castrum restauratum Hugoni de *Bello-Campo* dedit. Sub quo statim Cluida mari immiscetur, & licèt vallis ad ipsum ostium inferiore libra quàm mare depressa videatur, nunquam tamen superlabitur, sed obstaculo naturali; non sine summa diuini consilij admiratione, in ipsis marginibus hæret aqua. Hinc littus in ortum paulatim descendendo

S. Asaph. Cætgrauium. Ruthlan.

procedit

procedit primùm per *Disart* castrum sic dictum, quòd fuerit situ accliue, vel vt alij volunt quasi *Desert*, inde per *Basingwerke*, quod etiam Henricus II. Hugoni de *Bello-Campo* concessit. Sub hoc *Halwell*, id est, *Fons sacer*, oppidulum vidimus, vbi fons Winefridæ virginis Christianæ memoria quæ stuprum per vim oblatum ibi morte luit, à tyranno occisa & musco gratissimi odoris longè est celeberrimus, Ex quo emanat fluuiolus siue potiùs proruit inter saxa, quibus nescio quid sanguineum innascitur, tantóque impetu fertur vt statim par sit molæ agendæ. Ipsi autem fonti impositum est pereleganti opere è saxo viuo sacellum, cui adiuncta est Ecclesiola in cuius fenestra Winefridæ illius historia & cædes describitur. Propè hunc locum Giraldi ætate, erat vt ipse scribit, *diues vena, fructuosúmque argenti scrutinium, vbi pecuniam scrutando itum est in viscera terræ.*

Basingwerke. Haly-Well. *Argentum.*

Hanc regionis partem quòd formoso situ intuentibus arridet, & in Anglorum potestatem iam olim cesserat, Britãni *Teg-engle*, id est, *Formosa Anglia*, dixerunt. Quòd verò *Tegeniam* quidam appellarit, Igenósque ibi consedisse existimarit, tua sit cautio ne facilè credas. Corruptum Icenorum nomen optimo viro imposuit. Inde in littore *Flint* castrum conspicitur ab Henrico secundo incœptum, & ab Edwardo primo perfectũ, quod huic agro nomen fecit. Postea ad Orientalem agri limitem proximè Cestrenses *Hawarden* castrum vulgò *Harden* haud multùm à littore sedet, è quo cùm Rogerum Clifford Walliæ Iustitiarium Dauid Leolini frater captiuum abduxisset, funestissimum bellum sibi & suis excitauit, quo Wallorum imperium funditùs euersum. Castrum autem hoc quod tenebatur per *Seneschalliam* Comitum Cestriæ, sedes erat Baronum de *Monte-alto*, vulgò *Mount-hault*, qui à Radulpho quodam Normanni filio prognati, in honoratissimam familiam succreuerunt, parma cyanea in quo argenteus Leo erectus insignes; dignitatémque auxerunt nuptijs Ceciliæ vnius cohæredum Hugonis de *Albeny* Comitis Arondelliæ. Verùm deficientibus tandem liberis masculis, Robertus ex hac stirpe vltimus Baro Isabellam Angliæ Reginam Edwardi II. vxorem hæredem scripsit. Castri verò possessio posteà ad Stanleios qui nunc Derbiæ sunt Comites translata fuit.

Flint Castle. Harden. *Barones de Monte-alto.*

Australem sub his regionis partem pererrat *Alen* fluuiolus, propè quem in monte ad *Kilken* viculum, fons est qui maris æmulus statis temporibus suas & reuomit, & resorbet aquas. Prope castrum Britannicè *Caergurle* in quod Edwardus primus se recepit, cùm

cùm suos incompositos Walli subitò adorti essent, vbi lapides molares è rupe exciduntur, & *Mold*, Britannicè *Guiderue*, castrum olim Baronum de *Monthault*, siue *Monte-alto*, huic *Aleno* superimponuntur, quæ antiquitatis indicia præ se ferunt plurima. Iuxta *Hope* cùm hæc scriberemus hortulanus dum altiùs terram moliretur, in opus peruetustum incidit, de quo plurimæ plurimorum enatæ sunt opiniones, sed qui M. Vitruuium Pollionem diligentiùs legerit, perspiciet nihil aliud fuisse quam Hypocausim, vel Hypocaustum à Romanis inceptum, qui crescente cum diuitijs luxuria, balneis plurimùm sunt vsi. Longum erat vlnas v. latum IIII. altum plùs minùs dimidium vlnæ. Includebatur parietibus ex viuo saxo, pauimentum ex testa cum calce trullissata, columellis lateritijs innitebatur concameratio, quæ ex tegulis erat tectorio opere politis & hinc inde perforatis, quibus fictiles impositi erant, quasi tubuli per quos caloris vis deferebatur, & vt inquit ille, voluebant hypocausta vaporem. Et quis non ex his fuisse existimet quæ Iscæ præcipuè suspiciebat Giraldus, cùm hæc scriberet de Romanorum operibus. *Quod inter alia notabile censeas; stuphas vndique videas miro artificio confectas, lateralibus quibusdam, & angustis spiraculis occultè calorem exhalantibus.* Quorum verò hoc opus fuerit LEGIO XX. tegulis impressa loquitur, quam vix sex hinc milliarium diuerticulo Cestriæ egisse iam antea docuimus. Lapides molares. Mold. Hope Castle. Hypocaustum Rom.

Iuxta hunc Alenum flu. in angustijs syluestribus *Coleshul* est, *Carbonarium collem* vocat Giraldus, vbi cùm Henricus II. bellum si vnquam aliàs magna cum cura in Wallos apparauisset, Angli incondita multitudine laxiùs tendentes ceciderunt, & ipsum regium vexillum ab Henrico de *Essex* hæreditario Regum Angliæ signifero desertum fuit. Quo nomine ille posteà læsæ maiestatis delatus, & à delatore singulari certamine deuictus, bonis in fiscum relatis, ignauiam suam pertæsus cucullum induit. Coleshull.

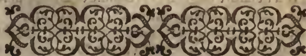
Alia est huius regionis portiuncula cis Deuam fl. ab hac quasi auulsa, quam Angli *English Mailor* vocant. De hac cùm de Bonio loqueremur, in Cestrensi Comitatu egimus, nec est quod iam dictum denuò dicamus. English Mailor. Bonium. Pag. 464. vide pro Banchor.

Cestrenses Comites leuia prælia ex occasione, & oportunitate cum Wallis conserentes, hunc agrum primi Normannorum sibi subiecêrunt, vnde in antiquis membranis legitur. *Comitatus Flint pertinet ad dignitatem gladij Cestriæ.* Sed cùm illi iam desijssent, Edwardus primus, quod ad suas opes tuendas, & Wallos coërcendos

coercendos commodissimum ratus erat, hanc, & omnem Walliæ oram maritimam sibi tenuit. Interiora proceribus suis, vt visum erat, assignauit, consilium Augusti sequutus, qui validiores, & exteriores prouincias ipse suscepit, cæteras proconsulibus sortitò permisit. Factum id autem specie quidem vt imperium defenderet, sed reipsa, vt exercitus omnes in sua haberet potestate. Edwardus ille primus, (ne hoc tacitus præteream) cùm Leolinum Walliæ Principem fudisset, Wallicúque Principatus quasi neruos incidisset, anno Regni suo duodecimo Walliæ Principatum, quem ille à patre acceperat, Angliæ regno adunauit, & vt loquuntur Iurisperiti nostri, *incorporauit*, Filióque eius Edwardo de *Caernaruon*, quem Walliæ Principem designauit, fidem & obsequium vniuersa Prouincia præstitit. Iam inde titulus ille filijs Regum Angliæ natu maximis cessit, qui *Walliæ Principes* dicuntur, vt apud Romanos designati imperij hæredes, *Cæsares*, & *Iuuentutis Principes*, apud Gallos *Delphini*, apud Hispanos *Infantes* appellantur. Hunc verò titulum apud nos gesserunt post Edwardum secundum Edwardus eius filius, Edwardus cognomine *Princeps Niger*, Richardus de *Burdeaux*, Henricus de *Monmouth*, Edwardus de *Windsor* filius Henrici Sexti, Edwardus de *Westminster* filius Edwardi Quarti, Edwardus filius Richardi Tertij, Arthurus, & Henricus filij Henrici Septimi, Maria, Diua nostra Elizabetha, & Edwardus Sextus. Quo tempore Wallia Parlamentaria authoritate Regnò Angliæ denuò coniuncta, vt ijsdem cum Anglis, legibus (antiquatis patrijs) solummodò vteretur.

Prudens Edwardi primi consilium. — *Walliæ principes.* — *29. Edw. prim.* — *26 Henr. Octaui.*

Iam à Wallia in Angliam, & ad Brigantes nostros pedem referamus.



BRIGANTES.

BRIGANTES.



RITANNIA, *quæ huc vsq; enormibus euecta promontorijs, hinc Germaniam, illinc Hiberniam propius intuendo, nunc quasi irruentem expaueret Oceanum, introrsum se reuocat, & littora terrarum diuortia faciendo recedit, in multò minorem latitudinem contracta. Nec enim plus centum mill. pass. inter littora patet quæ vtrinque rectis ferè littoribus in Septentrionem ad Scotiam vsque pertinent. Hanc partem ferè omnem integris Britannorum rebus, insedêrunt* BRIGANTES. *Ab orientali enim mari, vsque ad occidentale eos habitâsse scribit Ptolemæus. Gens hæc erat validissima, numerosissima, & apud meliores authores inprimis celebrata, apud quos omnes Brigantes vocantur, præter vnum Stephanum in vrbibus, qui* BRIGAS *dixit, quo in loco, quod de illis scripserit, abrupta sententia, hodie in libris desideratur.* *Briga.* *Si hos Brigantes dictos existimarem à* Briga, *quod priscis Hispanis vrbem denotauit, mihi neutiquam satisfacerem, quum dictionem esse Hispanicam è Strabone constet.* *Brigantes vnde dicti.* *Si cum Goropio è lingua Belgica, Brigantes quasi* Freehands, *id est, liberi manibus, denominatos sentirem, nonne eius somnia vigilantibus obijcerem? Vt vt res habet, Britanni nostri, si quos prauo ingenio, & audaciùs grassantes viderint, peruulgato dicterio,* Wharret Brigans, *id est, Brigantem agere dicunt. Galliq; hodie ex prisca, vt videtur, Gallorum lingua eiusdem farinæ homines* Brigand, *& prædatorias naues* Brigantin *vocitant. An verò ea vis fuerit verbi olim in Gallica, vel Britannica lingua, vel nostri Brigantes eiusmodi fuerint, affirmare non ausim. Si tamen non malè memini,* Brigantes *Alpinum populum grassatores vocat Strabo, & Iulius Belga iuuenis proiectæ andaciæ, cui vis, authoritas, & virtus nomen videbatur,* Briganticus *apud Tacitum cognominatur. Cuiusmodi vitio Brigantes nostri affines videantur fuisse, cùm ita in vicinos grassarentur, vt illis ea de caussa magnam agri partem ademerit Antoninus Pius, vti author est Pausanias qui sic scribit:* Ἀπετέμετο δὲ Ἀντωνῖνος ὁ εὐσεβὴς καὶ τῆς ἐν Βριτανίᾳ Βριγάντων τὴν πολλήν. ὅτι ἐπεσβαίνειν καὶ οὗτοι σὺν τοῖς ὅπλοις ἦρξαν τῆς Γενουνίας μοῖραν ὑπηκόους Ῥωμαίων. *Nec aliquos ignominiæ loci hoc laturos spero, me sanè mei dissimilem præberem, si priuatum*

uatum quempiam, nedum gentem ignominia notarem. Neque hoc ignominiam habuit bellicosa illâ ætate, cùm ius in viribus omnes gentes haberent. Latrocinia *(inquit Cæsar)* apud Germanos nullam habent infamiam, quæ extra fines cuiusque ciuitatis fiunt, atque ea iuuentutis exercendæ, & desidiæ minuendæ caussa fieri prædicant. *Nec à dissimili ratione* Pæones *apud Græcos quia percursores.* Quadi *apud Germanos, &* Chaldæi, *quòd grassatores nomen inuenisse memorantur.*

[redacted]

Birgantes *tamen illi in Hybernia, in nonnullis exemplaribus vocantur.*

Quòd verò Florianus Del-Campo Hispanus nostros Brigantes ab Hispania in Hyberniam, & inde in Britanniam ambitiosè nimis deduxerit, nulla alia coniectura suffultus, nisi quòd Brigantiam vrbem in Hispania sua inuenerit, à veritate malè metuo ne se abduxerit. Si enim non eadem caussa idem & nostris, & Hyberniæ Brigantibus nomen fecerit, malim cum eruditissimo meo Thoma Sauilo iudicare Brigantes nonnullos, & alias Britanniæ gentes, iam inde à Romanorum aduentu in Hyberniam secessisse, alios quietis, & otij cupidine adductos, alios, vt oculos à contagione dominationis Romanis inuiolatos haberent, alios denique, ne quam libertatem à natura pueri acceperant, senes voluntate amitterent. Cæterùm Claudium Imp. primum Romanorum hos nostros Brigantes aggressum fuisse, & sub imperium, ditionémq; suam subdidisse his versibus in suo Ludo innuit Seneca.

Ille Britannos
Vltra noti littora ponti, & cæruleos
Scuta Brigantes, dare Romulæis colla catenis
Iussit, & ipsum noua Romanæ iura securis
Tremere Oceanum.

Ego tamen non illos tunc deuictos, sed potiùs in Romanorum fidem se permisisse existimaui. Nam quod ille Poeticè lusit, historici non memorant. Tacitus enim prodit eo tempore discordias apud Brigantes exortas Ostorium noua bella destinantem retraxisse, quas ille paucis interfectis facilè consopiuit. Quo tempore, Brigantes suam Reginam Cartismanduam nobilitate pollentem habuerunt, quæ Caratacum captum Romanis tradidit. Hinc opes, & rerum secundarum luxus, maritóq; suo Venutio spreto, Vellocatum eius armigerum, in matrimoniū regnumq; accepit, vnde concussa statim flagitio domo, funestum exarsit bellum. Pro marito studia ciuitatis, pro adultero libido reginæ, & sæuitia. Illa callidis artibus, fratrem, & propinquos Venutij intercipit. Venutius stimulante ignominia, accitis auxilijs, simul ipsorum Brigantum defectione, in extremum discrimen Cartismanduam adduxit. Tum petita à Romanis præsidia, alæ, & cohortes illam varijs prælijs exemêrunt. Ita

Cartismandua.

Tacitus.

tamen

tamen vt regnum Venutio, bellum Romanis relictum fuerit, qui non ante Vespasiani tempora Brigantes sub iugum redigere potuerunt. Tunc enim Petilius Cerealis hanc regionem aggressus, multa prælia, & aliquando non incruenta gessit, magnámq; Brigantum partem, aut bello, aut victoria amplexus est. Quod verò Tacitus habet Brigantum hanc Reginam Caratacum captum Claudio tradidisse, eóq; Claudij triumphum instruxisse, manifestus est in optimo illo authore ἀναχρονισμὸς, & à Lipsio qui antiquorum authorum genios possidet, iampridem notatus. Nec enim Caratacus hic Silurum in illo Claudij triumpho ductus, nec Caratacus Cunobellini filius (sic enim in Fastis dicitur, quem Catacratum Dio vocat) de quo Aulus Plautius, si non eodem anno, certè sequenti ouans triumphauit, Sed hæc alij excutiant. Adriani tempore, cùm, vt inquit Ælius Spartianus, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, *Brigantes nostri à Romanis etiam descinisse, & turbulentam aliquam seditionem commouisse videantur, id ni esset, non erat cur caneret Iuuenalis, qui tunc vixit.* Temporis pro tempore positio.

Dirue Maurorum attegias, & castra Brigantum.

Nec posteà Antonini Pij tempore se animo admodum demisisse videntur, cùm ille eos agri parte mulctaret, quòd Genuniam, siue Guinethiam sociam Romanorum prouinciam, vt diximus, incursassent.

Si per Criticos nostros qui hodie audaciæ sunt admodum ingeniosæ mihi liceat, vnam & alteram mendam, quæ Tacito de Brigantibus inhæret, me hic tollere posse videor. Altera est in Annalium libro 12. vbi Venutium, quem modò posuimus è Iugantum ciuitate fuisse dicit, è Brigantum ciuitate, *ego legerim, quod in Historiarum 3. ipse Tacitus innuere videtur. Altera est in Agricolæ vita.* Brigantes, *inquit*, fœmina duce, exurere Coloniam, &c. *Trinobantes vt legas veritas iubet, de Boadicia enim Regina loquitur, cui cum Brigantibus nihil erat, Trinobantes autem illa in seditionem concitauit, & Camalodunum Coloniam exussit.* Tacitus emendatus.

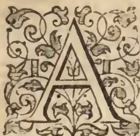
Cæterùm amplissima horum regio, quæ angustior, quàm cœperat, procedit, in medio, vt Italia Apennino, perpetuis montium iugis attollitur, qui Comitatus, in quos nunc describitur, interdiuidunt. Sub illis enim montibus, ad Ortum & mare Germanicum subiacent Comitatus Eboracensis, & Episcopatus Dunelmensis: & ad occasum Lancastrensis, Westmorlandia, & Cumberlandia, quæ omnes Prouinciæ in prima Saxonici Imperij infantia Deirorum regno continebantur. Saxones enim has regiones Nordanhumbrorum regnum dixerunt, & in duas partes diuiserunt Deiram, Deiplano *illa ætate vocarunt, scilicet, quæ nobis proximior, cis Tinam fl. &* Berniciam, *quæ vlterior, à Tina* Deiri. Bernicij.

ad

ad Fretum vsque Scoticum pertinuit, quæ partes quanquam suos reges aliquandiu habuerint: tandem in vnum tamen regnum coaluerunt.
* *Vtque obiter adnotem vbi in vita Caroli Magni legitur. Eardulphus Rex Nordanhumbrorum, id est,* De Irland *patria pulsum ad Carolum Magnum venisse. Legendum est coniunctim* Deirland, *& de hac regione intelligendum.*

Pag. 272. Annalium Francorum, in 8.

Yorkshire.



AGer Eboracensis, Saxonicè Euerpicscyre, Eferposcyre, & Eborascyre, vulgò **Yorkshire**, qui totius Angliæ Prouincia est longè maxima, temperatæ censetur vbertatis. Si hîc saxosa, vel arenosa sit sterilitas, illic lætissima aruorum fœcunditas, si hîc syluis sit nuda, illic densissimis nemoribus obumbrata, ita prouidè temperante natura, vt ipsa regio etiam sua varietate gratior & lætior videatur. Quà declinat in vesperum, montibus quos dixi, Lancastrensi agro, & Westmorlandia terminatur, vnde Arctum suspicit, Dunelmensem Episcopatum habet continuato *Tesis* flu. cursu diuisum. Quà Sol exsurgit, Oceano Germanico vrgetur. Latus Austrinum primùm ager Cestrensis & Derbiensis, inde Nottinghamiensis, & posteà Lincolniensis claudunt, vbi loci nobile illud æstuarium *Humber* interfunditur, in quod ferè omnia flumina, quæ hanc regionem perfundunt, tanquam in conceptaculum se euoluunt.

Humber.

* Prouincia hæc omnis in tres partes diuiditur, quæ à tribus cœli plagis, **Westriding, Eastriding, & Northriding** vocantur. **Westriding**, siue pars occidua, aliquandiu *Ousa* fl. Lancastrensi limite, & australibus regionis finibus continetur, vergitque ad occasum, & meridiem. **Eastriding**, siue pars orientalis ad orientem solem, & Oceanum spectat, quo vnà cum Deruentione flu. comprehenditur. **Northriding**, siue pars Septẽtrionalis, ad Septentriones pertinet, *Tesi* fl. Deruentione, & longo Ousæ decursu, quasi conclusa. In occidua parte, occidui, siue limitanei montes multa emittunt flumina, quæ singula vnus *Ousa* hospitio accipit, & in Humbrum secum deducit. Nec alia mihi commodior videtur ratio hanc partem describendi, quam si *Dani, Calderi, Ari, Wherfi,*

Westriding.

Wherfi, Nidi, & *Ouse* fluenta persequar, qui ex his montibus exorti, potiora sunt flumina, & locis potioribus affunduntur.

Danus, vulgò *Don*, & *Dune*, ita, vti videtur, nominatus quòd pressiori & inferiori in solum labitur alueo, id enim *Dan* Britannis significat; postque *Wortley* salutarit quæ insigni familiæ cognomen contulit, vti quod in proximo est *Wentworth*, vnde præter alios tùm in hoc Comitatu tùm alibi nobiles, Barones de *Wentworth* & originem & nomen vnà traxerunt: primùm *Sheafield* oppidum præterit ferrarijs fabris vti & alia oppidula adiacentia celebre, (cùm sint in vicinia ferrariæ plures) & castro firmo vetustóque munitum, quod recta serie à Louetotis, Dominis *Furniuall*, & Neuillo Domino de *Furniuall* ad Talbottos honoratissimos Salopiæ Comites descendit. Inde *Danus* alnis, taxis, alijsque arboribus amictus *Rotheram* adit, quod Eboracensem Archiepiscopum T. Rotheramum virum prudentem suo nomine insignitum, optimúmque sibi patronum, alumnum suum ostentat, qui ibidem Collegium cum schola triplici ad pueros scribendi ratione, Grammatica, & Musica instituendos laudabili proposito fundauit & dotauit, quod iniquitas temporum iam subuertit. Deinde castellum antiquum *Connisborow*, Britannicè *Caer Conan* rupi affixum suspicit, in quod, cùm Saxones Aurelius Ambrosius ad *Maisbelly* ita dissipâsset, vt illi, quà cuique proximum fuit, in fugam effunderentur, Hengistus eorum dux se 487
recepit: paucósque pòst dies pro castris suos in aciem produxit contra insequentes Britannos, & prælium sibi, & suis funestum conseruit: magna enim vis hominum concisa est, ipsúmque interceptum capite obtruncârunt Britanni. Posteà *Sprotburg* subluit antiquam sedem vetustæ equestris familiæ Guilielmiadum, siue *Fitz-Williams*, qui amplissima cognatione nobilissimos Angliæ attingunt, & è quibus procreati sunt Guilielmus *Fitz-Williams*, patrum memoria Southantoniæ Comes, & Guil. *Fitz-Williams* nuper Hiberniæ Prorex. Verùm decursu temporis hoc ad Copleios, vt *Elmesley* & aliæ in hoc tractu possessiones ad Sauillos hæreditario iure deuenerunt.

Dispartito hinc alueo *Danus* vetusto oppido allabens nomen impertit suum, quod nos hodie *Dancaster*, Scoti *Doncastell*, Saxones Donaceſteꝛ, Nennius *Caer Daun*, sed Antoninus Danvm vocat vti & Notitiarũ liber, qui prodidit præfectum equitum Crispinianorum ibi sub Duce Britanniarum stationem habuisse. Igne cœlitus demisso circa annum Domini. 759. ita deflagrauit, fuisque

Don. fl.

Wentworth.

Sheafield.

Rotheram.

Connisborow.

Florileg.

Fitz-Williams familia.

Dancaster.

que ruinis depressum iacuit, vt vix denuò respirarit. Magnam arcis aream ostendit, quam tunc incendio absumptam credunt, quò loci nunc templum elegans S. Georgio sacrum, quod vnicum est hoc oppido, vidimus. Sub hoc vix quinque ad austrum milliaribus abest *Tickhill* (quod omittere non libet) vetustum oppidum vetusto castro satis magno sed simplici mœnium ambitu, & mole ædita cui arx rotunda imponitur, munitum. Ea olim dignitate fuit, vt prædia quæ ad hoc spectarunt *Honor de Tickhill* sint nominata. Regnante Henrico primo, hoc tenuit Rogerus *Busly*, posteà Comites Aucenses siue de Ewe in Normannia, olim Dominos agnouit beneficio R. Stephani. Deinde Rex Richardus 1. Ioanni fratri donauit. Bello Baronico Robertus de *Veteriponte* sibi detinuit, quod vt redderet Comiti Aucensi Rex Henricus Tertius illi commisit Castrum de *Carleolo*, & Comitatum. Sed cùm Rex Galliæ non restitueret Anglis suas in Gallia possessiones, ideò Rex Angliæ retinuit cùm ab Edw. primo restitutionem Ioannes Comes Aucensis, iure Aliciæ proauiæ postularet. Richardus secundus Rex Angliæ tandem Ioanni de *Gaunt* Lancastriæ Duci munificè est elargitus. Cæterùm iam Danus qui sæpius hic insurgit, & campis innatat, diuisas recolligens aquas, cùm aliquantisper solidus fluxerit, per *Hatfield Chace* vbi Ceruorum admodum copiosa est venatio, iterum distractus, hinc *Idelum* Nottinghamiensium flumen, illinc *Arum* petit, vt vnà cum illis *Humbrum* æstuarium subeat. Quo in loco circumfunduntur his fluminibus *Diche-marsh*, & *Marshland* palustres regiunculæ, seu potiùs insulæ amnicæ, quæ xv. plus minùs mille pass. in circuitu colligũt, luxurianti viriditate lætissime, pascendis pecoribus admodum aptæ, & vndíque viculis quasi redimitæ. Terram tamen pendere, & increscentibus aquis attolli incolarum nonnulli existimant, quod de *Antro* Galliæ insula Pomponius Mela scripsit. Inter riuulos verò qui huc aquas suas conuehunt, non omittendus est *Went*, qui è stagno profluit iuxta *Nosthill*, vbi olim fuit monasterium Osvaldo Regi & Sancto sacrum, quod A. Confessor Regis Henrici Primi restaurauit, verùm hodiè habitatio est claræ, & equestris familiæ Gargrauiorum.

Calderus in ipso Lancastrensiũ confinio scatens ignobilibus prætexitur oppidis, inter quæ ad *Gretland* in cacumine montis in quẽ nullus nisi vna parte accessus, effossa fuit hæc ara votiua Deo ciuitatis Brigantũ Topico, vt videtur, pósita. Quę nũc cernitur Bradleiæ in ædibus clarissimi viri D. Ioannis Sauili Baronis Scaccarij.

Tickhill.

Plac. 1. tertij Ioannis.

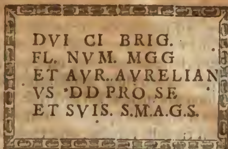
Pl. M. 4. H. 3.

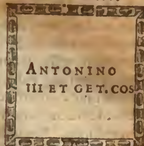
Marshland.

Nosthill.
S. Osvalds.

Calder fl.

In altero latere.


DVI CI BRIG.
FL. NVM. MGG
ET AVR. AVRELIAN
VS DD PRO SE
ET SVIS. S.M.A.G.S.

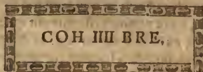

ANTONINO
III ET GET. COS

* Anno Christi 209.

Id est, *DVI Ciuitatis Brigantum Flauius Numerius MGG. & Aurelius Aurelianus dedicauerunt pro se & suis.* Extremæ notæ mihi prorsus ignota nisi legas. *Sacrificijs mactandis Aram Genio statuentes. Antonino tertium & Geta Consulibus.*

An verò DVI illud sit *Deus*, quem *Diw* nunc vocant Britanni, an peculiaris Brigantum Genius Topicus, disquirant doctiores: *Vti animæ nascentibus, ita populis fatales genij*, sic scribit Symmachus, *diuiduntur. Variósque custodes cunctis regionibus mens diuina distribuit.* Hæc enim erat priscorum Theologica persuasio. Vt enim exteros taceam quorum historia eiusmodi Dijs Topicis est plenissima. Habuerunt Britanni in ea parte quæ Essexia nunc dicitur ANDATEM, in Cumberlandia BELLO-TVCADRVM, in Northumbria VITERINVM, vt ex inscriptionibus quas suis locis dabo, clariùs constabit. Rectéque obseruauit Seruius Honoratus Topicos Deos ad alias regiones nunquam transire. Sed ad Calderum, qui cùm iam aduenis aquis est plenior ponte pulchro ad *Eland* coniungitur, propè quem ad *Grimscane* lateres fuerunt reperti sic inscripti

DVI. *Genij locorum.* *Lib. 1. Ep. 40.*


COH IIII BRE.

Romani enim militari laude florentes & Legiones & Cohortes in pace & otio contra otium, fossis perducendis, vijs muniendis, lateribus coquendis, pontibus extruendis, &c. prudentissimè exercuerunt.

Vopiscus in Probo.

Inter ipsos montes *Calderus* posteà à sinistra *Halyfax* relinquit, oppidum celebratissimum in decliui collis ab occasu in Ortum positum. Nec multis antè sęculis hoc nomen assumpsit,

Halyfax.

Aliqui volunt, The Chappell in the Groue, prius dictum fuisse.

Horton enim anteà dicebatur, vt ex incolis perhibent nonnulli, qui & hanc historiolam de nominis immutatione habent. Clericus quidam, vt vocant, virginem impotenter deperibat, cuius pudicitiam cùm nullis lenocinijs expugnare potuisset, amore in amentiam verso, caput virginis sceleratus abscidit, quod posteà taxo appensum, vulgus ad putredinem vsque sacrosanctum habuit, & inuisit, arborísque ramusculos quisque sibi decerpsit. Sed arbore iam denudata, honoris & religionis opinionem conseruauit credulitas. Populus enim credidit venulas, quæ tanquam comæ, vel stamina inter corticem & truncum taxi extenduntur, ipsissimos fuisse virginis capillos. Vnde peregrinatio à vicinis huc instituta, & ita frequentata fuit, vt *Horton* viculus in amplum oppidum accreuerit, noménque nouum Haligfax siue *Halifex*, id est, *Sacri capilli*, acceperit. *Fax* etenim Transtrentanis Anglis capillum significat. Vnde etiam nobilium familia in hoc agro *Fairefax* à pulchro capillitio nominatur. Qui ergo ex nominis similitudine hoc Ptolemæi Olicanam statuunt, frustrà sunt. Celebritas verò huius oppidi magna est apud vulgus ex ea lege qua furto deprehensos statim capite obtruncant, nec non apud doctos quòd Ioannem de *Sacro Bosco* authorem de Sphera hinc oriundum perhibent. Sed celebritas maior ex Parochiæ amplitudine, Capellas enim XI. è quibus duæ sunt Capellæ parochiales, & hominum plùs minùs duodecem millia numerat, Adeò vt incolæ subinde dicere soleant, hanc suam parochiam plures alere, homines quàm alia cuiuscunque generis animalia: cùm alibi in Anglia in locis fertilissimis plurima ouium millia & pauculos homines conspicias quasi ouibus & bobus homines cesserint vel ab ipsi deuorati fuerint. Admiranda etiam inprimis hîc incolarum industria, qui solo sterili in quo non modò commodè viui, sed vix viui possit, ita re pannaria floruerunt quam primùm ante septuaginta annos exercere cæperunt, vt & opes sibi magnas congerant, & vicinis omnibus laudem præripiant; verúmq; illud probârunt, quod dicitur hominum industriam loci sterilitate sæpè exacui, & hinc Norimbergam Germaniæ, Venetias & Genuam Italiæ, Limogeámque Galliæ vrbes infœcundis locis sitas extitisse florentissimas. Ad sextum hinc milliare non ita procul à dextra Calderi ripa, prope *Almondbury* viculum in colle satis præruptè ædito, qui vnà tantùm parte ex æquo adiri possit, valli, murorum aliquæ ruinæ, & castelli quod triplici munitionum, quasi corona præcingebatur, manifesta indicia cernuntur. Hunc etiam

Fax, quid.

Halifax Law.

Almondbury.

etiam OLICANAM fuisse volunt nonnulli, sed aliud vult veritas, nimirùm esse CAMBODVNVM, quod perperàm Ptolemæo CAMVLODVNVM, & Bedæ diuiso vacabulo CAMPO-DVNVM, Hoc probat hinc à Mancunio, illinc à Calcaria, ipsa quam statuit Antoninus distantia. Primis etiam Saxonum temporibus summo honore floruisse videtur, basilicámque habuit à Paulino huius gentis Apostolo constructam, & Albano sacratam, vnde pro *Albonbury*, *Almonbury* nunc dicitur. Sed cùm Ceadwalla Britannus, & Penda Mercius Edwinum harum regionum principem acerrimo bello persequerentur, hostili igne (vt à Beda scribitur) deflagrauit, quod quidem adustus in saxis color etiamnum testatur, Castellum tamen posteà eo loci surrexit quod Henrico Lacy Regem Stephanum confirmasse legi. Cambodunum.

His relictis *Kirkley* quondam virginum sacrarum sedem, & Roberti Hoodi prædonis honestissimi, & igitur decantatissimi, tumulum prætérlapsus Calderus petit *Dewsborrough* sub colle excelso positum. An nomen habuerit à *DVI* illo quem modò dixi Deo Topico non dixerim, Nomen sanè non abludit, sonat enim *Duis Burgum*, & floruit sanè in prima enascentis Ecclesiæ infantia inter Anglos in hac Prouincia. Accepimus enim crucem hic extitisse in qua inscriptum fuit Dewsborrough.

PAVLINVS HIC PRÆDICAVIT ET CELEBRAVIT.

Paulinum verò hunc primum fuisse Archiepiscopum Eboracensem, circa annum salutis 626. Annales consentiunt omnes. Hinc per *Thornhill* quod ab eiusdem cognominis Equitibus auratis ad Sauillos descendit, *Wakefeldiam* alluit Calderus re pannaria, sua magnitudine, ædificiorum elegantia, foro frequenti, & ponte inclytam, cui sacellum pulcherrimum impositum fuit ab Edwardo IIII. in memoriam eorum qui ibi prælio ceciderunt. Comitum Warrenniæ & Surriæ hæc olim possessio erat, vti etiam *Sandal* castrum adiunctum, quod Ioannes Comes Warrenniæ qui libidini mentem nunquam clausam habuit condidit, cùm Thomæ Comitis Lancastriæ vxorem familiariùs quàm pudicitia postularet tractasset vt in hoc ipsam à marito securè detineret. Sub hac cùm Anglia intestino, & ipsis visceribus inhærente bello vreretur, inter plurimos alios, Eboracensis Dux Richardus Edwardi 1460 Wakefeld.

 IIII.

IIII.pater, qui fortunam potiùs mouere, quàm expectare elegit, à Lancastrensibus interfectus occubuit. Tractus hîc circumuicinus satis longè latéque *Dominium de Wakefeld* dicitur, Seneschallúmque suum habet semper aliquem ex nobilioribus vicinis, quod munus sæpiùs gesserunt Sauilli, quorum familia hîc est numerosissima, hodiéque eodem fungitur I. Sauillus Eques auratus, cuius ædes elegantissimæ haud procul ad *Howley* conspiciuntur. Vix quintum à *Wakefeldia* milliare Calderus emensus est, cùm & aquas & nomen in *Aro* deponit suum. Vbi ad confluentes intersidet *Medley*, olim Medelej, id est, *Interamna*, vel *Media inter amnes* ob situm dicta: sedes superiori seculo Rob. Watertoni Hippocomi Regis Henrici IIII: nunc verò clarissimi viri Ioannis Sauilli dignissimi Baronis Regij Scaccarij, quem & mihi pro humanitate fauisse, & hoc opus pro doctrina promouisse libens lubensque agnosco.

Sauilli.

Howley.

Medley.

Arus ex Pennigenti montis radicibus, qui inter occiduos montes altiùs se effert, ortus, statim ita mæandris ludit, quasi dubius fontes an mare petat, vt septies semihoræ spatio recto itinere mihi traijciendus esset. Tranquillus, compositus, & vix fluens leniter fluit, vnde sortitum nomen credimus. Lenem enim, & lentum *Ara* Britannis denotare diximus, vnde lentus ille Galliæ Araris nomen habet, Regionem ad huius fontes *Crauen* vocamus, fortè à Britannica *Crage*, id est, *Saxum*. Saxis enim, atque pendentibus rupibus, & aspretis omnia inhorrescunt, quibus media, suis quasi latebris, non procul ab Aro subsidit *Skipton*, intérque præcipitia quodammodo inclusa latet, perinde ac Italiæ Latium, quod sic dictum autumat Varro, quia sub Apennino, & Alpibus lateat. Oppidum pro ratione ædificiorum inter hos montes satis est nitidum, castrúmq; habet ornatum sanè, & munitum, à Roberto de *Rumly* constructū, per cuius posteros hæreditariò ad Albæmarlæ Comites deuenit. Cùm autem horum caduca hæreditas, vt aiunt, Regibus obtigisset, Robertus de *Clifford* (cuius posteri nunc sunt Cumbriæ Comites) commutationis iure, & hoc castrum & amplissima circumquaque latifundia ab Rege Edwardo secundo consequutus est, traditis Regi in manum possessionibus quas in *Marchia Walliæ* habebat.

Are fl.

Araris Galliæ. Crauen.

Skipton.

Latium.

Cùm Arus *Crauen* superauerit, diffusior lætiores agros circumiectos & *Kirkstall* non obscurum olim monasterium ab Henrico Lacy 1147. fundatum præterlabitur, demúmque *Leedes*, Saxonicè Loydes inuisit, oppidum lanificio opulentum, vbi Oswius Northum-

Lib. M. de Stanlow. Leedes.

Northumbrius Pendam Mercium fudit. *Et magna cum vtriusque populi vtilitate*, vt inquit Beda, *nam & suam gentem ab hostili paganorum depopulatione liberauit, & ipsam Merciorum gentem ad fidei Christianæ gratiam conuertit.* Locus verò ipse in quo pugnatum est, Winwidfield à scriptoribus vocatur, quod nomen à victoria impositum suspicor, vti locus in Westphalia, vbi Quintilius Varus cum suis legionibus cæsus erat, Germanicè Winfield, id est, *Victoriæ campus*, appellatur, vt annotauit doctissimus, & mihi summè amicus Abrahamus Ortelius. Hîc circumquaque in regiuncula dicta *Elmett* * calx viua passim effoditur, quæ ad *Brotherton*, & *Knottingley* excoquitur, statisq; temporibus quasi nundinis ad *Wakefeldiam*, *Sandall*, & *Stanbridge* magna vis eius conuehitur: & in occiduam hinc regionem, quæ montana & frigidior ad agros lætificandos & fæcundandos diuenditur. Sed hæc agricolis relinquamus, ego quò cœpi pede pergam. Winwidfield. * Limestone.

Calderum quem dixi, hospitem cum suis aquis tandem recipit *Arus*, vbi iuxta ipsos confluentes, Castleford est viculus, Casterford Marianus vocat, qui prodit ciues Eboracenses plurimos ex Edelredi Regis exercitu ibi cecidisse, quos insequentes carptim lacesserunt, cùm ille ob fidem violatam hanc regionem incursaret. Sed vetustiore nomine hic locus Antonino LEGEOLIVM, & LAGETIVM dicitur, in quo præter vetustatis expressa atq; illustria indicia, magna vis Rom. nummorum *Sarasins beads* vulgus ibi vocat, in loco *Beanfield* à fabis nunc dicto iuxta ecclesiã: inuenta: etiam distantia à Dano & Eboraco, quibus interposuit, planissimè edocet: vt situm ad ipsam militarẽ Romanorum viam, & quòd Rogerus Houedenus disertè Ciuitatem vocat, taceam. Castleford. Legeolium.

Hinc Arus *Calderi* incursu grandior à sinistra *Brotherton* oppidulum relinquit, in quo * Margareta Regina è venatione diuertens, partu leuata marito suo Edwardo primo Thomam de *Brotherton* inde nominatum, qui posteà Comes Norfolciæ & Angliæ Marescallus peperit. Nec longè inferiùs *Arus* recepto Dano in *Ousam* se immergit. A dextra, vbi marga flauior reperitur quæ agris inspersa ad fertilitatem plures annos valet, haud procul à ripa *Pontfract*, siue *Pontem fractum*, vulgò *Pontfreit* præterit, quod è Legeoli occasu quasi in vitam prodijt. Saxonicis temporibus Kirkbŷ vocabatur, sed Normanni à fracto ponte Gallicè *Pontfract* nominârunt. Agro sedet peramœno, Glycyrizæ, & siseris feraci, ædificijs excultum nitidis, castrúmq; rupi affixum ostendit, si quod aliud magnificum, crebrísque propugnaculis non Brotherton. * *Vxor secunda.* *Marga flaua.* Pontfreit. *T. de Castleford.*

Lacy. minùs ſpecioſum, quàm tutum. Hildebertus Lacy Normannus, cui hoc oppidum cum vicino agro (Alrico Saxone exturbato) Guilielmus primus dederat, caſtrum hoc primus condidit, Henricus verò Lacy eius nepos *fuit in bello* (ex Placitis loquor) *ad Trenchbrey contra R Henricum primũ, quare deſſeiſitus fuit de Baronia de Pontfract, & Rex dedit honorem Widoni de Lauall qui tenuit ad tempora Regis Stephani quo tempore intrauit Henricus ille in Baroniam, & intercedente rege pro* 150. *libr. compoſuit cum Widone.* Henrico huic natus eſt filius Robertus, qui nulla ſuſcepta prole reliquit Albredam *Liſours* ſororem, *ex parte matris non ex parte patris hæredem, quia non alium tam propinquum habuit, vnde illa poſt Roberti mortem vtrámq; hæreditatem fraternã de Lacy, & paternam de Liſours occupauit.* Hæc ſunt ipſa verba libri Monaſt. de *Stanlow.* Hanc duxit Rich. *Fitz-Euſtach*, i. Filius Euſtachij Conſtabularius Ceſtriæ, cuius poſteri Laciorum nomen ſibi adſciuerunt, & Comites Lincolniæ floruerunt. Per Laceiorum verò vltimi filiam formula tranſcriptionis ornatiſſima hæc hæreditas tandem deuoluta eſt ad Comites Lancaſtrenſes, qui caſtrum plurimùm adauxêrunt, vti etiam Regina noſtra Elizabetha magnis impenſis inſtaurauit, ſacellúmque pulchrum inchoauit. Suo autem ſanguine cruentauit Thomas Comes Lancaſtriæ, qui Lancaſtrenſiũ primus vxorio illo iure poſſedit, Illum enim Rex Edwardus II. vt ſe à rebellione & contemptu vindicaret ſalutari ſeueritate hîc capite truncauit, quem tamen in Sanctorum numerum retulit vulgus. Eadémque pœna eodem in loco poſteà Richardus III. Antonium Comitem de *Riuers* interceptum affecit. Metuebat etenim tyrannus ne ille vir erecto animo, & R. Edwardi v. auunculus ſibi ad tyrannidem graſſanti viam intercluderet. Abbatiam quam hîc religioſis Lacei, & Hoſpitale quod pauperibus R. Knolles poſuerunt, ſciens omitto, cùm vix rudera iam oſtendantur.

Placita 11. H. 3.

Liber Monaſterij de Stanlow.

Th. Comes Lancaſtria.

A Legeolio relictâ *Shirborna* oppidulo frequenti quod à limpido fluuiolo nomen accepit, & Athelſtanus Rex Archiepiſcopis Eboracenſibus conceſſit, militari Romanorum via alta eminentia aggeſta ad *Aberford* peruenimus: qui viculus eſt ſitus ad viam illam militarem, & aciculis conficiendis, quibus primas mulieres deferunt, celebris. *Coc* fluuiolus (*Cokarus* in libris concipitur) hîc ſubterlabitur, & in deſcenſu ad fluuiolum vetuſti caſtri radices, quod *Caſtle Cary* vocant, cernuntur. Vix duûm hinc milliarium interuallo ad Cocari fontes *Barwic in Elmet* ſedet, Northumbriæ

Aberford.

Cary Caſtle.

Barwic in Elmet.

thumbriæ regum olim vt ferunt, villa regia, quam muris circumseptam fuisse vel rudera loquentur. Ex altera parte *Hessellwood* locatur primaria sedes claræ & inprimis antiquæ familiæ *Vavasorum* qui ex munere (regij enim olim *Valuasores* erant) hoc nomen assumpserunt, & postremis Edwardi primi temporibus Guilielmus *Vavasor* ad Comitia Parlamentaria cum reliquis regni Baronibus euocatus erat, vt in ipsis quas vocant *Summonitionibus* videre licet. Subest huic clarissima illa Lapicædina quæ *Petres Post* dicta, eò quòd saxis inde excisis liberalitate *Valuasorum* templum illud magnificum *S. Petri* Eboraci fuerit substructum. Hesselwood. *Vavasores, siue Valuasores.* * Petres Post.

Ab Aberfordia *Cokarus* fluuiolus statim *Wherfum* fl. quasi mœstior petit ciuilia detestatus bella, ex quo Anglorum sanguine cruentus fluxerit. Ad eius enim ripam iuxta *Towton* viculū rusticanum, verè fuit Pharsalia nostra. Nullo vnquam in loco tantum virium, tantum nobilitatis Anglia nostra vidit, centū scilicet hinc illinc millia, nūquam acriores, nunquā alacriores partium duces, qui Dominico Palmarū 1461. instructis agminibus, collatis signis concurrērunt. Cúmq; anceps pugna in multum diei varium certamen extraxisset, Lancastrenses impetum non sustinentes, quibus res nulla magis exitio fuit, quàm ipsius exercitus incomposita magnitudo, datis tergis effusè fugerunt: adeóque concitato cursu cædi instantes, sequuti sunt Eboracenses, vt nobilibus plurimis occisis, triginta quinque Anglorum millia eo die fuerint desiderata. Paulóque inferiùs est iuxta *Shirburn* ad *Hudleston* viculum Latumia nobilissima, è qua lapides cum primùm excisi, sunt molliores, cùm tamen vento & aëre indurantur, sua duritie solidissimi. *Prælium ad* Towton. * *Latumia.*

Ex Crauenæ montibus descendit etiam *Wherf*, siue *Wharf*, Saxonicè Guerf, & Aro æquidistans diu defertur. Si quis nomen detortum existimat ex *Guer* dictione, quæ Britannis *Rapidum* sonat, næ illius opinioni fluminis natura suffragatur, prærapida enim celeritate fremens, quasi contumax, & iratus deuehitur, saxísque crebris exasperatur, quæ non sine admiratione prouoluit, præsertim cùm hybernis aquis intumuerit. Ipsa etiam æstate perinfestus est, quod ipse nec sine meo periculo sensi, cùm primùm has regiones perlustrarem. Saxa enim habet adeò lubrica, vt equi vestigia fallant, aut vnda rapidior subducat. Cursu satis longo, quem quinquaginta ferè pass. mill. à fontibus ad Ousam conficit, obscura tantùm perstringit oppidula, delapsus per Wherf fl. *

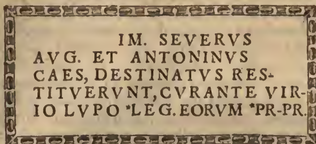
Kilnesey

Kilnsey Cragge.

Kilnesey Cragge cautem omnium quas vidi æditissimam & præruptissimam, & *Barden-Towre* Comitis Cumberlandiæ turriculam vbi circumquaque est opima venatio, *Bolton* vbi olim Monasteriolum, *Bethmesley* sedem celebris familiæ Claphamorum, è qua fuit I. Clapham bello ciuili inter Lancastrenses & Eboracenses vir admodum bellicosus. Inde *Ilekely* accedit quam ex ratione situs ad Eboracum ex Ptol. & nominis affinitate OLICANAM iudicarim. Certè vetustum esse oppidum (præter columnas Romano opere exculptas in cœmiterio iacentes) Seueri ætate restitutum opera *Virij Lupi Legati & Proprætoris Britanniæ edocet hæc nuper iuxta Ecclesiam effossa inscriptio.

Olicana.
Ilekely.

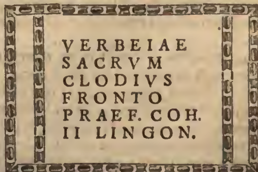
* *Huius meminit Vlpianus li.2.de vulgari & pupillari substitutione.*


IM. SEVERVS
AVG. ET ANTONINVS
CAES, DESTINATVS RES-
TITVERVNT, CVRANTE VIR-
IO LVPO *LEG. EORVM *PR-PR.

* *Legato.*
* *Proprætore.*

Cohortem secundam Lingonum hîc egisse testatur hæc etiam Ara quam ibi vidimus, sub gradibus domicilij positam & sic inscriptam VERBEIAE, Nymphæ fortasse, vel Deæ *Wherfi* præterlabentis fluminis

Verbeia fl. vel Nympha.


VERBEIAE
SACRVM
CLODIVS
FRONTO
PRAEF. COH.
II LINGON.

Flumina enim vt scribit Gildas eo seculo *Diuinis honoribus à cæco Britanniæ populo cumulabantur*. In Ecclesia dum diligenter monumenta antiquitatis Romanæ perquirerem, nihil accurrit nisi Adami Midletoni militis armata è saxo effigies, qui floruisse

videtur

videtur sub Edwardo primo, cuius posteritas etiamnum hîc in vicinia ad *Stubham* superest.

Inferiùs *Otley* adsidet Archiepiscopi Eboracensis oppidum, sed nihil memorandum habet præter arduam & rigentem cautem, *Cheuin* vocãt, cui subiacet. Montis enim dorsum *Cheuin* dicitur Britannis, vnde dorsum illud montium perpetuum in Gallia quæ olim illa eadem qua Britanni vsi sunt lingua, Geuenna, & Gebenna fuit dicta. Posteà ripis vtrinque calce illa fœcunda quam *Limeston* vocant extructis *Harewood* præterfluit, vbi castrum vídimus nec inelegans, nec inualidum, quod pro temporum vicissitudine subinde Dominos mutauit. Curciorum olim fuit, sed per Aliciam hæredem deuenit ad Warinum *Fitz-Gerold* qui ipsam in vxorem duxerat, cuius filia Margareta cùm amplissimas fortunas haberet primùm elocata est Baldwino de *Riparijs* Comitis Deuoniæ filio, qui antè patrem obijt, posteà Falcasio de *Brent* Regis Ioannis beneficio ob egregiam in direptionibus operam. Cùm autem Isabella Comitissa Deuoniæ sine sobole diem obijsset, obtigit hoc castrum Roberto de *L'isle* filio Warini, vt consanguineo & alteri hæredum: atque inde per *Aldborrough*, ad *Ritheros* deuenit, vt author est mihi Fr. Thinnus qui antiquitates Angliæ summa diligentia magnóque iudicio iam diu est venatus. Nec tacendum quod huic vicinum *Gawthorpe* vnde effloruit Gascoignorum è Guasconia Galliæ, vt videtur, familia quam sua vetustas & virtus plurimùm illustrauit.

Otley. Cheuin. Cheuin quid. Geuenna. Harewood. Placita 1. Ioan. Rot. 10. in. D. Monast. le droit 35. E. 1. Domini de Insula, siue Lisle. Gascoigni.

Hinc *Wetherby* Wherfus alluit oppidum mercatu satis insigne, quod nihil antiqui omnino ostendit, præter locum sub ipso, Diuæ *Helenæ* vadum nunc vocitant, vbi militaris Romanorum via flumen transiuit. Inde per **Tadcaster** exiguum quidem oppidulum defluit, quod tamen CALCARIAM fuisse ex distantia, soli natura, & nominis notatione non possum non sentire, & cum Rob. Marshallo de *Bickerton* politi iudicij viro vnà consentire. Ad nonum enim milliare Italicum ab Eboraco abest, vti Calcariam statuit Antoninus, Calx etiam quæ est cæmentorum ferrumen, & vix alibi in hoc tractu reperitur, hîc copiosè effoditur, & in ædificiorum vsum Eboracum vsque & in omnem regionem circumuicinam distrahitur. Cùm autem calx illa Britannis Saxonibúsq; olim & Septentrionalibus Anglis *Calc* communi nomine dicatur, & Calcarienses in Codice Theodosij dicantur, qui sunt calcis excoctores, non absurdum videatur, si nominis ratio à calce petatur vti *Chalcis* ab ære, *Ammon* à sabulo, *Pteleon* ab vlmis,

Wetherby. Tadcaster. Calcaria. Calcarienses. De Decurionibus L. 37.

&

& *Calcaria* vrbs Cliuiæ fortaſſe à calce nomina acceperunt: maximè cùm etiam *Calca-ceſter* Bedæ dicatur, vbi meminit Heinam mulierem quæ prima in hac regione Sanctimonialis veſtem ſuſcepit ad hanc ciuitatem ſeceſſiſſe, & manſionem ſibi inſtituiſſe. Præterea collis ad oppidum *Kelc-bar* dicitur, in quo antiqui nominis nonnihil ſubeſt. Nec deſunt alia vetuſtatis argumenta, vt enim ſitum ad viam conſularem omittam, Romanorum Cæſarum nummi ſæpe effodiuntur, foſſarum quibus ambiebatur veſtigia, & vetuſti caſtri area ſuperſunt, è cuius reliquijs non ante multos annos pons erat conſtructus, quem cùm *Wherfus* ſubierit, * iam ſedatior aquas ſuas Ouſæ confundit. Et ſanè mihi neutiquam admiratione indignum videtur, quod Wherfus tot aquis adauctus æſtiuo tempore tam tenuis ſub hoc defluat, vt quidam adulta iam æſtate cùm huc veniſſet, lepidè cecinerit.

Nil Tadcaſter *habet Muſis, vel carmine dignum,*
Præter magnificè ſtructum ſine flumine pontem.

Hiberno autem tempore ſi veniſſet, tantum pontem tot aquis vix capacem vidiſſet. Sed norunt Phyſici pro calore vel frigore extrà vel intrà graſſante, fontes & fluuios vel decreſcere, vel augeri.

Nid fl. Superius *Nidus* fluuius fœculentior è radicibus Crauenniorum montium primùm per *Nidberdale* vallem à ſe denominatam, * ſyluis coronatus deſcendit, inde per *Rippley* mercatum aquas Rippley. ducit, vbi Inglebeiorum familia vt magna antiquitate, ita multo Knarsborrow Caſtle. ſplendore floruit. Poſteà **Gnaresburg**, vulgò **Knarsborow** caſtrum rupi aſperrimæ impoſitum, vnde & nomen inditum, profundo ſuo alueo communit, quod Serlonem de *Burgo* patruum Euſtacij Veſcij condidiſſe ferunt, poſteà Eſtoteuilli ſedes erat, nunc verò patrimonij Lancaſtrenſis cenſetur. Sub quo fons eſt in quem ex impendentibus rupibus aquæ guttatim diſtillant, vnde Dropping Well. *Fons lignum in ſaxa conuertens.* *Dropping Well* vocant, in quem quicquid ligni immittitur, lapideo cortice breui obduci, & lapideſcere obſeruatum eſt. In agro * verò vicino glycyrriza lętè prouenit, & marga illa flauior & mollior reperitur quæ ad terrę fertilitatem plurimùm iuuat. *Forreſta* autem adiacenti præfuit olim vt cuſtos Gamellus quidam cuius poſteri ab habitatione ad *Screuen* nomen de *Screuen* aſſumpſerunt, à quibus orti ſunt *Slingeſbei*, qui hanc *Forreſtariam* ab Ed- Slingesbei. wardo III. acceperunt, & ad hunc vſque diem hîc clarent. Hæc *Nidus* præteruectus, non procul ab *Allerton* ſede Equeſtris familiæ antiquæ ſanè, & celebris *Malliuerorum* qui in antiquis ſcriptis

scriptis *Mali Leporarij* dicuntur, post breue iter Ousam obuium vndis suis adauget.

Vre autem ex his occiduis item montibus, sed in altera regionis parte scilicet in Northriding emanans, cum hoc nomine septentrionalem agri partem irrigarit, paulò antequam ad *Rippon* peruenit, fit limes inter Septentrionalem, & occidentalem huius prouinciæ partem. *Rippon* verò illud, Saxonicè hrippun, inter *Vrum* & *Skell* fluuiolum locatum, religioni suam dignitatem debet, inprimis monasterio à Wilfrido Eboracensi Archiepiscopo, in primitiua Anglorum ecclesia constructo, *miro*, vt inquit Malmesb. *fornicum inflexu, lapidum tabulatu, porticuúmq; anfractu*, quod posteà Dani, cùm nec diuinis, nec humanis præ impotenti rabie parcerent, vnà cum oppido exciderunt. Denuò tamen instauratum floruit opera Odonis Archiepiscopi Cantuariensis qui maximus mystagogus Wilfridi reliquias hinc Cantuariam transtulit. Sed à Normannico imperio potissimùm viguit, cùm, vt inquit ille, monachorum castra copiosiùs extrui cœpissent, tunc enim & oppidum sub suo magistratu, quem antiquo Saxonico vocabulo **Wakeman**, quasi *Excubitorem* vocant, & lanificij industria, quæ hodie valdè remissa est, inclaruit, & monasterium sub Eboracensium Præsulum tutela mirum in modum florere cœpit. Templúmq; sanè perelegans nobilium vicinorum, & sui Thesaurarij impensis positum, quod tribus excelsis pyramidibus, & aduenientibus quasi gratulatur, atque *Fontibus* opulento cœnobio à Thurstino Eboracensi Archipræsule in conspectu fundato æmulabatur. Ad alteram huius Templi partem Cantorum collegiolum ab Henrico Both Archiepiscopo Eboracensi constructum vidimus: ab altera parte tumulum terreum satis grandem, *Hilshow* dicunt, quem à Danis aggestum perhibent. In ipso templo auorum memoria Wilfridi acus celeberrima fuit, id erat angustum in cryptoporticu foramen quo mulierum pudicitia explorabatur, Quæ enim castæ erant facilè transibant, quæ dubia fama, nescio quo miraculo constrictæ detinebantur. *Fontium* illi monasterio (*Fountains* nos vocamus, quod vberrimo agro amœnissimè positum, & plumbi venas in proximo habet) originem dederunt duodecem Monachi Eboracenses, qui cùm astrictiore vitæ genere Deo inseruire arderent, sua claustra deseruerunt. Quibus post multas molestiarum messes hoc monasterium Thurstinus Archiepiscopus Eboracensis construxit. Horum non meminissem, si D. Bernardus eorum institutum non tantoperè in suis epistolis

Vre.
Rippon.
S. Wilfrids needle.
Fountains.

epistolis approbasset.

Burrowbridge. *Vro* non multò inferiùs adsidet exiguum oppidulum **Burrowbridge** appellatum, à ponte quo flumen iungitur, qui nunc pons è viuo saxo sublimis & eximius est; sublicium autem Edwardi secundi tempore videtur fuisse. Legimus enim cùm Anglorum proceres regem illum & Remp. agitarent, Humfredum de *Bohun* Herefordiæ Comitem dum per hunc transiret, ex rima à milite sub ponte latente, per inguina transfossum fuisse. Iuxta hunc pontem ad occasum in tribus diuersis agellis, quatuor vastos lapides pyramidali forma, sed rudi admodum opera recta quasi linea positos vidimus. Pyramides. Duæ mediæ Pyramides, quarum alteram sacra illa auri fames frustrà nuper subuertit, ferè contiguæ erant, exteriores non magno, sed pari ferè interstitio ab his vtrinque distant. De his nihil aliud habeo, quod dicam, nisi quòd cum nonnullis existimem Romanorum fuisse trophæa ad ipsam militarem viam erecta quæ hàc duxit. Vulgi enim fabellas, qui has *Cacodæmonum sagittas* vocat, quibus antiquas vrbes confixerunt, libens omitto. Non tamen hoc omittam quòd plurimi, & illi quidam docti has non è viuo saxo, sed arena pura & vnctuoso aliquo factas esse existimarint. Cuiusmodi cisternas Romæ fuisse ex arena fossitia & vehementissima calce ita constructas meminit Plinius, vt lapides viderentur.

Isurium. Magis ad Orientem ab hoc ponte Is-vrivm Brigantum vrbs vetusta à præterfluente *Vro* nomine accepto olim floruit, sed multis retrò sæculis à fundamentis excisa. Viculus autem qui eius loco emicuit, ad testandam vetustatem **Caldburg**, & **Aldborow**, id est, *Antiquus Burgus*, dicitur. Aldborow. Nam in ipsa vrbis area restibiles sunt agri & pascua, vix quidem, vt vestigia eius notari possint. Laboraret certè ipsa Annalium fides, vt hoc Isurium fuisse crederemus, nisi Vrus fluminis nomen, Romani nummi assiduè eruti, & distantia quam inter hoc & Eboracum interposuit Antoninus fidem facerent. Ad XVI. enim milliare Italicum hinc defluens Vrus, quem Saxones iam *Ouse* dixêrunt, quod *Ousburne* amniculum recepit, Eboracum. Yorke. Eboracvm siue Ebvracvm vrbem interluit, quam Ptolemæus in libro Magnæ Constructionis secundo Brigantivm vocat, si liber non sit corruptus, quòd Brigantium caput esset. Nennius *Caer Ebrauc*, Britanni *Caer Effroc*, Saxones Euoppic & Eopoppic, nos hodie **Yorke** dicimus. Nec mihi persuaderi patiar, aliunde Eburacum deductum, quàm ab *Vro* flumine, ita vt sonet, ad vel secundum *Vrum*; sic Ebv-

ROVICES Galliæ ad *Eure* flumen, iuxta *Eureux* in Normannia consederunt, sic EBVRONES Belgici propè *Ourt* flumen in diocœsi Leodiensi, & EBLANA Hiberniæ *Lefny* flumen attingit. Vrbs hæc totius Angliæ secunda, huius regionis pulcherrima, vniuersæque septentrionali parti, & præsidio, & ornamento est singulari. Amœna, ampla, munita, ædificijs tam priuatis, quàm publicis exculta, opibus, ciuibúsque referta, & Archiepiscopali sede præclara. *Vrus*, qui nunc *Ouse*, à septentrionali parte in meridiem placidè delabens, vt dixi, intersecat, & quasi in duas vrbes diuidit quæ lapideo ponte, qui inter alios vastissimum omnium quos vidi fornicem habet, coniunguntur. Pars occidentalis quæ minùs frequens est, mœnibus pulcherrimis, cum flu. quadrata facie concluditur, portáque vna *Mikell-barre*, id est, *Porta magna*, aduenientes admittit. A qua longa & spatiosa protenditur ad pontem platea elegantibus obsessa ædibus quibus à tergo subiacent vtrinque horti consiti, & post eos ad mœnia vsque campi exercitijs dicati. In quorum australi quem faciunt cum flumine angulo, molem editiorem futuro castro, vt videtur, iactam, *Old bale* nominant, eminere vidimus, quam Guil. Melton Archiepiscopus (vt in Archiepiscoporum vitis legitur) *primum spissis, & longis 18 pedum tabulis, postea lapideo muro fortiter inclusit*, quæ iam tamen disparuerunt.

Pars orientalis quæ tota est ædificijs condensa, & angustioribus plateis conclusa, formam habet quasi lenticularem, firmissimis item mœnibus armatur, & ad ortum brumalem *Fossi* profluentis satis limosi profundo alueo munitur, qui in ipsam vrbem cæca via penetrans, ponte continetur ita ædificijs continuo, vt non pontem, sed perpetuum vicum nemo non iudicet: paulóque inferiùs Ousæ confluit, vbi ad ipsos confluentes è regione molis quam dixi, ad reprimendos ciues firmissimum castrum loco oportuno excitauit Guilielmus Normannus. In quod vetustas liberè iam diu sæuijt, ex quo Angli munita loca tanquam ad detractandam militiam receptacula neglexerunt. In hac etiam parte ad ortum æstiuum Cathedrale templum Diuo Petro sacrum, magnificum sanè & perelegans consurgit, iuxta quod extra mœnia, sed suis mœnibus & flumine inclusum nobilissimum Diuæ Mariæ floruit monasterium, quod Alanus tertius Britanniæ Armoricanæ, & Richmondiæ Comes opulenta cum dote condidit; nunc autem in ædes regias conuersum, vulgò *The Manour* appellatur. Vnde Eboraci primordia repetam nisi à Romanis

Fosse flu. | The Manour

manis

manis non habeo. Vt enim Ebrancum regem quem curiosa credulitas ex Eboraci nomine progenuisse videatur, taceam. Certissimum est Legionem Sextam Victricem hîc stationem egisse, Romanorúmque Coloniam fuisse, cùm ex Ptolemæi & Antonini authoritate, tum ex vetusta inscriptione quam in ædibus cuiusdam Senatoris vidimus in hæc verba.

M. VEREC. DIOGENES IIIIII. VIR
COL. EBOR. IDEMQ MORT CIVES
BITVRIX. HÆC SIBI VIVVS FECIT.

Nec non ex Seueri nummo in cuius parte auersa legitur.

COL. EBORACVM LEG. VI. VICTRIX.

Victor ille quem Andr. Schottus nuper edidit.

Municipium. Colonia.

Vnde verò Victor in Cæsarum historia Eboracum Britanniæ Municipium dixerit cùm Colonia fuerit, peto vt deliberem; nisi maluerint Eboracenses, vt olim Prænestini ex Colonia in Municipij statum redigi. Coloniæ enim cùm, vt Agellius habet, instituta, iuráque omnia populi Romani, non sui arbitrij haberent, magis obuoxia, & minùs libera conditione videbantur. Municipia autem suo iure ac legibus vtebantur, Municipésq; tantùm muneris cum populo Romano honorarij participes erant, nullis alijs necessitatibus astricti, vnde Colonias in Municipia immutari neutiquam mirandum. Sed quorsum ista? Hæc nominum differentia in Imperatorum historia non ita ad amussim obseruata est, quin vnus idémq; locus & Colonia, & Municipium dicatur. Seuerum tamē ex illo nummo Coloniam hanc duxisse non asseuerare ausim, cùm Antoninorum tēpore Legionis VI. sedem fuisse docuerit Ptolemæus. Seuerum autem hac in vrbe suum palatium habuisse legimus, animámque in hæc verba hîc exhalasse, *Turbatam Rempublicam vbique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo.* Corpus eius hîc militari more à militibus elatum, impositúmque in rogum, honestatum militum & filiorum ipsius

ipsius decursione, in loco, sub hac vrbe, quem sua ætate Radulphus Niger *Siuers* à Seuero dictum tradidit. Cineres in vrnulam aureeam siue vasculum Porphyriticum repositi, Romæ in Antoninorum monumentum illati erant. Nec silentio inuoluendum, quod hac in vrbe Bellonæ templum extiterit. Inquit enim Spartianus de hac ipsa loquens, *In ciuitatem veniens cum rem diuinam vellet facere, primùm ad Bellonæ templum ductus est errore aruspicis rustici.* Quo tempore huius vrbis prætorium siue Tribunal fuit vel hoc nomine longè fœlicissimum, quòd Æmilium Paulum Papinianum iuris, & iurisprudentiæ oraculum audiuerit, vt testatur Forcatulus. Et hinc certè Seuerus & Antoninus Augusti rescriptum dederunt de Iure consulti Cæciliæ lib. 1. Codicis, de rei vindicatione. Anno post Seueri obitum plus minùs centessimo Fl. Val. Constantius cognomento Chlorus, Imperator omnibus virtutibus & Christiana pietate insignis, qui huc (vt inquit Panegyristes) dijs iam ad intimum terrarum limen vocantibus, accessit; hac etiam in vrbe diem obijt, & Apotheosi in Diuos est relatus, vt è nummis antiquis videre est. Quamuis Florilegus prodat eius tumulum in Wallia repertum fuisse (vt iam diximus) fide digni tamen nobis retulerunt cùm patrum memoria Monachorum ædes diruerentur, in cryptoporticu ædiculæ in qua Constantium situm fuisse opinio erat, lampadem ardentem repertam fuisse. Veteres enim auro in pinguedinis liquorem arte soluto, diutissimè, & per multa sæcula arsurum ignem in sepulchris fouisse scribit Lazius. Hic ex priore coniuge Helena Constantinum Maximum Romanæ vrbis, vt est in antiquis Epigraphis, liberatorem, quietis Fundatorem, Reipublicæ instauratorem suscepit. Qui Eboraci patris spiritum excepit, statímque in Imperatorem leuatus. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *milites vtilitati publicæ, potiùs quàm affectibus seruientes illi iniecere lachrymanti, equumq; calcaribus incitanti, vt deposcentis exercitus fugeret conatum: sed modestiam eius vicit Reipubl. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.* Et alibi. *Liberauit ille Britannias seruitute, tu etiam nobiles illic oriendo fecisti.* Quæ verba ad natale solum Constantini iudicio eruditissimi Baronij & aliorum referenda sunt. Hunc nobis aliqui frustra friuolis coniecturis contra omnium historicorū consensum vnà conspirâtem, Britanniâq; nostram tanto lumine spoliare, quod aliarum gentium oculos suo splendore quasi præstringit, & nos illustrat.

Seuerus.

Bellona templum.

Constantius Chlorus.

Constantinus Magnus.

Celebratur enim ille in antiquis marmoribus his titulis VRBIS LIBERATOR. QVIETIS FVNDATOR. REIPVBLICAE INSTAVRATOR. PVBLICAE LIBERTATIS AVCTOR. RESTITVTOR VRBIS ROMAE ATQVE ORBIS. MAGNVS. MAXIMVS. INVICTVS. & in Legibus, QVI VENERANDA CHRISTIANORVM FIDE ROMANVM MVNIVIT IMPERIVM. DIVVS. DIVAE MEMORIAE. DIVINAE MEMORIAE, &c. Eximius Ecclesiasticus Historicus quem dixi Baronius illum disertè affirmat in Britannia natum, cùm Constantius eius pater sub Aureliano Imp. in hac insula militaret. Non tamen me latet nuper doctissimum quendam aliter sentire, Nicephorúmque recentem scriptorem aliter tradere: & lepidam fabellam de huius ortu contexere. Si enim eo anno natus est Constantinus quo Constantius pater è legatione Persica rediens creatus est Cæsar, vt Nicephorus tradit, quod contigisse circum annum salutis 292. certum est, necesse est affirmare hoc ipso anno eum XVII. annorum fuisse, quem cõstat ex Eusebio annos triginta duos vel vnum attigisse, eo tempore quo imperium est auspicatus. Quòd Iudæi & Gentiles matrem eius PIISSIMAM & VENERABILEM Helenam stabulariam dixerint, hinc fuit quòd pientissima princeps, præsepe in quo Christus natus quæsiuit & vbi stabulum fuit Ecclesiam fundauit. Hinc Sanctus Ambrosius. *Bona stabularia Helena Hierosolymam festinauit, & scrutata est locum Dominicæ passionis; támque diligenter præsepe Domini requisiuit. Bona stabularia, quæ stabularium non ignorauit illum, qui vulnera curauit hominis à latronibus vulnerati.* Præter hunc Constantinum primum Imperatorem Christianum eiusq; sanctissimam matrem, Britannia, quod eius laudi & gloriæ inprimis ducatur, prima inter omnes Christiani orbis gentes Christianum regem habuit, scilicet, Lucium qui Christum amplexus est anno Christi 150. de quo *Beda*. Nec alia est inter Christianos Prouincia quæ tot tantósque principes Martyrum & Confessorum gloria decoratos, quàm Anglia numeret, qui ob solidissimam in Christiana religione constanciam, firmissimam eius professionem, syncerámque sanctitatem in sanctorum Martyrum & Confessorum numerum fuerunt relati. Adeò vt Britannia quæ cùm Paganorum tenebris erat circumfusa, dicta fuerit ab impio illo Porphyrio ferax *Tyrannorum Prouincia*, posteà verissimè diceretur *Regio Sanctorum fœcundissima*. Sed regrediamur.

Lib. 5. c. de Naturalib.

L. 3. c. de Lege Tutel.

Epiphanius l. de mensuris.

Aurelius victor.

Helena.

Vide pag. 51.

Lib. 1. c. 4.

Hinc colligi potest quanta illis temporibus dignitate præluxerit

erit Eboracum nostrum, cùm Imperatorum fuerit sedes. Memorant etiam patrij scriptores à Constantio Episcopali sede hanc vrbem exornatam fuisse: Taurinum autem Martyrem, Eburonicum siue *D'Eureux* Episcopum hîc præsulem egisse, non ego tamen cum alijs dicam, nam Vincentius è quo illi hunc errorem hauserunt, me falsi suis ipsius verbis conuinceret. Cùm verò Romani cessissent, & Britanniam prædæ barbaris reliquissent, suas etiam miserias hæc multis malis conflictata pertulit, & vix aliud erat, cùm Scotica, & Saxonica bella senescerent, quàm magni nominis vmbra. Cùm enim Paulinus Saxonibus qui hanc regionem occuparânt, Christianam religionem annunciaret, in eam solitudinem redacta iacuit, vt non superfuerit Ecclesiola in qua Edwinus Rex baptismũ acciperet. Qui anno à virginis partu DCXXVII. oratorium ex ligno posuit, cúmque maiorem iam Ecclesiam è saxo moliretur, vix iactis fundamentis, morte præreptus successori suo Oswaldo perficiendam reliquit. Iam inde Ecclesiastica dignitas in hac vrbe conualuit, pallioque ab Honorio PP. misso facta est Ciuitas Metropolitana, quæ præter duodecem in Anglia Episcopatus, in omnes Scotiæ Episcopos Primatis iure fungeretur: sed ante quingentos plùs minùs annos defecit à sua Metropoli Scotia, & ipsa Metropolis alios vicinos Episcopatus, tenues illos quidem, & ferè vmbratiles ita deuorauit: vt iam quatuor solum in sua Diocœsi habeat, Dunelmensem scilicet, Cestrensem, Carliolensem, & Mannensem siue Sodorensem in Mannia insula. Egbertúsque Archiepiscopus (qui circa annum Salutis 740. floruit) *omnium Liberalium artium* (sic habet Malmesburiensis) *armarium, vt ita dicam, & sacrarium, nobilissimam Bibliothecam Eboraci constituit.* De qua Alcwinus Eboracensis Caroli magni Præceptor, Parisiensis Academiæ primus institutor, atque vnicum huius vrbis decus, in Epistola ad Carolum illum. *Date mihi exquisitioris eruditionis scholasticæ libellos, quales in patria habui, per bonam, & deuotissimam Egberti Archiepiscopi industriam. Et si placet sapientiæ vestræ, remittam aliquot ex pueris vestris, qui excipiant inde quæque necessaria, & reuehant in Franciam flores Britanniæ, vt non sit tantummodò in Eboraco hortus conclusus, sed etiam in Turonica emissiones Paradisi.* Tunc etiam multis & magnis beneficijs Ecclesiam Eboracensem principes cumulauerunt, præcipuè Vlphus Toraldi filius (ex veteri libro adnoto, vt rara quædam consuetudo in dotandis ecclesijs elucescat) *Dominabatur Vlphus ille in Occidentali parte* Deiræ *& propter*

Scotia Archiepiscopo Eboracensi olim subiecta.

Bibliotheca.

Flacc. Alcwinus, siue Albinus floruit 780.

altercationem filiorum suorum senioris, & iunioris super Dominijs post mortem, mox omnes fecit aquè pares. Nam indilatò Eboracum diuertit, & cornu quo bibere consueuit, vino repleuit, & coram altari Deo, & beato Petro Apostolorum principi omnes terras & redditus flexis genibus propinauit. Quod cornu ad patrum vsque memoriam reseruatum fuisse accepimus.

Sic vrbs Saxonico imperio aliquandiu florentissima fuit, donec Danica tempestas ab Aquilone proruens eam ruinis ingentibus rursus deformarit, & funestis cædibus cruentarit. Id quod Alcuinus ille in Epistola ad Egelredum Northumbriæ Regem præsagijsse videri possit. *Quid significat*, inquit, *pluuia sanguinis, quam Quadragessimali tempore, in Eboraca ciuitate quæ totius regni caput est, in ecclesia B. Petri vidimus de borealibus domus sereno aere de summo tecto minaciter cadere. Nonne potest putari de Borealibus partibus venire sanguinem super terram.* Maximis enim, & miserrimis sequenti sæculo calamitatibus in Danica vastatione intabuit. Anno certè salutis 867. bellis continuis ita quassata erant mœnia, vt Osbrightus, & Ella Nordanhumbrorum reges, dum Danos persequerentur, nullo negotio in vrbem irruperint, Qui ambo cruentissimo prælio in media vrbe interfecti, Danis qui in vrbem se receperant, victoriam reliquerunt. Vnde Guil. Malmesburiensis. *Eboracum furori Aquilonarium gentium prima semper obnoxia, barbaricos Danorum motus excepit, & ingemuit, multis ruinis conquassata.* Verùm vt ipse idem testatur author, Athelstanus noster Danis extorsit, & castellum quod hîc firmauerant, funditiùs subuertit. Nec succedentibus tamen annis se omninò bellis explicuit, cùm seculum illud vrbium subuersionibus fatale decurreret.

Verùm vt his malis finem, ita etiam Eboraco ferè excidium intulerunt Normanni, cùm enim Suenonis filij Danica classe CCXL. nauium in proximo terram conscendissent, præsidiarij Normanni, qui in vrbe duo castella tenebant, veriti ne domus suburbanæ hostibus ad implendas fossas vsui forent, eas succenderunt: sed agitantibus ventis, ita diffusum est in vniuersam vrbem incendium, vt iam tota arderet, cùm Dani irruentes miseranda vbique cæde grassarentur, Normannis trucidatis, Guilielmo *Mallet*, & Gilberto *Gant* viris primarijs reseruatis vt cum militibus *decimarentur*, Decimúmque enim quemque è Normannis sorte ad supplicium elegerunt. Vnde ita in vltionem excanduit Guilielmus primus, vt in ciues, quasi à Danis stetissent, inter-

Alfredus Beuerlacensis in Bibliotheca D. Burghlai Thes. Angliæ.

Decimatio.

internecione, in ipsam verò vrbem redintegratis flammis sæuiret; & (vt refert Malmesburiensis) *ita vicos adiacentes corrupit, ita fertilis prouinciæ nerui prædâ succisi erant, humúsque per sexaginta milliaria penitùs inculta iacuit, vt vrbes olim præclaras, turres proceritate cælo minantes, agros pascuis lætos si quis tum vidisset peregrinus, ingemisceret: si quis vetus incola, non agnosceret.* Quanta autem anteà fuisset ex Censuali Angliæ libro habe. *Tempore Edwardi Confessoris fuerunt in ciuitate Eboraca sex scyra, præter scyram Archiepiscopi. Vna vastata est in Castellis, In quinque scyris fuerunt* 1428.*mansiones hospitatæ. In scyra Archiep.*200.*mansiones hospitatæ.* Post funestas has euersiones de hac Nechamus noster sic cecinit.

Visito quam fœlix Ebraucus condidit vrbem
Petro se debet pontificalis apex
Ciuibus hæc toties viduata, nouísque repleta,
Diruta prospexit mœnia sæpe sua.
Quid manus hostilis queat, est experta frequenter,
Sed quid? nunc pacis otia longa fouent.

Eius enim tempore, cùm placidissima pacis tranquillitas has turbulentas tempestates excepisset, rediuiuis opibus resurrexit, licèt sæpius à Scotis, & seditiosis excidio destinata: Regnante autem Stephano, damnum fecit longè maximum ex fortuito incendio, quo hausta fuerunt Cathedralis Ecclesia, Mariæ monasterium, aliæque religiosæ ædes; & etiam (vti creditur) instructissima illa Bibliotheca, quam Alcuinus Egelredum Archiepiscopum præceptorem suum instituisse prodidit. Mariæ verò monasterium citò pristinam dignitatem noua structura recuperauit, Ecclesia autem Cathedralis seriùs, nec ante Edwardi primi tempora, tunc enim noui operis fundamenta iecit Ioannes Romanus Ecclesiæ Thesaurarius, quod Ioannes eius filius, Guilielmus Melton, & Ioannes Thoresby omnes Archiepiscopi paulatim ad summam, qua nunc cernitur, elegantiam, perduxerunt, non sine vicinæ nobilitatis ope, præcipuè Perciorum, & Vauasorum, quod eorum insignia gentilitia in ipso templo, & pro foribus ostendunt. Sub idem tempus etiam ciues nouis mœnibus, & crebris dispositis turribus vrbem circummuniérunt, optimis legibus instituerunt. Rex Richardus secundus vt Comitatus per se *incorporatus* esset concessit, Richardúsque tertius castrum ex integro construere cæpit. Et ne quid deesset, Henricus VIII. patrum memoria Concilium siue Senatum hîc constituit, non dissimile Parlamentis Gallicis, ad Septentrionalis huius plagæ

Percius ligna & Vauasor saxa dedit.

The Councell established in the North.

causas ex æquo & bono iudicandas, quod constat ex Præside, Consiliarijs pro principis arbitrio nunc pluribus, nunc paucioribus; Secretario, & Subadiuuis. Quod ad Eboraci Longitudinem attinet, XXII. partibus, XXV. scrup. Latitudinem LIIII. partibus, X. scrup. Mathematici nostri descripserunt. Hactenus de Occidentali parte, & vrbe Eboraco, quæ nec illius, nec cuiusquam alterius partis censetur, sed suis gaudet immunitatibus, iurisdictionemque in vicino ad occasum agro habet, quam libertatem de *Ansty*, alij *The Ancienty*, ab antiquitate vocant, alij verò à Germanica dictione *Anstossen*, quæ limites denotant, coniectura satis probabili deduxerunt.

Ansty.

Ousa Eboracum iam relinquens vertigine illa aquarum quam *Higram* dicimus, subinde exagitatus defluit per *Bishops Thorp*, id est, *Episcopi villam*, & *S. Andrews Thorp* dictam, antequā Gualterus Greius Archiepiscopus Eboracensis numerata pecunia acquisiuit, & vt procuratoribus regijs qui in Episcoporum bona, cùm sedes vacant, sæuire solent, occurreret, Decano & Capitulo Eboracensi dedit, ea lege vt successoribus suis semper concederent. E quibus Richardus *Le Scrope* Archiepiscopus Eboracensis vir igneo ingenio, & rebus nouandis apto læsæ maiestatis hoc ipso in loco à Rege Henrico IIII. damnatus erat, contra quem seditionis signa sustulerat. Posteà *Cawood* Archiepiscoporum castrum eidem flumini adsidet, quod Athelstanus Rex, vt accepi, ecclesiæ donauit. Cui ad alteram ripam *Ricall* obiacet, vbi Haraldus *Haardread* cum numerosa Danorum classe applicuit. Inde Ousa irrigat *Selby* oppidulum non infrequēs natalibus Regis Henrici primi celebre, vbi Rex Guilielmus primus pater eius templum in S. Germani memoriam posuit, qui Pelagianam hydram sæpiùs in Britannia renascentem fœliciter confixit. Huius Abbas & S. Mariæ Eboraci, ex omnibus Septentrionalis plagæ Abbatibus, sedem in Comitijs Parlamentarijs habuere. Demum Humbrum petit per *Drax* viculum monasterio iampridem celebrem, vbi (authore Guil. Neubrigensi) Philippus de *Tolleuilla* castrum habuit obiectu amnium, syluarum atque paludum munitissimum, quod ille ingentibus commilitonum animis & ciborum armorúmq; apparatu fretus contra Stephanum regem propugnauit, sed breui expugnatum in Regis potestatem concessit.

Bishops Thorpe.

1405

Cawood.

Drax.

Eastriding, siue pars Orientalis, secunda huius Regionis portio, in qua PARISOS locauit Ptolemæus, ab Eboraco ad ortum iacet. A Septentrione, & occasu Deruentionis fluminis arcuato

Eastriding.
Parisi.

cuato

cuato decursu, à meridie Humbro æstuario, & ab Ortu Oceano Germanico circumclusa. Ad mare, & Deruentionem vtcunque est gleba fœlici, media verò nihil aliud est, quàm surgentium montium congeries, *Yorkeswold*, id est, *Montes Eboracenses* vocant. *Deruentio*, Anglis *Derwent*, non procul ab ipso littore effusus primùm in occasum, inde in meridiem se flectit per *Aiton* & *Malton*, de quibus cùm ad Septentrionalem regionis partem spectent, suo loco dicemus. Quàm primùm verò hanc partem subintrauit, defertur haud procul à ruinis veteris castri *Montferrant*, cuius olim domini erant Fossardi viri nobiles iuxtà ac opulenti: verùm cùm Guil. Fossard pupillus regius Guiliel. Crasso Comiti Albæmarliæ in tutelam datus, iam adolescens vim eius sorori obtulisset, Comes in facti inuidiam castrum solo æquauit, & nobilem adolescentem solum vertere coëgit. Post Comitis tamen mortem hæreditatem denuò recuperauit, filiámque vnicam reliquit quæ nupta R. de *Tornham* peperit vxorem Petri de *Malo-lacu*, cuius posteri hac Fossardorum hæreditate aucti, Barones erant longè clarissimi. Parùm hinc abest ripæ impositum *Kirkham*, id est, *Ecclesiæ locus*, Canonicorum enim collegium ibi fundauit Gualterus *Espec* vir summo loco, per cuius filiam peramplum patrimonium dotale Rossorum familiæ accreuit. Inde sed inferiùs Deruentio sui cognominis vrbem habuit, quam DERVENTIONEM vocat Antoninus, & ad VII. ab Eboraco lapidem statuit. Notitiarum liber præfectum numeri Deruentiensis sub Britanniarum Duce in hac egisse memorat, Saxonicóque imperio villa illâ regia fuisse videtur, quam iuxta amnem Dorouentionem sitam tradit Beda, in qua, vt ille author est, Eumerus sicarius Edwinum Regem Nordanhumbrorum gladio petijt, & transuerberasset, nisi famulus se interponens principis vitam sua morte redemisset. Locum nunquam signare potuissem, nisi mihi lucem prætulisset vir ille politissimus Robertus Marshall, quem dixi. Is enim me docuit ad eandem quam dixi ab Eboraco distantiam Deruentioni flumini adpositum esse oppidulum *Auldby*, id est, si è Saxonico conuertas *Antiqua habitatio*, vbi nonnulla vetustatis indicia, & in æditiori ad flumen colle antiqui castri extant adhuc rudera, vt non possit non Deruentionem fuisse. Hinc flumen *Stanfordbridge* subluit, qui etiam à bello ibi commisso *Battlebridge* vocatur. Ad pontem enim illum Haraldus Rex Angliæ Haraldum *Haardread* Norwegum qui ducentis nauibus Britanniam infestabat, & iam ad *Richal* populabundus

Montferrant.

Historia Meauxensis.

Deruentio.

Battlebridge.

terram conscenderat, magna Danorum ædita strage iusto prælio interfecit, tantúmque auri pondus victori Anglo inter spolia obuenit, quantum duodecem iuuenes ceruicibus vix sustinere poterant, vt author est Adamus Bremensis. Hoc prælium vix nouem dies ante Guilielmi Normanni aduentum confectum est, quo tempore solutior Anglorum luxus excidium prædixisse videbatur, sed de hoc iam antè diximus.

Vide pag.110.

Wreshill. Babthorpe.

Deruentio, qui imbribus auctus & quasi irritatus sæpiùs ripas contemnit, & vicinis pratis superinfunditur, hinc *Wreshil* castrum nitidum, & munitum præteriens quod Thomas Percius Wigorniæ Comes construxerat, velocior sub *Babthorpe* quæ claræ Equitum familiæ nomen & mansionem præbet, in *Ousam* prosilit. Ex hac stirpe, nec pigeat qui Principi, & patriæ fideliter inseruierunt, memorare, pater & filius Henrico VI. inseruientes in prælio ad S. Albanum occubuerunt, & simul cum hoc Epitaphio ibi sunt consepulti.

Cum patre Radulpho Babthorpe iacet ecce Radulphus
Filius, hoc duro marmore pressus humo,
Henrici sexti dapifer, pater Armiger eius,
Mors satis id docuit, fidus vterque fuit.

Howden. Howdenshire.

Iam *Deruentio* auctiores vndas trahens delabitur prope *Howden* oppidum mercatorium, cuius celebritas non est ab elegantia, aut frequentia, sed quòd nomen territoriolo adiuncto fecerit (quod **Howdenshire** inde dicitur) & Collegiatam iampridem quinque Prębendariorum ecclesiolam ostendat, cui adiunctę sunt Dunelmensium Episcoporum ædes, qui amplissimas possessiones eò loci habent. E quibus Walterus *Skirlaw* qui floruit circa annum 1390, vt in libro Dunelmensi legitur, *Campanile huius ecclesiæ summæ magnitudinis construxit, vt si fortuita aquarum eueniret inundatio, incolis esset perfugium.* Parùmq; hinc abest *Metham* quod vt cognomen ita sedem familiæ veteri & inclitæ Methamorum impertijt.

Metham.

Abus æstuarium. Humber.

Iam *Ousa* spatiosior, celer, freméns que in ABVM æstuarium aquas inuehit suas, sic enim Ptolemæo vocatur, quod Saxonibus & nobis *Humber*, vnde regionem vltra hoc generali nomine *Nordanhumbriam* dixerunt. Vtrunque nomen ex *Aber* Britannico deflexum videatur, quod fluminis ostium illis denotat, & huic κατ' ἐξοχὴν impositum existimem, quòd *Vrus*, siue *Ousa* plurimos fluuios suo hospitio exceptos in hoc deducit, aliáque maximi nominis flumina in illud euoluuntur. Et certè totius Britanniæ

æstuarium

æstuarium est amplissimum,& piscosissimũ. Exæstuantis Oceani accessibus adauctum, & iisdem retrò remeantibus suas illiúsque aquas vehementissimè vasto cum murmure,non sine magno nauigantium periculo agit,vnde Nechamus.

Fluctibus æquoreis nautis suspectior Humber
Dedignans vrbes visere,rura colit.

Historiámque nostram sequutus quasi ab Hunnorum Rege nomen inditum fuerit,subiungit.

Hunnorum princeps ostendens terga Locrino,
Submersus nomen contulit Humbris aquæ.

De quo etiam alius Poëta

Dum fugit, obstat ei flumen,submergitur illic,
Déque suo tribuit nomine,nomen aquæ.

Neque Nechami quidem tempore vrbes ad hoc æstuarium visebantur, sed superiori & inferiori ætate floruit his locis vrbs vna & altera. Romano sæculo non procul à ripa ad *Foulnesse* minorum gentium flumen, vbi *Wighton* nunc cernitur frequens agricolarum oppidulum, olim fuit DELGOVITIA, quod vt distantiam à Deruentione in argumentum non arripiam,nominis tum similitudo, tum significatio docet. *Delgwe* enim Britannis Deorum gentilium statuas significat, & in viculo huic oppidulo adiuncto Saxonicis etiam temporibus idolorum fanum maxima in gloria erat, quod à diis gentilibus tunc **Godmundingham**, nunc **Godmanham** eodem sensu vocant. Nec dubito quin ipsis Britannicis temporibus celebre fuerit aliquod oraculum, cum superstitio fusa per omnes gentes hominum occupasset imbecillitatem. Cùm autem Paulinus Nordanhumbris Christum prædicaret,*Coy-fi* qui sacrorum gentilium pontifex erat,Christianam religionem complexus, hoc fanum impietatis domicilium iniecta lancea primus profanauit, destruxit, & cum omnibus, vt inquit Beda, septis suis succendit. Hinc magis ad ortum *Hullus* flumen Humbrum petit, qui fontes habet iuxta *Driffeld* vicum, Alfredi eruditissimi Nordanhumbrorum Regis monumento & aggestis hinc inde tumulis notum. Properat haud procul à *Leckenfeld* Perciorum Northumbriæ Comitum ædibus, cui vicinæ sunt ædes celebris sanè & vetustæ stirpis Hothamorum ad *Scborburg*, & rudeta antiqui castri P. de *Malo lacu* siue *Mauley* ad *Garthum*. Iam *Hullus* fl. propiùs ad *Beuerley* accedit, Saxonicè Beueꝑleȝa, quod *Monasterium in Deirwaud*, id est, *in sylua Deirorum*, vocare videtur Beda, oppidum amplum & perfrequens. PETVARIAM Parisiorum è nomine

Delgouitia. *Bede.* *Godmanham.* *Deorum fanum.* *Driffeld.* *Lekenfeld.* *Beuerley.* *Petuaria.*

iuxtáque ostium sui nominis vrbem habet **Kingston vpon Hull**, sed vulgò **Hull**, olim vt nõnullis placet Coninge sclýp. Non multos ante annos, tempore Edwardi III, qui incorporauit ex Maiore & Burgensibus, & Richardi II. hæc ex viculo, & piscatorum casulis in eam dignitatem emersit, vt magnificis ædificijs, firmis propugnaculis, nauibus instructissimis, mercatorum copia, & rerum omnium affluentia sit nunc emporium huius tractus longè celeberrimum. Quæ omnia accepta ferunt ciues partim Michaëli *De-La-Pole*, qui priuilegia huic impetrauit, cùm illum ad Comitis Suffolciensis dignitatem Richardus II. euexisset, partim quæstuosæ mercaturæ ex Islandiæ piscibus induratis, (**Stockfish** vocant) è quibus diuitias congesserunt maximas. Vnde breui admodum spatio muro lateritio, crebrísque turribus vrbem suam sepserunt, quà flumine non defenditur: tantámque vim lapidum in nauium saburram detulerunt, vt inde omnes vrbis regiones pulcherrimè constrauerint. Pro magstratu (vt à ciuibus accepi) primùm Custodem habuit, inde Balliuos, posteà Maiorem cum Balliuis, ab Henrico autem sexto demùm impetrarunt vt Maiorem & Vicecomitem haberent, & ipsa vrbs Comitatus esset (vt nostri Iurisconsulti loquuntur) per se *incorporatus*. Nec pigebit ex libro Monasterij de *Melsa* siue *Meaux* de primo huius vrbis Maiore verbis licèt barbaris adnotare. *Gulielmus de la Pole Miles, primus Mercator fuit apud Rauensrod, mercandizandi scientia instructus, nulli Angligenæ mercatori secundus fuit. Ipse posteà apud Kyng-stone super Hull commorans primus omnium fuit Maior in eadem villa, Monasteriumque Sancti Michaëlis iuxta dictum Kingeston quod modò est Cartusiensium inchoauit & fundauit; filiumque habuit suum primogenitum Dominum Michaelem de la Pole Comitem Suffolciæ qui dictum Monasterium per Carthusienses fecit inhabitari, Ipse quidem Willielmus de la Pole multa millia librarum auri Regi Edwardo accommodauit dum apud Andewerp in Brabantia moraretur. Quapropter Rex in recompensationem dicti auri præfecit eum Baronibus Scaccarij sui, totumque dominium de Holdernes vnà cum alijs terris dignitati Regiæ spectantibus per Cartam Regiam ei contulit in qua præcepit vt pro Barenetto haberetur.* Si tamen quis hæc dubitet, persuadeat vti spero archiua Regia, in quibus disertè Guil *De la Pole dilectus valectus, & mercator noster* vocatur. Valectus vt semel doceam eo seculo, tam in Gallia, quàm Anglia honorifica fuit appellatio, sed postea aptata seruis, vnde cùm repudiaret nobilitas, mutato nomine nobiles à cubiculis dici cœperunt.

Kingston vpon Hull.

Stockfish.

Coblestones.

De la Pole.

Cl.5.E.R.3. M.28.

Valectus quid & Valettus.

I.Tilius.

Ab

Holdernesse. Ocellum.

Ab hac vrbe promontorium auido procursu in mare se emittit, quod OCELLVM Ptolemæus, nos Holdernesse, & Monachus quidam *Cauam Deiram*, quasi *Cauam Deirorum regionem* vocat, eadem significatione qua *Cœlosyria*, id est, *Syria caua*, nominatur. In hoc primùm occurrit sinuoso in littore *Headon*, olim si famæ veri amplificatrici credere libet, (nec fidem ego abnuam) mercatorum & rei nauticæ industria ad summam dignitatem euecta, à qua, vt locorum non minus quàm hominum incerta est conditio, ita decidit Hulli vicinitate, & portus obstructione exhausta vt vix tantillum splendoris præ se tulerit. Etsi Ioannes Rex *concessit Baldwino Comiti Albemarlæ, & Holdernessiæ, atq; Hawisiæ eius vxori liberum hic Burgagium, ita vt Burgenses tenerent in libero Burgagio illis consuetudinibus quibus Eboracum & * Nichol.* Nunc tamen ad pristinæ dignitatis spem reuiuiscere videtur. Deinde promontorio adsidet antiquum oppidum quod Antoninus PRAETORIVM dixit, sed nostra ætas *Patrington*, vt Itali ex *Pretorio* oppido etiam *Petrouina* fecerunt. Hic me falsum non esse & distantia à Delgouitia, & ipsum superstes nomen probat, quod etiam quodammodo innuit, hoc idem esse quod in Ptolemæi exemplaribus PETVARIA pro *Prætorium* corruptè concipitur. An verò hoc nomen acceperit, vel ex Prætorio vbi ius diceretur, vel ex laxo aliquo, & magnifico ædificio, quod Prætorium etiam à Romanis vocabatur, non constat. De vetustate autem sua & portus olim opportunitate gloriantur incolæ, nec de amœnitate minùs glorientur, Amœnissimo enim fruitur prospectu, hinc Oceanum apertissimum, illinc suis littoribus nobile æstuarium conclusum, & viridantes Lincolniensis agri oras è regione prospicit. Militaris Romanorum via * à Vallo, quàm primùm Antoninus persequutus est, hîc terminatur. Ad mare enim, flumina, aut vrbes eiusmodi publicas vias terminari scripsit Vlpianus. Inferiùs sedet *Winsted* habitatio Equestris familiæ de *Hildeard*, superiùs *Rosse* vnde nomē assumpsit, vt sedem olim habuit illustris prosapia Baronū de *Rosse* & ad mare *Grimston-garth*, vbi Grimstoni diu claruerunt: parúmque hinc distat *Rise* domus quondam nobilium qui de *Fauconbrig* appellati. Inde in ipsa promontorij lingula, quà maximè in conum contrahitur, & *Spurnhead* dicitur, *Kellnsey* visitur viculus, qui planè loquitur hoc ipsissimum esse OCELLVM Ptolemæi, nam vti ex Ocello *Kellnsey* deducitur, ita *Ocellum* proculdubio ab *Y-kill* factum est, quod Britannis promontorium, siue angustum terræ tractum significare

Headon.

* Lincolnia.

Prætorium. Patrington.

* Picts Wall

Winsted. Barones de Rosse.

Rauenspur & Rauensburge.

Kellnsey.

significare iam antè diximus.

Ab Ocello littus sensim se retrahit, & molliter incuruum ad Septentriones pergit per *Ouerthorne*, & *Witherensey* ecclesiolas à sororibus quæ construxerunt *Sisterskirke* appellatas, nec procul à *Constable-Burton* à Dominis sic dicta, qui honoratissimis familijs per nuptias coniuncti summa dignitate hodie florent, & è quibus *Robertus*, vt in Libro Monasterij de *Meaux* legitur, *Vnus de militibus Comitis Albemarliæ qui cum Rege Richardo versus terram sanctam profectus senex & plenus dierum cruce signatus.* Inde per *Skipsey* quod Drugo primus Holdernessiæ Dominus castro firmauit. Vbi littus iterum in altum prouehi incipit, sinúmque admittit, Ptolemæo Εὐλίμενον Gabrantouicorum, quem Latinorum interpretes alij PORTVOSVM SINVM, alij SALVTAREM verterunt. Quorum neutrum vim Græci verbi meliùs exprimit, quàm viculi nomē in eius recessu, quem **Suerby** vocamus, Quod enim tutum, & periculo vacuum, id Britanni, & Galli *Seur* dicunt, vti nos etiam Angli qui forsitan à Britannis illud hausimus. Non est ergo cur ambigamus hunc ipsum fuisse Εὐλίμενον Gabrantouicorum, qui in vicinia habitârunt, à capris sic dicti videantur, *Gaffren* enim Britannicè *Capras* significat. Iuxtà est *Bridlington* oppidum, notissimum Ioanne de *Bridlington* vate monastico, in cuius vaticinales rythmos omninò ridiculos incidimus. Nec procul hinc longo tractu versus *Drifield* fossa ab Holdernessię Comitibus ad terras disterminandas producta fuit, quam *Earles dike* vocarunt. Vnde autem hic popellus GABRANTOVICI nominati fuerint, rimari non ausim, nisi à capris quas *Gaffran* Britanni vocant, & quarum non alibi in Britannia maior copia inueniatur. Nec hæc absurda nominis notatio videatur, cùm Ægira Achaiæ à capris, *Nebrodes* Siciliæ à Damis, & *Boetia* Græciæ à bobus nomina mutuentur. Promontoriolum quod suo flexu hunc sinum effecit, *Flamborough head* vulgò, Saxonicè Fleamburg ab authoribus dicitur, qui Idam Saxonem harum regionum primum domitorem ad hoc appulisse memorant. A Pharo nomen sumpsisse credunt nonnulli, quæ noctu ad portum illum indicandum flammas prætenderit. *Flam* enim è lingua prouinciali Britanni etiamnum retinent, & hoc flammato capite in chartis suis Hydrographicis depingunt nautæ. Sunt tamen qui existimant hoc nomen ex *Angloen* Daniæ, auita Anglorum sede in hanc insulam deuenisse, (ibi enim est *Flemsburg* oppidum) Anglósque inde sic nominasse; Quemadmodum Galli, authore Liuio, Mediolanum Italiæ appellârunt.

Sisterskirke.
Constable.
Sinus Salutaris.
Suerby.
Gabrantouici.
Flamborough head.
Idam.

Flamborough. appellârunt à nomine relicti ab eis in Gallia Mediolani. *Flamborrough* enim viculus in hoc promontorio dicitur, vnde originem

Constable de Flamborough. habet altera nobilis familia *Constabulorum*, vt vocant, quam à Laceijs Cestriæ Constabularijs deducunt nonnulli. Nihil certè hoc

Vipseis aqua. in loco percunctando accepi de riuis illis (*Vipseis* vocant) quos cæcis fontibus emanare alternis annis, magnoque & torrenti impetu mare petere iuxta hoc promontoriolum scripsit Gualterus Heminburgensis. Habe tamen quod de illis scribit Guilielmus Newbrigensis qui eo loci natus. *Famosæ illæ aquæ, quas vulgò* Vipseys *vocant, numerosa scaturigine è terra prosiliunt, non quidem iugiter, sed annis interpositis, & facto torrente non modico, per loca humiliora in mare labuntur, quæ quidem cùm siccantur signum bonum est. Nam earum fluxus futuræ famis incommodum non fallaciter portendere dicitur.* Reducto deinde littore puluinus in mare tanquàm lingula exerta procurrit, cuiusmodi veteres Angli *File* dixerunt, vnde viculo nomen *Filey*: interiùsq; *Flixton* cernitur vbi Athelstani tempore Hospitale conditum erat *ad defensionem* (hæc sunt verba ex Regijs Archiuis) *populi transeuntis à lupis, ne deuorarentur.*

Lupi. Vnde constat illa ætate lupos in hoc tractu grassatos fuisse, qui iam in Anglia nusquam comparent, ne in ipsis versus Scotiam limitibus, cùm sint tamen in Scotia frequentissimi.

Comites Albemarliæ & Holderneßiæ. Genealogia antiqua.

Hanc Holdernessiam regiunculam Guilielmus primus Drugoni de *Buerer* Flandro dedit, cui etiam neptem in vxorem dederat, quam cùm ille veneno sustulisset, fugaq; saluti consuluisset, successorem habuit Stephanum Odonis filium, Albæmarlæ in Normannia Dominum, ex Campaniæ Comitum familia oriundum, quem Guilielmus Primus quia sibi è sorore vterina nepos erat, vt scribunt, Comitem Albæmarlæ dixit, eiusque posteri in Anglia (licet Albemarlia fuerit locus in Normannia) titulum retinuerunt. Huic successit filius Guilielmus cognomento Crassus. Eius vnica filia Hawisia tribus maritis ordine enupta fuit Guilielmo scilicet de *Magna villa* Essexiæ Comiti, Baldwino Betonio, & Guilielmo Fortio, siue de *Fortibus*, è quo solo prolem suscepit Guilielmum, quem sequutus est Guilielmus filius. Cuius vnica filia Auelina Edmundo * *Gibboso* Lancastrensi Comiti in matrimonium data, sine prole obijt. Atque vt in libro Monasterij de *Meaux* habetur. *Sic ob defectum hæredum Comitatus Albemarlæ & Honor de Holderneß seisiti fuerunt in manus Regis.* Insequentibus tamen seculis Edwardum *Plantagenet* Eboraci Ducis filium in Albemarlæ Ducem, patre eius superstite, creauit Rex Richardus

* Crouchbacke.

II. Henricus item IIII. Thomam filium Clarentiæ Ducem, & Albemarlæ Comitem fecit, quem titulum Richardo de *Bello-campo* Warwici Comiti in honoris accessionem Henricus Sextus postea adiunxit.

Vix duobus pass. millibus supra *Flamburgi* promontorium pars borealis huius regionis, siue **Northriding** incipit, quæ cęteris partibus prætenta, à mari auspicata longissimo tractu, sed minùs lato per LX. mill. pass. ad Westmorlandiam in occasum protenditur, hinc Deruentione, & aliquandiu *Vro* fl. illinc continuo *Tesis* decursu, quo à Dunelmensi Episcopatu ad Boream sciungitur, comprehensa. Nec incommodè hæc regio in tres partes distribui possit, **Blackamore, Northalluertonshire, & Richmondshire.** Northriding.

Quæ ad ortum & mare vergit **Blackamore, & Cliueland,** hoc est terra nigra, montana, & cliuosa dicitur, cautibus enim, montibus, & syluis passim exasperatur. Oram maritimam *Scarborough* castrum celeberrimum illustrat, Sceapbur3, id est *Burgus in prærupta rupe,* olim dictum. Cuius descriptionem habe tibi ex Guilielmi Newbrigensis historia. *Rupes stupendæ altitudinis, & amplitudinis præruptis ferè ex omni parte scopulis inaccessa mare irrumpit, quo tota ambitur, exceptis tanquam faucium quarundam angustijs, quas aperit ad occidentem, habens in summo planitiem speciosam, herbidam, & spatiosam, tanquam sexaginta iugerum, vel eò amplius, fonticulum quoque aquæ viuæ ex saxo profluentem. In ipsis autem faucibus ad quas sine labore non ascenditur, turris regia sita est, & sub ijsdem faucibus vrbis initium est in Austrum & Aquilonem vtrumque latus spargentis, frontem verò ad occidentem habentis, & à fronte quidem proprio muro, ab oriente verò rupe castelli munitur, porrò vtrumque eius latus mari alluitur. Hunc locum Gulielmus (Crassus ille Albemarlæ & Holdernessiæ Comes) castro construendo idoneum contemplatus, sumptuoso opere naturam iuuans, totam rupis planitiem muro complexus est, & turrem in faucium angustijs fabricauit, quæ processu temporis collapsa, arcem magnam & præclaram Henricus Secundus ibidem ædificari præcepit.* Cum ille iam Angliæ proceres qui in soluto illo Stephani imperio, Regium patrimonium accìderant, inprimis verò Guilielmum illum Albæmarlium, qui in hoc tractu solus regnauerat, & hunc locum quasi sui iuris occupârat, in ordinem redegisset. De proiectissima Thomæ Staffordi audacia, qui cum pauculis Gallis, vt magnis excideret ausis, hoc castrum, regnante Maria, ex improuiso cæpit, biduumque tenuit, Scarborough castle.

nihil

Synodo his de rebus anno 664. habita in monasterio suo, quod hoc in loco posuerat, & cui ipsa prima præfuit. Cuius etiam san- *
ctitati adscribitur (ad vim tamen soli abditam alij referunt) quòd *Anseres decidentes.* anseres illi immansueti qui hiberno tempore se conferunt gregatim ad lacus, & fluuios in australibus partibus non congelatos, dum super quosdam adiacentes hîc agros transuolant in terram non sine summa omnium admiratione subitò decidunt, Quod non retulissem nisi à plurimis fide dignis accepissem. Edelfleda Oswini regis filia amplissimis redditibus hoc posteà adauxit, vbi & patri iusta soluit. Sed demùm Danicæ deprædationis tempestas omninò euertit, & quamuis Serlo Percius instaurârit, cùm statim à Normannorum aduentu eidem præficeretur: nunc tamen antiquæ dignitatis vix tenue præ se fert vestigium. In proximo, prærupto in colle inter duos tamen colles æditiores ad mare Wadæ Ducis Saxonici castrum fuisse ferunt, qui in illa *Wada Dux ad quem Wadorum familia ortum refert.* confusa Nordanhumbrorum anarchia, & regulorum laniena, inita cum Etheredi regis percussoribus societate, Ardulphum regem aperto Marte ad *Whalley* in agro Lancastrensi lacessiuit, sed 798
fortuna adeò aduersa vt suis profligatis, ipse sibi fuga consuleret, posteáque morbo absumptus vitæ fabulam peregit, & hîc in colle inter duo saxa solida septem plùs minùs pedes alta tumu- Wades graue.
latur, quæ cùm vndecem pedibus distarent illum gigantea fuisse mole non dubitant affirmare. Eodem in loco longo post tempore castrum posuit Petrus de *Malo-lacu*, quòd quasi gratia, venustatéque plenum esset *Moult-grace* Gallicè nominauit (vt Moulgraue castle.
in historia Mealsensi legimus) sed cùm circumuicinis grauissimum esset iugum; populus penes quem vsus loquendi, mutata literula *Moultgraue* dixerunt, quo nomine licet nominis ratio minus sit nota, omnibus innotescit. Petrus hîc de *Malo-lacu* vul- *Barones de Malo-lacu.*
gò *Mauley* dictus, vt in hoc curiosis satisfaciam, è Pictonibus Galliæ oriundus Roberti de *Turnham* vnicam filiam regnante Richardo primo in matrimonium duxit, cuius iure offertissimam hîc adijt hæreditatem, cui septem Petri Domini de *Malo-lacu* suo ordine successerunt, qui pro insignibus areola nigra transuersa, siue *Benda*, in aureo clypeo vsi sunt, verùm cùm septimus sine sobole fatis concessisset, per eius sorores hæreditas inter equestres familias Saluainorum & Bigotorum partita erat.

Iuxta hunc locum, & alibi in hoc littore, repertum est Succinum nigrum, siue *Geate*. Gagatem aliqui esse existimant, quem Geate.
inter rariores lapides, gemmásque habuerunt veteres. Enascitur *Gagates.*

verò inter cautes vbi rimis dehiscunt, & priusquàm expoliatur, colore est subrufo, & æruginoso, expolitum autem verè est, vt inquit Solinus, nigro-gemmeus. De quo Rhemnius Palemon è Dionysio.

Alij sunt, qui carbonem nostrum fossilem Gagatem esse credunt.

Præfulget nigro splendore Gagates.
Hic lapis ardescens austro perfusus aquarum,
At oleo perdens flammas, mirabile visu
Attritus rapit hic teneras seu succina frondes.

Et Marbodæus in suo de Gemmis libello,

Nascitur in Lycia lapis, & propè gemma Gagates,
Sed genus eximium fœcunda Britannia mittit,
Lucidus & niger est, lenis & leuissimus idem:
Vicinas paleas trahit attritu calefactus,
Ardet aqua lotus, restinguitur vnctus oliuo.

Audi etiam Solinum: *Gagates in Britannia plurimus, optimúsque lapis, si colorem requiras, nigro-gemmeus, si qualitatem nullius ferè ponderis, si naturam, aqua ardet, oleo restinguitur, si potestatem, attritu calfactus applicita detinet.*

Clineland. *A Whitby* recedunt in occasum littora, quibus adiacet *Clineland*, à cliuis, (vt videtur, nomine accepto, quos Cliffes nostra lingua vocamus,) Montes enim hîc passim latera trahunt, & vbique satis est cliuosa. In littore autem *Kilton* castrum viuario inclusum sedet, olim inclitæ familiæ Thwengorum, quorum patrimonium ad Barones de *Lumley*, Hiltonium, & Daubeneium descendit: huicque ferè contiguum *Skelton* castrum adsidet antiquæ familiæ Baronum de *Bruis*, qui originem trahunt à Roberto *Bruis* Normanno, Ille duos habuit filios Adam Dominum de *Skelton*, & Robertum Dominum *Vallis Anandiæ* in Scotia, à quo stirps regia Scotorum, Petrus verò *Bruis* quintus Dominus de *Skelton* sine sobole obijt, & sorores hæredes reliquit. Agnetem nuptam Waltero de *Falconberg*, Luciam Marmaduco de *Thweng* à quo Baro de *Lumley*, Margaretam Roberto de *Roos*, & Laderinam Ioanni de *Bella-aqua* viris eo seculo magni honoris & existimationis: posteri Walteri de *Falconberg* diu floruerunt, tandem verò per fœminam possessiones ad Guilielmum Neuillum descenderunt, quem bellica virtus illustrauit, & Rex Edwardus IIII. Comitis Cantij titulo ornauit, Filiæ autem eius I. *Coigniers*, N. *Bedhoping*, & R. *Strangwayes* datæ fuerunt in matrimonium.

Kilton. Skelton. *Bruis de Skelton.* *Barones Falconberg.*

Danby. *Danby* paulò inferiùs ad Meridiem sedet quod à *Bruis* etiam

per Thwengos ad Barones Latimeros deuenit, à quorum hærede nati fuerunt Willoughbæi Domini *Broke*. Verùm hoc *Danby* cum alijs possessionibus Neuillis diuenditum, è quibus Georgius Neuill ab Henrico VI. ad Parlamenta nomine Domini *Latimer* inter Barones euocatus fuit, in cuius sobole ad nostra vsque tempora permansit hæc dignitas. Nihil aliud est quod hîc adnotem, nisi Baronem de *Meinell* nonnulla prædia hoc in agro de Archiepiscopis Cantuariensibus tenuisse, & pro ijsdem *Coignieros*, & *Strangwaies* & alios qui ab ijs prognati sunt, ad obsequia, & seruitia militaria Archiepiscopis præstanda astrictos esse. Cúmque ex Prærogatiua, *Rex Angliæ* (Prærogatiuæ verbis vtor) *habebit custodiam omnium terrarum eorum, qui de ipso tenent in capite per seruitium militare, de quibus ipsi tenētes fuerint seisiti in dominico suo vt de feodo, die quo obierunt, de quocunque tenuerint per huiusmodi seruitium, dum tamen ipsi tenuerint de Rege aliquod tenementum, ab antiquo de Corona, vsque ad legitimam ætatem hæredis*: Excipiuntur tamen hæc feoda & alia Archiepiscopi Cantuariensis, & Episcopi Dunelmensis, *ita vt habeant huiusmodi terrarum custodiam, licèt alibi tenuerint de Rege*.

Barones Latimer. *Historia Cantuariensis.* *Prærogatiua Reg. 17. Ed. 2.* Wardship.

Magis ad occasum *Gisburge* vbi olim monasterium à R. Bruis circa annum 1119. fundatum, quod Gualterum de *Hemingford* historicum non ineruditum produxit, & *Stokesley* emporiolum quod ad inclitam familiam de *Eure* iam diu spectauit, nec procul hinc abest *Tarum* ad *Tesam* flumen sub quibus *Wharlton* castrum familiæ de *Meineill* quod cum vetustate iam colluctatur, & *Harlsey* castrum familiæ de *Hotbom* longo tempore (vt legi) hæredium conspiciuntur.

Gisburg. *Stokesley.* Wharlton. *Harlsey.*

Interiùs inter montes de *Blackamore*, præter vagos riuulos & rapidos torrentes, qui passim conualles sibi vendicant, memorandum nihil occurrit, nisi *Pickering* Lancastrensis patrimonij oppidum non paruum colli adfixum & veteri castello munitum, ad quod plurimi circumsiti viculi spectant, vndè vulgò **Pickering Lith**, (*Libertas de Pickering*, & *Forresta de Pickering*) quam Edmundo filio iuniori Lancastriæ Comiti Rex Henricus III. elargitus est) regio adiacens denominatur. In qua ad Derwentionem *Atton* sita est, quæ nomen fecit præclaræ Equitum familiæ de *Atton* à Dominis de *Vescy* oriundæ, cuius hæreditas per filias inter Edwardum de *S. Iohn*, *Eueros*, & *Coignieros* partita fuit. Ab Edwardo autem *S. Iohn* per filiam ad Henr. *Bromflet* magna portio deuenit. Qui quidem Henricus vocatus est ad Comitia Parlamentaria

Blackamore. Pickering. Atton. 27. H. 6.

Bromflet *Dominus* Vefcy. mentaria his conceptis verbis quæ non alibi in Parlamentarijs submonitionibus occurrũt. *Volumus & vos & hæredes vestros masculos de corpore vestro legitimè exeũtes Barones de Vescy existere.* Posteà per filiã titulus ille ad Cliffordos transiuit. Ex altera parte ad quartum à *Pickering* milliare, iuxta *Dow* rapidum fluuiolum *Kirkby-moreside* non postremæ sortis mercatus quondam Estoteuillorum possessio collibus adiacet, vnde nomen impositum.

Kirk-by Moreside.

Rhidale.

Post hæc ad solem occidentem *Rhidall* substernitur, vallis læta, amœna, fœcunda, viginti tribus parochialibus ecclesijs ornata, quam *Rhie* fluuius interfecat: *Locus*, vt inquit Newbrigensis, *vastæ solitudinis, & horroris*, priusquam Gualterus *Espec* Cluniacensibus monachis concesserat, & cœnobium fundârat. In hac *Elmesley* sedet, quod *Vlmetum* (si non mihi impono) Beda vocat, vbi Robertus ille de *Ros* dictus *Fursan* castrum construxit, iuxta quod *Recall* fl. se sub terram condit. Inferiùs ipsi flumini *Riton* adsidet, antiquæ familiæ *Percihaiorum* qui *Percyes* vulgò vocantur, antiqua possessio. Indè *Rhius* multorum torrentum aquas secum in Derwentionem euoluit, qui irrigat hac in valle **Malton** forum frumento, equis, piscibus, & instrumentis rusticis celebratum, vbi veteris castri radices visuntur, quod olim (vt accepi) ad Vescios, amplissimos in his partibus Barones spectauit. Horum stemma (vt ex Archiuis regijs constat) à Guilielmo *Tyson* deducitur, qui Dominus *Maltonæ* & *Alnewici* in Northumbria in prælio apud *Hastings* contra Normannos cecidit, Vnica eius filia data fuit in matrimonium Iuoni de *Vescy* Normanno qui filiam item vnicam reliquit Beatricem, quacum Eustachius filius Ioannis Monoculi nuptias contraxit, qui religiosas ædes regnante Stephano apud *Malton* & *Watton* posuit. Eius enim vxor secunda Domina fuit de *Watton* filia Guilielmi Constabularij Cestriæ. Eustachij ex Beatrice filius Guilielmus è materno vtero cæsus *Vescy* nomen sibi assumpsit & insignia videlicet Crucem argenteam in rubeo scuto. Hic è B. filia Roberti *Estoteuill* de *Knaresburg* duos progenuit filios Eustachium de *Vescy*, qui Margaretam filiam Guilielmi Regis Scotorum in vxorem accepit, & Guarinum de *Vescy* Dominum de *Knapton*. Eustachius pater erat Guilielmi qui Ioannem sine prole defunctum, & Guilielmum rebus in Hibernia gestis clarum progenuit, qui insignia familiæ in auream parmam cum nigra Cruce commutarunt. Guilielmus verò, cùm legitimus filius Ioannes in bello Wallico obijsset, Regi Edwardo nonnullas in Hibernia concessit terras, vt filius illegitimus Guil. de *Kildare* dictus

Malton.

Barones Vescy.

Vesciorum insignia. *Matth. Paris M.S.*

Lib. Dunelm.

dictus paternam hæreditatem adiret,hæredemque instituit fiduciarium in vsum filij Anthonium Bec Episcopum Dunelmensem sed parùm fidum, de *Alnewic*, *Eltham* in Cantio, & alijs terris. Filius autem hic illegitimus prælio Sterlingensi in Scotia occubuit. Reciditque titulus tandem ad Attonorum prosapiam cùm Guarini *Vescy* vnica filia Margareta enupta esset Gilberto de *Atton*. Sed de his satis superque paulò antè iam dictum.

Post hanc vallem *Neuburgus* cui Guilielmum Neubrigensem rerum Anglicarum scriptorem debemus: nunc habitatio est familiæ claræ de *Bellasise* ex Episcopatu Dunelmensi oriundæ, & *Bellelanda* vulgò *Biland*, duo celeberrima monasteria floruerunt, quę Rogerus Moubraius posuit,& dotauit. Moubraiorum horum familia si qua alia potens, nobilis, & opulenta fuit, & latifundia amplissima cum castellis *Slingesby*, *Thresk*, alijsque in hoc tractu possedit. Originem huius prosapiæ si quæris, vno verbo expediam. Cùm Rogerus de *Mowbray* Northumbriæ Comes & R. de * *Grandebeofe*, ob perfidiam omnibus possessionibus exuti essent, Rex Henricus primus Nigello de *Albenye* ex eadem familia qua Albeneij Arondelliæ Comites, viro summo loco inter Normannos nato, qui Guilielmo Rufo ab arcu erat, maximam earum partem contulit adeòq; ditauit vt in Anglia C X L. in Normannia C X X. *feoda militaria* teneret. Iussit etiam vt Rogerus eius filius *Mowbraij* nomen assumeret, à quo Moubraij illi Nottinghamiæ Comites,& Norfolciæ Duces sunt procreati. Ad hos etiam Mowbraios *Gilling* castrum adiacens olim spectauit, nunc verò ad familiam illam antiquam & claram quæ à pulchro capillitio *Fairfax* i. *Pulchricoma* nomen accepit, *Fax* enim priscis Anglis crines vel capillos denotat, vnde illi Cometam, siue stellam crinitam *Faxed starre*, vt locum de quo antè dixi, *Haly-fax* à sacris crinibus vocârunt.

Newborrow. Biland.

Moubraiorum familia.

* *Albi de* Fronte bouis *vocatur.*

Reg Monast. de Fontibus.

Gilling castle.

Fair-fax.

Fax.

Faxed starre.

Deinde ad Austrum *Calaterium nemus*, vulgò **The Forest of Galtres** subiacet, arboribus alicubi opacum, alicubi vliginosa planitie madescens: hodie equorum solenni cursu in quo victori equo campanula aurea præmio proponitur, celeberrimum. Vix enim credibile, quanta hominum multitudo ad hæc certamina vndique confluat,& quantis depositis pignoribus de equorum velocitate concertetur. In hoc nemore *Creac* cernitur, quod Egfridus Nordanhumbrorum Rex anno 685. cum tribus in circuitu milliaribus S. Cutbberto elargitus est, per quem ad Dunel. ecclesiam deuenit. Vix quarto hinc milliari *Sherryhutton*

The Forest of Galtres.

Equorum decursus solennis.

Creac.

Sherryhutton.

summæ elegantiæ castrum à Bertramo de *Bulmer* extructum, & à Radulpho *Neuil* primo Westmorlandiæ Comite restauratum, inter nemuscula amœnissimè sedet, Cui vicinum est *Hinderskell* castellum constructum à Baronibus de *Greystock*, alijs à fontium ebullientium multitudine *Hunderdskell* dictum.

Hinderskel.

North-Aluertonshire.

Post montes ad occasum vbi in planitiem, & lætiores campos regio denuò se explicat, Aluertonshire, vulgò Northallerton regiuncula *Wisko* fluuiolo irrigata iacet, nomine à Northaluerton oppido sumpto, olim Ealferton quod nihil est nisi platea longior: sed nundinis boarijs festo S. Bartholmæi, omnium quæ hactenus vidi, frequentissimum. Guilielmus Rufus rex hoc ecclesiæ Dunelmensi cum agro adiacenti donauit, cuius episcopis plurimum debet. Castrum enim Guilielmus Comin qui Dunelmensem sedem vi occupauit, construxit, nepotíque suo concessit, quod nunc quodammodo disparuit, & qui subsequuti sunt episcopi, immunitates quasdam indulserunt. Libro enim

Cap. 126.

Dunelmensi legitur, *quòd Hugo de Puteaco Dunelmensis episcopus, oppidum firmauit, impetrato à rege vt inter castra adulterina, quæ tunc sparsim per Angliam destrui videbantur, hoc solum priuilegium integritatis obtineret, quod rex tamen posteà mandauit euerti, & solo funditùs æquari.* Iuxta hoc, prælium, quod vulgo *de Standardo* dicunt,

1137

Bellum de Standard.

Houedenus.

factum in quo Dauid Scotorum rex, qui his regionibus ferè solitudinem inaudita crudelitate fecerat, tanta suorum strage in fugam coniectus erat, vt tum demum iustæ iræ parentatum existimârint nostri. Verè enim hoc in bello effectum, quod Radulphus Episcopus dum Anglos oratione ante prælium acuerit, dixit: *Multitudo disciplinæ insolens ipsa sibi est impedimento, in prosperis ad iniuriam, in aduersis ad fugam.* De *Standardo* hoc prælium dictum est, quod Angli circa vexillum, siue *Standardum* conglobati primum Scotorum impetum exceperint, sustinuerint, eósq; demùm profligauerint. *Standardum* autem hoc erat, vt in antiquis libris depictum vidimus, currus ingens rotis suffultus in quo malus eximię altitudinis infixus, in cuius summo crux eminebat, & infra crucem vexillum appendebat. Signum autem erat summę expeditionis, & quasi sacra ara existimabatur, planéque idem

Carrocium.

quod *Carrocium* erat Italis, quod nunquam nisi cùm de summa rerum ageretur, educi licuit.

Thresk.

In hac etiam regiuncula, Thresk, vulgo Thursk memorâdum est, quod olim munitissimum habuit castrum, è quo Rogerus Mowbraius seditionis signum sustulit, & Scotorum regem, ad

patriæ

patriæ incendium euocauit, cùm Henricus II. consilio parùm sano sibi quodammodo sepulchrum effodisset, filium æquata potestate regem designando. Sed hæc seditio sauguine demum erat restincta, & hoc castrum funditùs euersum adeo vt præter vallum nihil castri ibi viderim. Alia etiam seditionis fax, Henrico Septimo regnante, hîc exarsit, cùm enim vulgus indomitum leue tributum grauissimè ferrent, quod à regni ordinibus imperatum, & Rationales, siue Collectores abegissent, protinus, vt fœlix temeritas nunquam inuenit modum, in Henricum Percium Northumbriæ Comitem qui prouinciæ præfuit, hoc in loco irruunt, interficiunt, & Ioanne Egremōdo duce, arma in patriam, & principem induunt, verùm paucos post dies pœnas Reipublicæ graues, & iustas persoluerunt. Hîc in proximo sunt *Soureby* & *Brakenbak*, vetustæ sanè & præclaræ familiæ de *Lascelles*, & magis ad Austrum *Sezay* quondam Darellorum, posteà Dawniorum qui equestri dignitate diu floruerunt.

Comes Northumbriæ à seditiosis interfectus.

Lascelles. *

Eboracensis prouinciæ, (post Edricum Saxonem, Guilielmum Mallet, & Estoteuillum vnum & alterum è stirpe Normannica, quos hæreditarios Vicecomites fuisse volunt) primus & vnicus Comes erat Otho filius Henrici *Leonis* Ducis Bauariæ & Saxoniæ è Matilde filia Henrici secundi regis Angliæ, qui posteà Imperator Augustus salutatus & Otho quartus appellatus. A cuius fratre Guilielmo altero Matildis filio oriundi sunt Duces Brunsuicenses & Lunæburgenses in Germania, qui in huius cum Angliæ regibus cognationis argumentum, ijsdem insignibus; quibus primi reges Angliæ è sanguine Normannico, duobus scilicet leopardis siue Leonibus aureis in clypeo rubro vtuntur. Longo post tempore, Edmundum *Langley* Edw. Tertij filium Eboraci Ducem instituit Richardus secundus, cuius filius primogenitus Edwardus Dux Eboracensis prælio ad *Agincourt* cecidit; secundò genitus Richardus Cantabrigiæ Comes capite truncatus Richardum Eboraci Ducem suscepit, cui maternus splendor tantos spiritus extulit, vt regni spe inflatus exitiabile illud bellum inter Lancastrensem & Eboracensem familiam, quo ipse occubuit, concitârit. Sed eius filius Edwardus, deturbato Henrico sexto, regnum tanquam hæreditarium obtinuit, Edwardi quarti nomine notus, secundóque suo filio Ducatum Eboracensem contulit, vti Henricus septimus filio suo iuniori, qui posteà Henrici octaui nomine in regem Angliæ inauguratus.

Eboracenses Comites, & Duces.
Houedenus.

Duces Brunswiti.

Numerantur in hoc Comitatu Paræciæ 459. quibus subsunt plurimæ capellæ etiam magnis paræcijs incolarum multitudine adæquandæ.

Richmondshire.



Vius agri pars reliqua, quæ Solstitialem occasum spectat, & latè patet, **Richmondshire**, siue *Richmountshire* vocatur, nomine facto à castro quod Alanus Britanniæ Armoricæ Comes extruxerat, cui Guilielmus Normannus victor, hunc agrum qui priùs Edwini Angli erat, hoc breui diplomate donauit. *Ego Guilielmus cognomine Bastardus Rex Angliæ do, & concedo tibi nepoti meo Alano Britanniæ Comiti, & hæredibus tuis in perpetuum omnes villas, & terras quæ nuper fuerunt Comitis Eadwini in Eborashira, cum feodis militum, & alijs libertatibus, & consuetudinibus, ita liberè, & honorificè, sicut idem Eadwinus eadem tenuit. Data obsidione coram ciuitate Eboraci.*

Incisis rupibus, & montosa collium eminentia hæc regio ferè tota eminet, quorum conuexa sunt alicubi satis herbida, radices, conuallésque non omnino infrugiferæ. Montes verò ipsi plumbo, carbone fossili, nec non ære grauidi. In Edwardi enim quarti Charta, mentio habetur de minera siue fodina cupri, iuxta ipsam Richmondiam vrbem. Sed auaritia, quæ mortales etiam ad inferos agit, in hos montes, nescio an difficiliori euectione deterrita, minùs penetrauit.

Æs, Plumbum, & Carbo fossilis.

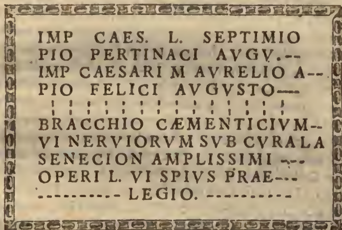
Quòd in eorum autem summitatibus, vt etiam alibi lapides nonnunquam fuerint reperti cochleas marinas, & alia aquatilia referentes, si non sint naturæ miracula: refusi in omnem terram sub Noë diluuij certa esse indicia, cum Orosio Christiano historico iudicabo. Sic enim ille scribit: *Refuso sub Noë in omnem terram mari, immissoq; diluuio, cùm toto orbe contecto, vnum spatium cœli esset ac pelagi: deletum fuisse vniuersum genus humanum paucis in arca fidei suæ merito ad substituendam originem reseruatis, euidentissimè veracissimi scriptores docent. Fuisse tamen etiam illi contestati sunt, qui præterita quidem tempora, ipsumq; auctorem temporum nescientes, tamen ex indicio & coniectura lapidum quos in remotis montibus conchis & ostreis, scabros, etiam sæpe cauatos aquis visere solemus, conijciendo*

Cochleæ lapideæ.

ijciendo didicerunt.

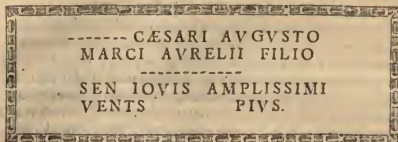
Proximè Lancastrenses, inter montes adeò vasta, solitaria, squallentia, & muta sunt omnia, vt quosdam riuulos hàc reptantes, *Hellbecks*, quasi riuulos infernales siue Stygios dixerint finitimi. Securáque sunt hoc tractu cubilia capris, damis, & ceruis, qui híc visuntur magnitudine sua, & ramosis cornibus spectatissimi. Helbecks.

Vrus flu. iam sæpè dictus ex his montibus occiduis decidit, primúmque vallem *Wentsedale* gregibus satis repletam plumbíque alicubi feracem, mediam stringens, dum adhuc fontis vicinia exiguus est, ab Austro fluuiolo *Baint* augetur, qui è stagno *Semar* magno cum murmure euoluitur. Ad ipsos verò confluentes vbi tuguriola sunt pauca, quæ à ponte quo primùm *Vrus* calcatur, *Baintbrig* vocant, olim præsidium fuit Romanorum, cuius & reliquiæ hodie supersunt. In colle enim quem à Burgo *Burgh* nunc dicunt, inter alia multa Romanæ vetustatis argumenta, nuper vidimus hoc fragmentum antiquæ inscriptionis pulcherrimo charactere, cum Victoria alata, Wentsedale. *Bracchium.*


IMP CAES. L. SEPTIMIO
PIO PERTINACI AVGV.--
IMP CAESARI M AVRELIO A--.
PIO FELICI AVGVSTO----
BRACCHIO CÆMENTICIVM--
VI NERVIORVM SVB CVRA LA
SENECION AMPLISSIMI ---
OPERI L. VI SPIVS PRAE---
---------- LEGIO. ----------

Hinc conijcere licet munimentum illud ad *Burgh* BRACCHIVM olim fuisse dictum, quod anteà cespititium fuerat, tunc cæmentitio opere fuisse constructum, & Cohortem sextam Neruiorum ibi in præsidio egisse, qui sua etiam æstiua habuisse videantur in ædito illo colle vallato proximo quem nunc *Ethel-bury* vocant. Nec ita pridem eruta fuit Aurelij Commodi Imp. statua, qui vti habet Lampridius, ab adulatoribus BRITANNICVS cognominabatur, *Commodi Imp. statua.*

nabatur, cùm Britanni Imperatorem etiam contra eum eligere voluissent. Tunc posita hæc statua videatur, cùm ille immodicus sui æstimatór eò vesaniæ processerit, vt Herculem Romanum Iouis filium se dici iusserit. Est enim Herculis habitu efformata, & dextra claua armata, cui suberat, vt accepi, hæc mutila, & lacunis interrupta inscriptio,



Nappa. Extabat hæc in *Nappa* ædibus turritis, & præcipua sede Medcalforum, quæ numerosissima totius Angliæ familia his temporibus censetur. *Medcalforum numerosa familia.* Christophorum etenim *Medcalf* virum equestris dignitatis, & familiæ huius primum, trecentis equitibus eiusdem familiæ, & cognominis eodem amictu stipatum, cùm Comitatus Vicecomes nuper esset, Iusticiarios Assisarum excepisse, Eboracúmque deduxisse accepimus. Hinc citus defertur *Vre*, cam-* maris fluuiatilibus abundans ex quo C. Medcalfus nostra memoria id genus piscium ex australi Angliæ parte huc detulerit: *Crey fishes.* & inter duas rupes, vnde *Attscarre* loco nomen, præceps voluendo deuehitur, non longè à *Bolton* Baronum de *Scrope* antiqua sede, & castro magnifico quod Richardus Dominus *Le Scrope* & Angliæ Cancellarius sub Richardo secundo maximis impensis construxit. *Bolton castle. Barones le Scrope.* Iamque in Orientem solem se agens, *Midelham* oppidum adit, cuius *honorem*, vt in Neuillorum Genealogia legimus, Alanus Richmondiæ Comes fratri iuniori * Rinebaldo contulit, cum omnibus terris, quæ ante eorum aduentum ad *Gilpatrick* Danum spectârunt. *Midleham.* *Ribaldus alij.* Huius è filio Radulpho nepos, Robertus *Fitz-Ralph* dictus *Wentsedale* etiam omnem à Conano Britanniæ, & Richmondiæ Comite dono accepit, & ad *Midleham* castrum firmissimum excitauit. *Domini de Midleham.* Ranulphus eius filius monasteriolum Canonicis ad *Couerham*, *Corham* nunc contractè dicunt, in *Couerdale* posuit, eiusq; filius Radulphus suscepit Mariam filiam quæ Roberto Domino *Neuill* enupta, in Neuillorum familiam *Genealogia antiqua. Couerham.*

hanc

hanc hæreditatem amplissimam quasi dotale patrimonium suis nuptijs transtulit. Qui quidem Robertus *Neuill* cùm numerosam prolem ex vxore suscepisset ignotus in adulterio deprehensus, ementulatus erat, vnde breui vi doloris expirauit. *

Vrus deinde, postquam paucula permensus fuerit milliaria, *Ieruis* siue *Ioruallense* monasterium nunc in ruinas redactum, posteà *Masham* respergit, quæ fuit Scroporum de *Masham*, qui vt è stirpe Scroporum de *Bolton* progerminarunt, ita denuò in eandem coniugio insiti fuerunt. Ad alteram autem fluminis ripam, sed magis introrsum *Snath* sedet Baronum de *Latimer* primaria habitatio, qui clarorum natalium ortum duxerunt à Georgio *Neuill* filio minori Radulphi *Neuill* primi Comitis Westmorlandiæ, qui hunc titulum honorarium ab Henrico Rege eius nominis sexto accepit, cùm antiquior *Latimerorum* familia in fœmina desijsset; perpetuáque successione ad nostra vsque tempora floruerũt. Cùm mascula prole postremi Baronis deficiente, lautissima hæreditas inter quatuor sorores erat diuisa, quæ in *Perciorum*, *Ceciliorum*, *D'auersorum*, & *Cornwallis* familias enuptæ fuerunt. Nec alios locos hac in parte memoratu dignos præteruehitur *Vrus* præter *Tanfeld* habitationem olim *Gernegarorum* equitum auratorum, à quibus ad Marmionos descendit, quorum vltimus Amiciam hæredem reliquit vxorem secundam Ioannis Domini *Grey* de *Rotherfeld*, cuius duo liberi adsumpto nomine *Marmion* matri successerunt, altérque vnicam filiam & hæredem reliquit Elizabetham coniugem Henrici *Fitzhugh* Baronis incliti.

Masham. Snath. Barones Latimer. Tanfeld. Marmion. Inq.6.H.6.

Swalam deinde à celeritate (vt author est Th. Spottus) sic dictum magno aquarum assultu influentem accipit *Vrus*, qui etiam ex occiduis montibus vix quinque mille pass. supra *Vri* fontes in ortum procurrit: admodum sacer antiquis Anglis quòd in eo, vno die cùm Angli primùm Christo initiarentur, plusquã decem millia virorum præter fœminas, & paruulos à Paulino vitali baptismo festiua lætitia fuerunt regenerati. Deuehitur hic *Swala* primùm per *Marrick* vbi cœnobium ab *Askis* qui magni olim fuerunt nominis, extructum, & *Mask* plumbiferacem, valle satis patenti, quæ inde *Swaldale* nominatur, satis illa quidem graminosa, sed syluis indiga. Inde Richmondiam, vulgò *Richmond*, primariam regionis vrbem exiguo mœnium circuitu inclusam, sed productis ad tres portas suburbijs satis frequentem perfundit, quam Alanus primus Comes cùm *Gilling* villæ, siue *Manerio*

Swalefl. Sacer. * Vide pag. 105. Marricke. Richmond. Gilling.

suo

ſuo proximo minùs confideret contra Anglorum & Danorum impetus, quos Normanni hæreditate ſpoliârunt, condidit, hoc nomine quaſi *Diuitem Montem* ornauit, mœnibus & caſtro præmuniuit, quod rupi impoſitum ex alto Swalam vaſto cum murmure inter ſaxa ruentem potiùs quàm fluentem deſpicit. Erat enim villa illa *Gilling* religione magis ſancta, quàm munitione firma, ex quo, in hac (quam Beda *Getbling* vocauit) Oſwius Nordanhumbrorum Rex hoſpitis inſidijs interfectus fuerat, cuius ad cædem expiandam ædificatum erat monaſterium, quod in ſummo honore eſt à maioribus noſtris habitum. Magis ad Septentrionem *Rauenſwath* caſtrum ſatis magno, ſed ruente mænium ambitu ſe oſtendit, quod Barones ſuos *Fitz-Hugh* dictos ex antiqua Anglorum ſtirpe habuit, qui loci Domini fuerunt ante Normannorum victoriam, & claruerunt vſque ad Henrici VII. tempora magnis poſſeſſionibus ex nuptijs cum hæredibus familiarum illuſtrium de *Furneaux*, & *Marmion* locupletati, quæ ad *Fienes* Dominos *D'acre* in Auſtro, & *Parros* per fœminas tandem deuenerunt.

Rauenſwath.

Barones Fitz-Hugh.

Tribus infra Richmondiam mill. paſſ. *Swala* vetuſtam illam vrbem præterfluit, quam Ptolemæus, & Antoninus CATVRACTONIVM & CATARRACTON dicunt, Beda autem *Catarracton*, & alibi *Vicum iuxta Catarractam*, vnde à Catarractis nomen illud inditũ exiſtimo, cùm Catarracta iuxtà ſit, ſed propiùs Richmondiam. Vbi occurſantibus ſcopulis per dirupta aquis confractis ruit hîc potiùs quam fluit *Swala*. Et cur ille *Vicum* iuxta *Catarractam* diceret, ſi ibi non eſſet fluminis Catarracta? Vrbem illis temporibus celeberrimam fuiſſe, ex Ptolemæo colligatur, quòd ibi cœleſtis obſeruatio facta fuerit: nam & Magnæ Conſtructionis libr. 2. cap. 6. Parallelum quartum & vigeſſimum per Britanniæ Catarractonium deſcribit, diſtareq; ab Æquatore partibus LVII. facit, at in Geographicis longiſſimum diem horis XVIII. Æquinoctialibus definit, vt iuxta ſuum ipſius διάστημα LVIII. partib. diſtet. Hodie verò, vt inquit ille, *magnum nil niſi nomen habet*. Viculus enim eſt pertenuis, *Catarrick*, & *Catarrickbridge* dictus, notus & ſuo ad prætoriam illam Romanorum viam ſitu, quæ hîc flumen tranſit, & rudetis inde diſperſis, quæ nonnullam vetuſtatis faciem præ ſe ferunt, præſertim ad *Kettercikſwart*, & *Burghale*, quæ ſunt à ponte paulò remotiora, & magis ad ortum proximè flumen, vbi magnam molem quatuor quaſi propugnaculis in magnam altitudinem maximo labore aggeſtam contem-

Cataractonium. Catarricke.

Catarrickbridge.

contemplati sumus. Quid olim à Pictis & Saxonibus pertulerit, cùm illi omnes Britanniæ vrbes ferro & flamma fœdarent, nihil certi habemus; confirmato autem Saxonico imperio, floruisse videtur, (licèt Beda vicum vbique vocet,) donec anno salutis DCCLXIX. ab Eanredo, siue Beanredo tyranno, qui Nordanhumbrorum regnum conuulsit, incensa deflagrauit. Sed & ille statim miserè incendio perijt, & Catarractonium è cineribus emicuit, Septuagesimo enim septimo pòst anno, Etheldredus Rex nuptias cum Offæ Regis Merciorum filia hìc celebrauit. Nec diu tamen rebus integris stetit, Danica etenim vastitate, quæ subsecuta est, prorsus corruit.

Longo inde tractu, nec inoffensus *Swala* suas ducit aquas non ita procul ab *Hornby* familiæ de *S. Quintino* castro, quod ad *Cognierôs* posteà deuenit, prætérq; læta pascua, & rusticanas villas nihil vidit, nisi *Bedall* ad alium riuulum influentem, quæ Regis Edwardi Primi temporibus suum Brianum Baronem *Fitz-Alan* antiqua nobilitate florentem iactat, vtique à Ducibus Britanniæ & Richmondiæ Comitibus ortum, verùm deficientibus masculis hæreditas ad *Stapletonos*, & *Greios* de *Rotherfeld* per filias delata fuit. Hornby. Bedall.

Iam *Swala* Richmondiæ agro relicto, propiùs ad *Ousam*, siue *Vrum* accedit, vbi *Topcliffe* Perciorum primariam sedem inuisit, Taoencliffe Marianus vocat, qui Northumbriæ ordines ad parendum Eldredo Visisaxoni Edmundi fratri, anno reparatæ salutis 949. iureiurando interposito se illic obstrinxisse scribit. Ad ipsos verò fluminum confluentes *Mitton* sedet villula parua, sed non parua cæde signata. Scoti enim anno 1319. cùm pestis Angliam ferè exhausisset, huc vsque populabundi progressi, non exiguam sacrificulorum nostrorum & rusticorum manum, quam Eborac. Archiepiscopus sub signis eduxerat, facilè profligârunt. Topcliffe. Mitton.

Sed, vt pedem referamus. A Catarractonio ad XII. mill. LAVATRAS quæ & LEVATRES oppidum statuit Antoninus, in quo Exploratorum numerum sub suo præfecto excubias egisse meminit Notitiarum Liber. Iuxta *Bowes*, siue *Bough* viculum ad ipsam Prætoriam viam fuisse distantia credi postulat. Has quasi formicæ semitas diu quæsiui necdum certè inueni. Ruinæ sanè & expressa vrbis antiquæ vestigia inter *Caldwell* & *Aldburgh* (quod nomen *Vetustum Burgum* patria lingua denotat) quodammodò persuadent ibi LEVATRAS extitisse, refragratur autem distantia apud Antoninum. Quocunque nomine olim hoc innotuit, Leuatra. Bowes. Aldburg.

vrbs ex magnis ruinis magna fuisse videatur, atque iuxtà per *Stanwig* viculum fossa antiqua per VIII. plus minùs milliaria perducta inter Tesim & Swalam flumina hodie conspicitur. Sed ad distantiam quam à Cataractonio statuit Antoninus scilicet, ad XVI. milliare in Tesim euoluitur prope Bainardi castrum ab occasu riuulus qui *Lauar* hodie nonnullis dicitur, noménque impertijt viculo *Lauertington*, vbi loci LAVATRAS illas fuisse suspicor, eóque magis quod viculus adsidet, *Stratford* à strata siue via publica sic dicta, vt militarem stratam per hanc duxisse facile quis existimet. Fuit tamen fateor tempus cùm Lauatras has fuisse existimauerim ad *Gretta-brige*, vel vbi nunc *Bowes* quod in antiquis chartis etiam *Bogh* scribitur. Verùm hoc munimentum Romanorum BALINGIVM dictum fuisse, Seuerique Imperatoris tempore, cùm exustum fuisset, à Virio Lupo Legato & Proprætore Britanniæ restauratum, & cohorti primæ Thracum restitutum probat hæc vetus Inscriptio hic reperta, & parieti domus obliquè infixa.

Fossa.

Bowes.

DAE s FORTVNÆ

VIRIVS LVPVS
*LEG AVG. PR. PR.
BALINGIVM VI
IGNIS EXVST-
VM COH I THR-
ACVM REST--
ITVIT. CVRANTE
VAL. FRON-
TONE PRAEF---
TO ALAE VETTO.

* *Legatus Augusti Proprætor.*

Ala Vettonum ex Hispania.

Et in ipsa ecclesiola in saxo antiquo quod non ita pridem pro altari fuisse videtur, legitur

IM-- CÆSARI DIVI TRAIANI--
DIVI NERVÆ NEPOTI TRAIA
NO AVG. PONTIFICI MAXI--
COS I---- PP COH IIII F------
---------IO SEV-----------

Si quęras vnde igitur hoc recentius nomen *Bowes?* dicam quod sentio, ex quo deflagrauit hoc nouum nomen ex euentu accepit. Quod enim igni exustum Britanni nostri etiamnum *Boeth* dicunt, & eodem verbo suburbia Cestriæ vltra Deuam fl. quod Anglis *Hanbridg*, Wallis siue Britannis quòd tumultu Wallico incendio absumptum fuit, *Tre-boeth*, i. *Exustum oppidulum* appellatur. Superioribus seculis spectauit hoc ad Richmondiæ Comites qui hîc suum castellum, vectigal *Thorowtoll* dictum, & furcas habuerunt. *Boeth. quid.* *Liber de feodis Richmondiæ.*

Post hoc montana illa vasta regio ventis aut pluuijs semper exposita surgit, quę quia asperum est saxetum *Stanemore* patria lingua dicitur. Omnia enim hîc circumquaque sunt solitaria, nisi quod sit ad excipiendos itinerantes diuersorium in ipso saxeti medio, & ad ipsum Crux lapidea, nos *Rerecrosse*, Scoti *Reicrosse*, id est, *Regiam crucem* vocant, in ipso agrorum confinio. Quam quasi lapidem Angliæ & Scotiæ terminalem positam fuisse prodit Hector Boëtius Sçotus, cùm Guilielmus primus Cumbriam è a lege Scotis permisisset, vt clientelari iure à se tenerent, & nihil quod Normanico imperio fraudi esset, molirentur. Paulóque inferiùs ad ipsam militarem Romanorum viam exiguum munimentum fuit Romanum quadrata forma quod *Maidencastle* hodie vocant. Vnde militarem Romanorum viam per anfractus ad *Caer vorran* duxisse limitanei milites mihi retulerunt. *Stane-more.* *Rerecrosse.* * *Maidencastle.*

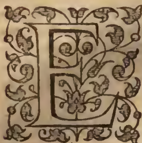
Comites Richmondiæ fuerunt multi pro principum fauore, & ex varijs familijs, quos sua tamen serie, quam possumus accuratè & perspicuè subijcemus. Alanus Rufus Comes Britanniæ Armoricæ. Alanus Niger frater eius. Stephanus Comes Britanniæ frater eius. Alanus Comes Britanniæ, filius Stephani. Conanus Dux Britanniæ filius eius. Galfridus *Plantagenet* filius Henrici secundi regis Angliæ qui Constantiam filiam vnicam Conani primò duxit. Arthurus filius eius à Ioanne Rege Angliæ sublatus. Guido Vicecomes Thoarensis cui Constantia secundò enupsit. Ranulphus tertius Comes Cestriæ, cui Constantia tertiò nupta. Petrus de *Dreux* siue Druidensis, regio Francorum sanguine oriundus, qui Aliciam vnicam Constantiæ filiam è Guidone Thoarensi susceptam duxit. Petrus de *Sabaudia* auunculus Eleonoræ vxoris Regis Henrici tertij. Ioannes Dux Britanniæ, filius Petri de *Dreux*. Ioannes dux Britanniæ filius eius. Ioannes filius eius. Arthurus filius Ioannis, Ioannes de *Gaunt* Dux Lancastriæ, qui Comitatum Richmondiæ Regi patri pro alijs terris *Comites Richmondiæ.* *46.E.3.*

terris in manus tradidit. Ioannes Dux Britanniæ Comes Montis Fortis & Richmondiæ. Ioannes Dux Britanniæ gener regis Edwardi III. Radulphus Comes Westmorlandiæ ad *terminum vitæ suæ* beneficio Henrici IIII. Ioannes Dux Bedfordiæ. Humfredus Dux Glocestriæ, Comes Richmondiæ, Edmundus frater vterinus Henrici VI. Henricus filius eius posteà Rex qui Henricus VII. dictus, & dum ille exularet, Richardus Dux Glocestriæ, Georgius Dux Clarentiæ, qui non Comes sed Richmondiæ Dominus appellatus. Et Henricus filius nothus Henrici Octaui Dux Richmondiæ à patre institutus.

Dux Richmondiæ.

Continentur in hoc agro Paraciæ magnæ præter sacella 104.

EPISCOPATVS DVNELMENSIS.



Episcopatus Dunelmensis, vulgò **the Bishoprick of Durham**, siue **Duresme**, Eboracensibus ad Septentrionem confinis, in trianguli speciem efformatur, cuius apex ad Occasum coëuntibus ibi Septentrionali limite & *Tesis* fontibus figuratur. Laterum alterum quod Meridiem spectat, continuo *Tesis* decursu terminatur; alterum quod Boream intuetur, primùm breui ab apice linea ad *Derwentum* flumen, inde *Derwento* ipso, & *Tina* flu. cùm *Derwentum* admiserit, describitur. Basim verò trianguli, quæ ortum respicit, ora maritima affingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus grauissimè diuerberat.

Quà in apicem coarctatur, campi sunt nudi, syluæ satis raræ, colles glabri, sed non sine ferri venis, conualles autē satis graminosæ, Angliæ enim Appenninus, quem dixi, hunc angulum intersecat. Ad Orientalem autem partem, siue trianguli basim, vti etiam ad latera, culturæ terra est perquàm grata, reditúsque cum agricolarum labore contendunt, pratis, pascuis, aruis distincta, oppidis passim consita, & carbone fossili quo pro ignis alimento plurimis in locis vtimur, copiosa. Carbonem hunc aliqui bitumen terrenum nigrum, alij Gagatem, alij Thracium lapidem esse

Sea Cole. Carbo fossilis.

esse volunt, quæ omnia eandem rem esse probauit magnus ille in rebus Fossilibus philosophus Georgius Agricola. Certè hic noster nihil aliud est quam bitumen calore sub terra induratum, & excoctum, Bituminis enim odorem reddit, & si aqua aspergatur, acriùs, & luculentius ardet, an verò oleo extinguatur non sum expertus. Si verò obsidianus lapis apud nos sit, illum esse credam qui alijs Angliæ locis reperitur, & *Canole Cole* vulgò appellatur: est enim durus, splendidus, læuis, & assulatim subscissilis, accensúsque citò ardet. Sed hæc illis qui naturæ penetralia penitiùs rimantur relinquamus. *Obsidianus lapis.* Canol Cole.

Totam hanc regionem cum alijs etiam vicinis *S. Cuthberti terram*, siue *patrimonium* vocant in suis scriptis Monachi. Sic enim vocarunt illi, quicquid ad Dunelmensem spectauit Ecclesiam, cuius Cuthbertus quasi patronus habetur, qui in prima Saxonicæ Ecclesiæ infantia Lindefarnensis Episcop. vitam tanta sanctitate, & integritate transegit, vt inter Diuos relatus fuerit. Regésque nostri, & proceres, quòd tutelarem illum fuisse Diuum contra Scotos crediderint, non solùm eius corpus deuoti sæpenumerò inuiserint, quod integrum incorruptúmque durasse persuaserunt scriptores; sed etiam amplissima latifundia donarint, & plurimas immunitates irrogârint. Egfridus Rex magnos redditus in ipsa vrbe Eboraco, *Crecam*, quam dixi, & Luguballiam ciuitatem ipsi Cuthberto viuo dedit, vt est in historia Dunelm. Alfredus Rex, & Guthrunus Danus, quem ille Nordãhumbris præfecit, *posteà totam terram inter* Were *fl. &* Tinam (libri antiqui verbis vtar) *Cuthberto, & in eius ecclesia ministrantibus perpetuo possessionis iure largiti sunt, ex qua illis ne inopia laborarent, vitæ subsidia procurentur; prætereà eius ecclesiam tutum profugis locum refugij constituerunt, vt quicunque, qualibet de causa ad eius corpus confugerit, pacem per triginta septem dies nulla vnquam occasione infringendam habeat.* Edwardus, Athelstanus Reges, & Cnuto, siue Canutus Danus, qui nudis pedibus ad Cuthberti tumulum accessit, has leges & libertates non modò confirmârunt, sed statim auxerunt: nec minùs Guilielmus Normannus à cuius statim tempore Comitatus Palatinus iudicatus est, Et Episcopi tanquam Comites Palatini sigillo insculpserunt militem cataphractarium phalarato equo insidentem altera manu gladium vibrantem, altera insignia Episcopatus prætendentem. Iuraque sua regalia habuerunt Episcopi, adeò vt proscriptorum bona illis non regi cederent, & ipsa plebs immunitatibus elata militare in *S. Cuthberti patrimonium.* *Comitatus Palatinus.*

Scotia sub rege recusarit, Dicebant enim (historia Dunelmensis pro me loquetur) *se esse* **Haliwerke Folkes**, *& terras suas tenere ad defensionem corporis S. Cuthberti, nec debere se exire terminos Episcopatus, scilicet vltra Tinam & Teisam pro rege, vel episcopo.* Verùm Edwardus primus has libertates primus præcidit. Cùm enim ille se tanquam arbitrum honorarium inter Antonium Beccum episcopum, & Priorem, de possessionibus inter se acriter digladiantes interponeret, nec illi ex eius arbitrio facerent, *seisiuit* (inquit author meus) *libertatem Episcopatus in manum suam, & ibi rimata sunt multa, & libertas in multis læsa.* Iura tamen sua posteà recuperauit ecclesia, illæsaq; tenuit vsque ad Edwardum VI. cui, dissoluto Episcopatu, omnes eius redditus, & libertates, ordines in Parlamento concesserunt. Sed statim Maria Regina eadem authoritate hanc constitutionem refixit, & omnia sarta tecta ecclesiæ restituit, quibus hodie gaudet. Nuper enim Iacobus Pilkintonus Episcopus DIVAM ELIZABETAAM de bonis Caroli *Neuilli* Comitis Westmorlandię, & aliorum in hoc agro proscriptorum, qui in patriam bellum nefariè mouerant, in ius vocauit, causámque persequutus esset, nisi authoritas Parlamentaria intercessisset, & pro eo tempore (sic se habent verba) Reginæ adiudicasset, quòd impensis suis maximis cùm episcopum tum Episcopatum è seditiosorum faucibus eripuisset. Sed his omissis ad locorum descriptionem iam stilum promoueamus.

Tees fl. *Tuesis.* Flumen quod meridionalem huius agri partem vallat, Latinis *Teisis* & *Teisa*, vulgò *Tees*, Polidoro Italo, cui suæ Italiæ Athesis animo obuersabatur, sine vlla ratione *Athesis* dicitur, Ptolemæo Τύασις, & TVESIS appellari videtur, apud quem tamen Librariorum incuria suo loco exulare existimo. Cùm enim TVESIN & TINAM in remotiori Britanniæ parte, vbi Scoti nunc agunt, ille statuerit: & hæc regio *Tesi* & *Tina* includitur, si in veterem Geographum Criticus esse ausim, postliminiò huc in sua loca re-[v]carem, & cum bona, vti spero, Scotorum venia, qui nulla habent flumina, quibus hæc nomina verè asserant. TESIS è saxeto illo **Stanemore** erumpit, raptísq; secum multis vndique torrentibus, per rupes fluens, è quibus ad *Eglestom* vbi monasterium C. Britanniæ & Richmondiæ Comes posuit, marmora cæduntur,

Barnard castle. primum *Bernardcastle*, id est, *Bernardi castrum* pulsat, à Bernardo *Balliolo* Ioannis Ballioli Scotorum Regis abauo constructum, & denominatum. Verùm Ioannes iste Balliolus quem Edwardus primus Scotiæ regē declarauerat, illud amisit cum alijs in Anglia possessionibus,

possessionibus, quòd fidem Edwardo datam prodidisset. Quo tempore Rex Antonio Dunelmensi Episcopo infensior *hoc castrum* (vt habet liber Dunelm.) *cum pertinentijs ab eo abstulit, & Comiti de Warwicke contulit*, Herks, *&* Hertnes *Roberto Cliffordo*, Kewerston *Galfrido de Hertlpole, quæ Episcopus habuit ex foris-factura I. de Balliolo, R. de Bruis, & Christopheri de Seton.* Sed paucis post annis Lodouicus de *Bellomonte* Episcopus regio Francorum sanguine natus, sed literarum, vt scribitur, omnino expers, de hoc castro, & cæteris possessionibus litem intendit, causamque obtinuit, lata in hæc verba sententia, *Episcopus Dunelmensis debet habere forisfacturam guerrarum infra libertates Episcopatus, vt rex habet extrà.* Iuxtà *Stretlham* cernitur vbi diù habitauit præclara & equestris familia de *Arcubus* siue *Bowes*, quæ subinde difficillimis temporibus egregiam principi & patriæ nauauit operam. Genus verò repetit à W. de *Arcubus* cui, vt legi, Alanus Niger Britanniæ & Richmondiæ Comes concessit his verbis, vt gestaret pro Armis *Scutum Britanniæ cum tribus arcubus desuper.* Stretlham. Bowes.

Non quinque hinc mill. pass. abest paulò remotiùs à Tesi **Standrope**, quod & *Staintborpe*, i. *Vicus Saxeus*, dicitur, oppidulũ mercatorium, vbi collegiata erat ecclesia *Neuillorum* & opus, & tumulus. Huic contiguum est *Rabye*, quam Cnuto siue Canutus Rex Danicus ecclesiæ Dunelmensi, vnà cum circumuicino agro *& Stantborpe liberè in perpetuum possidenda donauit. A quo tempore* (vt habet author meus) *familia Neuillorum, siue de* Noua villa **Raby** *de ecclesia tenuit reddendo quatuor libras, & ceruum quotannis.* Stemma enim illi à Waltheofo Northumbriæ Comite, è cuius progenie cùm Robertus *filius Maldredi* Dominus de *Raby* filiam Galfrèdi *Neuill* Normanni duxisset (cuius auus Gilbertus *Neuill* Regis Guilielmi primi Admirallus perhibetur) posteri Neuillorum nomen asciuerunt, & in familiam longè numerosissimam & potentem succreuerunt, qui castrum admodum spatiosum hic erexerunt, quod eorum prima, & præcipua erat sedes. Hæc duo *Staintborp*, & *Raby* tantùm fluuiolo separantur, qui post pauca milliaria in Thesim defertur prope *Selaby* vbi nunc sedes familiæ Brakenburiorum, & sua vetustate, & coniugijs cum hæredibus Dentoni & *Wicliffi* insignis. Raby castle. Neuillorum familia. Selaby.

Tesis inde lapsus per *Sockburne* antiquæ, & nobilis familiæ de *Cogniers* domicilium, propè *Derlington* frequens forum agitur, quod *Seir filius Vlfi* Saxo, impetrata ab Etheldredo rege venia, ecclesiæ Dunelmensi donauit, Hugóque de *Puteaco*, siue *Pudsey* templo Derlington.

Hell kettels. *Putei profundi.*

templo, & ædificijs exornauit. In huius agro tres sunt miræ profunditatis putei, *Hell kettels* vocat vulgus, id est, *Inferni caldaria*; quia per antiperistasin calescat in illis aqua. Prudentiores haustâ terræ motu tellure subsedisse credunt, & probabiliter quidem. Legimus enim in Chronicis de *Tinmouth. Anno Domini* 1179. *in Natali domini apud* Oxenhall *in territorio de Derlington, in episcopatu Dunelmensi, eleuauit se terra in altum ad similitudinem proceræ turris, & mansit ab illâ die quasi immobilis vsque ad vesperam, & tunc cecidit tam horribili strepitu, vt vicinos terruit omnes, & absorbuit eam tellus, & fecit ibidem puteum profundum, qui est ibi in testimonium vsque in hodiernum diem.* Illos autem subterraneos habere meatus, & exitus Cuthbertus Tunstallus Episcopus primus deprehendit, reperto in *Tesi* ansere, quem signatum in horum maiorem experiundi gratia demiserat. Post *Derlington* nulla quæ melioris sunt notæ oppida adposita habet *Tesis*, sed viridantium camporum margines, & rusticanas villas flexuoso meatu lambens, tandem amplo ostio in Oceanum se eijcit, vnde Trianguli basis ad oram maritimam inchoatur.

Nobiles Sur-Teis dicti, i. super Tesim ad hunc olim floruerunt.

Gretham.

Littus hinc in Septentriones decurrit vno & altero tantùm amniculo interscissum, iuxta *Gretham* vbi egregium Hospitale posuit Robertus Dunelmensis Episcopus cùm accepisset loci *Manerium* dono Domini Petri de *Monte-forti*. Huic proximum est *Claxton* quod insigni in hoc tractu familiæ nomen fecit, cuius libentiùs meminerim quòd ex eadem fuerit T. Claxton venerandæ antiquitatis summus admirator. Littus inde promontoriolo solùm vno prominet vix septem supra *Tesis* ostium milliaribus, cui **Hartlepole** emporium celebre, & statio fida, situ percommodo insidet. Heorτu Beda vocare videtur (quod Huntingdonensis *Cerui insulam* interpretatur) vbi Heiu mulierem religiosam monasterium olim fundâsse memorat: si *Heorteu* non sit potiùs territorioli illius nomen, quod Dunelmensis liber innuit, & *Heortnesse* alibi appellat, quòd in mare longiùs procurrit. Ab hoc per xv. mill. pass. littus continuum sparsim oppidis redimitum grata facie nauigantibus arridet, donec VEDRAE flumini se aperit, sic enim Ptolemæo nominatur, qui Bedæ *Wirus*, Saxonibus peoꝛ ꝧ & nobis *Were*. Hic in ipso trianguli apice, parte scilicet regionis ad occasum extrema, è duobus riuulis *Kellhop*, & *Burnhop* coalescit, qui vbi in vnum coierint, hoc nomen assumit, & in orientem properat per vasta ericeta, magna Episcopi viuaria, & *Witton* castellum Dominorum de *Euers*, qui antiquæ sunt

Hartlepole.

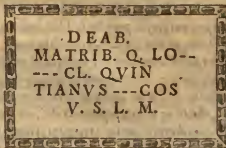
Promontorium in nostra lingua Nesse *dicitur.*

Vedra fl. Were.

Witton. *Barones d'Euers siue de Eure.*

sunt in hoc agro nobilitatis, vtpote à Dominis de *Clavering*, & *Warkworth* nati, & à *Vescijs* & *Attonis* Baronibus per filias oriundi bellicæ virtutis gloria clari, quod Scotia testetur. *Kettnes* enim oppidulum in Scotia vlteriori Edwardus primus illis ob operam egregiè nauatam dedit, & Henricus VIII. patrum memoria Baronum titulo illustrauit. Inde *Vedra* post pauca milliaria *Gaunlesse* fluuiolum ab Austro admittit, vbi ad ipsos confluentes æditiori tumulo imponitur *Aukland* à quercubus (vt Græciæ *Sarron*) denominatum, quod turritas Episcopi ædes ab Antonio Becco magnificè restauratas, pulcherrimúmque pontem prætendit, quem Gualterus *Skirlaw* Episcopus, circa annum 1400. construxit, qui has ædes etiam adauxit, & ad *Taram* Tesim ponte coniunxit. Hinc in Septentriones *Vedra* iter flexit, vt diutiùs hunc agrum irriget, statímq; in collis supercilio, antiquæ vrbis non morientis, sed plusquam mortuæ reliquias suspicit, quam Antoninus VINOVIUM, Ptolemæus BINOVIUM dixit, apud quem ita suo loco exturbatur, & alio quasi sub axe locatur, vt semper delituisset, nisi digitum intendisset Antoninus. *Binchester* nobis hodie vocatur, vnóque tantùm & altero domicilio constat; vicinis tamen tùm rudetis, mæniumque reliquijs extantibus, tùm Romanorum nummis sępiùs effossis notissimum, *Binchester penies* illi vocant, Romanorumque inscriptionibus, èquos quibus in aram ibi nuper incidi, sic inscriptam

Aukland. Vinouium. Binchester.


DEAB.
MATRIB. Q. LO--
---CL. QVIN
TIANVS---COS
V. S. L. M.

Anno Christi, 236

Votum soluit libens meritò.

Nec aliud de illa legi, quàm quòd liber noster memorat Northumbriæ Comites ab ecclesiæ dominio, hanc cum alijs villis abripuisse, cùm sacra illa auri fames etiam sacras ecclesiæ facultates deglutiret.

Branspeth castrum inter consurgentes colles in altera Vedræ ripa apparet, quod à Bulmeris constructum filia Bernardi Bulmeri Galfrido Neuillo nuptijs coniuncta, Neuillorum familiæ cum alijs magnis possessionibus adiũxit. Mox *Vedra* crebris saxis

Branspeth castle.

eminentibus interpolatus defertur, quæ nisi vi imbrium flumen intumuerit, nunquam aqua teguntur, quibusque quod non alibi accidit si aqua infundatur, parumque misceatur salsam imbibit qualitatem. Iam flumen quasi insulam moliturum primariam regionis vrbem colli impositam vndique ferè circumluit, vnde nomen Dunholm à Saxonibus inditum. Collem enim, vt ex Beda colligas, Dun, & insulam amnicam holme dixerunt. Ex hoc DVNELMVM fecerunt Latini, sed vulgus *Durham* corruptissimè vocat. Situ quidem æditiori & sanè munitissimo, spatio tamen non magno, ouali quodammodò forma flumine ab omni parte nisi à Septentrione circumfunditur, & mœnibus firmatur: Ad australem partem ferè quà flumen se reducit, cathedralis ecclesia surgit pyramidibus & sacra turre conspicua, in medio imponitur castrum quodammodo intermediũ inter duos pontes è saxo, quibus flumen hinc ad Ortum, illinc ad occasum cõiungitur; à castro ad Septentriones patet forum & S. Nicholai cernitur ecclesia, vnde in Aquilonem protenditur suburbium longiùs inter flumen circumductũ, vti alia vtrinq; vltra flumen quę ad pontes ducunt, & in singulis sua est seorsim ecclesia. Originẽ autem non admodum antiquam habet. Cùm enim Lindisfarnenses monachi bellorum calamitate à Danis exagitati, incertis sedibus, cum Cuthberti sui reliquijs vagarentur: hic tandem oraculo, si credere libet, admoniti circa annum salutis 995. consedérunt. Sed rem accipe ex authore meo Dunelmensi. *Comitans sanctissimi patris Cuthberti corpus vniuersus populus in* Dunholmum, *locum quidem natura munitum, & non facile habitabilem venit, quem densissima vndique sylua totum occupauerat, tantùm in medio erat planities non grandis, quam arando, & seminando excolere consueuerant, vbi Episcopus Aldwinus non paruam de lapide ecclesiam postea construxit. Igitur præfatus Antistes totius populi auxilio, & Comitis Nordanhumbrorum Vthredi adiutorio totam extirpans syluam succidit, ipsúmque locum breui habitabilem fecit. Denique à flumine Coquedo vsque Teisam, vniuersa populorum multitudo tam ad hoc opus, quàm ad construendam postmodo ecclesiam prompto animo accessit: & donec perficeretur, deuotè insistere non cessauit. Eradicata itaq; sylua, & vnicuiq; mansionibus sorte distributis, præsul antedictus amore Christi, & S. Cuthberti feruens, honesto, nec paruo opere inchoauit ecclesiam, & ad perficiendam omni studio intendit.* Hæc ille.

Saxa salsa.

Dunelmum. Durham *siue* *Duresme.*

Non multis pòst annis Angli illi, qui Normannicum imperium æquis oculis intueri non poterant, loci ingenio freti, in belli

sedem

sedem elegêrunt, negotiúmque non paruum Guilielmo Normanno facesserunt. Scribit enim Guilielmus Gemiticensis. *Concesserunt in partem Comitatus aquis, & syluis inaccessibilem, firmissimo vallo erigentes castrum quod* Dunholmum *nuncuparunt, ex quo diuersos crebriùs exagitantes excursus, aliquandiu ibi delituerunt, Sweni Danorum regis aduentum præstolantes.* Sed cùm res ex sententia non cecidisset, fuga illi sibi consuluerunt; Dunelmúmq; adiens rex Guilielmus multis ad ecclesiasticæ libertatis firmamentum indultis priuilegijs, castrum de quo diximus, in eminentiori collis parte extruxit, quod posteà in Episcoporum habitationem cessit, eiúsque claues, cùm Episcopatus vacaret, veteri instituto Cuthberti sepulchro appendi solebant.

Cùm hoc castrum iam extructum esset, Guilielmus Malmesburiensis, qui sub id tempus vixit his verbis hanc vrbem describit. *Dunelmum est collis ab vna vallis planitie paulatim, & molli cliuo turgescens in cumulum, & licèt situ aspero, & prærupto rupium omnem aditum excludat hostium: tamen moderni collibus imposuerunt castellum, ad radices pedis Castelli defluit amnis piscosus præsertim Isitio.* Eodem ferè tempore, vt habet vetustus ille liber, Guilielmus de *Carelepho* Episcopus qui monachos hîc denuò congregauit (eorum enim claustra Danus vbique subuerterat) demolita illa ecclesia, quam Aldwinus ædificarat, aliam meliori opera incœpit, quam Radulphus successor perfecit, nouámque posteà fabricam Nicholaus *Fernham* Episcopus, & Thomas *Melscomb* Prior anno Christi 1242. adiecerunt. Satisque longo pòst interuallo ad occiduam Ecclesiæ partem W. *Skirlaw* Episcopus elegans opus substruxit quod *Galilæam* vocant, & in quod venerabilis Bedæ tumulum marmoreum transtulit. Quo in loco Hugo de Puteaco olim ædificium inchoauit, in quo, ex antiquo libro loquor, *muliebris licitè fieret introitus, & quæ non habebant ad secretiora Sanctorum locorum corporalem accessum, aliquod haberent ex sanctorum contemplatione solatium:* Radulphus autem ille Episcopus (vt tradit historicus noster) *locum inter ecclesiam, & castellum quem multa occupauerant habitacula, in patentis campi redegit planitiem, ne vel ex sordibus contaminatio, vel ex ignibus ecclesiam attingerent pericula. Vrbem etiam licèt natura muniret, muro reddidit munitiorem, & augustiorem, à cancello ecclesiæ ad arcem vsque castelli perducta murum construxit longitudine,* qui iam vetustati sensim cedit, nec hostilem vnquam, quòd acceperim, vim sensit. Cùm enim Dauid *Brusius* Rex Scotorum ad *Beaupark* vsque siue

Galilæa.

Bereparke. *Bereparke*, (viuarium est illud suburbanum) ferro, & flamma sæ-
1346 uisset, (Edwardo III. Caletum Galliæ obsidente) Henricus Per-
Prælium ad Neuils crosse. cius, & Guilielmus Zouchæus Archiepiscopus Eboracensis cum tumultuarijs suorum cohortibus, se Scotis obiecerunt, & ita animosè aggressi sunt, vt primam & secundam aciem capto rege ad internecionem ferè ceciderint, tertiámque in eum timorem coniecerint, vt citatissimo, quam potuerant, agmine fugerint, nec præruptissima loca pauori, donec in sua se recepissent, obstiterint. Nobilis hæc illa pugna est, & inter multas memoranda Scotorum strages, (quam prælium ad *Neuills Crucem* nostri vocitant.) Nobilissimis enim Scotorum in hoc cæsis, & Rege capto, multos agros in confinio nostris cedere, & plurimas arces dedere coacti fuerunt. Sed hæc de Dunelmo satis, cui si placet, cum Nechami disticho valedicam,

Arte, situque loci munita Dunelmia salue,
Qua floret sancta religionis apex.

De Monachis eiectis, Præbendarijs XII. Archidiaconísque duobus substitutis, & de Prioris nomine in Decani dignitatem mutato, quam cùm hæc primùm scriberemus, gessit ~~Tobias Matthæus~~ Theologiæ Doctor præstantissimus, in quo cum pietate doctrina, cum natura ars certant, quique iam sedit Episcopus, & illam authoritatem summis honoris, pietatis, virtutis & prudentiæ ornamentis reuerendissimus tuetur, Sed nihil est quòd ego hæc scribam, cùm sint recenti memoria, & cuiuis notissima. Longitudinem grad. XXII. scrup. o. Latitudinem verò grad. LIIII. scrup. LVII. definitam habet.

Shirburne. Sub Dunelmo, ne hoc omittam, ad orientem egregium admodum cernitur Nosocomium, quod Hugo ille de *Puteaco* Episcopus opulentissimus, & momentaneus Northumbriæ Comes *Leprosis* (vt habet Neubrigensis) *indulgētior profusa quidem, sed tamen ex parte minus honesta largitione construxit. Alieni quippe iuris non modicum huic deuotioni per potentiam applicans, dum propria sufficienter impendere grauaretur.* Attamen ad sexaginta quinque leprosos (præter sacrificos) alendos prouentus satis opimos assignauit.

Finchale. Rectiori hinc lapsu in Septentriones *Vedra* suas aquas ducit per *Finchale* vbi, Henrico secundo regnante, Godricus vir antiqua, & Christiana simplicitate, totus deo defixus solitariam vitam egit, & peregit, eodem loco sepultus, quo (vt habet Guil. Newbrigensis) *vel orans procumbere, vel ægrotus decumbere consueuerat*

uerat. Qui tantam sui admirationem hac sancta simplicitate excitauit, vt eius memoriam ecclesiolâ R. frater opulenti illius Episcopi Hugonis de *Puteaco* honorârit. Inde *Vedra* defertur per *Lumley* castrum viuario inclusum, sedem Lumleiorum vetustam, quibus genus est à Liulpho viro in hoc tractu summæ nobilitatis sub Rege Edwardo *Confessore*, qui Aldgitham filiam Aldredi Comitis Northumbriæ duxit. Horum Marmaducus matris insignia sibi asciuit, (cuius iure opimam Thwengorum hæreditatem adierat,) scilicet baltheum, vel fasciam rubram inter tres virides Psittacos in clypeo argenteo, cùm anteà Lumlæi gestassent Psittacos sex argenteos in parma rubra. Filia enim illa primogenita Marmaduci *Thweng* Domini de *Kilton* & vna hæredum Thom. Thweng fratris sui. Radulphus verò Marmaduci illius filius primus Baro de *Lumley* à Richardo II. creatus erat. Quo honore Ioannes ab eo nonus hodie gaudet, vir nobilissimus mihi ob singularem in me humanitatem semper colendus, & concelebrandus.

Lumley. *Lumleyorum familia.*

Insignia Thwengorum & Lumleiorum.

E regione non procul ab altera fluminis ripa sedet *Chester vpon the streete*, id est, *Castrum*, vel *Vrbecula ad viam publicam*, Conceᵹᵵeᵹ Saxonibus dicta, vnde CONDERCVM ego iudicarim, in quo Alam primam Asturum Romanis temporibus stationem ad lineam (vt inquit) valli habuisse memorat liber Notitiarum. Pauculis enim milliaribus à Vallo, de quo posteà dicendum, abest. Lindisfarnenses Episcopi cum Cuthberti sui corpore, Danica intonante tempestate, in hoc annis CXIII. delituerunt. In cuius memoriam cùm Egelricus Episcopus Dunelmensis nouæ ecclesiæ eò loci fundamenta iaceret, tantam pecuniæ vim defossam reperit, vt abundè iam diues episcopatu se abdicaret, & Petroburgum reuersus, cuius priùs Cœnobiarcha erat, vias per paludes muniêrit, & alia opera non sine maximis impensis excitârit. Et longo pòst tempore Anthonius Beccus Episcopus Dunelmensis hîc ecclesiam Collegiatam, Decanum, septemque *Prabendas* instituit. In qua monumenta maiorum suorum à Liulpho continua successionis serie ad nostra vsque tempora è dirutis monasterijs conquisita, vel de nouo facta pulchro ordine disposuit, quem modò dixi, Baro Lumleius. Interiùsque ad ipsius ferè Trianguli medium alius etiam exiguus est vicus Collegio Decani & Præbendariorum ab illo Antonio fundato, nuper notus, *Lanchester* dicunt, quem LONGOVICVM esse semel existimaui.

Chester vpon the streete. *Condercum.*

Lanchester. *Longouicum.*

Sed

Sed ad *Vedram* reuertamur, qui iam tandem in Orientem se conuertit, & *Hilton* Hiltoniorum castrum præterfluens in mare se condit ad *Wiranmuth*, vt Beda vocat, nunc *Monks Weremouth*, id est, *Vedræ ostium quod ad Monachos spectauit*. De quo ostio sic scribit Guilielmus Malmesburiensis. *Hic Vedra pelago influus naues serena inuectas aura placido ostij excipit gremio. Cuius vtrasque ripas Benedictus* Biscop *ecclesijs insigniuit, & monasteria ibidem construxit, alterum Petri, alterum Pauli nomine. Huius industriam mirabitur, qui eius vitam leget, quòd copiam librorum aduexerit, quòd artifices lapidearum ædium, & vitrearum fenestrarum primus omnium in Angliam adsciuit.* In hoc S. Petri monasterio Beda noster Angliæ splendor singularis, pietate & eruditione VENERABILIS cognomen adeptus, meditandis scripturis, vt inquit ipse, operam dedit, plurimaque volumina inter decumanos barbariæ fluctus doctissimè conscripsit. *Quo mortuo*, vt inquit Guilielmus ille, *sepulta est cum eo rerum gestarum omnis penè notitia vsque ad nostra tempora. Cùm enim pigro semper succederet pigrior, multo tempore in tota insula studiorum detepuit feruor.*

Hilton castle.

Vitri vsus primum in Anglia.

Beda, qui obijt 734

Quinque mill. pass. superiùs, Tinę etiam ostium est, quem cum *Derwento* latus Septentrionale nostri Trianguli delineare diximus. Ad *Derwentum* qui prope Trianguli apicem fontes habet, nihil insigne adiacet, nisi *Ebchester* quem nunc vocant, viculus, ab Ebba virgine regio Northumbrorum sanguine nata, quæ tanta sanctitatis opinione circiter annum salutis 630. claruit, vt solemni Apotheosi in Diuas relata, plura in hac insula templa sibi dicata habeat, quæ *S. Tabbs*, pro *S. Ebba*, vulgus vocitat.

Ebchester.

S. Ebba.

S. Tabbs.

Ad Tinam autem memorandum est *Gateshead*, Saxonicè Gaetſheued & historicis, quod idem sonat, *Capræ caput*, quasi Noui castri, quod alteram Tinæ ripam occupat, suburbium, cui ab Edwardo VI. adiunctum erat, cùm Episcopatum dissoluisset, sed Maria statim Ecclesiæ restituit. Hoc vulgus ipso nouo castro multò vetustius esse existimat, Si ego etiam hoc & *Nouum castrum* (nam vnum olim fuisse oppidum flumine tantùm diuisum videatur) limitaneam illam stationem fuisse dixero quam GABROSENTVM sub posterioribus Imperatoribus vocârunt, & Cohors secunda Thracum defendit, nomenque antiquum sensu & significatione retinuisse, cùm Nouum illud castrũ, nouum nomen semel atq; iterũ assumpserit, nihil vti spero veritati absonũ dixero, *Gaffer* enim pro capra & *Hen* in sermonis contextu pro *Pen* quod caput est, vsurpant Britanni, & eadem planè significatione

Gateshead.

*

Gabrosentum.

*

tione

tione *Capræ caput* antiquis nostris historicis Latinè dicitur, vt *Brundusium* Messapiorum lingua à Ceruì capite nomen accepit. A diuersorio aliquo cui Capræ caput intersignium erat hoc nomen huic loco inditum existimem, non minus quàm *Gallus Gallinaceus* Africæ, *Tres sorores* Hispaniæ, *Pirum* Italiæ loca apud Antoninum, quæ ab huiusmodi insignibus, vt docti nonnulli credunt, sua nomina accepêrunt. Historici autem nostri, vno quasi ore, hoc *Capræ caput* nominant, dum memorant Walcherum Dunelmensem Episcopum, quem Nordanhumbris Comitis authoritate præfecerat Guilielmus primus, hoc in loco à furenti multitudine ob prouinciam malè habitam interfectum fuisse. 1080

Infra hunc vicum ferè ad ipsum Tinæ ostium *Girwy* nunc *Iarrow* cernitur, venerabilis Bedæ natale solum, vbi etiam monasteriolum olim floruit, quod Dani ita afflixerunt, vt primis Normannorum temporibus, cùm monasticum ordinem quidam his regionibus instaurarent, & Walcherus Episcopus hunc locum illis assignaret, *Stabant* (vt inquit author meus) *soli sine culmine parietes, vixque vllum signum antiquæ nobilitatis seruabant, quibus tamen culmen de lignis informibus, & fœno illi superponentes, diuini cultus officia celebrare cœpêrunt.*

Girwy. Beda.

Dunelmenses Episcopos qui Comites Palatini censentur, non est cur hîc enumerando persequar. Satis sit innuere, ex quo cathedra hîc constituta fuerit, anno salutis 995. triginta quatuor Episcopos vsque ad nostram ætatem sedisse. Quorum celeberrimi sunt quatuor, Hugo de *Puteaco* qui præsenti pecunia, mille scilicet tredecim libris Comitatum Northumbriæ dum ipse viueret; Sathbregiámque iure perpetuo successoribus possidendam à rege Richardo primo emit, & Nosocomium pulcherrimum, de quo dixi, construxit. Antonius Beccus Patriarcha Hierosolymitanus, qui in substructiones insanas, splendidúmque apparatum infinitam pecuniam effudit. Thomas Wolsæus Cardinalis cuius fœlicitati, nisi moderatio nihil deerat, sed peruulgata est eius historia. Et qui nobis pueris obijt, Cuthbertus Tunstallus summarum artium scientia (absit inuidia verbo) illorum omnium instar, & magnum Britanniæ nostræ ornamentum.

Episcopi Dunelmenses.

Numerantur in hoc agro, & Northumbria, Ecclesiæ Parochiales 118. *præter sacella plurima.*

Lancashire.


Ter aliò versus iam conferendum est meum, ad reliquos scilicet illos Brigantes, qui trans mõtes ad occiduum Oceanum consederunt, & primò ad Lancastrenses, quos subinuitus (quæ res mihi benè vertat) quodammodò adeo. Vereor enim ne mihi satisfecero, nedum lectori. Ex voto enim paucula admodum successerunt, cùm partem eius longè maximam perlustrarem, ita vetustas prisca nomina vbique abrasisse videbatur. Sed ne Lancastrensibus deesse videar, audendum est, nec diuinum numen, quod hactenus mihi affulsit, defuturum confido.

Sub montibus, qui vt iam sæpiùs dixi, per Angliam mediam procurrunt, & quasi arbitri inter regiones siue Comitatus se interponunt, iacet ad Occasum Lancastrensis ager, Saxonicè Loncaſτeɲſcyɲe ; vulgò **Lonkashire**, **Lankashire**, & *The Countie Palatine of Lancaster*, quòd sit Comitatus Palatini titulo insignis. Inter Eboracenses ab ortu, & Hibernicum Oceanum ab Occasu ita includitur, vt ab Austro quà Cestrenses aspicit, sit latior, sensimque in Boream procedens, quà Westmorlandiæ confinit, coarctetur. Ibique irruente maris sinu abrumpitur, suique partem non exiguam vltra sinum habet, quæ Cumberlandiæ adiacet.

County Palatine.
Vide pag. 534.

Vbi in campos æquatur, hordei, & tritici satis est fertilis, ad montium radices auenæ fertilior, vbique solo tolerabili, nisi vliginosis quibusdam, & minùs salubribus locis *Mosses* vocant, qui tamen hæc sua incommoda commodis resarciunt vberioribus. Abrasa enim superficie vnctuosos cespites (*Turffs* dicunt) ad ignis fomitem, & nonnunquam arbores, quæ diu defossæ iacuerunt, præbent. Inferius verò margam ad stercorandos agros affatim alicubi suppeditant, qua tellus, hominum opinione, frugum impatientissima ita mitescere incipit, vt maiorem olim hominum fuisse inertiam, quàm terræ ingratitudinem existimare liceat. Sed regionis bonitatem ex incolarum habitudine, qui ab aspectu sunt inprimis decori, dijudices: & etiam si placeat, ex armentis. In bobus enim, qui sunt proceris cornibus, & composito corpore, nihil quod Mago Carthaginensis apud

Mosses.

Turfes.

Boues Lancastrenses.

Columellam

Columellam requiret, facilè desideres.

Ad partem Austrinam à Cestrensibus *Merseio* flu.dirimitur, qui in medijs montibus exurgens, parùm iam à fonte digressus fit limes, fertúrque in Occasum lento fluxu, quasi alia flumina, vt cum Poëta loquar, *in cæruleum sinum suum vocans*, statímque à Borea *Irwellum*, qui omnes huius orientalis plagæ fluuios secum defert, gratanter excipit. Ad cuius cum *Irko* confluentes ripa sinistra, quæ è subrufo saxo surgit, vix tribus à *Merseio* mill.pass. peructus illud oppidum floret, quod MANCVNIVM, & MANVCIVM variante lectione Antonino nominatur, nec dum vetusto nomine prorsus deleto, *Manchester* nobis dicitur. Hoc circumuicinis oppidis præcellit suo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo, & Collegio quod Thomas Dominus *La-ware* qui sacris initiatus erat & suæ familiæ postremus hæres masculus regnante Henrico quinto fundauit. Ille enim à Grelæis prognatus erat qui antiqui erant huius oppidi (vt ferunt) Domini. Superiori verò ætate multò præcellentius fuit tùm laneorum pannorum honore, (*Manchester Cottons* vocant,) tùm asyli iure, quod Parlamentaria authoritas sub Henrico Octauo Cestriam transtulit. In adiuncto Comitis Derbiensis viuario antiqui propugnaculi radices quadrata forma, vbi *Medlocus* amnis Irwellum subintrat, vidimus, *Mancastle* appellitant. Quod ipsum antiquum MANCVNIVM fuisse non dixero, spatium adeò angustum includit, sed potiùs stationem aliquam Romanorum, vel munimentum illud quod Edwar. senior tum construxit, cùm, vt inquit Marianus, *Anno Christi 920. exercitum Merciorũ misit in Northũbriam, vt vrbem* Manchester *restauraret, & ibi præsidium locaret*. Danico enim bello corruisse videtur, contra quos quia se fortiter viros præstitissent incolæ, oppidum suum *Manchester* appellàtum volunt, id est, vt illi interpretantur, *Vrbs virorum*, & huic opinioni, quæ cum sua laude coniuncta videatur, mirum in modum adblandiuntur. Sed nesciunt boni illi viri Mancunium Britannicis temporibus fuisse nomen, vt etymologia è nostra Anglica lingua non sit petenda. Malim igitur ego à *Main* Britannica deducere, quæ saxum sonat. Saxeo enim tumulo insidet, & sub ipsum oppidum ad *Colyhurst* latomiæ sunt nobiles & notissimæ.

Mancunium.

Manchester.

Manchester Cottons.

Colyhurst.

Cæterùm vt regrediamur, Merseius *Irwelli* aquis iam plenior iter Oceanum versus suscipit, per *Trafford* ex qua & nomen & habitatio insigni Traffordorum familiæ, & *Chatmosse* vliginosum agrum

Trafford.

Chatmosse.

agrum longè latéque patentem, cuius partem non exiguam inflati amnes patrum memoriâ non sine magno periculo abripuerunt, vnde flumina corrupta, & magna perijt fluuialium piscium multitudo. Quo in loco subsidet iam vallis amniculo irrigata, arboréſque prostratæ repertæ fuerunt. Vt suspicari liceat, cùm terra neglecta iaceret, & riuulorum procursus in patentibus vallibus non deducerentur, meatúsque vel incuria vel vastitate intercluderentur, quicquid humilius erat, in huiusmodi vliginosos tractus (*Mosses* vocamus) vel stagna fuisse conuersum. Quod verum si sit, non est cur miremur tot arbores huiusmodi locis passim per Angliam, sed præcipuè hoc in agro obrutas & quasi sepultas iacere. Cùm enim nimia vligine radices soluerentur, vt deciderent, & tam molli solo haurientur & immergerentur necesse est. Vicini contis, & verubus tentando vbi latent explorant, loco notato effodiunt, & pro ignis alimento vtuntur, sunt enim flammis & lumini, æquè ac tæda, gratæ: quod fortasse fit è bituminosa terra qua sunt circumfusæ, vnde vulgus abietes fuisse credunt, quas tamen in Britannia prouenisse negat Cæsar, Scio receptissimam esse opinionem ab inundato mundo has vi vndarum prostratas iacuisse, eóque magis quòd æditioribus in locis alicubi effodiantur: locos tamen illos æditiores quos dicunt vligine permadere non diffitentur. Eiusmodi etiam arbores ingentes in Hollandia Germaniæ sæpè reperiuntur, quas eruditi in illa regione alibi fluctibus in littore suffossas vel flatibus propulsas in illa humiliora loca vliginosa aduectas fuisse, & subsedisse opinantur. Sed curiosa philosophorum natio hæc plenùs indagabit.

Mosses vnde fiunt.

Arbores sub terra.

Abies in Britannia Cæsaris tempore non prouenit.

* Post *Chatmosse* se ostendit *Holcroft* quæ vt sedem, ita & nomen præclaræ Holcroftorum familiæ prebuit, quæ olim aucta ex nuptijs cum altera hærede de *Culchit*. Illud enim in proximo sedet, quod Gilbertus de *Culchit* de *feodo* Almarici Pincernæ, vt ipse de *feodo* Comitatu de *Ferrarijs* tempore Henrici III. tenuit. Cuius primogenitam filiam & hæredem cùm Rich. filius Hugonis de *Hindley* duxisset, ille *Culchith* nomen sibi assumsit, vt Thomas eius frater qui secũdam duxit à possessione dictus est de *Holcroft*; alter eadem ratione de *Peassfalong*, & quartus de *Riseley*. Quod adnoto vt intelligat lector, quanta fuerit apud maiores vt firmata grauitas in alijs, desultoria leuitas in nominibus deponendis, & assumendis è possessionibus. Atque in alijs etiam Angliæ partibus hoc olim factitatum. Adiacent hîc circumquaque oppidula

Holcroft.

Liber Inq. in Scaccario.

Nominum varietas.

(vti

(vti etiam per totum hunc Comitatum & Cestrēsem & alias Septentrionis partes) quæ vt nomen claris familijs communicarunt, ita eiusdem sui nominis possessoribus ad hæc vsque tempora gaudent. Vt *Aston de Aston, Atherton de Atherton, Tillesley de Tillesley Standish de Standish, Bold de Bold, Hesket de Hesket, Worthington de Worthington, Torbec de Torbec, &c.* Infinitum esset sigillatim nominare, nec instituti nostri est insignes enumerare familias, sed loca perlustrare antiquiora. Has tamen & huiusmodi familias in Septentrionalibus his regionibus (vt semel dicam) vti virtus fundauit, prouida moderatio & antiqua suis bonis contenta simplicitas auxit, ita in Australibus Angliæ prouincijs luxus, vsuræ, corruptelarum illecebræ, & dolus malus breui tempore florentissimas prorsus subruerunt, adeò vt veteris nobilitatis germina iam exarescere multi conquerantur. *Nobilitatis pestes.*

Interim nos *Mersey* decursum persequemur, qui iam per *Warrington* notum suis Dominis cognomine Pincernis siue *Butleris*, qui fori ius ab Edwardo primo obtinuerunt, defertur; à quo ad Septentrionem non multùm abest *Winwick* inter opima Angliæ sacerdotia nominatissimum, in cuius ecclesiæ summa parte leguntur hi versus barbari veteri charactere, de Oswaldo Rege. *Warington.* *Winwick.*

Hic locus Oswalde quondam placuit tibi valdè
Northanhumbrorum fueras Rex, nuncq; polorum
Regna tenes, loco passus Marcelde *vocato.*

A *Warringtonio* Merseius se diffundens statimq; contrahens, patenti gremio, commercijsque percommodo Oceanum ingreditur, vbi *Litherpoole* patet, Saxonicè Lyþeppole, vulgò **Lirpoole**, à diffusa paludis in modum aqua, vt opinio est, nominatus, qui commodissimus & vsitatissimus est in Hyberniam traiectus, elegantia & frequentia, quàm antiquitate celebrior. Nec enim eius nomen apud antiquiores scriptores vspiam occurrit, nisi quod Rogerus Pictauensis, qui Dominus erat (vt eo tempore loquebantur) *de honore Lancastriæ* castrum hîc construxerit, cuius custodiam iam longo sanè tempore habuit nobilis illa, & equestris familia de *Molineaux*, cuius primaria sedes est in proximo ad *Sefton* quam Rogerus ille Pictauensis Viuiano de *Molineaux* primis Normannici imperij temporibus elargitus erât. Vniuersam enim terram inter *Ribell*, & *Mersey* flumina Rogerus ille tenuit, vt Censualis Angliæ liber testatur. *Litherpole.* *Molineaux.*

Euehitur hinc magno flexu littus ap[illegible]tum, interiúsq; à mari cernitur *Ormeskirke* mercatorium oppidum, sepultura Stanleiorum

Latham. rum Derbiensium Comitum insigne,quorum primaria sedes *Latham* in vicinia est, ædes magnæ & magnificæ,quas illi continenter auxerunt ab Henrici quarti tempore, Quo Ioannes Stanleius Miles,pater Ioannis Proregis Hiberniæ ex eadem stirpe qua Barones de *Audley* oriundus, filiam & hæredem Thomæ Lathami Equitis clarissimi duxit, cui hoc amplum hæredium cum multis alijs possessionibus dotale fuit. Iam inde verò *Stanlei* sedem hîc fixerunt, è quibus Thomas filius Th. Domini *Stanley* ab Henrico VII. Derbiæ Comes creatus ex Æleonora Neuilla filia Comitis Sarisburiæ genuit Georgium Dominum *Le-Strange*; duxerat enim ille Ioannam vnicam filiam & hęredem Ioannis Baronis *Le Strange* de *Knockin*, qui patre superstite defunctus filium habuit Thomam Derbiæ Comitem secundum, cui Anna filia Edwardi D. Hastings peperit Edwardum tertium Derbiæ Comitem, qui ex Dorothea filia Th. Howardi Ducis Norfolciæ suscepit Henricum Comitem quartum,qui Margaretam filiam Henrici Cliffordi Comitis Cumbriæ duxit matrem Ferdinandi Comitis quinti qui modò diem obijt, & Guilielmi iam Comitis sexti qui fratri successit.

Stanlei Comites Derbiæ.

Duglesse fluuiolus hîc tacitè serpit, ad quem Arthurus noster (vt author est Nennius) Saxones memorabili prælio fudit. Ad huius fontes *Wiggin* est oppidum, Wibiggin olim dictum affirmant, de quo nomine nihil habeo quod dicam, nisi Lancastrenses ædificia **Biggin** vocare, vti nec de oppido, nisi quod sit & cultum, & copiosum, incorporatum ex Maiore & Burgensibus, Rectórque ecclesiæ,oppidi(vt accepi)est Dominus. In proximo *Holland* cernitur, è qua clarissima illa Hollandorum familia qui Surriæ & Exoniæ Duces erant,& originem & nomen traxerunt. Filia autem & hæres primogeniti fratris qui equestri dignitate hîc floruit, tandem Louellis enupta eos & possessionibus,& armis adauxit scilicet scuto cyaneo lilijs argenteis interstincto inter quæ argenteus itidem leo ore obuerso insurgit.

Wiggin.

Hollandorum familia.

Insignia Hollandorum.

Prope *Duglessi* ostium *Merton* palus satis diffusa alitur, quæ suo emissario in hunc se exonerat, statimq; *Ribello* flumini in suo æstuario obuiam se offert.Hic enim proximus est post Merseium fluuius qui Oceanum accedit, nomine suo vetustiori non prorsus exoleto. BELLISAMA enim æstuarium Ptolemæo, & nobis *Ribell* appellatum, fortasse ex adiectione Saxonici verbi **Rhe** quod flumen denotat. Ex Eboracensis agri collibus properantibus aquis primùm in meridiem defertur hic fluuius per tres præcelsos

Bellisama.

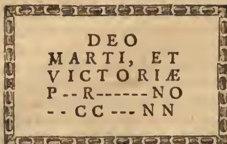
celsos montes, *Ingleborrow hill* ad fontes, quem vasto dorso in occidentem solem gradatim quasi ascendentem, & in sui extremo alio quasi imposito colle euectum demirati sumus. *Penigent* fortasse ab albicante, & niuoso capite, hoc enim Britannis *Pengwin* denotat, qui vasta mole, sed non perinde excelsa attollitur. Vbi verò Lancastrenses adit *Rhibellus*, (nam hi sunt inter Eboracences) *Pendle hill* sublimi admodum fastigio in metæ modum erigitur, damno quod subiecto agro iampridem intulit, maximam aquarum vim eructans, & certissimo pluuiæ indicio, quoties eius vertex nebula vestitur, insignis. Horum libentiùs meminerim, tùm quòd in Appennino nostro sunt eminentissimi, vnde vulgò vsurpatur, Penigent. Pendle hill.

Ingleborrow, Pendle, and Penigent,
Are the highest hils betweene Scotland and Trent:

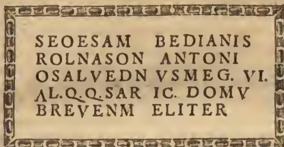
Tum vt intelligatur quod antè dixi, cur Alpes summæ *Pennina*, & ipsa montium summitas *Pennum*, & *Apennini* ita priscis Gallis dicta fuerint. *Pen* enim montium summitates Britannis denotat. Ad ramentum verò montis *Pendle*, *Clithero* castrum à Laceis extructum propè Rhibellum adsidet, Et huic vicinum *Whaley*, Saxonicè Walaleȝ monasterio à Laceis condito celebre, quod à *Stanlaw* in Comitatu Cestrensi 1296. translatum. Vbi anno 798. Wada Dux infœlicia signa contra Ardulphũ Nordanhumbrorum Regem sustulit ad *Billangho* quod nunc *Langho* contractiùs appellatur. Hic *Ribellus* protinùs in Occasum conuersus nomen suum impertit vico quem nostra ætas *Riblechester* appellat, vbi tot Romanæ vetustatis vestigia, statuæ, numismata, columnæ, columnarum bases, epistylia, aræ, marmora, inscriptiones subinde effodiuntur, vt non abs re fuisse videatur, quod incolæ claudicante rythmo dictitant, Pen quid Britannis. Clithero. Whalley. Riblechester.

It is written vpon a wall in Rome,
Ribchester was as rich as any towne in Christendome.

Inscriptiones autem ita deformarunt rustici, vt quamuis in plures inciderim, vix tamen vnam & alteram legere potuerim. Ad *Salesbury hall* quæ sunt vicinæ ædes nobilis & antiquæ familiæ Talbottorum, columnæ basim inscriptam vidimus.


DEO
MARTI, ET
VICTORIÆ
P--R------NO
--CC---NN

In proximo pariete huic adiunctus est alter lapis, Cupidinem, & alteram imagunculam præ se ferens, in cuius parte auersa hæc mutilata legitur inscriptio, quam quia me diu sollicitum habuit, vt aliorum opinionem eliciam, hîc subiungam.


SEOESAM BEDIANIS
ROLNASON ANTONI
OSALVEDN VSMEG. VI.
AL.Q.Q.SAR IC. DOMV
BREVENM ELITER

Sed ex his nihil planè luminis ad priscum huius loci nomen eruendum, de quo ambigitur, nisi subinde nomen mutârit, quod nonnunquam vsu venit. Hoc enim situ Ptolemæus RIGODVNVM, si pro RIBODVNVM, à *Riblechester* non omninò abludit, & ad hanc à Mancunio distantiam, videlicet XVIII. milliarium COCCIVM, quod & GOCCIVM in nonnullis legitur exemplaribus locat Antoninus.

Ribodunum.

Coccium.

Cæterùm cùm huius fortuna, confecta Periodo, siue bello, siue terræ motu, quod vulgus suspicatur, succubuisset, inferiùs quà regurgitantis Oceani vim patitur *Ribellus*, *Bellisamáque æstuarium* Geographo vocatur, propè *Peneworthum* (vbi regnante Conquestore erat Castellum vt ex regis eius tabulis constat,) ex Ribcestriæ occasu succedanea proles *Preston* surrexit, amplum, & vt in his regionibus elegans, & frequens oppidum, à religiosis viris sic dictum, nomen nostra enim lingua *Sacerdotum oppidum* sonat, sub hoc Ribello aquas infundit suas *Derwen* fluuiolus qui primum

Peneworthum. Penuerdant alibi dicitur.

oppidum

oppidum mercatu notum *Blackborn*, à nigra aqua sic dictum irrigat, quod olim Laceiorum, regiunculæ adiacenti *Blackburnshire* nomen indidit, inde præterfluit *Houghton Tower* quod celebri familiæ quæ diu incoluit nomen impertijt, & *Waleton* quod Guilielmus Lancastriæ Dominus, Regis Stephani filius Waltero de *Waleton* dedit, nunc verò est claræ familiæ Langtonorum qui à Waltonis genus ducunt. Sed pedem referamus. Haughton. Walton.

Preston illud de quo modò dixi *Preston in Andernesse* vocat vulgus hominum, pro **Acmundesnesse**, sic enim hanc agri partem dixêrunt Saxones, quòd inter *Ribellum* & *Cocarum* fluuios longiùs circumacto littore prominet, & promontorio quasi naso extenditur, quod etiam posteà *Aumundernes* dictum. In qua Guilielmi Primi temporibus *tantùm sedecem villæ incolebantur, reliqua vasta iacebant*, vt in Censuali libro legimus, *Rogerusque Pictauensis habebat*. Posteà verò fuit Theobaldi Walteri, à quo *Botteleri* siue Pincernæ Hiberniæ originem repetunt, sic enim legimus in Charta Richardi primi, *Sciatis nos dedisse, & præsenti charta confirmasse Theobaldo Waltero pro homagio & seruitio suo totam* Agmondernes, *cum omnibus pertinentijs suis, &c.* Auena hæc est feracior, hordei impatientior, sed pascuis lætior, præsertim ad mare, quà partim est campestris, vnde pars eius magna *The Fild*, pro *Feild* appellari videtur (in Archiuis tamen regijs *Lima* Latino nomine appellatur, quod *instrumentum illud fabrile denotat quo ferrum, aliudue politur.) Quia tamen alibi palustris, minùs salubris censetur. *Wyr* fluuiolus hanc citus perstringit, qui è *Wierdale* loco pleno solitudinis deuolutus *Grenhaugh* castrum præterlabitur, quod Thomas Stanleius primus ex hac familia Derbię Comes extruxit, cùm immineret illi periculum à quibusdam huius agri proscriptis nobilibus, quorum possessiones ab Henrico Septimo dono acceperat. Multos enim in illum impetus dederunt, & subinde infesti in agros eius irruerunt, donec viri optimi moderatio has inimicitias prudenter extinxerit. Andernesse. The File. *File. Grenhaugh Castle.

In ora hîc maritima multis in locis sabuli cumulos videas, quibus aquam subinde infundunt, donec salsuginem contraxerit, quam posteà, subditis glebis in candidum salem excoquunt. Nonnullæ sunt hîc etiam infidæ arenæ & rapaces, (sabulum viuum dicunt) itinerantibus adeò periculosæ dum compendia recedente æstu sectantur, vt maximè caueant ne terreno itinere, cum Sidonio loquor, pedestre naufragium faciant; præcipuè verò circa Cocari ostium, vbi Syrtico quasi agro *Cockarsand Abbey*, *Salis conficiendi noua ratio.* Quicksands. *Syrticus ager.*

 Cluniacen-

Cluniacensium iampridem monasteriolum, à Radulpho de *Meschines* fundatum, sed ventorum violentiæ expositũ inter *Cockari* & *Luni*, siue *Loni* ostiâ interiacet, & mare Hibernicum longè latéque diffusum prospectat.

Lune fl. *Lonus* ille, vulgò *Lune*, ex Westmorlandiæ montibus scatens, in Austrum ripis impeditioribus, & inæquali alueo delapsus, accolas æstiuis mensibus opima Salmonum piscatione ditat, qui cùm aqua limpida, & arenosis vadis præcipuè lætentur, in hunc & alios huius oræ fluuios confertim penetrant. Quàm primùm Lancastrenses inuiserit, *Laccus* amniculus ab ortu aquas illi committit suas. Quo in loco nunc *Ouer Burrow* est, pertenuis sanè rusticorum viculus, quem vrbem magnam fuisse, amplósque campos inter *Laccum* & *Lonum* occupasse, & ad extrema deditionis, fame nihil non experta, compulsam nobis memorârunt incolæ, quod à maioribus quasi per manus traditum accepêrunt. Et varijs certè priscæ vetustatis monumentis, insculptis lapidibus, tessellatis pauimentis, Rom. nummis, & nomine hoc nouo quod nobis *Burgum* denotat, locus iste antiquitatem suam asserit. Nomen verò antiquum si recuperet alijs, non mihi debeat, etsi vt formicæ semitas anxia sedulitate quæsiui. Nec est cur quis putet singulorum in Britannia oppidorum nomina sigillatim in Ptolemæo, Antonino, Prouinciarum Notitia, & classicis authoribus adnotari. Si tamen coniecturæ sit locus BREMETONACVM, (quod aliud fuisse à BREMENTVRACO verè iudicat Hieronymus Surita Hispanus in suis ad Antoninum Notis) ex distantiæ ratione à Coccio siue *Rible-chester* libens opinarer.

Salmones. Ouer Burrow. Bremetonacum.

Ab hoc *Burgo Lonus* flu. cùm *Thurland* Tunstallorum propugnaculum, à Thoma Tunstallo Equite aurato tempore Regis Henrici IIII. extructum, cùm Rex *licentiam dedisset firmandi & Kernellandi mansum*, i. *loricis incingere, & coronare*; & *Hornby* egregium castellum, quod N. de *Monte Begonis* conditorem, Harringtonios, Stanleios Barones de *Montis Aquila*, & nunc Baronem de *Morley* Dominos suos venditat, præteruectus sit; *Lancaster* ad Australem ripam videt, præcipuum regionis oppidum, quod incolæ veriùs **Loncaster**, vti & Scoti, qui **Loncastell** vocant à *Lono* flu. LONGOVICVM & nomen superstes, & flumen subterlabens quodamodò argumentantur, vbi sub Britanniarum Duce, vt est in Notitia Prouinciarum, Numerus Longouicariorum qui à loco nomen sunt mutuati, stationem habuit. Quamuis hodiè oppidum sit minùs frequens, & incolæ omnes rei

Kernellare quid. Hornby castle. Lancaster.

rusticæ vacent,(circumuicinus enim ager cultus est, apertus, florens, nec syluis nudus) in Romanæ tamen vetustatis argumentum Cæsarum nummos nonnunquam inueniunt, maximè vbi fraterculi suum claustrum habuerunt, Aream enim ibi antiquæ vrbis fuisse prædicant, quam Scoti cuncta obuia excursione repentina populati, anno salutis 1322. succenderunt. Ex quo tempore ædificare cœperunt propiùs collem viridantem ad flumen cui imponitur castrum, non magnum quidem, nec vetustum, sed elegans, & firmum: adsidetque in ipso colle vnicum quod habent templum, vbi Monachi exteri olim suum habuerunt cœnobiolum. Sub quo ad pontem pulcherrimum, quo *Lonus* consternitur, in ipsa præcipiti collis decliuitate, parietis antiquissimi, & Romani operis pendet fragmentum præceps, Wery wall vocitant illi, recentiori Britannico huius oppidi, vt videtur, nomine. Hoc enim oppidum illi *Caer Werid*, i. *Vrbem viridem* dixêrunt, à viridanti forsitan illo colle, sed hæc viderint alij. Ioannes Moritonij & Lancastriæ Dominus qui posteà Rex Angliæ *Burgensibus suis Lancastriæ charta confirmauit libertates omnes quas Burgensibus Bristoliæ concesserat*. Polum Arcticum, vt hoc non omittam, grad. LIIII. scrup. v. eleuatum aspicit, ab vltimo verò Occidente part. xx. scrup. XLVIII. remouetur.

Dum ex hoc colle circumspicerem, vt *Loni* ostium viderem, quod non multò inferiùs effunditur, Fornes altera pars huius regionis ad Occasum oculis occurrit, quam mare quodammodo auulsit. Cùm enim littus hinc se vastiùs in Occasum proijceret, Oceanus quasi infensior obstinatiùs illud lancinauit, imò incrudescẽte æstu littus deuorauit, sinúsq; tres laxiores efficit, sc. *Kentsand*, quo *Ken* flu. emittitur, *Leuensand*, & *Duddensand*, inter quos ita prominet terra, vt inde nomen sit sortita. *Forness* enim, & Foreland, idem est nobis, quod *Promontorium anterius* Latinis. Tota, nisi ad mare, excelsis montium cacuminibus, & crebris rupium molibus assurgit, (Forness fells indigitant,) inter quos Britanni diu securè agitauêre, his defendentis naturæ munimentis freti licèt nihil inuium Saxoni victori. Anno enim vicessimo octauo super ducentissimum ab aduentu Saxonum, Britannos hîc sedisse colligimus, quòd eo tempore Egfridus Nordanhumbrorum Rex Cuthberto illi sancto terram, quæ vocatur *Carthmell*, & omnes Britannos in ea, (sic enim in eius vita scribitur) elargitus est. *Carthmell* enim partem huius agri esse ad Kentsand, notissimum est, idémque nomen oppidulum in ea etiamnum ser-

Fournes. Fournessfels. Carthmell.

uat in quo Guilielmus Marescallus senior Prioratum extruxit,& dotauit. Si apud Ptolemæum SETANTIORVM λιμνη, i. *Lacus*, vt aliqui concipiunt libri, & non Setantiorum λιμένα, i. *Portus*, legas, SETANTIOS dictos fuisse hos Britannos ausim affirmare. Inter hos enim montes lacus totius Angliæ maximus, nunc *Winander-mere*, Saxonicè winpaðpemep, à tortuoso fortè meatu, per decem plùs minùs milliaria fundo quasi continuo saxo constrato, ripas incuruat, pisce sibi peculiari (quem accolæ *Chare* vocant) fœcundus, suíq; nominis adpositũ habet viculum, in quo anno Christi 792, Eathredus Nordanhumbrorum Rex Elfwoldi Regis filios Eboraco abstractos interemit, vt suo scelere, & illorum sanguine sibi regnum confirmaret.

Setantiorum lacus.

Winander-mer.

Chare *piscis.*

Historia Malrosensis.

Inter hunc lacum, & *Dudden* flu. promontorium quod vulgò *Fornesse* dicimus, se proijcit, insulámque *Walney* quasi antemurale longo tractu prætentam habet tenui freto diuisam, cuius fauces munimentum *Pile of Fouldrey* dictum ab Abbate de *Fornes* anno primo Regis Edwardi III. scopulo in medijs fluctibus impositum tuetur.

Pile of Fouldrey.

In ipso verò promontorio nihil visendum est præter parietinas monasterij de *Fornes* dicti, quod Stephanus Comes Boloniæ qui posteà Rex Angliæ anno salutis 1127. extruxit in loco olim *Bekensgill* dicto, vel potiùs transtulit à *Tulket* in *Andernesse*. E cuius monachis, & non aliunde, (vt ipsi retulerunt) Manniæ Insulæ quæ obiacet, Episcopi veteri instituto eligi solebant: nimirum cùm fuerit quasi mater plurimorum monasteriorum in Mannia, & Hibernia. Magis ad ortum *Aldingham* antiquum hæredium familiæ de *Harrington*, ad quos à *Flemmingis* per *Cancefeldos* deuenerat, & quorum hæreditas per filiam ad Guil. Bonuill in agro Deuoniensi, & tandem per eum ad Greios Dorsettiæ Marchiones descendit. Paulóque superiùs *Vluerston* ideò non tacendum, quòd eius *medietatem* Edwardus III. Ioanni Coupland viro inprimis bellicoso dedit, quemque in Baneretti dignitatem extulit, quòd in prelio apud Dunelmum Dauidem II. Scotorum Regem captiuum abduxerit. Verùm post eius mortem, Ingelramo Domino *Coucy* è Gallia idem Rex cum alijs hoc tractu latifundijs, & titulo Comitis Bedfordiæ concessit, vtique qui eius filiam Isabellam in vxorem acceperat, & cuius maiores iure Christianæ de *Lindesey* magnos in Anglia habuere prouentus.

Liber Fornessiensis.

Aldingham.

Harringtoni.

Vluerston.

Domini de Gynes.

Quod ad nobiles qui Lancastriæ titulo vsi sunt, prima Normannici imperij infantia tres fuerunt qui *Domini de honore Lancastriæ*

Domini Lancastriæ.

castria dicebantur, Rogerus scilicet Pictauensis, filius Rogeri de *Monte-gomerico*, qui *Pictauensis* cognominatus (authore Guilielmo Malmesburiensi) quod vxorē è Pictonibus Galliȩ accepisset. Verùm cùm ille hoc honore sua perfidia excidisset, eundem accepit à patre Guilielmus filius Regis Stephani, Comes Moritonij, & Warrenniæ. Eo autem defuncto, Rex Richardus primus Ioanni fratri, qui posteà Rex Angliæ, eundem contulit. Sic enim legitur in antiqua historia. *Rex Richardus egregium in fratrem Ioannem declarauit amorem. Nam præter Hiberniam & Comitatum Moritonij in Normannia, in Anglia tanta adiecit, vt quasi Tetrarcha esset, Denique Cornubiam, Lancastriam, Nottinghamiam, Derbiam cum adiacenti patria, & alia contulit multa.* Satis longo pòst interuallo Rex Henricus tertius Ioannis filius Edmundum *Gibbosum* filium suum natu minorem, in quem hæreditates, & honores Simonis Montisfortis Comitis Leicestriæ, R. Ferrarij Comitis Derbiæ, & Ioannis Baronis Monumethensis, quòd seditionis vexilla in illum sustulissent, transcripsit, Comitis Lancastriæ titulo primus exornauit, & his verbis dedit *Honorem, Comitatum, Castrum & villam de Lancastre, cum vaccarijs & Forrestis de Wiresdale, Lownsdale, Nouum Castrum subtus Limam, Manerium, Forrestam, & Castrum de Pickering, Manerium de Scaleby, villam de Gomecestre, redditumque villata de Huntendon &c.* qui è Blanchia Artesiana vxore secunda Thomam, & Henricum suscepit cùm prima vxor hæres Comitis Albemarlæ sine liberis obijsset. Hic Thomas secundus erat Lancastriæ Comes, qui cùm Principem Edwardum II, & fortunam minùs reuerenter haberet, ciuilisque belli incendia foueret, capite truncatus diem sine prole obijt, Sanctúsque à multitudine est habitus. Vxor eius Alicia Henrici Lacei Comitis Lincolniensis vnica filia, & suam & maternam hæreditatem, scilicet Comitis Sarisburiensis, Henrico mariti sui è fratre nepoti reliquit, in Lancastrensem enim familiam anteà terras suas Henricus Laceius eius pater transcripserat, si modò Alicia hæc sine sobole diem obiret. Hunc etiam vxor Matildis filia & ex asse hæres Patricij de *Cadurcis*, siue *Chaworth*, non solùm suo sed etiam magnis in Wallia patrimonijs, Mauritij scilicet Londinensis, & Siwardi, à quibus stemma illa duxerat, adauxit. Vnicum hic reliquit filium Henricum, quem Edwardus III. è Comite in Ducis honorem extulit, secundúsque fuit è nostris proceribus Ducis nomine insignis. Verùm nulla prole mascula suscepta obijt ille, duabus relictis filiabus, Matilde, & Blanchia, inter quas dispertita

Gualterus Hemingford.

Rog Houeden pag. 373.

Comites Lancastriæ.

Duces Lancastriæ

tita hæreditas. Matildem duxit Guilielmus Bauarus Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, Hannoniæ, & iure vxorio Leicestriæ Comes. Illa autem sine liberis defuncta, Ioannes *Gandauensis*, siue de *Gaunt* dictus, quòd Gandaui Flandriæ natus, Edwardi III. filius natu minor, qui Blanchiam alteram Henrici filiam in vxorem acceperat, vniuersam hæreditatem adijt; iámque opibus par multis regibus, Dux Lancastriæ à patre creatus, iura etiam regalia ab eo impetrauit, qui Comitatum Lancastrensem in Palatinatus dignitatem huiusmodi rescripto euexit, cùm memorâsset quàm egregiam operam patriæ, domi belliquе nauasset. *Concessimus*, inquit, *pro nobis & hæredibus nostris præfato filio nostro, quòd ipse ad totam vitam suam habeat infra Comitatum Lancastriæ Cancellariam suam, ac breuia sua sub sigillo suo pro officio Cancellarij deputando, consignanda, Iustitiarios suos tàm ad placita coronæ, quàm ad quæcunque alia placita communem legem tangentia, tenenda, ac cognitiones eorundem, & quascunque executiones per breuia sua, & ministros suos ibidem faciendas. Et quæcunque alia, libertates & iura regalia ad Comitatum Palatinum pertinentia, adeò liberè & integrè sicut Comes Cestriæ infra eundem Comitatum Cestriæ dignoscitur obtinere, &c.* Nec solùm Dux erat ille Lancastriæ, verùm etiam ex nuptijs cum Constantia Petri Castellæ Regis filia, vsus est nomine Regis Legionis, & Castellæ.

Io. de Gaunt Rex Castellæ.

Post hunc Ioannem, Henricus de *Bollingbroke* eius filius, in Ducatu Lancastriæ successit, qui cùm exturbato Richardo Secundo, Angliæ regnum obtinuisset, Henricum filium qui posteà erat Rex Angliæ hoc honore ornauit, & vt sibi suisque in his hæreditatibus caueret, ita ex authoritate Parlamentaria his verbis censuit. *Nos nolentes dictam hæreditatem nostram, aut libertates eiusdem, occasione instantis assumptionis regalis status, & dignitatis nostræ in aliquo mutari, transferri, diminui, seu derogari, sed eandem hæreditatem nostram cum iuribus & libertatibus suis prædictis, eisdem modo & forma, conditione & statu quibus nobis descenderunt, & euenerunt, ac etiam cum omnibus, & singulis talibus libertatibus & franchesijs, ac alijs priuilegijs, commoditatibus, & proficuis quibuscunque, quibus dominus, & pater noster dum vixit, eam ad terminum vitæ suæ ex cõcessione Richardi nuper Regis habuit, & tenuit, nobis & dictis hæredibus nostris in dictis chartis specificatis plenariè & integrè conseruari, continuari, & haberi volumus. Ac tenore præsentium ex certa scientia nostra, de assensu præsentis Parlamenti nostri concedimus, declaramus, discernimus, & ordinamus prò nobis & hæredibus nostris, quòd tam Ducatus noster*

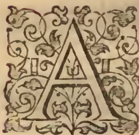
Rex Henricus 4.

Lancastriæ,

Lancastriæ, quàm vniuersa, & singula alia, Comitatus, honores, castra, maneria, feoda, aduocationes, possessiones, annuitates & dominia quæcunque nobis ante adeptionem dignitatis nostræ regiæ qualitercunque, & vbicunque iure hæreditario in Dominico seruitio, vel in reuersione, seu aliàs qualitercunque descensa, nobis, & dictis hæredibus nostris in chartis prædictis specificatis in forma prædicta remaneant in perpetuum. Qua forma & conditione iam inde mansit, nisi quòd Edwardus IIII. suo tempore, coronæ (vt loquuntur) *appropriauerit* sibi sc. & hæredibus suis Angliæ Regibus: à qua tamen Henricus VII. statim seiunxit. Suósque nunc habet seorsim Officiarios, Cancellarium scilicet, Attornatum, Receptorem, Clericum Curiæ, Assessores sex, Tabellarium, Auditores duos, Receptores viginti tres, & tres Superuisores.

Recensentur in hoc agro præter plurimas capellas paraciæ tantùm 36. sed illæ valde populosæ, & quæ maximas alibi paracias incolarum multitudine longè superant.

Westmorland.



AD extremos Lancastrenses succedit magis in Septentrionem altera Brigantum regiuncula, Latinis *Westmorlandia*, nobis Westmorland, & scriptoribus nonnullis *Westmaria*, ab occasu, & Borea Cumberlandia, ab ortu Eboracensi & Dunelmensi agro terminata. Quæ quia tota inter montes altè pertingentes sit sita, (Appenninus enim noster hîc magis magísq; in latitudinem excurrit) & magna ex parte inculta iaceat, hoc nomen in nostra lingua inuenit. Loca etenim inculta, & quæ non facilè agricultura subleuari possint, *Mores* Angli Septentrionales vocant, & Westmorland nihil aliud est nobis, quàm inculta ad occasum regio. Ex venerandæ igitur antiquitatis schola illud de Mario Rege eijciatur somnium, quem Pictos contudisse, & de suo nomine hanc regionem denominasse resupini nostri historici per quietem viderunt.

Pars huius Australior, quæ angustiori spatio inter *Lonum* flu. & *Winandermere* concluditur, satis ferax in vallibus habetur,

licèt

licet & suas asperas, glabrásque cautes ostendat, vnóque nomine, *The Baronie of Kendale*, id est, *Baronia de Kendal*, siue *Candalia*, id est, *Vallis ad Kanum* nominatur, *Kan* enim flu. qui saxis asperatus hanc vallem perstringit, nomen indidit, ad cuius occiduam ripam frequentissimum oppidum *Kandale*, siue *Kirke by Kandale*, id est, *Ecclesia in valle ad Canum*, duabus productis plateis se intersecantibus sedet, lanificij gloria, & industria ita præcellens, vt eo nomine sit celeberrimum. Incolæ enim copiosam per vniuersam Angliam lanceorum pannorum exercent mercaturam. Suóque honori inprimis esse existimant, quòd suos Barones, & Comites habuerint. Barones ex stirpe Iuonis *Taleboys*, è cuius posteris Guilielmus, annuente Rege Henrico secundo vocauit se Guil. de *Lancaster*, cuius neptis & hæres Gilbertum filium Rogeri *filij Reinfridi* maritum assumpsit, per cuius filias filio Guil. defuncto migrauit hæreditas ad Petrum *Bruis* D. de *Skelton*, & Guil. *Lindesay*, ad quem materna origine Ingelramum Domini de *Coucy* in Gallia genus retulisse ex historia Monasterij *Fornesij* accepimus. Per Petri verò *Bruis* filiam deuenit hæc Baronia ad *Rossos* de *Werke*, & ab illis ad *Parros* iure hæreditario hic honos deuolutus est, quorum castrum è regione oppidi vetustate iam consenescit: Comites verò tres, Ioannem Ducem Bedfordiæ à fratre Rege Henrico V. eo honore auctum, Ioannem Ducem Sommersetti, & Ioannem de *Foix* ex illustrissima Fuxensium in Gallia familia quem Henricus VI. ob fidelem in Gallico bello operam eò dignitatis extulerat. Vnde fortassis est quòd aliqui ex hac Fuxensi familia in Gallia etiamnum de *Candalia* denominentur. Nec aliam quod scio vetustatis gloriam vendicat *Candalia*. CONCANGIOS tamen olim Romanorum stationem fuisse opinatus sum, sed iam rectiùs docuit dies. Inferiùs in *Can* flumine duæ sunt Catadupæ vbi vasto cum murmure aquæ præcipitantur, altera est ad *Leuens* viculum, alterum magis ad austrum prope *Betham* quæ quasi certa prognostica sunt vicinis, cùm enim borealis clariùs insonare auditur, serenitatem, cùm australis imbres & nebulas certò expectant. Hæc in australi & angustiori parte huius regionis.

The Baronie of Kendale.

Domini Candaliæ. Historia Fornessensis. Familia de Lancaster.

Comites Candaliæ.

Catadupa.

The Forses.

Deinceps supra *Loni*, siue *Luni* fontes latiùs se explicat regio, multísque gyris, & flexibus montes excurrunt, quibus interiacent alicubi conualles prærupta altitudine, crebris locis speluncarum in modum subruptis. *Eden* flumen nobile, qui Ptolemæo ITVNA, caput in Eboracensi agro tollens, primùm languida aqua,

Eden fl.

Ituna.

aqua, sed sensim confluentibus riuulis increscens, inter hos montes iter quærit in Occasum æstiuum, per *Pendragon* castrum, cui præter nomen & saxorum struem nihil reliquit æui vetustas, inde per *Wharton hall* ædem Baronum de *Wharton*, quorum primus erat Thomas ab Henrico VIII. ad eam dignitatem euectus, cui successit eiusdem nominis filius, & illi qui nunc floret tertius Baro Philippus, vir honoratissimus. Postea per *Fanum Stephani* vulgò *Kirkby Stephen* forum notum defluit, & *Musgraue* viculum vnum & alterum, qui bellicosæ Musgrauiorum familiæ nomen dederunt, è qua Edwardo tertio regnante Th. *Musgraue* ad Parlamenta solenni rescripto inter Barones vocatus floruit, & *Heartly* castrum vicinum incoluerunt. Wharton hall. Barones Wharton. Musgraue. Musgraue. Heartley castle.

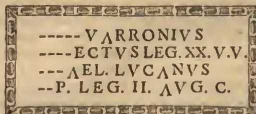
Hic aquas *Ituna* quasi remoratur, vt alijs riuulis consocietur, quorum vni, vix duobus mill. pass. ab ipso *Ituna* VERTERAE incubuerunt, priscæ memoriæ oppidum ab Antonino, & Notitiarum libro memoratum, qui innuit Romanum Præfectum ibi cum Directorum Numero sub posterioribus Imperatoribus egisse. Nunc verò ipsum oppidum in tenuem vicum exiguo propugnaculo munitum, & nomen in *Burgh* abijt, nostrates enim *Burgh vnder Stanemore*, id est, *Burgus sub Saxeto*, nuncupant. Sub posterioribus Imperatoribus, & notasse semel lubet, Castella parua opportuna bello, & annonæ copia munita *Burgi* dici cæperunt. Vnde & Burgundiones nomen quia Burgos incoluerunt, sic enim illa ætas crebra per limitem disposita habitacula vocauit. Nec aliud de illo legi, quàm quod inchoato Normannorum imperio coniurationem in Guilielmum Normannum hîc Angli habuerint. *Burgum* hunc Verteras fuisse vel affirmare ausim, quòd distantia hinc à *Leuatris*, illinc à *Brouonaco* in Italica resoluta milliaria exactè Antonini numeris respondeat, quódque via militaris Romanorum suo aggere etiamnum conspicua hàc ducit ad Brouonacum, per ABALLABAM cuius meminit liber Notitiarum, quæ adeò incorrupto hactenus mansit nomine, vt ipsa se clarissimè ostendat, & omnem quodammodò scrupulum eximat. Pro ABALLABA enim nos *Apelby* contractè vocamus. Sola huius vetustas & positio est suspicienda, nimirum Romano sæculo statio erat Maurorum Aurelianorum, & agro non inamœno *Ituna* flumine ferè circumfusa: sed ita infrequens est, & tenui structura, vt nisi vetustate meruisset primarium regionis censeri oppidum, & iuridicos conuentus, siue *Assisas* in suo castro habere, quod publicum est maleficis ergastulum, parùm admodum à vico Verterae. Burg vnder Stanemore. Vegetius lib. 4. cap. 10. Orosius. Aballaba. Apelby.

vico abesset. Tota enim pulchritudo in vna latiori consistit platea, quæ à septentrione in Austrum facili colle ascendit, in cuius inferiore parte templum subsidet, superiori castrum flumine ferè totum circumdatum eminet. Nec immeritò sane hanc, vti & *Burgum*, quem dixi, *Regias munitiones* vocat Guilielmus Neubrigensis, vbi memorat Guil Scotorum regem illas ex improuiso cepisse, paulò antequam ipse apud *Alnewick* caperetur. Quæ Rex Ioannes posteà Ioanni de *Veteri Ponte* ob operam egregie præstitam liberaliter donauit.

Intento hinc cursu in occasum æstiuum fertur fluuius per *Buley* castrum Episcopi Carleolensis,& *Kirkby Thuet*, sub quo magna rudera vetusti oppidi visuntur, Romanique nummi subinde eruuntur.Nomen autem vetustum penitùs obliterauit ipsa vetustas,*Wheallep-castle* hodie nuncupant. Si per Antiquitatis prætorem liceat, dicerem esse GALLAGVM Ptolemæi, quod Antonino GALLATVM, suffragante itineraria distantia,nec prorsus reclamante nomine, quæ enim à *Gall* Britanni inceperunt, in *Wall* conuerterunt Angli. sic Gallenam *Wallingford* & *Gall-Seuer*, *Wall of Seuer*, &c. dixerunt. Iuxta ad *Crawdundale-waith* fossæ,valla, & aggestæ moles apparent: & inter ea hæc Romana inscriptio (quam mihi descripsit vir eruditus Reginaldus Bainbrig Gymnasiarcha Applebeiæ) in aspera rupe excisa fuit, cuius pars prior vetustate omninò exesa.

Whellep castle.

Gallatum.


-----VARRONIVS
----ECTVS LEG. XX. V.V.
---AEL. LVCANVS
--P. LEG. II. AVG. C.

Id est vt ego lego, ---- *Varronius Præfectus legionis Vicessimæ Valentis Victricis* ---- *Ælius Lucanus Præfectus legionis secundæ Augustæ, castra metati sunt*, vel aliquid tale. Legio enim vicessima Valens Victrix quæ suam sedem Deuæ. i. *Westchester*, & Legio Secunda Augusta quæ suam Iscæ. i. *Carleon* in Wallia sedem habuit, euocatæ contra hostes in hac parte, hic substitisse,& sua statiua castra aliquandiu habuisse videantur, Præfectósque ad rei memoriam hoc in rupe insculpsisse. Tempus non facilè dixerim, obseruaui tamen à Seueri ætate ad Gordianum & posteà literam

A vbique in hac insula in omnibus eius seculi inscriptionibus transuersam lineolam non habere, sed sic Λ notari. *A Pro A.*

Fertur hinc Ituna non procul ab *Howgill* castro *Sandfordorum*, via verò militaris rectà in occasum Æquinoctialem ducit per *Whinfield* viuarium amplum arboribus opacum ad BROVONIACVM, XX. milliaribus Italicis, XVII. Anglicis à VERTERIS, vt posuit Antoninus, locatum, cui etiam *Brocounum*, vti *Broconiacum* in Notitiarum libro nominatur, qui numerum Defensorum hîc sua habuisse statiua docet. Huius ædificia, & dignitatem licèt absumpserit vetustas, nomen tamen ferè inuiolatum superest, *Brougham* enim vocamus Romanis solummodo numismatibus sæpissimè effossis, & castro vetusto superbit, quod à Vipontijs, siue familia de *Veteri Ponte* ad Cliffordos hæreditariò deuenit, & vulgus sensim subsidere credit, prudentioresque non negant, qui *Eimotum* flumen per subterraneos meatus subintrare, & fundamentum conuellere existimant. Hic enim flu. ex amplo lacu *Vlse* dicto effusus castrum subluit, cúmque limes aliquandiu fuerit inter hanc regionem & Cumbriam; iuxta *Isan-parles* rupem vicinis notissimam, quam natura difficillimo aditu varijs cauernis, & anfractuosis quasi perfugium miseris, afflictis temporibus molita est, se cum suis & alienis aquis in Itunam post paucula milliaria immergit. *Brouoniacum.* *Whin septentrionalibus, quod australib. à Burr.* *Brougham.* *Eimot fl.* *Vlse lacus.* *Isan-Parles.*

Westmorlandiæ Dominus primus quod sciam præfuit Ioannes de *Veteri Ponte*, siue *Vipont*, qui in clypeo rubro sex aureos anellos gestauit. Illi enim donauit Rex Ioannes *Balliuam de Westmorland*, vnde eius successores ad nostra vsque tempora tenuerunt officium *Vicecomitatus de Westmorland*. Successit verò filius Robertus qui duas solummodo filias suscepit Sybillam Rogeri Domini Cliffordi vxorem, & Idoneam Rogero de *Leybourne* enuptam. Longo pòst tempore Richardus II. Radulphum de *Neuill*, siue *Noua-villa* Dominum de *Raby* virum summæ & vetustissimæ nobilitatis Anglicæ ab Vchtredo Northumbriæ Comite oriundum primum Westmorlandiæ Comitem creauit, cuius posteri eo honore floruerunt; donec Carolus, impotenti animo, & scelerata conspiratione fidem in D. ELIZABETHAM & patriam exuendo clarissimæ familiæ maximum dedecus impressisset, suumque ipsius splendorem nefariè maculasset. *Fines Term. Mich. R. 6. H. 8.* *Insignia Viponterum.* * *Comites Westmorlandiæ.*

In hoc Comitatu 26. numerosæ paræciæ habentur.

Cumberland.



Westmorlandiæ ad occaſum præiacet *Cumbria*, vulgò **Cumberland**, vltima in hac parte Angliæ prouincia, vtpote quæ ipſam Scotiam ab Arcto attingit, ab Auſtro & Occidente Hibernico Oceano pulſata, ab ortu verò ſuper Weſtmorlandiam Northumbriæ contigua. Nomen ab incolis traxit, qui veri & germani Britanni fuerunt, & ſeſua lingua *Kumbri*, & *Kambri* indigitârunt. Britannos enim diu hîc inſediſſe, fremente Saxone, hiſtoriæ teſtantur, ipſéque Marianus, qui hanc regionem *Cumbrorum terram dixit*; vt taceam Britannica paſſim locorum nomina, cuiuſmodi ſunt *Caer-luel*, *Caer-dronoc*, *Pen-rith*, *Pen-rodoc*, &c. quæ hoc planiſſimè loquuntur, & aſſertioni meæ probationem præſtant vel apertiſſimam.

Terra autem quamuis ob Septentrionalem ſitum frigidior, & ob montes aſperior videatur, ſua tamen varietate perluſtrantibus arridet. Poſt verrucoſas enim rupes, & confertos montes metallis grauidos, quibus lacus omni volatilium genere abundantes interiacent, ſuccedunt pabuloſi colles gregibus referti, quibus rurſus ſubſternuntur porrectæ planities frugibus ſatis fœcundæ. Ad hæc Oceanus, qui ad littus alliditur, piſcium optimorum innumera examina alit, & negligentiam accolis quaſi exprobrat, quòd minus gnauiter piſcaturam exerceant.

Copeland. Pars huius meridionalis *Copeland* & *Coupland* dicitur, quod acuminatis montibus quos *Kopa* Britanni vocant, caput ſuum exerit, vel, vt alijs placet *Copeland* quaſi *Copperland* ab opulenta æris vena. In hac ad ſabuloſum *Dudeni* oſtium, quo à Lancaſtrenſibus

Millum Caſtle. diſterminatur, *Millum* eſt antiquę familię *Hodleſtonorum* caſtrum, vnde circumducto in Boream littore, *Rauenglaſſe* ſtationem vbi & Romanæ extant, vt accepi, inſcriptiones, duo riui commodè

Irt fl. circumcingunt. Superiùs *Irt* amniculus mare petit in quo conchæ cùm rorem, quem veluti maritum appetunt, oſcitatione quadam hauſerint, fiunt grauidæ, margaritaſque ſiue, vt cum Poeta loquar, bacchas côcheas pariunt, quas accolæ cùm reſede-

Vide Plinium Margarita. rit aqua venantur, gemmarijque noſtri minimo ab egenis emunt,

&

& maximo reuendunt. De his & huiusmodi Marbodæus in isto versu loqui videatur.

Gignit & insignes antiqua Britannia baccas,

Iam littus in occasum pedetentim se prouehit, promontoriolúmque efficit, quod *S. Bees*, pro *S. Bega* vulgò vocatur. Bega enim virgo Hibernica pia & religiosa vitam illic solitariam egit, cuius sanctitati miracula adscribuntur de tauro cicurato, & copiosissima niue quæ Solstitiali die, illa precante, valles & montium summitates altè intexerat. Vix mille hinc passus *Egremont* castrum colli imponitur sedes olim Gulielmi de *Meschines* cui Rex Henricus primus donauit, *per seruitium vnius Militis, vtque iret ad preceptum Regis in exercitu Wallia & Scotia*. Qui reliquit filiam vxorem Gulielmi *Fitz-Duncani* è Regio sanguine Scotorum, pérque illius etiam filiam hæreditas deuenit in familiam Luciorum, à quibus itidem per *Moltonos*, & *Fitzwalteros* Egremontis titulus ad *Radcliffos* Sussexiæ Comites descendit. Eo tamen Thomas Percy ex Regis Henrici VI. gratia aliquandiu fruebatur.

S.Bees.

Egremont castle.

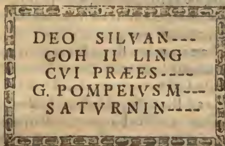
Domini Copelandia.

Liber Inq.

Procedit hinc littus paulatim se subtrahendo, & vt ex rudetis apparet, vbicunque facilis ascensus erat à Romanis permunitum fuit. Vltimus enim erat Romani imperij limes, & hanc oram Scoti imprimis infestam habuerunt, cùm ex Hibernia in hanc insulam quasi belli diluuio inundarent. *Moresby* viculum vbi nauium statio ex his munimentis fuisse par est existimare. Multa ibi antiquitatis vestigia in hypogæis, & fundamentis, multæ cauernæ quas *Picts holes* vocitant, multa inscriptorum lapidum fragmēta ibi eruuntur, quorum vnus LVCIVM SEVERINVM ORDINATVM, alter COH. VII. præ se fert, Et hanc aram, cum cornuta Siluani imaginuncula nuper effossam ibi vidimus

Littora munita.

Moresby.


DEO SILVAN---
COH II LING
CVI PRÆES----
G. POMPEIVS M---
SATVRNIN----

Deo Siluano cohors secunda Lingonum cui præest G. Pompeius M., Saturninus.

Sed nullus adhuc repertus MORBIVM fuisse docet, vbi Equites.

Morbium.

tes Cataphractarij meruerunt, quod nomen tamen quodammodo subindicat. Nec tacendum quod hic in proximo vidimus *Haycastle* sua sane antiquitate suspiciendum quod ad nobiles de *Moresby*, & *Distinton* dictos olim spectasse retulerunt incolæ.

Haicastle.

Post hoc Deruentio flumē Oceano se occulit, qui in *Borrodale* valle curuis montibus incincta exortus, inter montes *Derwentfels* vocatos serpit, in quibus ad *Newlands* & alibi, æris venæ opulētæ non sine auro & argento nostro tempore à Tho. *Thurlando*, Daniele Hochstetter Germano Augustano denuò sunt repertæ, cùm iam olim innotuerint, vt ex *Claus*. Regis Henr. 3. n. 18. constat. De his memorabilis disceptatio inter Sereniss. D. ELIZABETHAM Reginam, & Thomam *Percium* Northumbriæ Comitem, cuius hæredium terra fuit, intercessit, sed ratione regiæ prærogatiuæ & quòd auri & argenti in illis venæ, lis secundum D. Reginam data. Tantùm abest vt verum sit hoc Ciceronis in Epistolis ad Atticum, *Illud cognitum est, neque argenti scrupulum esse vllum in insula Britannia.* Nec Cæsar si has fodinas nosset, Britannos importato ære vti scripsisset, cùm hæ & aliæ ærariæ non solùm vniuersæ Angliæ sufficiant, verumetiam magna vis quotannis exportetur. Hic etiam passim reperitur terra illa metallica, siue saxum induratum & micans, nobis *Blacke Leade* dictum, quo ad ducendas lineas, & monochromata pictores vtuntur. Quod an sit Dioscoridis Pnigitis, vel Melanteria, vel ochra terra calore in nigrum adusta, aut veteribus incognitum, non facilè dixerim, & perquirant alij. Per hos montes lapsus Deruentio in lacum spatiosum diffunditur, *prægrande stagnum* vocat Beda, in quo tres eminent insulæ, vna domicilium habet equestris familiæ Ratcliffo-rum, altera à Metallicis Germanis habitabatur, tertia illa existimatur in qua S. Herbertum heremeticā vitam duxisse scribit Beda. In huius margine agro satis læto, quem roscidi montes circūuallant, & *Skiddaw* mons æditus ab Aquilone defendit, *Keswike* oppidulum mercatorium iacet, ærariā sectura ante multos annos notum, vt in Charta quadam Regis Edwardi quarti videre est, & hodie Metallicorum habitatio. Ius verò mercatus ab Edwardo primo Thomas de *Derwentwater* loci Dominus impetrauit, à quo hæreditario ad Ratcliffos deuenit. *Skiddaw* verò mons ille, de quo dixi, sublime in nubes biceps quasi Parnassus adeò surgit, & *Scruffell* montem in Anandia Scotiæ quasi æmulus prospicit, è quibus prout nubes vel ascendunt, vel descendunt præsagia de aëris mutatione captant accolæ, & vulgò cantitant,

Æris fodina.

Auri & argenti venæ.

Blacke Leade.

Keswike.

Skiddaw *mons excelsus.*

If

If Skiddaw hath a cap
Scrufell wots full well of that.

Vti etiam de huius, & aliorum duorum in tractu montium altitudine dictitant.

Skiddaw, Lauuellin, and Casticand,
Are the highest hils in all England.

Hinc Deruentio modò ripis arctatus, modò alueo laxatus rapidissimè in Septentriones prouoluitur, vt *Cokarum* recipiat. Qui confluentes *Cokarmouth* forum copiosum, castrúmque Comitum Northumbriæ ferè circumluunt. Oppidum eleganti satis structura, sed humiliori situ inter duos colles subsidet, quorum alteri Ecclesia, alteri è regione Castrum imponitur firmissimum, cuius porta prætēdit Arma gentilitia Moltonorum, Humfranuillorum, Luciorum, & Perciorum. Huic vltra flumen ad alterum milliare obiacet antiqui castri cadauer *Papcastle* vocant (vbi loci Ptolemæus EPIACVM constituit) cui Romanam vetustatem monumenta non pauca adstruunt. An hoc fuerit *Guasmoric*, quod Nennius author est Guortigernum Regem propè *Lugaballiam* ædificasse, & veteres Anglos *Palmecastle* vocasse, non facilè dixerim. Hæc vna cum quarta parte Baroniæ de *Egremond, Wigton, Leusewater, Aspatric, Vldal*, &c. luculentissimo patrimonio Matildis *Lucy* quæ hæres Anthonij *Molton* siue de *Lucy* fratris sui Henrico Percio Northumbriæ Comiti coniugi dedit, & quamuis ex illo nullam susceperit prolem, Perciorum tamen familiam sibi hæredem scripsit, ea lege vt *Luciorum* insignia tres scilicet Lucios pisces in rubro cum ipsorum clypeo gentilitio variarent, vel vt ex Autographo loquar, *Sub conditione deferendi Arma sua de rubro cum tribus Lucijs, vnà cum armis de* Percy *aureis scilicet, & leone Azureo quartertatim, per finem leuata.* Adunatis posteà aquis Deruentio, Oceano se submittit ad *Wirkinton*, Salmonum piscatura nobile. Nunc sedes est antiquæ equestris familiæ Curwennorum, qui ibi suas instar castri ædes habent magnificas, & à quibus nobis, absit verbo inuidia, genus maternum.

Cokarmouth.

Guasmoric.

Arma Luciorum & Perciorum.

Wirkinton.

Hinc murum ad defendendum littus quatuor plus minùs mill. pass. commodis locis ductum fuisse credunt nonnulli, à Stilicone, cùm ex Hibernia Scoti hæc littora infestarent. Sic enim de se Britannia apud Claudianum,

Sub Honorio & Arcadio.

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Muniuit Stilico, totam cùm Scotus Hibernem
Mouit, & infesto spumauit remige Thetis.

Adeò enim continuæ ſunt parietinæ ad *Eleni* oſtium, *Elne* nunc nominant, qui non longum permenſus iter ad fontes *Ierby* habet, forum non minimum. ARBEIAM fuiſſe iudicamus vbi Barcarij Tigrienſes ſtationem egerunt; & ad oſtium *Elenburrough*, id eſt, *Burgus ad Elenum*, vbi cohors prima Dalmatarum cum ſuo præfecto olim ſtationem habuit. Situm habuit in colle ſatis ædito, longè in Mare Hibernicum proſpectat, ſed iam ſeges eſt eo loci quo oppidum fuit, eiuſque veſtigia planè ſe exhibēt, cryptæ antiquæ ſunt apertæ, multæque hic aræ, inſcripta ſaxa, & ſtatuæ eruuntur. Quæ vir optimus I. *Sinhous* in cuius agris effodiuntur, diligenter cuſtodit, & per ædes diſpoſuit. In media area erigitur pulcherrima ex ruſeſcente ſaxo forma quadrata Ara affabrè artificio antiquo exſculpta, pedes plus minùs quinque alta, & optimo charactere inſcripta, ſed ecce ipſam & ſingula eius latera graphicè deſcriptam manu Roberti Cottoni de *Connington* Armigeri venerandæ antiquitatis cultoris ſummi cùm nos vnà ſtudio patriæ illuſtrandæ has regiones non ſine dulciſſimo animi pabulo anno ſalutis 1599. perluſtrauimus. Nec enim poſſumus non grata memoria proſequi optimum illum quem dixi virum, non ſolùm quòd nos hoſpitio benigniſſimè ſingulari cum humanitate excepit, ſed etiam quòd ipſe non indoctus antiquarum literarum ſit admirator, & has inſcriptiones, quæ ab alijs imperitis per hanc regionem ſtatim comminuuntur, & in alios vſus ſummo cum Antiquitatis detrimento transferuntur, diligentiſſimè conſeruat.

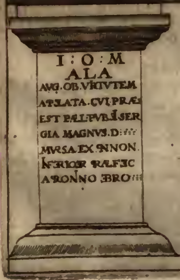
Ierby.

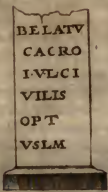
Arbeia.

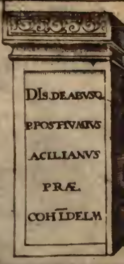
Elenborrough.


GENIO LOCI
FORTVNÆ REDVC
ROMÆ ÆTERNÆ
ET FATO BONO
G CORNELIVS
PEREGRINVS
TRIB COHORT
EX PROVINCIA
MAVR CÆS
DOMOS ET DIS
DECVR


ANTII VIVAS


I : O : M
ALA
AVG. OB. VIRTVTEM
APPELATA. CVI. PRÆ
EST P. AEL. P. F. SER
GIA MAGNVS. D
MVRSA EX PANNON
INFERIOR PRÆFEC
A. BONNO PRO


BELATV
CACRO
I. VLCI
VILIS
OPT
VSLM


DIS DEABVSQ
P. POSTHVMIVS
ACILIANVS
PRÆ.
COH I DELM

In inſcriptione planiſſima ſunt omnia, in penultima linea tantum ET & AEDES implicatione literarum leguntur: vltima pars mutila, fortaſſe integritati ſuæ ſic reſtituenda DECVRIONVM ORDINEM RESTITVIT &c. Decuriones verò erant in Municipijs, qui Romæ, & in Colonijs Senatores. Sic dicti quia officium curiæ adminiſtrarunt, vnde etiam curiales nominati; quia ciuilia munera procurarunt.

Decuriones.

Iſidorus lib 9. c. 4.

In parte huius Aræ auerſa ſuperiori margine, vt vides leguntur, VOLANTII VIVAS. Quæ duo verbula me anxium habent, nec interpretari poſſum, niſi Decuriones, Equites, & Plebs ex his enim conſtabat Municipium, G. Cornelio Peregrino qui domus ædes & Decuriones reſtituit votiua fuerit inſcriptio: vt vir tam beneficus VOLANTII viueret. Hinc ſi coniecturæ ſit locus VOLANTIVM olim huic loco fuiſſe nomen arbitror. Subtus exſculpuntur victimaria inſtrumenta, dolabra & ſeceſpita. In ſiniſtro latere Malleus, & Prçfericulũ. In dextro latere Patera, Diſcus, & Pyrum, ſi quid video, vel vt alijs placet, Aquiminariũ. Hæc enim erant vaſa ſacrificijs deſtinata, & præterea alia, vt Simpulũ, Thuribulum, Futile, Apex ſacerdotalis, &c. quę in aliarũ ararum lateribus hoc tractu expreſſa vidimus. Secunda Ara quàm hîc adiecimus fuit effoſſa apud *Olde Carlile*, & nunc extat in ædib. Barhouſiorum ad *Ilkirk*, inſcripta fuit eo literarum implexu quem ſculptor hic ſatis graphicè expreſſit, & ſic legenda videntur

Volantium.

Ara paganorum.

Ioui optimo Maximo. Ala Augusta ob virtutem appellata, cui præeſt Pœlius, Publij filius Sergia Magnus de Murſa ex Pannonia inferiore Præfectus. Aproniano (& fortaſſe) *Bradua Conſulibus.*

Sub Commodo Anno Christi 193.

Tertia Ara Deo Topico Belatucadro inſcripta ſic legenda

Belatucadro Iulius Ciuilis Optio, i. Excubijs præfectus, *votum ſoluit libens meritò.*

In quarta Ara quæ pulcherrima nihil ſubeſt difficultatis, & ſic ſe habet. *DIs, Deabuſque Publius Poſthumius Acilianus Præfectus Cohortis primæ Delmatorum.*

Huiuſmodi aras (nec notaſſe veteres ritus pigeat quos iam olim ſacratiſſima Chriſti religio profligauit) vti & victimas, atque ſeipſos frondibus coronare ſolebant, ad eas thure & vino ſupplicare, hoſtias immolare, ipſaſque aras inungere. De quarum demolitione, inualeſcente Chriſti religione, Prudentius.

Exercere manum non pœniteat, & lapis illic
Si ſtetit antiquus, quem cingere ſueuerat error
Faſciolis, aut gallinæ pulmone rigare, Frangitur ----

Has

Has etiam subiectas inscriptiones ibi vidimus

PRO SA------------------
ANTONINI AV- PII F---
P. AVLVS *P. F PALATINA
POSTHVMIVS ACILIANVS
PRAEF. COH. I. DELMATAR.

* Publij filius.

*D M
INGENVI. AN X
IVL. SIMPLEX PATER
*F C.

D M
MORI REGIS
FILII S HEREDES
EIVS SVBSTITVE
RVNT VIX. A. LXX.

* Dijs Manibus.

* Faciendum curauit.

HIC EXSEGERE FATA
--ENVS SC GERMA--
--S REG VIX. AN---
S VIX AN------
----- IX -------

D M
LVCA VIX
ANN
IS XX.

D M
IVLIA MARTIM
A VIX. A. AN
XII III D. XX.H.

Lapis hîc etiam cernitur affabrè exculptus in quo duo Genij alati sustinent corollam supra quam

VICTORIÆ

Intra coronam hæ literæ inscribuntur.

DD NN.

A. A.

Id est *Victoriæ Dominorum nostrorum Augustorum, fortè* Honorij & Arcadij

Cùm paulisper littus hinc rectà perrexerit, sinuato, & incuruato æstuario ita reflectitur, vt videatur esse MORICAMBE illud, quod apud Ptolemæum hoc in loco statuitur. Ita loci ingenium, & nomen quadrant, Æstuarium enim est incuruum, & *Moricambe* mare incuruum Britannicè significat. Ad hoc *Cœnobium de Vlmo,* vulgò *Holme Cultraine* posuit Dauid primus Rex Scotorum, & Cœnobiarchæ *Vulstey* propugnaculum vicinum in gazophylacium, & librorum diplomatúmque receptaculum contrà

Moricambe.

Holme Cultraine.

contra repentinas Scotorum incursiones excitârunt. Sub hoc monasterium illi æstuario illabitur *Wauer* amniculus, qui recipit fluuiolum *Wiza*, ad cuius scaturiginem proiectum antiquæ vrbis cadauer nihil extra humanitates, aleam in terris esse docet *Olde Carlile* hæc à vicinis hodiè nominatur. Quo nomine olim innotuit me latet, nisi CASTRA EXPLORATORVM fuerit. Distantia apud Antoninum qui non compendia viarum sectatur, sed loca clariora enumerat, tam à Bulgio, quam Lugu-vallo apposité respondet, Situs ad explorandum commodissimus, colle enim satis ædito sedit vnde circumuicina regio facilè circumspici possit. Certissimum verò est Alam tamen quæ ob virtutem AVGVSTA, & AVGVSTA GORDIANA dicta hic Gordiani tempore egisse, ex his inscriptionibus constat quas in proximo vidi.

Castra exploratorum.

Vide de Arearis postea in Muro Picto.

Ala Augusta Gordiana. Apud Ilkirk.

I O M

ALA AVG OB
---RTVT. APPEL. CVI
PRÆEST TIB. CL. TiBFP
IN- G- M IVSTINVS
PRAEF. *FVSCIANO
II SILANO II COS

* *Ioui Optimo Maximo.*

* *Sub Comodo Anno Christi 189.*

D M

MABLI
NIVS SEC
VNDVS
*EQVIS
ALE AVG
STE STIP

* *Pro Eques Alæ Augustæ stipendiarius.*

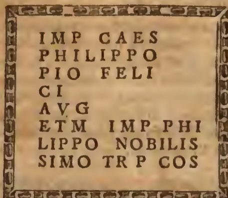
*D O. M
PRO SALVTE IMPERATORIS
M ANTONI GORDIANI. P F.
INVICTI AVG ET SABINAE TR
AE TRANQVILE CONIVGI EIVS TO
TAQVE DOMV DIVIN. EORVM A-
LA AVG. GORDIA. OB VIRTVTEM
APPELLAT POSVIT: CVI PRÆEST
AIMILIVS CRISPINVS PREF
EQQ NATVS IN PRO. AFRICA DE
TVIDRO. SVB CVR. NONII PH
LIPPI LEG AVG PROPRETO
ATTICO ET PRETEXTATO
COS

* *Deo Optimo Maximo.*

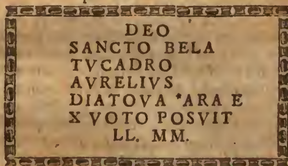
Anno Christi, 243.

Aræque

Aræque hinc allatæ fuerunt quæ apud *Wigton* in via eriguntur, in quarum lateribus visuntur simpulum, futile, malleus, patera, &c. sacrificatoria, literæ verò vetustate victæ omnino diffugerunt. Nec procul hinc ad viam militarem effossa fuit columna è rudi saxo, quæ Thoresbejæ nunc cernitur, sic inscripta: Wigton.

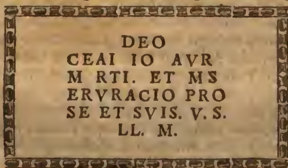

IMP CAES
PHILIPPO
PIO FELI
CI
AVG
ETM IMP PHI
LIPPO NOBILIS
SIMO TR P COS

Hanc etiam vt alia descripsit mihi Oswaldus Dikes verbi diuini minister eruditissimus, iamque extat in ædibus fratris eius viri clariss. T. Dikes apud *Wardal*


DEO
SANCTO BELA
TVCADRO
AVRELIVS
DIATOVA *ARA E
X VOTO POSVIT
LL. MM.

* Pro Aram ex Voto.

Alteri etiam Deo indigeti huiusmodi reperta est inscriptio


DEO
CEAI IO AVR
M RTI. ET MS
ERVRACIO PRO
SE ET SVIS. V. S.
LL. M.

Præter infinitas imagunculas, statuas equestres, aquilas, leones, Ganimedes, & alia vetustatis testimonia plurima, quæ quotidie occurrũt. Paulò superiùs promittitur promontoriolũ, magnúmque subest æstuarium nunc Angliæ & Scotiæ, olim Romanæ Prouinciæ, & Pictorũ diuortia aperiens. Promontoriolo huic incumbit antiquum illud oppidum BLATVM-BVLGIVM (fortasse à *Bulch* Britannorum quæ interstitium siue diuortium sonat) à quo Antoninus tanquam à remotissimo loco, & prouinciæ limite Britanniarum itinera incipit. *Bulnesse* hodie incolis dicitur, & viculus est admodum exilis, qui suum tamen munimentum habet, & in vetustatis indicia præter platearum tractus, & parietinas, portum iam oblimatum, & viam hinc per littora ad *Elenborrow* vsque stratam fuisse ferunt. Hic verò Vallum illud & Murus celeberrima Romanorum opera incipiunt, Romanæ Prouinciæ olim Limes, ad secludendos barbaros excitata, qui hoc in tractu Romanum imperium, vt inquit ille, circũlatrauerunt. Mirabar primùm cur hîc tanta munimenta posuerint, cùm admodũ magnum per VIII. plus minus milliaria obiaceat æstuarium, sed iam intelligo recedente æstu ita aquam decrescere, vt facilè prædones Scotici soleant transuadare.

Sulway Fryth Scotis. Blatum Bulgium. Bulnesse. Valli principium.

Ad idem æstuarium interiùs est *Drumbough* castrum iampridem Dominorum de *Dacre*, olim Romanorũ statio. EXPLORATORVM CASTRA fuisse reclamante omninò distantia aliqui volunt. Alia etiam fuit Rom. statio quæ nunc in nouũ nomen mutata *Burgh vpõ sands*, i. *Burgus ad sabulum* nominatur, vnde vicinus ager *Baronia de Burgo* appellatur, quã Dom. Cumberlandiæ Roberto de *Triuers* dedit, ab illo verò ad *Moruillos* deuenit, quorum postremus Hugo reliquit filiam quæ ex secundo marito Thomã de *Molton*, Thomam *Molton* procreauit Dominum huius loci, cuius filius Thomas nuptijs cum hærede Huberti de **Vallibus* possessionibus *Gillesland iam* adiunxit, quæ omnes demùm ad Ranulphum de *Dacre* cum Matilde *Moltona* sunt deuolutæ. Sed nulla re magis innotuit hoc oppidulum, quàm quòd Edwardus primus Scotorum triumphator hîc immatura morte diem obierit. Princeps longè clarissimus, in cuius fortissimo animo hospitium metatus est Deus dignissimum, vt regiæ maiestatis apicem, non solùm fortitudine, & sapientia, sed decore etiam, & corporis dignitate adæquarit. Quemque fortuna primo ætatis flore plurimis bellis & difficillimis Reipub. temporibus exercuit, dum Britannico imperio aptârit: quod cùm Rex inaugurraretur, ita

Burgh vpon Sands. 1307. Moruilli dicti de Burgo super sabulones. Liber Inq. *Vaulx. Edwardus primus.

ita administrauit, deuictis Wallis, & triumphatis Scotis; vt alterum Britanniæ ornamentum optimo iure habeatur. Sub hoc *Burgo*, in ipso æstuario Scotos & Anglos, & classe, & reuerso æstu equitatu decertâsse ferunt incolæ, quę res perinde mira videatur, quàm quod Plinius non sine admiratione de simili in Caramania loco retulit. *Solwey frith*, i. *Fretum Solwey*, vtrique genti dicitur hoc æstuarium à *Solwey* Scotorum oppido apposito. Sed rectiùs Ptolemæo ITVNA dicitur. *Eiden* etenim egregiũ flumen, qui Westmorlandiam, & interiora huius regionis pererrat, maximã aquarum molem in illud effundit, nondum oblitus quàm ægro nixu inter congesta Scotorum cadauera, anno salutis 1216. eluctaretur, cùm illos præda ex Anglia onustos libentèr hauriret, & suis fluctibus prædatoriam illam manum demergeret. Solwey Frith. *Ituna.* Eiden fl. *Historia Mabros.*

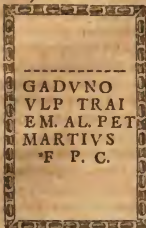
Ituna verò hic siue *Eiden* vbi hanc regionem adierit, ab Occasu *Eimot* flu. admittit è lacu illo *Vlse*, quem dixi, promanantem, cuius propè ripam ad *Dacor* riuulum *Dacre* castrum adsidet, nobis notum quòd familiæ Baronum de *Dacre* nomen fecerit, à Beda memoratum, quòd monasterium eo tempore habuerit, vti etiam à Malmesburiensi, quòd Constantinus Rex Scotorum, & Eugenius Rex Cumbrorum, se cum suis regnis Athelstano Anglo ibi dediderint. *Dacre.* *Barones Dacre.*

Haud multò superiùs, parùm etiam ab *Eimoti* & *Loderi* confluentibus vbi rotundum vallum quod Arthuri tabulam vocent incolæ, abest *Penrith*, id est, si è Britannica lingua interpretaris, *Caput vel collem rubrum*. Rubet enim terra & saxa è quibus construitur, vulgò autem *Perith* dicitur. Emporiolum celebre, ad occiduam plagam Castro Regio firmatum, templo satis pulchro ornatum; forúmq; est amplũ & ligneum in eo ædificium in vsum confluentium ad mercatum, vrsis ad nodosũm stipitem quæ fuerunt insignia Comitum Warwicensium exornatum. Olim ad Episcopos Dunelmenses spectauit, sed cùm Antonius Beccus Episcopus nimia opum affluentia inflatus insolesceret, *abstulit ei Edwardus Primus* (vt in Dunelmensi libro legimus) *Werk in* Tiuidalia, *Perith, & ecclesiam de Simondburne*. In eius tamen vsum R. Stricland Episcopus Carliolensis suo sumptu incile duxit è *Pete-rill*, i. è *Petero fluuiolo*, qui ad suam ripam *Plompton parke* habuit, viuarium amplum quod olim Reges Angliæ ferarum, sed Henricus VIII. hominum habitationi prudenter dicauit, cùm in regnorum Scotiæ & Angliæ sit ferè collimitio. Ad hoc dirutæ vrbis reliquias multas ostendit, quam illi ob vicinitatem Perith. Haia de Plompton olim dicta.

Antiquum

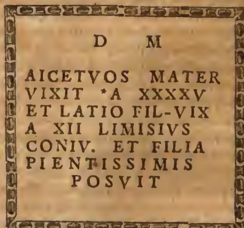
Antiquum Perith nunc vocant, PETRIANAS ego iudicarim. Alam enim Petrianam hîc egiſſe euincit Inſcriptionis antiquæ fragmentum quod hîc vidimus quam Vlpius Traianus Emeritus Aulæ Petrianæ poſuit. Sed ecce illam, & alias quas hîc deſcripſimus,

Petriana.

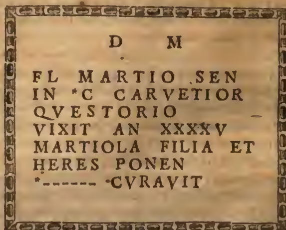


GADVNO
VLP TRAI
EM. AL. PET
MARTIVS
*F P. C.

* *Fortè* Faciendum procurauit,

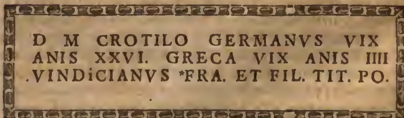

D M
AICETVOS MATER
VIXIT *A XXXXV
ET LATIO FIL-VIX
A XII LIMISIVS
CONIV. ET FILIA
PIENTISSIMIS
POSVIT

* *Annos,*


D M
FL MARTIO SEN
IN *C CARVETIOR
QVESTORIO
VIXIT AN XXXXV
MARTIOLA FILIA ET
HERES PONEN
*------ CVRAVIT

* *Fortè in* Cohorte,

* *Dum.*


D M CROTILO GERMANVS VIX
ANIS XXVI. GRECA VIX ANIS IIII
.VINDICIANVS *FRA. ET FIL. TIT. PO.

* *Fratri & filiæ titulum poſuit.*

Cùm

Cùm *Eimotum* Ituna iam receperit, obſcurioribus viculis,& propugnaculis affuſus in Septentriones contendit, per *Kirk Oſwald* S. Oſvaldo ſacrum,poſſeſſionem olim Hugonis illius *Morvill* qui cum ſocijs Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem occidit,& in facti memoriam diu enſis quo tunc vſus erat hîc aſſeruabatur, per *Armanthwayte* caſtrum Skeltonorum, *Corby* caſtrum nobilis & antiquæ familiæ Salkeldorum quæ plurimum aucta nuptijs cum hærede de *Roſgill Wetherall* olim monaſteriolum quod Abbatiam S. Mariæ Eboraci matrem agnouit, vbi in rupe habitacula quædã in perfugij locum excauata cernũtur. Inde per *Warwic* VIROSIDUM iudico,vbi Cohors VI. Neruiorum olim in ſtatione per limitem valli contra Pictos & Scotos egit & ſuperiori ſeculo pons ibi firmiſſimus è ſaxo impenſis Salkeldorum, & Richmondorum cõſtructus, *Linſtock* caſtrum Epiſcopi Carleolenſis in Baronia de *Crosby*, quam Waldeuus filius Comitis Goſpatricij Dominus *Allerdalliæ* eccleſię Carliolẽſi conceſſit, truncatoque nomine pro *Olenaco* dictum ſuſpicor: OLENACUM enim ad lineam valli, vbi Ala prima Herculea militauit contra barbaros, fuiſſe videatur. Iam Ituna ſe in ſuum æſtuarium immerſurus duos ſimul fluuios accipit, *Peterillum* ſcilicet & *Caudam*, qui pari ſpatio diſcreti, ab Auſtro quaſi gradus conferunt. Ad *Peterillum*, præter Petrianas quas diximus, *Greiſtocke* eſt illuſtris iam pridem familiæ caſtrum, quæ à Ranulpho quodam *filio Walteri* originem traxit,ex cuius poſteris Guilielmus de *Greyſtock* duxit Mariam filiam & alteram hæredem Rogeri de *Merley* Domini de *Morpath*, illi Guilielmus & Ioannes filij ſucceſſerunt, quorum cùm vterque prole careret, Ioannes hæreditatem tranſcripſit in Radulphum de *Granthorpe* filium Guilielmi ex eius amita natum: cuius progenies diu ſummo in honore floruit,circa Henrici verò Septimi tempora deſijt,& ad Barones de *Dacre* per nuptias venit hæreditas, vltimi verò Baronis de *Dacre* hæredes *generales* duobus Thomæ Howardi nuper Ducis Norfolciæ filijs fuere enuptæ.

Kirk-Oſwald. Armanthwayte. Corby caſtle. * Wetherall. Viroſidum. Linſtock. Crosby. * Olenacum. Greyſtocke. Genealogia antiqua. Barones de Greyſtocke. *

Ad *Caudam* præter æris fodinas ad *Caudebeck*, *Highyate* Richmondorum caſtrum, & nitidum Carliolenſis Epiſcopi caſtrum, *The Roſe caſtle* dictum, CONGAVATA etiam fuiſſe videtur, vbi Cohors Secunda Lergorum ſtipendium meruit, *Congauata* enim vallis ad *Gauatam*, quam in *Caudam* nunc contraxêrunt, Britannis ſignificat. Sed huius locum digito deſignare nondum potui.Inter horum confluentes optima & longè amœniſſima poſitione

Æris fodinæ. Congauata.

ſitione

Carlile. * Eden.

sitione vrbs vetustissima *Carlile* interponitur, à Septentrione **Ituna* alueo, ab Ortu *Peterillo*, ab Occasu *Canda* munita, & præter hæc defendentis naturæ munimenta, firmis mœnibus è saxo, castello, & *Citadella*, quam vocant, armata. Forma iacet oblongior ab occasu in ortum procurrens, ad occidentem est castrum satis magno ambitu quod Regem Richardum III. instaurasse ex insignibus apparet, in media ferè vrbe exurgit templum cathedrale, cuius superior pars recentior artificio est admodum elegante, inferior tamen multò vetustior. Ad ortum verò *Citadella* quam propugnaculis varijs firmo opere posuit Rex Henricus Octauus, defenditur. Romani & Britanni hanc LVGV-VALLVM, & LVGV-BALLIVM, siue LVGV-BALIAM, Saxones, teste Beda, *Luell.* Ptolemæus, (vt nonnullis visum,) LEVCOPIBIAM, Nennius *Caer Lualid*, ridicula Britannorum vaticinia *Vrbem Duballi*, nos *Carlile*, & Latini *Carleolum*, recentiori vocabulo dixêrunt. Luguballiam enim & Carleolum eandem fuisse vno ore consentiunt historici nostri. Sed in Etymologia rimanda, Deus bone, quàm obnixè sudauit Lelandus noster, eò tandem adactus, vt crederet Itunam *Lugum* dictum fuisse, & *Ballum* à valle descendisse, vt *Lugu-vallum* sonet *vallis ad Lugum*. Ego autem, liceat & mihi meam proferre coniecturam, *Vallum* illud & *Vallia*, à nominatissimo illo Romanorum Vallo militari quod sub vrbe cernitur deductum asseuerarim, LVGV-VALLVM enim AD VALLVM Antonino dicitur. Murus enim ille Pictus, qui Seueri vallo posteà impositus erat, parum vltra Itunam siue *Eden* fl. qui iam ponte ligneo coniungitur, ad *Stanwix* viculum cernitur, & ipsum flumen è regione castri transijt, vbi in fl. alueo ipsius vestigia, saxa scilicet ingentia adhuc extant. *Lugum* etiam siue *Lucum*, priscis Celtis qui cum Britannis eiusdem linguæ erant, *Turrim* significâsse docet Pomponius Mela. Quod enim Antonino *Lugo Augusti* dicitur, *Turrim Augusti* vocat ille; ita vt *Lugu-vallum* sit, & sonet *Turris, vel munimentũ ad vallum*, Ab hoc fonte si *Lugdunum* quasi *turrim in colle*, & *Lucoteciam* (sic enim quam nos Lutetiam, prisci vocârunt) quasi *turrim pulchram* deriuassent Galli, (ea enim verborũ vis est in lingua Britannica,) rectiùs fortasse collimassent, quàm cùm hanc à Luto, illam à *Lugdo* fictitio Rege deducerent. Romanis temporibus hanc floruisse varia antiquitatis indicia subinde eruta, & celebris eius tunc temporis memoria satis affirmatè loquuntur. Post Picticos etiam, & Scoticos furores pristini splendoris nonnihil retinuit, & ciuitas

Lugu-Vallum.

Lucus, & Lugus quid Britannis, & Gallis priscis.

Lugdunum. Lucotecia, siue Lutetia Galliæ.

Vetus Itinerarium nuper impressum, Lugdunum, Desideratum montem *significare docet.*

ciuitas habebatur. Anno enim Christi 619. Egfridus Rex Northumbrorum Cuthberto illi sancto in hæc verba dedit. *Donaui etiam ciuitatem, quæ vocatur Luguballia, & in circuitu eius* XV. *milliaria.* Quo tempore mœnibus etiam firma erat. *Cuthbertum*, inquit Beda, *duxerunt ciues vt ciuitatis mœnia videret, fontemq; in ea miro quondam Romanorum opere extructum.* Qui tunc, vt inquit liber Dunelmensis, *Congregationem Sanctimonialium, & Abbatissam ordinauit, scholásq; ibi constituit.* Posteà à Danis ingentibus ruinis deformata, annos plùs minùs ducentos suis cineribus sepulta iacuit; donec Regis Guilielmi Rufi auspicijs denuò reflorescere cœpit, qui nouis ædificijs instaurauit, castrum construxit, & Coloniam primùm ex Belgis, (quos meliore cōsilio ductus in Walliam statim transtulit) posteà ex Australibus Anglis eò deduxit. *Tunc*, vt habet Malmesburiensis, *visum erat triclinium Romanum ex lapidibus, fornicibus concameratum, quod nulla vnquam tempestatum contumelia, aut ignium flamma labefactari potuit, in cuius fronte inscriptum erat* MARII VICTORIAE. Hunc MARIVM aliqui Aruiragum Britannum esse voluerunt, alij Marium illum fuisse contendunt, qui Imperator contra Gallienum salutatus, tanti roboris fuisse perhibetur, vt in digitis non venas sed neruos habuisse scriptores tradiderint. Accepi tamen in nonnullis exemplaribus concipi non MARII VICTORIAE sed MARTI VICTORI, quod fortassè nonnullis magis arrideat & ad veritatem propiùs accedere videatur. Frequentior iam Luguballia suum, vt scribunt, Comitem seu veriùs Dominum habuit Radulphum *Meschines* siue de *Micenis*, à quo Cestriæ Comites prognati, & eodem tempore ab Henrico primo in Episcopalem dignitatem euecta Athulphum primum Episcopum habuit. Quod suæ Ecclesiæ fraudi fuisse scripserunt Monachi Dunelmenses. *Cùm Ranulphus*, inquiunt, *Dunelmensis Episcopus exularet, & Ecclesia defensorem non haberet, Episcopi quidam* Carleil & Tiuidale *ad suas diœceses applicauêrunt.* Quomodo verò Scotus regnante Stephano hanc vrbem cepit, & Henricus secundus recuperauit, quomodo Rex Henricus III. Castrum de *Carleolo*, & Comitatum Roberto de *Veteri Ponte*, siue *Vipont* commisit, quomodo 1292. cum cathedrali ecclesia, & suburbijs deflagrauit, quomodo Robertus Bruis Scotus anno 1315. frustrà obsedit, quomodo etiam Andræas de *Herclea* homo perditè & perfidè ingratus, quem Edwardus secundus Carleoli Comitem creârat, fidem principi patriæ fefellit, & posteà summo cum dèdecore discinctus

Triclinium Rom.

Marij Victoria.
Marti Victori.

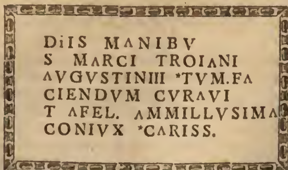
*

Mars Victor.

*

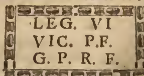
Euersien.

ctus capite perfidam ingratitudinem luit, in Annalibus satis fusè explicatur. Operæpretium tamen videtur adijcere duas quas hîc vidimus Inscriptiones, alteram in ædibus T. Aglionbæi prope *Citadellam*, sed deterioris seculi.


DIIS MANIBV
S MARCI TROIANI
AVGVSTINIII *TVM.FA
CIENDVM CVRAVI
T AFEL. AMMILLVSIMA
CONIVX *CARISS.

* *Tumulum.*
* *Carissima.*

Cui adiungitur effigies Equitis armati cum lancea, Altera verò extat in hortis T. Midletoni maiusculo & eleganti charactere.


LEG. VI
VIC. P.F.
G. P. R. F.

Id est, vt conijcio, *Legio sexta, Victrix Pia Felix Genio Populi Rom. fecit*. Ego Luguballiæ nunc valedicam quæ Meridianum grad. XXI. scrup. XXXI. ab vltimo Occidente distantem, & Polum Borealem grad. LIIII. scrup. LV. sublimem habet.

Iam Itunam si transmittas *Rowcliffe* cernas proximè ripam Castellulum à Dominis Dacre non ita pridem ad tutelam suorum erectum. Super hoc consociatis vndis vno quasi ostio Itunæ æstuarium subeunt duo flumina *Esca* & *Leuen*, Esca è Scotia descendit, qui per aliquot milliaria Anglici se iuris fatetur & *Kirsop* fluuium in se recipit, vbi non aquis sed mutuo metu Angli & Scoti separantur, vterque magnarum virtutum vtrique genti testis locupletissimus, Ad hunc vbi *Netherby* viculus ex vna & altera casula iam cernitur, adeò mira & magna sunt priscæ vrbis
Esica. rudera & perfluentis Escæ nomen ita consonat, vt ÆSICAM ibi fuisse suspicemur, in qua Tribunus primæ cohortis Asturum excubias olim contra Barbaros egit. Hîc verò nūc primogenitus
Grayhami. familiæ Grayhamorum quæ militari virtute inter limitaneos admodū celebris habitat, pro cuius foribus Romana legitur inscriptio cuius exēplum promissū iam diu frustra expectaui. Vbi vero

Liddus

Liddus flumen Escæ confluit, *Liddel* olim erat castrum vt accepi, & Baronia Estoteuillorum *qui terras tenuerunt hic in Cornagio, quas Ranulphus Comes Turgissio Brundas*, vt legitur in veteri Inquisitione, donauit, ab *Estoteuillo* verò ad *Wakos* hæreditariò, & per eos ad Cantij Comites, Ioannes autem Comes Cantij Regi Edwardo tertio, & Rex Richardus Secundus Iohanni Gandauensi Lancastriæ Duci concessit. Vltra hunc *Escam* etiam ager per aliquot milliaria Anglici cēsetur imperij, in quo *Sollom-mosse* Thomæ *Dacre* spurij, & I. Musgraui virtute inclaruit, qui Scotis ibi superatis, maximā nobilitatis Scoticæ partem captiuā abduxerūt, vnde statim animū despondit Iacobus V. Rex Scotorum, & vi mœroris animam exhalauit. Agri hic circumuicini *Batable ground*, i. *Terra litigiosa*, de qua inter Anglos & Scotos contenditur. Accolæ enim vtrinque vt limitanei, velox, insidiosum, & expeditissimum militum genus, & velitationibus exercitatissimum. *Leuen* alterum de quo dixi fl. in ipso regnorum limite scatens nihil memorandum præterfluit præter *Beaucastle* Regis castrum, quod in solitaria regione militum manus tuetur.

Baronia de Lidell Lidesdal.

Anno 1. Rich. 2.

Prælium ad Sollom-mosse. 1542

Batable ground.

Limitanei.

Leuen.

Magis ad Austrum & Occasum, interiùs iacet *Gillestandia* Baronia, regiuncula ita impedita torrentibus, quas *Gilles* vocant, vt inde nomen factum iudicarim, si non legissem in libro Ecclesiæ de *Lanercost* Gillum quendam *filium Bueth*, qui etiam Gilbertus in Charta Henrici secundi dictus fuit, hanc olim tenuisse, à quo probabile est nomen hoc inditum fuisse. Per hanc à Carleolo Vallum Seueri siue Murus quod celeberrimum Britanniæ monumentum recta ferè linea in ortum procurrit per *Stanwicks* viculum, *Scalby* castrum olim *Tillsolorum*, qui olim clari hoc tractu fuerunt cognominis à quibus ad *Pickeringos* deuenit, & inde *Cambec* riuulus Murum subit ad quem *Askerton* castellulum Barones *Dacre* construxerunt, vbi Præfectus Gillesłandiæ, *Land-Sergeant* vocant, præsidium haberet. Infra Murum Irthingo confluit, vbi *Irthington* capitale, vt vocant, Manerium huius Baroniæ de *Gillesland*, magnæque hic ruinæ ad Castri *Castle-steed* visuntur. Iuxtà *Brampton* tenuis est mercatus quem BREMETVRACVM suspicamur ad lineam valli, vix enim mille pass. à vallo abest vbi sub Duce Britanniarum Cuneus Armaturarum egit. Hi equites erant toti armis tecti, Duplares verò vel simplares hæ Armaturæ fuerint in dubio reliquit. Armaturas duplices illa vocauit ætas, quæ binas consequebantur annonas. Simplares qui singulas. Nec sane tacendum quod ad *Brampton* collis surgit æditior

Scalby Castle.

Askerton.

Brampton.
Bremeturacum.

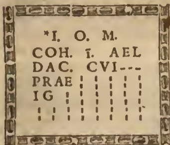
Armaturæ.

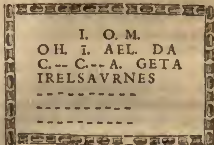
Veget. Lib. 2. cap. 7.

ædítior in summitate vallo munitus **The Mote** vocant, vnde in subiectam regionem longè lateque patet prospectus. Proxime *Irthing* flu qui citatus, fremensque fertur *Naworth* est castrum, nuper Baronum de *Dacre*, quorum vltimus cùm puer ante paucos annos diem obijsset, Leonardus eius patruus, qui maluit bello cum Principe, quàm iudicio cum neptibus de hæreditatibus confligari, hoc castrum occupauit, & seditiosam cohortem inprincipem conscripsit, quam nobilissimus Baro Hunsdonius cum Præsidiario Berwicensi milite magna cæde, & fuga effusiore, qua ipse etiam Leonardus sibi consuluit, facile dissipauit. Propius ad Murum *Lenercost* prioratus fuit à R. de *Vallibus* Gillesiandiæ Domino fundatum, & ad Murum *Burd Oswald* vbi extāt inscriptiones quas videre non licuit. Sub hoc, vbi arcuato ponte *Irthingum* fl. transijt Murus ille Picticus AMBOGLANNA fuit statio Cohortis primæ Eliæ Dacorum (*Willsford* nunc loci nomen) quod Notitia prouinciarum & inscriptæ aræ plures Ioui Optimo Maximo ab illa cohorte ibi positæ testantur, sed libet adijcere licèt vetustate ferè sint obliteratæ.

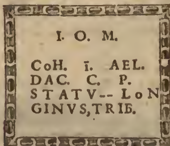
Ambo-glanna.

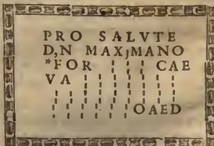
** Ioui Optimo Maximo.*


*I. O. M.
COH. Ī. AEL
DAC. CVI---
PRAE
IG


I. O. M.
OH. Ī. AEL. DA
C.-- C.-- A. GETA
IRELSAVRNES

** Fortissimo Cæsari.*


I. O. M.
CoH. Ī. AEL.
DAC. C. P.
STATV-- LoN
GINVS, TRIB.


PRO SALVTE
D, N MAXIMANO
*FOR CAE
VA
OAED

Gillesiandiæ Domini.

Primus, quod legi huius Gillesiandiæ Dominus erat Guilielmus *Meschines* frater Radulphi Domini Cumbriæ (non dico Guilielmum illum fratrem Ranulphi Comitis Cæstriæ a quo Ranulphus

de

de *Ruelent*, sed fratrem Radulphi) qui tamen Scotis extorquere non poterat, *Gill* enim filius *Buith* maximam eius partem vi & armis tenuit. Post eius mortem Rex Henricus secundus Huberto de *Vallibus* siue *Vaulx* elargitus est cuius clypeus gentilitius argento & rubro interstinctus depingebatur. Huius filius Robertus Prioratum *Lanercost* fundauit & dotauit. Sed hæreditas post paucos annos nuptijs translata fuit ad Moltonos, & ab ijs per filiam ad Ranulphum Dominum *Dacre* cuius posteri ad nostra vsque tempora summo honore floruerunt.

Radulphum etiam vocat R. Cooke Clarenceux. *sic libri M. de* Fontibus & Holme.

Labente Romanorum in Britannia imperio, quamuis hæc regio à Scotis, & Pictis grauissimè dilacerata fuerit, Britannos tamen primæuos incolas diutissimè seruauit, & serò in Saxonum potestatem deuenit. Cùm autem Saxonum res Danicis bellis accisa præceps iret, suos Regulos qui Cumbrorum Reges dicebantur, ad annum Domini 946. habuit, quo tempore (vt inquit Florilegus Westmonasteriensis) *Rex Edmundus, adiutorio Leolini Regis Demetiæ fretus, Cumbriam totam cunctis opibus spoliauit, ac duobus filiis Dummails eiusdem prouinciæ regis oculorum luce priuatis, regnum illud Malcolmo Scotorum Regi, de se tenendum concessit, vt Aquilonares Angliæ partes terra marique ab hostium aduentantium incursione tueretur.* Ex quo tempore filij Regum Scotiæ natu maximi Cumbriæ præfecti aliquandiu tam sub Saxonibus, quàm Danis dicti erant. Cùm autem Normannis Anglia se dedidisset, hæc etiam pars in illorum manus concessit, Radulphóque de *Meschines* obtigit, cuius filius natu maximus Ranulphus fuit Cũbriæ Dominus, & materno iure, principísq; gratia etiam Cestriæ Comes. Sed Stephanus Rex, vt Scotorum gratiã iniret, illis denuò reddidit, vt clientelari iure à se, & regibus Angliæ tenerent, Henr. antẽ secundus, qui successit cùm hanc profusam Stephani liberalitatem sibi, & suo regno fraudi fuisse sensisset, Northumbriam, Cumbriam, & Westmorlandiam à Scoto repetijt. Scotus enim, vt habet Neubrigenses, *prudenter considerans Regem Angliæ in hac parte cùm potentia virium, tùm merito caussæ præstare, quamuis posset obtendere iuramentũ, quod auo suo Dauidi præstitisse dicebatur, cùm ab eo cingulũ acciperet militare: prænominatos fines repetenti cum integritate restituit, & ab eo vicissim Comitatum Huntedunensem prisco sibi iure competentem recepit.*

Cumbriæ Reges.

Cumbriæ Præfecti.

Comites Cumbriæ ante Henrici Octaui tempora non erant, ille enim Henricum *Clifford*, qui à Dominis *de Veteri ponte*, siue *Vipont* genus duxit, primum Cumbriæ Comitem creauit, cuius

Cumbriæ Comites

Zz nepos

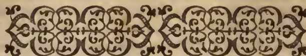
nepos Georgius tertius iam Comes vir omnibus modis nobilissimus, ad labores impiger, ad pericula fortis, ad vsum peritus, ad consilia prudens eo honore hodie lætatur.

Wardens of the West Marches.

De præfectis limitis occidui qui confinia regni ad Scotiam tuentur, & nobis *The Wardens of the West Marches* dicuntur, non est cur hic aliquid attexam, nisi quod nobilissimus Dominus Henricus Baro Scrope, vir in maximis patriæ negotijs cognitus, & probatus, singulari cum vigilantia illam modò gessit præfecturam, qui (vt à limitaneis militibus accepi) Vlpij Marcelli de quo suprà dixi, fuit exemplar expressissimum.

Vide pag. 53.

Hic ager 58. Parochiales Ecclesias præter capellas numerat.



MVRVS PICTICVS.

Munimenta in limitibus Prouinciarum Clusuras quia hostes excluderent, & Prætenturas, quia hostibus prætenderentur scriptores vocarunt. Vide P. Pithoeum in Aduersarijs, Lib. 1. cap. 14.



Vperiorem huius regionis partem interfecat, qui nullo modo tacendus est, Murus ille celeberrimus, Romanæ prouinciæ limes, Vallum barbaricum, Prætentura, & Clusura, (sic enim antiqui vocarunt.) Dioni Διατείχισμα, Herodiano Χῶμα, Antonino Cassiodoro & alijs VALLVM, Bedæ MVRVS, Britannis *Gual Sever*, *Gal-Sever* & *Mur Sever*, Scotis Scottiswaith, Anglis, & accolis The Picts Wall, siue The Pehits Wall, id est, *Murus Picticus*, & The Kepe Wall, id est, *Custodiæ Murus*.

Romani enim cùm vlteriores Britanniæ regiones cœlo & solo vtique aspero, & à barbaris Britannis inhabitari viderent, in

quibus

quibus perdomandis laboris plurimum, emolumenti parum admodum erat, varias varijs temporibus Prætenturas ad prouinciam defensandam instituerunt. Primam posuisse videtur Iulius Agricola cùm angustum terrarum spatium inter *Bodotriam*, & *Glottam* præsidijs firmârit, quod posteà subinde communitum erat. Secundam fecit Hadrianus, qui primus, vt inquit, Lampridius, murum per x x c. mill. pass. duxit, vt barbaros à Romanis diuideret, quem ex stipitibus magnis in modum muralis sepis funditus iactis, & connexis fuisse ex subsequenti Lampridij narratione colligi possit. Tertiam Lollius Vrbicus Antonini Pij Legatus excitauit. *Ille*, inquit Capitolinus, *Britannos vicit, alio muro cespititio submotis barbaris ducto*. Cuius belli in Britannia confecti laudem, *Fronto* (vt habet antiquus Panegyricus) *Antonino principi dabat, & quamuis ille in ipso vrbis palatio residens gerendi eius mandasset auspicium, veluti longa nauis gubernaculis præsidentem totius velificationis, & cursus gloriam meruisse testatus est*, & hunc Antonini Pij murum à *Tillo* fl. in Northumbria ad Carleolum procurrisse existimo. In antiqua enim Angliæ Charta Chorographica hoc tractu Murus quidam depingitur, Nec mirum si iam olim vel hostis vel tempus expugnauerit, cùm tantùm fuerit cespititius. Quarta verò hæc est de qua agitur. Seuerus enim posthabita vlteriori illa, & ingenti regione, munimêtum per transuersam insulam ab Itunæ æstuario, siue *Solwey frith* ad Tinæ ostium, siue *Tinmouth* duxit eo sanè, si quid ego iudico, loco, vbi suum ex stipitibus murum duxit Hadrianus, & iuxta mecum sentit doctissimus Hispanus Hieronymus Surita qui scribit *Munimen Hadriani magna munitionum mole à Sept. Seuero longius* VALLI *nomine productum fuisse*, Guidus etiam Pancirolus qui Seuerum murum Hadriani vetustate collapsum tantùm restituisse affirmat Prætereà hîc Hadriani murum fuisse PONS AELII, CLASSIS AELIA, COHORS AELIA ad murum, comprobant quæ ab Ælio Hadriano nomina sumpsisse non est cur quis dubitet. Sed ad Seuerum. Ille & *receptas Prouincias*, vt habet P. Diaconus, *omni securitate muniuit Britanniam*, inquit Spartianus, *quod maximum eius imperij decus est muro per transuersam insulam ducto, vtrinque ad finem Oceani muniuit: vnde &* BRITANNICI *nomen accepit*. *Receptam*, scribit Orosius, *partem insulæ à cæteris indomitis gentibus vallo distinguendam putauit. Itaque magnam fossam, firmissimúmque vallum crebris turribus communitum per* CXXII. *mill. pass. à mari ad mare duxit.* Cum quo Beda consentit, qui non libenter

Prætentura Prima.

Prætentura Secunda.

Prætentura Tertia.

* Alij referunt ad M. Antoninum Philosophum.

Prætentura Quarta.

benter audit Seuerum Murum duxisse, quod vallum è cespitibus factum fuisse contendit, (cùm tamen Vallum, & Murus promiscuè vsurpantur.) Murum tamen vocauit Spartianus, & tam murum, quàm vallum Seuerum cæpisse his verbis innuit ille. *Post murum apud Vallum in Britannia missum*, Ex Beda tamen colligitur vallum illud nihil aliud fuisse, quàm è cespitibus murum. *Celebrem, & vulgatissimam fossam* vocat Guil. Malmesburiensis. Seueri verò opus fuisse, vel ab Adriano inchoatum, à Seuero perfectum Britannicum nomen *Gual Seuer*, & Bedæ authoritas quam statim adhibebo, comprobant, licèt Scotici scriptores semper *Adriani Murum* appellarint, sed habe ipsius Bedæ verba *Seuerus victor ciuilium bellorum, quæ & grauissima occurrerant in Britannias defectu pene omnium sociorum trahitur: vbi magnis, grauibusque prælijs sæpe gestis receptam partem insulæ, ac cæteris indomitis gentibus non muro, vt quidam æstimant: sed vallo distinguendam putauit. Murus etenim de lapidibus: vallum enim quo ad repellendam vim hostium castra muniuntur, fit de cespitibus quidem circumcisis è terra & velut murus extruitur altius super terram: ita vt in ante sit fossa de qua leuati sunt cespites: supra quam sudes de lignis fortissimis præfiguntur. Itaque Seuerus magnam fossam firmissimumque vallum crebris desuper turribus communitum à mari ad mare duxit.* Accedat etiam Ethelwerdus scriptor post Bedam antiquissimus de Seuero. *Ipse fossam extendit in insula præfata pertransuersò à mari vsque ad mare, murum etiam cum turribus & propugnaculis construxit intrinsecus.* Posteaque vocat *Fossam Seueriam*.

Murus Vallum.

Guil. Malmesburiensis.

Quòd Eutropius in XXXV. Victor in XXXII. alij authores in CXXXII. mill. pass. huius longitudinem extenderint, mendas in numeros subrepsisse existimo. Non enim tanta est insulæ eò loci latitudo, etiam si ipsum anfractuosum muri ductum ascendentem, & descendentem persequaris, quòd si etiam in Italica milliaria resoluas, vix centum mill. pass. colligas. Pauculos post annos hæc neglecta, vt videtur, munitio fuit. Cùm tamen Alexander Seuerus Imp. (vt est apud Lampridium) *sola quæ de hostibus capta erant limitaneis ducibus, & militibus donasset, ita vt eorum essent, si hæredes illorum militarent, nec vnquam ad priuatos pertinerent, existimans attentiùs eos militaturos, si etiam sua rura defenderent:* Romani vltra murum progressi, & barbarico solo stationes extruentes, & instruentes, ad Bodotriam vsque imperij fines denuò propagarunt, quos tamen barbari, continenter bellum ex bello serentes subinde ad Seueri Vallum repulerunt,

Agri cur limitaneis ducibus concessi.

runt. Dioclesianus his limitibus prouidè prospexit, neglexisse verò primùm arguitur Constātinus Maximus. Scribit enim Zosimus. *Quum imperium Romanum extremis in limitibus vbique Dioclesiani prouidentia, oppidis & castellis, atque burgis munitum esset, omnesque copiæ militares in ijs domicilium haberent: fieri non potuit, vt barbari transirent, vbique copijs hostium repellendorum causa occurrentibus. Hanc præsidiorum munitionem Constantinus abolens, maiorem militum partem, de limitibus submotam in oppidis præsidij nullius egentibus collocauit: limites à barbaris vexatos præsidio nudauit, tranquillas & quietas vrbes militum peste grauauit, quæ iam complures ad solitudinem redactæ sunt, milites ipsos theatris, & voluptatibus addictos emolliuit: denique simpliciter vt dicam, rerum hactenus pereuntium internecionis principium, & semina ille præbuit.* Lib. 2. *Romanæ Reipub. occasus.*

Sed interiectam hanc inter Clusuras siue Prætenturas regionem Theodosius Theodosij Augusti pater ita recuperauit, vrbes instaurauit, præsidiaria castra, limitesque, vigilijs tutatus est, & prætenturis, recuperatamque prouinciam ita pristino statui reddidit, vt rectorem legitimum haberet, & VALENTIA in honorem Valentiani deinde vocaretur. Theodosius etiam filius cùm iam imperij fastigium sua virtute nactus esset prouidam limitis curam habuit, iussitque vt Magister officiorum, quemadmodum se militum haberet, castrorum, clusurarumque cura procederet quotannis Imperatori significaret. Cùm autem res Romana plusquam apertè iam labi cœpisset, & Picti Scotique cespititium ad Bodotriam murum perrumpentes, has partes immaniter depopularentur: Romana Legio, sub Gallione Rauennate in auxilium missa, submotis barbaris, cùm ad Galliam tuendam reuocaretur, Britannos hortata est, Gildæ & Bedæ verbis vtor, *instruere inter duo maria trans insulam murum, qui arcendis hostibus posset esse præsidio, sicque domum cum magno triumpho reuersa est. At insulani murum quem iussi fuerant non tam lapidibus, quàm cespitibus construentes vtpote nullum tanti operis artificem habentes, & ad nihil vtilem statuunt. Fecerunt autem eum inter duo freta vel sinus maris per millia passuum plurima, vt vbi aquarum munitio deerat, ibi præsidio valli fines ab hostium irruptione defenderent.* Cuiusmodi etiam murum in spatia longa prætentum Assyriam àb externis incursibus muniuisse author est Marcellinus. Et hodie Seres (vt in Osorio legimus) valles, & camporum planicies muris muniunt, vt Scytharum impetum à se facilè propulsent. *Cuius operis ibidem facti, id est, valli* *Marcellinus lib. 38.* *Circa annum 367.* *Valentia.* *Codex Theodosij.* *Blondus.*

 latissimi,

latissimi, & altissimi vsque hodie certissima vestigia cernere licet. Incipit autem duorum fermè milium spacio à monasterio Abercuruinio *ad occidentem, in loco qui sermone Pictorum Pennabel, lingua autem Anglorum* Penueltun *appellatur, & tendens contra Occidētem terminatur iuxta vrbem* Alcluith, *verùm priores inimici vt Romanum militem abiisse conspexerant, mox aduecti nauibus irrumpunt terminos, caduntque omnia & quasi maturam segetem obuia quaque metunt, calcant, transeunt. Vnde rursum mittuntur Romam legati, flebili voce auxilium implorantes, ne penitus misera patria deleretur, ne nomen Romanæ prouinciæ, quod apud eos tam diu claruerat, exterarum gentium improbitate obrutum vilesceret. Rursum mittitur legio, quæ inopinato tempore autumni adueniens magnas hostium strages dedit, eosque qui euadere poterant omnes trans maria fugauit, qui prius anniuersarias prædas trans maria, milite nullo obsistente, cogere solebant.* Iam ad vallum Seueri se retulerunt Romani & per *Lineam valli* (vt habet liber Notitiarum qui sub finem principatus Theodosij Iunioris scriptus) id est per Valli longitudinem vtrinque & interiùs & exteriùs suis stationibus excubarunt Alæ Equitum cum suis præfectis quinque, Cohortes cum suis Tribunis quindecem, Numerus vnus, & Cuneus itidem vnus. Quæ suis locis diximus, & dicemus. His verbis de subsequente tempore pergit deinceps Beda. *Tum Romani denunciauere Britonibus non se vltro ob eorum defensionem tam laboriosis expeditionibus posse fatigari, ipsos potiùs monent arma corripere, & certandi cum hostibus studium subire, qui non ob aliam causam, quam si ipsi inertia soluerentur, eis possent esse fortiores. Quinetiam, Romani, quia & hoc socijs quos relinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recto tramite inter vrbes quæ ibidem ob metum hostium factæ fuerant (vbi & Seuerus quondam vallum fecerat) firmo de lapide locarunt: Quem videlicet murum hactenus famosum, atque conspicuum sumptu publico priuatóque, adiuncta secum Britannorum manu, construebant octo pedes latum, & duodecem altum recta ab oriente in occasum linea, vt vsque hodie intuentibus clarum est.* Ex quibus Bedæ verbis videas optimum illum Scotum suos sibi oculos confixisse, dum se cornicibus oculos configere putet, & valde vehementérque contendat, Seueri vallum in Scotia fuisse. Nonne Beda postquàm de vallo in Scotia egerit, Murum è firmo lapide, vbi Seuerus vallum fecerat, excitatum explicatè scribat, & vbi quæso Murus ille è saxo nisi hoc loco inter *Tinæ* ostium, & *Itunæ* æstuarium? Vbi igitur & Seueri Vallum? Muri verò etiamnum

Murus inter Edenborough Frith, & Dunbritton Frith.

Circa annum Christi 420.

Theodosij Breuiarium vocat Alciatus.

Milites per Vallum dispositi.

Circiter annum salutis 430.

amnum hîc adeò expressa habentur vestigia, vt ipsius tractum sequaris,& in * *Vastis*,quæ vocant,magna eius fragmenta in longa spatia porrecta, & tantùm pinnis nudata hinc inde ipse meis oculis sum contemplatus. * The wastes.

Vidi enim tractum eius per montium ardua,& prona mirabiliter ascendere,& descendere, quà patentiores sunt campi,fossam latam & altam exteriùs præiacere, quæ nunc multis locis coæquatur, interiùs aggerem, siue viam militarem, sed valde interruptam. Castella habuit crebriora millenis passibus disparata *Chesters* hodie vocant, quorum radices quadrata forma alicubi visuntur,& his turres interpositas,in quibus dispositus miles barbaris immineret, & stationes *Areani* haberent,quos Theodosius ille de quo modò dixi, malæ fidei côuictos stationibus suis remouit,*Genus id hominum erat à veteribus institutum,quorum*,vt inquit Marcellinus,*officium erat, vt vltrò citróq; per longa spatia discurrentes,vicinarum gentium strepitus nostris Ducibus intimarent*.Adeò vt conditores eius consiliū sequuti videātur, qui de *Rebus bellicis* ad Theodosium & eius filios scripsit,sic enim ille. *Est inter commoda reipub.vtilis limitum cura, ambientium vbique latus imperij, quorum tutela assidua melius castella prospicient. Ita vt millenis interiecta passibus stabili muro & firmissimis turribus erigantur, quas quidem munitiones possessorum distributa sollicitudo sine publico sumptu constituat, vigilijs in his & agrarijs exercendis, vt prouinciarum quies circundata quodam præsidij cingulo inlæsa requiescat*. Tubulum etiam æreum eo artificio muro insertum inter singula castella, & turres intercurrisse ferunt accolæ, vt si quis vocem in eum, quacunque turri immisisset, statim sonus in proximam, inde ad tertiam, & omnes deinceps non interruptus perferretur, ad significandum vbi loci hostium insultus timeretur. Cuiusmodi miraculum de Byzantij turribus in Seueri historia è Dione refert Xiphilinus. Sed cùm Murus nunc iaceat,& tubulus sit nullus,multi hîc circumquaque prædia & fundos in *Cornage* (vt iuridici nostri loquuntur) à regibus nostris tenent, videlicet vt cornu irruptiones hostium vicinis significent, quod à veteri Romanorum instituto deductum nonnulli existimant. Quique tenebantur *ire ad præceptum Regis in exercitu Scotiæ* (ex chartis publicis loquor) *in eundo in Antegardum,in redeundo in Retrogardum*.

Areani exploratores. *Lib.28.*

Tubulus ad voces deferendas.

Cornage.

Sed vt signatiùs Muri ductum sequar, ad BLATVM BVLGIVM siue *Bulnesse* ad Oceanum Hibernicum incipit, & secundum Itunæ æstuarium per *Burg vpon sands*, ad LVGVVALLVM siue

Muri tractus.

siue *Carlil* pergit, vbi Itunam transit. Inde procurrit, *Irthingumq;* flu. subiectum habet, *Cam-becke* riuulum meandris se curuantem transmittens, vbi castelli magna indicia. *Irthingo* & *Poltrofs* flu. posteà traiectis, Northumbriam intrat, & inter montium conglomerationes secundum fluuium quem *Tinam Australem* vocant, continuus progreditur ad ipsum vsque Oceanum Germanicum, solummodò *Tina* Boreali interfluente diuisus, vbi olim ponte coniunctus erat. Admiranda tamen hæc substructio hostilem tempestatem neutiquam auertere potuit. Sed vbi Romani è Britannia soluissent, Picti & Scoti inopinato impetu murum adorti, præsidiarios vncinatis telis distrahunt, munitionem perfringunt, Britanniámque intestinis tum seditionibus conuulsam, fameque confectam grauissima longè latéque perfultant. Verùm deplorandam horum difficillimorum temporum miseriam depingit tibi qui non multò pòst vixit Gildas Britannus, *Romanis ad sua remeantibus emergunt certatim de* * *curucis quibus sunt trans* * *Stiticam vallem euecti, quasi in alto Titane incalescenteque caumate de arctissimis foraminum cauerniculis fusci vermiculorum cunei tetri Scotorum Pictorumq; greges, moribus ex parte dissidentes; & vna eademque sanguinis fundendi auiditate concordes, furciferosque magis vultus pilis, quam corporum pudenda, pudendisq; proxima vestibus tegentes.* Vnde de Scotis eius ætatis Isidorus, non ego, *Horrent malè tecti cum latratoribus linguis Scoti.* Sed pergit Gildas. *Cognitaque condebitorum reuersione, & reditus denegatione solito confidentiores omnem aquilonalem extremamq; terræ partem indigenis muro tenus capessunt. Statuitur ad hæc in edito arcis acies segnis & inhabilis ad pugnam, trementibus præcordijs inepta, quæ diebus ac noctibus stupido sedili marcebat. Interea non cessant vncinata nudorum tela quibus miserrimi ciues de muris tracti solo allidebantur. Hoc scilicet eis proficiebat immaturæ mortis supplicium, qui tali funere rapiebantur, quo fratrum pignorumq; suorum miserandas imminentes pœnas cito exitu deuitabant. Quid plura? Relictis ciuitatibus muroq; celso iterum illis fuga: iterum dispersiones solito desperabiliores. Item ab hoste infestationes: item strages accelerantur crudeliores, & sicut agni à laniantibus ita deflendi ciues ab inimicis discerpuntur; vt commoratio eorum ferarum assimilaretur agrestium. Nam & ipsos mutuo nec perexigui victus breui sustentaculo miseriorum ciuium latrocinando temperantur, & augebantur externæ clades domesticis motibus, quod huiuscemodi tam crebris direptionibus vacuaretur omnis regio totius cibi baculo, excepto venatoriæ artis solatio.*

* *Scoti syluestres nauiculas suas hodie* Caroches *dicunt.*

* *Scyticam vallem legit Parisiensis editio, innuit fortasse mare Scoticum.*

Scoti Picti. Isid. lib. 19. c. 24. de vestib. gentium.

Hoc

Hoc verò obseruatione dignum, vti Romanorum prudentia hunc murum ita duxit, vt alterius quasi munimenti loco ad interiorem partem duo maxima flumina subiecta haberet, *Tinam* scilicet & *Irthing* quæ angustissimo terrarum spatio dirimuntur: ita barbarorum solertia eò præcipuè loci aditum sibi aperuit inter hæc flumina, quo liberum, nullo flumine occurrente, in Prouinciæ sinum ingressum haberent, vt in Northumbria statim monstrabimus. Vulgi de hoc Muro fabellas sciens prætermitto, hoc vnum tamen quod à fide dignis accepi lectori subducere nolo. Durat tradita persuasio in magna parte populi circumuicini, limitaneos Romanorum milites plantas vulneribus salutares olim in suum vsum hic passim plantasse. Vnde Empirici Scotorum Chirurgi quotannis ineunte æstate huc ad plantás colligendas confluunt, quarum vtilitatem longo temporis vsu edocti, mirificè laudant, & efficacissimas esse affirmant.

Romanorum in muro ducendo prudentia.

Plantæ salutares.



OTTADINI.



Ost Brigantes statuuntur apud Ptolemæum, qui pro exemplarium variante lectione OTTALINI, OTTADENI, & OTTADINI *nominantur, pro quibus omnibus, ego si auderem,* OTTATINI *facili admodum mutatione, substituerem; vt significare* Trans, *vel* Supra Tinam *flumen. Sic sane incolarum nomen cum regionis positione vndique conveniret. Vltra* Tinam *enim hi consederunt, & regionem in Wallia trans Conouium fluuium* Vch Conwey, *vltra montes* Vchmynyth, *vltra syluam* Vch-coed, *vltra* Gyrway *flu.* Vch Gwyrway *vocant hodie Britanni. Nec certè omninò absurdum esse possit, si eadem ratione hanc regionem vltra Tinam,* Vch

Vch Tin dixerunt, vnde hoc nomen OTTADINI *paululùm luxata dictione, sed gratiori sono Romani efformâsse videantur. Cùm autem (vt è Dione Nicæo habet Xiphilinus) Britanni omnes qui iuxta Murum, quem modò diximus, habitarent,* Μαιάται, *siue* MAEATAE *dicerentur, Ottadinos nostros ad murum incolentes inter hos Meatas fuisse æquum est vt credamus, qui memorabili illa Britannorum defectione, aduocatis in belli societatem Caledonijs, arma sumebant. Quo tempore Seuerus Imperator, militibus vt Britannos omnes occiderent, his Homeri versibus præcepit.*

Meatæ.

Iliados. 3.

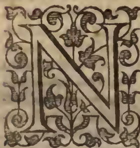
Μή τις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον
Χεῖρας θ' ἡμετέρας, μηδ' ὅν τινα γαστέρι μήτηρ
Κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὃς φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.

Nemo manus fugiat vestras, cædémque cruentam,
Non fœtus, grauida mater quem gestat in aluo
Horrendam effugiat cædem.

Sed huius defectionis tempestas Seueri morte qui in ipso belli apparatu Eboraci obijt, sedata fuit. Lōgo pòst tempore hæc regio VALENTIAE *pars fuisse videtur. Sic enim in Valentis Imperatoris honorem Theodosius nuncupauit, cùm barbaros contudisset, & amissam hanc prouinciam recuperasset. Verum Saxonico bello antiqua hæc nomina exoleuerant, & regiones omnes quæ trans* Humbrum *æstuarium ad Septentriones iacent, Saxonico nomine* Nopȝanhumbpa-pic, id est. *Nordanhumbrorum regnum, vocari cœperunt. Quod tamen nomen, in reliquis agris nunc obliteratum, in vna Northumbria, quam iam adhibimus, quasi superstes remanet.*

Valentia.

Northumberland.



NOrthumbria, Saxonicè Nopȝan-humbeplond & vulgò *Northumberland*, Trianguli sed non æquilateri figura quodammodo inclusa iacet. Meridionali latus *Derwent* in Tinam influens, & ipse *Tina* claudit, quà Dunelmenses spectat. Orientale latus mari Germanico pulsatur. Occidentale verò quod ab Occasu brumali in Ortum æstiuum, primùm concatenatis montibus, inde *Tweda* flu. protrahitur, Scotiæ obuertitur, liméśq; est regnorum, cui in hoc Comitatu duo præsunt

præfecti

præfecti, quorum alter medij limitis, alter occidui præfectus vocatur. Terra ipsa magna ex parte aspera est, cultu dura, cultorúmque corpora durâsse videtur, quos ferociores faciunt vicini Scoti, nunc bello exercentes, nunc pace suos ritus miscentes vnde bellicosissimi sunt, & velites optimi. Cúmque omninò Marti se quasi consecrârint, non est inter eos quispiam melioris notæ, qui suam turriculam, aut munimentum non habeat, & in quàm plurimas Baronias diuisa fuit, quarum Domini olim ante Edw. primi tempora Barones vulgò dicti, etsi tenuioris fortunæ ex illis nonnulli, sed hoc prudenter factum à maioribus, vt virtutem militarem vel honore & titulo inter eos in regni limite fouerent, & conseruarent. Sed euanuit hic inter illos titulus, cum sub Edwardo primo Baronum nomine illi solummodò gaudere inceperunt quos ad Parlamentaria Comitia Reges euocauerint. Ad mare & *Tinam* adhibita mediocri cultura est colono perquàm grata, alibi verò multò ingratior, & quasi horridior. Plurimísq; in locis lapides illi *Lithancrates*, quos *Sea-coales* vocamus, magna copia magno cum incolarum commodo effodiuntur.

Limitum præfecti

Ranke Riders.

Baronia plurima in Northumbria.

Vide pag.136.

Sea-Coales.

Pars citerior quæ ad Occasum brumalem vergit *Hexamshire* dicta, Archiepiscopum Eboracensem diu dominum agnouit, & Comitatus Palatini iura nescio an iure sibi arrogauit. Sed nuper cùm sacro, siue Regio patrimonio coaluisset ex commutatione cum Roberto Archiepiscopo facta, Parlamentaria authoritate Northumbriæ Comitatui connexa fuit, vt eodem esset iure, & Northumbriæ Vicecomitem in causis spectaret.

Hexamshire.

Tina Australis (qui sic dictus si Britannis credamus quod in arctum coeuntibus ripis constringitur, hoc enim *Tin* Britannica lingua significare affirmant nonnulli,) ex Cumbria æditus, propè *Alstenmore* vbi antiqua est fodina æraria; cùm aliquandiu se in Septentriones prouoluerit per *Fetherston-haugh* quæ veteris, & generosæ familiæ de *Fetherston* sedes, in Ortum conuersus, rectà cum muro procurrit, qui nusquam tribus mill. pass. ab eo distat. Murus enim Cumbria relicta, & *Irthingo* riuulo superato, *Poltross* rapidum riuulū arcuato opere transiuit, vbi magnas moles intra murū tanquam ad speculandā regionem aggestas vidimus. Proximum huic *Thirlwale* est castrum quod non quidē magnum, antiquæ & claræ familiæ vt sedem, ita nomen fecit, vbi aditum in prouinciam Scoti sibi reserarunt inter *Irthingum* & *Tinam*, & prouidè sanè eò loci, vbi liber aditus, nullo interiecto flumine, in interiores Angliæ partes patet. Sed hoc & loci nomen meliùs intelliges

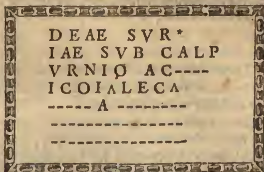
South Tine fl.

Murus siue the Picts wall.

Poltross.

Thirlewal.

hortis II. Dalmatarum, existimemus que MAGNA, in Notitia dicitur, Mutilatam aram inde allatam ad *Melkrig* Vicum legimus. *Magna.*


DEAE SVR*
IAE SVB CALP
VRNIO AC----
ICOIALECA
----- A -------

Quod si legere possem, sic libenter legam, & literarum ductus fauet. *Dea Suria, sub Calphurnio Agricola Legato Augusti.* Calphurnium verò Agricolam cùm bellum Britannicum immineret aduersus Britannos misit M. Antoninus Philosophus circa annum Christi 170. Quo tempore cohors aliqua sub eo hanc Aram posuit SVRIAE DEAE quam leones gestarunt, capite turritam, cum tympano in manu, vt prolixè in narratione de Dea Syria ostendit Lucianus, quem adeas si plura velis. *Dea Suria.* *Capitolinus.* *Alij Iunonem alij Venerem volunt.*

Hinc *Willymotest-wick* claræ familiæ Ridleiorum sedem vidimus, iuxtáq; *Alon* flu. magno aquarū insultu in Tinam influentē, cùm vterq; *Alon* vndas consociarint suas. Ad *East-Alon* vbi nunc *Ould Town* id est *vetus oppidum* cernitur, floruit olim ALONE quod & ALIONE, vbi per lineam Muri Cohors tertia Neruiorum cum suo Tribuno egit. Sed ad Murum. Proxima in muro statio post *Busye-gap* prædationibus infamem vbi & magnæ se exhibent ruinæ, *Senenshale* dicitur, cuius nomen si mecum á Sauiniana Ala profluxisse quis credat, ego confidentiùs dicam illud HVNNVM fuisse, vbi Sauinianam Alam excubâsse meminit Prouinciarum Notitia. Inde post *Carraw*, & *Walton*, est *Wallewick* GALLANAM Antonini aliqui esse volunt, in quibus omnibus veterum munitionum sunt manifesta vestigia. Hic *Tina Borealis* Murum interlabitur qui è limitaneis iam Angliæ & Scotiæ montibus effusus primùm Orientem solem petens *Tindale* à se denominatam irrigat, demumque *Rhedum* flumen in sinum admittit suum, qui è *Redsquier* monte prærupto scatens vbi sæpe est *True place* id est conferendi locus pro Orientalibus limitibus (Præfecti enim limitis orientalis vtriusq; regni causas hic inter limitaneos cognoscunt) *Alon fl.* *Alone.* *Senenshale.* *Gallana.* *North Tine.* *Tindale.* *True place.*

cognoſcunt) vallem nimis incolis vacuam ſuô nomini adoptat. Vtraq; vallis laudatiſſimorum Equitum altrix,& in vtraque plurimæ ſunt veteres caſtrorum ruinæ,& oppida illa quæ hîc in *Chester* deſinunt, vt *Whitchester*, *Rochester*, *Greenchester*, *Rutchester*, &c. caſtra fuiſſe Romanorum limitanea creditur, quorum nonnullæ extant apud *Risingham*, vt accepi, Inſcriptiones.

Rhedeſdale. Hanc vallem *Rhedesdale* (vt eſt in Rubeo Scaccarij libro) *Richardus Vmfranuill tenuit, de antiquo feofamento per regalem poteſtatem, & seruitium vt custodiat vallem à latronibus.* Lib. Inquiſ.

Waſtes. Nomades. Hic circumquaque in *vastis* quas vocant terris, vt etiam in *Gillesslandia* quaſi Nomadas antiquos videas, militare genus hominum qui à menſe Aprili vſque ad Auguſtum in tuguriolis hinc inde diſperſis, *Scheales & Schealings* vocant, paſſim cum ſuis pecoribus excubant. Scheales. Chipches. *Tina* ille *borealis* deinde per *Chipches* turriculam olim Vmfrauillorum, poſteà Heronorum defertur, (nec procul à *Swinborn* caſtellulo quod claræ familiæ nomen dedit, & olim fuit pars Baroniæ Guilielmi Heron, poſteà ſedes Wodringtonorum) Murum accedit, & interſecat ſub *Collerford*, vbi ponte fornicato coniunctus erat. Swinborne. Collerford. Cilurnum. Si hoc CILVRNVM non fuit in quo Ala ſecunda Aſturum ſua ſtatiua habuit, in proximo fuit ad *Scilicester* in *Muro*, vbi poſtquàm Sigga Patricius Elſwaldum Nordanhumbrorum Regem perfidè trucidâſſet, Eccleſia à fidelibus extructa fuit in honorem Cuthberti, & Oſwaldi, cuius nomen ita cæteris offecit, vt priſtino nomine obliterato, *S. Oswalds* nunc dicatur. Scilceſter. Houedenus. S. Oſwalde. Oſwaldus hic Nordanhumbrorum rex ſigna moturus in Cedwallam Britannum, Cumbriæ vt videtur regem, Crucem erexit & flexis genibus Chriſtum ſupplex precatus eſt vt ſuis cultoribus cæleſti ſuccurreret auxilio, ſtatimque elata in altum voce ad exercitum proclamauit. Beda lib. 3. cap. 2. *Flectamus omnes genua & Deum omnipotentem viuum & verum deprecemur vt ab hoste superbo, & feroce nos sua miseratione defendat.* Circa annum 634. Christiana religio prima in Northumbria. *Nullum*, inquit Beda, *nullum vt comperimus fidei Christiana signum, nulla ecclesia, nullum altare in tota gente erectum est, prius quam hoc sacra crucis vexillum nouus militia ductor dictante fidei deuotione contra hostem immanissimum pugnaturus statueret.* Cùm enim opem Chriſti, quam implorârat, hoc in prælio præſentem ſenſiſſet Oſwaldus: protinùs Chriſto nomen dedit, Aidanum Scotum ad ſuos Chriſtiana religione imbuendos euocauit, & ipſum victoriæ locum Heavenfield, id eſt, *Campus cælestis*, vocârunt poſteri, qui hodie eodem ſenſu (vt aliqui volunt) *Haledon* appellatur. Heafon field nunc Haledon. De quo ecce tibi qualeſcunque ex

Oſwaldi

Oswaldi vita versiculos.

Tunc primùm sciuit causam cur nomen haberet
Heauenfeld,*hoc est cœlestis campus,id illi*
Nomen ab antiquo dedit appellatio gentis
Præterita,tanquam belli præsaga futuri:
Nominis & causam mox assignauit ibidem
Cælitùs expugnans cælestis turba scelestam.
Neue senectutis ignauia possit honorem
Tam celebris delere loci,tantíque triumphi,
Ecclesiæ fratres Hangustaldensis adesse
Deuoti,Christúmque solent celebrare quotannis.
Quoque loci persistat honos in honore beati
Oswaldi regis,ibi construxere capellam.

Alterque in eius laudem indocto seculo non indoctè scripsit

Quis fuit Alcides? quis Cæsar Iulius? aut quis
Magnus Alexander? Alcides se superasse
Fertur. Alexander mundum,sed Iulius hostem:
Se simul Oswaldus,& mundum vicit,& hostem.

Infra *Collerford* vterque Tina confluit, cùm Australis Tina qui gradum quasi cum Muro vnius, & milliaris interuallo confert, *Langley* castrum præterierit vbi olim sub Rege Ioanne Adam de *Tindale* suam habuit Baroniam, quæ posteà deuenit ad Nicholaum de *Bolteby*, nupérque fuit Perciorum, & nutantem ad *Aidon* pontem ligneum subierit, Iam Tina auctus, subindéque auctior,vno alueo vrget ad Oceanum iter,per *Hexham*,Bedæ *Hangustald*, Saxonicè Hextoldesham, quod Romano sæculo AXELODVNVM fuisse, vbi cohors prima Hispanorum stationem habuit nomen persuadet, & situs æditior in colle (collem enim Dunum dixerunt Britanni.) Saxonico sæculo *fisco regio*, vt inquit Malmesburiensis, *famulabatur,quam Wilfridus Episcopus ab Etheldreda regina pro alijs possessionibus commutarit. Ibi ædificia minaci altitudine murorum erecta, & diuersis anfractibus per cochleas mirabile quantum expoliuit cementariorum opera, quos Roma spes munificentiæ attraxerat,adeò vt ambitionem Romanam præ se ferrent, diúque vetustate luctata consisterent.* Quo tempore Episcopalem sedem hac in vrbecula constituit rex Egfridus. Sed dignitas illa post octauum Episcopum, intonantibus Danicis bellis, tota euanuit. Deinceps verò tantùm Archiepiscoporum Eboracensium villa habebatur ante commutationem cum Henrico VIII.factam, qua suo iure cesserunt: celebratúrque prælio illo funesto, quo

Testa Neuilli.

Hexham.

Axelodunum.

Dunum.

quo Ioannes Neuillus Dominus *Montisacuti* Lancastrenses duces magno animo aggressus, maiori successu fudit, & ideò ab Edwardo Quarto Comitis Northumbriæ titulo decoratus. Nunc verò tota eius gloria est in monasterio illo antiquo, cuius pars in pulchras I. Fosteri Militis ædes est conuersa. Ecclesia verò occidentali parte tantùm demolita, stat integra, & magnifica sanè est structura, in cuius choro cernitur tumulus antiquus nobilis ex familia illa bellicosa Vmfranuillorum, vt ex clypeo apparet, tibijs in crucem decussatis. Qua forma eo seculo tantùm sepulti erant illi (vt obiter notem) qui Crucem susceperunt, & cruce signati fuerunt in bellum sacrum ad terram Sanctam à Mahometanis recuperandam. Ad orientalem etiam ecclesiæ partem in collis supercilio duo eriguntur è saxo solido & quadrato firmissima propugnacula.

Sepulti cum tibijs in crucem disposi- situ.

Dilston. Hinc ad orientem Solem *Dilston* Ratclifforum sedem peruenimus, *Diuelston* in antiquis libris dicitur à riuulo Tinam influente quem Beda *Deuilesburnam* dixit, vbi vt scribit ille, Oswaldus fide Christi munitus Cedwallam Britannum infandum tyrannum qui iam duos Nordanhumbrorum reges occidisset, regionemque effusè vastasset iusto prælio peremit. Ad alteram Tinæ ripam CVRIA Ottadinorum iacet, cuius meminit Ptolemæus, nunc à ponte *Corbridge*, Houedeno *Corobrige*, Huntingdonensi *Cure*, nunc tantum ostendit Ecclesiam, & iuxtà turriculam. Antiqui tamen operis supersunt reliquiæ non paucæ, inter quas defossum antiquorum thesaurum quæsiuit Rex noster Ioannes: sed illusit illi fortuna per sui ipsius vanitatem, non minùs quàm anteà Neroni illuserat, cum abditas Didonis opes Carthagini inuestigaret. Præter lapides etenim ære, ferro, & plumbo signatos nihil inuenit. Rudetum verò quod adiacet, & *Colecester* dicitur, Romanorum militum fuisse præsidium, qui viderit, facile dixerit.

Beda lib. 3. c. 1

Curia. Corbridge.

Thesaurus frustra quæsitus.

Houeden.

Tacitus.

Colecester.

Biwell. *Lib. Inquis.* Eadem deinde ripa *Biwell* castrum elegans vidimus, quæ fuit regnante Ioanne Baronia Hugonis Balliol *pro qua debuit ad Wardam Noui Castelli super Tinam milites triginta.* Sub hoc * moles est pulcherrima ad Salmonum capturam & duæ ex saxo firmissimo solidæ sublicię positæ quæ pontem olim supportarunt, in flumine medio eminent. Hinc *Prudhow* castrum quod antiquis etiam libris *Prodhow* scribitur collis dorso amæno situ impositum Tina subterlabens aspicit. Hanc PROTOLITIAM, quæ & PROCOLITIA cohortis primæ Batauorum stationem fuisse tantisper suspicabor, donec dies certiora doceat. Celebre verò

* A Weare.

Prodhow.

Protolitia.

rò est quòd Henrici secundi tempore Guilielmi Scotorum regis obsidionem fortiter elusit, *cùm casso & suis noxio labore* (vt habet Neubrigenses) *sudasset*. Posteà ad Vmfranuillos magni nominis viros spectauit, è quibus Gilbertus regnante Edwardo primo militari laude florens titulum Comitis Angusię in Scotia meruit. Hæres verò de sanguine (vt loquuntur Iuridici nostri) in familia de *Taleboys* elocata fuit: posteaque ad Bedfordiæ Ducem Principis munificentia deuenit.

Sed vt ad Murum pedem referamus. Post *Scilcester*, locus *Portgate* dictus cernitur, vbi portam fuisse in muro vis verbi in vtraque lingua ostendit. Sub hoc interiùs est *Halton-hall* vbi floret & vetustatis, & virtutis militaris gloria Carnabiorum familia, & iuxtà sedet *Aidon castle*, quæ fuit pars Baroniæ Hugonis illius *Balliol* quem dixi. Exteriùs *Pont* fluuius scatens, & defluens iuxta *Fenwick-hall* habitationem claræ & militaris *Fenwicorum* familiæ per aliquot milliaria muro prætenditur, & in suis ripis pro præsidio habuit cohortem primam Cornauiorum ad PONTEM AELII, ab Ælio Hadriano extructum, nunc *Pont-eland* dictum, ad quem Henricus III. & Rex Scotiæ anno 1244. pacem sunt pacti; & iuxta hunc Cohors prima Tungrorum ad *Borwick* egit, qui in Notitia Prouinciarum BORCOVICVS dicitur. A *Portgate* procurrit murus ad *Waltowne*, quam cùm nomini significatio consonet, & XII. mill. pass. ab Orientali Oceano absit, eandem credimus esse villam regiam, quam AD MVRVM vocat Beda, in qua Segbertus Orientalium Saxonum Rex baptismo in Christi Ecclesiam à Paulino insitus. Huic vicinum est propugnaculum Vetus *Winchester* nominatum, VINDOLANAM credam ego, quam cohortis IIII. Gallorum olim limitaneam fuisse stationem docet Liber ille Notitiarum. Et inde *Rouchester* vbi præsidiarij castri quod Muro adiunctum fuit expressa quadrata forma vestigia planissimè conspeximus. Iuxtà *Headon* cernitur quæ fuit pars Baroniæ Hugonis de *Bolebec* qui maternum genus à Baronibus clarissimis de *Monte-fixo* deduxit, filiasque solummodò procreauit, quæ cum Radulpho Domino *Greistock*, I. *Louello*, *Huntercombo*, & *Corbetto* matrimonia contraxerunt.

Portgate. Pons Ælij. Pont-eland. Borcouicus. Borwic. Walton. Admurum. Vindolana. Old Winchester. Baronia Bolebec.

Iam vbi Murus & *Tina* ferè coëunt, *Newcastle* vrbium in hac plaga ocellus prælucet, portu nobilis, quem Tina efficit sua profunditate naues valdè magnas admittens, & ita defendens, vt nec tempestatibus facilè iactari, nec vadis afflictari possint. Situ accliui, & admodum inæquali sedet ad borealem ripam fluminis

Newcastle.

Nec credibile est Vallum, vel Murum vlteriùs perductum fuisse, cùm nulla vlteriùs sint eius indicia, & Tina iam proximus Oceano alueo suo altissimo pro munimento est firmissimo. Sunt tamen qui ad ipsum Tinæ ostium, quod *Tinmouth* nuncupatur, Vallum, non Murum pertigisse volunt, illudque *Pen-ball-crag*, id est, *Caput valli in rupe*, dictum contendunt, quibus nec ego refragabor. Sed hoc Romanorum sæculo TVNNOCELLVM fuisse ferè asseuerabo, cùm *Tunnocellum* promontorium *Tunnæ*, vel *Tinæ* sonat, vbi cohors prima Ælia Classica (ab Ælio Hadriano, vt ex nomine probabile est, instituta) naualibus operis meruit. Naues enim Lusorias dictas in fluminibus limitaneis habuerunt Romani, tam vt vicinorum excursus cohiberent, quàm incursus vicissim facerent, vt videre est in Codicis Theodosiani libris, sub titulo *De lusorijs Danubij*. Saxonica Heptarchia Tunnaceſtep vocabatur, non à Tunna Abbate, vt Beda tradit, sed à flumine, monasteriolúmque à Danis sæpè direptum habuit. Nunc autem *Tinmouth Castle* appellatur, castróque magnifico & munito superbit, *Quod*, vt vetustus scriptor inquit, *ab orientis plaga, & septentrionis altissima supra Oceanum rupe se inaccessible præbet, alibi verò situ altiori facili defensione indiget*. Vnde Robertus *Mowbray* Northumbriæ Comes sibi in belli sedem delegit, cùm res nouas contra Guilielmum Rufum moliretur. Sed res, vt assolet, parùm fœliciter proditori cecidit, qui statim acriter obsessus in monasterium adiunctum se subduxit, quod asyli iure sacrosanctum habebatur, sed inde extractus diuturno carceris squalore, proditionis pœnas serò persoluit.

Tinmouth. Tunnocellum. Lusoriæ naues.

Nunc littus mihi legendum est. A tergo promontorij cui Tunnocellum insidet, proximè *Seton* quæ sub Henrico tertio pars fuit Baroniæ *De-la-vall*, *Segbill* cernitur olim SEGEDVNVM Cohortis III. Lergorum statio ad Vallum, & certè Britannis Segedunum idem quod *Segbill* Anglis denotat. Hinc littus post paucula milliaria *Blitho* flumini viam in mare aperit, qui *Belsey* quondam Midletoniorum, & *Ogle* castrum Baronum de *Ogle* alluens hìc cum *Ponto* fl. exoneratur, qui quidem Barones honorati fuerunt, & locupletati nuptijs cum hæredibus *Bertrami* de *Bothall*, Alani *Heton*, & Alexandri *Kirkby*.

Seton. Segedunum. Seghill.

Paulò superiùs *Wents-beck* flu. ab Oceano ebibitur, qui præterlabitur *Mitfordiam* quam succendit rex Ioannes & eius Rutarij cùm has regiones grauissimè persultaret, *Rutarios* vocauit hæc ætas externos illos & prædatorios milites quos è Belgio in sub-

Wents-becke. Baronia de Mitford. Rutarij.

sidium Regis Ioannis Falcasius de *Brent*, & Walterus *Buc* adduxerunt, *Brent* homo efferatus tandem regno eiectus, *Buc* vèro sedatior cum strenuam operam regi nauasset possessiones in agro Northantonensi à Rege accepit, eiusque posteri ibidem floruerunt vsq; ad Ioannem *Buc* proscriptum sub Henrico septimo.
Georg. Buc. Cuius pronepos est Georgius *Buc* vir literatè doctus & qui (iuuat enim profiteri per quos profeci) multa in historijs obseruauit, & me edocuit. Baronia hæc quondam fuit Guiliel. *Bertbrami* cuius stirps statim defecit in Rogero è filio nepote, hæredésq; tres datæ fuerunt in matrimonium, *Normanno Darcy*, T. *Penbury*, & Guilielmo de *Elmeley*.

Morpeth. Deinde interlabitur *Morpit* celebratum opidulum. Ad Borealem enim fluminis ripam opidum sedet, ad australem templum, Castrúmque vmbroso in colle adsidet, quod vnà cum opido à Rogero de *Merlaco* siue *Merley*, cuius Baronia erat, ad Dominos Greistochios, & inde ad Barones de *Dacre* de *Gilleslland* deuenit. Nihil ex antiqua memoria de hoc habeo, nisi quod
Historia Malros. anno Christi 1215. ab ipsis incolis in inuidiam Ioannis Regis succensum fuerit. Sin autem venia vnius literulæ commutandæ mihi detur, forsitan & Antoninum suæ integritati, & hoc oppidum suæ vetustati restituero, hoc est, si MORSTOPITVM pro
Corstopitum. CORSTOPITVM in primo Antonini itinere substituero. Tunc enim ipsum vocabulum capite & calce cum *Morpit* ita conuenit, & distantiæ ratio adeò commodè tam à *Vindomora*, quàm à *Bramenio* respondet, vt meo iudicio, qui Corstopitum alibi quærat, nusquam inuenerit. Hinc *Went-sbeck* flu. allabitur *Borhall* castrum, & Baroniam olim Rich. *Berthram*, à cuius posteris ad Dominos de *Ogle* deuoluta est. Ad cuius ripam iam diu existimaui,
Glanouenta. nescio ex veritate, an opinione, GLANOVENTAM olim extitisse, quæ præsidio Cohortis primæ Morinorum ad limites defendendos à Romanis firmata erat. Quod ipsa ratio mihi quasi persuadet, iubetque nomen fluminis, & ipsa nominis significatio. Ad lineam enim Valli vel Muri sedet, vbi statuit liber Notitiarum, flumen *Wentsbeck* dicitur, & GLANOVENTA Britannis *Littus* vel *Ripam Ventæ* significat. Vnde littoralis Galliæ vrbs *Glanon*, cuius Mela meminit, nomen traxisse videatur.

Withrington. Non procul vt minoris famæ turriculas omittam *Withrington*, siue *Wyderington*, Saxonibus olim Wiðingтun ꝛ antiquum castrum propè littus cernitur, quod nomen fecit nobili, & equestri familiæ de *Withrington* cuius virtus in Scotico bello subinde emicuit.

cuit. *Coqueda*, siue *Coquet* fl. inde mari immiscetur, qui inter Cheuiotæ aspreta surgens, haud procul à fontibus *Billesdun* habet vnde clara familia Selbeiorum, & inferiùs ad Austrum *Harbottle*, Saxonicè Ꝥepbotle; id est, *Exercitus statio*, vnde *Harbottellorum* familia superiori ætate floruit. Castrum olim habuit, sed quod à Scotis anno salutis 1314. subuersum. Huic contiguum est *Halyston*, id est, *Saxum sacrum*, vbi in primitiua Saxonum ecclesia Paulinum multa millia hominum baptisâsse fama obtinet, locusque hic ille videatur de quo Beda *Paulinus veniens cum Rege & Regina in villam regiam, quæ vocatur* Adregin *triginta sex diebus ibidem cum eis catechizandi, & baptisandi officio deditus moraretur, quibus diebus cunctis à mane vsque ad vesperam nil aliud ageret, quam confluentem eo de cunctis viculis ac locis plebem, Christi verbo salutis instruere, atque instructam in fluuio* Gleni, *qui proximus erat lauacro remissionis, abluere. Hæc villa tempore sequentium regum deserta, & alia pro illa est facta in loco, qui vocatur Melmin.* Ad ipsum verò Coquedæ ostium *Warkworth* Perciorum castrum non inelegans locum habet & littus tuetur, vbi miro opere sacellum è rupe excauata sine trabibus & lignis efformatum. Hoc olim erat Baronia Rogeri *filij Richardi* ex dono Henrici II. Regis Angliæ, qui etiam *Clauering* in Essexia illius filio dedit, vnde iubente Rege Edwardo primo *Clauering* nomen sibi assumpserunt, relicto veteri illo more, desumēdi nomina, ex prænomine siue Christiano nomine patris, anteà enim secundum paternum nomen Robertus* *Fitz-Roger*, Rogerus *Fitz-Iohn*, &c. nominabantur. Hæreditatem verò per filiam adierunt Neuilli, qui posteà Comites Westmorlandiæ, à iunioribus autem filijs Barones de *Euers*, & alij & *Eueri* de *Axholme*, *Claueringi* de *Kalaly* in hoc Comitatu, genus deducunt. *Morwic* etiam huic adiacet quæ suos etiam Dominos iactet quorum stirps mascula circa annum 1258. desijt. Hæreditas per filias ad *Lumleios*, *de S. Mauro*, *Bulmeros*, & *Roscellos* transiuit.

[Margin: Coqueda flu. | * | Harbottle. | Haly ston. | * | Lib.2.cap.14. | Warkworth. | * | Clauering. | * Filius. | Morwick.]

Littus deinde ALAVNO flumini se patefacit, qui necdum illo nomine viduatus, quo Ptolemæo innotuit, *Alne* contractè dicitur, ad cuius ripam præter *Twifford*, id est, *Duplex Vadum*, vbi Synodus sub Egfrido rege celebrata fuit, & *Eslington Collingwoodorum* qui laude militari claruerunt, etiam *Alnewic*, Saxonicè Ealnpic, vulgò *Anwick* cubat, victoria Anglorum in Scotos nobilitatum oppidum, qua maiorum virtus Guilielmum Scotorum regem Henrico nostro secundo captiuum tradidit; & castro fir- 1174

[Margin: Alaunus flu. | Alne. | Alnewick.]

 matum

Testa. Nevilli matum egregio, Baronia hæc quondam fuit Vesciorum, Eustachio enim filio Ioannis, patri Guilielmi Vesci Henricus secundus dedit tenendum per seruitium 12. Militum. Ioannes autem *Vescy* *Carmelita.* è bello sacro rediens Carmelitas secum primus in Angliam adduxit, illísque hîc in *Holne* solitudine non dissimili Carmelo monti in Syria Conuentum extruxit. Vesciorum vltimus Guilielmus, *Historia Dunelmensis.* cùm Antoninum Bec Episcopum Dunelmensem hæredem fiduciarium instituisset, vt hoc castrum cum latifundijs filio notho, quem solum reliquerat, traderet; hæreditatem dolo malo interuertit Episcopus, & Guilielmo Percio præsenti pecunia diuendit, ex quo ad Percios spectauit.

Dunstaburg. *Bebba.* In diuersos hinc angulos littus se cuneans tendit per *Dunstaburge* patrimonij Lancastrensis castrum, quod *Bebbam* aliqui falsò suspicati sunt, quæ superiùs sedet, & pro Bebbanburg, nunc *Bamborrow* vocatur. Beda noster vbi hoc castrum à Penda Mercio obsessum, & incensum fuisse memorat, Bebbam Reginam sic cognominâsse scribit. Florilegus verò, Idam primum Nordanhumbrorum regem construxisse refert, quod priùs ligneis palis, postea muro firmauit. Sed huius descriptionem ex Rogero Houedeno habe. *Bebba*, inquit, *est ciuitas munitissima, non admodum magna, sed quæ duorum, vel trium agrorum spatium complectitur, habens vnum introitum cauatum, & gradibus miro modo exaltatum, inque summitate montis ecclesiam perpulchrè factam, & in occidente in summitate ipsius fons est miro ornatus opere, dulcis ad potandum, & purissimus ad videndum.* Nostra verò ætate castrum potiùs quàm ciuitas habetur, sed adeò amplum vt ciuitatis sit æmulum. Nec aliud quàm castrum habebatur, cùm Guilielmus Rufus *Male-vicina Turris.* excitata è regione turre *Male-vicina* dicta, Moubraium illum proditorem in illo delitescētem continenti labore oppugnaret, qui furtiua fuga se tandem subduxit. Decoris maximam partem longo pòst tempore, intestino bello amisit, cùm *Bressius* Normannus vir militaris qui Lancastrensi familiæ studuit inclementiùs in illud sæuiret. Iam inde verò cum tempore, & ventis conflictatum est, qui incredibilem vim sabuli ex Oceano in eius munitiones per fenestras patentes conuerterunt. Huic adiunctum *Visecomes.* est *Emildon* quæ olim Baronia Ioannis *Le Viscont*, sed Rametta hæres familiæ possessiones diuendidit Simoni de *Monteforti* Comiti Leicestriæ. In hac natus est Ioannes Duns *Scotus* dictus & non in Scotia vt Scoti contendunt, qui in Mertonensi Collegio Oxoniæ educatus, in Dialectica, & spinosa illa Theologia

logia

gia ad miraculum doctissimus profunda & admiranda subtilitate licèt obscuro incultoque dicendi genere plurima scripsit, adeò vt Subtilis Doctoris nomen meruerit. Quòd verò hîc in Anglia natus fuerit ex manuscriptis eius operibus in Bibliotheca Mertonensi Oxoniæ planissimè probatur, quæ sic terminantur. *Explicit lectura Subtilis in vniuersitate Parisiensi Doctoris Ioannis Duns nati in quadam villula parochiæ de Emildon vocata Dunston in Comitatu Northumbriæ pertinente domui Scholarium de Mertonhall in Oxonia.* *Ioannes Scotus Doctor Subtilis floruit 1300.*

Hoc littore deinceps nihil memoratu dignum occurrit præter *Insulam sacram*, de qua suo loco, donec ad Tuedæ ostium, TAVM ÆSTVARIVM vocat Tacitus, ventum sit, qui Angliam à Scotia longo spatio discludit, limésque orientalis dicitur, vnde Nechamus noster. *Tweda fl.* *Taum Æstuarium.*

Anglos à Pictis seiungit limite certo
Flumen, quod Tuedam pristina lingua vocat.

Hic fluuius copiosa scaturigine è Scotiæ montibus erumpens inter limitaneos equites, & abactores, ne grauius quid dicam, quibus, vt ait ille, ius sibi vendicat ensis, diu tortuosus errat. Vbi verò proximè *Carram* vicum accesserit, multis aquis conualescens regnorum collimitia discriminare incipit. Cúmque *Werke* olim *Rossorum*, nunc *Greiorum* qui militari laude diu floruerunt, castrum alluerit, in quod Scoti non rarò detonuerunt, *Tilli* fluuij binominis aqua augescit. Ad fontes enim qui sunt in parte huius regionis interiori *Bramish* appellatur, viculúsque *Bramton* admodum obscurus & nullius ferè numeri illi incumbit, qui si non sit quod Antonino BRAMENIVM, & Ptolemæo BREMENIVM dicitur, vt ingenuè fatear, Bramenium ex suis ruderibus excitare ingenij non est mei. Nominis tamen consonantia, situs ratio cum *Alauni ostio* apud Ptolemæum, & distantia à *Morstopito* apud Antoninum me in hanc sententiam inclinârunt. Quod Antoninus Pius iter ab hoc BRAMENIO tanquam à limite auspicatur, à me etiam facit, & sententiam confirmat. Charta enim Angliæ Chorographica satis antiqua, inter Prætenturam ad *Edenborrow Frith*, & Vallum Seueri, hîc tertium Murum, qui ad *Carleolium* pertigit, interponit. Quem eundem fuisse qui à Lollio Vrbico Antonini illius legato exstructus fuerit, non absurdè colligimus, cùm hinc Antoninus Itinerarium, tanquam ab vltimo, id tempus, Imperij limite incœperit. Nec est cur quis eius vestigia nunc quærat, cùm tantùm cespititius fuerit, & statim *Carram.* *Werke.* *Bramish fl.* *Bramton.* *Bramenium.* *Murus Lollij Vrbici.*

(regnante Commodo) à Barbaris prorutus, contra quos Vlpium Marcellum vigilantissimum Ducem ille misit. Memineris etiam hoc Barbaricum fuisse solum, & alternante belli fortuna, nunc Romanorum, nunc Barbarorum, qui nihil Romanum æquis oculis intueri poterant. Cæterùm *Bramish* Septentrionem petit per *Bengely* quæ cum ipsa *Brempton*, *Bromdun*, *Rodam*, quæ stirpi hoc tractu insigni nomen fecit, *Edelingham*, &c. Baronia fuit Patricij Comitis de *Dunbar* regnante Henr. III. Qui etiam, vt est in libro *Inquisit.* in Archiuis Regijs, erat *Inborow*, & *Outborow* inter Angliam & Scotiam, id est, si ego intelligo, vt præstaret & obseruaret hac in parte ingressum & egressum commeantium inter vtrunque regnum. Veteres enim Angli ingressum & atrium sua lingua Inbopou dixerunt. Superiùs flumini apponitur *Chevelingham* nunc *Chillingham*, quod vt *Horton* non multùm hinc distans, ambo Castra Greiorum ex quo duæ illæ Greiorum familiæ coniugio coaluerunt.

Barbaricum solum. *Inborow, quid.*

Wollouer Baronia inde propè iacet, quam Henricus 1. dedit Roberto de *Muscocampo*, siue *Muschamp*, qui in parma cærulea tres gessit albos papilliones, è cuius posteris Rob. potentissimus Borealis huius plagæ Baro regnante Henrico tertio censebatur. Hæreditas verò statim inter fœminas dissipata quarum vna Comiti *Stratbernie* in Scotia, altera Guilielmo de *Huntercombe*, tertia Odonello de *Ford* fuit enupta. Hic propè *Brumridg* ad *Brumeford* Athelstanus Rex collatis signis cum Aulafo Dano, Constantino Scotorum, Eugenio Cumbrorum rege adeò fœliciter dimicauit, vt prælium hoc fuit celeberrimum, & grandiloquis verbis & versibus ab historicis, & poetis eius seculi decantatissimum. Hic *Bramish* in Tilli nomen abit, & primùm *Ford* castrum bellicosæ familiæ Carrorum, inde *Etall* vbi *Manerij* qui *Manours*, & de *Manerijs* dicti habitarunt equestri splendore olim clari, & quorum posteri Rutlandiæ Comites nunc sunt clarissimi. Multa castella in hoc tractu sciens omitto, infinitum enim esset sigillatim enumerando persequi, cùm certum sit Regis Henrici secundi temporibus castella 1115. in Anglia extitisse.

Wollouer. *Insignia Muscamporum.* *Matth. Paris.* *Fin. 35. H. 3.* *Prælium ad Brumford.* *Vide H. Huntindon. Guil. Malmesb. & Ingulph.* *Castella 1115. in Anglia.*

Ex aduerso huius *Fordi* ad occasum mons surgit prælatus, *Flodden* dicunt, Iacobi IIII. regis Scotorum cæde, & suorum
1513 strage signatus, qui dum Henricus VIII. Tornacum in Gallia obsideret, magno animo, & maiore spe (nostras enim vrbes in antecessum diuiserant) signa in Angliam intulerunt. Sed Thomas

mas Howardus Surriæ Comes instructis agminibus hoc in loco animosè excepit, pugnatúmque acriter est vtrinque, donec nox incertis, quà data victoria esset, interuenit. Lux autem insequens victorem, victumque ostendit, & ipse Scotorum rex non paucis vulneribus confectus, inter confertas cadauerum strues repertus. Vnde noua accessio facta Howardorum insignibus. *Prælium ad Floddon.* *Vide pag. 430.*

Tweda, *Tillo* iam recepto, plenior decurrit per *Norham* siue *Northam* quondam *Vbbanford*, Dunelmēsium Episcoporum oppidum. Egfridus enim Episcopus construxit, & Ranulphus successor castrum in excelso præruptæ rupis posuit, & fossa communiuit, in cuius exteriori muro qui maioris est ambitus variæ interijciuntur turriculæ; in angulo ad flumen, interiùs ambitus est alter multò munitior, in cuius medio arx surgit editior, sed secura pax nostri seculi, ne aliquid grauius dicam, hæc licèt in limite, iam neglexit. Opidum subiacet in planitie ad occidentem, templumque habet in quo conditus erat *Ceolwulphus* Rex Northumbrorum cui venerabilis Beda libros Ecclesiasticæ historiæ Anglorum inscripsit, qui posteà *abrenuntians seculo in Lindisfernensi ecclesia monachus effectus cælesti regno militauit, corpus posteà delatum in ecclesiam Northam.* Cùm etiam Dani Insulam Sacram vbi Cuthbertus ille Sanctus (quem Beda tantoperè celebrat) & sedit episcopus & fuit sepultus, depopularentur, atque nonnulli religioso furto eius corpus transuehere ambirent, reflantibus ventis *cum honore debito sacrum corpus ad* * *Vbbanford, incertum an episcopatus sedem, deposuere, iuxta amnem Twedam, iacuitque ibi multis annis vsque ad aduentum Ethelredi regis.* Hæc & alia me docuit (nec enim reticebo per quem profecerim) Georgius Carletonus hinc oriundus filius vtique castellani huius loci, quem cùm propter singularem in Theologia quam profitetur, & amænioribus literis eruditionem amauerim, & ab ipso redamor, amore planè indignus essem si non agnoscam. Sub *Norham* ad *Killey* viculum vicinum, auorum memoria ornamenta balthei militaris, & ensis manubrium è solido auro reperta fuisse à grandæuis accepimus, quæ T. *Ruthallo* Episcopo Dunelmensi donata erant.

Northam. *Rog. Houeden.* *Ceolwulphus Rex.* *Guil. Malmesb. lib. 1. de gestis Pontif.* * Bulbeford in impressis corruptè legitur. *Killey.* *Manubrium aureum.*

Paulò inferiùs *Tueda* ostium cernitur, cui in vlteriori ripa impendet vltimum Angliæ, & munitissimum totius Britanniæ oppidum Berwick. Quod nomen à Berengario Duce, quem somniàrunt, deducunt aliqui. Lelandus ab *Aber*, quod ostium Britannis sonat, vt *Aberwic* vicum ad ostium significaret. Sed qui nouit quid *Berwicus* sonet in Regum nostrorum Chartis, in qui- *Berwick.*

bus.

Ingulphus Berwicum pro manerio interpretatur.

bus nihil frequentius, quàm *Dono C. & D. oppida cum suis Berwicis*, nec ille viderit veram huius Berwici etymologiam. Ego quid velit conijcere non possum, nisi vicum, quasi appendicem loco cuipiam celebriori annexam denotet. Donationibus enim Edwardi Confessoris *Tottbill Berwicus* Westmonasterij, & *Wandlesworth Berwicus* Patricsciæ dicuntur, & id genus sexcenta. At quorsum hæc? operam sanè ludimus, si (vt aliqui volunt) Beoɲnica-pic Saxonicè olim dixerint, id est, *Berniciorum vicus*. *Berniciæ* autem nomine has regiones insignitas fuisse notius est quàm dici possit, & iam anteà diximus. Vndecunque verò nomen habet situ longius in mare porrigitur, ita vt mari & *Tueda* ferè circumualletur. Et inter duo potentissima regna posita, quod de Palmyra Syriæ Plinius dixit, prima semper in discordia vtrique genti fuit cura, adeò vt ab eo tempore quo Edwardus primus Scotis primùm extorserit, sæpiùs à Scotis occupatam Anglus recuperauerit. Sed eius historiolam summatim hîc si placet contexamus.

1171 De Berwico hoc nihil antiquius legi, quàm quòd Guilielmus Scotorum Rex ab Anglis bello captus Henrico nostro secundo, vt se carcere liberaret, ea lege tradiderit, vt in perpetuum Anglicæ ditionis esset, nisi ad certum diem redemptionis pretium persolueret, protinúsque, vt est in Polychronico Dunelmensi, Henricus noster castro muniuit. Verùm numerata pecunia Richardus Primus Scoto restituit. Posteà Ioannes rex (vt est in historia Melrossensi) *& villam & castellum de* Berwick *cepit, cùm Werk, Roxburgh, Mitford, & Morpath incendit, Northumbriamque totam peruastauit cum suis* Rutarijs, *quia Barones Northumbriæ homagium Alexandro Scotorum Regi apud Feltunam præstitissent*. Multis pòst annis cùm Ioannes *Balliolus* Rex Scotorum iusiurandum violâsset, Edwardus Primus Berwicum anno humanæ salutis 1297. in suam potestatem redegit, breui tamen cùm Mars Scotis arridere cœpit, desertum occupârunt illi; statímque per deditionem nostri receperunt. Posteà in soluto illo Edwardi secundi regno, Roberto *Brusio* Scotorum regi acriter oppugnanti Petrus *Spalding* per proditionem tradidit, nostríque frustrà obsedêrunt, donec Hector ille noster Edwardus Tertius anno Christi 1333. fortiter adortus, fœliciter potitus sit. Regnante tamen Richardo Secundo prædones quidem Scotici ex improuiso castellum ceperunt; sed ante nouem dies Henricus Percius

1378 Northumbriæ Comes recuperauit. Vix septimus agebatur annus cùm Scoti iterum non viribus, sed pecunia expugnarent, qua de

causa

causa Henricus ille Percius, qui loci præfectus erat in læsæ maiestatis crimen vocatus; verùm ille Scotorum fidem & fortitudinem itidem pecunia labefactauit, statímque recepit. Satis longo pòst tempore cùm intestino bello Anglia plusquam intabescceret, Henricus VI. iam in Scotia profugus, Scoto, vt sibi securitatē in Scotia prçstaret, in manus tradidit. Sed post annū vicessimum secundum Thomas Stanleius non sine suorum cæde in Edwardi IIII. potestatem reduxit. Ex quo tēpore reges nostri operibus subinde firmārunt & cōmuniérunt, maximè verò Regina nostra ELIZABETHA, quæ nuper hostium terrori, ciuiūmq; præsidio astrictiore ambitu intra vetera mœnia, excelso muro firmissimo lapidum connexu compacto circumclusit, quem rursum fossa profunda, continuo aggere, aggestitijs molibus, & hypethræis ita præmuniuit, vt oppugnantibus omnem spem munitionum forma, vel firmitas facilè præcidat. Vt interim præsidiarij militis virtutem, & bellicum apparatum omnium opinione maiorem prætermittam. Qui huic oppido cum authoritate præest (vt hoc etiam adnotem) semper aliquis est ex prudentissimis & spectatissimis Angliæ proceribus, simùlque orientali huic ad Scotiam limiti præficitur. Qua præfectura nuper functus esset clarissimus & nobilissimus vir Henricus Baro Hunsdonius Regiæ Maiestati à cubiculis, qui præterquam quòd è Regia Somersettensium Ducum familia sit oriundus, etiam D. ELIZABETHAE ex Maria Bolenia fuit consobrinus. Longitudine part. XXI. scrup. XLIII. Latitudine LV. grad. XLVIII. scrup. definitur vti obseruarunt Mathematici. Vnde in hac cæli inclinatione dies longissimus sit horarum 17. scrup. 22. & nox tantum 6. horarum scr. 38. vt non falsò ille Honoratus scripserit, *Britannia lucis diues vix quoddam spatium concedit noctibus*, nec mirum si milites nullo adhibito lumine tota nocte alea hîc ludant, si noctium *μεγαλοψυχίαν* consideres, & Iuuenalis dixerit *minima contentos nocte Britannos.*

Baro Hunsdon.

Britannia lucis diues.

Fuerunt in hac regione popelli quidam *Seouenburgenses*, & *Fisburgingi* dicti quorum locum designare in obscuritate tanta, iudicij non est mei. Nec definire an Dani vel Angli fuerint. Scribit verò Florentius Wigorniensis nuper æditus opera honoratissimi D. Guilielmi Howardi, cùm comitia Oxenfordiæ haberentur *digniores & potentiores ministros ex Seouenburgensibus Sigeferthum, & Morcarum* clanculum sublatos fuisse ab Edrico *Streona* Edmundúmque * Clitonem contra voluntatem patris

Seouenburgenses Fisburgenses.

1013

1015

* *Principem Fisburgingi.*

Alfritham

Alfritham Sigefrichi vxorem duxisse, & profectum ad *Fisburgingos terram Sigefertbi inuasisse, & illorum populum sibi subiugasse.* Sed alij hæc disquirant.

Reges, Duces & Comites Northumbriæ. Hæc prouincia ab Osca Hengisti fratre, & filio eius Iebusa in Saxonum potestatem redacta, primùm suos Duces clientelari iure Cantij regibus obstrictos habuit. Inde cùm regnum Berniciorum, quos Britanni *Guir* à *Brinaich*, id est, quasi *Montanos* dicunt, constitutum esset, quòd à *Tesi* ad Scoticum fretum pertigit, pars eius optima fuit, paruitque Nordanhumbrorum regibus, qui cùm suam periodum confecissent, quicquid vltra Tuedam erat, in Scoticum nomen cessit; hunc autem agrum Egbertus Orientalium Saxonum rex suo imperio per deditionem adiecit. Alfredus posteà Danis permisit, quos Athelstanus pauculos post annos exturbauit, Eilricum tamen Danum populus posteà in regem extulit, quem Ealdredus rex statim expulit. Deinceps verò regium nomen in hac prouincia desijt, Comitésque vocabantur qui præfuerunt. E quibus hi ordine in historijs nostris memorantur, Osulfus, Osiacus, Edulphus, Waldeofus senior, Vchtredus, Adulphus, Alredus, Siwardus, Tostius, Edwinus, Morcarus, Osculphus, Siwardus ille vir fortissimus qui in armis vixit, armatus etiam mortuus est 1056. *Comitatus autem eius Eboraca Tostio fratri Comitis Haroldi datus est; Northamptonia verò, ac Huntingdon Comitatus cum cæteris terris suis inclyto Comiti Waldeofo filio & heredi suo sunt donati.* Hæc Ingulphi verba subieci, quòd sunt qui negant hunc Huntingdoniæ Comitem fuisse. Nunc subtexam quod in antiqua membrana hac de re in Bibliotheca Ioannis Stowæi honestissimi ciuis, & seduli ciuitatis Londinensis antiquarij legi. Copsi factus Northumbriæ Comes dono Guilielmi Conquestoris expulit Osculphum, à quo tamen paucos post dies interfectus erat. Osculphus deinde lancea à latrone traiectus diem obijt. Tum Gospatricus emit Comitatum à Conquestore, à quo non multò pòst eo honore deturbatus, successorem habuit Waldeofum Siwardi filium. Huic capite truncato subrogatus est Walcherus Episcopus Dunelmensis, qui vti Robertus Comin successor, populari tumultu occubuit. Robertus Mowbraius posteà eundem titulum consequutus est, quem sua ipsius scelerata perfidia statim perdidit. Deinde Stephanus Rex Henricum filium Dauidis Regis Scotiæ, vt in Dunelmensi Polychronico legitur, Northumbriæ Comitem instituit, cuius filius etiam Guil. qui posteà Rex Scotorum se scripsit Guil. de *Warrenna*

Bernicij.

Ingulphus pag. 511.b.

na

na Comitem Northumbriæ, eius enim mater è familia fuit Comitum *Warenna* vt constat ex libro Monasterij de *Brinkburn*. Post paucos annos Richardus primus hunc Comitatum Hugoni de *Puteaco* Episcopo Dunelmensi dum viueret, pretio addixit. Sed cùm Rex ille ab imperatore in reditu è terra sancta *incarceretur, & Hugo ad eius liberationem tantùm* 2000.*libras argenti contulisset, quas Rex minùs gratanter accepit, eò quòd censeretur modicum præstitisse, quem sub obtentu liberationis eius, immanes copias didicerat adunasse, ille officio Comitatus priuatus est.* Lib. Dunelm.

Hodie verò Perciorum familia illo honore gaudet, quæ à Brabantiæ Comitibus oriunda Percij nomen cum Percij possessionibus accepit, ex quo Ioscelinus filius Godfredi Ducis Brabantiæ vera proles Caroli Magni per Gerbergam filiam Caroli fratris minoris Lotharij Regis Francorum postremi ex stirpe Caroleâ, Agnetem Guilielmi *Percy* filiam, & ex asse hæredem in vxorem duxerat, cuius Guilielm. proauus Guilielmus *Percy* Angliam cum Guilielmo victore ingressus, dono ab illo accepit latifundia in *Tatcaster, Linton, Normanby*, & alijs locis. Conuenit verò inter Agnetem hanc & Ioscelinum, vt ille Perciorum nomen assumeret, & sibi sua Brabantiæ antiqua insignia retineret, videlicet leonem cæruleum (quem Brabanti posteà mutarunt) in clypeo aureo. Richardus eius nominis secundus Rex Angliæ Henricum Dominum *Percy* natum è Maria filia Henrici Comitis Lancastriæ anno regni sui primo Northumbriæ Comitem creauit, qui beneficentia vxoris Matildis *Lucy* è qua nullam suscepit prolem, & stipulatione facta vt insignia Luciorum gestaret, admodum locupletatus apud *Branbanmore* occisus, successorem habuit Henricum ex Henrico *Whotspurre* animoso, sed seditioso filio & Elizabetha filia Edm. de *Mortuo-mari*, ex Philippa Leonelli Ducis Clarentiæ, nepotem beneficio Regis Henrici quinti natalibus restitutum, qui dum Henrici VI. partes contra Eboracenses tueretur, in prælio apud *S. Albani Fanum* cecidit, vti filius eius Henricus III. Northumbriæ Comes, qui duxit Æleonoram filiam Richardi Baronis *Poynings*, *Brian*, & *Fitz-Paine* eadem caussa in prælio ad *Towton* anno 1461. Iam Lancastrensi familia quasi depressa, Perciorúmque nomine simul conculcato, Edwardus quartus Ioannem Neuillum Dominum *Montis-acuti* Comitem Northumbriæ constituit, sed ille post breue tempus hunc titulum regi in manus reddidit, & Marchio *Montis-acuti* ab eo est effectus. Posteà tamen Henricus *Percy* Henrici illius (quem

Percij è stirpe Caroli Magni.

Vide pag. 272.

Vide pag. 693.

(quem modò posuimus) filius paternum titulum recepit, sed non diu eo lætatus, à seditiosis rusticis occisus. Huic successit Henricus *Percy* Comes quintus cui ex Catharina filia & cohæ- rede Roberti *Spencer*, & Æleonoræ filiæ Edmundi Ducis Somer- setti Henricus sextus Comes natus erat, qui cùm sine prole diem obijsset, Ioannes *Dudleus* ab Edwardo sexto Northumbriæ Dux creatus erat, verùm illo statim extincto, Maria Regina Tho- mam *Percy*, Henrici illius sexti è fratre Thoma nepotem in aui- tam dignitatem restituit, quam ille suam Principem & patriam perfidia vnà cum vita amisit. Singulari tamen Reginæ nostræ ELIZABETHAE benignitate, cui nihil antiquius est, quàm priscarum familiarum dignitati consulere, Henricus eius frater successit, & antiquus ille honor in antiqua hac familia etiam- num effloreſcit in illustrissimo eius filio Henrico Comite iam nono, cuius tantus est splendor in vera laude, tantus in optimis studijs, tantúsque in humanitate & li- beralitate quæ studiosis perspecta & cognita, vt à virtute & nobili- tate vera profluere videantur.

FINIS.



SCOTIA.

SCOTIA.



COTIA nunc adeunda, & adibo libens, verùm desultoria leuitate transibo. Noui enim illud Græci Ξένος ὢν ἀπράγμων ἴσθι, & parùm considerati esset in eo multus videri, in quo minimè versatus fuerim. Verumenimuerò cùm Britanniæ nomine etiam glorietur, liceat mihi, præfato Scotorum honore, bona cum venia incœptum persequi, & seuato obscuræ antiquitatis velo, antiquiora loca, si potero, digito indicare. Primúmque vt in hac Septentrionali Britanniæ parte describenda falsus est Ptolemæus, qui (Cæsarem fortè sequutus) longo tractu in Ortum proijcit, cùm in Septentriones feratur: ita in antiquis eius populis restituendis tota via errârunt recentiores. *R.Baconis in sua Geographia hoc nomine Ptolemæum notat.*

Ottadinis nostris siue Northumbriæ vicini erant LADENI, (Γαδηνοὶ inuersa litera Ptolemæo dicti) in illis regionibus, quæ hodie *Lauden, Merche*, & *Teysidale* vocãtur. *Teysidale*, id est, *Vallis ad Teysium fl.* inter abruptas rupium crepidines nobis proxima est, à bellicosa gente infessa, sed quæ latrocinijs & abactionibus infamis. Nil autem celebre habet præter *Mailrose* monasterium admodum vetustum, in quo surgente nostra Ecclesia, monachi erant veteris illius instituti, qui precibus vacabant, & manuum labore victum quærebant. In *Merchia*, quæ quoniam limitanea, ita nuncupatur, *Hume* castrum primùm apparet, antiqua possessio Dominorum de *Hume* qui à Comitum Merchiæ familia oriundi, in amplam, & insignem familiam sunt propagati. Cui vicinum subsidet *Kelso* monasterio quondam celebris, & antiqua habitatione Hepburnorum qui Bothwelliæ Comites, & hæreditario iure Admiralij Scotiæ diu fuerunt, qui honores per sororem Iacobi Comitis Ioanni filio naturali Regis Iacobi v. enuptam, ad Franciscum eius filium nunc Bothwelliæ Comitem descenderunt. Inde *Coldingham* cernitur, Bedæ *Vrbs Coldana*, & *Coludi vrbs*, Ptolemæo fortasse COLANIA, multa ante sæcula virginibus

Ladeni. *Gadeni.* *Domini Hume.* *Bothwelliæ Comites.*

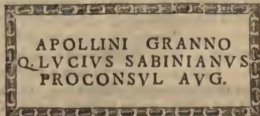
virginibus velatis ſacra. Sed Merchia ſuis Comitibus, quàm locis eſt multò apud hiſtoricos celebrior, qui bellica virtute laudatiſſimi à Goſpatrico Northumbriæ Comite orti, quem à Guilielmo Conqueſtore Angliæ profugum Malcolmus *Canmor*, id eſt, *Caput Magnum* Rex Scotiæ ſuſcepit, caſtroque *Dunbarro*, Marchiæque Comitatu honorauit. Quo honore eius poſteri circa annum 1435. ob læſam maieſtatem exciderunt. Tenuerunt verò (vt ex antiqua Inquiſitione liquet) Baroniam de *Bengeley* in Northumbria vt eſſent *Inborrow*, & *Vtborow* inter Angliã, & Scotiam. Quæ nomina quid ſibi velint, coniectârint alij, quid ego coniectauerim, antea dixi. *Laudonia*, quæ & *Lauden*, & olim à Pictis *Pictlandia* dicta, à Merchia ad fretum vſque Scoticum ſiue *The Frith*, montibus crebris, arboribus raris, ſed humanitatis cultu præ alijs Scotiæ regionibus laudata procurrit. Circa annum ſalutis 975. Anglici iuris erat, *Eadgarus enim Anglorum Rex*, vt author eſt Matthæus Weſtmonaſterienſis, *Keneto Scotorum Regi, totam terram quæ* Laudian *patria lingua nuncupatur, hac conditione dedit, vt annis ſingulis in feſtiuitatibus præcipuis, quando rex & eius ſucceſſores diadema portarent, venirent ad Curiam, & cum cæteris regni principibus feſtum cum lætitia celebrarent. Dedit ei inſuper rex manſiones in itinere plurimas, vt ipſe, & eius ſucceſſores ad feſtum venientes, & denuò reuertentes hoſpitari poſſent, &c.* In hac ſunt *Dunbarre*, *Haddington*, & *Muſſelborrow*, bellicæ Anglorum, & Scotorum virtutis teſtes locupletiſſimi. *Athelſtanford* item propè *Haddington* ab Athelſtano noſtro denominatum, qui eò loci Scotos & Danos funeſtiſſimo prælio fudit. Ad *Muſſelborrow* enim hoc in loco tacitus præterire non poſſum hanc inſcriptionem quam I. Napier vir eruditus in ſuis ad Apocalypſin commentariolis hîc effoſſam prodidit:

Comites Marchiæ Scotiæ.

Inborrow. Vtborow.) *Vide pag. 730.*

Laudonia.

I. Pordonus.



Apollo Grannus. Quis fuerit Apollo Grannus, & vnde illi hoc nomen nemo ex Antiquariorum ſenatu quod ſciam hactenus dixerit, & ſi mihi ex imo ſubſellio quid ſentio dicere liceat, dicerem Apollinem

Grannum

Grannum eundem fuisse Romanis, qui * Ἀπόλλων Ἀκερσεκόμης Græcis; Promissos enim Gothorum capillos Grannos vocat Isidorus. Sed extra callem oberrare videar. *Apollo intonsus. Lib. 19. c. 34.

Inferiùs propè fretum Scoticum EDENBVRGVS sedet, ipsis Hiberno-Scotis *Dun Eaden*, id est Opidum *Eaden*, vulgò *Edenborrow*, quæ proculdubio ipsa eadem est, quæ Ptolemæo Στρατόπεδον πτερωτόν, id est, CASTRVM ALATVM, *Edenborrow* enim idem planè significat, quod *Castrum alatum:* nam *Adain* alam Britannis denotat, & *Eden borrow* (composito è Britannica & Saxonica lingua vocabulo) nihil aliud est, quàm *Burgus alatus*. Ab alis igitur nominis ratio petenda, & repetant Scoti, si placet, vel ab Equitum ordinibus, qui Alæ vocantur, vel ab Alis illis, quas Græci Architecti Pteromata vocant, id est, vt docet Vitruuius, muri gemini ita in altitudinem surgentes, vt alarum speciem præ se ferant. Quibus quoniam vrbs quædam Cypri caruit, *Aptera*, id est, *sine alis*, vt apud Geographos legimus, olim dicta. Ab Ebrauco igitur Britanno, aut ab Hetho Picto Edenburgum deducere, quid aliud esset, quàm seriò ineptire? Vrbs hæc Scotorum Regia est, situ æditiore, longitudine ab Oriente in Occidentem mille pass. porrecta, latitudine dimidio minore, multis opibus opulenta, & muro satis firmo incincta. Ad Orientem palatium est regium, cui mons impendet ab Arthuro nostro *Cathedra Arthuri* dictus. Ad Occidentem verò præruptissima rupis celsum in cacumen elata assurgit, cui castrum imponitur firmissimum, quod Britanni *Castle myned Agned*, Scoti *Castrum Puellarum*, & *Castrum Virginum*, quod verè Alatum illud castrum erat. Verùm huic Virginali castro vim, & vrbi vastitatem subinde intulit Anglus. Et nuperrimè sanè, cùm seditiosi quidam propugnarent contra Iacobum VI. qui nunc Serenissimus Rex Scotorum in ipso ætatis flore, supra ætatem omni heroica virtute & regia eruditione efflorescit. Longo tempore hæc vrbs in Anglo-Saxonum nostrorum potestate fuit, qui hanc Orientalem Scotiæ partem insedêrunt, seriúsque in Scotorum imperium cessit, circa annum scilicet salutis 960. cùm Anglicum imperium Danicis bellis conuulsum quasi exanimatum iaceret. Vetustus enim liber de Scotiæ diuisione, qui in bibliotheca honoratissimi Domini Burghlæi, summi Thesaurarij Angliæ latet. *Indulphus*, inquit, *regnauit* 8. *annos. Huius tempore oppidum* Eden *vacuatum est, & relictum Scotis vsque in hodiernum diem.*

Edenborrow. — Alæ apud Architectos. Volaterranus. — Indulphus regnauit circa annum salutis 960.

Ad primum hinc lapidem, *Letha* portus commodissimus sub- Letha.

Galli à Scotia deturbati.

est, quem anno 1560. Galli qui Scotiam iam spe deuorârant, & Angliæ imminere cœperant, magnis munitionibus firmârunt: verùm D. nostra Elizabetha, sua potentia, & prudentia ita ex eorum faucibus eripuit, vt minitiones illæ solo sint adæquatæ, & Scotia iam inde à Gallis minimè metuerit. Fretum cui hic portus impendet, Britannicè Ptolemæo BODERIA, Tacito BODOTRIA, à profunditate, vt coniectamus, Scotis *Forth* & *Frith*, nobis *Edenborrow Frith*, alijs *Mare Scoticum*, Eulogio *Mor Weridh* nominatur, æstuariúmque est nobilissimum, in quo plures fluuij obuij Oceani exæstuantis accessibus in magnam amplitudinem diffunduntur.

Bodotria.

Selgoua.

Gadenis ad occasum proximi erant SELGOVAE ad fretum illud alterum quod Angliam & Scotiam interluit: & à *Sobray* oppido, à Selgouis sic dicto, *Solway Frith* appellatur. Occupârunt hi *Eskedale*, *Eusedale*, *Annandale*, & *Niddesdale*, quæ à fluuijs præterlabentibus hæc nomina susceperunt. In *Eskedale* HORESTOS habitâsse iudicamus, in quorum fines Iulius Agricola deuictis Britannis qui hoc in tractu sederunt, Romanum exercitum deduxit; si *Horescos* pro *Horestiis* legamus. *Ar-Esc* enim Britannis locum iuxta Escam fl. significat. In *Eusedale* VZELLVM fuisse existimarim, & propè hoc TRIMONTIVM, vbi nunc *Atterith*. Huic ad occasum adhæret *Niddesdale*, à *Nido* fluuio, qui perperàm Ptolemæo NOBIOS, pro NODIOS concipitur. E lacu verò *Logh-Cure* nascitur ad quem CORDA Selgouarum floruit, & per *Dunfrise* oppidulum notum, & *Solway* in mare defertur. Paulò superiùs *Glencar* est, quam Ptolemæi esse CARBANTORIGVM, situs ipse loquitur, proximè DEAM fluuie tiamnum nomine incolumi *Dee* vocitatur.

Horesti.

Vzellum. Trimontium.

Nobios fl.

Inde verò NOVANTES in vallibus terram illam coluerunt, quæ in occidentem solem magnis spatijs procurrit, ita tamen recessibus excauatur, vt subinde angustetur, & in ipsa rursus extremitate laxata liberiùs dilatetur, vnde *Nouantum Chersonessum* nonnulli dixerunt, hodie verò *Gallaway*. Hac regione LEVCOPIBIAM vrbem statuit Ptolemæus, quam vbi quæram planè nescio. Locus tamen postulat, vt sit illa sedes Episcopalis Niniani, quam Beda *Candidam Casam*, Angli & Scoti eadem notione *Whit-herne* appellitant. Quid ergo si *Candidam Casam*, quam Britanni dixerunt, Ptolemæus suo more Græcè Λευκ' οἰκίδια conuerterit? id est, *domicilia candida*, pro quo librarij *Lucopibiam* nobis obtruserũt. Adhęc si *Whit-herne Lucopibia* fuerit, subterlabenti.

Hern Anglis prisci domus.

ti flumini IBNA olim nomini erat. Iuxta quam mare vasto recessu subit, & prominet vtrinque terra, quæ NOVANTVM PROMONTORIVM Ptolemæo dicta, nobis *The Mull of Gallway*. *Nouantum Promontorium.*

Sub hoc ad Arctum sinus insulis confertus magno ambitu patet, in quem plurima vndique se exonerant flumina. Primùm verò ex ipso promontorij vertice ABRAVANVS, qui suo loco paululùm submotus, sic Ptolemæo dicitur, pro *Aber-Ruanus*, i. *Ostium Ruani*. Hodie enim fluuius ille *Rian*, & lacus è quo effunditur *Logh-Rian*.

Gallouidia hæc suos olim Principes & Dominos habuit, quorum primus qui annalium monumentis celebratur, erat Fergusius regnante Henrico primo in Anglia, cui pro insignibus erat Leo argenteus erectus, & coronatus in parma cærulea. Illi successit Vchtredus filius, Vchtredo Gilbertus, huic autem patruelis eius Rolandus Vchtredi filius pater Alani postremi Domini Gallouidiæ qui Margaretam primogenitam, & vnam hæredum Dauidis Comitis Huntingdoniæ duxit, & ex ea Deruorgildam suscepit, matrem Ioannis de *Balliolo* Regis Scotiæ. *Gallouidiæ Domini.* *Insignia Dominorum Gallouidiæ.*

Inde in *Caricta* regiuncula, quæ pascuis satis ferax, RERIGONIVM sinum, & RERIGONIVM oppidum, statuit Ptolemæus, pro quibus prima immutata litera, *Gerigonium* legerim, *Girgeny* enim oppidulum ibi ad sinum cernitur. Sequitur *Coila*, tenui, & ieiuno solo, Bedæ *Campus Cojil* dictus, quem, vt inquit 750
ille sua Epitome, *Eadbertus Nordanhumbrorum Rex, cum alijs regionibus regno suo addidit*. VINDAGORA sinus, & eiusdem cognominis oppidulum in hac fuisse videtur, vbi *Burwin* fluuiolus se in mare effundit.

Interiùs à Nouantibus habitârunt DAMNII, vbi nunc *Sterling, Menteth, & Cluidsdale*. In qua inter Craufordiæ tesqua tempore Iacobi IIII. Aurifodina reperta, & Azurum sine vllo labore quotidie eruitur. Hîc *Cluida* flu. Tacito GLOTTA, delabitur per *Hamilton* sedem nobilissimæ familiæ Hamiltoniorum qui Anglicæ originis, genus (vt aliqui volunt) à Gilberto quodam de *Hampton* ducunt, qui ex Anglia se in Scotiam subduxit regnante Roberto Brusio, & iam tertium ex hac stirpe Arraniæ Comitem tempora nostra viderunt. Inde alluit *Glasco*, sedem Archiepiscopalem exiguámque Academiam, & ad *Dun-Britton* mare subit. Hæc olim *Al-cluid*, id est, *Supra Cluidam*, vel vt alij volunt, *Petra ad Cluidam*; sed postcà à Britannis, qui longo tem- *Damnij.* *Aurum.* *Azurum fossile.* *Hamiltoni Comites Arraniæ.*

Dun-britton. pore contra Scotos tenuerunt, *Dun-britton*, id est, *Britannorum oppidum*, dici cœpit. Verùm Britanni nostri (vt habet Houedenus) vndique à Pictis, Scotis, & Saxonibus circumclusi, rebus desperatis, Eadberto Nordanhumbrorum, & Wimusto Pictorum Regi deditionem fecerunt, licèt rupe præalta, & prærupta sedeat hinc Glotta, inde Leuino fl. incinctum. Hic Leuinus regioni illi quam contractè *Lennos* vocant, nomen fecit, & LELANONIVS sinus Ptolemæo vocatur, è lacu Lomundo insuloso & amplissimo profluens.

Lennox. *Lennox, & Leuinia.*

Leuiniæ Comites. Comites huius Leuiniæ longo iam tempore Stuarti fuerunt ex eadem familia qua Reges Scotiæ prognati, & è qua Iacobus VI. modò rex Scotiæ paternam originem ducit, qui hunc Comitatum in Ducatum erexit, & eo titulo non ita pridem Esmeum *Stwart* Dominũ *D'aubigny* ornauit. *D'aubigny* enim illi Gallicis & Neapolitanis bellis celeberrimi ex hac itidem familia fuerunt, quibus ob bellicam virtutem Reges Galliæ sua ipsorum insignia cum fibulis aureis in lymbo rubeo concesserunt, addita inscriptione DISTANTIA IVNGO. Quod eorum opera regna Galliæ & Scotiæ tanto interuallo seiuncta ad Angliam infestandam coniungerentur.

Eorum insignia.

De Lomundo illo lacu fabulæ inualuerunt plurimæ, & ecce tibi vnam, si placet, in Nechami nostro disticho:

Ditatur fluuijs Albania, saxea ligna
Dat Lomund multa frigiditate potens.

Insulam verò hîc fluctuantem in quæstionem vocare non libet, cùm nihil prohibet corpus leuius, & pumicosum aquæ innatare, & in Palatinatu Germaniæ inter *Vilsecam*, & *Veidam* insulæ arboribus vestitæ, cùm venti fuerint, vltrò citróque (vt nonnulli scribunt) fluctuant. Hoc in loco tractus ille est, quo *Glotta*, & *Bodotria* angusto terrarum spatio diremptì in diuersum feruntur, *Glotta* scilicet in Occasum, *Bodotria* in Ortum, quod interstitium Iulius Agricola qui primus Romanorum huc penetrârat, (vt est apud Tacitum) præsidijs firmabat, submotis veluti in aliam insulam hostibus. Longo pòst tempore Theodosius Theodosij Augusti pater, sub Valente Prætenturis muniuit, & posteà Maximus quidam, vt ferunt Scoti, (Magnum Maximum qui contra Gratianum purpuram sumpsit, existimârim,) murum cespititium, & fossam hic duxit, cuius indicia etiamnum extant ad *Penuahell*, i. *Vallicaput*, vt habet Beda, vix secundo lapide ab *Abercuruen*, i. *Caronis ostium*. Hoc Ptolemæo CORIA vocatur, ad quam.

Insula fluctuantes.

Prætentura, siue Murus.

quam antiqua substructio visitur è quadrato lapide, altitudine viginti quatuor cubitorum, latitudine XII. *Iulius hoff* vocant vicini, & à Iulio Cæsare constructam opinantur; ego autem à Iulio Agricola, qui hanc partem præmuniuit: sed me Nennius iam docuit à Carausio in arcum triumphalem erectam fuisse, qui (vt habet ille) reædificauit murum à *Pengual, quæ villa Scoticè* Cenail, *Anglicè* Pen-Walton *dicitur, vsq; ad ostiū fluminis* Cluith, *&* Caer Pentaloch. Cortæ in Scotico freto VICTORIA vrbs in insula obiacuit, Bedæ *Vrbs Guidi*, nunc autem insulæ nomen *Caergwidh.* & quis minus credat Romanos hanc *Guith* in *Victoriam* deflexisse, quàm nostram insulam *Guith*, siue *Wight*, in *Vectesim*, & *Vectam*. Certè cùm vtraque sit a littore auulsa, eadem in vtraque constabit originatio. *Guith* enim Britannis diuortium, siue separationem denotat. Murus iste ab *Aber-Curuen* per *Glasco*, & *Kirkpatrick*, ad *Dunbritton* pertingit, & a vulgo *Grahamesdike* appellatur, vel à Grahamo viro bellicoso, vel à Grampio monte, ad quem terminatur, appellatur. De hoc cecinit optimus ille Poeta ~~Georgius Buchananus.~~ Guith, quid significat. Gramesdike.

Roma securigeris prætendit mœnia Scotis,
Hic spe progressus posita, * *Carronis ad vndam,* * Aber Curren.
Terminus Ausonij signat diuortia regni.

Huic cum eo contermina erat vrbs LINDVM, quod doctioribus adhuc *Linlithquo*, vulgò *Lithquo*, regio ædificio, templo celebri, & piscoso lacu insigne; à quo lacu nomen illud factum videatur, *Lin* enim lacum Britannicè sonare, iam antè diximus. *Striuelin* non procul inde abest, vrbecula item Regia, vbi in æditi montis supercilio arx eminet firmissima, & sub hac, quę Ptolemęo ALAVNA, nunc *Alanay*. Inde *Desertum* ericetum se pandit, vbi locus satis amplus, quem *Carbonum aream* vocant, terreno bitumine abundat, & partim non sine incolarum damno ardet. Post hos ad Septentriones consederunt CALEDONII, quos sic dictos existimârim à *Kaled* Britannico quod durum sonat, & multitudinis numero *Kaledion* parit, vnde Caledonij, id est, *homines duri*, asperi, inculti, & agrestiores, quales maxima ex parte Septentrionales habentur, qui ex cœli rigore sunt truciores, & ex sanguinis abundantia audaciores. Accedit etiam ad cœli positionem terræ ratio, quæ tota horridis, & confragosis montibus attollitur; montanos verò duros, robustósque esse agnoscunt omnes. Quod tamen è Pacuuio Varro habet, *Caledonia altrix exuberantium corporum virûm*, de illa Græciæ regione, quàm de hac nostra Carbonum area. Caledonij. Montani duri, & asperi.

intelligere

intelligere malim, licèt & suo iure, & nostra hoc sibi elogium
Sylua Caledonia. vindicet. Inter hos SYLVA erat CALEDONIA, Lucio Floro *Saltus Caledonius*, in immensum spatium diffusa, procerisque arboribus inuia, & GRAMPIO monte, nunc *Grantzbaine*, id est, *Mons incuruus*, diuisa.
Vlyssis ara. *In Caledonia Vlyssem appulsum*, inquit Solinus, *manifestat ara Græcis literis inscripta voto:* at in Vlyssis potiùs honorem, quàm ab ipso Vlysse positam ego nihil dubito. Certè
Vide pag. 37. hoc Caledoniorum vocabulum ita apud Romanos scriptores inualuit, vt pro Britannia vniuersa, & omnibus Britanniæ syluis vsurpârint. Hinc L. Florus Cæsarem Britannos in Caledonias syluas sequutum prodit, quas ille tamen nunquam vidit. Hinc Val. Flaccus ad Vespasianum.

Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus. Pro Britannico Oceano

Hinc de Vectio Volano Britanniæ sub Vitellij tempus præfecto, ad Crispinum filium cecinit Statius.

Quanta Caledonios attollet gloria campos,
Cùm tibi longæuus referet trucis incola terræ,
Hic suetus dare iura parens, hoc cespite turmas
Affari, [illegible] dedit [illegible] hæc mœnia fossa,
Belligeris hæc dona deis, hæc tela dicauit,
Cernis adhuc titulos; hunc ipse vacantibus armis
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.

Sed in his, vt in alijs, *Crescit in immensum facunda licentia vatum*. Nec enim Cæsar, nec Volanus vel Caledonios nouerunt. Plinij ætate, (vt ipse testatur) triginta prope annis a Claudio, Britanniæ notitiam non vltra vicinitatem Caledoniæ syluæ Romana arma propagârant. Iulius enim Agricola sub Domitiano, pri-
Galgacus Britannus. mus Caledoniam intrauit, cui Galgacus tunc præfuit, (*Galaue ap Liennauc* Triadum libro inter tres Britanniæ heroas appellatur,) vir animo magno, fortique, qui fusa legione IX. magno animi ardore, cum Romanis concurrit, acerrimeque patriam defendit, donec fortuna, potius quàm virtus desereret. Tunc enim, vt inquit ille, Septentrionales hi Britanni & *libertatis, & terrarum extremi fuerunt*; Extremi sanè huius Insulæ vt Catullus Britannos vltimos orbis dixit illo ad Furium versu,

Cæsaris visens monumenta magni
Gallicum Rhenum, horribiles, & vltimosq́, Britannos.

Argetocoxus. Seueri ætate, vt est apud Xiphilinum, Argetecoxus regulus hoc

in tractu regnauit, cuius vxor à Iulia Augusta conuitijs vt adultera exagitata, libere respondit: *Nos Britannicæ cum optimis viris consuetudinem habemus, at vos Romanas perditissimus quisque occulte constupras*, Caledoniorum regio nunc incolis *Allibawn* dicitur,& *Albania* Latinè,complectitúrque *Ernuale*,vbi *Dunkeledon* Episcopatus, qui Caledoniæ nomen conseruat,*Strathern, Story, Rossen*, & *Argile*,quæ rectius *Argathelia*, & *Ar-gwithill* nominatur, id est, *Ad vel iuxta Hibernicos*,Hibernis enim adiacet,quos *Guithell*,& *Gaothell* appellant Britanni. *Argathelia* hæc longè lateque procurrit pluribus montibus, & lacubus lancinata, Comites longa serie ex vere Scotica stirpe *Cambellos* habuit, qui hæreditario sunt Iusticiarij Scotiæ generales,& Aulæ regiæ præfecti. Supra Caledonios ad occasum EPIDII vastam regionem, & crebris paludibus interscissam coluerunt, quæ nunc *Cantire*, id est,terræ angulus,siue caput,eorumque promontorium *Epidium*, *The Mull of Cantire* · necnon Loquabriam ab *Aber* lacu sic dictam, ad LONGVM vsque flu. qui hodie *Lough Langas*. Deinde CERONES, vbi nunc *Assin-shire*,regio plurimis æstuarijs interscissa. His proximi erant CREONES, nunc *Strath-naern*, inter quos ITIN flu.nunc *Assin*, & VOLSAS fortè vbi *Foiles* oppidum cernitur, statuit Ptolemæus. Post hos verò CARNOVACAS, ad *Hoy* promontorium locare videtur. Ab Orientali parte Caledonios contigerunt VERNICONES in *Fifa* regiuncula fœcunda, vbi S. Andreæ opidum, Pictis olim *Rigmud*, totius Scotiæ Metropolis, non ita procul à TAVO æstuario,nunc *Taw*, ad quem *Perth*, siue vt alij vocant, *S. Ioannis Fanum*, vulgò *S. Iohnstowne*, adsidet, superiori sæculo conditum, cùm eiusdem nominis aliud aquis haustum fuisset,de quo Nechamus:

Transis ample Tai per rura,per oppida,per Perth,
Regnum sustentant istius vrbis opes.

Atholia ad Taui ripas protenditur, regiuncula satis fertilis, quę superioribus sæculis Strathbolgios Comites habuit fluxa fide viros,varijsque inter Scotos & Anglos fluctibus iactatos,quorum vltimus Dauid duas filias hæredes reliquit Elizabetham Thomæ Percio, à quo Barones de *Borrough* sunt prognati, & Philippam Thomæ Halsham equiti Anglo enuptam. Deinde Atholiæ titulus Waltero illi Stuarto obuenit, qui Iacobum primum Scotiæ Regem crudeli morte sustulit, pœnasque nefariæ crudelitatis luit meritissimas, Paucisque pòst annis Ioanni Stuarto ex familia de *Lorne*, eiusque posteri hodie fruuntur. *Strathbolgy* in hac

[Margin notes: *Romanarum mulierum impudicitia notata.* — *Argathelia.* — *Comites Argile.* — *Epidij.* — S. Andrewes. — *Atholia Comites.* — 1437]

 sita

Comites Huntley. sita est præcipua habitatio Gordoniorum Comitum *Huntley*, qui à Setonis orti parlamentaria authoritate Gordonij nomen assumpserunt cum Ioannis Gordoni Militis filiam Alexander Seton cum opima hæreditate in vxorem duxisset. Olim vero Dauidis de *Strathbolgy* Comitis Atholiæ erat habitatio. Atholiæ subiacet *Gourea* frumentarijs campis lætissima quæ suum primum Comitem I. Dominum *Rethuen* nuper agnouit. Sed *Comites Arrell.* *Arrell* in hac prouincia *Hayis* iam diu Comitis dignitatem præbuit, qui à Danicis vsque bellis fortitudinis argumenta in clypeo gentilitio gestant, & hæreditarij sunt Scotiæ Constabularij.

Sub Fifa iacet *Angusia*, vbi *Scone* inaugurandis Scotorum regibus notissima, & *Forfaire*, quæ Ptolemæo fortasse ORREA, vnde (vt aliqui volunt) *Horresti* populi Tacito, vbi, vt est, apud Hectorem Boetium, magna antiquissimi oppidi supersunt vestigia. Inferiusque *Montross*, quæ Grahamos suos Comites habet. *Comites Angusiæ.* Verùm Douglasij honorata sanè & antiqua familia a *Douglas* castro in *Clydesdale* denominata huic regioni Comitum titulo à Roberti tertij Scotorum Regis tempore præfuerunt, primique censentur Scotiæ Comites, & Coronam solennibus regni Conuentibus suo iure gestare accepi. Inde *Marnia*, *Marniaque* regiones maritimæ in qua *Dunotyr* cernitur primaria sedes *Comites Marescalli.* Keithorum qui bellica virtute olim meruerunt regni esse Marescallos. Et quæ DEVANA Ptolemæo, pro DENANA, vrbs perantiqua, ad DENAM flu. qui falso itidem apud Ptolemæum DIVA legitur, nunc verò Academia est celebris, & *Aberdene*, id est, *Denæ ostium*, Britannica dictione ab ipsis Scotis appellatur. Marriæ verò Comitis titulo ornauit Maria Regina Ioannem Ereskinum, antiquę nobilitatis virum, qui non ita pridem Scotię Regens, & iure hæreditario Sterlingensis agri Vicecomes. Morauia hæc Comites habuit vt antiquos illos de quibus parum constat, omittam, Iacobos duos, alterum Regis Iacobi IIII. alterum Iacobi V. filium spurium, qui nostra ætate Scotiæ Regens à coniuratis occisus vnicam reliquit filiam Iacobo Stuarto de *Down* elocatam. Verniconibus TAIZALI successerunt, vbi nunc *Buquhan*, & eorum promontorium cognominis eiusdem. Hinc reducto in Occasum littore, ad sinum maximum *Murrey frith* dictum VACOMAGI sedes habuerunt in *Rosse-Murray*, & *Nesse land*, vbi BANATIA, quæ nunc *Bansey*, & LOXA flu. se in mare insinuat, qui etiamnum *Losse* dicitur. Iuxta quem *Spea* etiam

aim

am in mari hospitatur, de quo Poeta noster Nechamus:

Spey loca mutantis praeceps agitator arenæ
Inconstans certas nescit habere vias,
Offensum limitis corbis subit, hunc regit audax
Cursus labentis nauta fluenta sequens.

Interiori recessu VARARIS sinus est, qui *Innernesse* oppidum adpositum habet. Post hunc sinum CANTÆ angulum in mare proiectum insederunt, inter quos LITTVS ALTVM, vbi nunc *Tarbarth*, id est, Britannice *terra minus profunda*, hinc Cromero portu tutissimo, illinc CELNIO, nunc *Killian* fl. inclusa, Procurrentibus hinc in Ortum æstiualem terris, sensim in cuneum tenuatur regio, & interius qua *Bean Rossen*, & *Sutherland*, LVGI, & MERTÆ tenuerunt.

Huc vsque Anglorum virtus Duce Edwardo primo, Scotiam, profligatis vbique Scotis, victorijs fœlicissimè permensa est. In *Sutherlandia* ex candido marmore surgunt montes, miraculum sane in frigida hac plaga; sed nullo ferè vsui, cum luxuria in ædificando in has remotas regiones nondum penetrauerit. Vlterius quà *Catnesse* iacet, CATINI perperàm CARINI Ptolemæo, quæ Comites ex antiqua & nobili Sincleriorum familia habet, & CORNABII, omnium vltimi egerunt, vbi ILA flu. hodie *Wisse*, BERVBIVM promontoriū, nunc *Vrdehead*, iuxta *Bernswale* viculum, & VIRVEDRVM, nunc *Dunsby*, alijs *Duncans-bay* quod remotissimum Britanniæ promontorium existimatur; ORCAS tamen, quod TARVEDRVM, & TARVISIVM, omnium vltimū constituit Ptolemæus, nunc *Howburne* dicitur, & certè quòd Britanniam finiuit, Taruisium nomen inuenit. *Taruus* enim Britannicè finiendi significationem habet, cum quo & nos huic libro finem imponamus.

Anglica victoria in Scotia Limes.

Montes candidi marmoris.

Taruus, quid Britannis significat.

F I N I S.





HIBERNIÆ,

ET

INSVLARVM BRITANNIÆ ADIACENTIVM DESCRIPTIO.

Authore GVILIELMO CAMDENO Londinense.



LONDINI,
Impensis Georg. Bishop.
1600



INSVLÆ BRITANNICÆ.



Ritanniam vniuersam, florentissima scilicet illa duo regna Angliam & Scotiam iam percurri, potiùs quàm perlustraui. Cùm verò vt Hiberniam & reliquas insulas adeam, necessariò mare sit traijciendum, si de Mari Britannico paucula præponam, cursum vt spero, non multùm obliquabo.

Vastissimo, & apertissimo Oceano Britannia nostra vndíque circumfunditur, qui tantis æstibus concitus accedit, & recedit, vt octogenis cubitis supra Britanniam intumescere Pytheas Massiliensis prodiderit, & B. Basilius *mare Magnum, & nauigantibus horrendum* dixerit. Latè certè modò campos vicinos inundat, modò refugit, & nudat, &, vt cum Plinio loquar, in magnitudine hac aperta, Lunæ vim laxè grassantis efficaciùs sentit, tantáque vi semper immittitur, vt non solùm flumina retroagat, sed aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Tot enim & tanta marina monstra in littore nostro derelicta singula quæque ætas vidit, & obstupuit, vt non temerè cecinerit Horatius, Mare Britannicum.

Belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis.

Et Iuuenalis:

Quanto Delphino Balæna Britannica maior.

Tantúmque erat vel hoc nostrum mare hyeme nauigare, vt Iul. Firmicus, non ille Astrologus, sed alter Christianus, in libello de Errore profanarum religionum ad Constantem & Constantium Impp. exclamârit. *Hyeme (quod nec factum est aliquando, nec fiet) tumentes, & sæuientes vndas calcastis Oceani Britannici, sub* Iul. Firmicus.

remis

remis vestris. Incogniti iam nobis penè maris vnda contremuit, & insperatam Imperatoris faciem Britannus expauit. Quid amplius vultis? virtutibus vestris victa elementa cesserunt. Caurum ventum è nostro hoc mari spirare vult in Poëticis magnus ille in literis Iul. Scaliger contra Lucanum qui scripsit

Caurus ventus.

Primus ab Oceano caput exeris Atlantæo
Caure, mouens æstus.

Britannorum veteres naues vitiles.

Certè in Hibernia tyrannidem grauissimam exercet, & magnam anni partem in hoc tractu spirare scribit Cæsar. Quòd verò in hoc nostro mari naues primùm repertas scribunt nonnulli, mihi non credere libet. Vitiles autem naues corijs intectas, quas *Corraghs* hodie appellant, Britannis in vsu fuisse cum Plinio etiam testatur Lucanus, qui canit:

Primùm cana salix madefacto vimine paruam
Texitur in puppim, cæsoque induta iuuenco.
Vectoris patiens tumidum super emicat amnem:
Sic Venetus stagnante Pado, fusoque Britannus
Nauigat Oceano.

Maris Britannici commoda.

De commoditatibus quas hoc mare præstat, de tepore quo terras recreat, de vaporibus quibus aërem nutrit, & agros irrorat, de piscibus varij generis, Salmonibus, passeribus, paguris, asellis, halecibus, &c. quorum infinita examina nobis alit, nihil attinet dicere: Margaritæ tamen non sunt silentio prætereundæ quas rotunda specie mari Britannico gregatim natare ducem sectantes, more apum, Iubas memorat. Et Marcellinus. *Quod genus gemmæ etiam in Britannici secessibus maris gigni legíque, licèt dignitate dispari, non ignoramus.* Quas quanquam paruas & decolores vocat Plinius, harum tamen spe Cæsarem Britanniam petijsse author est Suetonius; eásque tanta magnitudine fuisse, vt in nonnullis manu pondus exegerit, thoracémque ex illis Veneri Genetrici dicauerit, quod & subscriptione testatus est. Origenes etiam in 13. Matth. de his Margaritis: *Maritimæ autem siquæ sunt insignes, apud eosdem Indos inueniri, quæ etiam optimæ in mari rubro nascuntur. Proximum autem in Margaritis locum habent, quæ ex Oceano Britannico capiuntur. Tertij autem ordinis inferiores sunt, non solùm primis illis, verùm etiam secundis, quæ in Bosphoro iuxta Scythiam inueniuntur.* Et statim. *Cæterùm quòd apud Britanniam aiunt inueniri, summo quidem colore accedit ad auri speciem, cæterum nebulosum ac turbidum, lucéq; obtusiore.* Varias hoc mare pro locorum varietate sortitur appellationes, quà ad Austrum Galliam pullat

Margaritæ.

De Margaritis Britannicis vide Tertullianum, de habitu muliebri, & Bedam lib. 1. Historiæ cap. 1.

pulsat BRITANNICVM propriè dicitur, ad ortum quà Germaniam habet, GERMANICVM, ad Septentriones HYPERBOREVM, ad occasum OCEANVS DEVCALIDONIVS, HIBERNICVS, & VERGIVIVS vocatur. Insulæ autem nonnullæ quasi quodam naturæ spectaculo per hæc maria sparguntur, ad ortum, & Austrum rariùs; ad occasum, & Septentriones confertiùs. Mare enim ibi suo interuentu quodammodo distinguunt, & quasi suis coloribus amœnissimè depingunt. Sed cùm inter omnes longè præcellat Hibernia de illâ primùm agamus.



Ireland.


Boreum prom
Venicnium prom
Ricnea
RAB O DI I
Venicnij
DAR NII
LV N TII
Dunum
Laberus
EBLANI
Eblana
CON ACHT IA
AVT ERI
Vodiæ
BRIGAN TES
CAVCI
Menapia
Sacrũ prom
VELABRI
LVCENI
Iberi
Notium prom
OCEANVS OCCIDENTALIS
OCEANVS HIBERNICVS
OCEANVS VERGIVIVS
HIBERNIA ANTIQVA
Ierna Orphæo & Aust.
Iris Diodoro Siculo.
Iuuerna Iuuenali.
Yuerdon Britannis.
Ireland Anglis.
Erin Incolis.

Ireland.



IN Vergiuio mari, quod non à vergendo, vt Cheneius Scotus existimat, deducitur, sed à *Mor Weridh*, hoc enim nomine Britannis dicitur, vel à *Farigi* quo pro mari illo vtuntur Hibernici, Britanniæ nostræ latus occiduum claudit celeberrima insula vulgò HIBERNIA dicta, Orpheo, Aristoteli, & Claudiano IERNA, Iuuenali & Melæ IVVERNA, Diodoro Siculo IRIS, Eustathio *Οὐερνία*, & *Βερνίς*, incolis *Erin*, Britannis *Yuerdon*, & nobis Anglis *Ireland*. Vnde hæc profluxerunt nomina, variæ vt in re obscura subinde enatæ sunt opiniones. Hiberniam alij ab hiberno tempore, alij ab Hibero homine Hispano, ab Ibero flumine alij, Eulogij author ab Irnalpho Duce, Postellus dum Melam Lutetiæ nuper prælegeret, vt altum sapere videretur, ab Hebræis repetit, vt sit *Irin*, quasi *Iurin*, id est, *Hebræorum terra*, *Hebræi* (inquit si dijs placet) *cùm essent Magi peritissimi, scirentque Imperium Vniuersi futurum in angulo fortissimo, qui est ad Caurum, illas partes, & Hiberniam quàm primùm occuparunt, Syrique & Tyrij illas regiones vt basim futuri imperij ponerent, incolere fategerunt*. Ignosce quæso si his suffragari non ausim, ne receptissimæ quidem isti de hiberno tempore opinioni, quamuis legerim in hac Insula ex omni vento aërem brumescere. *Hibernia*, *Iuuerna*, & *Ἰουερνία* procul dubio ab Orphei & Aristotelis *Ierna* dimanârunt, *Ierna* autem illa, *Iris*, *Iuerdhon*, & *Ireland*, ab incolarum *Erin*. Ab *Erin* ergo gentis vocabulo originatio petenda. Hic ego cum magnis illis Philosophis *ἐπέχω*, nec quid opinione augurari possim, habeo: nisi forsan sit ab *Hiere* Hibernica dictione quæ illis occasum, siue plagam Occidentalem sonat, vnde *Erin* quasi Occidentalis regio deducta videatur. Hoc ego coniectura blandiente iampridem putaui, tum quòd totius Europæ regio sit ad Occasum remotissima, (vtpote quæ XII. tantùm partibus ab vltimo Occidente absit: tum quòd Occidentalissimum huius insulæ flumen Ptolemæo *Iernus*, & Occidentalissimum Hispaniæ Promontorium, vnde nostri Hibernici deuenerunt) IERNE Straboni, proximusque

Oceanus Vergiuius.

que huic fluuius, qui etiam Hispaniæ maximè Occiduus, *Ierna* Melæ nominetur. Ab Occiduo etiam hoc situ Hispania dicta est *Hesperia*, & Occidentale illud Africæ promontorium *Hesperium Cornu*, & in ipsa Germania *Westrich, Westphalen,&c.* regiones ab eo situ denominatæ sunt, vt non mirum sit ab Occiduo situ nomen factum fuisse. Præter hæc Hiberniæ nomina, quæ dixi, Hibernici Bardi in suis cantilenis hanc insulam etiam *Banno* appel-

Bannomanna. litant; vnde verò me latet, ni *Bannomanna* illa sit, quam ex Timæo memorat Plinius, dum extrema Europæ, & littus Oceani Septentrionalis in læua à Scythia ad Gades vsque legit. Quæ

Sacra Insula. enim illa *Bannomanna* fuerit, Geographis nondum constat. Cæterùm *Beaun* sacrum Hibernicè sonat, & certè hanc SACRAM INSVLAM Festus Auienus vocat in libello cui titu-

Ora maritima. lus est ORAE *Maritimæ*, quem ex vetustissimis Geographis Hecateo Milesio, Hellanico Lesbio, Philæa Atheniensi, Caryandæo, Pausymacho Samio, Damasto, Euctemone, & alijs consarcinauit. Sed ascribam carmina, cùm de Ostrymidibus insulis loquutus sit, sic canit.

> *Ast hinc duobus in* SACRAM, *sic insulam*
> *Dixere prisci, solibus cursus rati est.*
> *Hæc inter vndas multum cespitem iacit,*
> *Eamque latè gens Hibernorum colit.*
> *Propinqua rursus insula Albionum patet.*

Ogygia. Si OGYGIA illa quam ad Britanniæ nostræ Occasum statuit

In lib. de macula in Luna. Plutarchus, non ὄναρ sed ὕπαρ fuerit. Hiberniam illo nomine designare videatur; licèt quæ de illa fabulatur figmenta planè sint poëtica, & nugæ Milesiæ. Nec quis facilè dixerit cur Ogygiam nominarint, nisi forsitan ab antiquitate, nihil enim nisi quod perantiquum *Ogygiam* dixêrunt Græci. Toto autem cœlo errasse

Cerne insula. videtur Robertus Constantinus, cùm CERNEM apud Lycophronem nostram fuisse Hiberniam asserat. Lycophron enim ipse, & Commentator eius Tzetzes *Cernem* ad Auroram statuunt, & doctissimi quique *Madagascar* esse existimant, quæ alio quasi orbe sub Tropico Capricorni, Æthiopiæ obtenditur. Hæc de Hiberniæ nominibus, vt tamen intereà meminerimus poste-

Hibernia Scotia dicta. riori tempore SCOTIAM etiam dictam fuisse Isidoro, & Bedæ à Scotis incolis, & inde Scotiæ nomen cum Scotis in Britanniam nostram commigrâsse. Sed hoc iam anteà à nobis dictum, nec hîc repetendum.

Protenditur hæc insula ab Austro in Aquilonem, forma lenticulari,

ticulari, siue ouali non viginti dierum nauigatione, vt Philæmon apud Ptolemæum tradidit, sed cccc. tantùm mill. pass. Latitudine vix cc. implet. Ab Ortu Angliam turbido mari disiunctam habet, quod *Hibernicum* vocant: ab Occasu, immenso Oceano Occidentali, à Septentrione *Deucaledonio*, ab Austro *Verginio* alluitur, *Regio*, vt Giraldum audias, *inæqualis est, montuosa, mollis, aquosa, syluestris, ventis exposita, & adeò paludosa, vt supra montes aquas stagnare videas. Cælum* (vt inquit Mela) *ad maturanda semina iniquum, verùm adeò luxuriosa herbis non lætis modò, sed etiam dulcibus, vt si exigua diei parte pecora se impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutiùs pasta dissiliant.* Vnde pecorum infinita multitudo, vtique quæ primæ, & præcipuæ incolarum opes, ouium etiam greges plurimi, quas quotannis bis tondent, & è rudi lana lænas, siue villosa saga, & stragula conficiunt quæ ad exteras gentes deferuntur. Equi item optimi (*Hobies* vocamus) quibus non idem qui cæteris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Accipitres etiam sunt non illaudati, sed hæc vt reliqua animantia omnia (præter homines & canes illos venaticos, quos *Greyhounds* vocamus) minora hîc sunt, quàm in Anglia. Cæli autem & soli humor est nimius, vnde ventris profluuio, & catarris plurimi, præcipuè verò aduenæ, vexantur: ad quæ tamen sistenda *Aquam vitæ* optimam habent, quæ multò minùs, quàm nostra, inflammat, & magis exsiccat. Quòd Giraldus ille scribit hîc natos *non vlla trium generum specie febricitare*, falsum quotidie deprehenditur. *Terra autem* (vt Giraldum in partem hîc mihi aduocem) *terrarum temperatissima, nec Cancri calor exæstuans compellit ad vmbras. Non ad focos Capricorni rigor inuitat. Aëris amœnitate, temperieque tempora ferè cuncta tepescunt.* Apum tanta multitudo vt non solùm in aluearijs, sed etiam arborum truncis, & terræ cauernis reperiantur. Vites etiam habet, sed vmbræ magis quàm fructus gratiâ. Solem namque è Leone egressum frigidiusculæ auræ in hoc nostro Climate excipiunt; & pomeridiani in Autumno calores dilutiores sunt, & breuiores hîc, & in Britannia nostra, quàm vt perfectam vuis maturitatem afferre possint. Prætereà nullus hîc anguis, nec venenatum quicquam, lupis tamen vbique infestatur, Vtque vno verbo dicam, siue terræ fœcunditatem, siue maris, & portuum oportunitatem, siue incolas respicias, qui bellicosi sunt, ingeniosi, corporum lineamentis conspicui, mirifica carnis mollitie, & propter musculorum teneritudinem agilitate incredibili; à multis dotibus ita

Hibernia sum.

Pecora.

Irish Mandles and rugs.

Equi.

Morbi.

Vske-bah.

Iul. Scaliger.

Vua in Britannia cur non maturescunt.

fœlix est Insula, vt non malè dixerit Giraldus, *Naturam hoc Zephyri regnum benigniori oculo respexisse.* Quòd verò malè nonnunquam audit, ab incolis est, qui alicubi sunt incultiores, qui mira naturæ diuersitate, & inertiam amant, & quietem oderunt, quique in præproperam Venerem sunt effusiores. Virgines enim inter agrestiores illos, cùm decimum, vel duodecimum ætatis annum attigerint, viris quasi maturas tradunt, nec vllo modo annorum maturitatem, quæ alijs regionibus obseruatur, præstolari volunt. Sed de Hibernicorum moribus in calce huius libri plenius dicemus. Nunc si placet Hiberniam literatissimi [redacted] versibus de se & suis commodis loquentem audi.

Illa ego sum Graijs olim glacialis Ierne
Dicta, & Iasoniæ puppis bene cognita nautis:
Quæ Tarthessiaco propter se tingere soles
Flumine conspicio, Cauro subiecta procaci:
Cui Deus, & melior rerum nascentium origo
Ius commune dedit cum Creta altrice tonantis,
Noxia ne nostris diffundant sibila in oris
Terrifica creti tabo Phorcynidos angues:
Et fortè illati compressis faucibus atris
Viroso pariter vitam cum sanguine ponant.
En ego cum regni sceptro, Mauortia bello
Pectora, & horriferas hominum, nil fingo, figuras,
Qui cursu alipedes norint præuertere ceruos,
Dedico, piscososque lacus, volucrúmq; paludes
Omnigenum lustris fœtâs, stannique fodinas,
Et puri argenti venas, quas terra refossis
Visceribus manes imos visura recludit.

Hibernia cur Ogygia dicta. Si verum sit quod Hibernici tradunt historici, non immeritò hæc Insula *Ogygia*, id est, *perantiqua* Plutarcho dicta fuit. A profundissima enim antiquitatis memoria historias suas auspicantur, adeò vt præ illis omnis omnium gentium antiquitas sit nouitas, & quodammodo infantia. Cæsaream quandam Noachi neptim ante Diluuium hanc incoluisse scribunt, inde Bartholanum Scytham trecentessimo à Diluuij anno aduenisse, & maxima cum Gigantibus bella gessisse. Longo pòst tempore Nemethum Scytham appulisse, illúmque statim à Gigantibus eiectum; posteà Delam cum Græcis quibusdam insulam occupâsse, mox Gaothelum cum Scota vxore Pharaonis Ægyptij filia huc delatum, & ex vxore insulam *Scotiam*, & ex suo nomine linguam *Gaothelam*

thelam denominâsse, idque eo tempore quo Israëlitæ ex Ægypto demigrârunt. Paucis verò pòst seculis Hiberum, & Hermionem Hispanos Gurguntij Regis Britannorum permissu in hanc regionem pestilentia exhaustam colonias deduxisse prodit historia Britannica. Hæc nec affirmare, nec refellere in animo est, in his detur sua antiquitati venia. Certè vt hanc Insulam antiquitùs habitatam fuisse, cùm per vniuersum orbem genus humanum proseminaretur, non dubitauerim; ita ex Britannia nostra primos incolas commigrâsse in aperto est. Nam vt taceam infinitam vim Britannicarum dictionum in lingua Hibernica, antiqua nomina quæ Britannicam sapiunt originem, & cultum veterem, (vt inquit Tacitus,) non multùm à Britannia differentem; ab antiquis omnibus *Insula Britannica* dicitur, Diodorus Siculus *Irin Britanniæ partem* dixit, & Strabonis Epitome incolas disertè Britannos vocat. Festus etiam Auienus ex Dionysio hoc docet cùm de Britannicis insulis agit, Britanni primi Hiberniæ incolæ.

Eminùs hic aliæ gelidi prope flabra Aquilonis
Exuperant vndas, & vasta cacumina tollunt,
Hæ numero geminæ, pingues sola, cespitis ampli,
Conditur occidui quà Rheni gurgitis vnda,
Dira Britannorum sustentant agmina terris.

Nec alia est regio è quâ ratione vicinitatis commodiùs in Hiberniam demigrari potuit, quàm è nostra Britannia. Posteà verò, cùm suum Romani imperium vndique propagâssent, multi proculdubio ex Hispania, Gallia, & Britannia huc se receperunt, vt iniquissimo Romanorum iugo colla subducerent, nec aliter illa Taciti verba capio. *Hibernia valentissimam imperij partem magnis inuicem vsibus miscuerit.*

Quamuis autem Hibernia situ Romano imperio inprimis fuerit necessaria, aditus, portúsque per commercia Romanis cogniti, & Iulius Agricola regulum Hibernicum seditione expulsum in occasionem inuadendæ Insulæ retinuerit: nihil tamen Romanos hîc tentâsse legimus. Tentâsse nihilominùs credunt nonnulli, & ægrè colligunt ex illo Iuuenalis. Romani Hiberniam non ingressi.

Arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcades, & minima contentos nocte Britannos?

Panegyricus tamen Constantio Augusto dictus sub eius nutu Hiberniam fuisse innuit. *Britannia*, inquit, *ita recuperata est, vt illæ quoque nationes terminis eiusdem insulæ cohærentes vestris nu-*

tibus obsequantur. Hieronymus etiam in suis Chronicis Hiberniam cũ Britannia & Thule Constantino Constantini Maximi filio in imperij diuisione obuenisse scribit, Ea quoq; de *Cæsarea* Noachi nepte fabella Cæsarum nomen ita præ se fert, vt alicuius Cæsaris in Hiberniam aduentus in ea latitare videatur. Veruntamen ego animum vix inducere possum, vt hanc regionem in Romanorum potestatem vllo tempore concessisse credam. Cæterùm inclinante iam Romano imperio, Scotorum, siue Scytharum natio, quæ diu per incerta vagata fuerat, in Hiberniam infusa videtur, anteà enim Scotorum nomen inauditum. Sub Honorio autem & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus habitatam fuisse scripsit Orosius. Vnde eius σύγχρονος Claudianus:

Cæsarea.

Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.

Et alibi.

Totam cùm Scotus Hibernem Mouit.

Et quanquam paucis pòst annis, cùm Hispania Vandalorum, & Gundrici rabie lacerata fuerit, plurimi huc se subduxerint, *Ilam Octor* (cuius meminit Nennius) tum aduenisse suspicor; ita tamen Scoti primas tenuerunt, vt ab illis SCOTIA regio dicta fuerit. Nec multis interiectis annis nomen Christo dare primùm cœperunt, (quamuis illam de conuersione Hiberorum in Asia historiam ex Rufino ad se rapiant.) Palladiúmque Episcopum ad eos misit Cœlestinus Pontifex Romanus. Vnde contra Collatorem Prosper Aquitanus. *Cœlestinus Pelagiano morbo Britannias liberauit, quando quosdam inimicos gratiæ solum suæ originis occupantes etiam ab illo secreto seclusit Oceani, & ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet seruare catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.* Palladium tamen morte in Britannia præreptum nihil præstitisse author est Nennius, qui ex Hibernicis scriptoribus Christianam religionem à Patricio hic disseminatam scribit. Hic enim natione Britannus, & Martino Turonensi affinitate coniunctus, Palladio defuncto à Cœlestino subrogatus, tanto successu Christianam religionem per Hiberniam propagauit, vt longè maximam insulæ partem ad Christum conuerterit, Hibernorum Apostoli nomen meruerit, & eius discipuli tantos progressus in re Christiana fecerint, vt subsequenti ætate Scoticis monachis nihil sanctius, nihil eruditius fuerit, & in vniuersam Europam sanctissimorum virorum examina emiserint, quibus *Fulda* Germaniæ, *S. Gallus* Heluetiæ, aliæque vrbes, & monasteria originem debent suam. De his monachis intelligiendus

Religio Christiana in Hibernia.

Anno Christi 431. Palladius.

Vincent. lib. 9. c. 7.

Patricius.

Monachi Hiberni et sancti, & eruditi.

gicndus

gendus Henricus Antisiodorensis cùm ad Carolum Caluum scribit. *Quid Hiberniam memorem contempto pelagi discrimine penè totam cum grege philosophorum ad littora nostra migrantem? quorum quisquis peritior est, vltrò sibi indicit exilium, vt Salomoni sapientissimo famuletur ad votum.* Longè tum alia Monachismi quanquam recentis & nuper instituti facies erat, quàm hodie cernitur. Re ipsa cupiebant esse quod dicebantur, nihil fucatum illis, nihil personatum placebat, simplicitatis erat, non malitiæ, longè minus obstinaciæ si qua in re errabant. Opum autem & rerum sæculi tantus illis contemptus, vt eas non solùm non ambirent, sed oblatas etiam, & hæreditarias respuerent. Præclarè enim Columbanus & ipse Hiberniæ monachus, qui, vt Abbas Walafridus scribit, à Sigeberto Francorum rege magnifica pollicitatione, ne Regno suo decederet, inuitatus hoc ipsum respondit, quod & de Thaddeo Eusebius lib. Ecclesiast. histor. primo retulit, *Non decere videlicet, vt alienas diuitias amplecterentur, qui Christi nomine suas dereliquissent.* Episcopíque Britanni non minùs diuitias spreuisse videntur, cùm tam pauperes essent vt nihil proprium haberent. *Tres enim* (vt habet Sulpitius Seuerus) *Britanni Episcopi in Ariminensi concilio inopia proprij publico vsi sunt.* Anglosaxones etiam nostri illa ætate, in Hiberniam tanquam ad bonarum literarum mercaturam vndíque confluxerunt, vnde de viris sanctis sæpissimè in nostris scriptoribus legitur, *Amandatus est ad disciplinam in Hiberniam,* & in Sulgeni vita, qui ante sexcentos annos floruit,

Exemplo patrum commotus amore legendi,
Iuit ad Hibernos Sophiâ, mirabile, claros.

Indéque nostrates Saxones rationem formandi literas accepisse videantur quum eodem planè charactere vsi fuerint, qui hodie Hibernicis est in vsu. Sed hoc sanctitatis & bonarum literarum studium citò restinxit bellorum rabies. Anno enim sexcentessimo quadragessimo quarto à Christo nato, Egfridus Nordanhumbrorum rex cædibus & incendijs Hiberniam Anglis amicissimam confudit, quo nomine à Beda grauissimis verbis subaccusatur. Inde Norwegi Turgesio duce regionem per triginta annos indignissimis populationibus deuastauerunt, sed illo demùm ex insidijs sublato, in Norwegos cæde adeò atroci grassati sunt incolæ, vt vix nuncius tantæ cladis superfuerit. Norwegi hi procul dubio *Normanni* illi fuerunt, qui, vt inquit Eginhardus, Caroli magni temporibus, *Hiberniam Scotorum insulam aggressi, à Scotis*

Monachi.

Vadianus.

Walafridus.

Diuitiarum contemptus.

Episcopi Britanni.

Angli Saxones literas ab Hibernicis accepisse videntur.

Norwegi Hiberniam vastant.

Oustmanni. *in fugam conuersi erant.* Posteà *Oustmanni*, id est, *Viri Orientales*, è maritima Germannia in Hiberniàm venerunt, qui cùm magnæ & copiosæ mercaturæ specie quasdam vrbes occupâssent, difficillimum bellum breui concitârunt. Eodem ferè tempore Eadgarus Rex Anglorum potentissimus magnam Hiberniæ partem deuicit. Sic enim in eius quodam diplomate legitur. *Cui concessit cum Anglorum imperio propitia diuinitas omnia regna insularum Oceani cum suis ferocissimis regibus vsque Norwegiam, maximámque partem Hiberniæ cum sua nobilissima ciuitate Dublina Anglorum imperio subiugare.* Has externorum bellorum procellas grauior intestinæ seditionis tempestas excepit, quæ Anglo ad debellandam Hiberniàm viam patefecit. Dermicius enim Murchardi filius (*Dermot Mac Morrog* illi vocant) qui Orientali Hiberniæ parti (quam Lageniam siue *Leinster* vocant) cum imperio præfuit, ob tyrannidem, & libidinem regno exturbatus. Ororicij enim *Midiæ* reguli vxorem rapuerat, ab Anglorum Rege Henrico secundo, vt auxiliaribus armis in regnum restitueretur, impetrauit, Pactúsque est cum Richardo Comite Penbrochiæ, cognomento *Strongbowe* ex Clarensium familia oriundo, vt ad eum restituendum auxilium ferret, & ille Comiti cum Eua filia regni successionem confirmaret. Comes verò statim conscripta ex Wallis, & Anglis lectissima militum manu, & adscitis in belli societatem Giraldidis, siue *Fitz-Giralds*, Stephanide, siue *Fitz-Stephens*, & alijs ex Anglia nobilibus, Dermicium socerum in auitum regnum restituit, & paucis annis tantam Hiberniæ partem victoria complexus est, vt eius potentia Anglorum regi iam suspecta fuerit, qui promulgato edicto cum graui comminatione, Comitem & commilitones ex Hibernia reuocauit, & nisi nulla interposita mora parerent, publicatis bonis, proscripsit. Vnde Comes quicquid vel vxorio iure creuit, vel bello acquisiuit, regi pacto, & tabulis concessit, & ab eo Comitatus *Wesfordiæ*, *Offoriæ*, *Carloghiæ*, & *Kildariæ* cum quibusdam castris, tanquam beneficiarius cliens recepit. Coactis ergò copijs transmisit in Hiberniam Henricus noster secundus anno Christi cIↃ. C. LXXII. & insulæ principatum obtinuit. Omne enim imperium suum, & potestatem in illum transtulerunt Hiberniæ Ordines, Rothericus insulæ monarcha, proceres, & populus; vt Adriani PP. diploma, & annulum in inuestituræ signum omittam. Ille verò Hiberniæ Dominium Ioanni filio in manus tradidit. Quem cùm iam Rex esset, scriptitant Hiberniam vnà cum Anglia Romanæ Ecclesiæ tanquam

Dermicius Murchardi filius. (margin)

Richardus Strongbowe. (margin)

Henricus 2. Hiberniam ingreditur. (margin)

tanquam feudalem concessisse, & ab ea tanquam secundarium recepisse successorésque obligasse, vt trecentas Marcas Pontifici Rom. soluerent: Sed hoc in veritate falsum esse asserit, qui Pontificias partes ad mortem propugnauit clarissimus vir Thomas Morus. Romanos enim eiusmodi concessionem non posse exhibere, illam pecuniam nunquam exegisse, & reges Angliæ nunquam hoc agnouisse scribit. (Nec hoc sanè Augustinus Steuchus reticuisset qui Rom. Ecclesiæ vassallos sigillatim enumerat.) Negat etiam Morus ille regem suo iure in Hibernia per se cedere potuisse. Sed hæc extra callem. Iam inde à Ioanne Anglorum reges *Hiberniæ Domini* dicti fuerunt, donec Henricus VIII. patrum memoria in Hibernicis Comitijs Hiberniæ Rex ab insulæ ordinibus declaratus fuit, quòd quibusdam sediciosis Domini nomen non perinde ac regis sanctum, & verendum videretur.

Hibernia nunquam Rom. Ecclesia feudalis.

In Debellatione.

Cùm autem in illorum nobilium nomina inciderimus, qui primi Anglorum Hiberniam aggressi sunt, & fortissimè sub imperium Anglicum subiunxerunt: ne illis, & eorum posteris hanc gloriam inuidisse videamur, ex Hiberniæ (vt præ se fert titulus) Cancellaria apponemus.

Qui venerunt cum Dermicio Murchardi filio in Hiberniam.

Richardus Strongbowe Comes Penbrochiæ, qui ex Eua Murchardi Reguli Hibernici filia vnicam progenuit filiam, quæ Guilielmo Marescallo Penbrochiæ Comitatus titulum cum latifundijs in Hibernia attulit, & numerosam prolem, quinque scilicet filios qui sibi serie quadam successerunt sine prole omnes, totidémque filias quæ Hug. Bigodum Comitem Norfolciæ, Guarinum de *Montecanisio*, Gilbertum de *Clare* Comitem Glocestriæ, Guil. de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, Guiliel. *Breose* honoribus, liberis & possessionibus locupletarunt.

Robertus Stephanides.
Heruæus de Monte-Marisco.
Mauritius Prendergest.
Robertus Barrensis.
Meilerius Meilerinus.
Mauritius filius Giraldi.
* *Redmundus nepos Stephani.*

* *Reimundus alijs.*

Guilielmus Ferrandus.
Milo de Cogan.
Richardus de Cogan.
Gualterus de Ridensford.
Gualterus } *filij Mauritij Giraldi.*
Alexander }
Guil. Notte.
Robertus Bernardi filius.
Hugo de Laceio.
Guilielmus filius Aldelmi.
Guilielmus Macarellus.
Humfredus Bohunensis.
Hugo de Gundeuilla.
Philippus de Hasting.
Hugo Tirellus.
Dauid Gualensis.
Robertus Poërius.
Osbertus de Herlotera.
Guilielmus de Bendenges.
Adam de Gernez.
Philippus de Breoso.
Griffinus Stephani nepos.
Radulphus Stephani filius.
Gualterus Barrensis.
Philippus Guallensis.
Adam Herefordensis.

Quibus ex Giraldo Cambrensi adiungi possint,

Ioannes de Curcy.
Hugo Contilonensis.
Redmundus Cantimorensis.
Redmundus Hugonides.
Milo Meneuensis, & alij.





ibernia ex incolarum moribus in duas dispertitur partes, qui enim legibus teneri recusant, & incultiùs viuunt *Irishrie*, & vulgò *Wilde Irish*, id est, syluestres Hibernici, vocantur: qui verò legum potestatem sanctam habent, & iudicijs se sistunt, *Anglo-Hibernici* dicuntur, & eorum regio *The English Pale*. Verùm ex situ, seu potius Rectorum quondam numero, quinque continet portiones (Pentarchia enim olim erat) *Momoniam* videlicet ad Austrum, *Lageniam* ad Ortum, *Connaćtiam* ad Occasum, *Vltoniam* ad Septentriones, & *Mediam* in ipso ferè medio. Hibernia diuisio.

Mounster.



OMONIA, Hibernicè *Mown*, Anglicè *Mounster*, Vergiuio mari ad Austrum exposita iacet, à Connactia Sineo, à Lagenia Neoro fl. alicubi discreta: bifariam quondam diuisa in Momoniam Occidentalem & Australem. Occidentalem antiquiùs habitârunt *Gangani*, *Luceni*, *Velabri* & *Vterini*, Australem *Vdia*, siue *Vodia*. Nunc autem in septem Comitatus describitur, Kerryensem, scilicet Limiricensem, Corcagiensem Tipariensem, S. Crucis, & Waterfordiensem, quorum etiam in numerum Desmonia iam accensetur.

GANGANI ex nominis affinitate ijdem cum *Concanis* Hispaniæ fuisse videantur, quos origine Scythas, sanguinémque equinum potâsse (quod non insolens iampridem syluestribus Hibernicis) testatur Silius: Gangani.

Et qui Massagetem monstrans feritate parentem,
Cornipedis fusa satiaris Concane vena.

Et præter eum Horatius:

Et lætum equino sanguine Concanum.

Kerry (vt nunc vocatur) ad Sinei ostium eorum sedes erat. Regio auijs, & syluestribus montibus ædita, quibus crebræ inter- Kerry.

sunt

sunt valles cauæ, nemoribus etiam condensæ. Comitatus Palatini dignitatem, & iura Desmoniæ Comites in hoc habuere, sed hominum iniquitate, qui libertate vti & noluerunt, & nescierunt, in malorum sentinam, & seditiosorum perfugium iampridem conuersa erat. Syluestrium Hibernicorum animos ridicula opinio peruasit & etiam persuasit, illum qui in militari illo barritu, siue clamore quo in congressu magna vocis contentione vtuntur, reliquorum clamori non respondeat, subitò à terra arripi, & quasi volantem in has desertas valles deferri, ex quacunque Hiberniæ regione, ibi gramine vesci, aquam lambere, nec malè, nec bene esse sibi sentire, rationis, non orationis vsum tenere, à venantibus demum ministerio canum capi, & domos suas deduci. Huius regionis medium fluuiolus nunc anonymus

Trailes. *Trailes* oppidulum quodammodo desolatum (vbi Desmoniæ Comites ædes habuerunt) præterfluens interseecat, quem DVR

Dur fl. esse Ptolemæi, situs quodammodo innuit, & asseuerarem si *Duris*, qui inter huius occiduæ oræ portus hodie censetur, ad huius

Smerwic. sit ostium, vt à nonnullis accepi. Non procul hinc *Smerwic* statio (sic contractè pro *S. Mary-wic*) cernitur, ad quam nuper cùm Giraldus Desmoniæ Comes vir profunda in principem, & patriam

1580 perfidia, sceleratè assiduis agrorum vastationibus Momoniam attereret, appulsa est tumultuaria Italorum & Hispanorum manus à Gregorio PP. & Hispano in eius auxilium submissa, qui

Fort del Ore. loco hîc statiuis munito, quem *Fort del Ore* vocârunt, minis cœlum terrebant. Sed illustrissimi & bellicosi Baronis Domini Arthurij Grei Proregis aduentus, & primus impetus rem decreuit. Protinus enim se dediderunt, & maximam partem è medio sublati, quod rebus huius regni sic ferentibus, & seditiosis vndique imminentibus, consultissimum, & tutissimum videbatur. Ipséque

1583 Desmonius tandem trepida fuga in vicinas syluas coniectus, iamdudum in tuguriolo ab vno & altero milite irruente primùm sauciatus, posteà agnitus, capitéque truncatus perfidiæ, & vastatæ patriæ pœnas dependit.

Ganganis subiecta est longè latéque ad Austrum *Desmonia*,

Desmond. Hibernis *Dassown*, Anglis *Desmond*, quondam à tribus infessa

Luceni. populis, *Lucenus* scilicet, *Vellabris*, & *Ibernis*, qui *Vterini* in nonnullis exemplaribus concipiuntur. LVCENI à Lucensijs Hispaniæ, qui oppositam oram tenuêrunt, & nomen & originem traxisse

Velabri. videantur. VELABRI ab *Aber*, id est *æstuarijs*, sic sunt nominati, quod ad æstuaria sedêrunt, vnde etiam Artabris, & Cantabris

facta appellatio. Hos statuit Orosius ad N O T I V M P R O M O N- T O R I V M, hodie *Biar head* nautis, quod Hispaniam spatioso interuallo procul spectat. Sub Notio hoc promontorio, I E R N V S fl. ab Oceano ebibitur, ad quem *Dunk-eran* sedes Episcopalis cernitur. *Dunk-eran* hæc quæ Hiberno-Scotis *oppidum Eran* denotat, non solùm se esse I V E R N I M vrbem, quam Ptolemæus vocat, sed flumen etiam esse *Iernum* illum expressè loquitur; cuius appellatio vt totius Insulæ ab *Hier* Hibernicorum facta videtur, quod Occasum significat. Est enim vltimus huius regionis ad Occidentem fluuius, vt ipsa Hibernia vltima totius Europæ Insula. I B E R N I qui etiam ὕπερνοι, id est, vt ego interpretor, *superiores Hiberni* hunc fluuium ad alterum promontorij latus accoluerunt, vbi *Berehauen*, & *Baltimore*, copiosa halecum piscatura portus notissimi. Iuxta quos habitat *Mac Carti More*, ex Hibernica origine regulus, qui anno 1566. possessiones & latifundia sua Dominæ E L I Z A B E T H A E in manus tradidit, & ab ea recepit, vt Anglico more, clientelari iure, fiduciæ nomine teneret. Eodémque tempore Comes de *Glencar*, & Baro Valentiæ creatus est, vir in hoc tractu magni nominis, & potentiæ, Giraldidis olim infensissimus, qui maiores suos, vt ille contendit, Desmoniæ Reges his auitis sedibus exuerunt. Giraldidæ enim isti, siue *Fitz-Giraldes*, ex Kildariensi familia oriundi, deuictis Hibernicis, amplissima hic sibi latifundia acquisiuerunt, & ex illis Mauritius *Fitz-Thomas* primus Desmoniæ Comes anno salutis 1355. ab Edwardo tertio creatus, hæreditatem adeò stabilem, & firmam reliquit, vt in eius stirpe ad Comitem perditissimum hunc rebellem, quem dixi, ille honor perpetua quasi serie descenderit.

Notium prom. | Biar head. | *Iernus.* | *Iberni.* | Berehauen. | Baltimore. | *Mac-Carti-More.* | *Desmoniæ Comites.*

Post *Ibernos* ὐδίαι, qui & V O D I A E, & V D I A E habitârunt, cuius nominis vestigium expressiori indicio se patefacit in agro Kilkenniensi, pars enim eius maxima *Idou*, & *Idouth* nominatur. Incoluêrunt hi Comitatum Corcagiensem, Tripirariensem, Limiricensem, Kilkenniensem, & Waterfordensem. In Corcagiensi Comitatu vrbs est *Corcagia* Giraldo, *Kork* Anglis, & *Korcach* indigenis, astrictiore mœnium ambitu conclusa, & vna quasi directa platea protensa, emporiolum tamen frequens, & celebre, sed ita seditiosis vicinis circumsessa, vt perpetuas excubias agitent, quasi perpetua obsidione essent incincti, & in agrum filias elocare non audeant, vnde contractis inter se nuptijs ciues omnes aliquo affinitatis gradu se inuicem contingunt. Briocum virum

Vodiæ, & Vdiæ. | Korke. | *Briocus.*

rum sanctissimum, à quo *Sanbriochiana* in Britannia Armorica diœcesis vulgò *S. Brieu* nomen assumpsit, hinc oriundum scribit Robertus Cenalis. Sed in hoc à veritate abijt, quod Coriondos Hiberniæ in hac vrbe statuerit. Non enim huius vrbis meminit Ptolemæus. Qui nunc autem Comitatus de *Corke* dicitur olim Regnum de *Corke* dictum fuit; eoque nomine ciuitatem ipsam, (vno Cantredo excepto) dedit Rex Henricus secundus Roberto filio Stephani i. *Fitz-Stephen*, & Miloni de *Cogan*, *tenendum de Rege & Ioanne filio eius per seruitium 60. Militum*: A filio Stephani vero hærede genus recta serie ducit Georgius Carew Miles clarissimus, qui nunc huic Prouinciæ Momoniæ præficitur. Flumen quod hanc vrbem *Cork* præfluit idem videatur, quod DAVRONA Ptolemæó dicitur. SAVRANVS enim, & *Sauerenus* Giraldo, vna tantùm immutata literula, nominatur. Quæ intercedit inter hæc nomina affinitas, hoc mihi dictauit, & maiori sanè cum probabilitate, quàm si Dauronæ nomen proximo flumini adaptarem, qui Corcagiensem Comitatum, & Tripariensem interfluens per *Lismor* Oceanum petit, & historicis *Auen mor*, id est, *flumen magnum*, appellatur, de quo Nechamus:

Charta antiqua H. 2.

Regnum Corck.

Daurona & Saurenus.

Lismor.

Vrbem Lissimor pertransit flumen Auenmor,
Ardmor cernit vbi concitus æquor adit.

Ardmor.

Ardmor enim viculus est ad ostium, cui ad alteram ripam *Yoghall*, statio satis tuta opponitur, quam nuper proditam ille seditionis fax Desmoniæ Comes miserè diripuit, sed huius proditionis pœnas Prætor mox suspendio luit. In huius vicinia magnos habet prouentus Vicecomes Barrensis, à Roberto Barrio Anglo prognatus, qui in expugnanda Hibernia operam nauauit egregiam.

County of Tiborary. Holycrosse.

In Tripariensi Comitatu, nihil memoratu dignum se offert, nisi quòd sit ibi Palatinatus, & *Holy crosse* in eo oppidulum magnis gaudeat immunitatibus, quæ in honorem, vt tradiderunt Hibernici, fragmenti Crucis Dominicæ concessæ fuerunt. In Limirincensi agro Limiricum vrbs est, quam diuiso alueo *Senus* fl. nobilissimus circumfundit, Hibernicis *Loumeagh*, Anglis *Limerick*. Sedes hæc est Episcopalis, & Emporium Momoniæ celebre, à Reimundo Crasso Anglo Guilielmi Giraldidis filio primùm expugnatum, posteà à Duuenaldo Hibernico Thuetmoniæ regulo incensum, deinceps Philippo *Breoso* Anglo in *feodum* datum, & à Ioanne rege castello munitum. A quo haud procul ad Austrum *Emly* siue *Ann* episcopalis est sedes, quæ olim frequentissima

Limericke.

quentissima fuisse perhibetur. *Surius* flumen nobile accolis *Showr* ex hoc Triparariensi agro in Kilkenniensem defertur, qui è Bladina monte profusus per *Offiriam* inferiorem, quæ Butleris Comitis, & *Thurles* quæ illis Vicecomitis titulum præbet, primùm Cassiliam vrbem adit Archiepiscopali dignitate ab Eugenio PP. exornatam, cui nouem subsunt suffraganei Episcopi. Indéque iuxta Waterfordiam alijs duobus fluuijs adauctus in oceanum exoneratur. Vnde Nechamus noster: Showre fl. Suyrus. Cassilia.

Suirius insignem gaudet ditare Waterford, Waterford.

Æquoreis vndis associatur ibi.

Hæc vrbs *Portblargy* Hibernis & Britannis, *Waterford* Anglis appellata, à Norwegis Piratis constructa quamuis cœlo sit crassiusculo, solo minus læto, & angustioribus coarctata vicis, ea tamen portus est opportunitas, vt opulentia & frequentia secundas in Hibernia ferat, fide & obsequio in imperium Anglicum semper singulari. Ex quo enim Richardus Comes Penbrochiæ expugnauit, Anglis Hiberniam subigentibus tutam fide sua, & quiete, securamque à tergo pacem semper præstitit. Vnde Reges Angliæ plurimas, & maximas immunitates concesserunt, quas Henricus septimus auxit, & confirmauit, eò quòd contra ementitum illum principem Perkinum Warbec qui plenis impudentiæ velis ad summum regiæ dignitatis gradum enitebatur, ciues se fortiter & prudenter gessissent. *Vita Griphini filij Conani.*

Leynster.



Ltera Hiberniæ pars incolis *Leighnigh*, Britannis *Lein*, Anglis *Leynster*, scriptoribus Latinis *Lagenia*, & antiquis Sanctorum vitis *Lagen*, tota maritima ad Orum iacet, à Momonia *Neoro* fluuio, quem multis tamen in locis transcendit, à Connacthia aliquandiu *Sineo*, à Media suis limitibus terminata. Fertilis & frugifera est terra, mitissimo cœlo, nec inclementibus incolarum ingenijs. Ptolemæi ætate sedes erat *Brigantibus*, *Coriondis*, *Menapijs*, *Caucis* & *Blanis*, & ab his Blanis fortasse deducta, & contracta illa recentiora nomina *Lein*, *Leinigh*, & *Leinster*. Nunc autem distinguitur in Comitatum *Wexford*, *Caterlogh*, *Kilkenny*, *Dublinensem*,

nensem, Kildariensem, Comitatum Regis, Comitatum Reginæ, Longfford, quibus *Fernes*, & *Wicklo* nunc annumerantur.

Brigantes. *Birgus nunc* Barrow. BRIGANTES sederunt inter Suiri ostium, confluentésque *Neori* & *Barrowi*, qui BIRGUS Ptolemæo dicitur, sub vrbe Waterfordia. Quia verò Brigantium vrbs fuerit antiqua in Hispania BRIGANTIA dicta, omnem mouet lapidem Florianus *del Campo*, vt hos Brigantes ex sua deducat Hispania. Si verò huiusmodi coniecturæ sit locus, æquè probabiliter à nostris Brigantibus, quæ gens vicina, & numerosissima, deducerentur. Sin autem verum sit, quod quædam exemplaria habent hos BIRGANTES dictos fuisse, cornicis oculos confiximus vterque, à BIRGO enim flumine quod circumcolunt, nominatos fuisse, ipsum nomen ferè persuadeat.

Coriondi. Inter *Neorum* & *Birgum*, habitârunt CORIONDI, vbi nunc *Carloo*, siue *Caterlogh* Comitatus, & agri Kilkenniensis pars non minima, atque etiam vlteriùs vbi *Ossiria* Superior, & Ormondia, Ormond. quæ Hibernicis *Vrrown*, Anglis *Ormond*, & vulgò corruptissimè *Wormewood*. Harum neutra quicquam præter suos Dominos memorandum habet. Ossiria superior enim suum Baronem Barnabam *Fitz-Patric*, ab Edwardo Sexto eo honore auctum habet. Ormondia autem ex clarissima Butlerorum familia, plures
1318 Comites numerat à Iacobo Primo, quem Edw. III. eò honoris euexit, cuius maiores iam olim honorarij erant Hiberniæ pincernæ, vnde illis hoc nomẽ *Butler* impositum. Hanc Familiam arctissima affinitate Th. Beckettum Archiepiscopum Cantuariensem attigisse certum est, & post eius cædem, in Hiberniam à Rege Henrico II. fuisse translatam, qui existimauit se facti inuidia deoneraturum, si Becketti affines prouentibus, & honoribus augeret. Quòd verò nonnulli Hibernici, & qui fide digni videri volunt, homines quosdam in hoc tractu quotannis in lupos conuerti affirmant, fabulosum sanè existimo, nisi fortè illa exuberantis atræ bilis malitia, quæ λυκανθρωπία medicis dicitur, corri- *Lycanthropia morbus.* piantur, quæ eiusmodi phantasmata ciet, vt sese in lupos transformatos imaginentur. Nec ego aliud de Lycaonibus illis in Liuonia transmutatis opinari ausim.

Bladinæ mont. Infra Ormondiam *Blew Blemy*, Bladinæ montes vocat Giraldus,) se leuiter conuexis iugis attollunt, è quorum visceribus quasi maternis *Suirus* quem dixi, *Neorus*, & *Birgus* æduntur, & diuisis alueis decurrentes, priusquam Oceanum adeunt, concor- *Tres sorores.* cordibus se consociant aquis, vnde *Tres sorores* ab antiquis dictæ.

ctæ. *Neorus* præter multa quæ stringit propugnacula, *Kilkenny* appositam habet, id est, *Cella, siue Fanum Canici*, qui antiquitùs ob vitæ solitariæ sanctitatem hoc tractu maximè inclaruit. Municipium est nitidum, elegans, copiosum, & inter mediterranea huius insulæ facilè primum. Diuiditur oppidum in Hibernicum, & Anglicum; Hibernicum quasi suburbium est, & templum illud Canici habet quod & nomen dedit, & Episcopo sedem præbet. Anglicum verò oppidum multò est recentiùs, à Ranulpho tertio Cestriæ Comite, vt legi, constructum, mœnibúsque ab Occasu, à Rob. Talbotto viro nobili, & castro à Butleris, vt existimant, firmatum. Certum autem est in diuisione terrarum inter filias Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ filiæ tertiæ obtigisse, quam duxit Gilbertus de *Clare* Comes Glocestriæ. Inferiùs ad eundem Neorum sedet oppidulum munitum Anglicè *Thomas towne*, Hibernicè *Bala-mac-Andan*, id est, *Oppidum filij Anthonij*, vtrumque nomen ab extructore Thoma Fitz-Anthonio Anglo inditum est, cuius hæredes etiamnum huius Domini agnoscuntur. Posteà Neorus in Birgi sororis amplexus ruit. Thomas towne.

Birgvs, nunc *Barrow*, è Bladina etiam monte profluens, solitarius multis anfractibus delatus, antiquam illam vrbem Rhebam à Ptolemæo memoratam prętermeat, quæ nomine etiamnum sarto tecto, *Rheban* dicitur; sed pro vrbe est planè πόλις ἄπολις, vt inquit ille, pauculæ scilicet casulæ cum propugnaculo, Nobilem tamen virum N. de *S. Michaele* Baroneti titulo exornat, qui vulgò *The Baronet of Rheban* appellatur. Inde Birgus per *Dournam* quæ Euæ minimæ natu filiæ Guilielmi Marescalli, vxori Guilielmi Breosi Domini de *Brecknoc*; & *Caterlagh* vulgò *Carlogh* quæ maximæ natu eiusdem filiæ obuenit, Lechliniam, Hibernicè *Leighlyn* adit, regium oppidum à Bellinghamo illo nobilissimo Prorege, patrum memoria, castro munitum, iámq; Baroniam de *Odrona* intermeat, quæ ad Carewos Deuonios spectauit, ex quo N. de *Carew* Miles Anglicus Digonis Hibernici Baronis filiam in vxorem duxerat, *Cauanaghi* hîc circumquaque agunt, qui à Duuenaldo Dermicij vltimi Lageniæ Regis iuniori, siue notho, (vt aliqui tradunt) filio oriundi, in numerosam familiam propagati, viri bellicosi, reíque equestris gloria insignes, & qui antiquam adhuc in summa paupertate spirant nobilitatem. Sed ob nescio quæ inuicem homicidia ante multos annos admissa capitali odio dissidentes, per mutuas iniurias & clades se quotidie conficiunt. Ex his autem cùm Angli quidam suis in Hibernia

Birgus. Barrow. Rheba. Rheban. Baronet of Rheban. Cauanaghi.

nia poſſeſſionibus præfeciſſent, circa Edwardi II. tempora regionem ſibi vſurparunt, & *O More* nomen aſſumpſerunt, conſociatiſque ſibi *Tolis* & *Brenis* Anglos paulatim è regione inter *Carlogh* & Mare Hibernicum ſubmouerunt. Inter hos *Neorus* & *Birgus* aquas commiſcent, vbi loci *Roſſe* vrbs ampla floruit mercimonijs & habitatoribus frequens, ab Iſabella Comitis Richardi *Strongbow* filia mœnibus magno ambitu armata, quæ ſolummodò nunc oſtendit. Diſcordia enim inter ciues & religioſos flagrante, iam pridem ferè in nihilum recidit. *Neorus* & *Birgus* pauca hinc milliaria vno alueo emenſi *Suro* ſorori maximæ, & nomen & aquas offerunt ſuas, qui ſtatim in Oceanum ſcopuloſo oſtio immergitur, vbi à ſiniſtra anguſta ceruice excurrit promontoriolum, quod ædituam turriculam nauigantibus prætendit, à Roſſenſibus cùm floruêrunt, poſitam, quò tutiùs oſtia ſubirent.

O More.
Ex libello Patricij Finglaſſ.
Roſſe.

Sub hoc oſtio MENAPII tenuêrunt promontorium ad Lybonotum, vbi nunc Comitatus Weſhfordiæ Hibernicè *County Reogh*. A Menapijs maritima inter Belgas gente hos Menapios aduenìſſe, nomen quodammodo innuit. Verùm an ex his, vel illis Carauſius ille fuerit, qui aſſumpta purpura Britanniam contra Diocleſianum occupauit, dixerint alij. Illum enim *Menapia ciuem* vocat Aurelius Victor, & *Menapia* vrbs non in Belgica, ſed in Hibernia à Geographis ſtatuitur. Hoc ipſum promontorium HIERON, i. *Sacrum*, vocat Ptolemæus, & eadem ſignificatione ab incolis etiam vocatum fuiſſe non dubitârim. Huius enim extremum oppidum ad quod Angli primam exſcenſionem in hanc inſulam fecerunt, *Banna*, quod Sacrum ſonat, lingua patria vocârunt.

Menapij.
Hieron. prom.
Bvaun Hibernicè ſacrum ſignificat.

Ab hoc Sacro promontorio littus in Ortum obuerſum ad Septentrionem longo tractu procurrit, cui vadoſa obiacent in mari loca nauigantibus inſidioſa, quæ nautæ The grounds vocant. Hìc MODONAM fl. & ad eius oſtium MENAPIAM vrbem ſtatuit Ptolemæus, quæ ita ſuis nominibus excidêrunt, vt aliquid lucis in tantis tenebris elicere planè diffidam. Verumenimuerò cùm vnum ſolummodò flumen hoc loco ſe effundit, quod nunc *Slane* dicitur, & ad eius oſtium vbi ſtagnat, vrbs ſit Germanico nomine *Weyſford*, totius Comitatus caput; & *Slane* MODONAM, quæ *Flemingos* olim Barones habuit, & *Weyſford* MENAPIAM fuiſſe, confidentiùs coniectarim, eóq; magis quòd hoc nomen ſit recentius & ab illis Germanis impoſitum, qui *Oaſtmanni* Hibernis appellantur. Cæterùm non primæ magnitudinis vrbs eſt, ſed cum

The grounds.
Modona flu.
Menapia.
Slane.
Weyſford.

cum primis memoranda, quòd primùm totius Hiberniæ in Anglorum fidem, Stephanide Duce fortissimo oppugnante, se contulerit, Anglorúmque facta fuerit colonia, vnde totus hic ager Anglis est refertissimus, qui Anglorum antiquo vestitu, & idiomate etiamnum vtuntur, ita tamen vt Anglohibernicè planè loquantur. Dermicius qui Anglos in Hiberniam vocauit, hanc vrbem, & viciniam Stephanidi in perpetuum concessit: sed cùm ille ius suum Regi Henrico secundo in manus tradidisset, in R. Penbrochiæ Comitem ille transtulit, vt clientelari iure à se & regibus Angliæ teneret, vnde per Comites Marescallos, *Valentios* è stirpe Lusigniana, & *Hastingos* ad *Greios* Dominos de *Ruthin* descendit, qui passim in antiquis Chartis *Waisfordiæ Domini* olim nominabantur. De hoc flumine habe hunc qualemcunque Nechami versiculum;

Ditat Enestorti flumen quod Slana vocatur,
Hunc cernit Weisford se sociare sibi.

C A V C I, qui item gens erat maritima Germaniæ proximè Menapios habitârunt, non eo interuallo quo in Germania dissiti. Horum fuit maritima illa regio, quam *O More*, & *O Brin*, Hibernicæ familiæ incolunt, vnà cum Comitatu Kildariensi. In maritima hac regione O V O C A flumen à Ptolemæo ponitur, ad quod *Arcklo* castrum sedet, qui fluuius, vt inquit Giraldus, *non minùs influentibus, sinúmque replentibus, quàm elapsis omnino marinis aquis innatæ dulcedinis saporem retinens illibatum vsque in ipsum mare impermixtas salsedine vndas conseruat.* Adiungam etiam quod ille in eodem capite, de *Wiklo* proximo portu habet, quem *Winchiligello* appellat. *Est portus apud Winchiligello eo latere Hiberniæ quo proximiùs Wallias respicit, qui in generali maris refluxu vndas recipit influentes, in reuersione verò fluctuum, quas iam recepit, emittit ac amittit. Est & aliud notabile, quia cùm totum iam sinum elapsis vndis refluum mare deserit, per omnem tamen anfractum continua salsedine fluuius influens amaricatur.* Cauci.

Ouoca fl.

Kildariensis Comitatus ager est lætissimus, de cuius pascuis Giraldus illos Virgilij versus vsurpat: Kildare.

Et quantum longis carpunt armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponit.

Kildaria primum, & præcipuum est oppidum, cui honori erat in primis Ecclesiæ Hibernicæ incunabulis, Brigida virgo sanctitate, & virginitate venerabilis, cuius miracula, & ignem inextinctum tanquam in Vestæ adytis penetralibus à virginibus sacris S. Brigida.

 asserua-

asseruatum cinere nunquam excrescente, commemorare non libet. Richardi Comitis Penbrochiæ hæc fuit habitatio, posteà Guilielmi Marescalli Comitis itidem Penbrochiæ eius generi, per cuius filiam quartam Sibillam ad Guilielmum de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, & per eius itidem ex ea filiam Guilielmo *Vescy*, cuius filius Guil. *Vescy* Iusticiarius Hiberniæ cum regis Edwardi primi gratia excidisset ob simultates inter ipsum, & Ioannem filium Thomæ Giraldi, filioque legitimo orbatus esset, concessit Kildariam & alias in Hibernia terras regi, vt filium spurium de *Kildare* cognominatum de alijs terris *feofaret*. Paulóque pôst Ioannes ille Fitz-Thomæ Giraldi, cuius maiores in expugnanda hac insula summa cum virtute desudârunt, ab Edwardo secundo rege Angliæ castro & villa *Kildariæ* donatus primus Kildariæ Comes est creatus, in cuius posteris illa dignitas iam inde effloruit. Gigantum verò choream quam hoc in agro statuit Giraldus, fabulosæ antiquitatis admiratoribus libenter relinquo. Non enim ego fabellis indulgere decreui.

Archiua Regia. *Comites Kildariæ.* *Gigantum chorea.*

Eblani. Vltra Caucos egerunt EBLANI, vbi nunc ager Dublinensis, & *Meth*, altera è quinque Hiberniæ portionibus, Comitatus verò Dublinensis ad mare est gleba fertili, pascuis lætis, syluis autem ita nuda, vt cespite bituminoso, vel fossili ex Anglia carbone plerumque vtatur. Incolis autem & oppidis refertissimus; sed vnum pro cunctis fama loquatur, vrbem scilicet illam, quam Ptolemæus EBLANAM dixit, nos *Develin*, Latini *Dublinium*, & *Dubliniam*, Cambrobritanni *Dinas Dulin*, Saxones olim Duflin, & Hibernici *Balacleigh*, id est, *Oppidum super crates*, subiectis enim in palustri loco cratibus, conditam affirmant, vti Hispalis Hispaniæ, quam sic nominatam tradit Isidorus, quòd in palustri solo suffixis profundo palis locaretur. Regia hæc Hiberniæ vrbs est, emporium nobilissimum, & primæ iustitiæ forum, mœnibus validum, ædificijs splendidum, ciuibus frequens, castello ab Henrico *Loundre* Archiepiscopo firmatum, & quindecem templis exornatum, è quibus nobilissimæ sunt S. Patricij ædes à Roberto *Cumin* extructæ, seu potiùs restauratæ, quæ sedes Archiepiscopalis; & Christi, in qua Richardus *Strongbow* Penbrochiæ Comes, expugnator ille Hiberniæ splendido sepulchro conditur. Immunitatibus etiam gaudet multis. Olim pro summo magistratu Præpositum habuit, sed anno reparatæ salutis 1400. vt Maior, & duo Balliui quotannis eligerentur, concessit Henricus quartus, Balliuos autem posteà in Vicecomites Edwardus vi. commu-

Eblana. *Develin.* 1220

commutauit. Hodiè verò D. ELIZABETHA ad ingenia melioribus literis excolenda faustis auspicijs Academiæ ponit fundamenta. Nec quicquam hîc deest, quod in florentissima vrbe desideres, nisi quòd portui plurimùm officit arenosus cumulus reciproco maris meatu, in *Auen-Lifny* ostium aggestus, sic enim præfluentem fluuium vocant, id est, *Amnis Lifnius*, qui paulò superiùs exortus defluit per *Castleknok* Baroniam olim *Tirellorum*, quorum stirps mascula defecit circa annum 1370. *Lifnius* hic proculdubio à Ptolemæo memoratur, verùm Librariorum incuria suo loco exulat. LIBNIVS enim fluuius eadem planè Latitudine ad alteram insulæ partem, vbi nullus eiusmodi fluuius in Ptolemæi exemplaribus statuitur, sed de exilio, si placeat ad suam Eblanam, iam postliminiò redeat, & habeas, si placeat, hosce Nechami de isto flumine versiculos:

Castleknoke. Libnius fl.

Visere Castel-Knok non dedignatur Auen-Liff,
Istum Dublini suscipit vnda maris.

De vetustate verò Dubliniæ quod dicam, nihil certi occurrit, vetustissimam tamen esse Ptolemæi authoritas persuadet, & eo sanè tempore, quo Ptolemæus floruit, ab Auellano conditam ciues produnt. Saxo Grammaticus Danicis bellis miserè conuulsam fuisse tradit: posteà in Eadgari Anglorum Regis potestatem deuenit, quod Diploma iam dictum confirmat. Deinde occupârunt Norwegi, vnde in vita *Gryffithi ap Cynan*, Principis Walliæ legitur, Haraldum Norwegum, cùm maximam Hiberniæ partem subiugâsset, Dubliniam condidisse. Demùm verò in primo Anglorum aduentu eorum virtuti concessit, & ab illis fortiter defensa est, cùm Ausculphus Dublinensium Princeps, & posteà Gottredus Rex Insularum eam acriter vndiq; adorirentur. Iam inde verò deducta in hanc ex Anglis, præcipuè ex Bristoliensibus Colonia, multis trepidis rebus, & angustijs, præclara suæ fidei in Anglorum reges documenta dedit. Vbi *Lifnius* fl. in mare se condit *Houth* mari ferè circumfunditur, à quâ nobiles de *S. Laurence* dicti qui ibi habitant, Barones de *Houth* nominantur. Interiùs Dublinensibus adiacet ad Aquilonem *Fingall*, cultissima regiuncula, & quasi huius regni horreum, tantam frumenti vim quotannis suppeditat. Certátque hîc quodammodo tellus cum agricolarum laboribus, quæ alibi per hanc insulam neglecta & inculta de ignaua incolarum desidia grauissimè conqueri videtur.

Fingall.

Methe.



Eliquus Eblanorum ager, olim regnum fuit,& quinta Hiberniæ portio,quam patrio vocabulo *Myb* dicunt,Angli *Methe*, Giraldus *Midiam*,& *Mediam*, forsitan quòd sit in ipso Insulæ medio. Vmbilicum enim Hiberniæ *Kil-lair*,in hac parte castrum,quod videtur esse Ptolemæi LABERVS, perhibent, ipsúmque nomen nō aliud innuit.*Lair* enim lingua Hibernica medium significat. Hæc ab Hibernico mari ad Sineum vsq; flumen protensa iacet,*quoad glebam*(vt inquit Barthol.Anglicus) *fertilis in frumento.pascuis, & armētis, abundans in piscibus,carnibus & alijs victualibus butyri, & casei,atque lactis,fluminibus est irrigua. Aspectum habet delectabilem,aërem salubrem. Quoad syluas,& paludes, in eius extremitatibus habet aditum valdè fortem,& ideò propter populi multitudinem, castrorum,& oppidorum fortitudinem,* CAMERA *vocatur* HIBERNIAE *vulgariter propter pacem.* Patrum memoria in duas partes publico ordinum conuentu dispertita fuit hęc regio;in Mediam scilicet Orientalem,& Occidentalem. Orientalem *Boandus* fl. qui Ptolemæo BVVINDA primùm interfluit,& posteà cùm *Drogbda* elegans & frequens oppidum à ponte sic dictum allucrit, hanc partem ab Vltonia secludit. A velocitate hunc fluuium nominatum, quid si existimemus? *Boan* enim etiam Hibernicè quàm Britannicè *Velocem* denotat, Nechamúsque noster de hoc cecinit:

Ecce Boand qui Trim celer influit,istius vndas
Subdere se salsis Drogbeda cernit aquis.

Trim verò illud oppidum est melioris notæ, & antiqua quasi Baronia Laceiorum. Occidentalis Media præter *Laberum* iam dictum, & *Deluin*, quæ olim Petrum *Meset*,nunc clarissimam Nogentorum ex Anglia familiam Baronis honore exornat, nihil memorandum habet.Gilbertus enim *Nogent* (vt habet ille nobilis eruditissimus Richardus Stanihurstius, qui nuper de rebus Hibernicis disertè scripsit) vir census equestris ob operam bello Hibernico egregiè nauatam Deluiniæ, & Fouriæ colōnijs ab Hugone Laccio Mediæ expugnatore muneratus erat, è cuius stirpe

Laberus.

Camera Hiberniæ.

Buuinda.
Droghda.

ſtirpe Deluiniæ Barones enati ſunt. Hibernicas gentes *O Malaghlen, Mac Coghlan, O Madden, Magogbigan*, quorum vel nomina barbarum quiddam ſtrepunt, lubens alijs relinquo. Scribunt Hibernici regionem hanc ſuos quondam habuiſſe reges, Slaniúmque Hiberniæ Monarcham poſteà regali menſæ appropriâſſe. Cùm autem Angli pedem in Hibernia fixiſſent, Hugo Laceius maximam eius partem ſubiugauit, illíque in *feodum* conceſſit Rex Henricus ſecundus, *Dominúmque de Media* dixit, qui ab Hibernico dum *Derwartha* caſtrum conderet ex improuiſo capite truncatus. Ille duos filios ſuſcepit Hugonem Comitem Vltoniæ, de quo poſteà, & Walterum Dominum de *Trim*, qui Gilbertum ſuperſtite patre defunctum genuit. Per Gilberti autem filias Margaretam & Matildem, altera pars per *Ieneuillos*, vt ſcribunt, ex familia Lotharingica, & *Mortuomarios* in *Domanium* regium. Petrus enim de *Ieneuill* ex illa Matilde natus Ioannam Rogero de *Mortuomari* Comiti *Marchiæ* enuptam genuit: altera per *Verdonos* ad varias in Anglia familias eſt deuoluta. *Hugo Laceius.* *Ieneuilli.*

Sineum flu. inter Mediam & Connacthiam interlabi diximus, hic Ptolemæo SENVS, Oroſio SENA, & nonnullis exemplaribus SACANA, accolis verò *Shannin* dicitur, id eſt, vt aliqui interpretantur, *flumen antiquum.* E *Therne* montibus in Vltonia effunditur, continuóque ſecans in meridiem agros, modò ſe in ſtagna refundit, modóque in anguſtias ſe reſorbet, cúmque vnum & alterum lacum diffuderit, intra margines ſe colligens MACOLICVM, nunc (vt vt eruditiſſimus Geographus G. Mercator obſeruauit) *Malc*, cuius meminit Ptolemæus, inuiſit, ſtatímque ab altero ſpatioſo lacu excipitur (*Lough Regith* appellant) cuius nomen, & ſitus RIGIAM vrbem quam Ptolemæus eò loci ſtatuit, non procul abfuiſſe quodammodo ſubinnuit. Vbi verò lacum hunc præteruectus anguſtiori alueo intra ripas ſe colligit *Athlon* oppidum illi inſidet, ſub quo flumen ponte è viuo ſaxo pulcherrimo magno ſeditioſorum terrori Dominus Henricus Sidnæus laudatiſſimus Hiberniæ prorex nuper coniunxit. Inde verò Senus maximarum nauium capax diducto alueo Limiricum vrbem, Hibernicis *Loumneagh*, Anglis *Limerike* amplectitur, de quo iàm diximus. Hinc per ſexaginta plùs minùs milliaria Senus rectus, grandíſque in occaſum properat, demúmque in Oceanum occidentalem vaſto oſtio ad *Knoc Patric*, id eſt, *Patricij collis*, euoluitur. Sic enim Nechamus locum illum vocat in his de Seno verſiculis: *Senus.* *Macolicum.* *Rigia.* Limericke.

Fluminibus magnis lætatur Hibernia, Sineus
Inter Connatiam, Momoniámque fluit.
Transit per muros Limirici, Knoc Patric illum
Oceani clausum sub ditione videt.

Connagh.



Varta Hiberniç pars occasum respiciens Seno flumine, Banna, & Oceano inclusa, Giraldo *Connacia*, Anglis *Connagh*, & Hibernis *Connaghty* dicitur. Hodie distribuitur in Comitatus *Claria, Le-trimme, Gallweia, Rosecomin, Maio, Sligo.* Antiquitùs autem Ptolemæi ætate AVTERI, & NAGNATAE totam insederunt. Tam arcta verò cognatio inter *Nagnatas* & *Connaghty* intercedere videtur, vt vel *Connaghty* inde enatum, vel hoc nomen *Nagnata* à *Connaghty* detortum existimare liceat. Nisi quis à NAGNATA portu cuius meminit Ptolemæus *Connaghty* factum suspicetur, & inde regioni nomen impositum. Portus enim *Cuon* patria lingua dicitur, cui si addas *Nagnata* à *Connaghty* non multùm abludet. Cæterùm regio vt alicubi læta, & ferax, ita subuuidis quibusdam locis, herbidis tamen, quos à mollitie *Boghes* appellitant, vt reliqua passim insula, periculosa, & syluis opacioribus, & crebrioribus cōdensa. Ora autem maritima multis sinubus, & nauigabilibus alueis peruia accolas ad nauigationes quodammodò inuitat, & prouocat, sed innatæ desidię dulcedo ita detinet, vt ostiatim malint victum quærere, quàm honestis laboribus paupertatem repellere.

Boghes.

Auteri.

AVTERI, quos dixi, Australiorem huius Connacthiæ partem olim occuparunt, vbi nunc *Twomondia* siue *Claria, Clan-Richardi* regio, & Baronia de *Atterith*, quæ Auterorum nomen in se planissimè prodit.

Twomond.

Twomon, Giraldo *Thuetmonia* (quæ quamuis vltra Senum iaceat, Momoniæ adiudicatur) grandiori promontorio in mare proijcitur, sede Archiepiscopali, quam *Toam* dicunt, & suis Comitibus celebris, *O Brenis* scilicet, qui è veteribus Connachtiæ regulis oriundi, ab Henrico VIII. Twomondiæ Comitum titulo sunt honorati. Hæc regio, vel maxima eius pars Anglis *Clariæ*

Comitatus

Comitatus appellatur à Thoma *Clare* iuniori filio Gilberti primi, Comitis Glocestriæ, cui hanc regionem Rex Edwardus primus concessit. *Clare Comitatus.*

Clan-Richard, id est, *Terra filiorum Richardi*, his est contermina, nomen Hibernico more à Richardo quodam sumpsit ex Anglica familia, de *Burgo*, siue *Burgensis* dicta, quæ posteà maximi nominis, & potentiæ in hoc tractu fuit, & è qua Richardum de Burgo Henricus VIII. Comitem *Clan-Richard* creâuit.

Atterith vulgò *Athenry* bellicosum Baronem suum Ioannem de *Bermingham* Anglum in suam laudem rapit, è qua familia Comites de *Louth* sunt prognati, sed Berminghami hi Atterithienses quasi degenerês in Hibernicam iam barbariem prolapsi se Anglos vix agnoscunt.

Inter hos Auteros AVSOBAE fl. ostium à Geographo statuitur, nunc *The bay of Galway* dici videtur. *Galway* enim Hibernicè *Galline*, in eius recessu cernitur elegans sanè & turritum oppidum, quod fluminis beneficio diuersas opes terræ marísq; facili permiscet commercio. *Ausoba fl.* The Baye of Galway.

Connachtiæ reliquum ad Boream occuparunt olim NAGNATAE vsque ad Bannum flumen qui Vltoniam & Connachtiam interdiuidit, vbi *O Conar, O Roerc*, & *Mac Diarmod* syluestres Hibernici rerum quodammodo potiuntur. Littus verò ab Ausoba dorsum agit per insulas *Arran*, *Insceatb* Colmanni monasterio olim notam, & *Inis Bouind*, quam Beda ex Scotico sermone, *Vitulæ albæ insulam* interpretatur. *Nagnatæ.*

Retrahitur inde littus ad LIBNII fluuij ostium, quem exulantem ad suam Dubliniam modò reduximus, sed locus quem designat Ptolemæus, nunc *The bay of Slegah* vocatur. NAGNATAM vrbem hîc ponit Ptolemæus, sed quænam illa sit, eruere non est mei ingenij. RAVIVM fl. post hæc statuit Geographus, sed inuersis pro BANIVM literis, quo etiamnum nomine innotescit *Banny* accolis nominatur, qui ex *Erno* lacu emissus Connachtiæ, & Vltoniæ limes dignoscitur. *Libnius fl.* The bay of Slegah. *Rauius fl.*

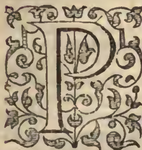
In Hibernicis proditum est historijs *Turloghum O-Mor O-Conor* huic regioni cum imperio olim præfuisse, totámque inter duos filios Cahelum, & Brienum diuisisse. Aduenientibus verò in Hiberniam Anglis Rothericus præfuit, qui Hiberniæ Monarcham se dixit, sed ille mole Anglici belli imminentis territus se in Henrici nostri secundi fidem, non tentata Martis alea, contulit. Cùm autem statim à fide deficeret, Milo Coganus primus Anglorum *Connachtiæ Domini.*

Connachtiam,

Connachtiam, sed irrito incœpto, aggressus est. Postea Guiliel. filius Adelmi, cuius posteri de *Burgo* Latinè, & *Bourki* Hibernicè vocantur, Gilbertus de *Clare* Comes Glocestrensis, & Guiliel. de *Bermingham* primi Anglorum hanc regionem perdomuerunt, & ad humanitatem imbuerunt. *Bourkus* verò siue de *Burgo*, & eius posteri totius Connachtiæ Domini appellati, hanc prouinciam cum Vltonia diu summa tranquillitate administrârunt, & opimos reditus collegerunt, donec vnica Richardi de *Burgo* filia Connachtiæ, & Vltoniæ ex asse hæres elocata fuerat Leonello Clarentiæ Duci Regis Edwardi tertij filio. Cùm autem ille in Anglia vt plurimùm hæreret, & qui illi successerunt Mortuomarij, patrimonium in Hibernia negligentiùs haberent, *Bourki* affines, quos illi suis terris præfecerunt, Dominorum absentia, & turbulentis in Anglia temporibus freti, contempta legum authoritate, inita cum Hibernicis societate, & contractis nuptijs, vniuersam Connachtiam sibi occuparunt, & paulatim degenerantes, Anglico cultu deposito, Hibernicos mores induerunt.

The Bourks.

Vlster.



Ars quinta, & vltima Hiberniæ, quæ ad Hyperboreum mare protenditur, & hinc Buinda à Media, illinc Erno lacu, & Bannio flu. à Connachtia secluditur, Vltonia Latinè dicitur, Anglis *Vlster*, Hibernicis *Cui Gully*, id est, *Prouincia Gully*, Britannis *Wltw*. Regio ampla, multis, & immensis stagnis interfusa, immanibus syluis vmbrosa, alicubi ferax, alicubi macra, viriditate tamen ad aspectum vbique iucunda, & pecoribus refertissima. Sed vt regio sine subactione inhorrescit, ita incolarum ingenia sine humaniori cultura maximè efferantur. Vt tamen in officio continerentur, qui omnia iuris, pudoris, & officij repagula perfringere solebant, pars eius citerior in tres olim Comitatus, *Louth* scilicet *Down* & *Antrimme* diuisa erat, & nunc reliqua in septem Comitatus nouos partitur, videlicet, *Monahon, Tiroen, Armach, Colrane, Donergall, Fermanagh*, & *Canon*. Ptolemæi verò ætate hanc vniuersam incoluerunt VOLVNTII, DARNI, ROBOGDII, & ERDINI.

VOLVN-

VOLVNTII, vnde *Guly*, & *Vlster* forsitan profluxerunt, tenuerunt tres Comitatus *Down*, *Antrimme*, & *Louth*, qui & *Iriel* dicitur, cuius Comitem primum Ioannem de *Bermingham* creauit Rex Edwardus secundus quòd iusto prælio Edwardum Brusium Scotum, qui se Hiberniæ regem declarauerat, ad *Dundalk* oppidum maritimum profligauit, & occidit. Regiones etiam adiunctas, insederunt, quarum nomina Latino sermone eloqui vix datur, *Tiroen* scilicet, quam aliqui *Eugenij terram* Latinè interpretantur, *Brenny*, *Iueagh*, *Mourne*, & regiones illas quas Anglica *Fitz-Vrsorum* familia occupat, qui nunc degeneres eodem sensu *Mac Mahon*, id est, *Vrsi filij* appellantur, cum *Kil-warni*, & *Kilulto* syluis densissimis, & Chersonessis duabus *Lecale*, & *Arde*. *Voluntij.* *Comites de Louth.* 1317

Nihil in his memoratu dignum occurrit nisi Hibernicos regulos commemorare velim. Melioris notæ inter vrbes solummodò est *Armach* sedes Archiepiscopalis, & totius insulæ metropolis, ab Armacha regina sic dictam fabulantur Hibernici; sed mihi eadem esse videtur, quam *Dearmach* vocat Beda: & *Roborum Campum*, ex lingua Scotica siue Hibernica interpretatur, vbi circa annum salutis DLX. monasterium extruxit celeberrimum Columbanus. Quod tandem eodem quasi tempore, tum in Metropolitanam sedem à Viuiano legato euectum, & à Ioanne Curcio in Anglorum potestatem redactum, nostrâque ætate templum illud antiquum à profligatissimo rebelle *O-Neal* incendio est deformatum. Statim ab *Armach*, lacus *Eaugh* latè diffunditur; & ad orientem solem *Kil-ulto*, *Kil-warney*, & *Dyffrin* syluæ impeditiores vsque ad sinum illum pertingunt, qui angusto meatu admissus ita se insinnat, & varijs recessibus terram excauat, vt duas faciat Chersonessos, *Lecale* ad Meridiem, & *Arde* ad Aquilonem. *Lecale* totius Hiberniæ longissimè in ortum prominet, extremúmque eius promontorium, quod nunc nautis *S. Iohns Foreland*, Ptolemæo ISANIVM vocatur, forsitan à Britannico *Isa*, quod infimum sonat. In ipsius isthmo DVNVM floruit, cuius meminit etiam, sed non suo loco Ptolemæus, nunc *Down*, vetustæ sanè memoriæ oppidum, sedes Episcopalis, & Patricij, Brigidæ, Columbæque sepultura insigne, quorum monumenta Leonardum Greium proregem demolitum fuisse fama obtinet, certúmque est cùm ille prouinciæ malè habitæ ageretur, & capitis damnaretur, inter alia obiectum fuisse hoc Patricij templum profanâsse. *Arde* è regione iacet tenui alueo diuisa, quam Sauagi Anglica familia iam deneger, olim occupauit, & in quam *Armach.* *Lecale.* *S. Iohns Foreland.* *Isanium.* *Dunum.* *Down.* *Salangam aliqui vocant.* *Arde.* 1572

Thomas

Thomas Smith Eques Auratus, & Reginæ à secretis præclaro ausu, sed infesto fato Coloniam non ita pridem duxit: filium enim naturalem, quem præfecerat ex insidijs interceptum canibus obiecerunt Hibernici, cuius immanitatis pœnas perditissimi illi rebelles posteà grauissimas persoluerunt, interfecti, & lupis in prædam dati.

Darni. DARNI vltra Voluntios consederunt, vbi nunc *Claneboy*, *Rowte*, *Glynnes*, *Krine*, omnémque tractum maritimum vsq; ad *Vinderius flu.* *Loghfoyle* tenuerunt. Inter hos primùm VINDERIVS fl. occurrit, qui nunc *The bay of Knocfergus*, ab imposito oppido munito, & portu tuto, quem Angli *Knocfergus*, Hibernici *Careg-fergus* vocant, id est, *Fergusij scopulus*, quod nomen à Fergusio nominatissimo Scoto ibi submerso inuenit. *Claneboy* quod lingua Hibernica *Gens flaua* sonat, O-Nealorum fuit possessio, & nequissimi illius rebellis Ioannis *O-Neali* fato nota, qui inter pocula hîc à Scoto-Hibernis ex Hebridibus fuit interfectus: post cuius obitum hunc agrum Gualtero *D'Eureux* Essexiæ Comiti concessit Regina Elizabetha. *Rowte* sedes erat Mac-Guillinorum non obscuræ in hac ora familiæ. *Glynnes*, id est, *Conuallis*, ad Barones Bissettos quondam spectauit, qui cùm Patricium Atholiæ Comitem ob priuatas simultates sustulissent, ex Scotia huc exulatum venerunt, ac suæ gentis familiam illustrem reliquerunt. Patrum verò temporibus Scoto-Hiberni abactores ex Hebridibus duce Iacobo *Mac-Conell* hanc vsurparunt, sed illos, duce occiso, facilè profligauit Ioannes *O-Nealus*, reuersi tamen denuò sunt, & hoc in tractu latrocinia immaniter exercent, seditionésque fouent. Verùm nuperrimè honoratissimus Hiberniæ Prorex D. Ioannes Perrott eò adegit, vt se in Dominæ Reginæ Angliæ fidem permiserint, & beneficiario iure agrum hunc ab illa tenere iam iurarint. Inter hos immanes prædones qui æquum, iniquum, turpe, honestum in nullo discrimine ponunt, nescio quæ maiestatis iura Comitem Argatheliæ habere falsò innuit eruditus ille in Politicis Gallus, qui auditionibus, & incertis rumoribus nimiùm seruire videtur.

Knocfergus.

Claneboy.

1567

Rowte.

1242

J. Bodinus.

Ricnea. Raclynes. Supra has *Glynnes*, ex aduerso insulæ quam Ptolemæus RICNEAM, nos *Raclynes* vocamus, *Krine* sita est *O Cahani* regiuncula per quam *Banna eximiæ*, vt inquit Giraldus, *pulchritudinis* fluuius quod * nomen testatur ex lacu *Eaugh* se in Oceanum duplici ostio transfundit, salmonibus totius Europæ longè fœcundissimus, eò quòd vt aliqui existimant, sit omnium fluuiorum limpi-

* *Banna Hibernica lingua pulcher.*

Salmones.

limpidiſſimus, cuiuſmodi aquis ſalmones vnicè delectantur L o g i a flu. cuius meminit Ptolemæus, qui nunc *Lough Foile* paulò ſuperiùs ſpatioſo oſtio in mare prorumpit. Ad hoc flumen non obſcura ſuperſunt nominis Darniorum veſtigia in lacu *Der.* De quo Nechamus noſter : *Logia flu.*

Lough Der *aquis diues lacus eſt, Vltonia nouit:*
Commodus indigenis vtilitate placet.

Nec non in caſtro *Derry*, vbi anno 1566. Edwardus Randolphus veteranæ militiæ nomine clarus vitam patriæ ſumma cum gloria profudit, & ita O-Nealum omnibus tunc ad vltimum copijs in Anglos connixum fudit, vt iam inde vires nunquam recolligeret.

R o b o g d i i ſupra Logiam locati omne Septentrionale illud Hiberniæ littus tenuerunt, vbi *O'Dongherty*, obſcurioris notæ regulus multùm valet. Inter hos *Rabogh* viculus Epiſcopalis antiqui Robogdiorum nominis expreſſa retinet veſtigia, ſed quodnam ſit R o b o g d i n m promontorium, niſi ſit *Faire Foreland*, planè neſcio. Ab hoc ſcopuloſo tractu extrema reflectuntur littora per *Swilly* lacus oſtium, qui Ptolemæo A r g i t a dici videtur. *Robogdij.* *Robogdium prom.* Faire Foreland. *Argita.*

Vlteriùs magis ad occaſum V e n n i c n i i egerunt in *Tir-conell*, id eſt, *Terra Cornelij*, vbi *Mac Rwyny Fayd*, *Mac Swyny Netoeth*, & *Mac Swyny Bannigh* plurimum poſſident. V i d v a m fl. quod nunc *Crodagh*, & V e n n i c n i v m promontorium quod nunc *Rames head*, & B o r a e v m promontorium, quod nunc *S. Helens head* inter hos ſtatuit Ptolemæus. *Vennicnij.* *Viduafl.* *Vennicnium prom.* Rams head. *Boræum prom.* S. Helens head.

A Boreo Promontorio vnde retrahuntur in meridiem littora, vbi nunc *O Donell*, *O Buil*, & *Mac Guir* magni nominis reguli habitant, conſederunt olim E r d i n i. *Erno* lacus è quo Bannius flu. in occiduum emittitur Oceanum hic xxx. mill. paſſ. in longitudine, xv. in latitudine diffunditur, ſyluis opacis coronatus, & adeò piſcoſus, vt piſcatores nimiam frequentiùs piſcium copiam, retiúmque rupturas, potius quàm defectus conquerantur. Fama eſt inter accolas hunc olim agrum fuiſſe cultiſſimum, & incolis frequentiſſimum ; ſed ſubitò propter eorum infandam cum beſtijs venerem, ſuperfuſis aquis in lacum redactum. *Terram*, inquit Giraldus, *tam turpium contra naturam facinorum conſciam, non tantum primis, ſed cunctis in poſterum habitatoribus indignam author naturæ iudicauit.* Vix xv. ab hoc milliaribus ad Arctum, qua via continuis ſyluis ferè inexplicabilis ducit, alter *Erdini.* Erno *lacus.*

abeſt

abest lacus, in quo insula eminet, & in ea ad monasteriolum specus obuersantium nescio quorum spectrorum terrore, & horrendis visis decantatus, quem aliqui Vlyssem effodisse ridiculè somniant, cùm inferos adiretur. Incolis hodie *Ellanu frugadory*, id est, *Insula purgatorij*, & Patricij Purgatorium nominatur. Patricium enim Hibernorum Apostolum à Deo ardentissimis precibus impetrasse creduli affirmant, vt pœnæ, & cruciatus qui impios post hanc vitam manent, ob oculos hîc proponerentur, vt insita suis Hibernis peccata, & gentilium errores faciliùs extirparet. Cæterùm cùm *Reglis* hic locus in Patricij vita nominetur, REGIAM alteram fuisse quam Ptolemæus memorat, iudicarim,& suffragatur ipse apud Geographum situs. Præter hoc Patricij, etiam aliud in hac insula Brendani Purgatorium fuit, sed cùm locum non inuenerim, accipe quod solùm inueni, Nechami de illo tetrastichon.

S.Patricks Purgatorie.

Regia.

Brendani Purgatorium.

Asserit esse locum solennis fama dicatum
Brendano, quo lux lucida sæpè micat.
Purgandas animas datur hic transire per ignes,
Vt dignæ faciē iudicis esse queant.

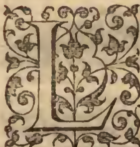
Hi sunt antiqui Vltoniæ incolæ, quibus tandem permisti Scoti, hinc Scotorum nomen in Borealem Britanniæ plagam transuexerunt. *Sex enim* (vt author est Giraldus) *Muredi regis Vltoniæ filij, Boreales Britanniæ partes circa annum salutis* CCCC. *occupârunt, vnde* SCOTI *a specificato vocabulo appellata.* Ioannes Curcius primus Anglorum hanc regionem aggressus est, & Duno, Armacháque expugnatis, vniuersam aut bello, aut deditione complexus est, primúsque Vltoniæ Comes est dictus, sed cùm illi res prosperè gestæ ita inuidiam conflassent, vt ex suis virtutibus, aliorúmque vitijs in exilium ageretur; Hugo de *Lacy* qui illum bello persequebatur, datus erat à rege Ioanne successor. Huius vnicam filiam Gualterus de *Burgo* Dominus Connacthiæ in vxorem duxit, & vxorio iure creatus est Vltoniæ Comes, permansitque ille honor in Richardo filio, vt Ioannem nepotem taceam qui ante patrem obijt, & Guilielmo Muro huius Ioannis filio ex Elizabetha Clara (hærede altera Gilberti *Clare* fratris sui) qui à suis interfectus Elizabetham vnicam filiolam reliquit quæ Leonello Clarentiæ Duci enupta. Per huius verò vnicam filiam ad Mortuomarios, & ab illis rursum per filiam ad Richardum Ducem Eboracensem Vltoniæ titulus est deuolutus, cuius filius Edwardus IIII. rex Angliæ sacro patrimonio, siue

Scoti.

Vltoniæ Comites.

siue Domanio, vt vocant, regio adiunxit. Quo tempore cum Anglia in partes discederet, intestino exardescente bello, & Angli qui hic meruerunt, Vltonia relicta, domum profecti partes sequerentur, *O-Neale*, & alij Hibernicæ originis in has regiones inuolarunt, & ita barbarie efferârunt, vt nihil suprà. Iam inde enim non solùm qui ex *O-Neali* sunt familia, sed etiam qui viribus & gratia plurimùm valent, *O-Neali* titulum tanquam honorarium vsurpant, Vltoniæ Dominos se gerunt, & miserum populum pensitandis tributis exhauriunt; adeò vt hæc Prouincia quæ suis Comitibus olim triginta millia Marcarum dependit, nunc vix pauxillulum nummorum Anglo reddat. Sed qui ad hanc barbariem fugandam tanquam salutare sidus affulgere cœpit, nobilissimus ille Gualterns *D'Euereux* Essexiæ Comes, & Hiberniæ Marescallus immaturo fato occidit, & incredibile sui desiderium bonis omnibus reliquit. O-Neale. *Comes Essexiæ.*

Mores Hibernicorum veteres *& recentes.*



Ocus nunc postulat vt de gentis huius moribus aliquid attexam, & attexam sanè quod ad veteres spectat ex veteribus, quod ad recentes ex quodam recentiori scriptore cùm docto tum sedulo, qui hæc accuratissimè adnotauit. *Hibernorum Mores.*

Strabo in libro quarto de Hibernicis: *Longè magis quàm Britanni, syluestres illius sunt incolæ, Anthropophagi, id est hominum carne vescentes, mandonésque magni. Defunctos etiam parentes esse in eximia honestatis parte ponunt. Nec minùs alienis in propatulo vxoribus immisceri, matribus etiam atque sororibus. Horum etiam quæ commemoramus dignos fide testes non sanè habemus. Atqui commanducandorum hominum morem Scytharum esse traditur.*

Pomponius Mela in libro tertio: *Cultores inconditi sunt, & omnium virtutum ignari, pietatis admodum expertes.*

Solinus cap XXIIII. *Sanguine interemptorum hausto priùs victores vultus oblinunt, fas & nefas eodem animo ducunt. Puerpera si quando marem edidit primos cibos gladio imponit mariti, inque os paruuli summo mucrone auspicium alimentorum leniter infert, & gentilibus*

bus votis optat, non aliter quàm in bello, & inter arma mortem oppetat. Qui ſtudent cultui, dentibus mari nantium belluarum inſigniunt enſium capulos, candicant enim ad eburneam canditatem. Nam præcipua viris gloria eſt in armorum tutela.

Sed hæc vetuſtiora: medij temporis mores ſparſim Giraldus, & ex eo alij, nunc autem recentiores ex recentiori illo viro ſtudioſo habe & ſuis ipſius verbis, ordine verò noſtro. Hoc ſolummodò pro illo præfabor, nihil eum ad calumniam, ſed omnia ad veritatem collimare, & tantùm de inconditis illis, & merè Hibernicis loqui, qui in extremis delitescunt, & humaniores mores nondum induêrunt.

Liberis, cùm ad ſacrum Baptiſmum accedunt, profana nomina imponunt, annectentes ſemper aliquid nomini, vel ab euentu acceptum, vel à vetula, vel ex colore, vt Rufus, Albus, Niger, vel ex morbo, ſcabie, caluitio, vel ex ſcelere, vt latro, ſuperbus; & licèt contumeliarum ſint impatientiſſimi; hæc tamen nomina non dedignantur optimates illi, qui ob eminentiam O literam nominibus præfixam habent. Parentis nomen, vel alicuius ex ea familia tum viuentis liberis imponere fas non eſt, mortem ſibi inde accelerari perſuaſum habent. Mortuo verò patre, eius nomen aſſumit filius, ne nomen intercidat, & ſi quis ex maioribus eo nomine præliando inſignis fuerit, ſimilis ab hoc virtus expectatur. Augent hanc opinionem Poetæ, qui antiquorum illorum res geſtas literis conſignatas habent, & multa commentitia adnectunt, vnde Poëtis his diuitiæ accreſcunt. Nouæ enim nuptæ, & puerperæ, ſe infames exiſtimant, ſi veſtes ſuas, quas habent optimas, non huic laudatori donent. Matres poſt ſexum à partu diem ex integro ſe maritali operi dedunt, paruulos ad nutrices exponunt. Nobilioribus multæ nutrices ex longinquis ſtatim aderunt, qui infantis nutritionem ambiunt, ſuoſq; hiſce alumnis poſtponunt. Et quamuis intemperatiſſimi ſint propter cœli intemperiem, ſoli ciborumq; humiditatem, & iuris exilium, cúmque ſuis liberis lac præbere pro probro habeant; alumni tamen gratia, & vir & vxor à commiſtione abſtinent. Si ſecùs fiat, ſuis ſumptibus nutricem aliam ſubſtituunt. Tot ferè ſunt nutrices, quot adoleſcentulæ famulæ, & ſtupri pretium lactendi infantulum facultatem putant. Si infantulus ægrotet, lotio veterrimo aſpergunt, & contra infortunia non ſolum principium Euangelij Ioannis, ſed clauum etiam obliquum ex equi vngula acceptum, aut lupinæ pellis particulam

O litera ob eminentiam nobiliſſimorum nominibus in Hibernia præfixam.

pueris

pueris ex collo appendent. Gestantq; in eam rem tam nutrices, quàm infantes, zonas ex mulierum crinibus contextas, Amasijs etiam armillas ex illis crinibus concinnatas donari compertum est, an Veneris Ceston cogitant nescio. Nutritij multò plus operæ, opûm, & amoris alumnis, quàm natis impendunt, ab ijs vestes, sumptus ad studia, ad arma, ad quæuis flagitia, ab ijs dotes & pecora non tam suo iure accipiunt, quàm extorquent, etiam prædis abactis. Omnes ab ijsdem enutriti, chariores se habent inuicem, plùs amant mutuò, plùs credunt, quàm si germani essent; adeò etiam vt præ his, & propter hos etiam germanos odio habeant. A parentibus reprehensi, ad hos altores suos confugiunt, & ab his animati in apertum sæpe bellum contra parentes prorumpunt, ab his ad omnem flagitiorum immanitatem instructi, perditissimi euadunt: vti nutrices virgines quas nutriunt, ad omnem obscœnitatem erudiunt. Si alumnus aliquis è morbo laboret, incredibile quàm citò audiant nutrices, etiam magno locorum interuallo seiunctæ, quàm sollicitæ die noctéq; ægrotanti adsideant. Nec aliunde quàm ex his nutritijs maximè Hiberniæ corruptelæ profluxisse creduntur. *Vnde Hiberniæ corruptelæ.*

Conijcere licet hanc quàm reliquæ gentes, & calidioris, & humidioris esse naturæ, quod ex mirifica illorum carnis mollitie colligitur, quam sibi tam terræ ingenium quàm lotionum quarundam artificium, exercitiúmque conferre non est ambiguum. Pollent etiam propter eandem musculorum teneritudinem incredibili agilitate, & omniũ corporis partium flexibilitate. Otio inprimis sunt dediti, summas reputant diuitias labore carere, & summas ducunt delicias libertate gaudere. Musica inprimis delectantur, citharáque maximè chordis æneis quas aduncis vnguibus numerosè pulsant. Si qui religioni se cônsecrant, religiosa quadam austeritate ad miraculum vsque se continent, vigilando, orando, & ieiunijs se macerando, vt neutiquam sit mirum quod de illorum monachis superiori sæculo scribitur. Ipsæ etiam adeò mulieres, & puellæ ieiunium per totum annum die Mercurij, & Sabbathi obseruant. Quædam etiam eo die quo festum Catharinæ contingat; nec hoc Natiuitatis festo, nec grauissimis morbis deserunt. Caussam aliqui assignant, in puellis, vt bene de marito sit prouisum; in mulieribus, vt in meliùs mutent coniugium, vel mortuis viris, vel relictis, vel etiam mutatis illorum moribus. Qui verò nequitiæ se semel emancipârint, ipsa nequitia sunt nequiores.

Latrocinia apud eos nullam habent infamiam, quæ passim summa cum immanitate exercentur. Latrocinaturi preces ad Deum fundunt, vt præda offeratur, & prædam pro munere à Deo oblatam arbitrantur, neque vim, neque rapinam, neque homicidium Deo displicere persuadentur. Audies à sicarijs, & incendiarijs *Misericors est Dominus, & non sinet pretium sui sanguinis in me irritum.* Patrum porrò vestigijs se insistere dicunt, & eam sibi viuendi rationem reliquam esse, nobilitatis suæ autem infamiam esse, si velint ex labore manuum victitare, & à facinoribus abstinere. Progredientes ad prædam, vel aliquod aliud opus, obseruant manè quem primum obuium habent, si bene res cedat, vt idem quotidie sibi occurrat, curant; sin secùs, studiosè euitant. Nocte tempestuosissima stertere, & non pedibus viam longissimam noctu conficere, & spoliando omnibus periculis se obijcere, abiecti animi esse dicunt. Nuper nec templis, nec sacris locis parcunt, quin inde etiam deprædantur, ignem quoque nonnunquam inijciunt, homines ibi latitantes interficiunt; & in caussa est turpissima sacrificulorum vita, qui è templis domos prophanas constituunt, & meretricibus indulgent, quæ illos quocunque concedunt, subsequuntur, abdicatæ verò per veneficia nocendi artes quærunt. Sacrificulorúmque horum filij, qui studia non consectantur, plerúmque latrocinio sunt insignes. Qui enim *Mac Decan, Mac Pherson, Mac Ospac*, id est, *filij Decani, Ecclesiæ rectoris, & Episcopi*, maximi existunt prædones, & ex parentum liberalitate ad seditiosorum manum conscribendam potentiores, eóque magis quod ad paternum exemplum hospitalitati vacant. Filiæ autem horum sacrificorum, patribus superstitibus, magnis dotibus elocantur, si nubunt, Patribus verò defunctis, aut mendicant, aut se prostituunt.

Ad tertium quodlibet verbulum iusiurandum interponere solemne habent, nimirum per *Trinitatem, Deum, Sanctos, Patricium, Brigidum, Baptismum, Fidem, Templum, Compatris manum, tuam manum.* Sed vt fidem præstent hæc tria maximi sunt ponderis. Primùm, vt iuret ad altare, libro tacto, aperto, superque caput posito. Secundò, vt adhibeat sibi testem Sanctum aliquem, cuius baculum recuruum, vel campanam tangat, & osculetur. Tertiò, vt iuret per manum Comitis, vel Domini sui, vel potentis alicuius, nam si periurus conuincatur, per priora duo infamiam subeat, si hoc tertio peierabit, grandem summam pecuniarum, & vaccarum extorquebit potens ille, quasi suo nomini

maxima

maxima ex periurio illata fuerit iniuria. Vaccæ enim solæ, & gratissimæ sunt opes. De quibus non videtur indignum hoc annotare. Res certa, (vt ille scribit) quòd lac non præbent vaccæ in Hibernia, nisi adiungatur sibi ad latus vitulus suus viuus, aut corium mortui stramine suffertum, vt viui imaginem referat; quasi odorem enim sui vteri in corio agnoscunt. Si inutilis fiat vacca, aduocatur Maga, quæ herbis alieni vituli amore capi faciat, vt lactescat.

Extra oppida raró matrimonia contrahunt, non de præsenti, sed de futuro promittunt, vel sine deliberatione assentiunt, inde enata leuissima lite diuertunt, vir ad aliam fœminam, illa ad alterum maritum, nec an contractus veri falsiue fuerint, ante extremum spiritum vnquam exploratè cognitum est. Hinc bella circa agrorum possessiones, prædationes, homicidia, odia capitalia, Magæ consuluntur ab eiectis mulieribus quæ viro priori, aut nouæ nuptæ vel sterilitatem, vel genitalium impotentiam, vel morbos periculosissimos inferre creduntur. Omnes enim mirum in modum in incæstum propensi, & conscientiæ prætextu diuortia creberrima. Mulieres verò perinde ac viri, comas suas plurimi faciunt, præsertim si aurei sint coloris, & prolixæ; ostentant enim ad longum complicatas, & ornatè contortas dependere sinunt, cùm capiti interim multas vlnas tenuissimæ syndonis circumuoluunt. Hoc genere coronæ vtuntur omnes quæ possunt comparere post puerperium, siue ex matrimonio, siue ex stupro.

Huc accedunt superstitiones non paucæ. Nescio an Lunæ diuinum honorem deferunt, cùm enim primum ab interlunio vident, vulgò genu flectunt syluestres illi, & orationem Dominicam recitant, & sub finem, Lunam alta voce alloquuntur: *Tam sanos nos relinque, quàm inuenisti.* Lupos sibi adsciscunt in patrimos quos *Chari Christ* appellant, pro eis orantes, & bene precantes, & sic se ab illis lædi non verentur. Spatulare os ouis carne nudatum transpiciunt, & inde aliquem ex illis ædibus efferendum prædicunt, si aliqua macula in ipso obscurior videatur. Maleficam eam arbitrantur quæcunque ignem Calendis Maij petit, nec dabunt nisi ægro, & cum imprecatione, ea de causa arbitrantur eandem sequenti æstate butyrum omne suffuraturam. Leporem per armenta Calendis Maij occidunt, vetulā enim arbitrantur quæ butyrum sit surreptura. Butyrum surreptum mox restitui opinantur, si è stramentis super limen pendentibus auferant,

& in ignem inijciant. Calendis verò illis Maij, ramum arboris virentem ad ædes statuere lactis abundantiam per æstatem tribuere credunt. Vt miluus non abripiat pullos Gallinaceos, putamina ouorum ex quibus pulli sunt exclusi, alicubi in tecto suspendunt. Non fas est equi pedes tergere, aut corpus strigili curare, aut gramen in eius pastum colligere die Sabbati, cùm hæc celeberrimis alijs festiuitatibus fiant.

Si nunquam dent ignem è domo proximis, credunt equis longiorem vitam, & sanitatem dari. Si equorum possessores oua comedant, prouidere debent, vt paria sint, alioqui periculum equis. Equisonibus prohibentur oua. Equitibus etiam lex est post oua manus lauare. Mortuo equo, pedes cum tibijs in domo suspendunt, imò vngulæ pro sacris habentur. Laudare equum, aut aliud animal, nullo modo oportet, nisi dicas, *Seruet eum Deus*, vel nisi in illum expuas, Si aliquid mali ad triduum equo accidat, laudatorem quærunt, vt orationem Dominicam in dextram aurem insusurret. Credunt quorundam oculos sibi equos fascinare, & tum adhibentur vetulæ quædam quæ preculis tacitè recitatis, valetudini restituunt. Laborant equorum pedes vermiculo, qui sensim serpendo plurimos sui generis procreat, & corpus corrumpit; contra hunc vermem aduocatur Maga, quæ ad equum deducatur diebus Lunæ duobus, & vno Iouis, illa locum quo vermis insidet, anhelitu fouet, & carmine recitato, equus conualescit. Hoc carmen precio dato multos edocent, adiurantes, vt nemini aperiant.

Ad omnia mala incantationes efficaces habent (vt credunt,) inter se fœminæ diuisas & distributas, ad quas quisque pro mali ratione properat, Præponunt incantationibus semper, item subiungunt *Pater noster*, & *Aue Maria*. Vbi aliquis cecidit in terram, statim exilit, & ter se in gyrum ad dextram vertit, gladio vel cultro terram fodit, & cespitem eruit, quod illi terram vmbram reddere dicunt; & si inter biduum vel triduum æger fiat, mittitur ad eum locum mulier quæ in illo genere pollet, & ibi dicit, voco te P. ab Oriente, Occidente, ab Austro, & Aquilone, à nemoribus, syluis, fluminibus, paludibus, à nymphis syluestribus, albis, rufis, nigris, &c. & certas preculas eiaculatur, deinde domum ad ægrum rediens, vt probet, an sit morbus ille qui dicitur *Esane*, quem à nymphis immissum arbitrantur, & aliam preculam cum *Pater noster*, in aurem immurmurat, carbones quosdam in poculum mittit aqua munda plenum, & certiùs iu-

dicat

dicat de morbo, quàm multi medici.

Militia eorum constat ex equitibus, triarijs quos *Galeglasios* appellant, qui securibus vtuntur acutissimis: & leuiores armaturæ peditibus qui *Karni* dicuntur, & iaculis amentatis & machæris dimicant. Cuiuis pediti, aut equiti exeunti è porta acclamare auspicatum habetur, cui non acclamatur, aliquid mali portendi credunt. In bello pro tuba tibia vtriculari in vsu est, ligaturas portant, preculas recitant, & in congressu *Pharroh* quàm acerrimè clamant, (Barritum illum militarem existimo, de quo Ammianus,) cum hac persuasione, vt qui reliquorum clamori non respondeat, ei hoc accidere, vt accipiatur subitò à terra, feratúrque quasi volans, semper posteà hominum conspectum fugiens, in vallem quandam in *Kerrye*, vt iam dixi. *Barritus.*

Decumbenti assistentes nunquam de Deo, nec animæ salute, aut testamento condendo verba faciunt, sed omnia in spem conualescendi: pro deplorato habent, si quis Eucharistiam postulet. De testamento non laborant vxores, quòd mos inoleuit, trientem bonorum eis dari, reliqua in liberos distribui æquis portionibus, nisi quòd in hæreditate adeunda plus potest, qui plus valet. Qui enim potentissimus, siue patruus, siue nepos, in hæreditatem exclusis filijs, sæpissimè inuolat. Moribundum aliquem antequam fatis concedat, præficæ in quadriuio stantes passis manibus vocant quibusdam clamoribus, ad hoc aptatis, & animam eluctantem remorari conantur, commemoratis bonorum, coniugum, formæ, famæ, agnatorum, amicorum, equorum commoditatibus; interrogántque cur velit, & quò, & ad quos recedere, cúmque anima expostulant, quòd ingrata sit. Denique animam euolantem ad mulierculatum illarum de nocte & nigredine apparentium speciem transire conqueruntur, & affirmant, egressam verò de corpore, vlulatibus, & palmarum complosionibus lamentantur. Funus autem tantis vociferationibus prosequuntur, vt viuos & defunctos conclamatos esse existimes. In his planctibus vehementissimæ sunt nutrices, filiæ, & concubinæ. Nec minori planctu in prælio interemptos, quàm morbo sublatos lugent, etsi hos leuiùs perijsse dicunt, qui præliando, vel latrocinando occumbunt; aduersarios tamen omnibus conuicijs proscindunt, & odium capitale in omnes eius cognationis diutissimè fouent.

Defunctorum animas in consortium abire existimant quorundam in illis locis illustrium, de quibus fabulas & cantilenas

retinent, vt Gigantum, *Fin Mac Huyle, Osker Mac Osshin*, & tales sæpè per illusionē se videre dicunt. De capillitio & criniū flagellis, quibus nihil charius habent, de sagis siue lacernis villosis, quas Heteromallas Isidorus vocare videtur, de caligis braccatis, de laxis illis lineis indusijs quæ flauo colore inficiunt ex populi arboris ramis, cortice & folijs, nihil attinet hoc loco dicere, cùm sint cuiuis notissima. Hi sunt syluestrium Hibernicorum mores, ex authore nostro, in reliquis qui Anglicam, quam dicunt, Prouinciam incolunt, nihil abest quod in cultu, & humanitate requiratur.

Heteromalla.



INSVLÆ BRITANNICÆ.



ORAM iam tandem soluam, & in altum prouectus insulas per Britanniam sparsas perlustrabo. Si mihi considerem, aut qua in me esset facultas, adirem singulas: verùm cùm antiquitatem eruere nostri sit instituti, quæ obscurioris sunt notæ perstringam, quæ antiquioris sunt nominis inuisam, & tantisper illis immorabor: vt nunc demùm bonis auspicijs in suam asserantur antiquitatem.

Vt verò ordine, & recta quasi naue hæc instituatur nauigatio, primùm in Sabrinianum fretum vela faciam, & per Hibernicum mare, extremam Scotię partem circumuectus in Oceanum Germanicum descendam, inde per mare Britannicum, quod ad Ligeris vsque ostium pertinuit, cursum quàm possum secundissimè tenebo. Malè tamen metuo, ne hæc antiquitatis nauis, cùm me parùm perito vtatur nauiculatore, vel ad errorum scopulos allidatur, vel ignorantiæ fluctibus opprimatur: sed audendum est

πλῆμα,

πέλαγα, inquit Antiphilus, νεῶν ἀρχηγός, & qui ſecundò nauiget, fortaſſe multò fœlicius curſum conficiat.

Primùm autem cùm à re minimè alienum videatur proponam quod Plutarchus ex fabuloſa Demetrij relatione qui Hadriani temporibus vixiſſe videtur, refert generatim de inſulis Britanniæ adiacentibus. *Demetrius narrauit earum Inſularum, quæ ſunt prope Britanniam, plerasque deſertas eſſe & ſparſas, quarum nonnullas Dæmonibus & heroibus eſſe dicatas: ſeſe autem cognoſcendi viſendique cauſa, Imperatore mittente, nauigaſſe ad vnam deſertis proximam, paucis habitatam cultoribus, quos Britannis ſacroſanctos & inuiolatos omnes eſſe accepit: non multo autem poſt quàm eò veniſſet, fœdam cœli perturbationem, & prodigioſam tempeſtatem eò coortam, procellas in abruptum lapſas cecidiſſe, ardentium fulminum ictus fuiſſe, quibus ſedatis, Inſulanos dixiſſe, aliquem è præſtantioribus interijſſe*: & paulò pòſt, *Iam verò illic Inſulam quandam eſſe dixit in qua Saturnus carcere clauſus à Briareo cuſtodiatur ſopitus, ſomnum illi pro vinculo eſſe, multos autem ei Dæmonas eſſe circum pedes atque ſeruos adſtare.*

In Sabriniano freto primùm eminent duæ inſulæ exiguæ, quarum nobis altera, quòd plana ſit, & proiecta, *Flatholme* ea ſignificatione, qua *Planaria* Italiæ: altera *Stepholme*, quòd accliuis, Britannicè *Reoric*: ambæ Britannico ſæculo *Echni*, vti noſtro *Holmes* appellatæ. Sic enim planities herbidas aqua circumfuſas vocârunt Saxones; nec alia re olim celebres fuerunt, quàm Danorum ſtationibus, & Gualchi eximiæ pietatis Britanni ſepultura, cuius diſcipulus Barruchus, *Barry* inſulæ iuxta *Silley* in Wallia nomen reliquit (vt Landauenſis eccleſiæ antiquum teſtatur monumentum) quæ itidem Barrorum familiæ nobili in Hibernia nomen fecit. Inde *Caldey* eſt Britannicè *Inis Pir*, littori ſatis vicina, & huic è regione magis in alto *Londey* multò amplior, eiuſdem cognominis oppidulo ornata, & cautibus vndiquaque redimita ad Deuonienſem agrum ſpectans. E qua Guilielmus de *Mariſco* Pirata profligatiſſimus omnes has oras, regnante Henrico tertio, infeſtas reddidit. Sic autem deſcribit in veteri ſua hiſtoria Th. *De la Mere* Eques auratus, *Londay eſt inſula in Sabrina oſtio duobus millıaribus vndique longa, abundans paſcuis amœnis, cuniculos producit copioſe, columbas, & ſtrucenas (quos vocat Alexander Necbamus Ganimedis aues) in dies habet prægnantes, aquas inſuper recentes de fontibus ſcaturientes incolis miniſtrat, ipſa licèt vndique mari ſit circumcincta, vnum duntaxat aditum habet, quo*

Flatholme.
Stepholme.
Holmes quid Anglis.
Barry.
Giraldus.
Caldey.
Londey.
Matth. Paris.

vix duo viri poterint coniuncti pedites incedere: ex omni alia parte rupis horrendæ alta proeminentia prohibens ingressum.

Greſholme, Stockholme, & Scalmey. Silimnus. Inde in Penbrochienſis agri flexu *Greſholme*, *Stockholme*, & *Scalmey* occurrunt ſatis graminoſæ, & thymo agreſti admodum lætæ. *Scalmey* Plinij fuiſſe SILIMNUM olim exiſtimauimus, ſed hanc nobis veritas iam immutauit ſententiam. Silimnum enim Limni illum Plinij, LIMNI Ptolemæi ex verbi cognatione veriſimile eſt, hanc eſſe Britannorum *Lymen* ipſum pro me vocabulum Ramſey. edocet, cui Anglus hodie nouum nomen *Ramſey* ſcilicet, inſcripſit. Hæc ſancti Dauidis Epiſcopali ſedi obiacet, ad quam ſpectat, & Iuſtiniani cuiuſdam viri ſanctiſſimo fato, ſuperiori ſæculo, inprimis celebris erat, qui cùm ex Britannia Aremorica in feraciſſimo Sanctorum ſæculo huc ſe recepiſſet, & totus Deo defixus diu ſolitarius vixiſſet, tandem à ſeruulo peremptus, in Martyrum catalogum fuit relatus. In cuius vita hæc *Lemeneia inſula* ſæpius vocatur. Quæ quidem appellatio cum Britannico nomine *Limen*, quo hic locus ipſis Britannis innoteſcit, eius oſcitantiam notat qui proximè ſuperiorem inſulam *Limnom* Ptolemæi facit, quam Britanni nunc *Enhly*, Angli *Berdſey* nominant, id eſt, *Inſula auium*. Hanc autem eſſe quæ Ptolemæo EDRI, & Plinio ANDROS & ADROS alibi legitur, Edri. Berdſey. audaciùs ex vi verbi coniectare poſſim. *Ader* enim auem Britannis ſignificat, & eodem ſenſu Angli *Berdſey* poſteà appellata eſt. *Enhly* enim recentius eſt nomen, & à viro quodam ſancto enatum qui hîc heremeticam vitam egit. Inſulam enim hanc (quæ ad orientem eminenti eſt promontorio, ad occaſum plana, & fertili gleba) tot ſancti viri olim coluerunt, vt præter Dubricium, & Merlinum Caledonium, 20000. ſanctos hîc conditos antiquæ referant hiſtoriæ. Proxima huic MONA, Britannis etiam *Mon, Tirmon*, & *Ynis Dowyll*, id eſt, *Inſula opaca*, Saxonibus Moneʒe, tenui freto *Menai* à Britanniæ conti- Mona. Angleſey. nente diuiſa, Inſula nobiliſſima, ſedes Druidum antiqua, à Paulino Suetonio, & Iulio Agricola in Romanum imperium redacta. Imperante Nerone Paulinus ille Suetonius (vt ſcribit Tacitus) *Monam inſulam incolis validam, & receptaculum perfugarum aggredi parat, nauéſq; fabricatur plano alueo, aduerſus breue littus & incertum. Sic pedites, equites vado ſecuti, aut altiores inter vndas, adnantes equis tranſmiſere. Stabat pro littore diuerſa acies, denſa armis viriſq; intercurſantibus fœminis: in modum furiarum, veſte ferali, cri-* Druidæ. *nibus deiectis, faces præferebant. Druidæq; circum preces diras ſubla-*

tis

tis ad cœlum manibus fundentes, nouitate aspectus perculere militem; vt quasi hærentibus membris, immobile corpus vulneribus præberent. Deniq; cohortationibus ducis, & se ipsi stimulantes, ne muliebre & fanaticum agmen pauescerent; inferunt signa sternúntq; obuios, & igni suo inuoluunt. Præsidium posthac impositum victis, excisiq; luci sæuis superstitionibus sacri. Nam cruore captiuo adolere aras, & hominum fibris consulere Deos fas habebant. Posteà, vt scribit idem Tacitus: *Iulius Agricola Monam insulam cuius possessione reuocatum Paulinum rebellione totius Britanniæ suprà memoraui, redigere in potestatem animo intendit. Sed vt in dubijs consilijs, naues deerant, ratio & constantia ducis transuexit: depositis omnibus sarcinis, lectissimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi vsus, quo simul séque & arma & equos regunt, ita repentè immisit, vt obstupefacti hostes qui classem, qui naues, qui mare expectabant, nihil arduum aut inuictum crediderint sic ad bellum venientibus. Ita petita pace, ac dedita insula, clarus ac magnus haberi Agricola.* Multis pòst sæculis ab Anglis deuicta in eorum nomen concessit, Englesea olim Saxonicè; nunc vulgò *Anglesey* quasi Anglorum insula dicta. Sed cùm hanc insulam suo nomini, & dignitati asseruerit Humfr. Lhuydus in doctissima ad eruditissimum Ortelium Epistola, non est cur hîc aliquis operam nostram desideret. Hoc tamen attexam; Romanorum in Britannia iam diuergente imperio, Scoti ex Hibernia in hanc etiam irrepserunt. Nam præter tumulos fossa circundatos, quos Hibernicorum casulas vocant, etiam locus est *Yn hericy Gwidil* ab Hibernicis denominatus, qui, duce Sirigi, Britannos eò loci fuderunt, vt Triadum libro memoratur. Nec ab Anglis solùm, verumetiam à Norwegis grauiter diuexata fuit. Anno enim nostræ salutis millessimo Æthelredi nostri classis totam insulam circumuecta hostilem in modum deuastauit. Posteà Hugones duo Normannici, alter Cestriæ, alter Salopiæ Comes grauissimè afflixerunt, castrúmque *Aber Lhenioc* ad coercendos incolas extruxerunt, verùm *Magnus* Norwegus eo tempore ad hanc appulsus Hugonem illum Cestrensem sagitta transfixit, & insulam deprædatus discessit. Deinceps etiam Angli sæpiùs adorti sunt, donec Edwardus primus in suam potestatem redegerit. *Quamuis*, vt inquit Giraldus, *arida, saxosa, aspectu inamœna, & deformis,* suo tempore hæc terra videretur; nunc tamen admodum amœna, & culta est, triticíque prouentu adeò fœcunda, vt *Mater Walliæ* vulgò appelletur. Re etiam pecuaria satis est opulenta, lapidésq; habet molares, & alicubi

Marianus.

cubi

cubi terram aluminiosam, è qua alumen, & calchantum conficere non ita pridem cœperunt. Villas numerauit olim 363. hodieq; incolis frequens est. Verùm primarium oppidum censetur *Bellus Mariscus*, vulgò *Beaumarish*, quod in orientali parte Edwardus primus in loco palustri construxit, & ob situm bello hoc nomine insigniuit cùm priùs locus *Bononer* diceretur, castroq; muniuit quod tamen nunquàm absolutum videatur, cui præest clarissimus vir D. Rich. *Buckley* eques auratus, cuius humanitatem cùm hæc loca inuiserem non possum non gratissimo animo agnoscere.

Beaumarish.

Ab hoc secundum habetur *Newburg*, id est, *Nouus Burgus*, Britannicè *Rossur*, quod ingestis arenis diu conflictatum. De *Aberfraw*, quam Regiam olim Wallorum fuisse vrbem scribunt, De sacro promontorio, quod nos *Holy head*, incolæ *Caer Guby*, à Kibio viro sancto Hilarij Pictauensis discipulo vocant, & locis alijs nihil habeo quod attexam. * *Ynis Moyl Rhoniad* huic ad occasum adiacet, quam ab Episcopis Bangorensibus, ad quos spectauit, ab iniustis occupatoribus retentam Henricus Deneus Episcopus Bangorensis, vt in Cantuariensi historia legimus, classe & militibus Henrici VII. tempore, recuperauit. Hæc hodiè *Prestholme*, id est, *Insula sacerdotum* dicitur, nihilque in ea vidimus nisi Sacram turrim sacelli S. C[illegible]ani quæ longè se spectantibus exhibet, Fidem superat quod vicini de infinita multitudine marinarum auium quæ hìc pariunt, referunt, quodque etiam perhibent de aggere qui per mare hinc duxit ad radicem vasti illius montis *Pen-maen mawre*, quem in *Caernaruoniâ* iam antè diximus.

Newburge.

Holy head.

* *Insula Phocarum.*

Magis ad Arctum MONA illa iacet, cuius meminit Cæsar, in medio, vt inquit ille, inter Britanniam & Hiberniam cursu. MONOEDA Ptolemæo quasi *Mon-eitha*, id est, *Mona remotior*, ad alterius Monæ differentiam. MONABIA Plinio, MENAVIA Orosio & Bedæ, apud quos tamen *Menania* perperàm legitur, EVBONIA Gildæ, *Menaw* Britannis, incolis *Maning*, nobis Anglis *Theyle of Man*, *Medio libramine* (vt inquit Giraldus Cambrensis) *inter Boreales Hiberniæ & Britanniæ partes porrecta, de qua viri terrarum applicari de iure debuerat, ab antiquis non mediocriter ambigebatur, Demùm in hunc modum lis ista quieuit. Quoniam aduectos periculi causa venenosos hæc terra vermes admisit, eam Britannis applicandam censura communis dictauit.* Incolæ tamen, & lingua, & moribus ad Hibernicos proximè accedunt, ita autem vt *Norwagicum* quiddam admisceatur.

Theyle of Man.

Mona, siue Menauia.

A Septentrione in meridiem xxx. plùs minùs Italica milliaria proiecta, Latitudinem verò, quà maximè patet, vix vltra xv, mill.quà minimè v i i i.extendit. Bedæ ætate trecentas familias, nunc autem xvii.Curias, siue parochiales Ecclesias numerat. Linum, & Cannabim abundè profert, pascua & arua habet satis læta. Hordei,tritici, sed præcipuè auenæ ferax est, vnde auenaceo pane maximè vescitur,pecorum vbique multitudo,& numerosi ouium greges; sed cùm oues, tum pecora minora sunt,quàm in Anglia. Cùm autem syluis sit indiga, bituminoso cespite ad ignem vtuntur, quem dum effodiunt, sæpenumerò in suffossas arbores incidunt. In medio montibus densiùs attollitur, è quibus æditissimus *Sceafell*, vnde sudo cælo Scotia, Anglia, & Hibernia prospici possit.Inter oppida præcipuum censetur *Russin* ad australe latus situm, quod à castro vbi præsidium habetur vulgò *Castletown* appellatur,sed frequentissimum est *Duglas*,quòd portus sit optimus, aditúsque facillimus, ad quem Galli, & alij exteri cum sale suo marino commeant, coria, lanam rudem, & carnem bubulam salitam ab insulanis emercantes. In occiduo autem insulæ latere sunt *Bala-Curi* vbi episcopus plerúmq; agit qui Eboracensi Archiepiscopo subest, & *The Pyle* munimentum exigua in insula positum, vbi etiam non pauci sunt milites præsidiarij: Ipsi verò australi promontorio modica etiam insula (*The calfe of Man* vocant) prætenditur, marinis auibus quas *Puffins*, & anatibus illis è ligno putrefacto enatis, quas Angli *Bernacles*, Scoti *Clakes*, & *Soland Geese* vocant,abundantissima. Bernacles.

Quod reliquum est, subiungam ex epistola quem doctissimus, & in Christo reuerendus Ioannes Mereyk huius insulæ Episcopus ad me scripsit. Pecore, piscibus, frumento etiam, sed magis industria hominum quàm terræ bonitate hæc insula & sibi sufficit, & quotannis plurimum transmittit. Administratione tamen fœlicior est Illustrissimi Comitis Derbiensis sumptibus in quos maximam annui prouentus partem impendit, præsente paratóque milite à vicinis hostibus defenditur. Controuersias omnes Iudices, quos è suis eligunt, & *Deemsters* vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Lapidem enim tollit magistratus, signatúmque querenti tradit, illo aduersarium & testes citat. Si quid ambiguum,& maioris momenti, ad duodecim quos *Claues insulæ* appellant refertur. Coronatores quos vocant *Annos* qui Vice-Comitum officio funguntur, habet. Ita Iudex Ecclesiasticus citat, definit, infra octo dies parent, aut carceri intrudun- *Claues insulæ.* *Annos.*

tur.

tur. Vt linguam propriam, ita & leges, & nummum etiam habuisse accepi, quæ peculiaris dominij signa sunt. Ecclesiasticæ ab hoc canonico ad ciuile plurimum accedunt. Iudici & Formularijs nunquam hic ne denarius à populo impenditur. Quod de Maleficijs referunt scriptores Anglici, falsum est. Qui ditiores sunt, & ampliora prædia possident, victu splendidiore, & morum probitate ad Lancastrenses sese accommodant. Omnes à furandi & mendicandi, ostiatim consuetudine sunt alienissimi, mirè religiosi & ad Ecclesiæ Anglicanæ formam ad vnum vsque paratissimi accedunt. Gentium vicinarum tam ciuilem quàm Ecclesiasticam Ataxiam detestantur, & cùm in duas australem & borealem partes insula sit diuisa, hæc sermone communi ad Scotos, illa ad Hibernos accedit.

Operæ pretium videtur, si huius insulæ historiolam, quam veritas suo iure quasi postulat, hic intexam; vt res gestas, si non sepultas, tamen senescentes ab obliuione hominum, & silentio vindicem. Britannos verò hanc insulam vti Britanniam tenuisse in confesso est, sed cùm a Septentrione gentes tanquam infusi nymbi, has australes plagas inundarint, in Scotorum potestatem deuenit. Sub Honorio enim, & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus (vt est apud Orosium) æquè ac Hibernia ipsa culta fuit, & *Binle* Scotum quendam hanc tenuisse scripsit Nennius. Scotos hos Edwinus Nordanhumbrorum Rex, & insulam (vt prædictam Monam) Anglorum imperio subiugauit, si vtramque Meuaniarum nomine (vt volunt scriptores) intelligamus. Verùm cùm secundò suos fœtus emisisset Aquilo, Normannos, Danos, & Norwegos dico: Norwegi, quorum latrocinijs frequentioribus mare Septentrionale infestissimum fuit, in hanc insulam & Hebridas inuolauerunt, & regulos constituerunt, quorum historiolam ex antiquo manuscripto libro ne omninò intercidat, ad verbum subiungam. *Chronicon* verò *Manniæ* inscribitur, & à Monachis monasterij de *Russin*, quod præcipuum in hac insula erat, conscriptum videtur.



CHRO-

CHRONICON REGVM MANNIÆ.



NNO Domini 1047. *obijt piæ memoriæ Edwardus Rex Angliæ, cui successit in regnum Haraldus filius Godwini, contra quem Haraldus Harfager Rex Norwegiæ prælium commisit apud* Stainfordbridge, *& Angli victores existentes, omnes fugarunt, de qua fuga quidem Godredus, cognomento* Crouan, *filius Haraldi Nigri de* Islandia *fugiens, venit ad Godredum filium Syrric, qui tunc regnabat in Mannia, & honorificè susceptus est ab eo.*

Eodem anno Guilielmus Bastardus *debellauit Angliam, & Godredus filius Syrric, Rex Manniæ obijt, cui successit filius Fingal.* Fingal.

Anno 1066. *Godredus* Crouan *collegit multitudinem nauium, & venit ad Maniam, prælium cum populo terræ commisit, sed superatus & fugatus erat. Iterum exercitum, & naues coadunauit, venit ad Manniam, pugnauit cum Mannensibus, victus & fugatus est. Tertiò, congregauit multitudinem copiosam, & venit noctu ad portum qui vocatus est* Ramsa, *& trecentos viros occultauit in sylua, quæ erat in deuexo montis supercilio, qui vocatur* Scacafel. *Orto lucis sydere, Mannenses construxerunt aciem suam, & magno impetu facto, congressi sunt cum Godredo. Cúmque pugna vehemens esset, trecenti viri surgentes de insidiarum loco à tergo, Mannenses debilitare cœperunt, & in fugam compellere. Cùm autem vidissent se superatos, nec aliquem diffugij sibi locum patêre, nam reuma maris* Ramsa *amnis alueum impleuerat, & hostes ex altera parte constantèr persequentes, qui tunc remanserant, clamore miserabili, postulabant à Godredo vitam sibi donari. Ille autem flexus misericordia, & miserans calamitatem eorum, qui apud ipsos per aliquod tempus nutritus fuerat, reuocauit exercitum, & prohibuit ne eos diutiùs persequerentur; Godredus sequente die optionem exercitui suo dedit, vt si mallent Manniam inter se diuidere, & in ea habitare, vel tantùm substantiam terræ accipere, & ad propria remeare. Illis autem magis placuit totam insulam vastare, & de bonis illius ditari, & sic ad propria reuerti. Godredus autem cum paucis qui*

secum remanserunt de insulanis, Australem partem insulæ, & reliquijs Mannensium Aquilonarem tali pacto concessit, vt nemo eorum aliquando auderent iure hæreditario sibi aliquam partem terræ vsurpare. Vnde accidit vt vsque in hodiernum diem tota insula solius Regis sit, & omnis reditus eius ad ipsum pertineat. Igitur Godredus subiugauit sibi Dubliniam, & magnam partem de Laynestir. *Scotos verò ita perdomuit, vt nullus qui fabricaret nauem vel scapham, ausus esset plusquam tres clauos inserere. Regnauit autem sexdecem annis, & mortuus est in insula quæ vocatur* Yle. *Reliquit sanè tres filios, Lagmannum, Haraldum, & Olauum; Lagmannus maior natu, regnum arripiens, septem annos regnauit. Rebellauit autem contra eum Haraldus frater eius multo tempore. Sed tandem captus à Lagmanno, genitalibus, & oculis priuatus est. Post hæc, Lagmannus pœnitens quòd fratris sui oculos eruisset, sponte regnum suum dimisit, & signo Crucis Dominicæ insignitus, iter Ierosolymitanum arripuit, quo & mortuus est.*

Anno 1075 *. omnes proceres insularum audientes mortem Lagmanni, miserunt legatos ad Murecardum* O-Brien *Regem Hiberniæ, postulantes vt aliquem virum industrium de regali stirpe in regem eis mitteret, donec Olauus filius Godredi cresceret. Annuit eis Rex libentissimè, & quendam Dopnaldum filium* Tade *ad eos misit, monens & præcipiens ei, vt cum omni benignitate & modestia regnum quod sibi non debebatur, gubernaret. Sed ille postquam ad regnum peruenit, paruipendens præcepta sui Domini, cum magna tyrannide abusus est regno, & multis sceleribus perpetratis, tribus annis enormiter regnauit. Tunc omnes principes insularum vna conspiratione commoti, aduersus eum congregati sunt, & expulerunt a finibus suis. Ille autem fugiens ad Hiberniam, non est vltra reuersus ad eos.*

Anno 1077 *. quidam Ingemundus missus est à Rege Norwegiæ, vt regnum Insularum arriperet. Cúmque ad insulam* Leodus *peruenisset, misit nuntios ad omnes principes Insularum, præcipiens in vnum conuenirent, & constituerent eum regem. Interim verò ipse cum socijs suis rapinis, & comessationibus vacabat, mulierum & puellarum pudicitiam violabat, & fœdis voluptatibus, & carnis illecebris operam dabat. Cúmque hæc nunciata fuissent principibus insularum, iam in vnum ad constituendum eum regem congregatis, nimio succensi furore, properauerunt ad eum, & superuenientes nocte, domum in qua erat, combusserunt, & eum cum omnibus suis partim ferro, partim flammis extinxerunt.*

Anno 1098 *. fundata est Abbatia S. Mariæ Cistertij. Antiochia*

à

à Christianis capta est, & Cometa apparuit.

Eodem anno commissum est prælium inter Mannenses apud Santwat, *& Aquilonares victoriam obtinuerunt. In quo bello occisi sunt* Othor *Comes, &* Macmaras *Principes ambarum partium.*

Eodem anno Magnus Rex Norwegi filius Olaui filij Haraldi Harfagre, *volens explorare incorruptionem S. Olaui Regis & Martyris, præcepit vt eius Mausæolum aperiretur. Episcopo autem & Clero resistente, ipse Rex audacter accessit, & vi regia aperiri scrinium fecit. Cúmque & oculis vidisset, & manibus attrectasset incorruptum corpus, subitò timor magnus irruit in eum, & cum magna festinatione discessit. Sequente nocte, Olauus Rex & Martyr ei per visum apparuit, dicens: Elige tu, inquam, vnum è duobus, vel vitam cum regno infra triginta dies amittere, vel à Norwegia discedere, & eam amplius nunquam videre. Expergefactus Rex à somno, vocauit ad se principes, & maiores natu, & exposuit eis visionem. Illi autem conterriti, hoc consilium dederunt ei, vt cum omni festinatione de Norwegia exiret. Ille sine mora coadunari fecit classem centum sexaginta nauium, & ad Orcadas insulas transfretat, quas sibi statim subiugauit, & transitum faciens per vniuersas insulas, eásque sibi subyciens, peruenit vsque ad Manniam, cúmque applicuisset, ad insulam S. Patricij venit, videre locum pugnæ quam Mannenses paulò antè inter se commiserant: quia multa adhuc corpora occisorum inhumata erant. Videns autem insulam pulcherrimam, placuit in oculis eius, eámque sibi inhabitationem elegit, munitiones in ea construxit, quæ vsque hodie ex eius nomine nuncupantur. Galwedienses ita constrinxit, vt cogeret eos materias lignorum cædere, & ad littus portare, ad munitiones construendas. Ad Moniam insulam Walliæ nauigauit, & duos Hugones Comites inuenit in ea, vnum occidit, alterum fugauit, & insulam subiugauit. Wallenses verò multa munera ei præbuerunt, & valedicens eis ad Manniam remeauit. Murecardo Regi Hiberniæ misit calciamenta sua, præcipiens ei vt ea super humeros suos in die natalis Domini per medium domus suæ portaret, in conspectu nunciorum eius, vt inde intelligeret se subiectum esse Magno Regi. Quod audientes Hibernienses, ægrè ferebant, & indignati sunt nimis. Sed Rex saniori consilio vsus, non solùm, inquit, calciamenta eius portare, verúmque manducare mallem, quàm Magnus Rex vnam Prouinciam in Hibernia destrueret. Itáque compleuit præceptum, & nuncios honorauit. Multa quoque munera per eos Magno Regi transmisit, & fœdus composuit. Nuntij verò redeuntes ad dominum suum, narrauerunt ei de situ Hiberniæ, & amœnitate, de frugum fertilitate, & aeris salubritate.*

Monia pro Anglesey, vide Giraldum Cambrensem in Itinerario Cambriæ.

tate. Magnus verò hæc audiens, nihil cogitabat quàm totam Hiberniam sibi subiugare. Itáque praecepit classem congregare. Ipse verò cum sedecem nauibus procedens, explorare volens terram, cùm incautè à nauibus discessisset, subitò ab Hibernensibus circumuallatus, interijt cum omnibus ferè qui secum erant. Sepultus est autem iuxta Ecclesiam S. Patricij in Duno. Regnauit 6. annis. Quo mortuo, Principes insularum accerserunt Olauum filium Godredi Crouan, *qui degebat in Curia Henrici Regis Angliæ, filij Guilielmi.*

Anno 1102. *Olauus filius Godredi* Crouan *regnare cœpit, & 40. annos regnauit, vir pacificus, habuit omnes reges Hiberniæ & Scotiæ sibi confederatos. Accepit in vxorem Affricam filiam Fergusij de* Galewedia *de qua genuit Godredum. Ex concubinis suscepit Regnaldum, Lagmannum, Haraldum, & filias multas, quarum vna nupsit Sumerledo regulo** Herergaidel, *quæ fuit causa ruinæ totius regni Insularum. Genuit ex ea filios 4. Dulgallum, Raignaldum, Engus, & Olauum.*

* Argile.

1133. *Ecclipsis solis tanta 4. Nonas Augusti, vt dies in noctem verteretur.*

1134. *Olauus dedit Yuoni abbati de* Furnes *partem terræ suæ in Mannia ad Abbatiam construendam in loco qui dicitur* Russin. *Et rem ecclesiasticam in insulis & redditibus ditauit, & libertatibus dotauit.*

Anno 1142. *Godredus filius Olaui transfretat ad regem Noruegiæ, cui nomen erat* Hinge, *& hominium suum ei fecit, & moratus est apud eum, honorificè susceptus ab eo. Eodem anno tres filij Haraldi fratris Olaui, qui nutriti fuerant apud Dubliniam congregantes magnam turbam hominum, & omnes profugos regis, venerunt ad Manniam, postulantes ab eodem rege medietatem totius regni Insularum sibi dari. Rex autem cùm audisset, placare eos volens, respondet super hoc consilium se habiturum. Cúmque diem & locum constituissent, vbi consilium haberi debuisset, interim illi nequissimi de morte regis inter se tractabant. Constituta autem die conuenerunt vtraque partes in portu, qui vocatur* Ramsa, *sederúntque seriatim rex cum suis ex vna parte, illi vnà cum suis ex altera. Regnaldus autem medius fuerat, qui eum percussurus erat, stabat seorsim loquens cum quodam viro de principibus terræ. Cúmque vocatus venisset ad regem, vertens se ad eum, quasi salutans eum, securim fulgentem in altum leuauit, &*
1143 *caput regis vno ictu amputauit. Perpetrato autem tanto scelere statim insulam diuiserant inter se paucis diebus transactis, congregata classe transfretauerunt ad Galwediam volentes sibi subiugare; Galwedienses autem conglobati, & magno impetu facto, congressi sunt cum eis.*

eis. Illi statim terga vertentes, fugerunt cum magna confusione ad Manniam. Omnésq; Galwedienses qui in ea habitabant, quosdam iugulauerunt, alios expulerunt.

Anno 1143. *Godredus filius Olaui ex Norwegia rediens fit rex Manniæ, & in vltionem patris duobus Haraldi filijs oculos eruit, & tertium occidit.*

1144. *Godredus cœpit regnare, &* 30. *annis regnauit. Tertio regni anno Dublinenses eum accerserunt, & regem Dubliniæ illum constituerunt, in quem Murecardus rex Hiberniæ bellum mouit, & fixis tentorijs apud ciuitatem quæ dicitur* Coridelis, *fratrem vterinum* Osibelem *cum* 3000. *equitum ad Dubliniam misit, qui à Godredo & Dublinensibus interfectus erat, cæteris omnibus fugatis. His actis Godredus ad Manniam reuertitur, & tyrannidem exercere cœpit & nobiles exhæreditauit, quorum vnus Thorfinus filius* Oter, *cæteris potentior accessit ad Sumerledum, & Dubgallum Sumerledi filium regem insularum dixit, subiugans illi multas insulas, cùm hæc à Paulo quodam Godredus intellexisset, parata classe procedit obuiam Sumerledo venienti cum* 80. *nauibus: & anno* 1156. *commissum est bellum nauale in nocte Epiphaniæ, & multis vtrinque cæsis, proximo die pacificati sunt, & diuiserunt inter se regnum insularum, factúmq; est regnum bipartitum à die illa vsque in præsens tempus, & hæc fuit causa ruinæ regni insularum, ex quo filij Sumerledi occupauerunt illud.* 1156

1158. *Sumerledus venit ad Manniam cum* 53. *nauibus, & Godredum fugauit, insulam vastauit, Godredus verò transfretauit ad Norwegiam quæsitum auxilium aduersus Sumerledum.*

Anno 1164. *Sumerledus collegit classem centum sexaginta nauium, & applicuit apud* Rhinfrin, *volens totam Scotiam sibi subiugare: sed vltione diuina à paucis superatus, cum filio suo & innumerabili populo ibidem occisus est. Eodem anno bellum fuit apud* Ramsa *inter Reginaldum fratrem Godredi & Mannenses, & per dolum cuiusdam Comitis Mannenses in fugam conuersi sunt.*

Et Reginaldus cœpit regnare. Quarto autem die superuenit Godredus de Norwegia cum magna multitudine armatorum, & fratrem suum Reginaldum comprehendit, & oculis & genitalibus priuauit. Eodem anno obijt Malcolmus Rex Scotiæ, & frater eius Willielmus ei successit in regnum.

Anno 1166. *duo Cometæ apparuerunt ante solis ortum mense Augusti, vnus ad Austrum, alter ad Aquilonem.*

Anno 1171. *Richardus Comes Penbrochiæ transfretauit in Hi-*

berniam, & Dubliniam cum magna parte Hiberniæ subiugauit.

Anno 1176. *Ioannes de* Curcy *sibi subiugauit Vltoniam, & Viuianus Apostolicæ sedis Legatus venit in Manniam, Godredúmque regem legitimè desponsari fecit cum vxore sua Phingola filia* Maclotlen, *filij* Murkartac *regis Hiberniæ, matre videlicet Olauui qui tunc triennis erat. Desponsauit eos Siluanus Abbas cui ipsa die Godredus dedit partem terræ apud* Mirescoge *vbi monasterium construxit, sed tandem concessa est terra cum monachis Abbatiæ de Russin.*

Anno 1172. *Reginaldus filius Eacmarcat, vir de regali genere in Manniam veniens cum magna turba hominum, absente rege, primo congressu quosdam qui littora custodiebant fugauit, & circiter* 30. *occidit. Posteà eadem die congregati Mannenses ipsum cum omnibus pene suis occiderunt.*

Anno 1183. *O* Fogolt *Vicecomes de Mannia.*

Anno 1185. *Ecclipsis solis die Philippi & Iacobi.*

Anno 1187. *Obijt Godredus Rex Insularum* 4. *Idus Nouembris, proxima verò æstate translatum est corpus ad Insulam* Hy. *Reliquit tres filios Reginaldum, Olauum, & Yuarum, dum vixit, Olauum filium hæredem constituit, quòd solus ille legitimè natus esset, sed Mannenses quum Olauus esset iam vix decennis Reginaldum ex Insulis accersunt, & regem constituunt.*

1178. *Reginaldus filius Godredi incœpit regnare super insulas, & occisus est Murchardus vir potens in omni regno insularum.*

Anno 1192. *commissum est bellum inter filios Sumerledi Reginaldum & Engus sed Engus victoriam obtinuit. Eodem anno Abbatia de* Russin *translata est ad* Dufglas, *at post* 4. *annos monachi ad* Russin *reuersi sunt.*

1203. *Michal Episcopus Insularum obijt ad* Fontanas *cui successit Nicholaus.*

1204. *Hugo de* Lacy *venit cum exercitu in Vltoniam, & commisit bellum cum Iohanne de* Curcy, *eúmque comprehendit, & Vltoniam sibi subiugauit. Posteà Ioannem liberum ire permisit, qui venit ad Regem Reginaldum à quo honorificè susceptus est quia eius gener erat, Ioannes siquidem de* Curcy *habuit in vxorem Affricam filiam Godredi, quæ fundauit Abbatiam S.* Mariæ de Iugo Domini, *& ibidem sepulta est.*

1205. *Ioannes de* Curcy, *& Reginaldus Rex Insularum cum* 100. *nauibus Vltoniam ingressi in portu qui vocatur* Stranfeord, *segniter obsederunt castellum de* Rath, *sed Walterus de* Lacy *superueniens cum exercitu, eos fugauit, dehinc* Curcy *terram suam nunquam recuperauit.*

cuperauit.

Anno 1210. *Engus filius Sumerledi cum tribus filijs suis occisus est.*

Ioannes Rex Angliæ tùm classem 500.*nauium ad Hiberniam adduxit, eámque sibi subiugauit, & mittens Comitem quendam, qui nomine Fulco, ad Manniam, eam in vna quindenâ ferè omnino deuastauerunt, & suscipientes obsides ex ea in patriam reuersi sunt. Reginaldus Rex, & optimates non erant in Mannia.*

Anno 1217. *obijt Nicholaus Episcopus Insularum, & sepultus est in Vltonia, in domo de* Benchor, *cui successit Reginaldus.*

Libet aliqua de Olauuo & Reginaldo fratribus retexere.

R*Eginaldus dedit fratri suo Olauuo Insulam quæ vocatur* Lodhus, *quæ cæteris insulis latior esse dicitur, sed raris colitur incolis, quòd montuosa, & saxosa sit, & ferè tota inarabilis. Incolæ verò illius plerúmque venatione, & piscatura viuunt, ad hanc ergo Insulam possidendam Olauus profectus est, & habitauit in ea pauperem ducens vitam: cúmq; vidisset eam ad sustentationem suam, & sui exercitus minimè sufficere, accessit fiducialiter ad Reginaldum fratrem suum qui tunc morabatur in insulis, & sic allocutus est eum. Frater, inquit, & Domine mi, Rex, nosti tu quòd regnum insularum ad me iure hæreditario pertinuit: sed quia dominus ad hoc gubernandum te elegerat, non inuideo tibi, nec molestè fero te esse in regali culmine sublimatum. Nunc ego te deprecor vt prouideas mihi aliquam portionem terræ in Insulis, in quâ honestè viuam. Nam insula* Lodhus *quam mihi dedisti, me sustentare non valet. Quo audito, Reginaldus frater habiturum se consilium dixit, & die crastina, quum Olauus vocatus venisset ad colloquium, comprehendi eum iubet Reginaldus, & duci ad Guilielmum Scotiæ Regem, vt penes eum in carcere seruaretur, fuitque Olauus cathenatus in carcere* 7. *ferè annos. Anno verò septimo obijt Guilielmus Rex Scotiæ, cui successit Alexander filius. Qui antequam moreretur, iussit vt incarcerati omnes liberarentur. Olauus igitur liberatus venit ad Manniam, móxque cum non modicò comitatu nobilium profectus est ad S. Iacobum, & iam reuersum Reginaldus frater fecit Olauum in vxorem ducere filiam nobilis de* Kentyre, *Germanam vxoris suæ* Lauon *nomine, deditque illi in possessionem* Lodhus. *Post paucos dies Reginandus Episcopus Insularum Olauum, & Godredum filium &* Lauon *vxorem congregata Synodo canonicè separauit, vtpote consobrinam prioris vxoris. Post hac Olauus duxit Scristinam filiam Fer-*

kari Comitis de Rosse.

Hac de re vxor Reginaldi, regina Insularum concitata misit literas nomine Reginaldi regis in Insulam Sky *ad Godredum filium suum, vt Olauum occideret, Godredo hoc machinante, & *Lodhus *intrante, Olauus scapha modica fugit ad socerum suum comitem de* Rosse, *Godredus* Lodhus *depopulatur. Eo tempore Vicecomes de* Sky *Pol filius* Boke, *vir potens in omnibus insulis, quòd Godredo consentire noluit, fugit, & cum Olauuo apud Comitem de* Rosse *vnà habitauit, & inito fœdere cum Olauuo, venerunt ambo in vna naui ad* Sky. *Deniq; missis exploratoribus, didicerunt quòd Godredus in quadam insula quæ vocabatur insula Sancti Columbæ securè cum paucis hominibus moraretur. Et coadunantes sibi omnes amicos, & notos suos, & eos qui se sponte sibi iungere voluerunt, intempestæ noctis silentio, tractis quinque nauibus de proximo maris littore, quod ad duorum stadiorum spacium distabat à prædicta insula, & insulam circumdederunt. Godredus autem & qui cum ipso fuerant surgentes primo diluculo, & videntes se vndique circumseptos ab hostibus, obstupuerunt. Sed armis induti bellicis, viriliter resistere conati sunt, sed frustrà. Nam circa horam diei nonam Olauus, & Pol prædictus Vicecomes cum omni suo exercitu insulam ingressi sunt, & occisis omnibus quos extra septa Ecclesiæ repererunt, Godredum comprehensum oculis, & genitalibus priuauerunt. Quo tamen facto Olauus non concessit, nec resistere potuit, propter filium* Boke *prædictum Vicecomitem. Factum enim hoc anno Christi* 1223. *In proxima æstate acceptis obsidibus ab vniuersis magnatibus insularum Olauus cum classe triginta duarum nauium venit ad Manniam, applicuitque apud* Rognolfwalit. *Ipso tempore Reginaldus & Olauus diuiserunt inter se regnum Insularum data Mannia Reginaldo super portione sua cum reguli nomine. Olauus* 11. *acceptis cibarijs à populo Manniæ cum comitatu suo ad portionem suam Insularum rediit. Sequenti anno Reginaldus assumpto secum Alano Domino Galwediæ cum Mannensibus ad insulanas partes profectus est. Vt partem terræ, quam dederat Olauo fratri suo auferret ab eo & eam suo dominio subiugaret. Sed quia Mannensibus contra Olauum vel insulanos pugnare non libuit eò quòd diligerent eos, Reginaldus, & Alanus dominus Galwediæ, nihil proficientes ad propria reuersi sunt. Post modicum temporis Reginaldus sub occasione eundi ad Curiam domini Regis Angliæ accepit à populo Manniæ centum marcas, & profectus est ad Curiam Alani domini Galwediæ. Eodem tempore dedit filiam suam filio Alani in matrimonium. Quod audientes Mannenses indignati sunt valdè, & mittentes propter Olauum constituerunt cum sibi*

sibi regem.

Anno 1226.*recuperauit Olauus hæreditatem suam, regnum videlicet Manniæ, & insularum quod Reginaldus frater eius gubernauerat* XXXVIII.*annos, & regnauit securè duobus annis.*

Anno 1228. *Olauus cum omnibus optimatibus Manniæ & fortiori parte populi transfretauit ad insulas. Paulò post Alanus dominus Galwediæ, & Thomas Comes Ætholiæ, & Reginaldus rex venerunt ad Manniam cum magno exercitu, totam australem partem Manniæ vastauerunt, & ecclesias spoliauerunt, & viros quotquot capere poterant occiderunt, & redacta est australis pars Manniæ ferè in solitudinem. Et per hæc reuersus est Alanus cum exercitu suo in terram suam, & reliquit Ballinos suos in Mannia qui redderent ei tributa patriæ. Superuenit autem Olauus rex & fugauit eos & recepit regnum suum. Et cœperunt Mannenses qui antea circumquaque dispersi fuerant, congregari, & confidenter habitare.*

Eodem anno inopinatò intempesta nocte, hyemali tempore venit Reginaldus rex è Galwedia cum quinque nauibus, & combussit omnes naues Olauui fratris, & optimatum Manniæ apud Insulam S. Patricij, pacemque petens à fratre suo, mansit apud portum Ragnollwath *quadraginta diebus; interim attraxit sibi omnes Insulanos in australi parte Manniæ, qui iurauerunt se animas in mortem posituros donec dimidium regni sortiretur: contrà Olauus Aquilonares sibi adiunxit & 14. Februarij apud locum qui dicitur* Tingualla *commissum est inter fratres prælium, in quo Olauus vicit, & Reginaldus rex à quibusdam interfectus est ibidem, nesciente fratre. Et venientes prædones ad australem partē Manniæ, vastauerunt eam. Monachi de* Russin *transtulerunt corpus Reginaldi regis ad Abbatiam S. Mariæ de* Fournes, *ibiq; sepultum est in loco quem ipse sibi elegerat. Post hæc Olauus adijt regem Norwegiæ, sed antequam illuc perueniret, Haco rex Norwegiæ quendam nobilem nomine Husbac filium Owmundi regem insularum Soderensium constituit, vocauitq; nomen eius Haconem. Venit autem idem Haco cum Olauuo, & Godredo Don filio Reginaldi, & multis Norwegiensibus ad insulas, & dum expugnarent castellum in insula* Both, *Haco lapide percussus interijt, & in Iona sepelitur.*

Anno 1230. *venit Olauus cum Godredo* Don, *& Norwegiensibus ad Manniam, diuiseruntq; inter se regnum, Olauus Manniam obtinuit, Godredus ad insulas profectus in* Lodhus *insula occisus est, & Olauus regnum insularum obtinuit.*

1237. 12.*Calend. Iunij obijt Olauus Godredi filius rex Manniæ in insula S. Patricij, & sepultus est in abbatia de* Russin: *regnauit* 11.

 annos,

annos, duos viuente fratre, & nouem post mortem eius.

Haraldus filius successit, ætatis 14 *annorum, & regnauit* 12. *annis. Anno regni primo profectus ad insulas, & Loglennum consanguineum custodem Manniæ constituit, sequenti Autumno misit Haraldus tres filios* Nel, *nimirum Dufgaldum, Thorquellum, Molmore, & amicum suum Ioseph ad Manniam, vt consilium inirent, Igitur vicesima quinta die conueniunt apud* Tingualla, *& oborta inuidia inter filios* Nel, *& Loglennum pugnatum est vtrinq; acriter, interfectis ibidem Dufgaldo, Mormore, & prædicto Iosepho. Vere sequenti Haraldus rex venit ad insulam Manniam, & Loglennus in Williamfugiens, cum Godredo Olauui filio alumno suo, & 40. aliis naufragio perierunt.*

Anno 1238. *Gospatricius, & Gillescrist filius* Mac Kerthac *venerunt à rege Norwegiæ in Manniam, qui Haraldum ex Mannia excluserunt, & tributa ad opus regis Norwegiæ capientes, quòd Curiam regis Norwegiæ adire recusauit.*

Anno 1240. *Gospatricius obiit, & in abbatia de* Ruslin *sepelitur.*

Anno 1239. *Haraldus regem Norwegiæ adiuit, qui post biennium confirmauit illi, & successoribus suis hæredibus sub sigillo omnes insulas quas antecessores possederant.*

1242. *Haraldus rediit ex Norwegia ad Manniam, & ab incolis honorificè susceptus, pacem habuit cum regibus Angliæ & Scotiæ.*

Anno 1247. *Haraldus, vti etiam & pater, factus est miles à Rege Angliæ, & multis muneribus donatus, venit ad propria. Eodem anno accersitus fuit à rege Norwegiæ, & duxit eius filiam. Et anno* 1249. *dum reuerteretur cum vxore, Laurentio Manniæ electo, & multis nobilibus prope fines Radlandiæ orta tempestate submersus est.*

1249. *Reginaldus Olauui filius, frater Haraldi cœpit regnare pridie Nonas Maii, & tricessima die eiusdem occisus est ab Yuaro milite, & à suis in prato propè ecclesiam S. Trinitatis ad australem partem, sepultúsque est in ecclesia S. Mariæ de* Ruslin.

Eo tempore Alexander rex coadunauit multas naues, vt sibi subiiceret insulas, & in insula Kerwaray *febre correptus moritur.*

Haraldus filius Godredi Don regis nomen in insulis vsurpauit, omnes principes Haraldi regis Olauui filii exules fecit, & profugos eius principes, & optimates pro eis constituit.

Anno 1250. *Haraldus filius Godredi Don vocatus per literas adiit regem Norwegiæ, qui detinuit illum in carcere, quòd regnum iniustè occupasset. Eodem anno applicuerunt apud* Roghalwaht *Magnus Olauui filius, & Ioannes filius Dugaldi, qui regem se nominabat, sed Mannenses ægrè ferentes quòd Magnus non nominaretur, repulerunt eos:*

eos à littore suo, quorum multi naufragio perierunt.

Anno 1252. *venit Magnus Olauui filius ad Manniam, & constitutus est rex, sequenti anno profectus est ad regem Norwegiæ & mansit ibi per annum.*

Anno 1254. *Haco rex Norwegiæ constituit Magnum filium Olauui regem insularum, & confirmauit eas sibi, hæredibus suis, & nominatim Haraldo fratri eius.*

Anno 1256. *Magnus rex Manniæ profectus in Angliam, fit miles à rege Angliæ.*

1257. *Ecclesia S. Mariæ de* Russin *dedicata est à Richardo Soderensi.*

Anno 1260. *Haco Rex Norwegiæ venit ad partes Scotiæ, & nihil expediens, versus ad Orcades ibi apud* Kirwas *moritur, & sepultus est* Bergæ.

Anno 1265. *obijt Magnus filius Olauui rex Manniæ & insularum apud castellum de* Russin, *& sepultus in ecclesia S. Mariæ de* Russin.

1266. *Translatum est regnum insularum propter Alexandrum regem Scotorum.*

Quæ sequuntur alio charactere, & recentiore descripta sunt.

Anno 1270. *die* 7. *Octobr. classis Alexandri regis Scotorum applicuit apud* Roghalwath, *& sequenti die ante solis ortum commissum est prælium inter Mannenses, & Scotos, & ceciderunt* 535. *Mannensium: Vnde quidam versificator,*

L. dies X. ter, & penta duo cecidere,
Mannica gens de te, damna futura caue?

Anno 1313. *Robertus rex Scotorum obsedit castrum de Russin, quod Dingawy Dowyl tenuit contra eum, sed tandem Rex castrum cepit.*

1316. *Die Ascensionis, Richardus* le Mandeuile, *& fratres eius cum magnatibus alijs Hiberniæ applicuerunt apud Ramaldwath, petentes sibi victualia, & argentum ministrari, quòd deprædati erant per hostes super eos continuè debellantes. Cùm Communitas respondisset se nihil velle dare, processerunt contra Mannenses cum duabus turmis quousque venerunt sub latere montis* Warthfel, *in campo vbi manebat Ioannes* Mandeuille, *& ibi commisso prælio deuicerunt Hibernici Mannenses, spoliauerunt insulam, & abbatiam de Russin, & cum per mensem in insula periendinassent, impletis nauibus ad propria sunt reuersi.* *Hactenus è libro illo antiquo.*

Finis Chronici Regum Manniæ.

Sequentis historiæ seriem nunc ex alijs attexam.



VM Scotus non sine cæde rerum in Mānia potitus esset, Maria Reginaldi vltimi filia litem de Insula intendit coram Rege Angliæ, sed responsum tulit vt à Scoto peteret, quòd ille tunc temporis Insulam tenuit; huiúsque ex filio nepos Ioannes *Waldebeof* (nupta enim fuit Maria in familiam de *Waldebeof*) ius auitum persequutus est in Parlamento anno Edwardi primi tricessimo tertio, coram Angliæ rege tanquam superiore Domino regni Scotiæ, sed quod ille iure non potuit Guil. de *Monteacuto* Eques affinis eius, (erat enim è Mannensium Regum familia oriundus,) armis obtinuit. Tumultuaria enim Anglorum manu Scotos omnes Insulâ exturbauit, sed cùm ille ad hoc bellum, magnum æs alienum conflâsset, nec vnde nomina dissolueret, haberet; Anthonio Becco Episcopo Dunelmensi, & Patriarchæ Hierosolymitano in VII. annos oppignorauit, & vsum-fructum legauit, posteáque delicijs suis Petro de *Gaueston* concessit Rex Edwardus secundus cùm illum Cornubiæ Comitem creasset. Inde ad Guilielmum de *Monteacuto* eius filium Sarisburiæ iam Comitem creatum redijt, qui *Manniam cum coronâ Anno Domini* MCCCXCIII. (vt habet Walsinghamus) Guilielmo Scrope grandi pecunia vendidit. Quo ob læsam maiestatem capite mulctato & bonis publicatis, Mannia in Henrici quarti Regis Angliæ ius deuenit, qui primùm hanc insulam (vt aiunt) Henrico Percio Northumbriæ Comiti assignauit, eâ lege vt ipse posteríque cùm Reges Angliæ inaugurarentur, præferrent ensem quo Henricus ille cinctus esset, cùm Angliam redux adiret, vulgò *Lancaster sword*. Verùm illo ciuili bello interfecto, Ioanni Stanleio contulit, cuius posteri Comitatus Derbiæ titulo insigniti, etiamnum tenent, & Manniæ reguli appellantur.

Rob. de Suthwell.

Hinc ad Nouantum Promontorium nisi exiguæ, planè nullæ occurrunt insulæ; sed hoc superato, in GLOTTA æstuario, siue *Dunbritton Frith*, GLOTTA insula eminet, cuius meminit Antoninus, nunc Scotis *Arran*, vnde Comites Arraniæ in Scotia, & huic vicina est quæ olim Rothesia, nunc *Buthe*, à sacra cellula quam

Glotta insula. *Vide 742.* *Arran.* *Buthe.*

quam Brendanus posuit, (sic enim cellula Scoticè dicitur) cui vt ferunt, Stewarti Scotorum reges suam originem debent. Inde *Hellan*, olim *Hellan Leneow*, id est, vt interpretatur I. Fordonus, Sanctorum insula, & *Hellan Tinoc*, id est, Insula Porcorum, in eodem sinu conspiciuntur.

Extra sinum confertissimæ iacent Insulæ, XLIIII. vulgus numerat, quas Scoti *Westerne Iles*, id est, Occiduæ Insulæ, superiores scriptores HEBRIDES, sed Ethicus antiquus Beteoricas, & Giraldus alibi *Inchades* & *Leucades*, Plinius, Solinus, & Ptolemæus EBVDAS, & Ἔβουδαι appellant. Nominis rationem elicere non possum, nisi ita dictas existimem, quòd fruges hîc non prouenerint, prodit enim Solinus harum incolas fruges nescire, & pisce tantùm lactéque viuere, & *Eb eid* Britannicè sine frugibus sonat. Incolæ (vt inquit ille Solinus) *nesciunt fruges, piscibus tantùm, & lacte viuunt. Rex vnus est vniuersis: nam quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuiduntur: Rex nihil suum habet; omnia vniuersorum, ad æquitatem certis legibus stringitur: ac ne auaritia diuertat à vero; discit paupertate iustitiam, vtpote cui nihil sit rei familiaris: verùm alitur è publico. nulla illi datur fœmina propria: sed per vicissitudines, in quamcunque commotus fuerit, vsurariam sumit, vnde ei nec votum, nec spes conceditur liberorum.* Hebrides. Scottish, or Westerne Iles. Vxor vsuraria.

Harum triginta esse Plinius scripsit, sed quinque percenset Ptolemæus. Prima RICINA est, Plinio RICNEA, Antonino RIDVNA, nunc *Racline*, & *Riclina* in Antonino legendum puto, clin d coniuncto temone facilè transit. Insula hæc parua est óbiecta Hiberniæ, antiquis nota, quòd ipso freto inter Hiberniam & Scotiam interponatur, nullo nomine hodie celebris, quàm Scoto-hibernicorum strage, qui subinde hinc ab Anglis exturbati fuerunt. Proxima EPIDIVM est, quæ ex nomine, Epidiorum promontorio, & littori adiecisse conijcerem cum optimo Geographo Ge. Mercatore. Cúmque in eo situ *Ila* Insula satis ampla, & campestri planitie ferax, quæ *Mac Conelli* possessio, conspicitur, hanc fuisse Epidium, aut Epidiorum insulam dicam, nam Ἐπίδιον alicubi legitur. Inter hanc & Scotiam *Iona* interiacet, Bedæ *Hy* & *Hu*, à Pictis Scotorum Monachis donata ob propagatum inter eos Euangelium, vbi monasterium Regum Scotiæ sepultura, & sanctorum virorum frequentia celebre, inter quos Columba Pictorum Apostolus primæ notæ fuit, à cuius cella insula etiam *Columb-kill* appellatur, vti & vir ipse composito nomine *Columbkill* dictus fuit, testante Beda. Ricina. Racline. Yla. Iona.

Hic

Episcopus Sodorensis. Hîc demùm Episcopalis sedes constituta erat in *Sodore* viculo, vnde insulæ omnes *Sodorenses* etiam appellatæ fuerunt, quòd in eius diocœsi censentur. Inde *Maleos, Mula.* MALEOS est Ptolemæi, nunc *Mula*, cuius Plinius videtur meminisse, cum inquit *Reliquarum Mella* XXV *.mill pass.amplior proditur.* Sic enim antiquissima Plinij æditio Venetijs concipit, vbi vulgatis legitur *Reliquarum nulla.* *Hebuda.* HEBVDA Orientalior nunc *Skie*, deinde Scotiæ littori longè obtenditur, & HEBVDA Occidentalior magis in Occasum diuergens, *Lewes.* nunc *Lewes*, cui præest *Mac cloyd*, & in antiquo Manniæ libro, *Lodhus* dicitur, monticulis prærupta, saxosa, & raro cultore, *Eust. Hirth.* sed omnium amplissima, à qua exiguo Euripo *Eust* disiungitur. Cæteræ præter Hyrtham ignobiles sunt, aut saxis asperæ, aut cautibus inuiæ, & vix virenti cespite vestitæ, has tamen omnes velut imperij sui firmamentum numerata pecunia à Norwegis (vt diximus) coëmerunt Scoti, etsi minimum inde fructum percipiant, cùm incolæ, antiqui scilicet Scoti, siue Hibernici, homines erectis animis, & proiecta audacia, legum seueritate, & iudiciorum metu se illigari non patiantur. Quod verò ad mores, cultum, & linguam spectat, à syluestribus illis Hibernicis, de quibus egimus, ne tantillum discrepant, vt facilè vnam eandemque esse gentem cognoscamus.

Orkney. Orcades. Ab Hœbudibus ad Ortum æstiuum, si littora legas, ORCADES demùm videas, nunc *Orkney*, XXX. plùs minùs insulas interfuso Oceano discretas, quas ita appellat antiqua quædam membrana, quasi *Argath*, id est, vt ibi interpretatur, *supra Getas:* malim supra *Cath*, obiacet enim *Cath* regioni Scotiæ, quam ob promontorium *Cath-nesse* nunc appellitant, cuius incolas *Carini* pro *Cathini* perperam Ptolemæo nominari videntur. Solini ætate homine vacarunt, & vinceis herbeis inhorruêrunt, nunc verò cultæ sunt, sed sine siluis, hordei satis feraces, tritici, & arborum omninò indigæ. Ex his Pomonia Episcopali cathedra celebris, pri- *Pomona.* maria est; à Solino POMONA *diutina* ob diei prolixitatem vocata, hodie *Mainland* incolis, quasi continens esset, Sede Episcopali in *Kirkwale* oppidulo, & duobus castris ornata. Stannique, *Ocetis.* & plumbi ferax. OCETIS etiam inter has à Ptolemæo recensetur, quam *Hetby* nunc dici coniectamus. An verò *Hey*, quæ inter *Dumna.* has numeratur Plinij DVMNAM dicam, nondum statui. Certè si non sit, malim *Faire Yle*, i. *insula pulchra*, cuius oppidum quod habet vnicum *Dumo* dicitur, Dumnam existimare, quàm cum Becano *Wardhuys* in Lappelandia censere. Iul. Agricola classe primus

mus Britanniam circumuectus, Orcadas ad id tempus incognitas inuenit, domuitque, tantum abest vt Claudius deuicerit, (quod Hieronymi Chronicis asseritur,) vt Hadriani tempore Iuuenalis cecinerit:

Arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcades, & minima contentos nocte Britannos?

Deinde verò cùm Romanorum concideret in Britannia imperium, Pictorum sedes fuerunt, & Claudianus poëticè lusit.

Maduerunt Saxone fuso Orcades.

Nennius etiam prodit Octham & Ebissum Saxones, qui Britannis meruerunt, cum VL. *Cyulis*, id est, Myoparonibus circa Pictos nauigâsse, & Orcades deuastâsse. Postea in Norwegorum potestatem & Danorum deuenerunt, vnde Gothicè loquuntur incolæ, & demùm Christiernus Danus pacta pecunia, anno 1472. omne ius suum in Scotum transtulit.

Vltra Orcades, & supra Britanniam, antiquus ille in Horatium Commentator Fortunatas insulas locat, vbi nullos nisi pios & iustos habitare scripserunt, suisque carminibus loci amœnitatem & fertilitatem celebrant Græci, Elisios campos appellantes, Sed de his Fortunatis insulis aliud fabulosi Græculi Isacij Tzetzis ex suis ad Lycophronem notis (si placet,) accipe. *In Oceano est Britannia Insula inter Occidentalem Britanniam, & Thulem Ortum spectantem, Illuc aiunt mortuorum animas transportari, nam in littore Oceani, in quo est Britannia Insula, piscatores habitant subditi quidem Francis, tributum verò illis non pendentes, eò quòd transmittant mortuorum animas, vt aiunt. Illi enim discedentes, domi circa vesperum dormiunt, pulsantes verò paulò pòst, quosdam in ianua sentiunt, & vocem audiunt illos ad opus vocantem. Surgentes porrò, ad littus accedunt, ignorantes quæ illos ducat necessitas, vidéntque naues preparatas, sed non suas & vacuas hominibus, quas ingressi remos mouent, & pondus nauium sentiunt, ac si hominibus oneratæ essent, sed neminem vident. Impetu deinde vno in Britanniam insulam perueniunt, quum vix aliàs suis nauibus vsi, vnius noctis & diei nauigatione illuc perueniant. Quum verò in insulam peruenerint, rursus neminem vident, sed vocem audiunt recipientium illos qui in nauibus sunt, illósque numerantium ex genere patris ac matris, præterea secundùm dignitatem, artem, & nomen singulos vocantium. Cæterùm illi exonerata naue, rursus vno impetu domum reuertuntur. Hinc multi existimant ibi esse Beatorum insulas.* Demiror verò quis fuit ille historicus cuius Muretus in

Insula Fortunata.

E versione B. Bertrandi.

Varijs Lectionibus meminit, qui prodidit C. Iulium Cæsarem eò aliquando vna triremi cum centum hominibus delatum: cúmque incredibili loci amœnitate captus, sedes ibi capere vellet, ab illis ἀειδῶν, id est, inuisibilibus incolis inuitum & reluctantem eiectum esse.

Thule. Quinque dierum & noctium nauigatione ab Orcadibus THVLE à Solino statuitur. Insula si qua alia Poëtis celebratissima, cùm disiunctissimum aliquid innuerent, quasi totius orbis remotissima; hinc Virgilius, *Tibi seruiat vltima Thule*. Seneca, *Terrarum vltima Thule*. Claudianus, *Thulem procul axe remotam*, & alibi, *Ratibus imperuia Thule*. Statius *Ignotam vincere Thulem*, Et Ammianus Marcellinus quasi Adagij loco vsurpat, *Etiam si apud Thulem moraretur:* vt cætera omittam. Hoc tamen adnotasse liceat Thulem pro Britannia à Statio illo istis in versibus vsurpari. *Thule pro Britannia.*

Cærulus haud aliter cùm dimicat incola Thules,
Agmina falcifero circumuenit acta couino.

Et pro remotissima quaque regione in illo Iuuenalis.

De conducendo loquitur iam Rhetore Thule.

Nomen traxisse scribit Suidas à Thule Rege Ægyptio, Isidorus à Sole, ~~Reynerus Reneccius~~ à Saxonica dictione *Tell*, i. *limes*, quasi Septentrionis & Occidentis limes fuerit. Verumenimuerò an Thule aliqua fuerit, dubitat Sinesius, & nusquam comparère scribit Giraldus noster, ancipitiq; de ea sententia distrahuntur doctiores. Plerique *Islandiam* cælo rigenti & perpetua hyeme damnatam Thulen olim vocatam asseruerunt, his tamen Saxo Grammaticus, Crantzius, Milius, Iouius, ~~Peucerus~~ refragantur. At si verum sit quod doctissimus ~~Gaspar Peucerus~~ libro de Terræ dimensione retulit, Schetlandiam nautis *Thilensell* vocari, (nec eius fidem imminuere ausim,) sanè Thule inuenta, & res iam tandem confecta. Hæc enim *Shetlandia* est insula alijs exiguis coronata sub imperio Scoti, frigore obrigens, & vndique procellis exposita, cuius incolis, perinde vt Islandiæ, piscis exsiccatus & contusus pro farre est. Et quanquam huic Polus Arcticus non ita attollitur, vt diem perpetuum VI. menses habeat, quod de Thule Pithæas Massiliensis à Strabone iustè notatus finxit, nec enim hoc Islandiæ ipsi contingit, vbi perpetua quasi hyems, & ferè rigor intolerabilis sedet. Vt *Shetlandiam* tamen Thulem existimem facit primus situs apud Ptolemæum: LXIII. enim grad. ab Æquinoctiali definita est, vt apud illum Thule, tum

Islandia. *Shetlandia, quæ nonnullis Hethlandia.*

tum quòd inter Normanniam, siue Norwegiam, & Scotiam interiacet, vbi Saxo Grammaticus Thulen ponit, inde quòd bidui nauigatione à Calidoniæ promontorio, siue *Cathnes* abest, qua distantia Thulem ponit Solinus. Postremò quòd Bergarum Norwegiæ littori apposita sit, quo loci Thulem posuit Mela, apud quem *Belgarum littori*, corruptè legitur pro Bergarum. *Berga* enim vrbs Norwegiæ Schetlandiæ obiacet, & Plinius BERGOS hoc tractu nominat, quam non dubito esse regiunculam illam, in qua Bergæ florent, vt *Norwaye*, Plinij esse NERIGON nemo inficias ibit. Sed de hac satis si adiungam Festi Auieni è Dionisio de Thule versiculos. *Bergos.* *Nerigon.*

Longa dehinc celeri si quis rate marmora currat,
Inueniat vasto surgentem gurgite Thylen,
Hic cùm plaustra poli tangit Phœbeius ignis,
Nocte sub inlustri rota solis fomite flagrat
Continuò, clarúmque diem nox æmula ducit.

Quod anteà Pomponius Mela annotauit. *Thule Belgarum littori opposita est Graijs & nostris celebrata carminibus, in ea quòd sol longè occasurus exurgit, breues vtique noctes sunt, sed per hyemem vt alibi obscura, æstate lucidæ, quòd per id tempus iam se altiùs euehens, quanquam ipse non cernatur, vicino tamen splendore proxima illustrat: per solstitium verò nullæ, quòd tum manifestior, non fulgorem modò, sed sui quoque partem maximam ostendat.* Supra has insulas mare Pigrum, Concretum, & Glaciale dicitur, quòd asperum sit ob glaciei conglomerationes, & vix ratibus peruium. CRONIVM etiam antiquis appellatur à Saturno, quòd in insula hic quapiam Britannica, vt refert Plutarchus, fabulantur Saturnum in profundo pumicis aurei antro dormientem teneri, illi etiam arctissimum esse somnum à Ioue pro vinculo immissum, aues ambrosiam afferre, cuius odore totus locus fragrat, dæmonas famulos ei multos additos esse, à quibus obseruatur, à quibus ei ministratur, & seruitur. Qua fabella, ni fallor, metallorum venas, quibus Saturnus præest, his insulis latere subindicatur, quæ tamen exercendis fornacibus lignorum inopia damnatæ sunt. *Mare Glaciale siue Cronium.* *Saturnus captiuus*

Infra verò Thulen ad Austrum, Germanicum mare diffunditur, in quo septem ACMODAS, Mela HAEMODES vocat, spargi Plinius asserit, sed cùm has Daniæ constet esse insulas in sinu Codano, *Lelant, Fuynen, Laglant, Muen, Falstor, Leyland,* & *Femerem*, non est cur illis immorer, vti nec in GLESSARIA, siue ELECTRIDA, sic dicta, ob electrum ibi è mari eiectum, *Acmodæ.* *Glessaria.*

quod

quod Sotacus credidit ex arboribus in Britannia effluere, sed cùm Germani antiqui electra *Glesse* vocarint, *Lesse* insulam ad *Scagen* Daniæ Promontorium, Glessariam olim dictam fuisse cum eruditissimo viro Erasmo Michaële Læto existimo.

In ipso autem mari Germanico, quà Britanniam alluit, paucæ comparent insulæ, nisi quæ sunt in freto Edenburgensi, *May* scilicet *Baß, Keth*, & *Inche Colme*, id est, Columbæ insula. In Northumbriæ littore, Lindi fluuio vna obiecta est *Lindisfarne*, Britannis *Inis Medicante*, quæ vt Bedam audias, *accedente, & recedente reumate, id est, æstu, bis quotidie instar insulæ maris circumluitur vndis, bis renudato littore contigua terra redditur.* In hac Aidanus Scotus sedem Episcopalem constituit, quæ tandem irruentibus Danis Dunelmum translata fuit. Hæc tamen ob sanctos ibi sepultos, *Holy Iland*, Anglis vocatur. De qua Alcuinus in Epistola ad Egelredum Northumbriæ regem. *Locus omnibus in Britannia venerabilior Paganis gentibus datur ad deprædandum, & vbi primùm post discessum S. Paulini ab Eboraco Christiana religio in nostra gente sumpsit exordium, ibi miseriæ & calamitatis sumpsit initium.* Inde *Farne* conspicitur cui aliæ maiores, sed sine cultura, adiacent insulæ. In hac Cuthbertus ille Diuus tutelaris Borealium Anglorum, vt Deo vacaret, *condidit,* (vt inquit in eius vita Beda) *ciuitatem suo aptam imperio, & domos in hac ciuitate congruas erexit. Erat enim ædificium situ penè rotundum à muro vsque ad murum mensura quatuor, vel quinque perticarum distentum. Murus ipse deforis altior longitudine stantis hominis: nam intrinsecus immanem cædendo rupem multò illum fecit altiorem, quatenus ad cohibendam oculorum, siue cogitationum lasciuiam sufficeret.*

Holy Iland.

Farne yle.

Post has, Coquedi insula vulgò *Coquet*, Coquedi fluminis ostio præiacet carbone fossili satis fœcunda. Nec plures hoc tractu eminent insulæ, sed è regione, *Saxonum insulæ*, nunc *Heiliehlant*, id est, Insula sacra, & multa perpetua quasi serie Frisiæ Orientali, & Occidentali prætexuntur, inter quas Romanis armis notissima erat, quæ Straboni BIRCHANIS, Plinio BVRCHANA, & FABARIA Romanis, à frugis similitudine sponte prouenientis, quam (vt obiter restituam, quamuis ad institutum non spectet) *Borkun* esse Amisiæ ostio obiectam, nomen ipsum loquitur. Inferiùs ad Hollandiæ littus quà Rhenus se olim exonerauit, fluctibus obteguntur Armamentarij antiquissimi fundamenta, quæ rariùs Oceani inundatione nudata, admirandum venerandæ antiquitatis spectaculū, & nobilissimam substructionis

Saxonum insulæ.

Birchanis.
Lib. 7.

Borkun.

Armamentarium Britannicum in *Hollandiæ littore.*

nis formam exhibent, quam elegantissimis typis Abrah. Ortelius veteris Geographiæ instaurator, & amicus mihi coniunctissimus ex ipso Oceano vindicauit. Huius libentiùs meminerim, quòd Hollandi *Huis te Britten*, id est, *domum Britannicam* indigitant, vt saltem nomine sit Britannica. Britten huis. Vt enim in confesso est C. Caligulam cùm Britanniam cogitaret in ludicra illa expeditione, pro pharo construxisse; ita Septimium Seuerum vetustate collapsam restituisse antiqua inscriptio ibi effossa testatur. Vnde tamen *Britten* dicta fuerit, in coniectura positum. A Britannis, vt nomen sortiatur, probabile est, *Brettam* enim Philip. Melanctho-nis patriam à Britannis denominari ipse credidit, & *Montes* in Hannonia *Breten* à Britannis dictos fuisse alibi legimus. Veruntamen, vt cum Plinio loquar, cùm ille *Britannica berba*, quæ Batauiæ peculiaris, nomen miretur, nisi fortè confines Oceano Britanniæ propiuquæ dicauerint: sic ego, cur hæc arx, *Britannica* diceretur, demiror, nisi nostræ Britanniæ oppositæ Bataui consecrârint. Locum in Morinis *Portum Morinorum Britannicum* vocat Plinius, vel quòd inde in Britanniam traijcerent, vel quòd ex aduerso prospiceret. Portus Morinorum Britannicus. Quid igitur impedit, quò minùs hæc arx eadem ratione Britannica appellaretur? Huc enim Britannos sæpe appulisse, & hinc è Germania in Britanniam traiectum fuisse nemo diffiteri possit, cùm Zosimus Oceanum inter Britanniam, & hoc Rheni ostium interfusum, 900. stadijs tanquam vsitatum traiectum dimensus fuerit; scripseritque annonam è Britannia ad hunc locum subuehi solere, & inde fluuialibus nauigijs aduerso Rheno ad Romanorum castra distrahi: cùm Iulianus Aug. *horrea extrueret*, vt inquit Marcellinus, *vbi condi possit annona à Britannis sueta transferri:* Quo tempore hoc armamentarium in horreum conuersum, & ex Britannica annona, *Britannicum* appellatum videatur, eoque magis quòd in Hollandiæ monimentis *Britenburg* concipitur. Illa enim ætas castra opportuna, & annonæ copia referta, *Burgos*, vt est in Burgundionum historia vocauit. Burgus quid. Quid (vt hac iure, quæ tam multos incertat, coniecturam ex coniectura contexam) si Britanni hoc occupauerint, & suo nomini adoptauerint, quum Magnum Maximum, quem alij Clementem Maximum nominant, purpura contra Gratianum induerint? Ille enim ad hoc Rheni ostium adpulit. Zosimus lib. 4. Si nec dum hoc Britannicum nomen acceperit, quid si Saxones *Huis te Britten*, vocarint, quod in Britanniam hinc soluerint, cùm nostra littora suis *Ciulis*, (sic myoparones vocarunt) infestarent.

Saxones in Hollandia. rent. Saxones enim Batauiam, Salijs Francis expulsis, insedisse docet Zosimus, & inde in Britanniam se infudisse satis clarè constat. Quod etiam, vt anteà dixi, Dominus Ianus Dousa vir verè nobilis & doctissimè eruditus in sua Ode Lugdunensi innuit. *Ianus Dousa.* Audi tamen, ne in Britannicam gloriam effusior videar, cum doctiss. Bataui æ alumnus ~~Hadr. Iunius~~ Britannicam herbam ad *Britten* suæ gentis vocabulum reuocarit, quòd copiosè proueniat in cespitibus quos illi *Britten* dicunt, & è quibus contra Oceanum aggeres extruunt: neutiquam absurdum erit, si q[redacted]ten ad eandem originem referat, scilicet ita nuncupatum fuisse, quòd contra incursantes vndas oppositis aggerum molibus è cespite, siue *Britten* munita fuerit, quas cùm Oceani violentia interscidisset, etiam ædificium depressisse videatur. Sed hæc viderint illi qui vim verbi, & loci situm penitiùs perspiciunt, & mihi ignoscant si in alienam messem hic falcem immiserim. *In nomenclatore. Britten herba.*

Zeland. In ea ora Zelandiæ etiam insulæ Scaldi, Mosa, & Oceano circumfusæ sunt, de quibus hoc solùm attexam, quòd *Valachriæ* nomen (ea inter has prima est) à Wallis nostris enatum conijcit Lemnius Leuinus. E regione Zelandiæ Tamisis nobilissimus Britanniæ flu. in Oceanum illabitur, quò loci duas insulas TOLIAPIN, & CAVNAM, siue CONVENNON locat Ptolemæus. Hæc nondum nomine concessit suo, sed *Canuey* appellatur, Essexiæ littori à *Leigh* ad *Hole hauen* per v. mill. obiecta iacet, cuius aliqua pars ad Collegiatam Westmonasteriensem ecclesiam pertinet. Adeò verò humilis vt sæpe vniuersa inundetur præter editiores tumulos, in quibus tutus est ouibus receptus. Oues enim plus minus 4000. pascit, saporis admodum delicati, quas adolescentulos muliebri officio mulgere, & caseos ouillos conficere in casearijs illis tuguriolis quæ ibi *Wiches* vocant, vidimus. *Toliapis. Caunus. Canuey.*

Sheppey. De altera verò Toliapi sententiam subinde muto, vt *Sheppey* credam præter situm nihil video. Ea enim satis antiquæ est memoriæ, in scriptoribus nostris *Ouium insula* vbique dicta. Monasteriolum *Minster* nunc vocant habuit à Sexburga Ercomberti Cantiani regis vxore anno 660. constructum. Castellum ad Occasum prætendit elegantissimum & munitissimum, quod Rex Edwardus tertius posuit vt ipse scribit, *situ amœno, ad terrorem hostium, & solatium populi*, cui Burgum adiunxit, & in honorem Philippæ Hannoniæ Reginæ *Queenborrough*, id est, *Reginæ Burgus* *Minster.* *Queenborrough.*

gus appellauit. Cui nunc Constabularius præest D. Edwardus Hobeius mihi semper colendus, qui illustre ingenium eruditis studijs inprimis excolit.

Magis ad ortum extra Tamisis ostium Tanato insulæ locus vadosus, arenosus, & nauigantibus insidiosus longè præiacet, quem *Goodwine sands* vocant, vbi insulam anno 1097. absorptam, quæ Comitis Goodwini patrimonium erat, produnt annales. De quo sic Ioannes Twinus. *Fuit hæc terra valdè fertilis, & pascuis abundans, paulò humilior quàm Thanatos, ex qua transitus per nauiculam, tria aut quatuor millia passuum longus erat. Hæc insula, insolita tempestate ventorum, imbrium furore turbulento, & inaudita maris rabie immergitur, & eructata arena incredibiliter obducitur, & irrecuperabiliter in dubiam terræ & maris naturam conuertitur: intelligo enim quid loquor, quia interdum tota fluitat, interdum verò patitur gradientes decedente mari.* Forsan hæc Toliapis, ni malis pro Toliapis, Thanatis legere, & nonnullis exemplaribus Toliatis legitur, de quâ in Cantio egimus. Goodwine sands. *Lomea nonnullis.*

Hoc in loco immensa aquarum vastitas ita coarctatur, vt Oceani fauces inter Europæ Continentem & Britanniam non ampliùs xxx. mill. pass. pateant, quæ angustiæ *Fretum* alijs *Britannicum*, alijs *Gallicum* dicitur, & maris est Britannici limes quod sensim littora, quæ quasi coierant, semouet, & terris vasta æqua portione cedentibus, Britanniam & Gallias ab ortu ad occasum interluit. Ab hoc Britannicum mare incipit, in quò tandem occurrit insula, seu potiùs peninsula *Selsy* Saxonicè Seolseÿ, id est, iuxta Bedam, Insula vitulorum marinorum, siue Phocarum, quas nostrâ lingua *Seales* vocamus, sed de hac iam antè diximus. *Fretum Britannicum.* *Mare Britannicum.* Seales.

Superiùs VECTA insula iacet, *Guith* Britannis, Wuitland, & Wicþ-ea Saxonibus (insulam enim Ea vocârunt) nobis *The yfle of Wight*, & *Whight*. Tam modico autem interfluente Euripo *Solent* olim dicto, à Continente Britanniæ auulsa est, vt cohæsisse videatur, vnde Britannicum illud nomen *Guith*, quod diuortium denotat (vt Nennius habet) factum videtur; quemadmodum etiam *Sicilia*, quum ab Italiâ abrupta, & secta fuerit, Latino vocabulo à secando, vt eruditissimo Iulio Scaligero placet, nomen inuenit. Vnde (saluo semper Criticorum iudicio) apud Senecam in VI. Quæst. Natural. *Ab Italiâ Sicilia resecta* reponerem, vbi vulgò, *reiecta*, habetur. Ex hac situs vicinitate, & *Vecta.* The yfle of Wight. *Solent.* Guith, quid Britannis. Sicilia à *secando.*

184. nominis affinitate VECTAM hanc ICTAM esse opinari licet, quæ (vt habet Diodorus Siculus) maris fluxu insula videbatur, at cùm refluxisset, exiccato interiecto littore, Britãni prisci curribus eò stannum deuehere solebant, quod in Galliam exportaretur.
Hist. MICTIM tamen esse Plinij, quæ arcta item cognatione VECTAM attingit, non iudicarim, cùm in ea candidum plumbum proueniret, & in hac nulla sit, quod sciam metalli vena.

Hæc inter ortum & occasum lenticulari siue ouali figura viginti mill. pass. longitudine exporrigitur, latitudine verò in media quà maximè patet XII. mill. pass. expanditur, altero latere ad Boream altero ad Austrum conuerso. Terra (vt mare pisscosissimum taceam) est vberi gleba & colono admodum grata adeò etiam vt fruges exportet; cuniculorum, leporum, perdicum & phasianorum passim ferax; saltum etiam, & viuaria duo habet, damis ad venationis voluptatem refertum. Per medium longo tractu procurrunt colles qui ouibus pabula affatim profundunt. Quarum lanæ post vellus Lemsterianum, & Cotteswoldianum optimæ habentur, & inprimis pannarijs expetuntur, vnde maximum surgit incolis lucrum & commodum. Pars septentrionalis pratis, pascuis, & syluis viret, australis frumentarijs quasi tota iacet campis, vbique fossis & sepibus interclusa. In extrema vtrinque parte mare à boreali plaga ita se insinuat & penetrat, vt duas ferè efficiat insulas, & insulæ sanè incolis vocantur, scilicet quæ ad occasum prospicit *Freshwater ysle*, quæ ad ortum *Binbrydg ysle*. Bedæ ætate mille ducentarum familiarum censebatur, nunc triginta sex oppida, vicos, & castella numerat, quæ quod ad Ecclesiasticam iurisdictionem spectat Episcopum Wintoniensem, quod ad ciuilem, Comitatum Hantonensem respiciunt. Incolæ facetè gloriari solebant, quasi reliquis beatiores essent, quod cucullatos monachos, causidicos, & vulpes non habuerint.

Loca verò celebriora sunt *Newport* primarium insulæ emporium olim *Medena*, & *Nouus Burgus de Meden*, vnde tota regio in *Eastmeden* & *Westmeden* diuiditur, vt hinc vel ortum vel occasum respicit. *Caeresbrok* vetus castrum truncato nomine pro *Whitgaresburg* in ipso insulæ vmbilico, à Whitgaro Saxone, de quo posteà dictum; & nuper Capitanei opera magnificè instauratum, ad quod plurima feoda militaria spectarunt & antiquitatis gloriam præter cætera habet. *Brading* alterum oppidum mercatorium, *Newton* & *Yarmouth* quæ suos habent *Maiores*, & *Burgenses*

genses ad Comitia Parlamentaria mittunt. *Yarmouth* hæc & *Sharpnore* castella habent, quæ cum *Worsleys* propugnaculo littus ad occasum æstiuum defendunt. Quibus ex opposito vix duorum milliarium interstitio obiacet *Hurst* lingulæ impositum Hantonensis Comitatus munimentum. *Quarre* vbi virginibus velatis monasteriolum anno 1132. positum, *Gods-hill* vbi ad ingenia excolenda scholam instituit I. *Worsley*, *Westcowe* & *East-cowe* iam ruinosum, quæ in faucibus *Neoportus* Henricus VIII. construxit, de quibus Lelandus.

Coua fulminea duæ coruscant
Hæc casum colit, ille Solis ortum
Vectam quà Neoportus intrat altam.

Et ad ortum æstiuum *Sandham* castrum tormentis maioribus, vt cætera instructa. Nec naturæ defendentis munimenta desunt, rupibus enim abruptis continua quasi serie præcingitur, subsuntque occulta saxa & præiacent vbique scopuli nauigantibus infesti, sed longè infestissimi sunt *The Needles* scopuli acuti vnde nomen, & *The Shingles* qui occiduo angulo, vti etiam *The Owers* & *Mixon* qui orientali prætenduntur. Adhæc *The Brambles* quæ sunt * breuia & nauigantibus insidiosa ad Aquilonem. Si quis verò locus ad exscensionem faciendam patere videtur, adactis palis veteri instituto præcluditur. * Shelues.

Verum enimuerò nec his rupibus, nec illis propugnaculis ita armatur vt suis incolis qui natura bellicosissimi & promptę audaciæ quos opera & cura Georgij Cary Baronis de *Hunsdon* honoratissimi, D. Reginæ Camerarij, & Insulæ Capitanei dignissimi ita ad robur, & virtutem militarem assidua exercitatione confirmantur, vt quæcunque in bello euenire possunt accuratè prænoscant, scilicet certo ictu in destinata sclopetis effulminare, ordines seruare, compositè incedere, agmen prout res fert conglobare, vel laxare, laborare, decurrere, solem pulueremque ferre, & quicquid ratio militaris exigit, plenè præstare. Huiusmodi militum ipsa insula quatuor millia sub signis educere potest, & in omnia momenta tria millia exercitatissimorum ex Comitatu Hantonensi, & duo millia ex Wiltonensi qui semper sunt præstò ad insulam defendendam assignati. Vtque hostilis impetus fœliciùs propulsetur, vniuersa regio in vndecem partes diuiditur, quarum vnaquæque suum habent *Centoner* quasi Centurionem, *Vintons* quasi Vicenarios, tormenta maiora, excubitores qui ad speculas in æditioribus locis *Incolæ.*

 positas

positas excubant, suosque veredarios siue cursores quos obsoleto verbo *Hoblers* vocant, qui ad insulæ præfectum statim omnia significent.

In Romanorum potestatem primus redegit Vespasianus dum priuatus sub Claudio meruit. Scribit enim de illo Suetonius. *Claudio principe Narcissi gratia legatus legionis in Germaniam missus est: inde in Britanniam translatus tricies cum hoste conflixit. Duas validissimas gentes, superque* XX. *oppida, & insulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli Plautij consularis legati, partim Claudij ipsius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio breui duplex sacerdotium accepit.* Ad hanc etiam insulam Alecti classis cùm purpuram in Britannia vsurpasset, in speculis, & insidijs collocata Romanorum aduentum præstolabatur, qui tamen nebulæ beneficio hostes præteruecti, littore potiti sunt, & nauibus suis ignes iniecerunt, vt nullæ fugæ præsidium reseruaretur. Saxonum primus Cerdicius iuris sui fecit, concessitque Stuffæ, & Whitgaro, qui Britannicos incolas (pauci enim superfuerant) ad internecionem sustúlerunt in *Whitgaraburg*, ab eo sic dicto, nunc *Caresbrok* contractè vocatur, Inde Wolpherus Merciorum Rex Vectam in suam potestatem redegit, & Edelwalcho Aústralium Saxonum Regi, cum Meanuarorum prouincia attribuit, cùm pro illo se sponsione in Baptismo obligauerit. Posteà Cædwalla Occidentalium Saxonum Rex Edelwalcho illo occiso, & Aruando insulæ regulo sublato, suo imperio adiunxit, & tragicâ cæde indigenas, omnes occidione ferè occidit, quartamque partem, terram scilicet trecentarum familiarum Wilfrido Episcopo attribuit, qui incolas Christi sacramentis primus imbuit. Sed hæc suis verbis dicet Beda.

In Vespasiano cap.4.

Anno Domini 530.

Beda lib.4.cap.13.

Beda lib 4 cap.16.

Postquàm ergo Ceadualla regno potitus est Geuissorum, *cepit & insulam Vectam, quæ eatenùs erat tota idololatriæ dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac suæ prouinciæ homines pro his substituere contendit; voto se obligans, quamuis nondum regeneratus (vt fertur) in Christo, quòd si cepisset insulam, quartam partem eius simul & prædæ Domino daret. Quod ita soluit, vt hanc Wilfrido Episcopo, qui tunc fortè de gente sua superueniens aderat, vtendam pro Domino offerret. Est autem mensura eiusdem insulæ iuxta æstimationem Anglorum mille ducentarum familiarum. Vnde data est episcopo possessio terræ trecentarum familiarum. At ipse partem quam accepit commendauit cuidam de clericis suis, cui nomen*

Bernvvini,

*Berwini, & erat filius sororis eius; dans illi presbyterum nomine Hildila, qui omnibus qui saluari vellent verbum ac lauacrum vitæ ministraret. Vbi silentio prætereundum non esse reor, quod in primitias eorum qui de eadem insula credendo saluati sunt, duo regij pueri fratres videlicet Arualdi regis insulæ speciali sunt Dei gratia coronati. Si quidem imminentibus insulæ hostibus fuga lapsi sunt de insula, & in proximam *Vitarum prouinciam translati. Vbi cùm delati in locum qui vocatur* Ad lapidem *occultandos se à facie regis victoris credidissent, proditi sunt, atque occidi iussi. Quod cùm audisset Abbas quidam & presbyter vocabulo* Cynbreth *habens non longè ab inde monasterium in loco qui vocatur* Reodford, *id est vadum arundinis, venit ad regem qui tunc eisdem in partibus occultus curabatur à vulneribus, quæ ei inflicta fuerant præliandi in insula Vecta, postulauitque ab eo, vt si necesse esset pueros interfici, priùs eos liceret fidei Christianæ sacramentis imbui. Concessit rex, & ipse instructos eos verbo veritatis, ac fonte salutaris ablutos, de ingressu regni æterni certos reddidit. Moxque illi instante carnifice mortem læti subiere temporalem, per quam se ad vitam animæ perpetuam non dubitabant esse trãsituros. Hoc ergo ordine postquam omnes Britanniarum prouinciæ fidem Christi susceperant, suscepit & insula Vecta, in qua tamen ob ærumnam externæ subiectionis, nemo gradum ministerij ac sedis episcopalis ante Danielem, qui nunc Occidentalium Saxonum, & Geuissorum est episcopus, accepit.*

* *Iutarum.*

Diuturnum iam inde de Vecta apud authores silentium ad annum 1066. quo *Tostius* Regis Haraldi frater cum piraticis è Flandria nauigijs in odium fratris inuasit, & *postquam insulanos sibi tributum soluere coëgerat, discessit.* Paucis post annis, vt in vetusto libro Prioratus *Caersbroke* quem D. Rob. Glouerus siue *Somerset*, qui antiquitatis Genealogicæ quasi solem in manibus gestauit, mihi ostendit, legitur. *Quemadmodum Guilielmus Bastardus conquisiuit Angliam, ita Guilielmus filius Osberni* (qui eius Marescallus, & Comes Herefordiæ) *Vectam insulam conquisiuit primúsque Vectæ Dominus erat.* Longo deinde interiecto tempore Galli anno 1377. ex improuiso delati inuaserunt, & diripuerunt, ijdémque anno 1403. frustrà sunt adorti, & à littore fortiter repulsi, vti patrum memoria regnante Henrico VIII. cùm triremes Gallicæ vnum & alterum tuguriolum incenderent.

Florentius Wigorniensis.

Quod ad Dominos attinet, postquam Guilielmus *Fitzosbern* statim bello Flandrico occisus, filiúsque Rogerus proscriptus, &

Domini Insulæ Vectæ.

& in exilium eiectus esset, in Regiam potestatem deuenit, Henricúsque primus rex Angliæ Richardo de *Riduers* siue de *Riparijs*, Deuoniæ Comiti hanc insulam donauit, & simul feodum villæ Ecclesiæ Christi. Vbi vti apud *Caresbrooke* castella Richardus ille construxit: verùm filius eius Baldwinus turbulentis Regis Stephani temporibus, cùm tot erant in Anglia Tyranni, quot Castellorum domini, qui singuli sibi ius pecuniæ signandæ, & alia maiestatis iura sibi vendicarunt: hinc à Stephano erat exturbatus. Posteri eius tamen auitum ius recuperarunt, quorum seriem Genealogicam iam antè pertexuimus, vbi de Deuoniæ Comitibus plenè egimus. Tandem verò Isabella vidua Guilielmi de *Fortibus* Comitis Albemarlæ, & Holdernesiæ soror & hæres Baldwini vltimi Deuoniæ Comitis ex hac familia, ægrè exorata omne ius suum in Regem Edwardum primum per *Chartam* transcripsit.

Christchurch.

Iam inde insulam tenuerunt Reges Angliæ, atque Henricus de *Bello-Campo* Comes Warwicensis, *à Rege Henrico sexto cui charissimus erat, coronatus est in regem de* Wight, *& posteà nominatus primus Comes totius Angliæ.* Sed cũ illo nouus hic & insolitus titulus omninò euanuit. Posteà Richardus *Widevile* Comes de *Rivers* ab Edwardo quarto dominus insulæ Vectæ salutatus, & Reginaldus *Bray* ab Henrico septimo cui in delicijs erat, in *firmam* (sic iurisconsulti loquuntur) pro trecentis marcis annuatim persoluendis, vt alicubi legi, accepit.

Liber Monast. Tewkesbury.

De Portlandia quæ nunc non insula, sed continenti annectitur, iam anteà in Durotrigibus diximus.

Portlandia. Vide pag. 176.

Hinc ad oppositum Galliæ littus traijciam, vbi à *Beerfleet* Normanniæ, ad medium vsque canalem mare scopulis, & cautibus quasi constratum esse affirmant nautæ, inter quas Guilielmus Henrici Primi filius Angliæ, & Normanniæ hæres dum è Normannia in Angliam transmitteret, anno salutis 1120. luctuoso naufragio cum sorore, fratre notho, & alijs submersus erat. Vnde eius seculi Poëta,

Filij Henrici Primi submersi.

Funus plangendum, priuat lapis æquoris vnus,
Et ratis vna suo principe regna duo.

Aliúsque eodem tempore hæc carmina de illo naufragio procudit.

Dum Normannigenæ Gallis claris superatis,
Anglica regna petunt, obstitit ipse Deus:
Aspera nam fragili dum sulcant æquora cymba

Intulit excito nubila densa mari.
Dúmque vagi cæco rapiuntur tramite nautæ
Ruperunt imas abdita saxa rates:
Sic mare dum superans tabulata per vltima serpit
Mersit rege satos, occidit orbis honos.

Magis ad occasum nonnullæ insulæ Gallicæ prætentæ, Anglici tamen iuris in alto apparent: primúmque Normanniæ, siue Lexobiorum littori quos Britanni nostri *Lettaw*, quasi littorales vocant, CAESAREA ab Antonino memorata adiacet, quam Galli nunc ita contraxerunt, vt *Cæsaris Burgum* in Normannia, & Hispani *Cæsaraugustam* in Hispania, *Gerzey* enim illi indigitant, vt *Cherburgh* pro *Cæsaris burgo*, *Saragosam* pro *Cæsaraugustâ* dicunt. In hanc olim damnati relegabantur, Prætextatus enim Episcopus Rothomagensis huc relegatus erat, Papiriúsque Massonius *Insulam littoris Constantini* vocat, quòd Constantiæ antiquæ vrbi obiacet, quæ Ammiano CASTRA CONSTANTIA dici videantur, & superioribus seculis *Moritonium*. Scribit enim Henricus Montensis, *Comes Moritonij*, id est, *Constantiarum*. Insula hæc triginta plùs minus mill. pass. ambitu colligit, cautibus & breuibus (quæ vadosa sunt loca nauigantibus insidiosa) defensa. Terra satis fertilis, varijs frugibus & gregibus abundat, oues habet multas, & ex ijs plurimas quatuor cornibus conspicuas. Cùm autem exiguum ignis alimentum ferat, pro lignis alga marina (*Vraic* vocant) vtuntur. Quæ Fucus marinus Plinij esse iudicatur, adeóq; copiosè his scopulosis insulis prouenit, vt Syluæ condensæ eminùs videantur. Hæc sole siccata pro igne est, & eius cinere tanquam marga, & terræ adipe agros veruactáque lætificant, vberrimósque faciunt. Villis frequens est, parœcijs duodecem exornata & castro munitissimo *Montorgnel* colli imposito tuta, cui pro Anglis præfectus constitutus qui vniuersæ insulæ præest, quo munere nunc magna cum laude fungitur honoratissimus Eques Amulius Powlett vir fide, pietate, & cura in maximis Reipubl. negotijs spectatissimus, cuius prudentia & diligentia insula se & cultiorem, & lætiorem esse iam agnoscit.

Cæsarea. *Gersey.* *Ad.* *Castra Constantia.* *Moritonium.* *Vraic.*

Viginti hinc milliaribùs ad occasum æstiuum altera abest insula, quæ Antonino SARNIA, nobis hodiè *Garnsey* appellata, cytharæ quasi forma ab ortu in occasum proiecta, Cæsareæ quam dixi, nec magnitudine, nec fœcunditate adæquanda, parœcias enim tantùm decem habet. In hoc tamen præferenda,

Sarnia. *Garnsey.*

quod nihil venenosum, vt illa, alat. Naturæ munimentis tutior, vtique præruptâ cautium corona quoque redimita, inter quas Smyris lapis durissimus, & asperrimus reperitur (nos *Emerill* vocamus) quo gemmarij lapides expurgant scinduntque, & vitriarij vitrum diffindunt. Portus etiam commoditate mercatorúmque commeatu multò est celebrior. In extrema enim ferè ad ortum parte, sed australi latere, lunato sinu portus admittitur, cui adsidet oppidulum *S.Petri*, longa platea, & angusta productum, bellico apparatu plenum, & mercatoribus cum bellum ingruit, frequentissimum. Veteri etenim Regum Angliæ priuilegio perpetuæ hîc sunt quasi induciæ, & Gallis alijsque quamuis bellum exardescat, vltrò citróque huc sine periculo venire, & commercia securè exercere licet. Portus aditus vtrinque castris munitur, ad sinistram vetus est castellum, ad dextram alterum (*Cornett* vocant) è regione eminet in rupe satis ædita, & mari circumflua. Quod regnante Maria, Leonardus Chamberlan Eques auratus, & insulæ præfectus nouis operibus firmauit. Hîc enim plerúnque agit insulæ præfectus & milites præsidiarij qui Gallos & fœminas nullo modo ingredi patientur. Vtraque insula multiplici hortorum viriditate, & pomarijs ridet, vnde vino è pomis factitio (*Siseram* aliqui vocant, nos *Sidre*,) plerúmque vtuntur. Incolæ vtrobique sunt origine vel Normannici, vel Britones, Gallicéque loquuntur. Vtrobique *Vraic* illa pro ignis est fomento, vel fossiles ex Anglia carbones, & piscium vtrobique maxima multitudo.

Smyris lapis. *Portus S.Petri.* *Libertas tempore belli.* Castle Cornet. Vraic.

Spectarunt olim hæ insulæ cum alijs circumuicinis ad Normanniam, sed cum Henricus noster primus Robertum fratrem anno Christi 1108. debellasset, Normanniam & has insulas Angliæ regno adiunxit, ex quo tempore Angliæ firma fide adhæserunt, licèt Gallus (proscripto Ioanne nostro) Normanniam occupauerit, & Henricus tertius suo in Normannia iure pacta pecuniæ summa, & Aquitaniæ possessione, cesserit. *Garnsciam* tamen (vt in archiuis Regijs videre est) regnante Edwardo Quarto Galli occuparunt, sed opera Richardi *Harleston valecti de Corona* (vt eo tempore vocarunt) illi exturbati & Rex ipsi in dignitatis præmium insulæ & castri præfecturam detulit. Quod ad rem Ecclesiasticam pertinet, Episcopo Constantiensi in Normannia paruerunt, donec ille nostra memoria Pontificis Rom. in Anglia authoritatem (quod Episcopi nostri faciunt) abiurare recusarit. Iam inde Wintoniensi Episcopo subesse dignoscuntur.

Normannia amissa. 1259 *Franc.16. Edw.4.*

cuntur.

De *Serke* insula modica, quæ illis interiacet, rupium præcipitijs circumuallata, de * *Alderney* quæ aliquanto maior ecclesiolam, & octoginta ædes habet, de *Arme*, & scopulosa illa cautium eminentia, quæ *Quasquettes* vocantur, cùm ab antiquis scriptoribus non memorentur, non est cur ego pluribus loquar. *Alderneiam* tamen illam EBODIAM, siue EVODIAM esse cuius meminit Paulus Diaconus libro primo cap. 6. ad quam, vt scribit, distantem triginta milliaribus à Sequanico littore, garrulitas aquarum in eandem Charybdim vergentium longè exauditur; Locus hodie *The rase of Alderney* nautis appellatur.

* Aumey nonnullis.

Ebodia.

Eodem inde littore LIGA Antonini eminet, quæ superstite nomine etiamnum nunc *Ligon* dicitur. Tum septem insulæ sternuntur SIADAE Antonino, à numero, *Saith* enim septem Britannicâ linguâ sonat, Gallis hodie *Le set Ysles*. Has Siadas enim existimo *Hiadatas* corruptè apud Strabonem appellari, ab his enim, vt inquit ille, minor est quàm diurnus in Britanniam nostram cursus. A Siadis ad BARSAM, cuius etiam meminit Antoninus, VII. intersunt stadia, Gallis *Ysle de Bas*, Anglis *Basepole*, *Bas* enim quod minùs profundum, Britanni vocant, & ex bolide demissa in minorem altitudinem, mare hoc loci subsidere nautæ deprehendunt. Vix enim septem vel octo cubitis depressum est, cum per reliquũ littus 12. 18. 20. cubitis mare altum sit, vt in chartis Hydrographicis videre est. Inter has tamẽ insulas & *Foy*, Cornwalliæ mare hoc nostrum Britannicum in maximam deprimi altitudinem obseruarunt nautæ, quam 116. plùs minùs vlnis in canali commensurant. Hinc ad Britãniæ nostræ oras iam transmittam, & oram legens, *Ideston*, *Moushole*, *Long shippes* scopulos potiùs infames quàm insulas præteruectus, ad extremum Cornwalliæ promontorium LISSIAM Antonini conspicio nunc *Letbowsow* vicinis, alijs verò *The gulfe*, id est, si interpreteris, vorago, quæ tantùm recedente æstu nudata apparet. Hanc Lissiam antiquorum existimo, quòd *Lis* idem significat, vt accepi, apud nostros Britannos. *Liso* enim vasto cum murmure sonum edere, cuiusmodi in vorticosis locis audiuntur, & eò loci Oceani fluxus & in Boream, & Orientem magno cum fremitu eluctatur inter Cornwalliam & insulas coarctatus, quas SIGDELES Antoninus, SILLINAS Sulpitius, SILVRAS Solinus, *Selly* Angli, *Sorlings* nautæ Belgici, HESPERIDAS & CASSITERIDES antiqui Græci vocârunt. *Hesperidas* enim dixit Dionysius Alexandrinus,

Liga.

Siada.

Set yles.

Barsa.

Basepole.

Speculum Oceani.

Mare Britannicum vbi altissimum.

Lissia.

The gulfe.

Syllye.

Cassiterides, Sillinæ & Hesperidæ.

andrinus, ab occidentali ſitu. Et *Oſtrimydes* Feſtus Auienus in *Oris Maritimis*, de quibus hæc carmina intexit.

In quo inſulæ ſeſe exerunt Oeſtrymides
Laxè iacentes, & metallo diuites
Stanni atque plumbi: multa vis hic gentis eſt
Superbus animus, efficax ſolertia,
Negotiandi cura iugis omnibus
Non uſque nauibus turbidum latè fretum
Et belluoſi gurgitem Oceani ſecant;
Non hi carinas quippe pinu texere
Fecere remos non abiete, vt vſus eſt,
Curuant phaſello: ſed rei ad miraculum
Nauigia iunctis ſemper aptant pellibus,
Corioque vaſtum ſæpe percurrunt ſalum.

Et poſteà

Tarteſiiſque in terminos Oeſtrumnidum
Negotiandi mos erat, Carthaginis
Etiam colonis

Caſſiterides verò cæteri Græci à ſtanno, quemadmodum & apud Drangos Aſiæ, à Stanno locum quendam CASSITERON vocat Strabo, & inſulam in mari Indico CASSITERAM etiam à ſtãno dictam fuiſſe è Dionyſio memorat in Vrbibus Stephanus. MICTIN autem illam quam ſex dierum nauigatione introrſum à Britannia abeſſe, & candidum plumbum proferre è Timæo ſcribit Plinius, inter has fuiſſe vix auſim affirmare. Non me tamen latet eruditiſſimum Hermolaum Barbarum pro *Mictim, Mitterim* in manuſcriptis codicibus legiſſe, & pro *Mitterim*, Cartiterim legere. Quod autem has eſſe CASSITERIDAS toties quæſitas dixerim, facit antiquorum authoritas, ipſarúmque ſitus, & Stanni venæ. *Artabris* (inquit Strabo) *quibus Britanniæ Occidentales partes è regione adiacent, ad Aquilonem opponuntur inſulæ, quas Caſſiteridas appellant, quodammodo in Britannico climate conſtitutæ.* Et alibi: *Amplius eſt mare inter Hiſpaniam, & Caſſiteridas, quàm à Caſſiteridis ad Britanniam interiectum. Aduerſus Celtiberiæ latus ſpectant Caſſiterides*, inquit Solinus. Diodorus Siculus: *In inſulis Oceano Ibero proximis, quæ à Stanno Caſſiterides nominantur.* Euſtathius, *Caſſiterides inſulæ decem ſunt contiguæ ad Arctum.* Cùm verò hæ Sillinæ Artabris, id eſt, Gallitiæ in Hiſpania oppoſitæ ſint, cùm ab illis in Aquilonem ad amuſſim vergant, cùm in Britannico climate conſtituantur, cùm Celtiberiæ latus ſpectent, cùm

cùm longè ampliori mari ab Hispania, quàm à Britannia disiungantur, cùm sint Oceano Ibero proximæ, cùm contiguæ sint ad Arctum, & melioris notæ tantummodò decem numerentur, scilicet *Sancta Maria, Annoth, Agnes, Sampson, Silly, Brefar, Rusco*, siue *Triscraw, S. Helena, S. Martini, Arthur*, & quod caput est, cùm Stanni venas habeant, vt nullæ aliæ hoc tractu insulæ: & à fodinis duæ minores *Minanwitham, & Minuisisand*, nomen duxisse videantur: malim ego has Cassiteridas existimare, quàm vel *Asores* quæ nimis in occasum prouectæ sunt, aut *Bisargo*, nescio quam cum Oliuario, aut iam depressas latere cum *Gemma* Frisio opinari. Quòd verò Herodotus has non nouerit, neutiquam mirandum est; fatetur enim ipse se pro comperto nihil habere, quod de Europæ extremis referat. Primùm tamen plumbum in Græciam hinc delatum erat. Plumbum (inquit Plinius lib. 8. cap. de rerum inuentoribus) è Cassiteride insula primus apportauit Midacritus.

Sed ad *Silly*. Insulæ verò hoc nomine insigniuntur plùs minùs centum quadraginta quinque gramine vestitæ præter horrentes rupes, & saxa eminentia innumera. Frumento nonnullæ satis feraces, cæterùm omnes cuniculis, gruibus, cygnis, ardeis & marinis auibus abundant. Omnium maxima est quæ à *S. Maria* nomen habet, castrum habet & præsidium militare. *Hæ sunt insulæ illæ quas Fretum turbidum duarum aut trium horarum nauigatione distinguit à Danmoniorum ora, & quarum incolæ custodiunt morem vetustum, Nundinas, & nummum refutant, dant res & accipiunt, mutationibus potiùs, quàm pretijs necessaria parant, Deos percolunt, scientiam futurorum pariter viri, ac fœminæ ostentant*, vt habet Polyhistor. *Melanchlænos* vocat incolas Eustathius, quòd nigris vestibus ad talos vsque demissis induerentur, pectore succincti, & cum virgis ambulantes persimiles Tragicis antiquarum Furijs. Vitáque cedunt (vt habet Sardus) plerumque vita satiati. E rupe enim se proijciunt in mare fœlicioris vitæ spe, quod procul dubio Britannicorum Druidum fuit persuasio. Huc etiam damnatos ad metalla relegare solebant Romani Imperatores. Maximus enim Augustus cùm Priscillanum ob hæreticam prauitatem capitis damnâsset, sectarios eius Instantium Hispanum Episcopum, & Tiberianum publicatis bonis in Syllanas insulas deportari iussit. *Sulpitius Seuerus*

Contra hàs ad Gallicum littus Osissimis, siue Britanniæ Armoricæ præiacet AXANTOS Plinij, quæ nomine integro etiamnum *Axantos*

amnum

Vshant. amnum *Vshant* vocatur, Antonino VXANTISSENA, qua vna dictione, duæ coaluerunt, VXANTIS, scilicet & SENA. Hæc enim insula inferiùs est nunc *Sayn*, quæ Brestæ obiecta SIAMBIS nonnullis exemplaribus, & *Sounos* corruptè Plinio dicitur, circa quam ab ortu in occasum plùs minùs septem mill. Angl. procurrunt confertissimi scopuli, potiùs quàm insulæ. De hac accipe quod Pomponius Mela refert. *Sena Britannico mari Osissimis aduersa littoribus Gallici numinis oraculo insignis est, cuius antistites perpetua virginitate sanctæ numero nouem esse traduntur, Galli Zenas, vel Lenas, vocant* (sic potiùs cum Turnebo lego, quàm Gallicenas) *putántque ingenijs singularibus præditas maria ac ventos concitare carminibus, seque in quæ velint animalia vertere, sanare quæ apud alios insanabilia sunt, scire ventura, & prædicere, &c.* Huic aliæ subtenduntur insulæ *Grane*, *Penmark*, id est, *Caput equi*, & *Belisle*, quas VENETICAS vocat Plinius. Venetis enim Britanniæ aduersæ sunt, & NESIADAS ex Dionysio Afro nonnulli vocant, de quibus ille:

Siambis.

The Seames nanis.

Venetica.
Nesiade.

Nessiadum spatio nec distant littora longo,
In quibus vxores Amnitum Bacchica sacra
Concelebrant hedera folijs, tectaque corymbis.
Non sic Bistonides Absinthi ad flumina Thraces,
Exertis celebrant clamoribus ειραφιώτην.

Quod etiam Festus Auienus sic expressit.

Hinc spumosus item ponti liquor explicat æstum,
Et breuis è pelago vortex subit: hic chorus ingens
Fœminei cœtus pulchri colit Orgia Bacchi,
Producit noctem ludus sacer: æra pulsant
Vocibus & crebris latè sola calcibus vrgent.
Non sic Absynthi propè flumina Thraces, & almæ
Bistonides, non quà celeri ruit agmine Ganges,
Indorum populi stata curant festa Lyæo.

Belisle verò & has prædictas Nessiadas esse Possidonij apud Strabonem authoritas conuincit. Ligeris enim ostio praiacet, & in opposita Galliæ regione Samnitas posuit Ptolemæus. Sic enim Strabo: *Possidonius in Oceano insulam paruam non longè in pelago in exitu Ligeris amnis praiacentem esse inquit, eam inhabitare Samnitarum mulieres Bacchi numine afflatas, ipsas quidem Deo ipsi propitiantes & festis ritibus exorantes.* De hac etiam Artemidorus apud eundem Strabonem sic scribit: *Insulam Britanniæ proximam esse in qua similia Samothracibus Cereri, & Proserpinæ sacrificia fiunt.*

fiunt. Et huc vſque ad Ligeris oſtium mare Britannicum diffundi tradunt veteres.

Nihil aliud nunc reſtat, cùm è ſcrupuloſis Antiquitatis cautibus enauigârit oratio, quàm vt nautæ olim Neptuno vela lacera, ſic ego etiam aliquod, DEO OPT. MAX. & VENERANDAE ANTIQVITATI anathema conſecrarem, quod libens meritò nunc voueo, & ſuo tempore Deo volente vota ſoluam. Intereà meminerit lector, me cum inuido, & edaci illo hoſte TEMPORE, hoc in opere colluctatum fuiſſe, de quo Græcus optimè cecinit:

Ἀργαλέως φέρεται πολιὸς χρόνος, ἀλλὰ παρέρπων,
Καὶ φωνὰς κλέπτει φθεγγομένων μερόπων.
Καὶ μὴ φαινόμενος τοὺς φαινομένους ἀφανίζει.
Καὶ μὴ φαινομένους, εἰς φανερὸν προφέρει.

Ego verò illo Mimnermi diſticho, quod veriſſimum eſſe noui, me identidem affari, & conſolari ſoleo:

*Τὴν σαυτοῦ φρένα τέρπε, δυσηλεγέων δὲ πολιτῶν
Ἄλλός τις σε κακῶς, ἄλλος ἄμεινον ἐρεῖ.

* Oblectes animum, plebs eſt moroſa legendo. Ille benè de te dicet, at ille malè

F I N I S.

SOLI DEO GLORIA.



BRITANNIÆ antiquæ populi, vrbes, flumina, promontoria, &c. quorum meminerunt Cæsar, Tacitus, *Ptolemæus, Antoninus, Notitia Prouinciarum,* & authores alij, cum nominibus *recentioribus.*

Belgæ.

Caturactonium.

E

F

G

Ganganorum

O

O

Octopitarum prom.	*S. Dauids head in Penbrokeshire,*	582
Ocellum prom.	*Kellnsey in Yorkeshire,*	638
Olicana.	*Oteley in Yorkeshire,*	620
Olenacum.	*Elenborrow in Cumberland,*	703
Ocrinum	Vide Danmonium.	153
Ordouices.	*Northwales,*	588, 549
Ostidamnij.		146
Ottadini.	*Northumberland,*	717
Othona.	*Hastings in Sussex,*	277

P

Parisi pop.	*Holdernesse in Yorkeshire,*	632
Pennocrucium.	*Penkridg in Staffordshire,*	519
Pettuaria.	*Beuerley.*	635
Petrianæ.	*Some place neer Peterill in Cũberlãd,*	702
Picti.	*The Picts,*	83
Præsidium.	*Warwicke,*	505
Prætorium.	*Patrington in Yorkeshire,*	638
Pontes.	*Colebroke in Buckinghamshire,*	343
Pons Ælij.	*Ponte-land in Northumberland,*	723
Procolitia.	*Coleceaster in Northumberland,*	722

R

Ratæ.	*Ratby in Leicestershire,*	464
Ratostibius flu.	*Taf in Glamorganshire,*	573
Regni pop.	*Surrey, Sussex, and the sea coasts of Hantshire,*	256
Regnum.	*Regnsted in Hantshire,*	224
Regulbium.	*Reculuer in Kent,*	292
Ribodunum.	Vide Brementuracum.	678
Rhutupiæ.	*Richborrow neere Sandwich,*	297
Ruthunium.	*Routon in Shropshire,*	528

S

Sabrina flu.	*Seuern,*	589
Salenæ.	*Salndy in Bedfordshire,*	349

Vallum.

Populi & loca antiquioris memoriæ IN SCOTIA.

IN HIBERNIA.

Insulæ Britannicæ adiacentes.



Wallia Comitatus.

Insulæ præcipuæ.

North.

Reliqua vide in Tabula sequente.

Rerum

A

Aulafus

Cantia-

D

Kings

Stannaria.

F I N I S

CORRIGENDA.

*Pag.*42 *linea* 21 *lege* Germanicus, non Drusus. *pag.*124. *l.*29. totius Prouinciæ, non totius insulæ. *pag* 174. *lin.*7. sic *lege* Nepos Guil dictus Dominus *Harrington* qui ante auum obijt. *pa.*190. *lin.*14. Penbrochia, non Penbrochiæ, & sequente linea, enupta, non enupa. *pa.*223. *lin.*16. post, Edwardi IIII. adde, & Henrici VIII. *pa.*372. *lin.*30. *lege* Cancellarius, non Cencellarius. *pa.*400. *lin.*27. *lege* per Georgium Vere, non per Hugonem. *pag.*437. *lin.*12. *lege Lanbeath*, non *Lanreath*. *pag.*476. *lin.*18. *post Gilbertus filius & heres, supple & de prædicto venit alius Gilbertus filius & heres. pag.* 547. *lin.*21. *lege* Comiti, non Comitem. Cætera supplebit diligens, & beneuolus lector.





AD LECTOREM.



Iceat mihi bona tua cum venia, beneuole Lector, qui in primo huius libri limine paucis sum præfatus, hic etiam in calce pluribus te affari, si vel tua interest, vel te iuuet hæc scire, & inprimis si iudicare de his poteris quæ sum dicturus: & paucioribus sanè dicam, quàm vel res postulat, aut satis commodè explicari possit. Ex quo primùm animum studijs excolere cæpi, inclinatione nescio qua ad inuestigandam Antiquitatem totus propendi, velim, nolim, huc mea me natura tulit; adeò vt puer in schola quæcunque huc spectare videbantur auidè arripuerim, adolescens in Academia cùm philosophicis pensis vacuus essem, omnes cogitationes motusq; animi huc contulerim. Eoque tempore Nobiliss. Philippus Sidneius (cuius memoriæ templum in animo dicaui meo) hos igniculos sua cohortatione plurimùm excitauit. Relicta Academia studio incitato satis magnam Angliæ partem fide oculata obiui, posteà ad vrbem accessi, vbi etsi laboriosissimo docendi munere fungebar, & hoc Antiquariũ studium excutere volebam, minimè tamen potui: neque enim potest quisq; nostrum subitò fingi, aut natura conuerti. Animum semper in hæc tanquam arcum intẽtum habui, cùm feriarer, non potui non hæc studia recolere, & subinde in has vel illas Angliæ partes exspatiari. Vnde animus meus ita informatus, & hoc studium mihi insitum nisi à Deo? à quo omnia. Nec ad corporis temperamentum, nec Genium, nec Saturnum quasi nascenti benè vel malè affulserit, referam: quem tamen Antiquarios efformare & eosdem paupertate opprimere perhibent. Post paucos annos in Angliam venit clarissimus vir Abrahamus Ortelius vniuersæ Geographiæ vindex & instaurator celeberrimus qui mecum pluribus egit vt Britanniam nostram antiquam illam illustrarem, hoc est, vt Britanniæ antiquitatem & suæ antiquitati Britanniam quoàd possem restituerem; & veritatem in rebus nostris quam vel vulgi credulitas, vel scriptorum securitas proscripserant, postliminiò reuocarem. Opus sanè plus-quàm difficile, in quo quantoperè sudandum vt nemo ferè sentit, sic nemo facilè credit, nisi qui ipse aggressus fuerit. Dum tamen charissimæ patriæ gloriæ deesse nolui, rem suscepi, & illa quæ ad antiquitatis veritatem eruendã plurimum habent momenti neutiquam neglexi. Britanniæ & Anglo-Saxonicæ linguæ qualemcunque scientiam mihi comparaui, partem huius regni longè maximam perlustraui, scriptores patrios, aliosque historicos studiosè volui & reuolui, atque ex Archiuis plurima quæ in rem videbantur mihi describenda curaui. Britanniæ ἔτυμον, primos incolas, diuisiones antiquas, &c. peruestigaui. In singulis Angliæ regionibus, qui sunt limites, quæ terræ dotes, quæ antiquioris memoriæ loca, qui Duces, qui Comites celebriores fuerunt paucis perstrinxi. Post decimũ annum (tanto enim tempore pressi) anno à Christo nato 1586. in lucem primùm emisi, BRITANNIAM inscripsi, honoratissimoque Domino Guilielmo Baroni *Burghley* summo Angliæ Thesaurario hunc tenellum tum quidẽ & exilem industriæ meæ fœtum dicaui, qui

pro ea qua fuit humanitate, libens lubensque accepit. Ex eo tempore subinde in Anglia, & semel ac iterùm in Germania auctior edita: horæ enim & dies multique eruditi quasi alimentum præbuerunt. Pro inchoato & imperfecto tamen semper habui, vt contra varia iudicia semper ad veniam aliquis pateret regressus, & me in nonnullis errasse confessione ingenua ad lectorem præueni, & præ me tuli. Elatè de eo ne cogitaui quidem, nec verbum vnquam dixi, neque fuit quod possem dicere, neque sanè si fuisset, dixissem. Cùm autem non ita pridem Serenissima Princeps gratiæ suæ radijs mihi minimè merito præter expectationem illuxisset, & molestissimis occupationibus relaxasset (DEA enim illa nobis hæc otia fecit, namque erit mihi semper DEA) & iam quintam, flagitante Typographo, æditionem apparassem, errata quæ vel à memoria, vel ab inscitia (nec pudet fateri) vel aliorum suggestione, sustulissem; & remotissimas Angliæ ad Septentrionem regiones peragrassem, vt oculis magis quàm auribus crederem; emersit quidam post decimum tertium à prima æditione annum qui in me & opellam meam clamat, exclamat, declamat, virus acerbitatis euomit, verbis transuerberat, fulmina eiaculatur sed bruta, dum falsa crimina quasi venenata tela iacit: nec dixero morbo, an iudicio, impotentia animi, an inuidiæ æstro, quòd, illo neglecto, cum in locum diuina Serenissimæ Reginæ benignitas me euocauerit, quem ne quidem somniaui, nec vel precibus emi. Latere enim in optatis erat, & mihi cum composita paupertate optimè conuenit. Istum alij literatum, alij illiteratum, alij literarum, & literatorum osorem maximum dicunt. Quis sit & qualis non inquiro, nec ego in alienis curiosus; qualiscunq; sit minimè miror vel indignor in me stylum per se aut alium acuisse, cùm meretricula Leontion contra Theophrastum illum diuinum scribere sit ausa. Nomini autem parcam & hominis & humanitatis caussa, didici censuram omnem in viuos cautiorem, in mortuos reuerentiorem esse debere; Latinè etiam potius hæc quàm nostra lingua scribo, ne nos & hoc nobile studium Genealogicum indoctis ludibrio exponerē: plurimos enim video qui hæc cùm minimè intelligant, vt ludicra risu excipiunt. Nec quicquã in votis magis habeo quàm vt inter multos, aliquos habeam lectores qui de his rectè iudicare possunt, iudicare autem non possunt nisi literati, & qui his studijs fuerint vtcunque versati. Ex his satis mihi pauci lectores, satis erit vel vnus.

Insultat iste quòd in re Historica & Heraldica, quòd in verbis & proprijs virorum nominibus errauerim. Ad hæc enim capita, cõfusa eius accusatio reuocari potest vniuersa. Me sanè hominem esse probè scio, nec quicquam humani à me alienũ puto: igitur errare, labi, decipi posse ingenuè fateor, cùm ingenuè fuerim educatus. Multi multa, nemo omnia nouit. Omnium enim habere memoriã & in nullo errare diuinitatis potiùs est quã humanitatis, nec ex illis sum qui errores amant suos. Te verò, candide lector, antequã vlteriùs progredior, prę monere liceat, me in patria illustrãda Chorographica fuisse professum & in scopum proposuisse, & non Heraldica & Genealogica, quæ leuitè, & paucis, vt præfatus sum, attingo. Nec enim accuratè Genealogias pertexere institui, sed in nobilioribus familijs clariores cęteris omissis numerare, ita vt in his quæ non professus nec instituti erant mei, paululum errasse aliquam habeat apud æquos & bonos excusationē. Liceat etiam tibi in memoriã reuocare, quamuis minimè ignores, quòd duo sunt instrumenta ad res omnes aut confirmandas aut inpugnandas, RATIO & AVTHORITAS: verùm in hoc Antiquitatis studio longè plurimùm posse Authoritatem, & rerum præteritarum scientiam non rationum momento, sed scriptorum authoritate solidissimè corroborari. Sanctissima autem

&

& grauissima, vt omnes sciunt, est authoritas tabularum publicarum quæ Archiua vocamus, quibus etiam adiungantur Monasteriorum Registra, deinde Historicorum pro sua cuiusque ætate, postremò recentium scriptorum qui in veritate indaganda iudicio & diligentia præ cæteris excelluerunt. Atque vt via & ordine procedam, cùm ille nullo, hac triplici quam dixi authoritate Archiuorum, Historicorum, & recentiorum scriptorum in sua facultate excellentium primùm aciem accusationis eius contra me retundam. Deinde quàm iniquus fuerit in mea transferendo, & virulentus in me traducendo palàm monstrabo. Postremò ipsi erranti comiter monstrabo viam, & sibi errores proponam suos, sed modestè (modestiæ enim famam potiùs quàm scientiæ appeto) vt videat etiam se eum alijs à vero posse aberrare. Si quæcunque mihi pro erroribus obiecit, hac triplici authoritate veritatis fundamento niti docuero, me absoluendum, & in ipsum vt suos ipsius errores reijciendos spero, nisi quis istum supra Regum Archiua, superioris æui historicos, &c. scire & sapere opinetur. Simulque vt spero constabit me ipsos rerum fontes vidisse & non riuulos fuisse consectatum.

In re historica defensio ambo-ruate Archiuorum Regiorum.

Auspicabor ab illis in quibus veritas me clypeo Archiuorum proteget, & in ipsum retorquebit. Nec quicquam ex illis proferam nisi verè, & fide antiqua, in fidem enim peccare mihi religio. Incidi ante multos annos in vetustum Ms. librum in quo stemma deductum erat familiæ de *Gandauo* siue *Gaunt* (quæ ad *Folkingham* in Lincolniensi Comitatu magna olim dignitate floruit) quod suis verbis pagina huius libri 476. iam inserui. Hoc quia eum Regijs Archiuis & Roberto Montensi Chronographo eius seculi Anno 1157. consonare inueni, in compendium contraxi. Ille autem grauiter carpit, falsi in omnibus insimulat, & longè aliter aliam eius familiæ Genealogiam pertexit. Negat primùm quòd Gilbertus de *Gaunt* Lincolniæ Comes filiam & hæredem reliquerit, secundò quòd Robertus de *Gaunt* successit filiæ & hæredi Comitis illius Gilberti, postremò quòd Robertus Gilbertum filium genuit. Sed tria hæc planè affirmant *Placita 27. Henrici tertij. Rot. 13. Lincoln.* in quibus Gilbertus de *Gaunt* ex hac familia cùm litem intenderet cuidam Guilielmo de *Scremby* de seruitio quodam in *Scremby*, genus repetit, & ius auitum his verbis prosequitur.

Dicit quòd quidã Gilbertus Comes Lincoln. antecessor suus fuit scisitus vt de feodo & iure tempore Henrici Regis aui domini Regis, &c. de custodia prædictæ Warrennæ. Ita quòd antecessores ipsius Willielmi fecerunt prædicto Comiti seruitium illud. Et de ipso Comite descendit ius seruitij cuidam Aliciæ vt filiæ & hæredi, & quia eadem Alicia obijt sine hærede de se, reuertebatur ius eiusdem seruitij cuidam Roberto fratri prædicti Comitis, vt fratri & hæredi, & de ipso Roberto, cuidam Gilberto vt filio & hæredi, & de ipso Gilberto, isti Gilberto qui nunc quær. vt filio & hæredi.

Quæcunque ego scripsi hinc hausi, & hinc vides Aliciam fuisse hæredem Comitis Gilberti, Robertum eius patruum illi successisse, filiumque Gilbertum habuisse. Iste è diametro omnia, vnde verò nescio. Sed de his suo loco plura. Cui fides iam adhibeatur? Archiuisne, & viro nobili qui hæc pro se de sua stirpe ante annos trecentos quinquaginta dixit, & aduersario qui hæc vera agnouit? an huius verbis quibus nullum ex solida authoritate substernitur fundamentum? Indignatur quòd scripsi Ranulphum Comitẽ Cestriæ habuisse *honorem Leicestriæ*, & studio tantùm contradicendi, cùm pro varia obseruatione & lectione non potuerit non legisse in Rotulo antiquo in Recepta Scaccarij. *Ranulphus Comes Cestriæ honorem Leicestriæ de consensu Regis inde*

 obtinuit,

obtinuit, & annis plurimis occupauit. Idemque tradit H. Knighton historicus Leicestrensis his verbulis.

Dominus Simon de Monteforti propter inobedientiam suam erga Regem exhereditatus est, & exlegatus cum filijs suis, & Comitatus Leicestriæ cum honore de Hincly datus est Ranulpho Comiti Cestriæ.

Guilielmum Bauarum Hannoniæ siue Henhaudiæ Comitem inter Leicestriæ Comites retuli. Hoc mihi pro errore obijcit. Sed verissimum esse discat, vnde ego didici, è Registro sc. Magno Ducatus Lancastriæ. Verba inde descripta si placeat hîc legas.

Edwardus Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, & Dux Aquitaniæ, Omnibus &c. salutem. Sciatis quod de gratia nostra speciali concessimus & licentiam dedimus Iohanni Episcopo Lincolniæ, Roberto de la Mare & alijs, quòd ipsi Maneria de Gymyngham, Thefford, &c. dare possint & concedere Willielmo Comiti Henhaud & de Leycestre & Matildæ vxori eius filiæ & vni heredum Henrici nuper Ducis Lancastriæ.

Scripsi Ioannem *Bourchier* creatum fuisse Bathoniæ Comitem ab Henrico Octauo, illi successisse Ioannem filium, qui genuit Ioannem Dominum *Fitz-warin* ante patrem defunctum, à quo natus est Guilielmus nunc Comes Bathoniæ. Hinc mihi iugulum petit iste Antiphilus. Ioannem proauum Guilielmi Comitis qui hodie floret, Comitem fuisse negat, duosque tantum fuisse ex hac familia Bathoniæ Comites. Sed hic ipsi Veritati iugulum petit, Adeat Chartophylacium, inspiciat Inquisitionem *Somers.* xxxi. Henrici VIII. inueniet illum primum Comitem eo anno obijsse, filiumque Ioannem successisse quem fatetur post annum Christi 1560. è vita demigrasse, quid consequitur videat. Nec satis fuit contra veritatem pluribus verbis, vt vanitate nihil verbosius, audacter hoc negasse, etiam prouocat & confidenter appellat ad ipsum honoratissimum Comitem Bathoniæ iam superstitem, qui non potest pro doctrina & iudicio in his Genealogicis singulari, hanc præfidentiam si non rideri & ringi, certè plurimùm demirari, cur suo honore proauum spoliaret, & ipsum secundum esse Comitem ex hac stirpe, qui tertius est pronunciaret. Hæc igitur tam pertinaciter negare nihil aliud est quàm vel prorsus veritatem nescire, vel clarissimos viros suis honoribus per summam iniuriam spoliare. Ex sua authoritate sine vllius testimonio me in stemmate Comitum *Sarum* siue Sarisburiæ toto cælo errasse clamitat, primò quòd Patricium primum Comitē Sarisburiæ, secundò quòd Elam esse filiam vnicā & hæredem Guilielmi Comitis filij Patricij, tertiò quòd Guilielmum de *Longaspata* secundum Comitem Sarisburiæ dixerim; de Comitatibus *Sarum* quos ille enixus est, posteà dicemus. Certè Monasterij Lacockensis historiolam antiquam in his singulis sum sequutus. In priscis authoribus, libro Rubeo Scaccarij nullum autem Patricium, *Sarum* Comitem inveni, sed quæ dixi veritate nisi hæc *Escaetria* 15. *Edw*. 3. *N*. 69. abundè docebit.

Dicunt supra sacramentum suum quòd Patricius quondam Comes Sarum de castro, villa veteri Sarum & officio Vicecomitis Comitatus Wilton, seisitus fuit, vt de feodo & iure tempore Henrici secundi anno regni sui XIIII. *de quibus idem Patricius obijt seisitus, post cuius mortem successit Willielmus Comes Sarum filius & heres, cui successit Ela filia & heres prædicti Willielmi, quam Willielmus de Longaspata duxit, de qua genuit Guilielmum de Longaspata iuniorem, qui post mortem Ela, successit, & dicunt quòd tempore ipsius Willielmi iunioris, lis erat inter Regem Henricum tertium & eundem Willielmum, maximè quòd idem Willielmus contra defensionem Regis exiuit regnum Angliæ, licentia regis non obtenta, Dominus Rex*

Henricus

Henricus seisiri fecit in manum suam castrum, villam, & officium vicecomitis. Ex his constat Guilielmum *de Longaspata* secundum fuisse Comitem Sarisburiæ: & Elam fuisse filiam & hæredem Guilielmi *filij Patricij.* Quod etiam comprobat, Rog. Houedenus pag. 336. *b.* & maiores nostri nullam simpliciter dixerunt *filiam & hæredem*, vt obseruant qui Archiua voluunt, nisi quæ *vnica* esset *filia & hæres.* Antiphilus tamen noster vt mihi inuidiam conflaret apud honoratissimam Howardorum familiam (quã semper officiosissimè colui, & obseruaui) alteram etiam filiam & cohæredem fuisse Guilielmi filij Patricij Comitis Sarisburiæ ex Charta antiqua probare desudat, in qua Nigellus Dominus de *Mowbray* significat, se duxisse Mabiliam, hæredem Willielmi *Fitz-Patric.* At non dicit illa Charta hanc fuisse filiam & hæredem *Willielmi Fitz-Patric Comitis Sarum. Sed hæredem Guilielmi Fitz-Patric*, sine vlla adiectione. Certè si temporum rationem secum diligenter perpendat, Mabilia illa nullo modo hæres esse potuit Guilielmi *Fitz-Patric* Comitis *Sarum*; quia ille *Fitz-Patric* Comes plures annos superuixit Nigellum de *Mowbray*, eiusque filia non potuit verè dici hæres patris superstitis, cùm Hæres definiatur, *Successor vniuersi iuris quod fuit defuncti.* Caius de verb. signific. Guil. enim *Fitz-Patric* Comes *Sarum* vixit ad annum salutis 1196. vt author est Rog. Houeden pag. 436. b. cùm Nigellus de *Mowbray* qui Mabiliam illam duxit, iam antè bello sacro mortuus esset, teste Continuatore Simonis Dunelmensis, adeò vt illa hæres esse non potuerit Guil. *Fitz-Patric* Comiti *Sarum.* Sed vt veritas elucescat, alius Guil. *Fitz-Patric* quærendus est, qui pater esset illius Mabiliæ, & fortasse inueniatur apud Robertum Montensem, anno 1175. & Rog. de Houeden pag. 336. Etsi mos eius seculi in nomine variando pro prænomine patris tenebras his rebus offundat, vt cùm plures essent Christiano vel prænomine Patricij, plurimi necessariò essent *Fitz-Patrics* siue *Filij Patricij.* Proculdubiò si Mabilia illa hæres fuisset Comitis *Sarum*, religiosi Chronologi Monasterij Fontanensis, Bilandiæ & Furnesij neutiquam ignorare potuerunt, qui illam sine vlla additione simpliciter Mabiliam nominant. Stomachatur quòd Guilielmum *Delapole* Mercatorem dixi, at ita dixit Th. Walsingham, affirmat liber Monasterij de *Meaux*, vide pag. huius libri 416. & 647. & qui magis vtroque credendus Rex Edwardus tertius, in cuius Archiuis, annis scil. eius regni primis in Extract. Donat. inueniat eum nihil aliud tractasse quàm de lanis Regis in partibus trasmarinis diuendendis, de portorijs siue *Custumis* redimendis, de *denarijs* mutuandis, &c. imò disertè in ijsdem appellari *Guilielmus Delapole dilectus valettus & mercator noster.* Nec in infamiam rapiendum quòd Mercator fuerit, Mercatura non derogat nobilitati, & laudi sanè illis ducatur quicunque dederunt posteris suis vt nobiles nascerentur, si parentes sibi non dedissent sui. Sed de hac familia statim plura. Asseuerat Antiphilus & ex scripto contra me Willielmum de *Albenteio*, siue *Albeniaco* qui duxit reginam Adeliz viduam Henrici Primi fuisse Comitem Cicestriæ, ergo non Arundeliæ. Velim antequã ita conclusisset, obseruasset quod obseruarũt omnes qui vel primoribus labris huius regni antiquitates gustarunt. Comites illa ætate in titulis vsurpasse aliquando suum tantùm cognomen cum prænomine, vt W. Comes *Magnauill*, B. Comes *de Riparijs*, R. Comes de *Ferrarijs*, aliquando nomen Comitatus de *cuius tertio denario* Comites fuerunt creati, aliquando nomen habitationis suæ, vel primariæ vrbis in suo Comitatu, vt qui Comes Penbrochiæ fuit, aliquando Comes Striguliæ siue *Stroghill*, aliquando Comes de *Chepstow* scribitur, quia in illis castris frequentissimè habitauit. Sic qui Comes *de tertio denario* Comitatus Sussexiæ,

se aliquando scripsit Comitem Cicestriæ, quæ Comitatus Sussexiæ vrbs est præcipua, aliquando Arundeliæ, quia in castro Arundeliæ sæpiùs egit. Qui ergo hunc Guilielmum neget fuisse Comitem Sussexiæ, aut Arundeliæ, idem neget Richardum *Strongbowe* expugnatorem illum Hiberniæ Comitem fuisse Penbrochiæ, qui etiã scribitur *Comes Strigulie*, & *Comes de Chepstow*, cùm tamen Penbrochiæ fuerit eius Comitatus. Sed pressiùs agam. Guilielmum illum primum de *Albeneio* Comitem fuisse Arundeliæ pro me contra istum probabit liber Rubeus in Scaccario Dominæ Reginæ. In quo anno Henrici secundi XIIII. Christi 1167. *Cùm quilibet Prælatus & Baro significare iussi sunt quot milites de eo tenerent*, Comes Arundeliæ sua Charta significauit, vt in hoc libro videre possit. Quis fuerit hic Arundeliæ Comes nisi qui Adeliziam Reginam duxit, ipse videat, nam hunc qui illam duxit, decimo post anno, sc. 1177. Robertus Montensis & Florilegus pag. 53. obijsse memorant. Habe etiam in Corollarium, hæc ex antiqua Charta.

Adeliza Comitissa de Augo vxor Ioannis Comitis, filia Reginæ A. & Comitis W. de Arundell omnib. amicis suis, &c. sciatis me dedisse Ecclesiæ de Horton totam terram quam Godwinus, &c.

At non credit hunc eundem fuisse Comitem Sussexiæ, fidem tamen faciat Conuentio facta per R. Henricum secundum honorarium arbitrum inter Sanctium Regem Nauarræ, & Alphonsum Regem Castellæ 1176. vbi inter testes nominatur *Guilielmus de Arundel, Comes Sussex*. Extat in historia Continuatoris Simonis Dunelmensis. Huc etiam accedat Houeden pagina 304. b. 307. a. & 316. b. Nec credit Guilielmum de *Albeneio* quartam Comitem fuisse, at inducat vt credat Rex Henricus Tertius. In sacris enim Archiuis eius temporis hæc habentur.

Fines anno 18. Henrici tertij, Hugo de Albiniaco frater & hæres Willielmi de Albiniaco Comitis Arundell finem fecit cum Rege pro 2500. Marcis pro habenda sesina & termino Regis vsque ad legitimam ætatem suam de omnibus terris & castris quæ fuerunt prædicti Comitis fratris sui, & terris quem ipsum Hugonem contingunt de terris quæ fuerunt R. Comitis Cestriæ & Lincolniæ auunculi sui quæ extiterunt in manu Regis ratione ætatis suæ &c.

Ille etiam persuadeat sibi duos priores Guilielmos fuisse Sussexiæ Comites quod omninò negat, cum hæc Vicecomiti Sussexiæ Rex ille scribat post mortem tertij Guilielmi.

Anno 11. H. 3. m. 12. Rex Vicecomiti Sussex salutem. Præcipimus tibi quòd habere facias hæredibus Comitis Arundell de anno regni nostri 10. quæ prædecessores sui Comites Arundel percipere consueuerunt nomine Comitatus Sussexiæ.

Prædecessores verò Guilielmi illos duos fuisse scio non inficiabitur. Heraldorum fidem sequutus & imprimis illius nunquam satis laudati Somersetti scripsi Rogerum de *Clare* Comitem fuisse Hertfordiæ. Ille contrà, & Chartam profert antiquam ipsius Rogeri quæ incipit *Rogerus Comes de Clara*. Ergo inquit non fuit Comes Hertfordiæ, si fuisset titulũ non omisisset. Idem etiam contendat qui scribuntur *Strigulie, Arundeliæ, Tuttesburiæ, & Insulæ Comites*, eosdem non fuisse Penbrochiæ, Sussexiæ, de *Ferrarijs* & Deuoniæ Comites, quibus nominibus subinde etiam sunt vsi. Mores illius æui iste minimè nouit in quo Comites variè se denominârunt, vel pro Comitatibus suis, vel pro castris & locis in quibus plurimùm egerunt, &c. quod modò dixi. Sed in rem accuratiùs inquiramus, si ille Rogerus fuit Comes de *Clare*, ergo *Clare* Castrũ & oppidulum Suffolciæ cum prædijs quæ ad illum spectarunt, probetur fuisse Comitatum.

Verùm

Verùm in Inquiſitione poſt mortem Ducis Clarentiæ tantùm *Baronia de Clare*, & in antiquo Scaccarij libro vbique *Honor de Clare* vocatur. Prædia illa quæ *Honores* vocãtur non exiſtimet eo ſæculo fuiſſe Comitatus, niſi dicat *Wallingford*, *Douer*, *Plympton*, &c. quæ *Honores* nominantur fuiſſe Comitatus. Si autẽ Rogerus ille fuerit Comes, neceſſe vt haberet Comitatum vnde tertium ſibi haberet ille *Denarium Placitorum* vel aliquam ſummam *de vel pro tertio illo denario* alicuius Comitatus. His enim loquendi formulis & conceſſionibus olim creabantur Comites. Comitatum ergo habuit vnde ille fuit Comes, *Clara* tantùm fuit præcipua eius familiæ ſedes, ſed Hertfordiam inuenies fuiſſe eius Comitatum, & eundem ipſum eſſe qui in primis Henrici Secundi temporibus cùm de feodis militum ſuorum regem certiorem fecit, his verbis ad eum ſcripſit vt eſt in libro Rubeo Scaccarij. *Kariſſimo Domino ſuo H. R. Angliæ Duci Normanniæ, & Aquitaniæ Comiti Andegauenſi R. Comes* * *Hurtfordiæ ſalutem:* ſed hanc rem totam conficiet Charta ipſius Rogeri ex libro Monaſterij S. Neothi, his verbis concepta cui vt ſpero ipſe credet.

* *pro Hertfordia.*

Sciant, &c. Ego Rogerus de Clara Comes Hertfordiæ conſenſu Richardi filij mei & conſilio Baronum meorum confirmaui Eccleſiam de Bertona quæ eſt de feodo meo cum pertinentijs, Monachis de Becc ibidem, &c. Hac autem feci pro ſalute mea & vxoris meæ & hæredum meorum & Anteceſſorum meorum qui Monaſterium Sancti Neothi fundauerunt & ſuis beneficijs locum ædificauerunt.

Cùm de *Honore* neſcio quo de *Aquila* in Normannia alicubi legiſſet, & ego de *Honore de Aquila* ad *Peuenſel*, vulgò *Pemſey* in Anglia loquutus, criminatur quòd ego dixerim *Honorem* illum à familia *de Aquila* ſic fuiſſe nominatum. Criminetur ergo Compoſitionem vnde ego collegi, inter Stephanum Regem & Henricum Ducem Normanniæ, extat in libro Rubeo, Scaccarij fol. 164. vbi legitur.

Willielmo filio meo dedit Dux & conceſſit quicquid Richerus de Aquila habebat de Honore de Peuenſell, & præter hæc caſtra, & villas Peuenſell.

Willielmum verò illum filium Regis Stephani habuiſſe *Honorem de Aquila* noſter confitetur, & vnde nomen factum credat niſi à priore Domino *R. de Aquila*. Ab eo ſanè tempore non dictus erat *Honor de Peuenſell*, ſed *Honor de Aquila*, vt videre eſt in libro Inquiſitionum in Scaccario. Si Honoribus nomina à poſſeſſionibus facta neſciat, dicat, & me doceat vnde *Honores de Magnauill, de Peuerell, de Moubray, de Byrum* nomina habuerunt; obſeruaui ego cùm à locis, tùm à perſonis *Honores* huiuſmodi fuiſſe denominatos. Fide indignum clamitat quòd ſcripſerim *Peuenſell* illud ſpectaſſe ad Guilielmum Comitem Moritonij primis Normannorum temporibus, fide ergo indignum clamitet eſſe Librum illum *Domeſday* quem hactenus maiores noſtri fide digniſſimum religioſè habuerunt. Ibi enim *Peuenſell* ſub titulo *Terra Comitis Moritonenſis* prima occurrit, vbi hæc ſe offerunt verba. *Quando Comes de Moritonio recepit Peuenſell, niſi 37. erant Burgenſes, modò habet ipſe 56.* Caſtrumque fuiſſe Comitis Moritonij (quod neſciuit, & negauit) docet Florencius Wigornenſis pag. 452. Libenterque ſanè diſcerem cuius fide, an ſua ipſius ſcripſerit *Honorem de Aquila* fuiſſe in Normãnia, cumq; cum *Peuenſell* in Anglia datum à Guilielmo Conqueſtore Stephano Bleſſenſi, quæ tam affirmatè prodit contra hæc quæ Veritate Duce ſunt conſcripta. In Genealogia Creuecurorum aſſerit contra me quod pro me affirmat Inquiſitio capta 47. Henrici Tertij Rot. 33. *Hamo Creuecure* (inquit noſter Antiphilus) *genuit Hamonem qui ſucceſſit patri, & ille genuit Robertum qui ſine prole obijt, & quatuor filias.* At contrà Inquiſitio *Hamo de Creuecure tenuit* Leedes, *Robertus de Creuecure nepos eſt hæres propinquior.* Alia item Inquiſitio. *Hamo de Creuecure obijt, &*

dicunt quòd Robertus de Creuecure filius Hamonis de Creuecure iunioris est propinquior heres eius. Ergo Hamo iunior mortuus ante patrem, patri non successit. Rursus Inquisitio.

Dicunt iurati quòd Hamo prædictus habuit in vxorem Matildem de Aurenches, ad quam descendebat Baronia de Aurenches post mortem Gulielmi fratris sui cuius heres ipsa est, & genuit de prædicta Matilde quatuor filias.

Vnde constat Hamonem seniorem non iuniorem vt contendit, quatuor illas filias progenuisse. Ille tamẽ gnauiter cõtranititur & Inquisitionem anni trigessimi Edw. primi memorat, cùm nullam eiusmodi Inquisitionem inter Archiua sedulò quærens inuenerim, illum tamen absit in falsi crimen vocarem. Alij enim eum in hunc errorem traxisse videantur. Minimè ille obseruauit Hamonem seniorem duas habuisse vxores A. è qua Hamonem iuniorem ante patrem defunctum, & Matildem illam de *Aurenches* è qua filias illas quatuor procreauit.

Nec proprijs sanè, sed alienis vsus est oculis (ne succenseat me hæc admonerè) cùm tradiderit *Folkeston* fuisse auitum patrimonium Roberti *de Creuecure.* Ex suis ipsius libris ne ad alia reuocem fuisse possessionem familiæ Abrincensis, siue de *Aurenches*, & Hamonem de *Creuecure* iure tantùm vxorio habuisse inueniet. Nec neget ex authoritate nescio cuius Inquisitionis Anni tricessimi Edwardi primi, quam nunquam ostendere poterit, Robertum de *Creuecure* terras suas Regi illi Edwardo Primo dedisse, sed eas cùm moreretur nescio quibus sororibus reliquisse, cùm legat si placeat in Inquisitione capta post mortem Guncellini de *Badilsmer* anno vicessimo nono Edwardi Primi, hæc ipsissima verbula *Baronia de Creuecure est in manu Domini Regis.*

Carpit quasi in familiã D'Oliorum iniquior fuerim cùm scripserim Robertum *de Oili* habuisse filiam Miloni Crispino enuptam. At ne verbulum quidem inserui, quod veritate ipsa Archiuorum ad amussim non limatur quæ planè constat è Libro Inquisitionum in Scaccario Reginæ his verbis.

Wigodus de Wallingford tenuit honorem de Wallingford tempore Regis Haraldi, & postea tempore Regis Willielmi primi, & habuit ex vxore sua quandam filiam quam dedit Roberto D'oily. Ipse Robertus habuit quandam filiam Matildem nomine, quæ fuit heres eius. Milo Crispinus desponsauit eam, & habuit cum ea prædictum Honorem de Wallingford, &c. quæ fusiùs in huius libri pagina 244. inuenias.

Nec hoc satis, in literarum angulos me vocat, quòd prodiderim Dominos de *Boterenx*, aliàs *de Boterell* dictos fuisse, Guilielmúmq; de *Boterell* duxisse filiam R. Corbetti. Quis sibi nisi præfidentia præiuit cùm illos de *Boterenx* etiam de *Boterell* appellatos negasset, nescio. Præiuit mihi certè Reginaldus Comes Cornubiæ filius naturalis R. Henrici primi ex altera filia Corbetti, & Rex Ioannes, qui subsequentem eius Chartam confirmauit. Videat in Archiuis inter Chartas antiquas B.

Reginaldus Henrici Regis filius omnibus, &c. Sciatis me dedisse Guilielmo de Boterell filio Aliæ Corbet materteræ meæ totam terram quam dederam Guilielmo de Boterell in Comitatu Cornubia, patri scz. prædicti Willielmi, vz. Penill, Widune, &c. Testibus B. Exon. Episcopo, & Nicholao filio meo, Herberto filio Herberti, Radulpho & Richardo nepotibus meis, Willielmo fratre meo, Hugone de Dunstauil, &c.

Hæc omnia quæ pro erroribus grauissimis mihi obiecit, veritatem esse ipsissimam ex sacris Archiuis iam constat, & igitur sibi vt suos ipsius errores retorquendos: vt simul agnoscat & se falsò & temerè me accusasse, & ipsum in illis eò crassiùs errasse: nisi fortè sua ipsius verba Archiuorum authoritate & fide grauiora, & veriora blandè existimet.

Nunc

Nunc qui hoc ore falsi Archiua accusauit, videamus quomodo suis commentis per meum latus historicos veteres, non me transfodit dum illorum fidem indignissimè conculcat.

Aspere & acerbè me accusat Anstarchus meus, quòd Siwardũ fuisse Comitem Huntingdoniæ tradiderim, negat ille. Consulat quæso Ingulphum qui eo seculo vixit pag. 510.*b.* linea 46. & vnà mecum affirmabit cùm hæc Ingulphi verba legerit. *Authoritas historicorum.*

Anno 1056. strenuus Comes Northumbrorum Siwardus obijt, & sepultus est in claustro Monasterij Sanctæ Mariæ extra muros eiusdem vrbis Eboracæ, quod ipse construxerat: Comitatus autem eius Eboracæ Tostio fratri Comitis Haraldi datus est; Northamptoniæ verò, ac Huntingdon. Comitatus cum cæteris terris suis inclito Comiti Waltheofo filio & hæredi suo sunt donati.

Prodidi Matildem Waltheofi Comitis Huntingdoniæ filiam Simoni de S. *Lizio* primùm datam, illúmque fuisse Huntingdoniæ Comitem, deinde Dauidi Scotorum Regi, denegat ille. Rem dijudicat Gemeticensis lib. vlt. c. 16. cuius verba habes pagina huius libri 449. & hîc repetam. *Primogenitam Waltheofi accepit Simon Siluanectensis siue de S. Lizio cum Comitatu Huntingdoniæ, genuitq; filium Simonem. Mortuo autem Simone Comite, Dauid Rex frater S. Matildis Reginæ Angliæ duxit vxorem eius, &c.* Quòd Simon de S. *Lizio* secundus fuerit etiam Huntingdoniæ Comes notaui ego: iste contrà. Probabit manuscripta vita Waltheofi vbi disertè scribitur illum post mortem Henrici Primi Comitatum contra Scotum recuperasse. Simonem de S. *Lizio* tertium fuisse itidem Huntingdoniæ Comitem tradidi: refragatur iste; Continuator tamen Simonis Dunelmensis suffragatur qui scribit Anno 1174.

Richardus de Lucy tradidit castellum Huntedon quod firmauit, Comiti Simoni per mandatum, quia ille calumniatus fuerat in Curia Regis Comitatum de Huntedon suum esse debere iure hæreditario, & rex concessit.

Et postea anno 1185 scribit idem. *Obijt Comes Simon de Huntedon.* Post hunc scripsi Guilielmum Regem Scotorum fuisse Huntingdoniæ Comitem; contrà pugnat sua fide, & suis verbis. Me tamen propugnat suis armis (qui tunc vixit) *Radulphus de Diceto*, cuius hæc sunt verba. *Anno 1185. cùm Simon Comes filius Simonis Comitis sine liberis decessisset, Rex reddidit Comitatũ Huntingdoniæ cum pertinentijs Willielmo Regi Scotorum,* cui succinit ijsdem verbis Ypodigma Neustriæ pag. 44. Richardum filium Gisleberti fuisse Comitem non audiet, impugnet ergo authoritatem Libri Monasterij de *Dunmow* in Bibliotheca clarissimi viri D.G. Beali & Catalogum Comitum Th. Talbotti, vterq; asserit. Scripsi Humfredum de *Bohun* duxisse hæredem Magnauillorum, idemque scripserunt (etsi minùs verè) libri duo manuscripti Monasterij Waldenensis; cùm tamen accepissem è regijs Archiuis Henricum non Humfredum illam duxisse, non me puduit posteà mihi ipsi contradicere & emendare. Contra me contendit Guilielmum Conquestorem, non Guilielmum Rufum instituisse Guil. de *Warenna* primum Suffexiæ Comitem, labefactet ergo Chartam ipsius qua Monasterium de *Lewes* fundauit: sed ipsa verba habe.

Donaui &c. pro salute Domini mei Willielmi Regis qui me in Angliam adduxit, & pro salute Dominæ meæ Matildis Reginæ matris vxoris meæ, & pro salute Domini mei Willielmi Regis filij sui, post cuius aduentum in Anglicam terram, hanc Chartam feci, & qui me Comitem Surregiæ fecit, &c. Robertum Comitem Glocestriæ filium naturalem Regis Henrici primi duxisse Sybillam filiam *Filij Hamonis*, prodidi. Pernegat iste & grauiter, nec Robertum *Filium Hamonis* talem pro-

creasse, nec Robertum illum talem vxorem duxisse. Verecundiæ tamen & veritatis fines illum transilijsse ostendit his verbis Guil. Gemiticensis qui eo seculo scripsit. Lib. 7. cap. 21. vbi agit de illegitimis liberis Regis Henrici Primi. *Illorum primogenito Roberto quandam nobilissimam puellam nomine Sybillam filiam Roberti Filij Hamonis &c. matrimonio copulauit.* Scio tamen alios recentiores hanc Mabiliam non Sybillam nominasse, ego tamen antiquiori libentiùs credidi. Non æquis auribus audit me numerasse Hugonem *Spencer* Iuniorem inter Glocestriæ Comites. Audiat tamen benignè, qui me docuit, Clariss. Equitem auratum Thomam *De-la-More* qui vitam Regis Edwardi Secundi, cui famulabatur, scripsit. Sic ille. *Postea Comes Glocestriæ Hugo Spencer filius in vinculis oblatus, oculis terribilibus indignatè non expectata ratiocinatione cuiusćūq; iudicis, fuit ab eadem ciuitate tractus, suspensus, &c.* Et huic adstipulatus est in sua de Nobilitate libro Cl. Rob. Cook *Clarenceux.* Simonem de *S. Licio* scripsi successisse Gilberto de *Gaunt* in honore Lincolniæ, omninò negat. haud tamen opinor negasset modò legisset hæc verba Roberti Montensis.

Anno 1157. Gilbertus de Gaunt obijt, & Simon iuuenis filius Comitis Simonis cùm careret terra, dono Henrici 2 Regis accepit filiam eius vnicam cum honore eius.

Et cur perinde Guilielmus de *Fortibus* Comes Albemarlæ non accepit honorem Com. Deuoniæ, quod Talboitus tamen suus asserit, cùm duxisset filiam & hæredem Comitis Deuoniæ? Vti etiam eadem ratione Guil. de *Magnauilla*, vt author est Radulphus de *Diceto*, fuerit Comes Albemarlæ, & ipse posteà fatetur Henricum de *Bohun* iure vxorio fuisse Comitem Essexiæ. Sed de iure illo vxorio isto seculo, & nostro, alius erit commodior disserendi locus. Quòd Henricum de *Lacy* Sarisburiæ Comitem nominauerim meam fidem accusat, his tamen verbis Thomas Walsingham pag. 74. nominauit. *Post decessum Henrici de Lacy Comitis Lincolniensis, qui etiam & Saruburiæ Comes fuit.* Rixetur etiam cum eodem Thoma Walsinghā, si Tho. *Beaufort* (qui alius à Thoma Beaufort Exoniæ Duce) titulum Surriæ non gestauerit, simulque si Rogerus *Bigod* in vxorem non duxerit Matildem primogenitam Guil. Marescalli, cum Matheo Parisiensi pag. 937. digladietur. Chronographum Monasterij Waldenensis ridet, quòd scribit. *Galf. de Magnauilla Waldenam vt totius honoris sui & Comitatus caput, sedem sibi suisq; constituit.* Ridentq; alij & istum, quòd illud *vt* in trāsferendo omiserit, & inde sensum corruperit. Optat vt ille antiquus scriptor magis Heraldicè loqui doceretur, vtinam pro doctrina in eadem re idem doceret Regia Archiua meliùs loqui. In illis enim scribitur quòd multò minùs capere potest, in Inquisitione Anni trigessimi septimi Edwardi tertij. *Humfredus de Bohun nuper Comes Hereford & Essex, ten. Manerium de Plasshy cum castro Waltham magnam, Wrytele aliàs Estryn, Hatfeld Regis, &c. de Rege in capite vt parcellas Baroniæ Comitatus Essex.* Et eadem ferè, Inquisitione altera Anni 47. eiusdem Regis. In hos optimæ fidei historicos non in me hactenùs, vt vides benigne lector, linguam exacuit, ego sub horum patrocinio & Veritate quę optima patrona securus delitesco, dum doctorum horum veterum authoritas (qui sub illa tempora de quibus scripserunt floruerunt) me quasi manu duxit. Quorum scriptis quia docti, quia veteres, quàm cuiusquam indocti & recentis notulis malim acquiescere. Beatæ eorum animæ qui tamen se homines meminerint, hanc hominis istius inconsideratam audaciam & demirarentur & dedignarentur, qui eorum scripta nunquam legerit, nec si legisset intelligere potuerit. Hinc tamen æquo lectori constare potest, me ex ipsis fontibus quæ scripsi delibasse, & istum ex se, vel fæculentis stagnis quæ pro purissimis obtrusit, deduxisse. Cùm verò ipse

Heraldus

Heraldus hæc nesciuerit, ferè inducar vt credam omninò esse illiteratum; sin autem sciuit, & tamen planè repugnantia tradiderit, quodammodo, quod nolim, persuadeor illum literas bonas, & literatos esse exosum. Nemo enim qui literas,& literatos amat,literatorum fidem sic vulnerasset.

In triplici authoritate eorum quibus innixus fui, tertio loco fuerunt receentiores scriptores qui in Genealogica facultate præstiterunt, hi fidem suam liberent & respondeant in his quæ ex eorum fide & libris scripsi. Videamus iam quæ sunt. Quòd Reginaldum Cornubiæ Comitem, Hubertum de *Burgo* Cantij Comitem sine prole obijsse dixerim, quòd Petrum de *Gaueston* inter Glocestriæ Comites numerauerim; Hugonem *Bigod* Norfolciæ Comitem ab Henrico primo creatum, Hugonem *Grantmaismill* Seneschallum Angliæ tantùm filiam hæredem reliquisse scripserim, in me plurimis intonat. Dixi, numeraui, scripsi fateor, at dixit,numerauit, scripsit quem ego sequutus sum quia veracem credidi, Robertus Cooke *Clarenceux* Rex Armorum, vir ne quid veritati denegem, (nec ego cuiquã maledicere didici) illa Armorum facultate vt industria in rimãda veritate singulari,ita iudicio sanè pro doctrina fœlici. Qui tamen vti nos & alij cum lacte nutricis errorem se suxisse, noui pro hominis prudentia, si viueret non inficiaretur.Dixit,vocauit,scripsit ille,inquio, in libro de *Nobilitate Anglica* qui ipsius manu descriptus proferatur, & cuius plurima exemplaria per Angliam manuscripta ostendantur. Et cui ego potiùs quam Regi Armorum, vt cuique in sua arte credendũm, his in rebus crederem? At ille errauit, & ego cum illo; nec enim si ego horum insimulandus, ille multò minùs absoluendus, qui pro loci dignitate, doctrinæque Heraldicæ opinione me in hos errores sua authoritate pertraxit.In vtrũq; igitur simul cudatur faba.Si verò cùm dies certiora me docuisset nonnullis ex his quæ ab illo didici, & priùs scripsi, posteà in eodem libro contradixi, nec eius errorem notaui, anne quisquam est qui quòd tam modestè me gesserim, & eius famæ pepercerim vitio vertat? Rursus in Genealogia Laciorum cùm hinc inde viderim in libro *Laciorum Nobilitas* inscripto, & alijs pro Alberto de *Lascy* Polono stemmatibus, variantes sententias, incidissemque in alterum operâ maximi & nunquam satis laudati illius Heraldi Roberti Glouceri Somersetti exaratum, quinque vel sex lineis compendio descripsi, vti etiam Bigodorum stirpem summatim ex eius autographo. Hanc tamen nunc è libro Monasterij de *Thetford*, illam è libello Monasterij de *Stanlow* emendatiùs dedi. Illum etiam sequutus sum in Cobhamorum prosapia cùm *Bradstonos* Barones de *Winterbourne* nominauerim, quamuis vnus tantùm è familia ad Parlamenta fuerit vocatus. Verùm, qui in re Antiquaria versati minimè ignorant Barones fuisse primis Normannorum temporibus omnes melioris conditionis nobiles, vnde in Chartis Comitum antiquioribus, nihil frequentius, quàm *Omnibus Baronibus, militibus, hominibusque meis*. Ciuesque Londinenses, Warwici, Quinque Portuum hoc nomine insigniti fuerunt. Posteà ex censu Baronis fuerunt habiti, vt est in *libro tenendi Parlamenti*, vz. quicunque XIII. *feoda Militum*, & tertiam partem tenuerunt, ante tempora Edwardi primi. Distinguenda igitur sunt tempora nec prisca Baronum dignitas & titulus ad nostri seculi normam examinanda. Quicunque olim duobus illis primis à Conquestu seculis Baroniam integram tenuerunt, i. qui vt dixi XIII. *feoda milit.* & tertiam partem tenuerunt, Baronum titulo claruerunt. Sed Rex Edwardus Primus ex tanta & tam confusa multitudine eos solummodò hoc Baronum titulo gaudere voluit quos ille *Summonitione* vt vocant ad Parlamenta vocauit. Vide paginam huius lib.136.& seq.In his præ ve-

Fides recentium.

LLl 2 tustate

tustate tam abstrusis, si tanto artifici cuius memoriam colo, fidem adhibuerim, iusta vt spero apud bonos caream reprehensione. Quòd vel crediderim Anthonum *Fitz-herbert* Iusticiariû è familia Fitz-Herbertorum in Comitatu Derbiæ oriundum, conuitijs exagitat, quasi in fidem meam regnaret, quasi mihi non liceat quæ libet fide historica credere. Negat, idque verbosè. A Petro filio Herberti de *Dene*, suo verbo deducit, *αὐτὸς ἔφη*, Ipse dixit, probationem autem præstat nullam. Inspiciat Visitationum librum, videbit illum esse ex stirpe Fitzherbertorum de *Norbery* in Comitatu Derbiensi. Audiat etiam qui omnia instrumenta & sigilla affixa illius familiæ veritatis eruēdæ causa sedulò rimatus, affirmat illos nunquam superioribus seculis gestasse Arma eius *Fitz-Herberti de Dene*, sed alia quæ ab armis Comitum de *Ferrarijs* deduxerunt, de quibus Henrici secundi temporibus terras clientelari iure tenuerunt, (vt in libro Rubeo videre est) & hoc nomine *Fitzherbert* antea & iam inde floruisse. Nec iste obliuiscatur qui adeò desudauit in stemmate Herbertorum, qui à Petro filio Herberti descenderunt, illos nunquam *Fitz-herbert* sibi in cognomen assumpsisse, sed more illo antiquo & Wallico nomen ex prænomine patris semper variasse. Filius enim eius Petri dictus erat Reginaldus *Fitz-Petre*, filius Reginaldi Petrus *Fitz-Reinold*, filius Petri Herbertus *Fitz-Petre* &c. donec peruentum esset ad *William Ap Thomas*, cuius filius Comes Penbrochiæ è prænomine *Herbert*, sibi cognomen, assumpsit, suisque reliquit, & similiterque alij ex illa familia quos non necesse sigillatim percensere. Sed quid his immoror? vno verbo rem conficiam, & temporis ratio erit hîc Lydius lapis ad veritatem explorandam. A Petro *filio Herberti de Dene* hanc familiam deducit, at Petrus ille floruit sub rege Ioanne & illi erat à consilijs (vt author est Rogerus de Wendouer 1211.) Guil. autem *Fitz-Herbert* habuit *Norbery*, anno 1125. octoginta plùs minùs annis antè à, vt ex libro Monasterij de *Tutesbury* apertè constat vbi hæc leguntur.

Anno ab Incarnatione 1125. Willielmus Prior & Conuentus Ecclesiæ S. Mariæ Tutesburiæ dedit Guilielmo Fitz-herbert Norberiam sibi & suis heredibus, &c. Propter hoc dedit Willielmus vnum modium frumenti, &c.

Res Heraldica. In re Heraldica calumnia adspergit quòd cùm notaui Arundelios illos nobiles in Cornwallia nomen ab hirundinibus accepisse, & hinc in clypeo gentilitio v. (numero per Typographû corrupto) pro vi. hirundines argēteas gestasse, quia non Heraldicè dixerim *In campo nigro*. Leuicula sane hæc aspersio, & quasi non sat mihi ad propositum eo loco nominâsse hirundines, suppresso & numero & colore. Si vnquam legisset quod Clariss. Antonius Muretus ex historia Nauarrena dixerit in oratione habita Romæ, Reges Nauarræ gestasse in insignibus catenulas & smaragdum gemmam in medio eò quòd Sanctus Rex Nauarræ occidisset Regem Maurorum, & smaragdum eius sibi solum reseruasset, cùm fortiter perrupisset catenas quibus ille vias intercluisset: subaccusasset proculdubiò bonus vir iste doctissimum Muretum quòd non dixisset Heraldicè Reges Nauarræ gestasse catenas implicatas ex auro cum smaragdo intermedio in Campo rubro, vel vt hodie depinguntur. *Gueulles au rais de Escarboucle acollé, & pometté d'Or.* Grauiter etiam accusat quòd dixerim, non scripserim Iohannem de *Eltham* Cornwalliæ Comitem fratrem regis Edwardi tertij sepultum esse Westmonasterij, & pro Armis gestasse quæ cernuntur in eius tumulo *Scutum Angliæ cum limbo Franciæ*. Asserit iste tumulum esse Henrici *Holland* Ducis Exoniæ contra historias omnes & libros eius ecclesiæ, qui Ioannem de *Eltham* sepultum ibi confirmant in Capella S. Edmundi. Qui fieri

potest

poteſt vt Heraldus ignoret Arma filij Regis Angliæ, cùm in Catalogo nobilium qui interfuerunt Torneamento Dunſtapliæ anno ſeptimo Edw.tertij in quo Gallicè nomina & Arma proponuntur, primus nominatur his verbis, *Le Conte de Cornwall port les Armes D'Angleterre oue le bordure de France:* & in laudatiſſimo illo veteri Armorum libro qui à repertore, *Liber Th.Iennins* appellatur, hæc verba leguntur. *Le Conte de Cornwall, les Armes d'Angleter à vne bordur de Armes du France.* Et quis fuit eo tempore Comes Cornwalliæ niſi I.de *Eltham*. In tumulo etiam Philippæ Reginæ vxoris regis Edwardi tertij in ſiniſtro latere cernuntur eadem ipſa Arma, primo loco, ſecundo Ioannæ Principis Walliæ cui Hollandi omnem ſuam debent dignitatem, tertio Leonelli Ducis Clarentiæ, &c. Nunc velim me doceat quis Hollandorum eo tempore quo illa ſepulta, ea fuit dignitate vt filijs Regum & ſui ipſius matri præponeretur: tumulum adeat, inſpiciat, & ſententiam ſpero mutabit ſuam. Nec me tamen latet Hollandos iuniores qui fuerunt Huntingdoniæ Comites & Exoniæ Duces eadem ipſa Arma poſteà ex Principis conceſſione geſtaſſe. At inquit, qui ibi ſepelitur Ducalem habet coronam. Dux erat ergo ille Exoniæ qui ibi ſepultus. Meminerit tamen bonus iſte vir nullum fuiſſe Ducem in Anglia cùm I. de *Eltham* moreretur, & differentiam illam coronarum poſteà fuiſſe enatam, meminerit etiam quo tempore Henricus ille *Holland* Dux Exoniæ profugus & egenus (vt annotat qui vidit Ph. Cominæus) fuerit inuentus demerſus regnante Edwardo quarto, quòd mos ille ſepeliendi tibijs in crucem decuſſatis vt Princeps ille Comes Cornwalliæ ſepelitur, in deſuetudinem iam olim abierat. Antiquiſſimam familiam de *Riparijs, Rednerijs*, ſiue *Riuers* in auitis inſignibus Griphem aureum in rubro ſcuto geſtaſſe obiter notaui. Hinc emiſſo lictore, diem dicit, ſed dicat ipſe bona fide, ſi in illotum ſigillis Griphem inſculptum non viderit? dicat etiam ſi non ipſe viderit in ſigillis Richardi *Wydeuile*, ſiue *Wooduile* cùm eſſet Dominus de *Riparijs*, ſiue *Riuers*, & in Armis Richardi filij eius Comitis de *Riparijs*, ſiue *Riuers* Scutum *Prætentionis* (quod vocant) in medio cum Griphe aureo in rubro, vel eundem Gryphem cum reliquis eius armis ſimul coniunctum? Qua de cauſa permitterent Heraldi illa ætate quæ in Armis admodum curioſa, vt illi qui titulum de *Riparijs*, ſiue *Riuers* in honoris acceſſionem à Rege acceperant, Scutum illud interponerent niſi ad nomen de *Riparijs* ſiue *Riuers* ſpectaſſe cognouiſſent. Wintoniæ Comitem Saërum de *Quinci* pro inſignibus baltheo militari vſum fuiſſe cum lemniſco ſiue *Lambeaux* quintuplici dixi. Ille contrà dicit vſum fuiſſe lemniſcum tredecem dependentibus, credo quod viderit & ego producere poſſum tertium cum ſeptem dependentibus. In hac tanta varietate quid aliud eſſet de his diſputare quam cornicum oculos configere, & nos temerè fatigare. Quodcunque ſequeris non magno diſcrimine ponam, vidimus Arma Thomæ de *Brotherton* filij Regis Angliæ quæ in vetuſtis feneſtris quintuplicem habent lemniſcum, hodiè vbique triplici à poſteris eius geſtari. Perſequitur etiam quòd ſcripſerim Lodouicum Brugenſem Wintoniæ titulum cum Quinciorum inſignibus geſtaſſe, negat vel Quinciorum eſſe inſignia, vel ad ea vlla ſimilitudine accedere. Rhombulos tamen vtrunque geſtaſſe agnoſcit & aureos, ſed alterum ſeptem, alterum decem. Nonne ſeptem Rhombuli habent ſimilitudinem cum decem Rhombulis? Si Rex Edwardus Quartus in Donatione illa Armorum conceſſit vt ferret *Cantonem de proprijs ſuis armis Angliæ*, & tamen geſtauit niſi vnum Leopardum, cùm Angliæ Arma conſtant ex tribus, crimen non ſpero erit læſæ maieſtatis, ſi dixerim decem illos Rhombulos Lodouici Brugenſis, fuiſſe inſignia Quinciorum qui ſeptem Rhombulos

bulos in Armis habuerunt & huc regem respexisse cùm Arma illa donauerit. Sed hæc in medio relinquo. Scriptis prodidi Bigodos videri castrum Norwici restaurasse, eò quòd eorũ fuerit, & etiam quòd ibi viderim Leones sabẽtes saxo quodam insculptos, cuiusmodi Leo in H. Bigodi sigillo cernitur. Fidei meæ hîc derogat, quasi non viderim: at ego ad eius fidem confugio si ipse non viderit eiusmodi Leonem in Bigodi sigillo. Verùm saxum illud inuenire ipse ibi post vicessimum tertium annum non poterat, malè sit saxo illi reiecto quod istius aduentum non expectauerit. Verùm enimuerò de Bigodorum Armis qui Angliæ Marescalli fuerunt, consultius fortasse fuisset non meminisse, cùm sententiam contra ipsum tulerit honoratissimus Comes Marescallus Angliæ, & in rem iudicatam iam transierit, cuius prudentiam spero cùm non requirat, nec iudicium aspernabitur. Hinc tamen hominis in me exarsit, vt accepi, inflammata iracundia quòd aliter ac ille ista de re rogatus sententiam dixerim.

Hinc videas quàm iniquus fuerit adnotator in antiquos illos & venerandos scriptores, in Reges antiquos, & in ipsam DIVAM VERITATEM, qui Archiuorum Regiorum authoritatem, historicorum veterum fidem, & fæcialium doctissimorum testimonia tam audacter ausus est exterminare, vt neutiquam mirandum, si me tantulum conuellat qui horum fide subnixus hæc conscripsi. In me debacchatur quòd ter aut quater *filius* pro *fratre*, itidem *filia* pro *sorore*, *frater* pro *filio* mihi exciderint. Nec ego inficias ibo, non adeò memoria fælici ego vt memoriæ sinu singula complectar: nec pudet errorem agnoscere, honestior enim mihi pænitentia quàm peruicacia videtur. In primæ tamen classis historicis, Liuio, Halicarnasseo, Tacito, Suetonio, & etiam in Archiuis nostri regni id genus mendarum deprehenduntur? Nemo tamen illos eo nomine grauiùs reprehendit. Et ego in his omnibus præter vnum & alterũ errores vidi & emẽdaui. Hinc excandescit & sæpiùs clamitat me mihi ipsi contradicere, quod planè nihil aliud est, quàm cognitionem veritatis mihi inuidere. Dum liber esset sub prælo & posteriores cogitationes, quæ sapientiores solent esse, meliùs informassent, ita vt veritas priùs demersa mihi clarior emerserit, ecquis veritatis cultor inuideret si in veritatis viam quàm primùm potui redierim? In politicis sententiam nonnunquam mutare prudentis habetur, apud Iurisperitos sententia posterior quæ meliori ratione nititur, præponderat, & cur non itidem posterior in antiquitatis studio tam cæco & inuoluto non habeatur potior cùm maiori authoritate firmetur? Me in his accusare perinde est ac si hominem accuset, qui ne ad eundem lapidem iterum impingat, gressum reuocat, & cautiùs progreditur.

Verba, & propria virorum nomina. A rebus iam historicis, & Heraldicis ad verbula, voculas, & nomina quibus me captasse putat, descendam, sed vt Iurisconsulti solent dicere, Languet, imò labat tunc actio cùm aduersarius verbulum quo pugnet, aut syllabam qua premat, aucupatur. Iidemque monent *Benigna interpretatione sententiam potius, quàm verbi proprietatem, & potestatem spectandam.* Quia *Patrimonium* illud dixi quod non erat à patre relictum, subsannat. Non legit vir iste cuiusuis generis bona siue à patre relicta & aduentitia, siue diligentia adquisita patrimonij nomine intelligi. Legat velim L. 1. D. de vsu fructu L. cog. L. Titus. D. ad Trebell. & Bræcheum ad *Titulum de verb. signif. pag.* 144. *Quicquid in nostris bonis hoc patrimonium appellamus.* Cùmq; hæc legerit paulò forsitan acquieuerit. De *Nepote* etiam litigat quòd dixi Robertum de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, nepotem fuisse Henrici de *Ferrarijs* cùm ab illo fuerit septimus. Discat iste nepotes ita dictos quasi post natos, & inde omnes posteros in infinitum apud bonos auctores nepotes vocari,

cari, vt notat Iurisconsultissimus ille Bræchæus, & Grammatici omnes. Discat etiam è Iurisconsultis non adeò strictè appellationes accipiendas quibus cognationum gradus distinguuntur quin sæpiùs latiùs se porrigant. Discat etiam idem à Theologis, vel malè metuo negabit Seruatorem nostrum esse *filium Dauid*. Discat postremò patrimonij & familiæ euersores propriè dici Nepotes. Et huc fortè me adlusisse existimet, qui mecum legerit hunc Robertum honoratissimam familiam de *Ferrarijs* subuertisse, & patrimonium dilapidasse. Ipse etiam fatetur aduersarius me vbi ex professo de illo Roberto egerim, eum septimum ab Henrico de *Ferrarijs* verè statuisse. In nominibus proprijs quòd sæpiùs aliud pro alio, scilicet *Richardum* pro *Roberto*, *Hugonem* pro *Georgio*, vel *Nicholao*, *Walterum* pro *Marmaduco*, *Catharinam* pro *Elizabetha* supposuerim, exultat. Certè si Heraldica tunc professus fuissem & Genealogicus haberi voluissem, turpius esset, at ego Heraldica me lentè i. negligentiùs tractaturum iam anteà dixi. In meam professam incuriam, non in alios licet verò possim, hæc refero. Optimi cuiusque ætatis historici in eundem scopulum impegerunt. Qui alibi *Flaccus*, alibi *Potitus* in Annalibus, vt refert Liuius, vocatur, qui in columnis triumphalibus *Numerius Fabius*, est Cassiodoro *Marcus Fabius*, quæ Suetonio *Liuilla*, Tacito est *Iulia* in stemmate Augusti. Imperator qui purpuram hic in Britannia induit historicis *Clemens Maximus*, at in nummis eius *Magnus Maximus* inscribitur. Vxor vsufructuarij illius Regis Angliæ Stephani quæ in nostris Annalibus *Matildis*, in Franciæ historijs, teste Tilio, *Coalda* & *Grabaldis* dicitur, *Isabella* illa Philippi Pulchri regis Galliæ filia quæ titulum Franciæ suis nuptijs in regiam Angliæ familiam intulit, Ioâni Serrano historico optimo *Margareta* perperàm nominatur. Id genus sexcenta alia proferre possum ex humana historia, diuinam hac in re attingere mihi religio. Hos tamen nemo scriptorum hac de causa perstringit, varietatem modestè plures notant. Eadem etiam varietas in Inquisitionibus quas Iurati duodecim de terris & hæredibus post mortem nobilium secundum legem nostram in Archiua Regia inferunt, nonnunquam reperitur. Sed animaduertat iste quòd Iuris Cæsarei periti pro oraculo habent. *Error nominis nihil facit cùm de corpore constat.* Et in re Testamentaria quæ longè grauissima, multò minùs in historica. *Error in nomine non officit testamento nisi reddat dispositionem incertam.* L. si in nomine C. de testam. Gordianus. *Si in nomine, prænomine, vel cognomine testator errauerit, nec tamen de quo senserit incertum sit, error huiusmodi nihil officit veritati.* Si prudentissimus Imperator ex consilio prudentum rescripsit errorem in prænomine re testamentaria, cùm de persona constat nihil veritati officere, imprudens videatur qui in historica relatione hoc in simili ratione aliquid præiudicati afferre posse iudicauerit. Sed vidimus & videbimus quòd iste venator nominum nonnunquam etiam dormitat.

Translatio iniqua.

Iam vt ipse videat & iudicet quod olim dictum, *Homine imperito nihil quicquam esse iniquius. Qui nisi quod ipse facit nil rectum putat*: adnotabo quàm fuerit iniquus, cùm verba mea vt sensum in pluribus iniquissimè est interpretatus. Ecquis sanè nisi malignus transferendo, vbi ego scripserim, *vndecem domini de Boteteux*, transferret; *Eleuen Barons of Boteteux*. Ineptire crederetur qui *Dominus de Walcot*, *Dominus de Hethfeild*, *Dominus de Sandon*, in nostram linguam transferret, *Baron of Walcot*, *Baron of Hethfeild*, *Baron of Sandon*. Itidem vbi scripsi *Cornwallios Baronum Burfordiæ nomine floruisse*, conuertit Anglicè *Were Barons of Burford*, & quis nescit aliud esse Baronû nomine vocari, aliud Barones esse? Quis etiam nescit Baronum nomine illam familiam apud vulgus floruisse, vt & alij qui tamen

non

non sunt Barones Parlamentarij, & hæc distinctio illi ediscenda. Vbi ego in Comitibus Glocestriæ interposui (*vt aliqui scribunt*) Vbi de Barone *Latimer* interieci (*vt fertur*) ille in transferendo vtrunque omisit, & vrget quasi affirmarim, cùm hæc verba satis superque innuant me ex aliorum fide vel recepta opinione tantùm retulisse. Cùm ego scripsissem hæredes familiæ Zoucheæ hæreditatem nuptijs suis in familiam Hollandorum qui diù Barones fuerunt (quorum hæreditas ad Louellos transijt) & *de Santo Mauro* transtulisse, vbi alteram parenthesis notulam post verba illa *de Santo Mauro* typographorum negligentia subiunxisset, quam ego ante præposui, sensum corrumpit. Si autem post verbum *transijt* alteram parenthesis vt præscripsi addidisset, & sensus & veritas optimè constitisset. Vbi ego scripserim *inclitam esse Baronum familiam de Windsor cognominatam, qui originem suam ad Gulielmum filium Otheri Castellanum de Windsor tempore Guiliel. primi referunt, à quo etiam sc.* Othero *FitZ-Giraldus in Hibernia, Kildariæ, & Desmondiæ Comites deducit studiosissimus peritissimusq; in fæcialium collegio, qui Somersetti titulum gessit R. Glouerus*: Exclamat quòd originem Giraldorum in Hibernia ad W. non ad Otherum retulerim, quàm Grammaticè viderit lector. Scripsi *titulo Wintoniæ nobilitatus erat Hugo Spencer, cuius itidem filius læsæ maiestatis reus honorem cum vita amisit*, dum iste verborum meorum contortor & interpolator interserendo *hunc honorem*, interpretatur; clamat me dicere filium eius fuisse Wintoniæ Comitem, cùm tantùm innuere velim vtrunque læsæ maiestatis reum perijsse. Quando ego loquutus sim de Comite de *Augo* siue *Aucensi*, ille interpretatur, *Earle of Aniou*, & *Angy*; at certè ego de illis qui Latinè Comites Andegauiæ & Comites Andium i. *Aniou*, dicuntur, ne quidem eò loci cogitaui. Vt mirum sit Heraldum tantùm non intelligere qui fuerint Comites de *Augo* siue *Aucenses* quũ toties in historijs, & Archiuis huius regni nominentur. Nec hìc memorabo quòd inter Huntingdoniæ Comites totam lineam in conuertendo omninò omiserit, nec quòd eo loci vbi memoraui Rogerum *Bigod*, suis honoribus exutum fuisse à Rege Edwardo 1. 1301. & Typographorum incuria altero I addito, impressissent *Edwar.* 11. triumphum agit, dum in captiunculis hæret, cùm interim bonus Chronographus oblitus fuerit annum salutis 1301. in tricessimum regni Edwardi primi incidisse. Nonne hæc redolent iniquitatem? si non imperitiam, sane malitiam, vel suo ipsius iudicio sapiant.

Calumnia. Cùm hæc in suos collegas fœciales, in Historicos veteres, in regiam imò sanctam Archiuorũ authoritatẽ & mea scripta euomuerit, & singulos vt maledicus in his quæ retuli (dixerũt enim illi, ego solummodò retuli) vt etiam esset falsiloquus mendacijs me prosequi incipit. Mirum certè esset si qui linguam semper maledictis effrenem gesserit, à mendacijs ipsam refrenatam iam haberet. Inaudiuit I. Lelandum Antiquarium doctissimum in Britannia illustranda operam nauasse, & quanta moliretur, Regi Henrico Octauo epistola significasse, Baleumq; hanc epistolam in lucem ædidisse. Hinc illico fingit, dictante inuidia, me eius scrinia compilasse. Protestari hìc nolo, nec cælum, nec terram, nec Deum nec hominũ fidem inuocabo, subrideo sanè, & vt inquit ille: *Non metuo culicis stimulos, fucique susurros*; vt araneæ ex se telas, ita quidem ex se ipsis cõminiscuntur mendacia. Suscepit eiusmodi opus Lelandus, probet quispiam quod perfecit, prodeat qui vidit, magna pollicitus est, quinquaginta scilicet libros de Antiquitate Britannica, meminit Baleus ipsi intimus, nunquam tamen vidit. Vir ille bonus à quo Balæus hæc accepit, significauit illum cùm se nimiùm admiraretur, à potestate mentis suæ decessisse & phrenesi, quod sanè deflendum, paulò postquam

postquam hæc magna pollicitus est, expirasse. De peregrinatione sua scripsit vt notat Balæus, libros, eosq; sic incipere. *From Cambridge to Eltsley.* Ego eosdẽ vidi, non diffiteor. Sũt enim itinerarię notę quibus obseruat quot milliaribus oppida inter se distant, an via ducat per campestria vel siluestria, planitiem vel montes, sint ne pontes sublicij, vel è saxo, quot arcubus subsistunt & eiusmodi: ex libris etiam & historicis nonnullis quos vidit in Itinere, nonnulla descripsit. Ex his vel impressis eius operibus si quid ego accepi, nomen eius cum ea qua decet mentione semper adieci: natura enim mea me instituit, educatio informauit vt semper gratus agnoscerem per quos profecerim. Quis mihi hoc in opere aliquid lucis prætulerit cuius nomen subticeo, & cui non libens lubensque acceptum fero? Semperque mihi animo obuersatur quod scripsit Plinius, *Obnoxij est animi & infelicis ingenij deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere.* Sin ego dixero *Windesoram* viginti milliaribus Londino abesse, *Oxoniam* esse Academiam, *Couentriam* esse mediterancam, *Plymmuth* esse portum, *Vectam esse insulam*, & eiusmodi quæ communi omnium notioni subiacent, dicit me à Lelando accepisse. Proferantur libri illi Lelandi, procudantur, cum meis conferantur, si quid ego habeo ex illis quod non agnoui, quod non sit vel sensibus obuiam, vel ab alijs antiquioribus scriptum. Fontes ego non riuulos consectatus sum, nec est cur ego aliũde mutuer. Dico audacter quia verè. Si ille quinque annos his studijs, ego triginta consecraui, nec pauciores quàm ipse Angliæ regiones perlustraui, nec minori cura Authores patrios, Græcos, Latinos, antiquos, recentes, qui ad Britanniã illustrandam facerent, sedulò euolui; è Regijs archiuis quæ ad rem spectarunt, plurima, vt dixi, describenda curaui. Libros quoscunque ille vidit, vidi, imò plures qui è Bibliothecarum latebris quinquaginta annis proximè elapsis ex quo ille obierit, eruti; instructissimę Anglię Bibliothecæ mihi fuerunt apertæ, quædam etiam è Bibliothecis Galliæ, Italiæ, Hispaniæ, Franciscus Pithœus, Iustus Lipsius, Abrahamus Ortelius, H. Surrita, I. Obsopæus & alij clarissimi & eruditissimi viri, absit verbo inuidia, subministrarunt. Et eruditi viri ex singulis Angliæ prouincijs me in quibusdam informarunt, peritissimum quemque sedulò consului, subsidio mihi Britannorum antiquissimorum & Anglo-Saxonum linguam quantum res exegit, comparaui. Adeò quæ ad Antiquitatis veritatem plurimum habeant momenti neutiquam neglexerim, & ne incognita pro cognitis haberem, ijsque temerè assentirem, ad res considerandas & tempus & diligentiam adhibui. Cur ego igitur cui purissimi fontes ipsi sunt aperti, riuulos & lacunas sectater? cùm sylua vetustissimorum authorum & Archiua qui certissimi rerum gestarum interpretes mihi materiam suppeditarent, adeò me imperitum quis existimet vt stipulis recentiorum exædificarem, & lucem temporis anteacti in cæcis tenebris nostri seculi conquirerem? Vbi quoties certè conquisiui, toties fateor in deuia seductus, & errorum nebulis obcæcatus à recto veri tramite deflexi. Vides vt animus honestus & mens conscia veri eo subsilit, quo falsò premitur. Aduersus enim veritatem hoc possunt calumniæ & mendacia, quod aduersum Solem potest nubecula. In vniuerso hoc Antiquitatis studio vti etiam in alijs quicunque scribit, materia aliunde sibi sumenda (nec aliunde se sumpsisse quæ scribit diffitebitur iste) conquisitio autem, delectus, dispositio, iudicium tota à se procedant. Si quis omnia omnis æui monumenta, Archiua, Historias, Monasteriorum Registra, nummos antiquos, marmora antiqua quæ potest, & ad rem faciant, quàm diligentissimè conquirat, conquisita prudenter selegit, selecta ordine cum iudicio disponit, certè si non iure laudetur, non est cur vituperetur. Nisi Archite-

ctum cùm affabrè, & antiquo artificio ædificium extruxerit, quis vituperandum sentiat, quòd lapides, ligna, calcem, cæmenta quæ poterat optima hinc inde sedulò comportauerit. Certè qui ita sentit, quisquis ille fuerit, de cura, industria, labore, & iudicio studiosorum, & eruditorum omnium in qualibet facultate sentit iniquissimè. Abundè sanè pulchrum bonis videbitur, vel si quis sic conatus sit vetustis nouitatem, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem, & obscuris lucem dare. Quæ singula in patria illustranda ego sanè conatus sum quàm potui studiosissimè, quid verò præstiterim dijudicent qui iudicare possunt. Sed de his satis superque.

Errata A. notata. Iam tandem Censorem nostrum liceat paucis admonere (conuicia, calumnias, & mendacia reponere procul à me absit) primùm vt qui alienam prodere inscitiam conatus est, iam inde caueat, ne suam deinceps vlteriùs prodat; deinde vt etiam se hominem esse agnoscat, igitur labi, errare, cæcutire; postremò vt intelligat inuidiam magis sibi in se, quàm in me oculos præstrinxisse. Qui in alterum paratus est dicere, vt ipse omni vitio careat monet vetus verbum, miniméque ferendum dicit alter, qui in ea quam profitetur arte crassiùs errauerit. Quàm sit à vitio purus qui in me & alios tam asperè inuectus vel ipse viderit, vel dixerint alij; & interim ignoscat si ego candidè admonuero quàm supinè in primis sui libelli paginis hallucinatus sit, cùm in Arte Genealogica, nam hanc profitetur, tùm in historia quæ arctissimè inter se coniunctæ. Sic perspiciat qui tam accuratam pollicetur scientiam & diligentiam, quam fuerit in suis lippus, dum in alienis tam lynceus. Nec sanè dubito quin mihi candidè admonenti magnas gratias sit habiturus, cùm ego ipsi me asperiùs vbi errauerim admonenti minimè simulatè gratias ago. Iam pedem premam, & suo ordine (captiunculisque nonnunquam pro suo more) prosequar. Henricum de *Ferrarijs* qui cum Guilhelmo Conquestore Angliam ingressus dicit habuisse terras in Comitatibus *Stafford, Leicester, Bedford, Glocester, Oxford, Buckhinghā, & Barkshire.* Omittit verò vt in lib. *Domesday* videre est Comitatus Essex, Suffolciæ Nottinghamiæ, Derbiæ, Warwici, Northamptoniæ, Lincolniæ, Herefordiæ, & Wiltoniæ, in quibus ille etiam terras habuit. Si ego omisissem, exclamasset me honoratissimam familiam terris illis per summam iniuriam spoliasse. Filium eius primogenitum Engenulphū de *Ferrarijs* qui successit etiam omisit, qui cùm sine liberis obijsset, vt etiam secundus filius W. Robertus filius tertius successit.

Hunc nescio qua authoritate bonus noster Antiphilus Comitem de *Ferrarijs* dixit. Sed alicuius fide digni scriptoris hoc persuadeat, vel ignoscat, si ego minimè credam. Dissuadent quò minùs credam illum Comitis titulo insignitum fuisse Registra Monasteriorum Burtoniæ, & Tuttesburiæ. In Burtonensi libro sine vlla Comitis additione extat mandatum Regis Henrici Primi his verbis. *H. Rex Angliæ, & R. Episcopo Cestrensi, & R. Comiti Cestriæ, & R. de Ferrarijs, & omnibus, &c.* In eodem etiam libro hæc verba de eo leguntur.

Robertus de Ferrarijs compunctus timore Dei, & iussu Regis Henrici compulsus, &c. constituit se tutorem & amicum Ecclesiæ de Burton, &c. huius concordiæ quæ facta est in Castello de Tutburye, & postea confirmata in Capitulo de Burton, Testes sunt Robertus Episcopus Cestriæ, & Willielmus Peuerellus quos Rex misit ad hanc concordiam componendam.

Nec Robertus eius filius hunc Comitem agnouit alioqui ita nominasset, vt constat ex hac eius donatione facta illi Monasterio.

Ego Robertus Comes de Ferrarijs, &c. Sciatis me concessisse Ecclesiæ meæ de Tuttesbury, &c. quicquid auus meus Henricus, Engenulphus patruus meus, Robertus pater meus

meus seu vxores, vel Barones, vel Milites, vel homines eorum donauerunt, &c.

Quòd dicit Robertum *de Ferrarijs* eius nominis primum regnante Henrico primo Monasterium *de Muriuall* fundasse, reclamat optimus historicus Anonymus (vt taceam sedulos Chronographos *Stow* & *Holinshead*) qui postremis Regis Stephani annis constructum prodidit & Robertum fundatorem corio bubalino inuolutum ibi fuisse sepultum. Hos solida aliqua authoritate ipse confutet. Roberti illius primi primogenitum filium Guilielmum Comitem de *Ferrarijs* fuisse asserit, illoque Londini occiso fratrem natu minorem Robertum successisse. Hic alterum nobis Comitem Guilielmum illum occisum è suo ingenio Comitis honore inuestiuit. Contrà verò Continuator Simonis Dunelmensis è quo plurima Houedenus descripsit; Cùm Chartam antiquam produxisset inqua Henricus secundus 1176. fuit arbiter inter Regem Castellæ & Nauarræ, Comes de *Ferrers* inter testes citatur & post paucas lineas subiungit. *In eodem anno cùm concilium haberetur, frater Comitis de Ferrers nocte & latenter infra Londinum occisus est.* Si Comitis frater occisus est, ergo Comes ipse non fuit; si Comes fuisset, fratrem Comitis bonus & probatus ille author neutiquam vocasset. Comitem enim illum nec liber Tutburiensis, nec Burtoniensis agnouit, nec alius quisquam antiquorum. Sed Roberto primo de *Ferrarijs* successit Robertus, primus Comes de *Ferrarijs* qui se Comitem de *Notingham* scripsit. Quem noster Dominum de *Okham* vocat quod vix probet vereor, cùm eodem tempore Walkelinus de *Ferrarijs* fuerit Dominus de *Okham.*

Falsissimum illud omninò quod scribat Robertum hunc Comitem Leicestriam pro Henrico secundo contra Regem iuniorem tenuisse. Illum etenim Comitem seditiosè contra Regem Henricum patrem à filio Rege iuniore stetisse vno ore, vna voce affirmant eius æui scriptores omnes, eaq; de caussa Regem iussisse Castrum eius de *Tuttesbury* demoliri: vt tota via hìc se aberrasse non possit non fateri. Roberto huic Comiti filius natus est Guilielmus Comes de *Ferrarijs* qui maiores suos in Charta ex libro Tutburiensi hac serie enumerat.

Ego Guilielmus Comes de Ferrarijs Episcopo Cestrensi R. & omnibus fidelibus sanctæ matris Ecclesiæ, & omnibus Baronibus, militibusq; & hominibus, & cunctis amicis meis &c. Salutem Sciatis me dedisse & concessisse &c. Praeterea concedo & confirmo quicquid antecessores mei Henricus de Ferrarijs, Engenulphus, Robertus auus meus, & Robertus Comes pater meus siue vxores, vel Barones, seu Milites, seu homines eorum donauerunt &c.

Hinc facillimè perspicias hunc Comitem Guilielmum occisum minimè cognouisse, quia de eo ne verbum quidem, & Robertum eius nominis secundum Comitis honore primùm claruisse. Hunc Guilielmum dicit noster fuisse Comitem primum Derbiæ. Hoc non nouit ipse Guilielmus qui in Chartis suis per libros quos dixi, non alio vsus est titulo quàm *Comitis de Ferrarijs*, nec filius eius Guilielmus primus Comes Derbiæ qui patris dignitatem neutiquam prætermissurus, vt statim docebitur. Proferatur aliquid Autenticum ex Archiuis, Registris, aut historijs, vt hoc probetur, vel audiat, libenter Censor noster, si dixero illum iam tertium Comitem in hac familia vel è suis scydis, vel suo ingenio vna pagina iam protrusisse. Hunc etiam Guilielmum tradit anno Henrici tertij duodecimo defunctum, vix credat qui legit in Continuatore Simonis Dunelmensis, vbi percenset Principes & nobiles in terra sancta defunctos qui ibi meruerunt sub Richardo primo Rege Angliæ. *Hæc sunt nomina nobilium defunctorum in obsidione Acra &c. Theobaldus Comes de Bloys, Stephanus Co-*

mes de Sauncer frater eius, Willielmus Comes de Ferrers &c. vel qui legit Chronicon Monasterij de *Wauerley* quod vidi in manibus Richardi *S. George*, qui diu multumque in his studijs elaborauit, & scio apud eum si lubeat, videat, atque hæc ipsa legat. *Anno* 1190. *Anno secundo Richardi Regis Anglorum motio Christianorum ad Ierusalem, in qua motione &c. Mortuus ibidem Imperator, & Comes Robertus Legrecestriæ, & Baldwinus Archiepiscopus, & Willielmus Comes de Ferrarijs, & Ranulphus de Glanuilla &c.* Sed noster anxiè diligens fortasse dicet illum resuscitatum ad duodecimum illum annum annos plus minùs XXXVII. reuixisse, vel alium Guilielmum Comitem de *Ferrarijs* & Derbiæ quem nemo vidit, se inuenisse qui duodecimo eo anno H. 3. diem obierit; & sic quatuor ex familia Comites quos Antiquitas ignorauit ipse iam eruit. Sed veritati vt suus constet honor hæc ex historia nuntia veritatis discat lector; Guilielmus filius eius Guilielmi qui bello sacro obijt, primus fuit ex hac stirpe qui se Derbiæ Comitem scripsit, Chartamque confirmationis in libro Tuttesburiensi quem sæpiùs iam citaui, his verbis incipit. *Willielmus de Ferrarijs Comes Derbiæ omnibus hominibus suis & amicis tam præsentibus quàm futuris salutem. Sciatis me concessisse & Deo & Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Tuttesbury &c.* pro *salute mea & Agnetis vxoris meæ & successorum meorum & pro anima Willielmi Comitis de Ferrarijs patris mei &c.*

Hunc etiam Guilielmum primum fuisse qui Derbiæ Comitis titulo vsus discat, nec didicisse pudeat. Rex Ioannes qui Derbiæ Comitatum dum priuatus esset ex dono regis Richardi anno regni sui primo illum Derbiæ Comitem creauit his verbis *de tertio denario, de Placitis placitatis per Vicecomitē in toto Comitatu Dereby, tam in Dereby quam extra, vnde ipse Comes est, & ipsum tanquam Comitem propria manu cinximus*: vt legitur in Chartis antiquis B. Numero 20. Eundem Willielmum dicit obijsse 1242. Rem hanc componat cum Mathæo Parisiensi pagina 983. qui affirmat illum obijsse 1247. qui fuit tricessimus primus Henrici tertij, sed res est leuicula, transeat. Maius hoc quod sequitur vbi post vnam & alteram lineam scribit Robertum Comitem Derbiæ anno quinto eiusdem Regis fuisse captum, carceri intrusum, & *manu-captoribus* terras per Syngrapham dedisse suas. Deus bone quanta absurdorum congeries si quis vrgeat hinc consurgeret, videlicet vt taceam alia, illum captum fuisse antequam ex vtero matris prodijsset, Comitem fuisse dum auus & pater viueret. Iohannem *de Chishull* eo tempore fuisse Angliæ Cancellarium, Guilielmum *de Valentia* tunc temporis fuisse Comitem Penbrochiæ, Willielmum *de Bellocampo* fuisse Comitem Warwici, quæ ipse falsissima esse scio non inficiabitur. Verū nolo numeris captare vt ille solet, in quibus facillimè supplantarem: Typographorum incuria vel ex memoriæ lapsu hæc & huiusmodi illi, perinde ac mihi & alijs accidere possunt. Venia igitur detur vtrique si I. pro II. II. pro III. VII. pro VIII. in scripta nostra deprehendantur cum in Theologorum nec non Iurisconsultorum citationibus de rebus grauissimis maiora comperiantur. Sed ad rem, captus enim Comes ille Robertus non Anno Henrici tertij quinto, sed quinquagessimo, nec scriptum tamen illud eo anno confectum. Si tunc confectum quis dicat, idem dicat, & Iohannem de *Chishull* Cancellarium, & Willielmum de *Bellocampo* fuisse Warwici Comitem eo anno. Sed alterum tunc fuisse Cancellarium docent Regia Archiua, & Willielmum de *Mulduit* fuisse Comitem Warwici docet Ioannes Rossus. Sed anno quinquagessimo tertio scriptum illud confectum, sigillum appositum, & recognitum demonstrant regia illa Archiua, sc. *Placita Mich. coram Rege secundo Edw. primi Stafford.* Quòd verò etiam dicit illo scripto reseruata fuisse Comiti Roberto *Chartley* & *Bolebrok*, vereor

cùm

cùm duo sint historiæ lumina Chronographia, & Chorographia, ne in vtroque hîc sit lippus, Archiua enim aliud dicunt, sed non vocula pugnabo. Iam ad finem huius genealogiæ Ferrariorum qua & sibi diligentiæ laudem & assentatiuncula gratiam colligere sperat ferè peruentum est. Ecce tamen vt eadem peritia pertexat,qua exorsus est,nouum,& historicis veteribus & ante hæc tempora inauditum vel è suo vel aliorum ingenio Nottinghamiæ Comitem inuestiuit, & proclamauit, Guilielmum scilicet de *Ferrarijs* natum è filia & hærede Guilielmi *Peuerell* Nottinghamiæ Domini, qui tamen ipse hoc minimè nouit, nec vnquam hoc titulo vsus.Miretur sanè quomodo hoc fieret quicunque legeret apud Matthæum Parisiensem Pag. 126. *Rex Henricus secundus exhæreditauit Willielmum Peuerell causa veneficij quod Ranulpho Comiti Cestriæ fuerat propinatum.* Item Rogerum Houeden,pag.373.b. *Richardus primus anno Regni sui primo dedit Comitatum de Nottingham & Comitatum de Derbishire Iohanni fratri suo.* Probet ergo ex Archiuis, vel historijs antequam hoc cuique persuadeat Ioannem Regem, vel Henricum tertium hunc Nottinghamiæ titulum, & honorem illi concessisse, vel fateatur, ne asperiùs aliquid dicam, Guilielmum illum de *Ferrarijs* nunquam fuisse Nottinghamiæ Comitem. Nec vrgebo vt probet quod ægrè è bonis authoribus potest, Robertum vltimum Derbiæ Comitem filiam Domini *Bisset* duxisse: legi enim habuisse vxores duas, alteram è Lusigniana, alteram è Bohunorum familia, de hac nihil certè hactenus mihi compertum. Hæc in *linea*, quam vocat, *Ferrariana*, obseruaui,in qua quam verè se gesserit iudicent alij, & inprimis si placeat hanc rem referat, vt & sequentia, coniunctim vel diuisim,ad Cl.Viros Sampf. *Erdeswick* de *Sandon*, Henr. de *Ferrarijs de Badesly* ex hac eadem familia, Franc. *Thynne*, & Rich. S. *George* qui (si qui alij, quos ego in Anglia noui) in hæc Genealogica studia maximos labores, cum singulari iudicio impenderunt,& Henr. ille in hanc suam ipsius stirpē plurimam operam contulit. A quibus cùm veritatem colant, proculdubio pro doctrina, iudicio,& summo in veritatem,hæc studia, & ipsum amore ius æquabile consequatur. Hæc in duabus primis eius libri sectionibus,notaui iam tertiā accedā, in qua in me irruit quòd Reginaldum Comitē Cornubię sine prole obijsse dixerim, cùm potiùs irrueret in peritum illum Regem Armorum R.Cooke *Clarenceux* qui ita in suo de Nobilitate Anglica libro (vt iam antè dixi) me edocuit. Nec ego tamen vehementioribus verbis in istum irruam primùm quòd asserat Comitem Reginaldum tres habuisse filias, cùm si vel sua excutiat scrinia præter filios,filias quatuor inueniet. Secundò quòd ex tribus illis filiabus quas dixit iste qui tam exquisitam venditat scientiam & diligentiam,alteram omittit, quod perinde crimini vertendum quàm quod duabus Sectionibus sui libelli, XIII. & XX. ita mihi vitio vertit, quòd vnum Robertum in familia Hungerfordia omiserim. Hoc enim adeò nefarium sibi visum est vt eadem de caussa sui immemor in hac & illa sectione viginti lineis, & acerbis contumelijs sit prosequutus. Tertiò alteram ex his filiabus dicit Baldwino de *Riparijs* siue *Riuers* Comiti Deuoniæ vxorem datam fuisse. Hoc est veritatem falsò contaminare,sed veritatem suum splendorem recipere, & se à falso iam reduci patiatur authoritate Roberti Montensis,qui eo seculo vixit,& historicus fide dignissimus hæc scripsit, *Anno* 1162. *Richardus de Reuers Dominus Insulæ Vectæ* (qui idem fuit Comes Deuoniæ) *in Anglia moritur, relinquens ex filia Rainaldi Comitis Cornubiæ paruulum filium nomine Baldwinum.* Ergo non Baldwinus Comitis Deuoniæ pater,sed Richardus eius filius illam duxit. Hoc ego si dixissem acer & acerbus iste orator pro Tribunali sisteret,exclamaret,ecce Patres conscripti,ecce Quirites

rites, patrem cum filij vxore nuptijs incestis scelerate coniungit, E libris tamen nouerit, si minùs meminerit Baldwinum quem dicit patrẽ fuisse eius Richardi, qui duxit filiam Comitis Cornubiæ & alterum fuisse Baldwinum eius Richardi filium, ita vt non eludat quin ex hac sua asseueratione vel pater filij vxorem, vel filius suam ipsius matrem incestuosè duxerit. Quartò affirmat familiam Courtneam à Baldwino hoc Comite Deuoniæ, & hac filia Reginaldi Comitis Cornubiæ profluxisse, perinde sanè ex nubibus profluxisse scribat. Veritatem docebit Liber Monasterij Fordensis his verbis.

Hic Comes Baldwinus primus tres filios, vz. Richardum, Henricum, & Willielmum habuit, ac tandem anno Domini 1155. secundo nonas Iunij mortuus apud Quereram, vbi vxor sua Adelizia & dictus filius suus Henricus in iuuentute defunctus quiescunt, sepulturam accepit. Senior ergo filius eius Richardus secundus ei in hæreditate successit, & Comes Deuoniæ extitit, & duos filios post se successiuos Comites & heredes, videlicet Baldwinum secundum & Richardum tertium legitimè procreauit, Vterque autem eorum sine prole obierat, & sic ad patruum suum Willielmum de Vernona cognominatum, quia Vernonæ scholaris fuerat, hereditas tota spectabat. Iste Willielmus Comes genuit Baldwinum tertium de Mabilia Comitissa vxore sua, ac etiam duas filias, Ioannam videlicet Willielmi Bruer, & Mariam Roberti de Courteney inclytorum procerum vxores futuras.

Quintò alteram filiam Comitis Reginaldi elocatam in familiam de *Vallatorta* dicit, at meminerit quòd ex tribus quas dixit, solummodò duas, tertia prorsus omissa, memorauerit. At si tres tantùm fuerint filiæ, quod asseueranter ait, & primam nuptam in stirpem de *Riparijs*, vt iam dictum, alteram elocatam fuisse Roberto Comiti Mellenti docebit Robertus Montensis anno 1165. vbi sic loquitur de morte Walleranì Comitis Mellenti.

Walleranus Comes Mellenti factus Monachus Pratellis obijt, & successit ei filius Robertus, &c. Duxit idem Robertus filiam Rainaldi Comitis Cornubiæ.

Alteram item filiam Saram nomine fuisse vxorem Vicecomitis Lemouicensis probabit Rex Iohannes, qui vt habetur inter Archiua eius *Cl.16. Membrana 21.* sic scribit.

Rex Domino P. Winton Episcopo &c. mãdamus vobis habere faciatis sine dilatione Sarræ matri Vicecomitis Lemouicensis filiæ Comitis Reginaldi de Cornubia medietatem manerij de Tywernhye cum pertinentijs in Comitatu Cornubiæ, sicut eam habuit tempore Henrici patris nostri de dono suo in maritagium Vicecomit. Lemouicensi. Datum 27. Augusti.

Hinc sibi fatendum est nõ tres tantùm, quod astruit fuisse sorores, vel si tres nullam in familiam de *Vallatorta* fuisse enuptam. Indaganda iam sibi restat quarta, quam fortasse inueniat in stemmate Dunstauillorum. Hæc visum est in tres priores eius libri sectiones obseruare, in quas penitiùs inspexi quòd in his, vti Duces in prima acie veteres & exercitatos milites disponunt, ita istum firmissima doctrinæ Heraldicæ & iudicij sui argumenta primo loco proposuisse existimaui. Nec ego, qui criminibus inferendis minimè delector, hæc ignorantiæ, sed memoriæ lapsui & præproperæ festinationi adscribo: qua etiam lenitate si erga me vsus esset, non sibi os adeò distorsisset, & ego gratias retulissem.

Sed pergam & veritatis eruendæ studio suos sibi errores in sequentibus sectionibus detegam paucos, ne illis inflatus tumescat; nec asperiùs in istum inueher, ne per eius latera alios quos colo Genealogicæ huius facultatis studiosos sauciare videar. Contexuit Genealogiam Curciorum, certò scio non e libro Monasterij de *Bolton*, & deprecor veniam si non facilè credam, cùm nihil

hil quo probat in medium proferat, Veritati enim semel atque iterum iniuriam in hac fieri persuadent Regia Archiua, Iste dicit Auiciam, Aliciam dixisset, de *Curcy* sororem & hæredem fuisse Iohannis de *Curcy*, & non Guilielmi vt scripsi. Archiua aliter his verbis. *Pl. primo Ioh. P. Rot. 10. in d.*

Assisa de Ecclesia de Harewood, quam Warinus filius Geroldi clamat versus Can. Eborum. Iurati dicunt quòd Willielmus de Curcy frater Aliciæ vxoris Warini quæ hæres eius est, præsentauit vltimam personam.

Affirmatè etiam scribit Aliciam illam de *Curcy* peperisse filium & hæredem Warino *Fitz Geroldo* marito, non filiam, quod ego alibi scripsi illum Margaretam filiam & hæredem quæ primùm Baldwino de *Riparijs*, posteà Falcasio de *Brent* enuptam genuisse. Sed hæc planè non contra me, sed ipsissimam veritatem, quæ non solùm ex libro Monasterij Fordensis his verbis. *Baldwinus tertius genuit ex Marg. filia & hærede Warini filij Geroldi Baldwinum quartum.* Sed ex Archiuis dum iste deprimere cupit clara voce clamat. Audi ex Placitis *Mich. 4. H. 3. R. 4. in d. adhuc de crast. S. Martini.*

Hugo de Neouill, & Iohanna vxor eius petunt versus Folk de Brent & Marg. vx. eius medietatem Manerij de Stoke Curcy, vt rationabilem partem ipsius Ioannæ quæ eam contingit de hæreditate Aliciæ de Curcy matris prædictæ Marg. &c. & Folk & Marg. dicunt quòd prædicta Maneria fuerunt hæredit. prædictæ Aliciæ, & quòd ipsa Ioanna est soror Marg. sed quædam conuentio facta fuit inter ipsam Folk & Warinum filium Geroldi & Aliciam prædictam vxorem eius, per quam terræ debent ijs remanere quousque summa pecuniæ &c.

Hinc perspicuum est Warinum *Fitz-Geroldi* ex Alicia de *Curcy* Margeriam filiam & hæredem procreasse: cùm iste Warinum secundum filium, illumq; Warinum tertium Dominos Castri de *Harewood* ex eadem genuisse contendat. Quòd verò *Harewood* descendit per Margaretam filiam Warini *Fitz-Gerold* ad illos de *Riparijs* qui fuerunt Comites Deuoniæ, *Placita coram Rege Westm. Anno 3 Edw. 2.* his verbis probant.

De Warino exiuit quædam Margeria filia & hæres, & de ipsa Margeria quidam Baldwinus, & de ipso quidam Baldwinus & Isabella, & quia Baldwinus obijt sine hærede de se, descendit ius Isabellæ.

Post mortem verò Isabellæ illius de *Riparijs* quæ de *Fortibus* à marito dicta & obijt *seisita* de castro *Harewood*, cùm Hugo de *Courteney* & Robertus de *Insula* siue *L'isle* contenderent de *Harewood*, hac stemmatis deductione ius suum confirmat his verbis in *Placitis* quæ dixi, Robertus de *Insula*. Quæ adijciam vt Antiphilus videat me non per aliorum perspicilla hæc vidisse.

Dicit quòd Harewood &c. debentur sibi vt proximiori hæredi prædictæ Isabellæ, & dicit quod de ipsa Isabella quæ obijt sine hærede de se resortiebatur ius eorundem tenem. cuidam Henrico vt consanguineo & hæredi prædictæ Isabellæ fratri cuiusdam Warini proaui ipsius Isabellæ, & de ipso Henrico descendit ius cuidam Aliciæ vt filiæ & hæredi, & de ipsa Alicia cuidam Roberto vt filio &c. & de ipso Roberto cuidam Warino vt filio &c. & de ipso Warino isti Roberto qui nunc petit.

Et hinc (vt videre est in illis *Placitis*) Robertus obtinuit *Harewood* &c. cùm tamen iste noster mysticè dixit omnes Dominos de *Harewood* Iohannis nomine fuisse appellatos. Duos è familia *Bonevile* facit Barones, sc. Guilielmum qui duxit filiam & hæredem Domini de *Harrington*, & Guilielmum eius filium, patrem Ceciliæ, vxoris Marchionis Dorsettiæ. At Inquisitio capta post mortem Guilielmi *Bonevile* Militis, quem Baronis dignitate ad Parlamentum euocauit Rex Henricus sextus anno regni sui 29. neutrum horum fuisse Baronem, de

Bonevile agnoscit, vterque enim pater & filius superstite Barone *Bonevile*, diem obijt, Ceciliaque eius consanguinea reperta est eius hæres. Ecce verba Inquisitionis quæ vtrique nostrum veritatem aperiat.

Willielmus Boneuile Miles obijt 39. *Henrici sexti, Cecilia de Boneuile est consanguinea & hæres propinquior, videlicet filia Wilielmi Boneuile nuper Domini de Harrington, filij Willielmi Boneuile Armigeri, filij dicti Willielmi, Boneuile Militis, & quòd dicta Cecilia est ætatis trium quarterarium vnius anni.*

Videamus quæ sequuntur, Robertum pro Rogero de *Berkley* omitto. Hugonem *Spencer* Wintoniæ Comitem. Angliæ fuisse Thesaurarium, vt tradit, negant Archiua. Edwardum de *Salesbury* Comitem Salisburiæ si non iste primùm creauit, certè primus stylum eius proclamauit, nam in libro *Domesday* non alio titulo quam *Edwardus de Salisburia* vocatur. Nec hoc satis, nisi etiam ad hoc comprobandum falsò allegaret Chartam fundationis monasterij de *Selby* quasi ibi testis esset nomine Comitis Sarisburiæ, cùm nihil minùs in hac Charta appareat, quæ his verbis desinit.

Data Charta hac & confirmata apud Londonias in præsentia istorum, Odonis Baiocensis Episcopi, Edwardi de Salebiria, Hugonis de portu, Hugonis de Monteforti, Roberti de Oiley, &c.

Inueniat in Archiuis, inter Chartas antiquas P.12. Cùm verò iam semel atque iterùm in Archiuis allegandis fidem sic fefellit, alius forsitan nec sine caussa fidem eius in cæteris Chartis antiquis quas citat, suspectam haberet. Walterum huius Edw. filium Comitem Sarisburiæ fuisse oro pro communia studia, vt me autoritate aliqua autentica doceat, ne hunc etiam Comitem Heraldica licentia creatum suspicer. Etenim Rex Henricus tertius in Confirmatione terrarum Priori & Canonicis de *Bradenstok*, illum Comitem non fuisse me docet his verbis. *H. & confirmauit, &c. Priori, & Canonicis de Bradenstok donationes subscriptas vz. ex dono Walteri de Sarisburia totam villam de Bradenstok, &c.* Inueniat in Rot. Chart. anno 17. H.3. Filius itidem eius Patricius iubet vt non eredam Walterum hunc patrem suum Comitem fuisse. Sic enim scribit, vt in libro Rubeo videre licet.

Charissimo Domino suo R. Angliæ Comes Patricius salutem & fidelia seruitia. Audito præcepto vestro de militib. feodatis &c. Isti sunt feodati de veteri feffementо de feodo Walteri patris mei, &c.

Non inquit Walteri Comitis patris mei. Huius Comitis Patricij filium Gulielmum Comitem fuisse inter nos conuenit, at quod scribit illum duos filios duasque filias reliquisse liberum sit mihi dissentire. *Escaetria* enim quam produxi repugnat, vti etiam Rogerus Houeden Pag. 436. b. *Obijt*, inquit *Gulielmus Comes de Salesbery, filius Comitis Patricij; cuius filiam & hæredem Richardus rex Angliæ dedit in vxorem cum Comitatu Salesbery Willielmo fratri suo notho.* Allegat tamen contra ad fidem hac in re faciendam Registrum Monasterij de *Bermondsey*, & inde Confirmationem de Ecclesia de *Bensted* factam Canonicis. Absit vt ego de fide eius hic dubitem cùm sit Heraldus; est tamen cur dubitetur, primùm quòd nihil tale in Registro illo inueniatur, deinde quòd Monachi, & non Canonici fuerint in Monasterio *Bermondsey*, postremò quòd Ecclesiam de *Bensted* ad alios religiosos spectasse certo sit certius. Sed hîc vt alibi sæpiùs aliena fide, & oculis vsus videatur. Doleo autem quòd tempus tam exactè designauerit quo R. Henricus secundus Patricium, Walteri filium Sarisburiæ Comitem vt scribit, confirmauit, anno se. regni 28. Christi 1181. cùm ille iam occisus fuisset in Gallia ante annos plùs minùs duodecim, sc anno 16. Henrici secundi,

Christi

Christi autem 1169. vt author est Robertus Montensis, Matth. Westmon. pag. 99. & alij. Miseret etiam quòd Robertum de *Holland* (qui duxit M. filiam & vnam hæredem Alani *La Zouche*) sua Baronis dignitate indignè spoliauerit, cùm omninò denegar, vel istum, vel ex eius posteris quempiam ea dignitate floruisse: iste tamen Robertus tempore R. Edwardi secundi, & Robertus eius filius sub Edwardo tertio inter Barones ad Comitia Parlamentaria fuerint euocati, vt in *Summonitionibus* inter Archiua Regia liquet. Eoque magis istius misereor, quòd sua manu vtrumque Baronem fuisse alibi testatus est, sed inuidia homines ita obcæcat, vt etiam seipsos pro alijs imprudentes lacerent, & lanient. Quòd Beauchamporum familiam à Margareta Dolia genus trahere scripserit, palinodiam canat, veritatem docebit I. Rossus Warwicensis si inspiciat, qui Warwicensium Comitũ stemma singulari diligentia & veritatis studio olim contexuit. Deleat etiam Stephanum Blesensem, siue de *Bloys* habuisse *Peuensell* ex dono Guilielmi Conquestoris, & credat libro iudiciali Angliæ (*Domesday booke*) qui oculata fide descriptus. Asserit enim liber iste *Peuensell* fuisse tunc temporis possessionem Comitis Moritonensis & prima se offert inter terras eiusdem Comitis, quod antè dixi. Toto autem capite abnuat Richardum Blesensem Comitem de *Aquila* fuisse, & Comitis nomine aut titulo in Compositione inter Stephanum Regem & Henricum Normanniæ Ducem testém fuisse. Cùm nec Comitis nomine, nec omninò in illa fuerit testis. Si minùs mihi credat accedat librum Rubeum in Scaccario, pag. 164. aut magnos Angliæ Annales vbi in nostram linguã conuersam Compositionem istam inueniat. Nec tamen falsarium illum dicam, tantùm admoneo vt caueat ne dum alijs facilè credat, faciliùs fallatur. Nec Richardum filium Gisleberti Comitis, nepotẽ significatione stricta affirmet Richardi primi Ducis Normanniæ, quem pronepotem fuisse conuincet Guil. Gemiticensis lib. 7. cap. 16. Inter filias Hamonis de *Creuecure* nullam in Inquisitione inueniet enuptam Henrico *Hawte* quod scripsit, sed Henrico de *Gaunt*. Nec silentio inuoluendum hunc delatorem qui me rei capitalis arcessit, quòd subinde I. G. vel L. cùm prænomen non occurrit posuissem, quódque vel incuria vel data opera nonnullos minoris notæ omiserim, (nec enim ego Genealogias deducere statui, sed clariores in familijs nonnullis enumerare) cùm de familia de *Bradston* agit eadem in re quam adeò exactè profitetur negligentiùs titubasse. Nobilissimos viros sine prænominibus quasi serui essent apud Romanos, vel suos combennones proponit, & in vna Genealogia deducenda, Edmundum *de Inguldsthorp* omittit. Ex filiabus Marchionis *de Monteacuto*, Margaretam vxorem Iohannis *Mortimer* Militis præterit, Isabellam vxorem Guil. *Hudleston* prætermittit, Elizabetham vxorem Henrici Wentworth silet, &c. quas inuenire potuisset *Origin.* xi. Henrici vii. Prætereà Adrianum *Fortescue* Militem negligit, & Luciam eius Marchionis filiã primogenitam cum Anthonio *Brown* Vicecomite *de Monte-acuto*, hoc est auiam cum suo è filio nepote matrimonio coniungit. Hoc enim fateatur cùm constet Antonium *Brown* qui ante paucos annos defunctus primum fuisse ex Brownorum familia, Vicecomitẽ *de Monte-acuto* à Maria Regina creatum. Non hæc rapiam in præiudicium nobilitatis, non exclamabo Oedipum in Iocasta. Consultores illi pessimi quos sæpius sibi in consilium adhibet INVIDIA & FESTINATIO has caligines & menti & oculis offuderunt. At dicat, S. Matthæus in Genealogia Christi deducenda liberum sibi fecit quorundam nomina præterire. Esto, salua iam res est, & illi etiam cur non perinde ac Apostolo liberum? Nolim dixisset, nedum scripsisset quod tamen scripsit,

Euidentissimum est Henricum de Bohun Comitem fuisse Essexiæ iure vxoris. Quia ego iure vxorio Guiliel. *de Fortibus* Comitem fuisse Deuoniæ,& alios eadem ratione pro more superioris seculi nobilitatos dixi, diè dixit & in læsæ nobilitatis crimen non sine contumelia vocauit: Iam ipse in eodem tenetur, quærat latebras quibus elabatur, aut fateatur. Verùm Henricum istum nunquam fuisse Essexię Comitem, vel duos simul floruisse Essexię Comites (quod in Anglia inauditum) agnoscat. Duxit Henricus iste sororem Guiliel. *de Magnauilla* Comitis Essexiæ: superstite igitur hoc Guilielmo *de Magnauilla* Comes Essexiæ esse non potuit. At Henricus *de Bohun* obijt. 1220. teste Matthæo Parisiensi pag. 414. & septimo pòst anno 1227. obijt Guil. *de Magnauilla* Comes Essexiæ teste libello Waldenensi, & Matth. Florilego pag. 121. Videat ergo, quod tamen affirmat, Henricum de *Bohun* nunquam fuisse Essexiæ Comitem: nisi reuixerit, & testimonium perhibuerit Henrico tertio Anno septimo postquam iam mortuus esset, vt iste suauiter sibi persuadet & nobis asseuerat. Huic tamen vehementi istius asseuerationi non dicam, quod alius tamen diceret, IGNORANTIAM fuisse matrem, & PRAEFIDENTIAM obstetricem, nec enim conuitijs, nec dicterijs ludere me iuuabit. A veritate longissimè abijt quum memorauerit Richardum filium Richardi Comitis Cantabrigiæ qui anno tertio Henrici quinti capite Southantoniæ truncatus, fuisse creatum Comitem Cantabrigiæ,& postea Ducem Eboraci anno quarto Regis Hen. sexti: cùm nullæ extent in Archiuis hac de re *Patentes*, imò cùm in *Escaetria* septimo Hen. quinti, *Essex*, Richardus ille vocetur *Dux Eboraci*: atque iure sanè optimo, cùm repertus fuerit in Inquisitione, Anno tertio Hen. quinti post mortem Edwardi Ducis Eboraci, *consanguineus eius & heres*. Qui quidem Edw. Dux Eboraci septimo Henrici quarti (quod iam pridem ex Finibus Term. Hilarij eius anni obseruaui) *tenuit de Rege Comitatum Cantabrigiæ per seruitium vnius integri Comitatus*. Filius autem ille fuit Edmundi quem Richardus secundus Eboraci Ducem creauit (vt ex *Patentibus* anni noni eiusdem constat) *sibi & heredibus masculis*, adeò vt nulla fuerit causa cur ille hæres masculus de integro Dux Eboraci crearetur. Michaelem *Delapoole* tertium qui occisus in prælio Agincourtensi fuisse Comitem Suffolcię, caueat ne credat; nec illum si veritatem colit, sine liberis obijsse dicat, vti dixit. Archiua certè Regia nec illum Comitem nominent, & liberos habuisse prodant. Ecce. *Inquisitio Anno tertio Henrici quinti*.

> *Dicunt quòd prædictus Michael filius obijt die Veneris festo Sancti Crispini & Crispiani* (eo die pugnatum est apud Agincourt) *& quòd Willielmus frater eiusdem Michaelis est heres propinquior masculus.*

Hinc percipiat, quòd iste Michael non Comes agnoscitur (caussam alibi dicam) nec quiuis facilè peruidebit. Hoc idem, ac etiam quod non sine liberis diem clauserit, sed tres filias reliquerit, hæc doceat *Inquisitio, septimo Henrici quinti* Eborum.

> *Catharina, &c. quæ fuit vxor Michaelis Delapoole nuper Comitis Suffolciæ, & quòd Guilielmus nunc Comes Suffolk est filius & heres masculus dictæ Catharinæ, & Catharina, Elizabetha, & Isabella filiæ Michaelis Delapoole filij prædicti nuper Comitis sunt consanguineæ & heredes generales ipsius Catharinæ.*

Non iuuat hic memorare quàm procul à vero fuerit auersus, cùm dixerit G. de *Gaunt* tempore Conquestoris fundasse *Domum de Gaunts* Bristoliæ, ex scriptorum autem fide constat Henricum de *Gaunt* primùm inchoasse: & Robertum de *Gournay* pro anima auunculi sui Mauritij de *Gaunt*, regnante Henrico tertio perfecisse. In benigniorem etiam partem flectam quòd 49 *H.* 3. Gilbertum

de

de *Gaunt* interfuisse Parlamento Wigorniæ contra historicorum omnium fidem tradat, qui Parlamenti eo tempore Wigorniæ non meminerunt. Scio tamen ex Archiuis Regijs *Summonitionem fuisse eo anno Parlamenti incipiendi octabis Hilarij apud London, teste Rege apud Wodestock*. Exoret autem veritas vt ne mordicùs teneat tres fuisse Gilbertos Lincolniæ Comites ex hac familia de *Gaunt*. Vnum agnoscimus à Stephano Rege creatum, alterum legimus apud Matth. Paris. pag.382. gladio Comitatus Lincolniæ à Ludouico Franco cinctum fuisse Anno primo H. 3. Sed hunc regni Archiua Comitem non agnoscunt, quia Ludouicus ille nulla iura Maiestatis in Anglia habuit, & igitur Comitem creare non poterat, & hac de causa nec ego inter Lincolniæ Comites numeraui: At tertium Comitem qui creauit, quisque ille fuerit, vereor pro authoritate, nisi ostendat, quod multò minùs quàm Ludouicus, Comitem creare potest. Secundum Gilbertum à Ludouico Franco honoratum Comitis titulo non visum fuisse ex Placitis 27. Hen.3. nec eius filium Gilbertum tertium (quem Typographi omiserunt pagina huius libri 476.) tùm ex illis Placitis, tùm ex Inquisitione capta anno secundo Edw. Primi, quo ille obijt, solis luce clarius est. Si verè Comites fuissent, cur etiam non Comes fuit Gilbertus quartus tertij Gilberti filius? qui terras dedit Regi Edwardo primo, & in Inquisitione post mortem anno 26. eiusdem Regis, simpliciter Gilbertus de *Gaunt* appellatur.

Hoc verò pro ingenij mediocritate intellectu comprehendere non possum, quomodo Baldwinus filius secundus Gilberti Comitis primi (cùm ex supradictis constat, filium nullum sed tantùm filiam A. habuerit) fundaret, vt scribit, Monasterium de *Brune*, vulgò *Bourne*: idque Anno 1140. in honorem Henrici secundi, annos sc. tredecim antequam ille regno inauguraretur, & absurda præterea illa pro eo seculo loquendi formula, *in honorem Principis*. Cùm hæ fuerint vsitatæ loquendi formulæ illa ætate in fundationibus. *Fundaui in honorem Dei, B. Virginis, & Sancti, vel Sanctæ alicuius. Pro salute animæ. Pro remissione peccatorum. Pro salute Regis, & incolumitate regni* &c. Sed nunquam in *Principis honorem*. Sed si rem penitiùs inspiciat Baldwinum illum *Filium Gilberti* fundatorem huius Monasterij fuisse è familia de *Gaunt* non asseret, cùm in Charta fundationis, quæ recitatur inter Principis Chartas anno 1. Edwardi 3. simpliciter *Baldwinus filius Gilberti* dicatur. Walleranum Comitem de *Mellent* in Normannia, Comitem fuisse Wigorniæ vnicum ex ea familia scripsi, hinc nouo vtitur querimoniæ & calumniæ genere, ait Robertum filium eius fuisse etiam Wigorniæ Comitem, sed sola sua ipsius fide & non cuiuspiam alterius. Probet ex Archiuis, vel aliquo probato historico, & erit mihi magnus Heraldus. Illum Walleranum fuisse à Stephano Rege Wigorniæ Comitem constitutum produnt, qui cùm cucullum induisset monachus mortuus est: filium eius Robertum ab Henrico secundo Wigorniæ Comitem confirmatum fuisse iam probet, aut nihil planè dixit. Vix enim inueniat quos Rex Stephanus honoribus euexerat eosdem sub Henrico secundo retinuisse. Nec enim cautum erat inter principes illos solenni illa Conuentione vt quispiam præter vnum & alterum honoribus vel terris à Stephano acceptis frueretur. Quòd Walleranus ille nullas in Anglia hæreditarias terras habuit, docuit me Guil. Gemiticensis lib.7.cap.30. Quas verò ex Stephani munificentia habuit, ex Cõuentione illa filio certè relinquere non potuit. Quodque filius eius Robertus nec terras nec titulum Comitis Wigorniæ tenuerit, certè persuadet Liber Rubeus in Scaccario, vbi omnes Angliæ Comites & proceres eius tẽporis sigillatim memorantur, & ille ne omnino quidem vel nominatur. Sed hunc scrupulum tollet Chronicon Mona-

sterij de *Wauerley* in quo hæc disertè scribuntur. *Anno 1155. 2. Regis Henrici secundi cepit idem Rex renocare in ius propium vrbes, castella, villas, quæ ad coronam regni pertinebant. castella nouiter facta destruendo &c. & deponendo quosdam imaginarios & pseudo-Comites quibus Rex Stephanus omnia penè ad fiscum pertinentia minùs cautè distribuerat.* Inter quos Walleranum illum fuisse à Stephano Comitem erectum, & Henrico infensissimum, vt spero, non diffiteatur. Restat igitur vt filium eius Robertum Comitem de integro fuisse creatum ab Henrico secundo, probet, vti dixi, aut planè operam lusit, & fidem faciat paucissimis. Quòd hinc scripsi. *Wallerani liberos posthabita Anglia ad auita patrimonia in Normannia rediisse,* actionem intendit, & in me concludit. Ergo nulli ex illa stirpe in Anglia supersunt. Quam Dialecticè & argutè hic argumentatur Antiphilus viderint, & dixerint Dialectici. Eodem quo cœpit pede pergit, & prodit Robertum hunc Anglicam mulierem duxisse; quæ autem fuit ignorat, iterum dicam etsi antè dixi: Mabilia fuit filia Reginaldi Comitis Cornubiæ, vt docet Robertus Montensis. Ex hac scripsit natam fuisse præter alios Mabiliam vxorem Guilielmi de *Reduerijs* de *Vernona* Comitis Deuoniæ, verè quidem. Sed hoc à vero omninò alienum quòd tradit Baldwinum eius filium fuisse Deuoniæ Comitem, cùm patre iam superstite mortuus esset, vt ex Fordensis Monasterij Registro perspicuum, in quo hæc habentur. *Ante mortem dicti Comitis Willielmi de Reduerijs ac de Vernona nuncupati, filius suus Baldwinus tertius prænominatus genuit ex Margareta filia & hærede Warini filij Geroldi Baldwinum quartum, & patre suo adhuc superstite, Calend. Septemb. Anno Domini 1216. morte præreptus est.* Prætermitto quòd dicit R. Edwardum Primum malè mulctasse Rogerum *Bigot*, Angliæ Marescallum quòd noluerit illum in Galliam sequi, cùm in Flandriam non Galliam tunc temporis Rex ille cogitauit, vt videre est apud historicos omnes. Quódque asserit post vnam & alteram lineam iuniorem Humfredi de *Bohun* filium duxisse Edwardi primi filiam, cùm ille non possit ignorare Filium eius fuisse natu maximum & hæredem, nec solere Reges Angliæ filias dare suas filijs subditorum suorum iunioribus. Hæc & id genus alia plura, vt minuta & leuia prætereo, etsi ille minutiora & leuiora tanquam grandia, & grauia mihi obiectauerit. Iam tandem post seria. *O rem ridiculam, Cato, & iocosam, dignamq́; auribus & tuo cachinno.* Cēsorius hic noster qui in nominibus hactenus tam fuit nasutus, æstu nescio quo abreptus in extremo actu ita iam deficit, vt planè nomen ignoret suum, vel saltem oblitus est. Miserandum sanè, & nescio cui nisi Messalæ Coruino acciderit, at illi morbo, huic animi impotentia. Nomen huic, vt audio, Radulphus, & scripsi ego *Guilielmus frater Radulphi Domini Carleoli primus fuit Gislandiæ Dominus.* Ille vt conuitiandi caussam sine caussa arripiat, pluribus verbis vrget, stemma deducit, & antiquam chartam producit, vt probet Guilielmum quendam fuisse Ranulphi filium, cùm ego de Radulphi fratre egerim, & de Ranulpho eo loco ne quidem somniauerim. Quæ nomina magis sanè disparata sunt quàm Marcus & Marius apud Latinos, quàn *Ralfe*, & *Rendoll* apud nos Anglos. Sed vt se excuset & expediat, dicat Radulphum & Ranulphum. i. *Ralph* & *Randoll* eadem esse nomina, sufficit. Hoc si dixissem, in risum solutus audissem illud Catullianū. *Ridete quicquid est domi cachinnorum.* Verùm de his plus nimiò, pauci enim vereor sunt lectores, qui hoc capiunt, & paucissimi qui his capiuntur.

Hæc visum est candidè hac de re hominem admonuisse. Admonere enim & admoneri candoris est, nec vt spero hanc admonitionem ægriùs feret, quàm ego contumelias eius tulerim. Vt inquit enim sapiens *Admoneri bonus gaudet, pessimus quisque correptorem asperrimè patitur.* Potuisset fortasse calamus meus

os

os eius probris, & conuitijs verberare, voluerunt & amici in hoc literarum genere versatissimi, gestiunt & discipuli (nec enim hac parte rempublicam iuuisse pudet) calamos in istum stringere. At nolui ego, inhibui; scripserunt etiam nonnulli, sed suppressi: homini enim humanitatis, & nomini professionis caussa parcendum putaui. Nec me tamen latet quod Afer ille scripsit. *Genus hominum inuenitur, qui meliores obtrectare malint quàm imitari, & quorum similitudinem desperent eorundem adfectent simultatem: Scilicet vt qui suo nomine obscuri sunt, aliorum innotescant.* Contumelias grauissimas calumniator, si quis est, intorqueat, vitiligator qui, vt inquit Cato, ex vitijs, & litigationibus compositus, litiget, & litem quærat, Ophiogenes venena fugat, Suffenus cæcus amore sui se & sua sine riuali amet, admiretur, & sibi calumnijs in alios titillentur auriculæ, disrumpatur inuidus, ego contentiones ex animo detestatus minimè commoueor, medijs tranquillus in vndis, æquo animo feram, & amico frater & hosti, nec verbo, nec quidem cogitatione violabo. Scio *liuore nihil sublimius esse*, scio verum esse quod vetus ille Poëta noster ad Zoilum scripsit,

Magna doles, maiora notas, in maxima sęuis.

Et mihi sæpe de meo libro occinnui quod alter è nostris Iosephus Iscanus de suo.

Sit vtinam inuidia dignus quem summa lacessat.

Verùm enimuerò de his & hoc genere hominum ne verbum ampliùs addam, tabellam tamen summi illius artificis Apellis cùm colorum viuacitate depingere non possim, verbis leuiter adumbrabo & proponam, vt Antiphilus noster, suique similes, & qui calumnijs credunt, hanc, & in hac seipsos semel simúlque intueantur.

Ad dextram sedet quidam, quia credulus, auribus prælongis insignis, quales ferè illæ Midæ feruntur. Manum porrigit procul accedenti CALVMNIAE. *Circunstant eum mulierculæ duæ,* IGNORANTIA *ac* SVSPICIO. *Adit aliunde propiùs* CALVMNIA *eximiè compta, vultu ipso & gestu corporis efferam rabiem, & iram æstuantis conceptam pectore præ se ferens, sinistra facem tenens flammantem, dextra secum adolescentem capillis arreptum, manus ad superos tendentem, obtestantémque immortalium deorum fidem, trahit. Anteit vir pallidus, in speciem impurus, acie oculorum minimè hebeti, cæterùm planè ijs similis, qui graui aliquo morbo contabuerunt. Hic* LIVOR *est vt facile conijcias. Quin & mulierculæ aliquot* INSIDIAE, *&* FALLACIAE *vt Comites* CALVMNIAM *comitantur. Harum est munus, dominam hortari, instruere, comere, & subornare. A tergo, habitu lugubri, pullato, laceróque* PAENITENTIA *subsequitur quæ capite in tergum deflexo, cum lachrymis ac pudore procul venientem* VERITATEM *agnoscit, & excipit.*

Quod reliquum pro Antiquitatis tribunali me & mea fisto,& si de re tantilla tantum virum interpellare liceret, ad honoratissimum Comitem Marescallum Angliæ qui pro tẽpore fuerit & pro summa in huiusmodi causis authoritate diiudicare optimè potest,rem totam cum omni humilitate refero:sin minùs,referatur ad collegium Fœcialium quorum maximè interest Genealogica sedulò perscrutari, vel ad Collegium Antiquariorum qui statis temporibus conueniunt & de rebus antiquis conferunt,quorum plerique etiam in Genealogijs sunt exercitati,vel ad IIII-Viros illos quos dixi in his studijs clarissimos. Quòd si Antiphilo nostro hi parùm placeant, ad duodecem viros rei capitalis referat, qui tamen eligantur,quod ius postulat, *per lingua medietatem* cùm iste in Latina lingua,vnde veritas in his rebus petenda,sit planè peregrinus. Denique de me & meis iudicent quicunque velint,modò possint, in primis ex schola & Academijs candidi, non ex officina, & pergula sordidi. *Odi profanum vulgus & arceo.* Vt semel dicam,me & mea qualiacunque illa sunt,piorum,bonorum,& eruditorum iudicio & censuræ quàm possum demisissimè vt anteà dixi submitto. Mutent,immutent,deleant,subtrahant,adijciant,errores notent, agnoscam, & illi certò scio mihi ignoscent. Si his & alijs qui patriam illustratam cupiunt placeam,de *Lucumonibus* & cæteris qui patriæ gloriæ inuident, minimè laboro.

Me hac consolatione sustentabo quòd publicum meæ in patriam charitatis testimonium extiterit, quòd nullius famæ inuiderim, & quòd bonis placendo,tantùm malis displicuerim.

FINIS.

